XXIII
G
68-69

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXIII
G
68-
NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIA SACRA

VULGATÆ EDITIONIS

SIXTI V. & CLEM. VIII. PONT. MAX.

Auctoritate recognita.

NOTIS CHRONOLOGICIS, HISTORICIS, ET GEOGRAPHICIS

ILLUSTRATA,

Juxta Editionem Pariſienſem ANTONII VITRÉ.

Nunc denuò reviſa,

ET OPTIMIS EXEMPLARIBUS ADAPTATA.

CUM INDICIBUS COPIOSISSIMIS.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

VENETIIS,
Apud NICOLAUM PEZZANA.
MDCCLIV.
CUM PRIVILEGIO EXCELLENTISSIMI SENATUS.

Digitized by Google

MONITUM LECTORI
De hac editione Veneta.

CUm in id unum animi mei conatus incumbant, ut pro modulo meo de Republica Litteraria benemerear, operæ pretium duxi hanc Sacrorum Bibliorum editionem quàm poſſem emendatam meis typis in lucem proferre, nam tot mendis, typographorum incuria, editiones Pariſina & Antuerpiana ſcatent, ut Lectori vel oſcitanti occurrant. Chronologia certè (ut miſſa faciam, quæ in Sacris Libris irrepſere) tot in ipſo limine profert errores, ut opus fuerit, ſingulis numeris ad trutinam revocatis, & inter ſe collatis, diligentique ſupputatione perpenſis, momenta temporum ad authoris mentem operoſa reſtituere diligentia, & à ſexaginta & eò amplius mendis expurgare. Quod quanti laboris, quantæ fuerit utilitatis tuum erit, candide lector, agnoſcere. Vale.

PRÆ-

P R Æ F A T I O
I N H A N C
SACRORUM BIBLIORUM
NOVAM EDITIONEM.

CUm hæc nova ſacrorum Bibliorum editio inſtrueretur, nec ullis parceretur curis, ut quàm ornatiſſima prodiret in publicum: ego, virorum gravium hortatu, adduci me paſſus ſum, ut in hanc aliquid opellæ meæ conſerrem; quò, novæ utilitatis acceſſione, lectoribus commendatior eſſe poſſet. Cùmque ſacrarum litterarum duas veluti partes eſſe intelligerem; quarum altera ad reconditorum myſteriorum explicationem, altera ad rerum hiſtoriam ordinemque temporum, pertineret: non arroganter me facturum putavi, ſi hac præcipua parte, quæ ſanctorum Patrum propria eſt, ſublimioribus animis relicta; in alteram pro virium mearum tenuitate incumberem; quò ſalebris illis noſtro labore purgatis, expedita jam via pergentes, faciliùs ad altiora pervenirent, eaque ex una SS. Patrum Traditione eruerent, à quibus verus Scripturarum ſenſus ubique petendus eſt.

Omnia ergo quæ illis alicui ſaltem levamento eſſe poterant, hìc præſtare ſtuduimus, in quibus nonnulla quidem leviora, nec tamen illa mediocriter, cùm ad utilitatem legentium, tum ad operis decus pertinentia; ut

QUOD ſinguli verſus ſeparatim excuſi:

QUOD præfixi in cujuſque paginæ ſummo, tituli, quid in ea tractetur breviter complexi:

QUOD addita ſingulis Pſalmis argumenta:

QUOD locorum inter ſe congruentium ſimilitudines, multò diligentiùs, & abundantiùs in margine indicatæ:

QUOD tam in Veteri quàm in Novo Teſtamento, dies in quibus lectiones, ſive, PROPHETIÆ, item EVANGELIA, & EPISTOLÆ in Miſſis recitari ſoleat, ad marginem adſcripti; certis etiam indiciis initio finique eorum affixis, ut faciliùs à lectoribus agnoſcerentur: in quod illud præſertim ſpectatum eſt, ut quibus populi ſacris eloquiis paſcendi cura incumbit, eas *Utriuſque* Teſtamenti partes acriori attentione perlegerent; ac majori ſtudio, quæ ad earum intelligentiam à SS. Patribus dicta ſunt, rimarentur.

Sed hæc, ut dixi, leviora ac faciliora. Illud gravius & laborioſius, quòd temporum ſeriem in omnibus ſacrorum voluminum partibus, ac ſingulis penè Capitibus adſcripſimus; inita & notata annorum ratione, non à Creatione modò, in quo variant Scriptores, ſed etiam ab Æra vulgari Chriſtiana, quæ certa & conſtans eſt: Adhibita etiam nonnumquam Periodo Juliana, ubi ea commodior viſa eſt. Hoc verò quanti nobis conſtiterit, cùm tota excutienda Chronologia, & ex ipſiſorum voluminum comparatione eruenda fuerit, haud quivis facilè intelliget.

Eodem pertinet, quòd ſingulis libris titulos præfiximus, ab aliis quandoque excerptos, à nobis ſæpius commentatos, quibus libri Authorem, tempus, ſeriem, materiam, breviter edocemur: Quod in ſacris libris præcipua quadam ratione neceſſarium, qui diverſi temporibus & à diverſis ſcripti, perpetuam & cohærentem hiſtoriæ ſeriem non ubique exhibent.

Nec alienum ab hoc noſtro inſtituto fuit, quòd multis in locis curavimus; ut hiſtoricis notis ad marginem additis, quæ in contextu minùs patebant, illuſtrarentur. His enim & Chronologia firmatur nonnumquam; & quò prophetæ, litterali ſaltem ſenſu, ſpectaverint, intelligitur. At quòd hæc per omnem ſacrorum Bibliorum ſeriem ſparſa, & minùs ſæpè animadvertuntur, & difficiliùs addiſcuntur; viſum eſt Chronologicam rationem, quam in hoc opere ſecuti ſumus, in unum collectam, omnibus uno intuitu perſpiciendam, ad calcem libri proponere.

Id majori molimine in CHRONOLOGIA noſtra SACRA, majoribus voluminibus inſerenda, executi ſumus: quam, facili comparandam, cuique in rebus difficilioribus conſulere ſuademus. In hac enim temporum omnium momentis diligentiſſimè perpenſis, nobiliores Chronologicæ diſputationes, ſive quæ ad exoticam, ſive quæ ad ſacram maximè ſpectant hiſtoriam, non ſine legentium fructu excutiuntur; iis quæ ad Apoſtolorum geſta, & CHRISTI ætatem, cujuſque NATIVITATIS & PASSIONIS annum pertinent, præcipuè firmatis.

At quoniam contractius hoc volumen, res etiam contrahere me coegit; ſic Tabulas Chronologicas hic exhibere viſum eſt, ut remotis omnibus ſalebris, TEMPORUM CANONES acuratiſſimè tamen indicarem, ſi minùs demonſtrarem. Habes hìc itaque, LECTOR, ætates omnium temporum, quas ſine moleſtia intueri; ſine temporis diſpendio percurrere poſſis. Utere igitur: &, ſi tuo alicui commodo ceſſerit, eum precibus Deo commendare ne graveris, qui nullis ſuis pepercit laboribus, ut tuos aliqua parte levaret.

PRÆ-

Digitized by Google

PRÆFATIO
DE EDITIONE ROMANA.

IN multis, magniſque beneficiis, quæ per ſacram Tridentinam Synodum Eccleſiæ ſuæ Deus contulit, id in primis numerandum videtur, quod inter tot Latinas editiones divinarum Scripturarum, ſolam veterem ac vulgatam, quæ longo tot ſæculorum uſu in Eccleſia probata fuerat, graviſſimo Decreto authenticam declaravit. Nam, ut illud omittamus, quòd ex recentibus editionibus non paucæ ad hæreſes hujus temporis confirmandas licenter detorta videbantur: ipſa certè tanta verſionum varietas, atque diverſitas, magnam in Eccleſia Dei confuſionem parere potuiſſet. Jam enim hac noſtra ætate illud ferè eveniſſe conſtat, quod ſanctus Hieronymus tempore ſuo accidiſſe teſtatus eſt, tot ſcilicet fuiſſe exemplaria, quot codices; cùm unuſquiſque pro arbitrio ſuo adderet vel detraheret. Hujus autem veteris ac vulgatæ editionis tanta ſemper fuit auctoritas, eaque excellens præſtantia, ut eam cæteris omnibus Latinis editionibus longè anteferendam eſſe, apud æquos judices in dubium revocari non poſſet. Qui namque in ea Libri continentur, (ut à majoribus noſtris quaſi per manus traditum nobis eſt) partim ex ſancti Hieronymi tranſlatione, vel emendatione ſuſcepti ſunt; partim retenti ex antiquiſſima quadam editione Latina, quam ſanctus Hieronymus communem & Vulgatam, ſanctus Auguſtinus Italam, ſanctus Gregorius Veterem tranſlationem appellat. Ac de Veteris quidem hujus, ſive Italæ editionis ſinceritate atque præſtantia, præclarum ſancti Auguſtini teſtimonium extat in ſecundo libro de doctrina Chriſtiana, ubi Latinis omnibus editionibus, quæ tunc plurimæ circumferebantur, Italam præferendam cenſuit; quòd eſſet, ut ipſe loquitur, verborum tenacior cum perſpicuitate ſententiæ. De ſancto verò Hieronymo multa extant veterum Patrum egregia teſtimonia: cum enim ſanctus Auguſtinus hominem doctiſſimum, ac trium linguarum peritiſſimum vocat; atque ejus tranſlationem ipſorum quoque Hebræorum teſtimonio veracem eſſe confirmat. Eumdem ſanctus Gregorius ita prædicat, ut ejus tranſlationem, quam novam appellat, ex Hebræo eloquio cuncta veriùs transfudiſſe dicat: atque idcircò digniſſimam eſſe, cui fides in omnibus habeatur. Sanctus autem Iſidorus non uno in loco Hieronymianam verſionem ceteris omnibus antepoſuit, eamque ab Eccleſiis Chriſtianis communiter recipi ac probari affirmat; quòd ſit in verbis clarior, & veracior in ſententiis. Sophronius quoque vir erudiſſimus, ſancti Hieronymi tranſlationem non Latinis modò, ſed etiam Græcis valdè probari animadvertens, tanti eam fecit, ut Pſalterium & Prophetas ex Hieronymi verſione in Græcum eleganti ſermone tranſtulerit. Porrò qui ſecuti ſunt viri doctiſſimi, Remigius, Beda, Rabanus, Haymo, Anſelmus, Petrus Damiani, Richardus, Hugo, Bernardus, Rupertus, Petrus Lombardus, Alexander, Albertus, Thomas, Bonaventura, ceterique omnes, qui his nongentis annis in Eccleſia floruerunt, ſancti Hieronymi verſione ita ſunt aſi, ut ceteræ, quæ penè innumerabiles erant, quaſi lapſæ de manibus Theologorum, penitùs obſoleverint. Quare non immeritò Catholica Eccleſia ſanctum Hieronymum Doctorem maximum, atque ad Scripturas ſacras interpretandas divinitus excitatum ita celebrat, ut jam difficile non ſit illorum omnium damnare judicium, qui vel tam eximii Doctoris lucubrationibus non acquieſcunt, vel etiam meliora, aut certè paria præſtare ſe poſſe confidunt. Ceterùm ne tam fidelis tranſlatio, tamque in omnes partes Eccleſiæ utilis, vel injuria temporum, vel impreſſorum incuria, vel temerè emendantium audacia, ulla ex parte corrumperetur, eadem ſacroſancta Synodus Tridentina illud Decreto ſuo ſapienter adjecit, ut hæc ipſa vetus ac vulgata Editio emendatiſſimè, quoad fieri poſſet, imprimeretur: neque ulli liceret eam ſine facultate & approbatione Superiorum excudere. Quo Decreto ſimul typographorum temeritati ac licentiæ modum impoſuit, & Paſtorum Eccleſiæ in tanto bono quam diligentiſſimè retinendo & conſervando, vigilantiam atque induſtriam excitavit. Et quamvis inſignium Academiarum Theologi in Editione vulgata priſtino ſuo nitori reſtituenda magna cum laude laboraverint; quia tamen in tanta re nulla poteſt eſſe nimia diligentia; & codices manuſcripti complures & vetuſtiores Summi Pontificis juſſu conquiſiti, atque in Urbem advecti erant; & demum, quoniam executio generalium Conciliorum, & ipſa Scripturarum integritas ac puritas ad curam Apoſtolicæ Sedis potiſſimùm pertinere cognoſcitur: ideo Pius IV. Pontifex Maximus pro ſua in omnes Eccleſiæ partes incredibili vigilantia, lectiſſimis aliquot ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, aliiſque tum Sacrarum litterarum, tum variarum linguarum peritiſſimis viris, eam provinciam demandavit, ut vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquiſſimis codicibus manuſcriptis, inſpectis quoque Hebræis, Græciſque Bibliorum fontibus; conſultis denique veterum Patrum commentariis, accuratiſſimè caſtigarent. Quod idem inſtitutum Pius V proſecutus eſt. Verùm Conventum illum ob varias, graviſſimaſque Sedis Apoſtolicæ occupationes jamdudum intermiſſum, Sixtus V. divina providentia ad ſummum Sacerdotium evocatus, ardentiſſimo ſtudio revocavit, & opus tandem confectum typis mandari juſſit. Quod cùm jam eſſet excuſum, & ut in lucem emitteretur, idem Pontifex operam daret, animadvertens non pauca in ſacra Biblia prali vitio irrepſiſſe, quæ iteratâ diligentia indigere viderentur, totum opus ſub incudem revocandum cenſuit atque decrevit. Id verò cùm morte præventus præſtare non potuiſſet, Gregorius XIV. qui poſt Urbani VII. duodecim dierum Pontificatum Sixto ſucceſſerat, ejus animi intentionem executus, perficere aggreſſus eſt, ampliſſimis aliquot Cardinalibus, aliiſque doctiſſimis viris ad hoc iterum deputatis. Sed eo quoque, & qui illi ſucceſſit, Innocentio IX. breviſſimo tempore de hac luce ſubtractis; tandem ſub initium Pontificatus Clementis VIII qui nunc Eccleſiæ univerſæ gubernacula tenet, opus, in quo Sixtus V. intenderat, Deo benè juvante perfectum eſt. Accipe igitur, Chriſtiane Lector, eodem Clemente Summo Pontifice annuente, ex Vaticana Typographia veterem ac vulgatam ſacræ Scripturæ Editionem, quanta fieri potuit diligentia caſtigatam, quam quidem ſicut omnibus numeris abſolutam, pro humana imbecillitate affirmare difficile eſt, ita ceteris omnibus, quæ ad hanc uſque diem prodierunt, emendatiorem, puriorémque eſſe, minimè dubitandum. Et verò quamvis in hac Bibliorum recognitione codicibus manuſcriptis, Hebræis, Græciſque fontibus, & ipſis veterum Patrum commentariis conferendis, non mediocre ſtudium adhibitum fuerit; in hac tamen pervulgata Lectione ſicut nonnulla conſultò mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, conſultò immutata relicta ſunt; tum quòd ita faciendum eſſe ad offenſionem populorum vitandam ſanctus Hieronymus non ſemel admonuit: tum quod facilè fieri poſſe credendum eſt, ut majores noſtri, qui ex Hebræis, & Græcis Latina fecerunt, copiam meliorum & emendatiorum librorum habuerint, quàm ii, qui poſt illorum ætatem ad nos pervenerunt, qui fortaſſe tam longo tempore identidem deſcribendo minùs puri, atque integri evaſerunt; tum denique quia ſacræ Congregationi ampliſſimorum Cardinalium, aliiſque eruditiſſimis viris ad hoc opus à Sede Apoſtolica delectis, propoſitum non fuit, novam aliquam editionem cudere, vel antiquum Interpretem ulla ex parte corrigere, vel emendare; ſed ipſam veterem, ac vulgatam Editionem Latinam, à mendis veterum librariorum, necnon pravarum emendationum erroribus repurgatam, ſuo priſtino integritati ac puritati, quoad ejus fieri potuit, reſtituere, eaque reſtituta, ut quàm emendatiſſimè imprimeretur juxta Concilii Oecumenici decretum, pro viribus operam dare. Porrò

Præf. in Joſue.

S. Hieron. cap. 49. Iſaiæ. S. Aug. lib. 2. Doctrin. Chriſtian. cap. 15. S. Greg. Epiſt. Dedicat. ad Leandrum C. 5. in fine S. Aug. ubi ſuprà.

Lib. 18. de Civit. Dei cap. 43.

Lib. 20. Moral. 24.

Lib. 6. Ethymol. cap. 5.

Lib. 1. de Divin. Offic. c. 12.

Epiſt. ad Sunniam & Fretellam. Præfatio Evangel. ad Damaſum.

in hac

in hac Editione nihil non canonicum, nihil adſcititium, nihil extraneum apponere viſum eſt: atque ea cauſa fuit, cur Liber tertius & quartus Eſdræ inſcripti, quos inter Canonicos libros ſacra Tridentina Synodus non annumeravit, ipſa etiam Manaſſe regis Oratio, quæ neque Hebraicè, neque Græcè quidem extat, neque in manuſcriptis antiquioribus invenitur, neque pars eſt ullius Canonici libri, extra Canonicæ Scripturæ ſeriem poſita ſint: & nulla ad marginem concordantia, (quæ poſthac inibi apponi non prohibentur) nulla nota, nullæ variæ lectiones, nullæ denique præfationes, nulla argumenta ad librorum initia conſpiciantur. Sed ſicut Apoſtolica Sedes induſtriam eorum non damnat, qui concordantias locorum, varias lectiones, præfationes ſancti Hieronymi, & alia id genus in aliis editionibus inſeruerunt; ita quoque non prohibet, quin alio genere characteris in hac ipſa Vaticana editione ejuſmodi adjumenta pro ſtudioſorum commoditate, atque utilitate in poſterum adjiciantur; ita tamen, ut lectiones variæ ad marginem ipſius Textus minimè annotentur.

PETRUS GRIMANI

DEI GRATIA DUX VENETIARUM

Univerſis, & Singulis, ad quos Hæ Noſtræ pervenerint, ſignificamus cum Senatu.

CHe ſopra l'iſtanze, che ci furono fatte da Niccolò Pezzana Stampator, e Librajo Veneto ſiamo diſceſi a permettergli la Stampa nello Stato Noſtro del Libro intitolato: *Biblia Sacra cum Notis Vitrè*, ed a concedere a lui ſolo, o a chi avrà cauſa da lui ad eſcluſione d'ognaltro il Privilegio per anni Vinti principiati dal giorno preſente della ſuddetta Stampa, e reſpettiva vendita dell'Opera medeſima, così in queſta Città, come in qualunque altro Luogo dello Stato Noſtro a condizione che ſia impreſſo in buona Carta, perfetti Caratteri, diligente Correzione, e bel Margine, e che ſiano preſentate nelle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova le ſolite Stampe. Reſta perciò a tutti i Stampatori, e Libraj, ed a qualſiſia altra perſona così di queſta che di qualunque altra Città del Dominio Noſtro, che cauſa, o facoltà non aveſſe da eſſo Pezzana, proibito di ſtampare l'Opera ſuddetta per detti Anni Vinti ſotto pena della perdita degli Eſemplari, e di Ducati Cinquecento da eſſer applicati un terzo all'Accuſatore, un'altro terzo all'Accademia de' Nobili alla Giudecca, ed il rimanente al Privilegiato. Sotto le ſteſſe pene ſia pure vietato ad ognuno per li eſpreſſi Anni Vinti di contraffare l'Opera ſuddetta o in poca, o in molta quantità, o ſotto preteſto di correzioni, reſtrizioni, aggiunte, mutazione di titolo, e forma, ed in qualunque altro eſcogitabile modo niuno eccettuato, e farne eſeguire in eſtero Stato l'Edizione ſotto l'apparente Nome di Venezia, e quella introdurre nello Stato, e venderla. Perilchè commettiamo tanto al Deputato all'eſtrazione de' Libri dalle Dogane di non licenziare dalle medeſime, o da altro luogo ove eſiſteſſero, quelli che non foſſero corriſpondenti agli eſibiti nelle Pubbliche Librerie, quanto al Segretario di non rilaſciare Mandato, dovendo intenderſi tutti perduti, e confiſcati, ed incorſo il traſgreſſore nelle pene come ſopra. A chiara intelligenza d'ognuno vogliamo inoltre, che nel principio, o nel fine del Libro predetto ſia in aggiunta delle ſolite Licenze poſta la preſente come ſta, e giace. *Quare authoritate hujus Conſilii mandamus, omnibus, ut ita exequi debeant.*

Datæ in noſtro Ducali Palatio die v. Septembris Indictione xiii. MDCCL.

1750. 15. *Settembre.*

GL'Illuſtriſſimi, ed Eccellentiſſimi Signori Riformatori dello Studio di Padova in eſecuzione del Decreto dell'Eccellentiſſimo Senato hanno rilaſciato al ſopraddetto Niccolò Pezzana a tenor delle Leggi il ſueſpreſſo Privilegio.

{ *Z. Alviſe Mocenigo 2. Rif.*

{ *Zuanne Querini Proc. Rif.*

{ *Daniel Bragadin Kav. Proc. Rif.*

Michiel Angelo Marino Segr.

DE

Digitized by Google

DE CANONICIS

SCRIPTURIS DECRETUM

EX CONCILIO TRIDENTINO

SESSIONE QUARTA.

SACROSANCTA Oecumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu ſancto legitimè congregata, præſidentibus in ea eiſdem tribus Apoſtolicæ Sedis Legatis, hoc ſibi perpetuò ante oculos proponens, ut, ſublatis erroribus, puritas ipſa Evangelii in Eccleſia conſervetur.

Et infrà:

Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto adſcribendum cenſuit, ne cui dubitatio ſuboriri poſſit, quinam ſint, qui ab ipſa Synodo ſuſcipiuntur. Sunt verò infraſcripti: Teſtamenti veteris, Quinque Moyſi, id eſt Geneſis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium: Joſue, Judicum, Ruth: Quatuor Regum: Duo Paralipomenon: Eſdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Nehemias: Tobias, Judith, Eſther, Job, Pſalterium Davidicum centum quinquaginta Pſalmorum: Parabolæ, Eccleſiaſtes, Cantica canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus, Iſaias, Jeremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel: Duodecim Prophetæ minores, id eſt, Oſee, Joel, Amos, Abdias, Jonas, Michæas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias: Duo Machabæorum, primus, & ſecundus. Teſtamenti novi: Quatuor Evangelia, ſecundùm Matthæum, Marcum, Lucam & Joannem: Actus Apoſtolorum à Luca Evangeliſta conſcripti: Quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli: Ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Coloſſenſes, duæ ad Theſſalonicenſes, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos: Petri Apoſtoli duæ: Joannis Apoſtoli tres: Jacobi Apoſtoli una: Judæ Apoſtoli una: & Apocalypſis Joannis Apoſtoli. Si quis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro ſacris, & canonicis non ſuſceperit, & traditiones prædictas ſciens, & prudens contempſerit, anathema ſit.

Digitized by Google

HIERONYMI PROLOGUS GALEATUS.

VIGINTI & duas litteras eſſe apud Hebræos, Syrorum quoque lingua & Chaldæorum teſtatur, quæ Hebrææ magna ex parte confinis eſt. Nam & ipſi viginti duo elementa habent eodem ſono, ſed diverſis characteribus. Samaritani etiam Pentateuchum Moyſi totidem litteris ſcriptitant, figuris tantùm & apicibus diſcrepantes. Certumque eſt Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, poſt captam Jeroſolymam & inſtaurationem templi ſub Zorobabel, alias litteras reperiſſe, quibus nunc utimur, cùm ad illud uſque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint. In libro quoque Numerorum, hæc eadem ſupputatio, ſub Levitarum ac ſacerdotum cenſu, myſticè oſtenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibuſdam Græcis voluminibus, uſque hodie antiquis expreſſum litteris invenimus. Sed & Pſalmi, trigeſimusſextus, & centeſimus undecimus, & centeſimus undecimus, & centeſimus decimus octavus, & centeſimus quadrageſimus quartus, quanquam diverſo ſcribantur metro, tamen ejuſdem numeri texuntur alphabeto. Et Jeremiæ Lamentationes, & Oratio ejus: Salomonis quoque in fine Proverbia, ab eo loco in quo ait, Mulierem fortem quis inveniet; iiſdem alphabetis vel inciſionibus ſupputantur. Porrò quinque litteræ duplices apud Hebræos ſunt; Caph, Mem, Nun, Pe, Sade: aliter enim ſcribuntur per has principia medietateſque verborum, aliter fines. Unde & quinque à pleriſque libri, duplices æſtimantur, Samuel, Melachim, Dibre hajamin, Eſdras, Jeremias cum Cinoth, id eſt, Lamentationibus ſuis. Quomodo igitur viginti duo elementa ſunt, per quæ ſcribimus Hebraicè omne quod loquimur, & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita viginti duo volumina ſupputantur, quibus quaſi litteris & exordiis, in Dei doctrina, tenera adhuc & lactens viri juſti eruditur infantia.

Primus apud eos liber, vocatur בראשית Bereſith: quem nos Geneſim dicimus.

Secundus, ואלה שמות Veelle ſemoth: qui Exodus appellatur

Tertius, ויקרא Vaiicra, id eſt Leviticus.

Quartus, וידבר Vaiedabber, quem Numeros vocamus.

Quintus, אלה הדברים Elle baddebarim, qui Deuteronomium prænotatur.

Hi ſunt quinque libri Moyſi, quos propriè התורה Thora, id eſt Legem appellant.

Secundum, Prophetarum ordinem faciunt. & incipiunt ab Jeſu filio Nave: qui apud eos יהושע בן נון Jehoſue ben Nun dicitur.

Deinde ſubtexunt שופטים Sophetim, id eſt Judicum librum. Et in eumdem compingunt Ruth: quia in diebus Judicum facta ejus narratur hiſtoria.

Tertius ſequitur שמואל Samuel, quem nos Regum primum & ſecundum dicimus.

Quartus, מלכים Melachim, id eſt Regum, qui tertio & quarto Regum volumine continetur.

Meliuſque multò eſt מלכים Melachim, id eſt Regum, quàm ממלכות Mamlachot, id eſt Regnorum dicere. Non enim multarum gentium deſcribit regna, ſed unius Iſraelitici populi qui tribubus duodecim continetur.

Quintus, eſt ישעיה Iſaias.

Sextus, ירמיה Jeremias.

Septimus, יחזקאל Ezechiel.

Octavus, liber duodecim Prophetarum: qui apud illos vocatur תרי עשר There ſiar.

Tertius ordo, Hagiographa poſſidet.

Et primus liber incipit ab איוב Job.

Secundus à דוד David: quem quinque inciſionibus & uno Pſalmorum volumine comprehendunt.

Tertius eſt שלמון Salomon, tres libros habens: Proverbia, quæ illi משלי Miſle, id eſt Parabolas appellant.

Quartus, קהלת Coheleth, id eſt, Eccleſiaſtes.

Quintus, canticum canticorum, quem titulo שיר השירים Sir haſſirim prænotant.

Sextus, eſt דניאל Daniel.

Septimus, דברי הימים Dibre hajamim, id eſt Verba dierum: quod ſignificantiùs, Chronicon totius divinæ hiſtoriæ poſſumus appellare: qui liber apud nos Paralipomenon primus & ſecundus inſcribitur.

Octavus, עזרא Eſdras: qui & ipſe ſimiliter apud Græcos & Latinos in duos libros diviſus eſt.

Nonus, אסתר Eſther.

Atque ita fiunt pariter Veteris legis libri viginti duo: id eſt, Moyſi quinque, & Prophetarum octo, Hagiographorum novem. Quanquam nonnulli רות וקינות Ruth & Cinoth, inter Hagiographa ſcriptitent, & hos libros in ſuo putent numero ſupputandos: ac per hoc eſſe priſcæ legis libros viginti quatuor: quos ſub numero viginti quatuor ſeniorum, Apocalypſis Joannis inducit adorantes Agnum, & coronas ſuas proſtratis vultibus offerentes: ſtantibus coram quatuor animalibus, oculatis antè & retrò, id eſt in præteritum & in futurum reſpicientibus, & indeſeſſa voce clamantibus, Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, & qui eſt, & qui venturus eſt. Hic prologus, Scripturarum quaſi galeatum principium, omnibus libris quos de Hebræo vertimus in Latinum, convenire poteſt: ut ſcire valeamus, quidquid extra hos eſt, inter apocrypha eſſe ponendum. Igitur Sapientia, quæ vulgò Salomonis inſcribitur, & Jeſu filii Syrach liber, & Judith, & Tobias, & Paſtor, non ſunt in canone. Machabæorum primum librum Hebraicum reperi. Secundus, Græcus eſt: quod ex ipſa quoque phraſi probari poteſt. Quæ cum ita ſe habeant, obſecro te, Lector, ne laborem meum, reprehenſionem exiſtimes antiquorum. In templo Dei offert unuſquiſque quod poteſt: alii aurum, argentum, & lapides pretioſos: alii byſſum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthum: nobis bene agitur, ſi obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen Apoſtolus contemptibiliora noſtra magis neceſſaria judicat. Unde & tota illa tabernaculi pulchritudo, & per ſingulas ſpecies, Eccleſiæ præſentis futuræque diſtinctio, pellibus tegitur & ciliciis, ardoremque ſolis & injuriam imbrium ea quæ viliora ſunt prohibent. Lege ergo primum, Samuel, & Melachim meum: meum, inquam, meum. Quidquid enim crebriùs vertendo, & emendando ſollicitius & didicimus & tenemus, noſtrum eſt. Et cùm intellexeris quod ante neſciebas, vel interpretem me æſtimato, ſi gratus es, vel Paraphraſten, ſi ingratus, quamquam mihi omnino conſcius non ſum mutaſſe me quippiam de Hebraica veritate. Certè ſi incredulus es, lege Græcos codices, & Latinos, & confer cum iis opuſculis quæ nuper emendavimus: & ubicumque diſcrepare inter ſe videris, interroga quemlibet Hebræorum cui magis accommodare debeas fidem; & ſi noſtra firmaverit, puto quòd eum non æſtimes conjectorem, ut in eodem loco mecum ſimiliter divinarit. Sed & vos famulas Chriſti rogo (quæ Domini diſcumbentis pretioſiſſimo fidei myrrha ungitis caput, quæ nequaquam Salvatorem quæritis in ſepulchro, quibus jam ad Patrem Chriſtus aſcendit) ut contra latrantes canes, qui adversùm me rabido ore deſæviunt, & circumeunt civitatem, atque in eo ſe doctos arbitrantur, ſi aliis detrahant, orationum veſtrarum clypeos opponatis. Ego ſciens humilitatem meam, illius ſemper ſententiæ recordabor: Dixi, cuſtodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea, poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret peccator adversùm me. Obmutui, & humiliatus ſum; & ſilui à bonis. Pſal. 38

HIERONYMUS PAULINO.

FRATER Ambroſius tua mihi munuſcula perferens, detulit ſimul, & ſuaviſſimas litteras, quæ à principio amicitiarum, fidem probatæ jam fidei, & veteris amicitiæ præferebant. Vera enim illa neceſſitudo eſt, & Chriſti glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præſentia tantùm corporum, non ſubdola & palpans adulatio: ſed Dei timor, & Divinarum Scripturarum ſtudia conciliant. Legimus in veteribus hiſtoriis quoſdam luſtraſſe provincias, novos adiiſſe populos, maria tranſiſſe: ut eos quos ex libris noverant, coram quoque viderent. Sic Pythagoras Memphiticos vates: ſic Plato Ægyptum & Architam Tarentinum, eamque oram Italiæ, quæ quondam magna Græcia dicebatur, laborioſiſſimè peragravit: ut qui Athenis magiſter erat, & potens, cujuſque doctrinam Academiæ gymnaſia perſonabant, fieret peregrinus atque diſcipulus: malens aliena verecundè diſcere, quàm ſua impudenter ingerere. Denique dum litteras quaſi toto fugientes orbe perſequitur, captus à piratis & venundatus, etiam tyranno crudeliſſimo paruit, captivus, vinctus & ſervus; tamen quia philoſophus, major emente ſe fuit. Ad Titum Livium lacteo eloquentiæ fonte manantem, de ultimis Hiſpaniæ Galliarumque finibus quoſdam veniſſe nobiles legimus: & quos ad contemplationem ſui Roma non traxerat, unius hominis fama perduxit: Habuit illa ætas inauditum omnibus ſæculis, celebrandumque miraculum, ut urbem tantam ingreſſi, aliud extra urbem quærerent. Apollonius, ſive ille magus, ut vulgus loquitur, ſive philoſophus, ut Pythagorici tradunt, intravit Perſas, pertranſivit Caucaſum, Albanos, Scythas, Maſſagetas, opulentiſſima Indiæ regna penetravit: & ad extremum, latiſſimo Phiſon amne tranſmiſſo, pervenit ad Brachmanas, ut Hiarcham in throno ſedentem aureo, & de Tantali fonte potantem, inter paucos diſcipulos, de natura, de motibus ſiderum, ac dierum curſu audiret docentem. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Medos, Aſſyrios, Parthos, Syros, Phœnices, Arabes, Palæſtinos, reverſus Alexandriam, perrexit Æthiopiam, ut Gymnoſophiſtas, & famoſiſſimam Solis menſam videret in ſabulo. Invenit ille vir ubique quod diſceret, & ſemper proficiens, ſemper ſe melior fieret. Scripſit ſuper hoc pleniſſimè octo voluminibus Philoſtratus. Quid loquar de ſæculi hominibus, cùm Apoſtolus Paulus, vas electionis & magiſter Gentium, qui de conſcientia tanti in ſe hoſpitis loquebatur: An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Chriſtus? poſt Damaſcum Arabiamque luſtratam, aſcendit Jeroſolymam, ut videret Petrum, & manſerit II. Act. 9 2.Cor.13. Galat. 1.

apud

apud eum diebus quindecim? Hoc enim myſterio hebdo-
madis & ogdoadis, futurus gentium prædicator inſtruendus
Galat. 2. erat. Rurſumque poſt annos quatuordecim, aſſumpto Bar-
naba & Tito, expoſuerit Apoſtolis Evangelium; ne ſor-
te in vacuum curreret aut cucurriſſet. Habet enim neſcio
quid latentis ἐνεργείας viva vox, & in aures diſcipuli de
auctoris ore transfuſa, fortiùs ſonat. Unde & Æſchines
III. cùm Rhodi exularet, & legeretur illa Demoſthenis oratio,
quam adverſùs eum habuerat, mirantibus cunctis atque
laudantibus, ſuſpirans ait, Quid ſi ipſam audiſſetis be-
ſtiam, ſua verba reſonantem? Hæc non dico, quòd ſit in
me aliquid tale, quod vel poſſis à me audire, vel velis
diſcere: ſed quòd ardor tuus, & diſcendi ſtudium etiam
abſque nobis per ſe probari debeat. Ingenium docile, & ſi-
Actor. 22. ne doctore laudabile eſt. Non quid invenias, ſed quid
quæras conſideramus. Mollis cera, & ad formandum fa-
cilis, etiam ſi artificis & plaſtæ ceſſent manus: tamen
virtute totum eſt quidquid eſſe poteſt. Paulus Apoſtolus
ad pedes Gamalielis legem Moyſi & Prophetas didiciſſe
ſe gloriatur, ut armatus ſpiritalibus telis poſteà diceret
2. Cor. 10. confidenter: Arma noſtræ militiæ, non carnalia ſunt, ſed
potentia Deo, ad deſtructionem munitionum, conſilia de-
ſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe adverſus
2. Tim. 3. ſcientiam Dei, & captivantes omnem intellectum ad obe-
1. Tim. 4. diendum Chriſto, & parati ſubjugare omnem inobedien-
tiam. Ad Timotheum ſcribit ab infantia ſacris litteris eru-
ditum, & hortatur ad ſtudium lectionis, ne negligat gra-
tiam quæ data ſit ei per impoſitionem manus Presbyterii.
Tit. 1. Tito præcipit ut inter ceteras virtutes Epiſcopi, quem brevi
ſermone depinxit, ſcientiam quoque in eo eligat Scriptu-
IV. rarum: Obtinentem, inquit, eum, qui ſecundum doctri-
nam eſt, fidelem ſermonem: ut potens ſit exhortari in
doctrina ſana, & contradicentes revincere. Sancta quippe
ruſticitas ſolum ſibi prodeſt: & quantum ædificat ex vitæ
merito Eccleſiam Chriſti, tantum nocet, ſi deſtruentibus
non reſiſtat. Malachias Propheta, imò per Aggæum Do-
Aggæus 2. minus, Interroga, ait, Sacerdotes legem: in tantum Sa-
Deut. 32. cerdotis officium eſt interrogatum reſpondere de Lege.
Et in Deuteronomio legimus, Interroga patrem tuum, &
annuntiabit tibi; ſeniores tuos, & dicent tibi. In Pſal-
mo quoque centeſimo decimo octavo, Cantabiles mihi
erant juſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et
Pſalm. 1. in deſcriptione juſti viri, cùm eum David arbori vitæ,
Dan. 12. quæ eſt in paradiſo, compararet, inter ceteras virtutes
& hoc intulit. In lege Domini voluntas ejus, & in lege
ejus meditabitur die ac nocte. Daniel in fine ſacratiſſi-
mæ viſionis ait juſtos fulgere ſicut ſtellas, & intelligen-
tes, id eſt doctos, quaſi firmamentum. Vides quantum
inter ſe diſtent, juſta ruſticitas, & docta juſtitia? Alii
ſtellis, alii cœlo comparantur. Quamquam juxta Hebrai-
cam veritatem utrumque de eruditis poſſit intelligi. Ita
Act. 9. enim apud eos legimus: Qui autem docti fuerint, fulge-
bunt quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad juſtitiam eru-
diunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates. Cur
dicitur Paulus Apoſtolus vas electionis? Nempe quia le-
gis & Scripturarum ſanctarum erat armarium. Phariſæi
Iſai. 54. ſtupent in doctrina Domini: & mirantur in Petro & Jo-
Joan. 6. anne quomodo legem ſciant, cùm litteras non didicerint.
Luc. 2. Quidquid enim aliis exercitatio, & quotidiana in lege me-
ditatio tribuere ſolet, illis hoc Spiritus ſanctus ſuggere-
1. Cor. 15. bat; & erant juxta quod ſcriptum eſt, Θεοδίδακτοι. Duode-
cim annos Salvator impleverat, & in templo ſenes de
quæſtionibus legis interrogans, magis docet dum pruden-
ter interrogat. Niſi fortè ruſticum Petrum, ruſticum dice-
Joan. 1. mus Joannem: quorum uterque dicere poterat, Etſi im-
peritus ſermone, non tamen ſcientia. Joannes ruſticus,
piſcator, indoctus? & unde illa vox obſecro, In princi-
pio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus
erat Verbum? Λόγος enim Græcè multa ſignificat: nam
V. & verbum eſt, & ratio & ſupputatio, & cauſa uniuſcu-
Abd. 1. juſque rei, per quam ſunt ſingula quæ ſubſiſtunt: quæ uni-
Iſai. 29. verſa rectè intelligimus in Chriſto. Hoc doctus Plato ne-
1. Cor. 1. ſcivit, hoc Demoſthenes eloquens ignoravit. Perdam,
2. Cor. 1. inquit, ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium
reprobabo. Vera ſapientia perdet falſam ſapientiam; &
quamquam ſtultitia prædicationis in cruce ſit, tamen Pau-
lus ſapientiam loquitur inter perfectos: ſapientiam autem
non ſæculi hujus, nec principum ſæculi iſtius, qui de-
ſtruuntur: ſed loquitur Dei ſapientiam in myſterio abſcon-
ditam, quam prædeſtinavit Deus ante ſæcula. Dei ſa-
pientia, Chriſtus eſt: Chriſtus enim, Dei virtus, & Dei
Coloſſ. 2. ſapientia. Hæc ſapientia in myſterio abſcondita eſt: de
qua & noni Pſalmi titulus prænotatur, Pro occultis filii,
in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ Dei ab-
ſconditi. Et qui in myſterio abſconditus erat, prædeſti-
natus eſt ante ſæcula: prædeſtinatus autem & præfigura-
tus in Lege & Prophetis. Unde & Prophetæ appellaban-
Joan. 8. tur Videntes: quia videbant eum, quem ceteri non vide-
Pſalm. 1. bant. Abraham vidit diem ejus, & lætatus eſt. Aperie-
Pſal. 118. bantur cœli Ezechieli, qui populo peccatori clauſi erant.
Rom. 7. Revela, inquit David, oculos meos, & conſiderabo mi-
2. Cor. 3. rabilia de lege tua. Lex enim ſpiritualis eſt, & revelatio-
Apoc. 9. ne opus eſt, ut intelligatur, ac revelata facie Dei glo-
Iſai. 29. riam contemplemur. Liber in Apocalypſi ſeptem ſigillis
ſignatus oſtenditur: quem ſi dederis homini ſcienti litte-
ras, ut legat, reſpondebit tibi, Non poſſum: ſignatus
Apoc. 3. eſt enim. Quanti hodie putant ſe noſſe litteras, tenent ſi-
gnatum librum, nec aperire poſſunt, niſi ille reſeraverit
qui habet clavem David; qui aperit, & nemo claudit;
claudit, & nemo aperit. In Actibus Apoſtolorum ſanctus
Eunuchus, imò vir, (ſic enim eum Scriptura cognomi-
nat) cùm legeret Iſaiam Prophetam, interrogatus à Phi-
lippo, Putaſne intelligis, quæ legis? reſpondit: Quomodo Act. 8.
poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego (ut de me loquar
interim) nec ſanctior ſum hoc Eunucho, nec ſtudioſior,
qui de Æthiopia, id eſt de extremis mundi finibus, ve-
nit ad templum, reliquit aulam regiam: & tantus ama-
tor legis divinæque ſcientiæ fuit, ut etiam in vehiculo le-
geret Litteras ſacras: & tamen cùm librum teneret, &
verba Domini cogitatione conciperet, lingua volveret,
labiis perſonaret; ignorabat eum quem in libro neſciens
venerabatur. Venit Philippus, oſtendit ei Jeſum, qui
clauſus latebat in littera. O mira doctoris virtus, eadem
hora credit Eunuchus, baptizatur, & fidelis & ſanctus
factus eſt; ac magiſter de diſcipulo, plus in deſerto fon-
te Eccleſiæ, quàm in aurato ſynagogæ templo reperit. Hæc
à me perſtricta ſunt breviter, (neque enim epiſtolaris VI.
anguſtia evagari longiùs patiebatur) ut intelligeres te in
Scripturis ſacris, ſine prævio & monſtrante ſemitam non
poſſe ingredi. Taceo de grammaticis, rhetoribus, philo-
ſophis, muſicis, geometris, dialecticis, aſtronomis, a-
ſtrologis, medicis; quorum ſcientia mortalibus vel utiliſ-
ſima eſt, & in tres partes ſcinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέ-
θοδον, τὴν ἐμπειρίαν. Ad minores artes veniam, & quæ
non tam lingua, quàm manu adminiſtrantur. Agricolæ,
cæmentarii, fabri metallorum, lignorumque cæſores, la-
narii quoque, & fullones, & ceteri qui variam ſupelle-
ctilem, & vilia opuſcula fabricantur, abſque doctore,
eſſe non poſſunt quod cupiunt. Quod medicorum eſt, pro-
mittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola ſcripturarum
ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vindicant. Scribimus in-
docti doctique poemata, paſſim. Hanc garrula anus, hanc
delirus ſenex, hanc ſophiſta verboſus, hanc univerſi
præſumunt, lacerant, docent antequam diſcant. Alii ad-
ducto ſupercilio, grandia verba trutinantes, inter mulier-
culas de ſacris Litteris philoſophantur. Alii diſcunt, proh
pudor! à feminis, quod viros doceant; & ne parum hoc
ſit, quadam facilitate verborum, imò audacia, ediſſerunt
aliis quod ipſi non intelligunt. Taceo de mei ſimilibus,
qui ſi forte ad Scripturas ſanctas poſt ſæculares litteras ve-
nerint, ſermone compoſito aures populi mulſerint; quid-
quid dixerint, hoc legem Dei putant: nec ſcire dignantur
quid Prophetæ, quid Apoſtoli ſenſerint: ſed ad ſenſum
ſuum incongrua aptant teſtimonia: quaſi grande ſit, &
non vitioſiſſimum docendi genus, depravare ſententias, &
ad voluntatem ſuam, Scripturam trahere repugnantem. Qua-
ſi non legerimus Homerocentonas, & Virgiliocentonas:
ac non ſic etiam Maronem ſine Chriſto poſſimus dicere
Chriſtianum, quia ſcripſerit. Jam redit & virgo, redeunt
Saturnia regna: Jam nova progenies cœlo demittitur al-
to, Et Patrem loquentem ad Filium: Nate, meæ vires,
mea magna potentia ſolus. Et poſt verba Salvatoris in cru-
ce: Talia perſtabat memorans, fixuſque manebat. Pue-
rilia ſunt hæc, & circulatorum ludo ſimilia, docere
quod ignores: imò, ut cum ſtomacho loquar, ne hoc qui-
dem ſcire quod neſcias.

Videlicet manifeſtiſſima eſt Geneſis, in qua de creatura VII.
mundi, de exordio generis humani, de diviſione terræ, Geneſ.
de confuſione linguarum & gentium, uſque ad exitum
ſcribitur Hebræorum.

Patet Exodus cum decem plagis, cum decalogo, cum Exod.
myſticis divinisque præceptis.

In promptu eſt Leviticus liber, in quo ſingula ſacrifi- Levitic.
cia, imò ſingulæ penè ſyllabæ, & veſtes Aaron, & to-
tus ordo Leviticus ſpirant cœleſtia ſacramenta.

Numeri verò, nonne totius Arithmeticæ, & prophetiæ Numeri.
Balaam, quadraginta duarum per eremum manſionum my-
ſteria continent?

Deuteronomium quoque ſecunda lex, & Evangelicæ le- Deuter.
gis præfiguratio, nonne ſic ea habet quæ priora ſunt, ut
tamen nova ſint omnia de veteribus? Hucuſque Moyſes, 1. Cor. 14
hucuſque Pentateuchus: quibus quinque verbis loqui ſe
velle Apoſtolus in Eccleſia gloriatur.

Job exemplar patientiæ, quæ non myſteria ſuo ſermone Job.
complectitur? Proſa incipit, verſu labitur, pedeſtri ſer-
mone finitur: omneſque leges Dialecticæ, propoſitione,
aſſumptione, confirmatione, concluſione determinat. Sin-
gula in eo verba plena ſunt ſenſibus. Et (ut de ceteris
ſileam) reſurrectionem corporum ſic prophetat, ut nullus
de ea vel manifeſtius, vel cautius ſcripſerit. Scio, inquit,
quòd redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra
ſurrecturus ſum: & rurſum circumdabor pelle mea, & in
carne mea videbo Deum quem viſurus ſum ego ipſe, &
oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hæc
ſpes mea in ſinu meo.

Veniam ad Jeſum Nave, qui typum Domini non ſolùm Joſue ſive
geſtis, verùm etiam nomine præfert. Tranſit Jordanem, Jeſus Na-
hoſtium regna ſubvertit, dividit terram victori populo, ve.
& per ſingulas urbes, viculos, montes, flumina, torren-
tes, atque confinia, Eccleſiæ cœleſtiſque Jeruſalem ſpiri-
tualia regna deſcribit.

In Judicum libro quot principes populi, tot figuræ Lib. Jud.
ſunt.

Ruth Moabitis, Iſaiæ explet vaticinium, dicentis: Emitte Ruth.
agnum, Domine, Dominatorem terræ, de petra deſerti ad Iſai. 16.
montem filiæ Sion.

Samuel in Heli mortuo, & occiſo Saul, veterem legem Reg. 1. & 2.
abolitam monſtrat. Porrò in Sadoc atque David, novi
ſacerdotii, novique imperii ſacramenta teſtatur.

Melachim, id eſt tertius & quartus Regum liber, à Sa- Reg. 3. & 4.
lomone uſque ad Jechoniam, & à Jeroboam filio Nabat
uſque ad Oſee qui ductus eſt in Aſſyrios, regnum Juda
& regnum deſcribit Iſrael. Si hiſtoriam reſpicias, verba
ſimplicia ſunt: ſi in litteris ſenſum latentem inſpexeris,

Eccleſiæ paucitas, & hæreticorum contra Eccleſiam bella narrantur.

Duodecim Prophetæ in unius voluminis anguſtias coarctati, multò aliud, quàm ſonet in littera, præfigurant.

Oſee. Oſee crebrò nominat Ephraim, Samariam, Joſeph, Jezrahel, & uxorem fornicariam, & fornicationis filios & adulteram cubiculo clauſam mariti, multo tempore ſedere viduam, & ſub veſte lugubri, viri ad ſe reditum præſtolari.

Joel. Joel filius Phatuel deſcribit terram duodecim tribuum, eruca, brucho, locuſta, rubigine vaſtante conſumptam: & poſt everſionem prioris populi, effuſum iri Spiritum ſanctum ſuper ſervos Dei, & ancillas, id eſt ſuper centum viginti credentium nomina, & effuſum iri in cœnaculo Sion. Qui centum viginti, ab uno uſque ad quindecim paulatim & per incrementa ſurgentes, quindecim graduum numerum efficiunt, qui in Pſalterio myſtice continentur. *Actor. 2.*

Amos. Amos, paſtor, & ruſticus, & ruborum mora diſtringens, paucis verbis explicari non poteſt. Quis enim digne exprimat tria aut quatuor ſcelera Damaſci, & Gazæ, & Tyri, & Idumææ, & filiorum Ammon & Moab: & in ſeptimo & octavo gradu Judæ & Iſrael? Hic loquitur ad vaccas pingues, quæ ſunt in Samariæ monte, & ruituram domum majorem minoremque teſtatur. Ipſe cernit fictorem locuſtæ, & ſtantem Dominum ſuper murum litum vel adamantinum, & uncinum pomorum, attrahentem ſupplicia peccatoribus, & famem in terram; non famem panis, nec ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Dei.

Abdias. Abdias, qui interpretatur Servus Dei, perſonat contra Edom, ſanguineum, terrenumque hominem: fratris quoque Jacob ſemper æmulum, haſta percutit ſpirituali.

Jonas. Jonas, columba pulcherrima, naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, mundum ad pœnitentiam revocat: & ſub nomine Ninive, Gentibus ſalutem nuntiat.

Mich. Michæas de Moraſthi, cohæres Chriſti, vaſtationem annuntiat filiæ latronis; & obſidionem ponit contra eam: quia maxillam percuſſerit judicis Iſrael.

Naham Nahum, conſolator orbis, increpat civitatem ſanguinum, & poſt everſionem illius loquitur: Ecce ſuper montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem.

Habacuc Habacuc, luctator fortis & rigidus, ſtat ſuper cuſtodiam ſuam, & figit gradum ſuper munitionem ut Chriſtum in cruce contempletur, & dicat: Operuit cœlos gloria ejus, & laudis ejus plena eſt terra. Splendor ejus ut lux erit, cornua in manibus ejus: ibi abſcondita eſt fortitudo ejus.

Sophon. Sophonias, ſpeculator, & arcanorum Dei cognitor, audit clamorem à Porta piſcium, & ejulatum à ſecunda, & contritionem à collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus Pilæ, quia conticuit omnis populus Chanaan, diſperierunt univerſi qui involuti erant argento.

Aggæus. Aggæus, feſtivus & lætus, qui ſeminavit in lacrymis, ut in gaudio meteret: deſtructum templum ædificat, Dominumque Patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, & ego commovebo cœlum & terram, & mare, & aridam, & movebo omnes gentes; & veniet deſideratus cunctis gentibus.

Zachar. Zacharias, memor Domini ſui, multiplex in prophetia, Jeſum veſtibus ſordidis indutum, & lapidem oculorum ſeptem; candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis; duas quoque olivas à ſiniſtris lampadis cernit & dextris: ut poſt equos nigros, rufos, albos, & varios, & diſſipatas quadrigas ex Ephraim, & equum de Jeruſalem, pauperem regem vaticinetur, & prædicet, ſedentem ſuper pullum filium aſinæ ſubjugalis.

Malach. Malachias apertè, & in fine omnium Prophetarum, de abjectione Iſrael, & vocatione Gentium; Non eſt mihi, ait, voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in Gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda.

Iſaias. Iſaiam, Jeremiam, Ezechielem, & Danielem, quis poteſt vel intelligere, vel exponere? Quorum primus non prophetiam mihi videtur texere, ſed Evangelium.

Jerem. Secundus virgam nuceam, & ollam ſuccenſam à facie aquilonis, & pardum ſpoliatum ſuis coloribus, & quadruplex diverſis metris neſcit alphabetum.

Ezech. Tertius principia & finem tantis habet obſcuritatibus involuta, ut apud Hebræos iſtæ partes cum exordio Geneſeos ante annos triginta non legantur.

Daniel. Quartus vero, qui & extremus inter quatuor Prophetas, temporum conſcius, & totius mundi φιλίστωρ, lapidem præciſum de monte ſine manibus, & regna omnia ſubvertentem, claro ſermone pronuntiat.

David. David, Simonides noſter, Pindarus, & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio, ab inferis cantat reſurgentem.

Proverb. Eccleſiaſt. Canticor. Salomon, pacificus & amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Eccleſiam jungit & Chriſtum, ſanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium.

Eſther. Eſther, in Eccleſiæ typo, populum liberat de periculo; & interfecto Aman, qui interpretatur iniquitas, partes convivii, & diem celebrem mittit in poſteros.

Paralip Paralipomenon liber, id eſt inſtrumenti veteris ἐπιτομὴ, tantus ac talis eſt, ut abſque illo ſi quis ſcientiam Scripturarum ſibi voluerit arrogare, ſeipſum irrideat. Per ſingula quippe nomina juncturaſque verborum, & prætermiſſæ in Regum libris tanguntur hiſtoriæ, & innumerabiles explicantur Evangelii quæſtiones.

Eſdras Nehem. Eſdras & Neemias, adjutor videlicet, & conſolator à Domino, in unum volumen coarctantur, inſtaurant templum, muros extruunt civitatis; omniſque illa turba populi redeuntis in patriam, & deſcriptio ſacerdotum, Levitarum, Iſraelis, proſelytorum, ac per ſingulas familias murorum ac turrium opera diviſa, aliud in cortice præferunt, aliud retinent in medulla.

Pſal. 118. Cernis me Scripturarum amore raptum, exceſſiſſe modum epiſtolæ, & tamen non impleſſe quod volui. Audivimus tantùm, quid noſſe, quid cupere debeamus, ut & nos quoque poſſimus dicere: Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas in omni tempore. Ceterum illud Socraticum impletur in nobis, hoc tantum ſcio, quod neſcio.

Tangam & novum breviter Teſtamentum.

Matth. Marc. Lucas. Joann. Ezech. 1. Matthæus, Marcus, Lucas, & Joannes, quadriga Domini, & verum Cherubim, quod interpretatur ſcientiæ multitudo, per totum corpus oculati ſunt, ſcintillæ emicant, diſcurrunt fulgura, pedes habent rectos, & in ſublime tendentes, terga pennata & ubique volitantia, tenent ſe mutuò, ſibique perplexi ſunt, & quaſi rota in rota volvuntur, & pergunt quocumque eos flatus Spiritus ſancti perduxerit.

Paulus Apoſtol. Paulus Apoſtolus ad ſeptem ſcribit Eccleſias: Octava enim ad Hebræos, à pleriſque extra numerum ponitur. Timotheum inſtruit ac Titum, & Philemonem pro fugitivo famulo deprecatur. Super quos melius tacere puto, quàm pauca ſcribere.

Actus Apoſtolorum. 2. Cor. 8 Actus Apoſtolorum nudam quidem ſonare videntur hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere: ſed ſi noverimus ſcriptorem eorum Lucam eſſe medicum, cujus laus eſt in Evangelio, animadvertemus pariter omnia verba illius, animæ languentis eſſe medicinam.

Jacob. Petrus. Joann. Judas. Apocal. Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, ſeptem Epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas, & breves pariter ac longas: breves in verbis, longas in ſententiis: ut rarus ſit, qui non in earum lectione cæcutiat.

Apocalypſis Joannis, tot habet ſacramenta, quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior eſt. In verbis ſingulis multiplices latent intelligentiæ.

Oro te, frater chariſſime, inter hæc vivere, iſta meditari, nihil aliud noſſe, nihil quærere. Nonne tibi videtur jam hic in terris regni cœleſtis habitaculum? Nolo offendaris in Scriptura ſancta ſimplicitate, & quaſi vilitate verborum, quæ vel vitio Interpretum, vel de induſtria ſic prolata ſunt, ut ruſticam concionem facilius inſtruerent, & in una eademque ſententia aliter doctus, aliter audiret indoctus. Non ſum tam petulans, & hebes, ut hæc me noſſe pollicear, & eorum fructus capere, quorum radices in cœlo fixæ ſunt: ſed velle fateor. Sedenti me præfero, magiſtrum renuens, comitem ſpondeo. Petenti datur, pulſanti aperitur, quærens invenit. Diſcamus in terris, quorum ſcientia nobis perſeveret in cœlo. Obviis te manibus excipiam, & (ut inepte aliquid, ac de Hermagoræ tumiditate effutiam) quid quid quæſieris, tecum ſcire conabor. *Matth. 7 Luc. 11.*

VIII. Habes hic amantiſſimum tui fratrem Euſebium, qui litterarum tuarum mihi gratiam duplicavit, referens honeſtatem morum tuorum, contemptum ſæculi, fidem amicitiæ, amorem Chriſti. Nam prudentiam & eloquii venuſtatem etiam abſque illo ipſa epiſtola præferebat. Feſtina, quæſo te, & hærentis in ſalo naviculæ funem magis præcide, quàm ſolve. Nemo renuntiaturus ſæculo bene poteſt vendere, quæ contempſit ut venderet. Quidquid in ſumptus de tuo tuleris, pro lucro computa. Antiquum dictum eſt: Avaro tam deeſt quod habet, quàm quod non habet. Credenti totus mundus divitiarum eſt: infidelis autem etiam obolo indiget. Sic vivamus, tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes. Victus & veſtitus, divitiæ Chriſtianorum ſunt. Si habes in poteſtate rem tuam, vende: ſi non habes, projice. Tollenti tunicam, & pallium relinquendum eſt. Scilicet, niſi tu, ſemper recraſtinans, & diem de die trahens, cautè & pedetentim tuas poſſeſſiunculas vendideris, non habet Chriſtus unde alat pauperes ſuos. Totum Deo dedit, qui ſeipſum obtulit. Apoſtoli navem tantùm & retia reliquerunt. Vidua duo æra miſit in gazophylacium, & præfertur Crœſi divitiis. Facilè contemnit omnia, qui ſe ſemper cogitat eſſe moriturum. *prov. 17.* *2. Cor. 6.* *Matth. 5.* *Matth. 4. Marc. 12. Luc. 21.*

PRÆ-

PRÆFATIO
S. HIERONYMI PRESBYTERI IN PENTATEUCHUM MOYSI
AD DESIDERIUM.

DESIDERII mei deſideratas accepi epiſtolas, qui quodam præſagio futurorum, cum Daniele ſortitus eſt nomen, obſecrantis, ut tranſlatum in Latinam linguam de Hebræo ſermone Pentateuchum, noſtrorum auribus traderem. *Dan. 9.* Periculoſum opus certè, & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me aſſerunt in Septuaginta Interpretum ſugillationem nova pro veteribus cudere, ita ingenium quaſi vinum probantes: cùm ego ſæpiſſimè teſtatus ſim, me pro virili portione in tabernaculo Dei offerre quæ poſſim, nec opes alterius aliorum paupertate fœdari. *Exod. 35.* Quod ut auderem, Origenis me ſtudium provocavit, qui editioni antiquæ tranſlationem Theodotionis miſcuit, aſteriſco & obelo opus omne diſtinguens: dum aut eluceſcere facit quæ minùs antè fuerant; aut ſuperflua quæque jugulat & confodit, maximè quæ Evangeliſtarum & Apoſtolorum auctoritas promulgavit. In quibus multa de Veteri Teſtamento legimus, quæ in noſtris codicibus non habentur: ut eſt illud, Ex Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam Nazaræus vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &, Flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: &, Quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: & multa alia quæ proprium σύνταγμα deſiderant. Interrogemus ergo eos ubi hæc ſcripta ſint: & cùm dicere non potuerint, de libris Hebraicis proferamus. *Oſee 11.* Primum teſtimonium eſt in Oſee, *Iſai. 11.* ſecundum in Iſaia, *Zach. 12.* tertium in Zacharia, *Prov. 18.* quartum in Proverbiis, *Iſai. 64.* quintum æque in Iſaia. Quod multi ignorantes, apocryphorum deliramenta ſectantur: & Ibericas nænias libris authenticis præferunt. Cauſas erroris non eſt meum exponere. Judæi prudenti factum dicunt eſſe conſilio: Ne Ptolemæus unius Dei cultor, etiam apud Hebræos duplicem divinitatem deprehenderet. Quod maximè idcircò faciebant, quia in Platonis dogma cadere videbatur. Denique ubicumque ſacratum aliquid Scriptura teſtatur de Patre & Filio & Spiritu ſancto, aut aliter interpretati ſunt, aut omnino tacuerunt: ut & regi ſatisfacerent, & arcanum fidei non vulgarent. Et neſcio quis primus auctor ſeptuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo exſtruxerit, quibus diviſi eadem ſcriptitarint: cum Ariſtæus ejuſdem Ptolemæi ὑπερασπιστὴς, & multò poſt tempore Joſephus, nihil tale retulerint: ſed in una baſilica congregatos, contuliſſe ſcribant, non prophetaſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſt eſſe interpretem: ibi Spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia, ea quæ intelligit tranſfert. Niſi fortè putandus eſt Tullius, Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte orationem afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe. Aut aliter de eiſdem libris per Septuaginta Interpretes, aliter per Apoſtolos Spiritus ſanctus teſtimonia texuit: ut quod illi tacuerunt, hi ſcriptum eſſe mentiti ſint. Quid igitur? damnamus veteres? Minimè. Sed poſt priorum ſtudia, in domo Domini quod poſſumus laboramus. Illi interpretati ſunt ante adventum Chriſti, & quod neſciebant, dubiis protulere ſententiis: nos verò poſt paſſionem & reſurrectionem ejus, non tam prophetiam quàm hiſtoriam ſcribimus: aliter enim audita, aliter viſa narrantur: quod melius intelligimus, melius & proferimus. Audi igitur æmule, obtrectator auſculta: non damno, non reprehendo Septuaginta: ſed confidenter cunctis illis Apoſtolos præfero. Per iſtorum os mihi Chriſtus ſonat, quos ante Prophetas inter ſpiritalia chariſmata poſitos lego: in quibus ultimum penè gradum Interpretes tenent. Quid livore torqueris? quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in tranſlatione tibi videor errare, interroga Hebræos, diverſarum urbium magiſtros conſule. Quod illi habent de Chriſto, tui codices non habent. Aliud eſt, ſi contra ſe poſteà ab Apoſtolis uſurpata teſtimonia probaverunt, & emendatiora ſunt exemplaria Latina quàm Græca, & Græca quàm Hebraica. Verùm hæc contra invidos. Nunc te precor, Deſideri chariſſimè, ut me, quia tantum opus ſubire feciſti, & à Geneſi exordium capere, orationibus juves: quo poſſim eodem ſpiritu quo ſcripti ſunt libri, in Latinum eos transferre ſermonem.

EJUSDEM IN JOSUE
Præfatio.

TAndem finito Pentateucho Moyſi, velut grandi fœnore liberati, ad Jeſum filium Nave manum mittamus, quem Hebræi יהושע בן נון ideſt Joſue filium Nun, vocant: & ad Judicum librum, quem שפטים appellant: ad Ruth quoque & Eſther, quos eiſdem nominibus efferunt. Monemuſque lectorem, ut ſilvam Hebraicorum nominum, & diſtinctiones per membra diviſas, diligens ſcriptor conſervet: ne & noſter labor, & illius ſtudium pereat. Et ut in primis, quod ſæpe teſtatus ſum, ſciat me non in reprehenſionem veterem nova cudere, ſicut amici mei criminantur: ſed pro virili parte offerre linguæ meæ hominibus (quos tamen noſtra delectant) ut pro Græcorum Ἑξαπλοῖς, quæ & ſumptu & labore maximo indigent, editionem noſtram habeant. Et ſicubi in antiquorum voluminum lectione dubitaverint, hæc illis conferentes, inveniant quod requirunt: maximè cùm apud Latinos tot ſint exemplaria, quot codices; & unuſquiſque pro arbitrio ſuo vel addiderit vel ſubtraxerit quod ei viſum eſt: & utique non poſſit verum eſſe quod diſſonat. Unde ceſſet arcuato vulnere contra nos inſurgere ſcorpius, & ſanctum opus venenata carpere lingua; vel ſuſcipiens, ſi placet; vel contemnens, ſi diſplicet: memineritque illorum verſuum, Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. Sedens adverſus fratrem tuum loquebaris, & adverſus filium matris tuæ ponebas ſcandalum: hæc feciſti, & tacui. Exiſtimaſti iniquè quòd ero tui ſimilis: arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam. *Pſal. 49.* Quæ enim audientis vel legentis utilitas eſt, nos laborando ſudare, & alios detrahendo laborare? dolere Judæos quòd calumniandi eis & irridendi Chriſtianos ſit ablata occaſio; & Eccleſiæ homines id deſpicere, imò lacerare, unde adverſarii torqueantur? Quòd ſi veteres eis tantùm interpretatio placet, quæ & mihi non diſplicet, & nihil extra recipiendum putant; cur ea quæ ſub aſteriſcis & obelis vel addita ſunt vel amputata, legunt, & negligunt? Quare Danielem juxta Theodotionis tranſlationem, Eccleſiæ ſuſceperunt? Cur Origenem mirantur, & Euſebium Pamphili, cunctas editiones ſimiliter diſſerentes? Aut quæ fuit ſtultitia, poſtquam vera dixerint, proferre quæ falſa ſunt? Unde autem in novo teſtamento probare poterunt aſſumpta teſtimonia, quæ in libris veteribus non habentur? Hæc dicimus, ne omnino calumniantibus tacere videamur. Ceterum poſt ſanctæ Paulæ dormitionem, cujus vitæ virtutis exemplum eſt, & hos libros quos Euſtochio virgini Chriſti negare non potui, decrevimus dum ſpiritus hos regit artus, Prophetarum explanationi incumbere, & omiſſum jam diu opus, quaſi quodam poſtliminio, repetere; præſertim cùm & admirabilis ſanctuſque vir Pammachius, hoc idem litteris flagitet; & nos ad patriam feſtinantes, mortiferos ſirenarum cantus ſurda debeamus aure tranſire.

PRÆFATIONEM EJUSDEM

S. Hieronymi in libros Regum ſuprà reperies, ideò in principio poſitam, quòd librorum ſacrorum ordinem contineat. Inſcribitur autem, Prologus Galeatus.

Ejuſdem in Librum Paralipomenon præfatio.

SI Septuaginta Interpretum, pura, & ut ab eis in Græcum verſa eſt, editio permaneret, ſuperfluè me, Chromati Epiſcoporum ſanctiſſime atque doctiſſime, impelleres, ut Hebræa tibi volumina Latino ſermone transferrem. Quòd enim ſemel aures hominum occupaverat, & naſcentis Eccleſiæ roboraverat fidem, juſtum erat etiam noſtro ſilentio comprobari. Nunc verò cum pro varietate regionum diverſa ferantur exemplaria, & germana illa antiquaque tranſlatio corrupta ſit, atque violata; noſtri arbitrii putas, aut è pluribus judicare quid verum ſit, aut novum opus in ve-

teri opere cudere; illudentibuſque Judæis, cornicum, ut dicitur, oculos configere. Alexandria & Ægyptus in Septuaginta ſuis Heſychium laudat auctorem. Conſtantinopolis uſque Antiochiam, Luciani martyris exemplaria probat. Mediæ inter has Provinciæ Palæſtinos codices legunt; quos ab Origene elaboratos Euſebius & Pamphilus vulgaverunt: totuſque orbis hac inter ſe trifaria varietate compugnat. Et certè Origenes non ſolùm exempla compoſuit quatuor editionum, è regione ſingula verba deſcribens; ut unus diſſentiens, ſtatim cæteris inter ſe conſentientibus arguatur: ſed, quod majoris audaciæ eſt, in editione Septuaginta Theodotionis editionem miſcuit, aſteriſcis deſignans quæ minùs fuerant, & virgulis quæ ex ſuperfluo videbantur appoſita. Si igitur aliis licuit non tenere quod ſemel ſuſceperant; & poſt Septuaginta cellulas, quæ vulgò ſine auctore jactantur, ſingulas cellulas aperuere, hocque in Eccleſiis legitur quod Septuaginta neſcierunt; cur me non ſuſcipiant Latini mei, qui inviolata editione veteri, ita novam condidi, ut laborem meum Hebræis, &, quod his majus eſt, Apoſtolis auctoribus comprobem? Scripſi nuper librum de optimo genere interpretandi, oſtendens illa de Evangelio, Ex
Matth. 2. Ægypto vocavi filium meum: &, Quoniam Nazaræus
Joan. 19. vocabitur: &, Videbunt in quem compunxerunt: &
1. Cor. 2. illud Apoſtoli, Quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus illum: cæteraque his ſimilia, in Hebræorum libris inveniri. Certè Apoſtoli & Evangeliſtæ, Septuaginta Interpretes noverant: & unde eis hæc? quæ in Septuaginta Interpretibus non habentur? Chriſtus Dominus noſter, utriuſque Teſtamenti conditor, in Evangelio ſecundum Joannem, Qui credit, inquit,
Joan. 7. in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ. Utique ſcriptum eſt, quod Salvator ſcriptum eſſe teſtatur. Ubi ſcriptum eſt? Septuaginta non habent: apocrypha neſcit Eccleſia. Ad Hebræos igitur revertendum eſt, unde & Dominus loquitur, & diſcipuli exempla præſumunt. Hæc pace veterum loquor, & obtrectatoribus meis tantùm reſpondeo, qui canino dente me rodunt, in publico detrahentes, & legentes in angulis; iidem & accuſatores & defenſores, cùm in aliis probent quod in me reprobant: quaſi virtus & vitium non in rebus ſit, ſed cum auctore mutetur. Cæterum memini editionem Septuaginta translatorum, olim de Græco emendatam tribuiſſe me noſtris: nec inimicum debere exiſtimari eorum, quos in conventu fratrum ſemper ediſſero. Et quòd nunc הימים דברי idest Verba dierum, interpretatus ſum: idcirco feci, ut inextricabiles moras, & ſilvam nominum, quæ ſcriptorum confuſa ſunt vitio, ſenſuumque barbariem, apertius & per verſuum cola digererem, mihimetipſi & meis juxta Iſmeniam canens, ſi aures ſurdæ ſunt cæterorum.

AD DOMNIONEM, ET ROGATIANUM, *in eumdem Præfatio ejuſdem.*

Quomodo Græcorum hiſtorias magis intelligunt, qui Athenas viderint; & tertium Virgilii librum, qui à Troade per Leucaten, & Acroceraunia, ad Siciliam, & inde ad oſtia Tiberis navigaverint; ita ſanctam Scripturam lucidiùs intuebitur, qui Judæam oculis contemplatus ſit, & antiquarum urbium memorias, locorumque vel eadem vocabula, vel mutata cognoverit. Unde & nobis curæ fuit, cum eruditiſſimis Hebræorum hunc laborem ſubire: ut circumiremus provinciam, quam univerſæ Chriſti Eccleſiæ ſonant. Fateor enim, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, nunquam me in divinis voluminibus, propriis viribus credidiſſe, nec habuiſſe opinionem meam; ſed ea etiam de quibus ſcire me arbitrabar, interrogare me ſolitum: quantò magis de his ſuper quibus anceps eram? Denique cùm à me nuper litteris flagitaſſetis, ut vobis librum Paralipomenon Latino ſermone transferrem, de Tiberiade quemdam legis Doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumpſi: & contuli cum eo à vertice, ut ajunt, uſque ad extremum unguem: & ſic confirmatus, auſus ſum facere quod jubebatis. Liberè enim vobis loquor, ita in Græcis & Latinis codicibus hic nominum liber vitioſus eſt, ut non tam Hebræa quàm Barbara quædam, & Sarmatica nomina conjecta arbitrandum ſit. Nec hoc Septuaginta Interpretibus, qui Spiritu ſancto pleni, ea quæ vera fuerant tranſtulerant, ſed ſcriptorum culpæ adſcribendum, dum de emendatis inemendata ſcriptitant: & ſæpè tria nomina, ſubtractis è medio ſillabis, in unum vocabulum cogunt; vel è regione unum nomen, propter latitudinem ſuam, in duo vel tria vocabula dividunt. Sed & ipſæ appellationes, non homines, ut plerique exiſtimant, ſed urbes, & regiones, & ſaltus, & provincias ſonant, & obliquè ſub interpretatione, & figura eorum, quædam narrantur hiſtoriæ, de quibus in regnorum libro dicitur, Nonne ecce hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda? Quæ utique in noſtris codicibus non habentur. Hoc primùm ſciendum, quòd apud Hebræos, liber Paralipomenon, unus ſit: & apud illos vocatus, הימים דברי, idest verba dierum: qui propter magnitudinem, apud nos diviſus eſt. Quod nonnulli etiam in Bruto, Ciceronis dialogo faciunt, ut eum in tres partes ſecent, cum unus à ſuo auctore ſit editus. Deinde etiam illud attendendum, quòd frequenter nomina, non vocabula hominum, ſed rerum, ut dixi, ſignificantias ſonant. Ad extremum, quòd omnis eruditio Scripturarum in hoc continetur, & hiſtoriæ quæ vel prætermiſſæ ſunt in ſuis locis, vel perſtrictæ leviter, hic per quædam verborum compendia explicentur. Orationum itaque veſtrarum adjutus auxilio, miſi librum benevolis placiturum, tamen invidis diſpliciturum eſſe non ambigo. Optima enim quæque, ut ait Plinius, malunt contemnere plerique, quàm diſcere. Si quis in hac interpretatione voluerit aliquid reprehendere, interroget Hebræos, ſuam conſcientiam recolat, videat ordinem textumque ſermonis: & tunc noſtro labori, ſi potuerit, detrahat. Ubicumque ergo aſteriſcos, ideſt ſtellas, radiare in hoc volumine videritis; ibi ſciatis, de Hebræo additum, quod in Latinis codicibus non habetur. Ubi verò obelus, tranſverſa ſcilicet virga, præpoſita eſt, illic ſignatur quid Septuaginta Interpretes addiderint, vel ob decoris gratiam, vel ob Spiritus ſancti auctoritatem, licet in Hebræis voluminibus non legatur.

EJUSDEM AD DOMNIONEM ET *Rogatianum, in Eſdram, & Nehemiam Præfatio.*

Utrum difficilius ſit, facere, quod poſcitis, an negare, necdum ſtatui: nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere, ſententia eſt; & magnitudo oneris impoſita ita cervices premit, ut ante ſub faſce ruendum ſit, quàm levandum. Accedunt ad hoc invidorum ſtudia; qui omne quod ſcribimus, reprehendendum putant: & interdum contra ſe conſcientia repugnante, publicè lacerant quod occultè legunt, in tantum ut clamare compellar, & dicere: Domine, libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa. Tertius annus eſt quòd ſemper ſcribitis atque reſcribitis, ut Eſdræ librum & Eſther, vobis de Hebræo transferam: quaſi non habeatis Græca & Latina volumina; aut quidquid illud eſt quod à nobis vertitur, non ſtatim ab omnibus conſpuendum ſit. Fruſtrà autem, ut ait quidam, niti, neque aliud fatigando niſi odium quærere, extremæ dementiæ eſt. Itaque obſecro vos, mi Domnion & Rogatiane chariſſimi, ut privata lectione contenti, libros non efferatis in publicum, nec faſtidioſis cibos ingeratis, vitetiſque eorum ſupercilium, qui judicare tantùm de aliis, & ipſi facere nihil noverunt. Si qui autem fratrum ſunt, quibus noſtra non diſplicent, his tribuatis exemplar, admonentes ut Hebræa nomina, quorum grandis in hoc volumine copia eſt, diſtinctè & per intervalla tranſcribant. Nihil enim proderit emendaſſe librum, niſi emendatio, librariorum diligentia, conſervetur. Nec quemquam moveat, quòd unus à nobis liber editus eſt: nec apocryphorum tertii & quarti ſomniis delectetur: quia & apud Hebræos Eſdræ Nehemiæque ſermones in unum volumen coarctantur: & quæ non habentur apud illos, nec de viginti quatuor ſenibus ſunt, procul abjicienda. Si quis autem Septuaginta vobis oppoſuerit Interpretes, quorum exemplaria varietas ipſa lacerata & inverſa demonſtrat; nec poteſt utique verum aſſeri quod diverſum eſt; mittite eum ad Evangelia; in quibus multa ponuntur quaſi de Veteri Teſtamento, quæ apud Septuaginta Interpretes non habentur, velut illud: Quoniam Nazaræus vocabitur; &, Ex Ægypto vocavi filium meum; &, Videbunt in quem compunxerunt; multaque alia, quæ latiori operi reſervamus; & quærite ab eo ubi ſcripta ſint; cùmque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus quæ nuper à nobis edita, maledicorum quotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certè quod illaturus ſum, æquiſſimum eſt. Edidi aliquid quod non habetur in Græco, aut aliter habetur quàm à me verſum eſt? Quid interpretem laniant? interrogent Hebræos; & ipſis auctoribus, tranſlationi meæ vel arrogent vel derogent fidem. Porrò aliud eſt, ſi clauſis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, & non imitantur Græcorum ſtudium ac benevolentiam, qui poſt Septuaginta Tranſlatores, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæos & Hebioniſtas legis veteris Interpretes, Aquilam videlicet, & Symmachum, & Theodotionem, & curioſè legunt, & per Origenis laborem in hexaplis, Eccleſiis dedicarunt. Quantò magis Latini grati eſſe deberent, quòd exultantem cernerent Græciam à ſe aliquid mutuari? Primum enim magnorum ſumptuum eſt & infinitæ difficultatis, exemplaria poſſe habere omnia: deinde etiam qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt, ignorantes quis è multis verius dixerit. Quod etiam ſapientiſſimo cuidam nuper apud Græcos accidit, ut interdum Scripturæ ſenſum relinquens, uniuſcujuſque interpretis ſequeretur errorem. Nos autem qui Hebrææ linguæ ſaltem parvam habemus ſcientiam, & Latinus nobis utcumque ſermo non deeſt, & de aliis magis poſſumus judicare, & ea quæ ipſi intelligimus in noſtra lingua promere. Itaque licet hydra ſibilet, victorque Sinon incendia jactet; numquam meum juvante Chriſto, ſilebit eloquium; etiam præciſa lingua balbutiet. Legant qui volunt; qui nolunt abjiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur; magis veſtra charitate provocabor ad ſtudium, quàm illorum detractione & odio deterrebor.

EJUSDEM AD CHROMATIUM
& Heliodorum in Tobiam Præfatio.

MIrari non deſino exactionis veſtræ inſtantiam: Exigitis enim ut in librum Chaldæo ſermone conſcriptum, ad Latinum ſtylum traham; librum utique Tobiæ, quem Hebræi de catalogo divinarum Scripturarum ſecantes, his quæ hagiographa memorant, manciparunt. Feci ſatis deſiderio veſtro, non tamen meo ſtudio. Arguunt & nos Hebræorum ſtudia; & imputant nobis, contra ſuum canonem Latinis auribus iſta transferre. Sed melius eſſe judicans Phariſæorum diſplicere judicio, & epiſcoporum juſſionibus deſervire, inſtiti ut potui. Et quia vicina eſt Chaldæorum lingua ſermoni Hebraico; utriuſque linguæ peritiſſimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui; & quidquid ille mihi Hebraicis verbis expreſſit, hoc ego accito notario, ſermonibus Latinis expoſui. Orationibus veſtris mercedem hujus operis compenſabo, cum gratum vobis didicero, me, quod jubere eſtis dignati, compleſſe.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBRUM
Judith.

APud Hebræos liber Judith inter hagiographa legitur; cujus auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minùs idonea judicatur. Chaldæo tamen ſermone conſcriptus, inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum Synodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquievi poſtulationi veſtræ, imò exactioni: & ſepoſitis occupationibus, quibus vehementer arctabar, huic unam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputavi: ſola ea, quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potui, Latinis expreſſi. Accipite Judith viduam, caſtitatis exemplum, & triumphali laude perpetuis eam præconiis declarate. Hanc enim non ſolùm feminis, ſed & viris imitabilem dedit, qui caſtitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & inſuperabilem ſuperaret.

EJUSDEM IN LIBRUM ESTHER
Præfatio.

LIbrum Eſther variis translatoribus conſtat eſſe vitiatum; quem ego de archivis Hebræorum revelans, verbum è verbo expreſſiùs tranſtuli. Quem librum editio vulgata, laciniosis hinc inde verborum ſinibus trahit, addens ea quæ ex tempore dici poterant, & audiri: ſicut ſolitum eſt ſcholaribus diſciplinis, ſumpto themate, excogitare quibus verbis uti potuit qui injuriam paſſus eſt, vel qui injuriam fecit. Vos autem, ò Paula & Euſtochium, quoniam & bibliothecas Hebræorum ſtuduiſtis intrare, & Interpretum certamina comprobaſtis, tenentes Eſther Hebraicum librum, per ſingula verba noſtram translationem aſpicite, ut poſſitis agnoſcere: me nihil etiam augmentaſſe addendo, ſed fideli teſtimonio ſimpliciter, ſicut in Hebræo habetur, hiſtoriam Hebraicam Latinæ linguæ tradidiſſe. Nec affectamus laudes hominum, nec vituperationes expaveſcimus. Deo enim placere curantes, minas hominum penitus non timemus: quoniam Deus

Pſal. 52. diſſipat oſſa eorum qui hominibus placere deſiderant;

Galat. 1. & ſecundum Apoſtolum, Qui ejuſmodi ſunt, ſervi Chriſti eſſe non poſſunt. Rurſum, in libro Eſther alphabetum ex minio uſque ad Teth litteram fecimus diverſis in locis, volentes ſcilicet Septuaginta Interpretum ordinem per hoc inſinuare ſtudioſo Lectori. Nos enim juxta morem, Hebraicum ordinem proſequi etiam in Septuaginta editione maluimus.

EJUSDEM IN LIBRUM JOB
Præfatio.

COgor per ſingulos Scripturæ divinæ libros adverſariorum reſpondere maledictis, qui interpretationem meam, reprehenſionem Septuaginta interpretum criminantur: quaſi non & apud Græcos Aquila, Symmachus, & Theodotio, vel verbum è verbo, vel ſenſum e ſenſu, vel ex utroque commixtum, & mediè temperatum genus translationis expreſſerint; & omnia Veteris Inſtrumenti volumina Origenes obelis aſteriſciſque diſtinxerit: quos vel additos, vel de Theodotione ſumptos, translationi antiquæ inſeruit, probans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto, quod in partibus ſuſceperunt, aut interpretationem meam cum aſteriſcis ſuis radere. Neque enim fieri poteſt, ut quos plura intermiſiſſe ſuſceperint, non eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateantur, præcipue in Job: cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt, ſubtraxeris, pars maxima detruncabitur; & hoc dumtaxat apud Græcos. Ceterùm apud Latinos, ante eam translationem, quam ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus, ſeptingenti fermè aut octingenti verſus deſunt; ut decurtatus & laceratus corroſuſque liber, fœditatem ſui publicè legentibus præbeat. Hæc autem translatio nullum de veteribus ſequitur Interpretem; ſed ex ipſo Hebraico, Arabicoque ſermone, & interdum Syro, nunc verba, nunc ſenſus, nunc ſimul utrumque reſonabit. Obliquus enim etiam apud Hebræos totus liber fertur & lubricus: & quod Græci rhetores vocant, ἐσχηματισμένος, dum qui aliud loquitur, aliud agit: ut ſi velis anguillam vel murenulam ſtrictis tenere manibus, quantò fortiùs preſſeris, tantò citiùs elabitur. Memini me ob intelligentiam hujus voluminis, Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemiſſe nummis: cujus doctrina an aliquid profecerim, neſcio: hoc unum ſcio, non potuiſſe me interpretari, niſi quod antè intellexeram. A principio itaque voluminis, uſque ad verba Job, Job 42.
apud Hebræos proſa oratio eſt. Porrò à verbis Job, in quibus ait; Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt, conceptus eſt homo: uſque ad eum locum, ubi ante finem voluminis ſcriptum eſt. Idcirò ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla & cinere: hexametri verſus ſunt, dactylo ſpondeoque currentes: & propter linguæ idioma crebrò recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed earumdem temporum. Interdum quoque rythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris pedum ſolutis: quod metrici magis quàm ſimplex lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu uſque ad finem libri, parvum comma quod remanet, proſa oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi, & Sapphus, vel Pſalterium, vel Lamentationes Jeremiæ, vel omnia fermè Scripturarum cantica comprehendi; legat Philonem, Joſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei, idcircò me in hoc volumine laboraſſe, non ut interpretationem antiquam reprehenderem; ſed ut ea quæ in illa aut obſcura ſunt, aut omiſſa, aut certè ſcriptorum vitio depravata, manifeſtiora noſtra interpretatione fierent: Ut qui Hebræorum ſermonem ex parte didicimus, & in Latino penè ab ipſis cunabulis inter Grammaticos & Rhetores & Philoſophos detriti ſumus. Quòd ſi apud Græcos, poſt Septuaginta editionem, jam Chriſti Evangelio coruſcante, Judæus Aquila, & Symmachus ac Theodotio, Judaizantes hæretici, ſunt recepti; qui multa myſteria Salvatoris ſubdola interpretatione celarunt, & tamen in Ἑξαπλοῖς habentur apud Eccleſias, & explanantur ab Eccleſiaſticis viris: quantò magis ego Chriſtianus & de parentibus Chriſtianis natus, & vexillum Crucis in mea fronte portans, cujus ſtudium fuit omiſſa repetere, depravata corrigere, & Sacramenta Eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone, vel à faſtidioſis, vel à malignis lectoribus non debeo reprobari? Habeant qui volunt veteres libros, vel in membranis purpureis auro argentoque deſcriptos, vel uncialibus, ut vulgò ajunt, litteris onera magis exarata, quàm codices: dummodò mihi, meiſque permittant pauperes habere ſchedulas, & non tam pulchros codices, quàm emendatos. Utraque autem editio, & Septuaginta juxta Græcos, & mea juxta Hebræos, in Latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat unuſquiſque quod vult: & ſtudioſum me magis, quàm malevolum probet.

ALIA EJUSDEM
Præfatio.

SI aut fiſcellam junco texerem, aut palmarum folia complicarem, ut in ſudore vultus mei comederem panem, & ventris opus ſollicita mente pertractarem; nullus morderet, nemo reprehenderet. Nunc autem quia juxta ſententiam Salvatoris, volo operari cibum qui non perit, & antiquam divinorum voluminum viam ſentibus virgultiſque purgare; error mihi geminus infligitur: corrector vitiorum, falſarius dicor, & errores non auferre, ſed ſerere. Tanta eſt enim vetuſtatis conſuetudo, ut etiam confeſſa pleriſque vitia placeant: dum magis pulchros habere volunt codices, quàm emendatos. Quapropter, ò fratres dilectiſſimi, unicum nobilitatis & humilitatis exemplar, pro flabellis, calathis, ſportelliſque, munuſculis monachorum, ſpiritalia hæc & manſura dona ſuſcipite; ac beatum Job, qui adhuc apud Latinos jacebat in ſtercore, & vermibus ſcatebat errorum, integrum immaculatumque gaudete. Quomodo enim poſt probationem atque victoriam, duplicia ſunt ei univerſa reddita; ita ego in lingua noſtra, ut audacter loquar, feci eum habere, quæ amiſerat. Igitur & vos, & unumquemque lectorem ſolita præfatione commoneo, & in principia librorum eadem ſemper annectens, rogo, ut ubicumque præcedentes virgulas videritis, ſciatis ea quæ ſubjecta ſunt, in Hebraicis voluminibus non haberi. Porrò ubi ſtellæ imago præfulſerit; ex Hebræo in ſermone noſtro addita ſunt. Nec non & illa quæ haberi videbantur, & ita corrupta erant, ut ſenſum legentibus tollerent, orantibus vobis magno labore correxi: magis utile quid ex otio meo Eccleſiis Chriſti venturum ratus, quàm ex aliorum negotio.

EJUSDEM IN PSALTERIUM, *quod ſecundùm Septuaginta editionem correxit, Præfatio.*

PSalterium Romæ dudum poſitus emendaram: & juxta Septuaginta Interpretes, licet curſim, magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rurſum videtis, ò Paula, & Euſtochium, ſcriptorum vitio depravatum, pluſque antiquum errorem, quàm novam emendationem valere: me cogitis, ut veluti quodam novali, ſciſſum jam arvum exerceam, & obliquis ſulcis renaſcentes ſpinas eradicem, æquum eſſe dicentes, ut quod crebro malè pullulat, crebriùs ſuccidatur. Unde conſueta præfatione commoneo tam vos, quibus fortè labor iſte deſudat, quàm eos, qui exemplaria iſtiuſmodi habere voluerint, ut quæ diligenter emendavi, cum cura & diligentia tranſcribantur. Notet ſibi unuſquiſque vel jacentem lineam, vel radiantia ſigna; ideſt obelos, vel aſteriſcos. Et ubicumque viderit virgulam præcedentem, ab ea uſque ad duo puncta, quæ impreſſimus, ſciat in Septuaginta tranſlatoribus plus haberi. Ubi autem perſpexerit ſtellæ ſimilitudinem, de Hebræis voluminibus additum noverit æquè uſque ad duo puncta, juxta Theodotionis dumtaxat editionem, qui ſimplicitate ſermonis à Septuaginta Interpretibus non diſcordat. Hæc ergo & vobis & ſtudioſo cuique feciſſe me ſciens, non ambigo multos fore, qui vel invidia, vel ſupercilio malint contemnere videri præclara, quàm diſcere: & de turbulento magis rivo, quàm de puriſſimo fonte potare.

EJUSDEM PRÆFATIO IN LIBROS *Salomonis.*

JUngat Epiſtola, quos jungit ſacerdotium: imò charta non dividat, quos Chriſti nectit amor. Commentarios in Oſee, Amos, Zachariam, Malachiam, quos poſcitis, ſcripſiſſem, ſi licuiſſet præ valetudine. Mittitis ſolatia ſumptuum: notarios noſtros, & librarios ſuſtentatis, ut vobis potiſſimùm noſtrum deſudet ingenium. Et ecce ex latere frequens turba diverſa poſcentium: quaſi aut æquum ſit, me, vobis eſurientibus, aliis laborare, aut in ratione dati & accepti, cuiquam præter vos, obnoxius ſim. Itaque longa ægrotatione fractus, ne penitus hoc anno reticerem, & apud vos mutus eſſem, tridui opus nomini veſtro conſecravi, interpretationem videlicet trium Salomonis voluminum: מִשְׁלֵי quas Hebræi Parabolas, vulgata autem editio Proverbia vocat: קֹהֶלֶת quem Græcè Eccleſiaſten, Latinè concionatorem poſſumus dicere: שִׁיר הַשִּׁירִים quod in noſtra lingua vertitur Canticum Canticorum. Fertur & Panaretos Jeſu filii Sirach liber: & alius pſeudepigraphus, qui Sapientia Salomonis inſcribitur. Quorum priorem, Hebraicum reperi: non Eccleſiaſticum, ut apud Latinos, ſed Parabolas prænotatum, cui juncti erant Eccleſiaſtes & Canticum Canticorum; ut ſimilitudinem Salomonis, non ſolum librorum numero, ſed etiam materiarum genere coæquaret. Secundus apud Hebræos nuſquam eſt; quin & ipſe ſtylus, Græcam eloquentiam redolet; & nonnulli ſcriptorum veterum hunc eſſe Judæi Philonis affirmant. Sicut ergo Judith, & Tobiæ, & Machabæorum libros legit quidem Eccleſia, ſed eos inter canonicas Scripturas non recipit: ſic & hæc duo volumina legat ad ædificationem plebis, non ad auctoritatem Eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui ſanè Septuaginta Interpretum magis editio placet, habet eam à nobis olim emendatam. Neque enim nova ſic cudimus, ut vetera deſtruamus. Et tamen cùm diligentiſſimè legerit, ſciat magis noſtra ſcripta intelligi, quæ non in tertium vas tranſfuſa coacuerint, ſed ſtatim de prælo puriſſimæ commendata teſtæ, ſuum ſaporem ſervaverint.

AD PAULAM ET EUSTOCHIUM IN *tranſlationem Iſaiæ ex Hebraica veritate.*

EJUSDEM PRÆFATIO.

NEmo cùm Prophetas verſibus viderit eſſe deſcriptos, metro eos exiſtimet apud Hebræos ligari, & aliquid ſimile habere de Pſalmis & operibus Salomonis: ſed quod in Demoſthene & Tullio ſolet fieri, ut per cola ſcribantur & commata, qui utique proſa, & non verſibus conſcripſerunt. Nos quoque utilitati legentium providentes, interpretationem novam, novo ſcribendi genere diſtinximus. Ac primum de Iſaia ſciendum, quòd in ſermone ſuo diſertus ſit: quippe ut vir nobilis & urbanæ eloquentiæ, nec habens quidquam in eloquio ruſticitatis admixtum. Unde accidit, ut præ ceteris, florem ſermonis ejus tranſlatio non potuerit conſervare. Deinde etiam hoc adjiciendum, quòd non tam Propheta dicendus ſit, quàm Evangeliſta. Ita enim univerſa Chriſti, Eccleſiæque myſteria ad liquidum proſecutus eſt, ut non putes eum de futuro vaticinari, ſed de præteritis hiſtoriam texere. Unde conjicio noluiſſe tunc temporis Septuaginta Interpretes fidei ſuæ ſacramenta perſpicuè Ethnicis prodere; ne ſanctum canibus, & margaritas porcis darent; quæ, cùm hanc editionem legeritis, ab illis animadvertetis abſcondita. Nec ignoro quanti laboris ſit Prophetas intelligere; nec facilè quempiam poſſe judicare de interpretatione, niſi intellexerit antequam legerit; nos quoque patere morſibus pluſimorum, qui ſtimulante invidia, quod conſequi non valent, deſpiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manum; & nihilominus hoc à faſtidioſis lectoribus precor, ut quomodo Græci poſt Septuaginta tranſlatores, Aquilam & Symmachum & Theodotionem legunt, vel ob ſtudium doctrinæ ſuæ, vel ut Septuaginta magis ex collatione eorum intelligant: ſic & iſti ſaltem unum poſt priores habere dignentur interpretem. Legant prius, & poſteà deſpiciant; ne videantur, non ex judicio, ſed ex odii præſumptione ignorata damnare. Prophetavit autem Iſaias in Jeruſalem, & in Judæa, necdum decem tribubus in captivitatem ductis; ac de utroque regno, nunc commiſtim, nunc ſeparatim texit oraculum. Et cùm interdum ad præſentem reſpiciat hiſtoriam, & poſt Babyloniæ captivitatem reditum populi ſignificet in Judæam; tamen omnis ejus cura de vocatione Gentium, & adventu Chriſti eſt. Quem quantò plus amatis, ò Paula & Euſtochium, tantò magis ab eo petite, ut pro obtrectatione præſenti, qua me indeſinenter æmuli laniant, ipſe mihi mercedem reſtituat in futuro; qui ſcit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditione ſudaſſe, ne Judæi de falſitate Scripturarum Eccleſiis ejus diutius inſultarent.

EJUSDEM IN JEREMIAM PRÆFATIO.

JEremias Propheta, cui hic prologus ſcribitur, ſermone quidem apud Hebræos Iſaia & Oſea & quibuſdam aliis Prophetis videtur eſſe ruſticior, ſed ſenſibus par eſt, quippe qui eodem ſpiritu prophetaverit. Porrò ſimplicitas eloquii, à loco ei in quo natus eſt, accidit. Fuit enim Anathothites, qui eſt uſque hodie viculus, tribus ab Jeroſolymis diſtans millibus, ſacerdos ex ſacerdotibus, & in matris utero ſanctificatus; virginitate ſua Evangelicum virum Chriſti Eccleſiæ dedicans. Hic vaticinari exorſus eſt puer; & captivitatem urbis atque Judææ, non ſolùm ſpiritu, ſed & oculis carnis intuitus eſt. Jam decem tribus Iſrael Aſſyrii in Medos tranſtulerant; jam terras earum, coloniæ Gentium poſſidebant. Unde in Juda tantum, & in Benjamin prophetavit: & civitatis ſuæ ruinas quadruplici planxit alphabeto, quod nos menſuræ metri, verſibuſque reddidimus. Præterea ordinem viſionum, qui apud Græcos & Latinos omnino confuſus eſt, ad priſtinam fidem correximus. Librum autem Baruch notarii ejus, qui apud Hebræos nec legitur nec habetur, prætermiſimus: pro his omnibus maledicta ab æmulis præſtolantes, quibus me neceſſe eſt per ſingula opuſcula reſpondere. Et hoc patior; quia vos me cogitis. Ceterum ad compendium mali, rectius fuerat modum furori eorum ſilentio meo imponere, quàm quotidie novi aliquid ſcriptitantem, invidorum inſaniam provocare.

EJUSDEM IN EZECHIELEM *Præfatio.*

EZechiel Propheta cum Joachin rege Juda captivus ductus eſt in Babylonem; ibique iis qui cum eo captivi fuerant, prophetavit, pœnitentibus quòd ad Jeremiæ vaticinium ſe ultrò adverſariis tradidiſſent, & viderent adhuc urbem Jeroſolymam ſtare, quam ille caſuram eſſe prædixerat. Trigeſimo autem ætatis ſuæ anno, & captivitatis quinto, exorſus eſt ad concaptivos loqui. Et eodem tempore, licet poſterior, hic in Chaldæa, Jeremias in Judæa prophetaverunt. Sermo ejus nec ſatis diſertus, nec admodum ruſticus eſt: ſed ex utroque medie temperatus. Sacerdos & ipſe fuit, ſicut Jeremias: principia voluminis & finem magnis habens obſcuritatibus involuta. Sed & vulgata ejus editio non multùm diſtat ab Hebraico. Unde non ſatis miror quid cauſæ extiterit, ut ſi eoſdem in univerſis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in aliis diverſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc juxta tranſlationem noſtram: quoniam per cola ſcriptus & commata, manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autem amici mei & hunc ſubſannaverint; dicite eis quòd nemo eos compellat ut ſcribant. Sed vereor ne illud eis eveniat quod Græca ſignificantiùs dicitur: ut vocentur φαγολοίδοροι, quod eſt manducantes ſannas.

EJUSDEM IN DANIELEM PRÆFATIO.

DAnielem Prophetam juxta Septuaginta Interpretes, Domini Salvatoris Eccleſiæ non legunt, utentes Theodotionis editione; & hoc cur acciderit, neſcio. Sive enim quia ſermo Chaldaicus eſt, & quibuſdam proprietatibus à noſtro eloquio diſcrepat, noluerunt Septuaginta Interpretes eaſdem linguæ lineas in tranſlatione ſervare: ſive ſub nomine eorum ab alio neſcio quo non ſatis Chaldæam linguam ſciente, editus eſt liber; ſive aliud quid cauſæ extiterit ignorans; hoc unum affirmare poſſum, quòd multum à veritate diſcordet, & recto judicio repudiatus ſit. Sciendum quippe eſt, Danielem maximè & Eſdram, Hebraicis quidem litteris, ſed Chaldæo ſermone conſcriptos: & unam Jeremiæ pericopem: Job quoque cum Arabica lingua pluſimam habere ſocietatem. Denique & ego adoleſcentulus, poſt Quintiliani & Tullii lectionem ac flores rhetoricos, cùm me in linguæ hujus piſtrinum recluſiſſem, & multo ſudore, multoque tempore vix cœpiſſem anhelantia ſtridentiaque verba reſonare, & quaſi per cryptam ambulans, rarum deſuper lumen aſpicerem, impegi noviſſime in Danielem, & tanto tædio af-

ſectus

fectus ſum, ut deſperatione ſubita omnem laborem veterem voluerim contemnere. Verùm adhortante me quodam Hebræo, & illud mihi crebriùs in ſua lingua ingerente, Labor improbus omnia vincit: & qui mihi videbar ſciolus inter Hebræos cœpi rurſus eſſe diſcipulus Chaldaicus. Et ut verum fatear, uſque ad præſentem diem magis poſſum ſermonem Chaldaicum legere & intelligere, quàm ſonare. Hæc idcircò refero, ut difficultatem vobis Danielis oſtenderem qui apud Hebræos nec Suſannæ habet hiſtoriam, nec hymnum trium puerorum, nec Belis draconiſque fabulas; quas nos, quia in toto orbe diſperſæ ſunt, veru anteposito, eaſque jugulante, ſubjecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncaſſe. Audivi ego quemdam de præceptoribus Judæorum, cùm Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo eam diceret eſſe confictam; illud opponere quod Origeni quoque Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de Græco ſermone deſcendere. Cujus rei nos intelligentiam noſtris hanc poſſumus dare: Ut verbi g. dicamus de arbore ilice dixiſſe eum, illicò pereas: & à lentiſco, in lentem te comminuat angelus: vel non in lente pereas: aut lentus, id eſt flexibilis ducaris ad mortem: ſive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuiſſe otii tribus pueris cavillabatur, ut in camino æſtuantis incendii metro luderent: & per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent: aut quod miraculum, divinæque aſpirationis indicium, vel draconem interfectum offa picis, vel ſacerdotum Belis machinas deprehenſas; quæ magis prudentia ſolertis viri, quàm prophetali eſſent ſpiritu perpetrata? Cùm verò ad Habacuc veniret, & de Judæa in Chaldæam raptum diſcophorum lectitaret; quærebat exemplum, ubi legiſſemus in toto veteri Teſtamento, quemquam ſanctorum gravi volaſſe corpore, & in puncto horæ tanta terrarum ſpatia tranſiſſe. Cui cùm quidam è noſtris ſatis ad loquendum promptulus, Ezechielem adduxiſſet in medium, & diceret eum de Chaldæa in Judæam fuiſſe tranſlatum: deriſit hominem, & ex ipſo volumine demonſtravit Ezechielem in ſpiritu ſe vidiſſe tranſpoſitum. Denique & Apoſtolum noſtrum videlicet ut eruditum virum, & qui legem ab Hebræis didiciſſet, non fuiſſe auſum affirmare ſe raptum in corpore, ſed dixiſſe: Sive in corpore, ſive extra corpus, neſcio; Deus ſcit. His & talibus argumentis apocryphas in libro Eccleſiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo, non haberi Danielem apud Hebræos inter Prophetas, ſed inter eos qui hagiographa conſcripſerunt. In tres ſiquidem partes omnis ab eis Scriptura dividitur: In Legem, in Prophetas, & in hagiographa: id eſt in quinque, & octo, & in undecim libros: de quo non eſt hujus temporis diſſerere. Quæ autem ex hoc Propheta, imò contra hunc librum, Porphyrius objiciat, teſtes ſunt Methodius, Euſebius, & Apollinarius: qui multis verſuum millibus ejus veſaniæ reſpondentes, neſcio an curioſo lectori ſatisfecerint. Unde obſecro vos, ô Paula & Euſtochium, fundatis pro me ad Dominum preces: ut quamdiu in hoc corpuſculo ſum, ſcribam aliquid gratum vobis, utile Eccleſiæ, dignum poſteris. Præſentium quippe judiciis obtrectantium non ſatis moveor: qui in utramque partem, aut amore labuntur, aut odio.

EJUSDEM IN XII. PROPHETAS PRÆFATIO.

NOn eſt idem ordo duodecim Prophetarum apud Hebræos qui eſt apud nos. Unde ſecundum id quod ibi legitur, hic quoque diſpoſiti ſunt. Oſee commaticus eſt, & quaſi per ſententias loquens. Joel planus in principiis: in fine obſcurior. Et uſque ad Malachiam, habent ſinguli proprietates ſuas, quem Eſdram ſcribam, legiſque doctorem, Hebræi autumant. Et quia longum eſt nunc de omnibus dicere, hoc tantùm vos, ô Paula & Euſtochium, admonitas volo, unum librum eſſe duodecim Prophetarum; & Oſee ſynchronon Iſaiæ: Malachiam verò Aggæi & Zachariæ fuiſſe temporibus: In quibus autem tempus non prætitur in titulo; ſub illis eos regibus prophetaſſe, ſub quibus & hi qui ante eos habent titulos, prophetaverunt.

EJUSDEM IN EVANGELISTAS AD *Damaſum præfatio.*

NOvum opus me facere cogis ex veteri, ut poſt exemplaria ſcripturarum toto orbe diſperſa, quaſi quidam arbiter ſedeam: & quia inter ſe variant, quæ ſint illa quæ cum Græca conſentiant veritate, decernam. Pius labor, ſed periculoſa præſumptio, judicare de ceteris, ipſum ab omnibus judicandum, ſenis mutare linguam, & caneſcentem jam mundum ad initia retrahere parvulorum. Quis enim doctus, pariter vel indoctus, cùm in manus volumen aſſumpſerit, & à ſaliva quam ſemel imbibit, viderit diſcrepare quod lectitat; non ſtatim erumpat in vocem, me falſarium, me clamitans eſſe ſacrilegum, qui audeam aliquid in veteribus libris addere, mutare, corrigere? Adverſùs quam invidiam duplex cauſa me conſolatur: quod & tu qui ſummus ſacerdos es, fieri jubes: & verum non eſſe quod variat, etiam maledicorum teſtimonio comprobatur. Si enim Latinis exemplaribus fides eſt adhibenda; reſpondeant quibus: tot enim ſunt exemplaria penè, quot codices. Sin autem veritas eſt quærenda de pluribus, cur non ad Græcam originem revertentes, ea quæ vel à vitioſis interpretibus malè reddita, vel à præſumptoribus imperitis emendata perverſiùs, vel à librariis dormitantibus aut addita ſunt, aut mutata, corrigimus? Neque verò ego de Veteri diſputo Teſtamento, quod à Septuaginta ſenioribus in Græcam linguam verſum, tertio gradu ad nos uſque pervenit. Non quæro quid Aquila, quid Symmachus ſapiant: quare Theodotion inter novos & veteres medius incedat. Sit illa vera interpretatio quam Apoſtoli probaverunt. De Novo nunc loquor Teſtamento: quod Græcum eſſe, non dubium eſt excepto Apoſtolo Matthæo, qui primus in Judæa Evangelium CHRISTI Hebraicis literis edidit. Hoc certe cùm in noſtro ſermone diſcordat, & in diverſos rivulorum tramites ducit, uno de fonte quærendum eſt. Prætermitto eos codices, quos à Luciano & Heſychio nuncupatos, paucorum hominum aſſerit perverſa contentio, quibus utique nec in toto Veteri teſtamento poſt Septuaginta Interpretes emendare quid licuit, nec in Novo profuit emendaſſe; cùm multarum gentium linguis Scriptura ante tranſlata, doceat falſa eſſe quæ addita ſunt. Igitur hæc præſens præfatiuncula pollicetur quatuor tantùm Evangelia, quorum ordo eſt iſte, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes; codicum Græcorum emendata collatione, ſed veterum, quæ ne multùm à lectionis Latinæ conſuetudine diſcreparent, ita calamo temperavimus, ut his tantùm quæ ſenſum videbantur mutare correctis, reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones quoque, quos Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus Alexandrinus ſecutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, ſicut in Græco habentur, expreſſimus. Quòd ſi quis de curioſis voluerit noſſe, quæ in Evangeliis, vel eadem, vel vicina, vel ſola ſint, eorum diſtinctione cognoſcet. Magnus ſiquidem hic in noſtris codicibus error inolevit, dum quod in eadem re alius Evangeliſta plus dixit, in alio quia minus putaverint, addiderunt. Vel dum eumdem ſenſum alius aliter expreſſit, ille qui unum è quatuor primum legerat, ad ejus exemplum ceteros quoque exiſtimaverit emendandos. Unde accidit, ut apud nos mixta ſint omnia, & in Marco plura Lucæ atque Matthæi; rurſum in Matthæo plura Joannis & Marci; & in ceteris reliquorum quæ aliis propria ſunt, inveniantur. Cùm itaque canones legeris qui ſubjecti ſunt, confuſionis errore ſublato, & ſimilia omnium ſcies, & ſingulis ſua quæque reſtitues. In canone primo concordant quatuor, Matthæus, Marcus, Lucas, Joannes. In ſecundo tres; Matthæus, Marcus, Lucas. In tertio tres, Matthæus, Lucas, Joannes. In quarto tres, Matthæus, Marcus, Joannes. In quinto duo, Matthæus, Lucas. In ſexto duo, Matthæus, Marcus. In ſeptimo duo, Matthæus, Joannes. In octavo duo, Lucas, Marcus. In nono duo, Lucas, Joannes. In decimo, propria cuique quæ non habentur in aliis, edixerunt. Singulis verò Evangeliis, ab uno incipiens uſque ad finem librorum, diſpar numerus accreſcit. Hic nigro colore deſcriptus, ſub ſe habet alium ex minio diſcolorem numerum, qui ad decem uſque procedens, indicat prior numerus in quo ſit canone requirendus. Cùm ergo aperto codice, v. gr. illud ſive illud capitulum ſcire volueris cujus canonis ſit, ſtatim ex ſubjecto numero doceberis; & recurrens ad principia, in quibus canonum eſt diſtincta congeries, eodemque ſtatim canone ex titulo frontis invento, illum quem quærebas numerum, ejuſdem Evangeliſtæ qui & ipſe ex inſcriptione ſignatur, invenies; atque è vicino ceterorum tramitibus inſpectis, quos numeros è regione habeant, annotabis: & cùm ſcieris, recurres ad volumina ſingulorum, & ſine mora repertis numeris quos ante ſignaveras, reperies & locos in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Sciendum tamen ne quis ignarum ex ſimilitudine numerorum error involvat, quod ſicubi in ſubnotatione canonum diſtinctorum, in canone quolibet tres Evangeliſtæ bis, ter vel quater, aut etiam amplius eumdem numerum per ordinem habuerunt annotatum, & quartus è contrario, diſcrepantes, quòd id tres illi in eo loco ſemel dixerint, quartus toties in corpore voluminis ſui ponat, quoties diverſi numeri in ejus canone poſiti ſtant contra prædictorum numerorum continuatas ſimilitudines. Item ſi in uno quolibet eorum aut etiam duobus idem in canone numerus bis, ter, & quater, aut eo ampliùs reperiatur in ordine collocatus, & diſpares inveniantur in ceteris; dubium non erit, quin id quod illius illorumve canonis numerus bis, terque repetitum ab his in volumine ſemel dictum eſſe oſtendit, alter alterius eorum toties uno atque eodem ſenſu loquantur, quoties prævalerint in numerorum annotatione diſtantiam. Et hoc in omnium ut vem canonum collatione ſervabitur. Ceterum in decimo (quoniam propria ſingulorum tantummodò continentur) non poteſt contra id comparatio eſſe quod ſolum eſt. Opto ut in Chriſto valeas, & memineris mei, Papa beatiſſime.

EJUSDEM EX CALALOGO SCRIPTORUM *Eccleſiaſticorum.*

PAulus Apoſtolus, qui antè Saulus, extra numerum duodecim Apoſtolorum, de tribu Benjamin & oppido Judææ Giſchalis fuit; quo à Romanis capto, cum parentibus ſuis Tarſum Ciliciæ commigravit: à quibus ob ſtudia Legis miſſus Jeroſolymam, à Gamaliel viro doctiſſimo, cujus Lucas meminit, eruditus eſt. Cùm autem intereſſet neci martyris Stephani, & acceptis à Pontifice templi epiſtolis, ad perſequendos eos qui Chriſto crediderant, Damaſcum pergeret: revelatione compulſus ad fidem, quæ in Actibus Apoſtolorum ſcribitur, in vas electionis de perſecutore tranſlatus eſt. Cùmque primùm ad prædicationem ejus Sergius Paulus Proconſul Cypri crediſſet, ab eo quòd eum Chriſti fidei ſubegeſſet, ſortitus eſt nomen Paulus: & juncto ſibi

Barnaba, multis urbibus peragratis, reverenſque Jeroſolymam, Petro, Jacoboque & Joanne, Gentium Apoſtolus ordinatur. Et quia in Actibus Apoſtolorum pleniſſimè de ejus converſione ſcriptum eſt, hoc tantùm dicam, quòd poſt paſſionem Domini vigeſimoquinto anno, ideſt ſecundo Neronis, eo tempore quo Feſtus procurator Judææ ſucceſſit Felici, Romam vinctus mittitur, & biennium in libera manens cuſtodia, adversùs Judæos de Adventu Chriſti quotidie diſputavit. Sciendum autem in prima ſatisfactione (necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente ſcelera, quanta de eo narrant hiſtoriæ) Paulum à Nerone dimiſſum, ut Evangelium Chriſti in Occidentis quoque partibus prædicaret, ſicut ipſe ſcribit in ſecunda epiſtola ad Timotheum (eo tempore quo & paſſus eſt, de vinculis dictat Epiſtolam.) In prima mea ſatisfactione nemo mihi affuit, ſed omnes me dereliquerunt: non eis imputatur, Dominus autem mihi affuit, & confortavit me, ut per me prædicatio compleretur, & audirent omnes Gentes, & liberatus ſum de ore leonis: manifeſtiſſimè leonem propter crudelitatem, Neronem ſignificans. Et in ſequentibus, Liberatus ſum de ore leonis. Et ſtatim, Liberavit me Dominus ab omni opere malo, & ſalvavit me in regnum ſuum cœleſte: quòd ſcilicet præſens ſibi ſentiret imminere martyrium. Nam & in eadem Epiſtola præmiſerat, Ego enim jam immolor, & tempus reſolutionis meæ inſtat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo Petrus, Romæ pro Chriſto capite truncatus, ſepultuſque eſt in via Oſtienſi, anno poſt paſſionem Domini trigeſimoſeptimo. Scripſit autem novem ad ſeptem Eccleſias Epiſtolas; ad Romanos unam, ad Corinthios duas, ad Galatas unam, ad Epheſios unam, ad Philippenſes unam, ad Coloſſenſes unam, ad Theſſalonicenſes duas. Præterea ad diſcipulos ſuos, Timotheo duas, Tito unam, Philemoni unam. Epiſtola autem quæ fertur ad Hebræos, non ejus creditur, propter ſtyli ſermoniſque diſtantiam: ſed vel Barnabæ juxta Tertullianum, vel Lucæ Evangeliſtæ juxta quoſdam: vel Clementis, Romanæ poſteà Eccleſiæ Epiſcopi, quem aiunt ſententias Pauli proprio ordinaſſe & ornaſſe ſermone: vel certè quia Paulus ſcribebat ad Hebræos, & propter invidiam ſui apud eos nominis titulum in principio ſalutationis amputaverat, ſcripſerat, ut Hebræus Hebræis Hebraicè, ideſt, ſuo eloquio diſertiſſimè, ut ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentiùs verterentur in Græcum: & hanc cauſam eſſe, quòd à ceteris Pauli epiſtolis diſcrepare videatur. Legunt quidam & ad Laodicenſes, ſed ab omnibus exploditur.

EJUSDEM EX CATALOGO SCRIPTORUM
Eccleſiaſticorum.

JAcobus, qui appellatur frater Domini, cognomento Juſtus: ut nonnulli exiſtimant, Joſeph, ex alia uxore: ut autem mihi videtur, Mariæ ſororis matris Domini, cujus Joannes in libro ſuo meminit, filius: poſt paſſionem Domini ſtatim ab Apoſtolis Jeroſolymorum Epiſcopus ordinatus, unam tantùm ſcripſit Epiſtolam quæ de ſeptem Catholicis eſt: quæ & ipſa ab alio quodam ſub nomine ejus edita aſſeritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Hegeſippus vicinus Apoſtolicorum temporum, in quinto commentariorum libro de Jacobo narrans, ait: Suſcepit Eccleſiam Jeroſolymæ, poſt Apoſtolos, frater Domini Jacobus, cognomento Juſtus: multi ſiquidem Jacobi vocabantur. Hic de utero matris ſanctus fuit, vinum & ſiceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attonſus eſt, nec unctus unguento, nec uſus balneo. Huic ſoli licitum erat ingredi Sancta ſanctorum ſiquidem veſtibus laneis non utebatur, ſed lineis: ſoluſque ingrediebatur templum: & fixis genibus, pro populo deprecabatur, in tantùm ut camelorum duritiem traxiſſe ejus genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum eſt. Sed & Joſephus in viceſimo libro Antiquitatum refert, & Clemens in ſeptimo ὑποτυπώσεων, mortuo Feſto, qui Judæam regebat, miſſum à Nerone eſſe ſucceſſorem ejus Albinum: qui cùm needum ad provinciam perveniſſet, Ananus, inquit, Pontifex adoleſcens, Anani filius, de genere Sacerdotali, accepta occaſione ἀναρχίας, concilium congregavit: & compellens publicè Jacobum ut Chriſtum Dei Filium denegaret, contradicentem lapidari juſſit: qui cum præcipitatus de pinna templi, confractis cruribus adhuc ſemivivus tendens ad cœlum manus diceret, Domine ignoſce eis: quod enim faciunt, neſciunt: fullonis fuſte, quo uda veſtimenta extorqueri ſolent, in cerebro percuſſus interiit. Tradit item Joſephus, tantæ eum ſanctitatis fuiſſe, & celebritatis in populo, ut propter ejus necem, creditum ſit ſubverſam eſſe Jeroſolymam. Hic eſt, de quo Paulus Apoſtolus ſcribit ad Galatas. Alium autem Apoſtolorum vidi neminem, niſi Jacobum fratrem Domini. Et Apoſtolorum ſuper hoc crebrius acta teſtantur. Evangelium quoque quod appellatur ſecundùm Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumque ſermonem tranſlatum eſt, quo & Origenes ſæpe utitur, poſt reſurrectionem Salvatoris refert: Dominus autem cùm dediſſet ſindonem ſervo Sacerdotis, ivit ad Jacobum, & apparuit ei. Juraverat Jacobus ſe non comeſturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum reſurgentem à mortuis. Rurſuſque poſt paululùm, Afferte, ait Dominus, menſam & panem. Statimque additur, Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Jacobo Juſto, & dixit ei, Frater mi, comede panem tuum, quia reſurrexit Filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Jeroſolymis rexit Eccleſiam, ideſt uſque ad ſeptimum Neronis annum, & juxta templum, ubi & præcipitatus fuerat, ſepultus eſt. Titulum uſque ad obſidionem Titi & ultimam Hadriani notiſſimum habuit. Quidam è noſtris in Monte oliveti eum conditum putant: ſed falſa eorum opinio eſt.

EJUSDEM EX CATALOGO SCRIPTORUM
Eccleſiaſticorum.

SImon Petrus filius Jonæ, provinciæ Galilææ, vico Bethſaida, frater Andreæ Apoſtoli, & princeps Apoſtolorum, poſt Epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ, & prædicationem diſperſionis eorum qui de circumciſione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Aſia, & Bithynia, ſecundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibique viginti quinque annis cathedram ſacerdotalem tenuit, uſque ad ultimum annum Neronis, ideſt decimumquartum. A quo & affixus cruci, martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus elevatis aſſerens ſe indignum ut ſic crucifigeretur ut Dominus ſuus. Scripſit duas Epiſtolas, quæ Catholicæ nominantur: quarum ſecunda, à pleriſque ejus eſſe negatur, propter ſtyli, cum priore diſſonantiam. Sed & Evangelium juxta Marcum, qui auditor ejus & interpres fuit, hujus dicitur. Libri autem, è quibus unus Actorum ejus inſcribitur, alius Evangelii, tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus judicii, inter apocryphas Scripturas reputantur. Sepultus Romæ in Vaticano juxta viam triumphalem, totius urbis veneratione celebratur.

EJUSDEM EX CATALOGO SCRIPTORUM
Eccleſiaſticorum.

JUdas frater Jacobi, parvam quidem, quæ de ſeptem Catholicis eſt, epiſtolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus eſt, in ea aſſumit teſtimonium, à pleriſque rejicitur: tamen auctoritatem vetuſtate jam & uſu meruit, & inter ſanctas Scripturas computatur.

F I N I S.

Digitized by Google

AD SAPIENTIAM, ET SACRARUM Litterarum amorem, mandatorumque obſervationem exhortatio, ex ſacris ipſis litteris deprompta.

Exod. XIII. 8.—9.

NARRABIS filio tuo in die illo, dicens: Hoc eſt quod fecit mihi Dominus quando egreſſus ſum de Ægypto. Et erit quaſi ſignum in manu tua, & quaſi monimentum ante oculos tuos; & UT LEX DOMINI SEMPER SIT IN ORE TUO. In manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.

Deuteronom. IV. 2.

NON addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: Cuſtodite mandata Domini Dei veſtri, quæ ego præcipio vobis. *Et xii.* 32. Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino: nec addas quicquam nec minus.

Deuteron. VI. 5.—9.

DILIGES Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hæc quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: & narrabis ea filiis tuis: & meditaberis in eis ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque conſurgens. Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos; ſcribeſque ea in limine & oſtiis domus tuæ.

Deuteron. XVII. 18.—19.

POSTQUAM ſederit (Rex) in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leviticæ tribus; & habebit ſecum, legetque illud omnibus diebus vitæ ſuæ; ut diſcat timere Dominum Deum ſuum, & cuſtodire verba & cæremonias quæ in lege præcepta ſunt.

Deuteron. XXVII. 1. 2. 8.

CUSTODITE mandatum quod ego præcipio vobis hodie. Cùmque tranſieritis Jordanem ∴ eriges ingentes lapides, & calce lævigabis eos, & ſcribes ſuper lapides omnia verba legis hujus planè & lucidè.

Josue VIII. 32.

ET ſcripſit ſuper lapide Deuteronomium legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram filiis Iſrael.

Deuteron. XI. 18.—28.

PONITE hæc verba mea in cordibus & in animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno manibus, & inter oculos veſtros collocate. Docete filios veſtros ut illa meditentur, quando ſederis in domo tua, & ambulaveris in via, & accubueris atque ſurrexeris. Scribes ea ſuper poſtes, & januas domus tuæ; ut multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum in terra, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret eis, quamdiu cœlum imminet terræ. Si enim cuſtodieritis mandata quæ ego præcipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, adhærentes ei: diſperdet Dominus omnes gentes iſtas ante faciem veſtram, & poſſidebitis eas, quæ majores & fortiores vobis ſunt ∴ Nullus ſtabit contra vos, terrorem veſtrum & formidinem dabit Dominus Deus veſter ſuper omnem terram quam calcaturi eſtis, ſicut locutus eſt vobis. En propono in conſpectu veſtro hodie benedictionem & maledictionem: Benedictionem, ſi obedieritis mandatis Domini Dei veſtri, quæ ego hodie præcipio vobis: maledictionem, ſi non obedieritis mandatis Domini Dei veſtri, ſed receſſeritis de via quam ego nunc oſtendo vobis.

Deuteron. XXXI. 11. 12.

LEGES verba legis hujus coram omni Iſrael, audientibus eis, & in unum omni populo congregato, tam viris quàm mulieribus, parvulis, & advenis qui ſunt intra portas tuas: ut audientes diſcant, & timeant Dominum Deum veſtrum, & cuſtodiant impleantque omnes ſermones legis hujus.

Josue. I. 7.—8.

CONFORTARE & eſto robuſtus valdè, ut cuſtodias & facias omnem legem ∴ Ne declines ab ea ad dexteram vel ad ſiniſtram, ut intelligas cuncta quæ agis. Non recedat volumen legis hujus ab ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus ac noctibus, ut cuſtodias & facias omnia quæ ſcripta ſunt in eo. Tunc diriges viam tuam & intelliges eam.

Proverb. VI. 20.—24.

CONSERVA, fili mi, præcepta patris tui & ne dimittas legem matris tuæ. Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo. Cum ambulaveris, gradiantur tecum: cùm dormieris cuſtodiant te; & evigilans loquere cum eis. Quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ. Ut cuſtodiat te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ.

Proverb. VII. 1.—5.

FILI mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili, ſerva mandata mea, & vives: & legem meam quaſi pupillam oculi tui. Liga eam in digitis tuis: ſcribe illam in tabulis cordis tui. Dic ſapientiæ, Soror mea es: & prudentiam voca amicam tuam: ut cuſtodiat te à muliere extranea & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit.

Proverb. VIII. 1.—36.

NUMQUID non ſapientia clamitat & prudentia dat vocem ſuam? ∴ O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum. Intelligite parvuli aſtutiam, & inſipientes animadvertite. Audite, quoniam de rebus magnis locutura ſum: & aperientur labia mea, ut recta prædicent. Veritatem meditabitur guttur meum: & labia mea deteſtabuntur impium. Juſti ſunt omnes ſermones mei; non eſt in eis pravum quid, neque perverſum. Recti ſunt intelligentibus, & æqui invenientibus ſcientiam. Accipite diſciplinam meam, & non pecuniam, doctrinam magis quàm aurum eligite. Melior eſt enim ſapientia cunctis pretioſiſſimis: & omne deſiderabile ei non poteſt comparari. Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus ∴ Meum eſt conſilium & æquitas;

mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo. Per me reges regnant: & legum conditores juſta decernunt. Per me Principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam. Ego diligentes me diligo; & qui manè vigilant ad me, invenient me. Mecum ſunt divitiæ & gloria, opes ſuperbæ & juſtitia. Melior eſt enim fructus meus auro & lapide pretioſo, & genimina mea argento electo.∴ Nunc ergo, filii audite me. Beati qui cuſtodiunt vias meas. Audite diſciplinam, & eſtote ſapientes; & nolite abjicere eam. Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie; & obſervat ad poſtes oſtii mei. Qui me invenerit, inveniet vitam; & hauriet ſalutem à Domino. Qui autem in me peccaverit, lædet animam ſuam. Omnes qui me oderunt, diligunt mortem.

PROVERB. XXII. 17.—19.

INCLINA aurem tuam, & audi verba ſapientium: appone autem cor ad doctrinam meam; quæ pulchra erit tibi, cùm ſervaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis; ut ſit in Domino fiducia tua.

PROVERB. XXIV. 13.—14.

COMEDE, fili mi, mel, quia bonum eſt, & favum dulciſſimum gutturi tuo. Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ: quam cùm inveneris, habebis in noviſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit.

PROVERB. XXX. 5.—6.

OMNIS ſermo Dei ignitus, clypeus eſt ſperantibus in ſe. Ne addas quicquam verbis illius, & arguaris, inveniariſque mendax.

ROMAN. XV. 4.

QUÆCUMQUE ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum, ſpem habeamus.

I. TIMOTH. IV. 13.—16.

ATTENDE lectioni, exhortationi, & doctrinæ.∴ Hæc meditare, in his eſto; ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. Attende tibi & doctrinæ: inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt.

II. TIMOTH. III. 14.—17.

TU verò permane in iis quæ didiciſti, & credita ſunt tibi; ſciens à quo didiceris: & quia ab infantia Sacras litteras noſti, quæ te poſſunt inſtruere ad ſalutem, per fidem quæ eſt in CHRISTO JESU. Omnis ſcriptura divinitùs inſpirata, utilis eſt ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in juſtitia: ut perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum inſtructus.

ORDO LIBRORUM
VETERIS TESTAMENTI.

Geneſis.	pag. 5	Eſdræ ſecundus.	351	Daniel.	661
Exodus.	44	Tobias.	362	Oſee.	680
Leviticus.	81	Judith.	370	Joel.	686
Numeri.	101	Eſther.	382	Amos.	689
Deuteronomium.	131	Job.	393	Abdias.	694
Joſue.	157	Liber Pſalmorum.	413	Jonas.	695
Liber Judicum.	174	Proverbia Salomonis.	463	Michæas.	697
Ruth.	195	Eccleſiaſtes.	480	Nahum.	701
Regum primus.	198	Canticum Canticorum.	486	Habacuc.	703
Regum ſecundus.	224	Liber Sapientiæ.	489	Sophonias.	706
Regum tertius.	245	Eccleſiaſticus.	501	Aggæus.	708
Regum quartus.	272	Iſaias.	515	Zacharias.	710
Paralipomenon primus.	295	Jeremias.	592	Malachias.	717
Pralipomenon ſecundus.	317	Baruch.	619	Machabæorum primus.	710
Eſdræ primus.	343	Ezechiel.	625	Machabæorum ſecundus.	744

ORDO LIBRORUM
NOVI TESTAMENTI.

Evangelium ſecundùm Matthæum.	760	ad Galatas.	918	Jacobi Epiſtola.	954
Evangelium ſecundùm Marcum.	791	ad Epheſios.	922	Petri Epiſtolæ.	I. 957. II. 961
Evangelium ſecundùm Lucam.	809	ad Philippenſes.	926	Joannis Epiſtolæ.	I. 963. II. 966 III. 967
Evangelium ſecundùm Joannem.	840	ad Coloſſenſes.	929	Judæ Epiſtola.	968
Acta Apoſtolorum.	863	ad Theſſalonicenſes.	I. 932. II. 935	Apocalypſis.	970
Pauli Epiſtola ad Romanos.	889	ad Timotheum.	I. 937. II. 940	Oratio Manaſſæ.	987
ad Corinthios.	I. 901. II. 911	ad Titum.	942	Eſdræ liber tertius.	ibid.
		ad Philemonem.	944	Eſdræ liber quartus.	994
		ad Hebræos.	945		

Digitized by Google

LIBER GENESIS,
HEBRAICE BERESITH.

PRIMUM *Moyſis librum Græci interpretes* GENESIM *inſcripſerunt, quòd creationem & originem mundi contineat; Hebræi verò* BERESITH, *id eſt* in principio, *à prima totius libri dictione, ſuo more appellarunt. Continet autem non ſolùm mundi ortum, ſed & progreſſus; mirabilemque 2369. annorum, Dei gubernationem, ad obitum uſque Joſephi pertexit. Quod breviter ſic oſtenditur.*

	Anni mundi in quibus nati ſunt Patriarchæ.	Anni vitæ eorumdem in quibus genuerunt.	
Adam anno	1.	130.	Geneſ. 5.
Seth	130.	105.	
Enos	235.	90.	
Cainan	325.	70.	
Malaleel	395.	65.	
Jared	460.	162.	
Henoch	622.	65.	
Mathuſala	687.	187.	
Lamech	874.	182.	
Noe	1056.	502.	
Sem	1558.	100.	Geneſ. 11.
Arphaxad	1658.	35.	
Sale	1693.	30.	
Heber	1723.	34.	

Phaleg.

	Anni mundi in quibus nati ſunt Patriarchæ.	Anni vitæ eorumdem in quibus genuerunt.	
Phaleg	1757.	30.	Geneſ. 11.
Rheu	1787.	32.	
Sarug	1819.	30.	
Nachor	1849.	29.	
Thare	1878.	130.	Geneſ. 11. cum 12.
Abraham	2008.	100.	Geneſ. 17 & 21.
Iſaac	2108.	60.	Geneſ. 25.
Jacob	2168.	91.	Gen. 41. cum 45. & 47.
Joſeph	2259.		Geneſ. 50.

Qui annos natus 110. mortuus eſt.
Atque ita completur hiſtoria annorum 2369.

CAPUT PRIMUM.

De mundi creatione, rerum creatarum diſtinctione & ornatu; deque hominis formatione, cui ſubjecit Deus omnia quæ creaverat.

Per. Jul. 710. Ann. M. 1. Ante æram Chr. 4004. ‡ SABB. SANCTO PROPH. 1 ‖ Pſal. 32, 6. 135. 5. Eccli. 18, 1. Actor. 14. 17. 24. ‖ Heb. 11, 3

1. IN ‡ principio creavit Deus
cœlum & terram.
2. Terra autem erat inanis &
vacua, & tenebræ erant ſuper faciem abyſſi: & ſpiritus
Dei ferebatur ſuper aquas.
3. Dixitque Deus, ‖ Fiat lux. Et facta eſt lux.
4. Et vidit Deus lucem quòd eſſet bona:
& diviſit lucem à tenebris.
5. Appellavitque lucem Diem, & tenebras Noctem: factumque eſt veſpere & manè, dies unus.
6. Dixit quoque Deus: Fiat firmamentum
in medio aquarum: & dividat aquas ab aquis.
7. Et fecit Deus firmamentum, diviſitque
aquas quæ erant ſub firmamento, ab his ‖ quæ
erant ſuper firmamentum. Et factum eſt ita.
8. Vocavitque Deus firmamentum, Cœlum:
& factum eſt veſpere & manè, dies ſecundus.
9. Dixit verò Deus: Congregentur aquæ,
quæ ſub cœlo ſunt, in locum unum: & appareat arida. Et factum eſt ita.

‖ Pſal. 135. 5. 148. 4. Jerem. 10. 12. 51. 15.

10. Et vocavit Deus aridam, ‖ Terram, ‖ Job 38. 4. Pſal. 32. 7. 88. 12. 135. 6.
congregationeſque aquarum appellavit Maria. Et vidit Deus quòd eſſet bonum.
11. Et ait: Germinet terra herbam virentem
& facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum, cujus ſemen
in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum eſt ita.
12. Et protulit terra herbam virentem, &
facientem ſemen juxta genus ſuum, lignumque faciens fructum, & habens unumquodque ſementem ſecundùm ſpeciem ſuam. Et
vidit Deus quòd eſſet bonum.
13. Et factum eſt veſpere & manè, dies tertius.
14. Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cœli, & dividant diem ac noctem,
& ſint ‖ in ſigna & tempora, & dies & annos: ‖ Pſalm. 135. 7.
15. ut luceant in firmamento cœli, & illuminent terram. Et factum eſt ita.
16. Fecitque Deus duo luminaria magna:
luminare majus, ut præeſſet diei: & luminare minus, ut præeſſet nocti: & ſtellas.
17. Et poſuit eas in firmamento cœli, ut
lucerent ſuper terram.

18. & præeſſent diei ac nocti, & dividerẽt lucẽ ac tenebras. Et vidit Deus quòd eſſet bonũ.

19. Et factũ eſt veſpere & manè, dies quartus.

20. Dixit etiam Deus: Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile ſuper terram ſub firmamento cœli.

21. Creavitque Deus Cete grandia, & omnem animam viventem atque motabilem, quam produxerant aquæ in ſpecies ſuas, & omne volatile ſecundùm genus ſuum. Et vidit Deus quòd eſſet bonum.

22. Benedixitque eis, dicens: Creſcite, & multiplicamini, & replete aquas maris: aveſque multiplicentur ſuper terram.

23. Et factũ eſt veſpere & manè, dies quintus.

24. Dixit quoque Deus: producat terra animam viventem in genere ſuo, jumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundum ſpecies ſuas. Factumque eſt ita.

25. Et fecit Deus beſtias terræ juxta ſpecies ſuas, & jumenta, & omne reptile terræ in genere ſuo. Et vidit Deus quòd eſſet bonum,

|| *Infr.* 5. 1. 9. 6. 1. *Cor.* 11. 7. *Col.* 3. 10.

26. & ait: Faciamus Hominem || ad imaginẽ & ſimilitudinem noſtrã: & præſit piſcibus maris, & volatilibus cæli, & beſtiis, univerſæque terræ, omnique reptili quod movetur in terra.

|| *Sap.* 2. 23. *Eccli.* 17. 1. || *Matth.* 19. 4. || *Infr.* 8. 17. 9. 1.

27. Et creavit Deus hominem ad imaginem ſuam: || ad imaginem Dei creavit illum: || maſculum & feminam creavit eos.

28. Benedixitque illis Deus, & ait: || Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & univerſis animantibus, quæ moventur ſuper terram.

|| *Infr.* 9. 3.

29. Dixitque Deus: Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem ſemen ſuper terram, & univerſa ligna quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, || ut ſint vobis in eſcam:

30. & cunctis animantibus terræ, omnique volucri cœli, & univerſis quæ moventur in terra, & in quibus eſt anima vivens, ut habeant ad veſcendum. Et factum eſt ita.

|| *Eccli.* 39. 21. *Marc.* 7. 37.

31. || Viditque Deus cuncta quæ fecerat: & erant valdè bona, Et factum eſt veſpere & manè, dies ſextus.

CAPUT II.

Deus completo ſex diebus opificio, ſeptimum benedixit: hominem in Paradiſum variis arboribus fructiferis, ac fluminibus inſignitum poſuit; cui Evam ex ipſius coſta in adjutorium formavit.

* Peſ. Jul. 710. A. M. 1 Ante æ. Chri. 4004. || *Exod.* 20. 11. 31. 17. *Deut.* 5. 14. *Hebr.* 4. 4.

* 1. IGitur perfecti ſunt cæli & terra, & omnis ornatus eorum.

2. Complevitque Deus die ſeptimo opus ſuum quod fecerat: & || requievit die ſeptimo ab univerſo opere quod patrarat.

3. Et benedixit diei ſeptimo; & ſanctificavit illum: quia in ipſo ceſſaverat ab omni opere ſuo quod creavit Deus ut faceret.

4. Iſtæ ſunt generationes cœli & terræ, quando creata ſunt, in die quo fecit Dominus Deus cœlum & terram:

5. Et omne virgultum agri antequam oriretur in terra, omnemque herbam regionis priuſquam germinaret: non enim pluerat Dominus Deus ſuper terram: & homo non erat qui operaretur terram:

6. Sed fons aſcendebat è terra, irrigans univerſam ſuperficiem terræ.

7. Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terrę, & inſpiravit in faciẽ ejus ſpiraculũ vitę, & || factus eſt homo in animã viventẽ. || 1. *Cor.* 15. 45.

8. Plantaverat autem Dominus Deus Paradiſum voluptatis à principio: in quo poſuit hominem quem formaverat.

9. Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave: lignum etiam vitæ in medio paradiſi, lignumque ſcientiæ boni & mali.

10. Et fluvius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradiſum, qui inde dividitur in quatuor capita.

11. Nomen || uni Phiſon: ipſe eſt qui circuit omnem terram Hevilath, ubi naſcitur aurum: || *Eccli.* 24. 35.

12. Et aurum terræ illius optimum eſt: ibi invenitur bdellium, & lapis onychinus.

13. Et nomen fluvii ſecundi Gehon: ipſe eſt qui circumit omnem terram Æthiopiæ.

14. Nomen verò fluminis tertii, Tygris: ipſe vadit contra Aſſyrios. Fluvius autem quartus, ipſe eſt Euphrates.

15. Tulit ergo Dominus Deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, ut operaretur & cuſtodiret illum.

16. Præcepitque ei dicens: Ex omni ligno paradiſi comede:

17. De ligno autem ſcientiæ boni & mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.

18. Dixit quoque Dominus Deus: Non eſt bonum eſſe hominem ſolum, faciamus ei adjutorium ſimile ſibi.

19. Formatis igitur, Dominus Deus, de humo cunctis animantibus terrę, & univerſis volatilibus cęli, adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea: || omne enim quod vocavit Adam animæ viventis ipſum eſt nomen ejus. || *Pſalm.* 147. 4.

20. Appellavitque Adam nominibus ſuis cuncta animantia, & univerſa volatilia cœli, & omnes beſtias terræ: Adæ verò non inveniebatur adjutor ſimilis ejus.

21. Immiſit ergo Dominus Deus ſoporem in Adam: cùmque obdormiſſet, tulit unam de coſtis ejus, & replevit carnem pro ea.

22. Et ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam.

23. Dixitque Adam: || Hoc nunc os ex oſſibus meis, & carò de carne mea: hæc vocabitur * Virago, quoniam de viro ſumpta eſt. || 1. *Cor.* 11. 9. *Epheſ.* 5. 31. || q. d. *Vira*, ut olim Latini.

24. || Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ: || & erunt duo in carne una. || *Matth.* 19. 5. *Marc.* 10. 7. || 1. *Cor.* 6. 16.

25. Erat autem uterque nudus, Adam ſcilicet & uxor ejus: & non erubeſcebant.

CAPUT III.

Serpentis aſtutia primi parentes Dei præceptum tranſgrediuntur; atque indicta ſingulis pœna, a paradiſo pelluntur.

1. SEd & ſerpens erat callidior cunctis animantibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem: Cur præcepit vobis Deus ut non comederetis de omni ligno paradiſi?

2. Cui reſpondit mulier: De fructu lignorum quæ ſunt in paradiſo, veſcimur:

3. De fructu verò ligni, quod eſt in medio paradiſi,

Digitized by Google

radiſi, præcepit nobis Deus ne comederemus,
& ne tangeremus illud, ne fortè moriamur.
4. Dixit autem ſerpens ad mulierem : ‖
Nequaquam morte moriemini. ‖ 2.Cor.11. 3.
5. Scit enim Deus quòd in quocumque die
comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri : &
eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum.
6. Vidit igitur mulier quòd bonum eſſet li-
gnum ad veſcendum, & pulchrum oculis, aſpe-
ctuque delectabile : & tulit de fructu illius,
& ‖ comedit : deditque viro ſuo, qui comedit. ‖ Eccli.25 33. 1. Tim. 2. 14.
7. Et aperti ſunt oculi amborum : cùmque
cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia
ficus, & fecerunt ſibi perizomata.
8. Et cùm audiſſent vocem Domini Dei
deambulantis in paradiſo ad auram poſt me-
ridiem, abſcondit ſe Adam & uxor ejus à
facie Domini Dei in medio ligni paradiſi.
9. Vocavitque Dominus Deus Adam, &
dixit ei : Ubi es?

10. Qui ait : Vocem tuam audivi in pa-
radiſo, & timui, eò quòd nudus eſſem,
& abſcondi me.
11. Cui dixit : Quis enim indicavit tibi
quòd nudus eſſes, niſi quòd ex ligno de quo
præceperam tibi ne comederes, comediſti?
12. Dixitque Adam : Mulier, quam dediſti
mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.
13. Et dixit Dominus Deus ad mulierem :
Quare hoc feciſti? Quæ reſpondit : Serpens
decepit me, & comedi.
14. Et ait Dominus Deus ad ſerpentem :
Quia feciſti hoc, maledictus es inter omnia
animantia, & beſtias terræ : ſuper pectus
tuum gradieris, ‖ & terram comedes cunctis
diebus vitæ tuæ. ‖ Iſaiæ 65. 25.
15. Inimicitias ponam inter te & mulie-
rem, ‖ & ſemen tuum & ſemen illius, ip-
ſa * conteret caput tuum, & tu inſidiabe-
ris calcaneo ‖ ejus.
Mich.7.17. Iſa. 49.23. Pſal. 71.9. ‖ Apoc. 12. ‖ Septuag. αὐτὸς * ipſe ut referatur ad Chriſtum quod ſequuntur. Iren. Cyprian. & Leo.
16. Mulieri quoque dixit : Multiplicabo
ærumnas tuas, & conceptus tuos : in dolore
paries filios, & ſub viri poteſtate eris : ‖
& ipſe dominabitur tui. ‖ Gen. 49. 17. 1. Cor. 14. 34.
17. Adæ verò dixit : Quia audiſti vocem
uxoris tuæ, & comediſti de ligno, ex quo,
præceperam tibi, ne comederes, maledicta
terra in opere tuo : in laboribus comedes
ex ea cunctis diebus vitæ tuæ.
18. Spinas & tribulos germinabit tibi, &
comedes herbam terræ.
19. In ſudore vultus tui veſceris pane, do-
nec revertaris in terram de qua ſumptus es :
quia pulvis es, ‖ & in pulverem reverteris. ‖ Inf. 18.27. Pſalm. 102. 14. 22. 16. Eccl. 12. 7.
20. Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ,
Heva : eò quòd mater eſſet cunctorum vi-
ventium.
21. Fecit quoque Dominus Deus Adæ &
uxori ejus tunicas pelliceas, & induit eos :
22. Et ait : Ecce Adam quaſi unus ex no-
bis factus eſt, ſciens bonum & malum :
nunc ergo ne fortè mittat manum ſuam,
& ſumat etiam de ligno vitæ, & comedat,
& vivat in æternum.
23. Emiſit eum Dominus Deus de para-
diſo voluptatis, ut operaretur terram, de
qua ſumptus eſt.
24. Ejecitque Adam : & collocavit ante
paradiſum voluptatis Cherubim, & flam-
meum gladium atque verſatilem, ad cuſto-
diendam viam ligni vitæ.

CAPUT IV.

Adam ex Heva gignit Cain, & Abel : impius Cain pium Abel fratrem occidit ; & à Deo punitus, ac profugus vitam agens, Henoch genuit ; ſed & Adam Seth generavit, cui natus eſt Enos.

1. ADam verò cognovit uxorem ſuam
Hevam : quæ concepit & peperit * * A. M. 2. Ant. Chr. 4003.
Cain, dicens : Poſſedi hominem per Deum.
2. Rurſumque peperit fratrem ejus Abel.
Fuit autem Abel paſtor ovium, & Cain
agricola.
3. Factum eſt autem poſt multos dies ut of-
ferret Cain de fructibus terræ munera Domino.
4. Abel quoque obtulit de primogenitis Hebr.11 4.
gregis ſui, & de adipibus eorum : & reſpexit
Dominus ad Abel, & ad munera ejus.
5. Ad Cain verò, & ad munera illius non
reſpexit : iratuſque eſt Cain vehementer,
& concidit vultus ejus.
6. Dixitque Dominus ad eum : Quare ira-
tus es? & cur concidit facies tua?
7. Nonne ſi benè egeris, recipies : ſin autem
malè, ſtatim in foribus peccatum aderit? ſed ſub
te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.

Ann. M. 128. Ant. Chr. 3876. ‖ *Sap. 10. 3. Matth. 23. 35. 1. Joan. 3. 12. Judæ 1. 11.*

8. * Dixitque Cain ad Abel fratrem ſuum: Egrediamur foras. Cùmque eſſent in agro, conſurrexit Cain adverſus fratrem ſuum Abel, & ‖ interfecit eum.

9. Et ait Dominus ad Cain: Ubi eſt Abel frater tuus? Qui reſpondit: Neſcio: Num cuſtos fratris mei ſum ego?

10. Dixitque ad eum: Quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

11. Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua.

12. Cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos: vagus & profugus eris ſuper terram.

13. Dixitque Cain ad Dominum: Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.

14. Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abſcondar, & ero vagus & profugus in terra: omnis igitur qui invenerit me, occidet me.

15. Dixitque ei Dominus: Nequaquam ita fiet: ſed omnis qui occiderit Cain, ſeptuplum punietur. Poſuitque Dominus Cain ſignum, ut non interficeret eum omnis qui inveniſſet eum.

16. Egreſſuſque Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra ad orientalē plagā Eden.

17. Cognovit autem Cain uxorem ſuam, quæ concepit, & peperit Henoch: & ædificavit civitatem, vocavitque nomen ejus ex nomine filii ſui, Henoch.

18. Porrò Henoch genuit Irad, & Irad genuit Maviael, & Maviael genuit Mathuſael, & Mathuſael genuit Lamech.

19. Qui accepit duas uxores, nomen uni Ada, & nomen alteri Sella.

20. Genuitque Ada Jabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, atque paſtorum.

21. Et nomen fratris ejus Jubal: ipſe fuit pater canentium cithara & organo.

22. Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator & faber in cuncta opera æris & ferri. Soror verò Tubalcain, Noema.

23. Dixitque Lamech uxoribus ſuis Adæ & Sellæ: Audite vocem meam uxores Lamech, auſcultate ſermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum.

24. Septuplum ultio dabitur de Cain: de Lamech verò ſeptuagies ſepties. ‖ ‖ *Matt. 18. 22.*

25. Cognovit quoque adhuc Adam uxorem ſuam: & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth *, dicens: Poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain. *Ann. M. 130. Ant. Chr. 1874.*

26. Sed & Seth natus eſt filius, quem vocavit Enos: Iſte cœpit invocare nomen Domini.

CAPUT V.

Propagatio Adæ ac poſterorum, annique vitæ ipſorum uſque ad Noe.

1. Hic eſt liber generationis Adam. In die qua creavit Deus hominem, ‖ ad ſimilitudinem Dei fecit illum. ‖ *Sap. 2. 23. Eccl. 17. 1. Sup. 1. 27. Infr. 9. 6.*

2. Maſculum & feminam creavit eos, & benedixit illis: & vocavit nomen eorum Adam, in die quo creati ſunt.

3. Vixit autem Adam centum triginta annis: & genuit ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, vocavitque nomen ejus Seth.

4. Et facti ſunt dies ‖ Adam, poſtquam genuit Seth, octingenti anni: genuitque filios & filias. ‖ *1. Par. 1. 1.*

5. Et factum eſt omne tempus quod vixit Adam, anni nongenti triginta, & mortuus eſt.

6. Vixit quoque Seth centum quinque annis, & genuit * Enos. *Ann. M. 235. Ant. Chr. 3769.*

7. Vixitque Seth poſtquam genuit Enos, octingentis ſeptem annis, genuitque filios & filias.

8. Et facti ſunt omnes dies Seth nongentorum duodecim annorum, & mortuus eſt.

9. Vixit verò Enos nonaginta annis, & genuit Cainan.

10. Poſt cujus ortum vixit octingentis quindecim annis, & genuit filios & filias.

11. Factique ſunt omnes dies Enos nongenti quinque anni, & mortuus eſt.

12. Vixit quoque Cainan ſeptuaginta annis, & genuit Malaleel.

13. Et vixit Cainan poſtquam genuit Malaleel, octingentis quadraginta annis, genuitque filios & filias.

14. Et facti ſunt omnes dies Cainan nongenti decem anni, & mortuus eſt.

15. Vixit autem Malaleel ſexaginta quinque annis, & genuit Jared.

Digitized by Google

16. Et vixit Malaleel poſtquam genuit Jared, octingentis triginta annis: & genuit filios & filias.

17. Et facti ſunt omnes dies Malaleel octingenti nonaginta quinque anni, & mortuus eſt.

18. Vixitque Jared centum ſexaginta duobus annis, & genuit Henoch.

19. Et vixit Jared poſtquam genuit Henoch, octingentis annis, & genuit filios & filias.

20. Et facti ſunt omnes dies Jared nongenti ſexaginta duo anni, & mortuus eſt.

21. Porrò Henoch vixit ſexaginta quinque annis, & genuit Mathuſalam.

22. Et ambulavit Henoch cum Deo: & vixit poſtquam genuit Mathuſalam, trecentis annis, & genuit filios & filias.

23. Et facti ſunt omnes dies Henoch trecenti ſexaginta quinque anni.

24. Ambulavitque cum Deo, & non apparuit: quia * tulit eum Deus.

* Ann. M. 987. Ant. Chr. 3017.

25. Vixit quoque Mathuſala centum octoginta ſeptem annis, & genuit Lamech.

26. Et vixit Mathuſala, poſtquam genuit Lamech, ſeptingentis octoginta duobus annis, & genuit filios & filias.

27. Et facti ſunt omnes dies Mathuſala nongenti ſexaginta novem anni, & mortuus eſt.

28. Vixit autem Lamech centum octoginta duobus annis, & genuit filium,

29. vocavitque nomen ejus * Noe, dicens: Iſte conſolabitur nos ab operibus & laboribus manuum noſtrarum in terra, cui maledixit Dominus.

* Ann. M. 1056. Ant. Chr. 2948.

30. Vixitque Lamech, poſtquam genuit Noe quingentis nonaginta quinque annis, & genuit filios & filias.

31. Et facti ſunt omnes dies Lamech, ſeptingenti ſeptuaginta ſeptem anni, & mortuus eſt. ‡ Noe verò cùm quingentorum eſſet annorum, genuit Sem, Cham, & Japheth.

‡ SABB. SANCTO PROPH. 2

CAPUT VI.

Hominis peccata fuere diluvii cauſa: Noe tamen juſtus inventus eſt, cui arca fabricanda mandatur, in qua ipſe & cunctorum animantium genera ſerventur.

1. CUmque cœpiſſent homines multiplicari ſuper terram, & filias procreaſſent,

2. videntes filii Dei filias hominum quòd eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant.

3. Dixitque Deus *: Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt: eruntque dies illius centum viginti annorum. †

4. Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis. Poſtquam enim ingreſſi ſunt filii Dei ad filias hominum, illæque genuerunt, iſti ſunt potentes à ſæculo viri famoſi. ‖

5. Videns autem Deus quòd multa malitia hominum eſſet in terra, & ‖ cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malum omni tempore,

6. Pœnituit eum quòd hominem feciſſet in terra. Et tactus dolore cordis intrinſecus,

7. Delebo, inquit, hominem, quem creavi, à facie terræ, ab homine uſque ad animantia, à reptili uſque ad volucres cæli: pœnitet enim me feciſſe eos.

8. Noe verò invenit gratiam coram Domino.

9. Hæ ſunt generationes Noe: ‖ Noe vir juſtus atque perfectus fuit in generationibus ſuis, cum Deo ambulavit.

* Ann. M. 1536. † Quibus elapſis diluvium inducam. Auguſt. Hieron. ‖ Baruch 3. 26. Amos 2. 9. Sap. 14. 6. Eccli. 16. 8. ‖ Inf. 8. 21. Matth. 15. 19. ‖ Eccl. 44. 17.

10. Et genuit tres filios, Sem, Cham, & Japheth.

11. Corrupta eſt autem terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate.

12. Cùmque vidiſſet Deus terram eſſe corruptam, (omnis quippe caro corruperat viam ſuam ſuper terram)

13. dixit ad Noe: Finis univerſæ carnis venit coram me: repleta eſt terra iniquitate à facie eorum, & ego diſperdam eos cum terra. ‖

14. Fac tibi arcam de lignis lævigatis: manſiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinſecus & extrinſecus.

15. Et ſic facies eam: Trecentorum cubitorum erit longitudo arcæ, quinquaginta cubitorum latitudo, & triginta cubitorum altitudo illius. *

16. Feneſtram in arca facies, & in cubito conſummabis ſummitatem ejus: oſtium autem arcæ pones ex latere: deorſum, cœnacula, & triſtega facies in ea.

17. Ecce ego adducam aquas diluvii ſuper terram, ut interficiam omnem carnem, in qua ſpiritus vitæ eſt ſubter cęlum: Univerſa quæ in terra ſunt, conſumentur.

18. Ponamque fœdus meum tecum: & ingredieris arcam tu & filii tui, uxor

‖ 1. Petri 3. 20. 2. Petri 2. 5

* Tota itaque capacitas fuit cubitorum ſolidorum [illegible] millium.

tua, & uxores filiorum tuorum, tecum.

19. Et ex cunctis animantibus univerſæ carnis bina induces in arcam, ut vivant tecum: maſculini ſexus & feminini.

20. De volucribus juxta genus ſuum, & de jumentis in genere ſuo, & ex omni reptili terræ ſecundùm genus ſuum: bina de omnibus ingredientur tecũ, ut poſſint vivere.

21. Tolles igitur tecum ex omnibus eſcis, quæ mandi poſſunt, & comportabis apud te & erunt tam tibi, quàm illis in cibum.

22. Fecit igitur Noe omnia, quæ præceperat illi Deus.

CAPUT VII.

Ingreſſo Noe cum ſuis in arcam, ſtatim aqua omnium montium cacumina 150. diebus ſuperavit, reliquaque animantia ſubmerſit.

1. DIxitque Dominus ad eum: Ingredere tu, & omnis domus tua, in arcam: te enim ‖ vidi juſtum coram me in generatione hac.

Heb. 11. 7. Petr. 2. 5.

2. Ex omnibus animantibus mundis tolle ſeptena & ſeptena, maſculum & feminam: de animantibus verò immundis duo & duo, maſculum & feminam.

3. Sed & de volatilibus cæli ſeptena & ſeptena, maſculum & feminam: ut ſalvetur ſemen ſuper faciem univerſæ terræ.

4. Adhuc enim, & poſt dies ſeptem ego pluam ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus: & delebo omnem ſubſtantiam, quam feci, de ſuperficie terræ.

5. Fecit ergo Noe omnia, quæ mandaverat ei Dominus.

6. Eratque ſexcentorum annorum quando diluvii aquæ inundaverunt ſuper terram.

7. Et ‖ ingreſſus eſt Noe & filii ejus, uxor ejus & uxores filiorum ejus cum eo, in arcam propter aquas diluvii.

Matt. 24. 37. Luc. 17. 26. 1. Petri 3. 20.

8. De animantibus quoque mundis & immundis, & de volucribus, & ex omni, quod movetur ſuper terram,

9. duo & duo ingreſſa ſunt ad Noe in arcam, maſculus & femina, ſicut præceperat Dominus Noe.

10. Cùmque tranſiſſent ſeptem dies, aquæ diluvii inundaverunt ſuper terram.

11. Anno ſexcenteſimo * vitæ Noe, menſe ſecundo, ſeptimodecimo die menſis, rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, & cataractæ cæli apertæ ſunt:

* Inchoato, non completo: Eſt ergo annus Per. Jul. 2365. Ann. M. 1656. Ant. Chri. 2348.

12. & facta eſt pluvia ſuper terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus.

13. In articulo diei illius ingreſſus eſt Noe, & Sem, & Cham, & Japheth, filii ejus; uxor illius, & tres uxores filiorum ejus cum eis, in arcam:

14. ipſi & omne animal ſecundùm genus ſuum, univerſaque jumenta in genere ſuo, & omne quod movetur ſuper terram in genere ſuo, cunctumque volatile ſecundùm genus ſuum, univerſæ aves, omneſque volucres,

15. ingreſſæ ſunt ad Noe, in arcam, bina & bina ex omni carne, in qua erat ſpiritus vitę.

16. Et quæ ingreſſa ſunt, maſculus & femina ex omni carne introierunt, ſicut præceperat ei Deus: & incluſit eum Dominus deforis.

17. Factumque eſt diluvium quadraginta diebus ſuper terram: & multiplicatæ ſunt aquæ, & elevaverunt arcam in ſublime à terra.

18. Vehementer enim inundaverunt: & omnia repleverunt in ſuperficie terræ: porrò arca ferebatur ſuper aquas.

19. Et aquæ prævaluerunt nimis ſuper terram: opertique ſunt omnes montes excelſi ſub univerſo cælo.

20. Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes, quos operuerat.

21. ‖ Conſumptaque eſt omnis caro quæ movebatur ſuper terram, volucrum, animantium, beſtiarum, omniumque reptilium, quæ reptant ſuper terram, univerſi homines,

‖ Sap. 10. Eccl. 39. 2. 1. Petr. 3. 20.

22. & cuncta, in quibus ſpiraculum vitæ eſt in terra, mortua ſunt.

23. Et delevit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper terram, ab homine uſque ad pecus, tam reptile quàm volucres cæli: & deleta ſunt de terra: remanſit autem ſolus Noe, & qui cum eo erant in arca.

24. Obtinueruntque aquæ terram centum quinquaginta diebus.

CAPUT VIII.

Imminutis paulatim aquis diluvii, poſt corvi ac columbæ emiſſionem, Noe cum univerſis qui in arca continebantur, egreditur, & altari extructo, offert holocauſta.

1. REcordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium, & omnium jumentorum, quæ erant cum eo in arca, adduxit ſpiritum ſuper terram, & imminutæ ſunt aquę.

2. Et clauſi ſunt fontes abyſſi, & cataractæ cæli: & prohibitæ ſunt pluviæ de cælo.

3. Reverſæque ſunt aquæ de terra euntes & redeuntes: & cœperunt minui poſt centum quinquaginta dies.

4. Requievitque arca menſe ſeptimo, vigeſimo ſeptimo die menſis ſuper montes Armenię.

5. At verò aquæ ibant & decreſcebant uſque ad decimum menſem: decimo enim menſe, prima die menſis, apparuerunt cacumina montiũ.

6. Cùmque tranſiſſent quadraginta dies, aperiens Noe feneſtram arcæ, quam fecerat, dimiſit corvum:

7. qui egrediebatur, & non revertebatur, donec ſiccarentur aquæ ſuper terram.

8. Emiſit quoque columbam poſt eum, ut videret ſi jam ceſſaſſent aquæ ſuper faciem terræ.

9. Quæ cùm non inveniſſet ubi requieſceret pes ejus, reverſa eſt ad eum in arcam: aquæ enim erant ſuper univerſam terram: extenditque manum, & apprehenſam intulit in arcam.

10. Expectatis autem ultrà ſeptem diebus aliis, rurſum dimiſit columbam ex arca.

11. At illa venit ad eum ad veſperam, portans ramum olivæ virentibus foliis in ore ſuo: intellexit ergo Noe quòd ceſſaſſent aquæ ſuper terram.

12. Expectavitque nihilominus ſeptem alios dies: & emiſit columbam, quæ non eſt reverſa ultrà ad eum.

13. Igitur ſexcenteſimo primo anno *, primo menſe, prima die menſis, imminutæ ſunt

* Vitæ Noe *ſcp.* ſcilicet. Mundi 1657.

aquæ

Digitized by Google

aquæ ſuper terram : & aperiens Noe tectum arcæ, aſpexit, viditque quòd exſiccata eſſet ſuperficies terræ.

14. Menſe ſecundo, ſeptimo & vigeſima die menſis areſacta eſt terra.

15. Locutus eſt autem Deus ad Noe, dicens:

16. Egredere de arca, tu & uxor tua, filii tui, & uxores filiorum tuorum tecum.

17. Cuncta animantia quæ ſunt apud te, ex omni carne, tam in volatilibus quàm in beſtiis & univerſis reptilibus, quæ reptant ſuper terram, educ tecum, & ingredimini ſuper terram, ‖ creſcite & multiplicamini ſuper eam. *‖ Sup. 1. 28. Infr. 9. 1.*

18. Egreſſus eſt ergo Noe, & filii ejus, uxor illius, & uxores filiorum ejus, cum eo.

19. Sed & omnia animantia, jumenta, & reptilia quæ reptant ſuper terram, ſecundùm genus ſuum, egreſſa ſunt de arca.

20. Ædificavit autem Noe altare Domino: & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare.

21. Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis A, & ait: Nequaquam ultrà maledicam terræ propter homines: ‖ ſenſus enim & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua: non igitur ultrà percutiam omnem animam viventem ſicut feci. *‖ Sup. 6. 5. Matth. 15. 19.*

22. Cunctis diebus terræ, ſementis & meſſis, frigus & æſtus, æſtas & hiems, nox & dies, non requieſcent.

CAPUT IX.

Deus Noe, ac filiis ejus benedicit, cunctaque animantia unà cum piſcibus in cibum tribuit, prohibito tamen illis ſanguine: fœdus inter Deum & homines de non inducendis ampliùs aquis diluvii iride firmatur. Noe ebrium ridens filius Cham, in Chanaan filio maledicitur: Sem verò & Japheth benedicuntur.

1. Benedixitque Deus Noe & filiis ejus. Et dixit ad eos: ‖ Creſcite, & multiplicamini, & replete terram. *‖ Sup. 1. 22. 8. 17.*

2. Et terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ, & ſuper omnes volucres cæli, cum univerſis quæ moventur ſuper terram: omnes piſces maris manui veſtræ traditi ſunt.

3. Et omne, quod movetur & vivit, erit vobis in cibū: quaſi olea virētia tradidi vobis omnia. *Sup. 1. 29.*

4. Excepto, quòd carnem cum ſanguine non comedetis. ‖ *‖ Ier. 17. 14. Actorum 15. 29.*

5. Sanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum: & de manu hominis, de manu viri, & fratris ejus requiram animam hominis.

6. Quicumque ‖ effuderit humanum ſanguinem, fundetur ſanguis illius: ‖ ad imaginem quippe Dei factus eſt homo. *‖ Matth. 26. 52. ‖ Apoc. 13. 19.*

7. ‖ Vos autem creſcite & multiplicamini, & ingredimini ſuper terram, & implete eam. *‖ Sup. 1. 28. 8. 17.*

8. Hæc quoque dixit Deus ad Noe, & ad filios ejus cum eo:

9. Ecce ego ſtatuam pactum meum vobiſcum, & cum ſemine veſtro poſt vos:

10. & ad omnem animam viventem, quæ eſt vobiſcum, tam in volucribus quàm in jumentis & pecudibus terræ cunctis, quæ egreſſa ſunt de arca, & univerſis beſtiis terræ.

11. ‖ Statuam pactum meum vobiſcum, & nequaquā ultrà interficietur omnis caro aquis diluvii, neq; erit deinceps diluviū diſſipans terrā. *‖ Iſa. 54. 9.*

12. Dixitque Deus: Hoc eſt ſignum fœderis quod do inter me & vos, & ad omnem animam viventem; quæ eſt vobiſcum in generationes ſempiternas.

13. Arcum meum ponam in nubibus, & erit ſignum fœderis inter me, & inter terram:

14. ‖ Cùmque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus: *‖ Eccl. 43. 12.*

15. & recordabor fœderis mei quod pepigi vobiſcum, & cum omni anima vivente quæ carnem vegetat: & non erunt ultrà aquæ diluvii ad delendum univerſam carnem.

16. Eritque arcus meus in nubibus, & videbo illum, & recordabor fœderis ſempiterni quod pactum eſt inter Deum & omnem animam viventem univerſæ carnis quæ eſt ſuper terram.

17. Dixitque Deus ad Noe: Hoc erit ſignum fœderis, quod conſtitui inter me & omnem carnem ſuper terram.

18. Erant ergo filii Noe, qui egreſſi ſunt de arca, Sem, Cham, & Japheth: porro Cham ipſe eſt pater Chanaan.

19. Tres iſti filii ſunt Noe: & ab his diſſeminatum eſt omne genus hominum ſuper univerſam terram.

20. Cœpitque Noe vir agricola exercere terram, & plantavit vineam.

21. Bibenſque vinum inebriatus eſt, & nudatus jacebat in tabernaculo ſuo.

22. Quod cùm vidiſſet Cham pater Chanaan, verenda ſcilicet patris ſui eſſe nudata, nuntiavit duobus fratribus ſuis foras.

23. At verò Sem & Japheth pallium impoſuerunt humeris ſuis, & incedentes retrorſum, operuerunt verenda patris ſui: facieſque eorũ averſæ erant, & patris virilia non viderunt.

24. Evigilans autem Noe ex vino, cùm didiciſſet quæ fecerat ei filius ſuus minor,

25. ait: Maledictus Chanaan, ſervus ſervorum erit fratribus ſuis.

26. Dixitque: Benedictus Dominus Deus Sem, ſit Chanaan ſervus ejus.

27. Dilatet Deus Japheth, & habitet in tabernaculis Sem, ſitque Chanaan ſervus ejus.

28. Vixit autem Noe poſt diluvium trecentis quinquaginta annis.

29. Et impleti ſunt omnes dies ejus nongentorum quinquaginta annorum: & mortuus eſt.

CAPUT X.

Genealogia filiorum Noe, à quibus diviſæ ſunt gentes poſt diluvium.

1. HÆ ſunt generationes filiorum Noe, Sem, Cham, & Japheth: natique
1. Par. 1. 5. ſunt eis filii poſt diluvium.

2. Filii Japheth: Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, & Thubal, & Moſoch, & Thiras.

3. Porrò filii Gomer: Aſcenez & Riphath & Thogorma.

4. Filii autem Javan: Eliſa & Tharſis, Cetthim & Dodanim.

5. Ab his diviſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, unuſquiſque ſecundùm linguam ſuam & familias ſuas in nationibus ſuis.

6. Filii autem Cham: Chus, & Meſraim, & Phuth, & Chanaan.

7. Filii Chus: Saba, & Hevila, & Sabatha, & Regma, & Sabatacha. Filii Regma: Saba, & Dadan.

8. Porrò Chus genuit Nemrod: ipſe cœpit eſſe potens in terra,

9. & erat robuſtus venator coram Domino. Ob hoc exivit proverbium: Quaſi Nemrod robuſtus venator coram Domino.

10. Fuit autem principium regni ejus Babylon, & Arach, & Achad, & Chalanne, in terra Sennaar.

11. De terra illa egreſſus eſt Aſſur, & ædificavit Niniven, & plateas civitatis, & Chale.

12. Reſen quoque inter Niniven & Chale: hæc eſt civitas magna.

13. At verò Meſraim genuit Ludim, & Ananim, & Laabim, Nephthuim.

14. & Phetruſim, & Chaſluim: de quibus egreſſi ſunt Philiſtiim & Caphtorim.

15. Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum ſuum, Hethæum,

16. & Jebuſæum, & Amorrhæum, & Gergeſæum,

17. Et Hevæum, & Aracæum, Sinæum.

18. & Aradium, Samaræum, & Amathæum: & per hos diſſeminati ſunt populi Chananæorum.

19. Factique ſunt termini Chanaan venientibus à Sidone Geraram uſque Gazam, donec ingrediaris Sodomam & Gomorrham, & Adamam, & Seboim uſque Leſa.

20. Hi ſunt filii Cham in cognationibus, & linguis, & generationibus, terriſque & gentibus ſuis.

21. De Sem quoque nati ſunt, patre omnium filiorum Heber, fratre Japheth majore.

22. Filii Sem: ‖ Ælam & Aſſur, & Ar- ‖ 1. Par. 1. 17.
phaxad, & Lud, & Aram.

23. Filii Aram: Us, & Hul, & Gether, & Mes.

24. At verò Arphaxad genuit Sale, de quo ortus eſt Heber.

25. Natique ſunt Heber filii duo: nomen uni Phaleg, eò quòd in diebus ejus diviſa ſit terra: & nomen fratris ejus Jectan.

26. Qui Jectan genuit Elmodad, & Saleph, & Aſarmoth, Jare,

27. & Aduram, & Uzal, & Decla,

28. & Ebal, & Abimael, Saba,

29. & Ophir, & Hevila, & Jobab: omnes iſti, filii Jectan.

30. Et facta eſt habitatio eorum de Meſſa pergentibus uſque Sephar montem orientalem.

31. Iſti filii Sem ſecundùm cognationes & linguas, & regiones in gentibus ſuis.

32. Hæ familiæ Noe juxta populos & nationes ſuas. Ab his diviſæ ſunt gentes in terra poſt diluvium.

CAPUT XI.

In turris Babel ædificatione ſuperborum faſtus ac lingua confunditur. Sem genealogia uſque ad Abram texitur.

Sap. 10. 5. 1. ERat autem terra labii unius, & ſermonum eorumdem.

2. Cùmque proficiſcerentur de oriente, invenerunt campum in terra Sennaar, & habitaverunt in eo.

3. Dixitque alter ad proximum ſuum: Venite faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro ſaxis, & bitumen pro cæmento:

4. & dixerunt: Venite, faciamus nobis civitatem & turrim; cujus culmen pertingat ad cœlum * & celebremus nomen noſtrum antequam dividamur in univerſas terras.

* Hier. in c. 14. Iſa. dicit fuiſſe 4. millia vertù. Hujus reliquias adhuc ſupereſſe, teſtes hodie quoque ſunt, qui hæc loca inviſerunt.

5. Deſcendit autem Dominus ut videret civitatem & turrim, quam ædificabant filii Adam,

6. & dixit: Ecce, unus eſt populus, & unum labium omnibus: cœperuntque hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant.

7. Venite igitur, deſcendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unuſquiſque vocem proximi ſui.

8. Atque ita diviſit eos Dominus ex illo loco in * univerſas terras, & ceſſaverunt ædificare civitatem.

* Ann. M. circiter 1800. Ant. Chr. 2204.

9. Et idcircò vocatum eſt nomen ejus Babel, quia ibi confuſum eſt labium univerſæ terræ: & inde diſperſit eos Dominus ſuper faciem cunctarum regionum.

|| 1. Par. 1. 17. 10. Hæ ſunt generationes Sem: || Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxad, biennio * poſt diluvium.

* An. M. 1658.

11. Vixitq; Sem poſtquam genuit Arphaxad, quingentis annis: & genuit filios & filias.

12. Porrò Arphaxad vixit triginta quinque annis, & genuit Sale.

13. Vixitq; Arphaxad poſtquam genuit Sale, trecentis tribus annis: & genuit filios & filias.

14. Sale quoque vixit triginta annis, & genuit Heber.

15. Vixitque Sale poſtquam genuit Heber, quadringentis tribus annis: & genuit filios & filias.

16. Vixit autem Heber triginta quatuor annis, & genuit * Phaleg. * An. M. 1757. Ant. Chr. 2247.

17. Et vixit Heber poſtquam genuit Phaleg, quadringentis triginta annis: & genuit filios & filias.

18. Vixit quoque Phaleg triginta annis, & genuit Reu.

19. || Vixitque Phaleg poſtquam genuit Reu, ducentis novem annis: & genuit filios & filias. || 1. Par. 19

20. Vixit autem Reu triginta duobus annis, & genuit Sarug.

21. Vixit quoque Reu poſtquam genuit Sarug, ducentis ſeptem annis: & genuit filios & filias.

22. Vixit verò Sarug triginta annis, & genuit Nachor.

23. Vixitque Sarug poſtquam genuit Nachor, ducentis annis: & genuit filios & filias.

24. Vixit autem Nachor viginti novem annis, & genuit Thare.

25. Vixitque Nachor poſtquam genuit Thare, centum decem & novem annis: & genuit filios & filias.

26. Vixitque Thare ſeptuaginta || annis, & genuit Abram, & Nachor, & Aran. || 1. Par. 1. 26. Joſ. 24. 2.

27. Hæ ſunt autem generationes Thare: Thare genuit Abram, Nachor, & Aran. Porrò Aran genuit Lot. || Joſ. 24. 2. Neh. 9. 7.

28. Mortuuſque eſt Aran ante Thare patrem ſuum, in terra nativitatis ſuæ in Ur Chaldæorum. * Initio ann. 2083 circa finem Octobris noſtri. † In Meſopotamia ſita.

29. Duxerunt autem Abram & Nachor uxores: nomen uxoris Abram, Sarai: & nomen uxoris Nachor, Melcha filia Aran, patris Melchæ, & patris Jeſchæ. || Judith 5. 6.

30. Erat autem Sarai ſterilis, nec habebat liberos. * in eadem Meſopotamia ſitam ab Ure centum circiter leucis Gallicis commun. diſtantem.

31. || Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Lot filium Aran, filium filii ſui, & Sarai nurum ſuam, uxorem Abram filii ſui, & eduxit * eos de Ur Chaldæorum †, || ut irent in terram Chanaan: veneruntque uſque Haran *, & habitaverunt ibi. † Actor. 7. 2.

32. Et facti ſunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus eſt in Haran. † Per 6. circiter menſes.

C A-

CAPUT XII.

Abram Dei mandato parens, promiſſaque accipiens, patria relicta, comitante Loth, Domino in Sichem ſacrificavit. Inde propter famem Ægyptum ingreſſus, uxorem ſuam vocat ſororem; quam in domum regis ſublatam, poſtea ditatus recipit.

‖ *Act.* 7. 3. * 1. Meſopotamiæ quam nôdum totam erat prætergreſſus.

1. DIxit autem Dominus ad Abram: ‖
Egredere de terra tua, * & de
cognatione tua, & de domo patris tui,
& veni in terram quam monſtrabo tibi.
2. Faciamque te in gentem magnam, &
benedicam tibi, & magnificabo nomen
tuum, eriſque benedictus.
3. Benedicam benedicentibus tibi, & maledi-
cam maledicentibus tibi, atque ‖ IN TE BE-
NEDICENTUR univerſę cognationes terrę.

‖ *Infr.* 18. 18. 22. 18. 26. 4. *Gal.* 3. 8. *Heb.* 11. 8.

4. Egreſſus eſt itaque Abram ſicut præce-
perat ei Dominus, & ivit cum eo Lot: ſe-
ptuaginta quinque annorum erat Abram
cùm egrederetur * de Haran.

* Ann. M. 2083. Ant. Chr. 1921. unde deducendi ſunt anni 430. ab Apoſtol. *Gal.* 3. 17. memorati. † Septuagint. poſſederant.

5. Tulitque Sarai uxorem ſuam, & Lot
filium fratris ſui, univerſamque ſubſtan-
tiam quam poſſederant, & animas quas fe-
cerant † in Haran: & egreſſi ſunt ut irent in
terram Chanaam, Cùmque veniſſent in eam,
6. pertranſivit Abram terram uſque ad lo-
cum Sichem, uſque ad convallem illuſtrem:
Chananæus autem tunc erat in terra.

‖ *Infr.* 13. 14. 15. 18. 26. 2. *Deut.* 34. 4.

7. Apparuit autem Dominus Abram, & di-
xit ei: ‖ Semini tuo dabo terram hanc. Qui æ-
dificavit ibi altare Domino, qui apparuerat ei.
8. Et inde tranſgrediens ad montem, qui
erat contra orientem Bethel, tetendit ibi ta-
bernaculum ſuum, ab occidente habens Be-
thel, & ab oriente Hai: ædificavit quoque
ibi altare Domino, & invocavit nomen ejus.
9. Perrexitque Abram vadens, & ultrà
progrediens ad meridiem.
10. Facta eſt autem fames in terra: * de-
ſcenditque Abram in Ægyptum, ut peregri-
naretur ibi: prævaluerat enim fames in terra.

* Ann. M. 2084. Ant. Chr. 1922.

11. Cùmque propè eſſet, ut ingrederetur
Ægyptum, dixit Sarai uxori ſuæ: Novi
quod pulchra ſis mulier:
12. & quòd cum viderint te Ægyptii,
dicturi ſunt: Uxor ipſius eſt: & interfi-
cient me, & te reſervabunt.
13. ‖ Dic ergo, obſecro te, quòd ſoror
mea ſis: ut benè ſit mihi propter te, &
vivat anima mea ob gratiam tui.

‖ *Infr.* 20. 11.

14. Cùm itaque ingreſſus eſſet Abram
Ægyptum, viderunt Ægyptii mulierem
quòd eſſet pulchra nimis.
15. Et nuntiaverunt principes Pharaoni,
& laudaverunt eam apud illum: & ſubla-
ta eſt mulier in domum Pharaonis.
16. Abram verò benè uſi ſunt propter il-
lam: fueruntque ei oves & boves, & aſini,
& ſervi & famulæ, & aſinæ & cameli.
17. Flagellavit autem Dominus Pharao-
nem plagis maximis, & domum ejus, pro-
pter Sarai uxorem Abram.
18. Vocavitque Pharao Abram, & dixit
ei: Quidnam eſt hoc quod feciſti mihi? qua-
re non indicaſti mihi, quòd uxor tua eſſet?
19. Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tu-
am, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc
igitur ecce conjux tua, accipe eam, & vade.
20. Præcepitque Pharao ſuper Abram vi-
ris: & deduxerunt eum, & uxorem illius,
& omnia quæ habebat.

CAPUT XIII.

Abram & Lot Ægypto egreſſi, præ nimia opulentia ſeparantur; & Lot Jordanis fines eligente, Abram habitat in terra Chanaan: ubi rurſum Dei promiſſiones de multiplicando ſemine, terraque poſſidenda accepit.

1. AScendit ergo Abram de Ægypto, ipſe
& uxor ejus, & omnia quæ habe-
bat, & Lot cum eo, ad Auſtralem plagam.
2. Erat autem dives valdè in poſſeſſione
auri & argenti.
3. Reverſuſque eſt per iter, quo venerat, a
meridie in Bethel, uſque ad locum ubi prius
fixerat tabernaculum inter Bethel & Hai:
4. in loco altaris ‖ quod fecerat priùs,
& invocavit ibi nomen Domini.

‖ *Sup.* 12. 7.

5. Sed & Lot qui erat cum Abram, fuerunt
greges ovium, & armenta, & tabernacula.
6. Nec poterat eos capere terra, ut habita-
rent ſimul: ‖ erat quippe ſubſtantia eorum

‖ *Infr.* 36.

mul-

Digitized by Google

multa, & nequibant habitare communiter.

7. Unde & facta eſt rixa inter paſtores gregum Abram & Lot. Eo autem tempore Chananæus & Pherezæus habitabant in terra illa.

8. Dixit ergo Abram ad Lot: Ne quæſo ſit jurgium inter me & te, & inter paſtores meos, & paſtores tuos: fratres enim ſumus.

9. Ecce univerſa terra coram te eſt: recede à me, obſecro: ſi ad ſiniſtram ieris, ego dexteram tenebo: ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam.

10. Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ univerſa irrigabatur antequam ſubverteret Dominus Sodomam & Gomorrham, ſicut paradiſus Domini, & ſicut Ægyptus venientibus in Segor.

11. Elegitque ſibi Lot regionem circa Jordanem, & receſſit ab Oriente: diviſique ſunt alterutrum à fratre ſuo.

12. Abraham habitavit in terra Chanaan: Lot vero moratus eſt in oppidis, quæ erant circa Jordanem, & habitavit in Sodomis.

13. Homines autem Sodomitæ peſſimi erant, & peccatores coram Domino nimis.

14. Dixitque Dominus ad Abram, poſtquam diviſus eſt ab eo Lot: ‖ Leva oculos tuos, & vide à loco, in quo nunc es, ad aquilonem & meridiem, ad orientem & occidentem. ‖ *Sup. 12. 7. Infr. 13. 18. 26. 4. Deut. 34. 4.*

15. Omnem terram, quam conſpicis, tibi dabo & ſemini tuo uſque in ſempiternum.

16. Faciamq; ſemen tuum ſicut pulverem terræ: ſi quis poteſt hominum numerare pulverem terræ, ſemen quoq; tuum numerare poterit.

17. Surge, & perambula terram in longitudine, & in latitudine ſua: quia tibi daturus ſum eam.

18. Movens igitur tabernaculum ſuum Abram, venit & habitavit juxta convallem Mambre, quæ eſt in Hebron: ædificavitque ibi altare Domino.

CAPUT XIV.

Devictis quinque regibus, ac ſpoliatis Sodomis: Lot cum pleriſque aliis captivus ducitur à quatuor regibus victoribus: quos Abram perſecutus, omnes captivos ſpoliaque reduxit; atque benedictione à Melchiſedech accepta, cuncta regi Sodomorum reddidit.

1. FActum eſt autem in illo tempore, ut Amraphel rex Sennaar: & Arioch rex Ponti, & Chodorlahomor rex Elamitarum, & Thadal rex Gentium,

2. inirent bellum contra Bara regem Sodomorum, & contra Berſa regem Gomorrhæ, & contra Sennaab regem Adamæ, & contra Semeber regem Seboim, contraque regem Balæ, ipſa eſt Segor.

‖ *Inf. 19. 24.* 3. Omnes hi convenerunt in vallem Silveſtrem, quæ nunc eſt mare ſalis. ‖

4. Duodecim enim annis ſervierãt Chodorlahomor, & tertiodecimo anno receſſerũt ab eo.

* *Ann. M. 2092. Ant. Chr. 1912.* 5. Igitur quartodecimo * anno venit Chodorlahomor, & reges qui erant cum eo: percuſſeruntque Raphaim in Aſtaroth Carnaim, & Zuzim cum eis, & Emim in Save Cariathaim,

6. & Chorræos in montibus Seir, uſque ad Campeſtria Pharan, quæ eſt in ſolitudine.

7. Reverſique ſunt, & venerunt ad fontem Miſphat, ipſa eſt Cades: & percuſſerunt omnem regionem Amalecitarum, & Amorrhæorum qui habitabant in Aſaſonthamar.

8. Et egreſſi ſunt, rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ, rexque Adamæ, & rex Seboim, necnon & rex Balæ, quæ eſt Segor: & direxerunt aciem contra eos in valle Silveſtri:

9. ſcilicet adversùs Chodorlahomor regem Elamitarum, & Thadal regem Gentium, & Amraphel regem Sennaar, & Arioch regem Ponti: quatuor reges adversùs quinque.

10. Vallis autem Silveſtris habebat puteos multos bituminis. Itaque rex Sodomorum, & rex Gomorrhæ terga verterunt, cecideruntque ibi: & qui remanſerant, fugerunt ad montem.

11. Tulerunt autem omnem ſubſtantiam Sodomorum, & Gomorrhæ, & univerſa quæ ad cibum pertinent, & abierunt:

12. Necnon & Loth & ſubſtantiam ejus, filium fratris Abram, qui habitabat in Sodomis.

13. Et ecce unus qui evaſerat, nuntiavit Abram Hebræo, qui habitabat in convalle Mambre Amorrhæi, fratris Eſcol; & fratris Aner: hi enim pepigerant fœdus cum Abram.

14. Quod cùm audiſſet Abram, captum videlicet Lot fratrem ſuum, numeravit expeditos vernaculos ſuos trecentos decem &

octo:

Digitized by Google

octo: & perſecutus eſt uſque Dan.

15. Et diviſis ſociis, irruit ſuper eos nocte: percuſſitque eos, & perſecutus eſt eos uſque Hoba, quæ eſt ad lævam Damaſci.

16. Reduxitque omnem ſubſtantiam, & Lot fratrem ſuum cum ſubſtantia illius, mulieres quoque & populum.

17. Egreſſus eſt autem rex Sodomorum in occurſum ejus poſtquàm reverſus eſt à cæde Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant in valle Save, quæ eſt vallis regis.

Heb.7.2. 18. || At verò Melchiſedech rex Salem, proferens panem & vinum, (erat enim Sacerdos Dei altiſſimi,)

19. benedixit ei, & ait: Benedictus Abram Deo excelſo, qui creavit cœlum & terram:

20. & benedictus Deus excelſus, quo protegente, hoſtes in manibus tuis ſunt. Et dedit ei decimas ex omnibus.

21. Dixit autem rex Sodomorum ad Abram: Da mihi animas, cetera tolle tibi.

22. Qui reſpondit ei: Levo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cœli & terræ,

23. quòd à filo ſubtegminis uſque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt, ne dicas: Ego ditavi Abram:

24. exceptis his, quæ comederunt juvenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum, Aner, Eſchol, & Mambre: iſti accipient partes ſuas.

CAPUT XV.

Deus Abræ de poſteritate deſperanti filium promittit, cui credens Abram juſtificatur; & in ſignum promiſſæ terræ, præſcriptum à Domino offert ſacrificium, auditque ſuæ poſteritatis futuram peregrinationem.

Anno M. 2092. Ant. Chr. 1912. 1. HIs itaque tranſactis, factus eſt ſermo Domini ad Abram per viſionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus ſum, & merces tua magna nimis.

2. Dixitque Abram: Domine Deus, qoid dabis mihi? Ego vadam abſque liberis: & filius procuratoris domus meę iſte Damaſcus Eliezer.

3. Addiditque Abram: Mihi autem non dediſti ſemen: & ecce vernaculus meus hæres meus erit.

4. Statimq; ſermo Domini factus eſt ad eum, dicens: Non erit hic hæres tuus: ſed qui egredietur de utero tuo, ipſum habebis hæredem.

|| *Rom.4.18* 5. Eduxitque eum foras, & ait illi: || Suſpice cœlum, & numera ſtellas, ſi potes. Et dixit ei: Sic erit ſemen tuum.

|| *Rom.4.3. Gal. 3.6. Jac. 2.23.* 6. || Credidit Abram Deo, & reputatum eſt illi ad juſtitiam.

7. Dixitque ad eum: Ego Dominus qui eduxi te de Ur Chaldæorum, ut darem tibi terram iſtam, & poſſideres eam.

8. At ille ait: Domine Deus, unde ſcire poſſum, quòd poſſeſſurus ſim eam?

9. Et reſpondens Dominus: Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam.

|| *Jer.34.18* 10. Qui tollens univerſa hæc, || diviſit ea per medium, & utraſque partes contra ſe altrinſecus poſuit: aves autem non diviſit.

11. Deſcenderuntque volucres ſuper cadavera, & abigebat eas Abram.

12. Cùmque ſol occumberet, ſopor irruit ſuper Abram, & horror magnus & tenebroſus invaſit eum.

13. Dictumque eſt ad eum: Scito prænoſcens quòd || peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua, & ſubjicient eos ſervituti, & affligent quadringentis annis. * || *Act.7.6*

* Hi 400 anni referuntur ad omnia illa tria, *peregrinum erit, ſubjicient, & affligent.* Vide Chronolog. noſtram.

14. Veruntamen gentem, cui ſervituri ſunt, ego judicabo: & poſt hæc egredientur cum magna ſubſtantia.

15. Tu autem ibis ad patres tuos in pace, ſepultus in ſenectute bona.

16. Generatione autem quarta revertentur huc: necdum enim completæ ſunt iniquitates Amorrhæorum uſque ad pręſens tempus.

17. Cùm ergo occubuiſſet ſol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit clibanus fumans, & lampas ignis tranſiens inter diviſiones illas.

18. In illo die || pepigit Dominus fœdus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc à fluvio Ægypti uſque ad fluvium magnum Euphraten, || *Sup.12.7. 13.15. Infr.26.4. Deut.34.4. 1.Par.9.26. 1. Reg. 4. 20. & 3. Reg.4.21.*

19. Cinæos, & Cenezæos, Cedmonæos,

20. & Hethæos, & Pherezæos, Raphaim quoq;

21. & Amorrhæos, & Chananæos, & Gergeſæos, & Jebuſæos.

CAPUT XVI.

Agar à domina Sarai traditur Abræ uxor: quæ ubi concepiſſet, atque ob id dominam contemneret, ab illa afflicta, fugam init: ſed juſſu Angeli eidem ſubmiſſa, parit Iſmaelem.

1. IGitur Sarai, uxor Abram, non genuerat liberos: ſed habens ancillam Ægyptiam nomine Agar,

2. dixit marito ſuo: Ecce, concluſit me Dominus, ne parerem: ingredere ad ancillam meam, ſi fortè ſaltem ex illa ſuſcipiam filios. Cùmque ille acquieſceret deprecanti,

3. tulit Agar Ægyptiam ancillam ſuam, * poſt annos decem quam habitare cœperant in terra Chanaan: & dedit eam viro ſuo uxorem. * Ann. M. 2093. Ant. Chr. 1911.

4. Qui ingreſſus eſt ad eam. At illa concepiſſe ſe videns, deſpexit dominam ſuam:

5. Dixitque Sarai ad Abram: Iniquè agis contra me: ego dedi ancillam meam in ſinum tuum, quæ videns quòd conceperit, deſpectui me habet. Judicet Dominus inter me & te.

6. Cui reſpondens Abram: Ecce, ait, ancilla tua in manu tua eſt, utere ea ut libet. Affligente igitur eam Sarai, fugam iniit.

7. Cùmque inveniſſet eam angelus Domini juxta fontem aquæ in ſolitudine, qui eſt in via Sur in deſerto,

8. dixit ad illam: Agar ancilla Sarai, unde venis? & quò vadis? quæ reſpondit: A facie Sarai dominæ meæ ego fugio.

9. Dixitque ei angelus Domini: Revertere ad dominam tuam, & humiliare ſub manu illius.

10. Et rurſum: Multiplicans, inquit, multiplicabo ſemen tuum, & non numerabitur præ multitudine.

11. Ac deinceps: Ecce, ait, concepiſti, & paries filium: vocabiſq; nomen ejus Iſmael, eo quòd audierit Dominus afflictionem tuam.

12. Hic erit ferus homo, manus ejus

contra omnes, & manus omnium contra eum: & è regione univerſorum fratrum ſuorum ſiget tabernacula.

13. Vocavit autem Agar nomen Domini qui loquebatur ad eam: Tu Deus qui vidiſti me. Dixit enim: Profectò hìc vidit

‖ *Exod. 33. 0. 21. Inf. 24. 62.* poſteriora videntis me ‖.

14. Propterea appellavit puteum illum Puteum Viventis & videntis me. Ipſe eſt inter Cades & Barad.

15. Peperitque Agar Abræ filium: qui vocavit nomen ejus Iſmael.

16. Octoginta & ſex annorum erat Abram quando peperit ei Agar Iſmaelem.

CAPUT XVII.

Abræ repetuntur promiſſiones, ipſius & Sarai nomina immutantur, circumciſio præcipitur, filius ex Sara promittitur unà cum ſucceſſu Iſmaelis, & Abraham circumciſionis præceptū exequitur.

An. M. 2107. Ant. Chr. 1897. 1. POſtquam verò nonaginta & novem annorum eſſe cœperat, apparuit ei Dominus: dixitque ad eum: Ego Deus omnipotens: ambula coram me, & eſto perfectus.

2. Ponamque fœdus meum inter me & te, & multiplicabo te vehementer nimis.

3. Cecidit Abram pronus in faciem.

4. Dixitque ei Deus; Ego ſum, & ponam pactum meum tecum, ‖ eriſque pater

‖ *Eccli. 44. 20. Rom. 4. 17.* multarum gentium.

5. Nec ultrà vocabitur nomen tuum Abram: ſed appellaberis Abraham: quia patrem multarum gentium conſtitui te.

6. Faciamque te creſcere vehementiſſimè, & ponam te in gentibus, regeſque ex te egredientur.

7. Et ſtatuam pactum meum inter me & te, & inter ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis, fœdere ſempiterno: ut ſim Deus tuus, & ſeminis tui poſt te.

8. Daboque tibi & ſemini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in poſſeſſionem æternam, eroque Deus eorum.

Hebr. 7. 8. 9. Dixit iterùm Deus ad Abraham: ‖ Et tu ergo cuſtodies pactum meum, & ſemen tuum poſt te in generationibus ſuis.

10. Hoc eſt pactum meum quod obſervabitis inter me & vos, & ſemen tuum poſt te: Circumcidetur ex vobis omne maſculinum:

11. & circumcidetis carnem præputii veſtri,

‖ *Rom. 4. 11. Lev. 12. 3. Luc. 2. 21.* ut ſit ‖ in ſignum fœderis inter me & vos.

12. Infans octo dierum circumcidetur in vobis, omne maſculinū in generationibus veſtris: tam vernaculus, quàm emptitius circumcidetur, & quicumque non fuerit de ſtirpe veſtra:

13. Eritque pactum meum in carne veſtra in fœdus æternum.

14. Maſculus, cujus præputii caro circumciſa non fuerit, delebitur anima illa de populo ſuo: quia pactum meum irritum fecit.

15. Dixit quoque Deus ad Abraham: Sarai uxorem tuam non vocabis Sarai, ſed Saram.

16. Et benedicam ei, & ex illa dabo tibi filium cui benedicturus ſum, eritque in nationes, & reges populorum orientur ex eo.

17. Cecidit Abraham in faciem ſuam, & riſit, dicens in corde ſuo: Putaſne centenario naſcetur filius? & Sara nonagenaria pariet?

18. Dixitque ad Deum: Utinam Iſmael vivat coram te.

19. Et ait Deus ad Abraham: ‖ Sara uxor ‖ *Infr. 18. 10. & 21. 2.*

tua pariet tibi filium, vocabiſque nomen ejus Iſaac, & conſtituam pactum meum illi in fœdus ſempiternum, & ſemini ejus poſt eum.

20. Super Iſmael quoque exaudivi te, ecce, benedicam ei, & augebo & multiplicabo eum valdè: duodecim duces generabit, & faciam illum creſcere in gentem magnam.

21. Pactum verò meum ſtatuam ad Iſaac, quē pariet tibi Sara tempore iſto in anno altero.

22. Cùmque finitus eſſet ſermo loquentis cum eo, aſcendit Deus ab Abraham.

23. Tulit autem Abraham Iſmael filium ſuum, & omnes vernaculos domus ſuæ: univerſoſque quos emerat, & cunctos mares ex omnibus viris domus ſuæ: & circumcidit carnem præputii eorum ſtatim in ipſa die, ſicut præceperat ei Deus.

24. Abraham nonaginta & novem erat annorum quando circumcidit carnem præputii ſui.

25. Et Iſmael filius tredecim annos impleverat tempore circumciſionis ſuæ.

26. Eadem die circumciſus eſt Abraham & Iſmael filius ejus.

27. Et omnes viri domus illius, tam ver-

nacu-

Digitized by Google

naculi, quam emptitii & alienigenæ, pariter circumciſi ſunt.

CAPUT XVIII.

Angeli ab Abraham hoſpitio ſuſcepti, filium ex Sara promittunt: quæ ob id ridens, corripitur. Sodomorum everſio prædicitur, pro quibus Abraham ſæpiùs deprecatur.

Hebr. 13. 2. Eodem anno 2107 1. APparuit autem ei Dominus in convalle Mambre ſedenti in oſtio tabernaculi ſui in ipſo ſervore diei.

2. Cùmque elevaſſet oculos, apparuerunt ei tres viri ſtantes propè eum: quos cùm vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adoravit in terram.

3. Et dixit: Domine, ſi inveni gratiam in oculis tuis, ne tranſeas ſervum tuum:

4. Sed afferam pauxillum aquæ, & lavate pedes veſtros, & requieſcite ſub arbore.

5. Ponamque buccellam panis, & confortate cor veſtrum, poſteà tranſibitis; idcircò enim declinaſtis ad ſervum veſtrum. Qui dixerunt: Fac ut locutus es.

6. Feſtinavit Abraham in tabernaculum ad Saram, dixitque ei: Accelera, tria ſata ſimilæ commiſce, & fac ſubcinericios panes,

7. Ipſe verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditque puero: qui feſtinavit & coxit illum.

8. Tulit quoque butyrum, & lac, & vitulum quem coxerat, & poſuit coram eis: ipſe verò ſtabat juxta eos ſub arbore.

9. Cùmque comediſſent, dixerunt ad eum: Ubi eſt Sara uxor tua? ille reſpondit: Ecce in tabernaculo eſt.

Sup. 17. 19. Infr. 21. 1. Rom. 9. 9. 10. Cui dixit: ‖ Revertens veniam ad te tempore iſto, vita comite, & habebit filium Sara uxor tua. Quo audito, Sara riſit poſt oſtium tabernaculi.

11. Erant autem ambo ſenes, provectæque ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria.

1. Pet. 3. 6. 12. Quæ riſit occultè, dicens: Poſtquam conſenui, & ‖ dominus meus vetulus eſt, voluptati operam dabo?

13. Dixit autem Dominum ad Abraham: Quare riſit Sara, dicens: Num verè paritura ſum anus?

14. Numquid Deo quidquam eſt difficile? juxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore, vita comite, & habebit Sara filium.

15. Negavit Sara dicens, Non riſi: timore perterrita. Dominus autem: Non eſt, inquit, ita: ſed riſiſti.

16. Cùm ergo ſurrexiſſent inde viri, direxerunt oculos contra Sodomam: & Abraham ſimul gradiebatur, deducens eos.

17. Dixitque Dominus: Num celare potero Abraham quæ geſturus ſum:

18. Cùm futurus ſit in gentem magnam, ac robuſtiſſimam, & BENEDICENDÆ ſint in illo omnes nationes terræ?

Sup. 12. 3. Inf. 22. 18. 19. Scio enim quòd præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, ut cuſtodiant viam Domini, & faciant judicium & juſtitiam: ut adducat Dominus propter Abraham omnia quæ locutus eſt ad eum.

20. Dixit itaque Dominus: Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggravatum eſt nimis.

21. Deſcendam & videbo, utrùm clamorem qui venit ad me, opere compleverint: an non eſt ita, ut ſciam.

22. Converteruntque ſe inde, & abierunt Sodomam: Abraham verò adhuc ſtabat coram Domino.

23. Et appropinquans ait: Numquid perdes juſtum cum impio?

24. Si fuerint quinquaginta juſti in civitate, peribunt ſimul? & non parces loco illi propter quinquaginta juſtos, ſi fuerint in eo:

25. Abſit à te, ut rem hanc facias: & occidas juſtum cum impio, fiatque juſtus ſicut impius, non eſt hoc tuum: qui judicas omnem terram, nequaquam facies judicium hoc.

26. Dixitque Dominus ad eum: Si invenero Sodomis quinquaginta juſtos in medio civitatis, dimittam omni loco propter eos.

27. Reſpondenſque Abraham, ait: Quia ſemel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm ſim pulvis & cinis.

28. Quid ſi minùs quinquaginta juſtis quinque fuerint? delebis, propter quadraginta quinque, univerſam urbem? Et ait: Non delebo, ſi invenero ibi quadraginta quinque.

29. Rurſumq; locutus eſt ad eum: Sin autem quadraginta ibi inventi fuerint, quid facies? Ait: Non percutiam propter quadraginta.

30. Ne quæſo: inquit, indigneris Domine, ſi loquar: Quid ſi ibi inventi fuerint triginta? Reſpondit: Non faciam, ſi invenero ibi triginta.

31. Quia ſemel, ait, cœpi, loquar ad Dominum meum: Quid ſi ibi inventi fuerint viginti? Ait: Non interficiam propter viginti.

32. Obſecro, inquit, ne iraſcaris Domine, ſi loquar adhuc ſemel: Quid ſi inventi fuerint ibi decem? Et dixit, Non delebo propter decem.

33. Abiitque Dominus, poſtquam ceſſavit loqui ad Abraham: & ille reverſus eſt in locum ſuum.

CAPUT XIX.

Lot, Angelis hoſpitio ſuſceptis, à Sodomitis vim patitur: cum uxore & utraque filia à Sodomitico ereptus incendio, uxorem in via omiſit: tandemque inebriatus, cum utraque filia inceſtum ignorans commiſit; unde ortum habuerunt Moabitæ, & Ammonitæ.

1. VEneruntque duo Angeli Sodomam veſpere, ſedente Lot in foribus civitatis. Qui cùm vidiſſet eos, ſurrexit, & ivit obviam eis: adoravitque pronus in terram, Eodem anno 2107 Hebr. 13. 2.

2. & dixit: Obſecro, Domini, declinate in domum pueri veſtri, & manete ibi: lavate pedes veſtros, & manè proficiſcemini in viam veſtram. Qui dixerunt. Minimè, ſed in platea manebimus.

3. Compulit illos oppidò ut diverterent ad eum; ingreſſiſque domum illius fecit convivium, & coxit azyma, & comederunt.

4. Prius autem quàm irent cubitum, viri civitatis vallaverunt domum illius à puero uſque ad ſenem, omnis populus ſimul.

5. Vocaveruntque Lot, & dixerunt ei: Ubi ſunt viri qui introierunt ad te nocte?

educ illos huc, ut cognoſcamus eos.

6. Egreſſus ad eos Lot, poſt tergum occludens oſtium, ait:

7. Nolite, quæſo, fratres mei, nolite malum hoc facere.

8. Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum: educam eas ad vos; & abutimini eis ſicut vobis placuerit, dummodò viris iſtis nihil mali faciatis, quia ingreſſi ſunt ſub umbra culminis mei.

9. At illi dixerunt: Recede illuc. Et rurſus: Ingreſſus es, inquiunt, ut advena; numquid ut judices? te ergo ipſum magis quàm hos affligemus. ‖ Vimque faciebant Lot vehementiſſimè: jamq; propè erat ut effringerent fores. ‖ 2. Petr. 2. 8.

10. Et ecce miſerunt manum viri, & introduxerunt ad ſe Lot, clauſeruntque oſtium,

11. & eos, qui foris erant, ‖ percuſſerunt cæcitate à minimo uſque ad maximum, itaut oſtium invenire non poſſent. ‖ Sap. 19. 16. 4. Reg. 6. 18.

12. Dixerunt autem ad Lot: Habes hic quempiam tuorum? generum, aut filios, aut filias, omnes, qui tui ſunt, educ de urbe hac:

13. Delebimus enim locum iſtum, eo quòd increverit clamor eorum coram Domino, qui miſit nos, ut perdamus illos.

14. Egreſſus itaque Lot, locutus eſt ad generos ſuos qui accepturi erant filias ejus, & dixit: Surgite, egredimini de loco iſto: quia delebit Dominus civitatem hanc. Et viſus eſt eis quaſi ludens loqui

15. Cùmque eſſet manè, cogebant eum Angeli, dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes: ne & tu pariter pereas in ſcelere civitatis.

16. Diſſimulante illo, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, ac duarum filiarum ejus, eo quòd parceret Dominus illi.

17. ‖ Eduxeruntque eum, & poſuerunt extra civitatem: ibique locuti ſunt ad eum, dicentes: Salva animam tuam: noli reſpicere poſt tergum, nec ſtes in omni circa regione: ſed in monte ſalvum te fac, ne & tu ſimul pereas. ‖ Sap. 10. 6.

18. Dixitque Lot ad eos: Quæſo Domine mi.

19. Quia invenit ſervus tuus gratiam coram te, & magnificaſti miſericordiam tuam quam feciſti mecum, ut ſalvares animam meam, nec poſſum in monte ſalvari, ne forte apprehendat me malum, & moriar.

20. Eſt civitas hæc juxtà, ad quam poſſum fugere, parva, & ſalvabor in ea: numquid non modica eſt, & vivet anima mea?

21. Dixitque ad eum: Ecce etiam in hoc ſuſcepi preces tuas, ut non ſubvertam urbem pro qua locutus es.

22. ‖ Feſtina & ſalvare ibi: quia non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc. Idcircò vocatum eſt nomen urbis illius Segor. * ‖ Sap. 10. 6. * i. parva

23. Sol egreſſus eſt ſuper terram, & Lot ingreſſus eſt Segor.

24. ‖ Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam & Gomorrhã ſulphur & ignẽ à Domino de cęlo: ‖ Deut. 29. 23. Iſaiæ 13. 19. Jer. 50. 40. Ezech. 16. 49. Oſeæ 11. 8. Amos 4. 11. Luc. 17. 29. Judæ 1. 7.

25. & ſubvertit civitates has, & omnem circa regionem, univerſos habitatores urbium, & cuncta terræ virentia.

26. ‖ Reſpicienſque uxor ejus poſt ſe, verſa eſt in ſtatuam ſalis. ‖ Luc. 17. 32. ‖ Sap. 10. 7.

27. Abraham autem conſurgens manè, ubi ſteterat ‖ priùs cum Domino,

28. intuitus eſt Sodomam & Gomorrham, & univerſam terram regionis illius: viditq; aſcendentẽ favillam de terra quaſi fornacis fumum.

29. Cùm enim ſubverteret Deus civitates regionis illius, recordatus Abrahæ, liberavit Lot de ſubverſione urbium in quibus habitaverat.

30. Aſcenditque Lot de Segor, & manſit in monte, duæ quoque filiæ ejus cum eo (timuerat enim manere in Segor) & manſit in ſpelunca ipſe, & duæ filiæ ejus cum eo.

31. Dixitque major ad minorem: Pater noſter ſenex eſt, & nullus virorum remanſit in terra qui poſſit ingredi ad nos juxta morem univerſæ terræ.

32. Veni, inebriemus eum vino, dormiamuſque cum eo, ut ſervare poſſimus ex patre noſtro ſemen.

33. Dederunt itaque patri ſuo bibere vinum nocte illa: Et ingreſſa eſt major, dormivitque cum patre: at ille non ſenſit, nec quando accubuit filia, nec quando ſurrexit.

34. Altera quoque die dixit major ad minorem: Ecce dormivi heri cum patre meo, demus ei bibere vinum etiam hac nocte, & dormies cum eo, ut ſalvemus ſemen de patre noſtro.

35. Dederunt etiam & illa nocte patri ſuo

bibe-

bibere vinum, ingreſſaque minor filia, dormivit cum eo: & ne tunc quidem ſenſit quando concubuerit, vel quando illa ſurrexerit.

36. Conceperunt ergo duæ filiæ Lot de patre ſuo.

37. Peperitque major filium, & vocavit nomen ejus Moab: ipſe eſt pater Moabitarum uſque in præſentem diem.

38. Minor quoque peperit filium, & vocavit nomen ejus Ammon, id eſt, filius populi mei: ipſe eſt pater Ammonitarum uſque hodie.

CAPUT XX.

Abrahæ in Geraris peregrinanti uxor à rege tollitur; quæ ad Domini juſſum cum magnis donis intacta redditur, & Abraham orante ſalus domui regis reſtituitur.

1. PRofectus inde * Abraham in terram auſtralem, habitavit inter Cades & Sur: & peregrinatus eſt in † Geraris.

2. Dixitque de Sara uxore ſua: Soror mea eſt. Miſit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam.

3 Venit autem Deus ad Abimelech per ſomnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem quam tuliſti: habet enim virum.

4. Abimelech verò non tetigerat eam, & ait: Domine, num gentem ignorantem & juſtam interficies?

5. Nonne ipſe dixit mihi: Soror mea eſt: & ipſa ait: Frater meus eſt? in ſimplicitate cordis mei, & munditia manuum mearum, feci hoc.

6. Dixitque ad eum Deus: Et ego ſcio quòd ſimplici corde feceris: & ideò cuſtodivi te ne peccares in me, & non dimiſi ut tangeres eam.

7. Nunc ergo redde viro ſuo uxorem, quia Propheta eſt: & orabit pro te, & vives: ſi autem nolueris reddere, ſcito quòd morte morieris tu, & omnia quæ tua ſunt.

8. Statimque de nocte conſurgens Abimelech, vocavit omnes ſervos ſuos: & locutus eſt univerſa verba hæc in auribus eorum, timueruntque omnes viri valdè.

9. Vocavit autem Abimelech etiam Abraham, & dixit ei: Quid feciſti nobis? quid peccavimus in te, quia induxiſti ſuper me & ſuper regnum meum peccatum grande? quæ non debuiſti facere, feciſti nobis.

10. Rurſumque expoſtulans, ait: Quid vidiſti, ut hoc faceres?

11. Reſpondit Abraham: Cogitavi mecum, dicens: Forſitan non eſt timor Dei in loco iſto: & interficient me propter uxorem meam:

12. aliàs autem & ‖ verè ſoror mea eſt, filia * patris mei, & non filia matris meæ †, & duxi eam in uxorem.

13. Poſtquam autem eduxit me Deus de domo patris mei, dixi ad eam: ‖ Hanc miſericordiam facies mecum: in omni loco, ad quem ingrediemur, dices quòd frater tuus ſim.

14. Tulit igitur Abimelech oves & boves, & ſervos & ancillas, & dedit Abraham: reddiditque illi Saram uxorem ſuam,

15. & ait: Terra coram vobis eſt, ubicumque tibi placuerit habita.

16. Saræ autem dixit: Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum ſunt, & quocumque perrexeris: mementoque te deprehenſam.

* A convalle Mambre. † Eodem ann. 2107.

‖ Sup. 12. 13. * i. Neptis, ut ſæpe Heb. Erat enim filia Arani filii majoris Thare alio nomine dicta Jeſcha. Sup. 11. 29. *Hier. Aug. Joſeph. Hebræi in Sederol.* Sic Lot ejuſdem Arani filius. Sup. 11. 27. Abrahami frater dicitur.

17. Orante autem Abraham, ſanavit Deus Abimelech & uxorem, ancillaſque ejus, & pepererunt:

18. Concluſerat enim Dominus omnem vulvam domus Abimelech propter Saram uxorem Abrahæ.

CAPUT XXI.

Naſcitur Iſaac, & ablactatur; Iſmael verò cum matre domo pellitur in deſertis victurus. Abimelech cum Abraham fœdus medio juramento percuſſit.

1. VIſitavit autem Dñs Saram ſicut ‖ promiſerat: & implevit quæ locutus eſt.

2. Concepitque & ‖ peperit filium in ſenectute ſua, tempore quo prædixerat ei Deus.

3. Vocavitque Abraham nomen filii ſui, quem genuit ei Sara, Iſaac *:

4. & circumcidit eum octavo die, ſicut ‖ præceperat ei Deus.

5. Cùm centum eſſet annorum: hac quippè ætate patris, natus eſt Iſaac.

6. Dixitque Sara: Riſum fecit mihi Deus: quicumque audierit, corridebit mihi.

7. Rurſumque ait: Quis auditurus crederet Abraham, quòd Sara lactaret filium, quem peperit ei jam ſeni?

8. Crevit igitur puer, & ablactatus eſt: * fecitque Abraham grande convivium in die ablactationis ejus.

9. Cùmque vidiſſet Sara filium Agar Ægyptiæ ludentem † cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham:

10. Ejice ancillã hanc, & filiũ ejus: non enim erit hæres filius ancillæ cum filio meo Iſaac.

11. Durè accepit hoc Abraham pro filio ſuo.

12. Cui dixit Deus: Non tibi videatur aſperum ſuper puero, & ſuper ancilla tua: omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem ejus: quia ‖ in Iſaac vocabitur tibi ſemen.

13. Sed & filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia ſemen tuum eſt.

14. Surrexit itaque Abraham manè, & tollens panem & utrem aquæ, impoſuit ſcapulæ ejus, tradiditque puerum, & dimiſit * eam. Quæ cùm abiiſſet, errabat in ſolitudine Berſabee.

15. Cùmq; conſumpta eſſet aqua in utre, abjecit puerum † ſubter unam arborum, quæ ibi erat.

16. Et abiit, ſeditque è regione procul quantum poteſt arcus jacere, dixit enim: Non videbo morientem puerum: & ſedens contrà, levavit vocem ſuam & flevit.

17. Exaudivit autem Deus vocem pueri: vocavitque Angelus Dei Agar de cælo, dicens: Quid agis, Agar? noli timere: exaudivit enim Deus vocem pueri de loco in quo eſt.

18. Surge, tolle puerum, & tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum.

19. Aperuitque oculos ejus Deus: quæ videns puteum aquæ, abiit, & implevit utrem, deditque puero bibere.

20. Et fuit cum eo: qui crevit, & moratus eſt in ſolitudine, factuſque eſt juvenis ſagittarius.

21. Habitavitque in deſerto Pharan, & accepit illi mater ſua uxorem de terra Ægypti.

22. Eodem tempore dixit Abimelech, & Phicol princeps exercitus ejus, ad Abraham:

Sup. 13. 8. 14. * 14. Vide etiā inf. 26. 7. & 29. 12. ac Tob. c. 8. 9. † inde apparet Aran (ex quo Sara) ex Abraham non eadem matre genitos *Auguſt.* ‖ *Infr.* 21. 23.

‖ *Sup.* 17. 19. 18. 10. ‖ *Gal.* 4. 23. *Heb.* 11. 11. * An. M. 2108. Ant. Chr. 1896. ‖ *Sup.* 17. 10. *Matth.* 1. 2. * Ætatis ſuæ an. 5. *Hieron.* Anno M. 2113. Ant. Chr. 1891. † i. deludentem, imò & *perſequentem*, ut explicat Apoſtol. (*Gal.* 4. 29.) & ponderat. *Aug. ibid.* A qua perſecutione & feminis promiſſione 400. anni afflictionis ſūt deducendi, in exitu ex Ægypto terminandi. ‖ *Rom.* 9. 7. *Heb.* 11. 18.

* Ann. M. 2113. Ant. Chr. 1891. † Non ab humero, ſed ab animo, *Auguſt.* quippe jam annor. 15. ut vult idem, vel potius 18. *ut liter.* & *multi Hebr.*

Deus tecum eſt in univerſis quæ agis.
23. Jura ergo per Deum, ne noceas mihi, &
poſteris meis, ſtirpique meæ: ſed juxta miſe-
|| *Sup.* 20. 13. ricordiam, || quam feci tibi, facies mihi,
& terræ in qua verſatus es advena.
24. Dixitque Abraham: Ego jurabo.
25. Et increpavit Abimelech propter pu-
teum aquæ, quem vi abſtulerant ſervi ejus.
26. Reſponditque Abimelech: Neſcivi quis
fecerit hanc rem: ſed & tu non indicaſti mi-
hi, & ego non audivi præter hodie.
27. Tulit itaque Abraham oves & boves, &
dedit Abimelech: percuſſeruntque ambo fœdus.
28. Et ſtatuit Abraham ſeptem agnas gre-
gis ſeorſum.
29. Cui dixit Abimelech: Quid ſibi volunt
ſeptem agnæ iſtæ, quas ſtare feciſti ſeorſum?
30. At ille: Septem, inquit, agnas accipies
de manu mea: ut ſint mihi in teſtimonium,
quoniam ego fodi puteum iſtum.
31. Idcircò vocatus eſt locus ille Berſabee;
quia ibi uterque juravit.
32. Et inierunt fœdus pro puteo juramenti.
33. Surrexit autem Abimelech, & Phicol
princeps exercitus ejus, reverſique ſunt in
terram Palæſtinorum. Abraham verò plan-
tavit nemus in Berſabee, & invocavit ibi
nomen Domini Dei æterni.
34. Et fuit colonus terræ Palæſtinorum
diebus multis.

CAPUT XXII.

Fides & obedientia Abrahæ in filii ſui præcepta immolatione probatur, ſed ab ipſius immolatione prohibetur ab Angelo, promiſſioneſque ei confirmantur, & filii Nachor fratris Abrahæ numerantur.

† SABB. SANCTO PROPH. 1. *Item* VIGIL. PENTEC. PROPH. 1. || *Judith* 8. 22. *Heb.* 11. 17. * Ann. M. 2135. Ant. Chr. 1869. *Tunc annum agentem 37. ut Genebrardus post Seder-Olam & Hebr. traditiones.*

1. QUæ poſtquam geſta ſunt †, || tentavit
Deus Abraham, & dixit ad eum: Abra-
ham, Abraham. * At ille reſpondit: Adſum.
2. Ait illi: Tolle filium tuum unigenitum,
quem diligis, Iſaac, & vade in terram viſio-
nis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſu-
per unum montium quem monſtravero tibi.
3. Igitur Abraham de nocte conſurgens,
ſtravit aſinum ſuum, ducens ſecum duos ju-
venes, & Iſaac filium * ſuum: Cùmque con-
cidiſſet ligna in holocauſtum, abiit ad locum
quem præceperat ei Deus.
4. Die autem tertio, elevatis oculis, vi-
dit locum procul:
5. Dixitque ad pueros ſuos: Expectate hic
cum aſino: ego & puer illuc uſque properantes,
poſtquam adoraverimus, revertemur ad vos.
6. Tulit quoque ligna holocauſti, & impo-
ſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe verò porta-
bat in manibus ignem & gladium. Cùmque
duo pergerent ſimul,
7. dixit Iſaac patri ſuo: Pater mi. At ille
reſpondit: Quid vis, fili? Ecce, inquit, ignis
& ligna: ubi eſt victima holocauſti?
7. Dixit autem Abraham: Deus providebit
ſibi victimam holocauſti, fili mi. Pergebant
ergo pariter,
9. & venerunt ad locum quem oſtenderat ei
Deus, in quo ædificavit altare, & deſuper ligna
compoſuit: cùmque alligaſſet Iſaac filium ſu-
um, poſuit eum in altare ſuper ſtruem lignorũ.
10. Extenditque manum, & arripuit gla-
dium, ut immolaret filium ſuum. *Jacob.* 2. 21.
11. Et ecce Angelus Domini de cœlo cla-
mavit, dicens: Abraham, Abraham. Qui
reſpondit: Adſum.
12. Dixitque ei: Non extendas manum
tuam ſuper puerum, neque facias illi quid-
quam: nunc cognovi quòd times Deum, &
non pepercisti unigenito filio tuo propter me.
13. Levavit Abraham oculos ſuos, vidit-
que poſt tergum arietem inter vepres hæren-
tem cornibus, quem aſſumens obtulit ho-
locauſtum pro filio.
14. Appellavitque nomen loci illius, Do-
minus videt. Unde uſque hodie dicitur:
In monte Dominus videbit.
15. Vocavit autem Angelus Domini Abra-
ham ſecundò de cœlo, dicens: || *Pſalm.* 104. 9. *Eccl.* 44. 21. 1. *Mach.* 2. 52. *Luc.* 1. 73. *Hebr.* 6. 13.
16. || Per memetipſum juravi, dicit Do-
minus: quia feciſti hanc rem, & non peper-
ciſti filio tuo unigenito propter me:
17. benedicam tibi, & multiplicabo ſemen
tuum ſicut ſtellas cœli ||, & velut arenam quæ 17. *Vid ſup.* 15. 5.
eſt in littore maris: poſſidebit ſemen tuum || *ſup.* 12. 3. 18. 18.
portas inimicorum ſuorum, || *Inf.* 26. 4.
18. & || BENEDICENTUR in ſemine tuo || *Ecc.* 44. 25.
omnes gentes terræ, quia obediſti voci meæ. *Act.* 3. 25.

19. Reverſus eſt Abraham ad pueros ſuos,
abieruntque Berſabee ſimul, & habitavit ibi.
20. His ita geſtis, nuntiatum eſt Abrahæ
quòd Melcha quoque genuiſſet filios Nachor
fratri ſuo,
21. Hus * primogenitum, & Buz fratrem
ejus, & Camuel patrem Syrorum,
22. & Caſed, & Azau, Pheldas quoque
& Iedlaph,
23. ac Bathuel, de quo nata eſt Rebecca:
octo iſtos genuit Melcha, Nachor fratri Abrahę
24. Concubina vero illius, nomine Roma,
peperit Tabee, & Gaham, & Thahas
& Maacha.

* De hujus ſtirpe Job fuit, non de Eſau. *Hieron.*

CAPUT XXIII.

Sara mortua plangitur, atque in ſpelunca duplici, quam Abraham ab Ephron cum agro præſenti emit pecunia, ſepelitur.

1. VIxit autem Sara centum vigintiſe-
ptem annis.
2. Et mortua eſt * in civitate Arbee, quæ
eſt Hebron, in terra Chanaan: venitque
Abraham ut plangeret & fleret eam.
3. Cùmque ſurrexiſſet ab officio funeris,
locutus eſt ad filios Heth, dicens:
4. Advena ſum & peregrinus apud vos:
date mihi jus ſepulchri vobiſcum, ut ſe-
peliam mortuum meum.
5. Reſponderunt filii Heth, dicentes:
6. Audi nos domine, princeps Dei es apud
nos: in electis ſepulchris noſtris ſepeli mor-
tuum tuum: nulluſq; te prohibere poterit quin
in monumento ejus ſepelias mortuum tuum.
7. Surrexit Abraham, & adoravit popu-
lum terræ, filios videlicet Heth:
8. dixitque ad eos: Si placet animæ veſtræ
ut ſepeliam mortuum meum, audite me, &
intercedite pro me apud Ephron filium Seor:
9. ut det mihi ſpeluncā duplicem, quam habet
in extrema parte agri ſui: pecunia digna tradat
eam mihi corā vobis in poſſeſſionē ſepulchri.
10. Habitabat autem Ephron in medio filio-
rum Heth. Reſponditque Ephron ad Abra-
ham cunctis audientibus qui ingrediebantur
portam civitatis illius, dicens:
11. Nequaquam ita fiat, domine mi, ſed tu
magis auſculta quod loquor: Agrum trado ti-
bi, & ſpeluncam, quæ in eo eſt, præſentibus
filiis populi mei, ſepeli mortuum tuum.
12. Adoravit Abraham coram populo terræ,
13. Et locutus eſt ad Ephron circumſtante
plebe: Quæſo, ut audias me: Dabo pecu-
niam pro agro: ſuſcipe eam, & ſic ſepeliam
mortuum meum in eo.
14. Reſponditque Ephron:
15. Domine mi, audi me: Terra, quam
poſtulas, quadringentis ſiclis argenti valet;
iſtud eſt pretium inter me & te: ſed quan-
tum eſt hoc? ſepeli mortuum tuum.
16. Quod cùm audiſſet Abraham, appendit
pecuniam, quam Ephron poſtulaverat, au-
dientibus filiis Heth, quadringentos ſiclos
argenti probatæ monetæ publicæ:
17. Confirmatuſq; eſt ager quondam Ephro-
nis, in quo erat ſpelunca duplex, reſpiciens
Mambre, tam ipſe, quàm ſpelunca, & omnes ar-
bores ejus in cunctis terminis ejus per circuitū,
18. Abrahæ in poſſeſſionem, videntibus
filiis Heth, & cunctis qui intrabant portam
civitatis illius.
19. Atque ita ſepelivit Abraham Saram uxorē
ſuam in ſpelunca agri duplici, quæ reſpiciebat
Mambre. || Hæc eſt Hebron in terra Chanaan.
20. Et confirmatus eſt ager, & antrum
quod erat in eo, Abrahæ in poſſeſſionem
monumenti à filiis Heth.

* Ann. M. 2145. Ant. Chr. 1859.

|| Inf. 35. 27.

CAPUT XXIV.

Servus Abrahæ ab ipſo adjuratus & in Meſopotamiam ad quærendam uxorem Iſaac miſſus, ſigno à Domino petito, Rebeccam invenit, & habito parentum, ac fratris, ipſiuſque conſenſu adducit ad Iſaac: quam ille ducit in uxorem, & ita ſuper matris morte accipit conſolationem.

1. ERat autem Abraham ſenex, * dierum-
que multorum: & Dominus in cun-
ctis benedixerat ei.
2. Dixitque † ad ſervum ſeniorem domus
ſuæ, * qui præerat omnibus quæ habebat: ||
Pone manum tuam ſubter femur meum,
3. ut adjurem te per Dominum, Deum cœ-
li & terræ, ut non accipias uxorem filio meo
de filiabus Chananæorum, inter quos habito:
4. ſed ad terram & cognationem meam profi-
ciſcaris, & inde accipias uxorē filio meo Iſaac.
5. Reſpondit ſervus: Si noluerit mulier
venire mecum in terram hanc, numquid

* 140. annorum.

† Ann. M. 2148. Ant. Chr. 1856.
* de quo ſup. 15. 2
|| Inf. 7. 29.

redu-

reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egreſſus es?

6. Dixitque Abraham: Cave ne quando reducas filium meum illuc.

7. Dominus Deus cœli, qui tulit me de domo patris mei, & de terra nativitatis meæ, qui locutus eſt mihi, & juravit mihi dicens: ‖ Semini tuo dabo terram hanc: ipſe mittet Angelum ſuum coram te, ‖ & accipies inde uxorem filio meo:

| *Sup.* 12. 7. 13. 15. 15. 18. *Infr.* 26. 2. ‖ *Inf.* 48. 16.

8. Sin autem mulier noluerit ſequi te, non teneberis juramento: filium meum tantùm ne reducas illuc.

9. Poſuit ergo ſervus manum ſub femore Abraham domini ſui, & juravit illi ſuper ſermone hoc.

10. Tulitque decem camelos de grege domini ſui, & abiit, ex omnibus bonis ejus portans ſecum, profectuſque perrexit in Meſopotamiam ad urbem * Nachor.

* i. Haran, in qua Nachor, ejuſque poſteri habitabant.

11. Cùmque camelos feciſſet accumbere extra oppidum juxta puteum aquæ veſpere, eo tempore quo ſolent mulieres egredi ad hauriendam aquam, dixit:

| *Infr.* 27. 13.

12. Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obſecro, mihi hodie, & fac miſericordiam cum domino meo Abraham.

13. Ecce ego ſto propè fontem aquæ, & filiæ habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam.

14. Igitur puella, cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam: & illa reſponderit: Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipſa eſt, quam præparaſti ſervo tuo Iſaac: & per hoc intelligam quòd feceris miſericordiam cum domino meo Abraham.

15. Necdum intra ſe verba compleverat, & ecce Rebecca egrediebatur, filia Bathuel, filii Melchæ uxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua ‖:

| *Exod.* 11. 16. *Infr.* 29. 8.

16. puella decora nimis, virgoq; pulcherrima, & incognita viro: deſcenderat autem ad fontem, & impleverat hydriam, ac revertebatur.

17. Occurritque ei ſervus, & ait: Pauxillum aquæ mihi ad bibendum præbe de hydria tua.

18. Quæ reſpondit: Bibe, domine mi: celeriterque depoſuit hydriam ſuper ulnam ſuam, & dedit ei potum:

19. Cùmque ille bibiſſet, adjecit: Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.

20. Effundenſque hydriam in canalibus, recurrit ad puteum, ut hauriret aquam: & hauſtam omnibus camelis dedit.

21. Ipſe autem contemplabatur eam tacitus, ſcire volens utrùm proſperum iter ſuum feciſſet Dominus, an non.

22. Poſtquam autem biberunt cameli, protulit vir inaures aureas, appendentes ſiclos duos, & armillas totidem pondo ſiclorũ decẽ.

23. Dixitque ad eam: Cujus es filia? indica mihi: eſt in domo patris tui locus ad manendum?

24. Quæ reſpondit: Filia ſum Bathuelis, filii Melchæ, quem peperit ipſi Nachor:

25. Et addidit, dicens: Palearum quoque & fœni plurimum eſt apud nos, & locus ſpatioſus ad manendum.

26. Inclinavit ſe homo, & adoravit Dominũ,

27. dicens: Benedictus Dominus Deus domini mei Abraham, qui non abſtulit miſericordiam & veritatem ‖ ſuam à domino meo, & recto itinere me perduxit in domũ fratris domini mei,

‖ *Infr.* 49.

28. Cucurrit itaque puella, & nuntiavit in domum matris ſuæ omnia quæ audierat.

29. Habebat autem Rebecca fratrem nomine Laban, qui feſtinus egreſſus eſt ad hominem, ubi erat fons.

30. Cùmque vidiſſet inaures & armillas in manibus ſororis ſuæ, & audiſſet cuncta verba referentis: Hæc locutus eſt mihi homo: venit ad virum, qui ſtabat juxta camelos, & propè fontem aquæ:

31. Dixitque ad eum: Ingredere, benedicte Domini: cur foris ſtas? præparavi domum, & locum camelis tuis.

32. Et introduxit eum in hoſpitium, ac deſtravit camelos, deditque paleas & fœnum, & aquam ad lavandos pedes ejus, & virorum qui venerant cum eo.

33. Et appoſitus eſt in conſpectu ejus panis. Qui ait: Non comedam, donec loquar ſermones meos. Reſpondit ei: Loquere.

34. At ille: Servus, inquit, Abraham ſum:

35. & Dominus benedixit domino meo valdè, magnificatuſque eſt: & dedit ei oves & boves, argentum & aurum, ſervos & ancillas, camelos & aſinos.

36. Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in ſenectute ſua, deditque illi omnia quæ habuerat.

37. Et adjuravit me dominus meus, dicens: Non accipies uxorem filio meo de filiabus Chananæorum, in quorum terra habito:

38. ſed ad domum patris mei perges, & de cognatione mea accipies uxorem filio meo:

39. ego verò reſpondi domino meo: Quid ſi noluerit venire mecum mulier?

40. Dominus, ait, in cujus conſpectu ambulo, mittet angelum ſuum tecum, & diriget viam tuam: accipieſque uxorem filio meo de cognatione mea & de domo patris mei.

41. Innocens eris à maledictione mea, cùm veneris ad propinquos meos, & non dederint tibi.

42. Veni ergo hodie ad fontem aquæ, & dixi: Domine Deus domini mei Abraham, ſi direxiſti viam meam, in qua nunc ambulo,

43. ecce ſto juxta fontem aquæ; & virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit à me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum ex hydria tua:

44. & dixerit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis hauriam: ipſa eſt mulier quam præparavit Dominus filio domini mei.

45. Dumque hæc tacitus mecum volverem, apparuit Rebecca veniens cum hydria, quam portabat in ſcapula, deſcenditque ad fontem, & hauſit aquam. Et ajo ad eam: Da mihi paululum bibere.

46. Quæ feſtinans depoſuit hydriam de humero, & dixit mihi: Et tu bibe, & camelis tuis tribuam potum. Bibi, & adaquavit camelos.

47. Interrogavique eam, & dixi: Cujus es filia? Quæ reſpondit: Filia Bathuelis ſum, filii Nachor, quem peperit ei Melcha. Suſpendi itaque inaures ad ornandam faciem ejus, & armillas poſui in manibus ejus.

48. Pronuſque adoravi Dominum, benedicens Domino Deo domini mei Abraham, qui perduxit me recto itinere, ut ſumerem

i. Neptis, ut ſæpè: erat enim filia Bathuelis filii Nachor fratris Abraham. Sup. verſ. 24. cum cap. 11. 27.

filiam * fratris domini mei filio ejus.

49. Quamobrem ſi facitis miſericordiam & veritatem cum domino meo, indicate mihi; ſin autem aliud placet, & hoc dicite mihi, ut vadam ad dexteram, ſive ad ſiniſtram.

50. Reſponderuntque Laban & Bathuel: A Domino egreſſus eſt ſermo: non poſſumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.

51. En Rebecca coram te eſt, tolle eam, & proficiſcere, & ſit uxor filii domini tui, ſicut locutus eſt Dominus.

52. Quod cùm audiſſet puer Abraham, procidens adoravit in terram Dominum.

53. Prolatiſque vaſis argenteis, & aureis, ac veſtibus, dedit ea Rebeccæ pro munere, fratribus quoque ejus, & matri dona obtulit.

54. Inito convivio, veſcentes pariter & bibentes manſerunt ibi. Surgens autem manè, locutus eſt puer: Dimittite me, ut vadam ad dominum meum.

55. Reſponderuntque fratres ejus & mater: Maneat puella ſaltem decem dies apud nos, & poſteà proficiſcetur.

56. Nolite, ait, me retinere, quia Dominus direxit viam meam: dimittite me ut pergam ad dominum meum.

57. Et dixerunt: Vocemus puellam, & quæramus ipſius voluntatem.

58. Cùmque vocata veniſſet, ſciſcitati ſunt: Vis ire cum homine iſto? Quæ ait: Vadam.

59. Dimiſerunt ergo eam, & nutricem illius Deboram, ſervumq; Abraham, & comites ejus,

60. imprecantes proſpera ſorori ſuæ, atque dicentes: Soror noſtra es, creſcas in mille millia, & poſſideat ſemen tuum portas inimicorum ſuorum.

61. Igitur Rebecca, & puellæ illius aſcenſis camelis, ſecutæ ſunt virum: qui feſtinus revertebatur ad dominum ſuum.

Sup. 16. 14.

62. Eo autem tempore deambulabat Iſaac per viam quæ ducit ad Puteum, cujus nomen eſt Viventis & videntis: habitabat enim in terra Auſtrali:

63. & egreſſus fuerat ad meditandum in agro, inclinata jam die: cùmque elevaſſet oculos, vidit camelos venientes procul.

64. Rebecca quoque, conſpecto Iſaac, deſcendit de camelo,

65. & ait ad puerum: Quis eſt ille homo qui venit per agrum in occurſum nobis? Dixitque ei: Ipſe eſt dominus meus. At illa tollens citò pallium ſuum operuit ſe.

66. Servus autem cuncta, quæ geſſerat, narravit Iſaac.

67. Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris ſuæ, & accepit eam uxorem: & in tantum dilexit eam, ut dolorem, qui ex morte matris * ejus acciderat, temperaret.

*Triennio antè defunctæ ſup. cap. 23.

CAPUT XXV.

Abraham multis ex Cetura ſuſceptis filiis mortuus eſt: Iſmael quoque poſtquam duodecim genuit duces, moritur. Iſaac pro uxore ſua ſterili precatus, geminos genuit Eſau & Jacob, quorum major vendidit minori primogenita.

1. Par. 1. 32.
* Circa an. Mundi 2150. Ant. Chr. 1854. Ante mortem Abrahami 12.

1. ABraham verò aliam duxit uxorem nomine Ceturam *:

2. quæ peperit ei Zamran, & Jecſan, & Madan, & Madian, & Jesboc, & Sue.

3. Jecſan quoque genuit Saba, & Dadan. Filii Dadā fuerunt Aſſurim, & Latuſim, & Loomim.

4. At verò ex Madian ortus eſt Epha, & Opher, & Henoch & Abida, & Eldaa: omnes hi filii Ceturæ.

5. Deditque Abraham cuncta quæ poſſederat, Iſaac:

6. filiis autem concubinarum largitus eſt munera, & ſeparavit eos ab Iſaac filio ſuo, dum adhuc ipſe viveret, ad plagam orientalem.

7. Fuerunt autem dies vitæ Abrahæ, centum ſeptuaginta quinque anni.

8. Et deficiens mortuus eſt * in ſenectute bona, provectæque ætatis, & plenus dierum: congregatuſque eſt ad populum ſuum.

* Ann. M. 2183. Ant. Chr. 1821. Poſt adventum in terram Chanaan annos 100. Poſt natum Jacob ann. 15.

9. Et ſepelierunt eum Iſaac & Iſmael filii ſui in ſpelunca duplici, quæ ſita eſt in agro Ephron filii Seor Hethæi, è regione Mambre,

10. quem emerat à filiis Heth: ibi ſepultus eſt ipſe, & Sara uxor ejus.

11. Et poſt obitum illius benedixit Deus Iſaac filio ejus, qui habitabat juxta puteum nomine Viventis & videntis.

12. Hæ ſunt generationes Iſmael filii Abrahę, quem peperit ei Agar Ægyptia, famula Saræ:

13. & hæc nomina filiorum ejus in vocabulis & generationibus ſuis. ‖ Primogenitus Iſmaelis Nabajoth, deinde Cedar, & Abdeel, & Mabſam,

‖ *1. Par. 1. 29.*

14. Maſma quoque, & Duma, & Maſſa,

15. Hadar, & Thema, & Jethur, & Naphis, & Cedma.

16. Iſti ſunt filii Iſmaelis: & hæc nomina per caſtella & oppida eorum, duodecim principes tribuum ſuarum ‖.

‖ *Vid. ſup. 17. 20.*

17. Et facti ſunt anni vitæ Iſmaelis centum triginta ſeptem, deficienſque mortuus eſt *: & appoſitus ad populum ſuum.

* Ann. M. 2231. Ant. Chr. 1773.

18. Habitavit autem ab Hevila uſque Sur, quæ reſpicit Ægyptum introeuntibus Aſſyrios: coram cunctis fratribus ſuis obiit.

19. Hæ quoque ſunt generationes Iſaac filii Abraham: Abraham genuit Iſaac:

20. qui cùm quadraginta eſſet annorum *, duxit uxorem Rebeccam filiam Bathuelis Syri de Meſopotamia, ſororem Laban.

* Ann. M. 2148. Ant. Chr. 1856.

21. Deprecatuſque eſt Iſaac Dominum pro uxore ſua, eò quòd eſſet ſterilis, qui exaudivit eum, & dedit conceptum Rebeccæ.

22. Sed collidebantur in utero ejus parvuli; quæ ait: Si ſic mihi futurum erat, quid neceſſe fuit concipere? Perrexitque ut conſuleret Dominum.

23. Qui reſpondens ait: ‖ Duæ gentes ſunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur, populuſque populum ſuperabit, & major ſerviet minori.

‖ *Rom. 9. 10.*

24. Jam tempus pariendi advenerat, & ecce gemini in utero ejus reperti ſunt.

25. ‖ Qui prior egreſſus eſt, rufus erat, & totus in morem pellis hiſpidus: vocatumque eſt nomen ejus Eſau: ‖ Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu: & idcircò appellavit eum Jacob.

‖ *Oſee 12. 3.*
‖ *Matt. 1. 2.*

26. Sexagenarius erat Iſaac, quando nati ſunt ei parvuli. *

* Ann. M. 2168. Ant. Chr. 1836.

27. Quibus adultis, factus eſt Eſau vir gnarus venandi, & homo agricola: Jacob autem vir ſimplex habitabat in tabernaculis.

28. Iſaac

Digitized by Google

28. Iſaac amabat Eſau, eo quòd de venationibus illius veſceretur: & Rebecca diligebat Jacob.

26. Coxit autem Jacob pulmentum: ad quem cùm veniſſet Eſau de agro laſſus,

30. ait: Da mihi de coctioue hac rufa, quia oppidò laſſus ſum. Quam ob cauſam vocatuiu eſt nomen ejus ‖ Edom.

‖ Hebr. 12. 16. ibid. 2. 1.

31. Cui dixit Jacob: Vende mihi primogenita tua.

32. Ille reſpondit: En morior, quid mihi proderunt primogenita?

33. Ait Jacob: Jura ergo mihi. Juravit ei Eſau, & vendidit primogenita.

34. Et ſic accepto pane & lentis edulio, comedit, & bibit, & abiit; parvipendens quòd primogeuita vendidiſſet.

CAPUT XXVI.

Iſaac ob famem in Geraris peregrinatus, poſt acceptam terræ promiſſionem & ſeminis benedictionem, reprehenditur ab Abimelech, quòd Rebeccam dixerit ſuam eſſe ſororem: & paſtoribus ipſorum pro puteis jurgantibus, Abimelech cum Iſaac fœdus percuſſit.

1. ORta autem fame ſuper terram poſt eam ſterilitatem quæ acciderat in diebus Abraham, abiit Iſaac ad Abimelech regem Palæſtinorum in Gerara *.

* Ann. M. circiter 2200.

2. Apparuitque ei Dominus, & ait: Ne deſcendas in Ægyptum, ſed quieſce in terra, quam dixero tibi.

3. Et peregrinare in ea, eroque tecum, & benedicam tibi: tibi enim & ſemini tuo dabo univerſas regiones has, ‖ complens juramentum quod ſpopondi Abraham patri tuo.

‖ Sup. 12. 7. 15. 18. ‖ Sup. 12. 3. 18. 18. 23. 17. ‖ Inf. 28. 14.

4. Et multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli; daboque poſteris tuis univerſas regiones has: ‖ & BENEDICENTUR in ſemine tuo omnes gentes terræ.

5. eò quòd obedierit Abraham voci meæ, & cuſtodierit præcepta & mandata mea, & cæremonias legeſque ſervaverit.

6. Manſit itaque Iſaac in Geraris.

7. Qui cum interrogaretur à viris loci illius ſuper uxore ſua, reſpondit: Soror mea eſt: timuerat enim confiteri quòd ſibi eſſet ſociata conjugio, reputans ne fortè interficerent eum propter illius pulchritudinem.

8. Cùmque pertranſiſſent dies plurimi, & ibidem moraretur, proſpiciens Abimelech rex Palæſtinorum per feneſtram, vidit eum jocantem cum Rebecca uxore ſua,

9. Et accerſito eo, ait: Perſpicuum eſt quòd uxor tua ſit; cur mentitus es eam ſororem tuam eſſe? Reſpondit: Timui ne morerer propter eam.

10. Dixitque Abimelech: Quare impoſuiſti nobis? potuit coire quiſpiam de populo cum uxore tua, & induxeras ſuper nos grande peccatum. Præcepitque omni populo, dicens:

11. Qui tetigerit hominis hujus uxorem, morte morietur.

12. Sevit autem Iſaac in terra illa *, & invenit in ipſo anno centuplum: benedixitque ei Dñs.

* Conducta, non ſua.

13. Et locupletatus eſt homo, & ibat proficiſcens atque ſuccreſcens, donec magnus vehementer effectus eſt:

14. habuit quoque poſſeſſionea ovium & armentorum, & familiæ plurimum: Ob hoc invidentes ei Palæſtini,

15. omnes puteos, quos foderant ſervi patris illius Abraham, illo tempore obſtruxerunt, implentes humo:

16. in tantum, ut ipſe Abimelech diceret ad Iſaac: Recede à nobis, quouiam potentior nobis factus es valdè.

17. Et ille diſcedens, ut veniret ad torrentem Geraræ, habitaretque ibi:

18. rurſum fodit alios puteos, quos foderant ſervi patris ſui Abraham, & quos illo mortuo, olim obſtruxerant Philiſthiim: appellavitque eos eiſdem nominibus, quibus antè pater vocaverat.

19. Foderuntque in Torrente, & repererunt aquam vivam.

20. Sed & ibi jurgium fuit paſtorum Geraræ adverſus paſtores Iſaac, dicentium: Noſtra eſt aqua, quam ob rem nomen putei, ex eo quod acciderat, vocavit Calumniam.

21. Foderunt autem & alium: & pro illo quoque rixati ſunt, appellavitque eum, Inimicitias.

22. Profectus inde fodit alium puteum, pro quo non contenderunt: itaque vocavit nomen ejus, Latitudo, dicens: Nunc dilatavit ‖ nos Dominus, & fecit creſcere ſuper terram. ‖ Pſal. 4. 1.

23. Aſcendit autem ex illo loco in Berſabee,

24. ubi apparuit ei Dominus in ipſa nocte, dicens: Ego ſum Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum ſum: benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum propter ſervum meum Abraham.

25. Itaque ædificavit ibi altare: & invocato nomine Domini, extendit tabernaculum: præcepitque ſervis ſuis ut foderent puteum.

26. Ad quem locum cùm veniſſent de Geraris, Abimelech, & Ochozath amicus illius, & Phicol dux militum,

27. locutus eſt eis Iſaac: Quid veniſtis ad me, hominem quem odiſtis, & expuliſtis à vobis?

28. Qui reſponderunt: Vidimus tecum eſſe Dominum, & idcircò nos diximus: Sit juramentum inter nos, & ineamus fœdus,

29. ut non facias nobis quidquam mali, ſicut & nos nihil tuoium attigimus, nec fecimus quod te læderet: ſed cum pace dimiſimus auctum benedictione Domini.

30. Fecit ergo eis convivium, & poſt cibum & potum,

31. ſurgentes manè, juraverunt ſibi mutuò: dimiſitque eos Iſaac pacificè in locum ſuum.

32. Ecce autem venerunt in ipſo die ſervi Iſaac, annuntiantes ei de puteo quem foderant, atque dicentes: Invenimus aquam.

33. Unde appellavit eum, Abundantiam: & nomen urbi impoſitum eſt Berſabee, uſque in præſentem diem.

34. Eſau verò quadragenarius * duxit uxores duas, Judith filiam Beeri Hethæi, & Baſemath filiam Elon ejuſdem loci: * Ann. M. 2208. Ant. Chr.

35. ‖ quæ ambæ offenderant animum Iſaac & Rebeccæ. ‖ Infr. 27. 46.

CAPUT XXVII.

Jacob matris conſilio benedictionem loco Eſau accepit; ad cujus odium fugiendum monetur à matre ut in Haran ad Laban concedat.

1. SEnuit autem Iſaac, & caligaverunt oculi ejus, & videre non poterat: vo-

cavitque * Eſau filium ſuum majorem, & dixit ei : Fili mi? Qui reſpondit : Adſum.

* Ann. M. 2245. Ant. Chr. 1759. Ætatis Iſaaci 137. annos 44. antequam moreretur.

2. Cui pater : Vides, inquit, quòd ſenuerim, & ignorem dies mortis meæ :

3. Sume arma tua, pharetram, & arcum, & egredere foras : cùmque venatu aliquid apprehenderis,

4. fac mihi inde pulmentum ſicut velle me noſti, & affer ut comedam : & benedicat tibi anima mea antequam moriar.

5. Quod cùm audiſſet Rebecca, & ille abiiſſet in agrum ut Juſſionem patris impleret,

‡ SABB. POST DOM. 2. QUADR.

6. ‡ dixit filio ſuo Jacob : Audivi patrem tuum loquentem cum Eſau fratre tuo, & dicentem ei :

7. Affer mihi de venatione tua, & fac cibos ut comedam, & benedicam tibi coram Domino antequam moriar.

8. Nunc ergo, fili mi, acquieſce conſiliis meis :

9. & pergens ad gregem, affer mihi duos hœdos optimos, ut faciam ex eis eſcas patri tuo, quibus libenter veſcitur :

10. quas cùm intuleris, & comederit, benedicat tibi priuſquam moriatur.

11. Cui ille reſpondit : Noſti quòd Eſau frater meus homo piloſus ſit, & ego lenis :

12. ſi attrectaverit me pater meus, & ſenſerit, timeo ne putet me ſibi voluiſſe illudere, & inducam ſuper me maledictionem pro benedictione.

13. Ad quem mater : In me ſit, ait, iſta maledictio, fili mi : tantùm audi vocem meam, & pergens affer quæ dixi.

14. Abiit, & attulit, deditque matri. Paravit illa cibos, ſicut velle noverat patrem illius.

15. Et veſtibus Eſau valdè bonis, quas apud ſe habebat domi, induit eum :

16. pelliculaſque hœdorum circumdedit manibus, & colli nuda protexit.

17. Deditque pulmentum, & panes, quos coxerat, tradidit.

18. Quibus illatis, dixit : Pater mi? At ille reſpondit : Audio. Quis es tu, fili mi?

19. Dixitque Jacob : * Ego ſum primogenitus tuus Eſau : feci ſicut præcepiſti mihi : ſurge, ſede, & comede de venatione mea, ut benedicat mihi anima tua.

* Annum agebat tum Jacob 77.

20. Rurſumque Iſaac ad filium ſuum, Quomodo, inquit, tam citò invenire potuiſti, fili mi? Qui reſpondit : Voluntas Dei fuit ut citò occurreret mihi quod volebam.

21. Dixitque Iſaac : Accede huc, ut tangam te, fili mi, & probem utrum tu ſis filius meus Eſau, an non.

22. Acceſſit ille ad patrem, & palpato eo, dixit Iſaac : Vox quidem, vox Jacob eſt : ſed manus, manus ſunt Eſau.

23. Et non cognovit eum, quia piloſæ manus ſimilitudinem majoris expreſſerant. Benedicens ergo illi,

24. ait : Tu es filius meus Eſau? Reſpondit, Ego ſum.

25. At ille : Affer mihi, inquit, cibos de venatione tua, fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cùm oblatos comediſſet, obtulit ei etiam vinum : quo hauſto,

26. dixit ad eum : Accede ad me, & da mihi oſculum, fili mi.

27. Acceſſit, & oſculatus eſt eum. Statimque ut ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam benedicens illi, ait : Ecce odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.

28. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti & vini.

29. Et ſerviant tibi populi, & adorent te tribus : eſto dominus fratrum tuorum, & incurventur ante te filii matris tuæ : qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus : & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.

30. Vix Iſaac ſermonem impleverat : & egreſſo Jacob foras, venit Eſau,

31. coctoſque de venatione cibos intulit patri, dicens : Surge, pater mi, & comede de venatione filii tui : ut benedicat mihi anima tua.

32. Dixitque illi Iſaac : Quis enim es tu? Qui reſpondit : Ego ſum filius tuus primogenitus Eſau.

33. Expavit Iſaac ſtupore vehementi : & ultrà quàm credi poteſt, admirans, ait : Quis igitur ille eſt qui dudum captam venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus priuſquam tu venires? benedixique ei, & erit benedictus.

34. Auditis Eſau ſermonibus patris, irrugiit clamore magno : & conſternatus, ait : Benedic etiam & mihi, pater mi.

35. Qui ait : Venit germanus tuus fraudulenter, & accepit benedictionem tuam.

36. At ille ſubjunxit : Juſtè vocatum eſt nomen ejus Jacob : ſupplantavit enim me en altera vice : ‖ primogenita mea antè tulit, & nunc ſecundo ſurripuit benedictionem meam. Rurſumque ad patrem : Numquid non reſervaſti, ait, & mihi benedictionem?

‖ Sup. 25. 34.

37. Reſpondit Iſaac : Dominum tuum illum conſtitui *, & omnes fratres ejus ſervituti illius ſubjugavi : frumento & vino ſtabilivi eum, & tibi poſt hæc, fili mi, ultrà quid faciam?

* Quantum impletum eſt cùm David ſubjugavit Idumæos. 2. Reg. 8. 14.

38. Cui Eſau : Num unam, inquit, tantùm benedictionem habes, pater? mihi quoque obſecro ut benedicas. Cùmque ejulatu magno fleret, ‖

‖ Hebr. 12. 17.

39. motus Iſaac, dixit ad eum : In pinguedine terræ, & in rore cœli deſuper

‖ Hebr. 11. 20.

40. erit benedictio tua. Vives in gladio, & fratri tuo ſervies : tempuſque veniet, * cùm excutias, & ſolvas jugum ejus de cervicibus tuis.

* Sub Joram jugum excuſſit Idumæa. 4. Reg. 8. 20: perque ann. 760. fuit libera, adusq. Joan. Hircan. qui eam iterum ſubegit, eique circumciſionem impoſuit. At poſt hæc, annis circiter 90. rurſum per Herodem Idumæum & poſteros ejus Judæis imperavit. V. Joſeph. & Chronolog. noſtram.

41. Oderat ergo ſemper Eſau Jacob pro benedictione qua benedixerat ei pater : dixitque in corde ſuo : ‖ Venient dies luctus patris mei, & occidam Jacob fratrem meum.

‖ Abd. 1. 10.

42. Nuntiata ſunt hæc Rebeccæ : quæ mittens & vocans Jacob filium ſuum, dixit ad eum : Ecce Eſau frater tuus minatur ut occidat te.

43. Nunc ergo, fili mi, audi vocem meam, & conſurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran :

44. habitabiſque cum eo dies paucos, donec requieſcat furor fratris tui,

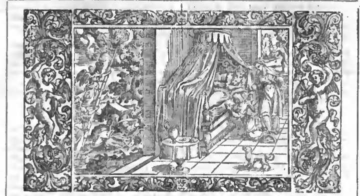
45. & ceſſet indignatio ejus, obliviſcaturque eorum quæ feciſti in eum : poſtea mittam, & adducam te inde huc, cur utroque orbabor filio in uno die?

46. Dixitque Rebecca ad Iſaac : Tædet me vitæ meæ propter filias Heth : ſi acceperit Jacob uxorem de ſtirpe hujus terræ : nolo vivere.

‖ Sup. 26. 35.

CA-

Digitized by Google

CAPUT XXVIII.

Jacob in Meſopotamiam tranſiens, videt in ſomnis ſcalam cui innitebatur Dominus: & accepta de terra ac ſeminis multiplicatione, promiſſione, expergefactus votum Deo vovet.

Eodem ann. 2245. 1. VOcavit itaque Iſaac Jacob *, & benedixit eum: præcepitque ei dicens:
Noli accipere conjugem de genere Chanaan.
* Sep. Surgens fuge. ... 2. ſed vade, & proficiſcere * in Meſopotamiam Syriæ, ad domum Bethuel patris ma-
tris tuæ, & accipe tibi inde uxorem de fi-
liabus Laban, avunculi tui.
3. Deus autem omnipotens benedicat tibi,
& creſcere te faciat, atque multiplicet: ut
ſis in turbas populorum.
4. Et det tibi benedictiones Abrahæ, & ſe-
mini tuo poſt te; ut poſſideas terram peregri-
nationis tuæ, quam pollicitus eſt avo tuo.
‖ Oſee 12. 12. 5. ‖ Cùmque dimiſiſſet eum Iſaac, pro-
fectus venit in Meſopotamiam Syriæ ad
Laban filium Bathuel Syri, fratrem Re-
beccæ matris ſuæ.
6. Videns autem Eſau quòd benedixiſſet pa-
ter ſuus Jacob, & miſiſſet eum in Meſopota-
miam Syriæ, ut inde uxorem duceret; & quòd
poſt benedictionem præcepiſſet ei, dicens:
Non accipies uxorem de filiabus Chanaan:
7. quòdque obediens Jacob parentibus ſuis
iſſet in Syriam:
8. probans quoque quòd non libenter aſpi-
ceret filias Chanaan pater ſuus:
9. ivit ad Iſmaelem *, & duxit uxorem abſ-
que iis, quas priùs habebat, Maheleth filiam
Iſmael filii Abraham, ſororem Nabajoth.
10. Igitur ‡ egreſſus Jacob de Berſabee,
pergebat Haran. *
11. Cùmque veniſſet ad quemdam locum,
& vellet in eo requieſcere poſt ſolis occubi-
tum, tulit de lapidibus qui jacebant, & ſup-
ponens capiti ſuo, dormivit in eodem loco.
12. Viditque in ſomnis ſcalam ſtantem
ſuper terram, & cacumen illius tangens
cœlum: Angelos quoque Dei aſcendentes
& deſcendentes ‖ per eam,
13. & Dominum innixum ſcalæ dicen-
tem ſibi: ‖ Ego ſum Dominus Deus Abra-
ham patris tui, & Deus Iſaac. Terram,
in qua dormis, tibi dabo & ſemini tuo.
14. Eritque ſemen tuum quaſi pulvis ter-
ræ: ‖ dilataberis ad Occidentem, & Orien- ‖ Deut. 12. 20. 19. 8.
tem, & Septentrionem, & Meridiem: & ‖ ‖ Sup. 26. 4.
BENEDICENTUR IN TE & in ſemine
tuo cunctæ tribus terræ.
15. Et ero cuſtos tuus quocumque perre-
xeris, & reducam te in terram hanc, nec di-
mittam niſi complevero univerſa quæ dixi.
16. Cùmque evigilaſſet Jacob de ſomno, ait:
Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebã.
17. Pavenſque: Quàm terribilis eſt, in-
quit, locus iſte! non eſt hic aliud niſi do-
mus Dei, & porta cœli.
18. Surgens ergo Jacob manè, tulit lapi-
dem quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit
in titulum, ‖ fundens oleum deſuper. ‖ Infr. 31. 13. 46.
19. Appellavitque nomen urbis Bethel,
quæ priùs Luza vocabatur.
20. Vovit etiam votum, dicens: Si fuerit
Deus mecum, & cuſtodierit me in via, per
quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad
veſcendum, & veſtimentum ad induendum,
21. reverſuſque fuero proſpere ad domum
patris mei: erit mihi Dominus in Deum,
22. & lapis iſte, quem erexi in titulum,
vocabitur Domus Dei: cunctorumque quæ
dederis mihi, decimas offeram tibi.

Margin notes: * Sep. Surgens fuge. ... Mesopotamia ... vocatur ... Jacobi pro... patris. — * Iſmaelitas, nam Iſrael ante annos 14. mortuus erat. Sup. 25. 17. ‡ PRO PEREGR. EPISTOL. * Quæ 18. aut 20. dierum itinere distabat, locus Galilæorum ... circiter 230. ‖ Joan. 1. 51. Matt. 4. 11. ‖ Inf. 35. 1. 47. 3.

CAPUT XXIX.

Jacob à Laban ſuſceptus, ſeptem annis pro Rachel ſervivit; cui cùm ſuppoſita eſſet Lia, ſeptem alios annos pro eadem implere coactus eſt: Rachele autem ſterili, Lia quatuor peperit filios.

1. PRofectus ergo Jacob venit * in ter- * Eodem ann. 2245.
ram Orientalem.
2. Et vidit puteum in agro, tres quo-
que greges ovium accubantes juxta eum:
nam ex illo adaquabantur pecora, & os
ejus grandi lapide claudebatur.
3. Moriſque erat ut cunctis ovibus congre-
gatis devolverent lapidem, & refectis gregi-
bus rurſum ſuper os putei ponerent.
4. Dixitque ad paſtores: Fratres, unde
eſtis? Qui reſponderunt: De Haran.
5. Quos interrogans: Numquid, ait, noſtis
Laban filium Nachor? Dixerunt: Novimus.
6. Sanuſne eſt? inquit. Valet, inquiunt: &

ecce Rachel filia ejus venit cum grege ſuo.

7. Dixitque Jacob: Adhuc multum diei ſupereſt, nec eſt tempus ut reducantur ad caulas greges: date antè potum ovibus, & ſic eas ad paſtum reducite.

8. Qui reſponderunt: Non poſſumus, donec omnia pecora congregentur, & amoveamus lapidem de ore putei, ut adaquemus greges.

9. Adhuc loquebantur, & ecce Rachel veniebat cum ovibus patris ſui: nam gregem ipſa paſcebat.

10. Quam cùm vidiſſet Jacob, & ſciret conſobrinam ſuam, oveſque Laban avunculi ſui: amovit lapidem quo puteus claudebatur.

11. Et adaquato grege, oſculatus eſt eam: & elevata voce flevit,

12. & indicavit ei quòd frater eſſet patris ſui, & filius Rebeccæ: at illa feſtinans nuntiavit patri ſuo.

13. Qui cùm audiſſet veniſſe Jacob filium ſororis ſuæ, occurrit obviàm ei: complexuſque eum, & in oſcula ruens, duxit in domum ſuam. Auditis autem cauſis itineris,

14. reſpondit: Os meum es, & caro mea. Et poſtquam impleti ſunt dies menſis unius,

15. dixit ei: Num quia frater meus es, gratis ſervies mihi? dic quid mercedis accipias.

16. Habebat verò duas filias, nomen majoris Lia: minor verò appellabatur Rachel.

17. Sed Lia lippis erat oculis: Rachel decora facie, & venuſto aſpectu.

18. Quam diligens Jacob, ait: Serviam tibi pro Rachēl filia tua minore, ſeptem annis.

19. Reſpondit Laban: Melius eſt ut tibi eam dem quàm alteri viro: mane apud me.

20. Servivit ergo Jacob pro Rachel ſeptem annis: & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.

21. Dixitque ad Laban*: Da mihi uxorem meam: quia jam tempus impletum eſt †, ut ingrediar ad illam.

* ann. M. 2252. Ant. Chr. 1752. † Id eſt 7. anni ſervitutis.

22. Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium, fecit nuptias.

23. Et veſpere Liam filiam ſuam introduxit ad eum,

24. dans ancillam filiæ, Zelpham nomine. Ad quam cùm ex more Jacob fuiſſet ingreſſus, facto manè vidit Liam:

25. & dixit ad ſocerum ſuum: Quid eſt quod facere voluiſti? nonne pro Rachel ſervivi tibi? quare impoſuiſti mihi?

26. Reſpondit Laban: Non eſt in loco noſtro conſuetudinis, ut minores antè tradamus ad nuptias.

27. Imple hebdomadam dierum hujus copulæ*: & hanc quoque dabo tibi pro opere quo ſerviturus es mihi ſeptem annis aliis.

* i. Nuptiarum illarum ſolemnitati debitam. Vid. Judic. 14. 12.

28. Acquievit placito: & hebdomada tranſacta, Rachel duxit uxorem,

29. cui pater ſervam Balam tradiderat.

30. Tandemque potitus optatis nuptiis, amorem ſequentis priori prætulit, ſerviens apud eum ſeptem annis aliis.

31. Videns autem Dominus quòd deſpiceret Liam, aperuit vulvam ejus, ſorore ſterili permanente.

32. Quæ conceptum genuit filium*, vocavitque nomen ejus Ruben, dicens: Vidit Dñs humilitatem meam, nunc amabit me vir meus.

* Ann. M. 2253. Ant. Chr. 1751. Ætatis Jacob 85.

33. Rurſumque concepit & peperit filium †, & ait: Quoniam audivit me Dominus haberi contemptui, dedit etiam iſtum mihi: vocavitque nomen ejus Simeon.

† Ann. M. 2254.

34. Concepitque tertiò, & genuit alium filium*: dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus, eò quòd pepererim ei tres filios: & idcircò appellavit nomen ejus, Levi.

* Ann. M. 2255.

35. Quartò concepit, & peperit filium*, & ait: Modò confitebor Domino: & ob hoc vocavit eum Judam: ceſſavitque parere.

* Ann. M. 2256. Matt. 1. 2.

CAPUT XXX.

Rachel ſterilis & Lia parere ceſſans ancillas ſuas marito tradunt, ex quibus ſingulæ binos ſuſcipiunt filios; præter quos Lia duos alios & filiam parit, Rachel verò Joſeph: quibus natis, Laban de mercede paciſcitur cum Jacob, qui hoc modo plurimùm ditatus eſt.

1. CErnens autem Rachel quòd infecunda eſſet, invidit ſorori ſuæ, & ait marito ſuo: Da mihi liberos, alioquin moriar.

2. Cui iratus reſpondit Jacob: Num pro Deo ego ſum, qui privavit te fructu ventris tui?

3. At illa: Habeo, inquit, famulam Balam: ingredere ad illam, ut pariat ſuper genua mea, & habeam ex illa filios.

4. Deditque illi Balam in conjugium: quæ,

5. ingreſſo ad ſe viro, concepit, & peperit filium.

6. Dixitque Rachel: Judicavit mihi Dominus, & exaudivit vocem meam, dans mihi filium: & idcircò appellavit nomen ejus, Dan.

7. Rurſumq; Bala concipiens peperit alterū,

8. pro quo ait Rachel: Comparavit me Deus cum ſorore mea, & invalui: vocavitque eum, Nephtali.

9. Sentiens Lia quòd parere deſiiſſet, Zelpham ancillam ſuam marito tradidit.

10. Qua poſt conceptum edente filium,

11. dixit: Feliciter, & idcircò vocavit nomen ejus, Gad.

12. Peperit quoque Zelpha alterum.

13. Dixitque Lia: Hoc pro beatitudine mea: Beatam quippe me dicent mulieres, proptereà appellavit eum, Aſer.

14. Egreſſus autem Ruben tempore meſſis triticeæ in agrum, reperit mandragoras: quas matri Liæ detulit. Dixitque Rachel: Da mihi partem de mandragoris filii tui.

15. Illa reſpondit: Parumne tibi videtur, quòd præripueris maritū mihi, niſi etiam mandragoras filii mei tuleris? Ait Rachel: Dormiat tecum hac nocte pro mandragoris filii tui.

16. Redeuntique ad veſperam Jacob de agro, egreſſa eſt in occurſum ejus Lia, & ad me, inquit, intrabis: quia mercede conduxi te pro mandragoris filii mei. Dormivitque cum ea nocte illa.

17. Et exaudivit Deus preces ejus: concepitque & peperit filium quintum,

18. & ait: Dedit Deus mercedem mihi, quia dedi ancillam meam viro meo: appellavitque nomen ejus, Iſſachar.

19. Rurſum Lia concipiens, peperit ſextum filium,

20. & ait: Dotavit me Deus dote bona: etiam hac vice mecum erit maritus meus, eò quòd genuerim ei ſex filios: &

idcircò appellavit nomen ejus, Zabulon.

21. Poſt quem peperit filiam, nomine Dinam.

22. Recordatus quoque Dominus Rachelis, exaudivit eam, & aperuit vulvam ejus.

* Ann. M. 2259. Ant. Chr. 1745.

23. Quæ concepit & peperit filium * dicens: Abſtulit Deus opprobrium meum.

24. Et vocavit nomen ejus, Joſeph, dicens: Addat mihi Dominus filium alterum.

* Jacobi 91. ut patet infrà c.47. verſ.9 finito 14. ſervitutis ſuæ. Ac proinde 77 annorum fuit cùm ad Laban venit.

25. Nato autem Joſeph, dixit Jacob * ſocero ſuo: Dimitte me ut revertar in patriam, & ad terram meam.

26. Da mihi uxores, & liberos meos, pro quibus ſervivi tibi, ut abeam: tu noſti ſervitutem qua ſervivi tibi.

27. Ait illi Laban: Inveniam gratiam in conſpectu tuo: experimento didici, quia benedixerit mihi Deus propter te:

28. conſtitue mercedem tuam, quam dem tibi.

29. At ille reſpondit: Tu noſti quomodo ſervierim tibi, & quanta in manibus meis fuerit poſſeſſio tua.

30. Modicum habuiſti antequam venirem ad te, & nunc dives effectus es: benedixitque tibi Dominus ad introitum meum. Juſtū eſt igitur ut aliquando provideam etiam domui meę.

31. Dixitque Laban: Quid tibi dabo? At ille ait: Nihil volo: ſed ſi feceris quod poſtulo, iterùm paſcam, & cuſtodiam pecora tua

32. Gyra omnes greges tuos, & ſepara cunctas oves varias & ſparſo vellere: & quodcumque furvum, & maculoſum, variumque fuerit, tam in ovibus quàm in capris, erit merces mea.

33. Reſpondebitque mihi cras juſtitia mea, quando placiti tempus advenerit coram te: & omnia quæ non fuerint varia, & maculoſa, & furva, tam in ovibus quàm in capris, furti me arguent.

34. Dixitq; Laban: Gratum habeo quod petis.

35. Et ſeparavit in die illa capras, & oves, & hircos, & arietes, varios atque maculoſos: cunctum autem gregem unicolorem, ideſt, albi & nigri velleris, tradidit in manu filiorum ſuorum.

36. Et poſuit ſpatium itineris trium dierum inter ſe & generum, qui paſcebat reliquos greges ejus.

37. Tollens ergo Jacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticavit eas: detractiſque corticibus, in his quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit: illa verò quæ integra fuerant, viridia permanſerunt: atque in hunc modum color effectus eſt varius.

38. Poſuitque eas in canalibus, ubi effundebatur aqua: ut cùm veniſſent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aſpectu earum conciperent.

39. Factumque eſt ut in ipſo calore coitus, oves intuerentur virgas, & parerent maculoſa, & varia, & diverſo colore reſperſa.

40. Diviſitque gregem Jacob, & poſuit virgas in canalibus ante oculos arietum: erant autem alba & nigra quæque, Laban: cetera verò, Jacob, ſeparatis inter ſe gregibus.

41. Igitur quando primo tempore aſcendebantur oves, ponebat Jacob virgas in canalibus aquarum ante oculos arietum & ovium, ut in earum contemplatione conciperent:

42. quando verò ſerotina admiſſura erat, & conceptus extremus, non ponebat eas. Factaque ſunt ea quæ erant ſerotina, Laban: & qui primi temporis, Jacob.

43. Ditatuſque eſt homo ultra modum, & habuit greges multos, ancillas & ſervos, camelos & aſinos.

CAPUT XXXI.

Jacob, jubente Domino, ad Patrem cum omnibus ſuis tacitus revertitur, quem Laban inſequitur, Rachel autem patris idolis ablatis, ipſum quærentem aſtu decipit: tandemque Jacob & Laban inito fœdere, ad propria quiſque diſcedit.

1. POſtquam autem audivit verba filiorum Laban dicentium: Tulit Jacob omnia quæ fuerunt patris noſtri, & de illius facultate ditatus, factus eſt inclytus:

2. animadvertit quoque faciem Laban, quòd non eſſet erga ſe ſicut heri & nudiuſtertius,

3. maximè dicente ſibi Domino: Revertere in terram patrum tuorum, & ad generationem tuam, eroque tecum.

4. Miſit *, & vocavit Rachel & Liam in agrum, ubi paſcebat greges:

* Ann. M. 2265. Ant. Chr. 1739. Ætatis ſuæ 104

5. dixitque eis: Video faciem patris veſtri quod non ſit erga me ſicut heri & nudiuſtertius: Deus autem patris mei fuit mecum.

6. Et ipſæ noſtis quòd totis viribus meis ſervierim patri veſtro.

7. Sed & pater veſter circumvenit me, & mutavit mercedem meam decem vicibus: & tamen non dimiſit eum Deus ut noceret mihi.

8. Si quando dixit: Variæ erunt mercedes tuæ: pariebant omnes oves varios fętus, quando verò è contrario ait: Alba quæque accipies pro mercede: omnes greges alba pepererunt.

9. Tulitque Deus ſubſtantiam patris veſtri, & dedit mihi.

10. Poſtquam enim conceptus ovium tempus advenerat, levavi oculos meos, & vidi in ſomnis aſcendentes mares ſuper feminas, varios & maculoſos, & diverſorum colorum.

11. Dixitque Angelus Dei ad me in ſomnis: Jacob? Et ego reſpondi: Adſum.

12. Qui ait: Leva oculos tuos, & vide univerſos maſculos aſcendentes ſuper feminas, varios, maculoſos, atque reſperſos. Vidi enim omnia quæ fecit tibi Laban.

|| Sup. 28. 18.

13. Ego ſum Deus Bethel, || ubi unxiſti lapidem, & votum voviſti mihi. Nunc ergo ſurge, & egredere de terra hac; revertens in terram nativitatis tuæ.

14. Reſponderuntque Rachel & Lia: Numquid habemus reſidui quidquam in facultatibus & hæreditate domus patris noſtri?

15. Nonne quaſi alienas reputavit nos, & vendidit, comeditque pretium noſtrum:

16. Sed Deus tulit oves patris noſtri, & eas tradidit nobis, ac filiis noſtris: unde omnia quæ præcepit tibi Deus, fac.

17. Surrexit itaque Jacob, & impoſitis liberis ac conjugibus ſuis ſuper camelos, abiit.

18. Tulitque omnem ſubſtantiam ſuam, & greges, & quidquid in Meſopotamia acquiſierat, pergens ad Iſaac patrem ſuum in terram Chanaan.

19. Eo tempore ierat Laban ad tondendas oves, & Rachel furata eſt idola patris ſui.

20. Noluitque Jacob confiteri ſocero ſuo quòd fugeret.

21. Cùmque abiiſſet tam ipſe quàm omnia quæ juris ſui erant, & amne tranſmiſſo pergeret contra montem Galaad,

22. nuntiatum eſt Laban die tertio, quòd fugeret Jacob.

23. Qui aſſumptis fratribus ſuis, perſecutus eſt eum diebus ſeptem: & comprehendit eum in monte Galaad.

24. Viditque in ſomnis dicentem ſibi Deum: Cave ne quidquã aſperè loquaris contra Jacob.

25. Jamque Jacob extenderat in monte tabernaculum: cùmque ille conſecutus fuiſſet eum cum fratribus ſuis, in eodem Monte Galaad fixit tentorium.

26. Et dixit ad Jacob: Quare ita egiſti, ut clam me abigeres filias meas quaſi captivas gladio?

27. Cur ignorante me fugere voluiſti, nec indicare mihi, ut proſequerer te cum gaudio, & canticis, & tympanis, & citharis?

28. Non es paſſus ut oſcularer filios meos & filias: ſtultè operatus es: & nunc quidem

29. valet manus mea reddere tibi malum: ſed Deus Patris tui heri dixit mihi: ‖ Cave ne loquaris contra Jacob quidquam durius. Inf. 48. 16

30. Eſto, ad tuos ire cupiebas, & deſiderio erat tibi domus patris tui: cur furatus es deos meos?

31. Reſpõdit Jacob: Quòd inſcio te profectus ſum, timui ne violenter auferres filias tuas.

32. Quòd autem furti me arguis: apud quemcumque inveneris deos tuos, necetur coram fratribus noſtris. Scrutare, quidquid tuorum apud me inveneris, & aufer. Hæc dicens, ignorabat quòd Rachel furata eſſet idola.

33. Ingreſſus itaque Laban tabernaculum Jacob & Liæ, & utriuſque famulæ, non invenit. Cùmque intraſſet tentorium Rachelis,

34. illa feſtinans abſcondit idola ſubter ſtramenta cameli, & ſedit deſuper: ſcrutantique omne tentorium, & nihil invenienti,

35. ait: Ne iraſcatur dominus meus quòd coram te aſſurgere nequeo: quia juxta conſuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic deluſa ſolicitudo quærentis eſt.

36. Tumenſque Jacob, cum jurgio ait: Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum ſic exarſiſti poſt me,

37. & ſcrutatus es omnem ſuppellectilem meam? Quid inveniſti de cuncta ſubſtantia domus tuæ? pone hic coram fratribus meis & fratribus tuis, & judicent inter me & te.

38. Idcircò viginti annis fui tecum? oves tuæ & capræ ſteriles non fuerunt, ariete gregis tui non comedi:

39. nec captum à beſtia oſtendi tibi, ego damnum omne reddebam: quidquid furtim peribat, à me exigebas:

40. die noctuque æſtu urebar, & gelu, fugiebatque ſomnus ab oculis meis.

41. Sicque per viginti annos in domo tua ſervivi tibi; quatuordecim pro filiabus, & ſex pro gregibus tuis: immutaſti quoque mercedem meam decem vicibus.

42. Niſi Deus patris mei Abraham, & timor Iſaac affuiſſet mihi, forſitan modo nudum me dimiſiſſes: afflictionem meam & laborem manuum mearum reſpexit Deus, & arguit te heri.

43. Reſpondit ei Laban: Filiæ meæ & filii, & greges tui, & omnia quæ cernis, mea ſunt: quid poſſum facere filiis & nepotibus meis?

44. Veni ergo, & ineamus fœdus: ut ſit in teſtimonium inter me & te.

45. Tulit itaque Jacob lapidem, & erexit illum in titulum:

46. dixitque fratribus ſuis: Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum, comederuntque ſuper eum:

47. quem vocavit Laban, Tumulum teſtis: & Jacob, Acervum teſtimonii, uterque juxta proprietatem linguæ ſuæ.

48. Dixitque Laban: Tumulus iſte erit teſtis inter me & te hodie, & idcircò appellatum eſt nomen ejus Galaad, ideſt, Tumulus teſtis.

49. Intueatur & judicet Dominus inter nos quando receſſerimus à nobis,

50. ſi afflixeris filias meas, & ſi introduxeris alias uxores ſuper eas: nullus ſermonis noſtri teſtis eſt abſque Deo, qui præſens reſpicit.

51. Dixitque rurſus ad Jacob: En tumulus hic, & lapis quem erexi inter me & te,

52. teſtis erit: tumulus, inquam, iſte & lapis ſint in teſtimonium, ſi aut ego tran-

ſero

Digitized by Google

ſiero illum pergens ad te, aut tu præte-
rieris, malum mihi cogitans.
53. Deus Abraham, & Deus Nachor judi-
cet inter nos, Deus patris eorum. Juravit
ergo Jacob per timorem patris ſui Iſaac:
54. Immolatiſque victimis in monte, vo-
cavit fratres ſuos ut ederent panem. Qui
cùm comediſſent; manſerunt ibi.
55. Laban verò de nocte conſurgens,
oſculatus eſt filios & filias ſuas, & bene-
dixit illis: reverſuſque eſt in locum ſuum.

CAPUT XXXII.

Jacob, viſis Angelis, nuntios & munera ad fratrem ſuum Eſau territus mittit, intereà cum Angelo luctans, & benedictionem ac nominis mutationem tacto femoris nervo accepit.

|| Infr. 48. 16. * Eodem anno 2265.

1. JAcob || quoque abiit itinere quo cœpe-
rat*: fueruntque ei obviam Angeli Dei.
2. Quos cùm vidiſſet, ait: Caſtra Dei
ſunt hæc: & appellavit nomen loci illius,
Mahanaim, ideſt, Caſtra.
3. Miſit autem & nuntius ante ſe ad E-
ſau fratrem ſuum in terram Seir, in re-
gionem Edom:
4. præcepitque eis, dicens: Sic loquimi-
ni domino meo Eſau: Hæc dicit frater
tuus Jacob: Apud Laban peregrinatus ſum,
& fui uſque in præſentem diem.
5. Habeo boves, & aſinos, & oves, &
ſervos, & ancillas, mittoque nunc legatio-
nem ad dominum meum, ut inveniam
gratiam in conſpectu tuo.
6. Reverſique ſunt nuntii ad Jacob, dicentes:
Venimus ad Eſau fratrem tuum, & ecce pro-
perat tibi in occurſum cũ quadringentis viris.
7. Timuit Jacob valde: & perterritus divi-
ſit populum qui ſecum erat, greges quoque &
oves & boves, & camelos in duas turmas,
8. dicens: Si venerit Eſau ad unam tur-
mam, & percuſſerit eam; alia turma, quæ
reliqua eſt, ſalvabitur.
9. Dixitque Jacob: Deus patris mei Abra-
ham, & Deus patris mei Iſaac: Domine qui
dixiſti mihi: Revertere in terram tuam, & in
locum nativitatis tuæ, & benefaciam tibi:
10. minor ſum cunctis miſerationibus tuis,
& veritate tua quam explevisti ſervo tuo.
In baculo meo tranſivi Jordanem iſtum:
& nunc cum duabus turmis regredior.
11. Erue me de manu fratris mei Eſau,
quia valdè eum timeo: ne fortè veniens
percutiat matrem cum filiis.
12. Tu locutus es quòd benefaceres mihi: &
dilatares ſemen meum ſicut arenam maris,
quæ præ multitudine numerari non poteſt.
13. Cùmq; dormiſſet ibi nocte illa; ſeparavit
de his quæ habebat, munera Eſau fratri ſuo,
14. capras ducentas, hircos viginti, oves
ducentas, & arietes viginti,
15. camelos fœtas cum pullis ſuis trigin-
ta, vaccas quadraginta, & tauros viginti,
aſinas viginti, & pullos earum decem.
16. Et miſit per manus ſervorum ſuorum
ſingulos ſeorſum greges, dixitque pueris
ſuis: Antecedite me, & ſit ſpatium inter
gregem & gregem.
17. Et præcepit priori, dicens: Si obvium
habueris fratrem meum Eſau, & interroga-
verit te, Cujus es? aut, Quò vadis? aut,
Cujus ſunt iſta quæ ſequeris?
18. reſpondebis: Servi tui Jacob, mune-
ra miſit domino meo Eſau: ipſe quoque
poſt nos venit.
19. Similiter dedit mandata ſecundo, &
tertio, & cunctis qui ſequebantur greges,
dicens: Iiſdem verbis loquimini ad Eſau,
cum inveneritis eum.
20. Et addetis? Ipſe quoque ſervus tuus Ja-
cob iter noſtrum inſequitur: dixit enim: Pla-
cabo illum muneribus quæ præcedunt, & po-
ſteà videbo illum, forſitan propitiabitur mihi.
21. Præceſſerunt itaque munera ante eum,
ipſe verò manſit nocte illa in caſtris.
22. Cùmque maturè ſurrexiſſet, tulit duas
uxores ſuas, & totidem famulas, cum un-
decim filiis, & tranſivit vadum Jaboc.
23. Traductiſque omnibus quæ ad ſe per-
tinebant,
24. manſit ſolus: & ecce vir luctabatur
cum eo uſque manè.
25. Qui cùm videret quòd eum ſuperare
non poſſet, tetigit nervum femoris ejus,
& ſtatim emarcuit.
26. Dixitque ad eum: Dimitte me, jam
enim aſcendit aurora. Reſpondit: Non di-
mittam te, niſi benedixeris mihi.
27. Ait ergo: Quod nomen eſt tibi? Re-
ſpondit: Jacob:
28. At ille: Nequaquam, inquit, Jacob
appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael: quo-
niam ſi contra Deum * fortis fuiſti, quan-
tò magis contra homines prævalebis?
29. Interrogavit eum Jacob: Dic mihi,
quo appellaris nomine? Reſpondit: Cur quæris
nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.
30. Vocavitque Jacob nomen loci illius
Phanuel, dicens: Vidi Deum facie ad fa-
ciem, & ſalva facta eſt anima mea.
31. Ortuſque eſt ei ſtatim ſol, poſtquam
tranſgreſſus eſt Phanuel, ipſe verò claudi-
cabat pede.
32. Quam ob cauſam non comedunt ner-
vum filii Iſrael, qui emarcuit in femore Ja-
cob, uſque in præſentem diem: eò quòd te-
tigerit nervum femoris ejus, & obſtupuerit.

* Sup. ꝟ. 24. vocatur vir. Erat autem Angelus, ut eum Oſee appellat, c. 12. ꝟ. 2. ſub ſpecie virili.

CAPUT XXXIII.

Jacob ab Eſau occurrente benignè excipitur, egreque adigit ut munera accipiat, domumque revertatur: & ſic Jacob in Salem profectus, agri partem emit, fixiſque tabernaculis altare erexit.

Eodem anno 2265.

1. ELevans autem Jacob oculos ſuos, vi-
dit venientem Eſau, & cum eo qua-
dringentos viros: diviſitque filios Liæ &
Rachel, ambarumque famularum:
2. & poſuit utramque ancillam, & libe-
ros earum in principio: Liam verò, & fi-
lios ejus, in ſecundo loco: Rachel autem
& Joſeph noviſſimos.
3. Et ipſe progrediens adoravit pronus in ter-
ram ſepties, donec appropinquaret frater ejus.
4. Currens itaque Eſau obviàm fratri ſuo,
amplexatus eſt eum: ſtringenſque collum
ejus & oſculans flevit.
5. Levatiſque oculis, vidit mulieres &

par-

parvulos earum, & ait: Quid ſibi volunt iſti? & ſi ad te pertinent? Reſpondit: Parvuli ſunt quos donavit mihi Deus ſervo tuo.
6. Et appropinquantes ancillæ & filii earum, incurvati ſunt.
7. Acceſſit quoque Lia cum pueris ſuis: & cùm ſimiliter adoraſſent, extremi Joſeph & Rachel adoraverunt.
8. Dixitque Eſau: Quænam ſunt iſtæ turmæ quas obviàm habui? Reſpondit: Ut invenirem gratiam coram domino meo.
9. At ille ait: Habeo plurima, frater mi, ſint tua tibi.
10. Dixitque Jacob: Noli ita, obſecro: ſed ſi inveni gratiam in oculis tuis, accipe munuſculum de manibus meis: ſic enim vidi faciem tuam, quaſi viderim vultum Dei: eſto mihi propitius,
11. & ſuſcipe benedictionem quam attuli tibi, & quam donavit mihi Deus tribuens omnia. Vix, fratre compellente, ſuſcipiens,
12. ait: Gradiamur ſimul, eroque ſocius itineris tui.
13. Dixitque Jacob: Noſti, domine mi, quòd parvulos habeam teneros, & oves, & boves fœtas, mecum; quas ſi plus in ambulando fecero laborare, morientur una die cuncti greges.
14. Præcedat dominus meus ante ſervum ſuum; & ego ſequar paulatim veſtigia ejus, ſicut videro parvulos meos poſſe: donec veniam ad dominum meum in Seir.
15. Reſpondit Eſau: Oro te, ut de populo qui mecum eſt, ſaltem ſocii remaneant viæ tuæ. Non eſt, inquit, neceſſe: hoc uno tantùm indigeo, ut inveniam gratiam in conſpectu tuo domine mi.
16. Reverſus eſt itaque illo die Eſau itinere quo venerat in Seir.
17. Et Jacob venit in Socoth *: ubi ædificata domo & fixis tentoriis, appellavit nomen loci illius Socoth, ideſt, tabernacula.

* Ubi videtur aliquot annos habitaſſe.

18. Tranſivitque in Salem urbem Sichimorum, quæ eſt in terra Chanaan, poſtquam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ: & habitavit juxta oppidum.
19. Emitque partem agri in qua fixerat tabernacula, à filiis Hemor patris Sichem centum agnis.
20. Et erecto ibi altari *, invocavit ſuper illud fortiſſimum Deum Iſrael.

* Eodem videlicet loco, in quo Abraham primum ſuum altare erexerat. *Sup. c. 12.* Et ubi fons Jacob erat, de quo in Evang.

CAPUT XXXIV.

Ob Dinæ raptum ac ſtuprum, Sichimitæ priùs circumciſi, à Simeone & Levi Dinæ fratribus perimuntur, atque à reliquis Jacob filiis urbs eorum vaſtatur: quapropter Simeon & Levi à patre arguuntur.

* Ann. M. circiter 2273. Ant. Chr. 1731. Cùm eſſet Dina annorum circiter 15.

1. EGreſſa eſt * autem Dina filia Liæ ut videret mulieres regionis illius.
2. Quam cùm vidiſſet Sichem filius Hemor Hevæi, princeps terræ illius, adamavit eam: & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem.
3. Et conglutinata eſt anima ejus cum ea, triſtemque delinivit blanditiis,
4. Et pergens ad Hemor patrem ſuum: Accipe, inquit, mihi puellam hanc conjugem.
5. Quòd cùm audiſſet Jacob, abſentibus filiis, & in paſtu pecorum occupatis, ſiluit donec redirent.
6. Egreſſo autem Hemor patre Sichem ut loqueretur ad Jacob,
7. ecce filii ejus veniebant de agro: auditoque quod acciderat, irati ſunt valdè, eò quòd fœdam rem operatus eſſet in Iſrael, & violata filia Jacob, rem illicitam perpetraſſet.
8. Locutus eſt itaque Hemor ad eos: Sichem filii mei adhæſit anima filiæ veſtræ: date eam illi uxorem:
9. & jungamus viciſſim connubia: filias veſtras tradite nobis, & filias noſtras accipite.
10. Et habitate nobiſcum: terram in poteſtate veſtra eſt, exercete, negotiamini, & poſſidete eam.
11. Sed & Sichem ad patrem & ad fratres ejus ait: Inveniam gratiam coram vobis: & quæcumque ſtatueritis, dabo:
12. augete dotem, & munera poſtulate, & libenter tribuam quod petieritis: tantùm date mihi puellam hanc uxorem.
13. Reſponderunt filii Jacob Sichem & patri ejus in dolo, ſævientes ob ſtuprum ſororis.
14. Non poſſumus facere quod petitis, nec dare ſororem noſtram homini incircumciſo: quod illicitum & nefarium eſt apud nos.

15. Sed

Digitized by Google

15. Sed in hoc valebimus fœderari, ſi volueritis eſſe ſimiles noſtri, & circumcidatur in vobis omnis maſculini ſexus:
16. tunc dabimus & accipiemus mutuò filias veſtras, ac noſtras: & habitabimus vobiſcum, erimuſque unus populus:
17. ſi autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam noſtram, & recedemus.
18. Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus:
19. nec diſtulit adoleſcens quin ſtatim quod petebatur: expleret: amabat enim puellam valdè, & ipſe erat inclytus in omni domo patris ſui.
20. Ingreſſique portam urbis, locuti ſunt ad populum:
21. Viri iſti pacifici ſunt, & volunt habitare nobiſcum: negotientur in terra, & exerceant eam, quæ ſpatioſa & lata cultoribus indiget: filias eorum accipiemus uxores, & noſtras illis dabimus.
22. Unum eſt, quo differtur tantum bonum: Si circumcidamus maſculos noſtros, ritum gentis imitantes:
23. Et ſubſtantia eorum, & pecora, & cuncta quæ poſſident, noſtra erunt: tantùm in hoc acquieſcamus, & habitantes ſimul, unum efficiemus populum.
24. Aſſenſique ſunt omnes, circumciſis cunctis maribus.
25. Et ecce, die tertio, quando graviſſimus vulnerum dolor eſt: arreptis, duo filii Jacob, Simeon & Levi fratres Dinæ, gladiis, ingreſſi ſunt urbem confidenter: ‖ interfectiſque omnibus maſculis,

‖ *Infr.* 40. *v.* 11.

26. Hemor & Sichem pariter necaverunt, tollentes Dinam de domo Sichem ſororem ſuam.
27. Quibus egreſſis, irruerunt ſuper occiſos ceteri filii Jacob: & depopulati ſunt urbem in ultionem ſtupri.
28. Oves eorum, & armenta, & aſinos, cunctaque vaſtantes quæ in domibus & in agris erant;
29. parvulos quoque eorum & uxores duxerunt captivas.
30. Quibus patratis audacter, Jacob dixit ad Simeon & Levi: Turbaſtis me, & odioſum feciſtis me Chananæis & Pherezæis habitatoribus terræ hujus. Nos pauci ſumus: illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea.
31. Reſponderunt: Numquid ut ſcorto abuti debuere ſorore noſtra?

CAPUT XXXV.

Ubi Jacob idola ſuorum juxta Sichem defodiſſet, jubente Domino aſcendit in Bethel, ubi Debora moritur: naſcitur Benjamin cum morte matris Rachel: Ruben cum Bala dormit: numerantur filii Jacob, cujus pater Iſaac moritur.

Eodem ann. 2273.
‖ *Sup.* 28. 13

1. INtereà locutus eſt Deus ad Jacob: Surge, & aſcende Bethel, & habita ibi, facque altare Deo qui ‖ apparuit tibi quando fugiebas Eſau fratrem tuum.
2. Jacob verò convocata omni domo ſua, ait: Abjicite deos alienos qui in medio veſtri ſunt, & mundamini, ac mutate veſtimenta veſtra.
3. Surgite, & aſcendamus in Bethel, ut faciamus ibi altare Deo; qui exaudivit me in die tribulationis meæ, & ſocius fuit itineris mei.
4. Dederunt ergo ei omnes deos alienos quos habebant, & inaures quæ erant in auribus eorum: at ille infodit ‖ ea ſubter terebinthum, quæ eſt poſt urbem Sichem.

‖ *Exod.* 32. 20. 2. *Reg.* 18. 4.

5. Cùmque profecti eſſent, terror Dei invaſit omnes per circuitum civitates, & non ſunt auſi perſequi recedentes.
6. Venit igitur Jacob Luzam, quæ eſt in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipſe & omnis populus cum eo.
7. Ædificavitque ibi altare, & appellavit nomen loci illius, Domus Dei: ibi enim ‖ apparuit ei Deus cùm fugeret fratrem ſuum.

‖ *Sup.* 28. 18.

8. Eodem tempore mortua eſt Debora nutrix Rebeccæ, & ſepulta eſt ad radices Bethel ſubter quercum: vocatumque eſt nomen loci illius, Quercus fletus.
9. Apparuit autem iterùm Deus Jacob poſtquam reverſus eſt de Meſopotamia Syriæ, benedixitque ei,
10. dicens: ‖ Non vocaberis ultrà Jacob, ſed Iſrael erit nomen tuum. Et appellavit eum Iſrael,

‖ *Sup.* 32. 28.

11. dixitq; ei: Ego Deus omnipotens: creſce, & multiplicare: gentes & populi nationum ex te erunt, reges de lumbis tuis egredientur.
12. Terramque quam dedi Abraham & Iſaac, dabo tibi & ſemini tuo poſt te.
13. Et receſſit ab eo.
14. Ille verò erexit titulum lapideum in loco quo locutus fuerat ei Deus: libans ſuper eum libamina, & effundens oleum:
15. vocanſque nomen loci illius, Bethel.
16. * Egreſſus autem inde, venit verno tempore ad terram quæ ducit Ephratam: in qua cùm parturiret Rachel,

* Ann. M. 2274. Ant. Chr. 1730. Anno Jacobi 106. Joſephi 15

17. ob difficultatem partus periclitari cœpit. Dixitque ei obſtetrix: Noli timere, quia & hunc habebis filium.
18. Egrediente autem anima præ dolore, & imminente jam morte, vocavit nomen filii ſui, Benoni, id eſt filius doloris mei: pater verò appellavit eum Benjamin, (id eſt, filius dexteræ.)
19. Mortua eſt ergo Rachel, & ſepulta eſt in via quæ ducit Ephratam, hæc eſt Bethlehem.
20. Erexitque Jacob titulum * ſuper ſepulchrum ejus: ‖ Hic eſt titulus monumenti Rachel, uſque in præſentem diem.

* i. columnam.
‖ *Infr.* 48. 7

21. * Egreſſus inde, fixit tabernaculum trans Turrem gregis. †

* Eodem anno.
† Mille paſſus à Bethlehē iuxta quā Angeli paſtoribus nuntiarunt Dominum natum.

22. ‖ Cùmque habitaret in illa regione, abiit Ruben, & dormivit cum Bala concubina patris ſui: quod illum minimè latuit. Erant autem filii Jacob duodecim.

‖ *Inf.* 49. 4.

23. Filii Liæ: primogenitus Ruben, & Simeon, & Levi, & Judas, & Iſſachar, & Zabulon.
24. Filii Rachel: Joſeph & Benjamin.
25. Filii Balæ ancillæ Rachelis: Dan & Nephtali.
26. Filii Zelphæ ancillæ Liæ: Gad & Aſer: hi ſunt filii Jacob, qui nati ſunt ei in Meſopotamia Syriæ †

† Nempè ferè omnes; nam Benjamin natus eſt iuxta Bethlehem, *ſup. verſ.* 18.

27. * Venit etiam ad Iſaac patrem ſu

* An. M. 2275. Ant. Chr. 1729.

in

in Mambre, Civitatem Arbee, hæc eſt Hebron: in qua peregrinatus eſt Abraham & Iſaac.

28. Et completi ſunt dies Iſaac centum octoginta annorum.

† Ann. M. 2288. Ant. Chr. 1716. Anno Jacobi 120. Joſephi 29

29. Conſumptuſque ætate mortuus eſt †: & appoſitus eſt populo ſuo ſenex & plenus dierum: & ſepelierunt eum Eſau & Jacob filii ſui.

CAPUT XXXVI.

Eſau cum uxoribus & filiis à fratre Jacob ob nimiam utriuſque opulentiam ſeparatur: filiorum Eſau genealogia cum habitatione deſcribitur.

1. HÆ ſunt autem generationes Eſau, ipſe eſt Edom.

2. Eſau accepit uxores de filiabus Chanaan: Ada filiam Elon Hethæi, & Oolibama filiam Anæ filiæ Sebeon Hevæi:

3. Baſemath quoque filiam Iſmael ſororem Nabajoth.

‖ 1. Par. 1. 35.

4. ‖ Peperit autem Ada, Eliphaz: Baſemath genuit Rahuel:

5. Oolibama genuit Jehus & Ihelon & Core; hi filii Eſau qui nati ſunt ei in terra Chanaan.

6. Tulit autem Eſau uxores ſuas & filios & filias, & omnem animam domus ſuæ, & ſubſtantiam, & pecora, & cuncta quæ habere poterat in terra Chanaan: & abiit in alteram regionem, receſſitque à fratre ſuo Jacob.

‖ Sup. 13. 6.

7. ‖ Divites enim erant valde, & ſimul habitare non poterant: nec ſuſtinebat eos terra peregrinationis eorum præ multitudine gregum.

‖ Joſ. 24. 4.

8. ‖ Habitavitque Eſau in monte Seir, ipſe eſt Edom.

9. Hæ autem ſunt generationes Eſau patris Edon in monte Seir,

‖ 1. Par. 1. 35.

10. & hæc nomina filiorum ejus: ‖ Eliphaz filius Ada uxoris Eſau: Rahuel quoque filius Baſemath uxoris ejus.

11. Fueruntque Eliphaz filii: Theman, Omar, Sepho, & Gatham, & Cenez.

12. Erat autem Thamna, concubina Eliphaz filii Eſau: quæ peperit ei Amalech; hi ſunt filii Ada uxoris Eſau.

13. Filii autem Rahuel: Nahath & Zara, Samma & Meza; hi filii Baſemath uxoris Eſau.

14. Iſti quoque erant filii Oolibama filiæ Anæ filiæ Sebeon, uxoris Eſau, quos genuit ei Jehus & Ihelon & Core.

15. Hi duces filiorum Eſau: Filii Eliphaz primogeniti Eſau: dux Theman, dux Omar, dux Sepho, dux Cenez,

16. dux Core, dux Gatham, dux Amalech, hi filii Eliphaz in terra Edom, & hi filii Ada.

17. Hi quoque filii Rahuel filii Eſau: dux Nahath, dux Zara, dux Samma, dux Meza: hi autem duces Rahuel in terra Edom; iſti filii Baſemath uxoris Eſau.

18. Hi autem filii Oolibama uxoris Eſau: dux Jehus, dux Ihelon, dux Core: hi duces Oolibama filiæ Anæ uxoris Eſau.

19. Iſti ſunt filii Eſau, & hi duces eorum: ipſe eſt Edom.

‖ 1. Par. 1. 38.

20. ‖ Iſti ſunt filii Seir Horræi, habitatores terræ: Lotan, & Sobal, & Sebeon, & Ana,

21. & Diſon, & Eſer, & Diſan: hi duces Horræi, filii Seir in Terra Edom.

22. Facti ſunt autem filii Lotan: Hori & Heman, erat autem ſoror Lotan, Thamna.

23. Et iſti filii Sobal: Aluan & Manahat & Ebal, & Sepho & Onam.

24. Et hi filii Sebeon: Aja & Ana. Iſte eſt Ana qui invenit aquas calidas in ſolitudine, cùm paſceret aſinos Sebeon patris ſui:

25. habuitque filium Diſon, & filiam Oolibama.

26. Et iſti filii Diſon: Hamdan, & Eſeban, & Jethran, & Charan.

27. Hi quoque filii Eſer: Balaan, & Zavan, & Acan.

28. Habuit autem filios Diſan: Hus, & Aram.

29. Hi duces Horræorum: dux Lotan, dux Sobal, dux Sebeon, dux Ana,

30. dux Diſon, dux Eſer, dux Diſan: iſti duces Horræorum qui imperaverunt in Terra Seir.

31. Reges autem qui regnaverunt in Terra Edom antequam haberent regem filii Iſrael, fuerunt hi:

32. Bela filius Beor, nomenque urbis ejus Denaba.

33. Mortuus eſt autem Bela, & regnavit pro eo Jobab filius Zaræ de Boſra.

34. Cumque mortuus eſſet Jobab, regnavit pro eo Huſam de terra Themanorum.

35. Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Adam filius Badad, qui percuſſit Madian in regione Moab: & nomen urbis ejus Avith.

36. Cùmque mortuus eſſet Adad, regnavit pro eo Semla de Maſreca.

37. Hoc quoque mortuo, regnavit pro eo Saul de fluvio Rohoboth.

38. Cùmque & hic obiiſſet, ſucceſſit in regnum Balanan filius Achobor.

39. Iſto quoque mortuo, regnavit pro eo Adar, nomenque urbis ejus Phau: & appellabatur uxor ejus Meetabel, filia Matred filiæ Mezaab.

40. Hæc ergo nomina ducum Eſau in cognationibus, & locis, & vocabulis ſuis: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth,

41. dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

42. dux Cenez, dux Theman, dux Mabſar,

43. dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom habitantes in terra imperii ſui, ipſe eſt Eſau pater Idumæorum.

CAPUT XXXVII.

Joſeph fratres apud patrem accuſans, viſaque ſomnia narrans, fratrum odium in ſe concitat; quare primùm volentes illum occidere, conſilio Judæ vendunt Iſmaelitis, inſcio Ruben: à patre autem lugetur, & in Ægypto Putiphari venditur.

* Nempe in Hebron. Supra 35. 37.

1. HAbitavit autem Jacob in terra Chanaan *, in qua pater ſuus peregrinatus eſt.

† Completorum ſcilicet, unde codices Hebr. Chald. & Græci illum, notant 17. annorum tunc fuiſſe: nempe inchoatorum. Anno M. 2276. Ant. Chr. 1728.

2. Et hæ ſunt generationes ejus: Joſeph cùm ſedecim eſſet annorum †, paſcebat gregem cum fratribus ſuis adhuc puer: & erat cum filiis Balæ & Zelphæ uxorum patris ſui: accuſavitque fratres ſuos apud patrem crimine peſſimo.

3. Iſrael autem diligebat Joſeph ſuper omnes filios ſuos, eo quòd in ſenectute genuiſ-

ſet

Digitized by Google

ſet eum: fecitque ei tunicam polymitam.

4. Videntes autem fratres ejus quod à patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacificè loqui.

5. Accidit quoque ut viſum ſomnium referret fratribus ſuis: quæ cauſa majoris odii ſeminarium fuit.

‡ Fer. 6. post Dom. 2. Quadr. 6. ‡ Dixitque ad eos: Audite ſomnium meum quod vidi:

7. Putabam nos ligare manipulos in agro: & quaſi conſurgere manipulum meum, & ſtare, veſtroſque manipulos circumſtantes adorare manipulum meum.

8. Reſponderunt fratres ejus: Numquid rex noſter eris? aut ſubjiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo cauſa ſomniorum atque ſermonum, invidiæ & odii fomitem miniſtravit.

9. Aliud quoque vidit ſomnium, quod narrans fratribus, ait: Vidi per ſomnium, quaſi ſolem, & lunam, & ſtellas undecim, adorare me.

10. Quod cùm patri ſuo, & fratribus retuliſſet, increpavit eum pater ſuus, & dixit: Quid ſibi vult hoc ſomnium quod vidiſti? num ego & mater tua, & fratres tui adorabimus te ſuper terram?

11. Invidebant ei igitur fratres ſui: pater verò rem tacitus conſiderabat.

12. Cùmque fratres illius in paſcendis gregibus patris morarentur in Sichem,

13. dixit ad eum Iſrael: Fratres tui paſcunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo reſpondente,

14. Præſto ſum, ait ei: Vade, & vide ſi cuncta proſpera ſint erga fratres tuos, & pecora: & renuntia mihi quid agatur. Miſſus de Valle Hebron, venit in Sichem:

15. invenitque eum vir errantem in agro, & interrogavit quid quæreret.

16. At ille reſpondit: Fratres meos quæro, indica mihi ubi paſcant greges.

17. Dixitque ei vir: Receſſerunt de loco iſto: audivi autem eos dicentes: Eamus in Dothain. Perrexit ergo Joſeph poſt fratres ſuos, & invenit eos in Dothain.

18. Qui cùm vidiſſent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere.

19. & mutuò loquebantur: Ecce ſomniator venit:

20. venite, occidamus eum, & mittamus in ciſternam veterem; dicemuſque: Fera peſſima devoravit eum: & tunc apparebit quid illi proſint ſomnia ſua.

21. ‖ Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, & dicebat: ‖ Infr. 42. 22.

22. Non interficiatis animam ejus, nec effundatis ſanguinem: ſed projicite eum in ciſternam hanc, quæ eſt in ſolitudine, manuſque veſtras ſervate innoxias: hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, & reddere patri ſuo.

23. Confeſtim igitur ut pervenit ad fratres ſuos, nudaverunt eum tunica talari, & polymita:

24. miſeruntque eum in ciſternam veterem, quæ non habebat aquam.

25. Et ſedentes ut comederent panem, viderunt Iſmaelitas viatores venire de Galaad, & camelos eorum, portantes aromata, & reſinam, & ſtacten in Ægyptum.

26. Dixit ergo Judas fratribus ſuis: Quid nobis prodeſt ſi occiderimus fratrem noſtrum, & celaverimus ſanguinem ipſius?

27. Melius eſt ut venumdetur Iſmaelitis, & manus noſtræ non polluantur: frater enim, & caro noſtra eſt. Acquieverunt fratres ſermonibus illius.

20. ‖ Et prætereuntibus Madianitis negotiatoribus, extrahentes eum de ciſterna *, vendiderunt eum Iſmaelitis, viginti argenteis: qui duxerunt eum in Ægyptum. ‖ Sap. 10. 13. * Ann. M. 2276. Ætatis ejus 17. (Joſeph. l. 2. cap. 3.) Ante Iſaaci obitum 12.

29. Reverſuſque Ruben ad ciſternam, non invenit puerum:

30. & ſciſſis veſtibus pergens ad fratres ſuos, ait: Puer non comparet, & ego quò ibo?

31. Tulerunt autem tunicam ejus, & in ſanguine hœdi, quem occiderant, tinxerunt:

32. mittentes qui ferrent ad patrem, & dicerent: Hanc invenimus: vide utrum tunica filii tui ſit, an non.

33. Quam cùm agnoviſſet pater, ait: Tunica filii mei eſt, fera peſſima comedit eum, beſtia devoravit Joſeph.

34. Sciſſiſque veſtibus, indutus eſt cilicio, lugens filium ſuum multo tempore.

35. Con-

Digitized by Google

35. Congregatis autem cunctis liberis ejus ut lenirent dolorem patris, noluit conſolationem accipere, ſed ait: Deſcendam ad filium meum lugens in infernum. Et illo perſeverante in fletu,

36. Madianitæ vendiderunt Joſeph in Ægypto Putiphari eunucho Pharaonis, magiſtro militum.

CAPUT XXXVIII.

Judas ex uxore Chananæa tribus filiis ſuſceptis, primum & deinde ſecundum Thamar copulavit; quibus mortuis, eam inſcius pro ſcorto cognovit; quo concubitu Phares & Zaram genuit.

1. EOdem tempore * deſcendens Judas à fratribus ſuis, divertit ad Virum Odollamitem, nomine Hiram.

2. ‖ Viditque ibi filiam hominis Chananæi, vocabulo Sue: & accepta uxore, ingreſſus eſt ad eam.

3. Quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Her.

4. ‖ Rurſumque concepto fœtu, natum filium vocavit Onam.

5. Tertium quoque peperit, quem appellavit Sela: quo nato, parere ultrà ceſſavit.

6. Dedit autem Judas uxorem primogenito ſuo Her, nomine Thamar.

7. ‖ Fuit quoque Her primogenitus Judæ, nequam in conſpectu Domini: & ab eo occiſus eſt.

8. Dixit ergo Judas ad Onam filium ſuum: Ingredere ad uxorem fratris tui, & sociare illi, ut ſuſcites ſemen fratri tuo.

9. Ille ſciens non ſibi naſci filios, introjens ad uxorem fratris ſui, ſemen fundebat in terram, ne liberi fratris nomine naſcerentur.

10. Et idcircò percuſſit eum Dominus, eò quòd rem deteſtabilem faceret.

* Hanc hiſtoriam contigiſſe aliquam partem ante venditionem Joſephi neceſſe eſt: cùm ab hac vendit. ad deſcensũ Jacobi cum tota ſua familia, tantùm 22. anni interfuerint, qui tot hominum generationibus non ſufficiunt: præſertim cum filii Phares recenſeantur in enumeratione familiæ. *Infr.* 46. 11 ‖ 1. *Par.* 2. 1 ‖ *Num.* 26. 19. ‖ *Num.* 6. 19

11. Quam ob rem dixit Judas Thamar nurui ſuæ: Eſto vidua in domo patris tui, donec creſcat Sela filius meus: timebat enim ne & ipſe moreretur, ſicut fratres ejus. Quæ abiit, & habitavit in domo patris ſui.

12. Evolutis autem multis diebus, mortua eſt filia Sue uxor Judæ: qui poſt luctum conſolatione ſuſcepta, aſcendebat ad tonſores ovium ſuarum, ipſe & Hiras opilio gregis Odollamites, in Thamnas.

13. Nuntiatumque eſt Thamar quòd ſocer illius aſcenderet in Thamnas ad tondendas oves.

14. Quæ, depoſitis viduitatis veſtibus, aſſumpſit theriſtrum: & mutato habitu, ſedit in bivio itineris, quod ducit Thamnam: eò quòd creviſſet Sela, & non eum accepiſſet maritum.

15. Quam cùm vidiſſet Judas, ſuſpicatus eſt eſſe meretricem: operuerat enim vultum ſuum, ne agnoſceretur.

16. Ingrediensque ad eam, ait: Dimitte me ut coeam tecum: neſciebat enim quòd nurus ſua eſſet. Qua reſpondente: Quid dabis mihi ut fruaris concubitu meo?

17. dixit: Mittam tibi hœdum de gregibus. Rurſumque illa dicente: Patiar quod vis, ſi dederis mihi arrhabonem, donec mittas quod polliceris.

18. Ait Judas: Quid tibi vis pro arrhabone dari? Reſpondit: Annulum tuum, & armillam, & baculum quem manu tenes. Ad unum igitur coitum mulier concepit,

19. & ſurgens abiit: depoſitoque habitu, quem ſumpſerat, induta eſt viduitatis veſtibus.

20. Miſit autem Judas hœdum per paſtorem ſuum Odollamitem, ut reciperet pignus quod dederat mulieri: qui cùm non inveniſſet eam;

21. interrogavit homines loci illius: Ubi eſt mulier quæ ſedebat in bivio? Reſpondentibus cunctis: Non fuit in loco iſto meretrix;

22. reverſus eſt ad Judam, & dixit ei: Non inveni eam: ſed & homines loci illius dixerunt mihi, nunquam ſediſſe ibi ſcortum.

23. Ait Judas: Habeat ſibi, certè mendacii arguere nos non poteſt, ego miſi hœdum quem promiſeram: & tu non inveniſti eam.

24. Ecce autem poſt tres menſes nuntiaverunt Judæ, dicentes: Fornicata eſt Thamar nurus tua, & videtur uterus illius intumeſcere. Dixitque Judas: Producite eam ut comburatur.

25. Quæ cùm duceretur ad pœnam, miſit ad ſocerum ſuum, dicens: De viro, cujus hæc ſunt, concepi: cognoſce cujus ſit annulus, & armilla, & baculus.

26. Qui, agnitis muneribus, ait: Juſtior me eſt, quia non tradidi eam Sela filio meo. Attamen ultrà non cognovit eam.

27. ‖ Inſtante autem partu, apparuerunt gemini in utero: atque in ipſa effuſione infantium, unus protulit manum, in qua obſtetrix ligavit coccinum, dicens: ‖ *Matth.* 1. 3.

28. Iſte egredietur prior.

29. Illo verò retrahente manum, egreſſus eſt alter: dixitque mulier: Quare diviſa eſt propter te maceria? & ob hanc cauſam vocavit nomen ejus Phares,

30. ‖ Poſteà egreſſus eſt frater ejus, in cujus manu erat coccinum: quem appellavit Zara. ‖ 1. *Par.* 2. 4.

CAPUT XXXIX.

Cùm proſperè ageret Joſeph apud herum Putipharem, contemnens heram ſæpiùs de concubitu interpellantem, accuſatur apud dominum, & in carcerem conjicitur; ubi cuſtodis gratiam nactus, omnium vinctorum curam habet.

1. IGitur Joſeph ductus eſt in Ægyptum, emitque eum Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus, vir Ægyptius, de manu Iſmaelitarum, à quibus perductus erat.

2. Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cunctis proſperè agens: habitavitque in domo domini ſui,

3. qui optimè noverat Dominum eſſe cum eo, & omnia quæ gereret, ab eo dirigi in manu illius.

4. Invenitque Joſeph gratiam coram domino ſuo, & miniſtrabat ei, à quo præpoſitus omnibus gubernabat creditam ſibi domum, & univerſa quæ ei tradita fuerant:

5. benedixitque Dominus domui Ægyptii propter Joſeph, & multiplicavit tam in ædibus quàm in agris cunctam ejus ſubſtantiam:

6. nec quidquam aliud noverat, niſi panem quo veſcebatur. Erat autem Joſeph pulchra facie, & decorus aſpectu.

Digitized by Google

Ann. M. circiter 2286. Ant. Chr. 1718. vitæ Joſeph 27. Corn. & Abul.

7. Poſt multos * itaque dies injecit domina ſua oculos ſuos in Joſeph, & ait: Dormi mecum.

8. Qui nequaquam acquieſcens operi nefario, dixit ad eam: Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo ſua:

9. nec quidquam eſt quod non in mea ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es: quomodo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?

10. Hujuſcemodi verbis per ſingulos dies & mulier moleſta erat adoleſcenti, & ille recuſabat ſtuprum.

11. Accidit autem quadam die, ut intraret Joſeph domum, & operis quippiam abſque arbitris faceret:

i. Extrema fimbria, ſeu ora veſtimenti.

12. & illa apprehenſa lacinia * veſtimenti ejus, diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egreſſus eſt foras.

13. Cùmque vidiſſet mulier veſtem in manibus ſuis, & ſe eſſe contemptam,

14. vocavit ad ſe homines domus ſuæ, & ait ad eos: En introduxit virum Hebræum, ut illuderet nobis: ingreſſus eſt ad me, ut coiret mecum: cùmque ego ſuccłamaſſem,

15. & audiſſet vocem meam, reliquit pallium quod tenebam, & fugit foras.

16. In argumentum ergo fidei retentum pallium oſtendit marito revertenti domum,

17. & ait: Ingreſſus eſt ad me ſervus Hebræus quem adduxiſti ut illuderet mihi:

18. cùmque audiſſet me clamare, reliquit pallium quod tenebam, & fugit foras.

19. His auditis dominus, & nimiùm credulus verbis conjugis, iratus eſt valdè:

|| Pſal. 104. 18.

20. || tradiditque Joſeph in carcerem, ubi vincti regis cuſtodiebantur, & erat ibi clauſus.

21. Fuit autem Dominus cum Joſeph, & miſertus illius dedit ei gratiam in conſpectu principis carceris.

22. Qui tradidit in manu illius univerſos vinctos qui in cuſtodia tenebantur: & quidquid fiebat, ſub ipſo erat.

23. Nec noverat aliquid, cunctis ei creditis: Dominus enim erat cum illo, & omnia opera ejus dirigebat.

CAPUT XL.

Eunuchorum Pharaonis in carcere Joſeph ſomnia interpretatus, alterum officio reſtituendum, alterum ſuſpendio finiendum prædixit: quæ omnia in Pharaonis natalitio evenerunt.

1. HIs ita geſtis, accidit ut peccarent duo eunuchi, pincerna regis Ægypti, & piſtor, domino ſuo. *Ann. M. 2287. Ant. Chr. 1717.*

2. Iratuſque contra eos Pharao (nam alter pincernis præerat, alter piſtoribus)

3. miſit eos in carcerem principis militum, in quo erat vinctus & Joſeph.

4. At cuſtos carceris tradidit eos Joſeph, qui & miniſtrabat eis. Aliquantulum temporis fluxerat, & illi in cuſtodia tenebantur.

5. Videruntque ambo ſomnium nocte una juxta interpretationem congruam ſibi:

6. ad quos cùm introiſſet Joſeph manè, & vidiſſet eos triſtes,

7. ſciſcitatus eſt eos dicens: Cur triſtior eſt hodie ſolito facies veſtra?

8. Qui responderunt: Somnium vidimus, & non eſt qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Joſeph: Numquid non Dei eſt interpretatio? referte mihi quid videritis.

9. Narravit prior, præpoſitus pincernarum, ſomnium ſuum: Videbam coram me vitem,

10. in qua erant tres propagines, creſcere paulatim in gemmas, & poſt flores uvas matureſcere:

11. calicemque Pharaonis in manu mea: tuli ergo uvas, & expreſſi in calicem quem tenebam, & tradidi poculum Pharaoni.

12. Reſpondit Joſeph: Hæc eſt interpretatio ſomnii. Tres propagines, tres adhuc dies ſunt:

13. poſt quos recordabitur Pharao miniſterii tui, & reſtituet te in gradum priſtin dabiſque ei calicem juxta officium tuum, ſicut antè facere conſueveras.

14. Tantùm memento mei, cùm benè tibi fuerit, & facias mecum miſericordiam: ut ſuggeras Pharaoni, ut educat me de iſto carcere:

15. quia furto ſublatus ſum de terra Hebræorum, & hic innocens in lacum miſſus ſum.

16. Videns piſtorum magiſter quòd prudenter ſomnium diſſolviſſet, ait: Et ego vi-

di ſomnium; Quod tria caniſtra farinæ ha-
berem ſuper caput meum:
17. & in uno caniſtro quod erat excel-
ſius, portare me omnes cibos qui fiunt arte
piſtoria, aveſque comedere ex eo.
18. Reſpondit Joſeph; Hæc eſt interpretatio
ſomnii: Tria caniſtra, tres adhuc dies ſunt:
19. poſt quos auferet Pharao caput tuum,
ac ſuſpendet te in cruce, & lacerabunt vo-
lucres carnes tuas.
20. Exinde dies tertius natalitius Pharao-
nis erat: qui faciens grande convivium pue-
ris ſuis, recordatus eſt inter epulas magi-
ſtri pincernarum, & piſtorum principis.
21. Reſtituitque alterum in locum ſuum,
ut porrigeret ei poculum:
22. alterum ſuſpendit in patibulo, ut con-
jectoris veritas probaretur.
23. Et tamen ſuccedentibus proſperis, præ-
poſitus pincernarum oblitus eſt interpretis ſui.

CAPUT XLI.

Somnia Pharaonis de bobus & ſpicis unicus Joſeph interpretatus, toti Ægypto præficitur; & ex Aſeneth data ſibi à Pharaone uxore duos ſuſtulit filios ante ſeptem famis annos.

Ann. M. 2289. Ant. Chr. 715. 1. POſt duos annos vidit Pharao ſomnium.
Putabat ſe ſtare ſuper fluvium,
2. de quo aſcendebant ſeptem boves, pul-
chræ & craſſæ nimis: & paſcebantur in lo-
cis paluſtribus.
3. Aliæ quoque ſeptem emergebant de flu-
mine, fœdæ confectæque macie: & paſceban-
tur in ipſa amnis ripa, in locis virentibus.
4. devoraveruntque eas, quarum mira
ſpecies & habitudo corporum erat. Exper-
gefactus Pharao,
5. rurſum dormivit, & vidit alterum ſom-
nium: Septem ſpicæ pullulabant in culmo
uno, plenæ atque formoſæ:
6. aliæ quoque totidem ſpicæ tenues &
percuſſæ uredine oriebantur,
7. devorantes omnem priorum pulchritu-
dinem. Evigilans Pharao poſt quietem,
8. & facto manè, pavore perterritus, miſit
ad omnes conjectores Ægypti, cunctoſque ſa-
pientes: & accerſitis narravit ſomnium, nec
erat qui interpretaretur.
9. Tunc demum reminiſcens pincernarum
magiſter, ait: Confiteor peccatum meum:
10. Iratus rex ſervis ſuis, me & magiſtrum pi-
ſtorũ retrudi juſſit in carcerẽ principis militũ:
11. ubi una nocte uterque vidimus ſom-
nium præſagum futurorum.
12. Erat ibi puer Hebræus, ejuſdem ducis
militum famulus: cui narrantes ſomnia,
13. audivimus quidquid poſteà rei proba-
vit eventus: ego enim redditus ſum offi-
cio meo: & ille ſuſpenſus eſt in cruce.
14. Protinus ad regis imperium eductum
de carcere Joſeph totonderunt: ac veſte
mutata, obtulerunt ei.
15. Cui ille ait: Vidi ſomnia, nec eſt qui
ediſſerat, quæ audivi te ſapientiſſimè conjicere.
16. Reſpondit Joſeph: Abſque me Deus
reſpondebit proſpera Pharaoni.
17. Narravit ergo Pharao quod viderat;
putabam me ſtare ſuper ripam fluminis,
18. & ſeptem boves de amne conſcende-
re, pulchras nimis, & obeſis carnibus:
quæ in paſtu paludis vireta carpebant:
19. & ecce, has ſequebantur aliæ ſeptem
boves in tantum deformes & macilentæ, ut
nunquam tales in terra Ægypti viderim:
20. quæ, devoratis & conſumptis prioribus,
21. nullum ſaturitatis dedere veſtigium:
ſed ſimili macie & ſqualore torpebant. Evi-
gilans, rurſus ſopore depreſſus,
22. vidi ſomnium: Septem ſpicæ pullula-
bant in culmo uno plenæ atque pulcherrimæ.
23. Aliæ quoque ſeptem tenues & percuſ-
ſæ uredine, oriebantur è ſtipula:
24. quæ priorum pulchritudinem devora-
verunt. Narravi conjectoribus ſomnium, &
nemo eſt qui ediſſerat.
25. Reſpondit Joſeph: Somnium regis unum
eſt: quæ facturus eſt Deus, oſtendit Pharaoni.
26. Septem boves pulchræ, & ſeptem ſpicæ
plenæ, ſeptem ubertatis anni ſunt: eamdem-
que vim ſomnii comprehendunt.
27. Septem quoque boves tenues atque
macilentæ, quæ aſcenderunt poſt eas, & ſe-
ptem ſpicæ tenues, & vento urente percuſ-
ſæ, ſeptem anni venturæ ſunt famis.
28. Qui hoc ordine complebuntur:

29. Ecce

Digitized by Google

29. Ecce ſeptem anni venient fertilitatis magnæ in univerſa terra Ægypti:
30. quos ſequentur ſeptẽ anni alii tantæ ſterilitatis, ut oblivioni tradatur cuncta retrò abundãtia: conſumptura eſt enim fames omnẽ terrã,
31. & ubertatis magnitudinem perditura eſt inopiæ magnitudo.
32. Quòd autem vidiſti ſecundò ad eamdem rem pertinens ſomnium: firmitatis indicium eſt, eò quòd fiat ſermo Dei, & velociùs impleatur.
33. Nunc ergo provideat rex virum ſapientẽ & induſtrium, & præficiat eum Terræ Ægypti:
34. Qui conſtituat præpoſitos per cunctas regiones: & quintam partem fructuum per ſeptem annos fertilitatis,
35. qui jam nunc futuri ſunt, congreget in horrea: & omne frumentum ſub Pharaonis poteſtate condatur, ſerveturque in urbibus.
36. Et præparetur futuræ ſeptem annorum fami, quæ oppreſſura eſt Ægyptum, & non conſumetur terra inopia.
37. Placuit Pharaoni conſilium & cunctis miniſtris ejus:
38. locutuſque eſt ad eos: Num invenire poterimus talem virum, qui ſpiritu Dei plenus ſit?
39. Dixit ergo ad Joſeph: Quia oſtendit tibi Deus omnia quæ locutus es, numquid ſapientiorem & conſimilem tui invenire potero:

|| Pſal. 104. 21. 1. Mac. 2. 3. Act. 7. 10.

40. || Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet: uno tantùm regni ſolio te præcedam.
41. Dixitque rurſus Pharao ad Joſeph: Ecce, conſtitui te ſuper univerſam terram Ægypti.
42. Tulitque annulum de manu ſua, & dedit eum in manu ejus: veſtivitque eum ſtola byſſina, & collo torquem aureã circumpoſuit.
43. Fecitque eum aſcendere ſuper currum ſuum ſecundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genuflecterent, & præpoſitum eſſe ſcirent univerſæ Terræ Ægypti.
44. Dixit quoque rex ad Joſeph: Ego ſum Pharao: abſque tuo imperio non movebit quiſquam manũ aut pedem in omni terra Ægypti.
45. Vertitque nomen ejus, & vocavit eum lingua Ægyptiaca, Salvatorem mundi. Deditque illi uxorem Aſeneth filiam Putiphare ſacerdotis Heliopoleos. Egreſſus eſt itaque Joſeph ad terram Ægypti:

* Ann. M. 2289. Confer cum c. 47. verſ. 9.

46. (triginta * autem annorum erat quando ſtetit in conſpectu regis Pharaonis) & circuivit omnes regiones Ægypti.
47. Venitque fertilitas ſeptem annorum: & in manipulos redactæ ſegetes congregatæ ſunt in horrea Ægypti.
48. Omnis etiam frugum abundantia in ſingulis urbibus condita eſt.
49. Tantaque fuit abundantia tritici, ut arenæ maris coæquaretur, & copia menſuram excederet.

|| Infr. 48. 20. 49. 5.

50. || Nati ſunt autem Joſeph filii duo antequam veniret fames: quos peperit ei Aſeneth filia Putiphare ſacerdotis Heliopoleos.
51. Vocavitque nomen primogeniti, Manaſſes, dicens: Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, & domus patris mei.
52. Nomen quoque ſecundi appellavit Ephraim, dicens: Creſcere me fecit Deus in terra paupertatis meæ.
53. Igitur tranſactis ſeptem ubertatis annis, qui fuerant in Ægypto:
54. cœperunt venire * ſeptem anni inopiæ, quos prædixerat Joſeph: & in univerſo orbe fames prævaluit, in cuncta autem terra Ægypti panis erat. * Ann. M. 2296. Ant. Chr. 1708.
55. Qua eſuriente, clamavit populus ad Pharaonem, alimenta petens. Quibus ille reſpondit: Ite ad Joſeph: & quidquid ipſe vobis dixerit, facite.
56. Creſcebat autem quotidie fames in omni terra: aperuitque Joſeph * univerſa horrea, & vendebat Ægyptiis: nam & illos oppreſſerat fames. *Tunc annum agens 37.
57. Omneſque provinciæ veniebant in Ægyptum, ut emerent eſcas, & malum inopiæ temperarent.

CAPUT XLII.

Fratres Joſeph in Ægyptum pro emendis frumentis à patre miſſi, ab eo cognoſcuntur, ac duriùs tractantur, & in carcerem conjiciuntur: tandem Simeone in vinculis relicto revertuntur, pecuniam in ſaccis unà cum frumento inſcii referentes.

1. Audiens autem Jacob quòd alimenta venderentur in Ægypto, dixit filiis ſuis: Quare negligitis? Ann. M. 2297. Ant. Chr. 1707.
2. audivi quòd triticum venumdetur in Ægypto: deſcendite, & emite nobis neceſſaria, ut poſſimus vivere, & non conſumamur inopia.
3. Deſcendentes igitur fratres Joſeph decem, ut emerent frumenta in Ægypto,
4. Benjamin domi retento à Jacob, qui dixerat fratribus ejus: Ne fortè in itinere quidquam patiatur mali:
5. ingreſſi ſunt terram Ægypti cum aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra Chanaan.
6. Et Joſeph erat princeps in terra Ægypti, atque ad ejus nutum frumenta populis vendebantur. Cùmque adoraſſent eum fratres ſui,
7. & agnoviſſet eos, quaſi ad alienos duriùs loquebatur, interrogans eos. Unde veniſtis? Qui reſponderunt: De terra Chanaan, ut emamus victui neceſſaria.
8. Et tamen fratres ipſe cognoſcens, non eſt cognitus ab eis.
9. Recordatuſque ſomniorum, quæ aliquando viderat, ait ad eos: Exploratores eſtis: ut videatis infirmiora terræ veniſtis.
10. Qui dixerunt: Non eſt ita, domine, ſed ſervi tui venerunt ut emerent cibos.
11. Omnes filii unius viri ſumus: pacifici venimus, nec quidquam famuli tui machinantur mali.
12. Quibus ille reſpondit: Aliter eſt: immunita terræ hujus conſiderare veniſtis.
13. At illi: Duodecim, inquiunt, ſervi tui, fratres ſumus, filii viri unius in terra Chanaan: minimus cum patre noſtro eſt, alius non eſt ſuper.
14. Hoc eſt, ait, quod locutus ſum: Exploratores eſtis.
15. Jam nunc experimentum veſtri capiam: per ſalutem Pharaonis non egredimini hinc, donec veniat frater veſter minimus.
16. Mittite ex vobis unum, & adducat eum: vos autem eritis in vinculis, donec probentur

Digitized by Google

quæ dixiſtis utrùm vera an falſa ſint: alioquin
per ſalutem Pharaonis exploratores eſtis.
17. Tradidit ergo illos cuſtodię tribus diebus.
18. Die autem tertio eductis de carcere, ait:
Facite quæ dixi, & vivetis; Deum enim timeo.
19. Si pacifici eſtis, frater veſter unus ligetur in carcere: vos autem abite, & ferte frumenta quæ emiſtis, in domos veſtras,
‖ Inf. 43. 3. & 5. 20. ‖ & fratrem veſtrum minimum ad me
adducite, ut poſſim veſtros probare ſermones,
& non moriamini. Fecerunt ut dixerat,
21. & locuti ſunt ad invicem: Meritò hæc
patimur, quia peccavimus in fratrem noſtrum,
videntes anguſtiam animæ illius, dum deprecaretur nos, & non audivimus: idcircò
venit ſuper nos iſta tribulatio.
22. E quibus unus Ruben, ait: Numquid
‖ Sup. 37. 22. non dixi vobis: ‖ Nolite peccare in puerum: &
non audiſtis me? en ſanguis ejus exquiritur.
23. Neſciebant autem quòd intelligeret Joſeph: eò quòd per interpretē loqueretur ad eos.
24. Avertitque ſe parumper, & flevit: &
reverſus locutus eſt ad eos.
25. Tollenſque Simeon, & ligans illis præſentibus, juſſit miniſtris ut implerent eorum
ſaccos tritico, & reponerent pecunias ſingulorum in ſacculis ſuis, datis ſuprà cibariis
in viam: qui fecerunt ita.
26. At illi portantes frumenta in aſinis
ſuis, profecti ſunt.
27. Apertoque unus ſacco, ut daret jumento pabulum in diverſorio, contemplatus
pecuniam in ore ſacculi,
28. dixit fratribus ſuis: Reddita eſt mihi
pecunia, en habetur in ſacco. Et obſtupefacti turbatique: mutuo dixerunt: Quidnam
eſt hoc quod fecit nobis Deus?
29. Veneruntque ad Jacob patrem ſuum
in terram Chanaan, & narraverunt ei omnia
quæ accidiſſent ſibi, dicentes:
30. Locutus eſt nobis dominus terræ durè,
& putavit nos exploratores eſſe provinciæ.
31. Cui reſpondimus: Pacifici ſumus, nec
ullas molimur inſidias.
32. Duodecim fratres uno patre geniti
ſumus: unus non eſt ſuper, minimus cum
patre noſtro eſt in terra Chanaan.
33. Qui ait nobis: Sic probabo quòd pacifici ſitis: Fratrem veſtrum unum dimittite
apud me, & cibaria domibus veſtris neceſſaria ſumite, & abite,
34. fratremq; veſtrū minimū adducite ad me,
ut ſciam quòd non ſitis exploratores: & iſtum,
qui tenetur in vinculis, recipere poſſitis: ac deinceps quæ vultis, emendi habeatis licentiam.
35. His dictis, cum frumenta effunderent,
ſinguli repererunt in ore ſaccorum ligatas
pecunias: exterritiſque ſimul omnibus,
36. dixit pater Jacob: Abſque liberis me
eſſe feciſtis, Joſeph non eſt ſuper, Simeon
tenetur in vinculis, & Benjamin auferetis:
in me hæc omnia mala reciderunt.
37. Cui reſpondit Ruben: Duos filios meos
interfice, ſi non reduxero illū tibi: trade illum
in manu mea, & ego eum tibi reſtituam.
38. At ille: Non deſcendet, inquit, filius
meus vobiſcum: frater ejus mortuus eſt, &
ipſe ſolus remanſit: ſi quid ei adverſi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

CAPUT XLIII.

Cogente fame ægrè impetrarunt fratres Joſeph a patre ut in Ægyptum revertentes cum muneribus ac duplici pecunia, Benjamin ſecum ducerent: qui educto Simeone de carcere, ſimul epulati ſunt cum Joſeph.

1. INterim fames omnem terram vehementer premebat. * ann. M 2158. Ant. Chr. 1766.
2. Conſumptiſque cibis quos ex Ægypto
detulerant, dixit Jacob ad filios ſuos: Revertimini, & emite nobis pauxillum eſcarum.
3. Reſpondit Judas: Denuntiavit nobis vir
ille ſub atteſtatione jurisjurandi, dicens: Non
videbitis faciem meam, niſi fratrem veſtrum
minimum adduxeritis vobiſcum.
4. Si ergo vis eum mittere nobiſcum, pergemus pariter, & ememus tibi neceſſaria:
5. ſin autem non vis, non ibimus: vir enim,
ut ſæpè diximus, denuntiavit nobis, dicens:
‖ Non videbitis faciem meam abſque fratre ‖ Sup. 42. 20.
veſtro minimo.
6. Dixit eis Iſrael: In meam hoc feciſtis
miſeriam, ut indicaretis ei & alium habere
vos fratrem.

7. At illi reſponderunt: Interrogavit nos homo per ordinem noſtram progeniem: ſi pater viveret: ſi haberemus frarrem: & nos reſpondimus ei conſequenter juxta id quod fuerat ſciſcitatus: numquid ſcire poteramus quòd dicturus eſſet: Adducite fratrem veſtrum vobiſcum.

8. Judas quoque dixit patri ſuo; Mitte puerum * mecum, ut proficiſcamur, & poſſimus vivere: ne moriamur nos & parvuli noſtri.

9. || Ego ſuſcipio puerum: de manu mea require illum: niſi reduxero, & reddidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore.

10. Si non interceſſiſſet dilatio, jam vice altera veniſſemus.

* i. Fratrem natu minimum: alioquin enim erat jam annorum 24. filiosque genuerat, Inf. 46. 21. || Infr. 44. 32.

11. Igitur Iſrael pater eorum dixit ad eos: Si ſic neceſſe eſt, facite quod vultis: ſumite de optimis terrę fructibus in vaſis veſtris, & deferte viro munera, modicū reſinę, & mellis, & ſtoracis, ſtactes, & terebinthi, & amygdalarum.

12. Pecuniam quoque duplicem ferte vobiſcum: & illam, quam inveniſtis in ſacculis, reportate, ne fortè errore factum ſit;

13. ſed & fratrem veſtrum tollite, & ite ad virum.

14. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem: & remittat vobiſcum fratrem veſtrum quem tenet, & hunc Benjamin: ego autem quaſi orbatus abſque liberis ero.

15. Tulerunt ergo viri munera, & pecuniam duplicem, & Benjamin: deſcenderuntque in Ægyptum, & ſteterunt coram Joſeph,

16. Quos cùm ille vidiſſet, & Benjamin ſimul, præcepit diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Introduc viros domum, & occide victimas, & inſtrue convivium: quoniam mecum ſunt comeſturi meridie.

17. Fecit ille quod ſibi fuerat imperatum, & introduxit viros domum.

18. Ibique exterriti, dixerunt mutuò: Propter pecuniam, quam retulimus priùs in ſaccis noſtris, introducti ſumus: ut devolvat in nos calumniam: & violenter ſubjiciat ſervituti & nos, & aſinos noſtros.

19. Quamobrem in ipſis foribus accedentes ad diſpenſatorem domus

20. locuti ſunt: Oramus domine ut audias nos. || Jā antè deſcendimus ut emeremus eſcas:

|| Sup. 42. 5.

21. quibus emptis, cùm veniſſemus ad diverſorium, aperuimus ſaccos noſtros, & invenimus pecuniam in ore ſaccorum: quam nunc eodem pondere reportavimus.

22. Sed & aliud attulimus argentum, ut emamus quæ nobis neceſſaria ſunt: non eſt in noſtra conſcientia, quis poſuerit eam in marſupiis noſtris.

23. At ille reſpondit: Pax vobiſcum, nolite timere: Deus veſter, & Deus patris veſtri, dedit vobis theſauros in ſaccis veſtris: nam pecuniam, quam dediſtis mihi, probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Simeon.

24. Et introductis domum, attulit aquam, & laverunt pedes ſuos, deditq; pabulū aſinis eorū.

25. Illi verò parabant munera, donec ingrederetur Joſeph meridie: audierant enim quòd ibi comeſturi eſſent panem.

26. Igitur ingreſſus eſt Joſeph domum ſuam, obtuleruntque ei munera, tenentes in manibus ſuis: & adoraverunt proni in terram.

27. At ille, clementer reſalutatis eis, interrogavit eos, dicens: Salvus ne eſt pater veſter ſenex, de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit?

28. Qui reſponderunt: Soſpes eſt ſervus tuus pater noſter, adhuc vivit. Et incurvati, adoraverunt eum.

29. Attollens autem Joſeph oculos, vidit Benjamin fratrem ſuum uterinum, & ait: Iſte eſt frater veſter parvulus, de quo dixeratis mihi? Et rurſum: Deus, inquit, miſereatur tui, fili mi.

30. Feſtinavitque, quia commota fuerant viſcera ejus ſuper fratre ſuo, & erumpebant lacrymæ: & introiens cubiculum flevit.

31. Rurſumque lota facie egreſſus, continuit ſe, & ait: Ponite panes.

32. Quibus appoſitis, ſeorſum Joſeph, & ſeorſum fratribus, Ægyptiis quoque qui veſcebantur ſimul, ſeorſum (illicitum eſt enim Ægyptiis comedere cum Hebræis, & profanum putant hujuſcemodi convivium)

33. ſederunt coram eo, primogenitus juxta primogenita ſua, & minimus juxta ætatem ſuam. Et mirabantur nimis,

34. ſumptis partibus quas ab eo acceperant: majorque pars venit Benjamin, ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque & inebriati ſunt cum eo.

CAPUT XLIV.

Joſeph abſconſo ſcypho ſuo in ſacco Benjamin, revocatos ab itinere fratres furti arguit: Judas autem pro Benjamin ſe in ſervitutem offert.

1. PRæcepit autem Joſeph diſpenſatori domus ſuæ, dicens: Imple ſaccos eorum frumento, quantum poſſunt capere: & pone pecuniam ſingulorum in ſummitate ſacci.

2. Scyphum autem meum argenteum, & pretium quod dedit tritici, pone in ore ſacci junioris. Factumque eſt ita.

3. Et orto manè, dimiſſi ſunt cum aſinis ſuis.

4. Jamque urbem exierant, & proceſſerant paululùm: tunc Joſeph accerſito diſpenſatore domus: Surge, inquit, & perſequere viros: & apprehenſis dicito: Quare reddidiſtis malum pro bono?

5. Scyphus, quem furati eſtis, ipſe eſt in quo bibit dominus meus, & in quo augurari ſolet: peſſimam rem feciſtis.

6. Fecit ille ut juſſerat. Et apprehenſis per ordinem locutus eſt.

7. Qui reſponderunt: Quare ſic loquitur dominus noſter, ut ſervi tui tantum flagitii commiſerint?

8. Pecuniam, quam invenimus in ſummitate ſaccorum, reportavimus ad te de terra Chanaan; & quomodo conſequens eſt ut furati ſimus de domo domini tui aurum vel argentum?

9. Apud quemcumque fuerit inventum ſervorum tuorum quod quæris, moriatur, & nos erimus ſervi domini noſtri.

10. Qui dixit eis: Fiat juxta veſtram ſententiam: apud quemcumque fuerit inventum, ipſe ſit ſervus meus, vos autem eritis innoxii.

11. Itaque feſtinatò deponentes in terram ſaccos, aperuerunt ſinguli.

12. Quos ſcrutatus, incipiens à majore uſque ad minimum, invenit ſcyphum in ſacco Benjamin.

13. At illi, ſciſſis veſtibus, oneratiſque rurſum aſinis, reverſi ſunt in oppidum.

14. Primuſque Judas cum fratribus ingreſſus eſt ad Joſeph (necdum enim de loco abierat) omneſque ante eum pariter in terram corruerunt.

15. Quibus ille ait: Cur ſic agere voluiſtis? an ignoratis quòd non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia?

16. Cui Judas: Quid reſpondebimus, inquit, domino meo? vel quid loquemur, aut juſtè poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem ſervorum tuorum: en omnes ſervi ſumus domini mei, & nos, & apud quem inventus eſt ſcyphus.

17. Reſpondit Joſeph: Abſit à me ut ſic agam: qui furatus eſt ſcyphum, ipſe ſit ſervus meus: vos autem abite liberi ad patrem veſtrum.

18. Accedens autem propiùs Judas, confidenter ait: Oro domine mi, loquatur ſervus tuus verbum in auribus tuis, & ne iraſcaris famulo tuo: tu es enim poſt Pharaonem,

19. dominus meus. ‖ Interrogaſti prius ſervos tuos: Habetis patrem, aut fratrem? ‖ Sup. 42. 11. & 13.

20. & nos reſpondimus tibi domino meo: Eſt nobis pater ſenex, & puer parvulus, qui in ſenectute illius natus eſt; cujus uterinus frater mortuus eſt: & ipſum ſolum habet mater ſua, pater verò tenerè diligit eum.

21. Dixiſtique ſervis tuis: Adducite eum ad me, & ponam oculos meos ſuper illum.

22. Suggeſſimus domino meo: Non poteſt puer relinquere patrem ſuum: ſi enim illum dimiſerit, morietur.

23. ‖ Et dixiſti ſervis tuis: Niſi venerit frater veſter minimus vobiſcum, non videbitis amplius faciem meam. ‖ Sup. 43. 3. & 5.

24. Cùm ergo aſcendiſſemus ad famulum tuum patrem noſtrum, narravimus ei omnia, quæ locutus eſt dominus meus.

25. Et dixit pater noſter: Revertimini, & emite nobis parum tritici.

26. Cui diximus: Ire non poſſumus: ſi frater noſter minimus deſcenderit nobiſcum, proficiſcemur ſimul: alioquin illo abſente, non audemus videre faciem viri.

27. Ad quæ ille reſpondit: Vos ſcitis quòd duos genuerit mihi uxor mea. *

28. Egreſſus eſt unus, & dixiſtis: Beſtia devoravit eum: & hucuſque non comparet.

29. Si tuleritis & iſtum, & aliquid ei in via contigerit, deducetis canos meos cum mœrore ad inferos.

30. Igitur ſi intravero ad ſervum tuum pa-

* Rachel quam ſolam propria electione duxerat. Sup. 37. 23. 33.

trem

trem noſtrum, & puer defuerit, (cum anima illius ex hujus anima pendeat)

31. videritque eum non eſſe nobiſcum, morietur, & deducent famuli tui canos ejus cum dolore ad inferos.

32. Ego propriè ſervus tuus ſim, qui in meam hunc recepi fidem, & ſpopondi di- || Sup. 43. 9. cens: ‖ Niſi reduxero eum, peccati reus ero in patrem meum omni tempore.

33. Manebo itaque ſervus tuus pro puero in miniſterio domini mei, & puer aſcendat cum fratribus ſuis.

34. Non enim poſſum redire ad patrem meum, abſente puero: ne calamitatis, quæ oppreſſura eſt patrem meum, teſtis aſſiſtam.

CAPUT XLV.

Joſeph ſe fratribus manifeſtat, eoſque territos cum oſculo amplexatur: quare Pharao unà cum tota domo ſua exultans, præcipit ut advocetur pater cum univerſa domo ſua in Ægyptum: idem multis verbis denuntiat Joſeph, fratreſque multis donatos muneribus ad patrem remittit.

1. NOn ſe poterat ultrà cohibere Joſeph multis coram aſtantibus: unde præcepit ut egrederentur cuncti foras, & nullus intereſſet alienus agnitioni mutuæ.

2. Elevavitque vocem cum fletu: quam audierunt Ægyptii, omniſque domus Pharaonis.

3. Et dixit fratribus ſuis: Ego ſum Joſeph: adhuc pater meus vivit? Non poterant reſpondere fratres nimio terrore perterriti.

4. Ad quos ille clementer: Accedite, in- Act. 7. 13. quit, ad me. Et cùm acceſſiſſent propè, ‖ Ego ſum, ait, Joſeph, frater veſter, quem vendidiſtis in Ægyptum.

5. Nolite pavere, neque vobis durum eſſe videatur quòd vendidiſtis me in his regioni- ‖ Infr. 50. 20. bus: ‖ pro ſalute enim veſtra miſit me Deus ante vos in Ægyptum.

6. Biennium eſt enim quòd cœpit fames eſſe in terra: & adhuc quinque anni reſtant, quibus nec arari poterit nec meti.

7. Præmiſitque me Deus ut reſervemini ſuper terram, & eſcas ad vivendum habere poſſitis.

8. Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum: qui fecit me quaſi patrem Pharaonis, & dominum univerſæ domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti.

9. Feſtinate, & aſcendite ad patrem meum, & dicetis ei: Hæc mandat filius tuus Joſeph: Deus fecit me Dominum univerſæ terræ Ægypti: deſcende ad me, ne moreris,

10. & habitabis in terra Geſſen: eriſque juxta me tu, & filii tui, & filii filiorum tuorum, oves tuæ, & armenta tua, & univerſa quæ poſſides.

11. Ibique te paſcam (adhuc enim quinque anni reſidui ſunt famis) ne & tu pereas, & domus tua, & omnia quæ poſſides.

12. En oculi veſtri, & oculi fratris mei Benjamin vident, quòd os meum loquatur ad vos.

13. Nuntiate patri meo univerſam gloriam meam, & cuncta quæ vidiſtis in Ægypto: feſtinate, & adducite eum ad me.

14. Cùmque amplexatus recidiſſet in collum Benjamin fratris ſui, flevit: illo quoque ſimiliter flente ſuper collum ejus.

15. Oſculatuſque eſt Joſeph omnes fratres ſuos, & ploravit ſuper ſingulos: poſt quæ auſi ſunt loqui ad eum.

16. Auditumque eſt, & celebri ſermone vulgatum in aula regis: Venerunt fratres Joſeph: & gaviſus eſt Pharao, atque omnis familia ejus.

17. Dixitque ad Joſeph ut imperaret fratribus ſuis: dicens: Onerantes jumenta, ite in terram Chanaan,

18. & tollite inde patrem veſtrum & cognationem, & venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona Ægypti, ut comedatis medullam terræ.

19. Præcipe etiam ut tollant plauſtra de terra Ægypti, ad ſubvectionem parvulorum ſuorum ac conjugum: & dicito: Tollite patrem veſtrum, & properate quantociùs venientes,

20. nec dimittatis quidquam de ſupellectili veſtra: quia omnes opes Ægypti, veſtræ erunt.

21. Feceruntque filii Iſraël ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit Joſeph plauſtra, ſecundum Pharaonis imperiū: & cibaria in itinere.

22. Singulis quoque proferri juſſit binas ſtolas: Benjamin verò dedit trecentos argenteos cum quinque ſtolis optimis:

23. tantumdem pecuniæ & veſtium mittens patri ſuo, addens & aſinos decem, qui ſubveherent ex omnibus divitiis Ægypti: & totidem aſinas, triticum in itinere paneſque portantes.

24. Dimiſit ergo fratres ſuos, & proficiſcentibus ait: Ne iraſcamini in via.

25. Qui aſcendentes ex Ægypto, venerunt in terram Chanaan ad patrem ſuum Jacob.

26. Et nuntiaverunt ei, dicentes: Joſeph filius tuus vivit: & ipſe dominatur in omni terra Ægypti. Quo audito Jacob, quaſi de gravi ſomno evigilans, tamen non credebat eis.

27. Illi è contra referebant omnem ordinem rei. Cùmque vidiſſet plauſtra, & univerſa quæ miſerat, revixit ſpiritus ejus,

28. & ait: Sufficit mihi ſi adhuc Joſeph filius meus vivit: vadam, & videbo illum antequam moriar.

CAPUT XLVI.

Jacob revocata Dei promiſſione cum univerſis filiis ac nepotibus, quorum nomina recenſentur, in Ægyptum deſcendit: cui occurrens Joſeph, ſuadet ut Pharaoni ſe paſtores ovium dicant.

1. PRofectuſque Iſraël cum omnibus quæ Ineunte 3. anno famis. Ann. M. 2298. Ant. Chr. 1706. habebat, venit ad Puteum juramenti, & mactatis ibi victimis Deo patris ſui Iſaac,

2. audivit eum per viſionem noctis vocantem ſe, & dicentem ſibi: Jacob, Jacob: cui reſpondit: Ecce adſum.

3. Ait illi Deus: Ego ſum fortiſſimus Deus patris tui: noli timere, deſcende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi.

4. Ego deſcendam tecum illuc, & ego inde adducam te revertentem: Joſeph quoque ponet manus ſuas ſuper oculos tuos.

5. Surrexit autem Jacob à Puteo juramenti: ‖ tuleruntque eum filii cum par- ‖ Act. 7. 15. vulis & uxoribus ſuis in plauſtris quæ miſerat Pharao ad portandum ſenem,

6. & omnia quæ poſſederat in Terra Chanaan : ‖ venitque in Ægyptum cum omni ſemine ſuo,

‖ *Joſ.* 24. 33. *Pſal.* 104. 23. *Iſa.* 52. 4.

7. filii ejus, & nepotes, filiæ, & cuncta ſimul progenies.

8. Hæc ſunt autem nomina filiorum Iſrael, qui ingreſſi ſunt in Ægyptum, ipſe cum liberis ſuis. ‖ Primogenitus Ruben.

‖ *Exod.* 1. 2. 6. 14. *Num.* 26. 5. 1. *Par.* 5. 1. & 3.

9. Filii Ruben : Henoch & Phallu & Heſron & Charmi.

10. ‖ Filii Simeon : Jamuel & Jamin & Ahod, & Jachin & Sohar, & Saul filius Chanaanitidis.

‖ *Exod.* 6. 15. 1. *Par.* 4. 24.

11. ‖ Filii Levi : Gerſon & Caath & Merari.

‖ 1. *Par.* 6. 1.

12. ‖ Filii Juda : Her & Onan & Sela & Phares & Zara. Mortui ſunt autem Her & Onan in terra Chanaan. Natique ſunt filii Phares : Heſron & Hamul.

‖ 1. *Par.* 2. 3. 4. 21.

13. ‖ Filii Iſſachar : Thola & Phua & Job & Semron.

‖ 1. *Par.* 7. 1.

14. Filii Zabulon : Sared & Elon & Jahelel.

15. Hi filii Liæ quos genuit in Meſopotamia Syriæ cum Dina filia ſua : omnes animæ filiorum ejus & filiarum, triginta tres. *

* Qui numerus ita eſt intelligendus; ut Her & Onan ſublatis, quippè in terra Chanaan mortuis, ipſe Jacob cum aliis jungatur, ut aſſerit Hieron. Unde etiam ſup. ✝. 8. ſic exprimitur *ipſe cum liberis ſuis*. Cui conſonat ✝. 27. *Omnes animæ domus Jacob.*

16. Filii Gad : Sephion & Haggi & Suni & Eſebon & Heri & Arodi & Areli.

17. ‖ Filii Aſer : Jamne & Jeſua & Jeſſui & Beria, Sara quoque ſoror eorum. Filii Beria : Heber & Melchiel.

‖ 1. *Par.* 7. 30.

18. Hi filii Zelphæ, quam dedit Laban Liæ filiæ ſuæ : & hos genuit Jacob ſedecim animas.

19. Filii Rachel uxoris Jacob : Joſeph & Benjamin.

20. ‖ Natique ſunt Joſeph filii in Terra Ægypti, quos genuit ei Aſeneth filia Putipharis ſacerdotis Heliopoleos : Manaſſes & Ephraim.

‖ *Sup.* 41. 50.

21. Filii Benjamin : ‖ Bela & Bechor & Asbel & Gera & Naaman & Echi & Ros & Mophim & Ophim & Ared.

‖ 1. *Par.* 7. 6. 8. 1.

22. Hi filii Rachel quos genuit Jacob : omnes animæ, quatuordecim.

23. Filii Dan : Huſim.

24. Filii Nephtali : Jaſiel & Guni & Jeſer & Sallem.

25. Hi filii Balæ, quam dedit Laban Racheli filiæ ſuæ : & hos genuit Jacob : omnes animæ ſeptem.

26. Cunctæ animæ, quæ ingreſſæ ſunt cum Jacob in Ægyptum, & egreſſæ ſunt de ſemore illius, abſque uxoribus filiorum ejus, ſexaginta ſex †.

† Ibi non comprehenditur Jacob.

27. Filii autem Joſeph, qui nati ſunt ei in terra Ægypti, animæ duæ. ‖ Omnes animæ domus Jacob, quæ ingreſſæ ſunt in Ægyptum, fuere ſeptuaginta *.

‖ *Deut.* 10. 22.

* Ibi verò & Jacob & Joſeph comprehenduntur.

28. Miſit autem Judam ante ſe ad Joſeph, ut nuntiaret ei, & occurreret in Geſſen.

29. Quò cùm perveniſſet, juncto Joſeph curru ſuo, aſcendit obviàm patri ſuo ad eumdem locum : videnſque eum, irruit ſuper collum ejus, & inter amplexus flevit.

30. Dixitque pater ad Joſeph : Jam lætus moriar, quia vidi faciem tuam, & ſuperſtitem te relinquo.

31. At ille locutus eſt ad fratres ſuos, & ad omnem domum patris ſui : Aſcendam & nuntiabo Pharaoni, dicamque ei : Fratres mei, & domus patris mei, qui erant in Terra Chanaan, venerunt ad me :

32. & ſunt viri paſtores ovium, curamque habent alendorum gregum : pecora ſua, & armenta, & omnia quæ habere potuerunt, adduxerunt ſecum.

33. Cùmque vocaverit vos, & dixerit : Quod eſt opus veſtrum ?

34. reſpondebitis : Viri paſtores ſumus ſervi tui, ab infantia noſtra uſque in præſens, & nos & patres noſtri. Hæc autem dicetis, ut habitare poſſitis in Terra Geſſen : quia deteſtantur Ægyptii omnes paſtores ovium.

C A P U T XLVII.

Introductio Jacob cum filiis ad Pharaonem, Terra Geſſen conceditur : fames tantum premit Ægyptum, ut venditis pecoribus terram quoque vendere ſint coacti : quo factum eſt ut quinta pars fructuum regibus Ægypti perpetuò cedat, præterquam in poſſeſſionibus ſacerdotum. Poſt annos ſeptemdecim Jacob plurimùm ditatus adjurat Joſeph de ſua ſepultura.

1. INgreſſus ergo Joſeph nuntiavit Pharaoni, dicens : Pater meus & fratres, oves eorum & armenta, & cuncta quæ poſſident, venerunt de Terra Chanaan : & ecce conſiſtunt in Terra Geſſen.

2. Extre-

2. Extremos quoque fratrum ſuorum quinque viros conſtituit coram rege :

3. quos ille interrogavit : Quid habetis operis ? Reſponderunt : Paſtores ovium ſumus ſervi tui, & nos ; & patres noſtri.

4. Ad peregrinandum in terra tua venimus : quoniam non eſt herba gregibus ſervorum tuorum, ingraveſcente fame in terra Chanaan : petimuſque ut eſſe nos jubeas ſervos tuos in Terra Geſſen :

5. Dixit itaque rex ad Joſeph : Pater tuus & fratres tui venerunt ad te.

6. Terra Ægypti in conſpectu tuo eſt : in optimo loco fac eos habitare, & trade eis Terram Geſſen. Quòd ſi noſti in eis eſſe viros induſtrios, conſtitue illos magiſtros pecorum meorum.

7. Poſt hæc introduxit Joſeph patrem ſuum ad regem, & ſtatuit eum coram eo : qui benedicens illi,

8. & interrogatus ab eo, Quot ſunt dies annorum vitæ tuæ ?

9. reſpondit : Dies peregrinationis meæ centum triginta * annorum ſunt, parvi & mali, & non pervenerunt uſque ad dies patrum meorum quibus peregrinati ſunt.

* Joſeph verò 39. tunc annum agebat, utpote 30. annorum, cùm ſtetit corā Phar. ante copiæ ann. 7. & ſum famis. ſup.c.41.) Ac proinde natus eſt anno patris 91. ut notavimus ſupr. cap.30. 25.

10. Et benedicto rege, egreſſus eſt foras.

11. Joſeph verò patri & fratribus ſuis dedit poſſeſſionem in Ægypto in optimo terræ loco, Rameſſes, ut præceperat Pharao.

12. Et alebat eos, omnemque domum patris ſui, præbens cibaria ſingulis.

13. In toto enim orbe panis deerat, & oppreſſerat fames terram, maximè Ægypti & Chanaan.

14. E † quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, & intulit eam in ærarium regis.

† Ann. M. 2300.

15. Cùmque defeciſſet emptoribus pretium, venit cuncta Ægyptus ad Joſeph, dicens : * Da nobis panes : quare morimur coram te, deficiente pecunia ?

* An. M. 2301. Ant. Chr. 1703.

16. Quibus ille reſpondit : Adducite pecora veſtra, & dabo vobis pro eis cibos, ſi pretium non habetis.

17. Quæ cùm adduxiſſent, dedit eis alimenta pro equis, & ovibus, & bobus, & aſinis : ſuſtentavitq; eos illo anno pro commutatione pecorū.

18. Venerunt quoque anno ſecundo, * & dixerunt ei : Non celabimus dominum noſtrum quòd deficiente pecunia, pecora ſimul defecerunt : nec clàm te eſt, quòd abſque corporibus & terra nihil habeamus.

* i. Altero à venditione pecorum, & Mundi 2302. qui eſt ſeptimus & poſtremus famis.

19. Cur ergo moriemur te vidente ? & nos & terra noſtra tui erimus : eme nos in ſervitutem regiam : & præbe ſemina, ne pereunte cultore redigatur terra in ſolitudinem.

20. Emit igitur Joſeph omnem Terram Ægypti, vendentibus ſingulis poſſeſſiones ſuas præ magnitudine famis. Subjecitq; eam Pharaoni,

21. & cunctos populos ejus, à noviſſimis terminis Ægypti uſque ad extremos fines ejus,

22. præter terram ſacerdotum, quæ à rege tradita fuerat eis : quibus & ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur, & idcircò non ſunt compulſi vendere poſſeſſiones ſuas.

23. Dixit ergo Joſeph ad populos : En ut cernitis, & vos & terram veſtram Pharao poſſidet : accipite ſemina & ſerite agros,

24. ut fruges habere poſſitis. Quintam partem regi dabitis : quatuor reliquas permitto vobis in ſementem, & in cibum familiis & liberis veſtris.

25. Qui reſponderunt : Salus noſtra in manu tua eſt : reſpiciat nos tantùm dominus noſter, & læti ſerviemus regi.

26. Ex eo tempore uſque in præſentem diem, in univerſa terra Ægypti, regibus quinta pars ſolvitur, & factum eſt quaſi in legem, abſque terra ſacerdotali, quæ libera ab hac conditione fuit.

27. Habitavit ergo Iſrael in Ægypto, ideſt, in Terra Geſſen, & poſſedit eam : auctuſque eſt, & multiplicatus nimis.

28. Et vixit in ea decem & ſeptem annis : factique ſunt omnes dies vitæ illius centum quadraginta ſeptem annorum.

29. Cùmque appropinquare cerneret diem mortis ſuæ, vocavit filium ſuum Joſeph, & dixit ad eum : Si inveni gratiam in conſpectu tuo, ‖ pone manum tuam ſub femore meo : & facies mihi miſericordiam & veritatem, ut non ſepelias me in Ægypto : Ann. M. 2315. Ant. Chr. 1689. ‖ Sup. 24. 2.

30. ſed dormiam cum patribus meis, & auferas me de terra hac, condaſque in ſepulchro majorum meorum. ‖ Cui reſpondit Joſeph : Ego faciam quod juſſiſti. ‖ Sup. 23. 17

31. Et ille : Jura ergo, inquit, mihi. Quo jurante, adoravit Iſrael Deum, converſus ad lectuli caput.

CAPUT XLVIII.

Jacob ægrotantem inviſit Joſeph, cujus filios Manaſſen & Ephraim Jacob ſibi adoptat ac benedicit, minorem contradicente Joſeph majori præponens, & ſupra fratres partem unam Joſeph tribuens.

1. HIs ita tranſactis, nuntiatum eſt Joſeph quod ægrotaret pater ſuus : qui, aſſumptis duobus filiis Manaſſe & Ephraim, ire perrexit. Eodem ann. 2315.

2. Dictumq; eſt ſeni : Ecce filius tuus Joſeph venit ad te. Qui conſortatus ſedit in lectulo.

3. Et ingreſſo ad ſe ait : Deus omnipotens ‖ apparuit mihi in Luza, quæ eſt in Terra Chanaan : benedixitque mihi, ‖ Sup. 28. 13

4. & ait : Ego te augebo & multiplicabo, & faciam te in turbas populorum : daboque tibi terram hanc, & ſemini tuo poſt te, in poſſeſſionem ſempiternam.

5. Duo ergo filii tui, qui ‖ nati ſunt tibi in Terra Ægypti antequam huc venirem ad te, mei erunt : ‖ Ephraim & Manaſſes, ſicut Ruben & Simeon reputabuntur mihi. ‖ Sup. 41. 50 ‖ Joſ. 13. 7. 29.

6. Reliquos autem quos genueris poſt eos, tui erunt, & in nomine fratrum ſuorum vocabuntur in poſſeſſionibus ſuis.

7. Mihi enim, quando veniebam de Meſopotamia, ‖ mortua eſt Rachel in terra Chanaan in ipſo itinere, eratque vernum tempus : & ingrediebar Ephratam, & ſepelivi eam juxta viam Ephratæ, quæ alio nomine appellatur Bethlehem. ‖ Sup. 35. 19

8. Videns autem filios ejus, dixit ad eum : Qui ſunt iſti ?

9. Reſpondit : Filii mei ſunt, quos donavit mihi Deus in hoc loco. Adduc,

inquit, eos ad me, ut benedicam illis.

10. Oculi enim Iſrael caligabant præ nimia ſenectute, & clarè videre non poterat. Applicitoſq; ad ſe deoſculatus, & circumplexus eos,

11. dixit ad filium ſuum: Non ſum fraudatus aſpectu tuo: inſuper oſtendit mihi Deus ſemen tuum.

12. Cùmque tuliſſet eos Joſeph de gremio patris, adoravit pronus in terram.

13. Et poſuit Ephraim ad dexteram ſuam, id eſt, ad ſiniſtram Iſrael, Manaſſen verò in ſiniſtra ſua, ad dexteram ſcilicet patris, applicuitque ambos ad eum.

14. Qui extendens manum dexteram, poſuit ſuper caput Ephraim minoris fratris: ſiniſtram autem ſuper caput Manaſſe qui major natu erat, commutans manus.

|| *Hebr. 11. 21.*

15. || Benedixitque Jacob filiis Joſeph, & ait: Deus, in cujus conſpectu ambulaverunt patres mei Abraham & Iſaac, Deus qui paſcit me ab adoleſcentia mea uſque in præſentem diem:

|| *Supr. 31. 19. 32. 4. Matth. 18. 10.*

16. || Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis? & invocetur ſuper eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum Abraham & Iſaac, & creſcant in multitudinem ſuper terram.

17. Videns autem Joſeph quòd poſuiſſet pater ſuus dexteram manum ſuper caput Ephraim, *graviter accepit: & apprehenſam manum patris levare conatus eſt de capite Ephraim, & transferre ſuper caput Manaſſe.

18. Dixitque ad patrem: Non ita convenit, pater: quia hic eſt primogenitus, pone dexteram tuam ſuper caput ejus.

19. Qui renuens, ait: Scio fili mi, ſcio: & iſte quidem erit in populos, & multiplicabitur: ſed frater ejus minor, major erit illo *: & ſemen illius creſcet in gentes.

20. Benedixitque eis in tempore illo, dicens: In te benedicetur Iſrael, atque dicetur: Faciat tibi Deus ſicut Ephraim, & ſicut Manaſſe. Conſtituitque Ephraim ante Manaſſen.

21. Et ait ad Joſeph filium ſuum: En ego morior, & erit Deus vobiſcum, reducetque vos ad terram patrum veſtrorum.

22. Do tibi partem † unam extra fratres tuos, quam tuli de manu || Amorrhæi in gladio & arcu meo.

* Propter regnum Iſrael quod in poſteritate Ephraim cœptum diuq; conſervatum eſt. 3. Reg. 11. 26. Itaq; Prophetæ, illud regnum Ephraim ſæpè nominant.

* Hebr. *ſechem* quod ænigmaticè ipſum locum ſignificat. Unde *Joan. 4. 5.* dicitur Jacob illud prædium vicinum urbi Sichar (quæ eſt Sichima) dediſſe filio ſuo Joſeph. *Vid. Joſ. 16. 1. & ſeq. Joſ. 24. 8.* || *Deut. 33. 6.*

CAPUT XLIX.

Jacob ſingulis filiis ſuis benedicens, & quorumdam defectus arguens, futura illis prædicit; tandemque declarato ſepulturæ ſuæ loco, moritur.

1. VOcavit autem Jacob filios ſuos, & ait eis: Congregamini, ut annuntiem quæ ventura ſunt vobis in diebus noviſſimis.

2. Congregamini, & audite filii Jacob, audite Iſrael patrem veſtrum:

3. Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei: prior in donis, major in imperio.

|| *Supr. 35. 22. 1. Par. 5. 1.*

4. Effuſus es ſicut aqua, non creſcas; || quia aſcendiſti cubile patris tui, & maculaſti ſtratum ejus.

5. Simeon & Levi fratres: vaſa iniquitatis bellantia.

|| *Supr. 34. 25.*

6. In conſilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non ſit gloria mea: || quia in furore ſuo occiderunt virum, & in voluntate ſua ſuffoderunt murum.

7. Maledictus furor eorum, quia pertinax: & indignatio eorum, quia dura: || dividam eos in Jacob, & diſpergam eos in Iſrael. || *Joſ. 19. 1.*

8. Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui.

9. || Catulus leonis Juda: ad prædam fili mi aſcendiſti: requieſcens accubuiſti ut leo, & quaſi leæna, quis ſuſcitabit eum? || *1. Par. 5. 2.*

10. || NON AUFERETUR ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium. || *Matt. 2. 6. Joan. 1. 45.*

11. Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ò fili mi, aſinam ſuam. Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.

12. Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.

13. Zabulon in littore maris habitabit, & in ſtatione navium pertingens uſq; ad Sidonem,

14. Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos.

15. Vidit requiem quòd eſſet bona: & terram quòd optima: & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum, factuſque eſt tributis ſerviens.

16. Dan

Digitized by Google

* Quod in Samſone impletum eſt.

16. Dan judicabit populum ſuum * ſicut & alia tribus Iſrael.

17. Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retrò.

18. SALUTARE tuum expectabo Domine.

19. Gad, accinctus præliabitur ante eum; & ipſe accingetur retrorſum.

20. Aſer, pinguis panis ejus, & præbebit delicias regibus.

21. Nephthali, cervus emiſſus, & dans eloquia pulchritudinis.

‖ 1. Par. 5. 1.

22. ‖ Filius accreſcens Joſeph, filius accreſcens & decorus aſpectu: filiæ diſcurrerunt ſuper murum.

23. Sed exaſperaverunt eum, & jurgati ſunt, inviderūntque illi habentes jacula.

24. Sedit in forti arcus ejus, & diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius per manus potentis Jacob: inde paſtor egreſſus eſt, lapis Iſrael.

25. Deus patris tui erit adjutor tuus, & omnipotens benedicet tibi, benedictionibus cœli deſuper, benedictionibus abyſſi jacentis deorſum, benedictionibus uberum & vulvæ.

26. Benedictiones patris tui confortatæ ſunt benedictionibus patrum ejus: donec veniret deſiderium collium æternorum: fiant in capite Joſeph, & in vertice Nazaræi inter fratres ſuos.

* Impletum in Saulo, ſive Paulo. August.

27. Benjamin lupus rapax *, manè comedet prædam, & veſperè dividet ſpolia.

28. Omnes hi in tribubus Iſrael duodecim: hæc locutus eſt eis pater ſuus, benedixitque ſingulis, benedictionibus propriis.

29. Et præcepit eis, dicens: Ego congregor ad populum meum: ſepelite me cum patribus meis in ſpelunca duplici quæ eſt in agro Ephron Hethæi:

‖ Supr. 23. 17.

30. contra Mambre in Terra Chanaan, ‖ quam emit Abraham cum agro ab Ephron Hethæo in poſſeſſionem ſepulchri,

31. Ibi ſepelierunt eum, & Saram uxorem ejus: ibi ſepultus eſt Iſaac cum Rebecca conjuge ſua: ibi & Lia condita jacet.

32. Finitiſque mandatis quibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, & obiit: appoſituſque eſt ad populum ſuum *.

* Ann. M. 2315. Ant. Chr. 1689.

CAPUT L.

Joſeph corpus patris curans cum ſenioribus Ægypti proficiſcitur ut in terra Chanaan ſepeliat; quo magna ſolemnitate peracto, fratres ob irrogatam illi injuriam ſibi timentes, benignè ſuſcipit & conſolatur: qui ubi mandatum dediſſet de ſuis oſſibus in Terram Chanaan deferendis, in pace quievit.

1. QUod cernens Joſeph, ruit ſuper faciem patris flens & deoſculans eum.

2. Præcepitque ſervis ſuis medicis, ut aromatibus condirent patrem.

3. Quibus juſſa explentibus, tranſierunt quadraginta dies: iſte quippe mos erat cadaverum conditorum: flevitque eum Ægyptus ſeptuaginta diebus.

4. Et expleto planctus tempore, locutus eſt Joſeph ad familiam Pharaonis: Si inveni gratiam in conſpectu veſtro, loquimini in auribus Pharaonis:

5. eò quòd pater meus adjuraverit me, dicens: En morior, in ſepulchro meo ‖ quod fodi mihi in terra Chanaan, ſepelies me. Aſcendam igitur, & ſepeliam patrem meum, ac revertar.

‖ Supr. 47. 29.

6. Dixitque ei Pharao: Aſcende & ſepeli patrem tuum ſicut adjuratus es.

7. Quo aſcendente, ierunt cum eo omnes ſenes domus Pharaonis, cunctique majores natu terræ Ægypti:

8. domus Joſeph cum fratribus ſuis, abſque parvulis & gregibus, atque armentis, quæ dereliquerant in terra Geſſen.

9. Habuit quoque in comitatu currus & equites: & facta eſt turba non modica.

10. Veneruntque ad Aream Arad, quæ ſita eſt trans Jordanem: ubi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi, impleverunt ſeptem dies.

11. Quod cùm vidiſſent habitatores Terræ Chanaan, dixerunt: Planctus magnus eſt iſte Ægyptus. Et idcircò vocatum eſt nomen loci illius, Planctus Ægypti.

12. Fecerunt ergo filii Jacob ſicut præceperat eis:

13. Et portantes eum in Terram Chanaan, ‖ ſepelierunt eum in ſpelunca duplici, ‖ quam emerat Abraham cum agro in poſſeſſionem ſepulchri ab Ephron Hethæo contra faciem Mambre.

‖ Act. 7. 16.
‖ Sup. 23. 17.

14. Reverſuſque eſt Joſeph in Ægyptum cum fratribus ſuis, & omni comitatu, ſepulto patre.

15. Quo mortuo, timentes fratres ejus, & mutuò colloquentes: Ne fortè memor ſit injuriæ quam paſſus eſt, & reddat nobis omne malum quod fecimus,

16. mandaverunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis antequam moreretur,

17. ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obſecro ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ quam exercuerunt in te: nos quoque oramus ut ſervis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Quibus auditis flevit Joſeph.

18. Veneruntque ad eum fratres ſui: & proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui ſumus.

19. Quibus ille reſpondit: Nolite timere: num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?

20. ‖ Vos cogitaſtis de me malum: ſed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis, & ſalvos faceret multos populos.

‖ Sup. 45. 5.

21. Nolite timere: ego paſcam vos & parvulos veſtros, conſolatuſque eſt eos, & blandè ac leniter eſt locutus.

‖ Supr. 47. 12.

22. Et habitavit in Ægypto cum omni domo patris ſui: vixitque centum decem annis. Et vidit Ephraim filios uſque ad tertiam generationem. ‖ Filii quoque Machir filii Manaſſe nati ſunt in genibus Joſeph.

‖ Num. 32. 39.

23. Quibus tranſactis, ‖ locutus eſt fratribus ſuis: Poſt mortem meam Deus viſitabit vos, & aſcendere vos faciet de terra iſta ad terram quam juravit Abraham, Iſaac, & Jacob.

‖ Hebr. 11. 22.
‖ Exod. 13. 19.
Joſ. 24. 32.

24. Cúmque adjuraſſet eos atque dixiſſet: Deus viſitabit vos: ‖ aſportate oſſa mea vobiſcum de loco iſto:

* An. M. 2369. Ant. Chr. 1635. Cùm per annos 80 Ægypto præfuiſſet.

25. mortuus eſt, expletis centum decem vitæ ſuæ annis. * Et conditus aromatibus, repoſitus eſt in loculo in Ægypto.

Digitized by Google

LIBER EXODI,

HEBRAICE VEELLE-SEMOTH.

Secundus Moſis liber Græcè dicitur EXODOS, *ideſt*, Exitus, *ab inſigni illa diſceſſione, qua filii Iſrael, relicta Ægypto, in libertatem ſe vindicarunt; Hebraicè verò* VEELLE-SEMOTH, *ideſt*, Et hæc nomina; *à primis ipſiuſmet libri dictionibus, nuncupatur. Continet autem durum populi Iſraelitici ſervitutem, admirandam ejuſdem liberationem, Divinæ Legis promulgationem: Denique res per 145. annos geſtas, à morte Joſephi ſcilicet, ad erectum Tabernaculum. Quod ſic deſcribitur:*

A morte Joſephi, ad nativitatem Moſis	an. 64.	*Chronol.* c. 8.
A nato Moſe ad exitum ex Ægypto	an. 80.	*Exod.* 7. 10.
Ab exitu ad erectum Tabernaculum	an. 1.	*Exod.* 40. 17.
ſumma	145.	
Quæ ſi addatur ad annos in Geneſi comprehenſos	2369.	
Exurget, à creatione mundi, annorum numerus	2514.	

CAPUT PRIMUM.

Nomina filiorum Iſrael qui Ægyptum ingreſſi ſunt, quorum multiplicationem novus Pharao fruſtrà impedire nititur onerum impoſitione, maſculorum cæde ac ſubmerſione: de obſtetricum miſeratione, & earum à Deo præmiatione.

Gen. 46. 8. 1. HÆc ſunt nomina filiorum Iſrael qui ingreſſi ſunt in Ægyptum cum Jacob: ſinguli cum domibus ſuis introierunt:

2. Ruben, Simeon, Levi, Judas,

3. Iſſachar, Zabulon & Benjamin,

4. Dan, & Nephtali, Gad, & Aſer.

5. Erant igitur omnes animæ eorum qui egreſſi ſunt de femore Jacob, ſeptuaginta: || Joſeph autem in Ægypto erat.

|| V. Geneſ. 46. 27.

6. Quo mortuo, & univerſis fratribus ejus, omnique cognatione illa,

|| Act. 7. 17.

7. || filii Iſrael creverunt, & quaſi germinantes multiplicati ſunt: ac roborati nimis, impleverunt terram.

8. Surrexit intereà * rex novus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Joſeph,

9. & ait ad populum ſuum: Ecce, populus filiorum Iſrael multus, & fortior nobis eſt.

10. Venite, ſapienter opprimamus eum: ne fortè multiplicetur: & ſi ingruerit contra nos bellum, addatur inimicis noſtris, expugnatiſque nobis egrediatur de terra.

11. Præpoſuit itaque eis magiſtros operum, ut affligerent eos oneribus: ædificaveruntque urbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, & Rameſſes.

12. Quantòque opprimebant eos, tantò magis multiplicabantur, & creſcebant:

13. oderantque filios Iſrael Ægyptii, & affligebant illudentes eis:

14. atq; ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti & lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur.

15. Dixit autem Rex Ægypti obſtetricibus Hebræorum: quarum una vocabatur Sephora, altera Phua,

16. præcipiens eis: Quando obſtetricabitis Hebræas, & partus tempus advenerit: ſi maſculus fuerit, interficite eum: ſi femina, reſervate.

17. Timuerunt autem obſtetrices Deum, & non fecerunt juxta præceptum regis Ægypti, ſed conſervabant mares.

18. Quibus ad ſe accerſitis, rex ait: Quidnam eſt hoc quod facere voluiſtis, ut pueros ſervaretis?

19. Quæ reſponderunt: Non ſunt Hebrææ ſicut Ægyptiæ mulieres: ipſæ enim obſte-

* Rameſſes-Miamun qui per 66. an. regnavit ab ann. mundi 2427. ad ann. 2494. Miamun verò dictus videtur à MOY, quod lingua Ægypt. aquam ſignificat.

tricandi

tricandi habent ſcientiam, & priuſquam
veniamus ad eas, pariunt.
20. Benè ergo fecit Deus obſtetricibus: &
crevit populus, confortatuſque eſt nimis.
21. Et quia timuerunt obſtetrices De-
um, ædificavit eis domos.
22. Præcepit ergo Pharao omni populo
ſuo, dicens: Quidquid maſculini ſexus na-
tum fuerit, in flumen projicite: quidquid
feminini, reſervate.

CAPUT II.

Moyſes aquis expoſitus, & inde extractus, ac a matre ſua nutritus juſſu filiæ Pharaonis quæ ipſum adoptavit, propter Ægyptii cædem in Madian metu regis fugit; ubi accepta uxore filia ſacerdotis duos genuit filios.

1. EGreſſus eſt poſt hæc vir de domo Le-
vi: ‖ & accepit uxorem ſtirpis ſuæ. ‖ *Infr.* 6. 20.
2. Quæ concepit, & ‖ peperit filium *: & vi- ‖ *Heb.* 11. 23.
dens eum elegantẽ, abſcondit tribus menſibus. Ann. M. 2433. Ant. Chr. 1571. Anno 41. poſt mortem Levi.
3. Cùmque jam celare non poſſet, ſum-
pſit fiſcellam ſcirpeam, & linivit eam bi-
tumine ac pice: poſuitque intus infantulum,
& expoſuit eum in carecto ripæ fluminis,
4. ſtante procul ſorore ejus, & conſide-
rante eventum rei.
5. ‖ Ecce autem deſcendebat filia Pharao- ‖ *Actor.* 7. 21.
nis ut lavaretur in flumine: & puellæ ejus *Heb.* 11. 23.
gradiebantur per crepidinem alvei. Quæ
cùm vidiſſet fiſcellam in papyrione, miſit
unam è famulabus ſuis: & allatam
6. aperiens, cernenſque in ea parvulum
vagientem, miſerta ejus, ait: De infanti-
bus Hebræorum eſt hic.
7. Cui ſoror pueri: Vis, inquit, ut va-
dam, & vocem tibi mulierem Hebræam,
quæ nutrire poſſit infantulum?
8. Reſpondit: Vade. Perrexit puella &
vocavit matrem ſuam.
9. Ad quam locuta filia Pharaonis: Accipe,
ait, puerum iſtum, & nutri mihi: ego dabo tibi
mercedem tuam. Suſcepit mulier, & nutrivit
puerum: adultumque tradidit filiæ Pharaonis.
10. Quem illa adoptavit in locum filii,
vocavitque nomen ejus Moyſes, dicens: An. ætatis 40. M. 2473. Ant. Chr. 1531.
Quia de aqua tuli eum.
11. In diebus illis poſtquam creverat *
Moyſes, egreſſus eſt ad fratres ſuos: vi-
ditque afflictionem eorum, & virum Æ- †Unum ex præfectis operum. *Philo.*
gyptium † percutientem quemdam de Hæ-
bræis fratribus ſuis. ‖ ‖ *Hebr.* 11. 24.
12. Cùmque circumſpexiſſet huc atque il-
luc, & nullum adeſſe vidiſſet, percuſſum
Ægyptium abſcondit ſabulo.
13. Et egreſſus die altero conſpexit duos
Hebræos rixantes: dixitque ei qui faciebat
injuriam: Quare percutis proximum tuum?
14. Qui reſpondit: Quis te conſtituit prin-
cipem & judicem ſuper nos? num occidere
me tu vis, ſicut heri occidiſti Ægyptium?
Timuit Moyſes, & ait: Quomodo palàm
factum eſt verbum iſtud?
15. Audivitque Pharao ſermonem hunc,
& quærebat occidere Moyſen: qui fugiens
de conſpectu ejus, moratus eſt in Terra
Madian, & ſedit juxta puteum.
16. Erant autem ſacerdoti Madian ſeptẽ filiæ,
quæ venerunt ad hauriendã aquam: & impletis
canalibus adaquare cupiebant greges patris ſui.
17. Supervenere paſtores, & ejecerunt
eas, ſurrexitque Moyſes, & defenſis puel-
lis, adaquavit oves earum.
18. Quæ cùm revertiſſent ad Raguel patrem * *Patrem hic quidã avum interpretantur: Et colligi poſſe videtur ex *Nu.* 10. 29. Confer cum *Gen.* 24. 48.
ſuum, dixit ad eas: Cur velociùs veniſtis ſolito?
19. Reſponderunt: Vir Ægyptius liberavit
nos de manu paſtorum: inſuper & hauſit
aquam nobiſcum, potumque dedit ovibus.
20. At ille: Ubi eſt? inquit, Quare dimiſi-
ſtis hominem? vocate eum ut comedat panem.
21. Juravit ergo Moyſes quòd habitaret cum
eo. ‖ Accepitque Sephoram filiam ejus uxorem: ‖ *Inf.* 18. 2. 3. 1. *Par.* 23. 15.
22. quæ peperit ei filium, quem vocavit
Gerſam, dicens: Advena fui in terra aliena.
Alterum verò peperit, quem vocavit Elie-
zer, dicens: Deus enim patris mei adjutor
meus eripuit me de manu Pharaonis.
23. Poſt multum verò temporis mortuus
eſt rex Ægypti: & ingemiſcentes filii Iſrael,
propter opera vociferati ſunt: aſcenditque
clamor eorum ad Deum ab operibus.
24. Et audivit gemitum eorum, ac recor-
datus eſt fœderis quod pepigit cum Abra-
ham, Iſaac, & Jacob.
25. Et reſpexit Dñs filios Iſrael, & cognovit eos.

C A-

CAPUT III.

Dominus Moyſi, oves Jethro ſoceri paſcenti, in rubo apparens, mittit eum etiam renitentem ad filios Iſrael de manu Pharaonis liberandos, ſpoliatis Ægyptiis.

Anno M. 2513. Ant. Chr. 1491. Moſis 80.

1. MOyſes autem paſcebat oves Jethro
ſoceri ſui ſacerdotis Madian: cùm-
que minaſſet gregem ad interiora deſerti,
venit ad montem Dei, Horeb.
2. Apparuitque ei Dominus * in flamma
ignis de medio rubi: & videbat quòd ru-
bus arderet, & non combureretur.
3. Dixit ergo Moyſes: Vadam, & vide-
bo viſionem hanc magnam, quare non
comburatur rubus.
4. Cernens autem Dominus quòd pergeret
ad videndum, vocavit eum de medio rubi, &
ait: Moyſes, Moyſes. Qui reſpondit: Adſum,
5. At ille: Ne appropies, inquit, huc:
ſolve calceamentum de pedibus tuis: locus
enim, in quo ſtas, terra ſancta eſt.
6. Et ait: ‖ Ego ſum Deus patris tui:
Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Ja-
cob. Abſcondit Moyſes faciem ſuam: non
enim audebat aſpicere contra Deum.
7. Cui ait Dominus: Vidi afflictionem populi
mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi pro-
pter duritiam eorum qui præſunt operibus.
8. & ſciens dolorem ejus, deſcendi ut li-
berem eum de manibus Ægyptiorum, & edu-
cam de terra illa in terram bonam, & ſpa-
tioſam, in terram quæ fluit lacte & melle,
ad loca Chananæi, & Hethæi, & Amor-
rhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebuſæi.
9. Clamor ergo filiorum Iſrael venit ad
me: vidique afflictionem eorum, qua ab
Ægyptiis opprimuntur.
10. Sed veni, & mittam te ad Pharao-
nem, ut educas populum meum, filios Iſ-
rael, de Ægypto.
11. Dixitque Moyſes ad Deum: Quis ſum
ego, ut vadam ad Pharaonem, & educam
filios Iſrael de Ægypto?
12. Qui dixit ei: Ego ero tecum: & hoc
habebis ſignum, quòd miſerim te: Cùm
eduxeris populum meum de Ægypto,
immolabis Deo ſuper montem iſtum.
13. Ait Moyſes ad Deum: Ecce ego vadam
ad filios Iſrael, & dicam eis: Deus patrum
veſtrorum miſit me ad vos: Si dixerint mihi:
Quod eſt nomen ejus? quid dicam eis?
14. Dixit Deus ad Moyſen: EGO SUM
QUI SUM. Ait: Sic dices filiis Iſrael: QUI
EST, miſit me ad vos.
15. Dixitque iterùm Deus ad Moyſen:
Hæc dices filiis Iſrael: Dominus Deus patrum
veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac,
& Deus Jacob, miſit me ad vos: hoc no-
men mihi eſt in æternum, & hoc memoriale
meum in generationem & generationem.
16. Vade, & congrega ſeniores Iſrael, & dices
ad eos: Dominus Deus patrum veſtrorum ap-
paruit mihi, Deus Abraham, Deus Iſaac, &
Deus Jacob, dicens: Viſitans viſitavi vos, &
vidi omnia quæ acciderunt vobis in Ægypto:
17. Et dixi ut educam vos de afflictione
Ægypti, in terram Chananæi, & Hethæi, &
Amorrhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Je-
buſæi, ad terram fluentem lacte & melle.
18. Et audient vocem tuam ingredierîſque
tu, & ſeniores Iſrael, ad regem Ægypti, & di-
ces ad eum: Dominus Deus Hebræorum voca-
vit nos: ibimus viam trium dierum in ſolitudi-
nem, ut immolemus Domino Deo noſtro.
19. Sed ego ſcio quòd non dimittet vos rex
Ægypti ut eatis, niſi per manum validam.
20. Extendam enim manum meam, & percutiā
Ægyptū in cunctis mirabilibus meis, quę factu-
rus ſum in medio eorū: poſt hæc dimittet vos.
21. Daboq; gratiam populo huic coram Ægy-
ptiis: ‖ & cùm egredimini, non exibitis vacui:
22. ſed poſtulabit mulier à vicina ſua,
& ab hoſpita ſua, vaſa argentea & aurea,
ac veſtes: ponetiſque eas ſuper filios & fi-
lias veſtras, & ſpoliabitis Ægyptum.

* i. Angelus, ut docet nos Stephan. Act. 7. 30.

‖ Matt. 22. 32. Marc. 12. 26. Luc. 20. 37.

‖ Infr. 11. 2. 12. 35.

CAPUT IV.

Moyſes tribus ſignis à Deo acceptis, in Ægyptum cum uxore proficiſcitur: uxor circumcidit filium: Aaron fratri Moyſi occurrit, ſimulque venerunt ad filios Iſrael.

1. RESpondens Moyſes, ait: Non credent
mihi, neque audient vocem meam,

ſed dicent : Non apparuit tibi Dominus.

2. Dixit ergo ad eum : Quid eſt quod tenes in manu tua? Reſpondit : Virga.

3. Dixitque Dominus : Projice eam in terram. Projecit, & verſa eſt in colubrum, ita ut fugeret Moyſes.

4. Dixitque Dominus : Extende manum tuam, & apprehende caudam ejus. Extendit, & tenuit, verſaque eſt in virgam.

5. Ut credant, inquit, quòd apparuerit tibi Dominus Deus patrum ſuorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Jacob.

6. Dixitque Dominus rurſum : Mitte manum tuam in ſinum tuum. Quàm cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar nivis.

7. Retrahe, ait, manum tuam in ſinum tuum. Retraxit & protulit iterum, & erat ſimilis carni reliquæ.

8. Si non crediderint, inquit, tibi, neque audierint ſermonem ſigni prioris, credent verbo ſigni ſequentis.

9. Quòd ſi nec duobus quidem his ſignis crediderint, neque audierint vocem tuam: ſume aquam fluminis, & effunde eam ſuper aridam, & quidquid hauſeris de fluvio, vertetur in ſanguinem.

10. Ait Moyſes. Obſecro Domine, non ſum eloquens ab heri & nudiuſtertius : & ex quo locutus es ad ſervum tuum, impeditioris & tardioris linguæ ſum.

11. Dixit Dominus ad eum : Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus eſt mutum & ſurdum, videntem & cæcum? nonne ego?

|| Matth. 10. 20. 12. Perge igitur, || & ego ero in ore tuo: doceboque te quid loquaris.

13. At ille : Obſecro, inquit, Domine, mitte quem miſſurus es.

14. Iratus Dominus in Moyſen, ait : Aaron frater tuus Levites, ſcio quòd eloquens ſit : ecce ipſe egreditur in occurſum tuum, videnſque te lætabitur corde.

15. Loquere ad eum, & pone verba mea in ore ejus : & ego ero in ore tuo, & in ore il-
|| Inf. 7. 2. lius, || & oſtendam vobis quid agere debeatis.

16. Ipſe loquetur pro te ad populum, & erit os tuum : tu autem eris ei in his quæ ad Deum pertinent.

17. Virgam quoque hanc ſume in manu tua, in qua facturus es ſigna.

18. Abiit Moyſes, & reverſus eſt ad Jethro ſocerum ſuum, dixitque ei : Vadam & revertar ad fratres meos in Ægyptum, ut videam ſi adhuc vivant. Cui ait Jethro : Vade in pace.

19. Dixit ergo Dominus ad Moyſen in Madian : Vade, & revertere in Ægyptum: Mortui ſunt enim omnes qui quærebant animam tuam.

20. Tulit ergo Moyſes uxorem ſuam, & filios ſuos, & impoſuit eos ſuper aſinum, reverſuſque eſt in Ægyptum, portans virgam Dei in manu ſua.

21. Dixitque ei Dominus revertenti in Ægyptum : Vide ut omnia oſtenta quæ poſui in manu tua, facias coram Pharaone : ego indurabo cor ejus, & non dimittet populum.

22. Diceſque ad eum : Hæc dicit Dominus, Filius meus primogenitus Iſrael.

23. Dixi tibi : Dimitte filium meum ut ſerviat mihi; & noluiſti dimittere eum : ecce ego interficiam filium tuum primogenitum.

24. Cùmque eſſet in itinere, in diverſorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum.

25. Tulit illicò Sephora acutiſſimam petram, & circumcidit præputium filii ſui, tetigitque pedes ejus, & ait : Sponſus ſanguinum tu mihi es.

26. Et dimiſit eum poſtquam dixerat : Sponſus ſanguinum, ob circumciſionem.

27. Dixit autem Dominus ad Aaron : Vade in occurſum Moyſi in deſertum. Qui perrexit obviàm ei in Montem Dei, & oſculatus eſt eum.

28. Narravitque Moyſes Aaron omnia verba Domini quibus miſerat eum, & ſigna quæ mandaverat.

29. Veneruntque ſimul, & congregaverunt cunctos ſeniores filiorum Iſrael.

30. Locutuſque eſt Aaron omnia verba quæ dixerat Dominus ad Moyſen : & fecit ſigna coram populo,

31. & credidit populus. Audieruntque quòd viſitaſſet Dominus filios Iſrael, & quòd reſpexiſſet afflictionem illorum : & proni adoraverunt.

Digitized by Google

CAPUT V.

Moyſes & Aaron Pharaoni Dei mandata referunt: quæ ille contemnens, graviùs Iſraëlitas premit negatis paleis; quod audiens Moyſes orat pro eis Dominum.

Anno Moyſis 80. Aaron 83. M. 2512. Ant. Chr. 1491.

1. POſt hæc ingreſſi ſunt Moyſes & Aaron, & dixerunt Pharaoni: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi in deſerto.

2. At ille reſpondit: Quis eſt Dominus, ut audiam vocem ejus, & dimittam Iſrael? neſcio Dominum, & Iſrael non dimittam.

3. Dixeruntque: Deus Hebræorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in ſolitudinem, & ſacrificemus Domino Deo noſtro: ne fortè accidat nobis peſtis aut gladius.

4. Ait ad eos rex Ægypti: Quare Moyſes & Aaron ſolicitatis populum ab operibus ſuis? ite ad onera veſtra.

5. Dixitque Pharao. Multus eſt populus terræ: videtis quòd turba ſuccreverit: quantò magis ſi dederitis eis requiem ab operibus?

6. Præcepit ergo in die illo præfectis operum & exactoribus populi, dicens:

7. Nequaquam ultrà dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, ſicut priùs: ſed ipſi vadant, & colligant ſtipulas.

8. Et menſuram laterũ, quam priùs faciebant, imponetis ſuper eos, nec minuetis quidquam: vacant enim, & idcircò vociferantur, dicentes: Eamus, & ſacrificemus Deo noſtro.

9. Opprimantur operibus, & expleant ea: ut non acquieſcant verbis mendacibus.

10. Igitur egreſſi præfecti operum & exactores ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas:

11. ite, & colligite ſicubi invenire poteritis, nec minuetur quidquam de opere veſtro.

12. Diſperſuſque eſt populus per omnem Terram Ægypti ad colligendas paleas.

13. Præfecti quoque operum inſtabant, dicentes: Complete opus veſtrum quotidie, ut priùs facere ſolebatis quando dabantur vobis paleæ.

14. Flagellatique ſunt qui præerant operibus filiorum Iſrael, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis menſuram laterum ſicut priùs, nec heri, nec hodie?

15. Veneruntque præpoſiti filiorum Iſrael, & vociferati ſunt ad Pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra ſervos tuos?

16. Paleæ non dantur nobis, & lateres ſimiliter imperantur: en famuli tui flagellis cædimur, & injuſtè agitur contra populum tuum.

17. Qui ait: Vacatis otio, & idcircò dicitis: Eamus, & ſacrificemus Domino.

18. Ite ergo, & operamini: paleæ non dabuntur vobis, & reddetis conſuetum numerum laterum.

19. Videbantque ſe præpoſiti filiorum Iſrael in malo, eò quòd diceretur eis: Non minuetur quidquam de lateribus per ſingulos dies.

20. Occurreruntque Moyſi & Aaron, qui ſtabant ex adverſo, egredientibus à Pharaone:

21. & dixerunt ad eos: Videat Dominus & judicet, quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſervis ejus, & præbuiſtis ei gladium, ut occideret nos.

22. Reverſuſque eſt Moyſes ad Dominum, & ait: Domine, cur afflixiſti populum iſtum? quare miſiſti me?

23. Ex eo enim quo ingreſſus ſum ad Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: & non liberaſti eos.

CAPUT VI.

Conſolatur Deus Iſraëlitas per Moyſen, Terræ Chanaan promiſſione; recenſeturque genealogia Ruben, Simeonis & Levi, uſque ad Moyſen & Aaron.

1. DIxitque Dominus ad Moyſen: Nunc videbis quæ facturus ſum Pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, & in manu robuſta ejiciet illos de terra ſua. Eodem an. 2513.

2. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen dicens: Ego Dominus

3. qui apparui Abraham, Iſaac, & Jacob, in Deo omnipotente: & nomen meum ADONAI non indicavi eis.

4. Pepigique fœdus cum eis, ut darem eis Terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenæ.

5. Ego audivi gemitum filiorum Iſrael, quo Ægyptii oppreſſerunt eos: & recordatus ſum pacti mei.

6. Ideò

6. Ideò dic filiis Iſrael : Ego Dominus qui educam vos de ergaſtulo Ægyptiorum, & eruam de ſervitute: ac redimam in brachio excelſo, & judiciis magnis.

7. Et aſſumam vos mihi in populum, & ero veſter Deus : & ſcietis quod ego ſum Dominus Deus veſter , qui eduxerim vos de ergaſtulo Ægyptiorum:

8. & induxerim in terram, ſuper quam levavi manum meam ut darem eam Abraham, Iſaac, & Jacob: daboque illam vobis poſſidendam, ego Dominus.

9. Narravit ergo Moyſes omnia filiis Iſrael: qui non acquieverunt ei propter anguſtiam ſpiritus, & opus duriſſimum.

10. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

11. Ingredere, & loquere ad Pharaonem regẽ Ægypti, ut dimittat filios Iſrael de terra ſua.

12. Reſpondit Moyſes coram Domino: Ecce filii Iſrael non audiunt mè:& quomodo audiet Pharao, præſertim cùm incircũciſus ſim labiis?

13. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, & dedit mandatum ad filios Iſrael, & ad Pharaonem regem Ægypti, ut educerent filios Iſrael de terra Ægypti.

|| *Gen. 46. 9. Num. 26. 5. 1. Par. 5. 1.* 14. || Iſti ſunt principes domorum per familias ſuas. Filii Ruben primogeniti Iſraelis: Henoch & Phallu, Heſron & Charmi.

|| *1. Par. 4. 24.* 15. Hæ cognationes Ruben . || Filii Simeon: Jamuel & Jamin, & Ahod, & Jachin, & Soar, & Saul filius Chananitidis: hæ progenies Simeon.

16. Et hæc nomina filiorum Levi per cognationes ſuas: Gerſon & Caath & Merari. Anni autem vitæ Levi fuerunt centum triginta ſeptem *.

* Mortuus eſt ergo Ann. M. 2392. (natus quippe ann. 2255. *Gen. 29. 34.* atq; adeò 121. ann. ante Exodum.

|| *1. Par. 6. 1. 23. 6.* 17. || Filii Gerſon : Lobni & Semei, per cognationes ſuas.

|| *Num. 3. 19. & 26. 57. 58. 1. Par. 6. 2. & 23. 12.* 18. || Filii Caath : Amram, & Iſaar, & Hebron, & Oziel. Anni quoque vitæ Caath, centum triginta tres.

19. Filii Merari : Moholi & Muſi : hæ cognationes Levi per familias ſuas.

20. Accepit autem Amram uxorem Jochabed patruelem ſuam: quæ peperit ei Aaron & Moyſen. Fueruntque anni vitæ Amram, centum triginta ſeptem.

21. Filii quoque Iſaac: Core, & Nepheg, & Zechri.

22. Filii quoque Oziel: Miſael, & Eliſaphan, & Sethri.

23. Accepit autem Aaron uxorem Eliſabeth; filiam Aminadab, ſororem Nahaſon, quę peperit ei Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

24. Filii quoque Core: Aſer, & Elcana, & Abiaſaph: hæ ſunt cognationes Coritarum.

25. At verò Eleazar filius Aaron accepit uxorem de filiabus Phutiel : quæ peperit ei Phinees. Hi ſunt principes familiarum Leviticarum per cognationes ſuas.

26. Iſte eſt Aaron & Moyſes, quibus præcepit Dominus ut educerent filios Iſrael de Terra Ægypti per turmas ſuas.

27. Hi ſunt, qui loquuntur ad Pharaonem regem Ægypti, ut educant filios Iſrael de Ægypto : iſte eſt Moyſes & Aaron,

28. in die qua locutus eſt Dominus ad Moyſen, in Terra Ægypti.

29. Et locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Ego Dominus: loquere ad Pharaonem regem Ægypti, omnia quæ ego loquor tibi.

30. Et ait Moyſes coram Domino . En incircumciſus labiis ſum, quomodo audiet me Pharao?

CAPUT VII.

Moyſes & Aaron ad Pharaonem loquuntur, virgam vertunt in ſerpentem, & aquam virgam percuſſam in ſanguinem; quæ etiam faciunt Magi Pharaonis ſuis incantationibus; quam ob cauſam Pharao magis induratur.

* Eodem ann. 2513. 1. DIxitque Dominus ad Moyſen *: Ecce conſtitui te Deum Pharaonis: & Aaron frater tuus erit propheta tuus.

2. || Tu loqueris ei omnia quæ mando tibi: & ille loquetur ad Pharaonem, ut dimittat filios Iſrael de terra ſua. || *Sup. 4. 15.*

3. Sed ego indurabo cor ejus, & multiplicabo ſigna & oſtenta mea in terra Ægypti,

4. & non audiet vos : immittamque manum meam ſuper Ægyptum , & educam exercitum & populum meum filios Iſrael de terra Ægypti per judicia maxima.

5. Et ſcient Ægyptii quia ego ſum Dominus qui extenderim manum meam ſuper Ægyp-

tum,& eduxerim filios Iſrael de medio eorum.
6. Fecit itaque Moyſes & Aaron ſicut
præceperat Dominus : ita egerunt.
7. Erat autem Moyſes octoginta annorum,
& Aaron octoginta trium, quando locuti
ſunt ad Pharaonem.
8. Dixitque Dominus ad Moyſen & Aaron:
9. Cùm dixerit vobis Pharao: Oſtendite ſigna;
dices ad Aaron: Tolle virgam tuam, & projice
eam coram Pharaone, ac vertetur in colubrum.
10. Ingreſſi itaque Moyſes & Aaron ad Pha-
raonem, fecerunt ſicut præceperat Dominus:
tulitque † Aaron virgam coram Pharaone &
ſervis ejus, quæ verſa eſt in colubrum.
11. * Vocavit autem Pharao ſapientes & ma-
leficos: & fecerunt etiam ipſi per incantationes
Ægyptiacas & arcana quædam ſimiliter.
12. Projeceruntque ſinguli virgas ſuas, quæ
verſæ ſunt in dracones: ſed devoravit virga
Aaron virgas eorum.
13. Induratumque eſt cor Pharaonis, & non
audivit eos, ſicut præceperat Dominus.
14. Dixit autem Dominus ad Moyſen:
Ingravatum eſt cor Pharaonis, non vult
dimittere populum.
15. Vade ad eum manè, ecce egredietur
ad aquas: & ſtabis in occurſum ejus ſuper ri-
pam fluminis: & virgam, quæ converſa eſt
in draconem, tolles in manu tua.
16. Diceſque ad eum: Dominus Deus He-
bræorum miſit me ad te, dicens: Dimitte
populum meum ut ſacrificet mihi in deſerto:
& uſque ad præſens audire noluiſti.

† Hebr. Chald. Gr. *projecit.*
* Quorum principes Jannes, & Mambres. 2. *Tim.* 3. 8.

17. Hæc igitur dicit Dominus: In hoc ſcies,
quòd ſim Dominus: ecce percutiam virga,
quæ in manu mea eſt, aquam fluminis, & *
vertetur in ſanguinem.
18. Piſces quoque, qui ſunt in fluvio, mo-
rientur, & computreſcent aquæ, & affli-
gentur Ægyptii bibentes aquam fluminis.
19. Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Dic
ad Aaron, Tolle virgam tuam, & extende
manum tuam ſuper aquas Ægypti, & ſuper
fluvios eorum, & rivos ac paludes, & omnes
lacus aquarum, ut vertantur in ſanguinem:
& ſit cruor in omni terra Ægypti, tam in
ligneis vaſis quàm in ſaxis.
20. Feceruntque Moyſes & Aaron ſicut
præceperat Dominus: ‖ & elevans virgam
percuſſit aquam fluminis coram Pharaone &
ſervis ejus: quæ verſa eſt in ſanguinem.
21. Et piſces, qui erant in flumine, mor-
tui ſunt: computruitque fluvius, & non po-
terant Ægyptii bibere aquam fluminis, &
fuit ſanguis in tota terra Ægypti.
22. ‖ Feceruntque ſimiliter malefici Ægy-
ptiorum incantationibus ſuis; & induratum
eſt cor Pharaonis, nec audivit eos, ſicut
præceperat Dominus.
23. Avertitque ſe, & ingreſſus eſt domum
ſuam, nec appoſuit cor etiam hac vice.
24. Foderunt autem omnes Ægyptii per
circuitum fluminis aquam ut biberent: non
enim poterant bibere de aqua fluminis.
25. Impletique ſunt ſeptem dies, poſtquam
percuſſit Dominus fluvium.

* Circa menſis 6. (qui deinceps erit 12.) diem 18. plaga I. contigit.
‖ *Inf.* 17. 1. *Pſalm.* 77. 44.
Sap. 17.

C A P U T VIII.

Secunda Ægypti plaga eſt ranarum; pro quarum ablatione promittit Pharao populum dimittere, nec facit: quare additur tertia ſciniphum, & quarta muſcarum, propter quas rurſum promittit Pharao ſe filios Iſrael dimiſſurum, quod non fecit.

* Plaga II. contigit circa 25. diem ejuſdem menſis.

1. Dixit quoque Dominus ad Moyſen *:
Ingredere ad Pharaonem, & dices ad
eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum
meum, ut ſacrificet mihi:
2. ſin autem nolueris dimittere, ecce ego
percutiam omnes terminos tuos ranis.
3. Et ebulliet fluvius ranas: quæ aſcendent,
& ingredientur domum tuam, & cubiculum
lectuli tui, & ſuper ſtratum tuum, & in domos
ſervorum tuorum, & in populum tuum, & in
furnos tuos, & in reliquias ciborum tuorum:
4. & ad te, & ad populum tuum, & ad
omnes ſervos tuos intrabunt ranæ.
5. Dixitque Dominus ad Moyſen: Dic ad
Aaron: Extende manum tuam ſuper fluvios
ac ſuper rivos & paludes, & educ ranas
ſuper Terram Ægypti.
6. Et extendit Aaron manum ſuper aquas
Ægypti, & aſcenderunt ranæ, operueruntque Terram Ægypti.
7. ‖ Fecerunt autem & malefici per incan- ‖ *Sap.* 17. 7.

tatio-

Digitized by Google

tationes ſuas ſimiliter, eduxeruntque ranas ſuper Terram Ægypti.

8. Vocavit autem Pharao Moyſen & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum, ut auferat ranas à me & à populo meo: & dimittam populum, ut ſacrificet Domino.

9. Dixitque Moyſes ad Pharaonem: Conſtitue mihi quando deprecer pro te, & pro ſervis tuis, & pro populo tuo, ut abigantur ranæ à te & à domo tua & à ſervis tuis & à populo tuo: & tantùm in flumine remaneant.

10. Qui reſpondit: Cras. At ille: Juxta, inquit, verbum tuum faciam: ut ſcias quoniam non eſt ſicut Dominus Deus noſter.

11. Et recedent ranæ à te, & à domo tua, & à ſervis tuis, & à populo tuo: & tantùm in flumine remanebunt.

12. Egreſſique ſunt Moyſes & Aaron à Pharaone: & clamavit Moyſes ad Dominum pro ſponſione ranarũ quam condixerat Pharaoni.

13. Fecitque Dominus juxta verbum Moyſi: & mortuæ ſunt ranæ de domibus, & de villis, & de agris.

14. Congregaveruntque eas in immenſos aggeres, & computruit terra.

15. Videns autem Pharao quòd data eſſet requies, ingravavit cor ſuum, & non audivit eos, ſicut præceperat Dominus.

16. Dixitque Dominus ad Moyſen: Loquere ad Aaron: Extende virgam tuam, & percute pulverem terræ: & ſint ſciniphes † in univerſa Terra Ægypti.

† Muſcæ minutiſſimæ & inquietiſſimæ. *Hier. & Aug.*

17. Feceruntque ita. Et extendit * Aaron manum, virgam tenens: percuſſitque pulverem terræ, & facti ſunt ſciniphes in hominibus, & in jumentis: omnis pulvis terræ verſus eſt in ſciniphes per totam Terram Ægypti.

* Circa 17. diem.

18. Feceruntque ſimiliter malefici incantationibus ſuis, ut educerent ſciniphes, & non potuerunt: erantque ſciniphes tam in hominibus quàm in jumentis.

19. Et dixerunt malefici ad Pharaonem: Digitus Dei eſt hic: induratumque eſt cor Pharaonis, & non audivit eos ſicut præceperat Dñs.

20. Dixit quoque Dominus ad Moyſen: Conſurge diluculo, & ſta coram Pharaone: egredietur enim ad aquas: & dices ad eum: Hæc dicit Dominus: Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi.

21. Quòd ſi non dimiſeris eum, ecce ego mittam in te, & in ſervos tuos, & in populum tuum, & in domos tuas, omne genus muſcarum *: & implebuntur domus Ægyptiorum muſcis diverſi generis, & univerſa terra in qua fuerint.

* Circa 18. diem.

22. Faciamque mirabilem in die illa Terram Geſſen, in qua populus meus eſt, ut non ſint ibi muſcæ: & ſcias quoniam ego Dominus in medio terræ.

23. Ponamque diviſionem inter populum meum & populum tuum: cras * erit ſignum iſtud.

* 19. die.

24. Fecitque Dominus ita. Et venit muſca graviſſima † in domos Pharaonis & ſervorum ejus, & in omnem Terram Ægypti, corruptaque eſt terra ab hujuſcemodi muſcis:

† i. numeroſa, vel moleſtiſſima. *Vid. Sup.* 16. 9.

25. Vocavitque Pharao Moyſen & Aaron, & ait eis: Ite & ſacrificate Deo veſtro in terra hac.

26. Et ait Moyſes: Non poteſt ita fieri; abominationes * enim Ægyptiorum immolabimus Domino Deo noſtro? quòd ſi mactaverimus ea quæ colunt Ægyptii coram eis, lapidibus nos obruent.

* Chald. animal quod colunt.

27. Viam trium dierum pergemus in ſolitudinem: & ſacrificabimus Domino Deo noſtro, ‖ ſicut præcepit nobis.

‖ Sup. 3. 18.

28. Dixitque Pharao: Ego dimittam vos ut ſacrificetis Domino Deo veſtro in deſerto: verumtamen longiùs ne abeatis, rogate pro me.

29. Et ait Moyſes: Egreſſus à te, orabo Dominum: & recedet muſca à Pharaone, & à ſervis ſuis, & à populo ejus cras: verumtamen noli ultrà fallere, ut non dimittas populum ſacrificare Domino.

30. Egreſſuſque Moyſes à Pharaone, oravit Dominum *.

31. Qui fecit juxta verbum illius; & abſtulit muſcas à Pharaone, & à ſervis ſuis, & à populo ejus: non ſuperfuit ne una quidem.

32. Et ingravatum eſt cor Pharaonis, ita ut nec hac quidem vice dimitteret populum.

CAPUT IX.

Quinta plaga eſt peſtis in jumentis, ſexta ulcerum, ſeptima grandinis; ad quam promittit Pharao ſe dimiſſurum populum ſi ceſſet, verùm nec id complet, nullus autem filiorum Iſrael in his malis ullum patitur damnum.

1. Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ingredere ad Pharaonem, & loquere ad eum: Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum: Dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi.

Circa 7. Menſis (qui paulò poſt primi nomen accepit) diem 1.

2. Quòd ſi adhuc renuis, & retines eos.

3. Ecce manus mea erit ſuper agros tuos: & ſuper equos, & aſinos, & camelos, & boves, & oves, peſtis valdè gravis.

4. Et faciet Dominus mirabile, inter poſſeſſiones Iſrael, & poſſeſſiones Ægyptiorum, ut nihil omninò pereat ex his quæ pertinent ad filios Iſrael.

5. Conſtituitque Dominus tempus, dicens: * Cras faciet Dominus verbum iſtud in terra.

* 2. die.

6. Fecit ergo Dominus verbum hoc altera die: mortuaque ſunt omnia animantia Ægyptiorum: de animalibus verò filiorum Iſrael nihil omninò periit.

7. Et miſit Pharao ad videndum: nec erat quidquam mortuum de his quæ poſſidebat Iſrael. Ingravatumque eſt cor Pharaonis, & non dimiſit populum.

8. Et dixit Dñs ad Moyſen & Aaron: Tollite plenas manus cineris de camino, & ſpargat illum Moyſes in cœlum coram Pharaone.

9. Sitq; pulvis ſuper omnem terram Ægypti: erunt enim in hominibus & jumentis ulcera, & veſicæ turgentes in univerſa Terra Ægypti.

10. * Tuleruntque cinerem de camino, & ſteterunt coram Pharaone, & ſparſit illum Moyſes in cœlum: factaque ſunt ulcera veſicarum turgentium in hominibus, & jumentis:

* Circa 3. diem.

11. nec poterant malefici ſtare coram Moyſe propter ulcera quæ in illis erant, & in omni Terra Ægypti:

12. Induravitque Dominus cor Pharaonis, & non audivit eos, ſicut locutus eſt Dominus ad Moyſen.

Digitized by Google

13. Dixitque Dominus ad Moyſen : Manè conſurge, & ſta coram Pharaone, & dices ad eum : Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum : Dimitte populum meum ut ſacrificet mihi.

14. Quia in hac vice mittam omnes plagas meas ſuper cor tuum, & ſuper rivos tuos, & ſuper populum tuum : ut ſcias quòd non ſit ſimilis mei in omni terra.

15. Nunc enim extendens manum percutiam te & populum tuum peſte, peribiſque de terra.

|| Rom. 9. 17. 16. || Idcircò autem poſui te, ut oſtendam in te fortitudinem meam, & narretur nomen meum in omni terra.

17. Adhuc retines populum meum : & non vis dimittere eum?

* Circa 4. diem. 18. En pluam cras * hac ipſa hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in Ægypto, à die qua fundata eſt, uſque in præſens tempus.

19. Mitte ergo jam nunc, & congrega jumenta tua, & omnia quæ habes in agro : homines enim, & jumenta, & univerſa quæ inventa fuerint foris, nec congregata de agris, ceciderintque ſuper ea grando, morientur.

20. Qui timuit verbum Domini de ſervis Pharaonis, fecit confugere ſervos ſuos & jumenta in domos :

21. qui autem neglexit ſermonem Domini, dimiſit ſervos ſuos & jumenta in agris.

22. Et dixit Dominus ad Moyſen : Extende manum tuam in cœlum, ut fiat grando in univerſa Terra Ægypti : ſuper homines, & ſuper jumenta, & ſuper omnem herbam agri, in Terra Ægypti.

|| Sap. 16. 16. 19. 19. * Circa 5. diem. 23. || Extenditque Moyſes virgam in cœlum, & Dominus dedit tonitrua *, & grandinem, ac diſcurrentia fulgura ſuper terram : pluitque Dominus grandinem ſuper Terram Ægypti.

24. Et grando & ignis miſta pariter ferebantur : tantæque fuit magnitudinis, quanta antè nunquam apparuit in univerſa Terra Ægypti ex quo gens illa condita eſt.

25. Et percuſſit grando in omni Terra Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine uſque ad jumentum : cunctamque herbam agri percuſſit grando, & omne lignum regionis confregit.

26. Tantùm in Terram Geſſen, ubi erant filii Iſrael, grando non cecidit.

27. Miſitque Pharao, & vocavit Moyſen & Aaron, dicens ad eos : Peccavi etiam nunc : Dominus juſtus : ego & populus meus, impii.

28. Orate Dominum ut deſinant tonitrua Dei, & grando : ut dimittam vos, & nequaquam hic ultrà maneatis.

29. Ait Moyſes : Cùm egreſſus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, & ceſſabunt tonitrua, & grando non erit : ut ſcias quia Domini eſt terra :

30. novi autem, quòd & tu, & ſervi tui, necdum timeatis Dominum Deum.

31. Linum ergo & hordeum læſum eſt, eò quod hordeum eſſet virens, & linum jam folliculos germinaret :

32. triticum autem & far non ſunt læſa, quia ſerotina erant.

33. Egreſſuſque Moyſes à Pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum : & * ceſſaverunt tonitrua & grando, nec ultrà ſtillavit pluvia ſuper terram. * Circa 6. diem.

34. Videns autem Pharao quòd ceſſaſſet pluvia, & grando, & tonitrua, auxit peccatum :

35. & ingravatum eſt cor ejus, & ſervorum illius, & induratum nimis : nec dimiſit filios Iſrael, ſicut præceperat Dñs per manum Moyſi.

CAPUT X.

Octavum ſignum eſt locuſtarum : quibus ablatis, obduratus Pharao ne ſic quidem juxta condictum dimittit populum : quapropter nonum additur, nempe tenebrarum denſiſſimarum : propter quas permittit Pharao ut exeant, ſed protinus idem denegat, Moyſique minatur.

1. ET dixit Dominus ad Moyſen : Ingredere ad Pharaonem : ego enim induravi cor ejus, & ſervorum illius : ut faciam ſigna mea hæc in eo,

2. & narres in auribus filii tui, & nepotum tuorum, quoties contriverim Ægyptios, & ſigna mea fecerim in eis : & ſciatis quia ego Dominus.

3. * Introierunt ergo Moyſes & Aaron ad Pharaonem, & dixerunt ei : Hæc dicit Dominus Deus Hebræorum : Uſquequò non vis ſubjici mihi? dimitte populum meum, ut ſacrificet mihi. * Circa 7. diem.

4. || Sin

‖ Sap. 16. 9

4. ‖ Sin autem reſiſtis, & non vis dimittere eum: ecce ego inducam cras locuſtas in fines tuos,

5. quæ operiat ſuperficiem terræ, ne quidquam ejus appareat, ſed comedatur quod reſiduum fuerit grandini: corrodet enim omnia ligna quæ germinant in agris.

6. Et implebunt domos tuas, & ſervorum tuorum, & omnium Ægyptiorum: quantam non viderunt patres tui, & avi, ex quo orti ſunt ſuper terram, uſque in præſentem diem. Avertitque ſe, & egreſſus eſt à Pharaone.

7. Dixerunt autem ſervi Pharaonis ad eum: Uſquequò patiemur hoc ſcandalum: dimitte homines, ut ſacrificent Domino Deo ſuo: nonne vides quòd perierit Ægyptus?

8. Revocaveruntque Moyſen & Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, ſacrificate Domino Deo veſtro: quinam ſunt qui ituri ſunt?

9. Ait Moyſes: Cum parvulis noſtris & ſenioribus pergemus, cum filiis & filiabus, cum ovibus & armentis: eſt enim ſolemnitas Domini Dei noſtri.

10. Et reſpondit Pharao: Sic Dñs ſit vobiſcum, quo modo ego dimittam vos, & parvulos veſtros: cui dubium eſt quòd peſſimè cogitetis?

11. Non fiet ita, ſed ite tantùm viri, & ſacrificate Domino: hoc enim & ipſi petiſtis. Statimque ejecti ſunt de conſpectu Pharaonis.

12. Dixit autem Dominus ad Moyſen: Extende manum tuam ſuper Terram Ægypti ad locuſtam, ut aſcendat ſuper eam, & devoret omnem herbam, quæ reſidua fuerit grandini.

* Circa diem 8.

13. Et * extendit Moyſes virgam ſuper terram Ægypti: & Dominus induxit ventum urentem tota die illa, & nocte: & manè facto, ventus urens levavit locuſtas.

14. Quæ aſcenderunt ſuper univerſam Terram Ægypti: & ſederunt in cunctis finibus Ægyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant, nec poſteà futuræ ſunt.

15. Operueruntque univerſam ſuperficiem terræ, vaſtantes omnia. Devorata eſt igitur herba terræ, & quidquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiſerat: nihilque omninò virens relictum eſt in lignis, & in herbis terræ, in cuncta Ægypto.

16. Quamobrem feſtinus Pharao vocavit Moyſen & Aaron, & dixit eis: Peccavi in Dominum Deum veſtrum, & in vos.

17. Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, & rogate Dominum Deum veſtrum, ut auferat à me mortem iſtam.

18. Egreſſuſque Moyſes de conſpectu Pharaonis, oravit Dominum.

19. * Qui flare fecit ventum ab occidente vehementiſſimum, & arreptam locuſtam projecit in Mare rubrum: non remanſit ne una quidem in cunctis finibus Ægypti.

* Circa diem 9.

20. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſrael.

21. Dixit autem Dñs ad Moyſen: Extende manum tuam in cœlum: & ſint tenebræ ſuper Terram Ægypti, tam denſæ ut palpari queant.

22. Extenditque * Moyſes manum in cœlum: & factæ ſunt tenebræ horribiles in univerſa terra Ægypti tribus diebus.

* Circa diem 10.

23. ‖ Nemo vidit fratrem ſuum, nec movit ſe de loco in quo erat: ‖ ubicumque autem habitabant filii Iſrael, lux erat.

‖ Sap. 17. 2 ‖ Sap. 18. 1

24. Vocavitque Pharao Moyſen & Aaron *, & dixit eis. Ite, ſacrificate Domino: oves tantùm veſtræ & armenta remaneant, parvuli veſtri eant vobiſcum.

* Poſt tres dies tenebrarum.

25. Ait Moyſes: Hoſtias quoq; & holocauſta dabis nobis, quæ offeramus Dño Deo noſtro.

26. Cuncti greges pergent nobiſcum: non remanebit ex eis ungula: quæ neceſſaria ſunt in cultum Domini Dei noſtri: præſertim cùm ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipſum locum perveniamus.

27. Induravit autem Dominus cor Pharaonis, & noluit dimittere eos.

28. Dixitque Pharao ad Moyſen: Recede à me, & cave ne ultrà videas faciem meam: quocumque die apparueris mihi, morieris.

29. Reſpondit Moyſes: Ita fiet ut locutus es, non videbo ultrà faciem tuam.

CAPUT XI.

Ante decimum ſignum (ſtragem Primogenitorum) quod prædicit Dominus, hortatur ad Ægypti ſpoliationem, quæ poſt ſtragem peracta eſt.

1. ET dixit Dominus ad Moyſen. Adhuc una plaga tangam Pharaonem,

& Ægyptum, & poſt hæc dimittet vos, & exire compellet.
|| Sup. 3. 22. Infr. 12. 35.
2. || Dices ergo omni plebi, ut poſtulet vir ab amico ſuo, & mulier a vicina ſua, vaſa argentea & aurea.
3. Dabit autem Dominus gratiam populo ſuo coram Ægyptiis. || Fuitque Moyſes vir magnus valdè in Terra Ægypti, coram ſervis Pharaonis & omni populo.
Eccl. 45. 1.
4. Et ait: Hæc dicit Dominus: Media nocte * egrediar in Ægyptum:
* Die 14. ejuſdem menſis Abib: qui cum ſeptimus eſſet, exinde primus numeratus eſt.
5. & morietur omne primogenitum in Terra Ægyptiorum, à primogenito Pharaonis qui ſedet in ſolio ejus, uſque ad primogenitum ancillæ quæ eſt ad molam, & omnia primogenita jumentorum.
Infr. 12. 2.
6. Eritque clamor magnus in univerſa Terra Ægypti, qualis nec antè fuit, nec poſteà futurus eſt.
7. Apud omnes autem filios Iſrael non mutiet canis ab homine uſque ad pecus: ut ſciatis quanto miraculo dividat Dominus Ægyptios & Iſrael.
8. Deſcendentque omnes ſervi tui iſti ad me, & adorabunt me, dicentes: Egredere tu, & omnis populus qui ſubjectus eſt tibi: poſt hæc egrediemur.
9. Et exivit à Pharaone iratus nimis. Dixit autem Dominus ad Moyſen: Non audiet vos Pharao, ut multa ſigna fiant in Terra Ægypti.
10. Moyſes autem & Aaron fecerunt omnia oſtenta quæ ſcripta ſunt, coram Pharaone. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimiſit filios Iſrael de terra ſua.

CAPUT XII.

Paſchalis agni ritu declarato ac celebrato, ejuſque ſanguine domorum ſuperliminaribus illito, cæſis omnibus Ægypti primogenitis, Iſraelitæ cum divitiis Ægypti egrediuntur: de ritu Phaſe ac eſu azymorum, & tempore habitationis Iſrael in Ægypto.

‡ FER. 6. IN PARASC. EPIST. 2. Item
1. ‡ Dixit quoque Dominus ad Moyſen, & Aaron in Terra Ægypti:
2. Menſis iſte, vobis principium menſium: primus erit in menſibus anni.
SABBATO SANCTO PROPH. 9
3. Loquimini ad univerſum cœtum filiorum Iſrael, & dicite eis: Decima die menſis hujus * tollat unuſquiſque agnum per familias & domos ſuas.
* id eſt Abib.
4. Sin autem minor eſt numerus ut ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vicinum ſuum qui junctus eſt domui ſuæ, juxta numerū animarum quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni.
5. Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus: juxta quem ritum tolletis & hœdum.
6. Et ſervabitis eum uſque ad quartam decimam diem menſis hujus: immolabitque eum univerſa multitudo filiorū Iſrael ad veſperam.
7. Et ſument de ſanguine ejus, ac ponent ſuper utrumque poſtem, & in ſuperliminaribus domorum, in quibus comedent illum.
8. Et edent carnes nocte illa aſſas igni, & azymos panes cum lactucis agreſtibus:
9. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantùm aſſum igni: caput cum pedibus ejus & inteſtinis vorabitis.
10. Nec remanebit quidquam ex eo uſque manè: * ſi quid reſiduum fuerit, igne comburetis.
* Vide Levit. 7. 15.
11. Sic autem comedetis illum: Renes veſtros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, & comedetis feſtinanter: eſt enim Phaſe (id eſt tranſitus) Domini.
12. Et tranſibo per Terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Ægypti ab homine uſque ad pecus: & in cunctis diis Ægypti faciam judicia, ego Dominus.
13. Erit autem ſanguis vobis in ſignum in ædibus in quibus eritis: & videbo ſanguinem, & tranſibo vos: nec erit in vobis plaga diſperdens quando percuſſero Terram Ægypti.
14. Habebitis autem hunc diem in monumentum: & celebrabitis eum ſolemnem Dño in generationibus veſtris cultu ſempiterno.
15. Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus veſtris: quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſrael, à primo die uſque ad diem ſeptimum.
16. Dies prima erit ſancta atque ſolemnis,

& dies

Digitized by Google

& dies ſeptima eadem feſtivitate venerabitis: nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad veſcendum pertinent.

17. Et obſervabitis azyma: in eadem enim ipſa die educam exercitum veſtrum de Terra Ægypti, & cuſtodietis diem iſtum in generationes veſtras ritu perpetuo.

‖ *Levit. 23. 5. Num. 28. 16.*

18. ‖ Primo menſe, quartadecima die menſis ad veſperam comedetis azyma, uſque ad diem vigeſimam primam ejuſdem menſis ad veſperam.

19. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus veſtris: qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Iſrael; tam de advenis quam de indigenis terræ.

20. Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis veſtris edetis azyma.

21. Vocavit autem Moyſes omnes ſeniores filiorum Iſrael, & dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias veſtras, & immolate Phaſe.

‖ *Hebr. 11. 28.*

22. ‖ Faſciculumque hyſſopi tingite in ſanguine qui eſt in limine, & aſpergite ex eo ſuperliminare, & utrumque poſtem: nullus veſtrûm egrediatur oſtiū domus ſuę uſque manè.

23. Tranſibit enim Dominus percutiens Ægyptios: cùmque viderit ſanguinem in ſuperliminari, & in utroque poſte, tranſcendet oſtium domus, & non ſinet percuſſorem ingredi domus veſtras & lædere.

24. Cuſtodi verbum iſtud legitimum tibi & filiis tuis uſque in æternum.

25. Cùmque introieritis terram, quam Dominus daturus eſt vobis ut pollicitus eſt, obſervabitis cæremonias iſtas.

26. Et cùm dixerint vobis filii veſtri: Quæ eſt iſta religio?

27. dicetis eis: Victima tranſitus Domini eſt, quando tranſivit ſuper domos filiorum Iſrael in Ægypto, percutiens Ægyptios, & domos noſtras liberans. Incurvatuſque populus adoravit.

28. Et egreſſi filii Iſrael fecerunt ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aaron.

‖ *Sup. 15. 5.*

29. Factum eſt autem in noctis medio, ‖ percuſſit Dominus omne primogenitum in Terra Ægypti, à primogenito Pharaonis, qui in ſolio ejus ſedebat, ‖ uſque ad primogenitum captivæ quæ erat in carcere, & omne primogenitum jumentorum.

‖ *Sup. 18. 5.*

30. Surrexitque Pharao nocte, & omnes ſervi ejus, cunctaque Ægyptus: & ortus eſt clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus in qua non jaceret mortuus.

31. Vocatiſque Pharao, Moyſe & Aaron nocte, ait: Surgite & egredimini à populo meo, vos & filii Iſrael: ite, immolate Domino ſicut dicitis.

32. Oves veſtras, & armenta aſſumite, ut petieratis, & abeuntes benedicite mihi.

33. Urgebantque Ægyptii populum de terra exire velociter, dicentes: Omnes moriemur.

34. Tulit igitur populus conſperſam farinam antequam fermentaretur: & ligans in palliis, poſuit ſuper humeros ſuos.

‖ *Sup. 3. 22. 11. 2.*

35. Feceruntque filii Iſrael ‖ ſicut præceperat Moyſes: & petierunt ab Ægyptiis vaſa argentea & aurea, veſtemque plurimam.

36. Dominus autem dedit gratiam populo coram Ægyptiis ut commodarent eis: & ſpoliaverunt Ægyptios.

37. * Profectique ſunt filii Iſrael de Rameſſe in Socoth, ſexcenta ferè millia peditum virorum, abſque parvulis.

* Primi menſis, id eſt *Abib* die 15. ſub mediam noctem. Ann. M. 2513. Per. Jul. 3223. Ant. Chr. 491. Poſt vocationem Abrahami 430. Poſt ejectum Iſmaelem (qui primus Electum ſemè perſecutus eſt) 400. Poſt migrationem Jacob in Ægyptum 215.

38. Sed & vulgus promiſcuum innumerabile aſcendit cum eis, oves & armenta & animantia diverſi generis multa nimis.

39. Coxeruntque farinam, quam dudum de Ægypto conſperſam tulerant: & fecerunt ſubcinericios panes azymos: neque enim poterant fermentari cogentibus exire Ægyptiis, & nullam facere ſinentibus moram: nec pulmenti quidquam occurrerat præparare.

40. † Habitatio autem filiorum Iſrael qua manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum.

† Hebræi itaque hujus ℣. 40. ſic vertendum putant eruditi: *Peregrinatio autem filiorum Iſrael, qui* (non *quæ*) *manſerunt in Ægypto, fuerat 430. annorum.* Quod firmant, cùm Septuaginta, tùm Codex Samaritanus qui hos 430. annos à peregrinatione Abrahami numerandos exprimunt; ut volunt etiam omnes fere Patres. Imò idipſum eodē modo accepiſſe patet Apoſt. *Gal. 1. 16. 18.*

41. Quibus expletis, eadem die egreſſus eſt omnis exercitus Domini de Terra Ægypti.

42. Nox iſta eſt obſervabilis Domino, quando eduxit eos de Terra Ægypti: hanc obſervare debent omnes filii Iſrael in generationibus ſuis.

43. Dixitque Dominus ad Moyſen & Aaron: Hæc eſt religio Phaſe: Omnis alienigena non comedet ex eo.

44. Omnis autem ſervus emptitius circumcidetur, & ſic comedet.

45. Advena & mercenarius non edent ex eo:

46. In una domo comedetur, nec efferetis de carnibus ejus foras, nec ‖ os illius confringetis.

Num. 9. 12. 14. Joann. 19. 36.

47. Omnis cœtus filiorum Iſrael faciet illud.

48. Quòd ſi quis peregrinorum in veſtram voluerit tranſire coloniam, & facere Phaſe Domini, circumcidetur priùs omne maſculinum ejus, & tunc ritè celebrabit: eritque ſicut indigena terræ: ſi quis autem circumciſus non fuerit, non veſcetur ex eo.

49. Eadem lex erit indigenæ, & colono qui peregrinantur apud vos.

50. Feceruntque omnes filii Iſrael ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aaron.

51. Et eadem die eduxit Dominus filios Iſrael de Terra Ægypti per turmas ſuas.

CAPUT XIII.

Liberationis ab Ægypto Dominus religione Phaſe ac primogenitorum conſecratione meminiſſe jubet. Inde Iſrael per deſertum egrediens, oſſa Joſeph ſecum defert, & columnæ ignis ac nubis ducatum accipit.

1. LOcutuſque * eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

* Nempe in Socoth.

2. ‖ Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam in filiis Iſrael, tam de hominibus, quàm de jumentis: mea ſunt enim omnia.

‖ *Infr. 34. 19. Lev. 27. 26. Num. 8. 16. Luca 2. 23.*

3. Et ait Moyſes ad populum: Mementote diei hujus in qua egreſſi eſtis de Ægypto & de domo ſervitutis, quoniam in manu forti eduxit vos Dominus de loco iſto: ut non comedatis fermentatum panem.

4. Hodie egredimini menſe novarum frugum.

5. Cùmque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi & Hethæi & Amorrhæi &

Digitized by Google

rhevæi & Jebuſæi, quam juravit patribus tuis ut daret tibi, terram fluentem lacte & melle, celebrabis hunc morem ſacrorum menſe iſto.

6. Septem diebus veſceris azymis: & in die ſeptimo erit ſolemnitas Domini.

7. Azyma comedetis ſeptem diebus: non apparebit apud te aliquid fermentatum, nec in cunctis finibus tuis.

8. Narrabiſque filio tuo in die illo, dicens: Hoc eſt quod fecit mihi Dominus, quando egreſſus ſum de Ægypto.

9. Et erit quaſi ſignum in manu tua, & quaſi monumentum ante oculos tuos: & ut lex Domini ſemper ſit in ore tuo, in manu enim forti eduxit te Dominus de Ægypto.

10. Cuſtodies hujuſcemodi cultum ſtatuto tempore à diebus in dies.

11. Cùmque introduxerit te Dominus in Terram Chananæi, ſicut juravit tibi & patribus tuis, & dederit tibi eam:

‖ *Infr.* 22. 29. & 34. 19. *Ezech.* 44. 30. 12. ‖ ſeparabis omne quod aperit vulvam Domino, & quod primitivum eſt in pecoribus tuis: quidquid habueris maſculini ſexus, conſecrabis Domino.

13. Primogenitum aſini mutabis ove: quod ſi non redemeris, interficies. Omne autem primogenitum hominis de filiis tuis, pretio redimes.

14. Cùmque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid eſt hoc? reſpondebis ei: In manu forti eduxit nos Dominus de terra Ægypti, de domo ſervitutis.

15. Nam cùm induratus eſſet Pharao, & nollet nos dimittere, occidit Dominus omne primogenitum in terra Ægypti, à primogenito hominis uſque ad primogenitum jumentorum: idcircò immolo Domino omne quod aperit vulvam maſculini ſexus, & omnia primogenita filiorum meorum redimo.

‖ *Deut.* 6. 8. 16. ‖ Erit igitur quaſi ſignum in manu tua & quaſi appenſum quid, ob recordationem, inter oculos tuos: eò quòd in manu forti eduxit nos Dominus de Ægypto.

17. Igitur cùm emiſiſſet Pharao populum, non eos duxit Deus per viam Terræ Philiſthiim quæ vicina eſt: reputans ne fortè pœniteret eum, ſi vidiſſet adversùm ſe bella conſurgere, & reverteretur in Ægyptum.

18. Sed circumduxit per viam deſerti, quæ eſt juxta Mare rubrum: & armati aſcenderunt filii Iſræl de Terra Ægypti.

19. Tulit quoque Moyſes oſſa Joſeph ſecum: eò quòd adjuraſſet filios Iſrael, dicens: ‖ Viſitabit vos Deus, efferte oſſa mea hinc vobiſcum. ‖ *Gen.* 50. 24.

20. Profectique de Socoth caſtrametati ſunt in Etham in extremis finibus ſolitudinis.

21. ‖ Dominus autem præcedebat eos ad oſtendendam viam, per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis: ut dux eſſet itineris utroque tempore. ‖ *Num* 14. 14. 2. *Eſdr.* 9. 12. & 19. 1. *Cor.* 10. 1.

22. Nunquā deſuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctem, coram populo.

CAPUT XIV.

Pharao Iſraelem perſequens, & mare per ſiccum poſt illum ingrediens, cum univerſo equitatu, ac curribus ſubmergitur.

1. LOcutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Loquere filiis Iſrael: Reverſi caſtrametentur è regione Phihahiroth, quæ eſt inter Magdalum, & mare contra Beelſephon: in conſpectu ejus caſtra ponetis ſuper mare.

3. Dicturuſque eſt Pharao ſuper filiis Iſrael: Coarctati ſunt in terra, concluſit eos deſertum.

4. Et indurabo cor ejus, ac perſequetur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus: ſcientque Ægyptii quia ego ſum Dominus. Feceruntque ita.

5. Et nuntiatum eſt regi Ægyptiorum quòd fugiſſet populus: immutatumque eſt cor Pharaonis & ſervorum ejus ſuper populo, & dixerunt: Quid voluimus facere ut dimitteremus Iſrael, ne ſerviret nobis?

6. Junxit ergo currum, & omnem populum ſuum aſſumpſit ſecum.

7. Tulitque ſexcentos currus electos, & quidquid in Ægypto curruum fuit: & duces totius exercitus.

8. Induravitque Dominus cor Pharaonis regis Ægypti, & perſecutus eſt filios Iſrael: at illi egreſſi erant in manu excelſa.

9. ‖ Cùmque perſequerentur Ægyptii veſtigia præcedentium, repererunt eos in caſtris ſuper mare: omnis equitatus & currus Pharaonis, & univerſus exercitus, erant in Phihahiroth contra Beelſephon. ‖ *Joſ.* 24. 6. 1. *Mac.* 4. 9.

10. Cùmque appropinquaſſet Pharao, levantes filii Iſrael oculos, viderunt Ægyptios poſt ſe: & timuerunt valde: clamaveruntque ad Dominum,

11. & dixerunt ad Moyſen: Forſitan non erant ſepulchra in Ægypto, ideò tuliſti nos ut moreremur in ſolitudine: quid hoc facere voluiſti, ut educeres nos ex Ægypto?

12. Nonne iſte eſt ſermo, quem loquebamur ad te in Ægypto, dicentes: Recede à nobis, ut ſerviamus Ægyptiis? multò enim melius erat ſervire eis, quàm mori in ſolitudine.

13. Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere: ſtate, & videte magnalia Domini quæ facturus eſt hodie: Ægyptios enim, quos nunc videtis, nequaquam ultrà videbitis uſque in ſempiternum.

14. Dn̄s pugnabit pro vobis, & vos tacebitis.

15. Dixitque Dominus ad Moyſen: Quid clamas ad me? Loquere filiis Iſrael ut proficiſcantur.

16. Tu autem eleva virgam tuam, & extende manum tuam ſuper mare, & divide illud: ut gradiantur filii Iſrael in medio mari per ſiccum.

17. Ego autem indurabo cor Ægyptiorum ut perſequantur vos: & glorificabor in Pharaone, & in omni exercitu ejus, & in curribus & in equitibus illius.

18. Et ſcient Ægyptii quia ego ſum Dominus, cùm glorificatus fuero in Pharaone, & in curribus, atque in equitibus ejus.

19. Tollenſque ſe angelus Dei, qui præcedebat caſtra Iſrael, abiit poſt eos: & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens, poſt tergum

20. ſtetit inter caſtra Ægyptiorum & caſtra Iſrael: & erat nubes tenebroſa, & illuminans noctem: ita ut ad ſe invicem toto noctis tempore accedere non valerent.

21. Cùmque extendiſſet Moyſes manum ſuper mare, abſtulit illud Dominus flante vento vehementi & urente tota nocte, & vertit in ſiccum : diviſaque eſt aqua.

|| *Pſal.* 77. 13. 104. 37. *Pſal.* 113. 3. *Heb.* 11. 29.

22. || Et ingreſſi ſunt filii Iſrael per medium ſicci maris : erat enim aqua quaſi murus à dextera eorum & læva.

23. Perſequenteſque Ægyptii ingreſſi ſunt poſt eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus ejus & equites, per medium maris.

‡ SABB. SANCTO PROPH. 4. VIGIL. PENTEC. PROPH. 2. || *Sap.* 18. 15.

24. ‡ Jamque advenerat vigilia matutina, || & ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis, & nubis, interfecit exercitum eorum :

25. & ſubvertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Ægyptii : Fugiamus Iſraelem : Dominus enim pugnat pro eis contra nos.

26. Et ait Dominus ad Moyſen : Extende manum tuam ſuper mare, ut revertantur aquæ ad Ægyptios ſuper currus & equites eorum.

27. Cumque extendiſſet Moyſes manum contra mare, reverſum eſt primo diluculo ad priorem locum : fugientibuſque Ægyptiis occurrerunt aquæ, & involvit eos Dominus in mediis fluctibus.

28. Reverſæque ſunt aquæ, & operuerunt currus & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui ſequentes ingreſſi fuerant mare : nec unus quidem ſuperfuit ex eis.

29. Filii autem Iſrael perrexerunt per medium ſicci maris, & aquæ eis erant quaſi pro muro à dextris & à ſiniſtris :

* Menſis 1. idest, *Abib.* die 21. poſtremo videlicet Azymorum.

30. liberavitque Dominus in die illa * Iſrael de manu Ægyptiorum.

31. Et viderunt Ægyptios mortuos ſuper littus maris, & manum magnam quam exercuerat Dominus contra eos : timuitque populus Dominum, & crediderunt Domino, & Moyſi ſervo ejus.

CAPUT XV.

Iſraelitæ, gratiis Deo cum cantu peractis, venerunt in Marath, ubi amaritudine aquarum verſa in dulcedinem, venerunt in Elim.

|| *Sap.* 10. 20.

1. TUnc || cecinit Moyſes & filii Iſrael carmen hoc Domino, & dixerunt : Cantemus Domino : glorioſè enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem dejecit in mare.

|| *Pſal.* 117. 14. *Iſaiæ* 12. 2.

2. || Fortitudo mea, & laus mea Dominus & factus eſt mihi in ſalutem : iſte Deus meus, & glorificabo eum : Deus patris mei, & exaltabo eum.

3. Dominus quaſi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.

4. Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare : electi principes ejus ſubmerſi ſunt in Mari rubro.

5. Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis.

6. Dextera tua Domine magnificata eſt in fortitudine : dextera tua, Domine, percuſſit inimicum.

7. Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti adverſarios tuos : miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos ſuper ſtipulam.

8. Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ : ſtetit unda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in medio mari.

9. Dixit inimicus : Perſequar, & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea : evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.

10. Flavit ſpiritus tuus, & operuit eos mare : ſubmerſi ſunt quaſi plumbus in aquis vehementibus.

11. Quis ſimilis tui in fortibus Domine ? quis ſimilis tui, magnificus in ſanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia ?

12. Extendiſti manum tuam, & devoravit eos terra.

13. Dux fuiſti in miſericordia tua populo quem redemiſti : & portaſti eum in fortitudine tua, ad habitaculum ſanctum tuum.

14. Aſcenderunt populi, & irati ſunt : dolores obtinuerunt habitatores Philiſthiim.

15. Tunc conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor : obriguerunt omnes habitatores Chanaan.

16. Irruat ſuper eos formido & pavor, in magnitudine brachii tui : fiant immobiles quaſi lapis, donec pertranſeat populus tuus Domine, donec pertranſeat populus tuus iſte, quem poſſediſti.

Digitized by Google

17. Introduces eos, & plantabis in monte hæreditatis tuæ: firmiſſimo habitaculo tuo quod operatus es Domine: ſanctuarium tuum Domine, quod firmaverunt manus tuæ.
18. Dominus regnabit in æternum, & ultrà.
19. Ingreſſus eſt enim eques Pharao cum curribus & equitibus ejus in mare: & reduxit ſuper eos Dominus aquas maris: filii autem Iſrael ambulaverunt per ſiccum in medio ejus.
20. Sumpſit ergo Maria propheriſſa, ſoror Aaron, tympanum in manu ſua: egreſſæque ſunt omnes mulieres poſt eam cum tympanis & choris,
21. quibus præcinebat, dicens: Cantemus Domino, glorioſè enim magnificatus eſt, equum & aſcenſorem ejus dejecit in mare.
22. Tulit autem Moyſes Iſrael de mari rubro, & egreſſi ſunt in deſertum Sur: ambulaveruntque tribus diebus * per ſolitudinem, & non inveniebant aquam.

* Nempe 22.23.& 24 ejuſdem menſis

23. Et venerunt in Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eò quòd eſſent amaræ: unde & congruum loco nomen impoſuit, vocans illum Mara, ideſt, amaritudinem.
24. Et murmuravit populus contra Moyſen, dicens: Quid bibemus?
25. At ille clamavit ad Dominum, qui oſtendit ei lignum: quod ‖ cùm miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſę ſunt. Ibi conſtituit ei pręcepta, atque judicia, & ibi tentavit eum,
26. dicens: Si audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum eſt coram eo feceris: & obedieris mandatis ejus *, cuſtodieriſque omnia præcepta illius, cunctum languorem, quem poſui in Ægypto, non inducam ſuper te: ego enim ſum Dominus ſanator tuus.
27. ‖ ‡ Venerunt autem in Elim filii Iſrael, ubi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ: & caſtrametati ſunt juxta aquas.

‖ *Judith* 5. 15. *Eccli.* 38.5.

* Huc ſpectat locus Jerem. 7. 22.

‖ *Num.* 33.9 ‡ IN BENEDICT. PALM. EPIST.

C A P U T XVI.

Murmurantibus in deſerto Sin pro cibo Iſraelitis, pluit Dominus coturnices & Man ad ſaturitatem: juſſio Domini de eo colligendo, & in monumentum reponendo.

Sap. 11. 2.

1. PRofectique ſunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Iſrael in deſertum Sin, quod eſt inter Elim & Sinai: quintodecimo die menſis ſecundi *, poſtquam egreſſi ſunt de terra Ægypti.

* Eodem Ann. M. 2513.

2. Et murmuravit omnis congregatio filiorū Iſrael contra Moyſen & Aaron in ſolitudine.
3. Dixeruntque filii Iſrael ad eos: Utinam mortui eſſemus per manum Domini in Terra Ægypti, quando ſedebamus ſuper ollas carnium, & comedebamus panem in ſaturitate: cur eduxiſtis nos in deſertum iſtud, ut occideretis omnem multitudinem fame?
4. Dixit autem Dominus ad Moyſen: Ecce, ego pluam vobis panes de cœlo: egrediatur populus, & colligat quæ ſufficiunt per ſingulos dies: ut tentem eum utrùm ambulet in lege mea, an non.
5 Die autem ſexto parent quod inferant: & ſit duplum quàm colligere ſolebant per ſingulos dies.
6. Dixeruntque Moyſes & Aaron ad omnes filios Iſrael: Veſpere ſcietis quòd Dominus eduxerit vos de terra Ægypti,
7. & manè videbitis gloriam Domini: audivit enim murmur veſtrum contra Dominum: nos verò quid ſumus, quia muſſitaſtis contra nos?
8. Et ait Moyſes: Dabit vobis Dominus veſpere carnes edere, & manè panes in ſaturitate: eò quòd audierit murmurationes veſtras quibus murmurati eſtis contra eum: nos enim quid ſumus? nec contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum.
9. Dixit quoque Moyſes ad Aaron: Dic univerſæ congregationi filiorum Iſrael: Accedite coram Domino: audivit enim murmur veſtrum.
10. Cùmq; loqueretur Aaron ad omnem cœtum filiorum Iſrael, reſpexerunt ad ſolitudinem: & ecce gloria ‖ Domini apparuit in nube.

‖ *Eccli.* 45. 5.

11. Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:
12. Audivi murmurationes filiorum Iſrael, loquere ad eos: Veſpere comedetis carnes, & manè ſaturabimini panibus: ſcietiſque quòd ego ſum Dominus Deus veſter.
13. Factum eſt ergo veſpere, & ‖ aſcendens coturnix, cooperuit caſtra: manè quoque ros jacuit per circuitum caſtrorum.

‖ *Num.* 11. 31.

14. Cùm-

|| Sap. 16. 2? |Num. 11. 7. Pſal. 77. 24. Joan. 6. 31.
14. Cùmque operuiſſet ſuperficiem terræ, || apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo tuſum in ſimilitudinem pruinæ ſuper terram.

15. Quod cùm vidiſſent filii Iſrael, dixerunt ad invicem: Manhu? quod ſignificat: Quid eſt hoc? ignorabant enim quid eſſet. (1 Cor. 10.) Quibus ait Moyſes: || Iſte eſt panis, quem Dominus dedit vobis ad veſcendum.

16. Hic eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Colligat unuſquiſque ex eo quantum ſufficit ad veſcendum: gomor per ſingula capita: juxta numerum animarum veſtrarum, quæ habitant in tabernaculo, ſic tolletis.

17. Feceruntque ita filii Iſrael: & collegerunt, alius plus, alius minus.

18. Et menſi ſunt ad menſuram gomor: (|| 2. Cor. 8. 15.) || nec qui plus collegerat, habuit amplius: nec qui minus paraverat, reperit minus: ſed ſinguli juxta id quod edere poterant, congregaverunt.

19. Dixitque Moyſes ad eos: Nullus relinquat ex eo in manè.

26. Qui non audierunt eum, ſed dimiſerunt quidam ex eis uſque manè, & ſcatere cœpit vermibus, atque computruit, & iratus eſt contra eos Moyſes.

2t. Colligebant autem manè ſinguli, quantum ſufficere poterat ad veſcendum. Cùmque incaluiſſet ſol, liqueſiebat.

22. In die autem ſexta collegerunt cibos duplices, ideſt, duo gomor per ſingulos homines: venerunt autem omnes principes multitudinis, & narraverunt Moyſi.

23. Qui ait eis: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus: Requies ſabbati ſanctificata eſt Domino cras. Quodcumque operandum eſt, facite: & quæ coquenda ſunt, coquite: quidquid autem reliquum fuerit, reponite uſque in manè.

24. Feceruntque ita ut præceperat Moyſes, & non computruit, neque vermis inventus eſt in eo.

25. Dixitque Moyſes: Comedite illud hodie, quia ſabbatum eſt Domini: non invenietur hodie in agro.

26. Sex diebus colligite: in die autem ſeptimo ſabbatum eſt Domini: idcircò non invenietur.

27. Venitque ſeptima dies: & egreſſi de populo ut colligerent, non invenerunt.

28. Dixit autem Dominus ad Moyſen: Uſquequò non vultis cuſtodire mandata mea, & legem meam?

29. Videte quòd Dominus dederit vobis ſabbatum, & propter hoc die ſexta tribuit vobis cibos duplices: maneat unuſquiſque apud ſemetipſum, nullus egrediatur de loco ſuo die ſeptimo.

30. Et ſabbatizavit populus die ſeptimo.

31. Appellavitque domus Iſrael nomen ejus Man: quod erat quaſi ſemen coriandri album, guſtuſque ejus quaſi ſimilæ cum melle.

32. Dixit autem Moyſes: Iſte eſt ſermo, quem præcepit Dominus: Imple gomor ex eo, & cuſtodiatur in futuras retro generationes: ut noverint panem, quo alul vos in ſolitudine, quando educti eſtis de Terra Ægypti.

33. Dixitque Moyſes ad Aaron: Sume vas unum, & mitte ibi Man, quantum poteſt capere gomor, & repone coram Domino, ad ſervandum in generationes veſtras,

34. ſicut præcepit Dominus Moyſi. Poſuitque illud Aaron in tabernaculo reſervandum.

35. || Filii autem Iſrael comederunt Man quadraginta annis, donec venirent in terram habitabilem: hoc cibo aliti ſunt, uſquequò tangerent fines terræ Chanaan. || 2. Eſdr. 9. 21. Judith 5. 15.

36. Gomor autem decima pars eſt Ephi.

CAPUT XVII.

Rurſum murmurantibus in Raphidim pro aqua filiis Iſrael, dat Dominus aquam de petra: & in monte Moyſe extenſis manibus orante, vincunt ipſi Amalecitas.

(Eodem anno M. 2513. eodem menſe 2.)
1. IGitur profecta omnis multitudo filiorum Iſrael de deſerto Sin per manſiones ſuas, juxta ſermonem Domini, caſtrametati ſunt in Raphidim, ubi non erat aqua ad bibendum populo.

2. || Qui jurgatus contra Moyſen, ait: Da nobis aquam, ut bibamus. Quibus reſpondit Moyſes: Quid jurgamini contra me? cur tentatis Dominum? (|| Num. 20. 4.)

3. Sitivit ergo ibi populus pro aquæ penuria, & murmuravit contra Moyſen, dicens: Cur feciſti nos exire de Ægypto, ut occideres nos, & liberos noſtros, ac jumenta ſiti?

4. Cla-

4. Clamavit autem Moyſes ad Dominum, dicens : Quid faciam populo huic ? adhuc paululùm, & lapidabit me.

5. Et ait Dominus ad Moyſen : Antecede populum, & ſume tecum de ſenioribus Iſrael : & virgam qua ‖ percuſſiſti fluvium, tolle in manu tua, & vade.

‖ *Sap.* 14. 21. *Pſ.* 77. 15. 1. *Cor.* 10. 4.

6. En ego ſtabo ibi coram te ſupra petram Horeb : percutieſque petram, & exibit ex ea aqua, ut bibat populus : Fecit Moyſes ita coram ſenioribus Iſrael :

7. & vocavit nomen loci illius, Tentatio, propter jurgium filiorum Iſrael, & quia tentaverunt Dominum, dicentes : Eſtne Dominus in nobis, an non ?

‖ *Deut.* 25. 17. *Judith* 4. 13. *Sap.* 11. 3.

8. ‖ Venit autem Amalec, & pugnabat contra Iſrael in Raphidim.

9. Dixitque Moyſes ad Joſue : Elige viros : & egreſſus, pugna contra Amalec : cras ego ſtabo in vertice collis, habens virgam Dei in manu mea.

10. Fecit Joſue ut locutus erat Moyſes, & pugnavit contra Amalec : Moyſes autem & Aaron & Hur aſcenderunt ſuper verticem collis.

11. Cùmque levaret Moyſes manus, vincebat Iſrael : ſin autem paululùm remiſiſſet, ſuperabat Amalec.

12. Manus autem Moyſi erant graves : ſumentes igitur lapidem, poſuerunt ſubter eum, in quo ſedit : Aaron autem & Hur ſuſtentabant manus ejus ex utraque parte. Et factum eſt ut manus illius non laſſarentur uſque ad occaſum ſolis.

13. Fugavitque Joſue Amalec, & populum ejus in ore gladii.

14. Dixit autem Dominus ad Moyſen : Scribe hoc ob monumentum in libro, & trade auribus Joſue : delebo enim memoriam Amalec ſub cœlo.

15. Ædificavitque Moyſes altare : & vocavit nomen ejus, Dominus exaltatio mea, dicens :

16. Quia manus ſolii Domini, & bellum Domini erit contra Amalec, à generatione in generationem.

CAPUT XVIII.

Jethro ſocer Moyſi uxorem cum filiis ad eum reducit : & auditis Dei operibus, cùm Domino ſacrificaſſet, ſanum conſilium Moyſi dedit in conſtituendis judiciorum magiſtratibus :

1. CUmque audiſſet Jethro, ſacerdos Madian, cognatus * Moyſi, omnia quæ fecerat Deus Moyſi, & Iſraeli populo ſuo, & quòd eduxiſſet Dominus Iſrael de Ægypto :

* Ann. M. 2514. Ant. Chr. 1490. Ab exitu anno 2. menſe item 2.
* Heb. *Socer* ; Sic Chald. Græc. Samaritan. Syrus & Arabs, tum ibi tum in ſeq. Sic etiam noſter, *ſup.* 3. 1. 1.

2. tulit Sephoram uxorem Moyſi quam remiſerat :

3. & duos filios ejus, quorum unus vocabatur Gerſam, dicente patre : ‖ Advena fui in terra aliena.

‖ *Sup.* 2. 22.

4. Alter verò Eliezer : Deus enim, ait, patris mei adjutor meus, & eruit me de gladio Pharaonis.

5. Venit ergo Jethro cognatus Moyſi, & filii ejus, & uxor ejus, ad Moyſen in deſertum, ubi erat caſtrametatus juxta montem Dei.

6. Et mandavit Moyſi, dicens : Ego Jethro cognatus tuus venio ad te, & uxor tua, & duo filii tui cum ea.

7. Qui egreſſus in occurſum cognati ſui, adoravit, & oſculatus eſt eum : ſalutaveruntque ſe mutuò verbis pacificis, cùmque intraſſet tabernaculum,

8. narravit Moyſes cognato ſuo cuncta, quæ fecerat Dominus Pharaoni, & Ægyptiis propter Iſrael ; univerſumque laborem, qui accidiſſet eis in itinere, & quòd liberaverat eos Dominus.

9. Lætatuſque eſt Jethro ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus Iſraeli, eò quòd eruiſſet eum de manu Ægyptiorum,

10. & ait, Benedictus Dominus : qui liberavit vos de manu Ægyptiorum, & de manu Pharaonis, qui eruit populum ſuum de manu Ægypti.

11. Nunc cognovi, quia magnus Dominus ſuper omnes deos : eò quòd ‖ ſuperbè egerint contra illos.

‖ *Sup.* 1. & 11. 14. & 5. 7. & 10. 10. & 14. 8.

12. Obtulit ergo Jethro cognatus Moyſi holocauſta & hoſtias Deo : veneruntque Aaron & omnes ſeniores Iſrael, ut comederent panem cum eo coram Deo.

13. Altera autem die ſedit Moyſes ut judicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à manè uſque ad veſperam.

14. Quod cùm vidiſſet cognatus ejus, omnia ſcilicet quæ agebat in populo, ait : Quid eſt hoc quod facis in plebe ? cur ſolus ſedes, & omnis populus præſtolatur de manè uſque ad veſperam ?

15. Cui reſpondit Moyſes : Venit ad me populus quærens ſententiam Dei.

16. Cùmque acciderit eis aliqua diſceptatio, veniunt ad me ut judicem inter eos, & oſtendam præcepta Dei, & leges ejus.

17. At ille : Non bonam, inquit, rem facis :

18. ſtulto labore conſumeris & tu, & populus iſte qui tecum eſt : ultra vires tuas eſt negotium, ‖ ſolus illud non poteris ſuſtinere.

‖ *Deut.* 1. 12.

19. Sed audi verba mea atque conſilia, & erit Deus tecum. Eſto tu populo in his quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum :

20. oſtendaſque populo cæremonias & ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, & opus quod facere debeant.

21. Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus ſit veritas, & qui oderint avaritiam, & conſtitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos,

22. qui judicent populum omni tempore : quidquid autem majus fuerit, referant ad te, & ipſi minora tantummodò judicent : leviuſque ſit tibi partito in alios onere.

23. Si hoc feceris : implebis imperium Dei, & præcepta ejus poteris ſuſtentare : & omnis hic populus revertetur ad loca ſua cum pace.

24. Quibus auditis, Moyſes fecit omnia quæ ille ſuggeſſerat.

25. Et electis viris ſtrenuis de cuncto Iſrael, conſtituit eos principes populi, tri-

bunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos.

26. Qui judicabant plebem omni tempore: quidquid autem gravius erat, referebant ad eum, faciliora tantummodò judicantes.

27. Dimiſitque cognatum ſuum: qui reverſus abiit in ‖ terram ſuam.

‖ *Vide* Num. 10. 29.

CAPUT XIX.

Juxta montem Sinai, commemorato liberationis ex Ægypto beneficio, populus ſanctificari jubetur; ut deſcendat Dominus in fulgure & tonitru, coram omni plebe Moyſi locuturus.

Num. 33. 15.

* Ideſt, ejuſdem numeri, videlicet tertia menſis tertii: ibique annum fere integrum manſerunt, ut videre eſt Num. 10. 11. 12.

1. MEnſe tertio egreſſionis Iſrael de terra Ægypti, in die hac * venerunt in ſolitudinem Sinai.

2. Nam profecti de Raphidim, & pervenientes uſque in deſertum Sinai, caſtrametati ſunt in eodem loco, ibique Iſrael fixit tentoria è regione montis.

3. ‖ Moyſes autem aſcendit ad Deum, vocavitque eum Dominus de monte, & ait: Hæc dices domui Jacob, & annuntiabis filiis Iſrael.

‖ Act. 7. 38.

Deut. 29. 2.

4. Vos ‖ ipſi vidiſtis, quæ fecerim Ægyptiis, quo modo portaverim vos ſuper alas aquilarum, & aſſumpſerim mihi.

5. Si ergo audieritis vocem meam, & cuſtodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis: ‖ mea eſt enim omnis terra.

‖ Pſal. 23. 1

‖ 1. Petr. 2. 9.

6. ‖ Et vos eritis mihi in regnum ſacerdotale, & gens ſancta. Hæc ſunt verba quæ loqueris ad filios Iſrael.

7. Venit Moyſes: & convocatis majoribus natu populi, expoſuit omnes ſermones quos mandaverat Dominus.

8. Reſponditque omnis populus ſimul: Cuncta quæ locutus eſt Dominus, faciemus. Cùmque retuliſſet Moyſes verba populi ad Dominum,

9. ait ei Dominus: Jam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, & credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo Moyſes verba populi ad Dominum.

10. Qui dixit ei: Vade ad populum, & ſanctifica illos hodie, & cras, laventque veſtimenta ſua.

11. Et ſint parati in diem tertium: in die enim tertia deſcendet Dominus coram omni plebe ſuper montem Sinai.

12. Conſtituesque terminos populo per circuitum, & dices ad eos: Cavete ne aſcendatis in montem, ‖ nec tangatis fines illius: omnis qui tetigerit montem, morte morietur.

‖ Hebr. 1. 2. 18.

13. Manus non tanget eum, ſed lapidibus opprimetur, aut confodietur jaculis: ſive jumentum fuerit, ſive homo, non vivet. Cùm cœperit clangere buccina, tunc aſcendant in montem.

14. Deſcenditque Moyſes de monte ad populum, & ſanctificavit eum. Cùmque laviſſent veſtimenta ſua,

15. ait ad eos: Eſtote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus veſtris.

16. Jamque advenerat tertius dies, & manè inclaruerat: & ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſſima operire montem, clangorque buccinæ vehementiùs perſtrepebat: & timuit populus qui erat in caſtris.

17. Cùmque eduxiſſet eos Moyſes in occurſum Dei de loco caſtrorum, ſteterunt ad radices montis.

18. ‖ Totus autem mons Sinai fumabat: eò quòd deſcendiſſet Dominus ſuper eum in igne, & aſcenderet fumus ex eo quaſi de fornace: eratque omnis mons terribilis.

‖ Deut. 4. 11.

19. Et ſonitus buccinæ paulatim creſcebat in majus, & prolixiùs tendebatur: Moyſes loquebatur, & Deus reſpondebat ei.

20. Deſcenditque Dominus ſuper montem Sinai in ipſo montis vertice, & vocavit Moyſen in cacumen ejus. Quò cùm aſcendiſſet,

21. dixit ad eum: Deſcende, & conteſtare populum: ne fortè velit tranſcendere terminos ad videndum Dominum, & pereat ex eis plurima multitudo.

22. Sacerdotes * quoque qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiat eos.

* i. Primogenitos quos ſibi Deus conſecraverat (ſup. 13. 2. Num. 3. 16. & ſeqq.) Hi enim adminiſtraverunt Sacra donec Levitæ in eorum ordinem ſuccederent. Vide infr. 24. 5.

23. Dixitque Moyſes ad Dominum: Non poterit vulgus aſcendere in montem Sinai: tu enim teſtificatus es, & juſſiſti, dicens: Pone terminos circa montem, & ſanctifica illum.

24. Cui ait Dominus: Vade, deſcende: aſcendeſque tu, & Aaron tecum: ſacerdotes autem & populus ne tranſeant terminos, nec aſcendant ad Dominum, ne fortè interficiat illos.

25. Deſcenditque Moyſes ad populum & omnia narravit eis.

CAPUT XX.

Moyſes decalogum à Domino auditum territo populo narrat, ac terreum aut lapideum de infectis lapidibus altare fieri jubet, ad quod non ſit per gradus aſcendendum.

* Eodem menſe 3. ab exitu, Anno M. 2513.

1. LOcutuſque * eſt Dominus cunctos ſermones hos:

2. Ego ‖ ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, de domo ſervitutis.

‖ Deut. 5. 6. Pſal. 80. 11.

‖ Lev. 26. 1. Deut. 4. 15. Joſ. 24. 14. Pſal. 96. 7.

3. Non habebis deos alienos coram me.

4. ‖ Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem quæ eſt in cœlo deſuper, & quæ in terra deorſum nec eorum quæ ſunt in aquis ſub terra.

5. Non adorabis ea, neque coles: ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem eorũ qui oderunt me:

6. & faciens miſericordiam in millia his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea.

7. ‖ Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habebit inſontem Dominus eũ qui aſſumpſerit nomen Dñi Dei ſui fruſtrà.

‖ Levit. 19. 12. Deut. 5. 11. Matt. 5. 33.

8. ‖ Memento ut diem ſabbati ſanctifices.

‖ Infr. 31. 13. & 34. 21. Deut. 5. 13. Ez. 20. 12.

9. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

10. Septimo autem die ſabbatum Domini Dei tui eſt: non facies omne opus in eo, tu, & filius tuus & filia tua, ſervus tuus & ancilla tua, jumentum tuum, & advena qui eſt intra portas tuas.

11. ‖ Sex enim diebus fecit Dominus cœlum & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt, & requievit in die ſeptimo, idcircò benedixit Dominus diei ſabbati, & ſanctificavit eum.

‖ Gen. 2. 2.

‡ FER. + POST DOM. 3. QUADR. 12. ‡ Honora patrem tuum & matrem tuam, ut ſis longævus ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.

|| *Deut.* 5. 15. *Matt.* 15. 4. *Epheſ.* 6. 2. 13. || Non occides.

14. Non mœchaberis.

|| *Matth.* 5. 21. 15. Non furtum facies.

16. Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

|| *Rom.* 7. 7. & 13. 9. 17. Non concupiſces domum proximi tui: nec deſiderabis uxorem ejus, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, nec omnia quæ illius ſunt.

18. Cunctus autem populus videbat voces & lampades, & ſonitum buccinæ, montemque fumantem: & perterriti ac pavore concuſſi: ſteterunt procul,

19. dicentes Moyſi: Loquere tu nobis, & audiemus: non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur:

20. Et ait Moyſes ad populum: Nolite timere: ut enim probaret vos venit Deus, & ut terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis.

|| *Deut.* 18. 16. *Heb.* 12. 18. 21. Stetitque populus de longè. || Moyſes autem acceſſit ad caliginem in qua erat Deus.

22. Dixit prætereà Dominus ad Moyſen: Hæc dices filiis Iſrael: Vos vidiſtis, quòd de cœlo locutus ſim vobis.

23. Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis.

|| *Infr.* 27. 1. & 38. 7. 24. || Altare de terra facietis mihi, & offeretis ſuper eo holocauſta & pacifica veſtra, oves veſtras & boves in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te, & benedicam tibi.

|| *Deut.* 27. 5. *Joſ.* 8. 31. 25. || Quòd ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus: ſi enim levaveris cultrum ſuper eo, polluetur.

26. Non aſcendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

CAPUT XXI.

Præcepta judicialia quoad emptitios ſervos, & ancillas, furta, homicidia, parricidia, parentum maledicta, rixas, & talionis pœnas, atque cornupetam bovem.

1. HÆc ſunt judicia quæ propones eis.

|| *Deut.* 15. 12. *Jer.* 34. 14. 2. Si || emeris ſervum Hebræum, ſex annis ſerviet tibi: in ſeptimo egredietur liber gratis.

3. Cum quali veſte intraverit, cum tali exeat: ſi habens uxorem, & uxor egredietur ſimul.

4. Sin autem dominus dederit illi uxorem, & peperit filios & filias: mulier & liberi ejus erunt domini ſui, ipſe verò exibit cum veſtitu ſuo.

5. Quòd ſi dixerit ſervus: Diligo dominum meum & uxorem ac liberos, non egrediar liber:

6. Offeret eum dominus diis, & applicabitur ad oſtium & poſtes, perforabitque aurem ejus ſubula: & erit ei ſervus in ſæculum.

7. Si quis vendiderit filiam ſuam in famulam, non egredietur ſicut ancillæ exire conſueverūt.

8. Si diſplicuerit oculis domini ſui cui tradita fuerat, dimittet eam: populo autem alieno vendendi non habebit poteſtatem, ſi ſpreverit eam.

9. Sin autem filio ſuo deſponderit eam, juxta morem filiarum faciet illi.

10. Quòd ſi alteram ei acceperit, providebit puellæ nuptias, & veſtimenta, & pretium pudicitiæ non negabit.

11. Si tria iſta non fecerit, egredietur gratis abſque pecunia.

12. || Qui percuſſerit hominem volens occidere, morte moriatur. || *Lev.* 24. 17.

13. Qui autem non eſt inſidiatus, ſed Deus illum tradidit in manus ejus: || conſtituam tibi locum in quem fugere debeat. || *Deut.* 19. 2.

14. Si quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias: ab altari meo evelles eum, ut moriatur.

15. Qui percuſſerit patrem ſuum aut matrem, morte moriatur.

16. Qui furatus fuerit hominem, & vendiderit eum, convictus noxæ, morte moriatur.

17. || Qui maledixerit patri ſuo, vel matri, morte moriatur. || *Lev.* 20. 9. *Prov.* 20. 20. *Matt.* 15. 4. *Marc.* 7. 10.

18. Si rixati fuerint viri, & percuſſerit alter proximum ſuum lapide vel pugno, & ille mortuus non fuerit, ſed jacuerit in lectulo:

19. ſi ſurrexerit, & ambulaverit foris ſuper baculum ſuum, innocens erit qui percuſſerit; ita tamen ut operas ejus & impenſas in medicos reſtituat.

20. Qui percuſſerit ſervum ſuum, vel ancillam virga, & mortui fuerint in manibus ejus, criminis reus erit.

21. Sin autem uno die vel duobus ſupervixerit, non ſubjacebit pœnæ, quia pecunia illius eſt.

22. Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem, & abortivum quidem fecerit, ſed ipſa vixerit: ſubjacebit damno quantum maritus mulieris expetierit, & arbitri judicaverint.

23. Sin autem mors ejus fuerit ſubſecuta, reddet animam pro anima,

24. || oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, || *Lev.* 24. 20. *Deut.* 19. 21. *Matt.* 5. 38.

25. aduſtionem pro aduſtione, vulnus pro vulnere, livorem pro livore.

26. Si percuſſerit quiſpiam oculum ſervi ſui aut ancillæ, & luſcos eos fecerit, dimittet eos liberos pro oculo quem eruit.

27. Dentem quoque ſi excuſſerit ſervo vel ancillæ ſuæ, ſimiliter dimittet eos liberos.

28. Si bos cornu percuſſerit virum aut mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur: & non comedentur carnes ejus; dominus quoque bovis innocens erit.

29. Quòd ſi bos cornupeta fuerit ab heri & nudiuſtertius, & conteſtati ſunt dominum ejus, nec recluſerit eum, occideritque virum aut mulierem: & bos lapidibus obruetur, & dominum ejus occident.

30. Quòd ſi pretium fuerit ei impoſitum, dabit pro anima ſua quidquid fuerit poſtulatus.

31. Filium quoque & filiam ſi cornu percuſſerit, ſimili ſententiæ ſubjacebit.

32. Si ſervum, ancillamque invaſerit, triginta ſiclos argenti domino dabit, bos verò lapidibus opprimetur.

33. Si quis aperuerit ciſternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut aſinus in eam,

34. reddet dominus ciſternæ pretium jumentorum: quod autem mortuum eſt, ipſius erit.

35. Si bos alienus bovem alterius vulne-

rave-

Digitized by Google

raverit, & ille mortuus fuerit: vendent bovem vivum, & divident pretium, cadaver autem mortui inter ſe diſpertient.

36. Sin autem ſciebat quòd bos cornupeta eſſet ab heri & nudiuſtertius, & non cuſtodivit eum dominus ſuus: reddet bovem pro bove, & cadaver integrum accipiet.

CAPUT XXII.

Furti damnique illati pœna, depoſiti, commodati, atque ſtupri lex, idololatriæ ſupplicium: advenæ, viduæ & pupillo nocentium pœnæ; mutui, uſuræ, & pignoris lex, ac obedientiæ & decimarum.

1. SI quis furatus fuerit bovem, aut ovem, & occiderit vel vendiderit: quinque boves pro uno bove reſtituet, ‖ & quatuor oves pro una ove. [‖ 2. Reg. 12. 6.]

2. Si effringens fur domum ſive ſuffodiens fuerit inventus, & accepto vulnere mortuus fuerit: percuſſor non erit reus ſanguinis.

3. Quòd ſi orto ſole hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipſe morietur. Si non habuerit, quod pro furto reddat, ipſe venumdabitur.

4. Si inventum fuerit apud eum quod furatus eſt, vivens, ſive bos, ſive aſinus, ſive ovis: duplum reſtituet:

5. Si læſerit quiſpiam agrum vel vineam, & dimiſerit jumentum ſuum ut depaſcatur aliena: quidquid optimum habuerit in agro ſuo, vel in vinea, pro damni æſtimatione reſtituet.

6. Si egreſſus ignis invenerit ſpinas, & comprehenderit acervos frugum, ſive ſtantes ſegetes in agris, reddet damnum qui ignem ſuccenderit.

7. Si quis commendaverit amico pecuniam, aut vas in cuſtodiam, & ab eo, qui ſuſceperat, furto ablata fuerint: ſi invenitur fur, duplum reddet.

8. Si latet fur, dominus domus applicabitur ad deos, & jurabit quòd non extenderit manum in rem proximi ſui,

9. ad perpetrandam fraudem, tam in bove, quàm in aſino, & ove ac veſtimento, & quidquid damnum inferre poteſt: ad deos utriuſque cauſa, perveniet: & ſi illi judicaverint, duplum reſtituet proximo ſuo.

10. Si quis commendaverit proximo ſuo aſinum, bovem, ovem, & omne jumentum ad cuſtodiam, & mortuum fuerit, aut debilitatum, vel captum ab hoſtibus, nulluſque hoc viderit:

11. jusjurandum erit in medio, quòd non extenderit manum ad rem proximi ſui: ſuſcipietque Dominus juramentum, & ille reddere non cogetur.

12. ‖ Quòd ſi furto ablatum fuerit, reſtituet damnum domino, [‖ Gen. 31. 39.]

13. Si comeſtum à beſtia, deferat ad eum quod occiſum eſt, & non reſtituet.

14. Qui à proximo ſuo quidquam horum mutuò poſtulaverit, & debilitatum aut mortuum fuerit domino non præſente, reddere compelletur.

15. Quòd ſi impræſentiarum dominus fuerit, non reſtituet, maximè ſi conductum venerat pro mercede operis ſui.

16. ‖ Si ſeduxerit quis virginem necdum deſponſatam, dormieritque cum ea: dotabit eam, & habebit eam uxorem. [‖ Deut. 22. 28.]

17. Si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virgines accipere conſueverunt.

18. Maleficos non patieris vivere.

19. Qui coierit cum jumento, morte moriatur.

20. Qui ‖ immolat diis, occidetur, præterquam Domino ſoli. [‖ Levit. 17. 4.]

21. Advenam non contriſtabis, neque affliges eum: advenæ enim & ipſi fuiſtis in Terra Ægypti.

22. ‖ Viduæ & pupillo non nocebitis. [‖ Zach. 7. 10.]

23. Si læſeritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum:

24. & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt uxores veſtræ viduæ, & filii veſtri pupilli.

25. Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitat tecum, non urgebis eum quaſi exactor, nec uſuris opprimes.

26. ‖ Si pignus à proximo tuo acceperis veſtimentum, ante ſolis occaſum reddes ei. [Deut. 24. 13.]

27. Ipſum enim eſt ſolum quo operitur, indumentum carnis ejus, nec habet aliud in quo dormiat: ſi clamaverit ad me, exaudiam eum, quia miſericors ſum.

28. Diis non detrahes, & ‖ principi populi tui non maledices. [‖ Act. 23. 5.]

29. Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere: ‖ primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. [‖ Sup. 13. 2. 12. Infr. 34. 19. Ezech. 44. 30.]

30. De bobus quoque, & ovibus ſimiliter facies: ſeptem diebus ſit cum matre ſua, die octava reddes illum mihi.

31. Viri ſancti eritis mihi: ‖ carnem, quæ à beſtiis fuerit prægustata, non comedetis, ſed projicietis canibus. [‖ Lev. 22. 8.]

CAPUT XXIII.

Leges præfixæ judicibus: bos & aſinus inimici ſervandus: non accipienda judicibus munera: de anni & diei ſeptimi quiete, tribuſque feſtis præcipuis: de Angelo in ducem itineris præmittendo, & præmiis ſervantium præcepta.

1. NOn ſuſcipies vocem mendacii: nec junges manum tuam ut pro impio dicas falſum teſtimonium.

2. Non ſequeris turbam ad faciendum malum: nec in judicio plurimorum acquieſces ſententiæ, ut à vero devies.

3. Pauperis quoq; non miſereberis in judicio.

4. ‖ Si occurreris bovi inimici tui, aut aſino erranti, reduc ad eum. [‖ Deut. 22. 1.]

5. Si videris aſinum odientis te jacere ſub onere, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo.

6. Non declinabis in judicium pauperis.

7. Mendacium fugies. ‖ Inſontem & juſtum non occides: quia averſor impium. [‖ Dan. 13. 53.]

8. ‖ Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & ſubvertunt verba juſtorum. [‖ Deut. 16. 19. Eccli. 20. 31.]

9. Peregrino moleſtus non eris: ſcitis enim advenarum animas: quia & ipſi ‖ peregrini fuiſtis in terra Ægypti. [‖ Gen. 46. 6.]

10. Sex annis ſeminabis terram tuam, & congregabis fruges ejus.

11. Anno autem ſeptimo ‖ dimittes eam, [‖ Infr. 25. 4.]

& requieſcere facies, ut comedant pauperes populi tui: & quidquid reliquum fuerit, edant beſtiæ agri: ita facies in vinea, & in oliveto tuo.

12. Sex diebus operaberis: ſeptimo die ceſſabis, ut requieſcat bos & aſinus tuus: & refrigeretur filius ancillæ tuæ, & advena.

13. Omnia quæ dixi vobis, cuſtodite. Et per nomen externorum deorum non jurabitis, neque audietur ex ore veſtro.

14. Tribus vicibus per ſingulos annos mihi feſta celebrabitis.

15. Solemnitatem azymorum cuſtodies. Septem diebus comedes azyma, ‖ ſicut præcepi tibi, tempore menſis novorum, quando egreſſus es de Ægypto: ‖ non apparebis in conſpectu meo vacuus.

‖ Sup. 13. 3. 4. ‖ Infr. 34. 22. ‖ Deut. 16. 16. Eccl. 35. 6.

16. Et ſolemnitatem meſſis primitivorum operis tui, quæcumque ſeminaveris in agro: ſolemnitatem quoque in exitu anni, quando congregaveris omnes fruges tuas de agro.

17. ‖ Ter in anno apparebit omne maſculinum tuum coram Domino Deo tuo.

Infr. 34. 3. Deut. 16. 16.

18. Non immolabis ſuper fermento ſanguinem victimæ meæ, nec remanebit adeps ſolemnitatis meæ uſque manè.

19. ‖ Primitias frugum terræ tuæ deferes in domum Domini Dei tui. ‖ Non coques hœdum in lacte matris ſuæ.

‖ Infr. 34. 26. ‖ Deut. 14. 21.

20. Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via, & introducat in locum quem paravi.

21. Obſerva eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes: quia non dimittet cùm peccaveris, & eſt nomen meum in illo.

22. ‖ Quòd ſi audieris vocem ejus, & feceris omnia quæ loquor, inimicus ero inimicis tuis, & affligam affligentes te.

‖ Deut. 7. 11.

23. ‖ Præcedetque te Angelus meus, & introducet te ad Amorrhæum, & Hethæum, & Pherezæum, Chananæumque, & Hævæum, & Jebuſæum, quos ego conteram.

‖ Inf. 33. 2. Joſ. 24. 11.

24. Non adorabis deos eorum, nec coles eos: non facies opera eorum, ſed ‖ deſtrues eos, & confringes ſtatuas eorum.

‖ Deut. 7. 25.

25. Servietiſque Domino Deo veſtro, ut benedicam panibus tuis & aquis, & auferam infirmitatem de medio tui.

26. Non erit infecunda, nec ſterilis in terra tua: numerum dierum tuorum implebo.

27. Terrorem meum mittam in præcurſum tuum, & occidam omnem populum, ad quem ingredieris: cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam:

28. emittens ‖ crabrones priùs, qui fugabunt Hevæum, & Chananæum, & Hethæum, antequam introeas.

‖ Deut. 7. 20.

29. Non ejiciam eos à facie tua anno uno: ne terra in ſolitudinem redigatur, & creſcant contra te beſtiæ.

30. Paulatim expellam eos de conſpectu tuo, donec augearis, & poſſideas Terram.

31. Ponam autem terminos tuos à Mari rubro uſque ad Mare Paleſtinorum, & à deſerto uſque ad fluvium: tradam in manibus veſtris habitatores Terræ, & ejiciam eos de conſpectu veſtro.

32. ‖ Non inibis cum eis fœdus, nec cum diis eorum.

‖ Infr. 34. 15. Deut. 7. 2.

33. Non habitent in terra tua, ne fortè peccare te faciant in me, ſi ſervieris diis eorum: quod tibi certè erit in ſcandalum.

CAPUT XXIV.

Oblatis Domino ſacrificiis, fœderiſque ſanguine in populum reſperſo, Moyſes, ceteris ad radicem montis manentibus, ſolus in montem aſcendit, ubi cum Domino quadraginta diebus permanſit.

1. MOyſi quoque dixit: Aſcende ad Dominum tu, & Aaron, Nadab, & Abiu, & ſeptuaginta ſenes ex Iſrael, & adorabitis procul.

2. Soluſque Moyſes aſcendet ad Dominum, & illi non appropinquabunt: nec populus aſcendet cum eo.

3. Venit ergo Moyſes & narravit plebi omnia verba Domini, atque judicia: reſponditque omnis populus una voce: Omnia verba Domini, quæ locutus eſt, faciemus.

4. Scripſit autem Moyſes univerſos ſermones Domini: & manè conſurgens ædificavit altare ad radices montis, & duodecim titulos per duodecim tribus Iſrael,

5. Miſitque juvenes * de filiis Iſrael, & obtulerunt holocauſta, immolaveruntque victimas pacificas Domino, vitulos.

** Chald. & Arabs primogenitos, ante inſtitutum ſcilicet Leviticum ſacerdotium. Vid. ſupr. 19. 22.*

6. Tulit itaque Moyſes dimidiam partem ſanguinis, & miſit in crateras: partem autem reſiduam fudit ſuper altare.

7. Aſſumenſque volumen fœderis, legit audiente populo: qui dixerunt: Omnia quæ locutus eſt Dñs, faciemus, & erimus obedientes.

8. Ille verò ſumptum ſanguinem reſperſit in populum, & ait: Hic eſt ‖ ſanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiſcum ſuper cunctis ſermonibus his.

‖ Heb. 9. 20.

9. Aſcenderuntque Moyſes & Aaron, Nadab & Abiu, & ſeptuaginta de ſenioribus Iſrael:

10. & viderunt Deum Iſrael; & ſub pedibus ejus quaſi opus lapidis ſapphirini, & quaſi cœlum, cùm ſerenum eſt.

11. Nec ſuper eos qui procul receſſerant de filiis Iſrael, miſit manum ſuam, videruntque Deum, & comederunt, ac biberunt.

12. ‡ Dixit autem Dominus ad Moyſen: Aſcende ad me in montem, & eſto ibi: daboque tibi tabulas lapideas, & legem ac mandata quæ ſcripſi: ut doceat eos.

‡ FER. 4. QUAT. TEMP. QUADR.

13. Surrexerunt Moyſes & Joſue miniſter ejus: aſcendenſque Moyſes in monte Dei,

14. ſenioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiſcum: ſi quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos.

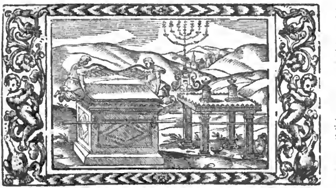
15. Cùmque aſcendiſſet Moyſes, operuit nubes montem,

16. & habitavit gloria Domini ſuper Sinai, tegens illum nube ſex diebus: ſeptimo autem die vocavit eum de medio caliginis.

17. Erat autem ſpecies gloriæ Domini, quaſi ignis ardens ſuper verticem montis, in conſpectu filiorum Iſrael.

18. Ingreſſuſque Moyſes medium nebulæ, aſcendit in montem: ‖ & fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

‖ Deut. 9. 9.

CAPUT XXV.

Jubetur primitiarum ac donorum oblatio ad Dei tabernaculum formandum, arcam, menſam, & candelabrum, cunctaque illis pertinentia.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

‖ Inf. 35.5. 2. Loquere filiis Iſrael, ut tollant mihi primitias: ab ‖ omni homine qui offeret ultroneus, accipietis eas.

3. Hæc ſunt autem quæ accipere debetis: aurum, & argentum, & æs,

4. hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum,

5. & pelles arietum rubricatas, pelleſque janthinas, & ligna ſetim:

6. oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum, & thymiamata boni odoris:

7. lapides onychinos, & gemmas ad ornandum ephod, ac rationale.

8. Facientque mihi ſanctuarium, & habitabo in medio eorum:

‖ Hebr. 9.2. 9. ‖ juxta omnem ſimilitudinem tabernaculi quod oſtendam tibi, & omnium vaſorum, in cultum ejus: ſicque facietis illud:

10. Arcam de lignis ſetim compingite, cujus longitudo habeat duos & ſemis cubitos: latitudo, cubitum & dimidium: altitudo, cubitum ſimiliter ac ſemiſſem.

11. Et deaurabis eam auro mundiſſimo intus & foris: facieſque ſuprà coronam auream per circuitum:

12. & quatuor circulos aureos, quos pones per quatuor arcæ angulos: duos circuli ſint in latere uno, & duo in altero.

13. Facies quoque vectes de lignis ſetim, & operies eos auro.

14. Induceſque per circulos qui ſunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis:

15. qui ſemper erunt in circulis, nec unquam extrahentur ab eis.

16. Poneſque in arca teſtificationem quam dabo tibi.

17. Facies & propitiatorium de auro mundiſſimo: duos cubitos & dimidium tenebit longitudo ejus, & cubitum ac ſemiſſem latitudo.

18. Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies, ex utraque parte oraculi.

19. Cherub unus ſit in latere uno, & alter in altero.

20. Utrumque latus propitiatorii tegant expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantque ſe mutuò verſis vultibus in propitiatorium quo operienda eſt arca.

21. in qua pones teſtimonium quod dabo tibi.

22. Inde præcipiam, & loquar ad te ſupra propitiatorium, ac de medio duorum Cherubim, qui erunt ſuper arcam teſtimonii, cuncta quæ mandabo per te filiis Iſrael.

23. Facies & menſam de lignis ſetim, habentem duos cubitos longitudinis, & in latitudine cubitum, & in altitudinem cubitum ac ſemiſſem.

24. Et inaurabis eam auro puriſſimo: facieſque illi labium aureum per circuitum,

25. & ipſi labio coronam interraſilem altam quatuor digitis: & ſuper illam, alteram coronam aureolam.

26. Quatuor quoque circulos aureos præparabis, & pones eos in quatuor angulis ejuſdem menſæ per ſingulos pedes.

27. Subter coronam erunt circuli aurei, ut mittantur vectes per eos, & poſſit menſa portari.

28. Ipſos quoque vectes facies de lignis ſetim, & circumdabis auro ad ſubvehendam menſam.

29. Parabis & acetabula, ac phialas, thuribula, & cyathos, in quibus offerenda ſunt libamina, ex auro puriſſimo.

30. Et pones ſuper menſam panes propoſitionis in conſpectu meo ſemper.

31. Facies & candelabrum ductile de auro mundiſſimo, haſtile ejus, & calamos, ſcyphos & ſphærulas, ac lilia ex ipſo procedentia.

32. Sex calami egredientur de lateribus, tres ex uno latere, & tres ex altero.

33. Tres ſcyphi quaſi in nucis modum per calamos ſingulos, ſphærulaque ſimul & lilium: & tres ſimiliter ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulaque ſimul & lilium: hoc erit opus ſex calamorum, qui producendi ſunt de haſtili:

34. in ipſo autem candelabro * erunt quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per ſingulos, & lilia.

* Id eſt, in ipſo haſtili.

35. Sphærulæ ſub duobus calamis per tria loca, qui ſimul ſex fiunt, procedentes de haſtili uno.

36. Et ſphærulæ igitur & calami ex ipſo erunt, univerſa ductilia de auro puriſſimo.

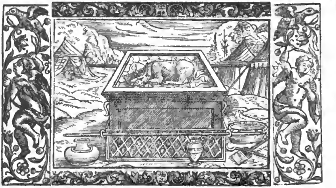
37. Facies & lucernas ſeptem, & pones eas ſuper candelabrum, ut luceant ex adverſo,

38. Emunctoria quoque & ubi quæ emuncta ſunt extinguantur, fiant de auro puriſſimo.

39. Omne pondus candelabri cum univerſis vaſis ſuis habebit talentum auri puriſſimi.

40. ‖ Inſpice, & fac ſecundùm exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt.

‖ *Hebr.* 8.5 *Act.* 7.44

CAPUT XXVI.

Forma ac conſtructio tabernaculi Moſaici, veli, arcæ, propitiatorii, menſæ, candelabri, & tentorii, juxta ſuas quæque menſuras.

1. TAbernaculum verò ita facies: Decem cortinas de biſſo retorta, & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, variatas opere plumario facies.

2. Longitudo cortinæ unius habebit vigintiocto cubitos: latitudo, quatuor cubitorum erit. Unius menſuræ fient univerſa tentoria.

3. Quinque cortinæ ſibi jungentur mutuò, & aliæ quinque nexu ſimili cohærebunt.

4. Anſulas hyacinthinas in lateribus ac ſummitatibus facies cortinarum, ut poſſint invicem copulari.

5. Quinquagenas anſulas cortina habebit in utraque parte, ita inſertas, ut anſa contra anſam veniat, & altera alteri poſſit aptari.

6. Facies & quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum vela jungenda ſuht, ut unum tabernaculum fiat.

7. Facies, & ſaga cilicina undecim, ad operiendum tectum tabernaculi.

8. Longitudo ſagi unius habebit triginta cubitos: & latitudo, quatuor: æqua erit menſura ſagorum omnium.

9. E quibus quinque junges ſeorſum, & ſex ſibi mutuò copulabis, itaut ſextum ſagum in fronte tecti duplices.

10. Facies & quinquaginta anſas in ora ſagi unius, ut conjungi cum altero queat: & quinquaginta anſas in ora ſagi alterius, ut cum altero copuletur.

11. Facies & quinquaginta fibulas æneas, quibus jungantur anſæ, ut unum ex omnibus operimentum fiat.

12. Quod autem ſuperfuerit in ſagis quæ parantur tecto, id eſt, unum ſagum quod amplius eſt, ex medietate ejus operies poſteriora tabernaculi.

13. Et cubitus ex una parte pendebit, & alter ex altera, qui plus eſt in ſagorum longitudine, utrumque latus tabernaculi protegens.

Digitized by Google

14. Facies & operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis: & ſuper hoc rurſum aliud operimentum de janthinis pellibus,

15. Facies & tabulas ſtantes tabernaculi de lignis ſetim,

16. quæ ſingulæ denos cubitos in longitudine habeant, & in latitudine ſingulos ac ſemiſſem.

17. In lateribus tabulæ, duæ incaſtraturæ fient, quibus tabula alteri tabulæ connectatur: atque in hunc modum cunctæ tabulæ parabuntur.

18. Quarum viginti erunt in latere meridiano, quod vergit ad Auſtrum.

19. Quibus quadraginta baſes argenteas fundes, ut binæ baſes ſingulis tabulis per duos angulos ſubjiciantur.

20. In latere quoque ſecundo tabernaculi quod vergit ad Aquilonem, viginti tabulæ erunt,

21. quadraginta habentes baſes argenteas: binæ baſes ſingulis tabulis ſupponentur.

22. Ad occidentalem verò plagam tabernaculi facies ſex tabulas,

23. & rurſum alias duas quæ in angulis erigantur poſt tergum tabernaculi.

24. Eruntque conjunctæ à deorſum uſque ſurſum, & una omnes compago retinebit. Duabus quoque tabulis quæ in angulis ponendæ ſunt, ſimilis junctura ſervabitur.

25. Et erunt ſimul tabulæ octo, baſes earum argenteæ ſedecim, duabus baſibus per unam tabulam ſupputatis.

26. Facies & vectes de lignis ſetim quinque ad continendas tabulas in uno latere tabernaculi,

27. & quinque alios in altero, & ejuſdem numeri ad occidentalem plagam:

28. qui mittentur per medias tabulas à ſummo uſque ad ſummum.

29. Ipſas quoque tabulas deaurabis, & fundes in eis annulos aureos, per quos vectes tabulata contineant: quos operies laminis aureis.

Sup. 25. 4. 30. Et eriges tabernaculum juxta exemplar quod tibi in ‖ Monte monſtratum eſt.

31. Facies & velum de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumario & pulchra varietate contextum:

32. quod appendes ante quatuor columnas de lignis ſetim, quæ ipſæ quidem deauratæ erunt, & habebunt capita aurea, ſed baſes argenteas.

33. Inferetur autem velum per circulos, intra quod pones arcam teſtimonii, quo & Sanctuarium, & Sanctuarii ſanctuaria dividentur.

34. Pones & propitiatorium ſuper arcam teſtimonii in Sancto ſanctorum:

35. menſamque extra velum: & contra menſam candelabrum in latere tabernaculi meridiano: menſa enim ſtabit in parte Aquilonis.

36. Facies & tentorium in introitu tabernaculi de hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumarii.

37. Et quinque columnas deaurabis lignorum ſetim, ante quas ducetur tentorium: quarum erunt capita aurea, & baſes æneæ.

CAPUT XXVII.

Altare & atrium tabernaculi, tentorium, columnæ & oleum lucernarum parari jubentur.

1. FAcies & altare de lignis ſetim, quod habebit quinque cubitos in longitudine, & totidem in latitudine, ideſt, quadrum, & tres cubitos in altitudine.

2. Cornua autem per quatuor angulos ex ipſo erunt: & operies illud ære.

3. Facieſque in uſus ejus lebetes ad ſuſcipiendos cineres, & forcipes atque fuſcinulas, & ignium receptacula: omnia vaſa ex ære fabricabis.

4. Craticulamque in modum retis æneam: per cujus quatuor angulos erunt quatuor annuli ænei,

5. quos pones ſubter arulam altaris: eritque craticula uſque ad altaris medium.

6. Facies & vectes altaris de lignis ſetim duos, quos operies laminis æneis:

7. & induces per circulos, eruntque ex utroque latere altaris ad portandum.

8. ‖ Non ſolidum, ſed inane & cavum intrinſecus facies illud, ſicut tibi in Monte monſtratum eſt. Infr. 38. 6.

9. Facies & atrium tabernaculi, in cujus auſtrali plaga contra meridiem erunt tentoria de byſſo retorta: centum cubitos unum latus tenebit in longitudine.

10. Et columnas viginti cum baſibus totidem æneis, quæ capita cum cœlaturis ſuis habebunt argentea.

11. Similiter & in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum, columnæ viginti, & baſes æneæ ejuſdem numeri, & capita earum cum cælaturis ſuis argentea.

12. In latitudine verò atrii, quod reſpicit ad occidentem, erunt tentoria per quinquaginta cubitos, & columnæ decem, baſeſque totidem.

13. In ea quoque atrii latitudine, quæ reſpicit ad orientem, quinquaginta cubiti erunt.

14. In quibus quindecim cubitorum tentoria lateri uno deputabuntur, columnæque tres & baſes totidem:

15. & in latere altero erunt tentoria cubitos obtinentia quindecim, columnæ tres, & baſes totidem.

16. In introitu verò atrii fiet tentorium cubitorum viginti ex hyacintho & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere plumarii: columnas habebit quatuor, cum baſibus totidem.

17. Omnes columnæ atrii per circuitum veſtitæ erunt argenteis laminis, capitibus argenteis, & baſibus æneis

18. In longitudine occupabit atrium cu-

bitos centum, in latitudine quinquaginta, altitudo quinque cubitorum erit: fietque de byſſo retorta, & habebit baſes æneas.
19. Cuncta vaſa tabernaculi in omnes uſus & cæremonias, tam paxillos ejus quàm atrii, ex ære facies.
20. Præcipe filiis Iſrael ut afferant tibi oleum de arboribus olivarum puriſſimum, piloque contuſum: ut ardeat lucerna ſemper.

21. in tabernaculo teſtimonii, extra velum quod oppanſum eſt teſtimonio. Et collocabunt eam Aaron & filii ejus, ut uſque manè luceat coram Domino. Perpetuus erit cultus per ſucceſſiones eorum à filiis Iſrael.

CAPUT XXVIII.

Pontificalia indumenta Aaronis & filiorum ejus deſcribuntur.

1. APplica quoque ad te Aaron fratrem tuum cum filiis ſuis de medio filio-

rum Iſrael, ut ſacerdotio fungantur mihi: Aaron, Nadab, & Abiu, Eleazar, & Ithamar.

2. Facieſque veſtem ſanctam Aaron fratri tuo in gloriam & decorem.

3. Et loqueris cunctis ſapientibus corde, quos replevi ſpiritu prudentiæ, ut faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi.

4. Hæc autem erunt veſtimenta quæ facient: Rationale, & ſuperhumerale, tunicam & lineam ſtrictam, cidarim & balteum. Facient veſtimenta ſancta fratri tuo Aaron & filiis ejus, ut ſacerdotio fungantur mihi.

5. Accipientq; aurum, & hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum.

6. Facient autem ſuperhumerale de auro & hyacintho & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta, opere polymito.

7. Duas oras junctas habebit in utroque latere ſummitatum, ut in unum redeant.

8. Ipſa quoque textura & cuncta operis varietas erit ex auro, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta.

9. Sumeſque duos lapides onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael:

10. ſex nomina in lapide uno, & ſex reliqua in altero, juxta ordinem nativitatis eorum.

11. Opere ſculptoris & cælatura gemmarii, ſculpes eos nominibus filiorum Iſrael, incluſos auro atque circumdatos:

12. & pones in utroque latere ſuperhumeralis, memoriale filiis Iſrael. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino ſuper utrumque humerum ob recordationem.

13. Facies & uncinos ex auro,

14. & duas catenulas ex auro puriſſimo ſibi invicem cohærentes, quas inſeres uncinis.

15. Rationale quoque judicii facies opere polymito juxta texturam ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta.

16. Quadrangulum erit & duplex: menſuram palmi habebit tam in longitudine quàm in latitudine.

17. Poneſque in eo quatuor ordines lapidum: in primo verſu erit lapis ſardius, & topazius, & ſmaragdus:

18. in ſecundo carbunculus, ſapphirus, & jaſpis:

19. in tertio ligurius, achates, & amethyſtus:

20. in quarto chryſolitus, onychinus, & beryllus. Incluſi auro erunt per ordines ſuos.

21. Habebuntque nomina filiorum Iſrael: duodecim nominibus cælabuntur, ſinguli lapides nominibus ſingulorū per duodecim tribus.

22. Facies in rationali catenas ſibi invicem cohærentes ex auro puriſſimo:

23. & duos annulos aureos, quos pones in utraque rationalis ſummitate:

24. catenaſque aureas junges annulis, qui ſunt in marginibus ejus:

25. & ipſarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere ſuperhumeralis quod rationale reſpicit.

26. Facies & duos annulos aureos, quos pones in ſummitatibus rationalis, in oris, quæ è regione ſunt ſuperhumeralis, & poſteriora ejus aſpiciunt.

27. Nec non & alios duos annulos aureos qui ponendi ſunt in utroque latere ſuperhumeralis deorſum, quod reſpicit contra faciem juncturæ inferioris, ut aptari poſſit cum ſuperhumerali,

28. & ſtringatur rationale annulis ſuis cum annulis ſuperhumeralis vitta hyacinthina, ut maneat junctura fabrefacta, & à ſe invicem rationale & ſuperhumerale nequeant ſeparari.

29. Portabitque Aaron nomina filiorum Iſrael in rationali judicii ſuper pectus ſuum, quando ingredietur Sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum.

30. Pones autem in rationali judicii Doctrinam & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & geſtabit judicium filiorum Iſrael in pectore ſuo, in conſpectu Domini ſemper.

31. Facies & tunicam ſuperhumeralis totam hyacinthinam,

32. in cujus medio ſuprà erit capitium, & ora per gyrum ejus textilis, ſicut fieri ſolet in extremis veſtium partibus, ne facilè rumpatur.

33. Deorſum verò, ad pedes ejuſdem tunicæ, per circuitum, quaſi mala punica facies, ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis,

34. ita ut tintinnabulum ſit aureum & malum punicum, rurſumque tintinnabulum aliud aureum & malum punicum.

35. ‖ Et veſtietur ea Aaron in officio miniſterii, ut audiatur ſonitus quando ingreditur & egreditur Sanctuarium in conſpectu Domini, & non moriatur. ‖ *Eccl.* 45. 11.

36. Facies & laminam de auro puriſſimo: in qua ſculpes opere cælatoris, Sanctum Domino.

37. Ligabiſque eam vitta hyacinthina, & erit ſuper tiaram,

38. imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum, quæ obtulerunt & ſanctificaverunt filii Iſrael, in cunctis muneribus & donariis ſuis. Erit autem lamina ſemper in fronte ejus, ut placatus ſit eis Dominus.

39. Stringeſque tunicam byſſo, & tiaram byſſinam facies, & balteum opere plumarii.

40. Porrò filiis Aaron tunicas lineas parabis, & balteos ac tiaras in gloriam & decorem:

41. veſtieſque his omnibus Aaron fratrem tuum & filios ejus cum eo. Et cunctorum conſecrabis manus, ſanctificabiſque illos, ut ſacerdotio fungantur mihi.

42. Facies & feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis ſuæ, à renibus uſque ad femora:

43. & utentur eis Aaron & filii ejus quando ingredientur tabernaculum teſtimonii, vel quando appropinquant ad altare ut miniſtrent in ſanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum ſempiternum erit Aaron, & ſemini ejus poſt eum.

CAPUT XXIX.

Quæ fuerit ſacerdotum conſecratio, rituſque oblationis pro illis, & qui his oblationibus veſcentur: ac de duobus agnis anniculis quotidie offerendis.

1. SEd & hoc facies, ut mihi in ſacerdotio conſecrentur. ‖ Tolle vitulum de ‖ *Lev.* 9. 2.

armento, & arietes duos immaculatos,

2. paneſque azymos, & cruſtulam abſque fermento, quæ conſperſa ſit oleo, lagana quoque azyma oleo lita: de ſimila triticea cuncta facies.

3. Et poſita in caniſtro offeres: vitulum autem & duos arietes.

4. Et Aaron ac filios ejus applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii. Cùmque laveris patrem cum filiis ſuis aqua,

5. indues Aaron veſtimentis ſuis, ideſt, linea & tunica, & ſuperhumerali & rationali, quod conſtringes balteo.

6. Et pones tiaram in capite ejus, & laminam ſanctam ſuper tiaram,

7. & oleum unctionis fundes ſuper caput ejus: atque hoc ritu conſecrabitur.

8. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingeſque balteo,

9. Aaron ſcilicet & liberos ejus, & impones eis mitras: eruntque ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſtquam initiaveris manus eorum,

‖ Lev. 1.3. 10. ‖ applicabis & vitulum coram tabernaculo teſtimonii. Imponentque Aaron & filii ejus manus ſuper caput illius,

11. & mactabis eum in conſpectu Domini, juxta oſtium tabernaculi teſtimonii.

12. Sumptumque de ſanguine vituli, pones ſuper cornua altaris digito tuo, reliquum autem ſanguinem fundes juxta baſim ejus.

‖ Lev. 3.3 13. ‖ Sumes & adipem totum qui operit inteſtina, & reticulum jecoris, ac duos renes, & adipem qui ſuper eos eſt, & offeres incenſum ſuper altare:

14. carnes verò vituli & coriũ & fimum combures foris extra caſtra, eò quòd pro peccato ſit.

15. Unum quoque arietem ſumes, ſuper cujus caput ponent Aaron & filii ejus manus:

16. Quem cùm mactaveris, tolles de ſanguine ejus, & fundes circa altare.

17. Ipſum autem arietem ſecabis in fruſta: lotaque inteſtina ejus ac pedes pones ſuper conciſas carnes, & ſuper caput illius.

18. Et offeres totum arietem in incenſum ſuper altare: oblatio eſt Domino, odor ſuaviſſimus victimæ Domini.

19. Tolles quoque arietem alterum, ſuper cujus caput Aaron & filii ejus ponent manus.

20. Quem cùm immolaveris, ſumes de ſanguine ejus, & pones ſuper extremum auriculæ dexteræ Aaron & filiorum ejus, & ſuper pollices manus eorum ac pedis dextri, fundeſque ſanguinem ſuper altare per circuitum.

21. Cùmque tuleris de ſanguine qui eſt ſuper altare, & de oleo unctionis, aſperges Aaron, & veſtes ejus, filios & veſtimenta eorum. Conſecratiſque ipſis & veſtibus,

22. tolles adipem de ariete, & caudam & arvinam, quæ operit vitalia, ac reticulum jecoris, & duos renes, atque adipem qui ſuper eos eſt, armumque dextrum, eò quòd ſit aries conſecrationis:

23. tortamque panis unius, cruſtulam conſperſam oleo, laganum de caniſtro azymorum, quod poſitum eſt in conſpectu Domini:

24. poneſque omnia ſuper manus Aaron & filiorum ejus, & ſanctificabis eos elevans coram Domino.

25. Suſcipieſque univerſa de manibus eorum; & incendes ſuper altare in holocauſtum, odorem ſuaviſſimum in conſpectu Domini, quia oblatio ejus eſt.

26. Sumes quoque pectuſculum de ariete, quo initiatus eſt Aaron, ſanctificabiſque illud elevatum coram Domino, & cedet in partem tuam.

27. Sanctificabiſque & pectuſculum conſecratum, & armum quem de ariete ſeparaſti,

28. quo initiatus eſt Aaron, & filii ejus, cedentque in partem Aaron & filiorum ejus jure perpetuo à filiis Iſrael: quia primitiva ſunt & initia de victimis eorum pacificis quæ offerunt Domino.

29. Veſtem autem ſanctam, qua utetur Aaron, habebunt filii ejus poſt eum, ut ungantur in ea, & conſecrentur manus eorum.

30. Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit conſtitutus de filiis ejus, & qui ingredietur tabernaculum teſtimonii ut miniſtret in Sanctuario.

31. Arietem autem conſecrationis tolles, & coques carnes ejus in loco ſancto,

32. quibus veſcetur Aaron & filii ejus. ‖ ‖ Lev. 8.31. & 24.9. Matth. 12.4.
Panes quoque, qui ſunt in caniſtro, in veſtibulo tabernaculi teſtimonii comedent,

33. ut ſit placabile ſacrificium, & ſanctificentur offerentium manus. Alienigena non veſcetur ex eis, quia ſancti ſunt.

34. Quòd ſi remanſerit de carnibus conſecratis, ſive de panibus uſque manè, combures reliquias igni; non comedentur, quia ſanctificata ſunt.

35. Omnia, quæ præcepi tibi, facies ſuper Aaron & filiis ejus. Septem diebus ‖ ‖ Exod. 40.13. Lev. 8.12.
conſecrabis manus eorum:

36. & vitulum pro peccato offeres per ſingulos dies ad expiandum. Mundabiſque altare cùm immolaveris expiationis hoſtiam, & unges illud in ſanctificationem.

37. Septem diebus expiabis altare, & ſanctificabis, & erit Sanctum Sanctorum: omnis, qui tetigerit illud, ſanctificabitur.

38. Hoc eſt quod facies in altari: ‖ Agnos ‖ Num. 28.3. Dan. 8.12. Apoc. 13.8.
anniculos duos per ſingulos dies jugiter,

39. unum agnum manè, & alterum veſperè,

40. decimam partem ſimilæ conſperſæ oleo tuſo, quod habeat menſuram quartam partem hin, & vinum ad libandum ejuſdem menſuræ in agno uno.

41. Alterum verò agnum offeres ad veſperam juxta ritum matutinæ oblationis, & juxta ea quæ diximus, in odorem ſuavitatis:

42. ſacrificium eſt Domino, oblatione perpetua in generationes veſtras, ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino, ubi conſtituam ut loquar ad te.

43. Ibique præcipiam filiis Iſrael, & ſanctificabitur altare in gloria mea.

44. Sanctificabo & tabernaculum teſtimonii cum altari, & Aaron cum filiis ſuis, ut ſacerdotio fungantur mihi.

45. Et habitabo in medio filiorum Iſrael, eroque eis Deus,

46. & ſcient quia ego Dominus Deus eorum, qui eduxi eos de terra Ægypti; ut manerem inter illos, ego Dominus Deus ipſorum.

CAPUT XXX.

Inſtitutio altaris thymiamatis, & pecuniæ in uſus tabernaculi exigendæ, labri ænei conſtruendi, unctionis thymiamatis, & reliquorum quæ ad tabernaculum ſpectant.

1. FAcies quoque altare ad adolendum thymiama, de lignis ſetim,
2. habens cubitum longitudinis, & alterum latitudinis, ideſt, quadrangulum, & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipſo procedent.
3. Veſtieſque illud auro puriſſimo, tam craticulam ejus, quàm parietes per circuitum, & cornua. Facieſque ei coronam aureolam per gyrum,
4. & duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, & altare portetur.
5. Ipſos quoque vectes facies de lignis ſetim, & inaurabis.
6. Poneſque altare contra velum, quod ante arcam pendet teſtimonii coram propitiatorio quo tegitur teſtimonium, ubi loquar tibi.
7. Et adolebit incenſum ſuper eo Aaron, ſuave fragrans, manè. Quando componet lucernas, incendat illud:
8. & quando collocabit eas ad veſperum, uret thymiama ſempiternum coram Domino in generationes veſtras.
9. Non offeretis ſuper eo thymiama compoſitionis alterius, nec oblationem, & victimam, nec libabitis libamina.
10. Et deprecabitur Aaron ſuper cornua ejus ſemel per annum, in ſanguine quod oblatum eſt pro peccato, & placabit ſuper eo in generationibus veſtris. Sanctum ſanctorum erit Domino.
11. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:
‖Num. 1. 2. 12. ‖ Quando tuleris ſummam filiorum Iſrael juxta numerum, dabunt ſinguli pretium pro animabus ſuis Domino, & non erit plaga in eis, cùm fuerint recenſiti.
‖ Lev. 27. 25. Num. 3. 47. Ezech. 45. 12. 13. Hoc autem dabit omnis qui tranſit ad nomen, dimidium ſicli juxta menſuram templi. ‖ Siclus viginti obolos habet. Media pars ſicli offeretur Domino.
14. Qui habetur in numero, à viginti annis & ſuprà, dabit pretium.
15. Dives non addet ad medium ſicli, & pauper nihil minuet.
16. Suſceptamque pecuniam, quæ collata eſt à filiis Iſrael, trades in uſus tabernaculi teſtimonii, ut ſit monimentum eorum coram Domino, & propitietur animabus eorum.
17. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
18. Facies & labrum æneum cum baſi ſua ad lavandum: poneſque illud inter tabernaculum teſtimonii & altare. Et miſſa aqua,
19. lavabunt in ea Aaron, & filii ejus manus ſuas ac pedes,
20. quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonii, & quando acceſſuri ſunt ad altare, ut offerant in eo thymiama Domino,
21. ne fortè moriantur: Legitimum ſempiternum erit ipſi, & ſemini ejus per ſucceſſiones.
22. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
23. dicens: Sume tibi aromata, primæ myrrhæ & electæ quingentos ſiclos, & cinnamomi medium, ideſt, ducentos quinquaginta ſiclos, calami ſimiliter ducentos quinquaginta,
24. caſiæ autem quingentos ſiclos in pondere ſanctuarii, olei de olivetis menſuram hin:
25. facieſque unctionis oleum ſanctum, unguentum compoſitum opere unguentarii,
26. & unges ex eo tabernaculum teſtimonii, & arcam teſtamenti,
27. menſamque cum vaſis ſuis, candelabrum, & utenſilia ejus, altaria thymiamatis,
28. & holocauſti, & univerſam ſuppellectilem quæ ad cultum eorum pertinet.
29. Sanctificabiſque omnia, & erunt Sancta ſanctorum: qui tetigerit ea, ſanctificabitur.
30. Aaron & filios ejus unges, ſanctificabiſque eos, ut ſacerdotio fungantur mihi.
31. Filiis quoque Iſrael dices: Hoc oleum unctionis ſanctũ erit mihi in generationes veſtras.
32. Caro hominis non ungetur ex eo, & juxta compoſitionem ejus non facietis aliud, quia ſanctificatum eſt, & ſanctum erit vobis.
33. Homo quicumque tale compoſuerit, & dederit ex eo, alieno, exterminabitur de populo ſuo.
34. Dixitque Dominus ad Moyſen: Sume tibi aromata, ſtactem & onycha, galbanum

Digitized by Google

boni odoris, & thus lucidiſſimum, æqualis ponderis erunt omnia:

35. facieſque thymiama compoſitum opere unguentarii, mixtum diligenter, & purum, & ſanctificatione digniſſimum.

36. Cùmque in tenuiſſimum pulverem univerſa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo teſtimonii, in quo loco apparebo tibi. Sanctum ſanctorum erit vobis thymiama.

37. Talem compoſitionem non facietis in uſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino.

38. Homo quicumque fecerit ſimile, ut odore illius perfruatur, peribit de populis ſuis.

CAPUT XXXI.

Deputantur à Domino Beſeleel & Ooliab ad extructionem tabernaculi ac ceterorum quæ dicta ſunt: de ſabbati obſervatione, & de tabulis à Domino Moyſi datis.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Ecce, vocavi ex nomine Beſeleel filium Uri filii Hur de tribu Juda,

3. & implevi eum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia, & ſcientia in omni opere,

4. ad excogitandum quidquid fabrefieri poteſt ex auro, & argento, & ære,

5. marmore, & gemmis, & diverſitate lignorum.

6. Dedique ei ſocium Ooliab filium Achiſamech de tribu Dan. Et in corde omnis eruditi poſui ſapientiam: ut faciant cuncta quæ præcepi tibi,

7. tabernaculum fœderis, & arcam teſtimonii, & propitiatorium, quod ſuper eam eſt, & cuncta vaſa tabernaculi,

8. menſamque & vaſa ejus, candelabrum puriſſimũ cum vaſis ſuis, & altaria thymiamatis,

9. & holocauſti, & omnia vaſa eorum, labrum cum baſi ſua,

10. veſtes ſanctas in miniſterio Aaron ſacerdoti, & filiis ejus, ut fungantur officio ſuo in ſacris,

11. oleum unctionis, & thymiama aromatum in Sanctuario, omnia quæ præcepi tibi, facient.

12. Et locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

13. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: ‖ Videte ut ſabbatum meum cuſtodiatis: quia ſignum eſt inter me & vos in generationibus veſtris: ut ſciatis quia ego Dominus, qui ſanctifico vos. ‖ *Sup. 20. 8. Ezech. 20. 12.*

14. Cuſtodite ſabbatum meum: ſanctum eſt enim vobis: qui polluerit illud, morte morietur: qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi ſui.

15. Sex diebus facietis opus: in die ſeptimo ſabbatum eſt, requies ſancta Domino: omnis qui fecerit opus in hac die, morietur.

16. Cuſtodiant filii Iſrael Sabbatum, & celebrent illud in generationibus ſuis. Pactum eſt ſempiternum.

17. inter me & filios Iſrael, ſignumque perpetuum. ‖ Sex enim diebus fecit Dominus cœlum & terram, & in ſeptimo ab opere ceſſavit. ‖ *Geneſ. 1. 31. & 2. 2.*

18. * Deditque Dñs Moyſi, completis hujuſcemodi ſermonibus in monte Sinai, ‖ duas tabulas teſtimonii lapideas, ſcriptas digito Dei. * *Finitis 40. diebus & 40. noctibus.* ‖ *Deut. 9. 10.*

CAPUT XXXII.

Moyſe abſente, populus vitulum aureum conflat, & adorat; ob vitulum adoratum Moyſes Deum precatur, tabulas frangit, vitulum comburit; & Aarone objurgato idololatras occidi jubet, ceteriſque veniam impetrat.

1. VIdens autem populus quòd moram faceret deſcendendi de monte Moyſes, congregatus adverſùs Aaron dixit: ‖ Surge, fac nobis deos, qui nos præcedant: Moyſi enim huic viro, qui nos eduxit de Terra Ægypti, ignoramus quid acciderit. *Menſe [illegible] ab exitu. Anno [illegible] 2513.* ‖ *Act. 7. 40.*

2. Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures aureas, de uxorum filiorumque & filiarum veſtrarum auribus, & afferte ad me.

3. Fecitque populus quæ juſſerat, deferens inaures ad Aaron.

4. ‖ Quas cùm ille accepiſſet, formavit opere fuſorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque: Hi ſunt dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de Terra Ægypti: ‖ *Pſal. 105. 19.*

5. Quod cùm vidiſſet Aaron, ædificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit, dicens: Cras ſolemnitas Domini eſt.

6. Surgenteſque manè, obtulerunt holocauſta, & hoſtias pacificas, & ‖ ſedit populus ‖ *1. Cor. 10.*

man-

manducare, & bibere, & ſurrexerunt ludere.
‡ FER. 3. POST DOM. 4. QUADR. 7. ‡ Locutus eſt autem Dominus ad Moy-
ſen, dicens: ‖ Vade, deſcende: peccavit po-
pulus tuus, quem eduxiſti de Terra Ægypti.
‖ *Deut.* 9. 12. 8. Receſſerunt citò de via, quam oſtendi-
ſti eis: feceruntque ſibi vitulum conflati-
lem, & adoraverunt, atque immolantes ei
‖ 3. *Reg.* 12. 28. hoſtias, dixerunt: ‖ Iſti ſunt dii tui Iſrael,
qui te eduxerunt de Terra Ægypti.
‖ *Infr.* 33. 3. *Deut.* 9. 13. 9. Rurſumque ait Dominus ad Moyſen: ‖
Cerno quòd populus iſte duræ cervicis ſit:
10. dimitte me, ut iraſcatur furor meus
contra eos, & deleam eos, faciamque te
in gentem magnam:
11. Moyſes autem orabat Dominum Deum
‖ *Pſal.* 105. 23. ſuum, dicens: ‖ Cur, Domine, iraſcitur
furor tuus contra populum tuum, quem
eduxiſti de Terra Ægypti, in fortitudine
magna, & in manu robuſta?
‖ *Num.* 14. 13. 12. Ne quæſo dicant Ægyptii: ‖ Callidè
eduxit eos, ut interficeret in montibus, &
deleret è terra: quieſcat ira tua, & eſto
placabilis ſuper nequitia populi tui.
13. Recordare Abraham, Iſaac, & Iſrael,
ſervorum tuorum, quibus juraſti per te-
‖ *Gen.* 12. 7. 15. 7. 48. 16. metipſum, dicens: ‖ Multiplicabo ſemen
veſtrum ſicut ſtellas cœli: & univerſam
terram hanc, de qua locutus ſum, dabo
ſemini veſtro, & poſſidebitis eam ſemper.
14. Placatuſque eſt Dñs ne faceret malum
quod locutus fuerat adversùs populum ſuum.
15. Et reverſus eſt Moyſes de monte,
portans duas tabulas teſtimonii in manu
ſua, ſcriptas ex utraque parte,
16. & factas opere Dei: ſcriptura quo-
que Dei erat ſculpta in tabulis.
17. Audiens autem Joſue tumultum po-
puli vociferantis, dixit ad Moyſen: Ulula-
tus pugnæ auditur in caſtris.
18. Qui reſpondit: Non eſt clamor ad-
hortantium ad pugnam, neque vociferatio
compellentium ad fugam: ſed vocem can-
tantium ego audio.
19. Cùmque appropinquaſſet ad caſtra,
vidit vitulum, & choros: iratuſque val-
dè, projecit de manu tabulas, & confregit
eas ad radicem montis:
20. Arripienſque vitulum quem fecerant,
‖ *Deut.* 9. 21. combuſſit, & ‖ contrivit uſque ad pulve-
rem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex
eo potum filiis Iſrael.
21. Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit
hic populus, ut induceres ſuper eum pec-
catum maximum?
22. Cui ille reſpondit: Ne indignetur do-
minus meus: tu enim noſti populum iſtum,
‖ 1. *Joan.* 5. 19. quòd ‖ pronus ſit ad malum:
23. dixerunt mihi: Fac nobis deos, qui nos
præcedant: huic enim Moyſi, qui nos eduxit
de Terra Ægypti, neſcimus quid acciderit.
24. Quibus ego dixi: Quis veſtrûm habet
aurum? Tulerunt, & dederunt mihi: & pro-
jeci illud in ignem, egreſſuſque eſt hic vitulus.
25. Videns ergo Moyſes populum quòd
eſſet nudatus, (ſpoliaverat enim eum
Aaron propter ignominiam ſordis, & in-
ter hoſtes nudum conſtituerat)
26. & ſtans in porta caſtrorum, ait: Si
quis eſt Domini, jungatur mihi. Congre-
gatique ſunt ad eum omnes filii Levi:
27. quibus ait: Hæc dicit Dominus Deus
Iſrael: Ponat vir gladium ſuper femur ſuum:
ite, & redite de porta uſque ad portam per
medium caſtrorum, & occidat unuſquiſque ‖ ‖ *Deut.* 33. 9.
fratrem, & amicum, & proximum ſuum.
28. Feceruntque filii Levi juxta ſermo-
nem Moyſi, cecideruntque in die illa quaſi
viginti tria millia hominum.
29. Et ait Moyſes: Conſecraſtis manus ve-
ſtras hodie Domino, unuſquiſque in filio, &
in fratre ſuo, ut detur vobis benedictio.
30. Facto autem altero die, locutus eſt
Moyſes ad populum: Peccaſtis peccatum ma-
ximum: aſcendam ad Dominum, ſi quo modo
quivero eum deprecari pro ſcelere veſtro.
31. Reverſuſque ad Dominum, ait: Ob-
ſecro, peccavit populus iſte peccatum ma-
ximum, feceruntque ſibi deos aureos: aut
dimitte eis hanc noxam,
32. aut ſi non facis, dele me de libro
tuo quem ſcripſiſti.
33. Cui reſpondit Dominus: Qui pecca-
verit mihi, delebo eum de libro meo:
34. tu autem vade, & duc populum
iſtum quò locutus ſum tibi: angelus meus
præcedet te. Ego autem in die ultionis
viſitabo & hoc peccatum eorum.
35. Percuſſit ergo Dominus populum pro
reatu vituli, quem fecerat Aaron.

CAPUT XXXIII.

Minis Dei in populum ſedatis à Moyſe, populus luget delictum: loquitur Dominus cum Moyſe facie ad faciem, qui cupit videre faciem & gloriam Domini.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen,
dicens: Vade, aſcende de loco iſto tu,
& populus tuus quem eduxiſti de Terra Ægy-
pti, in terram quam juravi Abraham, Iſaac,
& Jacob, dicens: ‖ Semini tuo dabo eam: ‖ *Gen.* 12. 7.
2. & ‖ mittam præcurſorem tui ange- ‖ *Sup.* 32. 34.
lum, ut ejiciam ‖ Chananæum, & Amor-
rhæum, & Hethæum, & Pherezæum, & ‖ *Deut.* 7. 22.
Hevæum, & Jebuſæum, *Joſ.* 24. 11.
3. & intres in terram fluentem lacte & mel-
le. Non enim aſcendam tecum, ‖ quia populus ‖ *Sup.* 32. 9.
duræ cervicis es: ne fortè diſperdam te in via. *Deut.* 9. 13.
4. Audienſque populus ſermonem hunc
peſſimum, luxit: & nullus ex more indu-
tus eſt cultu ſuo.
5. Dixitque Dominus ad Moyſen: Loquere
filiis Iſrael: Populus duræ cervicis es, ſemel a-
ſcendā in medio tui, & delebo te. Jam nunc de-
pone ornatum tuum, ut ſciam quid faciam tibi.
6. Depoſuerunt ergo filii Iſrael ornatum
ſuum à monte Horeb.
7. Moyſes quoque tollens tabernaculum, te-
tendit extra caſtra procul, vocavitque nomen
ejus, Tabernaculum fœderis. Et omnis popu-
lus, qui habebat aliquam quæſtionem, egredie-
batur ad Tabernaculum fœderis, extra caſtra.
8. Cùmque egrederetur Moyſes ad taber-
naculum, ſurgebat univerſa plebs, & ſta-
bat unuſquiſque in oſtio papilionis ſui,
aſpiciebantque tergum Moyſi, donec ingre-
deretur tentorium.
9. Ingreſſo autem illo tabernaculum fœ-

deris, deſcendebat columna nubis, & ſtabat
ad oſtium, loquebaturque cum Moyſe,
10. cernentibus univerſis quòd columna
nubis ſtaret ad oſtium Tabernaculi. Sta-
bantque ipſi, & adorabant perfores taber-
naculorum ſuorum.
11. Loquebatur autem Dominus ad Moy-
ſen facie ad faciem, ſicut ſolet loqui homo
ad amicum ſuum. Cùmque ille revertere-
tur in caſtra, miniſter ejus Joſue filius
Nun, puer, non recedebat de Tabernaculo.
12. Dixit autem Moyſes ad Dominum:
Præcipis ut educam populum iſtum: & non
indicas mihi quem miſſurus es mecum,
præſertim cùm dixeris: Novi te ex nomi-
ne, & inveniſti gratiam coram me.
13. Si ergo inveni gratiam in conſpectu
tuo, oſtende mihi faciem tuam, ut ſciam
te, & inveniam gratiam ante oculos tuos,
reſpice populum tuum gentem hanc.
14. Dixitque Dominus: Facies mea præ-
cedet te, & requiem dabo tibi.
15. Et ait Moyſes: Si non tu ipſe præ-
cedas, ne educas nos de loco iſto.
16. In quo enim ſcire poterimus ego & po-
pulus tuus inveniſſe nos gratiam in conſpectu
tuo, niſi ambulaveris nobiſcū, ut glorificemur
ab omnibus populis qui habitant ſuper terram?
17. Dixit autem Dominus ad Moyſen:
Et verbum iſtud, quod locutus es, fa-
ciam: inveniſti enim gratiam coram me,
& teipſum novi ex nomine.
18. Qui ait: Oſtende mihi gloriam tuam.
19. Reſpondit: Ego oſtendam omne bo-
num tibi, & vocabo in nomine Domini co-
‖ Rom. 9. 15. ram te: & ‖ miſerebor cui voluero, &
clemens ero in quem mihi placuerit.
20. Rurſumque ait: Non poteris videre
faciem meam: non enim videbit me ho-
mo, & vivet.
21. Et iterùm: Ecce, inquit, eſt locus
apud me, & ſtabis ſupra petram.
22. Cùmque tranſibit gloria mea, ponam
te in foramine petræ, & protegam dexte-
ra mea, donec tranſeam:
23. tollamque manum meam, & videbis
poſteriora mea: faciem autem meam vide-
re non poteris.

CAPUT XXXIV.

Moyſes reparatis tabulis, probibitaque Gentium ſocietate & idololatria, datiſque præceptis de primogenitis, ſabbato, azymis, ceteriſque feſtis, poſt 40. dierum jejunium cornutus de monte deſcendit, ac velata facie populo loquitur.

1. AC deinceps: Præcide, ait, tibi duas Deut. 10. 1.
tabulas lapideas inſtar priorum, &
ſcribam ſuper eas verba, quæ habuerunt
tabulæ quas fregiſti.
2. Eſto paratus manè, ut aſcendas ſta-
tim in monte Sinai, ſtabiſque mecum ſu-
per verticem montis.
3. Nullus aſcendat tecum, nec videatur
quiſpiam per totum montem: boves quo-
que & oves non paſcantur è contrà.
4. Excidit ergo duas tabulas lapideas,
quales anteà fuerant: & de nocte conſur-
gens aſcendit in montem Sinai, ſicut præ-
ceperat ei Dominus, portans ſecum tabulas.
5. Cùmque deſcendiſſet Dominus per nubem,
ſtetit Moyſes cū eo, invocans nomen Domini.
6. Quo tranſeunte coram eo, ait: Domi-
nator Domine Deus, miſericors & clemens,
patiens & multæ miſerationis, ac verax,
7. qui ‖ cuſtodis miſericordiam in millia: ‖ Deut. 5. 10.
qui aufers iniquitatem, & ſcelera, atque pec- Jer. 32. 18
cata, ‖ nulluſque apud te per ſe innocens eſt. ‖ Pſal. 142. 2.
‖ Qui reddis iniquitatem patrum filiis ac ne- ‖ Deut 5. 9.
potibus in tertiam & quartam progeniem. Jerem. 32. 18.
8. Feſtinuſque Moyſes, curvatus eſt pro-
nus in terram: & adorans,
9. ait: Si inveni gratiam in conſpectu
tuo Domine, obſecro ut gradiaris nobi-
ſcum (populus enim duræ cervicis eſt)
& auferas iniquitates noſtras atque pecca-
ta, noſque poſſideas.
10. Reſpondit Dominus: ‖ Ego inibo pactum, ‖ Deut. 5. 2.
videntibus cunctis, ſigna faciam quæ nunquam Jerem. 32. 40.
viſa ſunt ſuper terram, nec in ullis genti-
bus: ut cernat populus iſte, in cujus es me-
dio, opus Domini terribile quod facturus ſum.
11. Obſerva cuncta quæ hodie mando tibi:
ego ipſe ejiciam ante faciem tuam Amorrhæ-
um, & Chananæum, & Hethæum, Phere-
zæum quoque, & Hevæum, & Jebuſæum.

12. Cave ne unquam cum habitatoribus terræ illius jungas amicitias, quæ ſunt tibi in ruinam:

13. ſed aras eorum deſtrue, confringe ſtatuas, lucoſque ſuccide:

14. noli adorare Deum alienum. Dominus zelotes nomen ejus, Deus eſt æmulator.

|| *Sup. 23. 32. Deut. 7. 2.*

15. || Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum: ne, cùm fornicati fuerint cum diis ſuis, & adoraverint ſimulacra eorum, vocet te quiſpiam ut comedas de immolatis.

|| *3. Reg. 11. 2. Deut. 7. 3.*

16. || Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne, poſtquam ipſæ fuerint fornicatæ, fornicari faciant & filios tuos in deos ſuos.

17. Deos conflatiles non facies tibi.

18. Solemnitatem azymorum cuſtodies. Septem diebus veſceris azymis, ſicut præcepi tibi, in tempore menſis novorum: menſe enim verni temporis egreſſus es de Ægypto.

|| *Sup. 13. 2. 12. & 22. 29.*

19. || Omne quod aperit vulvam generis maſculini, meum erit: de cunctis animantibus, tam de bobus, quàm de ovibus, meum erit.

|| *Eccl. 35. 6.*

20. Primogenitum aſini redimes ove: ſin autem nec pretium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes: || nec apparebis in conſpectu meo vacuus.

21. Sex diebus operaberis, die ſeptimo ceſſabis arare & metere.

|| *Sup. 23. 15.*

22. || Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum meſſis tuæ triticeæ, & ſolemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.

|| *Sup. 23. 17. Deut. 16. 16.*

23. || Tribus temporibus anni apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu omnipotentis Domini Dei Iſrael.

24. Cùm enim tulero gentes à facie tua, & dilatavero terminos tuos; nullus inſidiabitur terræ tuæ, aſcendente te, & apparente in conſpectu Domini Dei tui ter in anno.

|| *Sup. 23. 18. & 19.*

25. || Non immolabis ſuper fermento ſanguinem hoſtiæ meæ: neque reſidebit manè de victima ſolemnitatis Phaſe.

|| *Sup. 23. 19. Deut. 14. 21.*

26. Primitias frugum terræ tuæ offeres in domo Domini Dei tui. || Non coques hœdum in lacte matris ſuæ.

27. Dixitque Dominus ad Moyſen: Scribe tibi verba hæc, quibus & tecum & cum Iſrael pepigi fœdus.

|| *Sup. 24. 18. Deut. 9. 9. & 18.* || *Deut. 4. 13.*

28. Fuit ergo ibi cum Domino || quadraginta dies & quadraginta noctes: panem non comedit, & aquam non bibit, & ſcripſit in tabulis || verba fœderis decem.

29. Cùmque deſcenderet Moyſes de monte Sinai, tenebat duas tabulas teſtimonii, & ignorabat quòd cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Domini.

30. Videntes autem Aaron & filii Iſrael cornutam Moyſi faciem, timuerunt propè accedere.

31. Vocatique ab eo, reverſi ſunt tam Aaron quàm principes ſynagogæ. Et poſtquam locutus eſt ad eos.

32. venerunt ad eum etiam omnes filii Iſrael: quibus præcepit cuncta quæ audierat à Domino in monte Sinai.

|| *2. Cor. 3. 13.*

33. Impletiſque ſermonibus, || poſuit velamen ſuper faciem ſuam.

34. Quod ingreſſus ad Dominum, & loquens cum eo, auferebat donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Iſrael omnia quæ ſibi fuerant imperata.

35. Qui videbant faciem egredientis Moyſi eſſe cornutam, ſed operiebat ille rurſus faciem ſuam, ſi quando loquebatur ad eos.

CAPUT XXXV.

Præcipitur ſabbatum, petuntur primitiæ & donaria ac artifices ad conſtruenda omnia quæ dicta ſunt, quibus deputati à Domino dicuntur Beſeleel & Ooliab.

1. IGitur congregata omni turba filiorum Iſrael, dixit ad eos: Hæc ſunt quæ juſſit Dominus fieri. Menſe 6. ab exitu Anno M. 2513.

2. Sex diebus facietis opus: ſeptimus dies erit vobis ſanctus, ſabbatum, & requies Domini: qui fecerit opus in eo, occidetur.

3. Non ſuccendetis ignem in omnibus habitaculis veſtris per diem ſabbati.

4. Et ait Moyſes ad omnem catervam filiorum Iſrael: Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus, dicens:

5. Separate apud vos primitias Domino. || Omnis voluntarius & prono animo offerat eas Domino: aurum & argentum, & æs, || *Sup. 25. 2.*

6. hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byſſum, pilos caprarum,

7. pelleſque arietum rubricatas, & janthinas, ligna ſetim,

8. & oleum ad luminaria concinnanda, & ut conficiatur unguentum, & thymiama ſuaviſſimum,

9. lapides onychinos, & gemmas ad ornatum ſuperhumeralis & rationalis.

10. Quiſquis veſtrùm ſapiens eſt, veniat, & faciat quod Dominus imperavit.

11. Tabernaculum ſcilicet, & tectum ejus, atque operimentum, annulos, & tabulata cum vectibus, paxillos & baſes:

12. Arcam & vectes, propitiatorium, & velum, quod ante illud oppanditur:

13. Menſam cum vectibus & vaſis, & propoſitionis panibus:

14. Candelabrum ad luminaria ſuſtentanda, vaſa illius & lucernas, & oleum ad nutrimenta ignium:

15. Altare thymiamatis, & vectes, & oleum unctionis & thymiama ex aromatibus: Tentorium ad oſtium tabernaculi:

16. Altare holocauſti, & craticulam ejus æneam cum vectibus & vaſis ſuis: labrum & baſim ejus:

17. Cortinas atrii cum columnis & baſibus, tentorium in foribus veſtibuli,

18. paxillos tabernaculi & atrii cum funiculis ſuis:

19. Veſtimenta, quorum uſus eſt in miniſterio ſanctuarii, veſtes Aaron pontificis ac filiorum ejus, ut ſacerdotio fungantur mihi:

20. Egreſſaque omnis multitudo filiorum Iſrael de conſpectu Moyſi,

21. obtulerunt mente promptiſſima atque devota primitias Domino, ad faciendum opus tabernaculi teſtimonii. Quidquid ad cultum & ad veſtes ſanctas neceſſarium erat,

22. viri cum mulieribus præbuerunt, armillas & inaures, annulos & dextralia: omne vas aureum in donaria Domini ſeparatum eſt.

Digitized by Google

23. Si quis habebat hyacinthum, & purpuram, coccumque bis tinctum, byſſum & pilos caprarum, pelles arietum rubricatas, & janthinas,

24. argenti, æriſque metalla obtulerunt Domino, lignaque ſetim in varios uſus.

25. Sed & mulieres doctæ, quæ neverant, dederunt hyacinthum, purpuram, & vermiculum, ac byſſum,

26. & pilos caprarum, ſponte propria cuncta tribuentes.

27. Principes verò obtulerunt lapides onychinos, & gemmas ad ſuperhumerale & rationale,

28. aromataque & oleum ad luminaria concinnanda, & ad præparandum unguentum, ac thymiama odoris ſuaviſſimi componendum.

29. Omnes viri & mulieres mente devota obtulerunt donaria, ut fierent opera quæ juſſerat Dominus per manum Moyſi. Cuncti filii Iſrael voluntaria Domino dedicaverunt.

‖ Supr. 31. 2. 30. Dixitque Moyſes ad filios Iſrael: ‖ Ecce, vocavit Dominus ex nomine Beſeleel filium Uri filii Hur de tribu Juda.

31. Implevitque eum ſpiritu Dei, ſapientia & intelligentia, & ſcientia & omni doctrina,

32. ad excogitandum, & faciendum opus in auro & argento, & ære,

33. ſculpendiſque lapidibus, & opere carpentario. Quidquid fabrè adinveniri poteſt,

34. dedit in corde ejus: Ooliab quoque filium Achiſamech de tribu Dan:

35. Ambos erudivit ſapientia, ut faciant opera abietarii, polymitarii, ac plumarii, de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto, & byſſo, & texant omnia, ac nova quæque reperiant.

CAPUT XXXVI.

Oblatis plus quàm opus eſſet donariis, paratur tabernaculum juxta omnes partes ſuas, nempè cortinas, ſaga, opertoria, tabulata, vectes, velum, & tentorium.

1. FEcit ergo Beſeleel, & Ooliab, & omnis vir ſapiens, ‖ quibus dedit Dominus ſapientiam & intellectum, ut ſcirent fabrè operari quæ in uſus Sanctuarii neceſſaria ſunt, & quæ præcepit Dominus.

‖ Sup. 26. 1. Anno M. 1514. Ant. Chr. 1490. 1. Par. 21. 29.

2. Cùmque vocaſſet eos Moyſes, & omnem eruditum virum, cui dederat Dominus ſapientiam, & qui ſpontè ſua obtulerant ſe ad faciendum opus,

3. tradidit eis univerſa donaria filiorum Iſrael. Qui cùm inſtarent operi, quotidie manè vota populus offerebat.

4. Unde artifices venire compulſi,

5. dixerunt Moyſi: Plus offert populus quàm neceſſarium eſt.

6. Juſſit ergo Moyſes præconis voce cantari: Nec vir nec mulier quidquam offerat ultrà in opere Sanctuarii. Sicque ceſſatum eſt à muneribus offerendis,

7. eò quòd oblata ſufficerent & ſuperabundarent.

8. Feceruntque omnes corde ſapientes ad explendum opus tabernaculi, cortinas decem de byſſo retorta, & hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, opere vario, & arte polymita:

9. quarum una habebat in longitudine viginti octo cubitos, & in latitudine quatuor: una menſura erat omnium cortinarum.

10. Conjunxitque cortinas quinque, alteram alteri, & alias quinque ſibi invicem copulavit.

11. Fecit & anſas hyacinthinas in ora cortinæ unius ex utroque latere, & in ora cortinæ alterius ſimiliter,

12. ut contra ſe invicem venirent anſæ, & mutuò jungerentur.

13. Unde & quinquaginta ſudit circulos aureos, qui morderent cortinarum anſas, & fieret unum tabernaculum.

14. Fecit & ſaga undecim de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi:

15. unum ſagum in longitudine habebat cubitos triginta, & in latitudine cubitos quatuor: unius menſuræ erant omnia ſaga:

16. quorum quinque junxit ſeorſum, & ſex alia ſeparatim.

17. Fecitque anſas quinquaginta in ora ſagi unius, & quinquaginta in ora ſagi alterius, ut ſibi invicem jungerentur.

18. Et fibulas æneas quinquaginta, quibus necteretur tectum, ut unum pallium ex omnibus ſagis fieret.

19. Fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: aliudque deſuper velamentum de pellibus janthinis.

20. Fecit & tabulas tabernaculi de lignis ſetim ſtantes.

21. Decem cubitorum erat longitudo tabulæ unius: & unum ac ſemis cubitum latitudo retinebat.

22. Binæ incraſtaturæ erant per ſingulas tabulas, ut altera alteri jungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis.

23. E quibus viginti ad plagam meridianam erant contra Auſtrum,

24. cum quadraginta baſibus argenteis. Duæ baſes ſub una tabula ponebantur ex utraque parte angulorum, ubi incaſtraturæ laterum in angulis terminantur.

25. Ad plagam quoque tabernaculi, quæ reſpicit ad Aquilonem, fecit viginti tabulas,

26. cum quadraginta baſibus argenteis, duas baſes per ſingulas tabulas.

27. Contra occidentem verò, ideſt, ad eam partem tabernaculi, quæ mare reſpicit, fecit ſex tabulas,

28. & duas alias per ſingulos angulos tabernaculi retrò:

29. quæ junctæ erant à deorſum uſque ſurſum, & in unam compaginem pariter ferebantur. Ita fecit ex utraque parte per angulos:

30. ut octo eſſent ſimul tabulæ, & haberent baſes argenteas ſedecim, binas ſcilicet baſes ſub ſingulis tabulis.

31. Fecit & vectes de lignis ſetim, quinque ad continendas tabulas unius lateris tabernaculi,

32. & quinque alios ad alterius lateris coaptandas tabulas: & extra hos, quinque alios vectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare.

33. Fecitque quoque vectem alium, qui per medias tabulas ab angulo uſque ad angulum perveniret.

34. Ipſa autem tabulata deauravit, fuſis

baſibus earum argenteis. Et circulos eorum fecit aureos, per quos vectes induci poſſent: quos & ipſos laminis aureis operuit.

35. Fecit & velum de hyacintho, & purpura, vermiculo, ac byſſo retorta, opere polymitario, varium atque diſtinctum:

36. & quatuor columnas de lignis ſetim, quas cum capitibus deauravit, fuſis baſibus earum argenteis.

37. Fecit & tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byſſoque retorta, opere plumarii:

38. & columnas quinque cum capitibus ſuis, quas operuit auro, baſeſque earum fudit æneas.

CAPUT XXXVII.

Formatur arca, propitiatorium, menſa, candelabrum, lucernæ, altare thymiamatis, ipſumque thymiama.

Eiuſdem an. 2514 primo ſemeſtri.

1. FEcit autem Beſeleel & arcam de lignis ſetim, habentem duos ſemis cubitos in longitudine, & cubitum ac ſemiſſem in latitudine, altitudo quoque unius cubiti fuit & dimidii: veſtivitque eam auro puriſſimo intus ac foris.

2. Et fecit illi coronam auream per gyrum,

3. conflans quatuor annulos aureos per quatuor angulos ejus: duos annulos in latere uno, & duos in altero.

4. Vectes quoque fecit de lignis ſetim, quos veſtivit auro,

5. & quos miſit in annulos, qui erant in lateribus arcæ ad portandum eam.

6. Fecit & propitiatorium, ideſt, oraculum, de auro mundiſſimo, duorū cubitorū & dimidii in longitudine, & cubiti ac ſemis in latitudine.

7. Duos etiam Cherubim ex auro ductili, quos poſuit ex utraque parte propitiatorii.

8. Cherub unum in ſummitate unius partis, & Cherub alterum in ſummitate partis alterius: duos Cherubim in ſingulis ſummitatibus propitiatorii,

9. extendentes alas, & tegentes propitiatorium, ſeque mutuò & illud reſpicientes.

10. Fecit & menſam de lignis ſetim in longitudine duorum cubitorum, & in latitudine unius cubiti, quæ habebat in altitudine cubitum ac ſemiſſem.

11. circumdeditque eam auro mundiſſimo, & fecit illi labium aureum per gyrum,

12. ipſique labio coronam auream interraſilem quatuor digitorum, & ſuper eamdem, alteram coronam auream.

13. Fudit & quatuor circulos aureos, quos poſuit in quatuor angulis per ſingulos pedes menſæ

14. contra coronam: miſitque in eos vectes, ut poſſit menſa portari.

15. Ipſos quoque vectes fecit de lignis ſetim, & circumdedit eos auros.

16. Et vaſa ad diverſos uſus menſæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula, ex auro puro, in quibus offerenda ſunt libamina.

17. Fecit & candelabrum ductile de auro mundiſſimo. De cujus vecte calami, ſcyphi, ſphærulæque ac lilia procedebant:

18. ſex in utroque latere, tres calami ex parte una, & tres ex altera:

19. tres ſcyphi in nucis modum per calamos ſingulos, ſphærulæque ſimul & lilia, & tres ſcyphi inſtar nucis in calamo altero, ſphærulæque ſimul & lilia. Æquum erat opus ſex calamorum, qui procedebant de ſtipite candelabri.

20. In ipſo autem vecte erant quatuor ſcyphi in nucis modum, ſphærulæque per ſingulos ſimul & lilia:

21. & ſphærulæ ſub duobus calamis per loca tria, qui ſimul ſex fiunt calami procedentes de vecte uno.

22. Et ſphærulæ igitur, & calami ex ipſo erant, univerſa ductilia ex auro puriſſimo.

23. Fecit & lucernas ſeptem cum emunctoriis ſuis, & vaſa ubi ea quæ emuncta ſunt extinguantur, de auro mundiſſimo.

24. Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vaſis ſuis.

25. Fecit & altare thymiamatis de lignis ſetim, per quadrum ſingulos habens cubitos, & in altitudine duos: è cujus angulis procedebant cornua.

26. Veſtivitque illud auro puriſſimo, cum craticula ac parietibus & cornibus.

27. Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, & duos annulos aureos ſub corona per ſingula latera, ut mittantur in eos vectes, & poſſit altare portari.

28. Ipſos autem vectes fecit de lignis ſetim, & operuit laminis aureis.

29. Compoſuit & oleum ad ſanctificationis unguentum, & thymiama de aromatibus mundiſſimis, opere pigmentarii.

CAPUT XXXVIII.

Formatur altare holocauſti cum labro æneo & atrio, oblataque donaria recenſentur.

1. FEcit & altare holocauſti de lignis ſetim, quinque cubitorum per quadrum, & trium in altitudine: 2. Par. 1. 5. Eiuſdem ann. 2514. primo ſemeſtri.

2. cujus cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis æneis.

3. Et in uſus ejus paravit ex ære vaſa diverſa, lebetes, forcipes, fuſcinulas, uncinos, & ignium receptacula.

4. Craticulamque ejus in modum retis fecit æneam, & ſubter eam in altaris medio arulam,

5. fuſis quatuor annulis per totidem retiaculi ſummitates, ad imittendos vectes ad portandum:

6. quos & ipſos fecit de lignis ſetim, & operuit laminis æneis:

7. induxitque in circulos, qui in lateribus altaris eminebant. Ipſum autem altare ‖ non erat ſolidum, ſed cavum ex tabulis, & intus vacuum. ‖ Sup. 27. 8.

8. Fecit & labrum æneum cum baſi ſua de ſpeculis mulierum, quæ excubabant in oſtio tabernaculi.

9. Fecit & atrium, in cujus auſtrali plaga erant tentoria de byſſo retorta, cubitorum centum,

10. columnæ æneæ viginti cum baſibus ſuis, capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea.

11. Æquè

11. Æquè ad ſeptentrionalem plagam tentoria, columnæ, baſeſque & capita columnarum ejuſdem menſuræ, & operis ac metalli, erant.

12. In ea verò plaga, quæ ad Occidentem reſpicit, fuerunt tentoria cubitorum quinquaginta, columnæ decem cum baſibus ſuis æneæ, & capita columnarum, & tota operis cælatura, argentea.

13. Porrò contra Orientem quinquaginta cubitorum paravit tentoria:

14. è quibus, quindecim cubitos columnarū trium, cum baſibus ſuis, unum tenebat latus:

15. & in parte altera (quia inter utraque introitum tabernaculi fecit) quindecim æquè cubitorum erant tentoria, columnæque tres, & baſes totidem.

16. Cuncta atrii tentoria byſſus retorta texuerat.

17. Baſes columnarum fuere æneæ, capita autem earum cum cunctis cælaturis ſuis argentea: ſed & ipſas columnas atrii veſtivit argento.

18. Et in introitu ejus opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo verò quinque cubitorum erat, juxta menſuram, quam cuncta atrii tentoria habebant.

19. Columnæ autem in ingreſſu fuere quatuor cum baſibus æneis, capitaque earum & cælaturæ argenteæ.

20. Paxillos quoque tabernaculi & atrii per gyrum fecit æneos.

21. Hæc ſunt inſtrumenta tabernaculi teſtimonii, quæ enumerata ſunt juxta præceptum Moyſi in cæremoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron ſacerdotis:

22. quæ Beſeleel filius Urii filii Hur de tribu Juda, Domino per Moyſen jubente, compleverat,

23. juncto ſibi ſocio Ooliab filio Achiſamech de tribu Dan: qui & ipſe artifex lignorum egregius fuit: & polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo & byſſo.

24. Omne aurum quod expenſum eſt in opere Sanctuarii, & quod oblatum eſt in donariis, viginti novem talentorum fuit, & ſeptingentorum triginta ſiclorum, ad menſuram Sanctuarii.

25. Oblatum eſt autem ab his qui tranſierunt ad numerum à viginti annis & ſuprà, de ſexcentis tribus millibus, & quingentis quinquaginta, armatorum.

26. Fuerunt prætereà centum talenta argenti, è quibus conflatæ ſunt baſes Sanctuarii, & introitus ubi velum pendet.

27. Centum baſes factæ ſunt de talentis centum, ſingulis talentis per baſes ſingulas ſupputatis.

28. De mille autem ſeptingentis & ſeptuaginta quinque, fecit capita columnarum, quas & ipſas veſtivit argento.

29. Æris quoque oblata ſunt talenta ſeptuaginta duo millia, & quadringenti ſupra ſicli,

30. ex quibus fuſæ ſunt baſes in introitu tabernaculi teſtimonii, & altare æneum cum craticula ſua, omniaque vaſa quæ ad uſum ejus pertinent,

31. & baſes atrii tam in circuitu quàm in ingreſſu ejus, & paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum.

CAPUT XXXIX.

Pontificalia ſacerdotaliaque conficiuntur ornamenta, totumque injunctum opus perficitur.

1. DE hyacintho verò & purpura, vermiculo ac byſſo, fecit veſtes, quibus indueretur Aaron quando miniſtrabat in ſanctis, ſicut præcepit Dominus Moyſi. *Sup. 28. 6. Ejuſdem ann. 2514. primo ſemeſtri.*

2. Fecit igitur ſuperhumerale de auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta,

3. opere polymitario: inciditque bracteas aureas, & extenuavit in fila, ut poſſent torqueri cum priorum colorum ſubtegmine,

4. duaſque oras ſibi invicem copulatas in utroque latere ſummitatum,

5. & balteum ex eiſdem coloribus, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

6. Paravit & duos lapides onychinos, aſtrictos & incluſos auro, & ſculptos arte gemmaria nominibus filiorum Iſrael:

7. poſuitque eos in lateribus ſuperhumeralis, in monimentum filiorum Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

8. Fecit & rationale opere polymito juxta opus ſuperhumeralis, ex auro, hyacintho, purpura, coccoque bis tincto, & byſſo retorta.

9. quadrangulum, duplex, menſuræ palmi.

10. Et poſuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo verſu erat ſardius, topazius, ſmaragdus.

11. In ſecundo, carbunculus, ſapphirus, & jaſpis.

12. In tertio, ligurius, achates, & amethyſtus.

13. In quarto, chryſolithus, onychinus, & beryllus, circumdati & incluſi auro per ordines ſuos.

14. Ipſique lapides duodecim, ſculpti erant nominibus duodecim tribuum Iſrael, ſinguli per nomina ſingulorum.

15. Fecerunt in rationali & catenulas ſibi invicem cohærentes, de auro puriſſimo:

16. & duos uncinos, totidemque annulos aureos. Porrò annulos poſuerunt in utroque latere rationalis,

17. è quibus penderent duæ catenæ aureæ, quas inſeruerunt uncinis, qui in ſuperhumeralis angulis eminebant.

18. Hæc & antè & retrò ita conveniebant ſibi, ut ſuperhumerale & rationale mutuò necterentur,

19. ſtricta ad balteum & annulis fortiùs copulata, quos jungebat vitta hyacinthina, ne laxa fluerent; & à ſe invicem moverentur, ſicut præcepit Dominus Moyſi.

20. Fecerunt quoque tunicam ſuperhumeralis totam hyacinthinam.

21. & capitium in ſuperiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem:

22. deorſū autē ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac byſſo retorta:

23. & tintinnabula de auro puriſſimo, quæ poſuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ per gyrum:

24. tintinnabulum autem aureum, & malum

lum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando miniſterio fungebatur, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

25. Fecerunt & tunicas byſſinas opere textili Aaron & filiis ejus:

26. & mitras cum coronulis ſuis ex byſſo:

27. feminalia quoque linea, byſſina:

28. cingulum verò de byſſo retorta, hyacintho, purpura, ac vermiculo bis tincto arte plumaria: ſicut præceperat Dominus Moyſi.

29. Fecerunt & laminam ſacræ venerationis de auro puriſſimo, ſcripſeruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini:

30. & ſtrinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

31. Perfectum eſt igitur omne opus tabernaculi & tecti teſtimonii: feceruntque filii Iſrael cuncta quæ præceperat Dominus Moyſi.

32. Et obtulerunt tabernaculum & tectum & univerſam ſupellectilem, annulos, tabulas, vectes, columnas ac baſes,

33. opertorium de pellibus arietum rubricatis, & aliud operimentum de janthinis pellibus,

34. velum, arcam, vectes, propitiatorium,

35. menſam cum vaſis ſuis & propoſitionis panibus:

36. candelabrum, lucernas, & utenſilia earum cum oleo:

37. altare aureum, & unguentum, & thymiama ex aromatibus:

38. & tentorium in introitu tabernaculi:

39. altare æneum, retiaculum, vectes, & vaſa ejus omnia: labrum cum baſi ſua: tentoria atrii, & columnas cum baſibus ſuis:

40. tentorium in introitu atrii, funiculoſque illius & paxillos. Nihil ex vaſis defuit, quæ in miniſterium tabernaculi, & in tectum fœderis juſſa ſunt fieri.

41. Veſtes quoque, quibus ſacerdotes utuntur in ſanctuario, Aaron ſcilicet & filii ejus,

42. obtulerunt filii Iſraël, ſicut præceperat Dominus.

43. Quæ poſtquam Moyſes cuncta vidit completa, benedixit eis.

CAPUT XL.

Primo menſe tabernaculum erigendum & conſecrandum præcipitur; quo facto, majeſtate Dei repletur, nube tabernaculum continuè operiente, niſi dum eſſet proficiſcendum.

1. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Menſe primo, prima die menſis, eriges tabernaculum teſtimonii,

3. & pones in eo arcam, demittéſque ante illam velum:

4. & illata menſa, pones ſuper eam quæ ritè præcepta ſunt. Candelabrum ſtabit cum lucernis ſuis,

5. & altare aureum in quo adoletur incenſum, coram arca teſtimonii. Tentorium in introitu tabernaculi pones,

6. & ante illud altare holocauſti:

7. labrum inter altare & tabernaculum, quod implebis aqua.

8. Circumdabiſque atrium tentoriis, & ingreſſum ejus.

9. Et aſſumpto unctionis oleo unges tabernaculum cum vaſis ſuis, ut ſanctificentur.

10. altare holocauſti & omnia vaſa ejus:

11. labrum cum baſi ſua: omnia unctionis oleo conſecrabis, ut ſint Sancta ſanctorum.

12. Applicabiſque Aaron & filios ejus ad fores tabernaculi teſtimonii, & lotos aqua

13. ‖ indues ſanctis veſtibus, ut miniſtrent mihi, & unctio eorum in ſacerdotium ſempiternum proficiat. ‖ *Sup. 29. 35. Levit. 8. 2. 7.*

14. Fecitque Moyſes omnia quæ præceperat Dominus.

15. Igitur menſe primo anni ſecundi, * prima die menſis, collocatum eſt tabernaculum. * Nempe ab exitu ut ſit mẽſis 7. ejuſdem ann. M. 2514 Ant. Chr. 1490.

16. ‖ Erexitque Moyſes illud, & poſuit tabulas ac baſes & vectes, ſtatuitque columnas, ‖ *Num. 7. 1.*

17. & expandit tectum ſuper tabernaculum, impoſito deſuper operimento, ſicut Dominus imperaverat.

18. Poſuit & teſtimonium in arca, ſubditis infrà vectibus, & oraculum deſuper.

19. Cumque intuliſſet arcam in tabernaculum, appendit ante eam velum, ut expleret Domini juſſionem.

20. Poſuit & menſam in tabernaculo teſtimonii ad plagam Septentrionalem extra velum,

21. ordinatis coram propoſitionis panibus, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

22. Poſuit & candelabrum in tabernaculo teſtimonii è regione menſæ in parte auſtrali,

23. locatis per ordinem lucernis, juxta præceptum Domini.

24. Poſuit & altare aureum ſub tecto teſtimonii contra velum,

25. & adolevit ſuper eo incenſum aromatum, ſicut juſſerat Dominus Moyſi.

26. Poſuit & tentorium in introitu tabernaculi teſtimonii,

27. & altare holocauſti in veſtibulo teſtimonii, offerens in eo holocauſtum, & ſacrificia, ut Dominus imperaverat.

28. Labrum quoque ſtatuit inter tabernaculum teſtimonii & altare, implens illud aqua.

29. Laveruntque Moyſes & Aaron ac filii ejus manus ſuas & pedes,

30. cùm ingrederentur tectum fœderis, & accederent ad altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

31. Erexit & atrium per gyrum tabernaculi & altaris, ducto in introitu ejus tentorio. Poſtquam omnia perfecta ſunt,

32. ‖ operuit nubes tabernaculum teſtimonii, & gloria Domini implevit illud. ‖ *Num. 9. 15. 3. Reg. 8. 10.*

33. Nec poterat Moyſes ingredi tectum fœderis, nube operiente omnia, & majeſtate Domini coruſcante, quia cuncta nubes operuerat.

34. Si quando nubes tabernaculum deſerebat, proficiſcebantur filii Iſrael per turmas ſuas:

35. ſi pendebat deſuper, manebant in eodem loco.

36. Nubes quippè Domini incubabat per diem tabernaculo, & ignis in nocte, videntibus cunctis populis Iſrael per cunctas manſiones ſuas.

LIBER

LIBER LEVITICUS,

HEBRAICE VAICRA'.

TERTIUS *Moſis liber* LEVITICUS *dicitur, quòd in eo fuſiſſimè tractetur id genus legum, quod ad cæremonias & officium Levitarum pertinet: ut ſunt holocauſta, & reliqua ſacrificiorum atque oblationum genera; ignis perpetuus; diſcrimen animalium mundorum & immundorum; indictio feſtorum dierum; promulgatio anni Jubilæi: & alia quamplurima notatu digna, quæ in populo Dei dicta, factaque ſunt intra unum menſem & dimidium. Nam anno 2. ab exitu, menſis 1. die 1. ac deinceps, Tabernaculo jam erecto; Deus leges illas per intervalla Moſi tradidit, quæ ſeptem primis capitibus continentur. Menſis 2. initio, per ſeptem Dies, Aaronis & 4. filiorum ejus, nec non altaris conſecratio peragitur;* Levit. 8. cum Exod. 29. 35. 37. *Die verò octavo ejuſdem Menſis, Aaron primum offert ſacrificium;* Levit. 9. *Deinde Nadab & Abiu Aaronis primogeniti ſanctuarium cum igne alieno ingreſſuri pereunt,* Levit. 10. *Ea occaſione, lex lata (circa decimum ut videtur menſis diem) de ingreſſu ſolius ſummi ſacerdotis ſemel in anno in ſanctuarium.* Levit. 16. *Et aliæ leges denique, quæ 17. poſtremis hujus libri capitibus ſunt promulgatæ.*

Ab Hebræis vocatur hic liber TORAT HACCOHANIM, ideſt Lex Sacerdotum: *Ve* VAICRA', & vocavit, *à primo libri vocabulo, ut de aliis jam dictum eſt.*

CAPUT PRIMUM.

Varius ritus ac modus holocauſtorum; armentorum, pecudum, & avium offerendorum.

Ejuſdem ann. 2. ab exitu, menſe 1. qui fit ſeptimus ann. 2514. à ratione. Ant. Chr. ann. 1490.

1. VOCAVIT autem Moyſen, & locutus eſt ei Dominus de tabernaculo teſtimonii, dicens:

2. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Homo, qui obtulerit ex vobis hoſtiam Domino de pecoribus, id eſt, de bobus & ovibus offerens victimas,

|| *Exod.* 29. 10.

3. || ſi holocauſtum fuerit ejus oblatio, de armento; maſculum immaculatum offeret ad oſtium tabernaculi teſtimonii, ad placandum ſibi Dominum:

4. ponetque manum ſuper caput hoſtiæ, & acceptabilis erit, atque in expiationem ejus proficiens.

5. Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filii Aaron ſacerdotes ſanguinem ejus, fundentes per altaris circuitum, quod eſt ante oſtium tabernaculi,

6. Detractaque pelle hoſtiæ, artus in fruſta concident,

7. & ſubjicient in altari ignem, ſtrue lignorum antè compoſita:

8. & membra quæ ſunt cæſa, deſuper ordinantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhærent jecori,

9. inteſtinis & pedibus lotis aqua: adolebitque ea ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & ſuavem odorem Domino.

10. Quòd ſi de pecoribus oblatio eſt, de ovibus ſive de capris holocauſtum, maſculum abſque macula offeret:

11. immolabitque ad latus altaris, quod reſpicit ad Aquilonem, coram Domino: ſanguinem verò illius fundent ſuper altare filii Aaron per circuitum:

12. dividentque membra, caput, & omnia quæ adhærent jecori: & ponent ſuper ligna, quibus ſubjiciendus eſt ignis:

13. inteſtina verò & pedes lavabunt aqua. Et oblata omnia adolebit ſacerdos ſuper altare in holocauſtum & odorem ſuaviſſimum Domino.

14. Si autem de avibus, holocauſti oblatio fuerit Domino, de turturibus, aut pullis columbæ,

15. offeret eam ſacerdos ad altare: & retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciet ſanguinem ſuper crepidinem altaris:

16. verſi-

16. veſiculam verò gutturis, & plumas projiciet propè altare ad orientalem plagam, in loco in quo cineres effundi ſolent,

17. confringetque aſcellas ejus, & non ſecabit, neque ferro dividet eam, & adolebit ſuper altare, lignis igne ſuppoſito. Holocauſtum eſt & oblatio ſuaviſſimi odoris Domino.

CAPUT II.

Ritus oblationis ſacrificiorum ſimilæ oleo conſperſæ, thuris, panum, laganorum, atque primitiarum, addito in omnibus ſale, nuſquam autem fermento, nec melle.

Eodem ann. 2. ab exitu, menſis primi die primo.

1. ANima cùm obtulerit oblationem ſacrificii Domino, ſimila erit ejus oblatio: fundetque ſuper eam oleum, & ponet thus,

2. ac deferet ad filios Aaron ſacerdotes: quorum unus tollet pugillum plenum ſimilę & olei; ac totum thus, & ponet memoriale ſuper altare in odorem ſuaviſſimum Domino.

|| Eccl. 7. 34.

3. || Quod autem reliquum fuerit de ſacrificio, erit Aaron & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

4. Cùm autem obtuleris ſacrificium coctum in clibano: de ſimila, panes ſcilicet abſque fermento, conſperſos oleo, & lagana azyma oleo lita.

5. Si oblatio tua fuerit de ſartagine, ſimilæ conſperſæ oleo & abſque fermento,

6. divides eam minutatim, & fundes ſuper eam oleum.

7. Sin autem de craticula fuerit ſacrificium, æquè ſimila oleo conſpergetur:

8. quam offerens Domino, trades manibus ſacerdotis.

9. Qui cùm obtulerit eam, tollet memoriale de ſacrificio, & adolebit ſuper altare in odorem ſuavitatis Domino;

10. quidquid autem reliquum eſt, erit Aaron, & filiorum ejus, Sanctum ſanctorum de oblationibus Domini.

11. Omnis oblatio, quæ offertur Domino, abſque fermento fiet, nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in ſacrificio Domino.

12. Primitias tantùm eorum offeretis ac munera: ſuper altare verò non imponentur in odorem ſuavitatis.

|| Marc. 9. 48.

13. Quidquid obtuleris ſacrificii, || ſale condies, nec auferes ſal fœderis Dei tui de ſacrificio tuo. In omni oblatione tua offeres ſal.

14. Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de ſpicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & ſic offeres primitias tuas Domino,

15. fundens ſuprà oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini eſt.

16. De qua adolebit ſacerdos in memoriam muneris partē farris fracti, & olei, ac totū thus.

CAPUT III.

Quo pacto offerantur hoſtiæ pacificorum nempe de bobus, ovibus, agnis, & capris.

Eodem anno 2. ab exitu, menſis 1. die primo.

1. QUòd ſi hoſtia pacificorum fuerit ejus oblatio, & de bobus voluerit offerre, marem ſive feminam, immaculata offeret coram Domino.

2. Ponetque manus ſuper caput victimæ ſuæ, quæ immolabitur in introitu tabernaculi teſtimonii, fundentque filii Aaron ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitum.

3. Et offerent de hoſtia pacificorum in oblationem Domino, || adipem qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis eſt intrinſecùs: || Exod. 29. 13.

4. duos renes cum adipe quo teguntur ilia, & reticulum jecoris cum renunculis.

5. adolebuntque ea ſuper altare in holocauſtum, lignis igne ſuppoſito: in oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.

6. Si verò de ovibus fuerit ejus oblatio & pacificorum hoſtia, ſive maſculum obtulerit, ſive feminam, immaculata erunt.

7. Si agnum obtulerit coram Domino,

8. ponet manum ſuam ſuper caput victimę ſuæ: quæ immolabitur in veſtibulo tabernaculi teſtimonii: fundentque filii Aaron ſanguinem ejus per circuitum altaris.

9. Et offerent de pacificorum hoſtia ſacrificium Domino: adipem & caudam totam:

10. cum renibus, & pinguedinem quæ operit ventrem atque univerſa vitalia, & utrumque renunculum cum adipe qui eſt juxta ilia, reticulumque jecoris cum renunculis.

11. Et adolebit ea ſacerdos ſuper altare in pabulum ignis & oblationis Domini.

12. Si capra fuerit ejus oblatio, & obtulerit eam Domino,

13. ponet manum ſuam ſuper caput ejus: immolabitque eam in introitu tabernaculi teſtimonii. Et fundent filii Aaron ſanguinem ejus per altaris circuitum,

14. Tollentque ex ea in paſtum ignis Dominici, adipem qui operit ventrem, & qui tegit univerſa vitalia:

15. duos renunculos cum reticulo, quod eſt ſuper eos juxta ilia, & arvinam jecoris cum renunculis:

16. adolebitque ea ſuper altare ſacerdos, in alimoniam ignis, & ſuaviſſimi odoris. Omnis adeps, Domini erit.

17. jure perpetuo in generationibus, & cunctis habitaculis veſtris: nec ſanguinem nec adipem omnino comedetis.

CAPUT IV.

Modus offerendi hoſtias ſacerdotis, principis, & multitudinis per ignorantiam peccantis.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Eodem anno 2. ab exitu, menſis 1. die primo.

2. Loquere filiis Iſrael: Anima, quæ peccaverit per ignorantiam, & de univerſis mandatis Domini, quæ præcepit ut non fierent, quippiam fecerit:

3. ſi ſacerdos, qui unctus eſt, peccaverit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum immaculatum Domino:

4. & adducet illum ad oſtium tabernaculi teſtimonii coram Domino, ponetque manum ſuper caput ejus, & immolabit eum Domino.

5. Hauriet quoque de ſanguine vituli, inferens illum in tabernaculum teſtimonii.

6. Cùmque intinxerit digitum in ſanguine, aſperget eo ſepties coram Domino contra velum ſanctuarii.

7. Ponetque de eodem ſanguinem ſuper cornua altaris thymiamatis gratiſſimi Domino, quod eſt in tabernaculo teſtimonii, omnem autem reliquum ſanguinem ſundet in baſim altaris holocauſti in introitu tabernaculi.

8. Et adipem vituli auferet pro peccato, tam eum qui vitalia operit, quàm omnia quæ intrinſecùs ſunt:

9. duos renunculos, & reticulum quod eſt ſuper eos juxta ilia, & adipem jecoris cum renunculis,

10. ſicut aufertur de vitulo hoſtiæ pacificorum: & adolebit ea ſuper altare holocauſti.

11. Pellem verò & omnes carnes, cum capite & pedibus & inteſtinis & fimo,

12. & reliquo corpore, efferet extra caſtra in locum mundum, ubi cineres effundi ſolent: incendetque ea ſuper lignorum ſtruem, quæ in loco effuſorum cinerum cremabuntur.

13. Quòd ſi omnis turba Iſrael ignoraverit, & per imperitiam fecerit quod contra mandatum Domini eſt,

14. & poſtea intellexerit peccatum ſuum offeret pro peccato ſuo vitulum, adducetque eum ad oſtium tabernaculi.

15. Et ponent ſeniores populi manus ſuper caput ejus coram Domino. Immolatoque vitulo in conſpectu Domini,

16. inferet ſacerdos, qui unctus eſt, de ſanguine ejus in tabernaculum teſtimonii,

17. tincto digito aſpergens ſepties contra velum.

18. Ponetque de eodem ſanguine in cornibus altaris, quod eſt coram Domino in tabernaculo teſtimonii: reliquum autem ſanguinem fundet juxta baſim altaris holocauſtorum, quod eſt in oſtio tabernaculi teſtimonii.

19. Omnemque ejus adipem tollet, & adolebit ſuper altare:

20. ſic faciens & de hoc vitulo quomodo fecit & priùs: & rogante pro eis ſacerdote, propitius erit eis Dominus.

21. Ipſum autem vitulum efferet extra caſtra, atque comburet ſicut & priorem vitulum: quia eſt pro peccato multitudinis.

22. Si peccaverit princeps, & fecerit unum, è pluribus per ignorantiam, quod Domini lege prohibetur,

23. & poſtea intellexerit peccatum ſuum; offeret hoſtiam Domino, hircum de capris immaculatum.

24. Ponetque manum ſuam ſuper caput ejus: cùmque immolaverit eum in loco ubi ſolet mactari holocauſtum coram Domino, quia pro peccato eſt,

25. tinget ſacerdos digitum in ſanguine hoſtiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocauſti, & reliquum fundens ad baſim ejus.

26. Adipem verò adolebit ſuprà, ſicut in victimis pacificorum fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

27. Quòd ſi peccaverit anima per ignorantiam, de populo terræ, ut faciat quidquam de his quæ Domini lege prohibentur, atque delinquat,

28. & cognoverit peccatum ſuum, offeret capram immaculatam.

29. Ponetque manum ſuper caput hoſtiæ quæ pro peccato eſt, & immolabit eam in loco holocauſti.

30. Tolletque ſacerdos de ſanguine in digito ſuo: & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.

31. Omnem autem adipem auferens, ſicut auferri ſolet de victimis pacificorum, adolebit ſuper altare in odorem ſuavitatis Domino: rogabitque pro eo, & dimittetur ei.

32. Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato, ovem ſcilicet immaculatam;

33. ponet manum ſuper caput ejus, & immolabit eam in loco ubi ſolent cædi holocauſtorum hoſtiæ.

34. Sumetque ſacerdos de ſanguine ejus digito ſuo, & tangens cornua altaris holocauſti, reliquum fundet ad baſim ejus.

35. Omnem quoque adipem auferens, ſicut auferri ſolet adeps arietis, qui immolatur pro pacificis, cremabit ſuper altare in incenſum Domini: rogabitque pro eo, & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

CAPUT V.

De hoſtiis pro peccatis ex ſilentio veritatis, immunditia, errore, juramento, ſacrorum abuſu atque ignorantia.

1. SI peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, teſtiſque fuerit, quòd aut ipſe vidit, aut conſcius eſt: niſi indicaverit, portabit iniquitatem ſuam. Eodem an. mente & die.

2. Anima, quæ tetigerit aliquid immundum, ſive quod occiſum à beſtia eſt, aut per ſe mortuum, aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immunditiæ ſuæ, rea eſt, & deliquit.

3. & ſi tetigerit quidquam de immunditia hominis, juxta omnem impuritatem qua pollui ſolet, oblitaque cognoverit poſteà, ſubjacebit delicto.

4. Anima, quæ juraverit, & protulerit labiis ſuis, ut vel malè quid faceret, vel benè, & idipſum juramento & ſermone firmaverit, oblitaque poſteà intellexerit delictum ſuum,

5. agat pœnitentiam pro peccato,

6. & offerat de gregibus agnam ſive capram, orabitque pro ea ſacerdos & pro peccato ejus:

7. ſin autem non potuerit offerre pecus, offerat ‖ duos turtures, vel duos pullos columbarum, Domino, unum pro peccato, & alterum in holocauſtum, ‖ *Infr.* 12. 8. *Luc.* 2. 24.

8. dabitque eos ſacerdoti: qui primum offerens pro peccato, retorquebit caput ejus ad pennulas, itaut collo hæreat, & non penitus abrumpatur.

9. Et aſperget de ſanguine ejus parietem altaris. Quidquid autem reliquum fuerit, faciet diſtillare ad fundamentum ejus, quia pro peccato eſt.

10. Alterum verò adolebit in holocauſtum, ut fieri ſolet: rogabitque pro eo ſacerdos & pro peccato ejus, & dimittetur ei.

11. Quòd ſi non quiverit manus ejus duos offerre turtures, aut duos pullos columbarum, offeret pro peccato ſuo ſimilæ partem ephi decimam. Non mittet in eam oleum, nec thuris aliquid imponet, quia pro peccato eſt.

12. Tradetque eam ſacerdoti: qui plenum ex ea pugillum hauriens, cremabit ſuper

alta-

Digitized by Google

altare, in monimentum ejus qui obtulerit,

13. rogans pro illo & expians, reliquam verò partem ipſe habebit in munere.

14. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

15. Anima ſi prævaricans cæremonias, per errorem, in his quæ Domino ſunt ſanctificata, peccaverit, offeret pro delicto ſuo arietem immaculatum de gregibus, qui emi poteſt duobus ſiclis, juxta pondus Sanctuarii:

16. ipſumque quod intulit damni reſtituet, & quintam partem ponet ſuprà, tradens ſacerdoti, qui rogabit pro eo offerens arietem, & dimittetur ei.

17. Anima ſi peccaverit per ignorantiam, feceritque unum ex his quæ Domini lege prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem ſuam,

18. offeret arietem immaculatum de gregibus ſacerdoti, juxta menſuram æſtimationemque peccati: qui orabit pro eo, quia neſciens fecerit: & dimittetur ei,

19. quia per errorem deliquit in Dominum.

CAPUT VI.

Oblatio pro peccato ex certa ſcientia commiſſo: leges holocauſti, ignis perpetui, ſingulorum ſacrificiorum & oblationum ſacerdotis in die unctionis ſuæ: & in genere de hoſtia pro peccato: quive & quando his veſci poſſint.

Eodem menſe & anno M. ſc. 2514. 1. LOcutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Anima quæ peccaverit, & contempto Domino, negaverit proximo ſuo depoſitum quod fidei ejus creditum fuerat, vel vi aliquid extorſerit, aut calumniam fecerit,

3. ſive rem perditam invenerit, & inficians inſuper pejeraverit, & quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus ſolent peccare homines,

4. convicta delicti, reddet

5. omnia quæ per fraudem voluit obtinere, integra, & ‖ quintam inſuper partem
‖ Num. 5. 7. domino cui damnum intulerat.

6. Pro peccato autem ſuo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum ſacerdoti, juxta æſtimationem menſuramque delicti:

7. qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro ſingulis quę faciendo peccavit.

8. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

9. Præcipe Aaron & filiis ejus: Hæc eſt lex holocauſti: Cremabitur in altari tota nocte uſque manè: ignis ex eodem altari erit.

10. Veſtietur tunica ſacerdos & feminalibus lineis: tolletque cineres, quos vorans ignis exuſſit, & ponens juxta altare,

11. ſpoliabitur prioribus veſtimentis, indutuſque aliis, efferet eos extra caſtra, & in loco mundiſſimo uſque ad favillam conſumi faciet.

12. Ignis autem in altari ſemper ardebit, quem nutriet ſacerdos ſubjiciens ligna manè per ſingulos dies, & impoſito holocauſto, deſuper adolebit adipes pacificorum.

13. Ignis eſt iſte perpetuus, qui numquam deficiet in altari.

14. Hæc eſt lex ſacrificii & libamentorum, quæ offerent filii Aaron coram Domino, & coram altari.

15. Tollet ſacerdos pugillum ſimilę, quę conſperſa eſt oleo, & totum thus, quod ſuper ſimilam poſitum eſt: adolebitque illud in altari, in monimentum odoris ſuaviſſimi Domino:

16. reliquam autem partem ſimilæ comedet Aaron cum filiis ſuis, abſque fermento: & comedet in loco Sancto Atrii tabernaculi.

17. Ideò autem non fermentabitur, quia pars ejus in Domini offertur incenſum. Sanctum ſanctorum erit, ſicut pro peccato atque delicto.

18. Mares tantùm ſtirpis Aaron comedent illud. Legitimum ac ſempiternum erit in generationibus veſtris de ſacrificiis Domini: omnis, qui tetigerit illa, ſanctificabitur.

19. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

20. Hæc eſt oblatio Aaron, & filiorum ejus, quam offerre debent Domino in die unctionis ſuæ. Decimam partem ephi offerent ſimilæ in ſacrificio ſempiterno, medium ejus manè, & medium ejus veſpere:

21. quæ in ſartagine oleo conſperſa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem ſuaviſſimum Domino.

22. ſacerdos, qui jure patri ſucceſſerit, & tota cremabitur in altari.

23. Omne enim ſacrificium ſacerdotum igne conſumetur, nec quiſquam comedet ex eo.

24. Locutus eſt autem Dominus ad Moyſen, dicens:

25. Loquere Aaron & filiis ejus: Iſta eſt lex hoſtiæ pro peccato: In loco ubi offertur holocauſtum, immolabitur coram Domino. Sanctum ſanctorum eſt.

26. Sacerdos qui offert, comedet eam in loco ſancto, in atrio tabernaculi.

27. Quidquid tetigerit carnes ejus, ſanctificabitur. Si de ſanguine illius veſtis fuerit aſperſa, lavabitur in loco ſancto.

28. Vas autem fictile, in quo cocta eſt, confringetur: quòd ſi vas æneum fuerit, defricabitur, & lavabitur aqua.

29. Omnis maſculus de genere ſacerdotali veſcetur de carnibus ejus, quia Sanctum ſanctorum eſt.

30. Hoſtia enim quæ cæditur pro peccato,
‖ cujus ſanguis infertur in tabernaculum te- ‖ Sup. 4. 5. Heb. 13. 11.
ſtimonii ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, ſed comburetur igni.

CAPUT VII.

Ritus oblationis hoſtiæ pro delicto, & hoſtiæ ac victimæ pacificorum: adeps & ſanguis in univerſum comedi prohibentur.

1. HÆc quoque lex hoſtiæ pro delicto, Sancta ſanctorum eſt: Eodem menſe & anno M. ſc. 2514.

2. idcircò ubi immolabitur holocauſtum, mactabitur & victima pro delicto: ſanguis ejus per gyrum altaris fundetur.

3. Offerent ex ea caudam & adipem qui operit vitalia;

4. Duos renunculos, & pinguedinem quę juxta ilia eſt, reticulumque jecoris cū renunculis.

5. Et adolebit ea ſacerdos ſuper altare: incenſum eſt Domini pro delicto.

6. Omnis maſculus de ſacerdotali genere, in loco ſancto veſcetur his carnibus, quia Sanctum ſanctorum eſt.

7. Sicut pro peccato offertur hoſtia, ita & pro delicto: utriuſque hoſtiæ lex una erit: ad ſacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit.

8. Sacerdos qui offert holocauſti victimam, habebit pellem ejus.

9. Et omne ſacrificium ſimilæ, quod coquitur in clibano, & quidquid in craticula, vel in ſartagine præparatur, ejus erit ſacerdotis à quo offertur:

10. ſive oleo conſperſa, ſive arida fuerint, cunctis filiis Aaron menſura æqua per ſingulos dividetur.

11. Hæc eſt lex hoſtiæ pacificorum quæ offertur Domino.

12. Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes abſque fermento conſperſos oleo, & lagana azyma uncta oleo, coctamque ſimilā, & collyridas olei admiſtione conſperſas:

13. panes quoque fermentatos, cum hoſtia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis:

14. ex quibus unus pro primitiis offeretur Domino, & erit ſacerdotis qui fundet hoſtiæ ſanguinem,

15. cujus carnes eadem comedentur die, nec remanebit ex eis quidquam uſque manè.

16. Si voto, vel ſponte quiſpiam obtulerit hoſtiam, eadem ſimiliter edetur die: ſed & ſi quid in craſtinum remanſerit, veſci licitum eſt:

17. quidquid autem tertius invenerit dies, ignis abſumet.

18. ſi quis de carnibus victimæ pacificorum die tertio comederit, irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti: quin potius quæcumque anima tali ſe edulio contaminaverit, prævaricationis rea erit.

19. Caro, quæ aliquid tetigerit immundum, non comedetur, ſed comburetur igni: qui fuerit mundus, veſcetur ex ea.

20. Anima polluta quæ ederit de carnibus hoſtiæ pacificorum, quæ oblata eſt Domino, peribit de populis ſuis.

21. Et quæ tetigerit immunditiam hominis, vel jumenti, ſive omnis rei quæ polluere poteſt, & comederit de hujuſcemodi carnibus, interibit de populis ſuis.

22. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

23. Loquere filiis Iſrael: Adipem ovis, & bovis, & capræ non comedetis.

24. Adipem cadaveris morticini, & ejus animalis quod à beſtia captum eſt, habebitis in varios uſus.

25. Si quis adipem, qui offerri debet in incenſum Domini, comederit, peribit de populo ſuo.

26. Sanguinem quoque omnis animalis non ſumetis in cibo, tam de avibus quàm de pecoribus.

27. Omnis anima, quæ ederit ſanguinem, peribit de populis ſuis.

28. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

29. Loquere filiis Iſrael, dicens: Qui offert victima pacificorum Domino, offerat ſimul & ſacrificium, id eſt, libamenta ejus.

30. Tenebit manibus adipem hoſtiæ, & pectuſculum: cùmque ambo oblata Domino conſecraverit, tradet ſacerdoti,

31. qui adolebit adipem ſuper altare, pectuſculum autem erit Aaron, & filiorum ejus.

32. armus quoque dexter de pacificorum hoſtiis cedet in primitias ſacerdotis.

33. Qui obtulerit ſanguinem & adipem filiorum Aaron, ipſe habebit & armum dextrum in portione ſua.

34. Pectuſculum enim elevationis, & armum ſeparationis tuli à filiis Iſrael de hoſtiis eorum pacificis, & dedi Aaron ſacerdoti, & filiis ejus lege perpetua, ab omni populo Iſrael.

35. Hæc eſt unctio Aaron & filiorum ejus in cæremoniis Domini die qua obtulit eos Moyſes, ut ſacerdotio fungerentur,

36. & quæ præcepit eis dari Dñs à filiis Iſrael religione perpetua in generationibus ſuis.

37. Iſta eſt lex holocauſti, & ſacrificii pro peccato atque delicto, & pro conſecratione & pacificorum victimis:

38. quam conſtituit Dominus Moyſi in monte Sinai, quando mandavit filiis Iſrael ut offerrent oblationes ſuas Domino in deſerto Sinai.

CAPUT VIII.

Aaronis & filiorum ejus conſecratio, ac tabernaculi ſupellectiliſque ejus unctio.

1. LOcutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens: Eodem ann. 2. a exitu, menſis 2. initio. Ann. M 2514. Ant. Chr. 1490.

2. Tolle ‖ Aaron cum filiis ſuis, veſtes eorum, & unctionis oleum, vitulum pro peccato, duos arietes, caniſtrum cum azymis, ‖ Exod. 29. 15. 36. & 40. 13.

3. & congregabis omnem cœtum ad oſtium tabernaculi.

4. Fecit Moyſes ut Dominus imperaverat: Congregataque omni turba ante fores tabernaculi,

5. ait: Iſte eſt ſermo, quem juſſit Dominus fieri.

6. Statimque obtulit Aaron & filios ejus. Cùmque laviſſet eos:

7. veſtivit pontificem ſubucula linea, accingens eum balteo, & induens eum tunica hyacinthina, & deſuper humerale impoſuit,

8. quod aſtringens cingulo aptavit rationali, in quo erat Doctrina & Veritas.

9. Cidari quoque texit caput: & ſuper eam, contra frontem, poſuit laminam auream conſecratam in ſanctificatione, ſicut præceperat ei Dominus.

10. Tulit & unctionis oleum, quo linivit tabernaculum cum omni ſuppellectili ſua.

11. Cùmque ſanctificans aſperſiſſet altare ſeptem vicibus, unxit illud, & omnia vaſa ejus, labrumque cum baſi ſua ſanctificavit oleo.

12. ‖ Quod fundens ſuper caput Aaron, unxit eum, & conſecravit: ‖ Eccl. 45. 18.

13. filios quoque ejus oblatos veſtivit tunicis lineis, & cinxit balteis, impoſuitque mitras, ut juſſerat Dominus.

14. Obtulit & vitulum pro peccato: cùmque ſuper caput ejus poſuiſſet Aaron, & filii ejus, manus ſuas,

15. immolavit eum: hauriens ſanguinem, & tincto digito, tetigit cornua altaris per gyrum: quo expiato & ſanctificato, fudit reliquum ſanguinem ad fundamenta ejus.

16. Adipem verò qui erat ſuper vitalia, & reticulum jecoris, duoſque renunculos cum arvinulis ſuis, adolevit ſuper altare:

17. vitulum cum pelle & carnibus & fimo, cremans extra caſtra, ſicut præceperat Dñs.

18. Obtulit & arietem in holocauſtum: ſuper cujus caput cùm impoſuiſſent Aaron & filii ejus manus ſuas,

19. immolavit eum, & fudit ſanguinem ejus per circuitum altaris.

20. Ipſumque arietem in fruſta concidens, caput ejus, & artus, & adipem adolevit igni,
21. lotis prius inteſtinis & pedibus, totumque ſimul arietem incendit ſuper altare, eò quòd eſſet holocauſtum ſuaviſſimi odoris Domino, ſicut præceperat ei.
22. Obtulit & arietem ſecundum, in conſecratione ſacerdotum: poſueruntque ſuper caput ejus Aaron & filii ejus manus ſuas:
23. quem cùm immolaſſet Moyſes, ſumens de ſanguine ejus, tetigit extremum auriculæ dextræ Aaron, & pollicem manus ejus dextræ, ſimiliter & pedis.
24. Obtulit & filios Aaron: cùmque de ſanguine arietis immolati tetigiſſet extremum auriculæ ſingulorum dextræ, & pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit ſuper altare per circuitum:
25. adipem vero, & caudam, omnemque pinguedinem quæ operit inteſtina, reticulumque jecoris, & duos renes cum adipibus ſuis & armo dextro ſeparavit.
26. Tollens autem de caniſtro azymorum quod erat coram Domino, panem abſque fermento, & collyridam conſperſam oleo, laganúque, poſuit ſuper adipes, & armum dextrum.
27. tradens ſimul omnia Aaron & filiis ejus. Qui poſtquam levaverunt ea coram Domino,
28. rurſum ſuſcepta de manibus eorum, adolevit ſuper altare holocauſti, eò quod conſecrationis eſſet oblatio, in odorem ſuavitatis ſacrificii Domino.
29. Tulitque pectuſculum, elevans illud coram Domino, de ariete conſecrationis in partem ſuam, ſicut præceperat ei Dominus.
30. Aſſumenſque unguentum, & ſanguinem qui erat in altari, aſperſit ſuper Aaron & veſtimenta ejus, & ſuper filios illius ac veſtes eorum.
31. Cùmque ſanctificaſſet eos in veſtitu ſuo, præcepit eis, dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi, & ibi comedite eas: panes quoque conſecrationis edite, qui poſiti ſunt in caniſtro, ſicut præcepit mihi Dominus, dicens: ‖ Aaron & filii ejus comedent eos: ‖Exod. 29. 32. ... 24. 9.
32. quidquid autem reliquum fuerit de carne & panibus, ignis abſumet.
33. De oſtio quoque tabernaculi non exibitis ſeptem diebus, uſque ad diem quo complebitur tempus conſecrationis veſtræ: ſeptem enim diebus finitur conſecratio:
34. ſicut & impræſentiarum factum eſt, ut ritus ſacrificii compleretur.
35. Die ac nocte manebitis in tabernaculo obſervantes cuſtodias Domini, ne moriamini: ſic enim mihi præceptum eſt.
36. Feceruntque Aaron & filii ejus cuncta quæ locutus eſt Dominus per manum Moyſi.

CAPUT IX.

Primitiis ſacrificiorum pro ſacerdote ac populo Deo redditis, Aaron populo benedixit, gloria Domini apparuit, ignisq; holocauſtum devoravit.

Eodem ann. 2. ab exitu. menſis 1. die 8. Ann. Mundi 2514.

1. FActo autem octavo die, vocavit Moyſes Aaron & filios ejus, ac majores natu Iſrael, dixitque ad Aaron:
2. ‖ Tolle de armento vitulum pro peccato, & arietem in holocauſtum, utrumque immaculatum, & offer illos coram Domino. ‖Exod. 29. 1.
3. Et ad filios Iſrael loqueris: Tollite hircum pro peccato, & vitulum atque agnum anniculos & ſine macula, in holocauſtum,
4. bovem & arietem pro pacificis: & immolate eos coram Domino, in ſacrificio ſingulorum ſimilam conſperſam oleo offerentes: hodie enim Dominus apparebit vobis.
5. Tulerunt ergo cuncta quæ juſſerat Moyſes ad oſtium tabernaculi: ubi cùm omnis multitudo adſtaret,
6. ait Moyſes: Iſte eſt ſermo quem præcepit Dñs: Facite, & apparebit vobis gloria ejus.
7. Et dixit ad Aaron: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo: offer holocauſtum, & deprecare pro te & pro populo: cùmque mactaveris hoſtiã populi, ora pro eo, ſicut præcepit Dñs.
8. Statimque Aaron accedens ad altare, immolavit vitulum pro peccato ſuo:
9. cujus ſanguinem obtulerunt ei filii ſui: in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit reſiduum ad baſim ejus.
10. Adipemque & renunculos, ac reticulum jecoris, quæ ſunt pro peccato, adolevit ſuper altare, ſicut præceperat Dominus Moyſi:
11. carnes verò & pellem ejus extra caſtra combuſſit igni.

12. Immolavit & holocauſti victimam: obtuleruntque ei filii ſui ſanguinem ejus, quem fudit per altaris circuitum.

13. Ipſam etiam hoſtiam in fruſta conciſam, cum capite & membris ſingulis obtulerunt: quæ omnia ſuper altare cremavit igni,

14. lotis aqua priùs inteſtinis & pedibus.

15. Et pro peccato populi offerens, mactavit hircum: expiatoque altari,

16. fecit holocauſtum,

17. addens in ſacrificio libamenta, quæ pariter offeruntur, & adolens ea ſuper altare, abſque cæremoniis holocauſti matutini,

18. Immolavit & bovem atque arietem, hoſtias pacificas populi: obtuleruntque ei filii ſui ſanguinem, quem fudit ſuper altare in circuitũ.

19. Adipem autem bovis, & caudam arietis, renunculoſque cum adipibus ſuis, & reticulum jecoris.

20. poſuerunt ſuper pectora: cùmque cremati eſſent adipes ſuper altare,

21. pectora eorum, & armos dextros ſeparavit Aaron, elevans coram Domino, ſicut præceperat Moyſes.

22. Et extendens manus ad populum, benedixit ei. Sicque completis hoſtiis pro peccato, & holocauſtis, & pacificis, deſcendit.

23. Ingreſſi autem Moyſes & Aaron in tabernaculum teſtimonii, & deinceps egreſſi
[2. Mac. 2. 10.] benedixerunt populo. ‖ Apparuitque gloria Domini omni multitudini:

24. & ecce egreſſus ignis à Domino, devoravit holocauſtum, & adipes qui erant ſuper altare. Quod cùm vidiſſent turbæ, laudaverunt Dominum, ruentes in facies ſuas.

CAPUT X.

Igne Nadab & Abiu conſumpti planguntur à populo, non à ſacerdotibus, vino autem ſacerdotibus interdicto, præcipitur ut reſiduum oblationis comedant.

[Eodem menſe & an. 2514. ‖ Num. 3. 4. 26. 61. 1. Par. 24. 2.] 1. ARreptiſque Nadab & Abiu filii Aaron thuribulis, ‖ poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, offerentes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptum non erat.

2. Egreſſuſque ignis à Domino, devoravit eos, & mortui ſunt, coram Domino.

3. Dixitque Moyſes ad Aaron: Hoc eſt quod locutus eſt Dominus: Sanctificabor in iis qui appropinquant mihi, & in conſpectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit Aaron.

4. Vocatis autem Moyſes Miſaele & Eliſaphan filiis Oziel, patrui Aaron, ait ad eos: Ite & tollite fratres veſtros de conſpectu Sanctuarii, & aſportate extra caſtra.

5. Confeſtimque pergentes, tulerunt eos ſicut jacebant, veſtitos lineis tunicis, & ejecerunt foras, ut ſibi fuerat imperatum.

6. Locutuſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus: Capita veſtra nolite nudare, & veſtimenta nolite ſcindere; ne fortè moriamini, & ſuper omnem cœtum oriatur indignatio. Fratres veſtri, & omnis domus Iſrael plangant incendium quod Dominus ſuſcitavit:

7. vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis: oleum quippe ſanctæ unctionis eſt ſuper vos. Qui fecerunt omnia juxta præceptum Moyſi.

8. Dixit quoque Dominus ad Aaron:

9. Vinum, & omne quod inebriare poteſt, non bibetis tu & filii tui, quando intratis in tabernaculũ teſtimonii, ne moriamini: quia præceptũ ſempiternum eſt in generationes veſtras.

10. Et ut habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſanctũ & profanum, inter pollutum & mundũ:

11. doceatiſque filios Iſrael omnia legitima mea quæ locutus eſt Dominus ad eos per manus Moyſi.

12. Locutuſque eſt Moyſes ad Aaron, & ad Eleazar, & Ithamar, filios ejus, qui erant reſidui: Tollite ſacrificium, quod remanſit de oblatione Domini, & comedite illud abſque fermento juxta altare, quia Sanctum ſanctorũ eſt.

13. Comedetis autem in loco ſancto: quod datum eſt tibi & filiis tuis de oblationibus Domini, ſicut præceptum eſt mihi.

14. Pectuſculum quoque quod oblatum eſt, & armum qui ſeparatus eſt, edetis in loco mundiſſimo tu & filii tui, & filiæ tuæ tecum: tibi enim ac liberis tuis repoſita ſunt de hoſtiis ſalutaribus filiorum Iſrael:

15. eò quòd armum & pectus, & adipes qui cremantur in altari, elevaverunt coram Domino, & pertineant ad te, & ad filios tuos, lege perpetua, ſicut præcepit Dominus.

16. ‖ Inter hæc, hircum, qui oblatus [‖ 1. Mac. 2. 11.]
fuerat pro peccato, cùm quæreret Moyſes, exuſtum reperit: iratuſque contra Eleazar & Ithamar filios Aaron, qui remanſerant, ait:

17. Cur non comediſtis hoſtiam pro peccato in loco ſancto, quæ Sancta ſanctorum eſt, & data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis, & rogetis pro ea in conſpectu Domini,

18. præſertim cùm de ſanguine illius non ſit illatum intra ſancta, & comedere debueritis eam in Sanctuario, ſicut præceptum eſt mihi:

19. Reſpondit Aaron: Oblata eſt hodie victima pro peccato, & holocauſtum coram Domino: mihi autem accidit quod vides. Quomodo potui comedere eam, aut placere Domino in cæremoniis mente lugubri?

20. Quod cùm audiſſet Moyſes, recepit ſatisfactionem.

CAPUT XI.

Animalium mundorum ab immundis ſeparatio, eorumque uſus, ut ſancti ſint filii Iſrael, ſicut & Dominus.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens: [Eodem Ann. M. 2514. Ant. Chr. 1490. Ab exitu 2. menſe 2.]

2. Dicite filiis Iſrael: ‖ Hæc ſunt animalia quæ comedere debetis de cunctis animantibus terræ: [‖ D. x. 14. 3]

3. Omne quod habet diviſam ungulam, & ruminat in pecoribus, comedetis.

4. Quidquid autem ruminat quidem, & habet ungulam, ſed non dividit eam, ſicut camelus & cetera, non comedetis illud, & inter immunda reputabitis.

5. Chœrogryllus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus eſt.

6. Lepus quoque: nam & ipſe ruminat, ſed ungulam non dividit.

7. Et ‖ ſus: qui cùm ungulam dividat, [‖ 2. Mac. 6. 18.]
non ruminat.

8. Ho-

8. Horum carnibus non veſcemini, nec cadavera contingetis, quia immunda ſunt vobis.

9. Hæc ſunt quæ gignuntur in aquis, & veſci licitum eſt. Omne quod habet pinnulas & ſquamas, tam in mari quàm in fluminibus & ſtagnis, comedetis.

10. Quidquid autem pinnulas & ſquamas non habet eorum quæ in aquis moventur & vivunt, abominabile vobis

11. execrandumque erit, carnes eorum non comedetis, & morticina vitabitis.

12. Cuncta quæ non habent pinnulas & ſquamas in aquis, polluta erunt.

13. Hæc ſunt quæ de avibus comedere non debetis, & vitanda ſunt vobis: Aquilam, & gryphem, & haliæetum,

14. & milvum ac vulturem juxta genus ſuum,

15. & omne corvini generis in ſimilitudinem ſuam,

16. ſtruthionem, & noctuam, & larum, & accipitrem juxta genus ſuum:

17. bubonem, & mergulum, & ibin,

18. & cygnum, & onocrotalum, & porphyrionem,

19. herodionem & charadrion juxta genus ſuum, upupam quoque, & veſpertilionem.

20. Omne de volucribus quod graditur ſuper quatuor pedes, abominabile erit vobis.

21. Quidquid autem ambulat quidem ſuper quatuor pedes, ſed habet longiora retrò crura, per quæ ſalit ſuper terram,

22. comedere debetis, ut eſt bruchus in genere ſuo: & attacus atque ophiomachus, ac locuſta, ſingula juxta genus ſuum.

23. Quidquid autem ex volucribus quatuor tantùm habet pedes, execrabile erit vobis:

24. & quicumque morticina eorum tetigerit, polluetur, & erit immundus uſque ad veſperum:

25. & ſi neceſſe fuerit ut portet quippiam horum mortuum, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad occaſum ſolis.

26. Omne animal quod habet quidem ungulam, ſed non dividit eam, nec ruminat, immundum erit: & qui tetigerit illud, contaminabitur.

27. Quod ambulat ſuper manus, ex cunctis animantibus quæ incedunt quadrupedia, immundum erit, qui tetigerit morticina eorum, polluetur uſque ad veſperum.

28. Et qui portaverit hujuſcemodi cadavera, lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum: quia omnia hæc immunda ſunt vobis.

29. Hæc quoque inter polluta reputabuntur de his quæ moventur in terra, muſtela & mus & crocodilus, ſingula juxta genus ſuum,

30. mygale, & chamæleon, & ſtellio, & lacerta, & talpa;

31. omnia hæc immunda ſunt. Qui tetigerit morticina eorum, immundus erit uſque ad veſperum:

32. & ſuper quod ceciderit quidquam de morticinis eorum, polluetur, tam vas ligneum & veſtimentum, quàm pelles & cilicia: & in quocumque fit opus, tingentur aqua, & polluta erunt uſque ad veſperum, & ſic poſtea mundabuntur.

33. Vas autem fictile, in quod horum quidquam intro ceciderit, polluetur, & idcirco frangendum eſt.

34. Omnis cibus, quem comedetis, ſi fuſa fuerit ſuper eum aqua, immundus erit: & omne liquens quod bibitur de univerſo vaſe, immundum erit.

35. Et quidquid de morticinis hujuſcemodi ceciderit ſuper illud, immundum erit: ſive clibani, ſive chytropodes, deſtruentur, & immundi erunt.

36. Fontes verò & ciſternæ, & omnis aquarum congregatio munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit, polluetur.

37. Si ceciderit ſuper ſementem, non polluet eam.

38. Si autem quiſpiam aqua ſementem perfuderit, & poſteà morticinis tacta fuerit, illico polluetur.

39. Si mortuum fuerit animal, quod licet vobis comedere, qui cadaver ejus tetigerit, immundus erit uſque ad veſperum:

40. & qui comederit ex eo quippiam, ſive portaverit; lavabit veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum.

41. Omne quod reptat ſuper terram, abominabile erit, nec aſſumetur in cibum.

42. Quidquid ſuper pectus quadrupes graditur, & multos habet pedes, ſive per humum trahitur, non comedetis, quia abominabile eſt.

43. Nolite contaminare animas veſtras, nec tangatis quidquam eorum, ne immundi ſitis.

44. Ego enim ſum Dominus Deus veſter: ſancti eſtote, quia ego ſanctus ſum. Ne polluatis animas veſtras in omni reptili quod movetur ſuper terram.

45. Ego enim ſum Dominus, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut eſſem vobis in Deum. ‖ Sancti eritis, quia ego ſanctus ſum. ‖ *1. Pet. 1. 16.*

46. Iſta eſt lex animantium ac volucrum, & omnis animæ viventis, quæ movetur in aqua, & reptat in terra.

47. ut differentias noveritis mundi & immundi, & ſciatis quid comedere, & quid reſpuere debeatis.

CAPUT XII.

Puerperæ immunditia, & mundatio cum oblatione.

1. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Eodem menſe & ann. 2514.

2. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: ‖ Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus, juxta dies ſeparationis menſtruæ. ‖ *Luc. 2. 22.*

3. ‖ Et die octavo circumcidetur infantulus: ‖ *Luc. 2. 21. Joan 7. 22.*

4. ipſa verò triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ. Omne ſanctum non tanget, nec ingredietur in Sanctuarium, donec impleantur dies purificationis ſuæ.

5. Sin autem feminam pepererit, immunda erit duabus hebdomadibus, juxta ritum fluxus menſtrui, & ſexaginta ſex diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ.

6. Cùmque expleti fuerint dies purificationis ſuæ, pro filio, ſive pro filia, deferet agnum anniculum in holocauſtum, & pullum columbæ ſive turturem pro peccato, ad oſtium tabernaculi teſtimonii, & tradet ſacerdoti,

7. qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & ſic mundabitur à profluvio

ſanguinis ſui: iſta eſt lex parientis maſculum aut feminam.

8. Quòd ſi non invenerit manus ejus, nec potuerit offerre agnum, ſumet || duos turtures vel duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccato: orabitque pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur.

|| Sap. 5.7. & 11. Luc. 2. 24.

CAPUT XIII.

Lex & cognitio lepræ in homine & veſtimento.

Eodem menſe & ann. 2514.

1. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens:

2. Homo, in cujus cute & carne ortus fuerit diverſus color ſive puſtula, aut quaſi lucens quippiam, ideſt, plaga lepræ, adducetur ad Aaron ſacerdotem, vel ad unumquemlibet filiorum ejus.

3. Qui cùm viderit lepram in cute, & pilos in album mutatos colorem, ipſamque ſpeciem lepræ humiliorem cute & carne reliqua, plaga lepræ eſt, & ad arbitrium ejus ſeparabitur.

4. Sin autem lucens candor fuerit in cute; nec humilior carne reliqua, & pili coloris priſtini, recludet eum ſacerdos ſeptem diebus,

5. & conſiderabit die ſeptimo: & ſi quidem lepra ultrà non creverit, nec tranſierit in cute priores terminos; rurſum recludet eum ſeptem diebus aliis.

6. Et die ſeptimo contemplabitur: ſi obſcurior fuerit lepra, & non creverit in cute, mundabit eum, quia ſcabies eſt: lavabitque homo veſtimenta ſua, & mundus erit.

7. Quòd ſi poſtquam à ſacerdote viſus eſt, & redditus munditiæ, iterùm lepra creverit; adducetur ad eum,

8. & immunditiæ condemnabitur.

9. Plaga lepræ ſi fuerit in homine, adducetur ad ſacerdotem,

10. & videbit eum. Cùmque color albus in cute fuerit, & capillorum mutaverit aſpectum, ipſa quoque caro viva apparuerit:

11. lepra vetuſtiſſima judicabitur, atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum ſacerdos, & non recludet: quia perſpicuæ immunditiæ eſt.

12. Sin autem effloruerit diſcurrens lepra in cute, & operuerit omnem cutem à capite uſque ad pedes, quidquid ſub aſpectum oculorum cadit,

13. conſiderabit eum ſacerdos, & teneri lepra mundiſſima judicabit: eò quòd omnis in candorem verſa ſit, & idcirco homo mundus erit.

14. Quando verò caro vivens in eo apparuerit,

15. tunc ſacerdotis judicio polluetur, & inter immundos reputabitur: caro enim viva ſi lepra aſpergitur, immunda eſt.

16. Quòd ſi rurſum verſa fuerit in alborem, & totum hominem operuerit,

17. conſiderabit eum ſacerdos, & mundum eſſe decernet.

18. Caro autem & cutis in qua ulcus natum eſt & ſanatum,

19. & in loco ulceris cicatrix alba apparuerit, ſive ſubrufa, adducetur homo ad ſacerdotem:

20. qui cum viderit locum lepræ humiliorem carne reliqua, & pilos verſos in candorem, contaminabit eum: plaga enim lepræ orta eſt in ulcere.

21. Quòd ſi pilus coloris eſt priſtini, & cicatrix ſubobſcura, & vicina carne non eſt humilior, recludet eum ſeptem diebus,

22. & ſi quidem creverit, adjudicabit eū lepræ.

23. Sin autem ſteterit in loco ſuo, ulceris eſt cicatrix, & homo mundus erit.

24. Caro autem & cutis quam ignis exuſſerit, & ſanata albam ſive rufam habuerit cicatricem,

25. conſiderabit eam ſacerdos, & ecce verſa eſt in alborem, & locus ejus reliqua cute eſt humilior: contaminabit eum, quia plaga lepræ in cicatrice orta eſt.

26. Quòd ſi pilorum color non fuerit immutatus, nec humilior plaga carne reliqua, & ipſa lepræ ſpecies fuerit ſubobſcura, recludet eum ſeptem diebus,

27. & die ſeptimo contemplabitur: ſi creverit in cute lepra, contaminabit eum.

28. Sin autem in loco ſuo candor ſteterit non ſatis clarus, plaga combuſtionis eſt, & idcirco mundabitur, quia cicatrix eſt combuſturæ.

29. Vir, ſive mulier, in cujus capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos ſacerdos.

30. Et ſi quidem humilior fuerit locus carne reliqua, & capillus flavus, ſolitoque ſubtilior: contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbæ eſt.

31. Sin autem viderit locum maculæ æqualem vicinæ carni, & capillum nigrum: recludet eum ſeptem diebus,

32. & die ſeptimo intuebitur. Si non creverit macula, & capillus ſui coloris eſt, & locus plagæ carni reliquæ æqualis:

33. radetur homo abſque loco maculæ, & includetur ſeptem diebus aliis.

34. Si die ſeptimo viſa fuerit ſtetiſſe plaga in loco ſuo, nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotiſque veſtibus ſuis mundus erit.

35. Sin autem poſt emundationem rurſus creverit macula in cute,

36. non quæret ampliùs utrum capillus in flavum colorem ſit immutatus, quia apertè immundus eſt.

37. Porrò ſi ſteterit macula, & capilli nigri fuerint, noverit hominem ſanatum eſſe, & confidenter eum pronuntiet mundum.

38. Vir, ſive mulier, in cujus cute candor apparuerit,

39. intuebitur eos ſacerdos. Si deprehendit ſubobſcurum alborem lucere in cute, ſciat non eſſe lepram, ſed maculam coloris candidi, & hominem mundum.

40. Vir, de cujus capite capilli fluunt, calvus, & mundus eſt:

41. & ſi à fronte ceciderint pili, recalvaſter & mundus eſt:

42. Sin autem in calvitio ſive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus,

43. & hoc ſacerdos viderit, condemnabit eum haud dubiæ lepræ, quæ orta eſt in calvitio.

44. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & reparatus eſt ad arbitrium ſacerdotis,

45. habebit veſtimenta diſſuta, caput nudum, os veſte contectum, contaminatum ac ſordidum ſe clamabit.

46. Omni tempore, quo leproſus eſt & immundus, ſolus habitabit extra caſtra.

47. Veſtis lanea ſive linea, quæ lepram habuerit.

Digitized by Google

48. in ſtamine atque ſubtegmine, aut certè
pellis, vel quidquid ex pelle confectum eſt,
49. ſi alba vel ruſa macula fuerit infecta,
lepra reputabitur, oſtendeturque ſacerdoti.
50. Qui conſideratam recludet ſeptem diebus:
51. & die ſeptimo rurſus aſpiciens ſi de-
prehenderit creviſſe, lepra perſeverans eſt:
pollutum judicabit veſtimentum & omne in
quo fuerit inventa:
52. & idcircò comburetur flammis.
53. Quòd ſi eam viderit non creviſſe,
54. præcipiet, & lavabunt id in quo lepra
eſt, recludetque illud ſeptem diebus aliis.
55. Et cùm viderit faciem quidem priſti-
nam non reverſam, nec tamen creviſſe le-
pram, immundum judicabit, & igne com-
buret, eò quòd infuſa ſit in ſuperficie ve-
ſtimenti vel per totum, lepra.
56. Sin autem obſcurior fuerit locus le-
præ, poſtquam veſtis eſt lota, abrumpet
eum, & à ſolido dividet.
57. Quòd ſi ultrà apparuerit in his locis,
quæ priùs immaculata erant, lepra volati-
lis & vaga: debet igne comburi.
58. Si ceſſaverit, lavabit aqua ea, quæ
pura ſunt, ſecundò, & munda erunt.
59. Iſta eſt lex lepræ veſtimenti lanei &
linei, ſtaminis, atque ſubtegminis, omniſ-
que ſupellectilis pelliceæ, quomodo mun-
dari debeat, vel contaminari.

CAPUT XIV.

Lepræ expiandæ ſacrificia pro homine, domo, ac veſtimento.

Eodem mense & ann. 2514. Matt. 8. 4.

1. LOcutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2. Hic eſt ritus leproſi, quando mun-
dandus eſt: ‖ Adducetur ad ſacerdotem:
3. qui egreſſus de caſtris, cùm invenerit
lepram eſſe mundatam,
‖ Marc. 1. 4. Luc. 6. 14.
4. ‖ præcipiet ei qui purificatur, ut offe-
rat duos paſſeres vivos pro ſe, quibus ve-
ſci licitum eſt, & lignum cedrinum, ver-
miculumque & hyſſopum:
5. & unum ex paſſeribus immolari jube-
bit in vaſe fictili ſuper aquas viventes:
6. alium autem vivum cum ligno cedri-
no, & cocco & hyſſopo tinget in ſangui-
ne paſſeris immolati,
7. Quo aſperget illum, qui mundandus
eſt, ſepties, ut jure purgetur: & dimittet
paſſerem vivum, ut in agrum avolet.
8. Cùmque laverit homo veſtimenta ſua, ra-
det omnes pilos corporis, & lavabitur aqua: pu-
rificatuſque ingredietur caſtra, ita dumtaxat ut
maneat extra tabernaculũ ſuum ſeptem diebus,
9. & die ſeptimo radet capillos capitis,
barbamque & ſupercilia, ac totius corporis
pilos. Et lotis rurſum veſtibus & corpore,
10. die octavo aſſumet duos agnos immacu-
latos, & ovem anniculam abſque macula, &
tres decimas ſimilæ in ſacrificium, quæ con-
ſperſa ſit oleo, & ſeorſum olei ſextarium.
11. Cùmque ſacerdos purificans hominem,
ſtatuerit eum, & hæc omnia coram Domi-
no in oſtio tabernaculi teſtimonii,
12. tollet agnum, & offeret eum pro de-
licto, oleique ſextarium; & oblatis ante
Dominum omnibus,
13. immolabit agnum, ubi ſolet immola-
ri hoſtia pro peccato, & holocauſtum, id
eſt, in loco ſancto. Sicut enim pro pec-
cato, ita & pro delicto ad ſacerdotem per-
tinet hoſtia: Sancta ſanctorum eſt.
14. Aſſumenſque ſacerdos de ſanguine ho-
ſtiæ, quæ immolata eſt pro delicto, ponet
ſuper extremum auriculæ dextræ ejus qui mun-
datur, & ſuper pollices manus dextræ & pedis:
15. & de olei ſextario mittet in manum
ſuam ſiniſtram,
16. tingetque digitum dextrum in eo, &
aſperget coram Domino ſepties.
17. Quod autem reliquum eſt olei in læ-
va manu, fundet ſuper extremum auricu-
læ dextræ ejus qui mundatur, & ſuper pol-
lices manus ac pedis dextri, & ſuper ſan-
guinem qui effuſus eſt pro delicto,
18. & ſuper caput ejus.
19. Rogabitque pro eo coram Domino,
& faciet ſacrificium pro peccato: tunc im-
molabit holocauſtum,
20. & ponet illud in altari cum libamen-
tis ſuis, & homo ritè mundabitur.
21. Quod ſi pauper eſt, & non poteſt ma-
nus ejus invenire quæ dicta ſunt, pro delicto
aſſumet agnum ad oblationem, ut roget pro
eo ſacerdos, decimamque partem ſimilæ con-
ſperſæ oleo in ſacrificium, & olei ſextarium,
22. ‖ duoſque turtures ſive duos pullos co- ‖ Sup. 5. 7. 11. 12. & 8. Luc. 2. 24.
lumbæ, quorum unus ſit pro peccato, &
alter in holocauſtum:
23. offeretque ea die octavo purificationis
ſuæ ſacerdoti, ad oſtium tabernaculi teſti-
monii coram Domino.
24. Qui ſuſcipiens agnum pro delicto &
ſextarium olei, levabit ſimul:
25. immolatoque agno, de ſanguine ejus
ponet ſuper extremum auriculæ dextræ il-
lius qui mundatur & ſuper pollices manus
ejus ac pedis dextri:
26. olei verò partem mittet in manum
ſuam ſiniſtram.
27. in quo tingens digitum dextræ manus
aſperget ſepties coram Domino:
28. tangetque extremũ dextræ auriculæ illius
qui mundatur, & pollices manus ac pedis dex-
tri, in loco ſãguinis qui effuſus eſt pro delicto:
29. reliquam autem partem olei, quæ eſt
in ſiniſtra manu, mittet ſuper caput puri-
ficati, ut placet pro eo Dominum:
30. & turturem ſive pullum columbæ offeret,
31. unum pro delicto, & alterum in ho-
locauſtum cum libamentis ſuis.
32. Hoc eſt ſacrificium leproſi, qui habe-
re non poteſt omnia in emundationem ſui.
33. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen
& Aaron, dicens:
34. Cùm ingreſſi fueritis Terram Cha-
naan, quam ego dabo vobis in poſſeſſio-
nem, ſi fuerit plaga lepræ in ædibus,
35. ibit cujus eſt domus, nuntians ſacer-
doti, & dicet: Quaſi plaga lepræ videtur
mihi eſſe in domo mea.
36. At ille præcipiet ut efferant univerſa
de domo, priuſquam ingrediatur eam, &
videant utrùm leproſa ſit, ne immunda fiant
omnia quæ in domo ſunt. Intrabitque po-
ſteà ut conſideret lepram domus:

37. & cùm viderit in parietibus illius quaſi valliculas pallore ſive rubore deformes, & humiliores ſuperficie reliqua,

38. egredietur oſtium domus, & ſtatim claudet illam ſeptem diebus.

39. Reverſuſque die ſeptimo, conſiderabit eam. Si invenerit creviſſe lepram,

40. jubebit erui lapides in quibus lepra eſt, & projici eos extra civitatem in locum immundum:

41. domum autem ipſam radi intrinſecus per circuitum, & ſpargi pulverem raſuræ extra urbem in locum immundum,

42. lapideſque alios reponi pro his qui ablati fuerint, & luto alio liniri domum.

43. Sin autem poſtquam eruti ſunt lapides, & pulvis eraſus, & alia terra lita,

44. ingreſſus ſacerdos viderit reverſam lepram, & parietes reſperſos maculis, lepra eſt perſeverans, & immunda domus:

45. quam ſtatim deſtruent, & lapides ejus ac ligna, atque univerſum pulverem projicient extra oppidum in locum immundum.

46. Qui intraverit domum quando clauſa eſt, immundus erit uſque ad veſperum:

47. & qui dormierit in ea, & comederit quippiam, lavabit veſtimenta ſua.

48. Quòd ſi introiens ſacerdos viderit lepram non creviſſe in domo, poſtquam denuo lita fuerit, purificabit eam reddita ſanitate:

49. & in purificationem ejus ſumet duos paſſeres, lignumque cedrinum, & vermiculum atque hyſſopum:

50. & immolato uno paſſere in vaſe fictili ſuper aquas vivas,

51. tollet lignum cedrinum, & hyſſopum, & coccum & paſſerem vivum, & tinget omnia in ſanguine paſſeris immolati, atque in aquis viventibus, & aſperget domum ſepties,

52. purificabitque eam tam in ſanguine paſſeris quàm in aquis viventibus, & in paſſere vivo, lignoque cedrino & hyſſopo atque vermiculo.

53. Cùmque dimiſerit paſſerem avolare in agrum liberè, orabit pro domo, & jure mundabitur.

54. Iſta eſt lex omnis lepræ & percuſſuræ,

55. lepræ veſtium & domorum,

56. cicatricis & erumpentium papularum, lucentis maculæ & in varias ſpecies, coloribus immutatis,

57. ut poſſit ſciri quo tempore mundum quid, vel immundum ſit.

CAPUT XV.

Seminiſluus viri & menſtruoſæ mulieris expiatio.

Eodem nenſe & anu. 2514.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2. Loquimini filii Iſrael, & dicite eis: Vir, qui patitur fluxum ſeminis, immundus erit.

3. Et tunc judicabitur huic vitio ſubjacere, cùm per ſingula momenta adhæſerit carni ejus, atque concreverit fœdus humor.

4. Omne ſtratum, in quo dormierit, immundum erit, & ubicumque ſederit.

5. Si quis hominum tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

6. Si ſederit ubi ille ſederat, & ipſe lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

7. Qui tetigerit carnem ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

8. Si ſalivam hujuſcemodi homo jecerit ſuper eum qui mundus eſt, lavabit veſtimenta ſua: & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum,

9. Sagma, ſuper quo ſederit, immundum erit:

10. & quidquid ſub eo fuerit, qui fluxum ſeminis patitur, pollutum erit uſque ad veſperum. Qui portaverit horum aliquid, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

11. Omnis, quem tetigerit qui talis eſt, non lotis antè manibus, lavabit veſtimenta ſua; & lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

12. Vas fictile quod tetigerit, confringetur: vas autem ligneum lavabitur aqua.

13. Si ſanatus fuerit qui hujuſcemodi ſuſtinet paſſionem, numerabit ſeptem diem poſt emundationem ſui, & lotis veſtibus & toto corpore in aquis viventibus, erit mundus.

14. Die autem octavo ſumet duos turtures, aut duos pullos columbæ, & veniet in conſpectum Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonii, dabitque eos ſacerdoti:

15. qui faciet unum pro peccato, & alterum in holocauſtum: rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur à fluxu ſeminis ſui.

16. Vir de quo egreditur ſemen coitus, lavabit aqua omne corpus ſuum: & immundus erit uſque ad veſperum.

17. Veſtem & pellem, quam habuerit, lavabit aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.

18. Mulier, cum qua coierit, lavabitur aqua, & immunda erit uſque ad veſperum.

19. Mulier, quæ redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur.

20. Omnis qui tetigerit eam, immundus erit uſque ad veſperum:

21. & in quo dormierit vel ſederit diebus ſeparationis ſuæ, polluetur.

22. Qui tetigerit lectum ejus, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

23. Omne vas, ſuper quo illa ſederit, quiſquis attigerit, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, pollutus erit uſque ad veſperum.

24. Si coierit cum ea vir tempore ſanguinis menſtrualis, immundus erit ſeptem diebus: & omne ſtratum, in quo dormierit, polluetur.

25. Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum ſanguinis non in tempore menſtruali, vel quæ poſt menſtruum ſanguinem fluere non ceſſat, quamdiu ſubjacet huic paſſioni, immunda erit quaſi ſit in tempore menſtruo.

26. Omne ſtratum in quo dormierit, & vas in quo ſederit, pollutum erit.

27. Quicumque tetigerit ea, lavabit veſtimenta ſua: & ipſe lotus aqua, immundus erit uſque ad veſperum.

28. Si ſteterit ſanguis, & fluere ceſſaverit, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ:

29. & die octavo offeret pro ſe ſacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum.

barum, ad odium tabernaculi teſtimonii:

30. qui unum faciet pro peccato, & alterum in holocauſtum, rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditiæ ejus.

31. Docebitis ergo filios Iſrael ut caveant immunditiam, & non moriantur in ſordibus ſuis, cùm polluerint tabernaculum meum quod eſt inter eos.

32. Iſta eſt lex ejus, qui patitur fluxum ſeminis, & qui polluitur coitu,

33. & quæ menſtruis temporibus ſeparatur, vel quæ jugi fluit ſanguine, & hominis, qui dormierit cum ea.

CAPUT XVI.

Quando & quomodo ſacerdos ingredi debeat Sanctuarium, ipſumque expiare unà cum tabernaculo & altari, emiſſarium caprum abigere, & feſtum expiationum celebrare.

Ann. M. 2514. Ant. Chr. 1490. ab exitu in. 1. circa diem 10. menſis 2. || Sup. 10. 1. || Exod. 30. 10. Hebr. 9. 7.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen poſt mortem duorum filiorum Aaron, quando || offerentes ignem alienum interfecti ſunt:

2. & præcepit ei dicens: Loquere ad Aaron fratrem tuum, || ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod eſt intra velum coram propitiatorio quo tegitur arca, ut non moriatur (quia in nube apparebo ſuper oraculum)

3. niſi hæc antè fecerit: Vitulum pro peccato offeret, & arietem in holocauſtum.

4. Tunica linea veſtietur, feminalibus lineis verenda celabit: accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti: hæc enim veſtimenta ſunt ſancta: quibus cunctis, cùm lotus fuerit, induetur.

5. Suſcipietque ab univerſa multitudine filiorum Iſrael duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocauſtum.

6. Cùmque obtulerit vitulum, & oraverit pro ſe & pro domo ſua,

7. duos hircos ſtare faciet coram Domino in oſtio tabernaculi teſtimonii:

8. mittenſque ſuper utrumque ſortem, unam Domino, & alteram capro emiſſario.

9. cujus exierit ſors Domino, offeret illum pro peccato:

10. cujus autem in caprum emiſſarium, ſtatuet eum vivum coram Domino, ut fundat preces ſuper eo, & emittat eum in ſolitudinem.

11. His ritè celebratis, offeret vitulum, & rogans pro ſe & pro domo ſua, immolabit eum:

12. aſſumptoque thuribulo, quod de prunis altaris impleverit, & hauriens manu compoſitum thymiama in incenſum, ultra velum intrabit in Sancta:

13. ut poſitis ſuper ignem aromatibus, nebula eorum & vapor operiat oraculum, quod eſt ſupra teſtimonium: & non moriatur.

14. Tollet quoque de ſanguine vituli, & aſperget digito ſepties contra propitiatorium ad Orientem.

15. Cùmque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet ſanguinem ejus intra velum, ſicut præceptum eſt de ſanguine vituli, ut aſpergat è regione oraculi,

16. & expiet Sanctuarium ab immunditiis filiorum Iſrael, & à prævaricationibus eorum, cunctiſque peccatis. Juxta hunc ritum faciet tabernaculo teſtimonii, quod fixum eſt inter eos in medio ſordium habitationis eorum.

17. || Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando pontifex Sanctuarium ingreditur, ut roget pro ſe & domo ſua, & pro univerſo cœtu Iſrael, donec egrediatur. || Luc. 1. 10.

18. Cùm autem exierit ad altare quod coram Domino eſt, oret pro ſe, & ſumptum ſanguinem vituli atque hirci fundat ſuper cornua ejus per gyrum:

19. aſpergenſque digito ſepties, expiet, & ſanctificet illud ab immunditiis filiorum Iſrael.

20. Poſtquam emundaverit Sanctuarium, & tabernaculum, & altare, tunc offerat hircum viventem:

21. & poſita utraque manu ſuper caput ejus, confiteatur omnes iniquitates filiorum Iſrael, & univerſa delicta atque peccata eorum: quæ imprecans capiti ejus, emittet illum per hominem paratum, in deſertum.

22. Cùmque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram ſolitariam, & dimiſſus fuerit in deſerto,

23. revertetur Aaron in tabernaculũ teſtimonii, & depoſitis veſtibus, quibus priùs indutus erat cùm intraret Sanctuarium, relictiſque ibi,

24. la-

24. lavabit carnem ſuam in loco ſancto, indueturque veſtibus ſuis. Et poſtquam egreſſus obtulerit holocauſtum ſuum ac plebis, rogabit tam pro ſe quàm pro populo:

25. & adipem, qui oblatus eſt pro peccatis, adolebit ſuper altare.

26. Ille verò, qui dimiſerit caprum emiſſarium, lavabit veſtimenta ſua & corpus aqua, & ſic ingredietur in caſtra.

27. Vitulum autem & hircum, qui pro peccato fuerant immolati; & quorum ſanguis illatus eſt in Sanctuarium ut expiatio compleretur, aſportabunt foras caſtra, ‖ & comburent igni tam pelles quàm carnes eorum ac fimum:

‖ Hebr. 13. 11.

28. & quicumque combuſſerit ea, lavabit veſtimenta ſua & carnem aqua, & ſic ingredietur in caſtra.

29. Eritque vobis hoc legitimum ſempiternum: ‖ Menſe ſeptimo, decima die menſis, affligetis animas veſtras, nullumque opus facietis, ſive indigena, ſive advena qui peregrinatur inter vos.

‖ Inf. 23. 27. 28.

30. In hac die expiatio erit veſtri, atque mundatio ab omnibus peccatis veſtris: coram Domino mundabimini.

31. Sabbatum enim requietionis eſt, & affligetis animas veſtras religione perpetua.

32. Expiabit autem ſacerdos, qui unctus fuerit, & cujus manus initiatæ ſunt ut ſacerdotio fungatur pro patre ſuo: indueturque ſtola linea & veſtibus ſanctis,

33. & expiabit Sanctuarium & tabernaculum teſtimonii atque altare, ſacerdotes quoque & univerſum populum.

34. Eritque vobis hoc legitimum ſempiternum, ut oretis pro filiis Iſrael, & pro cunctis peccatis eorum ſemel in anno. Fecit igitur ſicut præceperat Dominus Moyſi.

CAPUT XVII.

Nuſquam niſi ad oſtium tabernaculi ſacrificandū atque à ſanguine & morticino abſtinendum.

Eodem anno & menſe.

1. Et locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2. Loquere Aaron, & filii ejus, & cunctis filiis Iſrael, dicens ad eos: Iſte eſt ſermo quem mandavit Dominus, dicens:

3. Homo quilibet de domo Iſrael, ſi occiderit bovem aut ovem, ſive capram, in caſtris vel extra caſtra,

4. & non obtulerit ad oſtium tabernaculi oblationem Dño, ſanguinis reus erit: quaſi ſi ſanguinem fuderit, ſic peribit de medio populi ſui.

5. Ideò ſacerdoti offerre debent filii Iſrael hoſtias ſuas, quas occident in agro, ut ſanctificentur Domino ante oſtium tabernaculi teſtimonii, & immolent eas hoſtias pacificas Domino.

6. Fundetque ſacerdos ſanguinem ſuper altare Domini ad oſtium tabernaculi teſtimonii, & adolebit adipem in odorem ſuavitatis Domino:

7. & nequaquam ultrà immolabunt hoſtias ſuas dæmonibus, cum quibus fornicati ſunt. Legitimū ſempiternum erit illis & poſteris eorū.

8. Et ad ipſos dices: Homo de domo Iſrael, & de advenis qui peregrinantur apud vos, qui obtulerit holocauſtum ſive victimam,

9. & ad oſtium tabernaculi teſtimonii non adduxerit eam, ut offeratur Domino, interibit de populo ſuo.

10. Homo quilibet de domo Iſrael, & de advenis qui peregrinantur inter eos, ſi comederit ſanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius, & diſperdam eam de populo ſuo,

11. quia anima carnis in ſanguine eſt: & ego dedi illum vobis, ut ſuper altare in eo expietis pro animabus veſtris, & ſanguis pro animæ piaculo ſit.

12. Idcirco dixi filiis Iſrael: Omnis anima ex vobis non comedet ſanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur apud vos.

13. Homo quicumque de filiis Iſrael, & de advenis qui peregrinantur apud vos, ſi venatione atque aucupio ceperit feram vel avem, quibus veſci licitum eſt, fundat ſanguinem ejus, & operiat illum terra.

14. ‖ Anima enim omnis carnis in ſanguine eſt: unde dixi filiis Iſrael: Sanguinem univerſæ carnis non comedetis, quia anima carnis in ſanguine eſt: & quicumque comederit illum, interibit.

‖ Gen. 9. 4. Supr. 7. 26.

15. Anima, quæ comederit morticinum, vel captum a beſtia, tam de indigenis, quàm de advenis, lavabit veſtimenta ſua & ſemetipſum aqua, & contaminatus erit uſque ad veſperum: & hoc ordine mundus fiet.

16. Quòd ſi non laverit veſtimenta ſua & corpus, portabit iniquitatem ſuam.

CAPUT XVIII.

Gradus conjugii illiciti, ac gentium opera fugienda in varia carnali turpitudine.

Eodem anno ab exitu 2. Anno M. 2514.

1. Locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Ego Dominus Deus veſter:

3. juxta conſuetudinem terræ Ægypti, in qua habitaſtis, non facietis: & juxta morem Regionis Chanaan, ad quam ego introducturus ſum vos, non agetis, nec in legitimis eorum ambulabitis.

4. Facietis judicia mea, & præcepta mea ſervabitis, & ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus veſter.

5. ‖ Cuſtodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo, vivet in eis. Ego Dominus.

‖ Ezech. 20. 11. Rom. 10. 5. Gal. 3. 12.

6. Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedet, ut revelet turpitudinem ejus. Ego Dominus.

7. Turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies: mater tua eſt. Non revelabis turpitudinem ejus.

8. Turpitudinem uxoris patris tui non diſcooperies: turpitudo enim patris tui eſt.

9. Turpitudinem ſororis tuæ ex patre, ſive ex matre, quæ domi vel foris genita eſt, non revelabis.

10. Turpitudinem filiæ filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudo tua eſt:

11. Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & eſt ſoror tua, non revelabis.

12. Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies: quia caro eſt patris tui.

13. Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis, eò quòd caro ſit matris tuæ.

14. Turpitudinem patrui tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quæ tibi affinitate conjungitur.

15. Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui eſt, nec diſcooperies ignominiam ejus.

16. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudo fratris tui eſt.

17. Turpitudinem uxoris tuæ & filiæ ejus non revelabis. Filiam filii ejus, & filiam filiæ illius non ſumes, ut reveles ignominiam ejus: quia caro illius ſunt, & talis coitus inceſtus eſt.

18. Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus adhuc illa vivente.

19. Ad mulierem quæ patitur menſtrua, non accedes, nec revelabis fœditatem ejus.

20. Cum uxore proximi tui non coibis, nec ſeminis commiſtione maculaberis.

‖ Infr. 20. 2.

21. ‖ De ſemine tuo non dabis ut conſecretur idolo Moloc, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

22. Cum maſculo non commiſcearis coitu femineo, quia abominatio eſt.

‖ Infr. 20. 6.

23. Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo. ‖ Mulier non ſuccumbet jumento, nec miſcebitur ei: quia ſcelus eſt.

24. Nec polluamini in omnibus his, quibus contaminatæ ſunt univerſæ gentes, quas ego ejiciam ante conſpectum veſtrum,

25. & quibus polluta eſt terra: cujus ego ſcelera viſitabo, ut evomat habitatores ſuos.

26. Cuſtodite legitima mea atque judicia, & non faciatis ex omnibus abominationibus iſtis, tam indigena quàm colonus qui peregrinantur apud vos.

27. Omnes enim execrationes iſtas fecerunt accolæ terræ, qui fuerunt ante vos, & polluerunt eam.

28. Cavete ergo ne & vos ſimiliter evomat, cùm paria feceritis, ſicut evomuit gentem, quæ fuit ante vos.

29. Omnis anima, quæ fecerit de abominationibus his quippiam, peribit de medio populi ſui.

30. Cuſtodite mandata mea. Nolite facere quæ fecerunt hi qui fuerunt ante vos, & ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus veſter.

CAPUT XIX.

Varia præcepta moralia ac judicialia.

Eodem anno & menſe. ‡ FER. 4. POST DOMINIC. PASSION. EPIST. *‖ Supr. 11. 44. 1. Pet. 1. 16.*

1. ‡ Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Loquere ad omnem cœtum filiorum Iſrael, & dices ad eos: ‖ Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter.

3. Unuſquiſque patrem ſuum, & matrem ſuam timeat. Sabbata mea cuſtodite. Ego Dominus Deus veſter.

4. Nolite converti ad idola, nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus veſter.

5. Si immolaveritis hoſtiam pacificorum Domino ut ſit placabilis,

6. eo die quo fuerit immolata, comedetis eam, & die altero: quidquid autem reſiduum fuerit in diem tertium, igne comburetis.

7. Si quis poſt biduum comederit ex ea, profanus erit, & impietatis reus.

8. portabitque iniquitatem ſuam, quia ſanctum Domini polluit, & peribit anima illa de populo ſuo.

‖ Infr. 23. 22.

9. ‖ Cùm meſueris ſegetes terræ tuæ, non tondebis uſque ad ſolum ſuperficiem terræ: nec remanentes ſpicas colliges.

10. Neque in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis, ſed pauperibus, & peregrinis carpenda dimittes. Ego Dñs Deus veſter.

11. Non facietis furtum. Non mentiemini, nec decipiet unuſquiſque proximum ſuum.

‖ Exod. 20. 7. ‖ Eccli. 10. 6. ‖ Deut. 24. 14. Tob. 4. 15.

12. ‖ Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus.

13. ‖ Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum. ‖ Non morabitur opus mercenarii tui apud te uſque manè.

14. Non maledices ſurdo, nec coram cæco pones offendiculum: ſed timebis Dominum Deum tuum, quia ego ſum Dominus.

‖ Deut. 1. 17. & 16. 19. Prov. 24. 23. Eccli. 42. 1. Jac. 2. 2.

15. Non facies quod iniquum eſt, nec injuſtè judicabis. ‖ Non conſideres perſonam pauperis, nec honores vultum potentis. Juſtè judica proximo tuo.

16. Non eris criminator, nec ſuſurro in populo. Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui. Ego Dominus.

‖ Joan. 2. 11. & 3. 14. ‖ Eccl. 19. 13. Matth. 18. 15. Luc. 17. 3. ‖ Matt. 5. 43. & 22. 39. Luc. 6. 27. Rom. 13. 9.

17. ‖ Non oderis fratrem tuum in corde tuo, ſed ‖ publicè argue eum, ne habeas ſuper illo peccatum.

18. Non quæras ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum. ‖ Diliges amicum tuum ſicut teipſum. Ego Dominus.

19. Leges meas cuſtodite. Jumentum tuum non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non feres diverſo ſemine: Veſte, quæ ex duobus texta eſt, non indueris.

20. Homo ſi dormierit cum muliere coitu ſeminis, quæ ſit ancilla etiam nubilis, & tamen pretio non redempta, nec libertate donata: vapulabunt ambo, & non morientur, quia non fuit libera.

21. Pro delicto autem ſuo offeret Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonii arietem:

22. orabitque pro eo ſacerdos, & pro peccato ejus coram Domino, & propitiabitur ei, dimitteturque peccatum.

23. Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.

24. Quarto autem anno omnis fructus eorum ſanctificabitur laudabilis Domino.

25. Quinto autem anno comedetis fructus, congregantes poma quæ proferunt. Ego Dominus Deus veſter.

26. Non comedetis cum ſanguine. Non augurabimini, nec obſervabitis ſomnia.

27. Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam.

28. Et ſuper mortuo non incidetis carnem veſtram, neque figuras aliquas aut ſtigmata facietis vobis. Ego Dominus.

29. Ne proſtituas filiam tuam, ne contaminetur terra, & impleatur piaculo.

30. Sabbata mea cuſtodite, & Sanctuarium meum metuite. Ego Dominus.

31. Non declinetis ad magos, nec ab ariolis aliquid ſciſcitemini, ut polluamini per eos. Ego Dominus Deus veſter.

32. Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis: & time Dominum Deum tuum. Ego ſum Dominus.

Digitized by Google

|| Exod. 22. 21. 33. || Si habitaverit advena in terra veſtra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei:

34. ſed ſit inter vos quaſi indigena: & diligetis eum quaſi voſmetipſos: fuiſtis enim & vos advenæ in Terra Ægypti. Ego Dominus Deus veſter.

35. Nolite facere iniquum aliquid in judicio, in regula, in pondere, in menſura.

36. Statera juſta, & æqua ſint pondera, juſtus modus, equuſque ſextarius. Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de terra Ægypti.

37. Cuſtodite omnia præcepta mea, & univerſa judicia, & facite ea. Ego Dominus.

CAPUT XX.

Morte plectendi ſunt qui de ſemine ſuo Moloch offerunt, qui magos aut ariolos conſulunt, qui parentibus maledicunt, qui varios exercent coitus illicitos.

Eodem menſe & ann. 2514. 1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

|| Supr. 18, 21. 2. Hæc loqueris filiis Iſrael: Homo de filiis Iſrael, & de advenis qui habitant in Iſrael, || ſi quis dederit de ſemine ſuo idolo Moloch, morte moriatur: populus terræ lapidabit eum.

3. Et ego ponam faciem meam contra illum: ſuccidamque eum de medio populi ſui, eò quòd dederit de ſemine ſuo Moloch, & contaminaverit Sanctuarium meum, ac polluerit nomen ſanctum meum.

4. Quòd ſi negligens populus terræ, & quaſi parvipendens imperium meum, dimiſerit hominem qui dedit de ſemine ſuo Moloch, nec voluerit eum occidere;

5. ponam faciem meam ſuper hominem illum, & ſuper cognationem ejus, ſuccidamque & ipſum, & omnes qui conſenſerunt ei ut fornicaretur cum Moloch, de medio populi ſui.

6. Anima quæ declinaverit ad magos & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam, & interficiam illam de medio populi ſui.

|| 1. Petr. 1. 16. 7. || Sanctificamini & eſtote ſancti, quia ego ſum Dominus Deus veſter.

8. Cuſtodite præcepta mea, & facite ea: Ego Dominus qui ſanctifico vos.

|| Exod. 21. 17. Prov. 20. 20. Matt. 15. 4. Marc. 7. 10. 9. || Qui maledixerit patri ſuo, aut matri, morte moriatur: patri, matrique maledixit, ſanguis ejus ſit ſuper eum.

|| Deut. 22. 22. Joan. 8. 5. 10. || Si mœchatus quis fuerit cum uxore alterius, & adulterium perpetraverit cum conjuge proximi ſui, morte moriatur & mœchus & adultera.

11. Qui dormierit cum noverca ſua, & revelaverit ignominiam patris ſui, morte moriantur ambo: ſanguis eorum ſit ſuper eos.

12. Si quis dormierit cum nuru ſua, uterque moriatur, quia ſcelus operati ſunt: ſanguis eorum ſit ſuper eos.

13. Qui dormierit cum maſculo coitu femineo, uterque operatus eſt nefas, morte moriantur: ſit ſanguis eorum ſuper eos.

14. Qui ſupra uxorem filiam, duxerit matrem ejus, ſcelus operatus eſt: vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio veſtri.

15. Qui cum jumento & pecore coierit, morte moriatur: pecus quoque occidite.

16. || Mulier quæ ſuccubuerit cuilibet jumento, ſimul interficietur cum eo: ſanguis eorum ſit ſuper eos. || Supr. 18. 23.

17. Qui acceperit ſororem ſuam, filiam patris ſui, vel filiam matris ſuæ, & viderit turpitudinem ejus, illaque conſpexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati ſunt: occidentur in conſpectu populi ſui: eò quòd turpitudinem ſuam mutuò revelaverint, & portabunt iniquitatem ſuam. Sup. 18. 6.

18. Qui coierit cum muliere in fluxu menſtruo, & revelaverit turpitudinem ejus, ipſaque aperuerit fontem ſanguinis ſui, interficientur ambo de medio populi ſui.

19. Turpitudinem materteræ & amitæ tuæ non diſcooperies: qui hoc fecerit, ignominiam carnis ſuæ nudavit, portabunt ambo iniquitatem ſuam.

20. Qui coierit cum uxore patrui, vel avunculi ſui, & revelaverit ignominiam cognationis ſuæ, portabunt ambo peccatum ſuum: abſque liberis morientur.

21. Qui duxerit uxorem fratris ſui, rem facit illicitam, turpitudinem fratris ſui revelavit: abſque liberis erunt.

22. Cuſtodite leges meas, atque judicia, & facite ea: ne & vos evomat terra quam intraturi eſtis & habituri.

23. Nolite ambulare in legitimis nationum, quas ego expulſurus ſum ante vos. Omnia enim hæc fecerunt, & abominatus ſum eas.

24. Vobis autem loquor: Poſſidete terram eorum, quam dabo vobis in hæreditatem, terram fluentem lacte & melle. Ego Dominus Deus veſter, qui ſeparavi vos à ceteris populis.

25. Separate ergo & vos jumentum mundum ab immundo, & avem mundam ab immunda: ne polluatis animas veſtras in pecore, & avibus, & cunctis quæ moventur in terra, & quæ vobis oſtendi eſſe polluta.

26. || Eritis mihi ſancti, quia ſanctus ſum ego Dominus, & ſeparavi vos à ceteris populis, ut eſſetis mei. || 1. Petr. 1. 16.

27. || Vir, ſive mulier, in quibus pythonicus, vel divinationis fuerit ſpiritus, morte moriantur. Lapidibus obruent eos: ſanguis eorum ſit ſuper illos. || Deut. 18. 11. 1. Reg. 28. 7.

CAPUT XXI.

Quibus funeribus intereſſe poſſint ſacerdotes, & quales ducere uxores; quive inepti ſint ad ſacerdotium: & de filia ſacerdotis fornicante.

1. DIxit quoque Dominus ad Moyſen: Loquere ad ſacerdotes filios Aaron, & dices ad eos: Ne contaminetur ſacerdos in mortibus civium ſuorum, Eodem ann. 2. ab exitu, menſe 2. Ann. M. 2514 Ant. Chr. 1490.

2. niſi tantùm in conſanguineis, ac propinquis, ideſt, ſuper patre, & matre, & filio, & filia, fratre quoque,

3. & ſorore virgine quæ non eſt nupta viro:

4. ſed nec in principe populi ſui contaminabitur.

5. || Non radent caput, nec barbam, neque in carnibus ſuis facient inciſuras. || Supr. 19. 27. Ezech. 44. 20.

6. Sancti erunt Deo ſuo, & non polluent

nomen

nomen ejus: incenſum enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideò ſancti erunt.

‖ Supr. 19. 29.

7. ‖ Scortum & vile proſtibulum non ducent uxorem, nec eam quæ repudiata eſt à marito: quia conſecrati ſunt Deo ſuo,

8. & panes propoſitionis offerunt. Sint ergo ſancti, quia & ego ſanctus ſum, Dominus, qui ſanctifico eos.

9. Sacerdotis filia ſi deprehenſa fuerit in ſtupro, & violaverit nomen patris ſui, flammis exuretur.

10. Pontifex, ideſt, ſacerdos maximus inter fratres ſuos, ſuper cujus caput fuſum eſt unctionis oleum, & cujus manus in ſacerdotio conſecratæ ſunt, veſtituſque eſt ſanctis veſtibus, caput ſuum non diſcooperiet, veſtimenta non ſcindet:

11. & ad omnem mortuum non ingredietur omninò: ſuper patre quoque ſuo & matre non contaminabitur.

12. Nec egredietur de ſanctis, ne polluat Sanctuarium Domini, quia oleum ſanctæ unctionis Dei ſui ſuper eum eſt. Ego Dominus.

‖ Ezech. 44. 22.

13. ‖ Virginem ducet uxorem:

14. Viduam autem & repudiatam, & ſordidam, atque meretricem non accipiet, ſed puellam de populo ſuo:

15. ne commiſceat ſtirpem generis ſui vulgo gentis ſuæ: quia ego Dominus qui ſanctifico eum.

16. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

17. Loquere ad Aaron: Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo,

18. nec accedet ad miniſterium ejus: ſi cæcus fuerit, ſi claudus, ſi parvo, vel grandi, vel torto naſo,

19. ſi fracto pede, ſi manu,

20. ſi gibbus, ſi lippus, ſi albuginem habens in oculo, ſi jugem ſcabiem, ſi impetiginem in corpore, vel hernioſus.

21. Omnis qui habuerit maculam de ſemine Aaron ſacerdotis, non accedet offerre hoſtias Domino, nec panes Deo ſuo:

22. veſcetur tamen panibus qui offeruntur in Sanctuario,

23. ita dumtaxat, ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet, & contaminare non debet Sanctuarium meum. Ego Dominus qui ſanctifico eos.

24. Locutus eſt ergo Moyſes ad Aaron, & ad filios ejus, & ad omnem Iſrael, cuncta quæ fuerant ſibi imperata.

C A P U T XXII.

Ab eſu ſanctificatorum qui abſtinere debeant, & quæ debeant offerri.

Eodem menſe & anno.

1. LOcutus quoque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Loquere ad Aaron & ad filios ejus, ut caveant ab his quæ conſecrata ſunt filiorum Iſrael, & non contaminent nomen ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerunt. Ego Dominus.

3. Dic ad eos, & ad poſteros eorum: Omnis homo, qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filii Iſrael Domino, in quo eſt immunditia, peribit coram Domino. Ego ſum Dominus.

4. Homo de ſemine Aaron, qui fuerit leproſus, aut patiens fluxum ſeminis, non veſcetur de his quæ ſanctificata ſunt mihi, donec ſanetur. Qui tetigerit immundum ſuper mortuo, & ex quo egredietur ſemen quaſi coitus,

5. & qui tangit reptile, & quodlibet immundum, cujus tactus eſt ſordidus,

6. immundus erit uſque ad veſperum, & non veſcetur his quæ ſanctificata ſunt: ſed cùm laverit carnem ſuam aqua,

7. & occubuerit ſol, tunc mundatus veſcetur de ſanctificatis, quia cibus illius eſt.

‖ Supr. 17. 15. ‖ Exod. 22. 31. Deut. 14. 21. Ezech. 44. 31.

8. ‖ Morticinum & captum à beſtia non comedent, nec polluentur in eis. Ego ſum Dominus.

9. Cuſtodiant præcepta mea, ut non ſubjaceant peccato, & moriantur in Sanctuario, cùm polluerint illud. Ego Dominus qui ſanctifico eos.

10. Omnis alienigena non comedet de ſanctificatis, inquilinus ſacerdotis & mercenarius non veſcentur ex eis.

11. Quem autem ſacerdos emerit, & qui vernaculus domus ejus fuerit, hi comedent ex eis.

12. Si filia ſacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his quæ ſanctificata ſunt, & de primitiis non veſcetur:

13. ſin autem vidua, vel repudiata, & abſque liberis reverſa fuerit ad domum patris ſui: ſicut puella conſueverat, aletur cibis patris ſui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habet poteſtatem.

14. Qui comederit de ſanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, & dabit ſacerdoti in Sanctuarium.

15. Nec contaminabunt ſanctificata filiorum Iſrael, quæ offerunt Domino:

16. ne fortè ſuſtineant iniquitatem delicti ſui, cùm ſanctificata comederint. Ego Dominus qui ſanctifico eos.

17. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

18. Loquere ad Aaron, & filios ejus & ad omnes filios Iſrael, diceſque ad eos: Homo de domo Iſrael, & de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem ſuam, vel vota ſolvens, vel ſponte offerens, quidquid illud obtulerit in holocauſtum Domini,

19. ut offeratur per vos, maſculus immaculatus erit ex bobus, & ovibus, & ex capris:

20. ſi maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile.

‖ Deut. 15. 21. Eccl. 35. 14.

21 ‖ Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota ſolvens, vel ſponte offerens, tam de bobus quàm de ovibus immaculatum offeret, ut acceptabile ſit: omnis macula non erit in eo.

22. Si cæcum fuerit, ſi fractum, ſi cicatricem habens, ſi papulas, aut ſcabiem, aut impetiginem: non offeretis ea Domino, nec adolebitis ex eis ſuper altare Domini.

23. Bovem & ovem, aure & cauda amputatis, voluntariè offerre potes, votum autem ex eis ſolvi non poteſt.

24. Omne animal, quod vel contritis, vel tuſis, vel ſectis ablatiſque teſticulis eſt, non offeretis Domino, & in terra veſtra hoc omninò ne faciatis.

Digitized by Google

25. De manu alienigenæ non offeretis panes Deo veſtro, & quidquid aliud dare voluerit: quia corrupta, & maculata ſunt omnia: non ſuſcipietis ea.

26. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

27. Bos, ovis, & capra, cùm genita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub ubere matris ſuæ: die autem octavo, & deinceps offerri poterunt Domino.

28. Sive illa bos, ſive ovis, non immolabuntur una die cum fœtibus ſuis.

29. Si immolaveritis hoſtiam pro gratiarum actione Domino, ut poſſit eſſe placabilis,

30. eodem die comedetis eam, non remanebit quidquam in manè alterius diei. Ego Dominus.

31. Cuſtodite mandata mea, & facite ea. Ego Dominus.

32. Ne polluatis nomen meum ſanctum, ut ſanctificer in medio filiorum Iſrael. Ego Dominus qui ſanctifico vos,

33. & eduxi de terra Ægypti, ut eſſem vobis in Deum. Ego Dominus.

CAPUT XXIII.

Solemnitates Sabbati, Paſchæ, Primitiarum, Hebdomadarum, Meſſis, Tubarum, Expiationis, ac Tabernaculorum, & quibus ritibus peragi debeant.

Eodem menſe 2. & anno 2514. ab exitu 2.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Loquere filiis Iſrael: & dices ad eos: Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis ſanctas.

3. Sex diebus facietis opus: dies ſeptimus, quia ſabbati requies eſt, vocabitur ſanctus: omne opus non facietis in eo. Sabbatum Domini eſt in cunctis habitationibus veſtris.

4. Hæ ſunt ergo feriæ Domini ſanctæ, quas celebrare debetis temporibus ſuis.

|| Exod. 12. 18. Num. 28. 16. 5. || Menſe primo, quartadecima die menſis ad veſperum, Phaſe Domini eſt:

6. & quintadecima die menſis hujus, ſolemnitas azymorum Domini eſt. Septem diebus azyma comedetis.

7. Dies primus erit vobis celeberrimus, ſanctuſque: omne opus ſervile non facietis in eo:

8. ſed offeretis ſacrificium in igne Domino ſeptem diebus: dies autem ſeptimus erit celebrior & ſanctior: nullumque ſervile opus facietis in eo.

‡ SABB. 4. TEMP. PENTEC. EPIST. 2. 9. ‡ Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

10. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & meſſueritis ſegetem, feretis manipulos ſpicarum, primitias meſſis veſtræ, ad ſacerdotem:

11. qui elevabit faſciculum coram Domino, ut acceptabile ſit pro vobis, altero die Sabbati, & ſanctificabit illum.

12. Atque in eodem die quo manipulus conſecratur, cædetur agnus immaculatus anniculus in holocauſtum Domini.

13. Et libamenta offerentur cum eo, duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum Domini, odoremque ſuaviſſimum: liba quoque vini, quarta pars hin.

14. Panem, & polentam, & pultes non comedetis ex ſegete, uſque ad diem qua offeretis ex ea Deo veſtro. Præceptum eſt ſempiternum in generationibus, cunctiſque habitaculis veſtris.

15. || Numerabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtuliſtis manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas, || Deut. 16. 9.

16. uſque ad alteram diem expletionis hebdomadæ ſeptimæ, id eſt, quinquaginta dies: & ſic offeretis ſacrificium novum Domino,

17. ex omnibus habitaculis veſtris, panes primitiarum duos de duabus decimis ſimilæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini.

18. Offeretiſque cum panibus ſeptem agnos immaculatos anniculos, & vitulum de armento unum, & arietes duos, & erunt in holocauſtum cum libamentis ſuis, in odorem ſuaviſſimum Domino.

19. Facietis & hircum pro peccato, duoſque agnos anniculos hoſtias pacificorum.

20. Cùmque elevaverit eos ſacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in uſum ejus.

21. Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atque ſanctiſſimum: omne opus ſervile non facietis in eo. Legitimum ſempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus veſtris.

22. || Poſtquam autem meſſueritis ſegetem terræ veſtræ, non ſecabitis eam uſque ad ſolum: nec remanentes ſpicas colligetis, ſed pauperibus & peregrinis dimittetis eas. Ego ſum Dominus Deus veſter. || Supr. 19. 9.

23. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

24. || Loquere filiis Iſrael: Menſe ſeptimo, prima die menſis, erit vobis ſabbatum memoriale, clangentibus tubis, & vocabitur ſanctum: || Num. 29. 1.

25. omne opus ſervile non facietis in eo, & offeretis holocauſtum Domino.

26. ‡ Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: ‡ SAB. 4. TEMP. SEPT.

27. || Decimo die menſis hujus ſeptimi, dies expiationum erit celeberrimus, & vocabitur ſanctus: affligetiſque animas veſtras in eo, & offeretis holocauſtum Domino. || Supr. 16. 29. Num. 29. 7.

28. Omne opus ſervile non facietis in tempore diei hujus: quia dies propitiationis eſt, ut propitietur vobis Dominus Deus veſter.

29. Omnis anima, quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis ſuis:

30. & quæ operis quippiam fecerit, delebo eam de populo ſuo.

31. Nihil ergo operis facietis in eo: legitimum ſempiternum erit vobis in cunctis generationibus, & habitationibus veſtris.

32. Sabbatum requietionis eſt, & affligetis animas veſtras die nono menſis. A veſpera uſque ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra.

33. Et locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

34. Loquere filiis Iſrael: A quintodecimo die menſis hujus ſeptimi, erunt feriæ tabernaculorum ſeptem diebus Domino. Joan. 7. 37.

35. Dies primus vocabitur celeberrimus atque ſanctiſſimus: omne opus ſervile non facietis in eo.

36. Et ſeptem diebus offeretis holocauſta Domino: dies quoque octavus erit celeberrimus atque ſanctiſſimus, & offeretis holocauſtum Domino: eſt enim cœtus atque colle-

Digitized by Google

ctæ: omne opus ſervile non facietis in eo.

37. Hæ ſunt feriæ Domini, quas vocabitis celeberrimas atque ſanctiſſimas, offeretiſque in eis oblationes Domino, holocauſta & libamenta juxta ritum uniuſcujuſque diei:

38. exceptis ſabbatis Domini, doniſque veſtris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ ſponte tribuetis Domino.

ISAB. 4. FEMP. SEPT. 39. ‡ A quintodecimo ergo die menſis ſeptimi, quando congregaveritis omnes fructus terræ veſtræ, celebrabitis ferias Domini ſeptem diebus, die primo & die octavo erit ſabbatum, ideſt requies.

40. Sumetiſque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, ſpatulaſque palmarum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de torrente, & lætabimini coram Dño Deo veſtro.

41. Celebrabitiſque ſolemnitatem ejus ſeptem diebus per annum: legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. Menſe ſeptimo feſta celebrabitis,

42. & habitabitis in umbraculis ſeptem diebus. Omnis, qui de genere eſt Iſrael, manebit in tabernaculis:

43. ut diſcant poſteri veſtri, quòd in tabernaculis habitare fecerim filios Iſrael, cùm educerem eos de terra Ægypti. Ego Dominus Deus veſter.

44. Locutuſque eſt Moyſes ſuper ſolemnitatibus Domini ad filios Iſrael.

CAPUT XXIV.

Ritus concinnandarum lucernarum, panum propoſitionis, pœna blaſphemorum ac talionis.

Eodem menſe & anno. 1. ET locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Præcipe filiis Iſrael, ut afferant tibi oleum de olivis puriſſimum, ac lucidum, ad concinnandas lucernas jugiter.

3. extra velum teſtimonii in tabernaculo fœderis. Ponetque eas Aaron à veſpere uſque ad manè coram Domino, cultu rituque perpetuo in generationibus veſtris.

4. Super candelabrum mundiſſimum ponentur ſemper in conſpectu Domini.

5. Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebunt duas decimas:

6. quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues:

7. & pones ſuper eos thus lucidiſſimum, ut ſit panis in monimentum oblationis Domini.

8. Per ſingula ſabbata mutabuntur coram Domino ſuſcepti à filiis Iſrael fœdere ſempiterno:

9. eruntque Aaron & filiorum ejus, ut comedant eos in loco ſancto: quia Sanctum ſanctorum eſt de ſacrificiis Domini jure perpetuo.

* Anno 2. ab exitu, menſis 2. feliciter die 15. 10. Ecce * autem egreſſus filius mulieris Iſraelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Iſrael, jurgatus eſt in caſtris cum viro Iſraelita.

11. Cùmque blaſphemaſſet nomen, & maledixiſſet ei, adductus eſt ad Moyſen. (Vocabatur autem mater ejus Salumith filia Dabri de tribu Dan.)

12. Miſeruntque eum in carcerem, donec noſſent quid juberet Dominus.

13. Qui locutus eſt ad Moyſen,

14. dicens: Educ blaſphemum extra caſtra, & ponant omnes qui audierunt, manus ſuas ſuper caput ejus, & lapidet eũ populus univerſus.

15. Et ad filios Iſrael loqueris: Homo, qui maledixerit Deo ſuo, portabit peccatum ſuum:

16. & qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur: lapidibus opprimet eum omnis multitudo, ſive ille civis, ſive peregrinus fuerit. Qui blaſphemaverit nomen Domini, morte moriatur.

17. ‖ Qui percuſſerit, & occiderit hominem, morte moriatur. ‖*Exod.* 21. 12.

18. Qui percuſſerit animal, reddet vicarium, ideſt, animam pro anima.

19. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium ſuorum: ſicut fecit, ſic fiet ei:

20. ‖ fracturam pro fractura, oculum pro oculo, dentem pro dente reſtituet: qualem inflixerit maculam, talem ſuſtinere cogetur. ‖*Exod.* 21. 24. *Deut.* 19. 21. *Matth.* 5. 38.

21. Qui percuſſerit jumentum, reddet aliud. Qui percuſſerit hominem, punietur.

22. Æquum judicium ſit inter vos, ſive peregrinus, ſive civis peccaverit: quia ego ſum Dominus Deus veſter.

23. Locutuſque eſt Moyſes ad filios Iſrael: & eduxerunt eum, qui blaſphemaverat, extra caſtra, ac lapidibus oppreſſerunt. Feceruntque filii Iſrael ſicut præceperat Dñs Moyſi.

CAPUT XXV.

Septimi & quinquageſimi anni lex : non ſumenda à fratribus uſura, nec ipſi ſervitute perpetua opprimendi ſunt, ſed magis ab advenis potentibus redimendi.

Eodem menſe 2. & anno 2514.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen in monte Sinai, dicens:

2. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: Quando ingreſſi fueritis terram quam ego dabo vobis, ſabbatizes ſabbatum Domino.

‖Exod. 23. 10.

3. ‖Sex annis ſeres agrum tuum, & ſex annis putabis vineam tuam, colligeſque fructus ejus;

4. ſeptimo autem anno ſabbatum erit terræ, requietionis Domini: agrum non ſeres, & vineam non putabis.

5. Quæ ſponte gignet humus, non metes: & uvas primitiarum tuarum non colliges quaſi vindemiam: annus enim requietionis terræ eſt:

6. ſed erunt vobis in cibum, tibi & ſervo tuo, ancillæ & mercenario tuo, & advenæ, qui peregrinantur apud te:

7. jumentis tuis, & pecoribus, omnia quæ naſcuntur, præbebunt cibum.

8. Numerabis quoque tibi ſeptem hebdomadas annorum, ideſt, ſepties ſeptem, quæ ſimul faciunt annos quadraginta novem:

9. & clanges buccina menſe ſeptimo, decima die menſis, propitiationis tempore in univerſa terra veſtra.

10. Sanctificabiſque annum quinquageſimum, & vocabis remiſſionem cunctis habitatoribus terræ tuæ: ipſe eſt enim jubilæus. Revertetur homo ad poſſeſſionem ſuam, & unuſquiſque rediet ad familiam priſtinam:

11. quia jubilæus eſt & quinquageſimus annus. Non ſeretis, neque metetis ſponte in agro naſcentia, & primitias vindemiæ non colligetis,

12. ob ſanctificationem jubilæi, ſed ſtatim oblata comedetis.

13. Anno jubilæi redient omnes ad poſſeſſiones ſuas.

14. Quando vendes quippiam civi tuo, vel emes ab eo, ne contriſtes fratrem tuum, ſed juxta numerum annorum jubilæi emes ab eo,

15. & juxta ſupputationẽ frugum vendet tibi.

16. Quantò plures anni remanſerint poſt jubilæum, tantò creſcet & pretium: & quantò minus temporis numeraveris, tãtò minoris & emptio cõſtabit: tempus enim frugum vendet tibi.

17. Nolite affligere contribules veſtros, ſed timeat unuſquiſque Deum ſuum, quia ego Dominus Deus veſter.

18. Facite præcepta mea, & judicia cuſtodite, & implete ea, ut habitare poſſitis in terra abſque ullo pavore,

19. & gignat vobis humus fructus ſuos, quibus veſcamini uſque ad ſaturitatem, nullius impetum formidantes.

20. Quòd ſi dixeritis: Quid comedemus anno ſeptimo, ſi non ſeverimus, neque collegerimus fruges noſtras?

21. Dabo benedictionem meam vobis anno ſexto, & faciet fructus trium annorum:

22. feretiſque anno octavo, & comedetis veteres fruges uſque ad nonum annum: donec nova naſcantur, edetis vetera.

23. Terra quoque non vendetur in perpetuum: quia mea eſt, & vos advenæ & coloni mei eſtis.

24. Unde cuncta regio poſſeſſionis veſtræ ſub redemptionis conditione vendetur.

25. Si attenuatus frater tuus vendiderit poſſeſſiunculam ſuam, & voluerit propinquus ejus, poteſt redimere quod ille vendiderat.

26. Sin autem non habuerit proximum, & ipſe pretium ad redimendum potuerit invenire:

27. computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit: & quod reliquum eſt, reddet emptori, ſicque recipiet poſſeſſionem ſuam.

28. Quòd ſi non invenerit manus ejus ut reddat pretium, habebit emptor quod emerat, uſque ad annum jubilæum. In ipſo enim omnis venditio redibit ad dominum, & ad poſſeſſorem priſtinum.

29. Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus.

30. Si non redemerit, & anni circulus fuerit evolutus, emptor poſſidebit eam, & poſteri ejus in perpetuum, & redimi non poterit, etiam in jubilæo.

31. Sin autem in villa fuerit domus, quæ muros non habet, agrorum jure vendetur: ſi antè redempta non fuerit, in jubilæo revertetur ad dominum.

32. Ædes Levitarum, quæ in urbibus ſunt, ſemper poſſunt redimi:

33. ſi redemptæ non fuerint, in jubilæo revertentur ad dominos, quia domus urbium Levitarum pro poſſeſſionibus ſunt inter filios Iſrael.

34. Suburbana autem eorum non veneant, quia poſſeſſio ſempiterna eſt.

35. Si attenuatus fuerit frater tuus, & infirmus manu, & ſuſceperis eum quaſi advenam & peregrinum, & vixerit tecum,

36. ne accipias uſuras ab eo, nec ampliùs quàm dediſti. Time Deum tuum, ut vivere poſſit frater tuus apud te.

37. Pecuniam tuam non dabis ei ad uſuram, & frugum ſuperabundantiam non exiges.

38. Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut darem vobis Terram Chanaan, & eſſem veſter Deus.

39. Si paupertate compulſus vendiderit ſe tibi frater tuus, non eum opprimes ſervitute famulorum,

40. ſed quaſi mercenarius & colonus erit: uſque ad ànnum jubilæum operabitur apud te.

41. & poſtea egredietur cum liberis ſuis, & revertetur ad cognationem & ad poſſeſſionem patrum ſuorum.

42. Mei enim ſervi ſunt, & ego eduxi eos de Terra Ægypti: non veneant conditione ſervorum:

43. ne affligas eum per potentiam, ſed metuito Deum tuum.

44. Servus & ancilla ſint vobis de nationibus quæ in circuitu veſtro ſunt.

45. Et de advenis qui peregrinantur apud vos, vel qui ex his nati fuerint in terra veſtra, hos habebitis famulos:

46. & hæreditario jure tranſmittetis ad poſteros, ac poſſidebitis in æternum: fratres autem veſtros filios Iſrael ne opprimatis per potentiã.

47. Si invaluerit apud vos manus advenæ atque peregrini, & attenuatus frater tuus

ven-

vendiderit ſe ei, aut cuiquam de ſtirpe ejus:

48. poſt venditionem poteſt redimi. Qui voluerit ex fratribus ſuis, redimet eum,

49. & patruus, & patruelis, & conſanguineus, & affinis. Sin autem & ipſe potuerit, redimet ſe,

50. ſupputatis dumtaxat annis à tempore venditionis ſuæ uſque ad annum jubilæum: & pecunia, qua venditus fuerat, juxta annorum numerum & rationem mercenarii ſupputata.

51. Si plures fuerint anni qui remanent uſque ad jubilæum, ſecundùm hos reddet & pretium.

52. Si pauci, ponet rationem cum eo juxta annorum numerum, & reddet emptori quod reliquum eſt annorum,

53. quibus antè ſervivit mercedibus imputatis: nō affliget eum violenter in conſpectu tuo.

54. Quòd ſi per hæc redimi non potuerit, anno jubilæo egredietur cum liberis ſuis.

55. Mei enim ſunt ſervi, filii Iſrael, quos eduxi de Terra Ægypti.

CAPUT XXVI.

Dei præcepta ſervantibus bona promittuntur, non ſervantibus verò plurima mala.

Eodem menſe & anno. ‖ *Exod.* 20. 4. *Deut.* 5. 8. *Pſal.* 96. 7.

1. EGo Dominus Deus veſter: ‖ Non facietis vobis idolum & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, ut adoretis eum. Ego enim ſum Dominus Deus veſter,

2. Cuſtodite ſabbata mea, & pavete ad Sanctuarium meum. Ego Dominus.

‖ *Deut.* 28. 1. ‡ SAB. 4. TEMP. PENT. EPIST. 4.

3. ‖ ‡ Si in præceptis meis ambulaveritis, & mandata mea cuſtodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluvias temporibus ſuis,

4. & terra gignet germen ſuum, & pomis arbores replebuntur.

5. Apprehendet meſſium tritura vindemiam, & vindemia occupabit ſementem: & comedetis panem veſtrum in ſaturitate, & abſque pavore habitabitis in terra veſtra.

6. Dabo pacem in finibus veſtris: dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam malas beſtias: & gladius non tranſibit terminos veſtros.

7. Perſequemini inimicos veſtros, & corruent coram vobis.

8. Perſequentur quinque de veſtris centum alienos, & centum de vobis decem millia: cadent inimici veſtri gladio in conſpectu veſtro.

9. Reſpiciam vos, & creſcere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiſcū.

10. Comedetis vetuſtiſſima veterum, & vetera novis ſupervenientibus projicietis.

11. Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, & non abjiciet vos anima mea.

‖ 2. *Cor.* 6. 16.

12. ‖ Ambulabo inter vos, & ero Deus veſter, voſque eritis populus meus.

13. Ego Dominus Deus veſter: qui eduxi vos de Terra Ægyptiorum, ne ſerviretis eis, & qui confregi catenas cervicum veſtrarum, ut incederetis erecti.

‖ *Deut.* 28. 15. *Thren.* 2. 17. *Malac.* 2. 2.

14. ‖ Quòd ſi non audieritis me, nec feceritis omnia mandata mea,

15. ſi ſpreveritis leges meas, & judicia mea contempſeritis ut non faciatis ea quæ à me conſtituta ſunt, & ad irritum perducatis pactum meum:

16. ego quoque hæc faciam vobis: Viſitabo vos velociter in egeſtate, & ardore, qui conficiat oculos veſtros, & conſumat animas veſtras. Fruſtra ſeretis ſementem, quæ ab hoſtibus devorabitur.

17. Ponam faciem meam contra vos, & corruetis coram hoſtibus veſtris, & ſubjiciemini his qui oderunt vos: fugietis, nemine perſequente.

18. Sin autem nec ſic obedieritis mihi, addam correptiones veſtras ſeptuplum propter peccata veſtra,

19. & conteram ſuperbiam duritiæ veſtræ. Daboque vobis cœlum deſuper ſicut ferrum, & terram æneam.

20. Conſumetur incaſſum labor veſter, non proferet terra germen, nec arbores poma præbebunt.

21. Si ambulaveritis ex adverſo mihi, nec volueritis audire me, addam plagas veſtras in ſeptuplum propter peccata veſtra:

22. Immittamque in vos beſtias agri, quæ conſumant vos, & pecora veſtra, & ad paucitatem cuncta redigant, deſertæque fiant viæ veſtræ.

23. Quòd ſi nec ſic volueritis recipere diſciplinam, ſed ambulaveritis ex adverſo mihi:

24. ego quoque contra vos adverſus incedam, & percutiam vos ſepties propter peccata veſtra.

25. Inducamque ſuper vos gladium ultorem fœderis mei. Cùmque confugeritis in urbes, mittam peſtilentiam in medio veſtri, & trademini in manibus hoſtium,

26. poſtquam confregero baculum panis veſtri: itaut decem mulieres in uno clibano coquant panes, & reddant eos ad pondus: & comedetis, & non ſaturabimini.

27. Sin autem nec per hæc audieritis me, ſed ambulaveritis contra me:

28. & ego incedam adverſus vos in furore contrario, & corripiam vos ſeptem plagis propter peccata veſtra,

29. itaut comedatis carnes filiorum veſtrorum & filiarum veſtrarum.

30. Deſtruam excelſa veſtra, & ſimulachra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum veſtrorum, & abominabitur vos anima mea,

31. in tantum ut urbes veſtras redigam in ſolitudinem, & deſerta faciam Sanctuaria veſtra, nec recipiam ultrà odorem ſuaviſſimum.

32. Diſperdamque terram veſtram, & ſtupebunt ſuper ea inimici veſtri, cùm habitatores illius fuerint.

33. Vos autem diſpergam in Gentes, & evaginabo poſt vos gladium, eritque terra veſtra deſerta, & civitates veſtræ dirutæ.

34. Tunc placebunt terræ ſabbata ſua cunctis diebus ſolitudinis ſuæ: quando fueritis

35. in terra hoſtili, ſabbatizabit, & requieſcet in ſabbatis ſolitudinis ſuæ, eò quòd non requieverit in ſabbatis veſtris quando habitabatis in ea.

36. Et qui de vobis remanſerint, dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hoſtium, terrebit eos ſonitus folii volantis, & ita fugient quaſi gladium: cadent, nullo perſequente,

37. & corruent ſinguli ſuper fratres ſuos quaſi bella fugientes, nemo veſtrum inimicis audebit reſiſtere:

Digitized by Google

38. peribitis inter Gentes, & hoſtilis vos terra conſumet.

39. Quòd ſi & de iis aliqui remanſerint, tabeſcent in iniquitatibus ſuis, in terra inimicorum ſuorum, & propter peccata patrum ſuorum & ſua affligentur:

40. donec confiteantur iniquitates ſuas, & majorum ſuorum, quibus prævaricati ſunt in me, & ambulaverunt ex adverſo mihi.

41. Ambulabo igitur & ego contra eos, & inducam illos in terram hoſtilem, donec erubeſcat incircumciſa mens eorum: tunc orabunt pro impietatibus ſuis.

42. Et recordabor fœderis mei, quod pepigi cum Jacob, & Iſaac, & Abraham. Terræ quoque memor ero:

43. quæ cùm relicta fuerit ab eis, complacebit ſibi in ſabbatis ſuis, patiens ſolitudinem propter illos. Ipſi verò rogabunt pro peccatis ſuis, eò quòd abjecerint judicia mea, & leges meas deſpexerint.

44. Et tamen etiam cùm eſſent in terra hoſtili, non penitus abjeci eos, neque ſic deſpexi ut conſumerentur, & irritum facerem pactum meum cum eis. Ego enim ſum Dominus Deus eorum,

45. & recordabor ſęderis mei priſtini, quando eduxi eos de Terra Ægypti in conſpectu Gentium, ut eſſem Deus eorum. Ego Dominus. Hæc ſunt judicia atque præcepta & leges, quas dedit Dominus inter ſe, & filios Iſrael in monte Sinai per manum Moyſi.

CAPUT XXVII.

Variorum generum vota; & illorum ac decimarum perſolutio.

Poleem menſe 2. & anno M. 2514. ab exitu a

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Loquere filiis Iſrael: & dices ad eos: Homo qui votum fecerit, & ſpoponderit Deo animam ſuam, ſub æſtimatione dabit pretium.

3. Si fuerit maſculus à vigeſimo anno uſque ad ſexageſimum annum, dabit quinquaginta ſiclos argenti ad menſuram Sanctuarii.

4. ſi mulier, triginta.

5. A quinto autem anno uſque ad vigeſimum, maſculus dabit viginti ſiclos, femina decem.

6. Ab uno menſe uſque ad annum quintum, pro maſculo dabuntur quinque ſicli: pro femina, tres.

7. Sexagenarius & ultrà maſculus dabit quindecim ſiclos: femina decem.

8. Si pauper fuerit, & æſtimationem reddere non valebit, ſtabit coram ſacerdote: & quantum ille æſtimaverit, & viderit eum poſſe reddere, tantum dabit.

9. Animal autem, quod immolari poteſt Domino, ſi quis voverit, ſanctum erit,

10. & mutari non poterit, ideſt, nec melius malo, nec pejus bono. Quod ſi mutaverit: & ipſum quod mutatum eſt, & illud pro quo mutatum eſt, conſecratum erit Domino.

11. Animal immundum, quod immolari Domino non poteſt, ſi quis voverit, adducetur ante ſacerdotem,

12. Qui judicans utrùm bonum an malum ſit, ſtatuet pretium.

13. Quòd ſi dare voluerit is qui offert, addet ſupra æſtimationem quintam partem.

14. Homo ſi voverit domum ſuam, & ſanctificaverit Domino, conſiderabit eam ſacerdos, utrùm bona an mala ſit, & juxta pretium, quod ab eo fuerit conſtitutum, venumdabitur:

15. ſin autem ille qui voverat, voluerit redimere eam, dabit quintam partem æſtimationis ſuprà, & habebit domum.

16. Quòd ſi agrum poſſeſſionis ſuæ voverit, & conſecraverit Domino: juxta menſuram ſementis æſtimabitur pretium. Si triginta modiis hordei ſeritur terra, quinquaginta ſiclis venumdetur argenti.

17. Si ſtatim ab anno incipientis jubilæi voverit agrum, quanto valere poteſt, tanto æſtimabitur.

18. Sin autem poſt aliquantum temporis: ſupputabit ſacerdos pecuniam juxta annorum, qui reliqui ſunt, numerum uſque ad jubilæum, & detrahetur ex pretio.

19. Quòd ſi voluerit redimere agrum ille qui voverat, addet quintam partem æſtimatæ pecuniæ, & poſſidebit eum.

20. Sin autem noluerit redimere, ſed alteri cuilibet fuerit venumdatus, ultra eum qui voverat redimere non poterit:

21. quia cùm jubilæi venerit dies, ſanctificatus erit Domino, & poſſeſſio conſecrata ad jus pertinet ſacerdotum.

22. Si ager emptus eſt, & non de poſſeſſione majorum ſanctificatus fuerit Domino,

23. ſupputabit ſacerdos juxta annorum numerum uſque ad jubilæum, pretium: & dabit ille qui voverat eum, Domino:

24. In jubilæo autem revertetur ad priorem dominum, qui vendiderat eum, & habuerat in ſorte poſſeſſionis ſuæ.

25. Omnis æſtimatio ſiclo ſanctuarii ponderabitur. ‖ Siclus viginti obolos habet. ‖ *Exod. 30. 13. Num. 3. 47. Ezech. 45. 12.*

26. Primogenita quæ ad Dominum pertinent, nemo ſanctificare poterit & vovere: ſive bos, ſive ovis fuerit, Domini ſunt.

27. Quòd ſi immundum eſt animal, redimet qui obtulit, juxta æſtimationem ſuam, & addet quintam partem pretii: Si redimere noluerit, vendetur alteri quantocumque à te fuerit æſtimatum.

28. ‖ Omne quod Domino conſecratur, ſive homo fuerit, ſive animal, ſive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum, Sanctum ſanctorum erit Domino. ‖ *Joſ. 6. 17. & 25.*

29. Et omnis conſecratio, quæ offertur ab homine, non redimetur, ſed morte morietur.

30. Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus, ſive de pomis arborum, Domini ſunt, & illi ſanctificantur.

31. Si quis autem voluerit redimere decimas ſuas, addet quintam partem earum.

32. Omnium decimarum bovis & ovis & capræ, quæ ſub paſtoris virga tranſeunt, quidquid decimũ venerit, ſanctificabitur Domino.

33. Non eligetur nec bonum nec malum, nec altero commutabitur. Si quis mutaverit: & quod mutatum eſt, & pro quo mutatum eſt, ſanctificabitur Domino, & non redimetur.

34. Hæc ſunt præcepta, quæ mandavit Dominus Moyſi ad filios Iſrael, in monte Sinai.

LIBER

LIBER NUMERORUM. HEBRAICE VAJEDABBER.

Quartum hunc Moſis librum Græci ΑΡΙΘΜΟΥΣ, *Latini* Numeros *inſcripſerunt; quòd in ipſa fronte Moſes & Aaron ineant numerum populi tributim. Hebræi verò, ut ſuperioribus libris, ita huic quoque nomen impoſuerunt à prima voce* Vajedabber, *ideſt*, Et locutus eſt. *Continet autem res geſtas & leges promulgatas à ſecundo menſe anni ſecundi poſt exitum ex Ægypto, uſque ad initium menſis undecimi anni quadrageſimi; ideſt hiſtoriam annorum ferè triginta novem. Quod tamen ſic eſt accipiendum, ut cum poſteriore ſemeſtri, 19. priora ejus capita abſolvantur. Reliqua ferè ad annum vitæ Moſis poſtremum referenda ſint; ſi excipias 17. ſtationum ſeriem capite 33. expreſſam.*

CAPUT PRIMUM.

Numeratis duodecim tribuum bellicis viris, filii Levi ad deferendum tabernaculum inſtituuntur.

1. Locutusque eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai in tabernaculo fœderis, prima die menſis ſecundi, anno altero egreſſionis * eorum ex Ægypto: dicens:

* Ann. M. 2514. Ant. Chr. 1490. || Exod. 30. 12.

2. || Tollite ſummam univerſæ congregationis filiorum Iſrael per cognationes & domos ſuas, & nomina ſingulorum, quidquid ſexus eſt maſculini

3. à vigeſimo anno & ſuprà, omnium virorum fortium ex Iſrael, & numerabitis eos per turmas ſuas tu & Aaron.

4. Eruntque vobiſcum principes tribuum ac domorum in cognationibus ſuis,

5. quorum iſta ſunt nomina: De Ruben, Eliſur filius Sedeur.

6. De Simeon, Salamiel filius Suriſaddai.

7. De Juda, Nahaſſon filius Aminadab.

8. De Iſſachar, Nathanael filius Suar.

9. De Zabulon, Eliab filius Helon.

10. Filiorum autem Joſeph, de Ephraim, Eliſama filius Ammiud. De Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur.

11. de Beniamin, Abidan filius Gedeonis,

12. de Dan, Ahiezer filius Ammiſaddai.

13. de Aſer, Phegiel filius Ochran.

14. de Gad, Eliaſaph filius Duel.

15. de Nephtali, Ahira filius Enan.

16. Hi nobiliſſimi principes multitudinis per tribus & cognationes ſuas, & capita exercitus Iſrael:

17. quos tulerunt Moyſes & Aaron cum omni vulgi multitudine:

18. & congregaverunt primo die menſis ſecundi, recenſentes eos per cognationes, & domos, ac familias, & capita, & nomina ſingulorum, à vigeſimo anno & ſuprà,

19. ſicut præceperat Dominus Moyſi. Numeratique ſunt in deſerto Sinai.

20. De Ruben primogenito Iſraelis per generationes & familias ac domos ſuas, & nomina capitum ſingulorum, omne quod ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſuprà, procedentium ad bellum,

21. quadraginta ſex millia quingenti.

22. De filiis Simeon per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina & capita ſingulorum, omne quod ſexus eſt maſculini à vigeſimo anno & ſuprà, procedentium ad bellum,

23. quinquaginta novem millia trecenti.

24. De filiis Gad per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à viginti annis & ſuprà, omnes qui ad bella procederent,

25. quadraginta quinque millia ſexcenti quinquaginta.

26. De filiis Juda per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum: per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

27. recenſiti ſunt ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti.

28. De filiis Iſſachar, per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum, per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui ad bella procederent,

29. recenſiti ſunt quinquaginta quatuor millia quadringenti.

30. De filiis Zabulon per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

31. quinquaginta ſeptem millia quadringenti.

32. De filiis Joſeph, filiorum Ephraim per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

33. quadraginta millia quingenti.

34. Porrò filiorum Manaſſe per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à viginti annis & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

35. triginta duo milla ducenti.

36. De filiis Beniamin per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

37. triginta quinque millia quadringenti.

38. De filiis Dan per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

39. ſexaginta duo millia ſeptingenti.

40. De filiis Aſer per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt per nomina ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

41. quadraginta millia & mille quingenti.

42. De filiis Nephtali per generationes & familias ac domos cognationum ſuarum recenſiti ſunt nominibus ſingulorum à vigeſimo anno & ſuprà, omnes qui poterant ad bella procedere,

43. quinquaginta tria millia quadringenti.

44. Hi ſunt, quos numeraverunt Moyſes & Aaron, & duodecim principes Iſrael, ſingulos per domos cognationum ſuarum.

45. Fueruntque omnis numerus filiorum Iſrael per domos & familias ſuas à vigeſimo anno & ſuprà, qui poterant ad bella procedere,

46. ſexcenta tria millia * virorum quingenti quinquaginta.

* Eodem numero inventi ſunt ſuprà in capitatione ad erectione Tabernaculi. || *Exod.* 38. 25.

47. Levitæ autem in tribu familiarum ſuarum non ſunt numerati cum eis.

48. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

49. Tribum Levi noli numerare, neque pones ſummam eorum cum filiis Iſrael:

50. ſed conſtitue eos ſuper tabernaculum teſtimonii & cuncta vaſa ejus, & quidquid ad cæremonias pertinet. Ipſi portabunt tabernaculum & omnia utenſilia ejus: & erunt in miniſterio, ac per gyrum tabernaculi metabuntur,

51. Cùm proficiſcendum fuerit, deponent Levitæ tabernaculum: cùm caſtrametandum, erigent: quiſquis externorum acceſſerit, occidetur.

52. Metabuntur autem caſtra filii Iſrael unuſquiſque per turmas & cuneos atque exercitum ſuum.

53. Porrò Levitæ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio ſuper multitudinem filiorum Iſrael, & excubabunt in cuſtodiis tabernaculi teſtimonii.

54. Fecerunt ergo filii Iſrael juxta omnia quæ præceperat Dominus Moyſi.

CAPUT II.

Quæ tribus ad quamvis mundi plagam ordinentur, recenſitis familiarum principibus.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens: Ann. M. 2514. Ant. Chr. 1490.

2. Singuli per turmas, ſigna, atque vexilla, & domos cognationum ſuarum, caſtrametabuntur filii Iſrael, per gyrum tabernaculi fœderis.

3. Ad Orientem Judas figet tentoria per turmas exercitus ſui: eritque princeps filiorum ejus Nahaſſon filius Aminadab:

4. & omnis de ſtirpe ejus ſumma pugnantium, ſeptuaginta quatuor millia ſexcenti.

5. Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu Iſſachar, quorum princeps fuit Nathanael filius Suar.

6. Et omnis numerus pugnatorum ejus, quinquaginta quatuor millia quadringenti.

7. In tribu Zabulon princeps fuit Eliab filius Helon.

8. Omnis de ſtirpe ejus exercitus pugnatorum, quinquaginta ſeptem millia quadringenti.

9. Univerſi qui in caſtris Judæ annumerati ſunt, fuerunt centum octoginta ſex millia quadringenti: & per turmas ſuas primi egredientur.

10. In caſtris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Eliſur filius Sedeur:

11. & cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quadraginta ſex millia quingẽti.

12. Juxta eum caſtrametati ſunt de tribu Simeon: quorum princeps fuit Salamiel filius Suriſaddai.

13. Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quinquaginta novem millia trecenti.

14. In tribu Gad princeps fuit Eliaſaph filius Duel.

15. Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quadraginta quinque millia ſexcenti quinquaginta.

16. Omnes qui recenſiti ſunt in caſtris Ruben, centum quinquaginta millia & mille quadringenti quinquaginta per turmas ſuas: in ſecundo loco proficiſcentur.

17. Levabitur autem tabernaculum teſtimonii per officia Levitarum & turmas eorum, quomodo erigetur, ita & deponetur. Singuli per loca & ordines ſuos proficiſcentur.

18. Ad occidentalem plagam erunt caſtra filiorum Ephraim, quorum princeps fuit Eliſama filius Ammiud.

19. Cunctus exercitus pugnatorum ejus, qui numerati ſunt, quadraginta millia quingenti.

20. Et cum eis tribus filiorum Manaſſe, quo-

rum princeps fuit Gamaliel filius Phadaſſur.
21. Cunctuſque exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, triginta duo millia ducenti.
22. In tribu filiorum Beniamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis.
23. Et cunctus exercitus pugnatorum ejus qui recenſiti ſunt, triginta quinque millia quadringenti.
24. Omnes qui numerati ſunt in caſtris Ephraim, centum octo millia centum per turmas ſuas: tertii proficiſcentur.
25. Ad Aquilonis partem caſtrametati ſunt filii Dan: quorum princeps fuit Ahiezer filius Ammiſaddai.
26. Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, ſexaginta duo millia ſeptingẽti.
27. Juxta eum fixere tentoria de tribu Aſer: quorum princeps fuit Phegiel filius Ochran.
28. Cunctus exercitus pugnatorum ejus qui numerati ſunt, quadraginta millia & mille quingenti.
29. De tribu filiorum Nephtali princeps fuit Abira filius Enan.
30. Cunctus exercitus pugnatorum ejus, quinquaginta tria millia quadringenti.
31. Omnes qui numerati ſunt in caſtris Dan, fuerunt centum quinquaginta ſeptem millia ſexcenti: & noviſſimi proficiſcentur.
32. Hic numerus filiorum Iſrael, per domos cognationum ſuarum & turmas diviſi exercitus, ſexcenta tria millia quingẽti quinquaginta.
33. Levitæ autem non ſunt numerati inter filios Iſrael: ſic enim præceperat Dominus Moyſi.
34. Feceruntque filii Iſrael juxta omnia quæ mandaverat Dominus. Caſtrametati ſunt per turmas ſuas, & profecti per familias ac domos patrum ſuorum.

CAPUT III.

Levitæ in tabernaculi miniſterium aſſumpti numerantur cum ſuis principibus ac miniſteriis, & loco primogenitorum Iſrael ſuſcipiuntur, reliqua primogenita numerum Levitarum excedentia pretio redimuntur.

1. HÆ ſunt generationes Aaron & Moyſi, in die qua locutus eſt Dominus ad Moyſen in monte Sinai.
2. || Et hæc nomina filiorum Aaron: primogenitus ejus Nadab, deinde Abiu, & Eleazar, & Ithamar. (|| Exod. 6. 13.)
3. Hæc nomina filiorum Aaron ſacerdotum qui uncti ſunt, & quorum repletæ & conſecratæ manus ut ſacerdotio fungerentur.
4. || Mortui ſunt enim Nadab & Abiu, cùm offerrent ignem alienum in conſpectu Domini in deſerto Sinai, abſque liberis: functique ſunt ſacerdotio Eleazar & Ithamar coram Aaron patre ſuo. (|| Levi. 10. 1. & 2. 1. Par. 24. 2.)
5. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
6. Applica tribum Levi, & fac ſtare in conſpectu Aaron ſacerdotis ut miniſtrent ei, & excubent,
7. & obſervent quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo teſtimonii,
8. & cuſtodiant vaſa tabernaculi, ſervientes in miniſterio ejus.
9. Dabiſque dono Levitas
10. Aaron & filiis ejus, quibus traditi ſunt à filiis Iſrael. Aaron autem & filios ejus conſtitues ſuper cultum ſacerdotii. Externus, qui ad miniſtrandum acceſſerit, morietur.
11. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
12. Ego tuli Levitas à filiis Iſrael pro omni primogenito, qui aperit vulvam in filiis Iſrael, eruntque Levitæ mei.
13. || Meum eſt enim omne primogenitum: ex quo percuſſi primogenitos in Terra Ægypti: ſanctificavi mihi quidquid primum naſcitur in Iſrael ab homine uſque ad pecus, mei ſunt. Ego Dominus. (|| Exod. 13. 2. Infr. 8. 18.)
14. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai, dicens:
15. Numera filios Levi per domos patrum ſuorum & familias, omnem maſculum ab uno menſe & ſuprà.
16. Numeravit Moyſes, ut præceperat Dñs,
17. || & inventi ſunt filii Levi per nomina ſua, Gerſon & Caath & Merari. (|| Exod. 6. 16.)
18. Filii Gerſon: Lebni & Semei.
19. Filii Caath: Amram & Jeſaar, Hebron & Oziel.
20. Filii Merari: Moholi & Muſi.
21. De Gerſon fuere familiæ duæ, Lebnitica, & Semeitica:
22. quarum numeratus eſt populus ſexus maſculini ab uno menſe & ſuprà, ſeptem millia quingenti.
23. Hi poſt tabernaculum metabuntur ad Occidentem,
24. ſub principe Eliaſaph filio Lael.
25. Et habebunt excubias in tabernaculo fœderis,
26. ipſum tabernaculum & operimentum ejus, tentorium quod trahitur antes fores tecti fœderis, & cortinas atrii: tentorium quoque quod appenditur in introitu atrii tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi & omnia utenſilia ejus.
27. Cognatio Caath habebit populos Amramitas & Jeſaaritas & Hebronitas & Ozelitas. Hæ ſunt familiæ Caathitarum recenſitæ per nomina ſua:
28. omnes generis maſculini ab uno menſe & ſuprà, octo millia ſexcenti habebunt excubias Sanctuarii,
29. & caſtrametabuntur ad meridiânam plagam.
30. Princepſque eorum erit Eliſaphan filius Oziel:
31. & cuſtodient arcam, menſamque & candelabrum, altaria & vaſa Sanctuarii, in quibus miniſtratur, & velum, cunctamque hujuſcemodi ſupellectilem.
32. Princeps autem principum Levitarum Eleazar filius Aaron ſacerdotis, erit ſuper excubitores cuſtodiæ Sanctuarii.
33. At verò de Merari erunt populi Moholitæ & Muſitæ recenſiti per nomina ſua:
34. omnes generis maſculini ab uno menſe & ſuprà, ſex millia ducenti.
35. Princeps eorum Süriel filius Abihaiel: in plaga ſeptentrionali caſtrametabuntur.
36. Erunt ſub cuſtodia eorum tabulę tabernaculi, & vectes, & columnæ ac baſes earum, & omnia quæ ad cultum hujuſcemodi pertinent:

Digitized by Google

37. columnæque atrii per circuitum cum baſibus ſuis, & paxilli cum funibus.

38. Caſtrametabuntur ante tabernaculum fœderis, ideſt, ad orientalem plagam, Moyſes & Aaron cum filiis ſuis, habentes cuſtodiam Sanctuarii in medio filiorum Iſrael: quiſquis alienus acceſſerit, morietur.

* Ann. M. 2514. Ant. Chr. 1490. 39. Omnes Levitæ, quos numeraverunt * Moyſes & Aaron juxta præceptum Domini per familias ſuas in genere maſculino à menſe uno & ſuprà, fuerunt viginti duo millia.

40. Et ait Dominus ad Moyſen: Numera primogenitos ſexus maſculini de filiis Iſrael ab uno menſe & ſuprà, & habebis ſummam eorũ.

41. Tolleſque Levitas mihi pro omni primogenito filiorum Iſrael, Ego ſum Dominus: & pecora eorum pro univerſis primogenitis pecorum filiorum Iſrael.

42. Recenſuit Moyſes, ſicut præceperat Dominus, primogenitos filiorum Iſrael:

43. & fuerunt maſculi per nomina ſua, à menſe uno & ſuprà, viginti duo millia ducenti ſeptuaginta tres.

44. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

45. Tolle Levitas pro primogenitis filiorum Iſrael, & pecora Levitarum pro pecoribus eorum, eruntque Levitæ mei: ego ſum Dominus.

46. In pretio autem ducentorum ſeptuaginta trium, qui excedunt numerum Levitarum de primogenitis filiorum Iſrael,

47. accipies quinque ſiclos per ſingula capita ad menſuram Sanctuarii. ‖ Siclus habet viginti obolos.

‖ Exod. 30. 13. Lev. 27. 25. Infr. 18. 16. Ezech. 45. 12.

48. Dabiſque pecuniam Aaron & filiis ejus, pretium eorum qui ſuprà ſunt.

49. Tulit igitur Moyſes pecuniam eorum qui fuerant amplius, & quos redemerant à Levitis.

50. pro primogenitis filiorum Iſrael, mille trecentorum ſexaginta quinque ſiclorum juxta pondus Sanctuarii,

51. & dedit eam Aaron & filiis ejus juxta verbum quod præceperat ſibi Dominus.

CAPUT IV.

Ritus & officia Levitarum juxta cujuſque familiam diſtribuuntur.

Ann. M. 2514. ab exitu 2. menſe 2. 1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2. Tolle ſummam filiorum Caath de medio Levitarum per domos & familias ſuas,

3. à trigeſimo anno & ſuprà, uſque ad quinquageſimum annum, omnium qui ingrediuntur ut ſtent & miniſtrent in tabernaculo fœderis.

4. Hic eſt cultus filiorum Caath: Tabernaculum fœderis, & Sanctum ſanctorum.

5. Ingredientur Aaron & filii ejus, quando movenda ſunt caſtra, & deponent velum quod pendet ante fores, involventque eo arcam teſtimonii,

6. & operient rurſum velamine janthinarum pellium, extendentque deſuper pallium totum hyacinthinum, & inducent vectes.

7. Menſam quoque propoſitionis involvent hyacinthino pallio, & ponent cum ea thuribula & mortariola, cyathos & crateras ad liba fundenda: panes ſemper in ea erunt:

8. extendentque deſuper pallium coccineum, quod rurſum operient velamento janthinarum pellium, & inducent vectes.

9. Sument & pallium hyacinthinum quo operient candelabrum cum lucernis & forcipibus ſuis & emunctoriis & cunctis vaſis olei, quę ad concinnandas lucernas neceſſaria ſunt:

10. & ſuper omnia ponent operimentum janthinarum pellium, & inducent vectes.

11. Nec non & altare aureum involvent hyacinthino veſtimento, & extendent deſuper operimentum janthinarum pellium, inducentque vectes.

12. Omnia vaſa, quibus miniſtratur in Sanctuario, involvent hyacinthino pallio, & extendent deſuper operimentum janthinarum pellium, inducentque vectes.

13. Sed & altare mundabunt cinere, & involvent illud purpureo veſtimento,

14. ponentque cum eo omnia vaſa, quibus in miniſterio ejus utuntur, ideſt, ignium receptacula, fuſcinulas ac tridentes, uncinos & batilla. Cuncta vaſa altaris operient ſimul velamine janthinarum pellium, & inducent vectes.

15. Cùmque involverint Aaron & filii ejus Sanctuarium & omnia vaſa ejus in commotione caſtrorum, tunc intrabunt ‖ filii Caath ut portent involuta: & non tangent vaſa Sanctuarii, ne moriantur. Iſta ſunt onera filiorum Caath in tabernaculo fœderis: ‖ 1. Par. 15. 15.

16. ſuper quos erit Eleazar filius Aaron ſacerdotis, ad cujus curam pertinet oleum ad concinnandas lucernas, & compoſitionis incenſum, & ſacrificium, quod ſemper offertur, & oleum unctionis, & quidquid ad cultum tabernaculi pertinet, omniumque vaſorum, quæ in Sanctuario ſunt.

17. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

18. Nolite perdere populum Caath de medio Levitarum:

19. Sed hoc facite eis, ut vivant, & non moriantur, ſi tetigerint Sancta ſanctorum. Aaron & filii ejus intrabunt, ipſique diſponent opera ſingulorum, & divident quid portare quis debeat.

20. Alii nulla curioſitate videant quæ ſunt in Sanctuario priuſquam involvantur, alioquin morientur.

21. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

22. Tolle ſummam etiam filiorum Gerſon per domos ac familias & cognationes ſuas,

23. à triginta annis & ſuprà, uſque ad annos quinquaginta. Numera omnes qui ingrediuntur & miniſtrant in tabernaculo fœderis,

24. Hoc eſt officium familiæ Gerſonitarum,

25. ut portent cortinas tabernaculi & tectum fœderis operimentum aliud, & ſuper omnia velamen janthinum tentoriumque quod pendet in introitu tabernaculi fœderis,

26. cortinas atrii, & velum in introitu quod eſt ante tabernaculum. Omnia quæ ad altare pertinent, funiculos, & vaſa miniſterii,

27. jubente Aaron & filiis ejus, portabunt filii Gerſon: & ſcient ſinguli cui debeant oneri mancipari.

28. Hic eſt cultus familiæ Gerſonitarum

in tabernaculo fœderis, eruntque ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

29. Filios quoque Merari per familias & domos patrum ſuorum recenſebis,

30. à triginta annis & ſuprà, uſque ad annos quinquaginta, omnes qui ingrediuntur ad officium miniſterii ſui, & cultum fœderis teſtimonii.

31. Hæc ſunt onera eorum: Portabunt tabulas tabernaculi & vectes ejus, columnas ac baſes earum,

32. columnas quoque atrii per circuitum cum baſibus & paxillis & funibus ſuis. Omnia vaſa & ſupellectilem ad numerum accipient, ſicque portabunt.

33. Hoc eſt officium familiæ Meraritarum & miniſterium in tabernaculo fœderis: eruntque ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

34. Recenſuerunt igitur Moyſes & Aaron & principes ſynagogæ filios Caath per cognationes & domos patrum ſuorum,

35. à triginta annis & ſuprà, uſque ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad miniſterium tabernaculi fœderis:

36. & inventi ſunt duo millia ſeptingenti quinquaginta.

37. Hic eſt numerus populi Caath qui intrant tabernaculum fœderis: hos numeravit Moyſes & Aaron juxta ſermonem Domini per manum Moyſi.

38. Numerati ſunt & filii Gerſon per cognationes & domos patrum ſuorum,

39. à triginta annis & ſuprà, uſque ad quinquageſimum annum, omnes, qui ingrediuntur ut miniſtrent in tabernaculo fœderis:

40. & inventi ſunt duo millia ſexcēti triginta.

41. Hic eſt populus Gerſonitarum, quos numeraverunt Moyſes & Aaron juxta verbum Domini.

42. Numerati ſunt & filii Merari per cognationes & domos patrum ſuorum,

43. à triginta annis & ſuprà, uſque ad annum quinquageſimum, omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi fœderis:

44. & inventi ſunt tria millia ducenti.

45. Hic eſt numerus filiorum Merari, quos recenſuerunt Moyſes & Aaron juxta imperium Domini per manum Moyſi.

46. Omnes qui recenſiti ſunt de Levitis, & quos recenſeri fecit ad nomen Moyſes, & Aaron, & principes Iſrael, per cognationes & domos patrum ſuorum,

47. à triginta annis & ſuprà, uſque ad annum quinquageſimum, ingredientes ad miniſterium tabernaculi, & onera portanda,

48. fuerunt ſimul octo millia quingenti octoginta.

49. Juxta Verbum Domini recenſuit eos Moyſes, unumquemque juxta officium & onera ſua, ſicut præceperat ei Dominus.

CAPUT V.

Qui immundi extra caſtra arcendi: ſatisfactio tranſgreſſionis per negligentiam: de primitiis ac oblationibus, & lege zelotypiæ.

Anno. M. 2514. Ant Chr. 1490. ab exitu 2. menſe 2.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Præcipe filiis Iſrael, ut ejiciant de caſtris omnem leproſum, & qui ſemine fluit, pollutuſque eſt ſuper mortuo:

3. tam maſculum quàm feminam ejicite de caſtris, ne contaminent ea cùm habitaverint vobiſcum,

4. Feceruntque ita filii Iſráel, & ejecerunt eos extra caſtra, ſicut locutus erat Dominus Moyſi.

5. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

6. Loquere ad filios Iſrael: Vir, ſive mulier, cùm fecerint ex omnibus peccatis, quæ ſolent hominibus accidere, & per negligentiam tranſgreſſi fuerint mandatum Domini, atque deliquerint,

7. confitebuntur peccatum ſuum, & reddent ipſum caput, quintamque partem deſuper ei, in quem peccaverint.

8. Sin autem non fuerit qui recipiat, dabunt Domino, & erit ſacerdotis, excepto ariete, qui offertur pro expiatione, ut ſit placabilis hoſtia.

9. Omnes quoque primitiæ, quas offerunt filii Iſrael, ad ſacerdotem pertinent:

10. & quidquid in Sanctuarium offertur à ſingulis, ſi traditur manibus ſacerdotis, Ipſius erit.

11. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

12. Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Vir, cujus uxor erraverit, maritumque contemnens

13. dormierit cum altero viro, & hoc maritus deprehendere non quiverit, ſed latet adulterium, & teſtibus argui non poteſt, quia non eſt inventa in ſtupro:

14. ſi ſpiritus zelotypiæ concitaverit virum contra uxorem ſuam, quæ vel polluta eſt, vel falſa ſuſpicione appetitur,

15. adducet eam ad ſacerdotem, & offeret oblationem pro illa, decimam partem ſati farinæ hordeaceæ: non fundet ſuper eam oleum, nec imponet thus: quia ſacrificium zelotypiæ eſt, & oblatio inveſtigans adulterium.

16. Offeret igitur eam ſacerdos, & ſtatuet coram Domino.

17. Aſſumetque aquam ſanctam in vaſe fictili, & pauxillum terræ de pavimento tabernaculi mittet in eam.

18. Cùmque ſteterit mulier in conſpectu Domini, diſcooperiet caput ejus, & ponet ſuper manus illius ſacrificium recordationis, & oblationem zelotypiæ: ipſe autem tenebit aquas amariſſimas, in quibus cum execratione maledicta congeſſit.

19. Adjurabitque eam, & dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, & ſi non polluta es deſerto mariti thoro, non te nocebunt aquæ iſtæ amariſſimæ, in quas maledicta congeſſi.

20. Sin autem declinaſti à viro tuo, atque polluta es, & concubuiſti cum altero viro:

21. his maledictionibus ſubjacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo ſuo: putreſcere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus diſrumpatur.

22. Ingrediantur aquæ maledictæ in ventrem tuum, & utero tumeſcente putreſcat femur. Et reſpondebit mulier, Amen, amen.

23. Scribetque ſacerdos in libello iſta maledicta, & delebit ea aquis amariſſimis, in quas maledicta congeſſit,

24. & dabit ei bibere. Quas cùm exhauſerit.

25. tollet ſacerdos de manu ejus ſacrificium zelotypiæ, & elevabit illud coram Domino, imponetque illud ſuper altare: ita dumtaxat ut prius,

26. pugillum ſacrificii tollat de eo quod offertur, & incendat ſuper altare: & ſic potum det mulieri aquas amariſſimas.

27. Quas cùm biberit, ſi polluta eſt, & contempto viro adulterii rea, pertranſibunt eam aquæ maledictionis, & inflato ventre computreſcet ſemur: eritque mulier in maledictionem, & in exemplum omni populo.

28. Quòd ſi polluta non fuerit, erit innoxia, & faciet liberos.

29. Iſta eſt lex zelotypiæ. Si declinaverit mulier à viro ſuo, & ſi polluta fuerit,

30. maritusque zelotypiæ ſpiritu concitatus adduxerit eam in conſpectu Domini, & fecerit ei ſacerdos juxta omnia quæ ſcripta ſunt:

31. maritus abſque culpa erit, & illa recipiet iniquitatem ſuam.

CAPUT VI.

Nazaræorum conſecratio & oblatio; quibuſque verbis ſacerdotes populo benedicerent.

Eodem ann. 2514. ab exitu, 2. menſe 2.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

2. Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Vir, ſive mulier, cùm fecerint votum ut ſanctificentur, & ſe voluerint Dño conſecrare:

3. à vino, & omni quod inebriare poteſt abſtinebunt. Acetum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes ſiccaſque non comedent

4. cunctis diebus quibus ex voto Domino conſecrantur: quidquid ex vinea eſſe poteſt, ab uva paſſa uſque ad acinum non comedent.

|| Judith 16. 5.

5. Omni tempore ſeparationis ſuæ || novacula non tranſibit per caput ejus, uſque ad completum diem quo Domino conſecratur. Sanctus erit, creſcente cæſarie capitis ejus.

6. Omni tempore conſecrationis ſuæ ſuper mortuum non ingredietur,

7. nec ſuper patris quidem & matris & fratris ſororiſque funere contaminabitur, quia conſecratio Dei ſui ſuper caput ejus eſt.

8. Omnibus diebus ſeparationis ſuæ ſanctus erit Domino.

9. Sin autem mortuus fuerit ſubitò quiſpiam coram eo, polluetur caput conſecrationis ejus: quod radet illico in eadem die purgationis ſuæ, & rurſum ſeptima.

10. In octava autem die offeret duos turtures, vel duos pullos columbæ ſacerdoti in introitu fœderis teſtimonii,

11. facietque ſacerdos unum pro peccato, & alterum in holocauſtum, & deprecabitur pro eo, quia peccavit ſuper mortuo: ſanctificabitque caput ejus in die illo.

12. & conſecrabit Domino dies ſeparationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta eſt ſanctificatio ejus.

13. Iſta eſt lex conſecrationis. Cùm dies, quos ex voto decreverat, complebuntur: adducet eum ad oſtium tabernaculi fœderis,

14. & offeret oblationem ejus Dño, agnum anniculum immaculatum in holocauſtum, & ovem anniculam immaculatam pro peccato, & arietem immaculatum, hoſtiam pacificam,

15. caniſtrum quoque panum azymorum qui conſperſi ſunt oleo, & lagana abſque fermento uncta oleo, ac libamina ſingulorum:

16. quæ offeret ſacerdos coram Domino, & faciet tam pro peccato, quàm in holocauſtum.

17. Arietem verò immolabit hoſtiam pacificam Domino, offerens ſimul caniſtrum azymorum, & libamenta quæ ex more debentur.

18. || Tunc radetur Nazaræus ante oſtium tabernaculi fœderis cæſarie conſecrationis ſuæ: || Act. 21. 24.
tolletque capillos ejus, & ponet ſuper ignem, qui eſt ſuppoſitus ſacrificio pacificorum.

19. Et armum coctum arietis, tortamque abſque fermento unam de caniſtro, & laganum azymum unum, & tradet in manus Nazaræi, poſtquam raſum fuerit caput ejus.

20. Suſceptaque rurſum ab eo, elevabit in conſpectu Domini: & ſanctificata ſacerdotis erunt, ſicut pectuſculum, quod ſeparari juſſum eſt, & femur. Poſt hæc poteſt bibere Nazaræus vinum.

21. Iſta eſt lex Nazaræi, cùm voverit oblationem ſuam Domino tempore conſecrationis ſuæ, exceptis his quæ invenerit manus ejus: juxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem ſanctificationis ſuæ.

22. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

23. Loquere Aaron & filiis ejus: Sic benedicetis filiis Iſrael, & dicetis eis:

24. || Benedicat tibi Dominus, & cuſtodiat te. || Eccli. 36. 19.

25. Oſtendat Dominus faciem ſuam tibi, & miſereatur tui.

26. Convertat Dominus vultum ſuum ad te, & det tibi pacem.

27. Invocabuntque nomen meum ſuper filios Iſrael, & ego benedicam eis.

CAPUT VII.

Oblationes principum duodecim tribuum in dedicationem tabernaculi & altaris: loquitur Dominus Moyſi de Propitiatorio.

1. FActum || eſt autem in die qua complevit Moyſes tabernaculum, & erexit illud: || Exod. 40. 16.
unxitque & ſanctificavit cum omnibus vaſis ſuis, altare ſimiliter & omnia vaſa ejus.

2. Obtulerunt * principes Iſrael & capita familiarum, qui erant per ſingulas tribus, * Eodem menſe & ann. 2514.
præfectique eorum qui numerati fuerant,

3. munera coram Domino, ſex plauſtra tecta cum duodecim bobus. Unum plauſtrum obtulere duo duces, & unum bovem ſinguli, obtuleruntque ea in conſpectu tabernaculi.

4. Ait autem Dominus ad Moyſen:

5. Suſcipe ab eis ut ſerviant in miniſterio tabernaculi, & trades ea Levitis juxta ordinem miniſterii ſui.

6. Itaque cùm ſuſcepiſſet Moyſes plauſtra & boves, tradidit eos Levitis.

7. Duo plauſtra & quatuor boves dedit filiis Gerſon, juxta id quod habebant neceſſarium.

8. Quatuor alia plauſtra & octo boves dedit filiis Merari, ſecundùm officia & cultum

ſuum,

ſuum, ſub manu Ithamar filii Aaron ſacerdotis.

9. Filiis autem Caath non dedit plauſtra & boves: quia in Sanctuario ſerviunt, & onera propriis portant humeris.

10. Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris, die qua unctum eſt, oblationem ſuam ante altare.

11. Dixitque Dominus ad Moyſen: Singuli duces per ſingulos dies offerant munera in dedicationem altaris.

12. Primo die obtulit oblationem ſuam Nahaſſon filius Aminadab de tribu Juda.

13. fueruntque in ea, acetabulum argenteum pondo centum triginta ſiclorum, phiala argentea habens ſeptuaginta ſiclos juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

14. mortariolum ex decem ſiclis aureis plenum incenſo:

15. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

16. hircumque pro peccato:

17. & in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc eſt oblatio Nahaſſon filii Aminadab.

18. Secundo die obtulit Nathanael filius Suar, dux de tribu Iſſachar,

19. acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, juxta pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

20. mortariolum aureum habens decem ſiclos, plenum incenſo:

21. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

22. hircumque pro peccato:

23. & in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Nathanael filii Sur.

24. Tertio die princeps filiorum Zabulon, Eliab filius Helon,

25. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

26. mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

27. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

28. hircumque pro peccato:

29. & in ſacrificio pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc eſt oblatio Eliab filii Helon.

30. Die quarto princeps filiorum Ruben, Eliſur filius Sedeur,

31. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

32. mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

33. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

34. hircumque pro peccato:

35. & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Eliſur filii Sedeur.

36. Die quinto princeps filiorum Simeon, Salamiel filius Suriſaddai,

37. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

38. mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

39. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

40. hircumque pro peccato:

41. & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Salamiel filii Suriſaddai.

42. Die ſexto princeps filiorum Gad, Eliaſaph filius Duel,

43. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

44. mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

45. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

46. hircumque pro peccato:

47. & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque, Hæc fuit oblatio Eliaſaph filii Duel.

48. Die ſeptimo princeps filiorum Ephraim, Eliſama filius Ammiud,

49. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

50. mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

51. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

52. hircumque pro peccato:

53. & in hoſtias pacificorum, boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinq; Hæc fuit oblatio Eliſama filii Ammiud.

54. Die octavo princeps filiorum Manaſſe, Gamaliel filius Phadaſſur,

55. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

56. mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

57. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

58. hircumque pro peccato:

59. & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Gamaliel filii Phadaſſur.

60. Die nono princeps filiorum Beniamin, Abidan filius Gedeonis,

61. obtulit acetabulum argenteum appen-

dens centum triginta ſiclos, phiala argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

62. & mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

63. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

64. hircumque pro peccato:

65. & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Abidan filii Gedeonis.

66. Die decimo princeps filiorum Dan, Ahiezer filius Ammiſaddai,

67. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

68. mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

69. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

70. hircumque pro peccato:

71. & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Ahiezer filii Ammiſaddai.

72. Die undecimo princeps filiorum Aſer, Phegiel filium Ochran,

73. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila conſperſa oleo in ſacrificium:

74. mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

75. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

76. hircumque pro peccato:

77. & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Phegiel filii Ochran.

78. Die duodecimo princeps filiorum Nephthali, Ahira filius Enan,

79. obtulit acetabulum argenteum appendens centum triginta ſiclos, phialam argenteam habentem ſeptuaginta ſiclos, ad pondus Sanctuarii, utrumque plenum ſimila oleo conſperſa in ſacrificium:

80. mortariolum aureum appendens decem ſiclos, plenum incenſo:

81. bovem de armento, & arietem, & agnum anniculum in holocauſtum:

82. hircumque pro peccato:

83. & in hoſtias pacificorum boves duos, arietes quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque. Hæc fuit oblatio Ahira filii Enan.

84. Hæc in dedicatione altaris oblata ſunt à principibus Iſrael, in die qua conſecratum eſt: acetabula argentea duodecim: phialæ argenteæ duodecim: mortariola aurea duodecim:

85. itaut centum triginta ſiclos argenti haberet unum acetabulum, & ſeptuaginta ſiclos haberet una phiala: ideſt, in commune vaſorum omnium ex argento ſicli duo millia quadringenti, pondere Sanctuarii.

86. Mortariola aurea duodecim plena incenſo denos ſiclos appendentia pondere Sanctuarii: ideſt, ſimul auri ſicli centum viginti:

87. boves de armento in holocauſtum duodecim, arietes duodecim, agni anniculi duodecim, & libamenta eorum: hirci duodecim pro peccato.

88. In hoſtias pacificorum, boves viginti quatuor, arietes ſexaginta, hirci ſexaginta, agni anniculi ſexaginta. Hæc oblata ſunt in dedicatione altaris, quando unctum eſt.

89. Cùmque ingrederetur Moyſes tabernaculum fœderis, ut conſuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad ſe de propitiatorio quod erat ſuper arcam teſtimonii inter duos Cherubim, unde & loquebatur ei.

CAPUT VIII.

Candelabri & lucernarum ſitus ac forma: ætaſque & conſecratio Levitarum.

1. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, * dicens:

* Anno M. 2514. ab exitu 2. menſe 2 Ant. Chr. 1490.

2. Loquere Aaron, & dices ad eum: Cùm poſueris ſeptem lucernas, candelabrum in auſtrali parte erigatur. Hoc igitur præcipe ut lucernæ contra boream è regione reſpiciant ad menſam panum propoſitionis, contra eam partem, quam candelabrum reſpicit, lucere debebunt:

3. Fecitque Aaron, & impoſuit lucernas ſuper candelabrum, ut præceperat Dominus Moyſi.

4. Hæc autem erat factura candelabri, ex auro ductili, tam medius ſtipes, quàm cuncta quæ ex utroque calamorum latere naſcebantur: juxta exemplum quod oſtendit Dominus Moyſi, ita operatus eſt candelabrum.

5. Et locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

6. Tolle Levitas de medio filiorum Iſrael, & purificabis eos

7. juxta hunc ritum: Aſpergantur aqua luſtrationis, & radant omnes pilos carnis ſuæ. Cùmque laverint veſtimenta ſua, & mundati fuerint,

8. tollent bovem de armentis, & libamentum ejus ſimilam oleo conſperſam: bovem autem alterũ de armento tu accipies pro peccato:

9. & applicabis Levitas coram tabernaculo fœderis, convocata omni multitudine filiorum Iſrael.

10. Cùmque Levitæ fuerint coram Domino, ponent filii Iſrael manus ſuas ſuper eos:

11. & offeret Aaron Levitas, munus in conſpectu Domini à filiis Iſrael, ut ſerviant in miniſterio ejus.

12. Levitæ quoque ponent manus ſuas ſuper capita boum, è quibus unum facies pro peccato, & alterum in holocauſtum Domini, ut deprecreris pro eis.

13. Statueſque Levitas in conſpectu Aaron & filiorum ejus, & conſecrabis oblatos Domino,

14. ac ſeparabis de medio filiorum Iſrael, ut ſint mei.

15. & poſteà ingredientur tabernaculum fœderis, ut ſerviant mihi. Sicque purificabis & conſecrabis eos in oblationem Domini: quoniam dono donati ſunt mihi à filii Iſrael.

16. ‖ Pro

|| Exod. 13. 2. Supr. 1. 13. Luc. 2. 23. 16. || Pro primogenitis quæ aperiunt omnem vulvam in Iſrael, accepi eos.

17. Mea ſunt enim omnia primogenita filiorum Iſrael, tam ex hominibus quàm ex jumentis. Ex die quo percuſſi omne primogenitum in Terra Ægypti, ſanctificavi eos mihi,

18. & tuli Levitas pro cunctis primogenitis filiorum Iſrael:

19. tradidique eos dono Aaron & filiis ejus de medio populi, ut ſerviant mihi pro Iſrael in tabernaculo fœderis, & orent pro eis, ne ſit in populo plaga, ſi auſi fuerint accedere ad Sanctuarium.

20. Feceruntque Moyſes & Aaron & omnis multitudo filiorum Iſrael ſuper Levitis quæ præceperat Dominus Moyſi:

21. purificatique ſunt, & laverunt veſtimenta ſua. Elevavitque eos Aaron in conſpectu Domini, & oravit pro eis,

22. ut purificati ingrederentur ad officia ſua in tabernaculum fœderis coram Aaron & filiis ejus. Sicut præceperat Dominus Moyſi de Levitis, ita factum eſt.

23. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

24. Hæc eſt lex Levitarum: A viginti quinque annis & ſuprà, ingredientur ut miniſtrent in tabernaculo fœderis.

25. Cùmque quinquageſimum annum ætatis impleverint, ſervire ceſſabunt:

26. eruntque miniſtri fratrum ſuorum in tabernaculo fœderis, ut cuſtodiant quæ ſibi fuerint commendata, opera autem ipſa non faciant. Sic diſpones Levitas in cuſtodiis ſuis.

CAPUT IX.

Quo tempore debeant mundi Phaſe celebrare, & quo immundi: nubes tabernaculum operiens ducit exercitum.

1. LOcutus eſt Dominus ad Moyſen in deſerto Sinai, anno ſecundo poſtquam egreſſi ſunt de Terra Ægypti, menſe primo *, dicens:

* menſe quidem 1. anni 2. ab exitu: Sed 7. menſe ann. M. 2514. Ant. Chr. 1490. || Exod. 12. 3.

2. || Faciant filii Iſrael Phaſe in tempore ſuo,

3. quartadecima die menſis hujus ad veſperam, juxta omnes cæremonias & juſtificationes ejus.

4. Præcepitque Moyſes filiis Iſrael ut facerent Phaſe,

5. Qui fecerunt tempore ſuo: quartadecima die menſis ad veſperam, in monte Sinai. Juxta omnia quæ mandaverat Dominus Moyſi, fecerunt filii Iſrael.

6. Ecce autem quidam immundi ſuper anima hominis, qui non poterant facere Phaſe in die illo, accedentes ad Moyſen & Aaron,

7. dixerunt eis: Immundi ſumus ſuper anima hominis: quare fraudamur ut non valeamus oblationem offerre Domino in tempore ſuo inter filios Iſrael?

8. Quibus reſpondit Moyſes: State ut conſulam quid præcipiat Dominus de vobis.

9. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

10. Loquere filiis Iſrael: Homo qui fuerit immundus ſuper anima, ſive in via procul in gente veſtra, faciat Phaſe Domino,

11. in menſe ſecundo, quartadecima die menſis ad veſperam: cum azymis & lactucis agreſtibus comedent illud:

12. non relinquent ex eo quippiam uſque manè, || & os ejus non confringent, omnem ritum Phaſe obſervabunt. || Exod. 12. 46. Joan. 19. 36.

13. Si quis autem & mundus eſt, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phaſe, exterminabitur anima illa de populis ſuis, quia ſacrificium Domino non obtulit tempore ſuo: peccatum ſuum ipſe portabit.

14. Peregrinus quoque & advena ſi fuerint apud vos, facient Phaſe Domino juxta cæremonias & juſtificationes ejus. Præceptum idem erit apud vos tam advenæ quàm indigenæ.

15. || Igitur die qua erectum eſt tabernaculum, operuit illud nubes. A veſpere autem ſuper tentorium erat quaſi ſpecies ignis uſque manè. || Exod. 40. 16. Sap. 7. 1.

16. Sic fiebat jugiter: per diem operiebat illud nubes, & per noctem quaſi ſpecies ignis.

17. Cùmque ablata fuiſſet nubes, quæ tabernaculum protegebat, tunc proficiſcebantur filii Iſrael: & in loco ubi ſtetiſſet nubes, ibi caſtrametabantur.

18. Ad imperium Domini proficiſcebantur, & ad imperium illius figebant tabernaculum: || Cunctis diebus quibus ſtabat nubes ſuper tabernaculum, manebant in eodem loco: || 1. Cor. 10. 1.

19. & ſi eveniſſet ut multo tempore maneret ſuper illud, erant filii Iſrael in excubiis Domini, & non proficiſcebantur

20. quot diebus fuiſſet nubes ſuper tabernaculum. Ad imperium Domini erigebant tentoria, & ad imperium illius deponebant.

21. Si fuiſſet nubes à veſperè uſque manè, & ſtatim diluculo tabernaculum reliquiſſet, proficiſcebantur: &, ſi poſt diem & noctem receſſiſſet, diſſipabant tentoria.

22. Si verò biduo aut uno menſe vel longiori tempore fuiſſet ſuper tabernaculum, manebant filii Iſrael in eodem loco, & non proficiſcebantur, ſtatim autem ut receſſiſſet, movebant caſtra.

23. Per verbum Domini figebant tentoria, & per verbum illius proficiſcebantur: erantque in excubiis Domini juxta imperium ejus per manum Moyſi.

CAPUT X.

Uſus tubarum: quo ordine mota ſint caſtra de deſerto Sinai: orat Moyſes cognatum Hobab ut cum ipſis proficiſcatur: & verba quæ loquebatur Moyſes cùm elevaretur vel deponeretur arca.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, * dicens:

* Anno 2. menſe 2. ab exitu Mundi 2514.

2. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare poſſis multitudinem quando movenda ſunt caſtra.

3. Cùmque increpueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad oſtium tabernaculi fœderis.

4. Si ſemel clangueris, venient ad te principes, & capita multitudinis Iſrael.

5. Si autem prolixior atque conciſus clangor increpuerit, movebunt caſtra primi qui ſunt ad orientalem plagam.

6. In ſecundo autem ſonitu & pari ululatu tubæ, levabunt tentoria qui habitant ad meridiem, & juxta hunc modum reliqui fa-

cient,

cient, ululantibus tubis in profectionem.

7. Quando autem congregandus eſt populus, ſimplex tubarum clangor erit, & non conciſè ululabunt.

8. Filii autem Aaron ſacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum ſempiternum in generationibus veſtris.

9. Si exieritis ad bellum de terra veſtra contra hoſtes qui dimicant adverſum vos, clangentis ululantibus tubis, & erit recordatio veſtri coram Domino Deo veſtro, ut eruamini de manibus inimicorum veſtrorum.

10. Si quando habebitis epulum, & dies feſtos, & calendas, canetis tubis ſuper holocauſtis, & pacificis victimis, ut ſint vobis in recordationem Dei veſtri: Ego Dominus Deus veſter.

11. Anno ſecundo, menſe ſecundo, vigeſima die menſis, elevata eſt nubes de tabernaculo fœderis:

12. profectique ſunt filii Iſrael per turmas ſuas de deſerto Sinai, * & recubuit nubes in ſolitudine Pharan.

* ubi per integrum annum hæſeran. *Vide Exod. 19. 1.* || *Sup. 1. 7.*

13. Moveruntque caſtra primi juxta imperium Domini in manu Moyſi.

14. || Filii Juda per turmas ſuas: quorum princeps erat Nahaſſon filius Aminadab.

15. In tribu filiorum Iſſachar fuit princeps Nathanael filius Suar.

16. In tribu Zabulon erat princeps Eliab filius Helon.

17. Depoſitumque eſt tabernaculum, quod portantes egreſſi ſunt filii Gerſon & Merari.

18. Profectique ſunt & filii Ruben, per turmas & ordinem ſuum: quorum princeps erat Heliſur filius Sedeur.

19. In tribu autem filiorum Simeon, princeps fuit Salamiel filius Suriſaddai.

20. Porrò in tribu Gad erat princeps Eliaſaph Filius Duel.

21. Profectique ſunt & Caathitæ portantes Sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad erectionis locum.

22. Moverunt caſtra & filii Ephraim per turmas ſuas, in quorum exercitu princeps erat Eliſama filius Ammiud.

23. In tribu autem filiorum Manaſſe princeps fuit Gamaliel filius Phadaſſur.

24. & in tribu Beniamin erat dux Abidan filius Gedeonis.

25. Noviſſimi caſtrorum omnium profecti ſunt filii Dan per turmas ſuas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Ammiſaddai.

26. In tribu autem filiorum Aſer erat princeps Phegiel filius Ochran.

27. Et in tribu filiorum Nephtali princeps fuit Ahira filius Enan.

28. Hæc ſunt caſtra, & profectiones filiorum Iſrael per turmas ſuas quando egrediebantur.

29. Dixitque Moyſes Hobab * filio Raguel Madianitæ, cognato ſuo: Proficiſcimur ad locum, quem Dominus daturus eſt nobis: veni nobiſcum, ut benefaciamus tibi: quia Dominus bona promiſit Iſraeli.

* Alii hunc Hobab volunt fuiſſe Jethro, quem alii putant fuiſſe Raguelē. Sed Hebræus Samaritanus, Chaldæus & Septuaginta, habent hic *Hoab ſocero ſuo*, ut de Jethro *Exo. 18.* & alioquin eadem utrobique videtur referri hiſtoria, quæ ideò hic fuſiùs exprimatur quòd ibi uno tantum verbo eam perſtrinxerat. || *Exod. 18. 27.*

30. Cui ille reſpondit: Non vadam tecum, ſed revertar in terram || meam, in qua natus ſum.

31. Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim noſti in quibus locis per deſertum caſtra ponere debeamus, & eris ductor noſter.

32. Cùmque nobiſcum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus, quas nobis traditurus eſt Dominus, dabimus tibi.

33. Profecti ſunt ergo de monte Dñi viam triũ dierum, arcaque fœderis Dñi præcedebat eos, per dies tres † providens caſtrorum locum.

34. Nubes quoque Domini ſuper eos erat per diem cùm incederent.

35. Cùmque elevaretur arca, dicebat Moyſes: || Surge Domine, & diſſipentur inimici tui, & fugiant qui oderunt te, à facie tua.

36. Cùm autem deponeretur, ajebat: Revertere Domine ad multitudinem exercitus Iſrael.

† quibus pervenerunt ad deſertum Pharan, ubi dies 23. conſederunt. || *Pſal. 67. 2.*

CAPUT XI.

Murmuris pœna plexi Judæi coturnicum carnes impetrant, turbatoque Moyſi ſpiritu, Deus illius onus in ſeptuaginta ſeniores partitur, qui omnes prophetant; punitur que populus propter carnium concupiſcentiam.

1. INtereà * ortum eſt || murmur populi, quaſi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cùm audiſſet Dominus, iratus eſt. Et || accenſus in eos ignis Domini devoravit extremam caſtrorum partem.

* Eodem ann. 2514. || *Num. 3. 16. Pſ. 77. 19. 1. Cor. 10. 10.* || *Pſal. 77. 21.*

2. Cùmq; clamaſſet populus ad Moyſen, oravit Moyſes ad Dñm, & abſorptus eſt ignis.

3. Vocavitque nomen loci illius, Incenſio eò quòd incenſus fuiſſet contra eos ignis Domini.

4. Vulgus quippe promiſcuum, quod aſcenderat cum eis, flagravit deſiderio, ſedens & flens, junctis ſibi pariter filiis Iſrael, & ait: || Quis dabit nobis ad veſcendum carnes?

|| *1. Cor. 10. 3.*

5. Recordamur piſcium quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cæpę, & allia.

6. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri niſi Man.

7. || Erat autem Man quaſi ſemen coriandri, coloris bdellii.

|| *Exod. 16. 14. Pſ. 77. 24. Sap. 16. 20. Joan. 6. 31.*

8. Circuibatque populus, & colligens illud, frangebat mola, ſive terebat in mortario, coquens in olla, & faciens ex eo tortulas ſaporis quaſi panis oleati.

9. Cùmque deſcenderet nocte ſuper caſtra ros, deſcendebat pariter & Man.

10. Audivit ergo Moyſes flentem populum per familias, ſingulos per oſtia tentorii ſui. Iratuſque eſt furor Domini valdè: ſed & Moyſi intoleranda res viſa eſt.

11. Et ait ad Dominum: Cur afflixiſti ſervum tuum? quare non invenio gratiam coram te? & cur impoſuiſti pondus univerſi populi hujus ſuper me?

12. Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in ſinu tuo ſicut portare ſolet nutrix infantulum, & defer in terram, pro qua juraſti patribus eorum?

13. Unde mihi carnes ut dem tantæ multitudini? flent contra me, dicentes: Da nobis carnes ut comedamus.

14. Non poſſum ſolus ſuſtinere omnem hunc populum, quia gravis eſt mihi.

15. Sin aliter tibi videtur, obſecro ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.

16. Et dixit Dominus ad Moyſen: Congre-

ga mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael, quos tu noſti quòd ſenes populi ſint ac magiſtri: & duces eos ad oſtium tabernaculi fœderis, facieſque ibi ſtare tecum,

17. ut deſcendam & loquar tibi: & auferam de ſpiritu tuo, tradamque eis, ut ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus graveris.

18. Populo quoque dices: Sanctificamini: cras comedetis carnes: ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis eſcas carnium? benè nobis erat in Ægypto. Ut det vobis Dominus carnes, & comedatis:

19. non uno die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem,

20. ſed uſque ad menſem dierum, donec exeat per nares veſtras, & vertatur in nauſeam, eò quod repuleritis Dominum, qui in medio veſtri eſt, & fleveritis coram eo, dicentes: Quare egreſſi ſumus ex Ægypto?

21. Et ait Moyſes: Sexcenta millia peditum hujus populi ſunt, & tu dicis: Dabo eis eſum carnium menſe integro?

‖ Joan. 6.

22. ‖ Numquid ovium & boum multitudo cædetur, ut poſſit ſufficere ad cibum? vel omnes piſces maris in unum congregabuntur, ut eos ſatient?

‖ Iſaiæ 59. 1.

23. Cui reſpondit Dominus: ‖ Numquid manus Domini invalida eſt? Jam nunc videbis utrùm meus ſermo opere compleatur.

24. Venit igitur Moyſes, & narravit populo verba Domini, congregans ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael, quos ſtare fecit circa tabernaculum.

25. Deſcenditque Dominus per nubem, & locutus eſt ad eum, auferens de ſpiritu qui erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris. Cùmque requieviſſet in eis Spiritus, prophetaverunt, nec ultrà ceſſaverunt.

26. Remanſerant autem in caſtris duo viri, quorum unus vocabatur Eldad, & alter Medad, ſuper quos requievit Spiritus: nam & ipſi deſcripti fuerant, & non exierant ad tabernaculum.

27. Cùmque prophetarent in caſtris, cucurrit puer, & nuntiavit Moyſi, dicens: Eldad & Medad prophetant in caſtris.

28. Statim Joſue filius Nun, miniſter Moyſi, & electus è pluribus, ait: Domine mi Moyſes prohibe eos.

29. At ille: Quid, inquit, æmularis pro me? quis tribuat ut omnis populus prophetet, & det eis Dominus Spiritum ſuum?

30. Reverſuſque eſt Moyſes, & majores natu Iſrael in caſtra.

‖ Pſal. 77. 26. & 27. Vide ſuppeditationem aliam coturnicum. Exod. 16. 12.

31. ‖ Ventus autem egrediens à Domino, arreptans trans mare coturnices detulit, & demiſit in caſtra itinere quantum uno die confici poteſt, ex omni parte caſtrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine ſuper terram.

32. Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregavit coturnicum, qui parum, decem coros: & ſiccaverunt eas per gyrum caſtrorum.

‖ Pſal. 77. 30.

33. ‖ Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuſcemodi cibus: & ecce furor Domini concitatus in populum, percuſſit eum plaga magna nimis.

34. Vocatuſque eſt ille locus, Sepulchra concupiſcentiæ: ibi enim ſepelierunt populum qui deſideraverat. Egreſſi autem de ſepulchris concupiſcentiæ, venerunt in Haſeroth, & manſerunt ibi.

CAPUT XII.

Aaron & Maria in mitiſſimum Moyſen murmurant, apud quos Deus Moyſen laudat a familiaritate erga Dominum. Maria lepra percuſſa, & ſeptem diebus à populo ſeparata, ſanitati reſtituitur.

1. LOcutaque * eſt Maria & Aaron contra Moyſen propter uxorem ejus Æthiopiſſam †,

* Eodem ann. 2514. † Zipporam videlicet, Madianitidem, ex Æthiopia orientali, ſive Arabia, abeo ductam.

2. & dixerunt: Num per ſolum Moyſen locutus eſt Dominus? nonne & nobis ſimiliter eſt locutus? Quod cùm audiſſet Dominus,

3. (erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſuper omnes homines qui morabantur in terra)

4. ſtatim locutus eſt ad eum, & ad Aaron & Mariam: Egredimini vos tantùm tres ad tabernaculum fœderis. Cùmque fuiſſent egreſſi,

5. deſcendit Dominus in columna nubis, & ſtetit in introitu tabernaculi vocans Aaron & Mariam. Qui cùm iſſent,

6. dixit ad eos: Audite ſermones meos: Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum.

7. At non talis ſervus meus Moyſes, ‖ qui in omni domo mea fideliſſimus eſt: ‖ Hebr. 3. 2.

8. ‖ ore enim ad os loquor ei: & palàm & non per ænigmata & figuras Dominum videt. Quare ergo non timuiſtis detrahere ſervo meo Moyſi? ‖ Exod. 33. 11.

9. Iratuſque contra eos, abiit:

10. & nubes quoque receſſit quæ erat ſuper tabernaculum: & ecce Maria apparuit ‖ candens lepra quaſi nix. Cùmque reſpexiſſet eam Aaron, & vidiſſet perfuſam lepra, ‖ Deut. 24. 9.

11. ait ad Moyſen: Obſecro domine mi, ne imponas nobis hoc peccatum quod ſtultè commiſimus,

12. ne fiat hæc quaſi mortua, & ut abortivum quod projicitur de vulva matris ſuæ: ecce jam medium carnis ejus devoratum eſt à lepra.

13. Clamavitque Moyſes ad Dominum, dicens: Deus, obſecro, ſana eam.

14. Cui reſpondit Dominus: Si pater ejus ſpuiſſet in faciem illius, nonne debuerat ſaltem ſeptem diebus rubore ſuffundi? Separetur ſeptem diebus extra caſtra, & poſteà revocabitur.

15. Excluſa eſt itaque Maria extra caſtra ſeptem diebus: & populus non eſt motus de loco illo, donec revocata eſt Maria.

CAPUT XIII.

Miſſi exploratores ad conſiderandam terram promiſſionis, palmitem cum botro aliiſque fructibus in fertilitatis ſignum referunt, qui tamen univerſi, præter Caleb & Joſue, murmur in populo concitant.

1. PRofectuſque * eſt populus de Haſeroth, fixis tentoriis in deſerto Pharan.

* Eodem ann. 2514. ab exitu 2. & menſe 4.

2. Ibique locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

3. Mitte viros, qui conſiderent Terram Chanaam, quam daturus ſum filiis Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus, ex principibus.

4. Fecit Moyſes quod Dominus imperaverat,

* ſive Cadesbarne: *Infr.* 27. *Infr.* 32, 8 *Deut.* 1, 22 *Deut.* 9. 23 *Joſ.* 14. 7.

verat, de deſerto Pharan * mittens principes viros, quorum iſta ſunt nomina.

5. De tribu Ruben, Sammua filium Zechur.

6. De tribu Simeon, Saphat filium Huri.

7. De tribu Juda, Caleb filium Jephonæ.

8. De tribu Iſſachar, Igal filium Joſeph.

9. De tribu Ephraim, Oſee filium Nun.

10. De tribu Benjamin, Phalti filium Raphu.

11. De tribu Zabulon, Geddiel filium Sodi.

12. De tribu Joſeph, ſceptri Manaſſe, Gaddi filium Suſi.

13. De tribu Dan, Ammiel filium Gemalli.

14. De tribu Aſer, Sthur filium Michael.

15. De tribu Nephtali, Nahabi filium Vapſi.

16. De tribu Gad, Guel filium Machi.

17. Hæc ſunt nomina virorum, quos miſit Moyſes ad conſiderandam terram: Vocavitque Oſee filium Nun, Joſue. *

* ſive Jeſum. *Actor.* 7. 45. & *Hebr.* 4. 8.

18. Miſit ergo eos Moyſes ad conſiderandam Terram Chanaan, & dixit ad eos: Aſcendite per meridianam plagam. Cùmque veneritis ad montes,

19. conſiderate Terram, qualis ſit: & populum qui habitator eſt ejus, utrùm fortis ſit an infirmus, ſi pauci numero an plures

20. ipſa terra, bona an mala: urbes quales, muratæ an abſque muris:

21. humus, pinguis an ſterilis, nemoroſa an abſque arboribus. Conſortamini, & afferte nobis de fructibus terræ. Erat autem tempus quando jam præcoquæ uvæ veſci poſſunt.

* Menſe 5. anni 2. ab exitu.

22. * Cùmque aſcendiſſent, exploraverunt Terram à deſerto Sin, uſque Rohob intrantibus Emath.

‖ *Joſ.* 15. 14.

23. Aſcenderuntque ad meridiem, & venerunt in Hebron, ubi erant ‖ Achiman & Siſai & Tholmai filii Enac: nam Hebron ſeptem annis ante Tanim urbem Ægypti condita eſt.

‖ *Deut.* 1. 24.

24. ‖ Pergenteſque uſque ad Torrentem botri, abſciderunt palmitem cum uva ſua, quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis & de ficis loci illius tulerunt:

Deut. 1. 24. * Menſe 6. anni 2. ab exitu, circa finem.

25. qui appellatus eſt Nehelescol, ideſt., [illegible], eo quòd botrum portaſſent inde filii Iſrael.

26. ‖ Reverſique exploratores Terræ poſt quadraginta dies, * omni regione circuita,

27. Venerunt ad Moyſen & Aaron & ad omnem cœtum filiorum Iſrael in deſertum Pharan, quod eſt in Cades. Locutique eis & omni multitudini oſtenderunt fructus Terræ:

28. & narraverunt, dicentes: Venimus in Terram, ad quam miſiſti nos, quæ reverà fluit lacte & melle, ut ex his fructibus cognoſci poteſt:

29. ſed cultores fortiſſimos habet, & urbes grandes atque muratas. Stirpem Enac vidimus ibi.

30. Amalec habitat in meridie, Hethæus & Jebuſæus & Amorrhæus in montanis: Chananæus verò moratur juxta mare & circa fluenta Jordanis.

31. Inter hæc Caleb compeſcens murmur populi, qui oriebatur contra Moyſen, ait: Aſcendamus, & poſſideamus Terram quoniam poterimus obtinere eam.

32. Alii verò, qui fuerant cum eo, dicebant: Nequaquam ad hunc populum valemus aſcendere, quia fortior nobis eſt.

33. Detraxeruntque Terræ, quam inſpexerant, apud filios Iſrael, dicentes: Terra, quam luſtravimus, devorat habitatores ſuos: populus, quem aſpeximus, proceræ ſtaturæ eſt.

34. Ibi vidimus monſtra quædam filiorum Enac de genere giganteo: quibus comparati, quaſi locuſtæ videbamur.

CAPUT XIV.

Murmur populi fruſtrà ſedare conantur Joſue & Caleb: iratum Dominum placat Moyſes: omnes morti in deſerto addicuntur præter Caleb ac Joſue; & pugnantes Iſraelitæ contra Domini voluntatem cæduntur ab hoſtibus.

1. IGitur vociferans omnis turba flevit nocte illa,

2. & murmurati ſunt contra Moyſen & Aaron cuncti filii Iſrael, dicentes:

3. Utinam mortui eſſemus in Ægypto: & in hac vaſta ſolitudine utinam pereamus, & non inducat nos Dominus in Terram iſtam, ne cadamus gladio, & uxores ac liberi noſtri ducantur captivi. Nonne melius eſt reverti in Ægyptum?

4. Dixeruntque alter ad alterum: Con-

ſtituamus

ſtituamus nobis decē,&revertamur inÆgyptū.

5. Quo audito Moyſes & Aaron ceciderunt proni in terram coram omni multitudine filiorum Iſrael.

[‖ Eccli. 46. 9. 1. Mach. 2. 55. 55.] 6. ‖ At verò Joſue filius Nun, & Caleb filius Jephone, qui & ipſi luſtraverant terram, ſciderunt veſtimenta ſua,

7. & ad omnem multitudinem filiorum Iſrael locuti ſunt: Terra, quam circuivimus, valdè bona eſt:

8. Si propitius fuerit Dominus,inducet nos in eam, & tradet humum lacte & melle manantē.

9. Nolite rebelles eſſe contra Dominum: neque timeatis populum Terræ hujus, quia ſicut panem ita eos poſſumus devorare: receſſit ab eis omne præſidium: Dominus nobiſcum eſt, nolite metuere.

10. Cùmque clamaret omnis multitudo, & lapidibus eos vellet opprimere, apparuit gloria. Domini ſuper tectū fœderis cunctis filiis Iſrael

11. Et dixit Dominus ad Moyſen: Uſquequò detrahet mihi populus iſte? Quouſque non credent mihi in omnibus ſignis quæ feci coram eis?

12. Feriam igitur eos peſtilentia, atque conſumam: te autem faciam principem ſuper gentem magnam, & fortiorem quàm hæc eſt.

13. Et ait Moyſes ad Dominum: Ut audiant Ægyptii, de quorum medio eduxiſti populum iſtum,

14. & habitatores Terræ hujus,qui audierunt quòd tu Domine in populo iſto ſis, & facie videaris ad faciem, ‖ & nubes tua protegat illos, & in columna nubis præcedas eos per diem, & in columna ignis per noctem: [‖ Exod. 13. 21.]

15. quòd occideris tantam multitudinem quaſi unum hominem, & dicant:

16. Non poterat introducere populum in terram, pro qua juraverat, ‖ idcircò occidit eos in ſolitudine. [‖ Exod. 32. 28.]

17. Magnificetur ergo fortitudo Domini ſicut juraſti, dicens:

[Pſ. 102. 8. ‖ Exod. 34. 6. 7. Exod. 20. 5.] 18. ‖ Dominus patiens & multæ miſericordiæ, ‖ auferens iniquitatem & ſcelera, nullumque innoxium derelinquens, ‖ qui viſitas peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem.

19. Dimitte obſecro, peccatùm populi hujus ſecundùm magnitudinem miſericordiæ tuæ, ſicut propitius fuiſti egredientibus de Ægypto uſque ad locum iſtum.

20. Dixitque Dominus: Dimiſi juxta verbum tuum.

21. Vivo ego: & implebitur gloria Domini univerſa terra.

22. Attamen omnes homines qui viderunt majeſtatem meam, & ſigna quæ feci in Ægypto & in ſolitudine, & tentaverunt me jam per decem vices, nec obedierunt voci meæ,

[‖ Deut. 1. 3.] 23. ‖ non videbunt Terram pro qua juravi patribus eorum, nec quiſquam ex illis qui detraxit mihi, intuebitur eam.

[‖ Joſ. 14. 6.] 24. ‖ Servum meum Caleb, qui plenus alio ſpiritu ſecutus eſt me, inducam in Terram hanc, quam circuivit: & ſemen ejus poſſidebit eam.

25. Quoniam Amalecites & Chananæus habitant in vallibus.Cras movete caſtra, & revertimini in ſolitudinem per viam Maris rubri.

26. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

27. Uſquequò multitudo hęc peſſima murmurat contra me? querelas filiorum Iſrael audivi.

28. Dic ergo eis: Vivo ego, ait Dominus: ſicut locuti eſtis audiente me, ſic faciam vobis.

29. ‖ In ſolitudine hac jacebunt cadavera veſtra. Omnes qui numerati eſtis à viginti annis & ſuprà, & murmuraſtis contra me, [‖ Pſal. 105. 26. Num. 32. 10.]

30. ‖ non intrabitis Terram, ſuper quam levavi manum meam ut habitare vos facerem, præter Caleb filium Jephone,& Joſue filium Nun. [‖ Deut. 1. 35.]

31. Parvulos autem veſtros, de quibus dixiſtis quòd prædæ hoſtibus forent, introducam: ut videant Terram, quæ vobis diſplicuit.

32. Veſtra cadavera jacebunt in ſolitudine.

33. Filii veſtri erunt vagi in deſerto annis quadraginta, & portabunt fornicationem veſtram, donec conſumantur cadavera patrum in deſerto,

34. juxta numerum quadraginta dierum, quibus conſideraſtis Terram: ‖ annus pro die imputabitur. ‖ Et quadraginta * annis recipietis iniquitates veſtras, & ſcietis ultionem meam: [‖ Ezech. 4. 6. ‖ Pſal. 94. 10. * Ab Exodo ſcilicet numerandis.]

35. quoniam ſicut locutus ſum, ita faciam omni multitudini huic peſſimæ, quæ conſurrexit adverſum me: in ſolitudine hac deficiet, & morietur. [Vide Num. 32. 23.]

36. ‖ Igitur omnes viri, quos miſerat Moyſes ad contemplandam Terram, & qui reverſi murmurare fecerant contra eum omnem multitudinem,detrahentes Terræ quod eſſet mala, [Judith. 8. 24. ‖ 1. Cor. 10. 10. Hebr. 3. 17. Judæ 1. 5.]

37. mortui ſunt atque percuſſi in conſpectu Domini.

38. Joſue autem filius Nun, & Caleb filius Jephone, vixerunt ex omnibus qui perrexerant ad conſiderandam Terram.

39. Locutuſq; eſt Moyſes univerſa verba hęc ad omnes filios Iſrael, & luxit populus nimis.

40. Et ecce manè primo ſurgentes aſcenderunt verticem montis, atque dixerunt: Parati ſumus aſcendere ad locum, de quo Dominus locutus eſt: quia peccavimus.

41. Quibus Moyſes: Cur, inquit, tranſgredimini verbum Domini, quod vobis non cedet in proſperum?

42. ‖ Nolite aſcendere:non enim eſt Dominus vobiſcum: ne corruatis coram inimicis veſtris: [‖ Deut. 1. 42.]

43. Amalecites & Chananæus ante vos ſunt, quorum gladio corruetis, eò quòd nolueritis acquieſcere Domino, nec erit Dominus vobiſcum.

44. At illi contenebrati aſcenderunt in verticem montis. Arca autem teſtamenti Domini & Moyſes non receſſerunt de caſtris.

45. Deſcenditque Amalecites & Chananæus, qui habitabat in monte:& percutiens eos atque concidens, perſecutus eſt eos uſque Horma.

CAPUT XV.

Quæ libamenta ingreſſis terram offerenda ſint, ac primitiæ ſeparandæ: pœna peccati per ignorantiam aut ſuperbiam commiſſi: lapidatur qui Sabbato ligna collegit: fimbriæ ac vittæ per quatuor angulos palliorum ponendæ.

1. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

Google

* Quæ hic habentur & 4. ſeq. cap. videntur referenda ad ſtationem Cadesbarne, ubi multo tẽpore conſediſſe dicuntur.

|| *Deut.* 1. 45. vel ad proximè ſequentes ſtationes.

2. * Loquere ad filios Iſrael, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis Terram habitationis veſtræ, quam ego dabo vobis,

3. & feceritis oblationem Domino in holocauſtum, aut victimam, vota ſolventes, vel ſpontè offerentes munera, aut in ſolemnitatibus veſtris adolentes odorem ſuavitatis Domino, de bobus ſive de ovibus:

4. offeret quicumque immolaverit victimam, ſacrificium ſimilæ, decimam partem ephi, conſperſæ oleo, quod menſuram habebit quartam partem hin.

5. & vinum ad liba fundenda ejuſdem menſuræ dabit in holocauſtum ſive in victimam. Per agnos ſingulos

6. & arietes erit ſacrificium ſimilæ duarum decimarum, quæ conſperſa ſit oleo tertiæ partis hin:

7. & vinum ad libamentum tertiæ partis ejuſdem menſuræ offeret in odorẽ ſuavitatis Dño.

8. Quando verò de bobus feceris holocauſtum aut hoſtiam, ut impleas votum vel pacificas victimas,

9. dabis per ſingulos boves ſimilæ tres decimas conſperſæ oleo, quod habeat medium menſuræ hin:

10. & vinum ad liba fundenda ejuſdem menſuræ in oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.

11. Sic facies

12. per ſingulos boves & arietes & agnos & hœdos.

13. Tam indigenæ quàm peregrini

14. eodem ritu offerent ſacrificia.

15. Unum præceptum erit atque judicium tam vobis quàm advenis terræ.

16. Locutus eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

17. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos:

18. Cum veneritis in terrã, quam dabo vobis,

19. & comederitis de panibus regionis illius, ſeparabitis primitias Domino

20. de cibis veſtris. Sicut de areis primitias ſeparatis,

21. ita & de pulmentis dabitis primitiva Dño.

22. Quòd ſi per ignorantiã prætererieritis quidquam horum, quæ locutus eſt Dñs ad Moyſen,

23. & mandavit per eum ad vos, à die qua cœpit jubere & ultrà,

24. oblitaque fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armento, holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, & ſacrificium ejus ac liba, ut cæremoniæ poſtulant, hircumque pro peccato:

25. & rogabit ſacerdos pro omni multitudine filiorum Iſrael: & dimittetur eis, quoniam non ſpontè peccaverunt, nihilominus offerentes incenſum Domino pro ſe & pro peccato atque errore ſuo;

26. & dimittetur univerſæ plebi filiorum Iſrael, & advenis qui peregrinãtur inter eos: quoniam culpa eſt omnis populi per ignorantiam.

27. Quòd ſi anima una neſciens peccaverit, offeret capram anniculam pro peccato ſuo:

28. & deprecabitur pro ea ſacerdos, quòd inſcia peccaverit coram Domino: impetrabitque ei veniam, & dimittetur illi.

29. Tam indigenis quàm advenis una lex erit omnium, qui peccaverint ignorantes.

30. Anima verò, quæ per ſuperbiam aliquid commiſerit, ſive civis ſit ille, ſive peregrinus, (quoniam adverſus Dominum rebellis fuit) peribit de populo ſuo:

31. verbum enim Domini contempſit, & præceptum illius fecit irritum: idcirco delebitur, & portabit iniquitatem ſuam.

32. Factum eſt autem, cùm eſſent filii Iſrael in ſolitudine, & inveniſſent hominem colligentem ligna in die Sabbati,

33. obtulerunt eum Moyſi & Aaron & univerſæ multitudini.

34. Qui recluſerunt eum in carcerem, neſcientes quid ſuper eo facere deberent.

35. Dixitque Dominus ad Moyſen: Morte moriatur homo iſte, obruat eum lapidibus omnis turba extra caſtra.

36. Cùmque eduxiſſent eum foras, obruerunt lapidibus, & mortuus eſt ſicut præceperat Dominus.

37. Dixit quoque Dominus ad Moyſen:

38. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos || ut faciant ſibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas:

|| *Deut.* 22. 12. *Matt.* 23. 5.

39. quas cùm viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, nec ſequantur cogitationes ſuas, & oculos per res varias fornicantes,

40. ſed magis memores præceptorum Domini faciant ea, ſintque ſancti Deo ſuo.

41. Ego Dominus Deus veſter, qui eduxi vos de Terra Ægypti, ut eſſem Deus veſter.

CAPUT XVI.

Core, Dathan & Abiron ſeditionem movent, hoſque vivos terra abſorbet, & ignis interficit 250. viros offerentes incenſum, & alios 14700 murmurantes conſumpſit incendium.

1. ECce autem Core filius Iſaar, filii Caath, filii Levi, & Dathan atque Abiron filii Eliab, Hon quoque filius Pheleth de filiis Ruben,

2. ſurrexerunt contra Moyſen, aliique filiorum Iſrael ducenti quinquaginta viri proceres ſynagogæ, & qui tempore concilii per nomina vocabantur.

3. || Cùmque ſtetiſſent adverſum Moyſen & Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo ſanctorum eſt, & in ipſis eſt Dominus: Cur elevamini ſuper populum Domini?

|| *Eccli.* 45. 22. 1. *Cor.* 10. 10. *Juda* 1. 12.

4. Quod cùm audiſſet Moyſes, cecidit pronus in faciem;

5. locutuſque ad Core & ad omnem multitudinem: Manè, inquit, notum faciet Dominus qui ad ſe pertineant, & ſanctos applicabit ſibi: & quos elegerit, appropinquabunt ei.

6. Hoc igitur facite: Tollat unuſquiſque thuribula ſua, tu Core, & omne concilium tuum:

7. & hauſto cras igne, ponite deſuper thymiama coram Domino: & quemcumque elegerit, ipſe erit ſanctus: multũ erigimini filii Levi.

8. Dixitque rurſum ad Core: Audite filii Levi:

9. Num parum vobis eſt, quòd ſeparavit vos Deus Iſrael ab omni populo, & junxit ſibi, ut ſerviretis ei in cultu tabernaculi, & ſtaretis coram frequentia populi, & miniſtraretis ei?

10. Idcircò ad ſe fecit accedere te & omnes fratres tuos filios Levi, ut vobis etiam ſacerdotium vindicetis,

11. & omnis globus tuus ſtet contra Dñm? quid eſt enim Aaron ut murmuretis contra eũ?

12. Miſit

12. Miſit ergo Moyſes ut vocaret Dathan & Abiron filios Eliab. Qui reſponderunt : Non venimus.

13. Numquid parũ eſt tibi quòd eduxiſti nos de terra, quæ lacte & melle manabat, ut occideres in deſerto, niſi & dominatus fueris noſtri?

14. Reverà induxiſti nos in terram, quæ fluit rivis lactis & mellis, & dediſti nobis poſſeſſiones agrorum & vinearum : an & oculos noſtros vis eruere? non venimus.

15. Iratuſque Moyſes valdè, ait ad Dominum: Ne reſpicias ſacrificia eorum : tu ſcis quòd ne aſellum quidem unquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.

16. Dixitque ad Core : Tu, & omnis congregatio tua ſtate ſeorſum coram Domino, & Aaron die craſtino ſeparatim.

17. Tollite ſinguli thuribula veſtra, & ponite ſuper ea incenſum, offerentes Domino ducenta quinquaginta thuribula : Aaron quoque teneat thuribulum ſuum.

18. Quod cùm feciſſent, ſtantibus Moyſe & Aaron,

19. & coacervaſſent adverſum eos omnem multitudinem ad oſtium tabernaculi, apparuit cunctis gloria Domini.

20. Locutuſque Dominus ad Moyſen, & Aaron, dicens :

21. Separamini de medio congregationis hujus, ut eos repentè diſperdam.

22. Qui ceciderunt proni in faciem, atque dixerunt : Fortiſſime Deus ſpirituum univerſæ carnis, num uno peccante, contra omnes ira tua deſæviet?

23. Et ait Dominus ad Moyſen.

24. Præcipe univerſo populo ut ſeparetur à tabernaculis Core, & Dathan & Abiron.

25. Surrexitque Moyſes, & abiit ad Dathan & Abiron : & ſequentibus eum ſenioribus Iſrael,

26. dixit ad turbam : Recedite à tabernaculis hominum impiorum, & nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne involvamini in peccatis eorum.

27. Cùmque receſſiſſent à tentoriis eorum per circuitum, Dathan & Abiron egreſſi ſtabant in introitu papilionum ſuorum, cum uxoribus & liberis, omnique frequentia.

28. Et ait Moyſes; In hoc ſcietis, quòd Dominus miſerit me ut facerem univerſa quæ cernitis, & non ex proprio ea corde protulerim :

29. Si conſueta hominum morte interierint, & viſitaverit eos plaga, qua & ceteri viſitari ſolent, non miſit me Dominus :

30. ſin autem novam rem fecerit Dominus, ut aperiens terra os ſuum deglutiat eos & omnia quæ ad illos pertinent, deſcenderintque viventes in infernum, ſcietis quòd blaſphemaverint Dominum.

31. ‖ Confeſtim igitur ut ceſſavit loqui, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum : ‖*Deut.* 11. 6.

32. & aperiens os ſuum, devoravit illos cum tabernaculis ſuis, & univerſa ſubſtantia eorum. *Pſal.* 105. 17. & 18.

33. Deſcenderuntque viri in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis,

34. At verò omnis Iſrael, qui ſtabat per gyrum, fugit ad clamorem pereuntium, dicens : Ne fortè & nos terra deglutiat.

35. Sed & ignis egreſſus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incenſum.

36. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens :

37. Præcipe Eleazaro filio Aaron ſacerdoti ut tollat thuribula quæ jacent in incendio, & ignem huc illucque diſpergat : quoniam ſanctificata ſunt

38. in mortibus peccatorum : producatque ea in laminas, & affigat altari, eò quòd oblatum ſit in eis incenſum Domino, & ſanctificata ſint, ut cernant ea pro ſigno & monimento filii Iſrael.

39. Tulit ergo Eleazar ſacerdos thuribula ænea, in quibus obtulerant hi quos incendium devoravit, & produxit ea in laminas, affigens altari :

40. ut haberent poſteà filii Iſrael, quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena, & qui non eſt de ſemine Aaron ad offerendum incenſum Domino ne patiatur ſicut paſſus eſt Core, & omnis congregatio ejus, loquente Domino ad Moyſen.

41. Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Iſrael ſequenti die contra Moyſen & Aaron, dicens : Vos interfeciſtis populum Dñi.

42. Cùmque oriretur ſeditio, & tumultus increſceret,

43. Moyſes & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod, poſtquam ingreſſi ſunt,

Digitized by Google

operuit nubes, & apparuit gloria Domini.
44. Dixitque Dominus ad Moyſen:
45. Recedite de medio hujus multitudinis,
etiã nunc delebo eos. Cùmque jacerent in terra,
46. dixit Moyſes ad Aaron: Tolle thuribu-
lum, & hauſto igne de altari, mitte in-
cenſum deſuper, pergens citò ad populum
ut roges pro eis: || jam enim egreſſa eſt || *Sap. 18. 21.*
ira à Domino, & plaga deſævit.
47. Quod cùm feciſſet Aaron, & cucurriſ-
ſet ad mediam multitudinem, quam jam
vaſtabat incendium, obtulit thymiama:
48. & ſtans inter mortuos ac viventes, pro
populo deprecatus eſt, & plaga ceſſavit.
49. Fuerunt autem qui percuſſi ſunt, qua-
tuordecim millia hominum & ſeptingenti,
abſque his qui perierant in ſeditione Core.
50. Reverſuſq; eſt Aaron ad Moyſen ad oſtiũ
tabernaculi fœderis poſtquã quievit interitus.

CAPUT XVII.

Sumptis virgis à duodecim tribuum principibus, ſola Aaronis virga floruit ac fructum produxit, ſervataque eſt in tabernaculo teſtimonii.

1. ET locutus eſt Dñs ad Moyſen, dicens:
2. Loquere ad filios Iſrael, & accipe ab
eis virgas ſingulas per cognationes ſuas, à cun-
ctis principibus tribuum, virgas duodecim, &
uniuſcujuſque nomen ſuperſcribes virgæ ſuæ.
3. Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, &
una virga cunctas ſeorſum familias continebit:
4. poneſque eas in tabernaculo fœderis
coram teſtimonio, ubi loquar ad te.
5. Quem ex his elegero, germinabit virga
ejus: & cohibebo à me querimonias filiorum
Iſrael, quibus contra vos murmurant.
6. Locutuſque eſt Moyſes ad filios Iſrael:
& dederunt ei omnes principes virgas per
ſingulas tribus: fueruntque virgæ duodecim
abſque virga Aaron.
7. Quas cùm poſuiſſet Moyſes coram
Domino in tabernaculo teſtimonii:
8. ſequenti die regreſſus invenit germinaſ-
ſe virgam Aaron in domo Levi: & tur-
gentibus gemmis eruperant flores, qui, fo-
liis dilatatis, in amygdalas deformati ſunt.
9. Protulit ergo Moyſes omnes virgas de
conſpectu Domini ad cunctos filios Iſrael: vi-
deruntque & receperunt ſinguli virgas ſuas.
10. Dixitque Dominus ad Moyſen: Refer vir-
gam Aaron in tabernaculũ teſtimonii, || ut ſer-
vetur ibi in ſignum rebellium filiorum Iſrael, & || *Hebr. 9. 4.*
quieſcant querelæ eorum à me, ne moriantur.
11. Fecitque Moyſes ſicut præceperat Dñs.
12. Dixerunt autem filii Iſrael ad Moyſen:
Ecce conſumpti ſumus, omnes perivimus.
13. Quicumque accedit ad tabernaculum
Domini, moritur: Num uſque ad interne-
cionem cunctis delendi ſumus?

CAPUT XVIII.

De onere ſacerdotum & excubiis Levitarum; primitiæ & oblationes ac ſacrificia ſacerdotibus, decimæ autem Levitis aſſignantur, qui earum decimam rurſum dabant Aaron.

1. DIxitque Dominus ad Aaron: Tu,
& filii tui, & domus patris tui
tecum, portabitis iniquitatem Sanctuarii:
& tu & filii tui ſimul ſuſtinebitis pecca-
ta ſacerdotii veſtri.
2. Sed & fratres tuos de tribu Levi, & ſcep-
trum patris tui ſume tecum, præſtoque ſint,
& miniſtrent tibi: tu autem & filii tui
miniſtrabitis in tabernaculo teſtimonii.
3. Excubabuntque Levitæ ad præcepta tua,
& ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat,
ut ad vaſa Sanctuarii & ad altare non acce-
dant, ne & illi moriantur, & vos pereatis ſimul.
4. Sint autem tecum, & excubent in cuſto-
diis tabernaculi, & in omnibus cæremoniis
ejus. Alienigena non miſcebitur vobis.
5. Excubate in cuſtodia Sanctuarii, & in
miniſterio altaris: ne oriatur indignatio
ſuper filios Iſrael.
6. Ego dedi vobis fratres veſtros Levitas de
medio filiorum Iſrael, & tradidi donum Domi-
no, ut ſerviant in miniſteriis tabernaculi ejus.
7. Tu autem & filii tui cuſtodite ſacer-
dotium veſtrum: & omnia quæ ad cultum
altaris pertinent, & intra velum ſunt, per
ſacerdotes adminiſtrabuntur. Si quis exter-
nus acceſſerit, occidetur.
8. Locutuſque eſt Dominus ad Aaron:
Ecce dedi tibi cuſtodiam primitiarum mea-
rum. Omnia quæ ſanctificantur à filiis Iſ-
rael tradidi tibi, & filiis tuis pro officio
ſacerdotali legitima ſempiterna.
9. Hæc ergo accipies de his, quæ ſanctifican-
tur & oblata ſunt Domino. Omnis oblatio, &
ſacrificium, & quidquid pro peccato atque de-
licto redditur mihi, & cedit in Sancta ſan-
ctorum, tuum erit, & filiorum tuorum.
10. In Sanctuario comedes illud: mares tan-
tùm edent ex eo, quia conſecratum eſt tibi.
11. Primitias autem, quas voverint &
obtulerint filii Iſrael, tibi dedi, & filiis
tuis, ac filiabus tuis, jure perpetuo: qui
mundus eſt in domo tua, veſcetur eis.
12. Omnem medullam olei, & vini, ac
frumenti, quidquid offerunt primitiarum
Domino, tibi dedi.
13. Univerſa frugum initia, quas gignit hu-
mus, & Dño deportantur, cedent in uſus tuos:
qui mundus eſt in domo tua, veſcetur eis:
14. Omne quod ex voto reddiderint filii
Iſrael, tuum erit.
15. Quidquid primum erumpit è vulva cun-
ctæ carnis, quam offerunt Domino, ſive ex
hominibus, ſive de pecoribus fuerit, tui ju-
ris erit: ita dumtaxat, ut pro hominis pri-
mogenito pretium accipias, & omne ani-
mal quod immundum eſt, redimi facias,
16. cujus redemptio erit poſt unum men-
ſem, ſiclis argenti quinque, pondere San-
ctuarii. || Siclus viginti obolos habet. || *Exod. 30. 13. Levit. 27. 25. Sup. 3. 57. Ezech. 45. 12.*
17. Primogenitum autem bovis & ovis &
capræ non facies redimi, quia ſanctificata
ſunt Domino: ſanguinem tantùm eorum
fundes ſuper altare, & adipes adolebis in
ſuaviſſimum odorem Domino.
18. Carnes verò in uſum tuum cedent,
ſicut pectuſculum conſecratum, & armus
dexter, tua erunt.
19. Omnes primitias Sanctuarii, quos effe-
runt filii Iſrael Domino, tibi dedi, & filiis
ac filiabus tuis, jure perpetuo. Pactum ſalis

eſt

eſt ſempiternum coram Dño, tibi ac filiis tuis.

20. Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil poſſidebitis, nec habebitis partem inter eos: ego pars & hæreditas tua in medio filiorum Iſrael.

21. Filiis autem Levi dedi omnes decimas Iſraelis in poſſeſſionem, pro miniſterio quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis:

22. ut non accedant ultrà filii Iſrael ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferũ.

23. ſolis filiis Levi mihi in tabernaculo ſervientibus, & portantibus peccata populi: legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. || Nihil aliud poſſidebunt, || Deut. 18. 1.

24. decimarum oblatione contenti, quas in uſus eorum & neceſſaria ſeparavi.

25. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen, dicens:

26. Præcipe Levitis, atque denuntia: Cum acceperitis à filiis Iſrael decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerte Domino, ideſt, decimam partem decimæ,

27. ut reputetur vobis in oblationem primitivorum, tam de areis quàm de torcularibus:

28. & in univerſis quorum accipitis primitias, offerte Domino, & date Aaron ſacerdoti.

29. Omnia quæ offeretis ex decimis, & in donaria Domini ſeparabitis, optima & electa erunt.

30. Diceſque ad eos: Si præclara & meliora quæque obtuleritis ex decimis, reputabitur vobis quaſi de area & torculari dederitis primitias:

31. & comedetis eas in omnibus locis veſtris, tam vos quàm familiæ veſtræ: quia pretium eſt pro miniſterio, quo ſervitis in tabernaculo teſtimonii.

32. Et non peccabitis ſuper hoc, egregia vobis & pinguia reſervantes, ne polluatis oblationes filiorum Iſrael, & moriamini.

CAPUT XIX.

Ex cinere vaccæ rufæ fiebat aqua expiationis, qua variæ immunditiæ abluebantur: de moriente in tabernaculo, & vaſe non habente operculum, ac tangente cadaver hominis.

1. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen & Aaron, dicens:

2. Iſta eſt religio victimæ quam conſtituit Dominus. Præcipe filiis Iſrael, ut adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, in qua nulla ſit macula, nec portaverit jugum:

3. tradetiſque eam Eleazaro ſacerdoti: || qui eductam extra caſtra, immolabit in conſpectu omnium: || Hebr. 13. 11.

4. & tingens digitum in ſanguine ejus, aſperget contra fores tabernaculi ſeptem vicibus,

5. combureteque eam cunctis videntibus, tam pelle & carnibus ejus, quàm ſanguine & fimo flammæ traditis.

6. Lignum quoque cedrinum, & hyſſopum, coccumque bis tinctum ſacerdos mittet in flammam, quæ vaccam vorat.

7. Et tunc demum, lotis veſtibus & corpore ſuo, ingredietur in caſtra, commaculatuſque erit uſque ad veſperum.

8. Sed & ille qui combuſſerit eam, lavabit veſtimenta ſua & corpus, & immundus erit uſque ad veſperum.

9. Colliget autem vir mundus cineres vaccæ, & effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo, ut ſint multitudini filiorum Iſrael in cuſtodiam, & in aquam aſperſionis: quia pro peccato vacca combuſta eſt.

10. Cùmque laverit, qui vaccæ portaverat cineres, veſtimenta ſua, immundus erit uſque ad veſperum. Habebunt hoc filii Iſrael, & advenæ qui habitant inter eos, ſanctum jure perpetuo.

11. Qui tetigerit cadaver hominis, & propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus:

12. aſpergetur ex hac aqua die tertio & ſeptimo, & ſic mundabitur. Si die tertio aſperſus non fuerit, ſeptimo non poterit emundari.

13. Omnis qui tetigerit humanæ animæ morticinum, & aſperſus hac commiſtione non fuerit, polluet tabernaculum Domini, & peribit ex Iſrael: quia aqua expiationis non eſt aſperſus, immundus erit, & manebit ſpurcitia ejus ſuper eum.

14. Iſta eſt lex hominis qui moritur in tabernaculo. Omnes qui ingrediuntur tentorium illius, & univerſa vaſa quæ ibi ſunt, polluta erunt ſeptem diebus.

15. Vas, quòd non habuerit operculum, nec ligaturam deſuper, immundum erit.

16. Si quis in agro tetigerit cadaver occiſi hominis, aut per ſe mortui, ſive os illius, vel ſepulchrum, immundus erit ſeptem diebus.

17. Tolletque de cineribus combuſtionis atque peccati, & mittet aquas vivas ſuper eos in vas.

18. In quibus cùm homo mundus tinxerit hyſſopum, aſperget ex eo omne tentorium, & cunctam ſuppellectilem, & homines hujuſcemodi contagione pollutos:

19. atque hoc modo mundus luſtrabit immundum tertio & ſeptimo die: expiatuſque die ſeptimo, lavabit & ſe, & veſtimenta ſua, & immundus erit uſque ad veſperum.

20. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Eccleſiæ: quia ſanctuarium Domini polluit, & non eſt aqua luſtrationis aſperſus.

21. Erit hoc præceptum legitimum ſempiternum. Ipſe quoque qui aſpergit aquas, lavabit veſtimenta ſua. Omnis qui tetigerit aquas expiationis, immundus erit uſque ad veſperum.

22. Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet: & anima, quæ horum quippiam tetigerit, immunda erit uſque ad veſperum.

CAPUT XX.

Maria moritur: murmuranti populo aqua contradictionis è petra fluit: negantequе tranſitum Edom, diſcedunt ad montem Hor; ubi conſecrato in ſummum ſacerdotem Eleazaro, moritur Aaron pater ipſius.

1. Veneruntque * filii Iſrael, & omnis multitudo in deſertum Sin, menſe primo: & manſit populus in Cades. Mortuaque eſt ibi Maria, † & ſepulta in eodem loco.

2. Cùmque indigeret aqua populus, ‡ convenerunt adverſum Moyſen & Aaron:

3. & verſi in ſeditionem, dixerunt: Utinam periiſſemus inter fratres noſtros coram Domino.

* An. 40. ab exitu, M. 2252. Ant. Chr. 1452.
† Quatuor menſibus ante Aaron & 11. ante Moſen.
‡ FER. 6. POST DOM. 3. QUADR.

|| *Exod.* 17. 1. 4. || Cur eduxiſtis Eccleſiam Domini in ſolitudinē, ut & nos & noſtra jumenta moriamur?

5. Quare nos feciſtis aſcendere de Ægypto, & adduxiſtis in locum iſtum peſſimum, qui ſeri non poteſt, qui nec ficum gignit, nec vineas, nec malogranata, inſuper & aquam non habet ad bibendum?

6. Ingreſſuſque Moyſes & Aaron, dimiſſa multitudine, tabernaculum fœderis, corruerunt proni in terram, clamaveruntque ad Dominum, atque dixerunt: Domine Deus audi clamorem hujus populi, & aperi eis theſaurum tuum fontem aquæ vivæ, ut ſatiati, ceſſet murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini ſuper eos.

7. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens:

8. Tolle virgam, & congrega populum, tu & Aaron frater tuus, loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas. Cùmque eduxeris aquam de petra, bibet omnis multitudo & jumenta ejus.

|| *Exod.* 17. 5. 6. *Sap.* 11. 4. 9. || Tulit igitur Moyſes virgam, quæ erat in conſpectu Domini, ſicut præceperat ei,

|| *Pſal.* 77. 15. 20. 1. *Cor.* 10. 4. 10. congregata multitudine ante petram, dixitque eis: Audite rebelles & increduli: || Num de petra hac vobis aquam poterimus ejicere?

11. Cùmque elevaſſet Moyſes manum, percutiens virga bis ſilicem, egreſſæ ſunt aquæ largiſſimæ, itaut populus biberet & jumenta.

|| *Deut.* 1. 37. 12 Dixitque Dominus ad Moyſen & Aaron: || Quia non crediſtis mihi, ut ſanctificaretis me coram filiis Iſrael, non introducetis hos populos in Terram, quam dabo eis.

13. Hæc eſt aqua contradictionis, ubi jurgati ſunt filii Iſrael contra Dominum, & ſanctificatus eſt in eis.

14. Miſit intereà nuntios Moyſes de Cades ad regem Edom, qui dicerent: Hæc mandat frater tuus Iſrael: Noſti omnem laborem qui apprehendit nos,

15. quomodo deſcenderint patres noſtri in Ægyptum, & habitaverimus ibi multo tempore, affixerintque nos Ægyptii, & patres noſtros:

16. & quomodo clamaverimus ad Dominum, & exaudierit nos, miſeritque angelum, qui eduxerit nos de Ægypto. Ecce in urbe Cades, quæ eſt in extremis finibus tuis, poſiti,

17. obſecramus ut nobis tranſire liceat per terram tuam. Non ibimus per agros, neç per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, ſed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinantes, donec tranſeamus terminos tuos.

18. Cui reſpondit Edom: Non tranſibis per me, alioquin armatus occurram tibi.

19. Dixeruntque filii Iſrael: Per tritam gradiemur viam: & ſi biberimus aquas tuas nos & pecora noſtra, dabimus quod juſtum eſt: nulla erit in pretio difficultas, tantùm velociter tranſeamus.

20. At ille reſpondit: Non tranſibis. Statimque egreſſus eſt obvius, cum infinita multitudine, & manu forti,

21. nec voluit acquieſcere deprecanti, ut concederet tranſitum per fines ſuos, quam ob rem divertit ab eo Iſrael.

22. Cùmque caſtra moviſſent de Cades, venerunt in montem Hor, qui eſt in finibus terræ Edom:

23. ubi locutus eſt Dominus ad Moyſen:

24. Pergat, inquit, Aaron ad populos ſuos: non enim intrabit Terram, quam dedi filiis Iſrael, eò quòd incredulus fuerit ori meo, ad Aquas contradictionis.

25. || Tolle Aaron & filium ejus cum eo, & duces eos in montem Hor. || *Infr.* 33. 38.

26. Cùmque nudaveris patrem veſte ſua, indues ea Eleazarum filium ejus: Aaron colligetur, & morietur ibi. || *Deut.* 32. 50.

27. Fecit Moyſes ut præceperat Dominus: & aſcenderunt * in montem Hor coram omni multitudine. * Eodem anno, ſed menſe 5.

28. Cùmque Aaron ſpoliaſſet veſtibus ſuis, induit eis Eleazarum filium ejus.

29. Illo mortuo in montis ſupercilio, deſcendit cum Eleazaro.

30. Omnis autem multitudo videns occubuiſſe Aaron, flevit ſuper eo triginta diebus per cunctas familias ſuas.

CAPUT XXI.

Vincitur ab Iſrael rex Chananæus: ſerpentes in populum ob itineris tædium murmurantem immittuntur, quorum morſibus erectus ſerpens æneus medetur: Sebon & Og reges vincuntur.

1. QUod cùm audiſſet * Chananæus rex || Arad, qui habitabat ad meridiem, veniſſe ſcilicet Iſrael per exploratorum viam, pugnavit contra illum, & victor exiſtens, duxit ex eo prædam. * Eodem ann. 2552 menſe 6. || *Infr.* 33. 40.

2. At Iſrael voto ſe Domino obligans, ait: Si tradideris populum iſtum in manu mea, delebo urbes ejus.

3. Exaudivitque Dominus preces Iſrael, & tradidit Chananæum, quem ille interfecit ſubverſis urbibus ejus: & vocavit nomen loci illius Horma, ideſt, anathema.

4. Profecti ſunt autem & de monte Hor, per viam quæ ducit ad Mare rubrum, ut circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris ac laboris:

5. locutuſque contra Deum & Moyſen, ait: Cur eduxiſti nos de Ægypto, ut moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, non ſunt aquæ: anima noſtra jam nauſeat ſuper cibo iſto leviſſimo.

6. || Quamobrem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas & mortes plurimorum, || *Judith* 8. 25. *Sap.* 16. 5. 1. *Cor.* 10. 9.

7. venerunt ad Moyſen, atque dixerunt: Peccavimus, quia locuti ſumus contra Dominum & te: ora ut tollat à nobis ſerpentes. Oravitque Moyſes pro populo,

8. & locutus eſt Dominus ad eum: Fac ſerpentem æneum & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum, vivet.

9. || Fecit ergo Moyſes SERPENTEM ÆNEUM, & poſuit eum pro ſigno: quem cùm percuſſi aſpicerent, ſanabantur. || *Joan.* 3. 14.

10. Profectique filii Iſrael caſtrametati ſunt in Oboth.

11. Unde egreſſi fixere tentoria in Jeabarim, in ſolitudine, quæ reſpicit Moab contra orientalem plagam.

12. Et inde moventes, venerunt ad Torrentem Zared.

|| Deut. 2. 9. anno M. 2553. || Judic. 11. 18. Deut. 2. 24.

13. Quem || relinquentes caſtrametati ſunt contra Arnon *, quæ eſt in deſerto, & prominet in finibus Amorrhæi. || Siquidem Arnon terminus eſt Moab: dividens Moabitas & Amorrhæos.

14. Unde dicitur in libro bellorum Domini: Sicut fecit in Mari rubro, ſic faciet in torrentibus Arnon.

15. Scopuli torrentium inclinati ſunt, ut requieſcerent in Ar, & recumberent in finibus Moabitarum.

16. Ex eo loco apparuit puteus, ſuper quo locutus eſt Dominus ad Moyſen: Congrega populum, & dabo ei aquam.

17. Tunc cecinit Iſrael carmen iſtud: Aſcendat puteus, Concinebant:

18. Puteus, quem foderunt principes, & paraverunt duces multitudinis in datore legis & in baculis ſuis. De ſolitudine, Matthana.

19. De Matthana in Nahaliel: de Nahaliel in Bamoth.

20. De Bamoth, vallis eſt in regione Moab, in vertice Phaſga, quod reſpicit contra deſertum:

|| Deut. 2. 26. Judic. 11. 19.

21. || Miſit autem Iſrael nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, dicens:

22. Obſecro ut tranſire mihi liceat per terram tuam: non declinabimus in agros & vineas, non bibemus aquas ex puteis, via regia gradiemur, donec tranſeamus terminos tuos.

23. Qui concedere noluit ut tranſiret Iſrael per fines ſuos; quin potiùs exercitu congregato, egreſſus eſt obviam in deſertum, & venit in Jaſa, pugnavitque contra eum,

|| Pſal. 134. 11. Amos 2. 9.

24. || A quo percuſſus eſt in ore gladii, & poſſeſſa eſt terra ejus ab Arnon uſque Jeboc, & filios Ammon: quia forti præſidio tenebantur termini Ammonitarum.

25. Tulit ergo Iſrael omnes civitates ejus, & habitavit in urbibus Amorrhæi, in Heſebon ſcilicet, & viculis ejus.

26. Urbs Heſebon fuit Sehon regis Amorrhæi, qui pugnavit contra regem Moab: & tulit omnem terram, quæ ditionis illius fuerat, uſque Arnon.

27. Idcirco dicitur in Proverbio: Venite in Heſebon, ædificetur, & conſtruatur civitas Sehon:

28. Ignis egreſſus eſt de Heſebon, flamma de oppido Sehon, & devoravit Ar Moabitarum, & habitatores excelſorum Arnon.

|| Judic. 11. 24. 3. Reg. 11. 7.

29. || Væ tibi Moab, periſti popule Chamos. Dedit filios ejus in fugam, & filias in captivitatem, regi Amorrhæorum Sehon.

30. Jugum ipſorum diſperiit ab Heſebon uſque Dibon, laſſi pervenerunt in Nophe, & uſque Medaba.

31. Habitavit itaque Iſrael in terra Amorrhæi.

32. Miſitque Moyſes qui explorarent Jazer: cujus ceperunt viculos, & poſſederunt habitatores.

|| Deut. 3. 3. 29. 7. Eodem anno. 2553.

33. || Verteruntque ſe, & aſcenderunt per viam Baſan, * & occurrit eis Og rex Baſan cum omni populo ſuo, pugnaturus in Edrai.

34. Dixitque Dominus ad Moyſen: Ne timeas eum, quia in manu tua tradidi illum, & omnem populum, ac terram ejus: faciesque illi ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæorum habitatori Heſebon.

35. Percuſſerunt igitur & hunc cum filiis ſuis, univerſumque populum ejus uſque ad internecionem, & poſſederunt terram illius.

CAPUT XXII.

Bis vocatur Balaam à rege Balac, ut Iſraelitis malediceret; quem Angelus aſina loquente corripit.

Anno M. 2553. Ant. Chr. 1451.

1. PRofectique caſtrametati ſunt in campeſtribus Moab, ubi trans Jordanem Jericho ſita eſt.

2. Videns autem Balac filius Sephor omnia quæ fecerat Iſrael Amorrhæo,

3. & quòd pertimuiſſent eum Moabitæ, & impetum ejus ferre non poſſent,

4. dixit ad majores natu Madian: Ita delebit hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur, quomodo ſolet bos herbas uſque ad radices carpere. Ipſe erat eo tempore rex in Moab.

|| Joſ. 24. 9. * Euphratem. Joſeph. Antiq. 4. c. 4. Confer cum c. 23. 7. infra & Deut. 23. 4.

5. || Miſit ergo nuntios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat ſuper flumen * terræ filiorum Ammon, ut vocarent eum, & dicerent: Ecce egreſſus eſt populus ex Ægypto, qui operuit ſuperficiem terræ, ſedens contra me.

6. Veni igitur, & maledic populo huic, quia fortior me eſt: ſi quo modo poſſim percutere & ejicere eum de terra mea: novi enim quòd benedictus ſit cui benedixeris, & maledictus in quem maledicta congeſſeris.

7. Perrexeruntque ſeniores Moab, & majores natu Madian, habentes divinationis pretium in manibus. Cùmque veniſſent ad Balaam, & narraſſent ei omnia verba Balac,

8. ille reſpondit: Manete hìc nocte, & reſpondebo quidquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam, venit Deus, & ait ad eum:

9. Quid ſibi volunt homines iſti apud te?

10. Reſpondit: Balac filius Sephor rex Moabitarum miſit ad me,

11. dicens: Ecce populus qui egreſſus eſt de Ægypto, operuit ſuperficiem terræ: veni, & maledic ei, ſi quo modo poſſim pugnans abigere eum.

12. Dixitque Deus ad Balaam: Noli ire cum eis, neque maledicas populo: quia benedictus eſt.

13. Qui manè conſurgens dixit ad principes: Ite in terram veſtram, quia prohibuit me Dominus venire vobiſcum.

14. Reverſi principes dixerunt ad Balac: Noluit Balaam venire nobiſcum.

15. Rurſum ille multò plures & nobiliores quàm antè miſerat, miſit.

16. Qui cùm veniſſent ad Balaam, dixerunt: Sic dicit Balac filius Sephor: Ne cuncteris venire ad me:

17. paratus ſum honorare te, & quidquid volueris dabo tibi: veni, & maledic populo iſto.

18. Reſpondit Balaam: || Si dederit mihi || Infr. 24.

Digitized by Google

Balac plenam domum ſuam argenti & auri, non potero immutare verbum Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus loquar.

19. Obſecro ut hic maneatis etiam hac nocte, & ſcire queam quid mihi rurſum reſpondeat Dominus.

20. Venit ergo Deus ad Balaam nocte & ait ei: Si vocare te venerunt homines iſti, ſurge, & vade cum eis: ita dumtaxat, ut quod tibi præcepero, facias.

21. Surrexit Balaam manè, & ſtrata aſina ſua profectus eſt cum eis.

‖ 2.Petr.2.15.

22. ‖ Et iratus eſt Deus. Stetitque angelus Domini in via contra Balaam, qui inſidebat aſinæ, & duos pueros habebat ſecum.

23. Cernens aſina angelum ſtantem in via, evaginato gladio, avertit ſe de itinere, & ibat per agrum. Quam cùm verberaret Balaam, & vellet ad ſemitam reducere,

24. ſtetit angelus in anguſtiis duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur.

25. Quem videns aſina, junxit ſe parieti, & attrivit ſedentis pedem. At ille iterum verberabat eam:

26. & nihilominus angelus ad locum anguſtum tranſiens, ubi nec ad dexteram nec ad ſiniſtram poterat deviare, obvius ſtetit.

27. Cùmque vidiſſet aſina ſtantem angelum, concidit ſub pedibus ſedentis: qui iratus, vehementiùs cædebat ſuſte latera ejus.

28. Aperuitque Dominus os aſinæ, & locuta eſt: Quid feci tibi? cur percutis me, ecce jam tertiò?

29. Reſpondit Balaam: Quia commeruiſti, & illuſiſti mihi: utinam haberem gladium, ut te percuterem.

30. Dixit aſina: Nonne animal tuum ſum, cui ſemper ſedere conſuevisti uſque in præſentem diem? dic quid ſimile unquam fecerim tibi. At ille ait: Nunquam.

31. Protinus aperuit Dñs oculos Balaam, & vidit angelum ſtantem in via evaginato gladio, adoravitque eum pronus in terram.

32. Cui angelus: Cur, inquit, tertiò verberas aſinam tuam? Ego veni ut adverſarer tibi, quia perverſa eſt via tua, mihique contraria,

33. & ni aſina declinaſſet de via, dans locum reſiſtenti, te occidiſſem, & illa viveret.

34. Dixit Balaam: Peccavi, neſciens quòd tu ſtares contra me: & nunc ſi diſplicet tibi ut vadam, revertar.

35. Ait angelus: Vade cum iſtis, & cave ne aliud quàm præcepero tibi loquaris. Ivit igitur cum principibus.

36. Quod cùm audiſſet Balac, egreſſus eſt in occurſum ejus, in oppido Moabitarum, quod ſitum eſt in extremis finibus Arnon.

37. Dixitque ad Balaam: Miſi nuntios ut vocarem te, cur non ſtatim veniſti ad me? an quia mercedem adventui tuo reddere nequeo?

38. Cui ille reſpondit: Ecce adſum: numquid loqui potero aliud, niſi quod Deus poſuerit in ore meo?

39. Perrexerunt ergo ſimul, & venerunt in urbem, quæ in extremis regni ejus finibus erat.

40. Cùmque occidiſſet Balac boves & oves, miſit ad Balaam, & principes qui cum eo erant, munera.

41. Manè autem facto duxit eum ad excelſa Baal, & intuitus eſt extremam partem populi.

CAPUT XXIII.

Balaam loco maledictionis benedixit ſemel ac iterùm populo Iſrael, multa de illo vaticinatus.

1. Dixitque Balaam ad Balac: Ædifica mihi hìc ſeptem aras, & para totidem vitulos, ejuſdemque numeri arietes.

2. Cùmque feciſſet juxta ſermonem Balaam, impoſuerunt ſimul vitulum & arietem ſuper aram.

3. Dixitque Balaam ad Balac: Sta paulisper juxta holocauſtum tuum, donec vadam, ſi fortè occurrat mihi Dominus, & quodcumque imperaverit, loquar tibi.

4. Cùmque abiiſſet velociter, occurrit illi Deus. Locutuſque ad eum Balaam: Septem, inquit, aras erexi, & impoſuit vitulum & arietem deſuper.

5. Dominus autem poſuit verbum in ore ejus, & ait: Revertere ad Balac, & hæc loqueris.

6. Reverſus invenit ſtantem Balac juxta holocauſtum ſuum, & omnes principes Moabitarum:

7. Aſſum-

Digitized by Google

7. Aſſumptaque parabola ſua, dixit: De Aram adduxit me Balac rex Moabitarum, de montibus Orientis: Veni, inquit, & maledic Jacob: propera, & deteſtare Iſrael.

8. Quo modo maledicam, cui non maledixit Deus? Qua ratione deteſter, quem Dominus non deteſtatur?

9. De ſummis ſilicibus videbo eum, & de collibus conſiderabo illum. Populus ſolus habitabit, & inter gentes non reputabitur.

10. Quis dinumerare poſſit pulverem Jacob, & noſſe numerum ſtirpis Iſrael? Moriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia.

11. Dixitque Balac ad Balaam: Quid eſt hoc quod agis? Ut malediceres inimicis meis vocavi te: & tu è contrario benedicis eis.

12. Cui ille reſpondit: Num aliud poſſum loqui, niſi quod juſſerit Dominus?

13. Dixit ergo Balac: Veni mecum in alterum locum unde partem Iſrael videas, & totum videre non poſſis, inde maledicito ei.

14. Cùmque duxiſſet eum in locum ſublimem, ſuper verticem montis Phaſga, ædificavit Balaam ſeptem aras, & impoſitis ſuprà vitulo atque ariete,

15. dixit ad Balac: Sta hìc juxta holocauſtum tuum, donec ego obvius pergam.

16. Cui cùm Dominus occurriſſet, poſuiſſetque verbum in ore ejus, ait: Revertere ad Balac, & hæc loqueris ei.

17. Reverſus invenit eum ſtantem juxta holocauſtum ſuum, & principes Moabitarum cum eo. Ad quem Balac: Quid, inquit, locutus eſt Dominus?

18. At ille aſſumpta parabola ſua, ait: Sta Balac & auſculta, audi fili Sephor:

19. Non eſt Deus quaſi homo, ut mentiatur: nec ut filius hominis, ut mutetur. Dixit ergo, & non faciet? locutus eſt, & non implebit?

20. Ad benedicendum adductus ſum, benedictionem prohibere non valeo.

21. Non eſt idolum in Jacob, nec videtur ſimulachrum in Iſrael. Dominus Deus ejus cum eo eſt, & clangor victoriæ regis in illo.

|| Inf. 24. 8. 22. || Deus eduxit illum de Ægypto, cujus fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis.

23. Non eſt augurium in Jacob, nec divinatio in Iſrael. Temporibus ſuis dicetur Jacob & Iſraeli quid operatus ſit Deus.

24. Ecce populus ut leæna conſurget, & quaſi leo erigetur: non accubabit donec devoret prædam, & occiſorum ſanguinem bibat.

25. Dixitque Balac ad Balaam: Nec maledicas ei, nec benedicas.

26. Et ille ait: Nonne dixi tibi quòd quidquid mihi Deus imperaret, hoc facerem?

27. Et ait Balac ad eum: Veni, & ducam te ad alium locum: ſi fortè placeat Deo ut inde maledicas eis.

28. Cùmque duxiſſet eum ſuper verticem montis Phogor, qui reſpicit ſolitudinem,

29. dixit ei Balaam: Ædifica mihi hìc ſeptem aras, & para totidem vitulos, ejuſdemque numeri arietes.

30. Fecit Balac ut Balaam dixerat: impoſuitque vitulos & arietes per ſingulas aras.

CAPUT XXIV.

Balaam tertiò benedicit, & proſpera vaticinatur de Iſrael, & de Chriſto: item de Amalecitis, Cinæis, & Romanis.

1. Cumque vidiſſet Balaam quòd placeret Domino ut benediceret Iſraeli, nequaquam abiit ut antè perrexerat, ut augurium quæreret: ſed dirigens contra deſertum vultum ſuum,

2. & elevans oculos, vidit Iſrael in tentoriis commorantem per tribus ſuas: & irruente in ſe ſpiritu Dei,

3. aſſumpta parabola ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cujus obturatus eſt oculus:

4. dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem Omnipotentis intuitus eſt, qui cadit & ſic aperiuntur oculi ejus.

5. Quàm pulchra tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Iſrael!

6. Ut valles nemoroſæ, ut horti juxta fluvios irrigui, ut tabernacula quæ fixit Dominus, quaſi cedri propè aquas.

7. Fluet aqua de ſitula ejus, & ſemen illius erit in aquas multas. Tolletur propter Agag, rex ejus, & auferetur regnum illius,

8. Deus eduxit illum de Ægypto, || cujus fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis. Devorabunt gentes hoſtes illius, oſſaque eorum confringent, & perforabunt ſagittis. || Supr. 23. 22.

9. Accubans dormivit ut leo, & quaſi leæna, quam ſuſcitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit & ipſe benedictus: qui maledixerit, in maledictione reputabitur.

10. Iratuſque Balac contra Balaam, comploſis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus è contrario tertiò benedixiſti:

11. revertere ad locum tuum. Decreveram quidem magnificè honorare te, ſed Dominus privavit te honore diſpoſito.

12. Reſpondit Balaam ad Balac: Nonne nuntiis tuis, quos miſiſti ad me, dixi:

13. || Si dederit mihi Balac plenam domum ſuam argenti & auri, non potero præterire ſermonem Domini Dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex corde meo: ſed quidquid Dominus dixerit, hoc loquar? || Supr. 22. 18.

14. Verumtamen pergens ad populum meum, dabo conſilium, quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore.

15. Sumpta igitur parabola, rurſum ait: Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cujus obturatus eſt oculus:

16. dixit auditor ſermonum Dei, qui novit doctrinam Altiſſimi, & viſiones Omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos.

17. Videbo eum, ſed non modò, intuebor illum, ſed non propè, || ORIETUR STELLA ex Jacob, & conſurget virga de Iſrael: & percutiet duces Moab, vaſtabitque omnes filios Seth. || Matth. 2. 2.

18. Et erit Idumæa poſſeſſio ejus: hæreditas Seir cedet inimicis ſuis: Iſrael verò fortiter aget.

19. De Jacob erit qui dominetur, & perdat reliquias civitatis.

20. Cùmque vidiſſet Amalec, aſſumens

para-

Digitized by Google

parabolam, ait: Principium Gentium Amalec, cujus extrema perdentur.

** i. Jethronis familiam. V. Judic. 1. 16.*

21. Vidit quoque Cinæum: * & aſſumpta parabola, ait: Robuſtum quidem eſt habitaculum tuum: ſed ſi in petra poſueris nidum tuum,

22. & fueris electus de ſtirpe Cin, quamdiu poteris permanere? Aſſur enim capiet te.

23. Aſſumptaque parabola iterum locutus eſt: Heu, quis victurus eſt quando iſta faciet Deus?

Dan. 11. 30.

24. ‖ Venient in triremibus de Italia, ſuperabunt Aſſyrios, vaſtabuntque Hebræos, & ad extremum etiam ipſi peribunt.

25. Surrexitque Balaam & reverſus eſt in locum ſuum: Balac quoque via, qua venerat, rediit.

CAPUT XXV.

Ob fornicationem Iſrael cum Madianitis jubet Deus principes ſuſpendi, ipſique Phinees dat perpetuum ſacerdotium, eò quòd divino zelo Zambri & Cozbi pugione confodiſſet.

Anno M. 2553. ant. Chr. 1451.

† Ubi permanſerunt donec ſub Joſue profecti Jordanem tranſierint. Joſue 3. 1. ‖ Joſ. 22. 17. Pſal. 105. 28. Apoc. 2. 14. Deut. 4. 3. ‖ Exod. 32. 27. ‖ Pſalm. 105. 30. 1. Mach. 2. 26. 1. Cor. 10. 8.

1. Morabatur * autem eo tempore Iſrael in Setim †, & fornicatus eſt populus cum filiabus Moab,

2. Quæ vocaverunt eos ad ſacrificia ſua. At illi comederunt & adoraverunt deos earum.

3. ‖ Initiatuſque eſt Iſrael Beelphegor: & iratus Dominus,

4. Ait ad Moyſen: ‖ Tolle cunctos principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem in patibulis: ut avertatur furor meus ab Iſrael.

5. Dixitque Moyſes ad Judices Iſrael: ‖ Occidat unuſquiſque proximos ſuos, qui initiati ſunt Beelphegor.

6. Et Ecce unus de filiis Iſrael intravit coram fratribus ſuis ad ſcortum Madianitidem, vidente Moyſe, & omni turba filiorum Iſrael, qui flebant ante fores tabernaculi.

7. ‖ Quod cùm vidiſſet Phinees filius Eleazari filii Aaron ſacerdotis, ſurrexit de medio multitudinis, & arrepto pugione,

8. ingreſſus eſt poſt virum Iſraelitem in lupanar, & perfodit ambos ſimul, virum ſcilicet & mulierem in locis genitalibus. Ceſſavitque plaga à filiis Iſrael:

9. & occiſi ſunt vigintiquatuor millia hominum.

10. Dixitque Dominus ad Moyſen:

11. Phinees filius Eleazari filii Aaron ſacerdotis avertit iram meam à filiis Iſrael: quia zelo meo commotus eſt contra eos, ut non ipſe delerem filios Iſrael in zelo meo.

‖ Eccli. 45. 30. 1. Mach. 2. 54.

12. Idcirco loquere ad eum: ‖ Ecce do ei pacem fœderis mei,

13. & erit tam ipſi quàm ſemini ejus pactum ſacerdotii ſempiternum, quia zelatus eſt pro Deo ſuo, & expiavit ſcelus filiorum Iſrael.

14. Erat autem nomen viri Iſraelitæ, qui occiſus eſt cum Madianitide, Zambri filius Salu, dux de cognatione & tribu Simeonis.

15. Porrò mulier Madianitis, quæ pariter interfecta eſt vocabatur Cozbi, filia Sur principis nobiliſſimi Madianitarum.

16. Locutuſque eſt Dñs ad Moyſen: dicens:

17. ‖ Hoſtes vos ſentiant Madianitæ, & percutite eos: *‖ Infr. 31. 2.*

18. quia & ipſi hoſtiliter egerunt contra vos, & decepere inſidiis per idolum Phogor, & Cozbi filiam ducis Madian ſororem ſuam, quæ percuſſa eſt in die plagæ pro ſacrilegio Phogor.

CAPUT XXVI.

Numerantur Iſraelitæ per ſingulas tribus, qui bello apti, ſunt Terram promiſſionis ingreſſuri.

Eodem ann. 2553.

1. Poſtquam noxiorum ſanguis effuſſus eſt, dixit Dominus ad Moyſen & Eleazarum filium Aaron ſacerdotem:

2. ‖ Numerate omnem ſummam filiorum Iſrael à viginti annis & ſuprà, per domos & cognationes ſuas, cunctos qui poſſunt ad bella procedere. *‖ Sup. 1. 2 & 3.*

3. Locuti ſunt itaque Moyſes & Eleazar ſacerdos in campeſtribus Moab ſuper Jordanem contra Jericho, ad eos qui erant

4. à viginti annis & ſuprà, ſicut Dominus imperaverat, quorum iſte eſt numerus:

5. Ruben primogenitus Iſrael. ‖ Hujus filius, Henoch, à quo familia Henochitarum, & Phallu, à quo familia Phalluitarum: *‖ Gen. 46. 9. Exod. 6. 14. 1. Par. 5. 1.*

6. & Heſron, à quo familia Heſronitarum: & Charmi, à quo familia Charmitarum.

7. Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Ruben: quarum numerus inventus eſt quadraginta tria millia, & ſeptingenti triginta.

8. Filius Phallu, Eliab.

9. Hujus filii, Namuel & Dathan & Abiron. Iſti ſunt Dathan & Abiron principes populi ‖ qui ſurrexerunt contra Moyſen & Aaron in ſeditione Core, quando adverſus Dominum rebellaverunt: *‖ Supr. 16. 1. & 2.*

10. & aperiens terra os ſuum devoravit, Core, morientibus plurimis, quando combuſſit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum eſt grande miraculum,

11. ut, Core pereunte, filii illius non perirent.

12. Filii Simeon per cognationes ſuas: Namuel, ab hoc familia Namuelitarum: Jamin, ab hoc familia Jaminitarum: Jachin, ab hoc familia Jachinitarum:

13. Zare, ab hoc familia Zereitarum, Saul, ab hoc familia Saulitarum.

14. Hæ ſunt familiæ de ſtirpe Simeon, quarum omnis numerus fuit, viginti duo millia ducenti.

15. Filii Gad per cognationes ſuas: Sephon, ab hoc familia Sephonitarum: Aggi, ab hoc familia Aggitarum: Suni, ab hoc familia Sunitarum:

16. Ozni, ab hoc familia Oznitarum: Her, ab hoc familia Heritarum:

17. Arod, ab hoc familia Aroditarum: Ariel, ab hoc familia Arielitarum.

18. Iſtæ ſunt familiæ Gad, quarum omnis numerus fuit, quadraginta millia quingenti.

19. ‖ Filii Juda, Her & Onan, qui ambo mortui ſunt in terra Chanaan. *‖ Gen. 38. 3. & 4.*

20. Fueruntque filii Juda, per cognationes ſuas: Sela, à quo familia Selaitarum: Phares, à quo familia Phareſitarum: Zare, à quo familia Zareitarum.

21. Porrò

21. Porrò filii Phares: Heſron, à quo familia Heſronitarum: & Hamul, à quo familia Hamulitarum.

22. Iſtæ ſunt familiæ Juda, quarum omnis numerus fuit, ſeptuaginta ſex millia quingenti.

23. Filii Iſſachar, per cognationes ſuas: Thola, à quo familia Tholaitarum: Phua, à quo familia Phuaitarum:

24. Jaſub, à quo familia Jaſubitarum, Semran, à quo familia Semranitarum.

25. Hæ ſunt cognationes Iſſachar, quarum numerus fuit, ſexaginta quatuor millia trecēti.

26. Filii Zabulon per cognationes ſuas: Sared, à quo familia Sareditarum: Elon, à quo familia Elonitarum: Jalel, à quo familia Jalelitarum.

27. Hæ ſunt cognationes Zabulon, quarum numerus fuit, ſexaginta millia quingenti.

28. Filii Joſeph per cognationes ſuas Manaſſe & Ephraim.

29. De Manaſſe ortus eſt Machir, à quo familia Machiritarum: ‖ Machir genuit Galaad, à quo familia Galaaditarum. *‖ Joſ. 17. 1.*

30. Galaad habuit filios: Jezer, à quo familia Jezeritarum: & Helec, à quo familia Helecitarum:

31. & Aſriel, à quo familia Aſrielitarum: & Sechem, à quo familia Sechemitarum:

32. & Semida, à quo familia Semidatarum: ‖ & Hepher, à quo familia Hepheritarum. *‖ Inf. 27. 1.*

33. Fuit autem Hepher pater Salphaad, qui filios non habebat, ſed tantùm filias, quarum iſta ſunt nomina: ‖ Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa. *‖ Ibidem.*

34. Hæ ſunt familiæ Manaſſe, & numerus earum, quinquaginta duo millia ſeptingenti.

35. Filii autem Ephraim per cognationes ſuas, fuerunt hi: Suthala, à quo familia Suthalaitarum: Becher, à quo familia Becheritarum: Thehen, à quo familia Thehenitarum.

36. Porrò filius Suthala fuit Heran, à quo familia Heranitarum:

37. Hæ ſunt cognationes filiorum Ephraim, quarum numerus fuit, triginta duo millia quingenti.

38. Iſti ſunt filii Joſeph per familias ſuas. Filii Beniamin in cognationibus ſuis: Bela, à quo familia Belaitarum: Aſbel, à quo familia Aſbelitarum: Ahiram, à quo familia Ahiramitarum;

39. Supham, à quo familia Suphamitarum: Hupham, à quo familia Huphamitarum.

40. Fili Bela: Hered, & Noeman. De Hered, familia Hereditarum: de Noeman, familia Neomanitarum.

41. Hi ſunt filii Beniamin per cognationes ſuas, quorum numerus fuit, quadraginta quinque millia ſexcenti.

42. Filii Dan per cognationes ſuas: Suham à quo familia Suhamitarum. Hæ ſunt cognationes Dan per familias ſuas.

43. Omnes fuere Suhamitæ, quorum numerus erat, ſexaginta quatuor millia quadringenti.

44. Filii Aſer per cognationes ſuas: Jemna, à quo familia Jemnaitarum: Jeſſui, à quo familia Jeſſuitarum: Brie, à quo familia Brietarum.

45. Filii Brie: Heber, à quo familia Heberitarum: & Melchiel, à quo familia Melchielitarum.

46. Nomen autem filiæ Aſer, fuit Sara.

47. Hæ cognationes filiorum Aſer, & numerus eorum, quinquaginta tria millia quadringenti.

48. Filii Nephthali per cognationes ſuas: Jeſiel, à quo familia Jeſielitarum: Guni, a quo familia Gunitarum:

49. Jeſer, à quo familia Jeſeritarum: Sellem, à quo familia Sellemitarum.

50. Hæc ſunt cognationes filiorum Nephthali per familias ſuas: quorum numerus, quadraginta quinque millia quadringenti.

51. Iſta eſt ſumma filiorum Iſrael, qoi recenſiti ſunt, ſexcenta millia, & mille ſeptingenti triginta.

52. Locutuſque eſt Dn̄s ad Moyſen, dicens:

53. Iſtis dividetur terra juxta numerum vocabulorum in poſſeſſiones ſuas.

54. Pluribus majorem partem dabis, & paucioribus minorem: ſingulis, ſicut nunc recenſiti ſunt, tradetur poſſeſſio:

55. ita dumtaxat ut ſors Terram tribubus dividat & familiis.

56. Quidquid ſorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.

57. ‖ Hic quoque eſt numerus filiorum Levi per familias ſuas: Gerſon, à quo familia Gerſonitarum: Caath, à quo familia Caathitarum: Merari, à quo familia Meraritarum. *‖ Exod. 6. 16.*

58. Hæ ſunt familiæ Levi: Familia Lobni, familia Hebroni, familia Moholi, familia Muſi, familia Core. At vero Caath genuit Amram,

59. qui habuit uxorem Jochabed filiam Levi, quæ nata eſt ei in Ægypto: hæc genuit Amram viro ſuo filios, Aaron & Moyſen, & Mariam ſororem eorum.

60. De Aaron orti ſunt Nadab & Abiu, & Eleazar, & Ithamar:

61. ‖ quorum Nadab & Abiu mortui ſunt, cùm obtuliſſent ignem alienum coram Dn̄o. *‖ Lev. 10. 1. Supr. 3. 4. 1. Par. 24. 2.*

62. Fueruntque omnes qui numerati ſunt, viginti tria millia generis maſculini: ab uno menſe & ſuprà: quia non ſunt recenſiti inter filios Iſrael, nec eis cum ceteris data poſſeſſio eſt.

63. Hic eſt nomerus filiorum Iſrael, qui deſcripti ſunt à Moyſe & Eleazaro ſacerdote, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho.

64. ‖ Inter quos nullus fuit eorum qui antè numerati ſunt à Moyſe & Aaron in deſerto Sinai. *‖ 1. Cor. 10. 5.*

65. ‖ Prædixerat enim Dominus, quòd omnes morerentur in ſolitudine. Nulluſque remanſit ex eis, niſi Caleb filius Jephone, & Joſue filius Nun. *‖ Supr. 14. 23. & 24.*

CAPUT XXVII.

Filiæ Salphaad patri ſuccedunt in hæreditatem: dicitque Dominus Moyſen moriturum, ubi ex monte Abarim, Terram promiſſionis conſpexerit.

1. ACceſſerunt ‖ autem filiæ Salphaad, filii Hepher, filii Galaad, filii Machir, filii Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: quarum ſunt nomina, Maala, & Noa, & Hegla, & Melcha, & Therſa. *Eodem ann. 2553. ‖ Supr. 26. 32. & 33. Infr. 36. 1. Joſ. 17. 3.*

2. Ste-

2. Steteruntque coram Moyſe & Eleazaro ſacerdote, & cunctis principibus populi, ad oſtium tabernaculi fœderis, atque dixerunt:

3. Pater noſter mortuus eſt in deſerto, nec fuit in ſeditione, quæ || concitata eſt contra Dominum ſub Core, ſed in peccato ſuo mortuus eſt: hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia ſua, quia non habuit filium? Date nobis poſſeſſionem inter cognatos patris noſtri.

|| Sup. 16. 1.

4. Retulitque Moyſes cauſam earum ad judicium Domini.

5. Qui dixit ad eum:

6. Juſtam rem poſtulant filiæ Salphaad: da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui, & ei in hæreditatem ſuccedant.

7. Ad filios autem Iſrael loqueris hæc:

8. Homo cùm mortuus fuerit abſque filio, ad filiam ejus tranſibit hæreditas.

9. Si filiam non habuerit, habebit ſucceſſores fratres ſuos.

10. Quòd ſi & fratres non fuerint, dabitis hæreditatem fratribus patris ejus.

11. Sin autem nec patruos habuerit, dabitur hæreditas his qui ei proximi ſunt, eritque hoc filiis Iſrael ſanctum lege perpetua, ſicut præcepit Dominus Moyſi.

12. Dixit * quoque Dñs ad Moyſen: || Aſcende in montem iſtum Abarim, & contemplare inde Terram, quam daturus ſum filiis Iſrael.

* Eodem ann. 2553. || Deut. 32. 49.

13. Cùmque videris eam, ibis & tu ad populum tuum, ſicut ivit frater tuus Aaron:

14. || quia offendiſtis me in deſerto Sin in contradictione multitudinis, nec ſanctificare me voluiſtis coram ea ſuper aquas: hæ ſunt aquæ contradictionis in Cades deſerti Sin.

|| Supr. 20. 12. Deut. 32. 51.

15. Cui reſpondit Moyſes:

16. Provideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis, hominem, qui ſit ſuper multitudinem hanc:

17. & poſſit exire & intrare ante eos, & educere eos vel introducere: ne ſit populus Domini ſicut oves abſque paſtore.

18. Dixitque Dominus ad eum: || Tolle Joſue filium Nun, virum in quo eſt Spiritus, & pone manum tuam ſuper eum.

|| Deut. 3. 21.

19. Qui ſtabit coram Eleazaro ſacerdote & omni multitudine,

20. & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuæ, ut audiat eum omnis ſynagoga filiorum Iſrael.

21. Pro hoc, ſi quid agendum erit, Eleazar ſacerdos conſulet Dominum. Ad verbum ejus egredietur & ingredietur ipſe, & omnes filii Iſrael cum eo, & cetera multitudo.

22. Fecit Moyſes ut præceperat Dominus. Cùmque tuliſſet Joſue, ſtatuit eum coram Eleazaro ſacerdote & omni frequentia populi.

23. Et impoſitis capiti ejus manibus cuncta replicavit quæ mandaverat Dominus.

CAPUT XXVIII.

Sacrificia quotidiana & diei ſeptimi ac calendarum, & de duabus ſolemnitatibus Azymorum, & Hebdomadarum.

1. DIxit quoque Dominus ad Moyſen:

2. Præcipe filiis Iſrael, & dices ad eos: Oblationem meam & panes, & incenſum odoris ſuaviſſimi offerte per tempora ſua.

3. Hæc ſunt ſacrificia quæ offerre debetis: || Agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocauſtum ſempiternum:

|| Exod. 29. 38.

4. unum offeretis manè, & alterum ad veſperum:

5. decimam partem ephi ſimilæ, quæ conſperſa ſit oleo puriſſimo, & habeat quartam partem hin:

6. holocauſtum juge eſt quod obtuliſtis in monte Sinai in odorem ſuaviſſimum incenſi Domini.

7. Et libabitis vini quartam partem hin per agnos ſingulos in Sanctuario Domini.

8. Alterumque agnum ſimiliter offeretis ad veſperam, juxta omnem ritum ſacrificii matutini, & libamentorum ejus, oblationem ſuaviſſimi odoris Domino.

9. || Die autem ſabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio, & liba.

|| Matt. 12. 5.

10. quæ ritè funduntur per ſingula ſabbata in holocauſtum ſempiternum.

11. In calendis autem offeretis holocauſtum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos ſeptem immaculatos.

12. & tres decimas ſimilæ oleo conſperſæ in ſacrificio per ſingulos vitulos: & duas decimas ſimilæ oleo conſperſæ per ſingulos arietes:

13. & decimam decimæ ſimilæ ex oleo in ſacrificio per agnos ſingulos, holocauſtum ſuaviſſimi odoris atque incenſi eſt Domino.

14. Libamenta autem vini, quæ per ſingulas fundenda ſunt victimas, iſta erunt: media pars hin per ſingulos vitulos, tertia per arietem, quarta per agnum: hoc erit holocauſtum per omnes menſes, qui ſibi anno vertente ſuccedunt.

15. Hircus quoque offeretur Domino pro peccatis in holocauſtum ſempiternum cum libamentis ſuis.

16. || Menſe autem primo, quartadecima die menſis, Phaſe Domini erit,

|| Exod. 12. 18. Lev. 23. 5.

17. & quintadecima die ſolemnitas: ſeptem diebus veſcentur azymis.

18. Quarum dies prima venerabilis & ſancta erit: omne opus ſervile non facietis in ea.

19. Offeretiſque incenſum holocauſtum Domino, vitulos de armento duos, arietum unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:

20. & ſacrificia ſingulorum ex ſimila quæ conſperſa ſit oleo, tres decimas per ſingulos vitulos, & duas decimas per arietem,

21. & decimam decimæ per agnos ſingulos, ideſt, per ſeptem agnos.

22. Et hircum pro peccato unum, ut expietur pro vobis,

23. præter holocauſtum matutinum quod ſemper offeretis.

24. Ita facietis per ſingulos dies ſeptem dierum in fomitem ignis, & in odorem ſuaviſſimum Domino, qui ſurget de holocauſto, & de libationibus ſingulorum.

25. Dies quoque ſeptimus celeberrimus & ſanctus erit vobis: omne opus ſervile non facietis in eo.

Digitized by Google

26. Dies etiam primitivorum, quando obtuleritis novas fruges Domino, expletis hebdomadibus, venerabilis & ſancta erit: omne opus ſervile non facietis in ea.
27. Offeretiſque holocauſtum odorem ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento duos, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos ſeptem:
28. atque in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, per arietes duas,
29. per agnos decimam decimæ, qui ſimul ſunt agni ſeptem: hircum quoque:
30. qui mactatur pro expiatione: præter holocauſtum ſempiternum & liba ejus.
31. Immaculata offeretis omnia cum libationibus ſuis.

CAPUT XXIX.

Solemnitates menſis ſeptimi, & quid in eis offerendum ſit: nempe ſolemnitas tubarum, expiationis, & tabernaculorum quæ octo diebus varias habent oblationes.

1. Menſis etiam ſeptimi prima dies venerabilis & ſancta erit vobis, omne opus ſervile non facietis in ea, quia dies clangoris eſt & tubarum.
2. Offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulum de armento unum, arietem unum, & agnos anniculos immaculatos ſeptem:
3. & in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per arietem,
4. unam decimam per agnum, qui ſimul ſunt agni ſeptem:
5. & hircum pro peccato, qui offertur in expiatione populi,
6. præter holocauſtum calendarum cum ſacrificiis ſuis, & holocauſtum ſempiternum cum libationibus ſolitis: eiſdem cæremoniis offeretis in odorem ſuaviſſimum incenſum Domino.
|| Levit. 16. 29. & 23. 14. 7. || Decima quoque dies menſis hujus ſeptimi erit vobis ſancta atque venerabilis, & affligetis animas veſtras: omne opus ſervile non facietis in ea.
8. Offeretiſque holocauſtum Domino in odorem ſuaviſſimum, vitulum de armento unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem:
9. & in ſacrificiis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per ſingulos vitulos, duas decimas per arietem,
10. decimam decimæ per agnos ſingulos, qui ſunt ſimul agni ſeptem:
11. & hircum pro peccato, abſque his quæ offerri pro delicto ſolent in expiationem, & holocauſtum ſempiternum, cum ſacrificio & libaminibus eorum.
12. Quintadecima verò die menſis ſeptimi, quæ vobis ſancta erit atque venerabilis, omne opus ſervile non facietis in ea, ſed celebrabitis ſolemnitatem Domino ſeptem diebus:
13. offeretiſque holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulos de armento tredecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim,
14. & in libamentis eorum, ſimilæ oleo conſperſæ tres decimas per vitulos ſingulos, qui ſunt ſimul vituli tredecim: & duas decimas arieti uno, id eſt, ſimul arietibus duobus,
15. & decimam decimæ agnis ſingulis, qui ſunt ſimul agni quatuordecim:
16. & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, & ſacrificio, & libamine ejus.
17. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
18. ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes, & agnos ritè celebrabitis:
19. & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque & libamine ejus.
20. Die tertio offeretis vitulos undecim, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
21. ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes, & agnos ritè celebrabitis.
22. & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque & libamine ejus.
23. Die quarto offeretis vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
24. ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes, & agnos ritè celebrabitis:
25. & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.
26. Die quinto offeretis vitulos novem, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
27. ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
28. & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.
29. Die ſexto offeretis vitulos octo, arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
30. ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis,
31. & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.
32. Die ſeptimo offeretis vitulos ſeptem, & arietes duos, agnos anniculos immaculatos quatuordecim:
33. ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:
34. & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.
35. Die octavo, qui eſt celeberrimus, omne opus ſervile non facietis,
36. offerentes holocauſtum in odorem ſuaviſſimum Domino, vitulum unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos ſeptem
37. ſacrificiaque & libamina ſingulorum per vitulos & arietes & agnos ritè celebrabitis:

38. &

38. & hircum pro peccato, abſque holocauſto ſempiterno, ſacrificioque ejus & libamine.

39. Hæc offeretis Domino in ſolemnitatibus veſtris: præter vota & oblationes ſpontaneas in holocauſto, in ſacrificio, in libamine, & in hoſtiis pacificis.

CAPUT XXX.

De voto ac juramento virorum, & quando puellarum & uxorum vota ſeu juramenta rata ſint, vel irrita.

1. NArravitque Moyſes filiis Iſrael omnia quæ ei Dominus imperarat:

2. & locutus eſt ad principes tribuum filiorum Iſrael: Iſte eſt ſermo quem præcepit Dominus:

3. Si quis virorum votum Domino voverit, aut ſe conſtrinxerit juramento: non faciet irritum verbum ſuum: ſed omne quod promiſit implebit.

4. Mulier ſi quippiam voverit, & ſe conſtrinxerit juramento, quæ eſt in domo patris ſui, & in ætate adhuc puellari: ſi cognoverit pater votum quod pollicita eſt, & juramentum quo obligavit animam ſuam, & tacuerit, voti rea erit:

5. quidquid pollicita eſt, & juravit, opere complebit.

6. Sin autem, ſtatim ut audierit, contradixerit pater: & vota & juramenta ejus irrita erunt, nec obnoxia tenebitur ſponſioni, eò quòd contradixerit pater.

7. Si maritum habuerit, & voverit aliquid, & ſemel de ore ejus verbum egrediens animam ejus obligaverit juramento:

8. quo die audierit vir, & non contradixerit, voti rea erit, reddetque quodcumque promiſerat.

9. Sin autem audiens ſtatim contradixerit, & irritas fecerit pollicitationes ejus, verbaque quibus obſtrinxerat animam ſuam: propitius erit ei Dominus.

10. Vidua & repudiata quidquid voverint, reddent.

11. Uxor in domo viri cùm ſe voto conſtrinxerit & juramento,

12. ſi audierit vir, & tacuerit, nec contradixerit ſponſioni, reddet quodcumque promiſerat.

13. Sin autem extemplo contradixerit, non tenebitur promiſſionis rea: quia maritus contradixit, & Dominus ei propitius erit.

14. Si voverit, & juramento ſe conſtrinxerit, ut per jejunium, vel ceterarum rerum abſtinentiam, affligat animam ſuam, in arbitrio viri erit ut faciat, ſive non faciat.

15. Quòd ſi audiens vir tacuerit, & in alteram diem diſtulerit ſententiam: quidquid voverat atque promiſerat, reddet: quia ſtatim ut audivit, tacuit.

16. Si autem contradixerit poſtquam reſcivit, portabit ipſe iniquitatem ejus.

17. Iſtæ ſunt leges, quas conſtituit Dominus Moyſi, inter virum & uxorem, inter patrem & filiam, quæ in puellari adhuc ætate eſt, vel quæ manet in parentis domo.

CAPUT XXXI.

Cæſis Madianitis virgines ſolæ reſervantur, ſubſtantia ex æquo dividitur pugnantibus & plebi, primitiæ Sacerdoti ac Levitis traduntur, gratiæ Deo cum donariis offeruntur.

1. LOcutuſque eſt Dominus ad Moyſen, dicens: Anno M. 2553. Ant. Chr. 1451.

2. Ulciſcere priùs filios Iſrael de Madianitis, & ſic colligeris ad populum tuum.

3. Statimque Moyſes, ‖ Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui poſſint ultionem Domini expetere de Madianitis. ‖ *Sap.* 25. 17.

4. Mille viri de ſingulis tribubus eligantur ex Iſrael qui mittantur ad bellum.

5. Dederuntque millenos de ſingulis tribubus, ideſt, duodecim millia expeditorum ad pugnam:

6. quos miſit Moyſes cum Phinees filio Eleazari ſacerdotis, vaſa quoque ſancta, & tubas ad clangendum tradidit ei.

7. Cùmque pugnaſſent contra Madianitas atque viciſſent, omnes mares occiderunt,

8. ‖ & reges eorum, Evi, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe, quinque principes gentis: Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. ‖ *Joſue* 13. 21.

9. Ceperuntque mulieres eorum, & parvulos, omniaque pecora, & cunctam ſupellectilem: quidquid habere potuerant depopulati ſunt:

10. tam urbes quàm vitulos & caſtella flamma conſumpſit.

11. Et tulerunt prædam, & univerſa quæ ceperant tam ex hominibus quàm ex jumentis,

12. & adduxerunt ad Moyſen, & Eleazarum ſacerdotem, & ad omnem multitudinem filiorum Iſrael: reliqua autem utenſilia portaverunt ad caſtra in campeſtribus Moab juxta Jordanem contra Jericho.

13. Egreſſi ſunt autem Moyſes & Eleazar ſacerdos, & omnes principes ſynagogæ, in occurſum eorum extra caſtra.

14. Iratuſque Moyſes principibus exercitus, tribunis, & cẽturionibus qui venerant de bello,

15. ait: Cur feminas reſervaſtis?

16. ‖ Nonne iſtæ ſunt, quæ deceperunt filios Iſrael ad ſuggeſtionem Balaam, & prævaricari vos fecerunt in Domino ſuper peccato Phogor, unde & percuſſus eſt populus? ‖ *Sup.* 25. 18.

17. ‖ Ergo cunctos interficite quidquid eſt generis maſculini, etiam in parvulis: & mulieres, quæ noverunt viros in coitu, jugulate: ‖ *Jud.* 21. 11.

18. puellas autem & omnes feminas virgines reſervate vobis:

19. & manete extra caſtra ſeptem diebus. Qui occiderit hominem, vel occiſum tetigerit, luſtrabitur die tertio & ſeptimo.

20. Et de omni præda, ſive veſtimentum fuerit, ſive vas, & aliquid in utenſilia præparatum, de caprarum pellibus, & pilis, & ligno; expiabitur.

21. Eleazar quoque ſacerdos, ad viros exercitus qui pugnaverant, ſic locutus eſt: Hoc eſt præceptum legis, ‖ quod mandavit Dominus Moyſi: ‖ *Levit.* 6. 28. 11. 33. 15. 12.

22. Aurum, & argentum, & æs, & ferrum, & plumbum, & ſtannum,

23. & omne quod poteſt tranſire per flammas, igne purgabitur: quidquid autem ignem non poteſt ſuſtinere, aqua expiationis ſanctificabitur:

24. & levabitis veſtimenta veſtra die ſeptimo, & purificati poſteà caſtra intrabitis.

25. Dixit quoque Dominus ad Moyſen:

26. Tollite ſummam eorum quæ capta ſunt, ab homine uſque ad pecus, tu & Eleazar ſacerdos & principes vulgi:

27. divideſque ex æquo prædam, inter eos qui pugnaverunt egreſſique ſunt ad bellum, & inter omnem reliquam multitudinem:

28. Et ſeparabis partem Domino ab his qui pugnaverunt & fuerunt in bello, unam animam de quingentis, tam ex hominibus quàm ex bobus & aſinis & ovibus,

29. & dabis eam Eleazaro ſacerdoti, quia primitiæ Domini ſunt.

30. Ex media quoque parte filiorum Iſrael accipies quinquageſimum caput hominum & boum, & aſinorum, & ovium, cunctorum animantium, & dabis ea Levitis, qui excubant in cuſtodiis tabernaculi Domini.

31. Feceruntque Moyſes & Eleazar, ſicut præceperat Dominus.

32. Fuit autem præda, quam exercitus ceperat, ovium ſexcenta ſeptuaginta quinque millia,

33. boum ſeptuaginta duo millia,

34. aſinorum ſexaginta millia & mille:

35. animæ hominum ſexus feminei, quæ non cognoverant viros, triginta duo millia.

36. Dataque eſt media pars his qui in prælio fuerant, ovium trecenta triginta ſeptem millia quingentæ:

37. è quibus in partem Domini ſupputatæ ſunt oves ſexcentæ ſeptuaginta quinque.

38. Et de bobus triginta ſex millibus, boves ſeptuaginta & duo:

39. de aſinis triginta millibus quingentis, aſini ſexaginta unus:

40. de animabus hominum ſedecim millibus, ceſſerunt in partem Domini triginta duæ animæ.

41. Tradiditque Moyſes numerum primitiarum Domini Eleazaro ſacerdoti, ſicut fuerat ei imperatum,

42. ex media parte filiorum Iſrael, quam ſeparaverat his qui in prælio fuerant.

43. De media verò parte quæ contigerat reliquæ multitudini, ideſt, de ovibus trecentis triginta ſeptem millibus quingentis,

44. & de bobus triginta ſex millibus,

45. & de aſinis triginta millibus quingentis,

46. & de hominibus ſedecim millibus,

47. tulit Moyſes quinquageſimum caput, & dedit Levitis, qui excubabant in tabernaculo Domini, ſicut præceperat Dominus.

48. Cùmque acceſſiſſent principes exercitus ad Moyſen, & tribuni, centurioneſq; dixerunt:

49. Nos ſervi tui recenſuimus numerum pugnatorum, quos habuimus ſub manu noſtra: & ne unus quidem defuit.

50. Ob hanc cauſam offerimus in donariis Domini ſinguli quod in præda auri potuimus invenire, periſcelides & armillas, annulos & dextralia, ac murænulas, ut depreceris pro nobis Dominum.

51. Suſceperuntque Moyſes & Eleazar ſacerdos, omne aurum in diverſis ſpeciebus,

52. pondo ſedecim millia, ſeptingentos quinquaginta ſiclos, à tribunis & centurionibus.

53. Unuſquiſque enim quod in præda rapuerat, ſuum erat.

54. Et ſuſceptum intulerunt in tabernaculum teſtimonii, in monimentum filiorum Iſrael coram Domino.

CAPUT XXXII.

Filiis Ruben, Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe portio datur trans Jordanem, modò fratres ſuos in Terram promiſſionis armati præcedant.

1. Filii autem Ruben & Gad habebant pecora multa, & erat illis in jumentis infinita ſubſtantia. Cùmque vidiſſent Jazer & Galaad aptas animalibus alendis terras, *Deut. 3. 12.*

2. venerunt ad Moyſen, & ad Eleazarum ſacerdotem, & principes multitudinis, atque dixerunt: *Eodem an. 2552. Ant. Chr. 1451.*

3. Ataroth, & Dibon & Jazer, & Nemra, Heſebon, & Eleale, & Saban, & Nebo, & Beon,

4. terra, quam percuſſit Dominus in conſpectu filiorum Iſrael, regio uberrima eſt ad paſtum animalium: & nos ſervi tui habemus jumenta plurima:

5. precamurque ſi invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in poſſeſſionem, nec facias nos tranſire Jordanem.

6. Quibus reſpondit Moyſes: Numquid fratres veſtri ibunt ad pugnam, & vos hic ſedebitis?

7. Cur ſubvertitis mentes filiorum Iſrael, ne tranſire audeant in locum, quem eis daturus eſt Dominus?

8. Nonne ita egerunt patres veſtri, quando miſi de Cadesbarne ad explorandam Terram?

9. ‖ Cùmque veniſſent uſque ad Vallem botri, luſtrata omni regione, ſubverterunt cor filiorum Iſrael, ut non intrarent fines, quos eis Dominus dedit. *‖ Sup. 13. 24.*

10. ‖ Qui iratus juravit, dicens: *‖ Sup. 14. 29.*

11. Si videbunt homines iſti, qui aſcenderunt ex Ægypto, à viginti annis & ſuprà, Terram, quam ſub juramento pollicitus ſum Abraham, Iſaac, & Jacob: & noluerunt ſequi me,

12. præter Caleb filium Jephone Cenezæum, & Joſue filium Nun: iſti impleverunt voluntatem meam.

13. Iratuſque Dominus adverſum Iſrael, circumduxit eum per deſertum quadraginta annis, * donec conſumeretur univerſa generatio, quæ fecerat malum in conſpectu ejus. ** Ab Exodo ipſo numerandis: cum conſtet filios eorum poſt annos 38. à miſſione de Cadesbarne, terram promiſſionis ingreſſos. Confer cum Deut. 2. 14.*

14. Et ecce, inquit, vos ſurrexiſtis pro patribus veſtris, incrementa & alumni hominum peccatorum, ut augeretis furorem Domini contra Iſrael.

15. Quòd ſi nolueritis ſequi eum, in ſolitudine populum derelinquet, & vos cauſa eritis necis omnium.

16. At illi propè accedentes, dixerunt: Caulas ovium fabricabimus, & ſtabula jumentorum, parvulis quoque noſtris urbes munitas:

17. nos autem ipſi armati & accincti pergemus ad prælium ante filios Iſrael, donec introducamus eos ad loca ſua. Parvuli noſtri,

& quid-

Digitized by Google

& quidquid habere poſſumus, erunt in urbibus muratis, propter habitatorum inſidias.

18. Non revertemur in domus noſtras, uſque dum poſſideant filii Iſrael hæreditatem ſuam:

19. nec quidquam quæremus trans Jordanem, quia jam habemus noſtram poſſeſſionem in orientali ejus plaga.

‖ Joſ. 1.14. 20. Quibus Moyſes ait: ‖ Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam:

21. & omnis vir bellator armatus Jordanem tranſeat, donec ſubvertat Dñs inimicos ſuos,

22. & ſubjiciatur ei omnis Terra: tunc eritis inculpabiles apud Dominum & apud Iſrael, & obtinebitis regiones, quas vultis, coram Dño.

23. Sin autem quod dicitis, non feceritis, nulli dubium eſt quin peccetis in Deum: & ſcitote quoniam peccatum veſtrum apprehendet vos.

24. Ædificate ergo urbes parvulis veſtris, & caulas, & ſtabula ovibus ac jumentis, & quod polliciti eſtis implete.

‖ Joſ. 4. 12. 25. ‖ Dixeruntque filii Gad & Ruben ad Moyſen: Servi tui ſumus, faciemus quod jubet dominus noſter.

26. Parvulos noſtros, & mulieres, & pecora, ac jumenta relinquemus in urbibus Galaad:

27. nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, ſicut tu domine loqueris.

28. Præcepit ergo Moyſes Eleazaro ſacerdoti, & Joſue filio Nun, & principibus familiarum per tribus Iſrael, & dixit ad eos:

‖ Deut. 3. 12. Joſue 13. 8. 22. 4. 29. ‖ Si tranſierint filii Gad & filii Ruben vobiſcum Jordanem, omnes armati ad bellum coram Domino, & vobis fuerit Terra ſubjecta: date eis Galaad in poſſeſſionem.

30. Sin autem noluerint tranſire armati vobiſcum in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca.

31. Reſponderuntque filii Gad, & filii Ruben: Sicut locutus eſt dominus ſervis ſuis, ita faciemus:

32. ipſi armati pergemus coram Domino in terram Chanaan, & poſſeſſionem jam ſuſcepiſſe nos confitemur trans Jordanem.

‖ Joſ. 22. 4. 33. ‖ Dedit itaque Moyſes filiis Gad & Ruben, & dimidiæ tribui Manaſſè filii Joſeph, regnum Sehon regis Amorrhæi, & regnum Og regis Baſan, & terram eorum cum urbibus ſuis per circuitum.

34. Igitur extruxerunt filii Gad, Dibon, & Ataroth, & Aroer,

35. & Etroth, & Sophan, & Jazer, & Jegbaa.

36. & Bethnemra, & Betharan, urbes munitas, & caulas pecoribus ſuis.

37. Filii verò Ruben ædificaverunt Heſebon, & Eleale, & Cariathaim.

38. & Nabo, & Baalmeon, verſis nominibus, Sabama quoque: imponentes vocabula urbibus, quas extruxerant.

‖ Gen. 50. 22. 39. ‖ Porrò fili Machir, filii Manaſſe, perrexerunt in Galaad, & vaſtaverunt eam interfecto Amorrhæo habitatore ejus.

40. Dedit ergo Moyſes Terram Galaad Machir filio Manaſſe, qui habitavit in ea.

41. Jair autem filius Manaſſe abiit & occupavit vicos ejus, quos appellavit Havoth Jair, ideſt, Villas Jair.

42. Nobe quoque perrexit, & apprehendit Chanath cum viculis ſuis: vocavitque eam ex nomine ſuo Nobe.

CAPUT XXXIII.

Manſionibus 42. filiorum Iſrael per varia loca in deſerto recenſitis, Chananæi à Domino jubentur interimi.

1. HÆ ſunt manſiones filiorum Iſrael, qui egreſſi ſunt de Ægypto per turmas ſuas in manu Moyſi & Aaron,

2. quas deſcripſit Moyſes juxta caſtrorum loca, quæ Domini juſſione mutabant.

3. Profecti igitur de Rameſſe menſe primo, quintadecima die menſis primi, altera die Phaſe, filii Iſrael in manu excelſa, videntibus cunctis Ægyptiis,

4. & ſepelientibus primogenitos, quos percuſſerat Dominus (nam & in diis eorum exercuerat ultionem.)

5. caſtrametati ſunt in Socoth.

6. Et de Socoth venerunt in Etham, quæ eſt in extremis finibus ſolitudinis.

7. ‖ Inde egreſſi venerunt contra Phihahiroth, quæ reſpicit Beelſephon, & caſtrametati ſunt ante Magdalum. ‖ Exod. 14. 2.

8. Profectique de Phthahiroth, tranſierunt per medium mare in ſolitudinem: & ‖ ambulantes tribus diebus per deſertum Etham, caſtrametati ſunt in Mara. ‖ Exod. 15. 22. 23.

9. ‖ Profectique de Mara venerunt in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum, & palmæ ſeptuaginta: ibique caſtrametati ſunt. ‖ Exod. 15. 27.

10. Sed & inde egreſſi, fixerunt tentoria ſuper Mare rubrum. Profectique de Mari rubro,

11. caſtrametati ſunt in deſerto Sin.

12. Unde egreſſi, venerunt in Daphca.

13. Profectique de Daphca, caſtrametati ſunt in Alus.

14. Egreſſique de Alus, in Raphidim fixere tentoria, ‖ ubi populo defuit aqua ad bibendum. ‖ Exod. 17. 1. 2.

15. Profectique de Raphidim, caſtrametati ſunt in deſerto Sinai.

16. Sed & de ſolitudine ‖ Sinai egreſſi, venerunt ad ſepulchra concupiſcentiæ. ‖ Exod. 19. 2.

17. ‖ Profectique de ſepulchris concupiſcentiæ, caſtrametati ſunt in Haſeroth. ‖ Sup. 11. 34

18. ‖ Et de Haſeroth venerunt in Rethma. ‖ Sup. 13. 1.

19. Profectique de Rethma, caſtrametati ſunt in Remmomphares.

20. Unde egreſſi venerunt in Lebna.

21. De Lebna, caſtrametati ſunt in Reſſa.

22. Egreſſique de Reſſa venerunt in Ceelatha.

23. Unde profecti, caſtrametati ſunt in monte Sepher.

24. Egreſſi de monte Sepher, venerunt in Arada.

25. Inde proficiſcentes, caſtrametati ſunt in Maceloth.

26. Profectique de Maceloth, venerunt in Thahath.

27. De Thahath, caſtrametati ſunt in Thare.

28. Unde egreſſi, fixere tentoria in Methcha.

29. Et de Methcha, caſtrametati ſunt in Heſmona.

30. Profectique de Heſmona, venerunt in Moſeroth.

31. Et de Moſeroth, caſtrametati ſunt in Benejaacan.

‖ Deut. 10. 7. 32. ‖ Profectique de Benejaacan, venerunt in montem Gadgad.

33. Unde profecti, caſtrametati ſunt in Jetebatha.

34. Et de Jetebatha, venerunt in Hebrona.

35. Egreſſique de Hebrona, caſtrametati ſunt in Aſiongaber.

‖ Sup. 20. 1. 36. ‖ Inde profecti, venerunt in deſertum Sin, hæc eſt Cades.

37. Egreſſique de Cades, caſtrametati ſunt in monte Hor, in exrremis finibus Terræ Edom.

‖ Sup. 20. 25 Deut. 32. 50. 38. ‖ Aſcenditque Aaron ſacerdos in montem Hor, jubente Domino: & ibi

Ann. M. 2553. Ant. Chr. 1452. mortuus eſt anno quadrageſimo egreſſionis filiorum Iſrael ex Ægypto, * menſe quinto, prima die menſis,

39. cùm eſſet annorum centum viginti trium.

40. Audivitque Chananæus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in Terram Chanaan veniſſe filios Iſrael.

41. Et profecti de monte Hor, caſtrametati ſunt in Salmona.

42. Unde egreſſi, venerunt in Phnnon.

43. Profectique de Phunon, caſtrametati ſunt in Oboth.

44. Et de Oboth, venerunt in Iieabarim, quæ eſt in finibus Moabitarum.

45. Profectique de Iieabarim, fixere tentoria in Dibongad.

46. Unde egreſſi, caſtrametati ſunt in Helmondeblathaim.

47. Egreſſique de Helmondeblathaim, venerunt ad montes Abarim contra Nabo.

48. Pıofectique de montibus Abarim, tranſierunt ad campeſtria Moab, ſupra Jordanem contra Jericho.

49. Ibique caſtrametati ſunt de Bethſimoth uſque ad Abelſatim in planioribus locis Moabitarum,

50. ubi locutus eſt Dominns ad Moyſen *:

* Ann. M. 2553. 51. Præcipe filiis Iſrael, & dic ad eot: Quando tranſieritis Jordanem, intrantes Terram Chanaan,

52. diſperdite cunctos habitatores Terræ il-

‖ Deut. 7. 5. Judic. 2. 2. lius: ‖ confringite titulos, & ſtatuas comminuite, atque omnia excelſa vaſtate,

53. mundantes terram, & habitantes in ea: ego enim dedi vobis illam in poſſeſſionem,

54. quam dividetis vobis ſorte. Pluribus dabit latiorem, & paucis anguſtiorem. Singulis ut ſors ceciderit, ita tribnetur hæreditas. Per tribus & familias poſſeſſio dividetur.

55. Sin autem nolueritis interficere habitatores Terræ: qui remanſerint, erunt vobis quaſi clavi in oculis, & lanceæ in lateribus, & adverſabuntur vobis in Terra habitationis veſtræ:

56. & quidquid illis cogitaveram facere, vobis faciam.

CAPUT XXXIV.

Terræ promiſſionis ſitus & limites juxta varias orbis plagas; eaque ſorte dividenda præcipitur, additis illorum nominibus qui eam dividant.

* Ann. M. 2553. Ant. Chr. 1451. 1. LOcutuſq; eſt Dñs * ad Moyſen, dicens:

2. Præcipe filiis Iſrael, & dices ad eos: Cùm ingreſſi fueritis Terram Chanaan, & in poſſeſſionem vobis ſorte ceciderit, his finibus terminabitur.

3. ‖ Pars meridiana incipiet à ſolitudine Sin, quæ eſt juxta Edom: & habebit terminos contra Orientem mare ſalſiſſimum. ‖ Joſ. 15. 1.

4. Qui circuibunt auſtralem plagam per aſcenſum Scorpionis, itaut tranſeant in Senna, & perveniant à meridie uſque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Adar, & tendent uſque ad Aſemona.

5. Ibitque per gyrum terminus ab Aſemona uſque ad Torrentem Ægypti, & maris magni littore finietur.

6. Plaga autem occidentalis à mari magno incipiet, & ipſo fine claudetur.

7. Porrò ad ſeptentrionalem plagam à mari magno termini incipient, pervenientes uſque ad montem altiſſimum,

8. à quo venient in Emath uſque ad terminos Sedada:

9. ibuntque confinia uſque ad Zephrona, & villam Enan: hi erunt termini in parte Aquilonis.

10. Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Enan uſque Sephama,

11. & de Sephama deſcendent termini in Rebba contra fontem Daphnim: inde pervenient contra Orientem ad mare Cenereth,

12. & tendent uſque ad Jordanem: & ad ultimum ſalſiſſimo claudenrur mari. Hanc habebitis Terram per fines ſuos in circuitu.

13. Præcepitque Moyſes filiis Iſrael, dicens: Hæc erit terra, quam poſſidebitis ſorte, & quam juſſit Dominus dari novem tribubus, & dimidiæ tribui.

14. Tribus enim filiorum Ruben per familias ſuas, & tribus filiorum Gad juxta cognationum numerum, media quoque tribus Manaſſe,

15. ideſt, duæ ſemis tribus acceperunt partem ſuam trans Jordanem contra Jericho ad orientalem plagam.

16. Et ait Dominus ad Moyſen:

17. ‖ Hæc ſunt nomina virorum, qui Terram vobis divident, Eleazar ſacerdos, ‖ Joſ. 14. 1 & 2.
& Joſue filius Nun,

18. & ſinguli principes de tribubus ſingulis,

19. quorum iſta ſunt vocabula: De tribu Juda, Caleb filius Jephone.

20. De tribu Simeon, Samuel filius Ammiud.

21. De tribu Beniamin, Elidad filius Chaſelõ.

22. De tribu filiorum Dan, Bocci filius Jogli.

23. Filiorum Joſeph de tribu Manaſſe, Hanniel filius Ephod.

24. De tribu Ephraim, Camuel filius Sephthã.

25. De tribu Zabulon, Eliſaphan filius Pharnach.

26. De tribn Iſſachar, dux Phaltiel filius Ozã.

27. De tribu Aſer, Ajud filius Salomi.

28. De tribu Nephtali, Phedael filius Ammiud.

29. Hi ſunr, quibus præcepit Dominus ut dividerent filiis Iſrael Terram Chanaan.

CAPUT XXXV.

Aſſignari jubentur urbes & ſuburbana Levitis, & urbes refugii pro homicidio non voluntario: lex homicidii voluntarii, & non voluntarii: unius teſtimonio nemo puniendus.

1. HÆc quoque locutus eſt Dominus ad Moyſen in campeſtribus Moab Eodem ann. 2553.
ſupra Jordanem, contra Jericho:

|| *Joſ. 21. 2.*

2. || Præcipe filiis Iſrael ut dent Levitis de poſſeſſionibus ſuis

3. urbes ad habitandum, & ſuburbana earum per circuitum: ut ipſi in oppidis maneant, & ſuburbana ſint pecoribus ac jumentis:

4. quæ à muris civitatum forinſecùs, per circuitum, mille paſſuum ſpatio tendentur.

5. Contra Orientem duo millia erunt cubiti, & contra Meridiem ſimiliter erunt duo millia: ad mare quoque, quod reſpicit ad Occidentem, eadem menſura erit, & ſeptentrionalis plaga æquali termino finietur: eruntque urbes in medio, & foris ſuburbana.

|| *Deut. 19. 2. Joſ. 20. 2.* * *quorum tria ab ipſo Moſe trans Jordanem deſignata ſunt. Deut. 4. 41.*

6. || De ipſis autem oppidis, quæ Levitis dabitis, ſex * erunt in fugitivorum auxilia ſeparata, ut fugiat ad ea qui fuderit ſanguinem: & exceptis his, alia quadraginta duo oppida,

7. ideſt, ſimul quadraginta octo cum ſuburbanis ſuis.

8. Ipſæque urbes, quæ dabuntur de poſſeſſionibus filiorum Iſrael, ab his qui plus habent, plures auferentur: & qui minus, pauciores: ſinguli juxta menſuram hæreditatis ſuæ dabunt oppida Levitis.

9. Ait Dominus ad Moyſen:

|| *Deut. 19. 2. Joſ. 20. 2.*

10. Loquere filiis Iſrael, & dices ad eos: || Quando tranſgreſſi fueritis Jordanem in Terram Chanaan,

11. decernite quæ urbes eſſe debeant in præſidia fugitivorum, qui nolentes ſanguinem fuderint:

12. in quibus cùm fuerit profugus, cognatus occiſi non poterit eum occidere, donec ſtet in conſpectu multitudinis, & cauſa illius judicetur.

|| *Deut. 4. 41. Joſ. 20. 8. 8.*

13. || De ipſis autem urbibus, quæ ad fugitivorum ſubſidia ſeparantur,

14. tres erunt trans Jordanem, & tres in Terra Chanaan,

15. tam filiis Iſrael, quàm advenis atque peregrinis, ut confugiat ad eas qui nolens ſanguinem fuderit.

16. Si quis ferro percuſſerit, & mortuus fuerit qui percuſſus eſt: reus erit homicidii, & ipſe morietur.

17. Si lapidem jecerit, & ictus occubuerit: ſimiliter punietur.

18. Si ligno percuſſus interierit: percuſſoris ſanguinem vindicabitur.

19. Propinquus occiſi homicidam interficiet: ſtatim ut apprehenderit eum, interficiet.

|| *Deut. 19. 11.*

20. || Si per odium quis hominem impulerit, vel jecerit quippiam in eum per inſidias:

21. aut cùm eſſet inimicus, manu percuſſerit, & ille mortuus fuerit: percuſſor, homicidii reus erit: cognatus occiſi ſtatim ut invenerit eum, jugulabit.

22. Quòd ſi fortuito, & abſque odio

23. & inimicitiis, quidquam horum fecerit,

24. & hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percuſſorem & propinquum ſanguinis quæſtio ventilata:

25. liberabitur innocens de ultoris manu, & reducetur per ſententiam in urbem, ad quam confugerat, manebitque ibi, donec ſacerdos magnus, qui oleo ſancto unctus eſt, moriatur.

26. Si interfector extra fines urbium, quæ exulibus deputatæ ſunt,

27. fuerit inventus, & percuſſus ab eo qui ultor eſt ſanguinis: abſque noxa erit qui eum occiderit:

28. debuerat enim profugus uſque ad mortem Pontificis in urbe reſidere. Poſtquàm autem ille obierit, homicida revertetur in terram ſuam.

29. Hæc ſempiterna erunt, & legitima in cunctis habitationibus veſtris.

30. Homicida ſub teſtibus punietur: ad unius teſtimonium nullus condemnabitur.

31. Non accipietis pretium ab eo, qui reus eſt ſanguinis, ſtatim & ipſe morietur.

32. Exules & profugi ante mortem Pontificis nullo modo in urbes ſuas reverti poterunt:

33. ne polluatis terram habitationis veſtræ, quæ inſontium cruore maculatur: nec aliter expiari poteſt, niſi per ejus ſanguinem, qui alterius ſanguinem fuderit.

34. Atque ita emundabitur veſtra poſſeſſio, me commorante vobiſcum: ego enim ſum Dominus, qui habito inter filios Iſrael.

CAPUT XXXVI.

Tribus per connubia non miſceantur, ne poſſeſſiones confundantur.

1. ACceſſerunt || autem & principes familiarum Galaad filii Machir, filii Manaſſe de ſtirpe filiorum Joſeph: locutique ſunt Moyſi coram principibus Iſrael, atque dixerunt. || *Sup. 19. 9.*

2. Tibi domino noſtro præcepit Dominus ut terram ſorte divideres filiis Iſrael, & ut filiabus Salphaad fratris noſtri dares poſſeſſionem debitam patri:

3. quas ſi alterius tribus homines uxores acceperint, ſequetur poſſeſſio ſua, & tranſlata ad aliam tribum, de noſtra hæreditate minuetur.

4. Atque ita fiet, ut cùm jubilæus, ideſt quinquageſimus annus remiſſionis advenerit, confundatur ſortium diſtributio, & aliorum poſſeſſio ad alios tranſeat.

5. Reſpondit Moyſes filiis Iſrael, & Domino præcipiente, ait: Rectè tribus filiorum Joſeph locuta eſt.

6. Et hæc lex ſuper filiabus Salphaad à Domino promulgata eſt: || Nubant quibus volunt, tantùm ut ſuæ tribus hominibus: || *Tob. 7. 14.*

7. ne commiſceatur poſſeſſio filiorum Iſrael de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent uxores de tribu & cognatione ſua:

8. & cunctæ feminæ de eadem tribu maritos accipient: ut hæreditas permaneat in familiis,

9. nec ſibi miſceantur tribus, ſed ita maneant

10. ut à Domino ſeparatæ ſunt. Feceruntque filiæ Salphaad, ut fuerat imperatum:

11. & nupſerunt, Maala, & Therſa, & Hegla, & Melcha, & Noa, filiis patrui ſui

12. de familia Manaſſe, qui fuit filius Joſeph: & poſſeſſio, quæ illis fuerat attributa, manſit in tribu & familia patris earum.

13. Hæc ſunt mandata atque judicia, quæ mandavit Dominus per manum Moyſi ad filios Iſrael, in campeſtribus Moab ſupra Jordanem contra Jericho.

LIBER

Digitized by Google

LIBER DEUTERONOMII,
HEBRAICE ELLE HADDEBARIM.

QUINTUS Moyſis liber à Græcis DEUTERONOMIUM *dicitur, à* δεύτερος, ſecundus; *&* νόμος lex: *quaſi dicas* ſecundam *ſeu* ſecundariam legem. *Non quòd alia ſit ab ea quæ in monte Sinai data eſt, ſed quòd denuò repetita, coram filiis eorum qui poſt primam promulgationem perierant in deſerto. Hebræi ſuo more à primis dictionibus;* ELLEHADDEBARIM, *id eſt* hæc ſunt verba, *hunc librum inſcripſerunt. Incipit autem à brevi naratione rerum præteritarum: mox populum hortatur ad legis obſequium, quam diligenter repetit & explicat: deinde res geſtas narrat ab initio undecim menſis uſque ad ſeptimum diem menſis duodecimi anni illius, qui ab exitu quadrageſimus eſt.*

Atque hic ultimus Moyſis liber PENTATEUCHUM *abſolvit, qui à quinque voluminibus ſeu partibus nomen habet:* Πέντε *enim Grecis* quinque, τεῦχος inſtrumentum *&* volumen, *ſignificat. Eoſdem libros Hebræi propriè* THORA, *id eſt,* legem *appellant: Quamquàm legis nomine etiam totum vetus inſtrumentum (ut videre eſt Joan. 8. 17.) nonnunquam deſignetur. Continet autem Pentateuchus hiſtoriam annorum 2252. cum dimidio.*

CAPUT PRIMUM.

Brevis epilogus eorum, quæ Iſraeli in deſerto contigerant, pœnaque infideli populo injuncta.

1. HÆc ſunt verba, quæ locutus eſt Moyſes ad omnem Iſrael trans Jordanē in ſolitudine campeſtri, contra Mare rubrum, inter Pharan & Thophel & Laban & Haſeroth, ubi auri eſt plurimum:

2. undecim diebus de Horeb per viam montis Seir uſque ad Cadesbarne.

3. Quadrageſimo anno *, undecimo menſe, prima die menſis, locutus eſt Moyſes ad filios Iſrael omnia quæ præceperat illi Dominus, ut diceret eis:

[* Ab exitu, anno M. 2553. Ant. Chr. 1451. || Num. 21. 24.]

4. || poſtquam percuſſit Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Heſebon: & Og regem Baſan, qui manſit in Aſtaroth, & in Edrai,

5. trans Jordanem in Terra Moab. Cœpitque Moyſes explanare legem, & dicere:

6. Dominus Deus noſter locutus eſt ad nos in Horeb, dicens, Sufficit vobis quòd in hoc monte manſiſtis:

7. revertimini, & venite ad montem Amorrhæorum, & ad cetera quæ ei proxima ſunt campeſtria atque montana & humiliora loca contra Meridiem, & juxta littus Maris, Terram Chananæorum, & Libani uſque ad flumen magnum Euphraten.

8. En, inquit, tradidi vobis: ingredimini & poſſidete eam, ſuper qua juravit Dominus patribus veſtris, Abraham, Iſaac, & Jacob, ut daret illam eis, & ſemini eorum poſt eos.

9. Dixique vobis illo in tempore:

10. || Non poſſum ſolus ſuſtinere vos: quia Dominus Deus veſter multiplicavit vos, & eſtis hodie ſicut ſtellæ cœli, plurimi.

[|| Exod. 18. 18.]

11. (Dominus Deus patrum veſtrorum addat ad hunc numerum multa millia, & benedicat vobis ſicut locutus eſt.)

12. Non valeo ſolus negotia veſtra ſuſtinere, & pondus ac jurgia.

13. Date ex vobis viros ſapientes & gnaros, & quorum converſatio ſit probata in tribubus veſtris, ut ponam eos vobis principes.

14. Tunc reſpondiſtis mihi: Bona res quam vis facere.

15. Tulique de tribubus veſtris viros ſapientes & nobiles, & conſtitui eos principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios ac decanos, qui docerent vos ſingula.

16. Præcepique eis, dicens: Audite illos, & || quod juſtum eſt judicate: ſive civis ſit ille, ſive peregrinus.

[|| Joan. 7. 24.]

17. || Nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis ut magnum: nec accipietis cujuſquam perſonam, quia Dei judicium eſt. Quòd ſi difficile vobis viſum aliquid fuerit, referte ad me, & ego audiam.

[|| Lev. 19. 15. Inf. 16. 19. Prov. 24. 23. Eccli 42. 1. Jacobi 2. 1.]

18. Præcepique omnia quæ facere deberetis.

19. Profecti autem de Horeb, tranſivimus per eremum * terribilem & maximam, quam vidiſtis, per viam montis Amorrhæi, ſicut præceperat Dominus Deus noſter nobis. Cùmque veniſſemus in Cadesbarne,

[* Pharan Num. 13. 1]

20. dixi vobis: Veniſtis ad montem Amorrhæi, quem Dominus Deus noſter daturus eſt nobis.

21. Vide Terram, quam Dominus Deus tuus dat tibi: aſcende & poſſide eam, ſicut locutus eſt Dominus Deus noſter patribus tuis: noli timere, nec quidquam paveas.

22. || Et acceſſiſtis ad me omnes, atque dixiſtis: Mittamus viros qui conſiderent Terram: & renuntient per quod iter debeamus aſcendere, & ad quas pergere civitates.

[|| Num. 13. 3. Num. 32. 8]

23. Cùmque mihi ſermo placuiſſet, miſi ex vobis duodecim viros, ſingulos de tribubus ſuis.

24. Qui cùm perrexiſſent, & aſcendiſſent in montana, venerunt uſque ad Vallem botri: & conſiderata Terra,

25. ſumentes de fructibus ejus, ut oſtenderent ubertatem, attulerunt ad nos, atque dixerunt: Bona eſt Terra, quam Dominus Deus noſter daturus eſt nobis.

26. Et noluiſtis aſcendere, ſed increduli ad ſermonem Domini Dei noſtri.

27. murmuraſtis in tabernaculis veſtris, atque dixiſtis: Odit nos Dominus, & idcircò eduxit nos de Terra Ægypti, ut traderet nos in manu Amorrhæi, atque deleret.

28. Quò aſcendemus? nuntii terruerunt cor noſtrum, dicentes: Maxima multitudo eſt, & nobis ſtatura procerior: urbes magnæ, & ad cœlum uſque munitæ, filios Enacim vidimus ibi.

29. Et dixi vobis : Nolite metuere , nec timeatis eos:

30. Dominus Deus , qui ductor eſt veſter, pro vobis ipſe pugnabit , ſicut fecit in Ægypto cunctis videntibus.

31 Et in ſolitudine (ipſe vidiſti) portavit te Dominus Deus tuus, ut ſolet homo geſtare parvulum filium ſuum, in omni via per quam ambulaſtis , donec veniretis ad locum iſtum.

32. Et nec ſic quidem crediḍiſtis Domino Deo veſtro,

|| Exod.13. 21. Num. 14. 4.

33. || qui præceſſit vos in via , & metatus eſt locum in quo tentoria figere deberetis, nocte oſtendens vobis iter per ignem, & die per columnam nubis.

34. Cumque audiſſet Dominus vocem ſermonum veſtrorum , iratus juravit & ait :

|| Num.14. 23. Pſal. 14. 11.

35. || Non videbit quiſpiam de hominibus generationis hujus peſſimæ Terram bonam, quam ſub juramento pollicitus ſum patribus veſtris:

36. præter Caleb filium Jephone : ipſe enim videbit eam , & ipſi dabo Terram , quam calcavit, & filiis ejus , quia ſecutus eſt Dominum.

37. Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc:

38. ſed Joſue filius Nun miniſter tuus, ipſe intrabit pro te: hunc exhortare & robora, & ipſe ſorte Terram dividet Iſraeli.

39. Parvuli veſtri, de quibus dixiſtis quòd captivi ducerentur, & filii qui hodie boni ac mali ignorant diſtantiam, ipſi ingredientur: & ipſis dabo terram, & poſſidebunt eam.

40. Vos autem revertimini & abite in ſolitudinem per viam Maris rubri.

|| Num.14. 40.

41. || Et reſpondiſtis mihi : Peccavimus Domino : aſcendemus & pugnabimus , ſicut præcepit Dominus Deus noſter . Cumque inſtructi armis pergeretis in montem,

|| Num.14. 42.

42. ait mihi Dominus: Dic ad eos : || Nolite aſcendere, neque pugnetis, non enim ſum vobiſcum: ne cadatis coram inimicis veſtris.

43. Locutus ſum , & non audiſtis : ſed adverſantes imperio Domini , & tumentes ſuperbia aſcendiſtis in montem.

44. Itaque egreſſus Amorrhæus , qui habitabat in montibus , & obviam veniens , perſecutus eſt vos, ſicut ſolent apes perſequi: & cecidit de Seir uſque Horma.

45. Cumque reverſi ploraretis coram Domino , non audivit vos , nec voci veſtræ voluit acquieſcere.

46. Sediſtis ergo in Cadesbarne multo tempore.

CAPUT II.

Beneficiorum populo exhibitorum repetitio, pugnæ contra Ammon & Moab prohibitio, regiſque Sehon & terræ ipſius expugnatio.

1. PRofectique inde venimus in ſolitudinem, quæ ducit ad Mare rubrum, ſicut mihi dixerat Dominus : & circuivimus montem Seir longo tempore:

2. Dixitque Dominus ad me:

3. Sufficit vobis circuire montem iſtum : ite contra Aquilonem:

4. & populo præcipe, dicens : Tranſibitis per terminos fratrum veſtrorum filiorum Eſau, qui habitant in Seir, & timebunt vos.

5. Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos : neque enim dabo vobis de terra eorum quantum poteſt unius pedis calcare veſtigium, quia in poſſeſſionem Eſau dedi montem Seir.

6. Cibos emetis ab eis pecunia, & comedetis : aquam emptam haurietis , & bibetis.

7. Dominus Deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum : novit iter tuum, quomodo tranſieris ſolitudinem hanc magnam, per quadraginta annos habitans tecum Dominus Deus tuus, & nihil tibi defuit.

8. Cùmque tranſiſſemus fratres noſtros filios Eſau, qui habitabant in Seir, per viam campeſtrem de Elath, & de Aſiongaber, venimus ad iter, quod ducit in deſertum Moab.

9. Dixitque Dominus ad me ; Non pugnes || contra Moabitas , nec ineas adverſus eos prælium: non enim dabo tibi quidquam de terra eorum , quia filiis Loth tradidit Ar in poſſeſſionem. || Num. 21. 13.

10. Emim primi fuerunt habitatores ejus, populus magnus, & validus, & tam excelſus, ut de Enacim ſtirpe.

11. quaſi gigantes crederentur , & eſſent ſimiles filiorum Enacim. Denique Moabitæ appellant eos Emim.

12. In Seir autem priùs habitaverunt Horrhæi: quibus expulſis atque deletis, habitaverunt filii Eſau, ſicut fecit Iſrael in terra poſſeſſionis ſuæ, quam dedit illi Dominus.

13. Surgentes ergo ut tranſiremus Torrentem Zared, venimus ad eum.

14. Tempus autem, quo ambulavimus de Cadesbarne uſque ad tranſitum torrentis Zared, triginta & octo annorum fuit * : donec conſumeretur omnis generatio hominum bellatorum de caſtris, ſicut juraverat Dominus: * Confer cum Num. 14. 34. & 32. 13.

15. cujus manus fuit adverſum eos , ut interirent de caſtrorum medio.

16. Poſtquam autem univerſi ceciderunt pugnatores.

17. locutus eſt Dominus ad me , dicens:

18. Tu tranſibis hodie * terminos Moab, urbem nomine Ar: * Anno M. 2553. Ant. Chr. 1451.

19. & accedens in vicina filiorum Ammon, cave ne pugnes contra eos, nec movearis ad prælium: non enim dabo tibi de terra filiorum Ammon , quia filiis Loth dedi eam in poſſeſſionem.

20. Terra gigantum reputata eſt : & in ipſa olim habitaverunt gigantes , quos Ammonitæ vocant Zomzommim,

21. populus magnus, & multus , & proceræ longitudinis , ſicut Enacim quos delevit Dominus à facie eorum : & fecit illos habitare pro eis,

22. ſicut fecerat filiis Eſau, qui habitant in Seir , delens Horrhæos, & terram eorum illis tradens, quam poſſident uſque in præſens.

23. Hevæos quoque , qui habitabant in Haſerim uſque Gazam , Cappadoces expulerunt : qui egreſſi de Cappadocia deleverunt eos, & habitaverunt pro illis.

24. Surgite , & tranſite torrentem Arnon *:

Digitized by Google

Eodem an. 2553.

non *: ecce tradidi in manu tua Sehon regem Heſebon Amorrhæum, & terram ejus incipe poſſidere, & committe adverſus eum prælium.

25. Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos, qui habitant ſub omni cœlo: ut audito nomine tuo paveant, & in morem parturientium contremiſcant, & dolore teneantur.

Num. 21. 21.

26. ‖ Miſi ergo nuntios de ſolitudine Cademot ad Sehon regem Heſebon verbis pacificis, dicens:

27. Tranſibimus per terram tuam, publica gradiemur via: non declinabimus neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram.

28. Alimenta pretio vende nobis, ut veſcamur: aquam pecunia tribue, & ſic bibemus. Tantùm eſt ut nobis concedas tranſitum,

29. ſicut fecerunt filii Eſau, qui habitant in Seir, & Moabitæ, qui morantur in Ar: donec veniamus ad Jordanem, & tranſeamus ad Terram, quam Dominus Deus noſter daturus eſt nobis.

30. Noluitque Sehon rex Heſebon dare nobis tranſitum: quia induraverat Dominus Deus tuus ſpiritum ejus, & obſirmaverat cor illius, ut traderetur in manus tuas, ſicut nunc vides.

‖ Amos. 2. 9.

31. Dixitque Dominus ad me: ‖ Ecce cœpi tibi tradere Sehon, & terram ejus, incipe poſſidere eam.

32. Egreſſuſque eſt Sehon obviam nobis cum omni populo ſuo ad prælium in Jaſa.

33. Et tradidit eum Dominus Deus noſter nobis: percuſſimuſque eum cum filiis ſuis & omni populo ſuo.

34. Cunctaſque urbes in tempore illo cepimus, interfectis habitatoribus earum, viris ac mulieribus & parvulis: non reliquimus in eis quidquam.

35. Abſque jumentis, quæ in partem venere prædantium, & ſpoliis urbium, quas cepimus

36. ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, oppido quod in valle ſitum eſt, uſque Galaad. Non fuit vicus & civitas, quæ noſtras effugeret manus: omnes tradidit Dominus Deus noſter nobis.

37. abſque terra filiorum Ammon, ad quam non acceſſimus: & cunctis quæ adjacent torrenti Jeboc, & urbibus montanis, univerſiſque locis, à quibus nos prohibuit Dominus Deus noſter.

CAPUT III.

Pugna contra Og regem Baſan, & lectus ejus, atque ſors duarum tribuum & ſemis citra Jordanem: precatur Moyſes ut liceat ei Terram promiſſam ingredi.

Eodem ann. 2553. ‖ Num. 21. 33. Infr. 29. 7.

1. ITaque converſi aſcendimus per iter Baſan: ‖ egreſſuſque eſt Og rex Baſan in occurſum nobis cum populo ſuo ad bellandum in Edrai.

‖ Num. 21. 34.

2. Dixitque Dominus ad me: Ne timeas eum: quia in manu tua traditus eſt cum omni populo ac terra ſua: facieſque ei ‖ ſicut feciſti Sehon regi Amorrhæorum, qui habitavit in Heſebon.

‖ Num. 21. 35.

3. ‖ Tradidit ergo Dominus Deus noſter in manibus noſtris etiam Og regem Baſan, & univerſum populum ejus: percuſſimuſque eos uſque ad internecionem,

4. vaſtantes cunctas civitates illius uno tempore: non fuit oppidum, quod nos effugeret: ſexaginta urbes, omnem regionem Argob regni Og in Baſan.

5. Cunctæ urbes erant munitæ muris altiſſimis, portiſque & vectibus, abſque oppidis innumeris, quæ non habebant muros.

6. Et delevimus eos, ſicut feceramus Sehon regi Heſebon, diſperdentes omnem civitatem, viroſque ac mulieres & parvulos:

7. jumenta autem & ſpolia urbium diripuimus.

8. Tulimuſque illo in tempore terram de manu duorum regum Amorrhæorum, qui erant trans Jordanem: à torrente Arnon uſque ad montem Hermon,

9. quem Sidonii Sarion vocant, & Amorrhæi Sanir *:

**Alii hon Sion, Antilibano contiguum Infr. 4. 48.*

10. omnes civitates, quæ ſitæ ſunt in planitie, & univerſam Terram Galaad & Baſan uſque ad Selcha & Edrai civitates regni Og in Baſan.

11. Solus quippe Og rex Baſan reſtiterat de ſtirpe gigantum. Monſtratur lectus ejus ferreus, qui eſt in Rabbath filiorũ Ammon, novem cubitos habens longitudinis, & quatuor latitudinis ad menſuram cubiti virilis manus.

‖ Num. 32. 33.

12. Terramque poſſedimus tempore illo ab Aroer, quæ eſt ſuper ripam torrentis Arnon, uſque ad mediam partem montis Galaad: & civitates illius ‖ dedi Ruben & Gad:

13. Reliquam autem partem Galaad, & omnem Baſan regni Og, tradidi mediæ tribui Manaſſe, omnem regionem Argob: cunctaque Baſan vocatur Terra gigantum.

14. Jair filius Manaſſe poſſedit omnem regionem Argob uſque ad terminos Geſſuri, & Machati. Vocavitque ex nomine ſuo Baſan, Havoth Jair, ideſt, Villas Jair, uſque in præſentem diem.

15. Machir quoque dedi Galaad.

16. Et tribubus Ruben & Gad dedi de Terra Galaad uſque ad Torrentem Arnon medium torrentis, & confinium uſque ad torrentem Jeboc, qui eſt terminus filiorum Ammon:

17. & planitiem ſolitudinis, atque Jordanem, & terminos Cenereth uſque ad mare deſerti, quod eſt ſalſiſſimum, ad radices montis Phaſga contra orientem.

18. Præcepique vobis in tempore illo, dicens: Dominus Deus veſter dat vobis terram hanc in hæreditatem, expediti præcedite fratres veſtros filios Iſrael omnes viri robuſti:

19. abſque uxoribus, & parvulis, atque jumentis. Novi enim quòd plura habeatis pecora, & in urbibus remanere debebunt, quas tradidi vobis,

20. donec requiem tribuat Dominus fratribus veſtris, ſicut vobis tribuit: & poſſideant ipſi etiam Terram, quam daturus eſt eis trans Jordanem: tunc revertetur unuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, quam dedi vobis.

21. ‖ Joſue quoque in tempore illo præcepi, dicens: Oculi tui viderunt quæ fecit Dominus Deus veſter duobus his regibus: ſic faciet omnibus regnis, ad quæ tranſiturus es.

22. Ne timeas eos: Dominus enim Deus veſter pugnabit pro vobis.

23. Precatuſque ſum Dominum in tempore illo, dicens:

24. Domine Deus, tu cœpiſti oſtendere ſervo tuo magnitudinem tuam, manumque fortiſſimam: neque enim eſt alius Deus, vel in cœlo, vel in terra, qui poſſit facere opera tua, & comparari fortitudini tuæ.

25. Tranſibo igitur, & videbo Terram hanc optimam trans Jordanem, & montem iſtum egregium, & Libanum.

26. Iratuſque eſt Dñs mihi propter vos, nec exaudivit me, ſed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultrà loquaris de hac re ad me.

27. Aſcende cacumen Phaſgæ, & oculos tuos circumfer ad occidentem & ad aquilonem, auſtrumque & orientem, & aſpice.

|| *Infr. 31. 2. & 34. 4.* || Nec enim tranſibis Jordanem iſtum.

28. Præcipe Joſue, & corrobora eum atque conſorta: quia ipſe præcedet populum iſtum, & dividet eis Terram quam viſurus es.

29. Manſimuſque in valle contra fanum Phogor.

CAPUT IV.

Exhortatur Moyſes ad ſervanda Dei præcepta, comminando tranſgreſſoribus, prohibet omnem imaginem quæ ad idololatriam induceret, ſuam prædicit mortem, treſque urbes refugii ſeparat.

1. ET nunc Iſrael audi præcepta & judicia, quæ ego doceo te: ut faciens ea, vivas, & ingrediens poſſideas Terram, quam Dominus Deus patrum veſtrorum daturus eſt vobis.

2. Non addetis ad verbum, quod vobis loquor, nec auferetis ex eo: cuſtodite mandata Domini Dei veſtri, quæ ego præcipio vobis.

|| *Num. 25. 4.* 3. || Oculi veſtri viderunt omnia quæ fecit Dominus contra Beelphegor, quomodo contriverit omnes cultores ejus de medio veſtri.

4. Vos autem qui adhæretis Dño Deo veſtro, vivitis univerſi uſque in præſentem diem.

5. Scitis quòd docuerim vos præcepta atque juſtitias, ſicut mandavit mihi Dominus Deus meus: ſic facietis ea in Terra, quam poſſeſſuri eſtis:

6. & obſervabitis & implebitis opere. Hæc eſt enim veſtra ſapientia, & intellectus coram populis, ut audientes univerſa præcepta hæc, dicant: En populus ſapiens & intelligens, gens magna.

7. Nec eſt alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes ſibi, ſicut Deus noſter adeſt cunctis obſecrationibus noſtris.

8. Quæ eſt enim alia gens ſic inclyta, ut habeat cæremonias, juſtaque judicia, & univerſam legem, quam ego proponam hodie ante oculos veſtros?

9. Cuſtodi igitur temetipſum, & animam tuam ſolicitè. Ne obliviſcaris verborum, quæ viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo cunctis diebus vitæ tuæ. Docebis ea filios ac nepotes tuos,

10. à die in quo ſtetiſti coram Domino Deo tuo in Horeb, quando Dominus locutus eſt mihi dicens: Congrega ad me populum, ut audiant ſermones meos, & diſcant timere me omni tempore quo vivunt in terra, doceantque filios ſuos.

11. Et acceſſiſtis ad radices montis, qui ardebat uſque ad cœlum: erantque in eo tenebræ, & nubes, & caligo.

12. Locutuſque eſt Dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum ejus audiſtis, & formam penitùs non vidiſtis,

13. Et oſtendit vobis pactum ſuum, quod præcepit ut faceretis, & || decem verba, || *Exod. 20. 21. 22. & 23. capitibus.*
quæ ſcripſit in duabus tabulis lapideis.

14. Mihique mandavit in illo tempore ut docerem vos cæremonias & judicia, quæ facere deberetis in Terra, quam poſſeſſuri eſtis.

15. Cuſtodite igitur ſolicitè animas veſtras. * Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem, * *Vide Exod. 24. 10.*
in die qua locutus eſt vobis Dominus in Horeb de medio ignis:

16. ne fortè decepti faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut imaginem maſculi vel feminæ,

17. ſimilitudinem omnium jumentorum quæ ſunt ſuper terram, vel avium ſub cęlo volantium.

18. atque reptilium, quæ moventur in terra, ſive piſcium qui ſub terra morantur in aquis:

19. ne fortè elevatis oculis ad cęlum, videas Solem & Lunam, & omnia aſtra cœli, & errore deceptus adores ea & colas quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus quæ ſub cœlo ſunt.

20. Vos autem tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum hæreditarium, ſicut eſt in præſenti die.

21. || Iratuſque eſt Dominus contra me || *Sup. 1. 37.*
propter ſermones veſtros, & juravit ut non tranſirem Jordanem, nec ingrederer Terram optimam, quam daturus eſt vobis.

22. Ecce morior in hac humo, non tranſibo Jordanem: vos tranſibitis, & poſſidebitis terram egregiam,

23. Cave ne quando obliviſcaris pacti Domini Dei tui, quod pepigit tecum: & facias tibi ſculptam ſimilitudinem eorum, quæ fieri Dominus prohibuit:

24. || quia Dominus Deus tuus ignis con- || *Hebr. 12. 29.*
ſumens eſt, Deus æmulator.

25. Si genueritis filios ac nepotes, & morati fueritis in Terra, deceptique feceritis vobis aliquam ſimilitudinem, patrantes malum coram Domino Deo veſtro, ut eum ad iracundiam provocetis,

26. teſtes invoco hodie cœlum & terram, citò perituros vos eſſe de Terra, quam tranſito Jordane poſſeſſuri eſtis. Non habitabitis in ea longo tempore, ſed delebit vos Dominus,

27. atque diſperget in omnes gentes, & remanebitis pauci in nationibus, ad quas vos ducturus eſt Dominus.

28. Ibique ſervietis diis, qui hominum manu fabricati ſunt, ligno & lapidi qui non vident, nec audiunt, nec comedunt, nec odorantur.

29. Cùmque quæſieris ibi Dominum Deum tuum, invenies eum: ſi tamen toto corde quæſieris & tota tribulatione animæ tuæ.

30. Poſtquàm te invenerint omnia quæ prædicta ſunt, noviſſimo tempore reverteris ad Dominum Deum tuum, & audies vocem ejus.

31. Quia Deus miſericors, Dominus Deus tuus eſt: non dimittet te, nec omnino dele-

bit,

bit, neque oblivīſcetur pacti, in quo juravit patribus tuis.

32. Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te ex die quo creavit Deus hominem ſuper terram, à ſummo cœlo uſque ad ſummum ejus, ſi facta eſt aliquando hujuſcemodi res, aut unquam cognitum eſt,

33. ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, ſicut tu audiſti & vidiſti:

34. ſi fecit Deus ut ingrederetur, & tolleret ſibi Gentem de medio nationum, per tentationes, ſigna, atque portenta, per pugnam, & robuſtam manum, extentumque brachium, & horribiles viſiones juxta omnia quæ fecit pro vobis Dominus Deus veſter in Ægypto, videntibus oculis tuis:

35. ut ſcires quoniam Dominus ipſe eſt Deus, & non eſt alius præter eum.

36. De cœlo te fecit audire vocem ſuam, ut doceret te, & in terra oſtendit tibi ignem ſuum maximum, & audiſti verba illius de medio ignis,

37. quia dilexit patres tuos, & elegit ſemen eorum poſt eos. || Eduxitque te præcedens in virtute ſua magna ex Ægypto,

|| *Exod.* 13. 21.

38. ut deleret nationes maximas & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te, daretque tibi terram earum in poſſeſſionem, ſicut cernis in præſenti die.

39. Scito ergo hodie, & cogitato in corde tuo, quòd Dominus ipſe ſit Deus in cœlo ſurſum, & in terra deorſum, & non ſit alius.

40. Cuſtodi præcepta ejus atque mandata, quæ ego præcipio tibi; ut benè ſit tibi; & filiis tuis poſt te, & permaneas multo tempore ſuper Terram, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi.

41. || Tunc ſeparavit Moyſes tres civitates trans Jordanem ad Orientalem plagam,

|| *Num.* 35. 14.

42. ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum ſuum, nec ſibi fuerit inimicus ante unum & alterum diem, & ad harum aliquam urbium poſſit evadere?

43. || Boſor in ſolitudine, quæ ſita eſt in terra campeſtri de tribu Ruben: & Ramoth in Galaad, quæ eſt in tribu Gad: & Golan in Baſan, quæ eſt in tribu Manaſſe.

|| [illegible] 20. 8.

44. Iſta eſt lex, quam propoſuit Moyſes coram filiis Iſrael,

45. & hæc teſtimonia & cæremoniæ atque judicia, quæ locutus eſt ad filios Iſrael, quando egreſſi ſunt de Ægypto,

46. Trans Jordanem in valle contra fanum Phogor in terra Sehòn regis Amorrhæi, qui habitavit in Heſebon, quem percuſſit Moyſes. Filii quoque Iſrael egreſſi ex Ægypto:

47. poſſederunt terram ejus, & terram Og regis Baſan, duorum regum Amorræorum, qui erant trans Jordanem ad ſolis ortum:

48. Ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon, uſque ad montem Sion, qui eſt & Hermon,

49. omnem planitiem trans Jordanem ad Orientalem plagam, uſque ad mare ſolitudinis, & uſque ad radices montis Phaſga.

CAPUT V.

Præceptorum decalogi repetitio & explanatio; & de timore filiorum Iſrael, cùm Dei vocem audiſſent, & montem ardere vidiſſent.

1. VOcavitque Moyſes omnem Iſraelem, & dixit ad eum: Audi Iſrael cæremonias atque judicia, quæ ego loquor in auribus veſtris hodie: diſcite ea, & opere complete.

Eodem anno M. 2553. menſe 11. ann. 40. ab exitu.

2. Dominus Deus noſter pepigit nobiſcum fœdus in Horeb.

3. Non cum patribus noſtris iniit pactum, ſed nobiſcum qui in præſentiarum ſumus, & vivimus.

4. Facie ad faciem locutus eſt nobis in monte de medio ignis.

5. Ego ſequeſter & medius fui inter Dominum & vos in tempore illo, ut annuntiarem vobis verba ejus. Timuiſtis enim ignem, & non aſcendiſtis in montem, & ait:

6. || Ego Dominus Deus tuus, qui eduxi te de Terra Ægypti, de domo ſervitutis.

|| *Exod.* 20. 2. *Lev.* 26. 1. *Pſal.* 80. 11.

7. || Non habebis deos alienos in conſpectu meo.

|| *Exod.* 20. 3. *Pſal.* 80. 10.

8. || Non facies tibi ſculptile, nec ſimilitudinem omnium, quæ in cœlo ſunt deſuper, & quæ in terra deorſum, & quæ verſantur in aquis ſub terra.

|| *Exod.* 20. 4. *Lev.* 26. 1. *Pſal.* 96. 7.

9. || Non adorabis ea, & non coles. Ego enim ſum Dominus Deus tuus: Deus æmulator, reddens iniquitatem patrum ſuper filios in tertiam & quartam generationem his qui oderunt me,

|| *Exod.* 34. 14.

10. & faciens miſericordiam in multa millia diligentibus me, & cuſtodientibus præcepta mea.

11. || Non uſurpabis nomen Domini Dei tui fruſtra: quia non erit impunitus qui ſuper re vana nomen ejus aſſumpſerit.

|| *Exod.* 20. 7. *Levit.* 19. 12. *Matth.* 5. 33.

12. Obſerva diem Sabbati, ut ſanctifices eum, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus.

13. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.

14. || Septimus dies Sabbati eſt, ideſt, requies Domini Dei tui. Non facies in eo quidquam operis tu, & filius tuus, & filia, ſervus & ancilla, & bos, & aſinus, & omne jumentum tuum, & peregrinus qui eſt intra portas tuas: ut requieſcat ſervus tuus, & ancilla tua, ſicut & tu.

|| *Gen.* 2. 2. *Exod.* 20. 10. *Hebr.* 4. 4.

15. Memento quòd & ipſe ſervieris in Ægypto, & eduxerit te inde Dominus Deus tuus in manu forti, & brachio extento. Idcircò præcepit tibi ut obſervares diem Sabbati.

16. || Honora patrem tuum & matrem, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus, ut longo vivas tempore, & benè ſit tibi in Terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi.

|| *Exod.* 20. 12. *Eccli.* 3. 9. *Matt.* 15. 4. *Marc.* 7. 10. *Epheſ.* 6. 2.

17. Non occides.

18. Neque mœchaberis.

19. Furtumque non facies.

20. Nec loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.

21. || Non concupiſces uxorem proximi tui: non domum, non agrum, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, & univerſa quæ illius ſunt.

|| *Matth.* 5. 28. *Rom.* 7. 7.

22. Hæc verba locutus eſt Dominus ad om-

Digitized by Google

nem multitudinem veſtram in monte de medio ignis & nubis, & caliginis, voce magna, nihil addens ampliùs: & ſcripſit ea in duabus tabulis lapideis, quas tradidit mihi.

23. Vos autem poſtquam audiſtis vocem de medio tenebrarum, & montem ardere vidiſtis, acceſſiſtis ad me omnes principes tribuum, & majores natu, atque dixiſtis:

24. Ecce oſtendit nobis Dominus Deus noſter majeſtatem & magnitudinem ſuam: vocem ejus audivimus de medio ignis, & probavimus hodie, quòd loquente Deo cum homine, vixerit homo.

25. Cur ergo moriemur, & devorabit nos ignis hic maximus? Si enim audierimus ultrà vocem Domini Dei noſtri, moriemur.

26. Quid eſt omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur ſicut nos audivimus, & poſſit vivere?

27. Tu magis accede: & audi cuncta quæ dixerit Dominus Deus noſter tibi: loquerisque ad nos, & nos audientes faciemus ea.

28. Quod cùm audiſſet Dominus, ait ad me: Audivi vocem verborum populi hujus quæ locuti ſunt tibi: benè omnia ſunt locuti.

29. Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me, & cuſtodiant univerſa mandata mea in omni tempore, ut benè ſit eis & filiis eorum in ſempiternum?

30. Vade & dic eis: Revertimini in tentoria veſtra.

31. Tu verò hic ſta mecum, & loquar tibi omnia mandata mea, & cæremonias atque judicia: quæ docebis eos, ut faciant ea in Terra, quam dabo illis in poſſeſſionem.

32. Cuſtodite igitur & facite quæ præcepit Dominus Deus vobis: non declinabitis neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram:

33. ſed per viam, quam præcepit Dominus Deus veſter, ambulabitis, ut vivatis, & benè ſit vobis, & protelentur dies in terra poſſeſſionis veſtræ.

CAPUT VI.

Dominus ex toto corde diligendus, ejuſque mandata ſolicitè ſervanda, & poſteris inculcanda.

Eodem anno M. 2553. menſe 11. ann. 40. ab exitu.

1. HÆc ſunt præcepta, & cæremoniæ, atque judicia, quæ mandavit Dominus Deus veſter ut docerem vos, & faciatis ea in Terra, ad quam tranſgredimini poſſidendam:

2. ut timeas Dominum Deum tuum, & cuſtodias omnia mandata & præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi, & filiis, ac nepotibus tuis, cunctis diebus vitæ tuæ, ut prolongentur dies tui.

3. Audi Iſrael, & obſerva ut facias quæ præcepit tibi Dominus, & benè ſit tibi, & multipliceris amplius, ſicut pollicitus eſt Dominus Deus patrum tuorum tibi terram lacte & melle manantem.

4. Audi Iſrael, Dominus Deus noſter, Dominus unus eſt.

|| Infr. 11. 13. Matth. 22. 37. Marc. 12. 30. Luc. 10. 27.

5. || Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.

6. Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo;

7. & narrabis ea filiis tuis, & meditaberis in eis ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque conſurgens.

8. Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos,

9. ſcribeſque ea in limine & oſtiis domus tuæ.

10. Cùmque introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram, pro qua juravit patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob: & dederit tibi civitates magnas & optimas, quas non ædificaſti,

11. domos plenas cunctarum opum, quas non extruxiſti, ciſternas, quas non fodiſti, vineta & oliveta, quæ non plantaſti,

12. & comederis, & ſaturatus fueris:

13. cave diligenter, ne obliviſcaris Domini, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo ſervitutis. || Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſervies, ac per nomen illius jurabis. || Infr. 10. 20. Matt. 4. 10. Luc. 4. 8.

14. Non ibitis poſt deos alienos cunctarum Gentium, quæ in circuitu veſtro ſunt:

15. quoniam Deus æmulator, Dominus Deus tuus in medio tui: nequando iraſcatur furor Domini Dei tui contra te, & auferat te de ſuperficie terræ.

16. || Non tentabis Dominum Deum tuum, ſicut tentaſti in loco tentationis. || Matt. 4. 7. Luc. 4. 12.

17. Cuſtodi præcepta Domini Dei tui, ac teſtimonia & cæremonias, quas præcepit tibi:

18. & fac quod placitum eſt & bonum in conſpectu Domini, ut benè ſit tibi: & ingreſſus poſſideas terram optimam, de qua juravit Dominus patribus tuis,

19. ut deleret omnes inimicos tuos coram te, ſicut locutus eſt.

20. Cùmque interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid ſibi volunt teſtimonia hæc, & cæremoniæ, atque judicia, quæ præcepit Dominus Deus noſter nobis?

21. dices ei: Servi eramus Pharaonis in Ægypto, & eduxit nos Dominus de Ægypto in manu forti:

22. fecitque ſigna atque prodigia magna & peſſima in Ægypto contra Pharaonem, & omnem domum illius, in conſpectu noſtro,

23. & eduxit nos inde, ut introductis daret Terram, ſuper qua juravit patribus noſtris.

24. Præcepitque nobis Dominus, ut faciamus omnia legitima hæc, & timeamus Dominum Deum noſtrum, ut benè ſit nobis cunctis diebus vitæ noſtræ, ſicut eſt hodie.

25. Eritque noſtri miſericors, ſi cuſtodierimus, & fecerimus omnia præcepta ejus coram Domino Deo noſtro, ſicut mandavit nobis.

CAPUT VII.

Nulla cum Gentibus ſocietas contrahenda, ſed earum aræ, luci, ac ſimulachra delenda: memoratis Dei beneficiis promittit in omnibus auxilium & ubertatem, modò ejus præcepta obſervent.

Eodem anno M. 2553. menſe 11. anno 40. ab exitu. || Exod. 23. 23. & 33. 2.

1. CUm introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, quam poſſeſſurus ingredieris, & deleverit Gentes multas coram te, || Hethæum, & Gergezæum, & Amorrhæum, Chananæum, & Pherezæum, & Hevæum, & Jebuſæum, ſeptem Gentes multò majoris numeri quàm tu es, & robuſtiores te:

2. tradideritque eas Dominus Deus tuus tibi, percuties eas uſque ad internecionem. ‖ Non inibis cum eis fœdus, nec miſereberis earum,

Exod. 23. 32. & 34. 15. 16.

3. neque ſociabis cum eis conjugia. Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam illius accipies filio tuo:

4. quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur me, & ut magis ſerviat diis alienis: iraſceturque furor Domini, & delebit te citò.

5. Quin potius hæc facietis eis: ‖ Aras eorum ſubvertite, & confringite ſtatuas, lucoſque ſuccidite, & ſculptilia comburite.

‖ Exod. 23. 24. Infr. 12. 3. & 16. 21.

6. ‖ Quia populus ſanctus es Domino Deo tuo. ‖ Te elegit Dominus Deus tuus, ut ſis ei populus peculiaris de cunctis populis, qui ſunt ſuper terram.

‖ Inf. 14. 2. ‖ Infr. 26. 18.

7. Non quia cunctas gentes numero vincebatis, vobis junctus eſt Dominus, & elegit vos, cùm omnibus ſitis populis pauciores:

8. ſed quia dilexit vos Dominus, & cuſtodivit juramentum, quod juravit patribus veſtris: eduxitque vos in manu forti, & redemit de domo ſervitutis, de manu Pharaonis regis Ægypti.

9. Et ſcies, quia Dominus Deus tuus, ipſe eſt Deus fortis & fidelis, cuſtodiens pactum & miſericordiam diligentibus ſe, & his qui cuſtodiunt pręcepta ejus, in mille generationes:

10. & reddens odientibus ſe ſtatim, ita ut diſperdat eos, & ultrà non differat, protinus eis reſtituens quod merentur.

11. Cuſtodi ergo præcepta & cæremonias atque judicia, quæ ego mando tibi hodie ut facias.

12. Si poſtquàm audieris hæc judicia, cuſtodieris ea & feceris, cuſtodiet & Dominus Deus tuus pactum tibi, & miſericordiam quam juravit patribus tuis:

13. & diliget te ac multiplicabit, benedicetque fructui ventris tui, & fructui terræ tuæ, frumento tuo, atque vindemiæ, oleo, & armentis, gregibus ovium tuarum ſuper Terram, pro qua juravit patribus tuis ut daret eam tibi.

14. Benedictus eris inter omnes populos. ‖ Non erit apud te ſterilis utriuſque ſexus, tam in hominibus quàm in gregibus tuis.

‖ Exod. 23. 26.

15. Auferet Dominus à te omnem languorem: & infirmitates Ægypti peſſimas, quas noviſti, non inferet tibi, ſed cunctis hoſtibus tuis.

16. Devorabis omnes populos, quos Dominus Deus tuus daturus eſt tibi. Non parcet eis oculus tuus, nec ſervies diis eorum, ne ſint in ruinam tui.

17. Si dixeris in corde tuo: Plures ſunt gentes iſtæ quàm ego, quomodo potero delere eas?

18. noli metuere, ſed recordare quæ fecerit Dominus Deus tuus Pharaoni, & cunctis Ægyptiis.

19. plagas maximas, quas viderunt oculi tui, & ſigna atque portenta, manumque robuſtam, & extentum brachium, ut educeret te Dominus Deus tuus: ſic faciet cunctis populis, quos metuis.

20. ‖ Inſuper & crabrones mittet Dominus Deus tuus in eos, donec deleat omnes, atque diſperdat, qui te fugerint, & latere potuerint.

‖ Exod. 23. 28. Joſ. 24. 12.

21. Non timebis eos, quia Dñs Deus tuus in medio tui eſt, Deus magnus & terribilis:

22. ipſe conſumet nationes has in conſpectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris eas delere pariter: ne fortè multiplicentur contra te beſtiæ terræ.

23. Dabitque eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo: & interficiet illos donec penitus deleantur.

24. Tradetque reges eorum in manus tuas, & diſperdes nomina eorum ſub cœlo: nullus poterit reſiſtere tibi, donec conteras eos.

25. ‖ Sculptilia eorum igne combures: non concupiſces argentum & aurum, de quibus facta ſunt, neque aſſumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio eſt Domini Dei tui.

‖ 2. Mac. 12. 40.

26. Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam, ne fias anathema, ſicut & illud eſt. Quaſi ſpurcitiam deteſtaberis, & velut inquinamentum ac ſordes abominationi habebis, quia anathema eſt.

CAPUT VIII.

Commemorantur beneficia & afflictiones quæ Dominus eis in deſerto immiſerat, ne illorum & Dei ſui fiant immemores.

Eodem anno M. 2553. menſe 11. anno 40. ab exitu.

1. OMne mandatum, quod ego præcipio tibi hodie, cave diligenter ut facias: ut poſſitis vivere, & multiplicemini, ingreſſique poſſideatis Terram, pro qua juravit Dominus patribus veſtris.

2. Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per deſertum, ut affligeret te, atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo verſabantur, utrùm cuſtodires mandata illius, an non.

3. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna, quod ignorabas tu & patres tui: ut oſtenderet tibi quòd non ‖ in ſolo pane vivat homo, ſed in omni verbo quod egreditur de ore Dei.

‖ Matt. 4. 4. Luc. 4. 4.

4. Veſtimentum tuum, quo operiebaris, nequaquam vetuſtate defecit, & pes tuus non eſt ſubtritus, en quadrageſimus annus eſt.

5. Ut recogites in corde tuo, quia ſicut erudit filium ſuum homo, ſic Dominus Deus tuus erudivit te,

6. ut cuſtodias mandata Domini Dei tui, & ambules in viis ejus, & timeas eum.

7. Dominus enim Deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarumque & fontium: in cujus campis & montibus erumpunt fluviorum abyſſi:

8. terram frumenti, hordei, ac vinearum, in qua ficus, & malogranata, & oliveta naſcuntur: terram olei ac mellis.

9. Ubi abſque ulla penuria comedes panem tuum, & rerum omnium abundantia perfrueris: cujus lapides ferrum ſunt, & de montibus ejus æris metalla fodiuntur:

10. ut cùm comederis, & ſatiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo pro terra optima, quam dedit tibi.

11. Obſerva, & cave nequando obliviſcaris Domini Dei tui, & negligas mandata ejus atque judicia & cæremonias, quas ego præcipio tibi hodie:

12. ne

Digitized by Google

12. ne poſtquàm comederis & ſatiatus fueris, domos pulchras ædificaveris, & habitaveris in eis,

13. habuerisque armenta boum, & ovium greges, argenti & auri, cunctarumque rerum copiam,

14. elevetur cor tuum: & non reminiſcaris Domini Dei tui, qui eduxit te de Terra Ægypti, de domo ſervitutis:

15. & ductor tuus fuit in ſolitudine magna atque terribili, || in qua erat ſerpens flatu adurens, & ſcorpio ac dipſas, & nullæ omnino aquæ: || qui eduxit rivos de petra duriſſima,

|| *Num. 20. 9. 21. 6.* || *Exod. 17. 6.* || *Exod. 16. 14.*

16. & || cibavit te Manna in ſolitudine, quod neſcierunt patres tui. Et poſtquàm afflixit ac probavit, ad extremum miſertus eſt tui,

17. ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea, & robur manus meæ, hæc mihi omnia præſtiterunt.

18. Sed recorderis Domini Dei tui, quòd ipſe vires tibi præbuerit, ut impleret pactum ſuum, ſuper quo juravit patribus tuis, ſicut præſens indicat dies.

19. Sin autem oblitus Domini Dei tui, ſecutus fueris deos alienos, coluerisque illos & adoraveris: ecce nunc prædico tibi quòd omninò diſpereas.

20. Sicut Gentes, quas delevit Dominus in introitu tuo, ita & vos peribitis, ſi inobedientes fueritis voci Domini Dei veſtri.

CAPUT IX.

Reprimitur elatio, ne futuras victorias ſibi, ſed ſoli Domino aſcribant, cùm ſemper Deo adverſati ſint.

Eodem anno M. 2553. menſe 11. ann. 40. ab exitu.

1. AUdi Iſrael: Tu tranſgredieris hodie Jordanem, ut poſſideas nationes maximas & fortiores te, civitates ingentes & ad cœlum uſque muratas,

2. populum magnum atque ſublimem, filios Enacim, quos ipſe vidiſti, & audiſti, quibus nullus poteſt ex adverſo reſiſtere.

3. Scies ergo hodie quòd Dominus Deus tuus ipſe tranſibit ante te, ignis devorans atque conſumens, qui conterat eos & deleat atque diſperdat ante faciem tuam velociter, ſicut locutus eſt tibi.

4. Ne dicas in corde tuo, cùm deleverit eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo: Propter juſtitiam meam introduxit me Dominus ut terram hanc poſſiderem, cùm propter impietates ſuas iſtæ deletæ ſint nationes.

5. Neque enim propter juſtitias tuas, & æquitatem cordis tui ingredieris ut poſſideas terras earum: ſed quia illæ egerunt impiè, introeunte te deletæ ſunt: & ut compleret verbum ſuum Dominus, quod ſub juramento pollicitus eſt patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob.

6. Scito ergo quòd non propter juſtitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in poſſeſſionem, cùm duriſſimæ cervicis ſis populus.

7. Memento, & ne obliviſcaris, quomodo ad iracundiam provocaveris Dominum Deum tuum in ſolitudine. Ex eo die, quo egreſſus es ex Ægypto uſque ad locum iſtum, ſemper adverſum Dominum contendiſti.

8. || Nam & in Horeb provocaſti eum, & iratus delere te voluit, || *Exod. 17. 6. & 19. 3.*

9. Quando aſcendi in montem, ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiſcum Dominus: & perſeveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens, & aquam non bibens.

10. || Deditque mihi Dominus duas tabulas lapideas ſcriptas digito Dei, & continentes omnia verba quæ vobis locutus eſt in monte de medio ignis, quando concio populi congregata eſt. || *Exod. 31. 18. & 32. 15.*

11. Cùmque tranſiſſent quadraginta dies, & totidem noctes, dedit mihi Dominus duas tabulas lapideas, tabulas fœderis:

12. dixitque mihi: || Surge, & deſcende hinc citò: quia populus tuus, quem eduxiſti de Ægypto, deſeruerunt velociter viam, quam demonſtraſti eis, feceruntque ſibi conflatile, || *Exod. 32. 7.*

13. Rurſumque ait Dominus ad me: Cerno quòd populus iſte duræ cervicis ſit:

14. dimitte me ut conteram eum, & deleam nomen ejus de ſub cœlo, & conſtituam te ſuper Gentem, quæ hac major & fortior ſit.

15. Cùmque de monte ardente deſcenderem, & duas tabulas fœderis utraque tenerem manu,

16. vidiſſemque vos peccaſſe Domino Deo veſtro, & feciſſe vobis vitulum conflatilem, ac deſeruiſſe velociter viam ejus, quam vobis oſtenderat:

17. projeci tabulas de manibus meis, confregique eas in conſpectu veſtro.

18. Et procidi ante Dominum ſicut prius, quadraginta diebus & noctibus panem non comedens, & aquam non bibens, propter omnia peccata veſtra quæ geſſiſtis contra Dominum, & eum ad iracundiam provocaſtis:

19. timui enim indignationem & iram illius, qua adverſum vos concitatus, delere vos voluit. Et exaudivit me Dominus etiam hac vice.

20. Adverſum Aaron quoque vehementer iratus, voluit eum conterere, & pro illo ſimiliter deprecatus ſum.

21. Peccatum autem veſtrum quod feceratis, id eſt vitulum, arripiens, igne combuſſi, & in fruſta comminuens, omninoque in pulverem redigens, projeci in torrentem, qui de monte deſcendit.

22. || In incendio quoque & in tentatione, & in Sepulchris concupiſcentiæ provocaſtis Dominum: || *Num. 11. 1. & 16. 2. & 21. 5.*

23. & quando miſit vos de Cadesbarne, dicens: Aſcendite, & poſſidete Terram, quam dedi vobis, & contempſiſtis imperium Domini Dei veſtri, & non credidiſtis ei, neque vocem ejus audire voluiſtis:

24. ſed ſemper fuiſtis rebelles à die qua noſſe vos cœpi.

25. Et jacui coram Domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum ſuppliciter deprecabar, ne deleret vos ut fuerat comminatus:

26. & orans dixi: Domine Deus, ne diſperdas populum tuum, & hæreditatem tuam, quam redemiſti in magnitudine tua, quos eduxiſti de Ægypto in manu forti.

Digitized by Google

27. Recordare ſervorum tuorum, Abraham, Iſaac, & Jacob: ne aſpicias duritiam populi hujus, & impietatem atque peccatum:

28. ne fortè dicant habitatores terræ, de qua eduxiſti nos: Non poterat Dominus introducere eos in terram, quam pollicitus eſt eis, & oderat illos: idcircò eduxit, ut interficeret eos in ſolitudine.

29. Qui ſicut populus tuus & hæreditas tua, & quos eduxiſti in fortitudine tua magna, & in brachio tuo extento.

CAPUT X.

Tabularum ſecundarum inſtauratio: Levitarum officia: timor & dilectio Dei ad ſervanda præcepta movere debent: præputium cordis circumcidendum, peregrini amandi, & per Dei nomen jurandum.

Eodem anno M. 2553. || Exod. 34. 1.

1. IN || tempore illo dixit Dominus ad me: Dola tibi duas tabulas lapideas, ſicut priores fuerunt, & aſcende ad me in montem: facieſque arcam ligneam,

2. & ſcribam in tabulis verba quæ fuerunt in his quas antè confregiſti, poneſque eas in arca.

3. Feci igitur arcam de lignis Setim. Cùmque dolaſſem duas tabulas lapideas inſtar priorum, aſcendi in montem, habens eas in manibus.

4. Scripſitque in tabulis, juxta id, quod priùs ſcripſerat, verba decem, quæ locutus eſt Dominus ad vos in monte de medio ignis, quando populus congregatus eſt: & dedit eas mihi.

5. Reverſuſque de monte, deſcendi, & poſui tabulas in arca, quam feceram, quæ hucuſque ibi ſunt, ſicut mihi præcepit Dominus.

|| Num. 33. 31. || Num. 20. 28. & 29. * id eſt ex Beroth, non autem ex Moſera. Num. 33. 32.

6. || Filii autem Iſrael moverunt caſtra ex Beroth filiorum Jacan in Moſera, ubi || Aaron mortuus, ac ſepultus eſt, pro quo, ſacerdotio functus eſt Eleazar filius ejus.

7. Inde * venerunt in Gadgad: de quo loco profecti, caſtrametati ſunt in Jetebatha, in Terra aquarum atque torrentium.

8. Eo tempore ſeparavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis Domini, & ſtaret coram eo in miniſterio, ac benediceret in nomine illius uſque in præſentem diem.

9. Quam ob rem non habuit Levi partem, neque poſſeſſionem cum fratribus ſuis: quia ipſe Dominus poſſeſſio ejus eſt, ſicut promiſit ei Dominus Deus tuus.

10. Ego autem ſteti in monte; ſicut priùs, quadraginta diebus ac noctibus: exaudivitque me Dominus etiam hac vice, & te perdere noluit.

11. Dixitque mihi: Vade, & præcede populum, ut ingrediatur, & poſſideat Terram, quam juravi patribus eorum ut traderem eis.

12. Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, ac ſervias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua:

13. cuſtodiaſque mandata Domini, & cæremonias ejus, quas ego hodie præcipio tibi ut benè ſit tibi?

14. En Domini Dei tui cœlum eſt, & cœlum cœli, terra, & omnia quæ in ea ſunt:

15. & tamen patribus tuis conglutinatus eſt Dominus, & amavit eos, elegitque ſemen eorum poſt eos, id eſt vos, de cunctis Gentibus, ſicut hodie comprobatur.

16. Circumcidite igitur præputium cordis veſtri, & cervicem veſtram ne induretis ampliùs.

17. quia Dominus Deus veſter, ipſe eſt Deus deorum, & Dominus dominantium, Deus magnus & potens, & terribilis, qui || perſonam non accipit, nec munera.

|| 2. Par. 19. 7. Job 34. 19. Sap. 6. 8. Eccli. 35. 15. Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Gal. 2. 6. || Sup. 6. 13. Matt. 4. 10. Luc. 4. 8.

18. Facit judicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum atque veſtitum.

19. Et vos ergo amate peregrinos, quia & ipſi fuiſtis advenæ in terra Ægypti.

20. || Dominum Deum tuum timebis, & ei ſoli ſervies: ipſi adhærebis, jurabiſque in nomine illius.

21. Ipſe eſt laus tua, & Deus tuus, qui fecit tibi hæc magnalia & terribilia, quæ viderunt oculi tui.

|| Gen. 46. 27. Exod. 1. 5.

22. || In ſeptuaginta animabus deſcenderunt patres tui in Ægyptum: & ecce nunc multiplicavit te Dominus Deus tuus ſicut aſtra cœli.

CAPUT XI.

Recenſentur varia Dei beneficia, multaque bona promittuntur ſervantibus ejus præcepta, mala autem non ſervantibus, hoc eſt benedictio & maledictio.

Eodem Anno M. 2553. Ant. Chr. 1451. menſe 11. ann. 40. ab exitu.

1. AMa itaque Dominum Deum tuum, & obſerva præcepta ejus & cæremonias, judicia atque mandata, omni tempore.

2. Cognoſcite hodie quæ ignorant filii veſtri, qui non viderunt diſciplinam Domini Dei veſtri, magnalia ejus & robuſtum manum, extentumque brachium.

3. ſigna & opera quæ fecit in medio Ægypti Pharaoni regi, & univerſæ terræ ejus,

4. omnique exercitui Ægyptiorum, & equis ac curribus: quomodo operuerint eos aquæ maris rubri, cùm vos perſequerentur, & deleverit eos Dominus uſque in præſentem diem:

5. vobiſque quæ fecerit in ſolitudine, donec veniretis ad hunc locum:

|| Num. 16. 1. || Num. 16. 32.

6. & || Dathan atque Abiron filiis Eliab, qui fuit filius Ruben: quos || aperto ore ſuo terra abſorbuit, cum domibus & tabernaculis, & univerſa ſubſtantia eorum, quam habebant in medio Iſrael.

7. Oculi veſtri viderunt omnia opera Domini magna, quæ fecit.

8. ut cuſtodiatis univerſa mandata illius, quæ ego hodie præcipio vobis, & poſſitis introire, & poſſidere Terram, ad quam ingredimini.

9. multoque in ea vivatis tempore: quam ſub juramento pollicitus eſt Dominus patribus veſtris, & ſemini eorum, lacte & melle manantem.

10. Terra enim, ad quam ingrederis poſſidendam, non eſt ſicut Terra Ægypti, de qua exiſti, ubi jacto ſemine in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ.

11. ſed montuoſa eſt & campeſtris, de cœlo expectans pluvias.

12. Quam Dominus Deus tuus ſemper inviſit, & oculi illius in ea ſunt à principio anni uſque ad finem ejus.

|| *Supr. 10. 12.* 13. || Si ergo obedieritis mandatis meis, quæ ego hodie præcipio vobis, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ſerviatis ei in toto corde veſtro, & in tota anima veſtra:

14. dabit pluviam terræ veſtræ temporaneam & ſerotinam, ut colligatis frumentum, & vinum, & oleum,

15. fœnumque ex agris ad paſcenda jumenta, & ut ipſi comedatis ac ſaturemini.

16. Cavete ne fortè decipiatur cor veſtrum, & recedatis à Domino, ſerviatiſque diis alienis, & adoretis eos.

17. Iratuſque Dominus claudat cœlum, & pluviæ non deſcendant, nec terra det germen ſuum, pereatiſque velociter de terra optima, quam Dominus daturus eſt vobis.

|| *Sup. 6. 6.* 18. || Ponite hæc verba mea in cordibus & in animis veſtris, & ſuſpendite ea pro ſigno in manibus, & inter oculos veſtros collocate.

19. Docete filios veſtros ut illa meditentur, quando ſederis in domo tua, & ambulaveris in via, & accubueris atque ſurrexeris.

20. Scribes ea ſuper poſtes & januas domus tuæ:

21. ut multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum, in terra, quam juravit Dominus patribus tuis, ut daret eis quamdiu cœlum imminet terræ.

‡ SABB. 4. TEMP. QUADR. EPIST. 2. 22. ‡ Si enim cuſtodieritis mandata quæ ego præcipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, adhærentes ei,

23. diſperdet Dominus omnes gentes iſtas ante faciem veſtram, & poſſidebitis eas, quæ majores & fortiores vobis ſunt.

|| *Joſ. 1. 3.* 24. || Omnis locus, quem calcaverit pes veſter, veſter erit. A deſerto, & à Libano, à flumine magno Euphrate uſque ad mare occidentale erunt termini veſtri.

25. Nullus ſtabit contra vos: terrorem veſtrum & formidinem dabit Dominus Deus veſter ſuper omnem terram, quam calcaturi eſtis, ſicut locutus eſt vobis.

26. En propono in conſpectu veſtro hodie benedictionem & maledictionem:

27. benedictionem, ſi obedieritis mandatis Dñi Dei veſtri quæ ego hodie præcipio vobis:

28. maledictionem, ſi non obedieritis mandatis Domini Dei veſtri, ſed receſſeritis de via, quam ego nunc oſtendo vobis, & ambulaveritis poſt deos alienos, quos ignoratis.

29. Cùm verò introduxerit te Dominus Deus tuus in Terram ad quam pergis habitandam, pones benedictionem ſuper montem Garizim, maledictionem ſuper montem Hebal:

30. qui ſunt trans Jordanem, poſt viam quæ vergit ad ſolis occubitum, in Terra Chananæi, qui habitat in campeſtribus contra Galgalam, quæ eſt juxta vallem tendentem & intrantem procul.

31. Vos enim tranſibitis Jordanem, ut poſſideatis Terram, quam Dñs Deus veſter daturus eſt vobis, ut habeatis, & poſſideatis illam.

32. Videte ergo ut impleatis cæremonias atque judicia, quæ ego hodie ponam in conſpectu veſtro.

CAPUT XII.

Præcipit exterminari idololatriam, decimas ac primitias reddi, ſacrificia certo loco exolvi, & comedi, ſanguinemque vitari.

1. HÆc ſunt præcepta atque judicia, quæ facere debetis in terra, quam Dominus Deus patrum tuorum daturus eſt tibi, ut poſſideas eam cunctis diebus, quibus ſuper humum gradieris. Eodem anno M. 2553. menſe 11. anno 40. ab exitu.

2. Subvertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes, quas poſſeſſuri eſtis, deos ſuos ſuper montes excelſos, & colles, & ſubter omne lignum frondoſum.

3. || Diſſipate aras eorum, & confringite ſtatuas, lucos igne comburite, & idola comminuite: diſperdite nomina eorum de locis illis. || *Sup. 7. 25. 2. Mac. 12. 40.*

4. Non facietis ita Domino Deo veſtro:

5. ſed ad locum, quem elegerit Dominus Deus veſter de cunctis tribubus veſtris, ut ponat nomen ſuum ibi, & habitet in eo, venietis:

6. & offeretis in loco illo holocauſta & victimas veſtras, decimas & primitias manuum veſtrarum, & vota atque donaria, primogenita boum & ovium.

7. Et comedetis ibi in conſpectu Domini Dei veſtri: ac lætabimini in cunctis, ad quæ miſeritis manum vos & domus veſtræ, in quibus benedixerit vobis Dominus Deus veſter.

8. Non facietis ibi quæ nos hìc facimus hodie, ſinguli quod ſibi rectum videtur.

9. Neque enim uſque in præſens tempus veniſtis ad requiem, & poſſeſſionem, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis.

10. Tranſibitis Jordanem, & habitabitis in Terra, quam Dominus Deus veſter daturus eſt vobis, ut requieſcatis à cunctis hoſtibus per circuitum: & abſque ullo timore habitetis

11. in loco quem elegerit Dominus Deus veſter, ut ſit nomen ejus in eo: illuc omnia quæ præcipio, conferetis, holocauſta, & hoſtias, ac decimas, & primitias manuum veſtrarum: & quidquid præcipuum eſt in muneribus, quæ vovebitis Domino

12. Ibi epulabimini coram Domino Deo veſtro, vos & filii ac filiæ veſtræ, famuli & famulæ, atque Levites qui in urbibus veſtris commorantur: neque enim habet aliam partem & poſſeſſionem inter vos.

13. Cave ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris:

14. ſed in eo, quem elegerit Dominus, in una tribuum tuarum offeres hoſtias, & facies quæcumque præcipio tibi.

15. Sin autem comedere volueris, & te eſus carnium delectaverit, occide, & comede juxta benedictionem Domini Dei tui, quam dedit tibi in urbibus tuis: ſive immundum fuerit, hoc eſt, maculatum & debile: ſive mundum, hoc eſt, integrum & ſine macula, quod offerri licet, ſicut capream & cervum, comedes,

16. abſque eſu dumtaxat ſanguinis, quem ſuper terram quaſi aquam effundes.

17. Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, & vini, & olei tui, primogenita armentorum & pecorum, & omnia quæ voveris, & ſponte offerre volueris, & primitias manuum tuarum:

Digitized by Google

18. ſed coram Domino Deo tuo comedes ea, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, tu & filius tuus & filia tua, & ſervus & famula, atque Levites qui manent in urbibus tuis: & lætaberis & reficieris coram Domino Deo tuo, in cunctis ad quæ extenderis manum tuam.

19. Cave ne derelinquas Levitem in omni tempore, quo verſaris in terra.

|| Gen. 28. 14. Exod. 34. 10. Infr. 19. 8. 20. ||Quando dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, ſicut locutus eſt tibi, & volueris veſci carnibus, quas deſiderat anima tua:

21. locus autem, quem elegerit Dominus Deus tuus ut ſit nomen ejus ibi, ſi procul fuerit, occides de armentis & pecoribus, quæ habueris, ſicut præcepi tibi, & comedes in oppidis tuis, ut tibi placet.

22. Sicut comeditur caprea & cervus, ita veſceris eis: & mundus & immnndus in commune veſcentur.

23. Hoc ſolùm cave, ne ſanguinem comedas: ſanguis enim eorum pro anima eſt: & idcircò nō debes animā comedere cum carnibus:

24. ſed ſuper terram fundes quaſi aquam,

25. ut benè ſit tibi & filiis tuis poſt te, cùm feceris quod placet in conſpectu Domini.

26. Quæ autem ſanctificaveris, & voveris Domino, tolles, & venies ad locum, quem elegerit Dominus:

27. & offeres oblationes tuas carnem & ſanguinem ſuper altare Domini Dei tui: ſanguinem hoſtiarum fundes in altari: carnibus autem ipſe veſceris.

28. Obſerva & audi omnia quæ ego præcipio tibi, ut benè ſit tibi & filiis tuis poſt te in ſempiternum, cùm feceris quod bonum eſt & placitum in conſpectu Domini Dei tui.

|| Inf. 19. 1. 29. || Quando diſperdiderit Dominus Deus tuus ante faciem tuam gentes, ad quas ingredieris poſſidendas, & poſſederis eas, atque habitaveris in terra earum:

30. cave ne imiteris eas, poſtquàm te fuerint introeunte ſubverſæ, & requiras cæremonias earum, dicens: Sicut coluerunt gentes iſtæ deos ſuos, ita & ego colam.

31. Non facies ſimiliter Domino Deo tuo. Omnes enim abominationes, quas averſatur Dominus, fecerunt diis ſuis, offerentes filios & filias, & comburentes igni.

32. Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino: nec addas quidquam, nec minuas.

CAPUT XIII.

Pſeudopropheta à Deo avertens occidi debet, quantumvis propinquus ſit vel amicus; imò & urbs vaſtari funditus, cujus habitatores id facere conati fuerint.

Eodem Anno M. 2553. Ant. Chr. 1451. menſe 11. ann. 40. ab exitu. 1. SI ſurrexerit in medio tui prophetes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, & prædixerit ſignum atque portentum,

2. & evenerit quod locutus eſt, & dixerit tibi: Eamus, & ſequamur deos alienos quos ignoras, & ſerviamus eis:

3. Non audies verba prophetæ illius aut ſomniatoris: quia tentat vos Dominus Deus veſter, ut palàm fiat utrùm diligatis eum an non, in toto corde, & in tota anima veſtra.

4. Dominum Deum veſtrum ſequimini, & ipſum timete, & mandata illius cuſtodite, & audite vocem ejus: ipſi ſervietis, & ipſi adhærebitis.

5. Propheta autem ille aut fictor ſomniorum interficietur: quia locutus eſt ut vos averteret à Domino Deo veſtro, qui eduxit vos de terra Ægypti, & redemit vos de domo ſervitutis: ut errare te faceret de via, quam tibi præcepit Dominus Deus tuus: & auferes malum de medio tui.

6. Si tibi voluerit perſuadere frater tuus filius matris tuæ, aut filius tuus vel filia, ſive uxor quæ eſt in ſinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Eamus, & ſerviamus diis alienis, quos ignoras tu, & patres tui,

7. cunctarum in circuitu gentium, quæ juxta vel procul ſunt, ab initio uſque ad finem Terræ,

8. non acquieſcas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus ut miſerearis & occultes eum,

9. ſed ſtatim interficies. || Sit primùm manus tua ſuper eum, & poſteà omnis populus mittat manum. || Infr. 17. 7.

10. Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abſtrahere à Domino Deo tuo, qui eduxit te de terra Ægypti, de domo ſervitutis:

11. ut omnis Iſrael audiens timeat, & nequaquā ultrà faciat quippiam hujus rei ſimile.

12. Si audieris in una urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum, dicentes aliquos:

13. Egreſſi ſunt filii Belial de medio tui, & averterunt habitatores urbis ſuæ, atque dixerunt: Eamus, & ſerviamus diis alienis quos ignoratis:

14. quære ſolicitè & diligenter, rei veritate perſpecta, ſi inveneris certum eſſe quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam,

15. ſtatim percuties habitatores urbis illius in ore gladii, & delebis eam, ac omnia, quæ in illa ſunt, uſque ad pecora.

16. Quidquid etiam ſupellectilis fuerit, congregabis in medio platearum ejus, & cum ipſa civitate ſuccendes, itaut univerſa conſumas Domino Deo tuo, & ſit tumulus ſempiternus: non ædificabitur ampliùs,

17. Et non adhærebit de illo anathemate quidquam in manu tua: ut avertatur Dominus ab ira furoris ſui, & miſereatur tui, multiplicetque te ſicut juravit patribus tuis,

18. quando audieris vocem Domini Dei tui, cuſtodiens omnia præcepta ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, ut facias quod placitum eſt in conſpectu Domini Dei tui.

CAPUT XIV.

Gentium ritus ſuper mortuo fugiendus: animalium mundorum & immundorum diſcretio: & decimas eſſe ſolvendas.

1. FIlii eſtote Domini Dei veſtri: non vos incidetis, nec facietis calvitium ſuper mortuo, Eodem ann. 2553.

2. || quoniam populus ſanctus es Domino || Sup. 7. 6. Inf. 26. 18.

Deo tuo: & te elegit ut ſis ei in populum peculiarem, de cunctis gentibus quæ ſunt ſuper terram.

Levit. 11. 4. 3. ‖ Ne comedatis quæ immunda ſunt.

4. Hoc eſt animal quod comedere debetis, bovem, & ovem, & capram,

5. cervum & capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum.

6. Omne animal, quod in duas partes findit ungulam, & ruminat, comedetis.

7. De his autem quæ ruminant, & ungulam non findunt, comedere non debetis, ut camelum, leporem, chœrogryllum: hæc quia ruminant, & non dividunt ungulam, immunda erunt vobis.

8. Sus quoque quoniam dividit ungulam, & non ruminat, immunda erit: carnibus eorum non veſcemini, & cadavera non tangetis.

9. Hæc comedetis ex omnibus quæ morantur in aquis: Quæ habent pinnulas & ſquamas, comedite:

10. quæ abſque pinnulis & ſquamis ſunt, ne comedatis, quia immunda ſunt.

11. Omnes aves mundas comedite.

12. Immundas ne comedatis: aquilam ſcilicet, & gryphem, & haliæetum,

13. ixion, & vulturem ac milvum juxta genus ſuum:

14. & omne corvini generis,

15. & ſtruthionem, ac noctuam, & larum, atque accipitrem juxta genus ſuum:

16. herodium ac cygnum, & ibin,

17. ac mergulum, porphyrionem, & nycticoracem,

18. onocrotalum, & charadrium, ſingula in genere ſuo, upupam quoque & veſpertilionem.

19. Et omne quod reptat & pennulas habet, immundum erit, & non comedetur.

20. Omne quod mundum eſt, comedite.

21. Quidquid autem morticinum eſt, ne veſcamini ex eo. Peregrino, qui intra portas tuas eſt, da ut comedat, aut vende ei: quia tu populus ſanctus Domini Dei tui es.
‖ Exod. 23. 19. & 34. 26. ‖ Non coques hœdum in lacte matris ſuæ.

22. Decimam partem ſeparabis de cunctis fructibus tuis qui naſcuntur in terra per annos ſingulos,

23. & comedes in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit, ut in eo nomen illius invocetur, decimam frumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis & ovibus tuis: ut diſcas timere Dominum Deum tuum omni tempore.

24. Cùm autem longior fuerit via, & locus quem elegerit Dominus Deus tuus, tibique benedixerit, nec potueris ad eum hæc cuncta portare,

25. vendes omnia, & in pretium rediges, portabiſque manu tua, & proficiſceris ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus:

26. & emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit, ſive ex armentis, ſive ex ovibus, vinum quoque & ſiceram, & omne quod deſiderat anima tua: & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua:

27. & Levites qui intra portas tuas eſt: cave ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in poſſeſſione tua.

28. Anno tertio ſeparabis aliam decimam ex omnibus quæ naſcuntur tibi eo tempore: & repones intra januas tuas.

29. Venietque Levites qui aliam non habet partem nec poſſeſſionem tecum, & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas ſunt, & comedent & ſaturabuntur: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum quæ feceris.

CAPUT XV.

Lex remiſſionis ſeptimi anni in quos exerceatur: de ſervo Hebræo qui noluerit manumitti: de primogenitis Domino ſanctificandis & comedendis.

1. SEptimo anno facies remiſſionem, *Eodem ann. 2553. Ant. Chr. 1451.*
2. quæ hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre ſuo, repetere non poterit, quia annus remiſſionis eſt Domini.

3. A peregrino & advena exiges: civem & propinquum repetendi non habebis poteſtatem.

4. Et omnino indigens & mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in terra, quam traditurus eſt tibi in poſſeſſionem.

5. Si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & cuſtodieris univerſa quæ juſſit, & quæ ego hodie præcipio tibi, benedicet tibi, ut pollicitus eſt.

6. Fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis, & tui nemo dominabitur.

7. Si unus de fratribus tuis, qui morantur intra portas civitatis tuæ, in terra quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum,

8. ſed aperies eam pauperi, ‖ & dabis mutuum, quo eum indigere perſpexeris. *‖ Matt. 5. 42. Luc. 6. 34.*

9. Cave ne fortè ſubrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo: Appropinquat ſeptimus annus remiſſionis; & avertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei quod poſtulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad Dominum, & fiat tibi in peccatum.

10. Sed dabis ei: nec ages quippiam callidè in ejus neceſſitatibus ſublevandis: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, & in cunctis ad quæ manum miſeris.

11. ‖ Non deerunt pauperes in terra habitationis tuæ: idcircò ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno, & pauperi, qui tecum verſatur in terra. *‖ Matt. 26. 11.*

12. ‖ Cùm tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, & ſex annis ſervierit tibi, in ſeptimo anno dimittes eum liberum: *‖ Exod. 21. 2. Jerem. 34. 14.*

13. & quem libertate donaveris, nequaquam vacuum abire patieris:

14. ſed dabis viaticum de gregibus, & de area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi.

15. Memento quòd, & ipſe ſervieris in Terra Ægypti, & liberaverit te Dominus Deus tuus, & idcircò ego nunc præcipio tibi.

16. Sin autem dixerit: Nolo egredi eo quòd diligat te, & domum tuam, & benè ſibi apud te eſſe ſentiat:

17. aſſumes ſubulam, & perforabis aurem ejus in janua domus tuæ, & ſerviet tibi uſque in æternum: ancillæ quoque ſimiliter facies.

18. Non avertas ab eis oculos tuos, quando dimiſeris eos liberos: quoniam juxta mercedem mercenarii per ſex annos ſervivit tibi: ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus quæ agis.

19. De primogenitis, quæ naſcuntur in armentis, & in ovibus tuis, quidquid eſt ſexus maſculini, ſanctificabis Domino Deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis, & non tondebis primogenita ovium.

20. In conſpectu Domini Dei tui comedes ea per annos ſingulos, in loco quem elegerit Dominus, tu & domus tua.

|| Lev. 22. 20. & 22. Eccli. 35. 14.

21. || Sin autem habuerit maculam, vel claudum fuerit, vel cæcum, aut in aliqua parte deforme vel debile, non immolabitur Domino Deo tuo.

22. Sed intra portas urbis tuæ comedes illud: tam mundus quàm immundus ſimiliter veſcentur eis, quaſi caprea, & cervo.

23. Hoc ſolum obſervabis, ut ſanguinem eorum non comedas, ſed effundes in terram quaſi aquam.

CAPUT XVI.

Tres præcipuæ anni ſolemnitates, Azymorum, Hebdomadarum, & Tabernaculorum: de juſtis judicibus conſtituendis, & de cavendo ab occaſionibus idololatriæ.

Eodem anno M. 2553. Ant. Chr. 1451.

1. OBſerva menſem novarum frugum, & verni primum temporis, ut facias Phaſe Domino Deo tuo: quoniam in iſto menſe eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte.

2. Immolabiſque Phaſe Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus, in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi.

3. Non comedes in eo panem fermentatum: Septem diebus comedes abſque fermento, afflictionis panem, quoniam in pavore egreſſus es de Ægypto: ut memineris diei egreſſionis tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ.

4. Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis ſeptem diebus, & non remanebit de carnibus ejus quod immolatum eſt veſpere in die primo uſque manè.

5. Non poteris immolare Phaſe in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus eſt tibi;

6. ſed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi: immolabis Phaſe veſpere ad ſolis occaſum, quando egreſſus es de Ægypto.

7. Et coques, & comedes in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, maneque conſurgens vades in tabernacula tua.

8. Sex diebus comedes azyma: & in die ſeptima, quia collecta eſt Domini Dei tui, non facies opus.

9. Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcem in ſegetem miſeris:

10. & celebrabis diem feſtum hebdomadarum Domino Deo tuo, oblationem ſpontaneam manus tuæ, quàm offeres juxta benedictionem Domini Dei tui:

11. & epulaberis coram Domino Deo tuo, tu, filius tuus, & filia tua, ſervus tuus, & ancilla tua, & Levites qui eſt intra portas tuas, advena ac pupillus & vidua, qui morantur vobiſcum: in loco quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi:

12. & recordaberis quoniam ſervus fueris in Ægypto: cuſtodieſque ac facies quæ præcepta ſunt.

13. Solemnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per ſeptem dies, quando collegeris de area & torculari fruges tuas:

14. & epulaberis in feſtivitate tua, tu, filius tuus, & filia, ſervus tuus & ancilla, Levites quoque & advena, pupillus ac vidua qui intra portas tuas ſunt.

15. Septem diebus Domino Deo tuo feſta celebrabis, in loco quem elegerit Dominus: benedicetque tibi Dominus Deus tuus in cunctis frugibus tuis, & in omni opere manuum tuarum, eriſque in lætitia.

16. Tribus vicibus per annum apparebit omne maſculinum tuum in conſpectu Domini Dei tui, in loco quem elegerit: in ſolemnitate azymorum, in ſolemnitate hebdomadarum, & in ſolemnitate tabernaculorum. || Non apparebit ante Dominum vacuus:

|| Exod. 23. 15. & 34. 20. Eccli. 35. 6.

17. ſed offeret unuſquiſque ſecundùm quod habuerit juxta benedictionem Domini Dei ſui, quam dederit ei.

18. Judices & magiſtros conſtitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per ſingulas Tribus tuas; ut judicent populum juſto judicio,

19. nec in alteram partem declinent. || Non accipies perſonam, nec munera: quia munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba juſtorum.

|| Exod. 23. 8. Levit. 19. 15. Sup. 1. 17. Eccli. 20. 31.

20. Juſtè quod juſtum eſt perſequeris: ut vivas & poſſideas Terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi.

21. Non plantabis lucum, & omnem arborem juxta altare Domini Dei tui.

22. Nec facies tibi, neque conſtitues ſtatuam: quæ odit Dominus Deus tuus.

CAPUT XVII.

Hoſtia deligenda, idololatria punienda: in gravi difficultate ad ſummum ſacerdotem ejuſque concilium recurrendum; & quæ regi eligendo ſint obſervanda.

Eodem anno M. 2553.

1. NOn immolabis Domino Deo tuo ovem, & bovem, in quo eſt macula, aut quippiam vitii: quia abominatio eſt Domino Deo tuo.

2. Cùm reperti fuerint apud te, intra unam portarum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi, vir aut mulier qui faciant malum in conſpectu Domini Dei tui, & tranſgrediantur pactum illius,

3. ut vadant & ſerviant diis alienis, & adorent eos, ſolem & lunam, & omnem militiam cœli, quæ non præcepi:

4. & hoc tibi fuerit nuntiatum, audienſque inquiſieris diligenter, & verum eſſe repereris, & abominatio facta eſt in Iſrael:

5. educes virum ac mulierem, qui rem

ſcele-

Digitized by Google

ſceleratiſſimam perpetrarunt, ad portas civitatis tuæ, & lapidibus obruentur.

|| *Infr.* 19. 15. *Matth.* 18. 16. 2. *Cor.* 13. 1. 6. || In ore duorum, aut trium teſtium peribit qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra ſe dicente teſtimonium.

|| *Supr.* 13. 9. 7. Manus teſtium prima interficiet eum, || & manus reliqui populi extrema mittetur; ut auferas malum de medio tui.

8. Si difficile & ambiguum apud te judicium eſſe perſpexeris inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & lepram: & judicum intra portas tuas videris verba variari: ſurge, & aſcende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus.

|| 2. *Par.* 19. 8. 9. || Venieſque ad ſacerdotes Levitici generis, & ad judicem qui fuerit illo tempore: quæreſque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem.

10. Et facies quodcumque dixerint qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te

11. juxta legem ejus; ſequeriſque ſententiam eorum: nec declinabis ad dexteram neque ad ſiniſtram.

12. Qui autem ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis imperio, qui eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto judicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael:

13. cunctuſque populus audiens timebit, ut nullus deinceps intumeſcat ſuperbia.

14. Cùm ingreſſus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habitaveriſque in illa, & dixeris: Conſtituam ſuper me regem, ſicut habent omnes per circuitum nationes:

15. eum conſtitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere, qui non ſit frater tuus.

16. Cùmque fuerit conſtitutus, non multiplicabit ſibi equos, nec reducet populum in Ægyptum, equitatus numero ſublevatus, præſertim cùm Dominus præceperit vobis, ut nequaquã ampliùs per eamdem viam revertamini.

17. Non habebit uxores plurimas, quæ aliciant animam ejus, neque argenti & auri immenſa pondera.

18. Poſtquàm autem ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi Deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar à ſacerdotibus Leviticæ tribus,

19. & habebit ſecum, legetque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, ut diſcat timere Dominum Deum ſuum, & cuſtodire verba & cæremonias ejus, quæ in lege præcepta ſunt.

20. Nec elevetur cor ejus in ſuperbiam ſuper fratres ſuos, neque declinet in partem dexteram vel ſiniſtram, ut longo tempore regnet ipſe, & filii ejus ſuper Iſrael.

CAPUT XVIII.

Sacerdotibus & Levitis pro poſſeſſione cedunt oblationes ac ſacrificia; cavenda omnis ſuperſtitio: de vero propheta ſuſcitando, & falſo propheta interficiendo.

Eodem ann. 2553. || *Num.* 18. 20. & 23. *Sup.* 10. 9. 1. *Cor.* 9. 13. 1. NOn || habebunt ſacerdotes & Levitæ, & omnes qui de eadem tribu ſunt, partem & hæreditatem cum reliquo Iſrael, quia ſacrificia Domini, & oblationes ejus comedent,

2. & nihil aliud accipient de poſſeſſione fratrum ſuorum: Dominus enim ipſe eſt hæreditas eorum, ſicut locutus eſt illis.

3. Hoc erit judicium ſacerdotum à populo, & ab his qui offerunt victimas: ſive bovem, ſive ovem immolaverint, dabunt ſacerdoti armum ac ventriculum:

4. || primitias frumenti, vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonſione. || *Num.* 18. 21.

5. Ipſum enim elegit Dominus Deus tuus de cunctis tribubus tuis, ut ſtet, & miniſtret nomini Domini ipſe, & filii ejus in ſempiternum.

6. Si exierit Levites ex una urbium tuarum ex omni Iſrael in qua habitat, & voluerit venire, deſiderans locum quem elegerit Dominus,

7. miniſtrabit in nomine Domini Dei ſui, ſicut omnes fratres ejus Levitæ, qui ſtabunt eo tempore coram Domino.

8. Partem ciborum eamdem accipiet, quam & ceteri: excepto eo, quod in urbe ſua ex paterna ei ſucceſſione debetur.

9. Quando ingreſſus fueris Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, cave ne imitari velis abominationes illarum gentium.

10. || Nec inveniatur in te qui luſtret filium ſuum, aut filiam, ducens per ignem: aut qui ariolos ſciſcitetur, & obſervet ſomnia atque auguria, nec ſit maleficus, || *Lev.* 20. 7.

11. nec incantator, nec qui pythones conſulat, nec divinos, || aut quærat à mortuis veritatem. || 1. *Reg.* 28. 7.

12. Omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter iſtiuſmodi ſcelera delebit eos in introitu tuo.

13. Perfectus eris, & abſque macula cum Domino Deo tuo.

14. Gentes iſtæ, quarum poſſidebis terram, augures & divinos audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter iuſtitutus es.

15. || PROPHETAM de gente tua & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus Deus tuus: ipſum audies, || *Joan.* 1. 45. *Act.* 3. 22.

16. ut petiſti à Domino Deo tuo || in Horeb, quando concio congregata eſt, atque dixiſti: Ultrà non audiam vocem Domini Dei mei, & ignem hunc maximum ampliùs non videbo, ne moriar. || *Exod.* 20. 21.

17. Et ait Dominus mihi: Benè omnia ſunt locuti.

18. || Prophetam ſuſcitabo eis de medio fratrum ſuorum ſimilem tui: & ponam verba mea in ore ejus, loqueturque ad eos omnia, quæ præcepero illi. || *Joan.* 1. 45.

19. Qui autem verba ejus, quæ loquetur nomine meo, audire noluerit, ego ultor exiſtam.

20. Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur.

21. Quòd ſi tacita cogitatione reſponderis: Quomodo poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus?

22. hoc habebis ſignum: Quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non evenerit: hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui propheta confinxit: & idcircò non timebis eum.

CAPUT XIX.

Separandæ urbes refugii, & qui ad eas tutè confugient, & qui non: de veris falſiſque teſtibus, & de terminis non transferendis.

Eodem ann. 2553.

1. CUm diſperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus eſt terram, & poſſederis eam, habitaveriſque in urbibus ejus & in ædibus:

|| Num 35. 11. Joſ. 10. 2.

2. || tres civitates ſeparabis tibi in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi in poſſeſſionem.

3. ſternens diligenter viam: & in tres æqualiter partes totam Terræ tuæ provinciam divides: ut habeat è vicino qui propter homicidium profugus eſt, quò poſſit evadere.

4. Hæc erit lex homicidæ fugientis, cujus vita ſervanda eſt: Qui percuſſerit proximum ſuum neſciens, & qui heri & nudiuſtertius nullum contra eum odium habuiſſe comprobatur:

5. ſed abiiſſe cum eo ſimpliciter in ſilvam ad ligna cædenda, & in ſucciſione lignorum ſecuris fugerit manu, ferrumque lapſum de manubrio amicum ejus percuſſerit, & occiderit: hic ad unam ſupradictarum urbium confugiet, & vivet:

6. ne forſitan proximus ejus, cujus effuſus eſt ſanguis, dolore ſtimulatus, perſequatur, & apprehendat eum ſi longior via fuerit, & percutiat animam ejus, qui non eſt reus mortis: quia nullum contra eum, qui occiſus eſt, odium priùs habuiſſe monſtratur.

7. Idcircò præcipio tibi, ut tres civitates æqualis inter ſe ſpatii dividas.

Gen. 28. 14. Exod. 34. 24. Sup.1 2.20

8. || Cùm autem dilataverit Dominus Deus tuus terminos tuos, ſicut juravit patribus tuis, & dederit tibi cunctam Terram, quam eis pollicitus eſt,

9. (ſi tamen cuſtodieris mandata ejus, & feceris quæ hodie præcipio tibi, ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus omni tempore) addes tibi tres alias civitates, & ſupradictarum trium urbium numerum duplicabis:

10. ut non effundatur ſanguis innoxius in medio Terræ, quam Dominus Deus tuus dabit tibi poſſidendam, ne ſis ſanguinis reus.

|| Num. 35. 20.

11. || Si quis autem odio habens proximum ſuum, inſidiatus fuerit vitæ ejus, ſurgenſque percuſſerit illum, & mortuus fuerit, fugeritque ad unam de ſupradictis urbibus,

12. mittent ſeniores civitatis illius, & arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi, cujus ſanguis effuſus eſt, & morietur.

13. Non miſereberis ejus, & auferes innoxium ſanguinem de Iſrael, ut benè ſit tibi:

14. Non aſſumes, & transferes terminos proximi tui, quos fixerunt priores in poſſeſſione tua, quam Dominns Deus tuus dabit tibi in terra, quam acceperis poſſidendam.

|| Sup.17.6. || Matt.18. 16. 2.Cor.13.1.

15. || Non ſtabit teſtis unus contra aliquem, quidquid illud peccati & facinoris fuerit: ſed in ore duorum aut trium teſtium ſtabit omne verbum.

16. Si ſteterit teſtis mendax contra hominem, accuſans eum prævaricationis.

17. ſtabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante Dominum in conſpectu ſacerdotum & judicum qui fuerint in diebus illis.

|| Dan. 13. 62.

18. || Cùmque diligentiſſimè perſcrutantes invenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium:

19. reddent ei ſicut fratri ſuo facere cogitavit, & auferes malum de medio tui:

20. ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere.

|| Exod.21. 23. & 24. Lev.24.20 Matt.5.38.

21. Non miſereberis ejus, || ſed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

CAPUT XX.

Qui tempore pugnæ ſint domum remittendi: jura belli quomodo ſervanda: quæ arbores cædendæ ad machinas inſtruendas, & quæ relinquendæ.

Eodem ann. 2553.

1. SI exieris ad bellum contra hoſtes tuos, & videris equitatus & currus, & majorem quàm tu habeas adverſarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum eſt, qui eduxit te de Terra Ægypti.

2. Appropinquante autem jam prælio, ſtabit ſacerdos ante aciem, & ſic loquetur ad populũ:

3. Audi Iſrael, vos hodie contra inimicos veſtros pugnam committitis, non pertimeſcat cor veſtrum, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos:

4. quia Dominus Deus veſter in medio veſtri eſt, & pro vobis contra adverſarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.

|| 1.Mac.3. 56.

5. Duces quoque per ſingulas turmas audiente exercitu proclamabunt: || Quis eſt homo qui ædificavit domum novam, & non dedicavit eam? vadat, & revertatur in domum ſuam: ne fortè moriatur in bello, & alius dedicet eam.

6. Quis eſt homo qui plantavit vineam, & necdum fecit eam eſſe communem, de qua veſci omnibus liceat? vadat, & revertatur in domum ſuam: ne fortè moriatur in bello, & alius homo ejus fungatur officio.

7. Quis eſt homo, qui deſpondit uxorem, & non accepit eam? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne fortè moriatur in bello, & alius homo accipiat eam.

|| Judic.7.3.

8. His dictis addent reliqua, & loquentur ad populum: || Quis eſt homo formidoloſus, & corde pavido? vadat, & revertatur in domum ſuam, ne pavere faciat corda fratrum ſuorum, ſicut ipſe timore perterritus eſt.

9. Cùmque ſiluerint duces exercitus, & finem loquendi fecerint, unuſquiſque ſuos ad bellandum cuneos præparabit.

10. Si quando acceſſeris ad expugnandam civitatem, offeres ei primùm pacem.

11. Si receperit, & aperuerit tibi portas, cunctus populus, qui in ea eſt, ſalvabitur, & ſerviet tibi ſub tributo.

12. Sin autem fœdus inire noluerit, & cœperit contra te bellum, oppugnabis eam.

13. Cùmque tradiderit Dominus Deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea generis maſculini eſt, in ore gladii,

14. abſque mulieribus & infantibus, jumentis, & ceteris quæ in civitate ſunt. Om-

nem prædam exercitui divides, & comedes de ſpoliis hoſtium tuorum, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi.

15. Sic facies cunctis civitatibus, quæ à te procul valdè ſunt, & non ſunt de his urbibus, quas in poſſeſſionem accepturus es.

16. De his autem civitatibus, quæ dabuntur tibi, nullum omninò permittes vivere:

17. ſed interficies in ore gladii, Hethæum videlicet, & Amorrhæum, & Chananæum, Pherezæum, & Hevæum, & Jebuſæum, ſicut præcepit tibi Dominus Deus tuus:

18. ne fortè doceant vos facere cunctas abominationes, quas ipſi operati ſunt diis ſuis, & peccetis in Dominum Deum veſtrum.

19. Quando obſederis civitatem multo tempore, & munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non ſuccides arbores de quibus veſci poteſt, nec ſecuribus per circuitum debes vaſtare regionem: quoniàm lignum eſt, & non homo, nec poteſt bellantium contra te augere numerum.

20. Si qua autem ligna non ſunt pomifera, ſed agreſtia, & in ceteros apta uſus, ſuccide, & inſtrue machinas, donec capias civitatem, quæ contra te dimicat.

CAPUT XXI.

Cautio ſuper homicidio occulto de muliere in bello capta, filio contumaci, & eo qui ſuſpenſus eſt in ligno.

Eodem ann. 2551. Ant. Chr. 1451. menſe 11. anni 40. ab exitu.

1. QUando inventum fuerit in terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, hominis cadaver occiſi, & ignorabitur cædis reus,

2. egredientur majores natu, & judices tui, & metientur à loco cadaveris ſingularum per circuitum ſpatia civitatum:

3. & quam viciniorem ceteris eſſe perſpexerint, ſeniores civitatis illius tollent vitulam de armento, quæ non traxit jugum, nec terram ſcidit vomere,

4. & ducent eam ad vallem aſperam atque ſaxoſam, quæ nunquam arata eſt: nec ſementem recepit: & cædent in ea cervices vitulæ:

5. accedentque ſacerdotes filii *Levi*, quos elegerit Dominus Deus tuus ut miniſtrent ei, & benedicant in nomine ejus, & ad verbum eorum omne negotium, & quidquid mundum, vel immundum eſt, judicetur.

6. Et venient majores natu civitatis illius ad interfectum, lavabuntque manus ſuas ſuper vitulam, quæ in valle percuſſa eſt,

7. & dicent: Manus noſtræ non effuderunt ſanguinem hunc, nec oculi viderunt:

8. propitius eſto populo tuo Iſrael, quem redemiſti Domine, & ne reputes ſanguinem innocentem in medio populi tui Iſrael. Et auferetur ab eis reatus ſanguinis:

9. tu autem alienus eris ab innocentis cruore, qui fuſus eſt, cùm feceris quod præcepit Dominus.

10. Si egreſſus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captivoſque duxeris,

11. & videris in numero captivorum mulierem pulchram, & adamaveris eam, volueriſque habere uxorem,

12. introduces eam in domum tuam: quæ radet cæſariem, & circumcidet ungues,

13. & deponet veſtem, in qua capta eſt: ſedenſque in domo tua, flebit patrem & matrem ſuam uno menſe: & poſteà intrabis ad eam, dormieſque cum illa, & erit uxor tua.

14. Si autem poſteà non ſederit animo tuo, dimittes eam liberam, nec vendere poteris pecunia, nec opprimere per potentiam: quia humiliaſti eam.

15. Si habuerit homo uxores duas, unam dilectam, & alteram odioſam, genuerintque ex eo liberos, & fuerit filius odioſæ primogenitus,

16. volueritque ſubſtantiam inter filios ſuos dividere: non poterit filium dilectæ facere primogenitum, & præferre filio odioſæ,

17. ‖ ſed filium odioſæ agnoſcet primogenitum, dabitque ei de his quæ habuerit cuncta duplicia: iſte eſt enim principium liberorum ejus, & huic debentur primogenita. ‖ 1. Par. 5. 2.

18. Si genuerit homo filium contumacem & protervum, qui non audiat patris aut matris imperium, & coercitus obedire contempſerit:

19. apprehendent eum, & ducent ad ſeniores civitatis illius, & ad portam judicii,

20. dicentque ad eos: Filius noſter iſte protervus & contumax eſt, monita noſtra audire contemnit, comeſſationibus vacat, & luxuriæ atque conviviis:

21. lapidibus eum obruet populus civitatis: & morietur, ut auferatis malum de medio veſtri, & univerſus Iſrael audiens pertimeſcat.

22. Quando peccaverit homo quod morte plectendum eſt, & adjudicatus morti appenſus fuerit in patibulo:

23. non permanebit cadaver ejus in ligno, ſed in eadem die ſepelietur: quia ‖ maledictus à Deo eſt qui pendet in ligno: & nequaquam contaminabis Terram tuam, quam Dominus Deus tuus dederit tibi in poſſeſſionem. ‖ Gal. 3. 13.

CAPUT XXII.

Pietas in rem proximi exercenda: de veſte alterius ſexus, de invento nido, de circumdando tecto domus, de non commiſcendis rebus diverſi generis, de fimbriis, de ſignis virginitatis, de adulterio, de corrupta in urbe vel in agro, de uxore patris non ducenda.

1. NOn ‖ videbis bovem fratris tui, aut ovem errantem, & præteribis: ſed reduces fratri tuo, Eodem ann. 2551 ‖ Exod. 23. 4.

2. etiamſi non eſt propinquus frater tuus, nec noſti eum: duces in domum tuam, & erunt apud te quamdiu quærat ea frater tuus, & recipiat.

3. Similiter facies de aſino, & de veſtimento, & de omni re fratris tui, quæ perierit: ſi inveneris eam, ne negligas quaſi alienam.

4. Si videris aſinum fratris tui aut bovem cecidiſſe in via, non deſpicies, ſed ſublevabis cum eo.

5. Non induetur mulier veſte virili, nec vir utetur veſte feminea: abominabilis enim apud Deum eſt qui facit hæc.

6. Si ambulans per viam, in arbore vel in terra nidum avis inveneris, & matrem pullis vel ovis deſuper incubantem: non tenebis eam cum filiis:

7. ſed

7. ſed abire patieris, captos tenens filios: ut benè ſit tibi, & longo vivas tempore.

8. Cùm ædificaveris domum novam, facies murum tecti per circuitum: ne effundatur ſanguis in domo tua, & ſis reus labente alio, & in præceps ruente.

9. Non ſeres vineam tuam altero ſemine: ne & ſementis quam ſeviſti, & quæ naſcuntur ex vinea, pariter ſanctificentur.

10. Non arabis in bove ſimul & aſino.

11. Non indueris veſtimento, quod ex lana linoque contextum eſt.

‖ Num. 15. 38.

12. ‖ Funiculos in fimbriis facies per quatuor angulos pallii tui, quo operieris.

13. Si duxerit vir uxorem, & poſtea odio habuerit eam,

14. quæſieritque occaſiones quibus dimittat eam, objiciens ei nomen peſſimum, & dixerit: Uxorem hanc accepi, & ingreſſus ad eam non inveni virginem:

15. tollent eam pater & mater ejus, & ferent ſecum ſigna virginitatis ejus ad ſeniores urbis qui in porta ſunt:

16. & dicet pater: Filiam meam dedi huic uxorem: quam quia odit,

17. imponit ei nomen peſſimum, ut dicat: Non inveni filiam tuam virginem: & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ: expandent veſtimentum coram ſenioribus civitatis:

18. apprehendentque ſenes urbis illius virum, & verberabunt illum,

19. condemnantes inſuper centum ſiclis argenti, quos dabit patri puellæ: quoniam diffamavit nomen peſſimum ſuper virginem Iſrael: habebitque eam uxorem, & non poterit dimittere eam omnibus diebus vitæ ſuæ.

20. Quòd ſi verum eſt quod objicit, & non eſt in puella inventa virginitas:

21. ejicient eam extra fores domus patris ſui, & lapidibus obruent viri civitatis illius, & morietur: quoniam fecit nefas in Iſrael, ut fornicaretur in domo patris ſui: & auferes malum de medio tui.

‖ Lev. 20. 10.

22. ‖ Si dormierit vir cum uxore alterius, uterque morietur, ideſt, adulter & adultera: & auferes malum de Iſrael.

23. Si puellam virginem deſponderit vir, & invenerit eam aliquis in civitate, & concubuerit cum ea,

24. educes utrumque ad portam civitatis illius, & lapidibus obruentur: puella, quia non clamavit, cùm eſſet in civitate: vir, quia humiliavit uxorem proximi ſui: & auferes malum de medio tui.

25. Sin autem in agro repererit vir puellam, quæ deſponſata eſt, & apprehendens concubuerit cum ea, ipſe morietur ſolus:

26. puella nihil patietur, nec eſt rea mortis: quoniam ſicut latro conſurgit contra fratrem ſuum, & occidit animam ejus, ita & puella perpeſſa eſt.

27. Sola erat in agro: clamavit, & nullus affuit qui liberaret eam.

28. Si invenerit vir puellam virginem, quæ non habet ſponſum, & apprehendens concubuerit cum illa, & res ad judicium venerit,

‖ Exod. 22. 16.

29. ‖ dabit qui dormivit cum ea, patri puellæ quinquaginta ſiclos argenti, & habebit eam uxorem, quia humiliavit illam: non poterit dimittere eam cunctis diebus vitæ ſuæ.

30. Non accipiet homo uxorem patris ſui, nec revelabit opertimentum ejus.

CAPUT XXIII.

De his qui ab eccleſia Dei arcendi ſunt vel admittendi: Idumæus & Ægyptius non ſunt abjiciendi: de pollutione nocturna, & de loco ad neceſſaria naturæ deputando: de ſervo fugitivo, de mercede proſtibuli, fugienda uſura erga fratres: de voto, de vinea & ſegete proximi.

1. NOn intrabit eunuchus attritis vel amputatis teſticulis & abſciſſo veretro, Eccleſiam Domini. Eodem ann. 2553.

2. Non ingredietur mamzer, hoc eſt, de ſcorto natus, in Eccleſiam Domini uſque ad decimam generationem.

3. ‖ Ammonites & Moabites etiam poſt decimam generationem non intrabunt Eccleſiam Domini, in æternum: ‖ 2. Eſdr. 13. 1.

4. ‖ quia noluerunt vobis occurrere cum pane & aqua in via quando egreſſi eſtis de Ægypto: & ‖ quia conduxerunt contra te Balaam filium Beor de Meſopotamia Syriæ, ut malediceret tibi: ‖ 2. Eſdr. 13. 2. ‖ Num. 22. 5. Joſ. 24. 9.

5. & noluit Dominus Deus tuus audire Balaam, vertitque maledictionem ejus in benedictionem tuam, eò quòd diligeret te.

6. Non facies cum eis pacem, nec quæras eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in ſempiternum.

7. Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus eſt: nec Ægyptium, quia advena fuiſti in terra ejus.

8. Qui nati fuerint ex eis, tertia generatione intrabunt in eccleſiam Domini.

9. Quando egreſſus fueris adverſus hoſtes tuos in pugnam, cuſtodies te ab omni re mala.

10. Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra caſtra,

11. & non revertetur, priuſquàm ad veſperam lavetur aqua: & poſt ſolis occaſum regredietur in caſtra.

12. Habebis locum extra caſtra, ad quem egrediaris ad requiſita naturæ,

13. gerens paxillum in balteo: cùmque ſederis, fodies per circuitum, & egeſta humo operies.

14. quo relevatus es (Dominus enim Deus tuus ambulat in medio caſtrorum, ut eruat te, & tradat tibi inimicos tuos) & ſint caſtra tua ſancta, & nihil in eis appareat fœditatis, ne derelinquat te.

15. Non trades ſervum domino ſuo, qui ad te confugerit:

16. Habitabit tecum in loco, qui ei placuerit, & in una urbium tuarum requieſcet: ne contriſtes eum.

17. Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcortator de filiis Iſrael.

18. Non offeres mercedem proſtibuli, nec pretium canis in domo Domini Dei tui, quidquid illud eſt quod voveris: quia abominatio eſt utrumque apud Dominum Deum tuum.

19. Non fœnerabis fratri tuo ad uſuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem:

20. ſed alieno. Fratri autem tuo abſque uſura, id quo indiget, commodabis: ut benedicat

Digitized by Google

tibi Dominus Deus tuus in omni opere tuo in Terra, ad quam ingredieris poſſidendam.

21. Cùm votum voveris Domino Deo tuo, non tardabis reddere: quia requiret illud Dominus Deus tuus: & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.

22. Si nolueris polliceri, abſque peccato eris.

23. Quod autem ſemel egreſſum eſt de labiis tuis, obſervabis, & facies ſicut promiſiſti Domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.

24. Ingreſſus vineam proximi tui, comede uvas quantum tibi placuerit: foras autem ne efferas tecum.

25. Si intraveris in ſegetem amici tui, franges ſpicas, & manu conteres: falce autem non metes.

CAPUT XXIV.

Libellus repudii permittitur: miſericordia in debitores pauperes: non neganda merces: de judicio advenæ & pupilli, de reliquiis meſſis ac vindemiæ.

Eodem ann. 2.53. ‖ Matth. 5. 31. & 19. 7. Marc. 10. 4.

1. SI ‖ acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem: ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius, & dimittet eam de domo ſua.

2. Cùmque egreſſa alterum maritum duxerit,

3. & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudii, & dimiſerit de domo ſua, vel certè mortuus fuerit:

4. non poterit prior maritus recipere eam in uxorem: quia polluta eſt, & abominabilis facta eſt coram Domino: ne peccare facias Terram tuam, quam Dominus Deus tuus tradiderit tibi poſſidendam.

5. Cùm acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum, nec ei quippiam neceſſitatis injungetur publicæ, ſed vacabit abſque culpa domi ſuæ, ut uno anno lætetur cum uxore ſua.

6. Non accipies loco pignoris inferiorem, & ſuperiorem molam: quia animam ſuam oppoſuit tibi.

7. Si deprehenſus fuerit homo ſolicitans fratrem ſuum de filiis Iſrael, & vendito eo acceperit pretium, interficietur, & auferes malum de medio tui.

8. Obſerva diligenter ne incurras plagam lepræ, ſed facies quæcumque docuerint te ſacerdotes Levitici generis, juxta id quod præcepi eis, & imple ſolicitè.

‖ Num. 12. 10.

9. ‖ Mementote quæ fecerit Dominus Deus veſter Mariæ in via cùm egrederemini de Ægypto.

10. Cùm repetes à proximo tuo rem aliquam, quam debet tibi, non ingredieris domum ejus ut pignus auferas:

‖ Exod. 22. 26.

11. ‖ ſed ſtabis foris, & ille tibi proferet quod habuerit:

12. ſin autem pauper eſt, non pernoctabit apud te pignus,

13. ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum: ut dormiens in veſtimento ſuo, benedicat tibi, & habeas juſtitiam coram Domino Deo tuo.

14. ‖ Non negabis mercedem indigentis, & pauperis fratris tui, ſive advenæ, qui tecum moratur in terra, & intra portas tuas eſt: ‖ Lev. 19. 13. Tob. 4. 15.

15. ſed eadem die reddes ei pretium laboris ſui ante ſolis occaſum, quia pauper eſt, & ex eo ſuſtentat animam ſuam: ne clamet contra te ad Dominum, & reputetur tibi in peccatum.

16. ‖ Non occidentur patres pro filiis, nec filii pro patribus, ſed unuſquiſque pro peccato ſuo morietur. ‖ 4. Reg. 14. 6. 2. Par. 25. 4. Ezech. 18. 20.

17. Non pervertes judicium advenæ & pupilli, nec auferes pignoris loco viduæ veſtimentū.

18. Memento quòd ſervieris in Ægypto, & eruerit te Dominus Deus tuus inde. Idcircò præcipio tibi ut facias hanc rem.

19. Quando meſſueris ſegetem in agro tuo, & oblitus manipulum reliqueris, non reverteris ut tollas illum: ſed advenam, & pupillum, & viduam auferre patieris, ut benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni opere manuum tuarum.

20. Si fruges collegeris olivarum, quidquid remanſerit in arboribus, non reverteris ut colligas: ſed relinques advenæ, pupillo, ac viduæ.

21. Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, ſed cedent in uſus advenæ, pupilli, ac viduæ.

22. Memento quòd & tu ſervieris in Ægypto, & idcircò præcipio tibi ut facias hanc rem.

CAPUT XXV.

Quot plagis reus cædendus, bovi trituranti os non alligandum: ſemen fratris ſuſcitandum: pœna mulieris verenda apprehendentis: non committenda in pondere & menſura injuſtitia: Amalecitæ delendi.

1. SI fuerit cauſa inter aliquos, & interpellaverint judices: quem juſtum eſſe perſpexerint, illi juſtitiæ palmam dabunt: quem impium, condemnabunt impietatis. Eodem Anno M. 2553. Ant. Chr. 1451.

2. Sin autem eum qui peccavit, dignum viderint plagis: proſternent, & coram ſe facient verberari. Pro menſura peccati erit & plagarum modus:

3. ita dumtaxat, ‖ ut quadragenarium numerum non excedant: ne fœdè laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus. ‖ 2. Cor. 11. 24.

4. ‖ Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. ‖ 1. Cor. 9. 9. 1. Tim. 5. 18.

5. ‖ Quando habitaverint fratres ſimul, & unus ex eis abſque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri: ſed accipiet eam frater ejus, & ſuſcitabit ſemen fratris ſui: ‖ Matt. 22. 24. Marc. 12. 19. Luc. 20. 28.

6. & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen ex Iſrael.

7. Sin autem noluerit accipere uxorem fratris ſui, quæ ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis, & interpellabit majores natu, dicetque: ‖ Non vult frater viri mei ſuſcitare nomen fratris ſui in Iſrael: nec me in conjugem ſumere. ‖ Ruth 4. 5.

8. Statimque accerſiri eum facient, & interrogabunt. Si reſponderit: Nolo eam uxorem accipere:

9. accedet mulier ad eum coram ſeniori-

bus,

Digitized by Google

bus, & tollet calceamentum de pede ejus, ſpuetque in faciem illius, & dicet: Sic fiet homini, qui non ædificat domum fratris ſui.

10. Et vocabitur nomen illius in Iſrael, Domus diſcalceati.

11. Si habuerint inter ſe jurgium viri duo, & unus contra alterum rixari cœperit, volenſque uxor alterius eruere virum ſuum de manu fortioris, miſeritque manum, & apprehenderit verenda ejus:

12. abſcindes manum illius, nec flecteris ſuper eam ulla miſericordia.

13. Non habebis in ſacculo diverſa pondera, majus & minus:

14. nec erit in domo tua modius major & minor:

15. pondus habebis juſtum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi: ut multo vivas tempore ſuper Terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi:

16. abominatur enim Dominus Deus tuus eũ qui facit hæc, & adverſatur omnem injuſtitiam.

|| Exod. 17. 8.

17. || Memento quæ fecerit tibi Amalec in via quando egrediebaris ex Ægypto:

18. quomodo occurrerit tibi: & extremos agminis tui, qui laſſi reſidebant, cæciderit, quando tu eras fame & labore confectus, & non timuerit Deum.

19. Cùm ergo Dominus Deus tuus dederit tibi requiem, & ſubjecerit cunctas per circuitum nationes, in Terra, quam tibi pollicitus eſt: delebis nomen ejus ſub cęlo. Cave ne obliviſcaris.

CAPUT XXVI.

Primitiæ ac decimæ ubi & quibus exolvendæ, & ſub qua verborum forma.

‡ SAB. 4. TEMP. PENTEC. EPIST. 3.

1. ‡ Cumque intraveris Terram, quam Dominus Deus tuus tibi daturus eſt poſſidendam, & obtinueris eam, atque habitaveris in ea:

2. tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergeſque ad locum: quem Dominus Deus tuus elegerit, ut ibi invocetur nomen ejus:

3. accedeſque ad ſacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingreſſus ſum in Terram, pro qua juravit patribus noſtris, ut daret eam nobis.

4. Suſcipienſque ſacerdos cartallum de manu tua, ponet ante altare Domini Dei tui:

5. & loqueris in conſpectu Domini Dei tui: Syrus * perſequebatur patrem meum, qui deſcendit in Ægyptum, & ibi peregrinatus eſt in pauciſſimo numero: crevitque in gentem magnam ac robuſtam & infinitæ multitudinis.

* i. Laban, ut hic Chald. & Arabs; ſed Heb. & Samar. ſic habent; *Syrus periens ſive miſer erat pater meus*; ut referatur ad Jacob eodem planè ſenſu. Syrum autem vocat ob habitationem in Syria Meſopotamienſi.

6. Affixeruntque nos Ægyptii, & perſecuti ſunt imponentes onera graviſſima:

7. & clamavimus ad Dominum Deum patrum noſtrorum: qui exaudivit nos, & reſpexit humilitatem noſtram, & laborem, atque anguſtiam:

8. & eduxit nos de Ægypto in manu forti, & brachio extento, in ingenti pavore, in ſignis atque portentis:

9. & introduxit ad locum iſtum, & tradidit nobis terram lacte & melle manantem.

10. Et idcircò nunc offero primitias frugum Terræ, quam Dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conſpectu Domini Dei tui, & adorato Domino Deo tuo.

11. Et epulaberis in omnibus bonis, quæ Dominus Deus tuus dederit tibi, & domui tuæ, tu & Levites, & advena qui tecum eſt.

‡ SAB. 4. TEMP. QUADR. EPIST. 2.

12. ‡ Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio, dabis Levitæ, & advenæ, & pupillo & viduæ, ut comedant intra portas tuas, & ſaturentur:

13. loqueriſque in conſpectu Domini Dei tui: Abſtuli quod ſanctificatum eſt de domo mea, & || dedi illud Levitæ & advenæ, & pupillo ac viduę, ſicut juſſiſti mihi: non pręterivi mandata tua, nec ſum oblitus imperii tui.

|| Sup. 14. 29.

14. Non comedi ex eis in luctu meo, nec ſeparavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quidquam in re funebri. Obedivi voci Domini Dei mei, & feci omnia ſicut præcepiſti mihi.

|| Iſai. 63. 15. Baruch. 2. 16.

15. || Reſpice de ſanctuario tuo, & de excelſo cœlorum habitaculo, & benedic populo tuo Iſrael, & Terræ, quam dediſti nobis, ſicut juraſti patribus noſtris; Terræ lacte & melle mananti.

16. Hodie Dominus Deus tuus præcepit tibi ut facias mandata hæc atque judicia: & cuſtodias & impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.

17. Dominum elegiſti hodie, ut ſit tibi Deus, & ambules in viis ejus, & cuſtodias cæremonias illius, & mandata atque judicia, & obedias ejus imperio.

|| Sup. 7. 6.

18. Et || Dominus elegit te hodie, ut ſis ei populus peculiaris, ſicut locutus eſt tibi, & cuſtodias omnia præcepta illius:

19. & faciat te excelſiorem cunctis gentibus quas creavit in laudem, & nomen, & gloriam ſuam: ut ſis populus ſanctus Domini Dei tui, ſicut locutus eſt.

CAPUT XXVII.

Altare lapideum erigendum, lexque lapidibus inſcribenda: benedictiones piorum, & maledictiones impiorum.

Eodem menſe 11. ann. 40 ab exitu ab orbe condito 2553.

1. Præcepit autem Moyſes & ſeniores Iſrael populo dicentes: Cuſtodite omne mandatum quod præcipio vobis hodie.

2. Cùmque tranſieritis Jordanem in terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides, & calce lævigabis eos,

3. ut poſſis in eis ſcribere omnia verba legis hujus, Jordane tranſmiſſo: ut introeas Terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, terram lacte & melle manantem, ſicut juravit patribus tuis.

4. Quando ergo tranſieritis Jordanem, erigite lapides, quos ego hodie præcipio vobis, in monte Hebal, & lævigabis eos calce:

|| Exod. 20. 25. Joſ. 8. 31.

5. & ædificabis ibi altare Domino Deo tuo, || de lapidibus, quos ferrum non tetigit,

6. & de ſaxis informibus & impolitis: & offeres ſuper eo holocauſta Domino Deo tuo,

7. & immolabis hoſtias pacificas, comedeſque ibi, & epulaberis coram Domino Deo tuo.

8. Et ſcribes ſuper lapides omnia verba legis hujus planè & lucidè.

9. Dixeruntque Moyſes & ſacerdotes Levitici generis ad omnem Iſraelem: Attende & audi Iſrael: hodie factus es populus Domini Dei tui:

10. audies vocem ejus: & facies mandata atque juſtitias, quas ego præcipio tibi.

11. Præcepitque Moyſes populo in die illo, dicens:

12. Hi ſtabunt ad benedicendum populo ſuper montem Garizim, Jordane tranſmiſſo: Simeon, Levi, Judas, Iſſachar, Joſeph, & Beniamin.

13. Et è regione iſti ſtabunt ad maledicendum in monte Hebal: Ruben, Gad, & Aſer, & Zabulon, Dan & Nephthali.

14. ‖ Et pronuntiabunt Levitæ, dicentque ad omnes viros Iſrael excelſa voce: ‖ Dan. 9. 11.

15. Maledictus homo qui facit ſculptile & conflatile, abominationem Domini, opus manuum artificum, ponetque illud in abſcondito, & reſpondebit omnis populus, & dicet: Amen.

16. Maledictus qui non honorat patrem ſuum, & matrem, & dicet omnis populus: Amen.

17. Maledictus qui transfert terminos proximi ſui, & dicet omnis populus: Amen.

18. Maledictus qui errare facit cæcum in itinere, & dicet omnis populus: Amen.

19. Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli, & viduæ, & dicet omnis populus: Amen.

20. Maledictus qui dormit cum uxore patris ſui, & revelat operimentum lectuli ejus, & dicet omnis populus: Amen.

21. Maledictus qui dormit cum omni jumento, & dicet omnis populus: Amen.

22. Maledictus qui dormit cum ſorore ſua, filia patris ſui, vel matris ſuæ, & dicet omnis populus: Amen.

23. Maledictus qui dormit cum ſocru ſua, & dicet omnis populus: Amen.

24. Maledictus qui clam percuſſerit proximum ſuum, & dicet omnis populus: Amen.

25. Maledictus, qui dormit cum uxore proximi ſui, & dicet omnis populus: Amen:

26. Maledictus qui accipit munera, ut percutiat animam ſanguinis innocentis, & dicet omnis populus: Amen.

27. Maledictus qui non permanet in ſermonibus legis hujus, nec eos opere perficit, & dicet omnis populus: Amen.

CAPUT XXVIII.

Multiplex promittitur obſervantibus legem benedictio, & transgredientibus maledictio.

Eodem Anno M. 2553. Ant. Chr. 1451. menſe 11. ann. 40. ab exitu.

1. Si autem audieris vocẽ Domini Dei tui, ut facias atque cuſtodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi hodie, faciet te Dominus Deus tuus excelſiorem cunctis gentibus, quæ verſantur in terra.

2. Venientque ſuper te univerſæ benedictiones iſtæ, & apprehendent te: ſi tamen præcepta ejus audieris,

3. Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro.

4. Benedictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, fructuſque jumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, & caulæ ovium tuarum.

5. Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ.

6. Benedictus eris tu ingrediens & egrediens.

7. Dabit Dominus inimicos tuos, qui conſurgunt adverſum te, corruentes in conſpectu tuo, per unam viam venient contra te, & per ſeptem fugient à facie tua.

8. Emittet Dominus benedictionem ſuper cellaria tua, & ſuper omnia opera manuum tuarum: benedicetque tibi in Terra, quam acceperis.

9. Suſcitabit te Dominus ſibi in populum ſanctum, ſicut juravit tibi: ſi cuſtodieris mandata Domini Dei tui, & ambulaveris in viis ejus.

10. Videbuntque omnes terrarum populi quòd nomen Domini invocatum ſit ſuper te, & timebunt te.

11. Abundare te faciet Dominus omnibus bonis, fructu uteri tui, & fructu jumentorum tuorum, fructu terræ tuæ, quam juravit Dominus patribus tuis ut daret tibi.

12: Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, cœlum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore ſuo: benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fœnerabis gentibus multis, & ipſe à nullo fœnus accipies.

13. Conſtituet te Dominus in caput, & non in caudam: & eris ſemper ſuprà, & non ſubter: ſi tamen audieris mandata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & cuſtodieris & feceris,

14. ac non declinaveris ab eis, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram, nec ſecutus fueris deos alienos, neque colueris eos. ‖ Levit. 26 24. Thren. 2. 17. Baruc. 1. 20. Malac. 2. 2

15. ‖ Quòd ſi audire nolueris vocem Domini Dei tui, ut cuſtodias, & facias omnia mandata ejus & cœremonias, quas ego præcipio tibi hodie, venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & apprehendent te.

16. Maledictus eris in civitate, maledictus in agro.

17. Maledictum horreum tuum, & maledictæ reliquiæ tuæ.

18. Maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, & greges ovium tuarum.

19. Maledictus eris ingrediens, & maledictus egrediens.

20. Mittet Dominus ſuper te famem & eſuriem, & increpationem in omnia opera tua, quæ tu facies: donec conterat te, & perdat velociter, propter adinventiones tuas peſſimas in quibus reliquiſti me.

21. Adjungat tibi Dominus peſtilentiam, donec conſumat te de terra, ad quam ingredieris poſſidendam.

22. Percutiat te Dominus egeſtate, febri & frigore, ardore & æſtu, & aere corrupto ac rubigine, & perſequatur donec pereas.

23. Sit cœlum, quod ſupra te eſt, æneum: & terra, quam calcas, ferrea.

24. Dat

24. Det Dominus imbrem terræ tuæ pulverem, & de cœlo deſcendat ſuper te cinis, donec conteraris.

25. Tradat te Dominus corruentem antè hoſtes tuos: per unam viam egrediaris contra eos, & per ſeptem fugias, & diſpergaris per omnia regna terræ:

26. ſitque cadaver tuum in eſcam cunctis volatilibus cœli, & beſtiis terræ, & non ſit qui abigat.

27. Percutiat te Dominus ulcere Ægypti, & partem corporis, per quam ſtercora egeruntur, ſcabie quoque & prurigine: ita ut curari nequeas.

28. Percutiat te Dominus amentia & cæcitate ac furore mentis,

29. & palpes in meridie ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris, & non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumniam ſuſtineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te.

30. Uxorem accipias, & alius dormiat cum ea. Domum ædifices, & non habites in ea. Plantes vineam, & non vindemies eam.

31. Bos tuus immoletur coram te, & non comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur in conſpectu tuo, & non reddatur tibi. Oves tuæ dentur inimicis tuis, & non ſit qui te adjuvet.

32. Filii tui & filiæ tuæ tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conſpectum eorum tota die, & non ſit fortitudo in manu tua.

33. Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos, comedat populus quem ignoras: & ſis ſemper calumniam ſuſtinens, & oppreſſus cunctis diebus,

34. & ſtupens ad terrorem eorum, quæ videbunt oculi tui.

35. Percutiat te Dominus ulcere peſſimo in genibus & in ſuris, ſanarique non poſſis à planta pedis uſque ad verticem tuum.

36. Ducet te Dominus, & regem tuum, quem conſtitueris ſuper te, in gentem, quam ignoras tu & patres tui: & ſervies ibi diis alienis, ligno, & lapidi.

37. Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis, ad quos te introduxerit Dominus.

38. ‖ Sementem multam jacies in terram, & modicum congregabis: quia locuſtæ devorabunt omnia.

‖ *Mich.* 6. 15. *Aggæi* 1. 6.

39. Vineam plantabis, & fodies: & vinum non bibes, nec colliges ex ea quippiam: quoniam vaſtabitur vermibus.

40. Olivas habebis in omnibus terminis tuis, & non ungeris oleo: quia defluent, & peribunt.

41. Filios generabis & filias, & non frueris eis: quoniam ducentur in captivitatem.

42. Omnes arbores tuas & fruges terræ tuæ rubigo conſumet.

43. Advena, qui tecum verſatur in terra, aſcendet ſuper te, eritque ſublimior: tu autem deſcendes, & eris inferior.

44. Ipſe fœnerabit tibi, & tu non fœnerabis ei. Ipſe erit in caput, & tu eris in caudam.

45. Et venient ſuper te omnes maledictiones iſtæ, & perſequentes apprehendent te, donec intereas: quia non audiſti vocem Domini Dei tui, nec ſervaſti mandata ejus & cæremonias, quas præcepit tibi.

46. Et erunt in te ſigna atque prodigia, & in ſemine tuo uſque in ſempiternum:

47. eò quòd non ſervieris Domino Deo tuo in gaudio, cordiſque lætitia, propter rerum omnium abundantiam:

48. ſervies inimico tuo, quem immittet tibi Dominus, in fame, & ſiti, & nuditate, & omni penuria: & ponet jugum ferreum ſuper cervicem tuam, donec te conterat.

49. Adducet Dominus ſuper te Gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus, in ſimilitudinem aquilæ volantis cum impetu: cujus linguam intelligere non poſſis.

50. Gentem procaciſſimam, quæ non deferat ſeni, nec miſereatur parvuli,

51. & devoret fructum jumentorum tuorum, ac fruges Terræ tuæ: donec intereas, & non relinquat tibi triticum, vinum, & oleum, armenta boum, & greges ovium: donec te diſperdat,

52. & conterat in cunctis urbibus tuis, & deſtruantur muri tui firmi atque ſublimes, in quibus habebas fiduciam in omni Terra tua. Obſideberis intra portas tuas in omni Terra tua, quam dabit tibi Dominus Deus tuus:

53. & ‖ comedes fructum uteri tui, & carnes filiorum tuorum, & filiarum tuarum, quas dederit tibi Dominus Deus tuus, in anguſtia & vaſtitate qua opprimet te hoſtis tuus.

‖ *Thren.* 4. 10. *Baruc.* 2. 3. & 3.

54. Homo delicatus in te, & luxurioſus valdè, invidebit fratri ſuo, & uxori, quæ cubat in ſinu ſuo,

55. ne det eis de carnibus filiorum ſuorum, quas comedet: eò quòd nihil aliud habeat in obſidione & penuria, qua vaſtaverint te inimici tui intra omnes portas tuas.

56. Tenera mulier & delicata, quæ ſuper terram ingredi non valebat, nec pedis veſtigium figere, propter mollitiem & teneritudinem nimiam, invidebit viro ſuo, qui cubat in ſinu ejus, ſuper filii & filiæ carnibus,

57. & illuvie ſecundinarum, quæ egrediuntur de medio feminum ejus, & ſuper liberis qui eadem hora nati ſunt: comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obſidione & vaſtitate, qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas.

58. Niſi cuſtodieris & feceris omnia verba legis hujus, quæ ſcripta ſunt in hoc volumine, & timueris nomen ejus glorioſum & terribile, hoc eſt, Dominum Deum tuum:

59. augebit Dominus plagas tuas, & plagas ſeminis tui, plagas magnas & perſeverantes, infirmitates peſſimas & perpetuas:

60. & convertet in te omnes afflictiones Ægypti, quas timuiſti, & adhærebunt tibi.

61. Inſuper & univerſos languores, & plagas, quæ non ſunt ſcriptæ in volumine legis hujus, inducet Dominus ſuper te, donec te conterat:

62. & remanebitis pauci numero, qui prius eratis ſicut aſtra cœli præ multitudine, quoniam non audiſti vocem Domini Dei tui.

63. Et ſicut antè lætatus eſt Dominus ſuper vos, benè vobis faciens, voſque multi-

plicans: ſic lætabitur diſperdens vos atque ſubvertens, ut auferamini de Terra, ad quam ingredieris poſſidendam.

64. Diſperget te Dominus in omnes populos à ſummitate terræ uſque ad terminos ejus: & ſervies ibi diis alienis, quos, & tu ignoras & patres tui, lignis & lapidibus.

65. In gentibus quoque illis non quieſces, neque erit requies veſtigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus ibi cor pavidum, & deficientes oculos, & animam conſumptam mœrore:

66. Et erit vita tua quaſi pendens ante te. Timebis nocte & die, & non credes vitæ tuæ.

67. Manè dices: Quis mihi det veſperum? & veſperè: Quis mihi det manè? propter cordis tui formidinem, qua terreberis, & propter ea, quæ tuis videbis oculis.

68. Reducet te Dominus claſſibus in Ægyptum per viam de qua dixit tibi ut eam ampliùs non videres. Ibi venderis inimicis tuis in ſervos & ancillas, & non erit qui emat.

CAPUT XXIX.

Fœdus & juramentum Iſraelitarum cum Domino juxta Dei beneficia, & comminatio adverſus fœdifragos.

Eodem menſe 11. & anno 2553.

1. HÆc ſunt verba fœderis, quod præcepit Dominus Moyſi ut feriret cum filiis Iſrael in Terra Moab: præter illud fœdus, quod cum eis pepigit in Horeb.

2. Vocavitque Moyſes omnem Iſrael, & dixit ad eos: ‖ Vos vidiſtis univerſa, quæ fecit Dominus coram vobis in terra Ægypti Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, univerſæque terræ illius, ‖ Exod. 19. 4.

3. tentationes magnas, quas viderunt oculi tui, ſigna illa, portentaque ingentia,

4. & non dedit vobis Dominus cor intelligens, & oculos videntes, & aures quæ poſſunt audire, uſque in præſentem diem.

5. ‖ Adduxit vos quadraginta annis per deſertum: non ſunt attrita veſtimenta veſtra, nec calceamenta pedum veſtrorum vetuſtate conſumpta ſunt. ‖ Sup. 8. 2.

6. Panem non comediſtis, vinum & ſiceram non bibiſtis; ut ſciretis quia ego ſum Dominus Deus veſter.

7. Et veniſtis ad hunc locum: ‖ egreſſuſque eſt Sehon Rex Heſebon, & Og rex Baſan, occurrentes nobis ad pugnam. Et percuſſimus eos, ‖ Sup. 3. 1.

8. & tulimus terram eorum, ac tradidimus poſſidendam ‖ Ruben & Gad, & dimidiæ tribui Manaſſe. ‖ Sup. 3. 16. Num. 32. Joſ. 13. 7. 8. & 22. 4.

9. Cuſtodite ergo verba pacti hujus, & implete ea: ut intelligatis univerſa quæ facitis.

10. Vos ſtatis hodie cuncti coram Domino Deo veſtro, principes veſtri, & tribus, ac majores natu, atque doctores, omnis populus Iſrael,

11. liberi & uxores veſtræ, & advena qui tecum moratur in caſtris, exceptis lignorum cæſoribus, & his qui comportant aquas:

12. ut tranſeas in fœdere Domini Dei tui, & in jurejurando quod hodie Dominus Deus tuus percutit tecum:

13. ut ſuſcitet te ſibi in populum, & ipſe ſit Deus tuus, ſicut locutus eſt tibi, & ſicut juravit patribus tuis, Abraham, Iſaac, & Jacob.

14. Nec vobis ſolis ego hoc fœdus ferio, & hæc juramenta confirmo,

15. ſed cunctis præſentibus & abſentibus.

16. Vos enim noſtis quomodo habitaverimus in terra Ægypti, & quomodo tranſierimus per medium nationum, quas tranſeuntes

17. vidiſtis abominationes & ſordes, id eſt, idola eorum, lignum & lapidem, argentum & aurum, quæ colebant.

18. Ne fortè ſit inter vos vir aut mulier, familia aut tribus, cujus cor averſum eſt hodie à Domino Deo noſtro: ut vadat & ſerviat diis illarum Gentium: & ſit inter vos radix germinans fel & amaritudinem.

19. Cùmque audierit verba juramenti hujus, benedicat ſibi in corde ſuo, dicens: Pax erit mihi, & ambulabo in pravitate cordis mei: & abſumat ebria ſitientem,

20. & Dominus non ignoſcat ei: ſed tunc quàm maximè furor ejus fumet, & zelus contra hominem illum, & ſedeant ſuper eum omnia maledicta, quæ ſcripta ſunt in hoc volumine; & deleat Dominus nomen ejus ſub cœlo,

21. & conſumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Iſrael, juxta maledictiones, quæ in libro legis hujus, ac fœderis continentur.

22. Dicetque ſequens generatio, & filii qui naſcentur deinceps, & peregrini, qui de longè venerint, dicentes plagas Terræ illius, & infirmitates, quibus eam afflixerit Dominus,

23. ſulphure & ſalis ardore comburens, ita ut ultrà non ſeratur, nec virens quippiam germinet, in exemplum ‖ ſubverſionis Sodomæ & Gomorrhæ, Adamæ & Seboim, quas ſubvertit Dominus in ira & furore ſuo. ‖ Gen. 19. 24.

24. Et dicent omnes Gentes: ‖ Quare ſic fecit Dominus Terræ huic? quæ eſt hæc ira furoris ejus immenſa? ‖ 3. Reg. 9. 8. Jer. 22. 8.

25. Et reſpondebunt. Quia dereliquerunt pactum Domini, quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de Terra Ægypti:

26. & ſervierunt diis alienis, & adoraverunt eos, quos neſciebant, & quibus non fuerant attributi:

27. Idcircò iratus eſt furor Domini contra Terram iſtam, ut induceret ſuper eam omnia maledicta, quæ in hoc volumine ſcripta ſunt:

28. & ejecit eos de terra ſua in ira & in furore, & in indignatione maxima, projecitque in terram alienam, ſicut hodie comprobatur.

29. Abſcondita, Domino Deo noſtro: quæ manifeſta ſunt, nobis & filiis noſtris uſque in ſempiternum, ut faciamus univerſa verba legis hujus.

CAPUT XXX.

Vera pœnitentia Deum placat : præceptum nobis datum, non longè à nobis ſeparatur: proponitur bonum & malum : ut ultro bonum eligentes , vivamus : & non pereamus, malo adhærentes.

Eodem menſe 1. & anno 2553.

1. CUm ergo venerint ſuper te omnes ſermones iſti, benedictio, ſive maledictio, quam propoſui in conſpectu tuo : & ductus pœnitudine cordis tui in univerſis gentibus , in quas diſperſerit te Dominus Deus tuus,

2. & reverſus fueris ad eum , & obedieris ejus imperiis , ſicut ego hodie præcipio tibi cum filiis tuis, in toto corde tuo, & in tota anima tua:

3. reducet Dominus Deus tuus captivitatem tuam , ac miſerebitur tui , & rurſum congregabit te de cunctis populis, in quos te antè diſperſit.

4. Si ad cardines cœli fueris diſſipatus , inde retrahet te Dominus Deus tuus,

|| 2. Mac. 1. 29.

5. || & aſſumet , atque introducet in Terram , quam poſſederunt patres tui , & obtinebis eam : & benedicens tibi , majoris numeri te eſſe faciet quàm fuerunt patres tui.

6. Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum , & cor feminis tui : ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, ut poſſis vivere.

7. Omnes autem maledictiones has convertet ſuper inimicos tuos, & eos qui oderunt te & perſequuntur.

8. Tu autem reverteris , & audies vocem Domini Dei tui : facieſque univerſa mandata quæ ego præcipio tibi hodie:

9. & abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum : in ſobole uteri tui , & in fructu jumentorum tuorum , in ubertate terræ tuæ , & in rerum omnium largitate . Revertetur enim Dominus , ut gaudeat ſuper te in omnibus bonis, ſicut gaviſus eſt in patribus tuis:

10. ſi tamen audieris vocem Domini Dei tui , & cuſtodieris præcepta ejus & cæremonias , quæ in hac lege conſcripta ſunt , & revertaris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo , & in tota anima tua.

11. Mandatum hoc , quod ego præcipio tibi hodie, non ſupra te eſt, neque procul poſitum:

|| Rom. 10. 6.

12. nec in cœlo ſitum, ut poſſis dicere : || Quis noſtrûm valet ad cœlum aſcendere, ut deferat illud ad nos, & audiamus atque opere compleamus?

13. Neque trans mare poſitum: ut cauſeris, & dicas : Quis ex nobis poterit transfretare mare , & illud ad nos uſque deferre: ut poſſimus audire & facere quod præceptum eſt?

14. Sed juxta te eſt ſermo valdè , in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.

15. Conſidera quòd hodie propoſuerim in conſpectu tuo vitam & bonum, & è contrario, mortem & malum:

16. ut diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus , & cuſtodias mandata illius ac cæremonias atque judicia : & vivas , atque multiplicet te , benedicatque tibi in Terra , ad quam ingredieris poſſidendam.

17. Si autem averſum fuerit cor tuum , & audire nolueris , atque errore deceptus adoraveris deos alienos, & ſervieris eis,

18. prædico tibi hodie quòd pereas , & parvo tempore moreris in terra, ad quam, Jordane tranſmiſſo , ingredieris poſſidendam.

19. Teſtes invoco hodie cœlum & terram , quòd propoſuerim vobis vitam & mortem , benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam , ut & tu vivas , & ſemen tuum:

20. & diligas Dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus , & illi adhæreas (ipſe eſt enim vita tua, & longitudo dierum tuorum) ut habites in terra, pro qua juravit Dominus patribus tuis , Abraham , Iſaac, & Jacob, ut daret eam illis.

CAPUT XXXI.

Moyſes Joſue ſibi ſufficit in ducem , Deuteronomium ſcribi jubet , & in arca ſervari.

1. ABiit itaque Moyſes, & locutus eſt omnia verba hæc ad univerſum Iſrael, Eodem menſe 11. anni 40. ab exitu, urbe condito 2553.

2. & dixit ad eos: Centum viginti annorum ſum hodie, non poſſum ultrà egredi, & ingredi, præſertim cùm & Dominus dixerit mihi: || Non tranſibis Jordanem iſtum. || Sup. 3. 27. Num. 27. 13.

3. Dominus ergo Deus tuus tranſibit ante te : ipſe delebit omnes gentes has in conſpectu tuo , & poſſidebis eas: & Joſue iſte tranſibit ante te, ſicut locutus eſt Dominus.

4. Facietque Dominus eis || ſicut fecit Sehon & Og regibus Amorrhæorum, & terræ eorum, delebitque eos. ||Num. 21. 24.

5. Cùm ergo & hos tradiderit vobis , || ſimiliter facietis eis ſicut præcepi vobis. || Sup. 7. 2.

6. Viriliter agite, & confortamini : nolite timere, nec paveatis ad conſpectum eorum: quia Dominus Deus tuus ipſe eſt ductor tuus, & non dimittet, nec derelinquet te.

7. Vocavitque Moyſes Joſue, & dixit ei coram omni Iſrael: || Confortare, & eſto robuſtus: tu enim introduces populum iſtum in Terram, quam daturum ſe patribus eorum juravit Dominus, & tu eam ſorte dívides. ||Joſ. 1. 6. 3. Reg. 2. 2.

8. Et Dominus qui ductor eſt veſter, ipſe erit tecum : non dimittet, nec derelinquet te : noli timere, nec paveas.

9. Scripſit itaque Moyſes legem hanc, & tradidit eam ſacerdotibus filiis Levi , qui portabant arcam fœderis Domini, & cunctis ſenioribus Iſrael.

10. Præcepitque eis, dicens: Poſt ſeptem annos, anno remiſſionis, in ſolemnitate tabernaculorum,

Digitized by Google

11. convenientibus cunctis ex Iſrael, ut appareant in conſpectu Domini Dei tui in loco quem elegerit Dominus, leges verba legis hujus coram omni Iſrael, audientibus eis,

12. & in unum omni populo congregato, tam viris quàm mulieribus, parvulis, & advenis, qui ſunt intra portas tuas: ut audientes diſcant, & timeant Dominum Deum veſtrum, & cuſtodiant, impleantque omnes ſermones legis hujus:

13. filii quoque eorum qui nunc ignorant; ut audire poſſint, & timeant Dominum Deum ſuum cunctis diebus quibus verſantur in Terra, ad quam vos, Jordane tranſmiſſo, pergitis obtinendam.

14. Et ait Dominus ad Moyſen: Ecce propè ſunt dies mortis tuæ: voca Joſue, & ſtate in tabernaculo teſtimonii, ut præcipiam ei. Abierunt ergo Moyſes & Joſue, & ſteterunt in tabernaculo teſtimonii:

15. apparuitque Dominus ibi in columna nubis, quæ ſtetit in introitu tabernaculi.

16. Dixitque Dominus ad Moyſen: Ecce tu dormies cum patribus tuis, & populus iſte conſurgens fornicabitur poſt deos alienos in Terra, ad quam ingreditur ut habitet in ea: ibi derelinquet me, & irritum faciet fœdus, quod pepigi cum eo.

17. Et iraſcetur furor meus contra eum in die illo: & derelinquam eum, & abſcondam faciem meam ab eo, & erit in devorationem: invenient eum omnia mala & afflictiones, ita ut dicat in illo die: Verè quia non eſt Deus mecum, invenerunt me hæc mala.

18. Ego autem abſcondam, & celabo faciem meam in die illo, propter omnia mala quæ fecit, quia ſecutus eſt deos alienos.

19. Nunc itaque ſcribite vobis canticum iſtud, & docete filios Iſrael: ut memoriter teneant, & ore decantent, & ſit mihi carmen iſtud pro teſtimonio inter filios Iſrael.

20. Introducam enim eum in Terram, pro qua juravi patribus ejus, lacte & melle manantem. Cùmque comederint, & ſaturati, craſſique fuerint, avertentur ad deos alienos, & ſervient eis: detrahentque mihi & irritum facient pactum meum.

21. Poſtquàm invenerint eum mala multa & afflictiones, reſpondebit ei canticum iſtud pro teſtimonio, quod nulla delebit oblivio ex ore ſeminis ſui. Scio enim cogitationes ejus quæ facturus ſit hodie, antequam introducam eum in Terram, quam ei pollicitus ſum.

‡ SABB. SANCTO PROPH. 1. Item IN VIGIL. PENTEC. PROPH. 3.

22. ‡ Scripſit ergo Moyſes canticum, & docuit filios Iſrael.

23. Præcepitque Dominus Joſue filio Nun, & ait: Confortare, & eſto robuſtus: tu enim introduces filios Iſrael in Terram, quam pollicitus ſum, & ego ero tecum:

24. Poſtquam ergo ſcripſit Moyſes verba legis hujus in volumine, atque complevit:

25. præcepit Levitis, qui portabant arcam fœderis Domini, dicens:

26. Tollite librum iſtum, & ponite eum in latere arcæ fœderis Domini Dei veſtri: ut ſit ibi contra te in teſtimonium.

27. Ego enim ſcio contentionem tuam, & cervicem tuam duriſſimam. Adhuc vivente me & ingrediente vobiſcum, ſemper contentioſè egiſtis contra Dominum: quantò magis cùm mortuus fuero?

28. Congregate ad me omnes majores natu per tribus veſtras, atque doctores, & loquar audientibus eis ſermones iſtos, & invocabo contra eos cœlum & terram.

29. Novi enim quòd poſt mortem meam iniquè agetis, & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis: & occurrent vobis mala in extremo tempore, quando feceritis malum in conſpectu Domini, ut irritetis eum per opera manuum veſtrarum.

30. Locutus eſt ergo Moyſes, audiente univerſo cœtu Iſrael, verba carminis hujus, & ad finem uſque complevit.

CAPUT XXXII.

Canticum Moyſi quo Dei refert beneficia, populique ingratitudinem ſæpiùs à Domino caſtigatam: jubetur Moyſes montem Abarim aſcendere, ut promiſſam terram contempletur.

1. AUdite cœli quæ loquor, audiat terra verba oris mei. Eodem Anno M. 2553. Ant. Chr. 1451. menſe 11. ann. 40. ab exitu.

2. Concreſcat ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quaſi imber ſuper herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.

3. Quia nomen Domini invocabo: date magnificentiam Deo noſtro.

4. Dei perfecta ſunt opera, & omnes viæ ejus judicia: Deus fidelis, & abſque ulla iniquitate, juſtus & rectus.

5. Peccaverunt ei, & non filii ejus in ſordibus: generatio prava atque perverſa.

6. Hæccine reddis Domino, popule ſtulte & inſipiens? numquid non ipſe eſt pater tuus, qui poſſedit te, & fecit, & creavit te?

7. ‖ Memento dierum antiquorum, cogita generationes ſingulas: interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; majores tuos, & dicent tibi. ‖ *Job* 8. 8.

8. Quando dividebat Altiſſimus gentes: quando ſeparabat filios Adam, conſtituit terminos populorum juxta numerum filiorum Iſrael.

9. Pars autem Domini, populus ejus: Jacob funiculus hæreditatis ejus.

10. Invenit eum in terra deſerta, in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis: circumduxit eum, & docuit: & cuſtodivit quaſi pupillam oculi ſui.

11. Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans, expandit alas ſuas, & aſſumpſit eum, atque portavit in humeris ſuis.

12. Dominus ſolus dux ejus fuit: & non erat cum eo Deus alienus.

13. Conſtituit eum ſuper excelſam terram: ut comederet fructus agrorum, ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.

14. Butyrum de armento, & lac de ovibus cùm adipe agnorum, & arietum filiorum Baſan: & hircos cum medulla tritici, & ſanguinem uvæ biberet meraciſſimum.

15. Incraſſatus eſt dilectus, & recalcitravit: incraſſatus, impinguatus dilatatus,

dereliquit Deum factorem ſuum, & receſſit à Deo ſalutari ſuo.

16. Provocaverunt eum in diis alienis, & in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.

17. Immolaverunt dæmoniis & non Deo, diis quos ignorabant: novi recenteſque venerunt, quos non coluerunt patres eorum.

18. Deum qui te genuit dereliquiſti, & oblitus es Domini creatoris tui.

19. Vidit Dominus, & ad iracundiam concitatus eſt: quia provocaverunt eum filii ſui & filiæ.

20. Et ait: Abſcondam faciem meam ab eis, & conſiderabo noviſſima eorum: generatio enim perverſa eſt, & infideles filii.

21. Ipſi me provocaverunt in eo, qui non erat Deus, & irritaverunt in vanitatibus ſuis: & || ego provocabo eos in eo, qui non eſt populus, & in gente ſtulta irritabo illos.

|| Jerem. 15. 14. Rom. 10. 19.

22. Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit uſque ad inferni noviſſima: devorabitque terram cum germine ſuo, & montium fundamenta comburet.

23. Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas meas complebo in eis.

24. Conſumentur fame, & devorabunt eos aves morſu amariſſimo: dentes beſtiarum immittam in eos, cum furore trahentium ſuper terram, atque ſerpentium.

25. Foris vaſtabit eos gladius, & intus pavor, juvenem ſimul ac virginem, lactentem cum homine ſene.

26. Dixi: Ubinam ſunt? ceſſare faciam ex hominibus memoriam eorum:

27. Sed propter iram inimicorum diſtuli: ne fortè ſuperbirent hoſtes eorum, & dicerent: Manus noſtra excelſa, & non Dominus, fecit hæc omnia.

28. Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia.

|| Jerem. 9. 22.

29. || Utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent.

30. Quomodo perſequatur unus mille, & duo fugent decem millia? nonnè ideò, quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos?

31. Non enim eſt Deus noſter ut dii eorum: & inimici noſtri ſunt judices.

32. De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de ſuburbanis Gomorrhæ: uva eorum uva fellis, & botri amariſſimi.

33. Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile.

34. Nonnè hæc condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis?

||Eccli. 28. 1. Rom. 12. 19. Hebr. 10. 30.

35. || Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore, ut labatur pes eorum: juxtà eſt dies perditionis, & adeſſe feſtinant tempora.

|| 2. Mac. 7. 6.

36. Judicabit Dominus populum ſuum, & || in ſervis ſuis miſerebitur: videbit quòd infirmata ſit manus, & clauſi quoque defecerunt, reſiduique conſumpti ſunt.

|| Jerem. 2. 28.

37. Et dicet: || Ubi ſunt dii eorum, in quibus habebant fiduciam?

38. De quorum victimis comedebant adipes & bibebant vinum libaminum: ſurgant, & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant.

39. Videte quòd ego ſum ſolus, & non ſit alius Deus præter me: || ego occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego ſanabo, || & non eſt qui de manu mea poſſit eruere.

|| 1. Reg. 2. 6. Tob. 13. 2. Sap. 16. 13. || Job 10. 7. Sap. 16. 15.

40. Levabo ad cœlum manum meam, & dicam: Vivo ego in æternum.

41. Si acuero ut fulgur gladium meum, & arripuerit judicium manus mea: reddam ultionem hoſtibus meis, & his qui oderunt me retribuam.

42. Inebriabo ſagittas meas ſanguine, & gladius meus devorabit carnes, de cruore occiſorum, & de captivitate, nudati inimicorum capitis.

|| 2. Mac. 7. 6.

43. || Laudate gentes populum ejus, quia ſanguinem ſervorum ſuorum ulciſcetur: & vindictam retribuet in hoſtes eorum, & propitius erit terræ populi ſui.

44. Venit ergo Moyſes, & locutus eſt omnia verba cantici hujus in auribus populi ipſe & Joſue filius Nun.

45. Complevitque omnes ſermones iſtos, loquens ad univerſum Iſrael:

46. & dixit ad eos: Ponite corda veſtra in omnia verba, quæ ego teſtificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis veſtris cuſtodire & facere, & implere univerſa quæ ſcripta ſunt legis hujus:

47. quia non incaſſum præcepta ſunt vobis, ſed ut ſinguli in eis viverent: quæ facientes longo perſeveretis tempore in Terra, ad quam, Jordane tranſmiſſo, ingredimini poſſidendam.

48. Locutuſque eſt Dominus ad Moyſen in eadem die, dicens:

49. Aſcende in montem iſtum Abarim, ideſt, tranſitum, in montem Nebo, qui eſt in Terra Moab contra Jericho: & vide Terram Chanaan, quam ego tradam filiis Iſrael obtinendam, & morere in monte.

|| Num. 20. 26. & 27. 13. || Num. 10. 12. & 27. 14.

50. Quem conſcendens jungeris populis tuis, || ſicut mortuus eſt Aaron frater tuus in monte Hor, & appoſitus populis ſuis:

51. || quia prævaricati eſtis contra me, in medio filiorum Iſrael, ad Aquas contradictionis in Cades deſerti Sin: & non ſanctificaſtis me inter filios Iſrael.

52. Econtrà videbis terram, & non ingredieris in eam, quam ego dabo filiis Iſrael.

CAPUT XXXIII.

Benedicit Moyſes moriturus duodecim tribubus Iſrael.

1. HÆc eſt benedictio, qua benedixit Moyſes, homo Dei, filiis Iſrael antè mortem ſuam.

2. Et ait: Dominus de Sinai venit, & de Seir ortus eſt nobis: apparuit de monte Pharan, & cum eo ſanctorum millia. In dextera ejus ignea lex.

|| Sap. 3. 1.

3. Dilexit populos, || omnes ſancti in manu illius ſunt: & qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.

4. Legem præcepit nobis Moyſes, hæreditatem multitudinis Jacob.

5. Erit apud rectiſſimum rex, congregatis principibus populi cum tribubus Iſrael.

6. Vivat Ruben, & non moriatur, & ſit parvus in numero,

7. Hæc eſt Judæ benedictio: Audi Domine vocem Judæ, & ad populum ſuum introduc eum: manus ejus pugnabunt pro eo, & adjutor illius contra adverſarios ejus erit.

8. Levi quoque ait: Perfectio tua, & doctrina tua viro ſancto tuo, quem probaſti in tentatione, & judicaſti ad Aquas contradictionis.

|| Exod. 32. 27. Lev. 10. 5. 9. || Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ: Neſcio vos; & fratribus ſuis: Ignoro vos: & neſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſervaverunt,

10. judicia tua ò Jacob, & legem tuam ò Iſrael: ponent thymiama in furore tuo, & holocauſtum ſuper altare tuum.

11. Benedic Domine fortitudini ejus, & opera manuum illius ſuſcipe. Percute dorſa inimicorum ejus: & qui oderunt eum, non conſurgant.

12. Et Beniamin ait: Amantiſſimus Domini habitabit confidenter in eo: quaſi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requieſcet.

13. Joſeph quoque ait: De benedictione Domini terra ejus, de pomis cœli, & rore, atque abyſſo ſubjacente.

14. De pomis fructuum ſolis ac lunæ.

15. de vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum:

16. & de frugibus terræ, & de plenitudine ejus. Benedictio illius || qui apparuit in rubo, veniat ſuper caput Joſeph, & ſuper verticem Nazaræi inter fratres ſuos. *|| Exod. 3. 2.*

17. Quaſi primogeniti tauri pulchritudo ejus, cornua rhinocerotis cornua illius: in ipſis ventilabit Gentes uſque ad terminos terræ. Hæ ſunt multitudines Ephraim: & hæc millia Manaſſe.

18. Et Zabulon ait: Lætare Zabulon in exitu tuo, & Iſſachar in tabernaculis tuis.

19. Populos vocabunt ad montem: ibi immolabunt victimas juſtitiæ. Qui inundationem maris quaſi lac ſugent, & theſauros abſconditos arenarum.

20. Et Gad ait: Benedictus in latitudine Gad: quaſi leo requievit, cepitque brachium & verticem.

21. Et vidit principatum ſuum, quod in parte ſua doctor eſſet repoſitus: qui fuit cum principibus populi, & fecit juſtitias Domini, & judicium ſuum cum Iſrael.

22. Dan quoque ait: Dan catulus leonis, fluet largiter de Baſan.

23. Et Nephthali dixit: Nephthali abundantia perfruetur, & plenus erit benedictionibus Domini: mare & meridiem poſſidebit.

24. Aſer quoque ait: Benedictus in filiis Aſer, ſit placens fratribus ſuis, & tingat in oleo pedem ſuum.

25. Ferrum & æs calceamentum ejus. Sicut dies juventutis tuæ, ita & ſenectus tua.

26. Non eſt Deus alius ut Deus rectiſſimi: aſcenſor cœli auxiliator tuus. Magnificentia ejus diſcurrunt nubes,

27. habitaculum ejus ſurſum, & ſubter brachia ſempiterna: ejiciet à facie tua inimicum, dicetque: Contere.

28. Habitabit Iſrael confidenter, & ſolus. Oculus Jacob in terra frumenti & vini, cœlique caligabunt rore.

29. Beatus es tu Iſrael: quis ſimilis tui popule, qui ſalvaris in Domino? ſcutum auxilii tui, & gladius gloriæ tuæ: negabunt te inimici tui, & tu eorum colla calcabis.

CAPUT XXXIV.

Contemplata Terra moritur Moyſes, & occultè à Deo ſepultus fletur à populo, illique Joſue ſubſtituitur: commendatur Propheta Moyſes à Dei familiaritate, & factis per ipſum ſignis

1. Aſcendit || ergo Moyſes de campeſtribus Moab ſuper Montem Nebo, in verticem Phaſga contra Jericho: oſtenditque ei Dominus omnem Terram Galaad uſque Dan, *Eodem anno M. 2553. menſe 12. anno 40 ab exitu. prima die menſis. || Sup. 3. 27. & 32. 49. 2. Mac. 2. 4.*

2. & univerſum Nephthali, terramque Ephraim & Manaſſe, & omnem terram Juda uſque ad mare noviſſimum,

3. & auſtralem partem, & latitudinem campi Jericho civitatis palmarum uſque Segor.

4. Dixitque Dominus ad eum: || Hæc eſt terra, pro qua juravi Abraham, Iſaac, & Jacob, dicens: Semini tuo dabo eam. Vidiſti eam oculis tuis, & non tranſibis ad illam. *|| Gen. 12. 7. & 15. 18.*

5. Mortuuſque eſt ibi Moyſes ſervus Domini, in terra Moab, jubente Domino.

6. & ſepelivit eum in valle Terræ Moab contra Phogor: & non cognovit homo ſepulchrum ejus uſque in præſentem diem.

7. Moyſes centum & viginti annorum erat quando mortuus eſt: non caligavit oculus ejus, nec dentes illius moti ſunt.

8. Fleveruntque eum filii Iſrael in campeſtribus Moab triginta diebus: * & completi ſunt dies planctus lugentium Moyſen. ** Tr[illegible] videlicet menſe illo 12.*

9. Joſue verò filius Nun repletus eſt Spiritu ſapientiæ, quia Moyſes poſuit ſuper eum manus ſuas. Et obedierunt ei filii Iſrael, feceruntque ſicut præcepit Dominus Moyſi.

10. Et non ſurrexit ultrà propheta in Iſrael ſicut Moyſes, quem noſſet Dominus facie ad faciem,

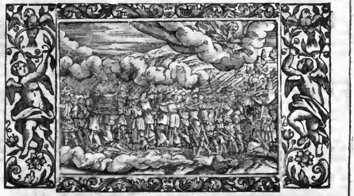
11. in omnibus ſignis atque portentis, quæ miſit per eum, ut faceret in Terra Ægypti Pharaoni, & omnibus ſervis ejus, univerſæque terræ illius,

12. & cunctam manum robuſtam, magnaque mirabilia, quæ fecit Moyſes coram univerſo Iſrael.

LIBER JOSUE,
HEBRAICE JEHOSUA.

Poſt Pentateuchum, qui hiſtoriam annorum 2552. cum dimidio ab orbe condito complectitur, ſequitur Bibliorum altera pars, ubi intricatior paululùm eſt temporum ratio. Uno tamen præcipuè teſtimonio Chronologia dirigitur; quo ab exitu ex Ægypto ad jacta Templi fundamenta, anni 480. numerantur, 3. Reg. 6.1. Eos itaque quàm commodè & diligenter fieri poterit inveſtigabimus & adſcribemus.

Liber Josue, *qui ab ipſomet conſcriptus putatur, res memoriæ dignas continet à morte Moſis uſque ad mortem ipſiuſmet Joſue, quem per annos 17. populum rexiſſe communior fert opinio. Id autem ex calculis noſtris ab anno mundi 2553. ad annum 2570. dirigetur.*

CAPUT PRIMUM.

Confortatus Joſue à Domino, monet populum ut ſe ad Jordanis tranſitum præparent; tribus autem Ruben, Gad, & Dimidiam Manaſſe, ut fratres ad promiſſam Terram deducant.

Ann. M. 2553. dimidiato ante Chriſtum 1451. menſe 1. anni 41. ab exitu. 1. ET factum eſt poſt mortem
Moyſi ſervi Domini, ut lo-
queretur Dominus ad Joſue
filium Nun, miniſtrum Moy-
ſi, & diceret ei:
2. Moyſes ſervus meus mortuus eſt: ſur-
ge, & tranſi Jordanem iſtum tu, & om-
nis populus tecum, in terram, quam ego
dabo filiis Iſrael.
3. || Omnem locum, quem calcaverit ve-
|| Deut. 11. 24. ſtigium pedis veſtri, vobis tradam, ſicut
locutus ſum Moyſi.
4. A deſerto & Libano uſque ad fluvium
magnum Euphraten, omnis terra Hethæo-
rum uſque ad mare magnum contra ſolis
occaſum erit terminus veſter.
5. Nullus poterit vobis reſiſtere cunctis die-
|| Infr. 3.7. Hebr. 13.5. bus vitæ tuæ: || ſicut fui cum Moyſe, ita ero
|| Deut. 31. 7. & 23. tecum: non dimittam, nec derelinquam te.
3. Reg. 2. 2. 6. || Confortare, & eſto robuſtus: tu enim
ſorte divides populo huic Terram, pro qua
juravi patribus ſuis, ut traderem eam illis.
7. Confortare igitur, & eſto robuſtus val-
dè: ut cuſtodias, & facias omnem legem,
quam præcepit tibi Moyſes ſervus meus:
ne declines ab ea ad dexteram vel ad ſini-
ſtram, ut intelligas cuncta quæ agis.
8. Non recedat volumen legis hujus ab
ore tuo: ſed meditaberis in eo diebus ac
noctibus, ut cuſtodias & facias omnia quæ
ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam tu-
am, & intelliges eam.
9. Ecce præcipio tibi, confortare, & eſto
robuſtus. Noli metuere, & noli timere:
quoniam tecum eſt Dominus Deus tuus in
omnibus ad quæcumque perrexeris.
10. Præcepitque Joſue principibus populi,
dicens: Tranſite per medium caſtrorum,
& imperate populo, ac dicite:
11. Præparate vobis cibaria: * quoniam * Si quæ præter Man, quod nondum ceſſaverat, eſſent neceſſaria.
poſt diem tertium tranſibitis Jordanem, &
intrabitis ad poſſidendam Terram, quam
Dominus Deus veſter daturus eſt vobis.
12. Rubenitis quoque & Gaditis, & di-
midiæ tribui Manaſſe ait:
13. Mementote ſermonis, quem præcepit
vobis Moyſes famulus Domini, dicens:
Dominus Deus voſter dedit vobis requiem,
& omnem terram.
14. || Uxores veſtræ, & filii, ac jumen- || Num. 32. 20.
ta manebunt in Terra, quam tradidit vo-
bis Moyſes trans Jordanem: vos autem
tranſite armati ante fratres veſtros, omnes
fortes manu, & pugnate pro eis,
15. donec det Dominus requiem fratribus
veſtris ſicut & vobis dedit, & poſſideant ip-
ſi quoque Terram, quam Dominus Deus ve-
ſter daturus eſt eis: & ſic revertimini in
Terram poſſeſſionis veſtræ, & habitabitis
in ea, quam vobis dedit Moyſes famulus
Domini trans Jordanem contra Solis ortum.
16. Reſponderuntque ad Joſue, atque dixe-

runt: omnia, quæ præcepiſti nobis, facie-
mus: & quocumque miſeris, ibimus.
17. Sicut obedivimus in cunctis Moyſi,
ita obediemus & tibi: tantùm ſit Dominus
Deus tuus tecum, ſicut fuit cum Moyſe:
18. Qui contradixerit ori tuo, & non obedie-
rit cunctis ſermonibus, quos præceperis ei, mo-
riatur: tu tantùm confortare, & viriliter age.

CAPUT II.

Miſſi exploratores in urbem Jericho, à Rahab meretrice promiſſa illi miſericordia, à morte liberantur.

Eodem ann. 2553. mense 1. anni 41. ab exitu. 1. MIſit igitur Joſue filius Nun de Setim
duos viros exploratores in abſcondi-
to: & dixit eis: Ite, & conſiderate Ter-
ram, urbemque Jericho. || Qui pergentes
|| Hebr. 11. 31. Jac. 2. 25. ingreſſi ſunt domum mulieris meretricis,
nomine Rahab, & quieverunt apud eam.
2. Nuntiatumque eſt regi Jericho, & di-
ctum: Ecce viri ingreſſi ſunt huc per noctem
de filiis Iſrael, ut explorarent Terram.
3. Miſitque rex Jericho ad Rahab, dicens:
Educ viros, qui venerunt ad te, & ingreſſi
ſunt domum tuam: exploratores quippe ſunt,
& omnem Terram conſiderare venerunt.
|| Infr. 6. 17. 4. || Tollenſque mulier viros, abſcondit,
& ait: Fateor, venerunt ad me, ſed ne-
ſciebam unde eſſent:
5. cùmque porta clauderetur in tenebris,
& illi pariter exierunt, neſcio quò abierunt:
perſequimini citò, & comprehendetis eos.
6. Ipſa autem fecit aſcendere viros in ſo-
larium domus ſuæ, operuitque eos ſtipula
lini, quæ ibi erat.
7. Hi autem qui miſſi fuerant, ſecuti ſunt
eos per viam quæ ducit ad vadum Jordanis:
illiſque egreſſis ſtatim porta clauſa eſt.
8. Necdum obdormierant qui latebant, &
ecce mulier aſcendit ad eos, & ait:
9. Novi quòd Dominus tradiderit vobis Ter-
ram: etenim irruit in nos terror veſter, &
elanguerunt omnes habitatores Terræ.
10. Audivimus quòd || ſiccaverit Dominus
aquas Maris rubri ad veſtrum introitum, quan-
|| Exod. 14. 21. do egreſſi eſtis ex Ægypto: || & quæ feceritis
|| Num. 21. 24. duobus Amorrhæorum regibus, qui erat trans
Jordanem, Sehon & Og, quos interfeciſtis.
11. Et hæc audientes pertimuimus, &
elanguit cor noſtrum, nec remanſit in no-
bis ſpiritus ad introitum veſtrum: Domi-
nus enim Deus veſter, ipſe eſt Deus in
cœlo ſurſum, & in Terra deorſum.
|| Inf. 6. 22. 12. || Nunc ergo jurate mihi per Domi-
num, ut quomodo ego miſericordiam feci
vobiſcum, ita & vos faciatis cum domo
patris mei: detiſque mihi verum ſignum,
13. ut ſalvetis patrem meum & matrem,
fratres ac ſorores meas, & omnia quæ illo-
rum ſunt, & eruatis animas noſtras à morte.
14. Qui responderunt ei: Anima noſtra
ſit pro vobis in mortem, ſi tamen non
prodideris nos: cùmque tradiderit nobis Do-
minus Terram, faciemus in te miſericor-
diam & veritatem.
15. Demiſit ergo eos per funem de fene-
ſtra: domus enim ejus hærebat muro:
16. Dixitque ad eos. Ad montana conſcen-
dite, ne fortè occurrant vobis revertentes:
ibique latitate tribus diebus, donec redeant,
& ſic ibitis per viam veſtram.
17. Qui dixerunt ad eam: Innoxii erimus
à juramento hoc, quo adjuraſti nos:
18. ſi ingredientibus nobis terram, ſignum
fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaveris eum
in feneſtra, per quam demiſiſti nos: & patrem
tuum ac matrem, fratreſque & omnem cogna-
tionem tuam congregaveris in domum tuam.
19. Qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit,
ſanguis ipſius erit in caput ejus, & nos eri-
mus alieni. Cunctorum autem ſanguis, qui
tecum in domo fuerint, redundabit in ca-
put noſtrum, ſi eos aliquis tetigerit.
20. Quòd ſi nos prodere volueris, & ſer-
monem iſtum proferre in medium, erimus
mundi ab hoc juramento, quo adjuraſti nos.
21. Et illa reſpondit: Sicut locuti eſtis,
ita fiat: dimittenſque eos ut pergerent: ap-
pendit funiculum coccineum in feneſtra.
22. Illi verò ambulantes pervenerunt ad
montana, & manſerunt ibi tres dies, donec
reverterentur qui fuerant perſecuti: quærentes
enim per omnem viam, non repererunt eos.
23. Quibus urbem ingreſſis, reverſi ſunt, &
deſcenderunt exploratores de monte: &, tranſ-
miſſo Jordane, venerunt ad Joſue filium Nun,
narraveruntque ei omnia quæ acciderant ſibi,
24. atque dixerunt: Tradidit Dominus om-
nem Terram hanc in manus noſtras, & ti-
more proſtrati ſunt cuncti habitatores ejus.

CAPUT III.

Siccatum Dei miraculo Jordanem populus tranſit.

1. IGitur Joſue de nocte conſurgens mo-
vit caſtra: egredienteſque de Setim, Eodem anno & menſe.
venerunt ad Jordanem ipſe & omnes filii
Iſrael, & morati ſunt ibi tres dies.
2. Quibus evolutis, tranſierunt præcones
per caſtrorum medium,
3. & clamare cœperunt: Quando videritis
arcam fœderis Domini Dei veſtri, & ſacer-
dotes ſtirpis Leviticæ portantes eam, vos quo-
que conſurgite, & ſequimini præcedentes:
4. ſitque inter vos & arcam ſpatium cu-
bitorum duum millium: ut procul videre
poſſitis, & noſſe per quam viam ingredia-
mini: quia priùs non ambulaſtis per eam:
& cavete ne appropinquetis ad arcam.
5. Dixitque Joſue ad populum: Sanctifica-
mini; cras enim faciet Dñs inter vos mirabilia.
6. Et ait ad ſacerdotes: Tollite arcam fœ-
deris, & præcedite populum. Qui juſſa com-
plentes, tulerunt, & ambulaverunt ante eos.
7. Dixitque Dominus ad Joſue: Hodie inci-
piam exaltare te coram omni Iſrael: ut ſciant
quòd ſicut cum || Moyſe fui, ita & tecum ſim. || Sup. 1. 5.
8. Tu autem præcipe ſacerdotibus, qui por-
tant arcam fœderis, & dic eis: Cùm ingreſſi
fueritis partem aquæ Jordanis, ſtate in ea.
9. Dixitque Joſue ad filios Iſrael: Accedite
huc, & audite verbum Domini Dei veſtri.
10. Et rurſum: In hoc, inquit, ſcietis quòd
Dominus Deus vivens in medio veſtri eſt, &
diſperdet in conſpectu veſtro Chananæum &
Hethæum, & Hevæum & Pherezæum, Gerge-

Digitized by Google

ſæum quoque & Jebuſæum, & Amorrhæum.

|| *Act.* 7. 5.

11. || Ecce, arca fœderis Domini omnis terræ antecedet vos per Jordanem.

12. Parate duodecim viros de tribubus Iſrael, ſingulos per ſingulas tribus.

13. Et cùm poſuerint veſtigia pedum ſuorum ſacerdotes qui portant arcam Domini Dei univerſæ terræ, in aquis Jordanis, aquæ quæ inferiores ſunt, decurrent atque deficient: quæ autem deſuper veniunt, in una mole conſiſtent.

14. Igitur egreſſus eſt populus de tabernaculis ſuis, ut tranſiret Jordanem: & ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum.

* Die 10. menſis 1. (*Inf.* 4. 19.) eodem videlicet, quo Agnus Paſchalis erat ſeligendus. || *Eccli.* 24. 36.

15. Ingreſſiſque eis Jordanem, * & pedibus eorum in parte aquæ tinctis (Jordanis autem ripas alvei ſui tempore || meſſis impleverat)

16. ſteterunt aquæ deſcendentes in loco uno, & ad inſtar montis intumeſcentes apparebant procul ab urbe, quæ vocatur Adom uſque ad locum Sarthan: quæ autem inferiores erant, in Mare ſolitudinis (quod nunc vocatur mortuum) deſcenderunt, uſquequò omnino deficerent.

17. Populus autem incedebat contra Jericho: & ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis Domini, ſtabant ſuper ſiccam humum in medio Jordanis accincti, omniſque populus per arentem alveum tranſibat.

C A P U T IV.

Duodecim lapides de Jordane ſiccato ad poſterorum memoriam colliguntur, aliique duodecim in ipſo Jordanis alveo ſtatuuntur.

1. QUibus tranſgreſſis, dixit Dominus ad Joſue:

2. Elige duodecim viros ſingulos per ſingulas tribus:

3. & præcipe eis, ut tollant de medio Jordanis alveo, ubi ſteterunt pedes ſacerdotum, duodecim duriſſimos lapides, quos ponetis in loco caſtrorum, ubi fixeritis hac nocte tentoria.

4. Vocavitque Joſue duodecim viros, quos elegerat de filiis Iſrael, ſingulos de ſingulis tribubus.

5. & ait ad eos: Ite ante arcam Domini Dei veſtri ad Jordanis medium, & portate inde ſinguli ſingulos lapides in humeris veſtris, juxta numerum filiorum Iſrael,

6. ut ſit ſignum inter vos: & quando interrogaverint vos filii veſtri cras, dicentes: Quid ſibi volunt iſti lapides?

7. reſpondebitis eis: Defecerunt aquę Jordanis ante arcam fœderis Domini, cùm tranſiret eum: idcircò poſiti ſunt lapides iſti in monumentum filiorum Iſrael uſque in æternum.

8. Fecerunt ergo filii Iſrael ſicut præcepit eis Joſue, portantes de medio Jordanis alveo duodecim lapides, ut Dominus ei imperarat, juxta numerum filiorum Iſrael, uſque ad locum in quo caſtrametati ſunt, ibique poſuerunt eos.

9. Alios quoque duodecim lapides poſuit Joſue in medio Jordanis alveo, ubi ſteterunt ſacerdotes, qui portabant arcam fœderis: & ſunt ibi uſque in præſentem diem.

10. Sacerdotes autem, qui portabant arcam, ſtabant in Jordanis medio, donec omnia complerentur, quæ Joſue, ut loqueretur ad populum, præceperat Dominus, & dixerat ei Moyſes. Feſtinavitque populus, & tranſiit.

11. Cùmque tranſiſſent omnes, tranſivit & arca Domini: ſacerdoteſque pergebant ante populum.

12. Filii quoque Ruben, & Gad, & dimidia tribus Manaſſe, armati præcedebant filios Iſrael, || ſicut eis præceperat Moyſes: || *Num.* 32. 20.

13. & quadraginta pugnatorum millia per turmas, de cuneos, incedebant per plana atque campeſtria urbis Jericho.

14. In die illo magnificavit Dominus Joſue coram omni Iſrael, ut timerent eum, ſicut timuerant Moyſen, dum adhuc viveret.

15. Dixitque ad eum:

16. Præcipe ſacerdotibus, qui portant arcam fœderis, ut aſcendant de Jordane.

17. Qui præcepit eis, dicens: Aſcendite de Jordane.

18. Cùmque aſcendiſſent portantes arcam fœderis Domini, & ſiccam humum calcare cœpiſſent, reverſæ ſunt aquæ in alveum ſuum, & fluebant ſicut antè conſueverant.

19. Populus autem aſcendit de Jordane, decimo die menſis primi, & caſtrametati ſunt in Galgalis cōtra Orientalē plagam urbis Jericho. Die 12. menſis 1.

20. Duodecim quoque lapides, quos de Jordanis alveo ſumpſerant, poſuit Joſue in Galgalis,

21. & dixit ad filios Iſrael: Quando interrogaverint filii veſtri cras patres ſuos, & dixerint eis: Quid ſibi volunt lapides iſti?

22. Docebitis eos, atque dicetis: Per arentem alveum tranſivit Iſrael Jordanem iſtum,

23. ſiccante Domino Deo veſtro aquas ejus in conſpectu veſtro, donec tranſiretis:

24. || ſicut fecerat priùs in mari rubro, quod ſiccavit donec tranſiremus: || *Exod.* 14. 21.

25. ut diſcant omnes terrarum populi fortiſſimam Domini manum, ut & vos timeatis Dominum Deum veſtrum omni tempore.

C A P U T V.

Terrentur Chananæi, circumciſio fit in Galgalis, & Phaſe celebratur; deficit manna ubi de fructibus terræ edunt, & Angelus Domini Joſue apparet.

1. POſtquàm ergo audierunt omnes reges Amorrhæorum, qui habitabant trans Jordanem ad Occidentalem plagam, & cuncti reges Chanaan, qui propinqua poſſidebant magni maris loca, quòd ſiccaſſet Dominus fluenta Jordanis coram filiis Iſrael donec tranſirent, diſſolutum eſt cor eorum, & non remanſit in eis ſpiritus, timentium introitum filiorū Iſrael.

2. Eo tempore ait Dominus ad Joſue: * Fac tibi cultros lapideos, & circumcide ſecundò filios Iſrael. * Die, ut videtur, ſequente: hoc eſt 11. menſis primi.

3. Fecit quod juſſerat Dominus, & circumcidit filios Iſrael in colle præputiorum.

4. Hæc autem cauſa eſt ſecundæ circumciſionis: Omnis populus, qui egreſſus eſt de Ægypto generis maſculini, univerſi bellatores viri, mortui ſunt in deſerto per longiſſimos viæ circuitus,

5. qui omnes circumciſi erant. Populus autem qui natus eſt in deſerto,

6. per quadraginta annos itineris latiſſimæ ſolitudinis incircumciſus fuit: donec conſu-

merentur qui non audierant vocem Domi-
ni, & quibus antè juraverat ut non oſten-
deret eis terram lacte & melle manantem.
7. Horum filii in locum ſucceſſerunt pa-
trum, & circumciſi ſunt à Joſue: quia ſi-
cut nati fuerant, in præputio erant, nec
eos in via aliquis circumciderat.
8. Poſtquàm autem omnes circumciſi ſunt,
manſerunt in eodem caſtrorum loco, do-
nec ſanarentur.
9. Dixitque Dominus ad Joſue: Hodie
abſtuli opprobrium Ægypti à vobis. Vo-
catumque eſt nomen loci illius Galgala,
uſque in præſentem diem.
Dies 14. menſis 1. 10. Manſeruntque filii Iſrael in Galgalis,
& fecerunt Phaſe, quartadecima die men-
ſis ad veſperum, in campeſtribus Jericho:
11. & comederunt de frugibus Terræ die alte-
ro, azymos panes, & polentam ejuſdem anni.
12. Defecitque manna * poſtquam come- * Anno 2553. dimidiato.
derunt de frugibus Terræ, nec uſi ſunt ultrà
cibo illo filii Iſrael, ſed comederunt de
frugibus præſentis anni Terra Chanaan.
13. Cùm autem eſſet Joſue in agro urbis
Jericho, levavit oculos, & vidit virum
ſtantem contra ſe, evaginatum tenentem
gladium, perrexitque ad eum, & ait: No-
ſter es, an adverſariorum?
14. Qui reſpondit: Nequaquam: ſed ſum
princeps exercitus Domini, & nunc venio.
15. Cecidit Joſue pronus in terram. Et
adorans ait: Quid Dominus meus loquitur
ad ſervum ſuum?
16. || Solve, inquit, calceamentum tuum de || Exod. 3. 5.
pedibus tuis: locus enim, in quo ſtas, ſanctus
eſt. Fecitque Joſue ut ſibi fuerat imperatum. Act. 7. 33.

CAPUT VI.

Poſt varios ſeptem dierum circuitus, Jericho capta funditùs deletur, ſervata Rahab cum ſuis; reædificatori urbis maledicitur.

Eodem anno M. 2553. Ant. Chr. 1451.
1. JEricho autem clauſa erat atque mu-
nita, timore filiorum Iſrael, & nul-
lus egredi audebat aut ingredi.
2. Dixitque Dominus ad Joſue: Ecce de-
di in manu tua Jericho, & regem ejus,
omneſque fortes viros.
* Hæc circuitio inchoata videtur poſtridie Paſchæ.
3. Circuite * urbem cuncti bellatores ſe-
mel per diem: ſic facietis ſex diebus.
4. Septimo autem die ſacerdotes tollant ſe-
ptem buccinas, quarum uſus eſt in jubilæo, &
præcedant arcam fœderis: ſeptieſque circuibi-
tis civitatem, & ſacerdotes clangent buccinis.
5. Cùmque inſonuerit vox tubæ longior
atque conciſior, & in auribus veſtris in-
crepuerit, conclamabit omnis populus vo-
ciferatione maxima, & muri funditùs cor-
ruent civitatis, ingredienturque ſinguli per
locum contra quem ſteterint.
6. Vocavit ergo Joſue filius Nun ſacer-
dotes, & dixit ad eos: Tollite arcam fœ-
deris, & ſeptem alii ſacerdotes tollant ſe-
ptem Jubilæorum buccinas, & incedant an-
te arcam Domini.
7. Ad populum quoque ait: Ite, & circuite
civitatem, armati, præcedentes arcam Domini.
8. Cùmque Joſue verba finiſſet, & ſe-
ptem ſacerdotes ſeptem buccinis clangerent
ante arcam fœderis Domini,
9. omniſque præcederet armatus exerci-
tus, reliquum vulgus arcam ſequebatur,
ac buccinis omnia concrepabant.
10. Præceperat autem Joſue populo, di-
cens: Non clamabitis, nec audietur vox
veſtra, neque ullus ſermo ex ore veſtro
egredietur: donec veniat dies in quo di-
cam vobis: Clamate, & vociferamini.
11. Circuivit ergo arca Domini civitatem ſe-
mel per diem, & reverſa in caſtra, manſit ibi.
12. Igitur Joſue de nocte conſurgente,
tulerunt ſacerdotes arcam Domini,
13. & ſeptem ex eis ſeptem buccinas,
quarum in jubilæo uſus eſt: præcedebant-
que arcam Domini ambulantes atque clan-
gentes & armatus populus ibat ante eos,
vulgus autem reliquum ſequebatur arcam;
& buccinis perſonabat.
14. Circuieruntque civitatem ſecundo die
ſemel, & reverſi ſunt in caſtra. Sic fece-
runt ſex diebus.
15. Die autem ſeptimo, diluculò conſur-
gentes, circuierunt urbem, ſicut diſpoſi-
tum erat, ſepties.
16. Cùmque ſeptimo circuitu clangerent
buccinis ſacerdotes, dixit Joſue ad omnem

Iſrael:

Iſrael: Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus civitatem:

17. ſitque civitas hæc anathema: & omnia quæ in ea ſunt, Domino: ſola Rahab meretrix vivat cum univerſis, qui cum ea in domo ſunt: || abſcondit enim nuntios quos direximus.

|| Sup. 2.4 Heb. 11.31.

18. Vos autem cavete, ne de his, quæ præcepta ſunt, quippiam contingatis, & ſitis prævaricationis rei, & omnia caſtra Iſrael ſub peccato ſint atque turbentur.

19. Quidquid autem auri & argenti fuerit, & vaſorum æneorum ac ferri, Domino conſecretur, repoſitum in theſauris ejus.

|| Heb. 11.30

20. || Igitur omni populo vociferante, & clangentibus tubis, poſtquàm in aures multitudinis vox ſonituſque increpuit, muri illicò corruerunt: & aſcendit unuſquiſque per locum, qui contra ſe erat: || ceperuntque civitatem,

|| 2. Mach. 12. 15.

21. & interfecerunt omnia quæ erant in ea, à viro uſque ad mulierem, ab infante uſque ad ſenem. Boves quoque & oves & aſinos in ore gladii percuſſerunt.

22. Duobus autem viris, || qui exploratores miſſi fuerant, dixit Joſue: Ingredimini domum mulieris meretricis, & producite eam, & omnia quæ illius ſunt, ſicut illi juramento firmaſtis.

|| Sup. 2. 1. & 14.

23. || Ingreſſique juvenes, eduxerunt Rahab, & parentes ejus, fratres quoque, & cunctam ſupellectilem ac cognationem illius, & extra caſtra Iſrael manere fecerunt.

|| Heb. 11.31

24. || Urbem autem, & omnia quæ erant in ea, ſuccenderunt; abſque auro & argento, & vaſis æneis, ac ferro, quæ in ærarium Domini conſecrarunt.

|| Infr. 8.2.

25. Rahab * verò meretricem, & domum patris ejus, & omnia quæ habebat, fecit Joſue vivere, & habitaverunt in medio Iſrael uſque in præſentem diem: eò quòd abſconderit nuntios, quos miſerat ut explorarent Jericho. In tempore illo, imprecatus eſt Joſue, dicens:

* Hæc poſteà Salmoni nupta Booz peperit, avum David. Matth. 1. 5.

26. || Maledictus vir coram Domino, qui ſuſcitaverit & ædificaverit civitatem Jericho. In primogenito ſuo fundamenta illius jaciat, & in noviſſimo liberorum ponat portas ejus.

|| 3. Reg. 16. 34.

27. Fuit ergo Dominus cum Joſue, & nomen ejus vulgatum eſt in omni terra.

CAPUT VII.

Explorata Hai cedit populus Iſrael hoſtibus propter furtum de anathemate Jericho; quapropter poſt Joſue lamentationem miſſa ſorte Achan lapidatur juſſu Domini.

Eodem ann. 2553. || Inf. 22. 20 || 1. Par. 2. 7

1. Filii || autem Iſrael prævaricati ſunt mandatum, & uſurpaverunt de anathemate. || Nam Achan filius Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda, tulit aliquid de anathemate: iratuſque eſt Dominus contra filios Iſrael.

2. Cùmque mitteret Joſue de Jericho viros contra Hai, quæ eſt juxta Bethaven, ad Orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Aſcendite, & explorate Terram. Qui præcepta complentes exploraverunt Hai.

3. Et reverſi dixerunt ei: Non aſcendat omnis populus, ſed duo vel tria millia virorum pergant, & deleant civitatem: quare omnis populus fruſtrà vexabitur contra hoſtes pauciſſimos?

4. Aſcenderunt ergo tria millia pugnatorum. Qui ſtatim terga vertentes,

5. percuſſi ſunt à viris urbis Hai, & corruerunt ex eis triginta ſex homines: perſecutique ſunt eos adverſarii de porta uſque ad Sabarim, & ceciderunt per prona fugientes: pertimuitque cor populi, & inſtar aquæ liquefactum eſt.

6. Joſue verò ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram coram arca Domini uſque ad veſperam, tam ipſe quàm omnes ſenes Iſrael: miſeruntque pulverem ſuper capita ſua:

7. & dixit Joſue: Heu Domine Deus, quid voluiſti traducere populum iſtum Jordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrhæi, & perderes? utinam ut cœpimus, manſiſſemus trans Jordanem.

8. Mi Domine Deus quid dicam, videns Iſraelem hoſtibus ſuis terga vertentem?

9. Audient Chananæi, & omnes habitatores Terræ, & pariter conglobati circumdabunt nos, atque delebunt nomen noſtrum de terra: & quid facies magno nomini tuo?

10. Dixitque Dominus ad Joſue: Surge, cur jaces pronus in terra?

11. Peccavit Iſrael, & prævaricatus eſt pactum meum: tuleruntque de anathemate, & furati ſunt atque mentiti, & abſconderunt inter vaſa ſua.

12. Nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet: quia pollutus eſt anathemate: non ero ultrà vobiſcum, donec conteratis eum, qui hujus ſceleris reus eſt.

13. Surge, ſanctifica populum, & dic eis: || Sanctificamini in craſtinum: hæc enim dicit Dominus Deus Iſrael: Anathema in medio tui eſt Iſrael: non poteris ſtare coram hoſtibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus eſt ſcelere.

|| Lev. 20. 7. Num. 11. 18. Sup. 3. 5. 1. Reg. 16. 5

14. Accedetiſque manè ſinguli per tribus veſtras: & quamcumque tribum ſors invenerit, accedet per cognationes ſuas, & cognatio per domos, domuſque per viros.

15. Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehenſus, comburetur igni cum omni ſubſtantia ſua: quoniam prævaricatus eſt pactum Domini, & fecit nefas in Iſrael.

16. Surgens itaque Joſue mane, applicuit Iſrael per tribus ſuas, & inventa eſt tribus Juda.

17. Quæ cùm juxta familias ſuas eſſet oblata, inventa eſt familia Zare. Illam quoque per domos offerens, reperit Zabdi:

18. cujus domum in ſingulos dividens viros, invenit Achan filium Charmi, filii Zabdi, filii Zare de tribu Juda.

19. Et ait Joſue ad Achan: Fili mi, da gloriam Domino Deo Iſrael, & confitere, atque indica mihi quid feceris, ne abſcondas.

20. Reſponditq; Achan Joſue, & dixit ei: Verè ego peccavi Dño Deo Iſrael, & ſic & ſic feci.

21. Vidi enim inter ſpolia pallium coccineum valdè bonum, & ducentos ſiclos argenti: regulamque auream quinquaginta ſiclorum: & concupiſcens abſtuli, & abſcondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque foſſa humo operui.

Digitized by Google

22. Miſit ergo Joſue miniſtros: qui currentes ad tabernaculum illius, repererunt cuncta abſcondita in eodem loco, & argentum ſimul.

23. Auferenteſque de tentorio tulerunt ea ad Joſue, & ad omnes filios Iſrael, projeceruntque ante Dominum.

24. Tollens itaque Joſue Achan filium Zare, argentumque & pallium, & auream regulam, filios quoque & filias ejus, boves & aſinos, & oves, ipſumque tabernaculum, & cunctam ſupellectilem: (& omnis Iſrael cum eo) duxerunt eos ad Vallem Achor:

25. ubi dixit Joſue: Quia turbaſti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Iſrael: & cuncta quæ illius erant, igne conſumpta ſunt.

‖ 2. Reg. 18. 17. 26. Congregaveruntque ſuper eum ‖ acervum magnum lapidum, qui permanet uſque in præſentem diem. Et averſus eſt furor Domini ab eis. Vocatumque eſt nomen loci illius, Vallis Achor, uſque hodie.

C A P U T VIII.

Expugnata Hai, rex ejus ſuſpenditur, erecto altari lapideo; Deuteronomium ſuper lapides ſcribitur, & populo benedicitur.

Eodem ann. 2553. 1. Dixit autem Dominus ad Joſue: Ne timeas, neque formides: tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & conſurgens aſcende in oppidum Hai. Ecce tradidi in manu tua regem ejus, & populum, urbemque & Terram.

‖ Sap. 9. 24 2. Facieſque urbi Hai, & regi ejus, ‖ ſicut feciſti Jericho, & regi illius: prædam verò, & omnia animantia diripietis vobis: pone inſidias urbi poſt eam.

3. Surrexitque Joſue, & omnis exercitus bellatorum cum eo, ut aſcenderent in Hai: & electa triginta millia virorum fortium miſit nocte,

4. præcepitque eis, dicens: Ponite inſidias poſt civitatem: nec longiùs recedatis: & eritis omnes parati.

5. Ego autem, & reliqua multitudo, quæ mecum eſt, accedemus ex adverſo contra urbem. Cùmque exierint contra nos, ‖ ſicut antè fecimus, fugiemus, & terga vertemus:

‖ Sup. 7. 4

6. donec perſequentes ab urbe longiùs protrahantur: putabunt enim nos fugere ſicut priùs.

7. Nobis ergo fugientibus, & illis perſequentibus, conſurgetis de inſidiis, & vaſtabitis civitatem: tradetque eam Dominus Deus veſter in manus veſtras.

8. Cùmque ceperitis, ſuccendite eam, & ſic omnia facietis, ut juſſi.

9. Dimiſitque eos, & perrexerunt ad locum inſidiarum, ſederuntque inter Bethel & Hai; ad Occidentalem plagam urbis Hai: Joſue autem nocte illa in medio manſit populi,

10. ſurgenſque diluculò recenſuit ſocios, & aſcendit cum ſenioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum.

11. Cùmque veniſſent & aſcendiſſent ex adverſo civitatis, ſteterunt ad Septentrionalem urbis plagam, inter quam & eos erat vallis media.

12. Quinque autem millia viros elegerat, & poſuerat in inſidiis inter Bethel & Hai, ex occidentali parte ejuſdem civitatis:

13. omnis verò reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, itaut noviſſimi illius multitudinis Occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Joſue nocte illa, & ſtetit in vallis medio.

14. Quod cùm vidiſſet rex Hai, feſtinavit manè, & egreſſus eſt cum omni exercitu civitatis, direxitque aciem contra deſertum, ignorans quòd poſt tergum laterent inſidiæ.

15. Joſue verò & omnis Iſrael ceſſerunt loco, ſimulantes metum, & fugientes per ſolitudinis viam.

16. At illi vociferantes pariter, & ſe mutuò cohortantes, perſecuti ſunt eos. Cumque receſſiſſent à civitate,

17. & ne unus quidem in urbe Hai & Bethel remanſiſſet qui non perſequeretur Iſrael (ſicut eruperant aperta oppida relinquentes,)

18. dixit Dominus ad Joſue: Leva clypeum, qui in manu tua eſt, contra urbem Hai, quoniam tibi tradam eam.

19. Cùmque elevaſſet clypeum ex adverſo civitatis, inſidiæ, quæ latebant, ſurrexerunt confeſtim: & pergentes ad civitatem, ceperunt, & ſuccenderunt eam.

20. Viri autem civitatis, qui perſequebantur Joſue, reſpicientes & videntes fumum urbis ad cœlum uſque conſcendere, non potuerunt ultrà huc illucque diffugere: præſertim cùm hi, qui ſimulaverant fugam, & tendebant ad ſolitudinem, contra perſequentes fortiſſimè reſtitiſſent.

21. Videnſque Joſue & omnis Iſrael quòd capta eſſet civitas, & fumus urbis aſcenderet, reverſus percuſſit viros Hai.

22. Si quidem & illi qui ceperant & ſuccenderant civitatem, egreſſi ex urbe contra ſuos, medios hoſtium ferire cœperunt. Cùm ergo ex utraque parte adverſarii cæderentur, itaut nullus de tanta multitudine ſalvaretur,

23. regem quoque urbis Hai apprehenderunt viventem, & obtulerunt Joſue.

24. Igitur omnibus interfectis, qui Iſraelem ad deſerta tendentem fuerant perſecuti, & in eodem loco gladio corruentibus, reverſi filii Iſrael percuſſerunt civitatem.

25. Erant autem qui in eodem die conciderant à viro uſque ad mulierem, duodecim millia hominum, omnes urbis Hai.

26. Joſue verò non contraxit manum, quam in ſublime porrexerat, tenens clypeum donec interficerentur omnes habitatores Hai.

27. Jumenta autem & prædam civitatis diviſerunt ſibi filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus Joſue.

28. Qui ſuccendit urbem, & fecit eam tumulum ſempiternum:

29. regem quoque ejus ſuſpendit in patibulo uſque ad veſperam & ſolis occaſum. Præcepitque Joſue, & depoſuerunt cadaver ejus de cruce: projeceruntque in ipſo introitu civitatis, congeſto ſuper eum magno acervo lapidum, qui permanet uſque in præſentem diem.

30. Tunc ædificavit Joſue altare Domino Deo Iſrael in monte Hebal:

31. ‖ ſicut præceperat Moyſes famulus Domini filiis Iſrael, & ſcriptum eſt in ‖ Exod. 20. 25. Deut. 27.

volumine legis Moyſi: Altare verò de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit: & obtulit ſuper eo holocauſta Domino, immolavitque pacificas victimas.

32. Et ſcripſit ſuper lapides Deuteronomium legis Moyſi, quod ille digeſſerat coram filiis Iſrael.

33. Omnis autem populus, & majores natu, duceſque ac judices ſtabant ex utraque parte arcæ, in conſpectu ſacerdotum qui portabant arcam fœderis Domini, ut advena ita & indigena. Media pars eorum juxta montem Garizim, & media juxta montem Hebal, ſicut præceperat Moyſes famulus Domini. Et primùm quidem benedixit populo Iſrael.

34. Poſt hæc legit omnia verba benedictionis & maledictionis, & cuncta quæ ſcripta erant in legis volumine.

35. Nihil ex his quæ Moyſes juſſerat, reliquit intactum, ſed univerſa replicavit coram omni multitudine Iſrael, mulieribus ac parvulis & advenis, qui inter eos morabantur.

CAPUT IX.

Gabaonitæ ſimulatione longi itineris imponentes Joſue & principibus Iſraelitarum, medio juramento ſalvantur; inſecuto tamen murmure, perpetuo famulitio adſtringuntur.

Eodem anno M. 2551. Ant. Chr. 1451. ab exitu 41.

1. QUibus auditis, cuncti reges trans Jordanem, qui verſabantur in montanis & campeſtribus, in maritimis ac littore magni maris, hi quoque qui habitabant juxta Libanum, Hethæus & Amorrhæus, Chananæus, Pherezæus, & Hevæus, & Jebuſæus,

2. congregati ſunt pariter, ut pugnarent contra Joſue & Iſrael uno animo, eademque ſententia.

3. At hi, qui habitabant in Gabaon, audientes cuncta quæ fecerat Joſue, Jericho & Hai:

4. & callidè cogitantes, tulerunt ſibi cibaria, ſaccos veteres aſinis imponentes, & utres vinarios ſciſſos atque conſutos,

5. calceamentaque perantiqua quæ ad indicium vetuſtatis pittaciis conſuta erant, induti veteribus veſtimentis: panes quoque, quos portabant ob viaticum, duri erant, & in fruſta comminuti:

6. perrexeruntque ad Joſue, qui tunc morabatur in caſtris Galgalæ, & dixerunt ei, atque ſimul omni Iſraeli: De terra longinqua venimus, pacem vobiſcũ facere cupientes. Reſponderuntque viri Iſrael ad eos, atque dixerunt:

7. Ne fortè in terra, quæ nobis forte debetur, habitetis, & non poſſimus fœdus inire vobiſcum.

8. At illi ad Joſue: Servi, inquiunt, tui ſumus. Quibus Joſue, ait: Quinam eſtis vos? & unde veniſtis?

9. Reſponderunt: De terra longinqua valdè venerunt ſervi tui in nomine Domini Dei tui. Audivimus enim famam potentiæ ejus, cuncta quæ fecit in Ægypto,

|| Num. 21. 25.

10. || & duobus regibus Amorrhæorum qui fuerunt trans Jordanem, Sehon regi Heſebon, & Og regi Baſan, qui erat in Aſtaroth:

11. dixeruntque nobis ſeniores, & omnes habitatores Terræ noſtræ: Tollite in manibus cibaria ob longiſſimam viam, & occurrite eis, & dicite: Servi veſtri ſumus, fœdus inite nobiſcum.

12. En, panes quando egreſſi ſumus de domibus noſtris, ut veniremus ad vos, calidos ſumpſimus, nunc ſicci facti ſunt, & vetuſtate nimia comminuti.

13. Utres vini novos implevimus, nunc rupti ſunt & ſoluti: veſtes & calceamenta quibus induimur, & quæ habemus in pedibus, ob longitudinem longioris viæ trita ſunt, & penè conſumpta.

14. Suſceperunt igitur de cibariis eorum, & os Domini non interrogaverunt.

15. || Fecitque Joſue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus eſt quòd non occiderentur: principes quoque multitudinis juraverunt eis: || 2. Reg. 21. 2.

16. Poſt dies autem tres initi fœderis, audierunt quòd in vicino habitarent, & inter eos futuri eſſent.

17. Moveruntque caſtra filii Iſrael, & venerunt in civitates eorum die tertio, quarum hæc vocabula ſunt, Gabaon, & Caphira, & Beroth, & Cariathiarim.

18. Et non percuſſerunt eos, eò quòd juraſſent eis principes multitudinis in nomine Domini Dei Iſrael. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes.

19. Qui reſponderunt eis: Juravimus illis in nomine Domini Dei Iſrael, & idcircò non poſſumus eos contingere.

20. Sed hoc faciemus eis: Reſerventur quidem ut vivant, ne contra nos ira Domini concitetur, ſi pejeraverimus:

21. ſed ſic vivant, ut in uſus univerſæ multitudinis ligna cædant, aquaſque comportent. Quibus hæc loquentibus:

22. vocavit Gabaonitas Joſue, & dixit eis: Cur nos decipere fraude voluiſtis, ut diceretis: Procul valdè habitamus à vobis, cum in medio noſtri ſitis?

23. Itaque ſub maledictione eritis, & non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens, aquaſque comportans in domum Dei mei.

24. Qui reſponderunt: Nuntiatum eſt nobis ſervis tuis, quòd promiſiſſet Dominus Deus tuus Moyſi ſervo tuo, ut traderet vobis omnem Terram, & diſperderet cunctos habitatores ejus. Timuimus igitur valdè, & providimus animabus noſtris, veſtro terrore compulſi, & hoc conſilium inivimus.

25. Nunc autem in manu tua ſumus: quod tibi bonum & rectum videtur, fac nobis.

26. Fecit ergo Joſue ut dixerat, & liberavit eos de manu filiorum Iſrael, ut non occiderentur.

27. Decrevitque in illo die eos eſſe in miniſterio cuncti populi, & altaris Domini, cædentes ligna, & aquas comportantes, uſque in præſens tempus, in loco quem Dominus elegiſſet.

CAPUT X.

Quinque reges oppugnantes Gabaon, immoto ſole unius diei ſpatio, vincuntur; & ex ſpelunca extracti ſuſpenduntur, pluresque aliæ civitates capiuntur.

1. QUæ cùm audiſſet Adoniſedec rex Jeruſalem, quòd ſcilicet cepiſſet Joſue Eodem ann. 2553. deſinente.

Hai, & ſubvertiſſet eam (ſicut enim fece-
rat Jericho & regi ejus, ſic fecit Hai &
regi illius) & quòd transfugiſſent Gabao-
nitæ ad Iſrael, & eſſent fœderati eorum,
2. timuit valdè. Urbs enim magna erat Ga-
baon, & una civitatum regalium, & major op-
pido Hai, omneſque bellatores ejus fortiſſimi.
3. Miſit ergo Adoniſedec rex Jeruſalem ad
Oham regem Hebron, & ad Pharam regem
Jerimoth, ad Japhia quoque regem Lachis,
& ad Dabir regem Eglon, dicens:
4. Ad me aſcendite, & ferte præſidium,
ut expugnemus Gabaon, quare transfuge-
rit ad Joſue, & ad filios Iſrael.
5. Congregati igitur aſcenderunt quinque
reges Amorrhæorum, rex Jeruſalem, rex
Hebron, rex Jerimoth, rex Lachis, rex Eglon,
ſimul cum exercitibus ſuis, & caſtrametati
ſunt circa Gabaon, oppugnantes eam.
6. Habitatores autem Gabaon urbis ob-
ſeſſæ miſerunt ad Joſue, qui tunc morabatur
in caſtris apud Galgalam, & dixerunt ei: Ne re-
trahas manus tuas ab auxilio ſervorum tuorum:
aſcende citò, & libera nos, ferque præſidium:
convenerunt enim adverſum nos omnes reges
Amorrhæorum, qui habitant in montanis.
7. Aſcenditque Joſue de Galgalis, & omnis
exercitus bellatorum cum eo, viri fortiſſimi.
8. Dixitque Dominus ad Joſue: Ne ti-
meas eos: in manus enim tuas tradidi il-
los: nullus ex eis tibi reſiſtere poterit.
9. Irruit itaque Joſue ſuper eos repentè,
tota nocte aſcendens de Galgalis:
|| *Confer. cum 1. Reg. 7. 10.* 10. Et || conturbavit eos Dominus à facie
Iſrael: contrivitque plaga magna in Gabaon,
ac perſecutus eſt eos per viam aſcenſus Beth-
horon, & percuſſit uſque Azeca & Maceda.
11. Cùmque fugerent filios Iſrael, & eſ-
ſent in deſcenſu Beth-horon, Dominus miſit
ſuper eos lapides magnos de cęlo uſque ad Aze-
ca: & mortui ſunt multò plures lapidibus gran-
dinis, quàm quos gladio percuſſerãt filii Iſrael.
12. Tunc locutus eſt Joſue Domino in die,
qua tradidit Amorrhæum in conſpectu filio-
rũ Iſrael, dixitque coram eis: Sol contra Gabaon
ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon,
|| *Eccl. 46. 5 Iſa. 28. 21.* 13. Steteruntque || Sol & Luna, donec ul-
ciſceretur ſe gens de inimicis ſuis. Nonnè
ſcriptum eſt hoc in libro juſtorum? Stetit
itaque Sol in medio cœli, & non feſtina-
vit occumbere ſpatio unius diei.
14. Non fuit anteà nec poſteà tam longa
dies, obediente Domino voci hominis, &
pugnante pro Iſrael.
15. Reverſuſque eſt Joſue cum omni Iſ-
rael in caſtra Galgalæ.
16. Fugerant enim quinque reges, & ſe
abſconderant in ſpelunca urbis Maceda.
17. Nuntiatumque eſt Joſue, quòd in-
venti eſſent quinque reges latentes in ſpe-
lunca urbis Maceda,
18. Qui præcepit ſociis, & ait: Volvite
ſaxa ingentia ad os ſpeluncæ, & ponite
viros induſtrios, qui clauſos cuſtodiant:
19. vos autem nolite ſtare, ſed perſequi-
mini hoſtes, & extremos quoſque fugien-
tium cædite: nec dimittatis eos urbium
ſuarum intrare præſidia, quos tradidit Do-
minus Deus in manus veſtras.
20. Cæſis ergo adverſariis plaga magna,
& uſque ad internecionem penè conſum-
ptis, hi qui Iſrael effugere potuerunt, in-
greſſi ſunt civitates munitas.
21. Reverſuſque eſt omnis exercitus ad
Joſue in Maceda, ubi tunc erant caſtra,
ſani & integro numero: nulluſque contra
filios Iſrael mutire auſus eſt.
22. Præcepitque Joſue, dicens: Aperite
os ſpeluncæ, & producite ad me quinque
reges, qui in ea latitant.
23. Feceruntque miniſtri ut ſibi fuerat impe-
ratum: & eduxerunt ad eum quinque reges de
ſpelunca, regem Jeruſalem, regem Hebron,
regem Jerimoth, regem Lachis, regem Eglon.
24. Cùmque educti eſſent ad eum, vocavit
omnes viros Iſrael, & ait ad principes exerci-
tus qui ſecum erant: Ite, & ponite pedes ſu-
per colla regum iſtorum. Qui cùm perrexiſ-
ſent, & ſubjectorum colla pedibus calcarent,
25. rurſum ait ad eos: Nolite timere,
nec paveatis, conſortamini & eſtote robu-
ſti: ſic enim faciet Dominus cunctis ho-
ſtibus veſtris, adverſum quos dimicatis.
26. Percuſſitque Joſue, & interfecit eos,
atque ſuſpendit ſuper quinque ſtipites: fue-
runtque ſuſpenſi uſque ad veſperum.

27. || Cùm-

Digitized by Google

|| Deut. 21. 23.

27. || Cumque occumberet ſol, præcepit ſociis ut deponerent eos de patibulis. Quibus depoſitis projecerunt in ſpeluncam, in qua latuerant, & poſuerunt ſuper os ejus ſaxa ingentia, quæ permanent uſque in præſens *.

* Hic explicit an. 1553.

28. Eodem quoque die † Macedam cepit Joſue, & percuſſit eam in ore gladii, regemque illius interfecit, & omnes habitatores ejus: non dimiſit in ea ſaltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda, ſicut fecerat regi Jericho.

† Supr. quo eam oppugnavit. *Hæc autē & quæ ſequuntur uſque ad [illegible] cap. 11. ad an. 1559. extendenda [illegible], ut patet ex petitione Calebi infra c. 14* Ab autumno anni 1554. quo poſt ceſſationem Mannæ, Iſraelitæ terram [illegible] primum [illegible], numerandus eſt annus 1. [illegible] & radix an. ſabbaticorum hic figenda.

29. Tranſivit autem cum omni Iſrael de Maceda in Lebna, & pugnabat contra eam:

30. quam tradidit Dominus cum rege ſuo in manus Iſrael: percuſſeruntque urbem in ore gladii, & omnes habitatores ejus: non dimiſerunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna, || ſicut fecerant regi Jericho.

|| Sup. 6. 21

31. De Lebna tranſivit in Lachis cum omni Iſrael: & exercitu per gyrum diſpoſito oppugnabat eam.

32. Traditque Dominus Lachis in manus Iſrael, & cepit eam die altero, atque percuſſit in ore gladii, omnemque animam quæ fuerat in ea, ſicut fecerat Lebna.

33. Eo tempore aſcendit Horam rex Gazer, ut auxiliaretur Lachis: quem percuſſit Joſue cum omni populo ejus uſque ad internecionē.

34. Tranſivitque de Lachis in Eglon, & circumdedit,

35. atque expugnavit eam eadem die: percuſſitque in ore gladii omnes animas quę erant in ea, juxta omnia quæ fecerat Lachis.

36. Aſcendit quoque cum omni Iſrael de Eglon in Hebron, & pugnavit contra eam:

37. cepit eam, & percuſſit in ore gladii, regem * quoque ejus, & omnia oppida regionis illius, univerſaſque animas, quæ in ea fuerant commoratæ: non reliquit in ea ullas reliquias: ſicut fecerat Eglon, ſic fecit & Hebron, cuncta quæ in ea reperit conſumens gladio.

* Novum ſcilicet, cum prior antè ſuſpenſus ſ. c. 10. ſup. 26.

38. Inde reverſus in Dabir,

39. cepit eam atque vaſtavit: regem quoque ejus atque omnia per circuitū oppida percuſſit in ore gladii: non dimiſit in ea ullas reliquias: ſicut fecerat Hebron & Lebna & regibus earum, ſic fecit Habir & regi illius.

40. Percuſſit itaque Joſue omnem Terram montanam & meridianam atque campeſtrem, & Aſedoth, cum regibus ſuis: non dimiſit in ea ullas reliquias, ſed omne quod ſpirare poterat interfecit, ſicut præceperat ei Dominus Deus Iſrael,

41. A Cadesbarne uſque Gazam, omnem Terram Goſen uſque Gabaon,

42. univerſoſque reges, & regiones eorum, uno * impetu cepit atque vaſtavit: Dominus enim Deus Iſrael pugnavit pro eo.

* Ideſt una expeditione & continenti bello.

43. Reverſuſque eſt cum omni Iſrael ad locum caſtrorum in Galgala.

CAPUT XI.

Expugnat Joſue Jabin cum aliis plurimis regibus ac populis, omnia ſervans quæ Dominus Moyſi præceperat.

1. QUæ cum audiſſet Jabin rex Aſor, miſit ad Jobab regem Madon, & ad regem Semeron, atque ad regem Achſaph:

2. ad reges quoque Aquilonis, qui habitabant in montanis & in planitie contra meridiem Ceneroth, in campeſtribus quoque & in regionibus Dor juxta mare:

Devict. e 5. regibus omnes reliqui Iſraeli ſeſe oppoſuerunt cum quibus Joſue bellum geſſit.

3. Chananæum quoque ab Oriente & Occidente, & Amorrhæum atque Hethæum ac Pherezæum & Jebuſæum in montanis: Hevæum quoque qui habitabat ad radices Hermon in Terra Maſpha.

4. Egreſſique ſunt omnes cum turmis ſuis, * populus multus nimis ſicut arena quæ eſt in littore maris, equi quoque & currus immenſæ multitudinis.

* Peditum trecentis millibus, Equitum decem millibus, Curruum 20. mill. *Joſeph Antiq. l. 5. c. 1. ſive 2.*

5. Conveneruntque omnes reges iſti in unum ad Aquas Merom, ut pugnarent contra Iſrael.

6. Dixitque Dominus ad Joſue: Ne timeas eos: cras enim hac eadem hora ego tradam omnes iſtos vulnerandos in conſpectu Iſrael: equos eorum ſubnervabis, & currus igne combures.

7. Venitque Joſue, & omnis exercitus cum eo, adverſus illos ad Aquas Merom ſubitò, & irruerunt ſuper eos,

8. tradiditque illos Dominus in manus Iſrael. Qui percuſſerunt eos, & perſecuti ſunt uſque ad Sidonem magnam, & Aquas Maſerephoth, campumque Maſphe, qui eſt ad Orientalem illius partem. Ita percuſſit omnes, ut nullas dimitteret ex eis reliquias:

9. fecitque ſicut præceperat ei Dñs, equos eorum ſubnervavit: curruſque combuſſit igni.

10. Reverſuſque ſtatim cepit Aſor: & regem ejus percuſſit gladio. Aſor enim antiquitùs inter omnia regna hæc principatum tenebat.

11. Percuſſitque omnes animas, quæ ibidem morabantur: non dimiſit in ea ullas reliquias, ſed uſque ad internecionem univerſa vaſtavit, ipſamque urbem peremit incendio.

12. Et omnes per circuitum civitates, regeſque earum cepit, percuſſit atque delevit, || ſicut præceperat ei Moyſes famulus Domini:

|| Deut. 7. 1.

13. Abſque urbibus, quæ erant in collibus & in tumulis ſitæ, ceteras ſuccendit Iſrael: unam tantùm Aſor munitiſſimā flamma conſumpſit.

14. Omnemque prædam iſtarum urbium ac jumenta diviſerunt ſibi filii Iſrael, cunctis hominibus interfectis.

15. || Sicut præceperat Dominus Moyſi ſervo ſuo, ita præcepit Moyſes Joſue, & & ille univerſa complevit: non præteriit de univerſis mandatis, nec unum quidem verbum quod juſſerat Dominus Moyſi.

|| Exod. 34. 11. Deut. 7. 1.

16. Cepit itaque Joſue omnem Terram montanam, & meridianam, Terramque Goſen, & planitiem, & Occidentalem plagam, montemque Iſrael, & campeſtria ejus.

17. & partem montis quæ aſcendit Seir uſque Baalgad, per planitiem Libani ſubter montem Hermon: omnes reges eorum cepit, percuſſit, & occidit.

18. Multo tempore * pugnavit Joſue contra reges iſtos:

* Toto videlicet ſexennio, ut patebit infra c. 14. 10.

19. Non fuit civitas quæ ſe traderet filiis Iſrael, præter Hevæum, qui habitabat in Gabaon: omnes enim bellando cepit.

20. Domini enim ſententia fuerat, ut indurarentur corda eorum, & pugnarent contra Iſrael, & caderent, & non mererentur ullam clementiam, ac perirent, ſicut præceperat Dominus Moyſi.

21. In illo tempore venit Joſue, & interfecit Enacim de montanis, Hebron, & Dabir, & Anab, & de omni monte Juda & Iſrael, urbeſque eorum delevit.

22. Non reliquit ullum de ſtirpe Enacim, in Terra filiorum Iſrael: abſque civitatibus Gaza, & Geth, & Azoto, in quibus ſolis relicti ſunt.

23. Cepit ergo Joſue omnem Terram, ſicut locutus eſt Dominus ad Moyſen, & tradidit eam in poſſeſſionem filiis Iſrael ſecundùm
||Inf. 14. 15 partes & tribus ſuas: ||quievitque Terra à præliis.

CAPUT XII.

Numerantur reges 31. circa & ultra Jordanem quos percuſſerant Moyſes & Joſue.

Hoc caput eſt veluti præmiſſio ad diviſionem terræ ſequentem, ut videatur à quibus Regibus fuerit antea poſſeſſa.

1. HI ſunt reges, quos percuſſerunt filii Iſrael, & poſſederunt Terram eorum trans Jordanem ad ſolis ortum, à torrente Arnon uſque ad montem Hermon, & omnem Orientalem plagam, quæ reſpicit ſolitudinem.

2. Sehon rex Amorrhæorum, qui habitavit in Heſebon, dominatus eſt ab Aroer, quæ ſita eſt ſuper ripam torrentis Arnon, & mediæ partis in valle, dimidiæque Galaad, uſque ad torrentem Jaboc, qui eſt terminus filiorum Ammon.

3. Et à ſolitudine uſque ad mare Ceneroth contra Orientem, & uſque ad Mare deſerti, quod eſt mare ſalſiſſimum, ad Orientalem plagam per viam quæ ducit Bethſimoth: & ab auſtrali parte, quæ ſubjacet Aſedoth, uſque Phaſga.

4. Terminus Og regis Baſan, de reliquiis Raphaim, qui habitavit in Aſtaroth, & in Edrai, & dominatus eſt in monte Hermon, & in Salecha, atque in univerſa Baſan, uſque ad terminos.

5. Geſſuri, & Machati, & dimidiæ partis Galaad: terminos Sehon regis Heſebon.

6. Moyſes famulus Domini, & filii Iſrael percuſſerunt eos, tradiditque Terram eorum Moyſes in poſſeſſionem Rubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſſe.

7. Hi ſunt reges Terræ, quos percuſſit Joſue, & filii Iſrael, trans Jordanem ad Occidentalem plagam, à Baalgad in campo Libani, uſque ad montem, cujus pars aſcendit in Seir: tradiditque eam Joſue in poſſeſſionem tribubus Iſrael, ſingulis partes ſuas,

8. tam in montanis quàm in planis atque campeſtribus. In Aſedoth, & in ſolitudine, ac in meridie Hethæus fuit & Amorrhæus, Chananæus & Pherezæus, Hevæus & Jebuſæus.

9. Rex Jericho unus: rex Hai, quæ eſt ex latere Bethel, unus:

10. rex Jeruſalem unus, rex Hebron unus:

11. rex Jerimoth unus, rex Lachis unus,

12. rex Eglon unus, rex Gazer unus,

13. rex Dabir unus, rex Gader unus,

14. rex Herma unus, rex Hered unus,

15. rex Lebna unus, rex Odullam unus,

16. rex Maceda unus, rex Bethel unus,

17. rex Taphua unus, rex Opher unus,

18. rex Aphec unus, rex Saron unus,

19. rex Madon unus, rex Aſor unus,

20. rex Semeron unus, rex Achſaph unus,

21. rex Thenac unus, rex Mageddo unus,

22. rex Cades unus, rex Jachanan Carmeli unus,

23. rex Dor, & provinciæ Dor unus, rex Gentium Galgal unus,

24. rex Therſa unus: omnes reges triginta unus.

CAPUT XIII.

Jubet Dominus Joſue ut terram dividat, aſſignatis partibus Ruben, Gad & dimidiæ tribui Manaſſe trans Jordanem.

1. JOſue ſenex, provectæque ætatis erat, & dixit Dominus ad eum: Senuiſti, & longævus es, terraque latiſſima derelicta eſt, quæ needum ſorte diviſa eſt:

Ann. 2 … 1559. ætatis Joſue circiter 101.

2. omnis videlicet Galilæa, Philiſthiim, & univerſa Geſſuri.

3. A fluvio turbido, qui irrigat Ægyptum, uſque ad terminos Accaron contra Aquilonem: Terra Chanaan, quæ in quinque regulos Philiſthiim dividitur, Gazæos, & Azotios Aſcalonitas, Gethæos, & Accaronitas.

4. Ad meridiem verò ſunt Hevæi, omnis Terra Chanaan, & Maara Sidoniorum uſque Apheca & terminos Amorrhæi,

5. ejuſque confinia. Libani quoque regio contra Orientem, à Baalgad ſub monte Hermon, donec ingrediaris Emath.

6. Omnium qui habitant in monte, à Libano, uſque ad Aquas Maſerephoth, univerſique Sidonii. Ego ſum qui delebo eos à facie filiorum Iſrael. Veniat ergo in partem hæreditatis Iſrael, ſicut præcepi tibi.

7. Et nunc divide terram in poſſeſſionem novem tribubus, & dimidiæ tribui Manaſſe,

8. cum qua Ruben & Gad poſſederunt terram, ||quam tradidit eis Moyſes famulus Dñi, ||Num. 32 33.
trans fluenta Jordanis ad orientalem plagam.

9. Ab Aroer, quæ ſita eſt in ripa torrentis Arnon, & in vallis medio, univerſaque campeſtria Medaba, uſque Dibon:

10. & cunctas civitates Sehon, regis Amorrhæi, qui regnavit in Heſebon, uſque ad terminos filiorum Ammon.

11. Et Galaad, ac terminum Geſſuri & Machati, & omnem montem Hermon, & univerſam Baſan, uſque ad Salecha,

12. omne regnum Og in Baſan, qui regnavit in Aſtaroth & Edrai, ipſe fuit de reliquiis Raphaim: percuſſitque eos Moyſes, atque delevit.

13. Nolueruntque diſperdere filii Iſrael Geſſuri & Machati: & habitaverunt in medio Iſrael uſque in præſentem diem.

14. || Tribui autem Levi non dedit poſſeſſionem: ſed ſacrificia & victimæ Domini Dei Iſrael, ipſa eſt ejus hæreditas, ||Num. 18 20.
ſicut locutus eſt illi.

15. Dedit ergo Moyſes poſſeſſionem tribui filiorum Ruben juxta cognationes ſuas.

16. Fuitque terminus eorum ab Aroer, quæ ſita eſt in ripa torrentis Arnon, & in valle ejuſdem torrentis media: univerſam planitiem, quæ ducit Medaba,

17. & Heſebon, cunctoſque viculos earum, qui ſunt in campeſtribus: Dibon quoque & Bamothbaal, & oppidum Baalmaon,

18. & Jaſſa, & Cedimoth, & Mephaath,

19. & Cariathaim, & Sabama, & Sarathaſar in monte convallis.

20. Beth-

20. Bethphogor & Aſedoth, Phaſga & Bethieſimoth,

21. & omnes urbes campeſtres, univerſaque regna Sehon regis Amorrhæi, qui regnavit in Heſebon, ‖ quem percuſſit Moyſes cum principibus Madian: Hevæum, & Recem, & Sur, & Hur, & Rebe duces Sehon habitatores Terræ.

‖Num. 31. 8.

22. Et Balaam filium Beor ariolum occiderunt filii Iſrael gladio cum ceteris interfectis.

23. Factuſque eſt terminus filiorum Ruben Jordanis fluvius. Hæc eſt poſſeſſio Rubenitarum per cognationes ſuas urbium & viculorū.

24. Deditque Moyſes tribui Gad & filiis ejus per cognationes ſuas poſſeſſionem, cujus hæc diviſio eſt.

25. Terminus Jaſer, & omnes civitates Galaad, & dimidiam partem terræ filiorum Ammon, uſque ad Aroer, quæ eſt contra Rabba:

26. & ab Heſebon uſque Ramoth, Maſphe & Betonim: & à Manaim uſque ad terminos Dabir:

27. in valle quoque Betharan, & Bethnemra, & Socoth, & Saphon reliquam partem regni Sehon regis Heſebon: hujus quoque finis, Jordanis eſt, uſque ad extremam partem maris Cenereth trans Jordanem ad orientalem plagā.

28. Hæc eſt poſſeſſio filiorum Gad per familias ſuas, civitates & villæ earum.

29. Dedit & dimidiæ tribui Manaſſe, filiiſque ejus juxta cognationes ſuas poſſeſſionem,

30. cujus hoc principium eſt: à Manaim univerſam Baſan, & cuncta regna Og regis Baſan, omneſque vicos Jair, qui ſunt in Baſan, ſexaginta oppida:

31. & dimidiam partem Galaad, & Aſtaroth, & Edrai, urbes regni Og in Baſan: filiis Machir, filii Manaſſe dimidiæ parti filiorum Machir juxta cognationes ſuas.

32. Hanc poſſeſſionem diviſit Moyſes in campeſtribus Moab trans Jordanem contra Jericho ad Orientalem plagam.

33. ‖ Tribui autem Levi non dedit poſſeſſionem: quoniam Dominus Deus Iſrael ipſe eſt poſſeſſio ejus, ut locutus eſt illi.

‖Num. 18. 20.

CAPUT XIV.

Caleb accipit Hebron in hæreditatem ſibi promiſſam, eò quòd aliis exploratoribus detrahentibus Terræ promiſſæ, ipſe ſecutus ſit Dominum.

1. HOc eſt quod poſſederunt filii Iſrael in Terra Chanaan, quam dederunt eis Eleazar ſacerdos, & Joſue filius Nun, & principes familiarum per tribus Iſrael:

2. ſorte omnia dividentes, ‖ ſicut præceperat Dominus in manu Moyſi, novem tribubus, & dimidiæ tribui.

‖Num. 34. 13.

3. Duabus enim tribubus, & dimidiæ, dederat Moyſes trans Jordanem poſſeſſionem: abſque Levitis, qui nihil terræ acceperunt inter fratres ſuos.

4. ſed in eorum ſucceſſerunt locum filii Joſeph in duas diviſi tribus, Manaſſe & Ephraim: nec acceperunt Levitæ aliam in Terra partem, niſi urbes ad habitandum, & ſuburbana earum ad alenda jumenta & pecora ſua.

5. Sicut præceperat Dominus Moyſi, ita fecerunt filii Iſrael, & diviſerunt Terram.

6. Acceſſerunt itaque filii Juda ad Joſue in Galgala, locutuſque eſt ad eum Caleb filius Jephone Cenezæus: ‖ Noſti quid locutus ſit Dominus ad Moyſen hominem Dei de me & te in Cadesbarne.

‖Num. 14. 24.

7. Quadraginta annorum eram quando miſit me Moyſes famulus Domini de Cadesbarne, ut conſiderarem Terram, nuntiavique ei quod mihi verum videbatur.

8. Fratres autem mei, qui aſcenderant mecum, diſſolverunt cor populi: & nihilominus ego ſecutus ſum Dominum Deum meum.

9. Juravitque Moyſes in die illo, dicens: Terra, quam calcavit pes tuus, erit poſſeſſio tua, & filiorum tuorum in æternum: quia ſecutus es Dominum Deum meum.

10. Conceſſit ergo Dominus vitam mihi ſicut pollicitus eſt uſque in præſentem diem. Quadraginta & quinque anni ſunt, *, ex quo locutus eſt Dominus verbum iſtud ad Moyſen, quando ambulabat Iſrael per ſolitudinem: hodie octoginta quinque annorum ſum,

* Ergo anno 7. poſt quam ingreſſi ſunt terram hanc quam reliquerunt poſt anno 38. à miſſione Caleb è Cadesbarne.

‖Deu. 2. 14 Unde colligitur Joſue integrū ſexennium in debellandis Chanan. impendiſſe, cum ann. 2559. terminandum: Atqui hinc, annos intermiſſionis legatis incipere; ſcilicet, anno M. 2560. Ant. Chr. 1444.

11. ſic valens, ut eo valebam tempore quando ad explorandum miſſus ſum: ‖ illius in me temporis fortitudo uſque hodie perſeverat, tam ad bellandum, quàm ad gradiendum.

‖Eccl. 46. 11.

12. Da ergo mihi montem iſtum, quem pollicitus eſt Dominus, te quoque audiente, in quo Enacim ſunt, & urbes magnæ atque munitæ: ſi fortè ſit Dominus mecum, & potuero delere eos, ſicut promiſit mihi.

13. Benedixitque ei Joſue, & tradidit ei Hebron † in poſſeſſionem.

† Ideſt agros & villas illius: ipſa urbe cum ſuburbiis reſervata & ſacerdotibus in civitatem refugii tradita. Inf. 21. 13. & 1. Par. 6. 56.

14. atque ex eo fuit Hebron Caleb filio Jephone Cenezæo uſque in præſentem diem: quia ſecutus eſt Dominum Deum Iſrael.

15. Nomen Hebron ante vocabatur Cariath Arbe: Adam maximus ibi inter Enacim ſitus eſt: & Terra ‖ ceſſavit à præliis.

‖Sup. 11. 23.

CAPUT XV.

Sors tribus Judæ, civitates & villæ earum, Othoniel accipit Axam filiam Caleb, eò quòd obtinuerit Cariath Sepher, additurque ei terra irrigua.

1. IGitur ſors filiorum Judæ per cognationes ſuas iſta fuit: ‖ A termino Edom, deſertum Sin contra Meridiem, & uſque ad extremam partem auſtralis plagæ.

Anno M. 2560. Hac in Galgalis diſtributio facta videtur.

‖Num. 34. 3.

2. Initium ejus à ſummitate maris ſalſiſſimi, & à lingua ejus, quæ reſpicit Meridiem:

3. Egrediturque contra Aſcenſum Scorpionis, & pertranſit in Sina: aſcenditque in Cadesbarne, & pervenit in Eſron, aſcendens ad Addar, & circumiens Carcaa,

4. atque inde pertranſiens in Aſemona, & perveniens ad Torrentem Ægypti: eruntque termini ejus mare magnum. Hic erit finis meridianæ plagæ:

5. Ab Oriente verò erit initium, mare ſalſiſſimum uſque ad extrema Jordanis: & ea quæ reſpiciunt ad Aquilonem, à lingua maris uſque ad eumdem Jordanis fluvium.

6. Aſcenditque terminus in Beth Hagla, & tranſit ab Aquilone in Beth-araba: aſcendens ad lapidem Boen filii Ruben.

7. Et tendens uſque ad terminos Debera de Valle Achor, contra Aquilonem reſpiciens Galgala, quæ eſt ex adverſo Aſcenſionis Ad-

ommim, ab auſtrali parte torrentis: tranſitque aquas, quæ vocantur Fons ſolis: & erunt exitus ejus ad Fontem Rogel:

8. aſcenditque per convallem filii Ennon ex latere Jebuſæi ad Meridiem, hæc eſt Jeruſalem: & inde ſe erigens ad verticem montis: qui eſt contra Geennon ad Occidentem in ſummitate vallis Raphaim contra Aquilonem.

9. Pertranſitque à vertice montis uſque ad fontem aquæ Nephtoa: & pervenit uſque ad vicos montis Ephron: inclinaturque in Baala, quæ eſt Cariathiarim, ideſt, urbs ſilvarum:

10. & circuit de Baala coutra Occidentem, uſque ad montem Seir: tranſitque juxta latus montis Jarim ad Aquilonem in Cheſlon: & deſcendit in Bethſames, tranſitque in Thamna:

11. & pervenit contra Aquilonem partis Accaron ex latere: inclinaturque Sechrona, & tranſit montem Baala: pervenitque in Jebneel, & magni maris contra Occidentem fine concluditur.

12. Hi ſunt termini filiorum Juda per circuitum in cognationibus ſuis.

13. Caleb verò filio Jephone dedit partem in medio filiorum Juda, ſicut præceperat ei Dominus: Cariath Arbe patris Enac, ipſa eſt Hebron.

‖ Judic. 1. 10. & 20. Num. 13. 23. 14. ‖ Delevitque ex ea Caleb tres filios Enac, Seſai & Ahiman & Tholmai de ſtirpe Enac.

15. Atque inde conſcendens venit ad habitatores Dabir, quæ priùs vocabatur Cariath Sepher, ideſt, civitas litterarum.

16. Dixitque Caleb: Qui percuſſerit Cariath Sepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

17. Cepitque eam Othoniel filius Cenez frater Caleb junior: deditque ei Axam filiam ſuam uxorem.

18. Quæ, cùm pergerent ſimul, ſuaſa eſt à viro ſuo ut peteret à patre ſuo agrum, ſuſpiravitque ut ſedebat in aſino. Cui Caleb: Quid habes, inquit?

19. At illa reſpondit: Da mihi benedictionem: Terram auſtralem & arentem dediſti mihi, junge & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum ſuperius & inferius.

20. Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Juda per cognationes ſuas.

21. Erantque civitates ab extremis partibus filiorum Juda juxta terminos Edom à Meridie: Cabſeel & Eder & Jagur,

22. & Cina & Dimona & Adada,

23. & Cades & Aſor & Jethnam,

24. Ziph & Telem & Baloth,

25. Aſor nova & Carioth, Heſron, hæc eſt Aſor,

26. Amam, Sama, & Molada,

27. & Aſergadda & Haſſemon & Bethphelet,

28. & Haſerſual & Berſabee & Baziothia,

29. & Baala & Jim & Eſem,

30. & Elthold & Ceſil & Harma,

31. & Siceleg & Medemena & Senſenna,

32. Lebaoth & Selim & Aen & Remon. Omnes civitates viginti-novem, & villæ earum.

33. In campeſtribus verò: Eſtaol & Sarea & Aſena,

34. & Zanoe & Ængannim & Taphua & Enaim,

35. & Jerimoth & Adullam, Socho & Azeca,

36. & Saraim & Adithaim & Gedera & Gederothaim: urbes quatuordecim, & villæ earum.

37. Sanan & Hadaſſa & Magdalgad,

38. Delean & Maſepha & Jecthel,

39. Lachis & Baſcath & Eglon,

40. Chebbon & Leheman & Cethlis,

41. & Gideroth & Bethdagon & Naama & Maceda: civitates ſedecim, & villæ earum.

42. Labana & Ether & Aſan,

43. Jephtha & Eſna & Neſib,

44. & Ceila & Achzib & Mareſa: civitates novem, & villæ earum.

45. Accaron cum vicis & villulis ſuis.

46. Ab Accaron uſque ad mare: omnia quæ vergunt ad Azotum & viculos ejus.

47. Azotus cum vicis & villulis ſuis. Gaza cum vicis & villulis ſuis, uſque ad torrentem Ægypti, & mare magnum terminus ejus.

48. Et in monte: Samir & Jether & Socoth,

49. & Danna & Cariathſenna, hæc eſt Dabir:

50. Anab & Iſtemo & Anim,

51. Goſen & Olom & Gilo: civitates undecim & villæ earum.

52. Arab & Ruma & Eſaan,

53. & Janum & Beththaphua & Apheca,

54. Athmatha & Cariatharbe, hæc eſt Hebron, & Sior: civitates novem, & villæ earum.

55. Maon & Carmel & Ziph & Jota,

56. Jezrael & Jucadam & Zanoe,

57. Accain, Gabaa, & Thamna: civitates decem, & villæ earum.

58. Halhul, & Beſſur, & Gedor,

59. Mareth, & Bethanoth, & Eltecon, civitates ſex & villæ earum.

60. Cariathbaal, hæc eſt Cariathiarim urbs ſilvarum, & Arebba: civitates duæ, & villæ earum.

61. In deſerto Betharaba, Meddin, & Sachacha,

62. & Nebſan, & civitas ſalis, & Engaddi: civitates ſex, & villæ earum.

63. Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non potuerunt filii Juda delere: habitavitque Jebuſæus cum filiis Juda in Jeruſalem uſque in præſentem diem.

CAPUT XVI.

Sors Ephraim, urbes & viculi earum: manſitque inter hos Chananæus tributarius.

1. CEcidit quoque ſors filiorum Joſeph, ab Jordane contra Jericho & aquas ejus ab Oriente: ſolitudo quæ aſcendit de Jericho ad montem Bethel: Ecle n ann. 256c.

2. & egreditur de Bethel Luza: tranſitque terminum Archi, & Ataroth:

3. & deſcendit ad Occidentem juxta terminum Jephleti, uſque ad terminos Bethhoron inferioris, & Gazer: finiunturque regiones ejus mari magno:

4. poſſederuntque filii Joſeph Manaſſes & Ephraim.

5. Et factus eſt terminus filiorum Ephraim per cognationes ſuas: & poſſeſſio eorum contra Orientem Ataroth Addar uſque Beth-horon ſuperiorem.

6. Egrediunturque confinia in mare: Mach-

methath

Digitized by Google

methath verò Aquilonem reſpicit, & circuit terminos circa Orientem in Thanathſelo, & pertranſit ab oriente Janoe:

7. deſcenditque de Janoe in Atharoth & Naaratha: & pervenit in Jericho, egrediturque ad Jordanem.

8. De Taphua pertranſit contra mare in Vallem arundineti, ſuntque egreſſus ejus in mare ſalſiſſimum. Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Ephraim per familias ſuas.

9. Urbeſque ſeparatæ ſunt filiis Ephraim in medio poſſeſſionis filiorum Manaſſe, & villæ earum.

10. Et non interfecerunt filii Ephraim Chananæum, qui habitabat in Gazer: havitavitque Chananæus in medio Ephraim uſque in diem hanc tributarius.

CAPUT XVII.

Mediæ tribui Manaſſe & filiabus Salphaad ſortes aſſignantur, & augetur ſors filiorum Joſeph.

Eodem ann. 2562. 1. CEcidit autem ſors tribui Manaſſe: (ipſe enim eſt primogenitus Joſeph) Machir primogenito Manaſſe patri Galaad, qui fuit vir pugnator, habuitque poſſeſſionem Galaad & Baſan:

|| Num. 26. 30. 2. || & reliquis filiorum Manaſſe juxta familias ſuas, filiis Abiezer, & filiis Helec, & filiis Eſriel, & filiis Sechem, & filiis Hepher, & filiis Semida. Iſti ſunt filii Manaſſe filii Joſeph, mares, per cognationes ſuas.

|| Num. 27. 1. & 36. 11. 3. || Salphaad verò filio Hepher filii Galaad filii Machir filii Manaſſe, non erant filii, ſed ſolæ filiæ: quarum iſta ſunt nomina, Maala & Noa & Hegla & Melcha & Therſa.

4. Veneruntque in conſpectu Eleazari ſacerdotis, & Joſue filii Nun, & principum, dicentes: Dominus præcepit per manum Moyſi, ut daretur nobis poſſeſſio in medium fratrum noſtrorum. Deditque eis juxta imperium Domini poſſeſſionem in medio fratrum patris earum.

5. Et ceciderunt funiculi Manaſſe, decem abſque Terra Galaad & Baſan trans Jordanem.

6. Filiæ enim Manaſſe poſſederunt hæreditatem in medio filiorum ejus: Terra autem Galaad cecidit in ſortem filiorum Manaſſe qui reliqui erant.

7. Fuitque terminus Manaſſe ab Aſſer, Machmethath quæ reſpicit Sichem: & egreditur ad dexteram juxta habitatores Fontis Taphuæ.

8. Etenim in ſorte Manaſſe ceciderat Terra Taphuæ, quæ eſt juxta terminos Manaſſe filiorum Ephraim.

9. Deſcenditque terminus Vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum Ephraim, quæ in medio ſunt urbium Manaſſe: terminus Manaſſe ab Aquilone torrentis, & exitus ejus pergit ad mare:

10. itaut poſſeſſio Ephraim ſit ab Auſtro, & ab Aquilone Manaſſe, & utramque claudat mare: & conjungantur ſibi in tribu Aſer ab Aquilone, & in tribu Iſſacar ab Oriente.

11. Fuitq; hæreditas Manaſſe in Iſſachar & in Aſer, Bethſan & viculi ejus, & Jeblaam cum viculis ſuis, & habitatores Dor cum oppidis ſuis, habitatores quoque Endor cum viculis ſuis: ſimiliterque habitatores Thenac cum viculis ſuis: & habitatores Mageddo cum viculis ſuis: & tertia pars urbis Nopheth.

12. Nec potuerunt filii Manaſſe has civitates ſubvertere, ſed cœpit Chananæus habitare in terra ſua.

13. Poſtquam autem convaluerunt filii Iſrael, ſubjecerunt Chananæos, & fecerunt ſibi tributarios, nec interfecerunt eos.

14. Locutique ſunt filii Joſeph ad Joſue, & dixerunt: Quare dediſti mihi poſſeſſionem ſortis & funiculi unius, cùm ſim tantæ multitudinis, & benedixerit mihi Dominus?

15. Ad quos Joſue ait: Si populus multus es, aſcende in ſilvam, & ſuccide tibi ſpatia in Terra Pherezæi & Raphaim: quia anguſta eſt tibi poſſeſſio montis Ephraim.

16. Cui reſponderunt filii Joſeph: Non poterimus ad montana conſcendere, cùm ferreis curribus utantur Chananæi, qui habitant in terra campeſtri, in qua ſitæ ſunt Betſan cum viculis ſuis, & Jezrael mediam poſſidens vallem.

17. Dixitque Joſue ad domum Joſeph, Ephraim & Manaſſe: Populus multus es, & magnæ fortitudinis, non habebis ſortem unam,

18. ſed tranſibis ad montem, & ſuccides tibi, atque purgabis ad habitandum ſpatia: & poteris ultrà procedere cùm ſubverteris Chananæum, quem dicis ferreos habere currus, & eſſe fortiſſimum.

CAPUT XVIII.

Mittuntur qui deſcribant Terram reliquarum ſeptem tribuum, & aſſignatur ſors Beniamin.

1. COngregatique ſunt omnes filii Iſrael in Silo, ibique fixerunt tabernaculum teſtimonii, & fuit eis Terra ſubjecta. Eodem ann. 2560 deſinente

2. Remanſerant autem filiorum Iſrael ſeptem tribus, quæ necdum acceperant poſſeſſiones ſuas.

3. Ad quos Joſue ait: * Uſquequò marcetis ignavia, & non intratis ad poſſidendam Terram, quam Dominus Deus patrum veſtrorum dedit vobis?

* Puta anno ſequenti, mundi 2561. Ant. Chr. 1443. ſequens enim exprobratio videtur ſupponere eos aliquandiù inertes & otioſos fuiſſe.

4. Eligite de ſingulis tribubus ternos viros, ut mittam eos, & pergant atque circumeant Terram, & deſcribant eam juxta numerum uniuſcujuſque multitudinis: referantque ad me quod deſcripſerint:

5. Dividite vobis Terram in ſeptem partes: Judas ſit in terminis ſuis ab auſtrali plaga, & domus Joſeph ab Aquilone.

6. Mediam inter hos terram in ſeptem partes deſcribite: & huc venietis ad me, ut coram Domino Deo veſtro mittam vobis hic ſortem:

7. quia non eſt inter vos pars Levitarum, ſed ſacerdotium Domini eſt eorum hæreditas. Gad autem & Ruben, & dimidia tribus Manaſſe, jam acceperant poſſeſſiones ſuas trans Jordanem ad Orientalem plagam: quas dedit eis Moyſes famulus Domini.

8. Cùmque ſurrexiſſent viri, ut pergerent ad deſcribendam terram, præcepit eis Joſue, dicens: Circuite Terram, & deſcribite eam ac revertimini ad me: ut hic coram Domino, in Silo mittam vobis ſortem.

9. Itaque perrexerunt, & luſtrantes eam, in ſeptem partes diviſerunt, ſcribentes in volumine. Reverſique ſunt ad Joſue in caſtra Silo. * Poſt ſeptem menſes. *Joſeph.*

10. Qui

Digitized by Google

10. Qui miſit ſortes coram Dño in Silo, diviſitque Terram filiis Iſrael in ſeptem partes.

11. Et aſcendit ſors prima filiorum Beniamin per familias ſuas, ut poſſiderent Terram inter filios Juda & filios Joſeph.

12. Fuitque terminus eorum contra Aquilonem à Jordane: pergens juxta latus Jericho ſeptentrionalis plagæ, & inde contra Occidentem ad montana conſcendens, & perveniens ad ſolitudinem Bethaven,

|| Gen. 28. 19. 13. atque pertranſiens juxta || Luzam ad Meridiem, ipſa eſt Bethel: deſcenditque in Ataroth-addar, in montem qui eſt ad Meridiem Beth-horon inferioris:

14. & inclinatur circuiens contra mare ad Meridiem montis qui reſpicit Beth-horon contra Africum: ſuntque exitus ejus in Cariath-baal, quæ vocatur & Cariathiarim, urbem filiorum Juda. Hæc eſt plaga contra mare, ad Occidentem.

15. A Meridie autem ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare, & pervenit uſque ad fontem aquarum Nephtoa.

16. Deſcenditque in partem montis, qui reſpicit Vallem filiorum Ennon: & eſt contra ſeptentrionalem plagam in extrema parte Vallis Raphaim. Deſcenditque in Geennom (ideſt, Vallem Ennon) juxta latus Jebuſæi ad Auſtrum: & pervenit ad fontem Rogel,

17. tranſiens ad Aquilonem, & egrediens ad Enſemes, ideſt, fontem ſolis:

18. & pertranſit uſque ad tumulos, qui ſunt è regione aſcenſus Adommin: deſcenditque ad Abenboen, ideſt, lapidem Boen filii Ruben: & pertranſit ex latere Aquilonis ad campeſtria: deſcenditque in planitiem,

19. & prætergreditur contra Aquilonem Beth-hagla: ſuntque exitus ejus contra linguam maris ſalſiſſimi ab Aquilone in fine Jordanis ad auſtralem plagam:

20. qui eſt terminus illius ab Oriente. Hæc eſt poſſeſſio filiorum Beniamin per terminos ſuos in circuitu, & familias ſuas.

21. Fueruntque civitates ejus, Jericho & Beth-hagla & Vallis Caſis,

22. Beth Araba & Samaraim & Bethel,

23. & Avim & Aphara & Ophera,

24. Villa Emona & Ophni & Gabee: civitates duodecim, & villæ earum.

25. Gabaon & Rama & Beroth,

26. & Meſphe & Caphara, & Amopha

27. & Recem, Jarephel & Tharela,

28. & Sela, Eleph, & Jebus, quæ eſt Jeruſalem, Gabaath & Cariath: civitates quatuordecim, & villæ earum. Hæc eſt poſſeſſio filiorum Beniamin juxta familias ſuas.

CAPUT XIX.

Aſſignantur ſortes ſex tribubus Simeon, Zabulon, Iſſachar, Aſer, Nephthalim, Dan & Joſue.

Eodem ann. 2561. 1. ET egreſſa eſt ſors ſecunda filiorum Simeon per cognationes ſuas: fuitque hæreditas:

2. eorum in medio poſſeſſionis filiorum Juda: Berſabee & Sabee & Molada

3. & Haſerſual, Bala & Aſem

4. & Eltholad, Bethul & Harma

5. & Siceleg & Bethmarchaboth & Haſerſuſa.

6. & Bethlebaoth & Sarohen: civitates tredecim, & villæ earum.

7. Ain & Remmon & Athar & Aſan: civitates quatuor, & villæ earum:

8. omnes viculi per circuitum urbium iſtarum uſque ad Baalath Beer Ramath contra auſtralem plagam. Hæc eſt hæreditas filiorum Simeon juxta cognationes ſuas,

9. in poſſeſſione & funiculo filiorum Juda: quia major erat: & idcircò filii Simeon poſſederunt in medio hæreditatis eorum.

10. Ceciditque ſors tertia filiorum Zabulon per cognationes ſuas: & factus eſt terminus poſſeſſionis eorum uſque Sarid.

11. Aſenditque de Mari & Merala, pervenit in Debbaſeth, uſque ad torrentem qui eſt contra Jeconam.

12. Et revertitur de Sared contra Orientem in fines Ceſeleththabor: & egreditur ad Dabereth, aſcenditque contra Japhie.

13. Et inde pertranſit uſque ad orientalem plagam Gethhepher & Thacaſin: & egreditur in Remmon, Amthar & Noa.

14. Et circuit ad Aquilonem Hanathon: ſuntque egreſſus ejus Vallis Jephtahel:

15. & Cathet, & Naalol & Semeron & Jedala & Bethlehem: civitates duodecim, & villæ earum.

16. Hæc eſt hæreditas tribus filiorum Zabulon per cognationes ſuas, urbes & viculi earum.

17. Iſſachar egreſſa eſt ſors quarta per cognationes ſuas:

18. fuitque ejus hæreditas, Jezrael & Caſaloth & Sunem,

19. & Hapharaim & Seon, & Anaharath,

20. & Rabboth & Ceſion, Abes,

21. & Rameth, & Engannim, & Enhadda, & Bethpheſes.

22. Et pervenit terminus ejus uſque Thabor & Seheſima & Bethſames: eruntque exitus ejus Jordanis: civitates ſedecim, & villæ earum.

23. Hæc eſt poſſeſſio filiorum Iſſachar per cognationes ſuas, urbes & viculi earum.

24. Ceciditque ſors quinta tribui filiorum Aſer per cognationes ſuas:

25. fuitque terminus eorum Halcath & Chali & Bethen & Axaph

26. & Elmelech & Amaad & Meſſal: & pervenit uſque ad Carmelum maris & Sihor & Labanath.

27. Ac revertitur contra orientem Bethdagon: & pertranſit uſque Zabulon & Vallem Jephtahel contra Aquilonem in Bethemec & Nehiel. Egrediturque ad lævam Cabul,

28. & Abran & Rohob & Hamon & Cana, uſque ad Sidonem magnam.

29. Reverti turque in Horma uſque ad civitatem munitiſſimam Tyrum, & uſq; Hoſa: eruntque exitus ejus in mare de funiculo Achziba:

30. & Amma & Aphec & Rohob: civitates viginti duæ, & villæ earum.

31. Hæc eſt poſſeſſio filiorum Aſſer per cognationes ſuas, urbeſque & viculi earum.

32. Filiorum Nephthali ſexta ſors cecidit per familias ſuas:

33. & cœpit terminus de Heleph & Elon in Saananim, & Adami, quæ eſt Neceb, & Jebnael uſque Lecum: & egreſſus eorum uſque ad Jordanem:

34. revertiturque terminus contra Occidentem in Azanotthabor, atque inde egreditur in Hucuca, & pertranſit in Zabulon contra Meridiem, & in Aſer contra Occidentem, & in Juda ad Jordanem contra ortum ſolis;

35. civitates munitiſſimæ, Aſſedim, Ser, & Emath, & Reecath, & Cenereth,

36. & Edema & Arama, Aſor

37. & Cedes & Edrai, Enhaſor

38. & Jeron & Magdalel, Horem & Bethanath & Bethſames: civitates decem & novem, & villæ earum.

39. Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorũ Nephthali per cognationes ſuas, urbes & viculi earum.

40. Tribui filiorum Dan per familias ſuas egreſſa eſt ſors ſeptima:

41. Et fuit terminus poſſeſſionis ejus Saraa & Eſthaol, & Hirſemes, ideſt, civitas ſolis.

42. Selebin & Ajalon & Jethela,

43. Elon & Themna & Acron,

44. Elthece, Gebbethon & Baalath,

45. & Jud & Bane & Barach & Gethremmon,

46. & Mejarcon & Arecon, cum termino qui reſpicit Joppen,

47. & ipſo fine concluditur. Aſcenderuntque filii Dan, & pugnaverunt contra Leſem, ceperuntque eam: & percuſſerunt eam in ore gladii, & poſſederunt, & habitaverunt in ea, vocantes nomen ejus Leſem Dan, ex nomine Dan patris ſui.

48. Hæc eſt poſſeſſio tribus filiorum Dan, per cognationes ſuas, urbes & viculi earum.

49. Cùmque compleſſet ſorte dividere Terram ſingulis per tribus ſuas, dederunt filii Iſrael poſſeſſionem Joſue filio Nun in medio ſui,

50. juxta præceptum Domini, urbem quam poſtulavit, Thamnath Saraa in monte Ephraim: & ædificavit civitatem, habitavitque in ea.

51. Hæ ſunt poſſeſſiones, quas ſorte diviſerunt Eleazar ſacerdos & Joſue filius Nun, & principes familiarum ac tribuum filiorum Iſrael in Silo, coram Domino ad oſtium tabernaculi teſtimonii, partitique ſunt Terram *

* Atque ita, poſt deletas ſeptem gentes in terra Chanaan diſtributioni terræ finis eſt impoſitus, annis poſt electionem patrũ circiter 450. (*Act.* 13. 20.) à nato enim ſemine promiſſo, hoc eſt Iſaaco, ſunt anni 453. à rejectio Iſmaele 448. utrobique circiter 450.

C A P U T XX.

Sex refugii civitates, & qui ad eas poſſint confugere: & quamdiù ibi remanere debeant.

* Anno M. 2562.

1. ET locutus eſt Dominus * ad Joſue, dicens: Loquere filiis Iſrael, & dic eis:

2. Separate urbes fugitivorum, || de quibus locutus ſum ad vos per manum Moyſi

|| *Num.* 35. 10. *Deut.* 19. 2.

3. ut confugiat ad eas quicumque animam percuſſerit neſcius: & poſſit evadere iram proximi, qui ultor eſt ſanguinis:

4. cùm ad unam harum confugerit civitatum, ſtabit ante portam civitatis, & loquetur ſenioribus urbis illius ea quæ ſe comprobent innocentem: ſicque ſuſcipient eum & dabunt ei locum ad habitandum.

5. Cùmque ultor ſanguinis eum fuerit perſecutus, non tradent in manus ejus: quia ignorans percuſſit proximum ejus, nec ante biduum, triduumve, ejus probatur inimicus.

6. Et habitabit in civitate illa, donec ſtet ante judicium cauſam reddens facti ſui, & moriatur ſacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore: tunc revertetur homicida, & ingredietur civitatem & domum ſuam de qua fugerat.

7. Decreveruntque Cedes in Galilæa montis Nephtali, & Sichem in monte Ephraim, & Cariatharbe, ipſa eſt Hebron, in monte Juda.

8. Et trans Jordanem contra Orientalem plagam Jericho, || ſtatuerunt Boſor, quæ ſita eſt in campeſtri ſolitudine, de tribu Ruben, & Ramoth in Galaad de tribu Gad, & Gaulon in Baſan de tribu Manaſſe.

|| *Deut.* 4. 43.

9. Hæ civitates conſtitutæ ſunt cunctis filiis Iſrael, & advenis qui habitabant inter eos ut fugeret ad eas qui animam neſcius percuſſiſſet, & non moreretur in manu proximi, effuſum ſanguinem vindicare cupientis, donec ſtaret ante populum expoſiturus cauſam ſuam.

C A P U T XXI.

Levitis aſſignantur civitates quadraginta octo cum ſuburbanis: & completa Dei promiſſione pax, & requies datur filiis Iſrael.

Eodem ann. 2562.

1. ACceſſeruntque principes familiarum Levi ad Eleazarum ſacerdotem, & Joſue filium Nun, & ad duces cognationum per ſingulas tribus filiorum Iſrael.

2. locutique ſunt ad eos in Silo Terræ Chanaan, atque dixerunt: || Dominus præcepit per manum Moyſi, ut darentur nobis urbes ad habitandum, & ſuburbana earum ad alenda jumenta,

|| *Num.* 35. 2.

3. Dederuntque filii Iſrael de poſſeſſionibus ſuis juxta imperium Domini, civitates & ſuburbana earum.

4. Egreſſaque eſt ſors in familiam Caath filiorum Aaron ſacerdotis, de tribubus Juda, & Simeon, & Beniamin, civitates tredecim:

5. & reliquis filiorum Caath, ideſt, Levitis qui ſuperfuerant, de tribubus Ephraim, & Dan, & dimidia tribu Manaſſe, civitates decem.

6. Porrò filiis Gerſon egreſſa eſt ſors, ut acciperent de tribubus Iſſachar & Aſer & Nephthali, dimidiaque tribu Manaſſe in Baſan, civitates numero tredecim.

7. Et filiis Merari per cognationes ſuas, de tribubus Ruben & Gad & Zabulon, urbes duodecim.

8. Dederuntque filiis Iſrael Levitis civitates & ſuburbana earum, ſicut præcepit Dominus per manum Moyſi, ſingulis ſorte tribuentes.

9. De tribubus filiorum Juda & Simeon dedit Joſue civitates: || quarum iſta ſunt nomina,

|| 1. *Par.* 6. 2.

10. filiis Aaron per familias Caath Levitici generis (prima enim ſors illis egreſſa eſt)

11. Cariatharbe patris Enac, quæ vocatur Hebron, in monte Juda, & ſuburbana ejus per circuitum.

12. || Agros verò & villas ejus dederat Caleb filio Jephone ad poſſidendum.

|| *Supr.* 14. 14. 1. *Par.* 6. 56.

13. Dedit ergo filiis Aaron ſacerdotis Hebron confugii civitatem, ac ſuburbana ejus, & Lobnam cum ſuburbanis ſuis:

14. & Jether, & Eſtemo,

15. & Holom, & Dabir,

16. & Ain, & Jeta, & Bethſames, cum ſuburbanis ſuis: civitates novem, de tribubus, ut dictum eſt, duabus.

17. De

Digitized by Google

17. De tribu autem filiorum Beniamin, Gabaon, & Gabae,
18. & Anathoth & Almon, cum ſuburbanis ſuis: civitates quatuor.
19. Omnes ſimul civitates filiorum Aaron ſacerdotis, tredecim, cum ſuburbanis ſuis.
20. Reliquis verò per ſamilias filiorum Caath Levitici generis, hæc eſt data poſſeſſio.
21. De tribu Ephraim urbes confugii, Sichem cum ſuburbanis ſuis in monte Ephraim, & Gazer,
22. & Cibſaim & Beth-horon, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.
23. De tribu quoque Dan, Eltheco & Gabathon,
24. & Ajalon & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.
25. Porrò de dimidia tribu Manaſſe, Thanach & Gethremmon, cum ſuburbanis ſuis, civitates duæ.
26. Omnes civitates decem, & ſuburbana earum, datæ ſunt filiis Caath inferioris gradus.
27. Filiis quoque Gerſon Levitici generis dedit de dimidia tribu Manaſſe confugii civitates, Gaulon in Baſan, & Boſram, cum ſuburbanis ſuis, civitates duas:
28. Porrò de tribu Iſſachar, Ceſion, & Dabereth,
29. & Jaramoth, & Engannim, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.
30. De tribu autem Aſer, Maſal, & Abdon.
31. & Helcath & Rohob, cum ſuburbanis ſuis, civitates quatuor.
32. De tribu quoque Nephthali civitates confugii, Cedes in Galilæa, & Hammoth Dor, & Carthan, cum ſuburbanis ſuis, civitates tres.
33. Omnes urbes familiarum Gerſon, tredecim cum ſuburbanis ſuis.
34. Filiis autem Merari Levitis inferioris gradus per ſamilias ſuas data eſt de tribu Zabulon, Jecnam & Cartha,
35. & Damna & Naalol, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.
36. De tribu Ruben ultra Jordanem contra Jericho civitates refugii, Boſor in ſolitudine, Miſor & Jaſer & Jethſon & Mephaath, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.
37. De tribu Gad civitates confugii, Ramoth in Galaad, & Manaim & Heſebon & Jazer, civitates quatuor cum ſuburbanis ſuis.
38. Omnes urbes filiorum Merari per familias & cognationes ſuas, duodecim.
39. Itaque civitates univerſæ Levitarum in medio poſſeſſionis filiorum Iſrael fuerunt quadraginta octo
40. cum ſuburbanis ſuis, ſingulæ per familias diſtributæ.
41. Deditque Dominus Deus Iſraeli omnem Terram, quam traditurum ſe patribus eorum juraverat: & poſſederunt illam, atque habitaverunt in ea.
42. Dataque eſt ab eo pax * in omnes per circuitum nationes: nullusque eis hoſtium reſiſtere auſus eſt, ſed cuncti in eorum ditionem redacti ſunt.

* Eadem de quo ſuprà c. 11. 23. & 14. 15. an. M. 2560. facta.

43. Ne unum quidem verbum, quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat, irritum fuit, ſed rebus expleta ſunt omnia.

CAPUT XXII.

Remiſſæ ad ſuam poſſeſſionem trans Jordanem tribus Ruben & Gad & dimidia Manaſſes, ſuſpicionem movent ceteris tribubus propter extructum altare; ſed miſſi legati ſuſcipiunt juſtam eorum excuſationem.

1. EOdem tempore vocavit Joſue Rubenitas, & Gaditas, & dimidiam tribum Manaſſe,

Eodem ann. 2562 Ant. Chr. 1442.

2. dixitque ad eos: Feciſtis omnia quæ præcepit vobis Moyſes famulus Domini: mihi quoque in omnibus obediſtis,
3. nec reliquiſtis fratres veſtros longo tempore, uſque in præſentem diem, cuſtodientes imperium Domini Dei veſtri.
4. Quia igitur dedit Dominus Deus veſter fratribus veſtris quietem & pacem, ſicut pollicitus eſt: revertimini, & ite in tabernacula veſtra, & in terram poſſeſſionis, || quam tradidit vobis Moyſes famulus Domini trans Jordanem:

|| Num. 32. 33. Sup. 1. 13 & 13. 8.

5. ita dumtaxat, ut cuſtodiatis attentè, & opere compleatis mandatum & legem quam præcepit vobis Moyſes famulus Domini, ut diligatis Dominum Deum veſtrum, & ambuletis in omnibus viis ejus, & obſervetis mandata illius, adhæreatiſque ei, ac ſerviatis in omni corde, & in omni anima veſtra.
6. Benedixitque eis Joſue, & dimiſit eos. Qui reverſi ſunt in tabernacula ſua.
7. Dimidiæ autem tribui Manaſſe poſſeſſionem Moyſes dederat in Baſan: & idcircò mediæ quæ ſuperfuit, dedit Joſue ſortem inter ceteros fratres ſuos trans Jordanem ad Occidentalem plagam. Cùmque dimitteret eos in tabernacula ſua, & benedixiſſet eis,
8. dixit ad eos: In multa ſubſtantia atque divitiis revertimini ad ſedes veſtras, cum argento & auro, ære ac ferro, & veſte multiplici: dividite prædam hoſtium cum fratribus veſtris.
9. Reverſique ſunt, & abierunt filii Ruben, & filii Gad, & dimidia tribus Manaſſe, à filiis Iſrael de Silo, quæ ſita eſt in Chanaan, ut intrarent Galaad Terram poſſeſſionis ſuæ, quam obtinuerant juxta imperium Domini in manu Moyſi.
10. Cùmque veniſſent ad tumulos Jordanis in Terram Chanaan, ædificaverunt juxta Jordanem altare infinitæ magnitudinis.
11. Quod cùm audiſſent filii Iſrael, & ad eos certi nuntii detuliſſent, ædificaſſe filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, altare in Terra Chanaan, ſuper Jordanis tumulos, contra filios Iſrael:
12. convenerunt omnes in Silo, ut aſcenderent & dimicarent contra eos.
13. Et interim miſerunt ad illos in terram Galaad Phinees filium Eleazari ſacerdotis,
14. & decem principes cum eo, ſingulos de ſingulis tribubus.
15. Qui venerunt ad filios Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, in Terram Galaad, dixeruntque ad eos:
16. Hæc mandat omnis populus Domini: Quæ eſt iſta tranſgreſſio? cur reliquiſtis Dominum Deum Iſrael, ædificantes altare

ſacri-

ſacrilegum, & à cultu illius recedentes?

|| Num. 25. 3. Deut. 4. 3.

17. An parum vobis eſt || quòd peccaſtis in Beelphegor, & uſque in præſentem diem macula hujus ſceleris in nobis permanet? multique de populo corruerunt.

18. Et vos hodie reliquiſtis Dominum, & cras in univerſum Iſrael ira ejus deſæviet.

19. Quòd ſi putatis immundam eſſe terram poſſeſſionis veſtræ, tranſite ad terram, in qua tabernaculum Domini eſt, & habitate inter nos: tantùm ut à Domino, & à noſtro conſortio non recedatis, ædificato altari præter altare Domini Dei noſtri.

|| Sup. 7. 1.

20. || Nonnè Achan filius Zare præteriit mandatum Domini, & ſuper omnem populum Iſrael ira ejus incubuit? Et ille erat unus homo, atque utinam ſolus periiſſet in ſcelere ſuo.

21. Reſponderuntque filii Ruben & Gad, & dimidia tribus Manaſſe, principibus legationis Iſrael:

22. Fortiſſimus Deus Dominus, Fortiſſimus Deus Dominus, ipſe novit, & Iſrael ſimul intelliget: ſi prævaricationis animo hoc altare conſtruximus, non cuſtodiat nos, ſed puniat nos in præſenti:

23. & ſi ea mente fecimus, ut holocauſta, & ſacrificium, & pacificas victimas ſuper eo imponeremus, ipſe quærat & judicet:

24. & non ea magis cogitatione atque tractatu, ut diceremus: Cras dicent filii veſtri filiis noſtris: Quid vobis & Domino Deo Iſrael?

25. Terminum poſuit Dominus inter nos & vos, ò filii Ruben, & filii Gad, Jordanem fluvium: & idcircò partem non habetis in Domino. Et per hanc occaſionem avertent filii veſtri filios noſtros à timore Domini. Putavimus itaque melius,

26. & diximus: Extruamus nobis altare, non in holocauſta, neque ad victimas offerendas,

27. ſed in teſtimonium inter nos & vos, & ſobolem noſtram veſtramque progeniem, ut ſerviamus Domino, & juris noſtri ſit offerre & holocauſta, & victimas, & pacificas hoſtias: & nequaquam dicant cras filii veſtri filiis noſtris: Non eſt vobis pars in Domino.

28. Quòd ſi voluerint dicere, reſpondebunt eis: Ecce altare Domini, quod fecerunt patres noſtri, non in holocauſta, neque in ſacrificium, ſed in teſtimonium noſtrum ac veſtrum.

29. Abſit à nobis hoc ſcelus, ut recedamus à Domino, & ejus veſtigia relinquamus, extructo altari ad holocauſta, & ſacrificia, & victimas offerendas, præter altare Domini Dei noſtri, quod extructum eſt ante tabernaculum ejus.

30. Quibus auditis, Phinees ſacerdos, & principes legationis Iſrael, qui erant cum eo, placati ſunt, & verba filiorum Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, libentiſſimè ſuſceperunt.

31. Dixitque Phinees filius Eleazari ſacerdos ad eos: Nunc ſcimus quòd nobiſcum ſit Dominus, quoniam alieni eſtis à prævaricatione hac, & liberaſtis filios Iſrael de manu Domini.

32. Reverſuſque eſt cum principibus à filiis Ruben & Gad, de Terra Galaad, finium Chanaan, ad filios Iſrael, & retulit eis.

33. Placuitque ſermo cunctis audientibus. Et laudaverunt Deum filii Iſrael, & nequaquam ultrà dixerunt, ut aſcenderent contra eos, atque pugnarent, & delerent Terram poſſeſſionis eorum.

34. Vocaveruntque filii Rubeb, & filii Gad, altare quod extruxerant, Teſtimonium noſtrum, quòd Dominus ipſe ſit Deus.

CAPUT XXIII.

Joſue ſenex, jamque moribundus, exhortatur filios Iſrael ad ſervanda Dei præcepta, & cavendam ſocietatem cum Gentibus.

1. EVoluto autem multo tempore, *poſtquàm pacem dederat Dominus Iſraeli, ſubjectis in gyro nationibus univerſis, & Joſue jam longævo, & perſenilis ætatis:

* Puta annis circiter [illegible] poſt prædicta. (Confer cum cap. 21.) Ann. M. 2570. Ant. Chr. 1434. ætatis Joſue 110. & ultimo.

2. Vocavit Joſue omnem Iſraelem, majoreſque natu, & principes ac duces, & magiſtros, dixitque ad eos: Ego ſenui, & progreſſioris ætatis ſum.

3. Voſque cernitis omnia, quæ fecerit Dominus Deus veſter cunctis per circuitum nationibus, quo modo pro vobis ipſe pugnaverit.

4. & nunc quia vobis ſorte diviſit omnem Terram, ab Orientali parte Jordanis uſque ad mare magnum, multæque adhuc ſuperſunt nationes:

5. Dominus Deus veſter diſperdet eas, & auferet à facie veſtra, & poſſidebitis Terram ſicut vobis pollicitus eſt.

6. Tantùm confortamini, & eſtote ſoliciti, ut cuſtodiatis cuncta quæ ſcripta ſunt in volumine legis Moyſi: & non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad ſiniſtram.

7. ne poſtquàm intraveritis ad Gentes, quæ inter vos futuræ ſunt, juretis in nomine deorum earum, & ſerviatis eis, & adoretis illos:

8. ſed adhæreatis Domino Deo veſtro: quod feciſtis uſque in diem hanc.

9. Et tunc auferet Dominus Deus in conſpectu veſtro gentes magnas & robuſtiſſimas, & nullus vobis reſiſtere poterit.

10. Unus è vobis perſequetur hoſtium mille viros, quia Dominus Deus veſter pro vobis ipſe pugnabit, ſicut pollicitus eſt.

11. Hoc tantùm diligentiſſimè præcavete, ut diligatis Dominum Deum veſtrum.

12. Quòd ſi volueritis gentium harum, quæ inter vos habitant, erroribus adhærere, & cum eis miſcere connubia, atque amicitias copulare:

13. Jam nunc ſcitote quòd Dominus Deus veſter non eas deleat ante faciem veſtram, ſed ſint vobis in foveam ac laqueum, & offendiculum ex latere veſtro, & ſudes in oculis veſtris, donec vos auferat atque diſperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis.

14. || En ego hodie ingredior viam univerſæ terræ, & toto animo cognoſcetis, quòd de omnibus verbis, quæ ſe Dominus præſtiturum vobis eſſe pollicitus eſt, unum non præterierit incaſſum.

|| 3. Reg. 2. 2.

15. Sicut ergo implevit opere quod promiſit, & proſpera cuncta venerunt: ſic adducet ſuper vos quidquid malorum comminatus eſt, donec vos auferat atque diſperdat de Terra hac optima, quam tradidit vobis.

16. eò quòd prætereritis pactum Domini Dei veſtri, quod pepigit vobiſcum, & ſervieritis diis alienis, & adoraveritis eos: citò atque velociter conſurget in vos furor Domini, & auferemini ab hac Terra optima, quam tradidit vobis.

CAPUT XXIV.

Commemorantur beneficia Iſraelitis à Deo exhibita, fœdus populi cum Domino, mors Joſue, ſepultura oſſium Joſeph, & mors Eleazari ſacerdotis.

[Eodem ann. 2570.] 1. Congregavitque Joſue omnes tribus Iſrael in Sichem, & vocavit majores natu, ac principes, & judices, & magiſtros, ſteteruntque in conſpectu Domini:

2. & ad populum ſic locutus eſt: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Trans fluvium habitaverunt patres veſtri ab initio * || Thare pater Abraham, & Nachor: ſervieruntque diis alienis.

[* In urbe Ure ſcilicet, & ipſa trans Euphratem in Meſopotamia ſita. Cofer cum Actor. 7. 2. & Geneſ. 11. 31.]

3. || Tuli ergo patrem veſtrum Abraham de Meſopotamiæ finibus: & adduxi eum in Terram Chanaan: multiplicavique ſemen ejus:

4. || & dedi ei Iſaac: || Illique rurſum dedi Jacob & Eſau. || E quibus, Eſau dedi montem Seir ad poſſidendum: || Jacob verò, & filii ejus deſcenderunt in Ægyptum.

[|| Gen. 11. 26. || Gen. 21. 2. || Gen. 25. 24. || Gen. 36. 8. || Gen. 46. 6.]

5. || Miſique Moyſen & Aaron, & percuſſi Ægytum multis ſignis atque portentis.

6. || Eduxique vos & patres veſtros de Ægypto, & veniſtis ad mare: perſecutique ſunt || Ægyptii patres veſtros cum curribus & equitatu, uſque ad Mare rubrum:

[|| Exod. 3. 10. || Exod. 12. 37. || Exod. 14. 9.]

7. Clamaverunt autem ad Dominum filii Iſrael: qui poſuit tenebras inter vos & Ægyptios, & adduxit ſuper eos mare, & operuit eos. Viderunt oculi veſtri cuncta quæ in Ægypto fecerim, & habitaſtis in ſolitudine multo tempore:

8. & introduxi vos in Terram Amorrhæi, qui habitabat trans Jordanem. || Cùmque pugnarent contra vos, tradidi eos in manus veſtras, & poſſediſtis Terram eorum, atque interfeciſtis eos.

[|| Num. 21. 24. & 29.]

9. Surrexit autem Balac filius Sephor rex Moab, & pugnavit contra Iſraelem. || Miſitque & vocavit Balaam filium Beor, ut malediceret vobis:

[|| Num. 22. 5.]

10. & ego nolui audire eum, ſed è contrario per illum benedixi vobis, & liberavi vos de manu ejus.

11. || Tranſiſtiſque Jordanem, & veniſtis ad Jericho. Pugnaveruntque contra vos viri civitatis ejus, Amorrhæus, & Pherezæus, & Chananæus, & Hethæus, & Gergeſæus, & Hevæus, & Jebuſæus: & tradidi illos in manus veſtras.

[|| Sup. 3. 14. & 6. 1. & 11. 3.]

12. || Miſique ante vos crabrones: & ejeci eos de locis ſuis, duos reges Amorrhæorum, non in gladio nec in arcu tuo.

[|| Exod. 23. 28. Deut. 7. 22. Sup. 11. 20.]

13. Dedique vobis Terram, in qua non laboraſtis, & urbes quas non ædificaſtis, ut habitaretis in eis: vineas & oliveta, quæ non plantaſtis.

14. || Nunc ergo timete Dominum, & ſervite ei perfecto corde atque veriſſimo: & auferte deos, quibus ſervierunt patres veſtri in

[|| 1. Reg. 7. 3. Job. 14. 10.]

Meſopotamia & in Ægypto, ac ſervite Dño.
15. Sin autem malum vobis videtur ut Do-
mino ſerviatis, optio vobis datur: eligite
hodie quod placet, cui ſervire potiſſimum
debeatis, utrùm diis, quibus ſervierunt pa-
tres veſtri in Meſopotamia, * an diis Amor-
rhæorum, in quorum Terra habitatis: ego
autem & domus mea ſerviemus Domino.
16. Reſponditque populus, & ait: Abſit
à nobis ut relinquamus Dominum, & ſer-
viamus diis alienis.

[* Nempe in Ure urbe Chaldæorum. Vide ſup. verſ. 2.]

17. Dominus Deus noſter ipſe eduxit nos,
& patres noſtros, de Terra Ægypti, de
domo ſervitutis: fecitque videntibus nobis
ſigna ingentia, & cuſtodivit nos in omni
via, per quam ambulavimus, & in cunctis
populis, per quos tranſivimus.
18. Et ejecit univerſas gentes, Amorrhæum
habitatorem Terræ, quam nos intravimus. Ser-
viemus igitur Dño, quia ipſe eſt Deus noſter.
19. Dixitque Joſue ad populum: Non po-
teritis ſervire Domino: Deus enim ſanctus,
& fortis æmulator eſt, nec ignoſcet ſcele-
ribus veſtris atque peccatis.
20. Si dimiſeritis Dominum, & ſervieritis
diis alienis, convertet ſe, & affliget vos, at-
que ſubvertet poſtquàm vobis præſtiterit bona.
21. Dixitque populus ad Joſue: Nequaquàm
ita ut loqueris, erit, ſed Domino ſerviemus.
22. Et Joſue ad populum, Teſtes, inquit,
vos eſtis, quia ipſi elegeritis vobis Dominum
ut ſerviatis ei. Reſponderuntque: Teſtes.
23. Nunc ergo, ait, auferte deos alienos
de medio veſtri, & inclinate corda veſtra
ad Dominum Deum Iſrael.
24. Dixitque populus ad Joſue: Domino
Deo noſtro ſerviemus, & obedientes eri-
mus præceptis ejus.
25. Percuſſit ergo Joſue in die illo fœ-
dus, & propoſuit populo præcepta atque
judicia in Sichem.
26. Scripſit quoque omnia verba hæc in
volumine legis Domini: & tulit lapidem
pergrandem, poſuitque eum ſubter quer-
cum, quæ erat in Sanctuario Domini:
27. Et dixit ad omnem populum: En la-
pis iſte erit vobis in teſtimonium, quòd
audierit omnia verba Domini quæ locutus
eſt vobis: ne fortè poſteà negare velitis,
& mentiri Domino Deo veſtro.
28. Dimiſitque populum, ſingulos in poſ-
ſeſſionem ſuam.
29. Et poſt hæc mortuus eſt Joſue filius Nun
ſervus Domini, centum & decem annorum:
30. ſepelieruntque eum in finibus poſſeſſionis
ſuæ in Thamnathſare, quæ eſt ſita in monte
Ephraim, à Septentrionali parte montis Gaas.
31. Servivitque Iſrael Domino cunctis die-
bus Joſue, & ſeniorum qui longo vixerunt
tempore poſt Joſue, & qui noverunt om-
nia opera Domini quæ fecerat in Iſrael.
32. || Oſſa quoque Joſeph, quæ tulerant fi- [|| Gen. 50. 24.]
lii Iſrael de Ægypto, ſepelierunt in Sichem, [Exod. 13. 19.]
in parte agri, || quem emerat Jacob à filiis [|| Gen. 33. 19.]
Hemor patris Sichem, centum novellis ovi-
bus, & fuit in poſſeſſionem filiorum Joſeph.
33. Eleazar quoque filius Aaron mortuus
eſt: & ſepelierunt eum in Gabaath Phinees
filii ejus, quæ data eſt ei in monte Ephraim.

LIBER JUDICUM,
HEBRAICE SOPHETIM.

Hic liber ab Hebræis SOPHETIM, *nuncupatur, ideſt* JUDICES; *ſic enim ſummi magiſtratus Iſraelitarum ante conſtitutos Reges vocabantur. Refert itaque ſtatum Reipublicæ à morte Joſue ad Samſonis mortem, & ſervitutes varias exhibet, quibus Deus eorum peccata caſtigabat. Sub finem verò aliqua habentur exempla, quibus etiam ante tempora ſervitutum, quam corruptis moribus & ad Idololatriam propenſi fuerint oſtenditur. Michæ ſiquidem, Tribus Dan, & Beniamitarum hiſtoriæ, ante primam ſervitutem videntur collocandæ.*

Quanti autem ſit temporis totius libri hiſtoria, valdè dubium eſt: Quidam enim annos Judicum ab annis ſervitutum ſeparatim numerandos ſentiunt, alii aliter. Nos non tam per ſervitutes, quàm per pacificationes computabimus. Nam cùm frequens ſit Hebræis uti numero cardinali pro ordinali: ubi quadraginta *vel* octoginta annis terram quieviſſe *dicitur; cum viris doctis, de* octuageſimo *vel* quadrageſimo anno, *id explicandum putamus, ab ultima ſemper pacta pace annos dinumerando. Quod cùm ita fiet, invenietur hoc libro ſpatium 317. annorum comprehendi: ab anno mundi ſcilicet 2570. ad annum 2887. qui diligenter ad marginem ordine ſuo adſcribentur.*

CAPUT PRIMUM.

Juda duce, unà cum fratre ipſius Simeone, plurimæ gentium civitates expugnantur: Othoniel obtenta Cariath Sepher ducit Axam filiam Caleb, addita terra irrigua: Chananæi tributarii ſervantur.

Anno M. 2570. Ant. Chr. 1434.

1. POST mortem Joſue conſuluerunt filii Iſrael Dominum, dicentes: Quis aſcendet ante nos contra Chananæum, & erit dux belli?

2. Dixitque Dominus: Judas * aſcendet: ecce tradidi Terram in manus ejus.

* Id eſt tribus Judæ. Sic infrà tribus Simeonis. Dux verò tribus Judæ erat Caleb.

3. Et ait Judas Simeoni fratri ſuo: Aſcende mecum in ſortem meam, & pugna contra Chananæum, ut & ego pergam tecum in ſortem tuam. Et abiit cum eo Simeon.

4. Aſcenditque Judas, & tradidit Dominus Chananæum, ac Pherezæum in manus eorum: & percuſſerunt in Bezec decem millia virorum.

5. Inveneruntque Adonibezec in Bezec, & pugnaverunt contra eum, ac percuſſerunt Chananæum & Pherezæum.

6. Fugit autem Adonibezec: quem perſecuti comprehenderunt, cæſis ſummitatibus manuum ejus ac pedum.

7. Dixitque Adonibezec: Septuaginta reges, amputatis manuum ac pedum ſummitatibus, colligebant ſub menſa mea ciborum reliquias: ſicut feci, ita reddidit mihi Deus. Adduxeruntque eum in Jeruſalem, & ibi mortuus eſt.

8. * Oppugnantes ergo filii Juda Jeruſalem, ceperunt eam, & percuſſerunt in ore gladii, tradentes cunctam incendio civitatem.

* Pro *oppugnaverunt & ceperunt*. Hæc autem [illegible] hic adducuntur, ut appareat qua occaſione Deus tribus Judæ reliquis prætulerit.

9. Et poſteà deſcendentes pugnaverunt contra Chananæum, qui habitabat in montanis, & ad meridiem, & in campeſtribus.

10. ‖ Pergenſque Judas contra Chananæum, qui habitabat in Hebron (cujus nomen fuit antiquitus Cariath Arbe) percuſſit Seſai, & Ahiman, & Tholmai:

‖ *Joſ.* 15. 14.

11. atque inde profectus abiit ad habitatores Dabir, cujus nomen vetus erat Cariath Sepher, ideſt, civitas litterarum.

12. Dixitque Caleb: Qui percuſſerit Cariath Sepher, & vaſtaverit eam, dabo ei Axam filiam meam uxorem.

13. Cùmque cepiſſet eam Othoniel filius

Cenez frater * Caleb minor, dedit ei Azam filiam ſuam conjugem.

14. Quam pergentem in itinere monuit vir ſuus ut peteret à patre ſuo agrum. Quæ cum ſuſpiraſſet ſedens in aſino dixit ei Caleb: Quid habes?

15. At illa reſpondit: Da mihi benedictionem, quia terram arentem dediſti mihi: da & irriguam aquis. Dedit ergo ei Caleb irriguum ſuperius, & irriguum inferius.

16. Filii autem Cinæi * cognati Moyſi, aſcenderunt de civitate palmarum †, cum filiis Juda, in deſertum ſortis ejus *, quod eſt ad meridiem Arad, & habitaverunt cum eo.

17. Abiit autem Judas cum Simeone fratre ſuo, & percuſſerunt ſimul Chananæum qui habitabat in Sephaat, & interfecerunt eum. Vocatumque eſt nomen urbis, Horma, ideſt, anathema.

18. Cepitque Judas Gazam cum finibus ſuis, & Aſcalonem, atque Accaron cum terminis ſuis.

19. Fuitque Dominus cum Juda, & montana poſſedit: nec potuit delere habitatores vallis, quia falcatis curribus abundabant.

20. Dederuntque Caleb Hebron, || ſicut dixerat Moyſes, qui delevit ex ea tres filios Enac.

21. Jebuſæum autem habitatorem Jeruſalem non deleverunt filii Beniamin: habitavitque Jebuſæus cum filiis Beniamin in Jeruſalem, uſque in præſentem diem.

22. Domus quoque Joſeph aſcendit in Bethel, fuitque Dominus cum eis.

23. Nam cùm obſiderent urbem, quæ prius Luza vocabatur,

24. viderunt hominem egredientem de civitate, duxeruntque ad eum: Oſtende nobis introitum civitatis, & faciemus tecum miſericordiam.

25. Qui cùm oſtendiſſet eis, percuſſerunt urbem in ore gladii: hominem autem illum, & omnem cognationem ejus, dimiſerunt.

26. Qui dimiſſus, abiit in Terram Hethim, & ædificavit ibi civitatem, vocavitque eam Luzam: quæ ita appellatur uſque in præſentem diem.

27. Manaſſes quoque non delevit Bethſan, & Thanac cum viculis ſuis, & habitatores Dor, & Jeblaam, & Mageddo cum viculis ſuis, cœpitque Chananæus habitare cum eis.

28. Poſtquàm autem confortatus eſt Iſrael, fecit eos tributarios, & delere noluit.

29. Ephraim etiam non interfecit Chananæum, qui habitabat in Gazer, ſed habitavit cum eo.

30. Zabulon non delevit habitatores Cetron, & Naalol: ſed habitavit Chananæus in medio ejus, factuſque eſt ei tributarius.

31. Aſer quoque non delevit habitatores Accho, & Sidonis, Ahalab, & Achazib, & Helba, & Aphec, & Rohob:

32. habitavitque in medio Chananæi habitatoris illius terræ, nec interfecit eum.

33. Nephthali quoque non delevit habitatores Bethſames, & Bethanath: & habitavit inter Chananæum habitatorem Terræ, fueruntque ei Bethſamitæ & Bethanitæ tributarii.

34. Arctavitque Amorrhæus filios Dan in monte, nec dedit eis locum ut ad planiora deſcenderent:

35. habitavitque in monte Hares, quod interpretatur teſtatio, in Ajalon & Salebim. Et aggravata eſt manus domus Joſeph, factuſque eſt ei tributarius.

36. Fuit autem terminus Amorrhæi ab Aſcenſu Scorpionis, Petra, & ſuperiora loca.

* Ideſt nepos, ut nunc loquuntur, ſive fratris filius.

* Jethro dictus eſt Cinæus à gente. *Vide inf.* 4. 11.

† Hoc eſt Jericho. *Deut.* 34. 2.

Quamvis ipſe Jethro noluiſſet cum Iſraelitis aſcendere (*Num.* 10. 30.) tamen filii ejus ſe illis conjunxerunt ut patet hic, & infrà 4. 11. item 1. Reg. 15. 6. ac 1. Par. 2. 55. *vid. Infr.* 4. 11.

|| *Num.* 14. 24. *Joſ.* 15. 14.

C A P U T II.

Angelus Dei beneficia refert; quo audito, flet populus: poſt mortem tamen Joſue & coævorum, Iſrael frequenter liberatus, ſemper in pejora recidit.

1. Aſcenditque Angelus Domini de Galgalis ad Locum flentium, & ait: Eduxi vos de Ægypto, & introduxi in Terram, pro qua juravi patribus veſtris: & pollicitus ſum, ut non facerem irritum pactum meum vobiſcum in ſempiternum:

2. ita dumtaxat ut non feriretis fœdus cum habitatoribus Terræ hujus, ſed aras eorum ſubverteretis: & noluiſtis audire vocem meam: cur hoc feciſtis?

3. Quam ob rem nolui delere eos à facie veſtra, ut habeatis hoſtes, & dii eorum ſint vobis in ruinam.

4. Cùmque loqueretur Angelus Domini hæc verba ad omnes filios Iſrael, elevaverunt ipſi vocem ſuam, & fleverunt.

5. Et vocatum eſt nomen loci illius: Locus flentium, ſive lacrymarum: immolaveruntque ibi hoſtias Domino.

6. || Dimiſit ergo Joſue populum, & abierunt filii Iſrael unuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, ut obtinerent eam: || *Joſ.* 24. 28.

7. ſervieruntque Domino cunctis diebus ejus, & ſeniorum, qui longo poſt eum vixerunt tempore *, & noverant omnia opera Domini, quæ fecerat cum Iſrael.

8. Mortuus eſt autem Joſue filius Nun, famulus Domini, centum & decem annorum,

9. & ſepelierunt eum in finibus poſſeſſionis ſuæ in Thamnatſare in monte Ephraim, à Septentrionali plaga montis Gaas.

10. Omniſque illa generatio congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerunt alii, * qui non noverant Dominum, & opera quæ fecerat cum Iſrael.

11. Feceruntque filii Iſrael malum in conſpectu Domini, & ſervierunt Baalim.

12. Ac dimiſerunt Dominum Deum patrum ſuorum, qui eduxerat eos de Terra Ægypti: & ſecuti ſunt deos alienos, deoſque populorum, qui habitabant in circuitu eorum, & adoraverunt eos: & ad iracundiam concitaverunt Dominum,

13. dimittentes eum, & ſervientes Baal & Aſtaroth.

14. Iratuſque Dñs contra Iſrael, tradidit eos in manus diripientium: qui ceperunt eos, & vendiderunt hoſtibus, qui habitabant per gyrum: nec potuerunt reſiſtere adverſariis ſuis:

15. ſed quocumque pergere voluiſſent, manus Domini ſuper eos erat, ſicut locutus eſt, & juravit eis: & vehementer afflicti ſunt.

* Puta per ann. 15. uſque ad ann. 2585.

* Puta per annos 6. ab ann. 2585. ad an. 2591. quo tempore ea contigerunt quæ quinque extremis cap. hujus libri referuntur.

16. Suſcitavitque Dominus judices, qui liberarent eos de vaſtantium manibus: ſed nec eos audire voluerunt,

17. fornicantes cum diis alienis, & adorantes eos. Citò deſeruerunt viam, per quam ingreſſi fuerant patres eorum: & audientes mandata Domini, omnia fecere contraria.

18. Cùmque Dominus judices ſuſcitaret, in diebus eorum flectebatur miſericordia, & audiebat afflictorum gemitus, & liberabat eos de cæde vaſtantium.

19. Poſtquàm autem mortuus eſſet judex, revertebantur, & multò faciebant pejora quàm fecerant patres eorum, ſequentes deos alienos, ſervientes eis, & adorantes illos. Non dimiſerunt adinventiones ſuas, & viam duriſſimam, per quam ambulare conſueverunt.

20. Iratuſque eſt furor Domini in Iſrael, & ait: Quia irritum fecit gens iſta pactum meum, quod pepigeram cum patribus eorum, & vocem meam audire contempſit:

21. & ego non delebo gentes, quas dimiſit Joſue, & mortuus eſt:

22. ut in ipſis experiar Iſrael, utrùm cuſtodiant viam Domini, & ambulent in ea, ſicut cuſtodierunt patres eorum, an non.

23. Dimiſit ergo Dominus omnes nationes has, & citò ſubvertere noluit, nec tradidit in manus Joſue.

CAPUT III.

Iſrael ſociatur gentibus à Domino derelictis, ad ipſius exercitationem: Ideò ſæpius per extraneos reges affligitur; ſed reſipiſcens, per Othoniel, Aod, & Samgar liberatur.

1. HÆ ſunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Iſraelem, & omnes qui non noverant bella Chananæorum:

2. ut poſteà diſcerent filii eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi:

3. quinque ſatrapas Philiſthinorum, omnemque Chananæum, & Sidonium, atque Hevæum, qui habitabat in monte Libano, de monte Baal Hermon uſque ad introitū Emath,

4. Dimiſitque eos, ut in ipſis experiretur Iſraelem, utrùm audiret mandata Domini quæ præceperat patribus eorum per manum Moyſi, an non.

5. Itaque filii Iſrael habitaverunt in medio Chananæi, & Hethæi, & Ammorhæi, & Pherezæi, & Hevæi, & Jebuſæi:

6. & duxerunt uxores filias eorum, ipſique filias ſuas filiis eorum tradiderunt, & ſervierunt diis eorum.

7. Feceruntque malum in conſpectu Domini, & obliti ſunt Dei ſui, ſervientes Baalim & Aſtaroth.

8. Iratuſque contra Iſrael Dominus, tradidit eos in manus Chuſan Raſathaim regis Meſopotamiæ, ſervieruntque ei octo annis *.

9. Et clamaverunt ad Dominum: qui ſuſcitavit eis ſalvatorem, & liberavit eos. Othooiel videlicet filium Cenez, fratrem † Caleb minorem:

10. fuitque in eo Spiritus Domini, & judicavit Iſrael. Egreſſuſque eſt ad pugnam, & tradidit Dominus in manus ejus Chuſan Raſathaim regem Syriæ, & oppreſſit eum,

11. Quievitque terra quadraginta annis, * & mortuus eſt Othoniel filius Cenez.

12. Addiderunt autem filii Iſrael facere malum in conſpectu Domini: qui confortavit adverſum eos Eglon regem Moab: quia fecerunt malum in conſpectu ejus.

13. Et copulavit ei filios Ammon, & Amalec: abiitque & percuſſit Iſrael, atque poſſedit Urbem palmarum.

14. Servieruntque filii Iſrael Eglon regi Moab decem & octo annis †:

15. & poſteà clamaverunt ad Dominum: qui ſuſcitavit eis ſalvatorem vocabulo Aod, filium Gera, filii Jemini, qui utraque manu pro dextera utebatur. Miſeruntque filii Iſrael per illum munera Eglon regi Moab.

16. Qui fecit ſibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudinis palmæ manus, & accinctus eſt eo ſubter ſagum in dextero femore.

17. Obtulitque munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon craſſus nimis.

18. Cùmque obtuliſſet ei munera, proſecutus eſt ſocios, qui cum eo venerant.

19. Et reverſus de Galgalis, ubi erant idola, dixit ad Regem: Verbum ſecretum habeo ad te ò Rex. Et ille imperavit ſilentium: egreſſiſque omnibus qui circa eum erant,

20. ingreſſus eſt Aod ad eum: ſedebat autem in æſtivo cœnaculo ſolus, dixitque: Verbum Dei habeo ad te. Qui ſtatim ſurrexit de throno.

21. Extenditque Aod ſiniſtram manum, & tulit ſicam de dextero femore ſuo, infixitque eam in ventre ejus.

22. tam validè, ut capulus ſequeretur ferrum in vulnere, ac pinguiſſimo adipe ſtringeretur. Nec eduxit gladium, ſed itaut percuſſerat, reliquit in corpore: ſtatimque per ſecreta naturæ alvi ſtercora proruperunt.

23. Aod autem clauſis diligentiſſimè oſtiis cœnaculi, & obfirmatis ſera,

24. per poſticum egreſſus eſt. Servique regis ingreſſi viderunt clauſas fores cœnaculi, atque dixerunt: Forſitan purgat alvum in æſtivo cubiculo.

25. Expectanteſque diù donec erubeſcerent, & videntes quòd nullus aperiret, tulerunt clavem: & aperientes invenerunt dominum ſuum in terra jacentem mortuum.

26. Aod autem, dum illi turbarentur, effugit, & pertranſiit Locum idolorum, unde reverſus fuerat. Venitque in Seirath:

27. & ſtatim inſonuit buccina in monte Ephraim: deſcenderuntque cum eo filii Iſrael, ipſo in fronte gradiente.

28. Qui dixit ad eos: Sequimini me: tradidit enim Dominus inimicos noſtros Moabitas in manus noſtras. Deſcenderuntque poſt eum, & occupaverunt vada Jordanis quæ tranſmittunt in Moab: & non dimiſerunt tranſire quemquam:

29. ſed percuſſerunt Moabitas in tempore illo, circiter decem millia, omnes robuſtos & fortes viros: nullus eorum evadere potuit.

30. Humiliatuſque eſt Moab in die illo ſub manu Iſrael: & quievit Terra octoginta * annis.

31. Poſt hunc fuit Samgar filius Anath, qui percuſſit de Philiſthiim ſexcentos viros vomere: & ipſe quoque defendit Iſrael. †

* Ab anno mundi 2591. ad 2599.

† Ideſt nepote. V. ſup. 1. 13.

* vel potiùs *quadrageſimo anno*, poſt quietem ſcilicet à Joſue in ea primum conſtitutam. *Joſ.* 14. 15. Hæc ſecunda pax fuerit ergo ſancita anno M. 2599. Ant. Chr. 1405.

† Ab anno mundi 2661. ad annum 2679.

* Ideſt *octogeſimo anno* poſt priorem ſcilicet *quietem* ab Othoniele datam. Ergo ann. 2679. Ant. Chr. 1325.

† Incertum quanto tempore.

CAPUT IV.

Debbora prophetiſſa & Barac adverſus Siſaram principem regis Jabin dimicant, quem profugum occidit Jahel uxor Haber Cinæi.

1. ADdideruntque filii Iſrael facere malum in conſpectu Domini poſt mortem Aod.

‖ 1. *Reg.* 12. 9.

2. ‖ & tradidit illos Dominus in manus Jabin regis Chanaan, qui regnavit in Aſor: habuitque ducem exercitus ſui nomine Siſaram, ipſe autem habitabat in Haroſeth gentium.

3. Clamaveruntque filii Iſrael ad Dñm: nongentos enim habebat falcatos currus, & per viginti annos * vehementer oppreſſerat eos.

* Ergo ab anno 2699. ad ann. 2719. quo iterum quievit terra infrà 5. 32.

4. Erat autem Debbora prophetes uxor Lapidoth, quæ judicabat populum in illo tempore.

5. Et ſedebat ſub palma, quæ nomine illius vocabatur, inter Rama & Bethel in monte Ephraim: aſcendebantque ad eam filii Iſrael in omne judicium.

6. Quæ miſit & vocavit Barac filium Abinoem de Cedes Nephthali: dixitque ad eum: Præcepit tibi Dominus Deus Iſrael, vade, & duc exercitum in montem Thabor, tolleſque tecum decem millia pugnatorum de filiis Nephthali, & de filiis Zabulon:

7. ego autem adducam ad te in loco torrentis Ciſon, Siſaram principem exercitus Jabin, & currus ejus, atque omnem multitudinem, & tradam eos in manu tua.

8. Dixitque ad eam Barac: Si venis mecum, vadam: ſi nolueris venire mecum, non pergam.

9. Quæ dixit ad eum: Ibo quidem tecum, ſed in hac vice victoria non reputabitur tibi, quia in manu mulieris tradetur Siſara. Surrexit itaque Debbora, & perrexit cum Barac in Cedes.

10. Qui, accitis Zabulon & Nephthali, aſcendit cum decem millibus pugnatorum, habens Debboram in comitatu ſuo.

11. Haber * autem Cinæus receſſerat quondam à ceteris Cinæis fratribus ſuis filiis Hobab †, cognati Moyſi: & tetenderat tabernacula uſque ad vallem, quæ vocatur Sennim, & erat juxta Cedes.

* Jethronis familia bifariâ eſt diviſa: Horum alii cum tribu Juda habitarunt, ex quibus orti ſunt Rechabitæ (1. *Par.* 2. 55.) Alii ab iſtis ſeparati ad tribum Manaſſe ſe tranſtulerunt, quorum dux & Princeps fuit ille Heber.

† *Vid. Num.* 10. 29.

12. Nuntiatumque eſt Siſaræ, quòd aſcendiſſet Barac filius Abinoem in montem Thabor:

13. & congregavit nongentos falcatos currus, & omnem exercitum de Haroſeth gentium ad torrentem Ciſon.

14. Dixitque Debbora ad Barac: Surge, hæc eſt enim dies, in qua tradidit Dominus Siſaram in manus tuas: en ipſe ductor eſt tuus. Deſcendit itaque Barac de monte Thabor, & decem millia pugnatorum cum eo.

15. ‖ Perterruitque Dominus Siſaram, & omnes currus ejus, univerſamque multitudinem, in ore gladii, ad conſpectum Barac: in tantum, ut Siſara de curru deſiliens, pedibus fugeret,

‖ *Pſal.* 82. 10.

16. & Barac perſequeretur fugientes currus, & exercitum, uſque ad Haroſeth gentium, & omnis hoſtium multitudo uſque ad internecionem caderet.

17. Siſara autem fugiens pervenit ad tentorium Jahel uxoris Haber Cinæi. Erat enim pax inter Jabin regem Azor, & domum Haber Cinæi.

18. Egreſſa igitur Jahel in occurſum Siſaræ, dixit ad eum: Intra ad me domine mi: intra, ne timeas. Qui ingreſſus tabernaculum ejus, & opertus ab ea pallio,

19. dixit ad eum: Da mihi, obſecro, paululum aquæ, quia ſitio valdè. Quæ aperuit utrem lactis, & dedit ei bibere, & operuit illum.

20. Dixitque Siſara ad eam: Sta ante oſtium tabernaculi: & cùm venerit aliquis interrogans te, & dicens: Numquid hic eſt aliquis? Reſpondebis: Nullus eſt.

21. Tulit itaque Jahel uxor Haber clavum tabernaculi, aſſumens pariter & malleum: & ingreſſa abſcondite, & cum ſilentio, poſuit ſupra tempus capitis ejus clavum, percuſſumque malleo defixit in cerebrum uſque ad terram: qui ſoporem morti conſocians defecit, & mortuus eſt.

22. Et ecce Barac ſequens Siſaram veniebat: egreſſaque Jahel in occurſum ejus, dixit ei: Veni, & oſtendam tibi virum quem quæris. Qui cùm intraſſet ad eam, vidit Siſaram jacentem mortuum, & clavum infixum in tempore ejus.

23. Hu-

23. Humiliavit ergo Deus in die illo Jabin regem Chanaan coram filiis Iſrael:
24. qui creſcebant quotidie, & forti manu opprimebant Jabin regem Chanaan, donec delerent eum.

CAPUT V.

Canticum gratiarum actionis Debboræ & Barac poſt victoriam.

1. Cecineruntque Debbora & Barac filius Abinoem in illo die, dicentes:
2. Qui ſponte obtuliſtis de Iſrael animas veſtras ad periculum, benedicite Domino.
3. Audite reges, auribus percipite principes: Ego ſum, ego ſum quæ Domino canam, pſallam Domino Deo Iſrael.
4. Domine cùm exires de Seir, & tranſires per regiones Edom, Terra mota eſt, cœlique ac nubes diſtillaverunt aquis.
5. Montes fluxerunt à facie Domini, & Sinai à facie Domini Dei Iſrael.
6. In diebus Samgar filii Anath, in diebus Jahel, quieverunt ſemitæ: & qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios.
7. Ceſſaverunt fortes in Iſrael, & quieverunt: donec ſurgeret Debbora, ſurgeret mater in Iſrael.
8. Nova bella elegit Dominus, & portas hoſtium ipſe ſubvertit: clypeus & haſta ſi apparuerint in quadraginta millibus Iſrael.
9. Cor meum diligit principes Iſrael: qui propria voluntate obtuliſtis vos diſcrimini, benedicite Domino.
10. Qui aſcenditis ſuper nitentes aſinos, & ſedetis in judicio, & ambulatis in via, loquimini.
11. Ubi colliſi ſunt currus, & hoſtium ſuffocatus eſt exercitus, ibi narrentur juſtitiæ Domini & clementia in fortes Iſrael: tunc deſcendit populus Domini ad portas, & obtinuit principatum.
12. Surge, ſurge Debbora, ſurge, ſurge, & loquere canticum: ſurge Barac, & apprehende captivos tuos fili Abinoem.
13. Salvatæ ſunt reliquiæ populi, Dominus in fortibus dimicavit.
14. Ex Ephraim delevit eos in Amalec, & poſt eum ex Beniamin in populos tuos ò Amalec: de Machir principes deſcenderunt, & de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.
15. Duces Iſſachar fuere cum Debbora, & Barac veſtigia ſunt ſecuti, qui quaſi in præceps ac barathrum ſe diſcrimini dedit: diviſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio.
16. Quare habitas inter duos terminos, ut audias ſibilos gregum? diviſo contra ſe Ruben, magnanimorum reperta eſt contentio.
17. Galaad trans Jordanem quieſcebat, & Dan vacabat navibus: Aſer habitabat in littore maris, & in portubus morabatur.
18. Zabulon verò & Nephthali obtulerunt animas ſuas morti in regione Merome.
19. Venerunt reges & pugnaverunt, pugnaverunt reges Chanaan in Thanach juxta aquas Mageddo, & tamen nihil tulere prædantes.
20. De cœlo dimicatum eſt contra eos: ſtellæ manentes in ordine & curſu ſuo, adverſus Siſaram pugnaverunt.
21. Torrens Ciſon traxit cadavera eorum, torrens Cadumim, torrens Ciſon: conculca anima mea robuſtos.
22. Ungulæ equorum ceciderunt, fugientibus impetu, & per præceps ruentibus fortiſſimis hoſtium.
23. Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini: maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortiſſimorum ejus.
24. Benedicta inter mulieres Jahel uxor Haber Cinæi, & benedicatur in tabernaculo ſuo.
25. Aquam petenti lac dedit, & in phiala principum obtulit butyrum.
26. Siniſtram manum miſit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos, percuſſitque Siſaram quærens in capite vulneri locum, & tempus validè perforans.
27. Inter pedes ejus ruit: defecit, & mortuus eſt: volvebatur ante pedes ejus, & jacebat exanimis & miſerabilis.
28. Per feneſtram reſpiciens, ululabat mater ejus: & de cœnaculo loquebatur: Cur moratur regredi currus ejus? quare tardaverunt pedes quadrigarum illius?
29. Una ſapientior ceteris uxoribus ejus, hæc ſocrui verba reſpondit:
30. Forſitan nunc dividit ſpolia, & pulcherrima feminarum eligitur ei: veſtes diverſorum colorum Siſaræ traduntur in prædam, & ſupellex varia ad ornanda colla congeritur.
31. Sic pereant omnes inimici tui Domine; qui autem diligunt te, ſicut ſol in ortu ſuo ſplendet, ita rutilent.
32. Quievitq; Terra per quadraginta * annos.

* Ideſt ad quadrageſimum annum poſt priorem quietem ab Ehud reſtitutam. Ergo anno mundi 2719. Ant. Chr. 1782.

CAPUT VI.

Iſraelitis à Madian oppreſſis, Gedeon multis ſignis auxilio deſignatur: qui poſt ſacrificium & altare Deo erectum, deſtruxit aram Baal; eique rurſum datur ſignum in vellere.

1. Fecerunt autem filii Iſrael malum in conſpectu Domini: qui tradidit illos in manu Madian ſeptem annis †.

† ab Ant. M. 2752. ad annum 2759.

2. & oppreſſi ſunt valdè ab eis. Feceruntque ſibi antra & ſpeluncas in montibus, & munitiſſima ad repugnandum loca.
3. Cùmque ſeviſſet Iſrael, aſcendebat Madian & Amalech, ceterique Orientalium nationum;
4. & apud eos figentes tentoria, ſicut erant in herbis cuncta vaſtabant uſque ad introitum Gazæ: nihilque omninò ad vitam pertinens relinquebant in Iſrael, non oves, non boves, non aſinos.
5. Ipſi enim & univerſi greges eorum veniebant cum tabernaculis ſuis, & inſtar locuſtarum univerſa complebant, innumera multitudo hominum, & camelorum, quidquid tetigerant devaſtantes.
6. Humiliatuſque eſt Iſrael valdè in conſpectu Madian.
7. Et clamavit ad Dominum poſtulans auxilium contra Madianitas.
8. Qui miſit ad eos virum prophetam, & locu-

locutus eſt: Hæc dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Ego vos feci conſcendere de Ægy-
pto, & eduxi vos de domo ſervitutis,
9. & liberavi de manu Ægyptiorum, &
omnium inimicorum, qui affligebant vos:
ejecique eos ad introitum veſtrum, &
tradidi vobis Terram eorum:
10. Et dixi: ego Dominus Deus veſter, ne
timeatis deos Amorrhæorum, in quorum ter-
ra habitatis. Et noluiſtis audire vocem meam.
Anno M. 2579. Ant. Chr. 1245. 11. Venit autem Angelus Domini, & ſedit
ſub quercu, quæ erat in Ephra, & pertinebat
ad Joas patrem familiæ Ezri. Cùmque Gede-
on filius ejus excuteret atque purgaret fru-
menta in torculari, ut fugeret Madian,
12. apparuit ei Angelus Domini, & ait:
Dominus tecum, virorum fortiſſime.
13. Dixitque ei Gedeon: Obſecro, mi do-
mine, ſi Dominus nobiſcum eſt, cur appre-
henderunt nos hæc omnia? ubi ſunt mira-
bilia ejus, quæ narraverunt patres noſtri,
atque dixerunt: De Ægypto eduxit nos
Dominus? Nunc autem dereliquit nos Do-
minus, & tradidit in manu Madian.
14. Reſpexitque ad eum Dominus, & ait:
†1. Reg. 12. 11. Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Iſrael
de manu Madian: ſcito quòd miſerim te.
15. Qui reſpondens ait: Obſecro, mi Do-
mine, in quo liberabo Iſrael? ecce familia
mea infima eſt in Manaſſe, & ego mini-
mus in domo patris mei.
16. Dixitque ei Dominus: Ego ero tecum
& percuties Madian quaſi unum virum.
17. Et ille, Si inveni, inquit, gratiam
coram te, da mihi ſignum quòd tu ſis
qui loqueris ad me.
18. Nec recedas hinc, donec revertar ad te,
portans ſacrificium, & offerens tibi. Qui reſ-
pondit: Ego præſtolabor adventum tuum.
19. Ingreſſus eſt itaque Gedeon & coxit
hœdum, & de farinæ modio azymos pa-
nes: carneſque ponens in caniſtro, & jus
carnium mittens in ollam, tulit omnia ſub
quercu, & obtulit ei.
20. Cui dixit Angelus Domini: Tolle carnes
& azymos panes, & pone ſupra petram illam,
& jus deſuper funde. Cùmque feciſſet ita,
21. extendit Angelus Domini ſummitatem
virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit
carnes & panes azymos: aſcenditque ignis
de petra, & carnes azymoſque panes con-
ſumpſit: Angelus autem Domini evanuit
ex oculis ejus.
22. Videnſque Gedeon quòd eſſet Angelus
Domini, ait: Heu mi Domine Deus, quia
vidi Angelum Domini facie ad faciem.
23. Dixitque ei Dominus: Pax tecum:
ne timeas, non morieris.
24. Ædificavit ergo ibi Gedeon altare
Domino, vocavitque illud, Domini pax,
uſque in præſentem diem. Cùmque adhuc
eſſet in Ephra, quæ eſt familiæ Ezri,
25. nocte illa dixit Dominus ad eum: Tolle
taurum patris tui, & alterum taurum annorum
ſeptem, deſtrueſque aram Baal, quæ eſt patris
tui: & nemus, quod circa aram eſt, ſuccide:
26. & ædificabis altare Domino Deo tuo in
ſummitate petræ hujus, ſuper quam antè ſa-
crificium poſuiſti: tolleſque taurum ſecun-
dum, & offeres holocauſtum ſuper ſtruem
lignorum, quæ de nemore ſucciderìs.
27. Aſſumptis ergo Gedeon decem viris
de ſervis ſuis, fecit ſicut præceperat ei
Dominus. Timens autem domum patris ſui,
& homines illius civitatis, per diem noluit
id facere, ſed omnia nocte complevit.
28. Cùmque ſurrexiſſent viri oppidi ejus
manè, viderunt deſtructam aram Baal, lucum-
que ſucciſum, & taurum alterum impoſitum
ſuper altare, quod tunc ædificatum erat.
29. Dixeruntque ad invicem: Quis hoc fecit?
Cùmque perquirerent auctorem facti, dictum
eſt: Gedeon filius Joas fecit hæc omnia.
30. Et dixerunt ad Joas: Produc filium
tuum huc, ut moriatur: quia deſtruxit
aram Baal, & ſuccidit nemus.
31. Quibus ille reſpondit: Numquid ultores
eſtis Baal, ut pugnetis pro eo? qui adverſarius
eſt ejus, moriatur antequã lux craſtina veniat: ſi
Deus eſt, vindicet ſe de eo, qui ſuffodit arã ejus.
32. Ex illo die vocatus eſt Gedeon, Je-
robaal, eò quòd dixiſſet Joas: Ulciſcatur
ſe de eo Baal, qui ſuffodit aram ejus.
33. Igitur omnis Madiã, & Amalec, & Orien-
tales populi congregati ſunt ſimul: & tranſeun-
tes Jordanẽ, caſtrametati ſunt in valle Jezrael.

34. Spiritus autem Domini induit Gedeon, qui clangens buccina convocavit domum Abiezer, ut ſequeretur ſe.

35. Miſitque nuntios in univerſum Manaſſen, qui & ipſe ſecutus eſt eum: & alios nuntios in Azer & Zabulon & Nephthali, qui occurrerunt ei.

36. Dixitque Gedeon ad Deum: Si ſalvum facis per manum meam Iſrael, ſicut locutus es,

37. ponam hoc vellus lanæ in area: ſi ros in ſolo vellere fuerit, & in omni terra ſiccitas, ſciam quod per manum meam, ſicut locutus es, liberabis Iſrael.

38. Factumque eſt ita. Et de nocte conſurgens, expreſſo vellere, concham rore implevit.

39. Dixitque rurſus ad Deum: Ne iraſcatur furor tuus contra me ſi adhuc ſemel tentavero, ſignumquærens in vellere. Oro ut ſolum vellus ſiccum ſit, & omnis terra rore madens.

40. Fecitque Deus nocte illa ut poſtulaverat: & fuit ſiccitas in ſolo vellere, & & ros in omni terra.

CAPUT VII.

Probatis ad aquas his qui ad bellum eſſent progreſſuri, Gedeon audito unius è caſtris Madianitarum ſomnio, in eos irruit, tubis, lagenis ac lucernis armatus, quos cum Oreb & Zeb principibus eorum devicit.

Eodem an. 2759. 1. IGitur Jerobaal qui & Gedeon, de nocte conſurgens, & omnis populus cum eo, venit ad fontem qui vocatur Harad. Erant autem caſtra Madian in valle ad Septentrionalem plagam collis excelſi.

2. Dixitque Dominus ad Gedeon: Multus tecum eſt populus, nec tradetur Madian in manus ejus: ne glorietur contra me Iſrael, & dicat: Meis viribus liberatus ſum.

3. Loquere ad populum, & cunctis audientibus prædica: || Qui formidoloſus & timidus eſt, revertatur. Receſſeruntque de monte Galaad, & reverſi ſunt de populo viginti duo millia virorum, & tantùm decem millia remanſerunt.

|| Deut. 20. 8. 1. Mach. 3. 56.

4. Dixitque Dominus ad Gedeon: Adhuc populus multus eſt, duc eos ad aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixero tibi ut tecum vadat, ipſe pergat: quem ire prohibuero, revertatur.

5. Cumque deſcendiſſet populus ad aquas, dixit Dominus ad Gedeon: Qui lingua lambuerint aquas, ſicut ſolent canes lambere, ſeparabis eos ſeorſum: qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt.

6. Fuit itaque numerus eorum qui manu ad os projiciente lambuerant aquas, trecenti viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat.

7. Et ait Dominus ad Gedeon: In trecentis viris qui lambuerunt aquas, liberabo vos, & tradam in manu tua Madian: omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum ſuum.

8. Sumptis itaque pro numero cibariis & tubis, omnem reliquam multitudinem abire præcepit ad tabernacula ſua: & ipſe cum trecentis viris ſe certamini dedit. Caſtra autem Madian erant ſubter in valle.

9. Eadem nocte dixit Dominus ad eum: Surge, & deſcende in Caſtra: quia tradidi eos in manu tua.

10. Sin autem ſolus ire formidas, deſcendat tecum Phara puer tuus.

11. Et cùm audieris quid loquantur, tunc confortabuntur manus tuæ, & ſecurior ad hoſtium caſtra deſcendes. Deſcendit ergo ipſe & Phara puer ejus in partem caſtrorum, ubi erant armatorum vigiliæ.

12. Madian autem & Amalec, & omnes Orientales populi fuſi jacebant in valle, ut locuſtarum multitudo: cameli quoque innumerabiles erant, ſicut arena quæ jacet in littore maris.

13. Cùmque veniſſet Gedeon, narrabat aliquis ſomnium proximo ſuo: & in hunc modum referebat quod viderat: Vidi ſomnium, & videbatur mihi quaſi ſubcinericius panis ex hordeo volvi, & in caſtra Madian deſcendere: cùmque perveniſſet ad tabernaculum, percuſſit illud, atque ſubvertit, & terræ funditus coæquavit.

14. Reſpondit is, cui loquebatur: Non eſt hoc aliud, niſi gladius Gedeonis filii Joas viri Iſraelitæ: tradidit enim Dominus in manus ejus Madian, & omnia caſtra ejus.

15. Cùmque audiſſet Gedeon ſomnium, & interpretationem ejus, adoravit: & reverſus eſt ad caſtra Iſrael, & ait: Surgite, tradidit enim Dominus in manus noſtras caſtra Madian.

16. Diviſitque trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenaſque vacuas ac lampades in medio lagenarum.

17. Et dixit ad eos: Quod me facere videritis, hoc facite: ingrediar partem caſtrorum, & quod fecero ſectamini.

18. Quando perſonuerit tuba in manu mea, vos quoque per caſtrorum circuitum clangite & conclamate, Domino, & Gedeoni.

19. Ingreſſuſque eſt Gedeon, & trecenti viri qui erant cum eo, in partem caſtrorum, incipientibus vigiliis noctis mediæ, & cuſtodibus ſuſcitatis, cœperunt buccinis clangere, & complodere inter ſe lagenas.

20. Cùmque per gyrum caſtrorum in tribus perſonarent locis, & hydrias confregiſſent, tenuerunt ſiniſtris manibus lampades, & dextris ſonantes tubas clamaveruntque: Gladius Domini & Gedeonis:

21. ſtantes ſinguli in loco ſuo per circuitum caſtrorum hoſtilium. Omnia itaque caſtra turbata ſunt, & vociferantes, ululanteſque fugerunt:

22. & nihilominus inſiſtebant trecenti viri buccinis perſonantes. || Immiſitque Dominus gladium in omnibus caſtris, & mutua ſe cæde truncabant, || Pſal. 82. 10.

23. fugientes uſque ad Bethſetta, & crepidinem Abelmehula in Tebbath. Conclamantes autem viri Iſrael de Nephtali, & Aſer, & omni Manaſſe, perſequebantur Madian.

24. Miſitque Gedeon nuntios in omnem montem Ephraim, dicens: Deſcendite in occurſum Madian, & occupate aquas uſque Bethbera atque Jordanem. Clamavitque omnis Ephraim, & præocupavit aquas atque Jordanem uſque Bethbera.

25. || Apprehenſoſque duos viros Madian, || Pſal. 82. 12. Iſa. 10. 26.

Oreb & Zeb, interfecit Oreb in Petra Oreb, Zeb vero in Torculari Zeb. Et perſecuti ſunt Madian, capita Oreb & Zeb portantes ad Gedeon trans fluenta Jordanis.

CAPUT VIII.

Ephraim inſurgit adverſus Gedeon; qui devictis Zebee & Salmana, viros Soccoth & Phanuel perdidit, & ex inauribus aliiſque populi donis fecit Ephod quod domui ſuæ & Iſraeli fuit in ruinam: poſtquam autem quadraginta annis præfuit, generatis 70. filiis ex uxoribus, & uno ex concubina, mortuus eſt, rediitque Iſrael ad idololatriam.

Eodem ann. 2759. 1. DIxeruntque ad eum viri Ephraim: Quid eſt hoc quod facere voluiſti, ut nos non vocares, cùm ad pugnam pergeres contra Madian? jurgantes fortiter, & propè vim inferentes.

2. Quibus ille reſpondit: Quid enim tale facere potui, quale vos feciſtis? nonnè melior eſt racemus Ephraim, vindemiis Abiezer?

3. In manus veſtras Dominus tradidit principes Madian, Oreb & Zeb: quid tale facere potui, quale vos feciſtis? Quod cùm locutus eſſet, requievit ſpiritus eorum, quo tumebant contra eum.

4. Cùmque veniſſet Gedeon ad Jordanem, tranſivit eum cum trecentis viris qui ſecum erant: & præ laſſitudine, fugientes perſequi non poterant.

5. Dixitque ad viros Soccoth: Date, obſecro, panes populo qui mecum eſt, quia valdè defecerunt: ut poſſimus perſequi Zebee & Salmana reges Madian.

6. Reſponderunt principes Soccoth: Forſitan palmæ manuum Zebee & Salmana in manu tua ſunt, & idcircò poſtulas ut demus exercitui tuo panes.

7. Quibus ille ait: Cùm ergo tradiderit Dominus Zebee & Salmana in manus meas, conteram carnes veſtras cum ſpinis tribuliſque deſerti.

8. Et inde conſcendens, venit in Phanuel: locutuſque eſt ad viros loci illius ſimilia. Cui & illi reſponderunt, ſicut reſponderant viri Soccoth.

9. Dixit itaque & eis: Cùm reverſus fuero victor in pace, deſtruam turrim hanc.

10. Zebee autem & Salmana requieſcebant cum omni exercitu ſuo. Quindecim enim millia viri remanſerant ex omnibus turmis Orientalium populorum, cæſis centum viginti millibus bellatorum educentium gladium.

|| Oſee 10. 14. 11. || Aſcendenſque Gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur, ad Orientalem partem Nobe, & Jegbaa, percuſſit caſtra hoſtium, qui ſecuri erant, & nihil adverſi ſuſpicabantur.

12. Fugeruntque Zebee & Salmana, quos perſequens Gedeon comprehendit, turbato omni exercitu eorum.

13. Reverteníque de bello ante ſolis ortum,

14. apprehendit puerum de viris Soccoth: interrogavitque eum nomina principum & ſeniorum Soccoth, & deſcripſit ſeptuaginta ſeptem viros.

15. Venitque ad Soccoth, & dixit eis: En Zebee, & Salmana, ſuper quibus exprobraſtis mihi, dicentes: Forſitan manus Zebee & Salmana in manibus tuis ſunt, & idcircò poſtulas ut demus viris, qui laſſi ſunt & defecerunt, panes.

16. Tulit ergo ſeniores civitatis & ſpinas deſerti ac tribulos, & contrivit cum eis, atque comminuit viros Soccoth.

17. Turrim quoque Phanuel ſubvertit, occiſis habitatoribus civitatis.

18. Dixitque ad Zebee & Salmana: Quales fuerunt viri, quos occidiſtis in Thabor? Qui reſponderunt: Similes tui, & unus ex eis quaſi filius regis.

19. Quibus ille reſpondit: Fratres mei fuerunt, filii matris meæ. Vivit Dominus, quia ſi ſervaſſetis eos, non vos occiderem.

20. Dixitque Jether primogenito ſuo: Surge, & interfice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat.

21. Dixeruntque Zebee & Salmana: Tu ſurge, & irrue in nos: quia juxta ætatem robur eſt hominis. Surrexit Gedeon, || & interfecit Zebee & Salmana: & tulit ornamenta ac bullas, quibus colla regalium camelorum decorari ſolent. || Pſal. 82. 12.

22. Dixeruntque omnes viri Iſrael ad Gedeon: Dominare noſtri tu, & filius tuus, & filius filii tui: quia liberaſti nos de manu Madian.

23. Quibus ille ait: Non dominabor veſtri, nec dominabitur in vos filius meus, ſed dominabitur vobis Dominus.

24. Dixitque ad eos: Unam petitionem poſtulo à vobis: Date mihi inaures ex præda veſtra. Inaures enim aureas Iſmaelitæ habere conſueverant.

25. Qui reſponderunt: Libentiſſimè dabimus. Expandenteſque ſuper terram pallium, projecerunt in eo inaures de præda:

26. & fuit pondus poſtulatarum inaurium, mille ſeptingenti auri ſicli, abſque ornamentis, & monilibus, & veſte purpurea, quibus reges Madian uti ſoliti erant, & præter torques aureas camelorum.

27. Fecitque ex eo Gedeon Ephod, & poſuit illud in civitate ſua Ephra. Fornicatuſque eſt omnis Iſrael in eo, & factum eſt Gedeoni & omni domui ejus in ruinam.

28. Humiliatus eſt autem Madian coram filiis Iſrael, nec potuerunt ultrà cervices elevare: ſed quievit terra * per quadraginta annos, quibus Gedeon præfuit.

* *Sive ad annum quadrageſimum in diebus Gedeonis.* Poſt ultimam, videlicet, *quietem* à Debora reſtitutã. Ergo ad annum uſque 2759. Ant. Chr. 1245.

29. Abiit itaque Jerobaal filius Joas, & habitavit in domo ſua:

30. habuitque ſeptuaginta filios, qui egreſſi ſunt de femore ejus: eò quòd plures haberet uxores.

31. Concubina autem illius, quam habebat in Sichem, genuit ei filium nomine Abimelech.

32. Mortuuſque eſt Gedeon filius Joas in ſenectute bona, & ſepultus eſt in ſepulchro Joas patris ſui in Ephra de familia Ezri.

33. Poſtquam autem mortuus eſt Gedeon, averſi ſunt filii Iſrael, & fornicati ſunt cum Baalim *. Percuſſeruntque cum Baal fœdus, ut eſſet eis in deum:

* Per annos 10.

34. nec recordati ſunt Domini Dei ſui,

qui

qui eruit eos de manibus inimicorum ſuorum omnium per circuitum:

35. nec fecerunt miſericordiam cum domo Jerobaal Gedeon, juxta omnia bona quæ fecerat Iſraeli.

CAPUT IX.

Abimelech occiſis 70. fratribus ſuis, imperium ſibi tyrannicè uſurpat: qui poſt parabolam Joatham fratris ejus qui ſervatus erat, exercitum Gaal devicit, turrimque Sichem exuſſit, & à muliere tandem fragmine molæ oppreſſus eſt.

Anno M. 2768. Ant. Chr. 1236. 1. ABiit autem Abimelech filius Jerobaal in Sichem ad fratres matris ſuæ, & locutus eſt ad eos, & ad omnem cognationem domus patris matris ſuæ: dicens:

2. Loquimini ad omnes viros Sichem: Quid vobis eſt melius, ut dominentur veſtri ſeptuaginta viri omnes filii Jerobaal, an ut dominetur unus vir? ſimulque conſiderate, quòd os veſtrum & caro veſtra ſum.

3. Locutique ſunt fratres matris ejus de eo ad omnes viros Sichem univerſos ſermones iſtos, & inclinaverunt cor eorum poſt Abimelech, dicentes: Frater noſter eſt.

4. Dederuntque illi ſeptuaginta pondo argenti de fano Baalberit. Qui conduxit ſibi ex eo viros inopes & vagos, ſecutique ſunt eum

5. Et venit in domum patris ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos filios Jerobaal ſeptuaginta viros, ſuper lapidem unum: remanſitque Joatham filius Jerobaal minimus, & abſconditus eſt.

* Anno M. [illegible] Ant. Chr. [illegible] 6. Congregati * ſunt autem omnes viri Sichem, & univerſæ familiæ urbis Mello: abieruntque & conſtituerunt regem Abimelech, juxta quercum quæ ſtabat in Sichem.

7. Quod cùm nuntiatum eſſet Joatham, ivit, & ſtetit in vertice montis Garizim: elevataque voce clamavit, & dixit: Audite me viri Sichem, ita audiat vos Deus.

8. Jerunt ligna, ut ungerent ſuper ſe regem: dixeruntque olivæ: Impera nobis.

9. Quæ reſpondit: Numquid poſſum deſerere pinguedinem meam, qua & dii utuntur & homines, & venire ut inter ligna promovear?

10. Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, & ſuper nos regnum accipe.

11. Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum deſerere dulcedinem meam, fructuſque ſuaviſſimos, & ire ut inter cetera ligna promovear?

12. Locutaque ſunt ligna ad vitem: Veni, & impera nobis.

13. Quæ reſpondit eis: Numquid poſſum deſerere vinum meum, quod lætificat Deum & homines, & inter ligna cetera promoveri?

14. Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum: Veni, & impera ſuper nos.

15. Quæ reſpondit eis: Si verè me regem vobis conſtituitis, venite, & ſub umbra mea requieſcite: ſi autem non vultis, egrediatur ignis de rhamno, & devoret cedros Libani.

16. Nunc igitur, ſi rectè & abſque peccato conſtituiſtis ſuper vos regem Abimelech, & benè egiſtis cum Jerobaal, & cum domo ejus, & reddidiſtis vicem beneficiis ejus, qui pugnavit pro vobis,

17. & animam ſuam dedit periculis, ut erueret vos de manu Madian,

18. qui nunc ſurrexiſtis contra domum patris mei, & interfeciſtis filios ejus ſeptuaginta viros ſuper unum lapidem, & conſtituiſtis regem Abimelech filium ancillæ ejus ſuper habitatores Sichem, eò quòd frater veſter ſit:

19. ſi ergo rectè & abſque vitio egiſtis cum Jerobaal, & domo ejus, hodie lætamini in Abimelech, & ille lætetur in vobis.

20. Sin autem perversè: egrediatur ignis ex eo, & conſumat habitatores Sichem, & oppidum Mello: egrediaturque ignis de viris Sichem, & de oppido Mello, & devoret Abimelech.

21. Quæ cùm dixiſſet, fugit, & abiit in Bera: habitavitque ibi ob metum Abimelech fratris ſui.

22. Regnavit itaque Abimelech ſuper Iſrael tribus * annis.

23. Miſitque Dominus ſpiritum peſſimum inter Abimelech & habitatores Sichem: qui cœperunt eum deteſtari, * Ad ann. uſque 783. Ant. Chr. 1211.

24. & ſcelus interfectionis ſeptuaginta filiorum Jerobaal, & effuſionem ſanguinis eorum conferre in Abimelech fratrem ſuum, & in ceterós Sichimorum principes, qui cum adjuverant.

25. Poſueruntque inſidias adverſus eum in ſummitate montium: & dum illius præſtolabantur adventum, exercebant latrocinia, agentes prædas de prætereuntibus: nuntiatumque eſt Abimelech.

26. Venit autem Gaal filius Obed cum fratribus ſuis, & tranſivit in Sichimam. Ad cujus adventum erecti habitatores Sichem,

27. egreſſi ſunt in agros, vaſtantes vineas, uvaſque calcantes: & factis cantantium choris, ingreſſi ſunt fanum Dei ſui, & inter epulas & pocula maledicebant Abimelech,

28. clamante Gaal filio Obed: Quis eſt Abimelech, & quæ eſt Sichem, ut ſerviamus ei? numquid non eſt filius Jerobaal, & conſtituit principem Zebul ſervum ſuum ſuper viros Emor patris Sichem? Cur ergo ſerviemus ei?

29. utinam daret aliquis populum iſtum ſub manu mea, ut auferrem de medio Abimelech. Dictumque eſt Abimelech: Congrega exercitus multitudinem, & veni.

30. Zebul enim princeps civitatis, auditis ſermonibus Gaal filii Obed, iratus eſt valde,

31. & miſit clam ad Abimelech nuntios, dicens: Ecce, Gaal filius Obed venit in Sichimam cum fratribus ſuis, & oppugnat adverſum te civitatem.

32. Surge itaque nocte cum populo qui tecum eſt, & latita in agro.

33. & primo manè oriente ſole, irrue ſuper civitatem. Illo autem egrediente adverſum te cum populo ſuo, fac ei quod potueris.

34. Surrexit itaque Abimelech cum omni exercitu ſuo nocte, & tetendit inſidias juxta Sichimam in quatuor locis.

35. Egreſſuſque eſt Gaal filius Obed, & ſtetit in introitu portæ civitatis. Surrexit autem Abimelech, & omnis exercitus cum eo de inſidiarum loco.

36. Cùmque vidiſſet populum Gaal, dixit ad Zebul: Ecce de montibus multitu-

do deſcendit. Cui ille reſpondit: Umbras montium vides quaſi capita hominum, & hoc errore deciperis.

37. Rurſumque Gaal ait: Ecce populus de umbilico terræ deſcendit, & unus cuneus venit per viam quæ reſpicit quercum.

38. Cui dixit Zebul: Ubi eſt nunc os tuum, quo loquebaris? Quis eſt Abimelech ut ſerviamus ei? Nonnè hic populus eſt, quem deſpiciebas? Egredere, & pugna contra eum.

39. Abiit ergo Gaal, ſpectante Sichimorum populo, & pugnavit contra Abimelech,

40. qui perſecutus eſt eum fugientem, & in urbem compulit; cecideruntque ex parte ejus plurimi, uſque ad portam civitatis:

41. & Abimelech ſedit in Ruma: Zebul autem, Gaal & ſocios ejus expulit de urbe, nec in ea paſſus eſt commorari.

42. Sequenti ergo die egreſſus eſt populus in campum. Quod cùm nuntiatum eſſet Abimelech,

43. tulit exercitum ſuum, & diviſit tres turmas, tendens inſidias in agris. Videnſque quòd egrederetur populus de civitate, ſurrexit, & irruit in eos

44. cum cuneo ſuo, oppugnans, & obſidens civitatem: duæ autem turmæ palantes per campum adverſarios perſequebantur.

45. Porrò Abimelech omni die illo oppugnabat urbem: quam cepit, interfectis habitatoribus ejus, ipſaque deſtructa, itaut ſal in ea diſpergeret.

46. Quod cùm audiſſent qui habitabant in turre Sichimorum, ingreſſi ſunt fanum dei ſui Berith, ubi fœdus cum eo pepigerant, & ex eo locus nomen acceperat, qui erat munitus valdè.

47. Abimelech quoque audiens viros turris Sichimorum pariter conglobatos,

48. aſcendit in montem Selmon cum omni populo ſuo: & errepta ſecuri, præcidit arboris ramum, impoſitumque ferens humero, dixit ad ſocios: Quod me videtis facere, citò facite.

49. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, ſequebantur ducem. Qui circumdantes præſidium, ſuccenderunt: atque ita factum eſt ut fumo & igne mille homines necarentur, viri pariter & mulieres, habitatorum turris Sichem.

50. Abimelech autem inde proficiſcens venit ad oppidum Thebes, quod circumdans obſidebat exercitu.

51. Erat autem turris excelſa in media civitate, ad quam confugerant ſimul viri ac mulieres, & omnes principes civitatis, clauſa firmiſſimè janua, & ſuper turris tectum ſtantes per propugnacula.

52. Accedenſque Abimelech juxta turrim pugnabat fortiter: & appropinquans oſtio, ignem ſupponere nitebatur:

‖ 2. Reg. 11. 21.

53. ‖ & ecce una mulier fragmen molæ deſuper jaciens, illiſit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus.

¶ 1. Reg. 31. 4. 1. Par. 10. 4.

54. ¶ Qui vocavit citò armigerum ſuum, & ait ad eum: Evagina gladium tuum, & percute me: ne fortè dicatur quòd à femina interfectus ſim. Qui juſſa perficiens interfecit eum.

55. Illoque mortuo, omnes qui cum eo erant de Iſrael, reverſi ſunt in ſedes ſuas:

56. & reddidit Deus malum, quod fecerat Abimelech contra patrem ſuum, interfectis ſeptuaginta fratribus ſuis.

57. Sichimitis quoque, quod operati erant, retributum eſt, & venit ſuper eos maledictio Joatham filii Jerobaal.

CAPUT X.

Thola vita functo, Jair dux ſuccedit; Iſraelitæ verò in idololatriam lapſi traduntur Philiſthæis & Ammonitis; quibus pœnitentibus, Dominus ingratitudinem improperat, tandemque eorum miſeretur.

1. POſt Abimelech ſurrexit dux in Iſrael Thola filius Phua patrui Abimelech, vir de Iſſachar, qui habitavit in Samir montis Ephraim:

2. & judicavit Iſraelem viginti & tribus * annis, mortuuſque eſt, ac ſepultus in Samir.

* ad annū uſq; 2794.

3. Huic ſucceſſit Jair Galaadites, qui judicavit Iſraelem per viginti & duos * annos,

* ad ann. 2816.

4. habens triginta filios ſedentes ſuper triginta pullos aſinarum, & principes triginta civitatum, quæ ex nomine ejus ſunt appellatæ Havoth Jair, ideſt, oppida Jair, uſque in præſentem diem, in Terra Galaad.

5. Mortuuſque eſt Jair, ac ſepultus in loco cui eſt vocabulum Camon.

6. Filii autem Iſrael peccatis veteribus jungentes nova, fecerunt malum in conſpectu Domini, & ſervierunt idolis, Baalim & Aſtaroth, & diis Syriæ ac Sidonis & Moab & filiorum Ammon & Philiſthiim: dimiſeruntque Dominum, & non coluerunt eum.

7. Contra quos Dominus iratus, tradidit eos in manus Philiſthiim & filiorum Ammon.

8. Afflictique ſunt, & vehementer oppreſſi per annos decem & octo, * omnes qui habitabant trans Jordanem in Terra Amorrhæi, qui eſt in Galaad:

* Ab anno 2798. ad ann. 2816. ſub adminiſtratione Jair.

9. in tantùm, ut filii Ammon, Jordane tranſmiſſo, vaſtarent Judam & Beniamin & Ephraim: afflictuſque eſt Iſrael nimis.

10. Et clamantes ad Dominum †, dixerunt: Peccavimus tibi, quia dereliquimus Dominum Deum noſtrum, & ſervivimus Baalim.

† ipſomet anno 18. hujus oppreſſionis.

11. Quibus locutus eſt Dominus: Numquid non Ægyptii & Amorrhæi, filiique Ammon & Philiſthiim,

12. Sidonii quoque & Amalec & Chanaan oppreſſerunt vos, & clamaſtis ad me, & erui vos de manu eorum?

13. Et tamen reliquiſtis me, & coluiſtis deos alienos: idcircò non addam ut ultrà vos liberem:

14. Ite, & invocate deos quos elegiſtis: ipſi vos liberent in tempore anguſtiæ.

15. Dixeruntque filii Iſrael ad Dominum: Peccavimus, redde tu nobis quidquid tibi placet: tantùm nunc libera nos.

16. Quæ dicentes, omnia de finibus ſuis alienorum deorum idola projecerunt, & ſervierunt Domino Deo: qui doluit ſuper miſeriis eorum.

17. Itaque filii Ammon conclamantes in

Ga-

Galaad fixere tentoria : contra quos congregati filii Iſrael, in Maſpha caſtrametati ſunt.

18. Dixeruntque principes Galaad ſinguli ad proximos ſuos : Qui primus ex nobis contra filios Ammon cœperit dimicare, erit dux populi Galaad.

CAPUT XI.

Jephte Judex factus, Dei ſpiritu accenſus, primum rationem agit cum rege Ammonitarum; deinde ubi eos viciſſet, ob votum temerè factum filiam ſuam ſacrificavit.

1. FUit illo tempore Jephte Galaadites vir fortiſſimus atque pugnator, filius mulieris meretricis, qui natus eſt de Galaad.

2. Habuit autem Galaad uxorem, de qua ſuſcepit filios : qui poſtquàm creverant, ejecerunt Jephte, dicentes : Hæres in domo patris noſtri eſſe non poteris, quia de altera matre natus es.

3. Quos ille fugiens atque devitans, habitavit in terra Tob : Congregatique ſunt ad eum viri inopes, & latrocinantes, & quaſi principem ſequebantur.

4. In illis diebus pugnabant filii Ammon contra Iſrael.

5. Quibus acriter inſtantibus, perrexerunt majores natu de Galaad, ut tollerent in auxilium ſui Jephte de Terra Tob :

6. dixeruntque ad eum : Veni & eſto princeps noſter, & pugna contra filios Ammon.

|| Gen. 26. 27.
7. Quibus ille reſpondit : || Nonnè vos eſtis, qui odiſtis me, & ejeciſtis de domo patris mei, & nunc veniſtis ad me neceſſitate compulſi?

8. Dixeruntque principes Galaad ad Jephte : Ob hanc igitur cauſam nunc ad te venimus, ut proficiſcaris nobiſcum, & pugnes contra filios Ammon, ſiſque dux omnium qui habitant in Galaad.

9. Jephte quoque dixit eis : Si verè veniſtis ad me, ut pugnem pro vobis contra filios Ammon, tradideritque eos Dominus in manus meas, ego ero veſter princeps ?

10. Qui reſponderunt ei : Dominus, qui hæc audit, ipſe mediator ac teſtis eſt quòd noſtra promiſſa faciemus.

* Ann. M. 2817. Ant. Chr. 1187.
11. Abiit * itaque Jephte cum principibus Galaad, fecitque eum omnis populus principem ſui. Locutuſque eſt Jephte omnes ſermones ſuos coram Domino in Maſpha.

12. Et miſit nuntios ad regem filiorum Ammon, qui ex perſona ſua dicerent : Quid mihi & tibi eſt, quia veniſti contra me, ut vaſtares terram meam?

|| Num. 21. 13. 24.
13. Quibus ille reſpondit : || Quia tulit Iſrael terram meam, quando aſcendit de Ægypto, à finibus Arnon uſque Jaboc atque Jordanem : nunc ergo cum pace redde mihi eam.

14. Per quos rurſum mandavit Jephte, & imperavit eis ut dicerent regi Ammon.

15. Hæc dicit Jephte : Non tulit Iſrael Terram Moab, nec Terram filiorum Ammon :

16. ſed quando de Ægypto conſcenderunt, ambulavit per ſolitudinem uſque ad Mare rubrum, & venit in Cades.

17. || Miſitque nuntios ad regem Edom, dicens : Dimitte me ut tranſeam per terram tuam. Qui noluit acquieſcere precibus ejus. Miſit quoque ad regem Moab, qui & ipſe tranſitum præbere contempſit. Manſit itaque in Cades, || Num. 20. 14.

18. & circuivit ex latere Terram Edom, & Terram Moab : venitque contra Orientalem plagam Terræ Moab, & caſtrametatus eſt trans Arnon : || nec voluit intrare terminos Moab : Arnon quippe confinium eſt Terræ Moab. || Num. 21. 13.

19. Miſit itaque Iſrael nuntios ad Sehon regem Amorrhæorum, qui habitabat in Heſebon, & dixerunt ei : Dimitte ut tranſeam per terram tuam uſque ad fluvium.

20. Qui & ipſe Iſrael verba deſpiciens non dimiſit eum tranſire per terminos ſuos : ſed infinita multitudine congregata, egreſſus eſt contra eum in Jaſa, & fortiter reſiſtebat.

21. Tradiditque eum Dominus in manus Iſrael cum omni exercitu ſuo, qui percuſſit eum, & poſſedit omnem Terram Amorrhæi habitatoris regionis illius,

22. & univerſos fines ejus, de Arnon uſque Jaboc, & de ſolitudine uſque ad Jordanem.

23. Dominus ergo Deus Iſrael ſubvertit Amorrhæum, pugnante contra illum populo ſuo Iſrael, & tu nunc vis poſſidere Terram ejus?

24. Nonnè ea quæ poſſidet Chamos deus tuus, tibi jure debentur ? Quæ autem Dominus Deus noſter victor obtinuit, in noſtram cedent poſſeſſionem :

25. || niſi fortè melior es Balac filio Sephor rege Moab : aut docere potes, quòd jurgatus ſit contra Iſrael, & pugnaverit contra eum, || Num. 22. 2.

26. quando habitavit in Heſebon, & viculis ejus, & in Aroer, & villis illius, vel in cunctis civitatibus juxta Jordanem, per trecentos annos. * Quare tanto tempore nihil ſuper hac repetitione tentaſtis ?

* Utitur numero rotundo, cum ſint præcisè anni 265. ab eo tempore, quo Moſes Amorrhæus debellaverat. || Num. 21.

27. Igitur non ego pecco in te, ſed tu contra me malè agis, indicens mihi bella non juſta. Judicet Dominus arbiter hujus diei, inter Iſrael & inter filios Ammon.

28. Noluitque acquieſcere rex filiorum Ammon verbis Jephte, quæ per nuntios mandaverat.

29. Factus eſt ergo ſuper Jephte Spiritus Domini, & circuiens Galaad, & Manaſſe, Maſpha quoque Galaad, & inde tranſiens ad filios Ammon,

30. votum vovit Domino, dicens : Si tradideris filios Ammon in manus meas,

31. quicumque primus fuerit egreſſus de foribus domus meæ, mihique occurrerit revertenti cum pace à filiis Ammon, eum holocauſtum offeram Domino.

32. Tranſivitque Jephte ad filios Ammon, ut pugnaret contra eos : quos tradidit Dominus in manus ejus.

33. Percuſſitque ab Aroer uſque dum venias in Mennith, viginti civitates, & uſque ad Abel quæ eſt vineis conſita, plaga magna nimis : humiliatique ſunt filii Ammon à filiis Iſrael.

34. Revertente autem Jephte in Maſpha domum ſuam, occurrit ei unigenita filia

ſua

Digitized by Google

ſua cum tympanis & choris: non enim habebat alios liberos.

35. Qua viſa, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Heu me, filia mea, decepiſti me, & ipſa decepta es: * aperui enim os meum ad Dominum, & aliud facere non potero:

* *l.* votum feci.

36. Cui illa reſpondit: Pater mi, ſi aperuiſti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, conceſſa tibi ultione atque victoria de hoſtibus tuis.

37. Dixitque ad patrem: Hoc solùm mihi præſta quod deprecor: Dimitte me ut duobus menſibus circumeam montes, & plangam virginitatem meam cum ſodalibus meis.

38. Cui ille reſpondit: Vade. Et dimiſit eum duobus menſibus. Cùmque abiiſſet cum ſociis ac ſodalibus ſuis, flebat virginitatem ſuam in montibus.

39. Expletiſque duobus menſibus, reverſa eſt ad patrem ſuum, & fecit ei ſicut voverat, quæ ignorabat virum. Exinde mos increbuit in Iſrael, & conſuetudo ſervata eſt:

40. ut poſt anni circulum conveniant in unum filiæ Iſrael, & plangant filiam Jephte Galaaditæ diebus quatuor.

CAPUT XII.

Ephrathæi adverſus Jephte inſurgentes ad vada Jordanis occiduntur, cùm vocem Scibboleth proferre non poſſent, quo vita functo, ſuccedunt duces Abeſan, Abialon, & Abdon.

1. Ecce autem in Ephraim orta eſt ſeditio. Nam tranſeuntes coram Aquilonem, dixerunt ad Jephte: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon, vocare nos noluiſti, ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam.

2. Quibus ille reſpondit: Diſceptatio erat mihi & populo meo contra filios Ammon vehemens: vocavique vos, ut præberetis mihi auxilium, & facere noluiſtis.

3. Quod cernens poſui animam meam in manibus meis, tranſivique ad filios Ammon, & tradidit eos Dominus in manus meas. Quid commerui, ut adverſum me conſurgatis in prælium?

4. Vocatis itaque ad ſe cunctis viris Galaad pugnabat contra Ephraim: percuſſeruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus eſt Galaad de Ephraim, & habitat in medio Ephraim & Manaſſe.

5. Occupaveruntque Galaaditæ vada Jordanis, per quæ Ephraim reverſurus erat. Cùmque veniſſet ad ea de Ephraim numero, fugiens, atque dixiſſet: Obſecro ut me tranſire permittatis: dicebant ei Galaaditæ: Numquid Ephratæus es? quo dicente: Non ſum:

6. interrogabant eum: Dic ergo Scibboleth, quod interpretatur Spica. Qui reſpondebat, Scibboleth: eadem littera ſpicam exprimere non valens. Statimque apprehenſum jugulabant in ipſo Jordanis tranſitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo millia.

7. Judicavit itaque Jephte Galaadites Iſrael ſex * annis: & mortuus eſt, ac ſepultus in civitate ſua Galaad.

* Nempe ad annum uſq. 2823.

8. Poſt hunc judicavit Iſrael Abeſan de Bethlehem:

9. qui habuit triginta filios, & totidem filias, quas emittens foras, maritis dedit, & ejuſdem numeri filiis ſuis accepit uxores, introducens in domum ſuam. Qui ſeptem annis * judicavit Iſrael:

* Ad ann. 2830.

10. mortuuſq; eſt, ac ſepultus in Bethlehem.

11. Cui ſucceſſit Ahialon Zabulonites: & judicavit Iſrael decem * annis:

* Ad ann. 2840.

12. mortuuſque eſt, ac ſepultus in Zabulon.

13. Poſt hunc judicavit Iſrael Abdon, filius Illel Pharathonites:

14. qui habuit quadraginta filios, & triginta ex eis nepotes, aſcendentes ſuper ſeptuaginta pullos aſinarum, & judicavit Iſrael octo * annis:

* Ad ann. 2848. Poſt hunc Eli judicavit Iſraelem annis 40. (1. *Reg.* 4. 18.) quo judicante etiam Samſon vindex Iſraelis extitit.

15. mortuuſque eſt, ac ſepultus in Pharathon terræ Ephraim, in monte Amalech.

CAPUT XIII.

Iſraelitæ rurſum in idololatriam lapſi, Philiſthæis traduntur. Sāmſon naſciturus ab Angelo prædicitur matri, & deinde patri, natuſque à Domino benedicitur.

1. Rurſumque || filii Iſrael fecerunt malum in conſpectu Domini, qui tradidit eos in manus Philiſthinorum quadraginta annis.

|| *Sup.* 10. 6.

2. Erat autem quidam vir de Saraa, & de ſtirpe Dan, nomine Manue, habens uxorem ſterilem.

3. Cui apparuit Angelus Domini, * & dixit ad eam: Sterilis es & abſque liberis: || ſed concipies & paries filium:

* Ann. M. 2848. judicantis Eli anno 1.
|| *Gen.* 16. 11. 1. *Reg.* 1. 20. *Luc.* 1. 31.

4. cave ergo ne bibas vinum ac ſiceram, nec immundum quidquam comedas:

5. quia concipies, & paries filium, cujus non tanget caput novacula: erit enim Nazaræus Dei ab infantia ſua, & ex matris utero, & ipſe incipiet liberare Iſrael de manu Philiſthinorum.

|| *Num.* 6. 5.

6. Quæ cùm veniſſet ad maritum ſuum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cùm interrogaſſem, quis eſſet, & unde veniſſet, & quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere:

7. ſed hoc reſpondit: Ecce concipies & paries filium: cave ne vinum bibas, nec ſiceram, & ne aliquo veſcaris immundo: erit enim puer Nazaræus Dei ab infantia ſua, ex utero matris ſuæ uſque ad diem mortis ſuæ.

8. Oravit itaque Manue Dominum, & ait: Obſecro Domine, ut vir Dei, quem miſiſti, veniat iterum, & doceat nos quid debeamus facere de puero, qui naſciturus eſt.

9. Exaudivitque Dominus deprecantem Manue, & apparuit rurſùm Angelus Dei uxori ejus ſedenti in agro. Manue autem maritus ejus non erat cum ea. Quæ cùm vidiſſet Angelum,

10. feſtinavit, & cucurrit ad virum ſuum: nuntiavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem antè videram.

11. Qui ſurrexit, & ſecutus eſt uxorem ſuam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille reſpondit: Ego ſum.

Digitized by Google

12. Cui Manue: Quando, inquit, ſermo tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat puer? aut à quo ſe obſervare debebit?

13. Dixitque Angelus Domini ad Manue: Ab omnibus, quæ locutus ſum uxori tuæ, abſtineat ſe:

14. & quidquid ex vinea naſcitur, non comedat: vinum & ſiceram non bibat, nullo veſcatur immundo: & quod ei præcepi, impleat atque cuſtodiat.

15. Dixitque Manue ad Angelum Domini: Obſecro te ut acquieſcas precibus meis, & faciamus tibi hœdum de capris.

16. Cui reſpondit Angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: ſi autem vis holocauſtum facere, offer illud Domino. Et neſciebat Manue quòd Angelus Domini eſſet.

17. Dixitque ad eum: Quod eſt tibi nomen, ut, ſi ſermo tuus fuerit expletus, honoremus te?

|| Gen. 32. 19. 18. Cui ille reſpondit: || Cur quæris nomen meum, quod eſt mirabile?

19. Tulit itaque Manue hœdum de capris, & libamenta, & poſuit ſuper petram, offerens Domino, qui facit mirabilia: ipſe autem & uxor ejus intuebantur.

20. Cùmque aſcenderet flamma altaris in cœlum, Angelus Domini pariter in flamma aſcendit. Quod cùm vidiſſent Manue & uxor ejus, proni ceciderunt in terram,

21. & ultrà eis non apparuit Angelus Domini. Statimque intellexit Manue Angelum Domini eſſe,

22. & dixit ad uxorem ſuam: Morte moriemur, quia vidimus Deum.

23. Cui reſpondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus noſtris holocauſtum & libamenta non ſuſcepiſſet, nec oſtendiſſet nobis hæc omnia, neque ea quæ ſunt ventura dixiſſet.

* Anno M. 2849. 24. Peperit itaque filium, * & vocavit nomen ejus Samſon. Crevitque puer, & benedixit ei Dominus.

* Cum ætatis annum ageret, 18. 25. Cœpitque Spiritus Domini eſſe cum eo * in caſtris Dan inter Saraa & Eſthaol.

CAPUT XIV.

Samſon uxorem ducit Philiſthæam; quam cùm viſeret, leonem laceravit, in cujus ore poſtmodùm reperto melle, ſumpſit ab eo parabolam; qua ſodalibus propoſita, illi interpretationem per Samſonis uxorem intellexerunt.

Anno M. 2867. Ant. Chr. 1137. 1. Deſcendit ergo Samſon in Thamnatha: videnſque ibi mulierem de filiabus Philiſthiim,

2. aſcendit, & nuntiavit patri ſuo, & matri ſuæ, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philiſthinorum: quam quæſo ut mihi accipiatis uxorem.

3. Cui dixerunt pater & mater ſua: Numquid non eſt mulier in filiabus fratrum tuorum, & in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philiſthiim, qui incircumciſi ſunt? Dixitque Samſon ad patrem ſuum: Hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis.

4. Parentes autem ejus neſciebant quòd res à Domino fieret, & quæreret occaſionem contra Philiſthiim: eo enim tempore Philiſthiim dominabantur Iſraeli.

5. Deſcendit itaque Samſon cum patre ſuo & matre in Thamnatha. Cùmque veniſſent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis ſævus, & rugiens, & occurrit ei.

6. Irruit autem Spiritus Domini in Samſon, & dilaceravit leonem, quaſi hœdum in fruſta diſcerpens, nihil omninò habens in manu: & hoc patri & matri noluit indicare.

7. Deſcenditque & locutus eſt mulieri, quæ placuerat oculis ejus.

8. Et poſt aliquot dies revertens ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat ac favus mellis.

9. Quem cùm ſumpſiſſet in manibus, comedebat in via: veniénſque ad patrem ſuum & matrem, dedit eis partem, qui & ipſi comederunt: nec tamen eis voluit indicare quòd mel de corpore leonis aſſumpſerat,

10. Deſcendit itaque pater ejus ad mulierem, & fecit filio ſuo Samſon convivium. Sic enim juvenes facere conſueverant.

11. Cùm ergo cives loci illius vidiſſent eum, dederunt ei ſodales triginta ut eſſent cum eo.

12. Quibus locutus eſt Samſon: Proponam vobis problema: quod ſi ſolveritis mihi intra ſeptem dies convivii, dabo vobis triginta ſindones, & totidem tunicas:

13. ſin autem non potueritis ſolvere, vos dabitis mihi triginta ſindones, & ejuſdem numeri tunicas. Qui reſponderunt ei: Propone problema, ut audiamus.

14. Dixitque eis: De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo. Nec potuerunt per tres dies propoſitionem ſolvere.

15. Cùmque adeſſet dies ſeptimus, dixerunt ad uxorem Samſon: Blandire viro tuo, & ſuade ei ut indicet tibi quid ſignificet problema. Quod ſi facere nolueris, incendemus te, & domum patris tui. An idcircò vocaſtis nos ad nuptias ut ſpoliaretis?

16. Quæ fundebat apud Samſon lacrymas, & quærebatur dicens: Odiſti me, & non diligis: idcircò problema, quod propoſuiſti filiis populi mei non vis mihi exponere. At ille reſpondit: Patri meo & matri nolui dicere: & tibi indicare potero?

17. Septem igitur diebus convivii flebat ante eum: tandemque die ſeptimo cùm ei eſſet moleſta, expoſuit. Quæ ſtatim indicavit civibus ſuis.

18. Et illi dixerunt ei die ſeptimo ante ſolis occubitum: Quid dulcius melle, & quid fortius leone? Qui ait ad eos: Si non araſſetis in vitula mea, non inveniſſetis propoſitionem meam.

19. Irruit itaque in eum Spiritus Domini, deſcenditque Aſcalonem, & percuſſit ibi triginta viros, quorum ablatas veſtes dedit iis qui problema ſolverant. Iratuſque nimis aſcendit in domum patris ſui:

20. uxor autem ejus accepit maritum unum de amicis ejus & pronubis.

CAPUT XV.

Per vulpium multitudinem Samſon Philiſthæorum ſegetes incendit ; & fractis funibus quibus ligatus erat , mille Philiſthæos aſini maxilla proſtravit : è cujus dente molari aquæ ſitienti fluxerunt.

Anno M. 2868. Ant. Chr. 1136.

1. POſt aliquantulum autem temporis , cùm dies triticeæ meſſis inſtarent , venit Samſon , inviſere volens uxorem ſuam , & attulit ei hædum de capris. Cùmque cubiculum ejus ſolitò vellet intrare , prohibuit eum pater illius , dicens:

2. Putavi quòd odiſſes eam , & ideò tradidi illam amico tuo : ſed habet ſororem , quæ junior & pulchrior illa eſt , ſit tibi pro ea uxor.

3. Cui Samſon reſpondit : Ab hac die non erit culpa in me contra Philiſthæos : faciam enim vobis mala.

4. Perrexitque & cepit trecentas vulpes , caudaſque earum junxit ad caudas , & faces ligavit in medio :

5. quas ignes ſuccendens , dimiſit , ut huc illucque diſcurrerent. Quæ ſtatim perrexerunt in ſegetes Philiſthinorum. Quibus ſuccenſis , & comportatæ jam fruges , & adhuc ſtantes in ſtipula , concrematæ ſunt , in tantum , ut vineas quoque & oliveta flamma conſumeret.

6. Dixeruntque Philiſthiim : Quis fecit hanc rem ? Quibus dictum eſt : Samſon gener Thamnithæi : quia tulit uxorem ejus , & alteri tradidit , hæc operatus eſt. Aſcenderuntque Philiſthiim : & combuſſerunt tam mulierem quàm patrem ejus.

7. Quibus ait Samſon : Licèt hæc feceritis , tamen adhuc ex vobis expetam ultionem , & tunc quieſcam.

8. Percuſſitque eos ingenti plaga , ita ut ſtupentes ſuram femori imponerent. Et deſcendens habitavit in ſpelunca Petræ Etam.

9. Igitur aſcendentes Philiſthiim Terram Juda caſtrametati ſunt in loco , qui poſteà vocatus eſt Lechi , ideſt , maxilla , ubi eorum effuſus eſt exercitus.

10. Dixeruntque ad eos de tribu Juda : Cur aſcendiſtis adverſum nos ? Qui reſponderunt : Ut ligemus Samſon , venimus , & reddamus ei quæ in nos operatus eſt.

11. Deſcenderunt ergo tria millia virorum de Juda , ad ſpecum ſilicis Etam , dixeruntque ad Samſon : Neſcis quòd Philiſthiim imperent nobis ? quare hoc facere voluiſti ? Quibus ille ait : Sicut fecerunt mihi , ſic feci eis.

12. Ligare , inquiunt , te venimus , & tradere in manus Philiſthinorum. Quibus Samſon , Jurate , ait , & ſpondete mihi quòd non occidatis me.

13. Dixerunt : Non te occidemus , ſed vinctum trademus. Ligaveruntque eum duobus novis funibus , & tulerunt eum de Petra Etam.

14. Qui cùm veniſſet ad locum Maxillæ , & Philiſthiim vociferantes occurriſſent ei , irruit Spiritus Domini in eum : & ſicut ſolent ad odorem ignis lina conſumi , ita vincula quibus ligatus erat , diſſipata ſunt & ſoluta.

15. Inventamque maxillam , id eſt , mandibulam aſini , quæ jacebat , arripiens , interfecit in ea mille viros ,

16. & ait : In maxilla aſini , in mandibula pulli aſinarum delevi eos , & percuſſi mille viros.

17. Cùmque hæc verba canens compleſſet , projecit mandibulam de manu , & vocavit nomen loci illius Ramathlechi , quod interpretatur elevatio maxillæ.

18. Sitienſque valdè , clamavit ad Dominum , & ait : Tu dediſti in manu ſervi tui ſalutem hanc maximam atque victoriam : en ſiti morior , incidamque in manus incircumciſorum.

19. Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla aſini , & egreſſæ ſunt ex eo aquæ. Quibus hauſtis , refocillavit ſpiritum & vires recepit. Idcircò appellatum eſt nomen loci illius , Fons invocantis de maxilla , uſque in præſentem diem.

20. Judicavitque Iſrael in diebus Philiſthiim viginti annis. || (|| Infr. 16. 31.)

CAPUT XVI.

Samſon obſervantibus eum cuſtodibus , portas Gazæ urbis in montem detulit : à Dalila autem , cui ſæpiùs illuſerat , cognita cauſa fortitudinis , detonſus , excæcatur ab hoſtibus : quos tandem unà ſecum interemit.

Anno M. circiter 2880.

1. ABiit quoque in Gazam , & vidit ibi mulierem meretricem , ingreſſuſque eſt ad eam.

2. Quod cùm audiſſent Philiſthiim , & percrebuiſſet apud eos , intraſſe urbem Samſon , circumdederunt eum , poſitis in porta civitatis cuſtodibus : & ibi tota nocte cum ſilentio præſtolantes , ut facto manè exeuntem occiderent.

3. Dormivit autem Samſon uſque ad medium noctis : & inde conſurgens apprehendit ambas portæ fores cum poſtibus ſuis & ſera , impoſitaſque humeris ſuis portavit ad verticem montis , qui reſpicit Hebron.

Anno M. circiter 2885.

4. Poſt hæc amavit mulierem , quæ habitabat in Valle Sorec , & vocabatur Dalila.

5. Veneruntque ad eum principes Philiſthinorum , atque dixerunt : Decipe eum , & diſce ab illo , in quo habeat tantam fortitudinem , & quo modo eum ſuperare valeamus , & vinctum affligere. Quod ſi feceris , dabimus tibi ſinguli mille & centum argenteos.

6. Locuta eſt ergo Dalila ad Samſon : Dic mihi , obſecro , in quo ſit tua maxima fortitudo , & quid ſit quo ligatus erumpere nequeas ?

7. Cui reſpondit Samſon : Si ſeptem nerviceis funibus , necdum ſiccis & adhuc humentibus , ligatus fuero , infirmus ero ut ceteri homines.

8. Attuleruntque ad eam ſatrapæ Philiſthinorum ſeptem funes , ut dixerat , quibus vinxit eum ,

9. latentibus apud ſe inſidiis , & in cubiculo finem rei expectantibus , clamavitque ad eum : Philiſthiim ſuper te Samſon. Qui rupit vincula , quo modo ſi rumpat quis filum de ſtuppæ tortum putamine , cùm odorem ignis acceperit : & non eſt cognitum in quo eſſet fortitudo ejus.

10. Dixit-

Digitized by Google

10. Dixitque ad eum Dalila : Ecce illuſiſti mihi, & falſum locutus es: ſaltem nunc indica mihi quo ligari debeas.

11. Cui ille reſpondit: Si ligatus fuero novis funibus, qui nunquam fuerunt in opere, infirmus ero, & aliorum hominum ſimilis.

12. Quibus rurſum Dalila vinxit eum, & clamavit : Philiſthiim ſuper te Samſon, in cubiculo inſidiis præparatis . Qui ita rupit vincula quaſi fila telarum.

13. Dixitque Dalila rurſum ad eum: Uſquequò decipis me, & falſum loqueris ? oſtende quo vinciri debeas . Cui reſpondit Samſon : Si ſeptem crines capitis mei cum licio plexueris , & clavum his circumligatum terræ fixeris, infirmus ero.

14. Quod cùm feciſſet Dalila , dixit ad eum : Philiſthiim ſuper te Samſon . Qui conſurgens de ſomno extraxit clavum cum crinibus & licio.

15. Dixitque ad eum Dalila: Quomodo dicis quòd amas me, cùm animus tuus non ſit mecum? Per tres vices mentitus es mihi, & noluiſti dicere in quo ſit maxima fortitudo tua.

16. Cùmque moleſta eſſet ei, & per multos dies jugiter adhæreret, ſpatium ad quietem non tribuens, defecit anima ejus, & ad mortem uſque laſſata eſt.

17. Tunc aperiens veritatem rei, dixit ad eam: Ferrum nunquam aſcendit ſuper caput meum , quia Nazaræus, ideſt , conſecratus Deo ſum de utero matris meæ : ſi raſum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea, & deficiam, eroque ſicut ceteri homines.

18. Videnſque illa quòd confeſſus ei eſſet omnem animum ſuum, miſit ad principes Philiſthinorum ac mandavit : Aſcendite adhuc ſemel, quia nunc mihi aperuit cor ſuum. Qui aſcenderunt, aſſumpta pecunia quã promiſerãt.

19. At illa dormire eum fecit ſuper genua ſua, & in ſinu ſuo reclinare caput. Vocavitque tonſorem , & raſit ſeptem crines ejus , & cœpit abigere eum , & à ſe repellere: ſtatim enim ab eo fortitudo diſceſſit:

20. dixitque: Philiſthiim ſuper te Samſon. Qui de ſomno conſurgens, dixit in animo ſuo: Egrediar ſicut antè feci, & me excutiam, neſciens quod receſſiſſet ab eo Dominus.

21. Quem cùm apprehendiſſent Philiſthiim, ſtatim eruerunt oculos ejus , & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clauſum in carcere molere fecerunt.

22. Jamque capilli ejus renaſci cœperant,

23. & principes Philiſthinorum convenerunt in unum ut immolarent hoſtias magnificas Dagon deo ſuo , & epularentur , dicentes : Tradidit Deus noſter inimicum noſtrum Samſon in manus noſtras.

24. Quod etiam populus videns, laudabat deum ſuum , eademque dicebat : Tradidit Deus noſter adverſarium noſtrum in manus noſtras , qui delevit terram noſtram , & occidit plurimos.

25. Lætanteſque per convivia , ſumptis jam epulis, præceperunt ut vocaretur Samſon, & ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos, feceruntque eum ſtare inter duas columnas.

26. Qui dixit puero regenti greſſus ſuos: Dimitte me, ut tangam columnas , quibus omnis imminet domus , & recliner ſuper eas, & paululùm requieſcam.

27. Domus autem erat plena virorum ac mulierum , & erant ibi omnes principes Philiſthinorum, ac de tecto & ſolario circiter tria millia utriuſque ſexus ſpectantes ludentem Samſon.

28. At ille invocato Domino ait: Domine Deus, memento mei , & redde mihi nunc fortitudinem priſtinam Deus meus, ut ulciſcar me de hoſtibus meis, & pro amiſſione duorum luminum unam ultionem recipiam.

29. Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus , alteramque earum dextera, & alteram læva tenens,

30. ait : Moriatur anima mea cum Philiſthiim. Concuſſiſque fortiter columnis, cecidit domus ſuper omnes principes, & ceteram multitudinem quæ ibi erat : multoque plures interfecit moriens , quàm antè vivus occiderat.

31. Deſcendentes autem fratres ejus & univerſa cognatio tulerunt corpus ejus , & ſepelierunt inter Saraa & Eſthaol in ſepulchro patris ſui Manue : judicavitque Iſrael viginti annis *.

* Ergo uſque ad annum 2887.

CAPUT XVII.

Mater Michæ conflavit ipſi de ſervato argento idolum; cui ille primò filium ſuum, deinde Levitem Bethlehemitem præfecit ſacerdotem.

1. FUit eo tempore * vir quidam de monte Ephraim nomine Michas,

2. qui dixit matri ſuæ: Mille & centum argenteos, quos ſeparaveras tibi, & ſuper quibus me audiente juraveras, ecce ego habeo, & apud me ſunt. Cui illa reſpondit: Benedictus filius meus Domino.

3. Reddidit ergo eos matri ſuæ, quæ dixerat ei: Conſecravi & vovi hoc argentum Domino, ut de manu mea ſuſcipiat filius meus, & faciat ſculptile atque conflatile: & nunc trado illud tibi.

4. Reddidit igitur eos matri ſuæ: quæ tulit ducentos argenteos, & dedit eos argentario, ut faceret ex eis ſculptile atque conflatile, quod fuit in domo Michæ.

5. Qui ædiculam quoque in ea Deo ſeparavit, & fecit Ephod, & theraphim, ideſt, veſtem ſacerdotalem, & idola: implevitque unius filiorum ſuorum manum, & factus eſt ei ſacerdos.

6. In diebus illis non erat rex in Iſrael, ſed unuſquiſque quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.

7. Fuit quoque alter adoleſcens de Bethlehem Juda, ex cognatione ejus: eratque ipſe Levites, & habitabat ibi.

8. Egreſſuſque de civitate Bethlehem, peregrinari voluit ubicumque ſibi commodum repeririſſet. Cùmque veniſſet in montem Ephraim, iter faciens, & declinaſſet parumper in domum Michæ,

9. interrogatus eſt ab eo, unde veniſſet. Qui reſpondit: Levita ſum de Bethlehem Juda, & vado ut habitem ubi potuero, & utile mihi eſſe perſpexero.

10. Dixitque Michas: Mane apud me, & eſto mihi parens ac ſacerdos: daboque tibi per annos ſingulos decem argenteos, ac veſtem duplicem, & quæ ad victum ſunt neceſſaria.

11. Acquievit, & manſit apud hominem, fuitque illi quaſi unus de filiis.

12. Implevitque Michas manum ejus, & habuit puerum ſacerdotem apud ſe.

13. Nunc ſcio, dicens, quòd benefaciet mihi Deus habenti Levitici generis ſacerdotem.

* Hæc & quæ ſequuntur ad tempus ἀναρχίας Joſue & ſuperſtitū illi ſeniorum mortem inſecutæ, referenda videntur, & anno mundi circiter 2585. ac ſequ. tribuenda. *Vide ſupr. cap. 2.*

CAPUT XVIII.

Miſſis primùm exploratoribus, ſecuti poſteà ſunt ſexcenti viri de tribu Dan, quærentes ſibi poſſeſſionem, & ablato Michæ idolo cum ſacerdote, urbem Lais vi capientes inhabitaverunt.

1. IN diebus illis non erat rex * in Iſrael, & tribus Dan quærebat poſſeſſionem ſibi, ut habitaret in ea: uſque ad illum enim diem inter ceteras tribus ſortem non acceperat.

2. Miſerunt ergo filii Dan, ſtirpis & familiæ ſuæ quinque viros fortiſſimos de Saraa & Eſthaol, ut explorarent terram, & diligenter inſpicerent; dixeruntque eis: Ite, & conſiderate terram. Qui cùm pergentes veniſſent in montem Ephraim, & intraſſent domum Michæ, requieverunt ibi:

3. & agnoſcentes vocem adoleſcentis Levitæ, utenteſque illius diverſorio, dixerunt ad eum: Quis te huc adduxit? quid hic agis? quam ob cauſam huc venire voluiſti?

4. Qui reſpondit eis: Hæc & hæc præſtitit mihi Michas, & me mercede conduxit, ut ſim ei ſacerdos.

5. Rogaverunt autem eum, ut conſuleret Dominum, ut ſcire poſſent an proſpero itinere pergerent, & res haberet effectum.

6. Qui reſpondit eis: Ite in pace: Dominus reſpicit viam veſtram, & iter quo pergitis.

7. Euntes igitur quinque viri venerunt Lais: videruntque populum habitantem in ea abſque ullo timore, juxta conſuetudinem Sidoniorum, ſecurum & quietum, nullo ei penitus reſiſtente, magnarumque opum, & procul à Sidone atque à cunctis hominibus ſeparatum.

8. Reverſique ad fratres ſuos in Saraa & Eſthaol, & quid egiſſent ſciſcitantibus reſponderunt:

9. Surgite, aſcendamus ad eos: vidimus enim terram valdè opulentam & uberem: nolite negligere, nolite ceſſare. Eamus, & poſſideamus eam, nullus erit labor.

10. Intrabimus ad ſecuros, in regionem latiſſimam, tradetque nobis Dominus locum, in quo nullius rei eſt penuria, eorum quæ gignuntur in terra.

11. Profecti igitur ſunt de cognatione Dan, ideſt, de Saraa & Eſthaol, ſexcenti viri accincti armis bellicis,

12. aſcendenteſque manſerunt in Cariathiarim Judæ: qui locus, ex eo tempore, Caſtrorum Dan nomen accepit, & eſt poſt tergum Cariathiarim.

13. Inde tranſierunt in montem Ephraim. Cùmque veniſſent ad domum Michæ,

14. dixerunt quinque viri, qui priùs miſſi fuerant ad conſiderandam terram Lais, ceteris fratribus ſuis: Noſtis quòd in domibus iſtis ſit ephod, & theraphim, & ſculptile, atque conflatile: videte quid vobis placeat.

15. Et cùm paululùm declinaſſet, ingreſſi ſunt domum adoleſcentis Levitæ, qui erat in domo Michæ: ſalutaveruntque eum verbis pacificis.

16. Sexcenti autem viri ita ut erant armati, ſtabant ante oſtium.

17. At illi qui ingreſſi fuerant domum juvenis, ſculptile, & ephod, & theraphim, atque conflatile tollere nitebantur, & ſacerdos ſtabat ante oſtium, ſexcentis viris fortiſſimis haud procul expectantibus.

18. Tulerunt igitur qui intraverant, ſculptile, ephod, & idola, atque conflatile. Quibus dixit ſacerdos: Quid facitis?

19. qui reſponderunt: Tace, & pone digitum ſuper os tuum: venique nobiſcum, ut habeamus te patrem, ac ſacerdotem. Quid tibi melius eſt, ut ſis ſacerdos in domo unius viri, an in una tribu & familia in Iſrael?

20. Quod cùm audiſſet, acquievit ſermo-

* Tempore ſcilicet ſupradictæ ἀναρχίας

nibus

nibus eorum, & tulit ephod, & idola, ac
ſculptile, & profectus eſt cum eis.
21. Qui cùm pergerent, & ante ſe ire fe-
ciſſent parvulos ac jumenta, & omne quod
erat pretioſum,
22. & jam à domo Michæ eſſent procul,
viri qui habitabant in ædibus Michæ con-
clamantes ſecuti ſunt,
23. & poſt tergum clamare cœperunt.
Qui cùm reſpexiſſent, dixerunt ad Micham:
Quid tibi vis? cur clamas?
24. Qui reſpondit: Deos meos, quos mi-
hi feci, tuliſtis, & ſacerdotem, & omnia
quæ habeo, & dicitis: Quid tibi eſt?
25. Dixeruntque ei filii Dan: Cave ne
ultrà loquaris ad nos, & veniant ad te vi-
ri animo concitati, & ipſe cum omni do-
mo tua pereas.
26. Et ſic cœpto itinere perrexerunt. Vi-
dens autem Michas, quòd fortiores ſe eſ-
ſent, reverſus eſt in domum ſuam.
27. Sexcenti autem viri tulerunt ſacerdo-
tem, & quæ ſuprà diximus: veneruntque
in Lais ad populum quieſcentem atque ſe-
curum, & percuſſerunt eos in ore gladii:
urbemque incendio tradiderunt,
28. nullo penitus ferente præſidium, eò
quòd procul habitarent à Sidone, & cum
nullo hominum haberent quidquam ſocie-
tatis ac negotii. Erat autem civitas ſita in
regione Rohob: quam rurſum extruentes ha-
bitaverunt in ea,
29. vocato nomine civitatis Dan, juxta
vocabulum patris ſui, quem genuerat Iſ-
rael, quæ prius Lais dicebatur.
30. Poſueruntque ſibi ſculptile, & Jona-
than filium Gerſam filii Moyſi, ac filios
ejus ſacerdotes in tribu Dan, uſque ad
diem captivitatis ſuæ.
31. Manſitque apud eos idolum Michæ om-
ni tempore, quo fuit domus Dei in Silo.
In diebus illis non erat rex in Iſrael.

CAPUT XIX.

Cùm Levita ſuam uxorem à parentum domo reduceret, ipſa à Gabaonitis, qui tribus erant Beniamin, prodigioſa libidine extincta, & à marito in duodecim partes corpore ſecto, ad ſingulas tribus ſingulæ portiones miſſæ ſunt.

Eodem tempore.
1. FUit quidam vir Levites habitans in
latere montis Ephraim, qui accepit
uxorem de Bethlehem Juda:
2. quæ reliquit eum, & reverſa eſt in do-
mum patris ſui in Bethlehem, manſitque
apud eum quatuor menſibus.
3. Secutuſque eſt eam vir ſuus, volens re-
conciliari ei, atque blandiri, & ſecum re-
ducere, habens in comitatu puerum & duos
aſinos: quæ ſuſcepit eum, & introduxit in
domum patris ſui. Quod cùm audiſſet ſocer
ejus, eumque vidiſſet; occurrit ei lætus,
4. & amplexatus eſt hominem. Manſitque
gener in domo ſoceri tribus diebus, come-
dens cum eo & bibens familiariter.
5. Die autem quarto de nocte conſurgens,
proficiſci voluit. Quem tenuit ſocer, & ait
ad eum: Guſta priùs pauxillum panis, &
conforta ſtomachum, & ſic proficiſceris.
6. Sederuntque ſimul, ac comederunt &
biberunt. Dixitque pater puellæ ad generum
ſuum: Quæſo te ut hodie hìc maneas, pa-
riterque lætemur.
7. At ille conſurgens, cœpit velle profi-
ciſci. Et nihilominus obnixè eum ſocer te-
nuit, & apud ſe fecit manere.
8. Manè autem facto, parabat Levites iter.
Cui ſocer rurſum: Oro te, inquit, ut pau-
lulùm cibi capias, & aſſumptis viribus,
donec increſcat dies, poſteà proficiſcaris.
Comederunt ergo ſimul.
9. Surrexitque adoleſcens, ut pergeret cum
uxore ſua & puero. Cui rurſum locutus eſt
ſocer: Conſidera quòd dies ad occaſum de-
clivior ſit, & propinquat ad veſperum:
mane apud me etiam hodie, & duc lætum
diem, & cras proficiſceris ut vadas in do-
mum tuam.
10. Noluit gener acquieſcere ſermonibus
ejus: ſed ſtatim perrexit, & venit contra
Jebus, quæ altero nomine vocatur Jeruſa-
lem, ducens ſecum duos aſinos onuſtos, &
concubinam.
11. Jamque erat juxta Jebus, & dies mu-
tabatur in noctem; dixitque puer ad do-
minum ſuum: Veni, obſecro, declinemus

Digitized by Google

ad urbem Jebuſæorum, & maneamus in ea.

12. Cui reſpondit Dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienæ, quæ non eſt de filiis Iſrael, ſed tranſibo uſque Gabaa:

13. & cùm illuc pervenero, manebimus in ea, aut certè in urbe Rama.

14. Tranſierunt ergo Jebus, & cœptum carpebant iter, occubuitque eis ſol juxta Gabaa, quæ eſt in tribu Beniamin:

15. diverteruntque ad eam, ut manerent ibi. Quò cùm intraſſent, ſedebant in platea civitatis, & nullus eos recipere voluit hoſpitio.

16. Et ecce, apparuit homo ſenex, revertens de agro & de opere ſuo veſperi, qui & ipſe de monte erat Ephraim, & peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius erant filii Jemini.

17. Elevatiſque oculis, vidit ſenex ſedentem hominem cum ſarcinulis ſuis in platea civitatis: & dixit ad eum: Unde venis? & quò vadis?

18. Qui reſpondit ei: Profecti ſumus de Bethlehem Juda, & pergimus ad locum noſtrum, qui eſt in latere montis Ephraim, unde jeramus in Bethlehem: & nunc vadimus ad domum Dei, nulluſque ſub tectum ſuum nos vult recipere,

19. habentes paleas & fœnum in aſinorum pabulum, & panem ac vinum in meos & ancillæ tuæ uſus, & pueri, qui mecum eſt: nulla re indigemus niſi hoſpitio.

20. Cui reſpondit ſenex: Pax tecum ſit, ego præbebo omnia quæ neceſſaria ſunt: tantùm, quæſo, ne in platea maneas.

21. Introduxitque eum in domum ſuam, & pabulum aſinis præbuit: ac poſtquàm laverunt pedes ſuos, recepit eos in convivium.

22. Illis epulantibus, & poſt laborem itineris, cibo & potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius, filii Belial, (ideſt, abſque jugo) & circumdantes domum ſenis, fores pulſare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: || Educ virum, qui ingreſſus eſt domum tuam, ut abutamur eo. *|| Gen. 19. 5.*

23. Egreſſuſque eſt ad eos ſenex, & ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc: quia ingreſſus eſt homo hoſpitium meum, & ceſſate ab hac ſtultitia:

24. Habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinam, educam eas ad vos, ut humilietis eas, & veſtram libidinem compleatis: tantùm, obſecro, ne ſcelus hoc contra naturam operemini in virum.

25. Nolebant acquieſcere ſermonibus illius. Quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam ſuam, & eis tradidit illudendam: qua cùm tota nocte abuſi eſſent, dimiſerunt eam manè.

26. At mulier, recedentibus tenebris, venit ad oſtium domus, ubi manebat dominus ſuus, & ibi corruit.

27. Manè facto, ſurrexit homo, & aperuit oſtium, ut cœptam expleret viam: & ecce concubina ejus jacebat ante oſtium ſparſis in limine manibus.

28. Cui ille, putans eam quieſcere, loquebatur: Surge, & ambulemus. Qua nihil reſpondente, intelligens quòd erat mortua; tulit eam, & impoſuit aſino, reverſuſque eſt in domum ſuam.

29. Quam cùm eſſet ingreſſus; arripuit gladium, & cadaver uxoris cum oſſibus ſuis in duodecim partes ac fruſta concidens, miſit in omnes terminos Iſrael.

30. Quod cùm vidiſſent ſinguli, conclamabant: Nunquam res talis facta eſt in Iſrael, ex eo die quo aſcenderunt patres noſtri de Ægypto, uſque in præſens tempus: ferte ſententiam, & in commune decernite quid facto opus ſit.

CAPUT XX.

Ob hoc ſcelus pugnantes reliquæ tribus adverſus Beniamin, ſemel atque iterum bello inferiores, tertioque committentes juſſu Domini prælium, tribum illam, præter ſexcentos qui in ſolitudine fugerant, penitus deleverunt.

1. EGreſſi itaque ſunt omnes filii Iſrael, & pariter congregati, quaſi vir unus || de Dan uſque Berſabee, & Terra Galaad, ad Dominum in Maſpha: *Eodem tempore. || Oſee 9. 9.*

2. Omneſque anguli populorum, & cunctæ tribus Iſrael in Eccleſiam populi Dei convenerunt, quadraginta millia peditum pugnatorum.

3. (Nec latuit filios Beniamin, quòd aſcendiſſent filii Iſrael in Maſpha.) Interrogatuſque Levita, maritus mulieris interfectæ, quomodo tantum ſcelus perpetratum eſſet,

4. reſpondit: Veni in Gabaa Beniamin cum uxore mea, illucque diverti:

5. & ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebam, volentes me occidere, & uxorem meam incredibili furore libidinis vexantes, denique mortua eſt.

6. Quam arreptam, in fruſta concidi, miſique partes in omnes terminos poſſeſſionis veſtræ: quia nunquam tantum nefas, & tam grande piaculum factum eſt in Iſrael.

7. Adeſtis omnes filii Iſrael, decernite quid facere debeatis.

8. Stanſque omnis populus, quaſi unius hominis ſermone reſpondit: Non recedemus in tabernacula noſtra, nec ſuam quiſquam intrabit domum:

9. ſed hoc contra Gabaa in commune faciamus.

10. Decem viri eligantur è centum ex omnibus tribubus Iſrael, & centum de mille, & mille de decem millibus, ut comportent exercitui cibaria, & poſſimus pugnare contra Gabaa Beniamin, & reddere ei pro ſcelere, quod meretur.

11. Convenitque univerſus Iſrael ad civitatem, quaſi homo unus, eadem mente, unoque conſilio.

12. Et miſerunt nuntios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum eſt?

13. Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, & auferetur malum de Iſrael. Qui noluerunt fratrum ſuorum filiorum Iſrael audire mandatum:

14. ſed ex cunctis uibibus, quæ ſortis ſuæ erant, convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, & contra univerſum populum Iſrael dimicarent.

15. Inventique ſunt viginti quinque millia de Beniamin educentium gladium, præter habitatores Gabaa,

16. qui ſeptingenti erant viri fortiſſimi, ita ſiniſtra ut dextera præliantes: & ſic fundis lapides ad certum jacentes, nt capillum quoque poſſent percutere, & nequaquàm in alteram partem ictus lapidis deferretur.

17. Virorum quoque Iſrael, abſque filiis Beniamin, inventa ſunt quadringenta millia educentium gladios, & paratorum ad pugnam.

18. Qui ſurgentes venerunt in domum Dei, hoc eſt, in Silo: conſulueruntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu noſtro princeps certaminis contra filios Beniamin? Quibus reſpondit Dominus: Judas ſit dux veſter.

19. Statimque filii Iſrael ſurgentes manè, caſtrametati ſunt juxta Gabaa:

20. & inde procedentes ad pugnam contra Beniamin, urbem oppugnare cœperunt.

21. Egreſſique filii Beniamin de Gabaa, occiderunt de filiis Iſrael die illo viginti duo millia virorum.

22. Rurſum filii Iſrael & fortitudine & numero confidentes, in eodem loco, in quo priùs certaverant, aciem direxerunt:

23. ita tamen ut priùs aſcenderent & flerent coram Domino uſque ad noctem: conſulerentque eum, & dicerent: Debeo ultrà procedere ad dimicandum contra filios Beniamin fratres meos, an non? Quibus ille reſpondit: Aſcendite ad eos, & inite certamen.

24. Cùmque filii Iſrael altera die contra filios Beniamin ad prælium proceſſiſſent,

25. eruperunt filii Benjamin de portis Gabaa: & occurrentes eis, tanta in illos cœde bacchati ſunt, ut decem & octo millia virorum educentium gladium proſternerent.

26. Quamobrem omnes filii Iſrael venerunt in domo Dei, & ſedentes flebant coram Domino: jejunaveruntque die illo uſque ad veſperam, & obtulerunt ei holocauſta, atque pacificas victimas,

27. & ſuper ſtatu ſuo interrogaverunt. Eo tempore ibi erat arca fœderis Dei,

28. & Phinees filius Eleazari filii Aaron præpoſitus domus. Conſuluerunt igitur Dominum atque dixerunt: Exire ultrà debemus ad pugnam contra filios Beniamin fratres noſtros, an quieſcere? quibus ait Dominus: Aſcendite, cras enim tradam eos in manus veſtras.

29. Poſueruntque filii Iſrael inſidias per circuitum urbis Gabaa:

30. & tertia vice, ſicut ſemel & bis, contra Beniamin exercitum produxerunt.

31. Sed & filii Beniamin audacter eruperunt de civitate, & fugientes adverſarios longiùs perſecuti ſunt, itaut vulnerarent ex eis ſicut primo die & ſecundo, & cæderent per duas ſemitas vertentes terga, quarum una ferebatur in Bethel, & altera in Gabaa, atque proſternerent triginta circiter viros:

32. putaverunt enim ſolito eos more cædere. Qui fugam arte ſimulantes, inierunt conſilium ut abſtraherent eos de civitate, & quaſi fugientes ad ſupradictas ſemitas perducerent.

33. Omnes itaque filii Iſrael ſurgentes de ſedibus ſuis, tetenderunt aciem in loco, qui vocatur Baalthamar. Inſidiæ quoque, quæ circa urbem erant, paulatim ſe aperire cœperunt,

34. & ab Occidentali urbis parte procedere. Sed & alia decem millia virorum de univerſo Iſrael, habitatores urbis ad certamina provocabant. Ingravatumque eſt bellum contra filios Beniamin: & non intellexerunt quòd ex omni parte illis inſtaret interitus.

35. Percuſſitque eos Dominus in conſpectu filiorum Iſrael, & interfecerunt ex eis in illo die viginti quinque millia & centum viros, omnes bellatores & educentes gladium.

36. Filii autem Beniamin, cùm ſe inferiores eſſe vidiſſent, cœperunt fugere. Quod cernentes filii Iſrael, dederunt eis ad fugiendum locum, ut ad præparatas inſidias devenirent, quas juxta urbem poſuerant.

37. Qui cùm repentè de latibulis ſurrexiſſent, & Beniamin terga cædentibus daret, ingreſſi ſunt civitatem, & percuſſerunt eam in ore gladii.

38. Signum autem dederant filii Iſrael his quos in inſidiis collocaverant, ut poſtquam urbem cepiſſent, ignem accenderent, ut aſcendente in altum fumo, captam urbem demonſtrarent.

39. Quod cùm cernerent filii Iſrael in ipſo certamine poſiti, (putaverunt enim filii Beniamin eos fugere, & inſtantiùs perſequebantur, cæſis de exercitu eorum triginta viris)

40. & viderent quaſi columnam fumi de civitate conſcendere; Beniamin quoque aſpiciens retrò, cùm captam cerneret civitatem, & flammas in ſublime ferri:

41. qui priùs ſimulaverant fugam, verſa facie fortius reſiſtebant. Quod cùm vidiſſent filii Beniamin, in fugam verſi ſunt,

42. & ad viam deſerti ire cœperunt, illuc qnoque eos adverſartis perſequentibus. Sed & hi qui urbem ſuccenderant, occurrerunt eis.

43. Atque ita factum eſt, ut ex utraque parte ab hoſtibus cæderentur, nec erat ulla requies morientium. Ceciderunt, atque proſtrati ſunt ad Orientalem plagam urbis Gabaa.

44. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti ſunt, decem & octo millia virorum, omnes robuſtiſſimi pugnatores.

45. Quod cùm vidiſſent qui remanſerant de Beniamin, fugerunt in ſolitudinem: & pergebant ad Petram, cujus vocabulum eſt Remmon. In illa quoque fuga palantes, & in diverſa tendentes, occidernnt quinque millia virorum. Et cùm ultrà tende-

rent, perſecuti ſunt eos, & interfecerunt etiam alia duo millia.

46. Et ſic factum eſt, ut omnes qui ceciderant de Beniamin in diverſis locis, eſſent viginti quinque millia, pugnatores ad bella promptiſſimi.

47. Remanſerunt itaque de omni numero Beniamin, qui evadere, & fugere in ſolitudinem potuerunt, ſexcenti viri: ſederuntque in petra Remmon menſibus quatuor.

48. Regreſſi autem filii Iſrael, omnes reliquias civitatis, à viris uſque ad jumenta, gladio percuſſerunt, cunctaſque urbes & viculos Beniamin vorax flamma conſumpſit.

CAPUT XXI.

Inſtauratur tribus Beniamin ex quadringentis virginibus in cæde habitatorum Jabes Galaad reſervatis, & ex raptis ducentium choros in Silo virginibus.

Eodem tempore. 1. JUraverunt quoque filii Iſrael in Maſpha & dixerunt: Nullus noſtrum dabit filiis Beniamin de filiabus ſuis uxorem.

2. Veneruntque omnes ad domum Dei in Silo, & in conſpectu ejus ſedentes uſque ad veſperam, levaverunt vocem, & magno ululatu cœperunt flere, dicentes:

3. Quare Domine Deus Iſrael factum eſt hoc malum in populo tuo, ut hodie una tribus auferretur ex nobis?

4. Altera autem die diluculò conſurgentes, extruxerunt altare: obtuleruntque ibi holocauſta, & pacificas victimas, & dixerunt:

5. Quis non aſcendit in exercitu Domini de univerſis tribubus Iſrael? Grandi enim juramento ſe conſtrinxerant, cùm eſſent in Maſpha, interfici eos qui defuiſſent.

6. Ductique pœnitentia filii Iſrael ſuper fratre ſuo Beniamin, cœperunt dicere: Ablata eſt tribus una de Iſrael,

7. unde uxores accipient? omnes enim in commune juravimus, non daturos nos his filias noſtras.

8. Idcircò dixerunt: Quis eſt de univerſis tribubus Iſrael, qui non aſcendit ad Dominum in Maſpha? Et ecce inventi ſunt habitatores Jabes Galaad in illo exercitu non fuiſſe.

9. (Eo quoque tempore cùm eſſent in Silo, nullus ex eis ibi repertus eſt.)

10. Miſerunt itaque decem millia viros robuſtiſſimos, & præceperunt eis: Ite, & percutite habitatores Jabes Galaad in ore gladii, tam uxores quàm parvulos eorum.

11. Et hoc erit quod obſervare debebitis: || Omne generis maſculini, & mulieres quæ cognoverunt viros, interficite, virgines autem reſervate. || Num. 31. 17. & 18.

12. Inventæque ſunt de Jabes Galaad quadringentæ virgines, quæ neſcierunt viri thorum, & adduxerunt eas ad caſtra in Silo, in Terra Chanaan.

13. Miſeruntque nuntios ad filios Beniamin, qui erant in Petra Remmon, & præceperunt eis, ut eos ſuſciperent in pace.

14. Veneruntque filii Beniamin in illo tempore, & datæ ſunt eis uxores de filiabus Jabes Galaad: alias autem non repererunt, quas ſimili modo traderent.

15. Univerſuſque Iſrael valdè doluit, & egit pœnitentiam ſuper interſectione unius tribus ex Iſrael.

16. Dixeruntque majores natu: Quid faciemus reliquis, qui non acceperunt uxores? omnes in Beniamin feminæ conciderunt,

17. & magna nobis cura, ingentique ſtudio providendum eſt, ne una tribus deleatur ex Iſrael.

18. Filias enim noſtras eis dare non poſſumus, conſtricti juramento & maledictione, qua diximus: Maledictus qui dederit de filiabus ſuis uxorem Beniamin.

19. Ceperuntque conſilium, atque dixerunt: Ecce ſolemnitas Domini eſt in Silo anniverſaria, quæ ſita eſt ad Septentrionalem urbis Bethel, & ad Orientalem plagam viæ, quæ de Bethel tendit ad Sichimam, & ad Meridiem oppidi Lebona.

20. Præceperuntque filiis Beniamin, atque dixerunt: Ite, & latitate in vineis.

21. Cùmque videritis filias Silo ad ducendos choros ex more procedere, exite repentè de vineis, & rapite ex eis ſinguli uxores ſingulas, & pergite in terram Beniamin.

22. Cùmque venerint patres earum, ac fratres, & adverſum vos queri cœperint, atque jurgari, dicemus eis: Miſeremini eorum: non enim rapuerunt eas jure bellantium atque victorum, ſed rogantibus ut acciperent, non dediſtis, & à veſtra parte peccatum eſt.

23. Feceruntque filii Beniamin, ut ſibi fuerat imperatum: & juxta numerum ſuum, rapuerunt ſibi de his quæ ducebant choros, uxores ſingulas: abieruntque in poſſeſſionem ſuam, ædificantes urbes, & habitantes in eis.

24. Filii quoque Iſrael reverſi ſunt per tribus & familias in tabernacula ſua. In diebus illis non erat rex in Iſrael: ſed unuſquiſque, quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.

LIBER RUTH.

EXIMIÆ pietatis & divinæ providentiæ ſingulare exemplum exhibet iſte libellus. RUTH enim Moabitis ſocrum ſuam in patriam revertentem piè ſubſecuta, Boozo prædiviti ſecundis nuptiis jungitur, cui parit Obed Davidis avum, unde Chriſtus genus ſuum ſecundùm carnem ducit.

Hanc hiſtoriam Judicum tempore contigiſſe conſtat ex ſcriptura (infr. v. 1.) ſub quo autem Judice minimè conſtat. Verùm non incommode referri poteſt ad Samgaris tempora aut Deboræ. Patet enim ex noſtro calculo Rahab exploratores excepiſſe anno mundi 2553. qui fit Period. Jul. 3263. Joſue tum primùm Rempublicam capeſſente: Hæc vero poſtea nupſit Salmoni, ex eoque Boozum ſuſcepit (infr. 4. 21.) Ponamus ergo eam annorum circiter 13. aut 14. fuiſſe cùm exploratores ſuſciperet: potuit Boozum parere ætatis anno 60. (quod noſtra etiam ætate, exemplis non caruit) atque ita anno 46. poſt exceptos exploratores. Potuit autem Booz genuiſſe Obedum anno ætatis conteſimo ſexto, aut ſeptimo: eo præſertim ſæculo, & ex juniore fortaſſis adhuc uxore. Quod item de Obedo & Jeſſe Davidis patre dicendum erit, ut ab eo tempore, quo dicti exploratores miſſi ſunt, reperiantur anni 366. qui ad Davidis ortum effluxerunt. Natus ille nempè anno mundi 2919. qui fit in Periodo Jul. 3629. annis ſcilicet 30. antequam Sauli in regnum ſuccederet (2. Reg. 5. 4. cum 1. Reg. 16. 1.) Ergo ſi ad dictos 46. jungas 107. annos quot habere potuiſſe ſupponebamus Boozum cùm Obedum genuit, extabunt 153. à miſſione exploratorum iſtorum ad præſentes Ruth nuptias. Hi autem ad annos 2553. juncti, efficient 2706. qui circa Samgaris aut Deboræ tempora incident, ut ex Chronologia ad marginem ſuperioris libri appoſita videre eſt.

CAPUT PRIMUM.

Elimelech Bethlehemita præ nimia fame cum uxore Noemi ac filiis in Moab concedit: quo unà cum filiis mortuo, Noemi cum Ruth nuru ſua in Bethlehem revertens, non vult vocari Noemi, ſed Mara.

Anno M. circiter 2906. Ant. Chr. 1298.

1. IN diebus unius judicis, quando judices præerant, facta eſt fames in Terra. Abiitque homo de Bethlehem Juda, ut peregrinaretur in regione Moabitide cum uxore ſua ac duobus liberis.

2. Ipſe vocabatur Elimelech, & uxor ejus Noemi: & duo filii, alter Mahalon, & alter Chelion, Ephrathæi de Bethlehem Juda. Ingreſſique regionem Moabitidem, morabantur ibi.

3. Et mortuus eſt Elimelech maritus Noemi: remanſitque ipſa cum filiis.

4. Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera vero Ruth. Manſeruntque ibi decem annis,

5. & ambo mortui ſunt, Mahalon videlicet & Chelion: remanſitque mulier orbata duobus liberis ac marito.

6. Et ſurrexit ut in patriam pergeret, cum utraque nuru ſua, de regione Moabitide: audierat enim quod reſpexiſſet Dominus populum ſuum, & dediſſet eis eſcas.

7. Egreſſa eſt itaque de loco peregrinationis ſuæ, cùm utraque nuru: & jam in via revertendi poſita in Terram Juda,

8. dixit ad eas: Ite in domum matris veſtræ, faciat vobiſcum Dominus miſericordiam, ſicut feciſtis cum mortuis & mecum.

9. Det vobis invenire requiem in domibus virorum, quos ſorturæ eſtis. Et oſculata eſt eas. Quæ elevata voce flere cœperunt,

10. & dicere: Tecum pergemus ad populum tuum.

11. Quibus illa reſpondit: Revertimini filiæ meæ, cur venitis mecum? num ultrà habeo filios in utero meo, ut viros ex me ſperare poſſitis?

12. Revertimini filiæ meæ, & abite: jam enim ſenectute confecta ſum, nec apta vinculo conjugali. Etiam ſi poſſem hac nocte concipere, & parere filios,

13. ſi eos expectare velitis, donec creſcant, & annos pubertatis impleant, antè eritis vetulæ quàm nubatis. Nolite, quæſo, filiæ meæ: quia veſtra anguſtia magis me premit, & egreſſa eſt manus Domini contra me.

14. Elevata igitur voce, rurſum flere cœperunt: Orpha oſculata eſt ſocrum, ac reverſa eſt: Ruth adhæſit ſocrui ſuæ.

15. Cui dixit Noemi: En reverſa eſt cognata tua ad populum ſuum, & ad deos ſuos, vade cum ea.

16. Quæ reſpondit: Ne adverſeris mihi ut relinquam te & abeam: quocumque enim perrexeris, pergam: & ubi morata fueris, & ego pariter morabor. Populus tuus populus meus, & Deus tuus Deus meus.

17. Quæ te terra morientem ſuſceperit, in ea moriar: ibique locum accipiam ſepulturæ. Hæc mihi faciat Dominus, & hæc addat, ſi non ſola mors me & te ſeparaverit.

18. Videns ergo Noemi, quòd obſtinato animo Ruth decreviſſet ſecum pergere, adverſari noluit, nec ad ſuos ultrà reditum perſuadere:

19. profectæque ſunt ſimul, & venerunt in Bethlehem. Quibus urbem ingreſſis, velox apud cunctos fama percrebuit: dicebantque mulieres: Hæc eſt illa Noemi.

20. Quibus ait: Ne vocetis me Noemi (ideſt, pulchram) ſed vocate me Mara (ideſt, amaram) quia amaritudine valdè replevit me Omnipotēs

21. Egreſſa ſum plena, & vacuam reduxit me Dominus. Cur ergo vocatis me Noemi, quam Dominus humiliavit, & afflixit Omnipotens?

22. Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru ſua, de terra peregrinationis ſuæ: ac reverſa eſt in Bethlehem, quando primùm hordea metebantur.

C A P U T II.

Ruth ſpicas in agro Booz affinis colligens, gratiam apud eum invenit, & læta veſperi ad ſocrum reverſa, multum frumenti & de ciborum reliquiis ei affert.

1. ERat autem viro Elimelech conſanguineus, homo potens, ac magnarum opum, nomine Booz.

2. Dixitque Ruth Moabitis ad ſocrum ſuam: Si jubes, vadam in agrum, & colligam ſpicas, quæ fugerint manus metentium, ubicumque clementis in me patris-familias repperero gratiam. Cui illa reſpondit: Vade filia mea.

3. Abiit itaque & colligebat ſpicas poſt terga metentium. Accidit autem ut ager ille haberet dominum nomine Booz, qui erat de cognatione Elimelech.

4. Et ecce, ipſe veniebat de Bethlehem, dixitque meſſoribus: Dominus vobiſcum. Qui reſponderunt ei: Benedicat tibi Dominus.

5. Dixitque Booz juveni, qui meſſoribus præerat: Cujus eſt hæc puella?

6. Cui reſpondit: Hæc eſt Moabitis, quæ venit cum Noemi, de regione Moabitide,

7. & rogavit ut ſpicas colligeret remanentes, ſequens meſſorum veſtigia: & de manè uſque nunc ſtat in agro, & ne ad momentum quidem domum reverſa eſt.

8. Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas in alterum agrum ad colligendum, nec recedas ab hoc loco: ſed jungere puellis meis,

9. & ubi meſſuerint, ſequere. Mandavi enim pueris meis, ut nemo moleſtus ſit tibi: ſed etiam ſi ſitieris vade ad ſarcinulas, & bibe aquas, & de quibus & pueri bibunt.

10. Quæ cadens in faciem ſuam & adorans ſuper terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, & noſſe me dignareris peregrinam mulierem?

11. Cui ille reſpondit: Nuntiata ſunt mihi omnia, quæ feceris ſocrui tuæ poſt mortem viri tui: & quòd reliqueris parentes tuos, & terram in qua nata es, & veneris ad populum, quem anteà neſciebas.

12. Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias à Dño Deo Iſrael, ad quem veniſti, & ſub cujus confugiſti alas.

13. Quæ ait: Inveni gratiam apud oculos tuos domine mi, qui conſolatus es me, & locutus es ad cor ancillæ tuæ, quæ non ſum ſimilis unius puellarum tuarum.

14. Dixitque ad eam Booz: Quando hora veſcendi fuerit, veni huc, & comede panem, & intinge buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad meſſorum latus, & congeſſit polentam ſibi, comeditque & ſaturata eſt, & tulit reliquias.

15. Atque inde ſurrexit, ut ſpicas ex more colligeret. Præcepit autem Booz pueris ſuis, dicens: Etiamſi vobiſcum metere voluerit, ne prohibeatis eam.

16. & de veſtris quoque manipulis projicite de induſtria, & remanere permittite, ut abſque rubore colligat, & colligentem nemo corripiat.

17. Collegit ergo in agro uſque ad veſperam: & quæ collegerat virga cædens & excutiens, invenit hordei quaſi ephi menſuram, ideſt, tres modios:

18. Quos portans reverſa eſt in civitatem, & oſtendit ſocrui ſuę: inſuper protulit, & dedit ei de reliquiis cibi ſui, quo ſaturata fuerat.

19. Dixitque ei ſocrus ſua: Ubi hodie collegiſti, & ubi feciſti opus? ſit benedictus qui miſertus eſt tui. Indicavitque ei apud quem fuiſſet operata: & nomen dixit viri, quòd Booz vocaretur.

20. Cui reſpondit Noemi: Benedictus ſit à Domino: quoniam eamdem gratiam, quam præbuerat vivis, ſervavit & mortuis. Rurſumque ait: Propinquus noſter eſt homo.

21. Et Ruth, Hoc quoque, inquit, præcepit mihi, ut tandiù meſſoribus ejus jungerer, donec omnes ſegetes meterentur.

22. Cui dixit ſocrus: Melius eſt, filia mea, ut cum puellis ejus exeas ad metendum, ne in alieno agro quiſpiam reſiſtat tibi.

23. Juncta eſt itaque puellis Booz: & tamdiù cum eis meſſuit, donec hordea & triticum in horreis conderentur.

C A P U T III.

Ruth ſocrus conſilio ad pedes Booz dormientis recumbens, accepto læto reſponſo multas hordei menſuras ad ſocrum defert.

1. POſtquàm autem reverſa eſt ad ſocrum ſuam, audivit ab ea: Filia mea, quæram tibi requiem, & providebo ut benè ſit tibi.

2. Booz iſte, cujus puellis in agro juncta es, propinquus noſter eſt, & hac nocte aream hordei ventilat.

Digitized by Google

3. Lavare igitur, & ungere, & induere cultioribus veſtimentis, & deſcende in aream. Non te videat homo, donec eſum potumque finierit.

4. Quando autem ierit ad dormiendum, nota locum in quo dormiat: venieſque & diſcooperies pallium, quo operitur à parte pedum, & projicies te, & ibi jacebis: ipſe autem dicet tibi quid agere debeas.

5. Quæ reſpondit: Quidquid præceperis, faciã.

6, Deſcenditque in aream, & fecit omnia quæ ſibi imperaverat ſocrus,

7. Cùmque comediſſet Booz, & bibiſſet, & factus eſſet hilarior, iſſetque ad dormiendum juxta acervum manipulorum, venit abſconditè, & diſcooperto pallio à pedibus ejus, ſe projecit.

8. Et ecce, nocte jam media expavit homo, & conturbatus eſt: viditque mulierem jacentem ad pedes ſuos,

9. & ait illi: Quæ es? Illaque reſpondit: Ego ſum Ruth ancilla tua: expande pallium tuum ſuper famulam tuam, quia propinquus es.

10. Et ille: Benedicta, inquit, es à Dño filia, & priorem miſericordiam poſteriore ſuperaſti: quia nõ es ſecuta juvenes pauperes ſive divites.

11. Noli ergo metuere, ſed quidquid dixeris mihi, faciam tibi. Scit enim omnis populus, qui habitat intrà portas urbis meæ, mulierem te eſſe virtutis.

12. Nec abnuo me propinquum, ſed eſt alius me propinquior.

13. Quieſce hac nocte: & facto manè, ſi te voluerit propinquitatis jure retinere, benè res acta eſt: ſin autem ille noluerit, ego te abſque ulla dubitatione ſuſcipiam, vivit Dominus. Dormi uſque manè.

14. Dormivit itaque ad pedes ejus, uſque ad noctis abſceſſum. Surrexit itaq; antequàm homines ſe cognoſcerent mutuò, & dixit Booz: Cave ne quis noverit quòd huc veneris.

15. Et rurſum: Expande, inquit, pallium tuum quo operiris, & tene utraque manu. Qua extendente, & tenente, menſus eſt ſex modios hordei, & poſuit ſuper eam. Quæ portans ingreſſa eſt civitatem,

16. & venit ad ſocrum ſuam. Quæ dixit ei: Quid egiſti filia? Narravitque ei omnia, quæ ſibi feciſſet homo.

17. Et ait: Ecce ſex modios hordei dedit mihi, & ait: Nolo vacuam te reverti ad ſocrum tuam.

18. Dixitque Noemi: Expecta, filia, donec videamus quem res exitum habeat. Neque enim ceſſabit homo niſi cõpleverit quod locutus eſt.

C A P U T IV.

Booz cum ſenioribus civitatis accipit poſſeſſionem Elimelech, & Ruth nurum defuncti in uxorem, cedente alio propinquiore juri propinquitatis; ex qua genuit Obed avum David regis.

1. AScendit ergo Booz ad portam, & ſedit ibi. Cùmque vidiſſet propinquum prętérire, de quo priùs ſermo habitus eſt, dixit ad eum: Declina pauliſper, & ſede hìc: vocans eum nomine ſuo. Qui divertit, & ſedit.

2. Tollens autem Booz decem viros de ſenioribus civitatis, dixit ad eos: Sedete hìc.

3. Quibus ſedentibus, locutus eſt ad propinquũ: Partẽ agri fratris noſtri Elimelech vendet Noemi, quæ reverſa eſt de regione Moabitide.

4. Quod audire te volui, & tibi dicere coram cunctis ſedentibus, & majoribus natu de populo meo. Si vis poſſidere jure propinquitatis: eme, & poſſide. Sin autem diſplicet tibi, hoc ipſum indica mihi, ut ſciam quid facere debeam. Nullus enim eſt propinquus, excepto te, qui prior es: & me, qui ſecundus ſum. At ille reſpondit: Ego agrum emam.

5. Cui dixit Booz: Quando emeris agrum de manu mulieris, Ruth quoque Moabitidem, quæ uxor defuncti fuit, debes accipere: ut ſuſcites nomen propinqui tui in hæreditate ſua.

6. Qui reſpondit: Cedo juri propinquitatis: neque enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo. Tu meo utere privilegio, quo me libenter carere profiteor.

7. ‖ Hic autem erat mos antiquitùs in Iſrael inter propinquos, ut ſi quando alter alteri ſuo juri cedebat, ut eſſet firma conceſſio, ſolvebat homo calceamentum ſuum, & dabat proximo ſuo. Hoc erat teſtimonium ceſſionis in Iſrael. ‖ *Deut.* 25. 7.

8. Dixit ergo propinquo ſuo Booz: Tolle calceamentum tuum. Quod ſtatim ſolvit de pede ſuo.

9. At ille majoribus natu, & univerſo populo, teſtes vos, inquit, eſtis hodie, quòd poſſederim omnia quæ fuerunt Elimelech, & Chelion, & Mahalon, tradente Noemi:

10. Et Ruth Moabitidem, uxorem Mahalon, in conjugium ſumpſerim, ut ſuſcitem nomen defuncti in hæreditate ſua, ne vocabulum ejus de familia ſua ac fratribus & populo deleatur. Vos, inquam, hujus rei teſtes eſtis.

11. Reſpondit omnis populus, qui erat in porta, & majores natu: Nos teſtes ſumus: faciat Dñs hanc mulierem, quæ ingreditur domum tuam, ſicut Rachel & Liam, quæ ædificaverunt domũ Iſrael: ut ſit exemplum virtutis in Ephrata, & habeat celebre nomen in Bethlehem.

12. Fiatque domus tua, ſicut domus Phares, ‖ quem Thamar peperit Judæ, de ſemine quod tibi dederit Dominus ex hac puella. ‖ *Gen.* 38. 29.

13. Tulit itaque Booz Ruth, & accepit uxorem: ingreſſuſque eſt ad eam, & dedit illi Dominus ut conciperet, & pareret filium.

14. Dixeruntque mulieres ad Noemi: Benedictus Dominus, qui non eſt paſſus ut deficeret ſucceſſor familiæ tuæ, & vocaretur nomen ejus in Iſrael.

15. Et habeas qui conſoletur animam tuam, & enutriat ſenectutem. De nuru enim tua natus eſt, quæ te diligit: & multò tibi melior eſt, quàm ſi ſeptem haberes filios.

16. Suſceptumq; Noemi puerum poſuit in ſinu ſuo, & nutricis ac gerulę fungebatur officio.

17. Vicinæ autem mulieres congratulantes ei, & dicentes: Natus eſt filius Noemi: vocaverunt nomen ejus Obed: hic eſt pater Iſai, patris David.

18. Hæ ſunt generationes Phares: * Phares genuit Eſron,

19. Eſron genuit Aram, Aram genuit Aminadab,

20. Aminadab genuit Nahaſſon, Nahaſſon genuit Salmon,

21. Salmon genuit Booz, Booz genuit Obed,

22. Obed genuit Iſai, Iſai genuit David.

* Iſta Genealogia, eodẽ modo attexitur 1. Par. 2. 5. & 4. 1. Item Matt. c. 1. & Luc. c. 5. ut aliqua nomina deeſſe velle, propemodùm divinare ſit: Imò & totius Chronologiæ ſacræ (quæ ejuſmodi genealogiis innititur) fundamẽta evellere.

Digitized by Google

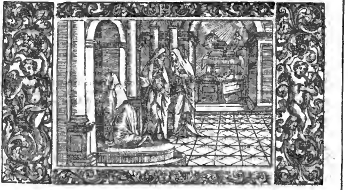
LIBER PRIMUS SAMUELIS, QUEM NOS PRIMUM REGUM DICIMUS.

Quatuor libri qui ſequuntur, ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ *à Græcis dicuntur, ideſt,* Regnorum, *ut & à quibuſdam Latinis nuncupati ſunt; quòd de duodecim tribuum regno, primum integro, poſteà diviſo, tractent. Plerique tamen Latini* Regum *dicere maluerunt, quod præpoſita tantùm Samuelis hiſtoria, quæ & ipſa ad dignoſcendam originem inſtituti regni erat neceſſaria, cetera ad Regum facta pertineant. Hebræi verò duos tantùm poſteriores Regum appellant, priores Samuelis nomine inſigniunt. Cuius hæc eſſe potuit ratio, quòd & hiſtoriam duorum Regum à Samuele unctorum contineant, & quæ tam in hoc de Saule, quàm in altero de Davide referuntur, Samuelis vera eſſe vaticinia comprobent.*

Horum ergo Primus, *res geſtas narrat ſub Judicibus Heli & Samuele, nec non ſub Rege Saule, & per ſpatium annorum* 101. *extenditur, ab anno ſcilicet Heli* 1. *qui eſt mundi* 2848. *ad mortem Saulis, quam anno* 2949. *adſcribimus.*

Sub	Heli ann.	40. *Cap.* 4. 18.
	Samuel	21. *Cap.* 7: 2. *cum* 12. 17.
	Saul	40. *Actor.* 13. 21.

Summa 101.

CAPUT PRIMUM.

Elcana habuit uxores Annam & Phenennam: quarum Anna diu ſterilis & æmulæ improperio triſtis, fuſa in Silo coram Heli oratione ad Dominum, genuit Samuelem; quem Domino obtulit, ut voverat.

1. FUit vir unus de Ramathaim-
ſophim, de monte Ephraim,
& nomen ejus Elcana, filius Je-
roham, filii Eliu, filii Thohu,
filii Suph, Ephrathæus:
2. & habuit duas uxores, nomen uni
Anna, & nomen ſecundæ Phenenna. Fue-
runtque Phenennæ filii: Annæ autem non
erant liberi.
3. Et aſcendebat vir ille de civitate ſua
ſtatutis diebus, ut adoraret & ſacrificaret
Domino exercituum in Silo. Erant autem
ibi duo filii Heli, Ophni & Phinees, ſa-
cerdotes Domini.
4. Venit ergo dies, & immolavit Elca-
na, deditque Phenennæ uxori ſuæ, &
cunctis filiis ejus, & filiabus partes:
5. Annæ autem dedit partem unam tri-
ſtis, quia Annam diligebat. Dominus au-
tem concluſerat vulvam ejus.
6. Affligebat quoque eam æmula ejus, &
vehementer angebat, in tantum, ut exprobra-
ret quòd Dominus concluſiſſet vulvam ejus:
7. ſicque faciebat per ſingulos annos, cùm
redeunte tempore aſcenderent ad templum
Domini: & ſic provocabat eam. Porrò
illa flebat, & non capiebat cibum.
8. Dixit ergo ei Elcana vir ſuus: Anna,
cur fles? & quare non comedis? & quam ob
rem affligitur cor tuum? numquid non ego
melior tibi ſum, quàm decem filii?
9. Surrexit autem Anna poſtquàm come-

derat

Digitized by Google

* Anno ejus adminiſtrationis 1. Ætatis verò 8. (Inf 4.15) M. 2848. Ant. Chr. 1156. Vide ſupr. not. ad Judic. 12. 14.

derat & biberat in Silo. Et Heli * ſacerdote ſedente ſuper ſellam ante poſtes templi Domini,

10. cùm eſſet Anna amaro animo, oravit ad Dominum, flens largiter,

11. & votum vovit, dicens: Domine exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederiſque ſervæ tuæ ſexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitæ ejus, & novacula non aſcendet ſuper caput ejus.

12. Factum eſt autem, cùm illa multiplicaret preces coram Domino, ut Heli obſervaret os ejus.

13. Porrò Anna loquebatur in corde ſuo, tantùmque labia illius movebantur, & vox penitus non audiebatur. Æſtimavit ergo eam Heli temulentam,

14. dixitque ei: Uſquequò ebria eris? digere pauliſper vinum, quo mades.

15. Reſpondens Anna: Nequaquam, inquit, domine mi: nam mulier infelix nimis ego ſum, vinumque & omne quod inebriare poteſt, non bibi, ſed effudi animam meam in conſpectu Domini.

16. Ne reputes ancillam tuam quaſi unam de filiabus Belial: quia ex multitudine doloris & mœroris mei, locuta ſum uſque in præſens.

17. Tunc Heli ait ei: Vade in pace, & Deus Iſrael det tibi petitionem tuam, quam rogaſti eum.

18. Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam ſuam, & comedit, vultuſque illius non ſunt amplius in diverſa mutati.

19. Et ſurrexerunt manè, & adoraverunt coram Domino: reverſique ſunt, & venerunt in domum ſuam Ramatha. Cognovit autem Elcana Annam uxorem ſuam: & recordatus eſt ejus Dominus.

20. Et factum eſt poſt circulum dierum, concepit Anna, & peperit filium *, vocavitque nomen ejus Samuel: eò quòd à Domino poſtulaſſet eum.

* Ann. M. 2849. Ant. Chr. 1155. adminiſtrationis Eli 2.

21. Aſcendit autem vir ejus Elcana, & omnis domus ejus, ut immolaret Domino hoſtiam ſolemnem, & votum ſuum.

22. & Anna non aſcendit: dixit enim viro ſuo: Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eum, ut appareat ante conſpectum Domini, & maneat ibi jugiter.

23. Et ait ei Elcana vir ſuus: Fac quod bonum tibi videtur, & mane donec ablactes eum: precorque ut impleat Dominus verbum ſuum. Manſit ergo mulier, & lactavit filium ſuum, donec amoveret eum à lacte.

24. Et adduxit eum ſecum, poſtquàm ablactàverat *, in vitulis tribus, & tribus modiis farinæ, & amphora vini, & adduxit eum ad domum Domini in Silo. Puer autem erat adhuc infantulus:

* Puta ætatis pueri anno 3. Vide 2. Mach. 7. 27.

25. Et immolaverunt vitulum, & obtulerunt puerum Heli.

26. Et ait Anna: Obſecro mi domine, vivit anima tua domine: ego ſum illa mulier, quæ ſteti coram te hic orans Dominum.

27. Pro puero iſto oravi, & dedit mihi Dominus petitionem meam, quam poſtulavi eum.

28. Idcircò & ego commodavi eum Domino, cunctis diebus quibus fuerit commodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum. Et oravit Anna, & ait:

CAPUT II.

Annæ canticum in gratiarum actionem; quæ rurſum tres filios & duas filias generavit; ob peccata autem filiorum Heli, & nimiam patris indulgentiam, fit illi & domui ejus comminatio, ac mors filiorum prædicitur.

1. EXultavit cor meum in Domino, & exaltatum eſt cornu meum in Deo meo: dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos: quia lætata ſum in ſalutari tuo.

2. Non eſt ſanctus, ut eſt Dominus: neque enim eſt alius extra te, & non eſt fortis ſicut Deus noſter.

3. Nolite multiplicare loqui ſublimia, gloriantes: recedant vetera de ore veſtro: quia Deus ſcientiarum, Dominus eſt, & ipſi præparantur cogitationes.

4. Arcus fortium ſuperatus eſt, & infirmi accincti ſunt robore.

5. Repleti priùs, pro panibus ſe locaverunt: & famelici ſaturati ſunt, donec ſterilis peperit plurimos: & quæ multos habebat filios, infirmata eſt.

6. ‖ Dominus mortificat & vivificat, deducit ad inferos & reducit.

‖ Deut. 32. 39. Tob. 13. 2 Sap. 16. 13

7. Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & ſublevat.

8. Suſcitat de pulvere egenum, & de ſtercore elevat pauperem: ut ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat. Domini enim ſunt cardines terræ, & poſuit ſuper eos orbem.

9. Pedes ſanctorum ſuorum ſervabit, & impii in tenebris conticeſcent: quia non in fortitudine ſua roborabitur vir.

10. Dominum formidabunt adverſarii ejus: & ſuper ipſos in cœlis tonabit: Dominus judicabit fines terræ, & dabit imperium regi ſuo, & ſublimabit cornu Chriſti ſui.

11. Et abiit Elcana Ramatha, in domum ſuam: puer autem erat miniſter in conſpectu Domini antè faciem Heli ſacerdotis.

12. Porrò filii Heli, filii Belial, neſcientes Dominum,

13. neque officium ſacerdotum ad populum: ſed quicumque immolaſſet victimam, veniebat puer ſacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuſcinulam tridentem in manu ſua,

14. & mittebat eam in lebetem, vel in caldariam, aut in ollam, ſive in cacabum, & omne quod levabat fuſcinula, tollebat ſacerdos ſibi. Sic faciebant univerſo Iſraeli venientium in Silo.

15. Etiam antequàm adolerent adipem, veniebat puer ſacerdotis, & dicebat immolanti: Da mihi carnem, ut coquam ſacerdoti: non enim accipiam à te carnem coctam, ſed crudam.

16. Dicebatque illi immolans: Incendatur primùm juxta morem hodie adeps, & tolle tibi quantumcumque deſiderat anima tua. Qui reſpondens ajebat ei: Nequaquam, nunc enim dabis, alioquin tollam vi.

17. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino: quia retrahebant homines à ſacrificio Domini.

Digitized by Google

18. Samuel autem miniſtrabat ante faciem Domini, puer, accinctus ephod lineo.

19. Et tunicam parvam faciebat ei mater ſua, quam afferebat ſtatutis diebus, aſcendens cum viro ſuo, ut immolaret hoſtiā ſolemnem.

20. Et benedixit Heli Elcanæ & uxori ejus: dixitque ei: Reddat tibi Dominus ſemen de muliere hac, pro fœnore quod commodaſti Domino. Et abierunt in locum ſuum.

21. Viſitavit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios, & duas filias, & magnificatus eſt puer Samuel apud Dominum.

22. Heli autem erat ſenex valdè, & audivit omnia quæ faciebant filii ſui univerſo Iſraeli: & quomodo dormiebant cum mulieribus quæ obſervabant ad oſtium tabernaculi:

23. Et dixit eis: Quare facitis res hujuſcemodi, quas ego audio, res peſſimas, ab omni populo?

24. Nolite filii mei: non enim eſt bona fama, quam ego audio, ut tranſgredi faciatis populum Domini.

25. Si peccaverit vir in virum, placari ei poteſt Deus: ſi autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris ſui: quia voluit Dñs occidere eos.

26. Puer autem Samuel proficiebat, atque creſcebat, & placebat tam Domino quàm hominibus.

27. Venit autem vir Dei ad Heli, & ait ad eum: Hæc dicit Dominus: Numquid non apertè revelatus ſum domui patris tui, cùm eſſent in Ægypto in domo Pharaonis?

28. Et elegi eum ex omnibus tribubus Iſrael mihi in ſacerdotem, ut aſcenderet ad altare meum, & adoleret mihi incenſum, & portaret ephod coram me: & dedi domui patris tui omnia de ſacrificiis filiorum Iſrael.

29. Quare calce abjeciſtis victimam meam, & munera mea quæ præcepi ut offerrentur in templo: & magis honoraſti filios tuos quàm me, ut comederetis primitias omnis ſacrificii Iſrael populi mei?

‖ 3. Reg. 2. 27. 30. Proptereà ait Dominus Deus Iſrael: ‖ Loquens locutus ſum, ut domus tua, & domus patris tui, miniſtraret in conſpectu meo, uſque in ſempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Abſit hoc à me: ſed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

31. Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui, ut non ſit ſenex in domo tua.

32. Et videbis æmulum tuum in templo, in univerſis proſperis Iſrael: & non erit ſenex in domo tua omnibus diebus.

33. Verumtamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo: ſed ut deficiant oculi tui, & tabeſcat anima tua: & pars magna domus tuæ morietur, cùm ad virilem ætatem venerit.

34. Hoc autem erit tibi ſignum, quod venturum eſt duobus filiis tuis, Ophni & ‖ Inf. 4. 11. Phinees: ‖ In die uno morientur ambo.

35. Et ſuſcitabo mihi ſacerdotem fidelem, qui juxta cor meum & animam meam faciet: & ædificabo ei domum fidelem, & ambulabit coram Chriſto meo cunctis diebus.

36. Futurum eſt autem, ut quicumque remanſerit in domo tua, veniat ut oretur pro eo, & offerat nummum argenteum, & tortam panis, dicatque: Dimitte me obſecro ad unam partem ſacerdotalem, ut comedam buccellam panis.

CAPUT III.

Samuel quater à Domino vocatus, revelationem ſibi adverſum Heli factam, ei refert.

1. PUer autem Samuel miniſtrabat Domino coram Heli, & ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis, nō erat viſio manifeſta. Anno M. 2561. Ætatis Samuel 12. exacto Joſeph.

2. Factum eſt ergo in die quadam, Heli jacebat in loco ſuo, & oculi ejus caligaverant, nec poterat videre

3. lucernam Dei antequàm extingueretur. Samuel dormiebat in templo Domini, ubi erat arca Dei.

4. Et vocavit Dominus: Samuel. Qui reſpondens, ait: Ecce ego.

5. Et cucurrit ad Heli, & dixit: Ecce ego: vocaſti enim me. Qui dixit: Non vocavi, revertere, & dormi. Et abiit, & dormivit.

6. Et adjecit Dominus rurſum vocare Samuelem. Conſurgenſque Samuel, abiit ad Heli, & dixit: Ecce ego: quia vocaſti me. Qui reſpondit: Non vocavi te fili mi: revertere, & dormi.

7. Porrò Samuel necdum ſciebat Dominum, neque revelatus fuerat ei ſermo Domini.

8. Et adjecit Dominus, & vocavit adhuc Samuelem tertiò. Qui conſurgens abiit ad Heli,

9. & ait: Ecce ego: quia vocaſti me. Intellexit ergo Heli quia Dominus vocaret puerum: & ait ad Samuelem: Vade, & dormi: & ſi deinceps vocaverit te, dices: Loquere Domine, quia audit ſervus tuus. Abiit ergo Samuel, & dormivit in loco ſuo.

10. Et venit Dominus, & ſtetit, & vocavit, ſicut vocaverat ſecundò, Samuel, Samuel. Et ait Samuel: Loquere Domine, quia audit ſervus tuus.

11. Et dixit Dominus ad Samuelem: Ecce ego facio verbum in Iſrael: quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures ejus.

12. In die illa ſuſcitabo adverſum Heli omnia quæ locutus ſum ſuper domum ejus: incipiam, & complebo.

13. Prædixi enim ei quòd judicaturus eſſem domum ejus in æternum, propter iniquitatem, eò quòd noverat indigne agere filios ſuos, & non corripuerit eos.

14. Idcircò juravi domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus ejus victimis & muneribus uſque in æternum.

15. Dormivit autem Samuel uſque manè, aperuitque oſtia domus Domini. Et Samuel timebat indicare viſionem Heli.

16. Vocavit ergo Heli Samuelem, & dixit: Samuel fili mi. Qui reſpondens, ait: præſtò ſum.

17. Et interrogavit eum: Quis eſt ſermo, quem locutus eſt Dominus ad te? oro te ne celaveris me. Hæc faciat tibi Deus, & hæc addat, ſi abſconderis à me ſermonem, ex omnibus verbis quæ dicta ſunt tibi.

18. Indicavit itaque ei Samuel univerſos ſermones, & non abſcondit ab eo. Et ille reſpondit: Dominus eſt: quod bonum eſt in oculis ſuis faciat.

Digitized by Google

19. Crevit autem Samuel, & Dominus erat cum eo, & non cecidit ex omnibus verbis ejus in terram.

20. Et cognovit univerſus Iſrael, à Dan uſque Berſabee, quòd fidelis Samuel propheta eſſet Domini.

21. Et addidit Dominus ut appareret in Silo, quoniam revelatus fuerat Dominus Samueli in Silo, juxta verbum Domini. Et evenit ſermo Samuelis univerſo Iſraeli.

CAPUT IV.

Cęduntur Iſraelitę à Philiſthæis, rurſumque adducta in caſtra arca cæduntur, captaqe arca duo filii Heli occiduntur; quibus auditis, Heli corruens occumbit, nuru ejus in partu moriente.

1. ET factum eſt in diebus illis, convenerunt Philiſthiim in pugnam: & egreſſus eſt Iſrael obviam Philiſthiim in prælium, & caſtrametatus eſt juxta Lapidem adjutorii. Porrò Philiſthiim venerunt in Aphec,

2. & inſtruxerunt aciem contra Iſrael. Inito autem certamine, terga vertit Iſrael Philiſthæis: & cæſa ſunt in illo certamine paſſim per agros, quaſi quatuor millia virorum.

3. Et reverſus eſt populus ad caſtra: dixeruntque majores natu de Iſrael: Quare percuſſit nos Dominus hodie coram Philiſthiim? Afferamus ad nos de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium noſtri, ut ſalvet nos de manu inimicorum noſtrorum.

Anno M. 2888. Ant. Chr. 1116. mortuo jam Samſone. *Judic.* 16. 31. Et Iſraelitis, hac hoſtium clade quos in morte ſua oppreſſerat, animatis. *Ibid. verſ.* 30.

4. Miſit ergo populus in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum ſedentis ſuper Cherubim: erantque duo filii Heli cum arca fœderis Dei, Ophni & Phinees.

5. Cùmque veniſſet arca fœderis Domini in caſtra, vociferatus eſt omnis Iſrael clamore grandi, & perſonuit terra.

6. Et audierunt Philiſthiim vocem clamoris, dixeruntque: Quænam eſt hæc vox clamoris magni in caſtris Hebræorum? Et cognoverunt quòd arca Domini veniſſet in caſtra.

7. Timueruntque Philiſthiim, dicentes: Venit Deus in caſtra. Et ingemuerunt, dicentes:

8. Væ nobis: non enim fuit tanta exultatio heri & nudiuſtertius: væ nobis. Quis nos ſalvabit de manu Deorum ſublimium iſtorum? hi ſunt Dii, qui percuſſerunt Ægyptum omni plaga, in deſerto.

9. Confortamini, & eſtote viri, Philiſthiim: ne ſerviatis Hebræis, ſicut & illi ſervierunt vobis *: confortamini, & bellate.

* Per 40. annos. *Judic.* 11. 1.

10. Pugnaverunt ergo Philiſthiim, & cæſus eſt Iſrael, & fugit unuſquiſque in tabernaculum ſuum; & facta eſt plaga magna nimis: & ceciderunt de Iſrael triginta millia peditum.

11. Et arca Dei capta eſt: duo quoque filii Heli mortui ſunt, Ophni & Phinees.

12. Currens autem vir de Beniamin ex acie, venit in Silo in die illa, ſciſſâ veſte, & conſperſus pulvere caput.

13. Cùmque ille veniſſet, Heli ſedebat ſuper ſellam contra viam ſpectans. Erat enim cor ejus pavens pro arca Dei. Vir autem ille poſtquam ingreſſus eſt, nuntiavit urbi: & ululavit omnis civitas.

14. Et audivit Heli ſonitum clamoris, dixitque: Quis eſt hic ſonitus tumultus hujus? At ille feſtinavit, & venit, & nuntiavit Heli.

15. Heli autem erat nonaginta & octo annorum, & oculi ejus caligaverant, & videre non poterat.

16. Et dixit ad Heli: Ego ſum qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait: Quid actum eſt fili mi?

17. Reſpondens autem ille, qui nuntiabat, Fugit, inquit, Iſrael coram Philiſthiim, & ruina magna facta eſt in populo: inſuper & duo filii tui mortui ſunt, Ophni & Phinees: & arca Dei capta eſt.

18. Cùmque ille nominaſſet arcam Dei, cecidit de ſella retrorſum juxta oſtium, & fractis cervicibus mortuus eſt. Senex enim erat vir & grandævus: & ipſe judicavit Iſrael quadraginta annis *.

* Exinde Samuel annos natus 39. (ut Salmanticenſis Judæus quoque annotavit) adminiſtrationem ſumpſit.

19. Nurus autem ejus, uxor Phinees, prægnans erat, vicinaque partui: & audito nuntio quòd capta eſſet arca Dei: & mortuus eſſet ſocer ſuus, & vir ſuus, incurvavit ſe, & peperit: irruerant enim in eam dolores ſubiti.

20. In ipſo autem momento mortis ejus, dixerunt ei quæ ſtabant circa eam: Ne timeas, quia filium peperiſti. Quæ non reſpondit eis, neque animadvertit.

21. Et vocavit puerum, Ichabod, dicens: Tranſlata eſt gloriâ de Iſrael, quia capta eſt arca Dei, & pro ſocero ſuo & pro viro ſuo:

22. & ait: Tranſlata eſt gloria ab Iſrael, eò quòd capta eſſet arca Dei.

CAPUT V.

Dagon coram arca ſemel ac iterùm corruit, abſciſſis in limine capite & manibus, Philiſthæi quoque mariſcis & muribus percuſſi, arcam à ſe repellunt.

1. PHiliſthiim autem tulerunt arcam Dei & aſportaverunt eam à Lapide adjutorii in Azotum.

Eodem ann. 2888.

2. Tuleruntque Philiſthiim arcam Dei, & intulerunt eam in templum Dagon, & ſtatuerunt eam juxta Dagon.

3. Cùmque ſurrexiſſent diluculò Azotii altera die, ecce Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini, & tulerunt Dagon, & reſtituerunt eum in locum ſuum.

4. Rurſumque manè die altera conſurgentes, invenerunt Dagon jacentem ſuper faciem ſuam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum ejus abſciſſæ erant ſuper limen:

5. Porrò Dagon ſolus truncus remanſerat in loco ſuo. Propter hanc cauſam non calcant ſacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum ejus, ſuper limen Dagon in Azoto uſque in hodiernum diem.

6. Aggravata eſt autem manus Domini ſuper Azotios, & demolitus eſt eos: || & percuſſit in ſecretiori parte natium Azotum, & fines ejus. Et ebullierunt villæ & agri in medio regionis illius, & nati ſunt mures, & facta eſt confuſio mortis magnæ in civitate.

Pſal. 77. 66.

7. Videntes autem viri Azotii hujuſcemodi plagam, dixerunt: Non maneat arca Dei Iſrael apud nos, quoniam dura eſt manus ejus

ſuper

ſuper nos, & ſuper Dagon deum noſtrum.

8. Et mittentes congregaverunt omnes ſatrapas Philiſthinorum ad ſe, & dixerunt: Quid faciemus de arca Dei Iſrael? Responderuntque Gethæi: Circumducatur arca Dei Iſrael. Et circumduxerunt arcam Dei Iſrael.

Anno M. 2888. 9. Illis autem circumducentibus eam, fiebat manus Domini per ſingulas civitates interfectionis magnæ nimis: & percutiebat viros uniuſcujuſque urbis, à parvo uſque ad majorem, & computreſcebant prominentes extales eorum. Inieruntque Gethæi conſilium, & fecerunt ſibi ſedes pelliceas.

10. Miſerunt ergo arcam Dei in Accaron. Cùmque veniſſet arca Dei in Accaron, exclamaverunt Accaronitæ, dicentes: Adduxerunt ad nos arcam Dei Iſrael, ut interficiat nos & populum noſtrum.

11. Miſerunt itaque & congregaverunt omnes ſatrapas Philiſthinorum, qui dixerunt: Dimittite arcam Dei Iſrael, & revertatur in locum ſuum, & non interficiat nos cum populo noſtro.

12. Fiebat enim pavor mortis in ſingulis urbibus, & graviſſima valdè manus Dei: viri quoque, qui mortui non fuerant, percutiebantur in ſecretiori parte natium: & aſcendebat ululatus uniuſcujuſque civitatis in cœlum.

CAPUT VI.

Philiſthæi arcam cum muribus & anis aureis, ſuorum ſacerdotum conſilio, à ſe remittunt per vaccas lactantes & novum plauſtrum uſque Bethſames: ubi vaccas ſuper ligna plauſtri Bethſamitæ immolaverunt, plurimis de populo ac plebe à Domino interemptis, quòd arcam Dei conſpexiſſent.

1. FUit ergo arca Domini in regione Philiſthinorum ſeptem menſibus.

2. Et vocaverunt Philiſthiim ſacerdotes & divinos, dicentes: Quid faciemus de arca Domini? indicate nobis quomodo remittamus eam in locum ſuum. Qui dixerunt:

3. Si remittitis arcam Dei Iſrael, nolite dimittere eam vacuam, ſed quod debetis, reddite ei pro peccato, & tunc curabimini: & ſcietis quare non recedat manus ejus à vobis.

4. Qui dixerunt: Quid eſt quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi:

5. Iuxta numerum provinciarum Philiſthinorum, quinque anos aureos facietis, & quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis, & ſatrapis veſtris. Facietiſque ſimilitudines anorum veſtrorum, & ſimilitudines murium, qui demoliti ſunt terram. Et dabitis Deo Iſrael gloriam: ſi fortè relevet manum ſuam à vobis, & à diis veſtris, & à terra veſtra.

6. Quare aggravatis corda veſtra, ſicut aggravavit Ægyptus, & Pharao cor ſuum?

‖ Exod. 12. 31. ‖ nonne poſtquàm percuſſus eſt, tunc dimiſit eos, & abierunt?

7. Nunc ergo arripite & facite plauſtrum novum unum: & duas vaccas fœtas, quibus non eſt impoſitum jugum, jungite in plauſtro, & recludite vitulos earum domi.

8. Tolletiſque arcam Domini, & ponetis in plauſtro, & vaſa aurea, quæ exſolviſtis ei pro delicto, ponetis in capſellam ad latus ejus: & dimittite eam ut vadat.

9. Et aſpicietis: & ſi quidem per viam finium ſuorum aſcenderit contra Bethſames, ipſe fecit nobis hoc malum grande: ſin autem, minimè: ſciens quia nequaquam manus ejus tetigit nos, ſed caſu accidit.

10. Fecerunt ergo illi hoc modo: & tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, junxerunt ad plauſtrum, vituloſque earum concluſerunt domi.

11. Et poſuerunt arcam Dei ſuper plauſtrum, & capſellam, quæ habebat mures aureos & ſimilitudines anorum.

12. Ibant autem in directum vaccæ, per viam quæ ducit Bethſames, & itinere uno gradiebantur, pergentes & mugientes: & non declinabant neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram: ſed & ſatrapæ Philiſthiim ſequebantur uſque ad terminos Bethſames.

13. Porrò Bethſamitæ metebant triticum in valle: & elevantes oculos ſuos, viderunt arcam, & gaviſi ſunt cùm vidiſſent.

14. Et plauſtrum venit in agrum Joſue Bethſamitæ, & ſtetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plauſtri, vaccaſque impoſuerunt ſuper ea holocauſtum Domino.

15. Levitæ autem depoſuerunt arcam Dei, & capſellam, quæ erat juxta eam, in qua erant vaſa aurea, & poſuerunt ſuper lapidem grandem. Viri autem Bethſamitæ obtulerunt holocauſta, & immolaverunt victimas in die illa Domino.

16. Et quinque ſatrapæ Philiſthinorum viderunt, & reverſi ſunt in Accaron in die illa.

17. Hi ſunt autem ani aurei, quos reddiderunt Philiſthiim pro delicto, Domino: Azotus unum, Gaza unum, Aſcalon unum, Geth unum, Accaron unum:

18. & mures aureos ſecundùm numerum urbium Philiſthiim, quinque provinciarum, ab urbe murata uſque ad villam quæ erat abſque muro: & uſque ad Abel magnum, ſuper quem poſuerunt arcam Domini, quæ erat uſque in illum diem in agro Joſue Bethſamitis.

19. Percuſſit autem de viris Bethſamitibus, eò quòd vidiſſent arcam Domini: & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. Luxitque populus, eò quòd Dominus percuſſiſſet plebem plaga magna.

20. Et dixerunt viri Bethſamitæ: Quis poterit ſtare in conſpectu Domini Dei ſancti hujus? & ad quem aſcendet à nobis?

21. Miſeruntque nuntios ad habitatores Cariathiarim, dicentes: Reduxerunt Philiſthiim arcam Domini, deſcendite, & reducite eam ad vos.

CAPUT VII.

Reducitur arca in domum Abinadab in Gabaa, & Samuelis hortatu Iſraelitæ ad Dominum converſi Philiſthæos vicerunt, orante pro ipſis Samuele.

1. VEnerunt *ergo viri Cariathiarim, & reduxerunt arcam Domini, & intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa †: Eleazarum autem filium ejus ſanctificaverunt, ut cuſtodiret arcam Domini: *Anno M. 2888.* *† Adhuc tamen Tabernaculum in Silo permanſit. Judic 18. 31. cum 1. Reg. 14. 3.*

2. Et factum eſt, ex qua die manſit arca

Domi-

* Ergo anno 2908. Domini in Cariathiarim, multiplicati ſunt dies (erat quippe jam annus vigeſimus*) & requievit omnis domus Iſrael poſt Dominum.

3. Ait autem Samuel ad univerſam domum Iſrael, dicens: ‖ Si in toto corde veſtro revertimini ad Dominum, auferte deos alienos de medio veſtri, Baalim & Aſtaroth: & præparate corda veſtra Domino, & ſervite ei ſoli, & eruet vos de manu Philiſthiim.

‖ *Deut.* 6. 13. *Matt.* 4. 10.

4. Abſtulerunt ergo filii Iſrael Baalim & Aſtaroth, & ſervierunt Domino ſoli.

5. Dixit autem Samuel: Congregate univerſum Iſrael in Maſphath, ut orem pro vobis Dominum.

6. Et convenerunt in Maſphath: hauſeruntque aquam, & effuderunt in conſpectu Domini, & jejunaverunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccavimus Domino. Judicavitque Samuel filios Iſrael in Maſphath.

7. Et audierunt Philiſthiim quòd congregati eſſent filii Iſrael in Maſphath, & aſcenderunt ſatrapæ Philiſthinorum ad Iſrael. Quod cùm audiſſent filii Iſrael, timuerunt à facie Philiſthinorum.

8. Dixeruntque ad Samuelem: Ne ceſſes pro nobis clamare ad Dominum Deum noſtrum, ut ſalvet nos de manu Philiſthinorum.

9. Tulit autem Samuel agnum lactentem unum, & obtulit illum holocauſtum integrum Domino: & clamavit Samuel ad Dominum pro Iſrael, & exaudivit eum Dominus.

10. Factum eſt autem, cùm Samuel offerret holocauſtum, Philiſthiim iniere prælium contra Iſrael: ‖ intonuit autem Dominus fragore magno in die illa ſuper Philiſthiim, & exterruit eos, & cæſi ſunt à facie Iſrael.

‖ *Confer cum Joſue* 10. 10.

11. ‖ Egreſſique viri Iſrael de Maſphath, perſecuti ſunt Philiſthæos, & percuſſerunt eos, uſque ad locum qui erat ſubter Bethchar.

‖ *Eccli.* 46. 21.

12. Tulit autem Samuel lapidem unum, & poſuit eum inter Maſphath & inter Sen: & vocavit nomen loci illius, Lapis adjutorii. Dixitque: Hucuſque auxiliatus eſt nobis Dominus.

13. Et humiliati ſunt Philiſthiim, nec appoſuerunt ultrà ut venirent in terminos Iſrael. Facta eſt itaque manus Domini ſuper Philiſthæos, cunctis diebus Samuelis *

* ſ. Ad regnum uſq; Saulis. † S. ationariis quibuſdam militibus alicubi tantum relictis. *Infr.* 10. 5.

14. Et redditæ ſunt urbes, quas tulerant Philiiſthiim ab Iſrael, Iſraeli †, ab Accaron uſque Geth, & terminos ſuos: liberavitque Iſrael de manu Philiſthinorum, eratque pax inter Iſrael & Amorrhæum.

15. Judicabas quoque Samuel Iſraelem cunctis diebus vitæ ſuæ.

16. Et ibat per ſingulos annos circuiens Bethel & Galgala & Maſphath, & judicabat Iſraelem in ſupradictis locis.

17. Revertebaturque in Ramatha: ibi enim erat domus ejus, & ibi judicabat Iſraelem: ædificavis etiam ibi altare Domino.

CAPUT VIII.

Filiis Samuelis ad avaritiam declinantibus petit populus ſibi regem: quibus Samuel, jubente Domino, jus regis prædicit, ſed non auditur.

Anno M. 2908. Ant. Chr. 1096.

1. FActum eſt autem cùm ſenuiſſet Samuel, poſuit filios ſuos judices Iſrael.

2. Fuitque nomen filii ejus primogeniti Joel: & nomen ſecundi Abia, judicum in Berſabee.

3. Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus: ſed declinaverunt poſt avaritiam, acceperuntque munera, & perverterunt judicium.

4. Congregati ergo univerſi majores natu Iſrael, venerunt ad Samuelem in Ramatha *,

* Anno M. 2909. Ætatis Samuel 10.

5. Dixeruntque ei: Ecce tu ſenuiſti, & filii tui non ambulant in viis tuis: ‖ conſtitue nobis regem, ut judicet nos, ſicut & univerſæ habent nationes.

‖ *Oſee* 13. 10. *Act.* 13. 21.

6. Diſplicuit ſermo in oculis Samuelis, eò quòd dixiſſet: Da nobis regem, ut judicet nos. Et oravit Samuel ad Dominum.

7. Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi in omnibus quæ loquuntur tibi. Non enim te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos.

8. Juxta omnia opera ſua, quæ fecerunt à die qua eduxi eos de Ægypto uſque ad diem hanc: ſicut dereliquerunt me, & ſervierunt diis alienis, ſic faciunt etiam tibi.

9. Nunc ergo vocem eorum audi: verumtamen conteſtare eos, & prædic eis jus regis, qui regnaturus eſt ſuper eos.

10. Dixitque ita Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat à ſe regem,

11. & ait: Hoc erit jus regis, qui imperaturus eſt vobis: Filios veſtros tollet, & ponet in curribus ſuis, facietque ſibi equites, & præcurſores quadrigarum ſuarum.

12. Et conſtituet ſibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum ſuorum, & meſſores ſegetum, & fabros armorum & curruum ſuorum.

13. Filias quoque veſtras faciet ſibi unguentarias, & focarias, & panificas.

14. Agros quoque veſtros, & vineas, & oliveta optima tollet, & dabit ſervis ſuis.

15. Sed & ſegetes veſtras, & vinearum reditus addecimabit, ut det eunuchis & famulis ſuis.

16. Servos etiam veſtros, & ancillas, & juvenes optimos, & aſinos auferet, & ponet in opere ſuo.

17. Greges quoque veſtros addecimabit, voſque eritis ei ſervi.

18. Et clamabitis in die illa à facie regis veſtri, quem elegiſtis vobis: & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petiſtis vobis regem.

19. Noluit autem populus audire vocem Samuelis, ſed dixerunt; Nequaquam: rex enim erit ſuper nos,

20. & erimus nos quoque ſicut omnes gentes: & judicabit nos rex noſter, & egredietur ante nos, & pugnabit bella noſtra pro nobis.

21. Et audivit Samuel omnia verba populi, & locutus eſt ea in auribus Domini.

22. Dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem eorum, & conſtitue ſuper eos regem. ‖ Et ait Samuel ad viros Iſrael: Vadat unuſquiſque in civitatem ſuam.

‖ *Vide. Oſee* 13. 11.

CAPUT IX.

Saul quærendo patris aſinas pervenit ad Samuelem, cum quo pranſus eſt, ac nocte hoſpitio receptus.

Eodem ann. 2909. cum Samuel à ſorte filii annos 21. cum dimidio præfuiſſet.

1. ET erat vir de Beniamin nomine Cis, filius Abiel, filii Seror, filii Bechorath, filii Aphia, filii viri Jemini, fortis robore.

2. Et erat ei filius vocabulo Saul, electus

Id ex c.8. 1. cum c.7. 2. & c.12. 17. colligere eſt. Vide Chronologiam noſtram.

& bonus : & non erat vir de filiis Iſrael melior illo. Ab humero & ſurſum eminebat ſuper omnem populum.

3. Pe[r]ierant autem aſinæ Cis patris Saul ; & dixit Cis ad Saul filium ſuum : Tolle tecum unum de pueris, & conſurgens vade , & quære aſinas . Qui cùm tranſiſſent per montem Ephraim ,

4. & per Terram Saliſa , & non inveniſſent, tranſierunt etiam per Terram Salim , & non erant: ſed & per Terram Jemini , & minimè repererunt.

5. Cùm autem veniſſent in Terram Suph, dixit Saul ad puerum qui erat cum eo: Veni & revertamur , ne fortè dimiſerit pater meus aſinas, & ſolicitus ſit pro nobis.

6. Qui ait ei : Ecce vir Dei eſt in civitate hac, vir nobilis; omne quod loquitur ſine ambiguitate venit . Nunc ergo eamus illuc, ſi fortè indicet nobis de via noſtra, propter quam venimus.

7. dixitque Saul ad puerum ſuum: Ecce ibimus : quid feremus ad virum Dei? panis defecit in ſitarciis noſtris : & ſportulam non habemus, ut demus homini Dei, nec quidquam aliud.

8. Rurſum puer reſpondit Sauli , & ait : Ecce inventa eſt in manu mea quarta pars ſtateris argenti, demus homini Dei, ut indicet nobis viam noſtram.

9. (Olim in Iſrael ſic loquebatur unuſquiſque vadens conſulere Deum: Venite & eamus ad Videntem . Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videns.

10. Et dixit Saul ad puerum ſuum: Optimus ſermo tuus . Veni, eamus . Et ierunt in civitatem, in qua erat vir Dei.

11. Cùmque aſcenderent clivum civitatis, invenerunt puellas ingredientes ad hauriendam aquam, & dixerunt eis: Num hìc eſt Videns?

12. Quæ reſpondentes, dixerunt illis: Hìc eſt: ecce ante te, feſtina nunc: hodie enim venit in civitatem, quia ſacrificium eſt hodie populi in excelſo.

13. Ingredientes urbem , ſtatim invenietis eum antequàm aſcendat excelſum ad veſcendum. Neque enim comeſurus eſt populus donec ille veniat: quia ipſe benedicit hoſtiæ, & deinceps comedunt qui vocati ſunt. Nunc ergo conſcendite, quia hodie reperietis eum.

14. Et aſcenderunt in civitatem. Cùmque illi ambularent in medio urbis , apparuit Samuel egrediens obviàm eis , ut aſcenderet in excelſum.

|| Act. 13. 21.

15. || Dominus autem revelaverat auriculam Samuelis ante unam diem quàm veniret Saul, dicens:

16. Hac ipſa hora , quæ nunc eſt , cras mittam virum ad te de Terra Beniamin, & unges eum ducem ſuper populum meum Iſrael: & ſalvabit populum meum de manu Philiſthinorum: quia reſpexi populum meum, venit enim clamor eorum ad me.

17. Cùmque aſpexiſſet Samuel Saulem , Dominus dixit ei: Ecce vir quem dixeram tibi, iſte dominabitur populo meo.

18. Acceſſit autem Saul ad Samuelem in medio portæ, & ait : Indica , oro , mihi ubi eſt domus Videntis.

19. Et reſpondit Samuel Sauli dicens: Ego ſum Videns . Aſcende ante me in excelſum , ut comedatis mecum hodie , & dimittam te manè : & omnia quæ ſunt in corde tuo, indicabo tibi.

20. Et de aſinis , quas nudiuſtertius perdidiſti, ne ſolicitus ſis, quia inventæ ſunt. Et cujus erunt optima quæque Iſrael? nonnè tibi & omni domui patris tui?

21. Reſpondens autem Saul , ait : Numquid non filius Jemini ego ſum, de minima tribus Iſrael, & cognatio mea noviſſima inter omnes familias de tribu Beniamin? quare ergo locutus es mihi ſermonem iſtum?

22. Aſſumens itaque Samuel Saulem , & puerum ejus, introduxit eos in triclinium, & dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati. Erant enim quaſi triginta viri.

23. Dixitque Samuel coco : Da partem, quam dedi tibi, & præcepi ut reponeres ſeorſum apud te.

24. Levavit autem cocus armum, & poſuit ante Saul . Dixitque Samuel: Ecce quod remanſit, pone ante te , & comede : quia de induſtria ſervatum eſt tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuele in die illa.

25. Et deſcenderunt de excelſo in oppidum, & locutus eſt cum Saule in ſolario: ſtravitque Saul in ſolario, & dormivit.

26. Cùmque manè ſurrexiſſent, & jam eluceſceret, vocavit Samuel Saulem in ſolario, dicens: Surge, & dimittam te. Et ſurrexit Saul : egreſſique ſunt ambo , ipſe videlicet, & Samuel.

27. Cùmq; deſcenderent in extremam partem civitatis, Samuel dixit ad Saul : Dic puero ut antecedat nos, & tranſeat: tu autem ſubſiſte pauliſper, ut indicem tibi verbum Domini.

CAPUT X.

Ungitur Saul in regem à Samuele , datis ac ſuccedentibus ſignis , prophetat inter prophetas , & miſſis ſortibus à Samuele confirmatur in regem : lex regni in libro ſcripta, coram Domino reponitur :

1. TUlit autem Samuel lenticulam olei , & effudit ſuper caput ejus , & deoſculatus eſt eum, & ait: Ecce, unxit te Dominus ſuper hæreditatem ſuam in principem * , & liberabis populum ſuum de manibus inimicorum ejus , qui in circuitu ejus ſunt. Et hoc tibi ſignum, quia unxit te Deus in principem.

Eodem ann. 2909.

* Regnavit autem Saul an. 40. Act. 13. 21.

2. Cùm abieris hodie à me, invenies duos viros juxta ſepulchrum Rachel in finibus Beniamin, in Meridiem, dicentque tibi: Inventæ ſunt aſinæ, ad quas ieras perquirendas: & intermiſſis pater tuus aſinis, ſolicitus eſt pro vobis, & dicit: Quid faciam de filio meo?

3. Cùmque abieris inde , & ultrà tranſieris, & veneris ad quercum Thabor , invenient te ibi tres viri aſcendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hœdos, & alius tres tortas panis, & alius portans lagenam vini.

4. Cùmque te ſalutaverint , dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.

5. Poſt hæc venies in collem Dei, ubi eſt ſtatio Philiſthinorum: & cùm ingreſſus fueris

Digitized by Google

ibi urbem, obvium habebis gregem prophetarum deſcendentium de excelſo, & ante eos pſalterium & tympanum, & tibiam, & citharam ipſoſque prophetantes.

6. Et inſiliet in te Spiritus Domini, & prophetabis cum eis, & mutaberis in virum alium.

7. Quando ergo evenerint ſigna hæc omnia tibi, fac quæcumque invenerit manus tua, quia Dominus tecum eſt.

8. Et deſcendes ante me in Galgala, (ego quippe deſcendam ad te) ut offeras oblationem, & immoles victimas pacificas: ſeptem diebus expectabis, || donec veniam
|| Inf. 13. 8. ad te, & oſtendam tibi quid facias.

9. Itaque cùm avertiſſet humerum ſuum ut abiret à Samuele, immutavit ei Deus cor aliud, & venerunt omnia ſigna hæc in die illa.

10. Veneruntque ad prædictum collem, & ecce cuneus prophetarum obvius ei: & inſiluit ſuper eum Spiritus Domini, & prophetavit in medio eorum.

11. Videntes autem omnes qui noverant eum heri & nudiuſtertius, quòd eſſet cum prophetis, & prophetaret, dixerunt ad invicem: Quænam res accidit filio Cis? num & Saul inter prophetas?

12. Reſponditque alius ad alterum, dicens: Et quis pater eorum? propterea verſum eſt in proverbium: || Num & Saul
|| Inf. 19. 24. inter prophetas?

13. Ceſſavit autem prophetare, & venit ad excelſum.

14. Dixitque patruus Saul ad eum, & ad puerum ejus: Quò abiſtis? Qui reſponderunt: Quærere aſinas: quas cùm non reperiſſemus, venimus ad Samuelem.

15. Et dixit ei patruus ſuus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel.

16. Et ait Saul ad patruum ſuum: Indicavit nobis quia inventæ eſſent aſinæ. De ſermone autem regni non indicavit ei quem locutus fuerat ei Samuel.

17. Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maſpha:

18. & ait ad filios Iſrael: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego eduxi Iſrael de Ægypto, & erui vos de manu Ægyptiorum, & de manu omnium regum qui affligebant vos

19. Vos autem hodie projeciſtis Deum veſtrum, qui ſolus ſalvavit vos de univerſis malis & tribulationibus veſtris: & dixiſtis: || Nequaquam: ſed regem conſtitue || Sup. 8. 19.
ſuper nos. Nunc ergo ſtate coram Domino per tribus veſtras, & per familias.

20. Et applicuit Samuel omnes tribus Iſrael, & cecidit ſors tribus Beniamin.

21. Et applicuit tribum Beniamin & cognationes ejus, & cecidit cognatio Metri, & pervenit uſque ad Saul filium Cis. Quæſierunt ergo eum, & non eſt inventus.

22. Et conſuluerunt poſt hæc Dominum, utrumnam venturus eſſet illuc. Reſponditque Dominus: Ecce abſconditus eſt domi.

23. Cucurrerunt itaque & tulerunt eum inde: ſtetitque in medio populi, & altior fuit univerſo populo ab humero & ſurſum.

24. Et ait Samuel ad omnem populum: Certè videtis quem elegit Dominus, quoniam non ſit ſimili illi in omni populo. Et clamavit omnis populus, & ait: Vivat Rex.

25. Locutus eſt autem Samuel ad populum legem regni, & ſcripſit in libro, & repoſuit coram Domino: & dimiſit Samuel omnem populum, ſingulos in domum ſuam.

26. Sed & Saul abiit in domum ſuam in Gabaa: & abiit cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda.

27. Filii verò Belial dixerunt: Num ſalvare nos poterit iſte? Et deſpexerunt eum, & non attulerunt ei munera: ille verò diſſimulabat ſe audire.

CAPUT XI.

Saul, irruente in ipſum Spiritu Domini, diviſiſque ſuis bobus, populum ad bellum convocat, vincitque Naas regem Ammonitarum, liberatis viris Jabes Galaad, & regnum ejus inſtauratur in Galgala.

1. ET factum eſt quaſi poſt menſem, Eodem
aſcendit Naas Ammonites, & pu- ann. 2909.
gnare cœpit adverſum Jabes Galaad. Di- Ant. Chr. 1095.
xeruntque omnes viri Jabes ad Naas: Habeto nos fœderatos, & ſerviemus tibi.

2. Et reſpondit ad eos Naas Ammonites:

In

Digitized by Google

In hoc feriam vobiſcum fœdus, ut eruam omnium veſtrûm oculos dextros, ponamque vos opprobrium in univerſo Iſrael.

3. Et dixerunt ad eum ſeniores Jabes: Concede nobis ſeptem dies, ut mittamus nuntios ad univerſos terminos Iſrael: & ſi non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te.

4. Venerunt ergo nuntii in Gabaa Saulis: & locuti ſunt verba hæc, audiente populo: & levavit omnis populus vocem ſuam, & flevit.

5. Et ecce Saul veniebat, ſequens boves de agro, & ait: Quid habet populus quòd plorat? Et narraverunt ei verba virorum Jabes.

6. Et inſilivit Spiritus Dñi in Saul, cùm audiſſet verba hæc, & iratus eſt furor ejus nimis.

7. Et aſſumens utrumque bovem, concidit in fruſta, miſitque in omnes terminos Iſrael per manum nuntiorum, dicens: Quicumque non exierit, & ſecutus fuerit Saul & Samuel, ſic fiet bobus ejus. Invaſit ergo timor Domini populum, & egreſſi ſunt quaſi vir unus.

8. Et recenſuit eos in Bezech: fueruntque filiorum Iſrael trecenta millia: virorum autem Juda triginta millia:

9. Et dixerunt nuntiis, qui venerant: Sic dicetis viris, qui ſunt in Jabes Galaad: Cras erit vobis ſalus, cùm incaluerit ſol. Venerunt ergo nuntii, & annuntiaverunt viris Jabes, qui lætati ſunt.

10. Et dixerunt: Manè exibimus ad vos: & facietis nobis omne quod placuerit vobis.

11. Et factum eſt, cùm dies craſtinus veniſſet, conſtituit Saul populum in tres partes: & ingreſſus eſt media caſtra in vigilia matutina & percuſſit Ammon uſque dum incaleſceret dies: reliqui autem diſperſi ſunt, itaut non relinquerentur in eis duo pariter.

Supr. 10. 7. 12. Et ait populus ad Samuelem: || Quis eſt iſte qui dixit: Saul num regnabit ſuper nos? Date viros, & interficiemus eos.

13. Et ait Saul: Non occidetur quiſquam in die hac, quia hodie fecit Dominus ſalutem in Iſrael.

14. Dixit autem Samuel ad populum: Venite, & eamus in Galgala, & innovemus ibi regnum.

15. Et perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala, & immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et lætatus eſt ibi Saul, & cuncti viri Iſrael nimis.

CAPUT XII.

Samuel populi judicio probatus innocens, Iſraelem ingratitudinis arguit, datis è cœlo ſignis, hortaturque ut Domino adhæreant, non ceſſans pro ipſis orare.

Eodem an. 2909. 1. Dixit autem Samuel ad univerſum Iſrael: Ecce audivi vocem veſtram, juxta omnia quæ locuti eſtis ad me, & conſtitui ſuper vos regem.

2. Et nunc rex graditur ante vos: ego autem ſenui, & incanui: porrò filii mei vobiſcum ſunt: itaque converſatus coram vobis ab adoleſcentia mea uſque ad hanc diem, ecce præſtò ſum.

|| Eccli. 46. 22. 3. || Loquimini de me coram Domino, & coram Chriſto ejus, utrùm bovem cujuſquam tulerim, aut aſinum: ſi quempiam calumniatus ſum, ſi oppreſſi aliquem, ſi de manu cujuſquam munus accepi: & contemnam illud hodie, reſtituamque vobis.

4. Et dixerunt: Non es calumniatus nos, neque oppreſſiſti, neque tuliſti de manu alicujus quippiam.

5. Dixitque ad eos: Teſtis eſt Dominus adverſum vos, & teſtis Chriſtus ejus in die hac, quia non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt: Teſtis.

6. Et ait Samuel ad populum: Dominus, qui fecit Moyſen & Aaron, & eduxit patres noſtros de terra Ægypti.

7. Nunc ergo ſtate, ut judicio contendam adverſum vos coram Domino, de omnibus miſericordiis Domini, quas fecit vobiſcum, & cum patribus veſtris:

8. || quo modo Jacob ingreſſus eſt in Ægyptum, & clamaverunt patres veſtri ad Dominum: & miſit Dominus Moyſen & Aaaron, & eduxit patres veſtros de Ægypto: & collocavit eos in loco hoc. *|| Gen. 46. 5.*

9. Qui obliti ſunt Domini Dei ſui, || & tradidit eos in manu Siſaræ magiſtri militiæ Haſor, & in manu Philiſthinorum, & in manu regis Moab, & pugnaverunt adverſum eos. *|| Judic. 4. 2.*

10. Poſteà autem clamaverunt ad Dominum, & dixerunt: Peccavimus, quia dereliquimus Dominum, & ſervivimus Baalim & Aſtaroth: nunc ergo erue nos de manu inimicorum noſtrorum, & ſerviemus tibi.

11. || Et miſit Dominus Jerobaal, & Badan *, & Jephte, & Samuel, & eruit vos de manu inimicorum veſtrorum per circuitum, & habitaſtis confidenter. *|| Judic. 6. 14. * Is qui Jair dicitur Judic. 9. 14.*

12. Videntes autem quod Naas rex filiorum Ammon veniſſet adverſum vos, dixiſtis mihi: || Nequaquam, ſed rex imperabit nobis: cùm Dominus Deus veſter regnaret in vobis. *|| Sup. 8. 19. & 10. 19.*

13. Nunc ergo præſtò eſt rex veſter, quem elegiſtis & petiſtis: ecce dedit vobis Dominus regem.

14. Si timueritis Dominum, & ſervieritis ei, & audieritis vocem ejus, & non exaſperaveritis os Domini: eritis & vos, & rex qui imperat vobis, ſequentes Dominum Deum veſtrum.

15. Si autem non audieritis vocem Domini, ſed exaſperaveritis ſermones ejus, erit manus Domini ſuper vos, & ſuper patres veſtros.

16. Sed & nunc ſtate, & videte rem iſtam grandem, quam facturus eſt Dominus in conſpectu veſtro.

17. Numquid non meſſis tritici eſt hodie? invocabo Dominum, & dabit voces & pluvias: & ſcietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vobis in conſpectu Domini, petentes ſuper vos regem.

18. Et clamavit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces & pluvias in illa die.

19. Et timuit omnis populus nimis Dominum & Samuelem, & dixit univerſus populus ad Samuelem: Ora pro ſervis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur. Addidimus enim univerſis peccatis noſtris malum, ut peteremus nobis regem.

20. Dixit autem Samuel ad populum: Nolite timere, vos feciſtis univerſum malum hoc: verumtamen nolite recedere à

tergo

tergo Domini, ſed ſervite Domino in omni corde veſtro.

21. Et nolite declinare poſt vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana ſunt.

22. Et non derelinquet Dominus populum ſuum propter nomen ſuum magnum: quia juravit Dominus facere vos ſibi populum.

23. Abſit autem à me hoc peccatum in Dominum, ut ceſſem orare pro vobis, & docebo vos viam bonam & rectam.

24. Igitur timete Dominum, & ſervite ei in veritate, & ex toto corde veſtro. Vidiſtis enim magnifica quæ in vobis geſſerit.

25. Quòd ſi perſeveraveritis in malitia: & vos & rex veſter pariter peribitis.

CAPUT XIII.

Victi à Saule Philiſthæi maximo apparatu adverſus Iſraelem armantur; territi Hebræi in antris latitant; & Saul quia non expectato Samuelis adventu obtulit holocauſtum, reprobatus à Domino dicitur: de cautela Philiſthæorum ut Iſraelitæ armis ſpoliarentur.

1. FIlius unius anni erat * Saul cùm regnare cœpiſſet, duobus autem annis † regnavit ſuper Iſrael.

* Id eſt, unius effluxerat annus poſt devictos à Samuele Philiſthæos, ut Docti quidam explicant. † Id eſt à jugo Philiſthinorum liber. Qui ab hoc ann. 2911. totum Iſrael gravi & diuturna ſervitute oppreſſerant.

2. Et elegit ſibi Saul tria millia de Iſrael: & erant cum Saul duo millia in Machmas, & in monte Bethel: mille autem cum Jonatha in Gabaa Beniamin. Porrò ceterum populum remiſit unumquemque in tabernacula ſua.

3. Et percuſſit Jonathas ſtationem Philiſthinorum, quæ erat in Gabaa. Quod cùm audiſſent Philiſthiim, Saul cecinit buccina in omni terra, dicens: Audiant Hebræi.

4. Et univerſus Iſrael audivit hujuſcemodi famam: Percuſſit Saul ſtationem Philiſthinorum: & erexit ſe Iſrael adverſus Philiſthiim. Clamavit ergo populus poſt Saul in Galgala.

5. Et Philiſthiim congregati ſunt ad præliandum contra Iſrael, triginta millia curruum, & ſex millia equitum, & reliquum vulgus, ſicut arena quæ eſt in littore maris plurima. Et aſcendentes caſtrametati ſunt in Machmas ad Orientem Bethaven.

6. Quod cùm vidiſſent viri Iſrael ſe in arcto poſitos, (afflictus enim erat populus) abſconderunt ſe in ſpeluncis, & in abditis, in petris quoque, & in antris, & in ciſternis.

7. Hebræi autem tranſierunt Jordanem in Terram Gad & Galaad. Cùmque adhuc eſſet Saul in Galgala, univerſus populus perterritus eſt, qui ſequebatur eum.

8. Et expectavit ſeptem diebus juxta placitum Samuelis, || & non venit Samuel in Galgala, dilapſuſque eſt populus ab eo. || Sup. 10. 8.

9. Ait ergo Saul: Afferte mihi holocauſtum, & pacifica. Et obtulit holocauſtum.

10. Cùmque compleſſet offerens holocauſtum, ecce Samuel veniebat: & egreſſus eſt Saul obviam ei ut ſalutaret eum.

11. Locutuſque eſt ad eum Samuel: Quid feciſti? Reſpondit Saul: Quia vidi quòd populus dilaberetur à me, & tu non veneras juxta placitos dies, porrò Philiſthiim congregati fuerant in Machmas,

12. dixi: Nunc deſcendent Philiſthiim ad me in Galgala, & faciem Domini non placavi. Neceſſitate compulſus, obtuli holocauſtum.

13. Dixitque Samuel ad Saul: || Stultè egiſti, nec cuſtodiſti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod ſi non feciſſes, jam nunc præparaſſet Dominus regnum tuum ſuper Iſrael in ſempiternum, || Infr. 15. 22.

14. ſed nequaquam regnum tuum ultrà conſurget. || Quæſivit Dominus ſibi virum juxta cor ſuum: & præcepit ei Dominus ut eſſet dux ſuper populum ſuum, eò quòd non ſervaveris quæ præcepit Dominus. || Act. 13. 22. Hæc autem de Davide dicta videntur eodem anno M. 2911. atque adeo annis 8. antequam naſceretur. Vid. Infr. 16. 1.

15. Surrexit autem Samuel, & aſcendit de Galgalis in Gabaa Beniamin. Et reliqui populi aſcenderunt poſt Saul obviam populo, qui expugnabant eos venientes de Galgala in Gabaa, in colle Beniamin. Et recenſuit Saul populum, qui inventi fuerant cū eo, quaſi ſexcentos viros.

16. Et Saul & Jonathas filius ejus, populuſque qui inventus fuerat cum eis, erat in Gabaa Beniamin: porrò Philiſthiim conſederant in Machmas.

17. Et egreſſi ſunt ad prædandum de caſtris Philiſthinorum tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam Ephra ad Terram Saul.

18. porrò alius ingrediebatur per viam Bethhoron: tertius autem verterat ſe ad iter termini imminentis valli Seboim contra deſertum.

19. Porrò faber ferrarius non inveniebatur in omni Terra Iſrael. Caverant enim Philiſthiim, ne fortè facerent Hebræi gladium aut lanceam.

20. Deſcendebat ergo omnis Iſrael ad Philiſthiim, ut exacueret unuſquiſque vomerem ſuum, & ligonem, & ſecurim, & ſarculum.

21. Retuſæ itaque erant acies vomerum, & ligonum, & tridentum, & ſecurium, uſque ad ſtimulum corrigendum.

22. Cùmque veniſſet dies prælii, non eſt inventus enſis & lancea in manu totius populi, qui erat cum Saule & Jonatha, excepto Saul & Jonatha filio ejus.

23. Egreſſa eſt autem ſtatio Philiſthiim, ut tranſcenderet in Machmas.

CAPUT XIV.

Jonathas Domino fidens, cum armigero ſuo Philiſthæos diſperſit; verùm poſt victoriam, melle guſtato, ob patris juramentum mortem comminatum, populi auxilio vix evaſit.

1. ET accidit quadam die ut diceret Jonathas filius Saul ad adoleſcentem armigerum ſuum: Veni, & tranſeamus ad ſtationem Philiſthinorum, quæ eſt trans locum illum. Patri autem ſuo hoc ipſum non indicavit.

2. Porrò Saul morabatur in extrema parte Gabaa, ſub malogranato, quæ erat in Magron: & erat populus cum eo quaſi ſexcentorum virorum.

3. Et Achias filius Achitob fratris Ichabod filii Phinees, || qui ortus fuerat ex Heli ſacerdote Domini in Silo, portabat ephod. Sed & populus ignorabat quò iſſet Jonathas. || Sup. 4. 21.

4. Erant autem inter aſcenſus, per quos nitebatur Jonathas tranſire ad ſtationem Philiſthinorum, eminentes petræ ex utraque parte, & quaſi in modum dentium ſcopuli

hinc

Digitized by Google

hinc & inde prærupti, nomen uni Boſes, & nomen alteri Sene:

5. unus ſcopulus prominens ad Aquilonem ex adverſo Machmas, & alter ad Meridiem contra Gabaa.

6. Dixit autem Jonathas ad adoleſcentem armigerum ſuum: Veni, tranſeamus ad ſtationem incircumciſorum horum, ſi fortè faciat Dominus pro nobis: quia non eſt Domino difficile ſalvare, vel in multis, vel in paucis.

7. Dixitque ei armiger ſuus: Fac omnia quæ placent animo tuo: perge quò cupis, & ero tecum ubicumque volueris.

8. Et ait Jonathas: Ecce nos tranſimus ad viros iſtos. Cùmque apparuerimus eis,

9. ſi taliter locuti fuerint ad nos, Manete donec veniamus ad vos: ſtemus in loco noſtro, nec aſcendamus ad eos.

10. Si autem dixerint: Aſcendite ad nos: aſcendamus, quia tradidit eos Dominus in manibus noſtris: hoc erit nobis ſignum.

11. Apparuit igitur uterque ſtationi Philiſthinorum: dixeruntque Philiſthiim: En Hebræi egrediuntur de cavernis, in quibus abſconditi fuerant.

12. Et locuti ſunt viri de ſtatione ad Jonatham, & ad armigerum ejus, dixeruntque: Aſcendite ad nos, & oſtendemus vobis rem. Et ait Jonathas ad armigerum
|| 1. Mac. 4. 30. ſuum: Aſcendamus, ſequere me: || tradidit enim Dominus eos in manus Iſrael.

13. Aſcendit autem Jonathas manibus & pedibus reptans, & armiger ejus poſt eum. Itaque alii cadebant ante Jonatham, alios armiger ejus interficiebat ſequens eum.

14. Et facta eſt plaga prima, qua percuſſit Jonathas & armiger ejus, quaſi viginti virorum, in media parte jugeri, quam par boum in die arare conſuevit.

15. Et factum eſt miraculum in caſtris, per agros: ſed & omnis populus ſtationis eorum, qui ierant ad prædandum, obſtupuit, & conturbata eſt terra: & accidit quaſi miraculum à Deo.

16. Et reſpexerunt ſpeculatores Saul, qui erant in Gabaa Beniamin, & ecce multitudo proſtrata, & huc illucque diffugiens.

17. Et ait Saul populo, qui erat cum eo: Requirite, & videte quis abierit ex nobis. Cùmque requiſiſſent, repertum eſt non adeſſe Jonatham, & armigerum ejus.

18. Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam Dei. (Erat enim ibi arca Dei in die illa cum filiis Iſrael.)

19. Cùmque loqueretur Saul ad ſacerdotem, tumultus magnus exortus eſt in caſtris Philiſthinorum: creſcebatque paulatim, & clariùs reſonabat. Et ait Saul ad ſacerdotem: Contrahe manum tuam.

20. Conclamavit ergo Saul, & omnis populus qui erat cum eo, & venerunt uſque ad locum certaminis: & ecce verſus fuerat gladius uniuſcujuſque ad proximum ſuum, & cædes magna nimis.

21. Sed & Hebræi qui fuerant cum Philiſthiim heri & nudiuſtertius, aſcenderantque cum eis in caſtris, reverſi ſunt ut eſſent cum Iſrael, qui erant cum Saul & Jonatha.

22. Omnes quoque Iſraelitæ qui ſe abſconderant in monte Ephraim, audientes quòd fugiſſent Philiſthæi, ſociaverunt ſe cum ſuis in prælio. Et erant cum Saul, quaſi decem millia virorum.

23. Et ſalvavit Dominus in die illa Iſrael. Pugna autem pervenit uſque ad Bethaven.

24. Et viri Iſrael ſociati ſunt ſibi in die illa: adjuravit autem Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem uſque ad veſperam, donec ulciſcar de inimicis meis. Et non manducavit univerſus populus panem:

25. omneque terræ vulgus venit in ſaltum, in quo erat mel ſuper faciem agri.

26. Ingreſſus eſt itaque populus ſaltum, & apparuit fluens mel, nulluſq; applicuit manum ad os ſuum. Timebat enim populus juramentum.

27. Porrò Jonathas non audierat cùm adjuraret pater ejus populum: extenditque ſummitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in favum mellis: & convertit manum ſuam ad os ſuum, & illuminati ſunt oculi ejus.

28. Reſpondenſque unus de populo, ait: Jurejurando conſtrinxit pater tuus populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem hodie, (defecerat autem populus.)

29. Dixitq; Jonathas: Turbavit pater meus terram: vidiſtis ipſi quia illuminati ſunt oculi mei, eò quòd guſtaverim paululum de melle iſto:

30. quantò magis ſi comediſſet populus de præda inimicorum ſuorum, quam reperit? nonne major plaga facta fuiſſet in Philiſthiim?

31. Percuſſerunt ergo in die illa Philiſthæos à Machmis uſque in Ahialon. Defatigatus eſt autem populus nimis:

32. & verſus ad prædam, tulit oves, & boves, & vitulos, & mactaverunt in terra: comeditque populus cum ſanguine.

33. Nuntiaverunt autem Sauli dicentes, quòd populus peccaſſet Domino, comedens cum ſanguine. Qui ait: Prævaricati eſtis: volvite ad me jam nunc ſaxum grande.

34. Et dixit Saul: Diſpergimini in vulgus: & dicite eis, ut adducat ad me unuſquiſque bovem ſuum & arietem, & occidite ſuper iſtud, & veſcimini, & non peccabitis Domino comedentes cum ſanguine. Adduxit itaque omnis populus unuſquiſque bovem in manu ſua uſque ad noctem: & occiderunt ibi.

35. Ædificavit autem Saul altare Dño; tuncque primùm cœpit ædificare altare Domino.

36. Et dixit Saul: Irruamus ſuper Philiſthæos nocte, & vaſtemus eos uſquedum illuceſcat manè, nec relinquamus ex eis virum. Dixitque populus: Omne quod bonum videtur in oculis tuis, fac. Et ait ſacerdos: Accedamus huc ad Deum.

37. Et conſuluit Saul Dominum: Num perſequar Philiſthiim? ſi trades eos in manus Iſrael? Et non reſpondit ei in die illa.

38. Dixitque Saul: Applicate huc univerſos angulos populi: & ſcitote, & videte, per quem acciderit peccatum hoc hodie.

39. Vivit Dominus ſalvator Iſrael, quia ſi per Jonatham filium meum factum eſt, abſque retractatione morietur. Ad quod nullus contradixit ei de omni populo.

40. Et ait ad univerſum Iſrael: Separamini vos in partem unam, & ego cum Jonatha filio meo ero in parte altera. Reſpon-

ditque populus ad Saul: Quod bonum videtur in oculis tuis, ſac.

41. Et dixit Saul ad Dominum Deum Iſrael: Domine Deus Iſrael da indicium: quid eſt quòd non reſponderis ſervo tuo hodie? Si in me, aut in Jonatha filio meo eſt iniquitas hæc, da oſtenſionem: aut ſi hæc iniquitas eſt in populo tuo, da ſanctitatem. Et deprehenſus eſt Jonathas & Saul, populus autem exivit.

42. Et aie Saul: Mittite ſortem inter me, & inter Jonathan filium meum. Et captus eſt Jonathas.

43. Dixit autem Saul ad Jonathan: Indica mihi quid feceris. Et indicavit ei Jonathas, & ait: Guſtans guſtavi in ſummitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce ego morior.

44. Et ait Saul: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris Jonatha.

45. Dixitque populus ad Saul: Ergone Jonathas morietur, qui fecit ſalutem hanc magnam in Iſrael? hoc nefas eſt: vivit Dominus, ſi ceciderit capillus de capite ejus in terram, quia cum Deo operatus eſt hodie. Liberavit ergo populus Jonathan, ut non moreretur.

46. Receſſitque Saul, nec perſecutus eſt Philiſthiim: porrò Philiſthiim abierũt in loca ſua.

47. Et Saul, confirmato * regno ſuper Iſrael, pugnabat per circuitum adversùm omnes inimicos ejus †, contra Moab, & filios Ammon, & Edom, & reges Soba, & Philiſthæos: & quocumque ſe verterat, ſuperabat.

48. Congregatoque exercitu, percuſſit Amalec *, & eruit Iſrael de manu vaſtatorum ejus.

49. Fuerunt autem filii Saul, Jonathas, & Jeſſui, & Melchiſua: & nomina duarum filiarum ejus, nomen primogenitæ Merob, & nomen minoris Michol.

50. Et nomen uxoris Saul, Achinoam filia Achimaas: & nomen principis militiæ ejus Abner, filius Ner, patruelis Saul.

51. Porrò Cis fuit pater Saul, & Ner pater Abner, filius Abiel.

52. Erat autem bellum potens adversùm Philiſthæos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem, & aptum ad prælium, ſociabat eum ſibi.

* Il eſt *quaſi denuò recuperato*. ſcilicet excuſſo al quatenus Philiſthæorum jugo. Unde colligere eſt prædicta bella aliquamdiu perduraſſe puta annos 10. ad annum uſque 2911. † in quibus debellandis aliquot iterum annos impendit. Puta ad annum uſque 2917. * Puta anno ſequenti 2930.

CAPUT XV.

Saul miſſus à Domino ad delendum funditus Amalec, Agag eorum regem multamque prædam reſervans, inobedientiæ arguitur, commendata obedientia, ideoque à regno rejicitur; interfectoque Agag, Saul reprobatus à Samuele lugetur.

1. ET dixit Samuel ad Saul: Me miſit Dominus, ut ungerem te in regem ſuper populum ejus Iſrael: nunc ergo audi voce Dñi:

2. Hæc dicit Dominus exercituum: Recenſui quæcumque fecit Amalec Iſrael, || quomodo reſtitit ei in via cùm aſcenderet de Ægypto.

|| Exod. 17. 8.

3. Nunc ergo vade, & percute Amalec, & demolire univerſa ejus: non parcas ei, & non concupiſcas ex rebus ipſius aliquid: ſed interfice à viro uſque ad mulierem, & parvulum atque lactentem, bovem & ovem, camelum & aſinum.

4. Præcepit itaque Saul populo, & recenſuit eos quaſi agnos: ducenta millia peditum, & decem millia virorum Juda.

5. Cùmque veniſſet Saul uſque ad civitatem Amalec, tetendit inſidias in torrente.

6. Dixitque Saul Cinæo: Abite, recedite, atque deſcendite ab Amalec: ne forte involvam te cum eo. Tu enim feciſti miſericordiam cum omnibus filiis Iſrael, cùm aſcenderent de Ægypto. Et receſſit Cinæus de medio Amalec.

7. Percuſſitque Saul Amalec, ab Hevila, donec venias ad Sur, quæ eſt è regione Ægypti.

8. Et apprehendit Agag regem Amalec vivum: omne autem vulgus interfecit in ore gladii.

9. Et pepercit Saul, & populus Agag, & optimis gregibus ovium & armentorum, & veſtibus & arietibus, & univerſis quæ pulchra erant, nec voluerunt diſperdere ea: quidquid verò vile fuit & reprobum, hoc demoliti ſunt.

10. Factum eſt autem verbum Domini ad Samuel, dicens:

11. Pœnitet me quòd conſtituerim Saul regem: quia dereliquit me, & verba mea opere non implevit. Contriſtatuſque eſt Samuel, & clamavit ad Dominum tota nocte.

12. Cùmque de nocte ſurrexiſſet Samuel, ut iret ad Saul manè, nuntiatum eſt Samueli, eò quòd veniſſet Saul in Carmelum, & erexiſſet ſibi fornicem triumphalem, & reverſus tranſiſſet, deſcendiſſetque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, & Saul offerebat holocauſtum Domino, de initiis prædarum, quæ attulerat ex Amalec.

13. Et cùm veniſſet Samuel ad Saul, dixit ei Saul: Benedictus tu Domino, implevi verbum Domini.

14. Dixitque Samuel: Et quæ eſt hæc vox gregum, quæ reſonat in auribus meis, & armentorum, quam ego audio?

15. Et ait Saul: De Amalec adduxerunt ea: pepercit enim populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo; reliqua verò occidimus.

16. Ait autem Samuel ad Saul: ſine me, & indicabo tibi quæ locutus ſit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere.

17. Et ait Samuel. Nonnè cùm parvulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es? unxitque te Dominus in regem ſuper Iſrael.

18. & miſit te Dominus in viam, & ait: Vade, & interfice peccatores Amalec, & pugnabis contra eos uſque ad internecionem eorum.

19. Quare ergo non audiſtis vocem Domini: ſed verſus ad prædam es, & feciſti malum in oculis Domini?

20. Et ait Saul ad Samuelem: Imò audivi vocem Domini, & ambulavi in via per quam miſit me Dominus, & adduxi Agag regem Amalec, & Amalec interfeci.

21. Tulit autem de præda populus oves & boves, primitias eorum quæ cæſa ſunt, ut immolet Domino Deo ſuo in Galgalis.

22. Et ait Samuel: || Numquid vult Dominus holocauſta & victimas, & non potiùs ut obediatur voci Domini? MELIOR eſt enim obedientia quàm victimæ: & auſcultare magis quàm offerre adipem arietum.

|| Sup. 13. 14. Eccle. 4. 17. Oſee 6. 6. Matth. 9. 13. & 12. 7.

23. Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare: & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere. Pro eo ergo quòd abjeciſti ſermonem Domini, abjecit te Dominus ne ſis rex.

24. Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi: quia prævaricatus ſum ſermonem Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum.

25. Sed nunc porta, quæſo peccatum meum, & revertere mecum, ut adorem Dominum.

26. Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia projeciſti ſermonem Domini, & projecit te Dominus ne ſis rex ſuper Iſrael.

27. Et converſus eſt Samuel ut abiret: ille autem apprehendit ſummitatem pallii ejus, quæ & ſciſſa eſt.

|| Infr. 28. 17.

28. Et ait ad eum Samuel: || Scidit Dominus regnum Iſrael à te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te.

29. Porrò Triumphator in Iſrael non parcet, & pœnitudine non flectetur: neque enim homo eſt ut agat pœnitentiam.

30. At ille ait: Peccavi: ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei, & coram Iſrael, & revertere mecum, ut adorem Dñm Deum tuũ.

31. Reverſus ergo Samuel ſecutus eſt Saulem: & adoravit Saul Dominum,

32. Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalec. Et oblatus eſt ei Agag pinguiſſimus, & tremens. Et dixit Agag: Siccine ſeparat amara mors?

33. Et ait Samuel: Sicut fecit abſque liberis mulieres gladius tuus, ſic abſque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in fruſtra concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis.

34. Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul verò aſcendit in domum ſuam in Gabaa.

35. Et non vidit Samuel utrà Saul uſque ad diem mortis ſuæ: verumtamen lugebat Samuel Saulem, quoniam Dominum pœnitebat quòd conſtituiſſet eum regem ſuper Iſrael.

CAPUT XVI.

Reprobato Saul, David inter fratres in regem ungitur, quo cithara pſallente coram Saule agitato ſpiritu malo, ille leviùs habebat.

Ann. M. circiter 2934. Ant. Chr. 1070. ætatis Davidis 15. cum Samuel qui tunc annũ agebat 85. per annos 3. defleviſſet Saulem.

1. DIxitque Dominus ad Samuelem: Uſquequò tu luges Saul, cùm ego projecerim eum ne regnet ſuper Iſrael? Imple cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Iſai Bethlehemitem: providi enim in filiis ejus mihi regem.

2. Et ait Samuel: Quo modo vadam? audiet enim Saul, & interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, & dices: Ad immolandum Domino veni.

3. Et vocabis Iſai ad victimam, & ego oſtendam tibi quid facias, & unges quemcumque monſtravero tibi.

4. Fecit ergo Samuel, ſicut locutus eſt ei Dominus. Venitque in Bethlehem, & admirati ſunt ſeniores civitatis, occurrentes ei, dixeruntque: Pacificuſne eſt ingreſſus tuus?

5. Et ait: Pacificus: ad immolandum Domino veni, ſanctificamini, & venite mecum ut immolem. Sanctificavit ergo Iſai & filios ejus, & vocavit eos ad ſacrificium.

6. Cùmque ingreſſi eſſent, vidit Eliab, & ait: Num coram Domino eſt Chriſtus ejus?

7. Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne reſpicias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ ejus: quoniam abjeci eum, nec juxta intuitum hominis ego judico: homo enim videt ea quæ parent, || Dominus autem intuetur cor. || Pſal. 6. 10.

8. Et vocavit Iſai Abinadab, & adduxit eum coram Samuele. Qui dixit: Nec hunc elegit Dominus.

9. Adduxit autem Iſai Samma, de quo ait: Etiam hunc non elegit Dominus.

10. Adduxit itaque Iſai ſeptem filios ſuos coram Samuelem: & ait Samuel ad Iſai: Non elegit Dominus ex iſtis.

11. Dixitque Samuel ad Iſai: Numquid jam completi ſunt filii? Qui reſpondit: Adhuc reliquus eſt parvulus, & paſcit oves. Et ait Samuel ad Iſai: Mitte, & adduc eum: nec enim diſcumbemus priùs quàm huc ille veniat.

12. Miſit ergo, & adduxit eum. Erat autem rufus, & pulcher aſpectu, decoraque facie. Et ait Dominus: Surge, unge eum, ipſe eſt enim.

13. Tulit ergo Samuel cornu olei, || & unxit eum in medio fratrum ejus: & directus eſt Spiritus Domini à die illa in David, & deinceps; ſurgenſque Samuel abiit in Ramatha. || 2. Reg. 77. Pſalm. 77. 70. & 88. 21. Act. 7. 46. & 13. 22.

14. Spiritus autem Domini receſſit à Saul, & exagitabat eum ſpiritus nequam, à Domino.

15. Dixeruntque ſervi Saul ad eum: Ecce ſpiritus Dei malus exagitat te.

16. Jubeat dominus noſter, & ſervi tui qui coram te ſunt, quærent hominem ſcientem pſallere cithara, ut quando arripuerit te ſpiritus Domini malus, pſallat manu ſua, & leviùs feras.

17. Et ait Saul ad ſervos ſuos: Providete ergo mihi aliquem benè pſallentem, & adducite eum ad me, Fortè an. ſequ. 2935.

18. Et reſpondens unus de pueris, ait: Ecce vidi filium Iſai Bethlehemitem ſcientem pſallere, & fortiſſimum robore, || & virum belliçoſum, & prudentem in verbis, & virum pulchrum: & Dominus eſt cum eo. || Infr. 25. 28.

19. Miſit ergo Saul nuntios ad Iſai, dicens: Mitte ad me David filiũ tuũ, qui eſt in paſcuis.

20. Tulit itaque Iſai aſinum plenum panibus, & lagenam vini, & hœdum de capris unum & miſit per manum David filii ſui Sauli.

21. Et venit David ad Saul, & ſtetit coram eo: at ille dilexit eum nimis, & factus eſt ejus armiger.

22. Miſitque Saul ad Iſai dicens: Stet David in conſpectu meo: invenit enim gratiam in oculis meis.

23. Igitur quandocumque ſpiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leviùs habebat. Recedebat enim ab eo ſpiritus malus.

CAPUT XVII.

Philiſthæis contra Iſraelum ad pugnam congregatis, Goliath gigantem in armis & fortitudine confidentem, inermis David occidit, præciſumque caput, diffuſis Philiſthæis, ad Saulem tulit.

Ann. M. circiter 2942. Ant. Chr. 1062. ætatis David. 23

1. COngregantes autem Philiſthiim agmina ſua in prælium, convenerunt in

Socho

Socho Judæ: & caſtrametati ſunt inter
Socho & Azeca, in finibus Dominum.
2. Porrò Saul & filii Iſrael congregati ve-
nerunt in Vallem terebinthi, & direxerunt
aciem ad pugnandum contra Philiſthiim.
3. Et Philiſthiim ſtabant ſuper montem
ex parte hac, & Iſrael ſtabat ſupra montem
ex altera parte: valliſque erat inter eos.
4. Et egreſſus eſt vir ſpurius de caſtris Phi-
liſthinorum, nomine Goliath, de Geth,
altitudinis ſex cubitorum & palmi:
5. & caſſis ærea ſuper caput ejus, & lorica
ſquamata induebatur: porrò pondus loricæ
ejus, quinque millia ſiclorum æris erat.
6. & ocras æreas habebat in cruribus:
& clypeus æreus tegebat humeros ejus.
7. Haſtile autem haſtæ ejus erat quaſi li-
ciatorium texentium: ipſum autem ferrum
haſtæ ejus ſexcentos ſiclos habebat ferri:
& armiger ejus antecedebat eum.
8. Stanſque clamabat adverſum phalangas
Iſrael, & dicebat eis: Quare veniſtis parati
ad prælium? Numquid ego non ſum Philiſthe-
us, & vos ſervi Saul? Eligite ex vobis virum,
& deſcendat ad ſingulare certamen.
9. Si quiverit pugnare mecum, & percuſ-
ſerit me, erimus vobis ſervi: ſi autem ego
prævaluero, & percuſſero eum, vos ſervi
eritis, & ſervietis nobis.
10. Et ajebat Philiſthæus: Ego exprobravi
agminibus Iſrael hodie: Date mihi virum,
& ineat mecum ſingulare certamen.
11. Audiens autem Saul, & omnes Iſrae-
litæ, ſermones Philiſthæi hujuſcemodi,
ſtupebant, & metuebant nimis.
12. David autem erat filius viri Ephra-
Sup. 16. 1. thæi, de quo ‖ ſuprà dictum eſt, de Be-
thlehem Juda, cui nomen erat Iſai, qui
habebat octo filios, & erat vir in diebus
Saul ſenex, & grandævus inter viros.
13. Abierunt autem tres filii ejus majo-
res poſt Saul in prælium: & nomina trium
filiorum ejus, qui perrexerunt ad bellum,
Eliab primogenitus, & ſecundus Abina-
dab, tertiuſque Samma.
14. David autem erat minimus. Tribus
ergo majoribus ſecutis Saulem,
15. abiit David, & reverſus eſt à Saul, ut
paſceret gregem patris ſui in Bethlehem.
16. Procedebat verò Philiſthæus manè &
veſpere, & ſtabat quadraginta diebus.
17. Dixit autem Iſai ad David filium ſuum:
Accipe fratribus tuis ephi polentæ, & decem
panes iſtos, & curre in caſtra ad fratres tuos,
18. & decem formellas caſei has deferes ad
tribunum: & fratres tuos viſitabis, ſi rectè
agant: & cum quibus ordinati ſunt, diſce.
19. Saul autem, & illi, & omnes filii
Iſrael in Valle terebinthi pugnabant adver-
ſum Philiſthiim.
20. Surrexit itaque David manè, & com-
mendavit gregem cuſtodi: & onuſtus abiit,
ſicut præceperat ei Iſai. Et venit ad locum
Magala, & ad exercitum, qui egreſſus ad
pugnam vociferatus erat in certamine.
21. Direxerat enim aciem Iſrael, ſed &
Philiſthiim ex adverſo fuerant præparati.
22. Derelinquens ergo David vaſa quæ attu-
lerat, ſub manu cuſtodis ad ſarcinas, cucurrit
ad locum certaminis, & interrogabat ſi
omnia rectè agerentur erga fratres ſuos.
23. Cùmque adhuc ille loqueretur eis,
apparuit vir ille ſpurius aſcendens, Go-
liath nomine, Philiſthæus, de Geth, de
caſtris Philiſthinorum; & loquente eo hæc
eadem verba audivit David.
24. Omnes autem Iſraelitæ, cùm vidiſ-
ſent virum, fugerunt à facie ejus, timen-
tes eum valdè.
25. Et dixit unuſquiſpiam de Iſrael: Num
vidiſtis virum hunc qui aſcendit? ad expro-
brandum enim Iſraeli aſcendit. Virum ergo
qui percuſſerit eum, ditabit rex divitiis ma-
gnis, & filiam ſuam dabit ei, & domum pa-
tris ejus faciet abſque tributo in Iſrael.
26. Et ait David ad viros qui ſtabant ſecum,
dicens: Quid dabitur viro, qui percuſſerit
Philiſthæum hunc, & tulerit opprobrium de
Iſrael? quis enim eſt hic Philiſthæus incir-
cumciſus, qui exprobravit acies Dei viventis?
27. Referebat autem ei populus eum-
dem ſermonem, dicens: Hæc dabuntur
viro, qui percuſſerit eum.
28. Quod cùm audiſſet Eliab frater ejus ma-
jor, loquente eo cum aliis, iratus eſt contra Da-
vid, & ait: Quare veniſti, & quare dereliqui-

ſti pauculas oves illas in deſerto? ego novi ſuperbiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia ut videres prælium, deſcendiſti.

29. Et dixit David: Quid feci? numquid non verbum eſt?

30. Et declinavit paululum ab eo ad alium: dixitque eumdem ſermonem. Et reſpondit ei populus verbum ſicut priùs.

31. Audita ſunt autem verba, quæ locutus eſt David, & annuntiata in conſpectu Saul.

32. Ad quem cùm fuiſſet adductus, locutus eſt ei: Non concidat cor cujuſquam in eo: ego ſervus tuus vadam, & pugnabo adverſus Philiſthæum.

33. Et ait Saul ad David: Non vales reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare adverſus eum, quia puer es, hic autem vir bellator eſt ab adoleſcentia ſua.

|| Eccli. 47. 5.

34. Dixitque David ad Saul: || Paſcebat ſervus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel urſus, & tollebat arietem de medio gregis:

35. & perſequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum: & illi conſurgebant adverſum me, & apprehendebam mentum eorum, & ſuffocabam, interficiebamque eos.

36. Nam & leonem, & urſum interfeci ego ſervus tuus: erit igitur & Philiſthæus hic incircumciſus, quaſi unus ex eis. Nunc vadam, & auferam opprobrium populi: quoniam quis eſt iſte Philiſthæus incircumciſus, qui auſus eſt maledicere exercitui Dei viventis?

37. Et ait David: Dominus qui eripuit me de manu leonis, & de manu urſi, ipſe me liberabit de manu Philiſthæi hujus. Dixit autem Saul ad David: Vade, & Dominus tecum ſit.

38. Et induit Saul David veſtimentis ſuis, & impoſuit galeam æream ſuper caput ejus, & veſtivit eum lorica.

39. Accinctus ergo David gladio ejus ſuper veſtem ſuam, cœpit tentare ſi armatus poſſet incedere: non enim habebat conſuetudinem. Dixitque David ad Saul: Non poſſum ſic incedere, quia non uſum habeo. Et depoſuit ea,

40. & tulit baculum ſuum, quem ſemper habebat in manibus: & elegit ſibi quinque limpidiſſimos lapides de torrente, & miſit eos in peram paſtoralem, quam habebat ſecum, & fundam manu tulit: & proceſſit adverſum Philiſthæum.

41. Ibat autem Philiſthæus incedens, & appropinquans adverſum David, & armiger ejus ante eum.

42. Cùmque inſpexiſſet Philiſthæus, & vidiſſet David, deſpexit eum. Erat enim adoleſcens; rufus, & pulcher aſpectu.

43. Et dixit Philiſthæus ad David: Numquid ego canis ſum, quòd tu venis ad me cum baculo? Et maledixit Philiſthæus David in diis ſuis:

44. Dixitque ad David: Veni ad me, & dabo carnes tuas volatilibus cœli & beſtiis terræ.

45. Dixit autem David ad Philiſthæum: Tu venis ad me cum gladio & haſta, & clypeo: ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Iſrael, quibus exprobraſti

46. hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te: & dabo cadavera caſtrorum Philiſthiim hodie volatilibus cœli, & beſtiis terræ: ut ſciat omnis terra, quia eſt Deus in Iſrael,

47. & noverit univerſa eccleſia hæc, quia non in gladio, nec in haſta ſalvat Dominus: ipſius enim eſt bellum, & tradet vos in manus noſtras.

48. Cùm ergo ſurrexiſſet Philiſthæus, & veniret, & appropinquaret contra David, feſtinavit David, & cucurrit ad pugnam ex adverſo Philiſthæi.

49. Et miſit manum ſuam in peram, tulitque unum lapidem, & funda jecit, & circumducens percuſſit Philiſthæum in fronte: & infixus eſt lapis in fronte ejus, & cecidit in faciem ſuam ſuper terram.

50. || Prævaluitque David adverſum Philiſthæum in funda & lapide, percuſſumque Philiſthæum interfecit. Cùmque gladium non haberet in manu David, || Eccli. 47. 4. 1. Mach. 4. 30.

51. cucurrit, & ſtetit ſuper Philiſthæum, & tulit gladium ejus, & eduxit eum de vagina ſua: & interfecit eum, præciditque caput ejus: Videntes autem Philiſthiim, quòd mortuus eſſet fortiſſimus eorum, fugerunt.

52. Et conſurgentes viri Iſrael & Juda vociferati ſunt, & perſecuti ſunt Philiſthæos uſque dum venirent in vallem, & uſque ad portas Accaron, cecideruntque vulnerati de Philiſthiim in via Saraim, & uſque ad Geth, & uſque ad Accaron.

53. Et revertentes filii Iſrael poſtquam perſecuti fuerant Philiſthæos, invaſerunt caſtra eorum.

54. Aſſumens autem David caput Philiſthæi, attulit illud in Jeruſalem: arma verò ejus poſuit in tabernaculo ſuo.

55. Eo autem tempore, quo viderat Saul David egredientem contra Philiſthæum, ait ad Abner principem militiæ: De qua ſtirpe deſcendit hic adoleſcens, Abner? Dixitque Abner: Vivit anima tua, rex, ſi novi*.

56. Et ait rex: Interroga tu, cujus filius ſit iſte puer.

57. Cùmque regreſſus eſſet David, percuſſo Philiſthæo, tulit eum Abner, & introduxit coram Saule, caput Philiſthæi habentem in manu.

58. Et ait ad eum Saul: De qua progenie es, ò adoleſcens? Dixitque David: Filius ſervi tui Iſai Bethlehemitæ ego ſum.

*. Inde patet, id factum aliquot poſt annis quàm aulam deſeruiſſet David; idque ob auctam in eo ætatem, immutato vultu, ut in pubeſcentibus præſertim evenire ſolet. Huic ergo ſpatio 7. annos adſcripſimus

CAPUT XVIII.

Inito David cum Jonatha fœdere, Saul audita ſui & David comparatione, malo ſpiritu agitatus nititur David configere; & Merob filiam, quam erat David pollicitus, tradit alteri: Michol verò juniorem callidè mediantibus centum præputiis Philiſthæorum deſpondet David in uxorem.

Eodem ann. 2942.

1. ET factum eſt cùm compleſſet loqui ad Saul: anima Jonathæ conglutinata eſt animæ David, & dilexit eum Jonathas quaſi animam ſuam.

2. Tulitque eum Saul in die illa, & non conceſſit ei ut reverteretur in domo patris ſui.

3. Inierunt autem David & Jonathas fœdus: diligebat enim eum quaſi animam ſuam.

4. Nam expoliavit ſe Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua veſtimenta ſua, uſque ad gladium & arcum ſuum, & uſque ad balteum.

5. Egrediebatur quoque David ad omnia quæcumque miſiſſet eum Saul, & prudenter ſe agebat: poſuitque eum Saul ſuper viros belli, & acceptus erat in oculis univerſi populi, maximeque in conſpectu famulorum Saul.

6. Porrò cùm reverteretur percuſſo Philiſthæo David, egreſſæ ſunt mulieres de univerſis urbibus Iſrael, cantantes, choroſque ducentes in occurſum Saul regis, in tympanis lætitiæ, & in ſiſtris.

7. Et præcinebant mulieres ludentes, atque dicentes: || Percuſſit Saul mille, & David decem millia.

|| Eccli. 47. 7.

8. Iratus eſt autem Saul nimis, & diſplicuit in oculis ejus ſermo iſte: dixitque: Dederunt David decem millia, & mihi mille dederunt: quid ei ſupereſt, niſi ſolum regnum?

9. Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat David à die illa, & deinceps.

10. Poſt diem autem alteram, invaſit ſpiritus Dei malus Saul, & prophetabat in medio domus ſuæ: David autem pſallebat manu ſua, ſicut per ſingulos dies. Tenebatque Saul lanceam,

11. & miſit eam, putans quòd configere poſſet David cum pariete: & declinavit David à facie ejus ſecundò.

12. Et timuit Saul David, eò quòd Dominus eſſet cum eo, & à ſe receſſiſſet.

13. Amovit ergo eum Saul à ſe, & fecit eum tribunum ſuper mille viros: & egrediebatur, & intrabat in conſpectu populi.

14. In omnibus quoque viis ſuis David prudenter agebat, & Dominus || erat cum eo.

|| Sup. 16. 13.

15. Vidit itaque Saul quòd prudens eſſet nimis, & cœpit cavere eum.

16. Omnis autem Iſrael & Juda diligebat David: ipſe enim ingrediebatur & egrediebatur ante eos.

17. Dixitque * Saul ad David, Ecce filia mea major Merob, ipſam dabo tibi uxorem: tantummodò eſto vir fortis, & || præliare bella Domini. Saul autem reputabat, dicens: Non ſit manus mea in eum, ſed ſit ſuper eum manus Philiſthinorum.

* Anno ſeq. 2944. || Infr. 25. 28.

18. Ait antem David ad Saul: Quis ego ſum, aut quæ eſt vita mea, aut cognatio patris mei in Iſrael, ut fiam gener regis?

19. Factum eſt autem tempus, cùm deberet dari Merob filia Saul David, data eſt Hadrieli Molathitæ uxor.

20. Dilexit autem David Michol filia Saul altera. Et nuntiatum eſt Saul, & placuit ei.

21. Dixitque Saul: Dabo eam illi, ut fiat ei in ſcandalum, & ſit ſuper eum manus Philiſthinorum. Dixitque Saul ad David: in duabus rebus gener meus eris hodie.

22. Et mandavit Saul ſervis ſuis: Loquimini ad David clàm me, dicentes: Ecce places regi, & omnes ſervi ejus diligunt te. Nunc ergo eſto gener regis.

23. Et locuti ſunt ſervi Saul in auribus David omnia verba hæc. Et ait David: Num parùm videtur vobis, generum eſſe regis? Ego autem ſum vir pauper & tenuis.

24. Et renuntiaverunt ſervi Saul, dicentes: Hujuſcemodi verba locutus eſt David.

25. Dixit autem Saul: Sic loquimini ad David: Non habet rex ſponſalia neceſſe; niſi tantùm centum præputia Philiſthinorum, ut fiat ultio de inimicis regis. Porrò Saul cogitabat tradere David in manus Philiſthinorum.

26. Cùmque renuntiaſſent ſervi ejus David, verba quæ dixerat Saul, placuit ſermo in oculis David, ut fieret gener regis.

27. Et poſt paucos dies ſurgens David, abiit cum viris, qui ſub eo erant. Et percuſſit ex Philiſthiim ducentos viros, & attulit eorum præputia, & annumeravit ea regi, ut eſſet gener ejus. Dedit itaque Saul ei Michol filiam ſuam uxorem.

28. Et vidit Saul, & intellexit quòd Dñs eſſet cum David. Michol autē filia Saul diligebat eū.

29. Et Saul magis cœpit timere David: factuſque eſt Saul inimicus David cunctis diebus.

30. Et egreſſi ſunt principes Philiſthinorum. A principio autem egreſſionis eorum, || prudentiùs ſe gerebat David quàm omnes ſervi Saul, & celebre factum eſt nomen ejus nimis.

|| Sup. 14.

CAPUT XIX.

Saul David occidere volens, voce Jonathæ placatur: quem coram ſe citharizantem iterùm transfigere tentat, & fugientem induſtria Michol in Najoth apud Samuelem perſecutus, poſt ternos nuntios prophetantes etiam ipſe prophetat.

1. LOcutus eſt autem Saul ad Jonatham filium ſuum, & ad omnes ſervos ſuos, ut occiderent David. Porrò Jonathas filius Saul diligebat David valdè.

2. Et indicavit Jonathas David, dicens, Quærit Saul pater meus occidere te: quapropter obſerva te, quæſo, manè, & manebis clàm, & abſconderis.

3. Ego autem egrediens ſtabo juxta patrem meum, in agro ubicumque fueris: & ego loquar de te ad patrem meum: & quodcumque videro, nuntiabo tibi.

4. Locutus eſt ergo Jonathas de David bona ad Saul patrem ſuum: dixitque ad eum: Ne pecces rex in ſervum tuum David, quia non peccavit tibi, & opera ejus bona ſunt tibi valdè.

5. Et poſuit animam ſuam in manu ſua: & percuſſit Philiſthæum, & fecit Dominus ſalutem magnam univerſo Iſraeli: vidiſti, & lætatus es. Quare ergo peccas in ſanguine innoxio, interficiens David, qui eſt abſque culpa?

6. Quod cùm audiſſet Saul, placatus voce Jonathæ, juravit: Vivit Dñs, quia non occidetur.

7. Vocavit itaque Jonathas David, & indicavit ei omnia verba hæc: & introduxit Jonathas David ad Saul, & fuit ante eum, ſicut fuerat heri & nudiuſtertius.

8. * Motum eſt autem rurſum bellum: & egreſſus David, pugnavit adverſum Philiſthiim: percuſſitque eos plaga magna, & fugerunt à facie ejus.

* Puta an. ſeq. 2945.

9. Et factus eſt ſpiritus Domini malus in Saul. Sedebat autem in domo ſua, & tenebat

lane eam: porrò David pſallebat manu ſua.

10. Niſuſque eſt Saul configere David lancea in pariete, & declinavit David à facie Saul: lancea autem caſſo vulnere perlata eſt in parietem, & David fugit, & ſalvatus eſt nocte illa.

11. Miſit ergo Saul ſatellites ſuos in domum David, ut cuſtodirent eum, & interficeretur manè. Quod cùm annuntiaſſet David Michol uxor ſua, dicens: Niſi ſalvaveris te nocte hac, cras morieris:

12. depoſuit eum per feneſtram. Porrò ille abiit & aufugit, atque ſalvatus eſt.

13. Tulit autem Michol ſtatuam, & poſuit eam ſuper lectum, & pellem piloſam caprarum poſuit ad caput ejus, & operuit eam veſtimentis.

14. Miſit autem Saul apparitores qui raperent David, & reſponſum eſt quòd ægrotaret.

15. Rurſumque miſit Saul nuntios ut viderent David, dicens: Afferte eum ad me in lecto, ut occidatur.

16. Cùmque veniſſent nuntii, inventum eſt ſimulacrum ſuper lectum, & pellis caprarum ad caput ejus.

17. Dixitque Saul ad Michol: Quare ſic illuſiſti mihi, & dimiſiſti inimicum meum ut fugeret? Et reſpondit Michol ad Saul: Quia ipſe locutus eſt mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te.

18. David autem fugiens, ſalvatus eſt, & venit ad Samuel in Ramatha, & nuntiavit ei omnia quæ fecerat ſibi Saul; & abierunt ipſe & Samuel, & morati ſunt in Najoth.

19. Nuntiatum eſt autem Sauli à dicentibus: Ecce David in Najoth in Ramatha.

20. Miſit ergo Saul lictores, ut raperent David: qui cùm vidiſſent cuneum Prophetarum vaticinantium, & Samuelem ſtantem ſuper eos, factus eſt etiam Spiritus Domini in illis, & prophetare cœperunt etiam ipſi.

21. Quod cùm nuntiatum eſſet Sauli, miſit & alios nuntios: prophetaverunt autem & illi: Et rurſum miſit Saul tertios nuntios: qui & ipſi prophetaverunt, & iratus iracundia Saul,

22. abiit etiam ipſe in Ramatha, & venit uſque ad ciſternam magnam, quæ eſt in Socho, & interrogavit, & dixit: in quo loco ſunt Samuel & David? Dictumque eſt ei: Ecce in Najoth ſunt in Ramatha.

23. Et abiit in Najoth in Ramatha, & factus eſt etiam ſuper eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat uſque dum veniret in Najoth in Ramatha.

24. Et expoliavit etiam ipſe ſe veſtimentis ſuis, & prophetavit cum ceteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa & nocte. Unde & exivit proverbium:
‖ Num & Saul inter prophetas? ‖ Sup. 10. 12.

CAPUT XX.

Jonathas poſt repetitum cum David fœdus, ipſum cum patre reconciliare fruſtra conatur; illum tamen è manibus ejus trium ſagittarum ſigno liberat.

1. Fugit autem David de Najoth, quæ eſt in Ramatha, veniensq; locutus eſt coram Jonatha: Quid feci? quæ eſt iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum, quia quærit animam meam? Eodem ann. 2944. Ant. Chr. 1060.

2. Qui dixit ei: Abſit, non morieris neque enim faciet pater meus quidquam grande vel parvum, niſi priùs indicaverit mihi: hunc ergo celavit me pater meus ſermonem tantummodò? nequaquam erit iſtud.

3. Et juravit rurſum David. Et ille ait: Scit profectò pater tuus quia inveni gratiam in oculis tuis, & dicet: Neſciat hoc Jonathas, ne fortè triſtetur. Quinimò vivit Dominus, & vivit anima tua, quia uno tantùm (ut ita dicam) gradu, ego morſque dividimur.

4. Et ait Jonathas ad David: Quodcumque dixerit mihi anima tua, faciam tibi.

5. Dixit autem David ad Jonathan: Ecce calendæ ſunt craſtino, & ego ex more ſedere ſoleo juxta regem ad veſcendum: dimitte ergo me ut abſcondar in agro uſque ad veſperam diei tertiæ.

6. Si reſpiciens requiſierit me pater tuus, reſpondebis ei: Rogavit me David, ut iret celeriter in Bethlehem ‖ civitatem ‖ Luc. 24.
ſuam: quia victimæ ſolemnes ibi ſunt univerſis contribulibus ſuis.

7. Si dixerit, Benè: pax erit ſervo tuo. Si autem fuerit iratus, ſcito quia completa eſt malitia ejus.

8. Fac

Digitized by Google

8. Fac ergo miſericordiam in ſervum tuum: quia fœdus Domini me famulum tuum tecum inire feciſti. Si autem eſt iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.

9. Et ait Jonathas: Abſit hoc à te: neque enim fieri poteſt, ut ſi certè cognovero completam eſſe patris mei malitiam contra te, non annuntiem tibi.

10. Reſponditque David ad Jonathan: Quis renuntiabit mihi, ſi quid fortè reſponderit tibi pater tuus durè de me?

11. Et ait Jonathas ad David: Veni, & egrediamur foras in agrum. Cùmque exiſſent ambo in agrum,

12. ait Jonathas ad David: Domine Deus Iſrael, ſi inveſtigavero ſententiam patris mei craſtino vel perendie: & aliquid boni fuerit ſuper David, & non ſtatim miſero ad te, & notum tibi fecero,

13. hæc faciat Dominus Jonathæ, & hæc addat. Si autem perſeveraverit patris mei malitia adverſum te, revelabo aurem tuam, & dimittam te, ut vadas in pace, & ſit Dominus tecum, ſicut fuit cum patre meo.

14. Et ſi vixero, facies mihi miſericordiam Domini: ſi verò mortuus fuero,

15. non auferes miſericordiam tuam à domo mea uſq; in ſempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos David, unũquemque de terra: auferat Jonathan de domo ſua, & requirat Dominus de manu inimicorum David.

16. Pepigit ergo Jonathas fœdus cum domo David: & requiſivit Dominus de manu inimicorum David.

17. Et addidit Jonathas dejerare David, eò quòd diligeret illum: ſicut enim animam ſuam, ita diligebat eum.

18. Dixitque ad eum Jonathas: Cras calendæ ſunt, & requireris:

19. requiretur enim ſeſſio tua uſque perendie. Deſcendes ergo feſtinus, & venies in locum ubi celandus es in die qua operari licet, & ſedebis juxta lapidem, cui nomen eſt Ezel.

20. Et ego tres ſagittas mittam juxta eum, & jaciam quaſi exercens me ad ſignum.

21. Mittam quoque & puerum, dicens ei: Vade, & affer mihi ſagittas.

22. Si dixero puero: Ecce ſagittæ intra te ſunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi eſt, & nihil eſt mali, vivit Dominus. Si autem ſic locutus fuero puero: Ecce ſagittæ ultra te ſunt: vade in pace, quia dimiſit te Dominus.

23. De verbo autem quod locuti ſumus ego & tu, ſit Dominus inter me & te uſque in ſempiternum.

24. Abſconditus eſt ergo David in agro, & venerunt calendæ, & ſedit rex ad comedendum panem.

25. Cùmque ſediſſet rex ſuper cathedram ſuam (ſecundùm conſuetudinem) quæ erat juxta parietem, ſurrexit Jonathas, & ſedit Abner ex latere Saul, vacuuſque apparuit locus David.

26. Et non eſt locutus Saul quidquam in die illa: cogitabat enim quòd fortè eveniſſet ei, ut non eſſet mundus, nec purificatus.

27. Cùmque illuxiſſet dies ſecunda poſt calendas, rurſus apparuit vacuus locus David. Dixitque Saul ad Jonathan filium ſuum: Cur non venit filius Iſai, nec heri, nec hodie, ad veſcendum?

28. Reſponditque Jonathas Sauli: Rogavit me obnixè, ut iret in Bethlehem,

29. & ait: Dimitte me, quoniam ſacrificium ſolemne eſt in civitate, unus de fratribus meis acceſſivit me: nunc ergo ſi inveni gratiam in oculis tuis, vadam citò, & videbo fratres meos. Ob hanc cauſam non venit ad menſam regis.

30. Iratus autem Saul adverſum Jonathan, dixit ei: Fili mulieris virum ultrò rapientis, numquid ignoro quia diligis filium Iſai, in confuſionem tuam, & in confuſionem ignominioſæ matris tuæ?

31. Omnibus enim diebus, quibus filius Iſai vixerit ſuper terram, non ſtabilieris tu, neque regnum tuum. Itaque jam nunc mitte, & adduc eum ad me: quia filius mortis eſt.

32. Reſpondens autem Jonathas Sauli patri ſuo, ait: Quare morietur? quid fecit?

33. Et arripuit Saul lanceam ut percuteret eum. Et intellexit Jonathas quòd definitum eſſet à patre ſuo, ut interficeret David.

34. Surrexit ergo Jonathas à menſa in ira furoris, & non comedit in die calendarum ſecunda panem. Contriſtatus eſt enim ſuper David, eò quòd confudiſſet eum pater ſuus.

35. Cùmque illuxiſſet manè, venit Jonathas in agrum juxta placitum David, & puer parvulus cum eo,

36. & ait ad puerum ſuum: Vade, & affer mihi ſagittas, quas ego jacio. Cùmque puer cucurriſſet, jecit aliam ſagittam trans puerum.

37. Venit itaque puer ad locum jaculi, quod miſerat Jonathas: & clamavit Jonathas poſt tergum pueri, & ait: Ecce ibi eſt ſagitta porrò ultra te.

38. Clamavitque iterùm Jonathas poſt tergum pueri, dicens: Feſtina velociter, ne ſteteris. Collegit autem puer Jonathæ ſagittas, & attulit ad dominum ſuum.

39. & quid ageretur, penitùs ignorabat: tantùmodò enim Jonathas & David rem noverant.

40. Dedit ergo Jonathas arma ſuo puero, & dixit ei: Vade, & defer in civitatem.

41. Cùmque abiiſſet puer, ſurrexit David de loco, qui vergebat ad Auſtrum, & cadens pronus in terram adoravit tertiò: & oſculantes ſe alterutrum, fleverunt pariter, David autem ampliùs.

42. Dixit ergo Jonathas ad David: Vade in pace: quæcumque juravimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus ſit inter me & te, & inter ſemen meum & ſemen tuum uſque in ſempiternum.

43. Et ſurrexit David, & abiit: ſed & Jonathas ingreſſus eſt civitatem.

CAPUT XXI.

Profugus David in Nobe, fame compulſus panes ſanctificatos comedit datos ab Achimelech coram Doeg Idumæo; & Goliath gladio accepto, apud Achis regem Geth dementiam præ timore ſimulat.

1. VEnit autem David in Nobe ad Achimelech ſacerdotem: & obſtupuit Achimelech, eò quòd veniſſet David. Et di- Eodem ann. 2944.

Digitized by Google

xit ei: Quare tu ſolus, & nullus eſt tecum?

2. Et ait David ad Achimelech ſacerdotem: Rex præcepit mihi ſermonem, & dixit: Nemo ſciat rem, propter quam miſſus es à me, & cujuſmodi præcepta tibi dederim: nam & pueris condixi in illum & illum locum.

3. Nunc ergo ſi quid habes ad manum, vel quinq; panes, da mihi, aut quidquid inveneris.

4. Et reſpondens ſacerdos ad David, ait illi: Non habeo laicos panes ad manum, ſed tantum panem ſanctum: ſi mundi ſunt pueri, maximè à mulieribus?

5. Et reſpondit David ſacerdoti, & dixit ei: Equidem, ſi de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri & nudiuſtertius, quando egrediebamur, & fuerunt vaſa puerorum ſancta. Porrò via hæc polluta eſt, ſed & ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis.

‖ *Matt. 12. 3. & 4.* 6. ‖ Dedit ergo ei ſacerdos ſanctificatum panem. Neque enim erat ibi panis, niſi tantùm panes propoſitionis, qui ſublati fuerant à facie Domini, ut ponerentur panes calidi.

7. Erat autem ibi vir quidam de ſervis Saul, in die illa, intus in tabernaculo Domini; & nomen ejus Doeg Idumæus, potentiſſimus paſtorum Saul.

8. Dixit autem David ad Achimelech: Si habes hìc ad manum haſtam, aut gladium? quia gladium meum, & arma mea non tuli mecum: ſermo enim regis urgebat.

9. Et dixit ſacerdos: Ecce hìc gladius Goliath Philiſthæi, quem percuſſiſti in Valle terebinthi, eſt involutus pallio poſt ephod: ſi iſtum vis tollere, tolle. Neque enim hìc eſt alius abſque eo. Et ait David: Non eſt huic alter ſimilis, da mihi eum.

10. Surrexit itaque David, & fugit in die illa à facie Saul: & venit ad Achis regem Geth:

11. dixeruntque ſervi Achis ad eum cum vidiſſent David: numquid non iſte eſt David rex terræ? nonnè huic cantabant per

‖ *Sup. 18. 7. Eccli. 47.* choros, dicentes: ‖ Percuſſit Saul mille, & David decem millia?

12. Poſuit autem David ſermones iſtos in corde ſuo, & extimuit valdè à facie Achis regis Geth.

13. Et immutavit os ſuum coram eis, & collabebatur inter manus eorum, & impingebat in oſtia portæ, defluebantque ſalivæ ejus in barbam.

14. Et ait Achis ad ſervos ſuos: Vidiſtis hominem inſanum: quare adduxiſtis eum ad me?

15. An deſunt nobis furioſi, quòd introduxiſtis iſtum, ut fureret me præſente? hiccine ingredietur domum meam?

CAPUT XXII.

David cum plurimis ad ſe in ſpeluncam Odollam ſuſceptis, inde ad regem Moab proficiſcitur, unde conſilio Gad prophetæ in terram Juda revertitur. Saul verò omnes ſacerdotes Nobe, præter Abiathar qui ad David confugit, per Doeg Idumæam juſſit interimi.

Eodem ann. 2944. 1. ABiit ergo David inde, & fugit in ſpeluncam Odollam. Quod cùm audiſſent fratres ejus, & omnis domus patris ejus, deſcenderunt ad eum illuc.

2. Et convenerunt ad eum omnes, qui erant in anguſtia conſtituti, & oppreſſi ære alieno, & amaro animo: & factus eſt eorum princeps, fueruntque cum eo quaſi quadringenti viri.

3. Et profectus eſt David inde in Maſpha, quæ eſt Moab: & dixit ad regem Moab: Maneat, oro, pater meus & mater mea vobiſcum, donec ſciam quid faciat mihi Deus.

4. Et reliquit eos ante faciem regis Moab: manſeruntque apud eum cunctis diebus, quibus David fuit in præſidio.

5. Dixitque Gad Propheta ad David: Noli manere in præſidio, proficiſcere, & vade in Terram Juda. Et profectus eſt David, & venit in ſaltum Haret.

6. Et audivit Saul quòd apparuiſſet David, & viri qui erant cum eo. Saul autem cùm maneret in Gabaa, & eſſet in nemore, quod eſt in Rama, haſtam manu tenens, cunctique ſervi ejus circumſtarent eum,

7. ait ad ſervos ſuos qui aſſiſtebant ei: Audite nunc filii Jemini: numquid omnibus vobis dabit filius Iſai agros & vineas, & univerſos vos faciet tribunos, & centuriones:

8. quoniam conjuraſtis omnes adverſum me, & non eſt qui mihi renuntiet, maximè cùm & filius meus fœdus inierit cum filio Iſai? non eſt qui vicem meam doleat ex vobis, nec qui annuntiet mihi: eò quòd ſuſcitaverit filius meus ſervum meum adverſum me, inſidiantem mihi uſque hodie.

9. Reſpondens autem Doeg Idumæus, qui aſſiſtebat, & erat primus inter ſervos Saul: Vidi, inquit, filium Iſai in Nobe, apud Achimelech filium Achitob ſacerdotem.

10. Qui conſuluit pro eo Dominum, & cibaria dedit ei: ſed & gladium Goliath Philiſthæi dedit illi.

11. Miſit ergo rex ad accerſendum Achimelech ſacerdotem filium Achitob, & omnem domum patris ejus, ſacerdotum, qui erant in Nobe, qui univerſi venerunt ad regem.

12. Et ait Saul ad Achimelech: Audi fili Achitob. Qui reſpondit: Præſtò ſum domine.

13. Dixitque ad eum Saul: Quare conjuraſtis adverſum me, tu & filius Iſai, & dediſti ei panes & gladium, & conſuluiſti pro eo Deum, ut conſurgeret adverſum me inſidiator uſque hodie permanens?

14. Reſpondenſque Achimelech regi, ait: Et quis in omnibus ſervis tuis, ſicut David fidelis, & gener regis, & pergens ad imperium tuum, & glorioſus in domo tua?

15. Num hodie cœpi pro eo conſulere Deum? abſit hoc à me: ne ſuſpicetur rex adverſus ſervum ſuum rem hujuſcemodi, in univerſa domo patris mei: non enim ſcivit ſervus tuus quidquam ſuper hoc negotio, vel modicum vel grande.

16. Dixitque rex: Morte morieris Achimelech, tu, & omnis domus patris tui.

17. Et ait rex emiſſariis, qui circumſtabant eum: Convertimini, & interficite ſacerdotes Domini: nam manus eorum cum David eſt: ſcientes quòd fugiſſet, & non indicaverunt mihi. Noluerunt autem ſervi regis extendere manus ſuas in ſacerdotes Domini.

18. Et ait rex ad Doeg: Convertere tu, & irrue in ſacerdotes. Converſuſque Doeg

Idumæus, irruet in ſacerdotes, & trucidavit in die illa octoginta-quinque viros veſtitos Ephod lineo.

19. Nobe autem civitatem ſacerdotum percuſſit in ore gladii, viros & mulieres, & parvulos, & lactentes, bovemque, & aſinum, & ovem in ore gladii.

20. Evadens autem unus filius Achimelech, filii Achitob, cujus nomen erat Abiathar, fugit ad David,

21. & annuntiavit ei quòd occidiſſet Saul ſacerdotes Domini.

22. Et ait David ad Abiathar: Sciebam in die illa, quòd cùm ibi eſſet Doeg Idumæus, proculdubio annuntiaret Sauli: ego ſum reus omnium animarum patris tui.

23. Mane mecum, ne timeas: ſi quis quæſierit animam meam, quæret & animam tuam, mecumque ſervaberis.

CAPUT XXIII.

Cùm David Ceilam à Philiſthæis liberaſſet, ne in manus Saul à viris Ceilæ traderetur, profugus in deſertum Ziph proditur à Ziphæis; fœdere autem inter David & Jonathan renovato, Saul eum perſequitur, ſed propter Philiſthæorum irruptionem liberatur.

Anno M. 2945. Ant. Chr. 1059.

1. ET annuntiaverunt David, dicentes: Ecce Philiſthiim oppugnant Ceilam, & diripiunt areas.

2. Conſuluit ergo David Dominum, dicens: Num vadam, & percutiam Philiſthæos iſtos? Et ait Dominus ad David, Vade, & percuties Philiſthæos, & Ceilam ſalvabis.

3. Et dixerunt viri, qui erant cum David, ad eum: Ecce nos hic in Judæa conſiſtentes timemus: quantò magis ſi ierimus in Ceilam adverſum agmina Philiſtinorum?

4. Rurſum ergo David conſuluit Dominum. Qui reſpondens, ait ei: Surge, & vade in Ceilam: ego enim tradam Philiſthæos in manu tua.

5. Abiit ergo David, & viri ejus in Ceilam, & pugnavit adverſum Philiſthæos, & abegit jumenta eorum, & percuſſit eos plaga magna: & ſalvavit David habitatores Ceilæ.

6. Porrò eo tempore, quo fugiebat Abiathar filius Achimelech ad David in Ceilam, ephod ſecum habens deſcenderat.

7. Nuntiatum eſt autem Sauli quòd veniſſet David in Ceilam: & ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas, concluſuſque eſt introgreſſus urbem, in qua portæ & feræ ſunt.

8. Et præcepit Saul omni populo ut ad pugnam deſcenderet in Ceilam: & obſideret David, & viros ejus.

9. Quod cùm David reſciſſet quia præpararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar ſacerdotem: Applica Ephod.

10. Et ait David: Domine Deus Iſrael, audivit famam ſervus tuus, quòd deponat Saul venire in Ceilam, ut evertat urbem propter me.

11. Si tradent me viri Ceilæ in manus ejus? & ſi deſcendet Saul, ſicut audivit ſervus tuus? Domine Deus Iſrael indica ſervo tuo. Et ait Dominus: Deſcendet.

12. Dixitque David: Si tradent me viri Ceilæ, & viros qui ſunt mecum, in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent.

13. Surrexit ergo David & viri ejus quaſi ſexcenti, & egreſſi de Ceila, huc atque illuc vagabantur incerti: nuntiatumque eſt Sauli quòd fugiſſet David de Ceila, & ſalvatus eſſet: quam ob rem diſſimulavit exire.

14. Morabatur autem David in deſerto in locis firmiſſimis, manſitque in monte ſolitudinis Ziph, in monte opaco: quærebat eum tamen Saul cunctis diebus: & non tradidit eum Deus in manus ejus.

15. Et vidit David quòd egreſſus eſſet Saul ut quæreret animam ejus. Porrò David erat in deſerto Ziph in ſilva.

16. Et ſurrexit Jonathas filius Saul, & abiit ad David in ſilvam, & conſortavit manus ejus in Deo: dixitque ei:

17. Ne timeas: neque enim inveniet te manus Saul patris mei, & tu regnabis ſuper Iſrael, & ego ero tibi ſecundus, ſed & Saul pater meus ſcit hoc.

18. Percuſſit ergo uterque fœdus coram Domino: manſitque David in ſilva: Jonathas autem reverſus eſt in domum ſuam.

19. || Aſcenderunt autem Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Nonnè ecce David latitat apud nos in locis tutiſſimis ſilvæ, in Colle Hachila, quæ eſt ad dexteram deſerti? || Infr. 26. 1.

20. Nunc ergo, ſicut deſideravit anima tua ut deſcenderes, deſcende: noſtrum autem erit ut tradamus eum in manus regis.

21. Dixitque Saul: Benedicti vos à Domino, quia doluiſtis vicem meam.

22. Abite ergo, oro, & diligentiùs præparate, & curioſiùs agite, & conſiderate locum ubi ſit pes ejus, vel quis viderit eum ibi: recogitat enim de me, quòd callidè inſidier ei.

23. Conſiderate & videte omnia latibula ejus, in quibus abſconditur: & revertimini ad me ad rem certam, ut vadam vobiſcum: quòd ſi etiam in terram ſe abſtruſerit, perſcrutabor eum in cunctis millibus Juda.

24. At illi ſurgentes abierunt in Ziph ante Saul: David autem & viri ejus erant in deſerto Maon, in campeſtribus, ad dexteram Jeſimon.

25. Ivit ergo Saul & ſocii ejus ad quærendum eum: & nuntiatum eſt David ſtatimque deſcendit ad petram, & verſabatur in deſerto Maon: Quod cùm audiſſet Saul, perſecutus eſt David in deſerto Maon.

26. Et ibat Saul ad latus montis ex parte una: David autem & viri ejus erant in latere montis ex parte altera: porrò David deſperabat ſe poſſe evadere à facie Saul: itaque Saul & viri ejus, in modum coronæ cingebant David & viros ejus, ut caperent eos:

27. Et nuntius venit ad Saul, dicens: Feſtina, & veni, quoniam infuderunt ſe Philiſthiim ſuper terram.

28. Reverſus eſt ergo Saul deſiſtens perſequi David, & perrexit in occurſum Philiſthinorum. Propter hoc vocaverunt locum illum, Petram dividentem.

CAPUT XXIV.

David in ſpelunca Engaddi latitans, oram chlamidis Saul perſequentis abſcidit, & ne occideretur ipſum liberavit: quare Saul culpam agnoſcit, & ſciens David regnaturum, ſuſcepto ab ipſo juramento ei reconciliatur.

Anno M. 2946. Ant. Chr. 1058. 1. Aſcendit ergo David inde: & habitavit in locis tutiſſimis Engaddi.

2. Cùmque reverſus eſſet Saul, poſtquam perſecutus eſt Philiſthæos, nuntiaverunt ei, dicentes: Ecce, David in deſerto eſt Engaddi.

3. Aſſumens ergo Saul tria millia electorum virorum ex omni Iſrael, perrexit ad inveſtigandum David & viros ejus, etiam ſuper abruptiſſimas petras, quæ ſolis ibicibus perviæ ſunt.

4. Et venit ad caulas ovium, quæ ſe offerebant vianti. Eratque ibi ſpelunca, quam ingreſſus eſt Saul, ut purgaret ventrem, porrò David & viri ejus in interiore parte ſpeluncæ latebant.

5. Et dixerunt ſervi David ad eum: Ecce dies, de qua locutus eſt Dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei ſicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, & præcidit oram chlamydis Saul ſilenter.

6. Poſt hæc percuſſit cor ſuum David, eo quòd abſcidiſſet oram chlamydis Saul.

7. Dixitque ad viros ſuos: Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hanc rem domino meo, Chriſto Domini, ut mittam manum meam in eum, quia Chriſtus Domini eſt.

8. Et confregit David viros ſuos ſermonibus, & non permiſit eos ut conſurgerent in Saul: porrò Saul exurgens de ſpelunca, pergebat cœpto itinere.

9. Surrexit autem & David poſt eum: & egreſſus de ſpelunca, clamavit poſt tergum Saul, dicens: Domine mi rex. Et reſpexit Saul poſt ſe: & inclinans ſe David pronus in terram, adoravit,

10. dixitque ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium: David quærit malum adverſum te?

11. Ecce hodie viderunt oculi tui, quòd tradiderit te Dominus in manu mea in ſpelunca: & cogitavi ut occiderem te, ſed pepercit tibi oculus meus: Dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum, quia chriſtus Domini eſt.

12. Quin potiùs pater mi, vide, & cognoſce oram chlamydis tuæ in manu mea, quoniam cùm præſcinderem ſummitatem chlamydis tuæ, nolui extendere manum meam in te: Animadverte, & vide, quoniam non eſt in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te: tu autem inſidiaris animæ meæ ut auferas eam.

13. Judicet Dominus inter me & te, & ulciſcatur me Dominus ex te: manus autem mea non ſit in te.

14. Sicut & in proverbio antiquo dicitur: AB IMPIIS egredietur impietas, manus ergo mea non ſit in te.

15. Quem perſequeris, rex Iſraël? quem perſequeris? canem mortuum perſequeris, & pulicem unum.

16. Sit Dominus judex, & judicet inter me & te: & videat, & judicet cauſam meam, & eruat me de manu tua.

17. Cùm autem complesſet David loquens ſermones hujuſcemodi ad Saul, dixit Saul: Numquid vox hæc tua eſt fili mi David? Et levavit Saul vocem ſuam, & flevit:

18. dixitque ad David: Juſtior tu es quàm ego: tu enim tribuiſti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala.

19. Et tu indicaſti hodie quæ feceris mihi bona: quomodo tradiderit me Dominus in manum tuam, & non occideris me.

20. Quis enim cùm invenerit inimicum ſuum, dimittet eum in via bona? Sed Dominus reddat tibi viciſſitudinem hanc, pro eo quod hodie operatus es in me.

21. Et nunc quia ſcio quòd certiſſimè regnaturus ſis, & habiturus in manu tua regnum Iſrael:

22. jura mihi in Domino, ne deleas ſemen meum poſt me, neque auferas nomen meum de domo patris mei.

23. Et juravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum ſuam: & David, & viri ejus aſcenderunt ad tutiora loca.

CAPUT XXV.

Mortuus Samuel plangitur: David Nabal victum neganti, mortem minatus, egregia Abigail oratione placatur, quam mortuo Nabal in connubium accipit, ſimul & Achinoam; Saul verò filiam Michol Phalti tradit.

1. Mortuus || eſt autem Samuel, & congregatus eſt univerſus Iſrael, & planxerunt eum, & ſepelierunt eum in domo ſua in Ramatha. Conſurgenſque David deſcendit in deſertum Pharan. || Inf. 28. 3. Eccli. 46. 23. Anno M. 2947. Ant. Chr. 1057. Cum ipſe Samuel annum ageret circiter 98.

2. Erat autem vir quiſpiam in ſolitudine Maon, & poſſeſſio ejus in Carmelo, & homo ille magnus nimis: erantque ei oves tria millia, & mille capræ: & accidit ut tonderetur grex ejus in Carmelo.

3. Nomen autem viri illius erat Nabal: & nomen uxoris ejus Abigail: eratque mulier illa prudentiſſima & ſpecioſa: porrò vir ejus durus, & peſſimus, & malitioſus: erat autem de genere Caleb.

4. Cùm ergo audiſſet David in deſerto quòd tonderet Nabal gregem ſuum,

5. miſit decem juvenes, & dixit eis: Aſcendite in Carmelum, & venietis ad Nabal, & ſalutabitis eum ex nomine meo pacificè.

6. Et dicetis: Sit fratribus meis, & tibi pax, & domui tuæ pax, & omnibus, quæcumque habes, ſit pax.

7. Audivi quòd tonderent paſtores tui, qui erant nobiſcum in deſerto: nunquam eis moleſti fuimus, nec aliquando defuit quidquam eis de grege, omni tempore quo fuerunt nobiſcum in Carmelo.

8. Interroga pueros tuos, & indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis: in die enim bona venimus: quodcumque invenerit manus tua, da ſervis tuis, & filio tuo David.

9. Cùmque veniſſent pueri David, locuti ſunt ad Nabal omnia verba hæc ex nomine David: & ſiluerunt.

10. Reſpondens autem Nabal pueris David, ait: Quis eſt David? & quis eſt filius Iſai? hodie increverint ſervi qui fugiunt dominos ſuos.

11. Tollam ergo panes meos, & aquas meas, & carnes pecorum, quæ occidi tonſoribus meis, & dabo viris quos neſcio unde ſint?

12. Regreſſi ſunt itaque pueri David per viam ſuam, & reverſi venerunt, & nuntiaverunt ei omnia verba quæ dixerat.

13. Tunc ait David pueris ſuis: Accingatur unuſquiſque gladio ſuo. Et accincti ſunt ſinguli gladiis ſuis, accinctuſque eſt & David enſe ſuo: & ſecuti ſunt David quaſi quadringenti viri: porrò ducenti remanſerunt ad ſarcinas.

14. Abigail autem uxori Nabal nuntiavit unus de pueris ſuis, dicens: Ecce David miſit nuntios de deſerto, ut benedicerent domino noſtro: & averſatus eſt eos.

15. Homines iſti, boni ſatis fuerunt nobis, & non moleſti: nec quidquam aliquando periit omni tempore, quo fuimus converſati cum eis in deſerto:

16. pro muro erant nobis tam in nocte quàm in die, omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges.

17. Quam ob rem conſidera, & recogita quid facias: quoniam completa eſt malitia adverſum virum tuum, & adverſum domum tuam, & ipſe eſt filius Belial, ita ut nemo poſſit ei loqui.

18. Feſtinavit igitur Abigail, & tulit ducentos panes, & duos utres vini, & quinque arietes coctos, & quinque ſata polentæ, & centum ligaturas uvæ paſſæ, & ducentas maſſas caricarum, & poſuit ſuper aſinos:

19. dixitque pueris ſuis: Præcedite me: ecce ego poſt tergum ſequar vos: viro autem ſuo Nabal non indicavit.

20. Cùm ergo aſcendiſſet aſinum, & deſcenderet ad radices montis, David & viri ejus deſcendebant in occurſum ejus: quibus & illa occurrit:

21. & ait David: Verè fruſtrà ſervavi omnia quæ hujus erant in deſerto, & non periit quidquam de cunctis quæ ad eum pertinebant: & reddidit mihi malum pro bono.

22. Hæc faciat Deus inimicis David, & hæc addat, ſi reliquero de omnibus quæ ad ipſum pertinent uſque manè, mingentem ad parietem.

23. Cùm autem vidiſſet Abigail David, feſtinavit, & deſcendit de aſino, & procidit coram David ſuper faciem ſuam, & adoravit ſuper terram,

24. & cecidit ad pedes ejus, & dixit: In me ſit, domine mi, hæc iniquitas: loquatur, obſecro, ancilla tua in auribus tuis: & audi verba famulæ tuæ.

25. Ne ponat, oro, dominus meus rex cor ſuum ſuper virum iſtum iniquum Nabal: quoniam ſecundùm nomen ſuum ſtultus eſt, & ſtultitia eſt cum eo: ego autem ancilla tua non vidi pueros tuos, domine mi, quos miſiſti.

26. Nunc ergo, domine mi, vivit Dominus, & vivit anima tua, qui prohibuit te ne venires in ſanguinem, & ſalvavit manum tuam tibi: & nunc fiant ſicut Nabal inimici tui, & qui quærunt domino meo malum.

27. Quapropter ſuſcipe benedictionem hanc, quam attulit ancilla tua tibi domino meo: & da pueris qui ſequuntur te dominum meum.

28. Aufer iniquitatem famulæ tuæ: faciens enim faciet Dominus tibi domino meo domum fidelem: || quia prælia Domini, || Supr. 25. 18. & 17. 40.
domine mi, tu prælieris: malitia ergo non inveniatur in te omnibus diebus vitæ tuæ.

29. Si enim ſurrexerit aliquando homo perſequens te, & quærens animam tuam, erit anima domini mei cuſtodita quaſi in faſciculo viventium, apud Dominum Deum tuum: porrò inimicorum tuorum anima rotabitur, quaſi in impetu & circulo fundæ.

30. Cùm ergo fecerit Dominus tibi domino meo omnia quæ locutus eſt bona de te, & conſtituerit te ducem ſuper Iſrael,

31. non erit tibi hoc in ſingultum, & in ſcrupulum cordis domino meo, quòd effuderis ſanguinem innoxium, aut ipſe te ultus fueris: & cùm benefecerit Dominus domino meo, recordaberis ancillæ tuæ.

32. Et ait David ad Abigail: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui miſit hodie te in occurſum meum, & benedictum eloquium tuum,

33. & benedicta tu, quæ prohibuiſti me hodie ne irem ad ſanguinem, & ulciſcerer me manu mea.

34. *Alioquin vivit Dominus Deus Iſrael, qui prohibuit me ne malum facerem tibi: niſi citò veniſſes in occurſum mihi, non remanſiſſet Nabal uſque ad lucem matutinam, mingens ad parietem.

35. Suſcepit ergo David de manu ejus omnia quæ attulerat ei, dixitque ei: Vade pacificè in domum tuam, ecce audivi vocem tuam, & honoravi faciem tuam.

36. Venit autem Abigail ad Nabal: & ecce erat ei convivium in domo ejus, quaſi convivium regis, & cor Nabal jucundum: erat enim ebrius nimis: & non indicavit ei verbum puſillum aut grande uſque manè.

37. Diluculo autem cùm digeſſiſſet vinum Nabal, indicavit ei uxor ſua verba hæc, & emortuum eſt cor ejus intrinſecùs, & factus eſt quaſi lapis.

38. Cùmque pertranſiſſent decem dies, percuſſit Dominus Nabal, & mortuus eſt.

39. Quod cùm audiſſet David mortuum Nabal, ait: Benedictus Dominus, qui judicavit cauſam opprobrii mei de manu Nabal, & ſervum ſuum cuſtodivit à malo, & malitiam Nabal reddidit Dominus in caput ejus. Miſit ergo David, & locutus eſt ad Abigail, ut ſumeret eam ſibi in uxorem.

40. Et venerunt pueri David ad Abigail in Carmelum, & locuti ſunt ad eam, dicentes: David miſit nos ad te, ut accipiat te ſibi in uxorem.

41. Quæ conſurgens adoravit prona in terram, & ait: Ecce famula tua ſit in ancillam, ut lavet pedes ſervorum domini mei.

42. Et feſtinavit, & ſurrexit Abigail, & aſcendit ſuper aſinum, & quinque puellæ ierunt cum ea, pediſſequæ ejus, & ſecuta eſt nuntios David: & facta eſt illi uxor.

43. Sed & Achinoam accepit David de Jezrael: & fuit utraque uxor ejus.

44. Saul autem dedit Michol filiam ſuam, uxorem David, Phalti filio Lais, qui erat de Gallim.

Digitized by Google

CAPUT XXVI.

David à Ziphæis apud Saul proditus, haſtam & ſcyphum dormienti Saul abſtulit: quod agnoſcens Saul, culpam fatetur, revocatoque Davidi ſecuritatem pollicetur.

‖ Supr. 23. 19. Eodem an. 2947. Ant. Chr. 1057.

1. ET ‖ venerunt Ziphæi ad Saul in Gabaa, dicentes: Ecce, David abſconditus eſt in colle Hachila, quæ eſt ex adverſo ſolitudinis.

2. Et ſurrexit Saul, & deſcendit in deſertum Ziph, & cum eo tria millia virorum de electis Iſrael, ut quæreret David in deſerto Ziph.

3. Et caſtrametatus eſt Saul in Gabaa Hachila, quæ erat ex adverſo ſolitudinis in via: David autem habitabat in deſerto. Videns autem quòd veniſſet Saul poſt ſe in deſertum,

4. miſit exploratores, & didicit quòd illuc veniſſet certiſſimè.

5. Et ſurrexit David clàm, & venit ad locum ubi erat Saul: cùmque vidiſſet locum, in quo dormiebat Saul, & Abner filius Ner, princeps militiæ ejus, & Saulem dormientem in tentorio, & reliquum vulgus per circuitum ejus,

6. ait David ad Achimelech Hethæum, & Abiſai filium Sarviæ, fratrem Joab, dicens: Quis deſcendet mecum ad Saul in caſtra? Dixitque Abiſai: Ego deſcendam tecum.

7. Venerunt ergo David & Abiſai ad populum noćte, & invenerunt Saul jacentem & dormientem in tentorio, & haſtam fixam in terra ad caput ejus: Abner autem & populum dormientes in circuitu ejus.

8. Dixitque Abiſai ad David: concluſit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas: nunc ergo perfodiam eum lancea in terra ſemel, & ſecundò opus non erit.

9. Et dixit David ad Abiſai: Ne interficias eum: quis enim extendet manum ſuam in Chriſtum Domini, & innocens erit?

10. Et dixit David: Vivit Dominus, quia niſi Dominus percuſſerit eum, aut dies ejus venerit ut moriatur, aut in prælium deſcendens perierit:

11. propitius ſit mihi Dominus ne extendam manum meam in Chriſtum Domini. Nunc igitur tolle haſtam, quæ eſt ad caput ejus, & ſcyphum aquæ, & abeamus.

12. Tulit igitur David haſtam, & ſcyphum aquæ, qui erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat quiſquam, qui videret, & intelligeret, & evigilaret, ſed omnes dormiebant, quia ſopor Domini irruerat ſuper eos.

13. Cùmque tranſiſſet David ex adverſo, & ſtetiſſet in vertice montis de longè, & eſſet grande intervallum inter eos,

14. clamavit David ad populum, & ad Abner filium Ner, dicens: Nonne reſpondebis Abner? Et reſpondens Abner, ait: Quis es tu, qui clamas, & inquietas regem?

15. Et ait David ad Abner: Numquid non vir tu es? & quis alius ſimilis tui in Iſrael? quare ergo non cuſtodiſti dominum tuum regem? ingreſſus eſt enim unus de turba, ut interficeret regem, dominum tuum.

16. Non eſt bonum hoc, quod feciſti: vivit Dominus, quoniam filii mortis eſtis vos, qui non cuſtodiſtis dominum veſtrum, Chriſtum Dñi. Nunc ergo vide ubi ſit haſta regis, & ubi ſit ſcyphus aquæ, qui erat ad caput ejus.

17. Cognovit autem Saul vocem David, & dixit: Numquid vox hæc tua, fili mi David? & ait David: Vox mea, domine mi rex.

18. Et ait: Quam ob cauſam dominus meus perſequitur ſervum ſuum? Quid feci? aut quod eſt malum in manu mea?

19. Nunc ergo audi, oro, domine mi rex, verba ſervi tui: Si Dominus incitat te adverſum me, odoretur ſacrificium: ſi autem filii hominum, maledićti ſunt in conſpećtu Domini, qui ejecerunt me hodie, ut non habitem in hæreditate Domini, dicentes: Vade, ſervi diis alienis.

20. Et nunc non effundatur ſanguis meus in terra coram Domino: quia egreſſus eſt rex Iſrael ut quærat pulicem unum, ſicut perſequitur perdix in montibus.

21. Et ait Saul: Peccavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultrà tibi malefaciam, eò quòd pretioſa fuerit anima mea in oculis tuis hodie: apparet enim quòd ſtultè egerim, & ignoraverim multa nimis.

22. Et reſpondens David, ait: ecce haſta regis: tranſeat unus de pueris regis, & tollat eam.

23. Do-

23. Dominus autem retribuet unicuique, ſecundùm juſtitiam ſuam & fidem: tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in Chriſtum Domini.

24. Et ſicut magnificata eſt anima tua hodie in oculis meis, ſic magnificetur anima mea in oculis Domini, & liberet me de omni anguſtia.

25. Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David: & quidem faciens facies, & potens poteris. Abiit autem David in viam ſuam, & Saul reverſus eſt in locum ſuum.

CAPUT XXVII.

David apud Achis profugus, urbem Siceleg ab eo obtinuit, quæ ex eo facta eſt in hæreditatem regum Juda, unde plurimas agebat prædas imponens regi Achis.

Sub finem ejuſdem anni 2947.

1. ET ait David in corde ſuo: Aliquando incidam una die in manus Saul: nonne melius eſt ut fugiam, & ſalver in Terra Philiſthinorum, ut deſperet Saul, ceſſetque me quærere in cunctis finibus Iſrael? fugiam ergo manus ejus.

2. Et ſurrexit David, & abiit ipſe, & ſexcenti viri cum eo, ad Achis filium Maoch regem Geth.

3. Et habitavit David cum Achis in Geth, ipſe & viri ejus; vir & domus ejus; & David, & duæ uxores ejus, Achinoam Jezrahelitis, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

4. Et nuntiatum eſt Sauli quòd fugiſſet David in Geth, & non addidit ultrà quærere eum.

5. Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis hujus, ut habitem ibi: cur enim manet ſervus tuus in civitate regis tecum?

6. Dedit itaque ei Achis in die illa Siceleg: propter quam cauſam facta eſt Siceleg regum Juda, uſque in diem hanc.

7. Fuit autem numerus dierum, quibus habitavit David in regione Philiſthinorum *, quatuor menſium.

* *Plurimi auctores vertunt ex Hebr.* anni & quatuor menſ. *Vide infrà* 29. 3.

8. Et aſcendit David, & viri ejus, & agebant prædas de Geſſuri, & de Gerzi, & de Amalecitis: hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus, euntibus Sur uſque ad Terram Ægypti.

9. Et percutiebat David omnem terram, neque relinquebat viventem virum & mulierem: tollenſque oves, & boves, & aſinos, & camelos, & veſtes, revertebatur, & veniebat ad Achis.

10. Dicebat autem ei Achis: In quem irruiſti hodie? Reſpondebat David: Contra meridiem Judæ, & contra meridiem Jerameel, & contra meridiem Ceni.

11. Virum & mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne fortè loquantur adversùm nos: Hæc fecit David: & hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philiſthinorum.

12. Credidit ergo Achis David, dicens: Multa mala operàtus eſt contra populum ſuum Iſrael: erit igitur mihi ſervus ſempiternus.

CAPUT XXVIII.

Philiſthæi contra Saul armantur, ad quod bellum David pollicetur fidem Achis. Saul occiſis Magis, Pythoniſſam conſulit, ſuſcitari jubens Samuelem, à quo ſuam ſuorumque proximam mortem didicit.

1. FActum eſt autem in diebus illis, congregaverunt Philiſthiim agmina ſua, ut præpararentur ad bellum contra Iſrael: dixitque Achis ad David: Sciens nunc ſcito, quoniam mecum egredieris in caſtris tu, & viri tui. Anno M. 2949. Ant. Chr. 1055.

2. Dixitque David ad Achis: Nunc ſcies quæ facturus eſt ſervus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego cuſtodem capitis mei ponam te cunctis diebus.

3. || Samuel autem mortuus eſt, planxitque eum omnis Iſrael, & ſepelierunt eum in Ramatha urbe ſua. Et Saul abſtulit magos & hariolos de terra. || *Supr.* 25. 1. *Eccli.* 46. 23.

4. Congregatique ſunt Philiſthiim, & venerunt, & caſtrametati ſunt in Sunam: congregavit autem & Saul univerſum Iſrael, & venit in Gelboe.

5. Et vidit Saul caſtra Philiſthiim, & timuit, & expavit cor ejus nimis.

6. Conſuluitque Dominum, & non reſpondit ei neque per ſomnia, neque per ſacerdotes, neque per prophetas.

7. Dixitque Saul ſervis ſuis: Quærite mihi mulierem habentem || pythonem, & vadam ad eam, & ſciſcitabor per illam. Et dixerunt ſervi ejus ad eum: Eſt mulier pythonem habens in Endor. || *Lev.* 20. 27. *Deut.* 18. 11. *Actor.* 16. 16.

8. Mutavit ergo habitum ſuum: veſtituſque eſt aliis veſtimentis, & abiit ipſe, & duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, & ait illi: Divina mihi in pythone, & ſuſcita mihi quem dixero tibi.

9. Et ait mulier ad eum: Ecce, tu noſti quanta fecerit Saul, & quo modo eraſerit magos & hariolos de terra: quare ergo inſidiaris animæ meæ, ut occidar?

10. Et juravit ei Saul in Domino: dicens: Vivit Dominus, quia non eveniet tibi quidquam mali propter hanc rem.

11. Dixitque ei mulier: Quem ſuſcitabo tibi? Qui ait: Samuelem mihi ſuſcita.

12. Cùm autem vidiſſet mulier Samuelem, exclamavit voce magna: & dixit ad Saul: Quare impoſuiſti mihi? Tu es enim Saul.

13. Dixitque ei rex: Noli timere: Quid vidiſti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi aſcendentes de terra.

14. Dixitque ei: Qualis eſt forma ejus? Quæ ait: Vir ſenex aſcendit, & ipſe amictus eſt pallio. Et intellexit Saul quòd Samuel eſſet, & inclinavit ſe ſuper faciem ſuam in terra, & adoravit.

15. Dixit autem Samuel ad Saul: || Quare inquietaſti me ut ſuſcitarer? Et ait Saul: Coarctor nimis: ſiquidem Philiſthiim pugnant adverſum me, & Deus receſſit à me, & exaudire me noluit, neque in manu prophetarum, neque per ſomnia: vocavi ergo te, ut oſtenderes mihi quid faciam. || *Eccli.* 46. 23.

16. Et ait Samuel: Quid interrogas me, cùm Dñs receſſerit à te, & tranſierit ad æmulũ tuum;

17. Fa-

Digitized by Google

17. Faciet enim tibi Dominus ſicut locutus eſt in manu mea, & ſcindet regnum tuum de manu tua, & dabit illud proximo tuo David:

18. quia non obediſti voci Domini, neque feciſti iram furoris ejus in Amalec. Idcirco quod pateris, fecit tibi Dominus hodie.

19. Et dabit Dominus etiam Iſrael tecum in manus Philiſthiim: cras autem tu & filii tui mecum eritis: ſed & caſtra Iſrael tradet Dominus in manus Philiſthiim.

20. Statimque Saul cecidit porrectus in terram: extimuerat enim verba Samuelis, & robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa.

21. Ingreſſa eſt itaque mulier illa ad Saul, (conturbatus enim erat valdè) dixitque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuæ, & poſui animam meam in manu mea: & audivi ſermones tuos quos locutus es ad me.

22. Nunc igitur audi & tu vocem ancillæ tuæ, & ponam coram te bucellam panis, ut comedens convaleſcas, & poſſis iter agere.

23. Qui renuit, & ait: Non comedam. Coegerunt autem eum ſervi ſui & mulier, & tandem audita voce eorum ſurrexit de terra, & ſedit ſuper lectum.

24. Mulier autem illa habebat vitulum paſcualem in domo, & feſtinavit, & occidit eum: tollenſque farinam, miſcuit eam, & coxit azyma,

25. & poſuit ante Saul & ante ſervos ejus. Qui cùm comediſſent, ſurrexerunt, & ambulaverunt per totam noctem illam.

CAPUT XXIX.

David cum Philiſthæis adverſus Iſrael proficiſcens remittitur, quia metuebant principes ne in prælio fieret ipſis adverſarius.

Eodem ann. 2949. 1. Congregata ſunt ergo Philiſthiim univerſa agmina in Aphec: ſed & Iſrael caſtrametatus eſt ſuper fontem, qui erat in Jezrahel.

2. Et ſatrapæ quidem Philiſthiim incedebant in centuriis & millibus: David autem & viri ejus erant in noviſſimo agmine cum Achis.

3. Dixeruntque principes Philiſthiim ad Achis: Quid ſibi volunt Hebræi iſti? Et ait Achis ad Principes Philiſthiim: Num ignoratis David, qui fuit ſervus Saul regis Iſrael, & eſt apud me multis diebus, vel annis *, & non inveni in eo quidquam, ex die qua transfugit ad me, uſque ad diem hanc?

* Sept. Annum jam ſecundum mecum fuit. ‖ Supr. 27. 8. ‖ 1 Par. 12. 19.

4. ‖ Irati ſunt autem adverſus eum principes Philiſthiim, & dixerunt ei: Revertatur vir iſte, & ſedeat in loco ſuo, in quo conſtituiſti eum, & non deſcendat nobiſcum in prælium, ne fiat nobis adverſarius, cùm præliari cœperimus: quo modo enim aliter poterit placare dominum ſuum, niſi in capitibus noſtris?

5. Nonne iſte eſt David, cui cantabant in choris, dicentes: Percuſſit Saul in millibus ſuis, & David in decem millibus ſuis?

6. Vocavit ergo Achis David, & ait ei: Vivit Dominus, quia rectus es tu, & bonus in conſpectu meo: & exitus tuus, & introitus tuus mecum eſt in caſtris: & non inveni in te quidquam mali, ex die qua veniſti ad me, uſque in diem hanc: ſed ſatrapis non places.

7. Revertere ergo, & vade in pace, & non offendas oculos ſatraparum Philiſthiim.

8. Dixitque David ad Achis: Quid enim feci, & quid inveniſti in me ſervo tuo, à die qua fui in conſpectu tuo uſque in diem hanc, ut non veniam, & pugnem contra inimicos domini mei regis?

9. Reſpondens autem Achis, locutus eſt ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, ‖ ſicut Angelus Dei: ſed principes Philiſthinorum dixerunt: Non aſcendet nobiſcum in prælium. ‖ 2 Reg. 14. 17. & 20. Item 19. 27.

10. Igitur conſurge manè tu, & ſervi domini tui, qui venerunt tecum: & cùm de nocte ſurrexeritis, & cœperit diluceſcere, pergite.

11. Surrexit itaque de nocte David ipſe & viri ejus, ut proficiſcerentur manè: & reverterentur ad Terram Philiſthiim: Philiſthiim autem aſcenderunt in Jezrahel.

CAPUT XXX.

Abſente David, Amalecitæ Siceleg incenderant ablata præda, quos David perſequens occidit, recepta præda, quam ſingulis ſociis ex æquo diviſit, etiam iis qui ad ſarcinas laſſi remanſerant.

1. Cùmque ‖ veniſſent David & viri ejus in Siceleg die tertia, Amalecitæ impetum fecerant ex parte auſtrali in Siceleg, & percuſſerant Siceleg, & ſuccenderant eam igni. ‖ 1. Paral. 12. 20. Eodem ann. 2949.

2. Et captivas duxerant mulieres ex ea, à minimo uſque ad magnum: & non interfecerant quemquam, ſed ſecum duxerant, & pergebant itinere ſuo.

3. Cùm ergo veniſſent David & viri ejus ad civitatem, & inveniſſent eam ſuccenſam igni, & uxores ſuas, & filios ſuos, & filias ductas eſſe captivas,

4. levaverunt David & populus qui erat cum eo voces ſuas, & planxerunt donec deficerent in eis lacrymæ.

5. Siquidem & duæ uxores David captivæ ductæ fuerant, Achinoam Jezrahelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli.

6. Et contriſtatus eſt David valdè: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuſcujuſque viri ſuper filiis ſuis, & filiabus: confortatus eſt autem David in Domino Deo ſuo.

7. Et ait ad Abiathar ſacerdotem filium Achimelech: Applica ad me Ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David,

8. & conſuluit David Dominum, dicens: Perſequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitque ei Dominus: Perſequere: abſque dubio enim comprehendes eos, & excuties prædam.

9. Abiit ergo David ipſe, & ſexcenti viri qui erant cum eo, & venerunt uſque ad Torrentem Beſor: & laſſi quidam ſubſtiterunt.

10. Perſecutus eſt autem David ipſe, & quadringenti viri: ſubſtiterant enim ducenti, qui laſſi tranſire non poterant Torrentem Beſor.

11. Et

11. Et invenerunt virum Ægyptium in agro, & adduxerunt eum ad David: dederuntque ei panem ut comederet, & biberet aquam,

12. ſed & fragmen maſſæ caricarum, & duas ligaturas uvæ paſſæ. Quæ cùm comediſſet, reverſus eſt ſpiritus ejus, & refocillatus eſt: non enim comederat panem, neque biberat aquam, tribus diebus & tribus noctibus.

13. Dixit itaque ei David: Cujus es tu? vel unde? & quò pergis? Qui ait: Puer Ægyptius ego ſum, ſervus viri Amalecitæ: dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiuſtertius.

14. Siquidem nos erupimus ad auſtralem plagam Cerethi, & contra Judam, & ad Meridiem Caleb, & Siceleg ſuccendimus igni.

15. Dixitque ei David: Potes me ducere ad cuneum iſtum? Qui ait: Jura mihi per Deum, quòd non occidas me, & non tradas me in manus domini mei, & ego ducam te ad cuneum iſtum. Et juravit ei David.

16. Qui cùm duxiſſet eum, ecce illi diſcumbebant ſuper faciem univerſæ terræ, comedentes & bibentes, & quaſi feſtum celebrantes diem, pro cuncta præda, & ſpoliis quæ ceperant de Terra Philiſthiim, & de Terra Juda.

17. Et percuſſit eos David à veſpere uſque ad veſperam alterius diei, & non evaſit ex eis quiſquam, niſi quadringenti viri adoleſcentes, qui aſcenderant camelos, & fugerant.

18. Eruit ergo David omnia quæ tulerant Amalecitæ, & duas uxores ſuas eruit.

19. Nec defuit quidquam à parvo uſque ad magnum, tam de filiis quàm de filiabus, & de ſpoliis, & quæcumque rapuerant, omnia reduxit David.

20. Et tulit univerſos greges & armenta, & minavit ante faciem ſuam: dixeruntque: Hæc eſt præda David.

21. Venit autem David ad ducentos viros, qui laſſi ſubſtiterant, nec ſequi potuerant David, & reſidere eos juſſerat in Torrente Beſor: qui egreſſi ſunt obviam David, & populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, ſalutavit eos pacificè.

22. Reſpondenſque omnis vir peſſimus & iniquus, de viris qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiſcum, non dabimus eis quidquam de præda, quam eruimus: ſed ſufficiat unicuique uxor ſua & filii; quos cùm acceperint, recedant.

23. Dixit autem David: Non ſic facietis fratres mei, de his quæ tradidit nobis Dominus, & cuſtodivit nos, & dedit latrunculos, qui eruperant adverſum nos, in manus noſtras:

24. nec audiet vos quiſquam ſuper ſermone hoc: æqua enim pars erit deſcendentis ad prælium, & remanentis ad ſarcinas, & ſimiliter divident.

25. Et factum eſt hoc ex die illa, & deinceps conſtitutum & præfinitum, & quaſi lex in Iſrael uſque in diem hanc.

26. Venit ergo David in Siceleg, & miſit dona de præda ſenioribus Juda proximis ſuis, dicens: Accipite benedictionem de præda hoſtium Domini:

27. His qui erant in Bethel, & qui in Ramoth ad Meridiem, & qui in Jether,

28. & qui in Aroer, & qui in Sephamoth, & qui in Eſthamo,

29. & qui in Rachal, & qui in urbibus Jerameel, & qui in urbibus Ceni,

30. & qui in Arama, & qui in lacu Aſan, & qui in Athac,

31. & qui in Hebron, & reliquis qui erant in his locis, in quibus commoratus fuerat David ipſe, & viri ejus.

CAPUT XXXI.

Saulis cum filiis in pugna cæſi, corpus truncato capite in muro Bethſan ſuſpenditur, armaque ejus in templo Aſtaroth: viri autem Jabes, ablatis Saul ac filiorum ejus corporibus, juxta Jabes ea ſepelierunt.

1. PHiliſthiim autem pugnabant adverſum Iſrael: & fugerunt viri Iſrael Eodem ann. 2949
ante faciem Philiſthiim, & ceciderunt interfecti in monte Gelboe.

2. || Irrueruntque Philiſthiim in Saul, & || 1. Paral. 10. 3.
in filios ejus, & percuſſerunt Jonathan, & Abinadab, & Melchiſua, filios Saul,

3. totumque pondus prælii verſum eſt in Saul: & conſecuti ſunt eum viri ſagittarii, & vulneratus eſt vehementer à ſagittariis.

4. || Dixitque Saul ad armigerum ſuum: || 1. Paral. 10. 4.
Evagina gladium tuum, & percute me: ne fortè veniant incircumciſi iſti, & interficiant me, illudentes mihi. Et noluit armiger ejus: fuerat enim nimio terrore perterritus. Arripuit itaque Saul gladium, & irruit ſuper eum.

5. Quod cùm vidiſſet armiger ejus, videlicet quòd mortuus eſſet Saul, irruit etiam ipſe ſuper gladium ſuum, & mortuus eſt cum eo.

6. Mortuus eſt ergo Saul *, & tres filii * Duobus annis poſt obitum Samuelis, ut notavit quoque Clemens Alexandr.
ejus, & armiger illius, & univerſi viri ejus in die illa pariter.

7. Videntes autem viri Iſrael, qui erant trans vallem, & trans Jordanem, quòd fugiſſent viri Iſraelitæ, & quòd mortuus eſſet Saul, & filii ejus, reliquerunt civitates ſuas, & fugerunt: veneruntque Philiſthiim, & habitaverunt ibi.

8. Facta autem die altera, venerunt Philiſthiim, ut ſpoliarent interfectos, & invenerunt Saul & tres filios ejus jacentes in monte Gelboe.

9. Et præciderunt caput Saul, & ſpoliaverunt eum armis: & miſerunt in Terram Philiſthinorum per circuitum, ut annuntiaretur in templo idolorum, & in populis.

10. Et poſuerunt arma ejus in templo Aſtaroth, corpus verò ejus ſuſpenderunt in muro Bethſan.

11. || Quod cùm audiſſent habitatores || 2. Reg. 2. 4.
Jabes Galaad, quæcumque fecerant Philiſthiim Saul,

12. ſurrexerunt omnes viri fortiſſimi, & ambulaverunt tota nocte, & tulerunt cadaver Saul, & cadavera filiorum ejus, de muro Bethſan: veneruntque Jabes Galaad, & combuſſerunt ea ibi.

13. Et tulerunt oſſa eorum, & ſepelierunt in nemore Jabes, & jejunaverunt ſeptem diebus.

Digitized by Google

LIBER SECUNDUS SAMUELIS, QUEM NOS SECUNDUM REGUM DICIMUS.

Secundus liber Regum, res geſtas à morte Saulis ad finem uſque Davidis regni, deſcribit; annorum circiter 40. hiſtoriam exhibens.

CAPUT PRIMUM.

David occiſo nuntio, qui ſe Saulem occidiſſe dicebat, ſciſſis veſtibus deflet eum cum ceteris occiſis, jejunans ac præcipiens ut filios Juda docerent arcum.

Anno M. 2949. Ant. Chr. 1055. Ætatis David ann. 30. Infr. 5. 4

1. Factum eſt autem, poſtquàm mortuus eſt Saul, ut David reverteretur à cæde Amalec, & maneret in Siceleg duos dies.

2. In die autem tertia, apparuit homo veniens de caſtris Saul, veſte conſciſſa, & pulvere conſperſus caput: & ut venit ad David, cecidit ſuper faciem ſuam, & adoravit.

3. Dixitque ad eum David: Unde venis? Qui ait ad eum: De caſtris Iſrael fugi.

4. Et dixit ad eum David: Quod eſt verbum quod factum eſt? indica mihi. Qui ait: Fugit populus ex prælio, & multi corruentes è populo mortui ſunt: ſed & Saul & Jonathas filius ejus interierunt.

5. Dixitque David ad adoleſcentem, qui nuntiabat ei: Unde ſcis quia mortuus eſt Saul, & Jonathas filius ejus?

6. Et ait adoleſcens, qui nuntiabat ei: Caſu veni in montem Gelboe, & Saul incumbebat ſuper haſtam ſuam: porrò currus & equites appropinquabant ei,

7. & converſus poſt tergum ſuum, videnſque me vocavit. Cui cùm reſpondiſſem: adſum:

8. dixit mihi: Quiſnam es tu? Et ajo ad eum: Amalecites ego ſum.

9. Et locutus eſt mihi: Sta ſuper me, & interfice me: quoniam tenent me anguſtiæ, & adhuc tota anima mea in me eſt.

10. Stanſque ſuper eum, occidi illum; ſciebam enim quòd vivere non poterat poſt ruinam: & tuli diadema quod erat in capite ejus, & armillam de brachio illius, & attuli ad te dominum meum huc.

11. Apprehendens autem David veſtimenta ſua ſcidit, omneſque viri qui erant cum eo,

12. & planxerunt, & fleverunt, & jejunaverunt uſque ad veſperam, ſuper Saul, & ſuper Jonathan filium ejus, & ſuper populum Domini, & ſuper domum Iſrael, eò quòd corruiſſent gladio.

13. Dixitque David ad juvenem qui nuntiaverat ei: Unde es tu? Qui reſpondit: Filius hominis advenæ Amalecitæ ego ſum.

14. Et ait ad eum David: || Quare non timuiſti mittere manum tuam ut occideres Chriſtum Domini? || Pſ. 104. 15.

15. Vocanſque David unum de pueris ſuis, ait: Accedens irrue in eum. Qui percuſſit illum, & mortuus eſt.

16. Et ait ad eum David: Sanguis tuus ſuper caput tuum: os enim tuum locutum eſt adverſùm te, dicens: Ego interfeci Chriſtum Domini.

17. Planxit autem David planctum hujuſcemodi ſuper Saul, & ſuper Jonathan filium ejus,

18. (& præcepit ut docerent filios Juda arcum, ſicut ſcriptum eſt in Libro juſtorum.) Et ait: Conſidera Iſrael, pro his qui mortui ſunt ſuper excelſa tua vulnerati.

19. Inclyti, Iſrael, ſuper montes tuos

inter-

interſecti ſunt: quomodo ceciderunt fortes?

20. Nolite annuntiare in Geth, neque annuntietis in compitis Aſcalonis: ne fortè lætentur filiæ Philiſthiim, ne exultent filiæ incircumciſorum.

21. Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant ſuper vos, neque ſint agri primitiarum: quia ibi abjectus eſt clypeus fortium, clypeus Saul, quaſi non eſſet unctus oleo.

22. A ſanguine interfectorum, ab adipe fortium, ſagitta Jonathæ nunquam rediit retrorſum, & gladius Saul non eſt reverſus inanis.

23. Saul & Jonathas amabiles, & decori in vita ſua, in morte quoque non ſunt diviſi: aquilis velociores, leonibus fortiores.

24. Filiæ Iſrael ſuper Saul flete, qui veſtiebat vos coccino in deliciis, qui præbebat ornamenta aurea cultui veſtro.

25. Quomodo ceciderunt fortes in prælio? Jonathas in excelſis tuis occiſus eſt?

26. Doleo ſuper te frater mi Jonatha decore nimis, & amabilis ſuper amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium ſuum, ita ego te diligebam.

27. Quo modo ceciderunt robuſti, & perierunt arma bellica?

CAPUT II.

David in Hebron ſuper Juda in regem unctus, viros Jabes Galaad ob Saul ſepulturam commendat: Isboſeth verò in regem ſuper Iſrael unctio gravem peperit ſeditionem, ac pugnam.

Eodem an. 2949.

1. IGitur poſt hæc conſuluit David Dominum, dicens: Num aſcendam in unam de civitatibus Juda? Et ait Dominus ad eum: Aſcende. Dixitque David: Quò aſcendam? Et reſpondit ei: In Hebron.

2. Aſcendit ergo David, & duæ uxores ejus, Achinoam Jezraelites, & Abigail uxor Nabal Carmeli:

3. ſed & viros, qui erant cum eo, duxit David ſingulos cum domo ſua: & manſerunt in oppidis Hebron.

|| 1. Mach. 2. 57. Infr. 5. 3.

4. || Veneruntque viri Juda, & unxerunt ibi David, ut regnaret ſuper domum Juda. Et nuntiatum eſt David, quòd viri Jabes Galaad ſepeliſſent Saul.

5. Miſit ergo David nuntios ad viros Jabes Galaad, dixitque ad eos: Benedicti vos à Domino, qui feciſtis miſericordiam hanc cum domino veſtro Saul, & ſepeliſtis eum.

6. Et nunc retribuet vobis quidem Dominus miſericordiam & veritatem: ſed & ego reddam gratiam, eò quòd feciſtis verbum iſtud.

7. Confortentur manus veſtræ, & eſtote filii fortitudinis: licèt enim mortuus ſit dominus veſter Saul, tamen me unxit domus Juda in regem ſibi.

8. Abner autem filius Ner, princeps exercitus Saul, tulit Isboſeth filium Saul, & circumduxit eum per caſtra,

9. regemque conſtituit ſuper Galaad & ſuper Geſſuri, & ſuper Jezrael, & ſuper Ephraim, & ſuper Beniamin, & ſuper Iſrael univerſum.

*. Scilicet in pace. Ad annum uſque 2951.

10. Quadraginta annorum erat Isboſeth filius Saul, cùm regnare cœpiſſet ſuper Iſrael, & duobus annis * regnavit: ſola autem domus Juda ſequebatur David.

Poſtea verò orta eſt illa concertatio quæ hic habetur à ℣. 12. uſque ad initium c. 3.

11. Et fuit numerus dierum, quos commoratus eſt David, imperans in Hebron ſuper domum Juda, ſeptem annorum, & ſex menſium.

12. Egreſſuſque eſt Abner filius Ner, & pueri Isboſeth filii Saul, de caſtris in Gabaon.

13. Porrò Joab filius Sarviæ, & pueri David egreſſi ſunt, & occurrerunt eis juxta piſcinam Gabaon. Et cùm in unum conveniſſent, è regione ſederunt: hi ex una parte piſcinæ, & illi ex altera.

14. Dixitque Abner ad Joab: Surgant pueri, & ludant * coram nobis. Et reſpondit Joab: Surgant.

* Singulare certamen ineunt.

15. Surrexerunt ergo, & tranſierunt numero duodecim de Beniamin, ex parte Isboſeth filii Saul, & duodecim de pueris David.

16. Apprehenſoque unuſquiſque capite comparis ſui, defixit gladium in latus contrarii, & ceciderunt ſimul: vocatumque eſt nomen loci illius: Ager robuſtorum, in Gabaon.

17. Et ortum eſt bellum durum ſatis in die illa: fugatuſque eſt Abner, & viri Iſrael, à pueris David.

18. Erant autem ibi tres filii Sarviæ, Joab, & Abiſai, & Aſael: porrò Aſael curſor velociſſimus fuit, quaſi unus de capreis quæ morantur in ſilvis.

19. Perſequebatur autem Aſael Abner, & non declinavit ad dexteram neque ad ſiniſtram omittens perſequi Abner.

20. Reſpexit itaque Abner poſt tergum ſuum, & ait: Tune es Aſael? Qui reſpondit: Ego ſum.

21. Dixitque ei Abner: Vade ad dextram, ſive ad ſiniſtram, & apprehende unum de adoleſcentibus, & tolle tibi ſpolia ejus. Noluit autem Aſael omittere quin urgeret eum.

22. Rurſumque locutus eſt Abner ad Aſael: Recede, noli me ſequi, ne compellar confodere te in terram, & levare non potero faciem meam ad Joab fratrem tuum.

23. Qui audire contempſit, & noluit declinare: percuſſit ergo eum Abner averſa haſta in inguine, & transfodit, & mortuus eſt in eodem loco: omneſque qui tranſibant per locum illum, in quo ceciderat Aſael, & mortuus erat, ſubſiſtebant.

24. Perſequentibus autem Joab & Abiſai fugientem Abner, ſol occubuit: & venerunt uſque ad Collem aquæ ductus, qui eſt ex adverſo vallis itineris deſerti in Gabaon.

25. Congregatique ſunt filii Beniamin ad Abner: & conglobati in unum cuneum, ſteterunt in ſummitate tumuli unius.

26. Et exclamavit Abner ad Joab, & ait: Num uſque ad internecionem tuus mucro deſæviet? an ignoras quòd periculoſa ſit deſperatio? uſquequò non dicis populo ut omittat perſequi fratres ſuos?

27. Et ait Joab: Vivit Dominus, ſi locutus fuiſſes, manè receſſiſſet populus perſequens fratrem ſuum.

28. Inſonuit ergo Joab buccina, & ſtetit omnis exercitus, nec perſecuti ſunt ultrà Iſrael, neque iniere certamen.

29. Abner autem & viri ejus abierunt per campeſtria, tota nocte illa: & tranſierunt Jordanem, & luſtrata omni Beth-horon venerunt ad caſtra.

30. Porrò Joab reverſus, omiſſo Abner, congregavit omnem populum: & defuerunt de pueris David decem & novem viri, excepto Aſaele.

31. Servi autem David percuſſerunt de Benjamin, & de viris qui erant cum Abner, trecentos ſexaginta, qui & mortui ſunt:

32. Tuleruntque Aſael, & ſepelierunt eum in ſepulchro patris ſui in Bethlehem: & ambulaverunt tota nocte Joab & viri qui erant cum eo, & in ipſo crepuſculo pervenerũt in Hebron.

CAPUT III.

Abner iratus regi Isboſeth fœdus init cum David; & reducta Michol, dum congregaret Iſraelitas ad David, occiditur à Joab; cui David iratus amarè deflet Abner.

1. FActa eſt ergo longa concertatio * inter domum Saul, & inter domum David: David proficiſcens, & ſemper ſeipſo robuſtior, domus autem Saul decreſcens quotidie.

* Quæ per ann. 5. cum dimidio duravit, ab ann. 2951. ad ann. 2956.

2. ‖ Natique ſunt filii David in Hebron: fuitque primogenitus ejus Amnon de Achinoam Jezraelitide.

‖ 1. Par. 3. 1.

3. Et poſt eum Cheleab de Abigail uxore Nabal Carmeli: porrò tertius Abſalon filius Maacha filiæ Tholmai regis Geſſur.

4. Quartus autem Adonias, filius Haggith: & quintus Saphathia, filius Abital.

5. Sextus quoque Jethraam, de Egla uxore David. Hi nati ſunt David in Hebron.

6. Cùm ergo eſſet prælium inter domum Saul & domum David, Abner filius Ner regebat domum Saul.

7. Fuerat autem Sauli concubina nomine Reſpha, filia Aja. Dixitque Isboſeth ad Abner:

8. Quare ingreſſus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba Isboſeth, ait: Numquid caput canis ego ſum adverſum Judam hodie, qui fecerim miſericordiam ſuper domum Saul patris tui, & ſuper fratres & proximos ejus, & non tradidi te in manus David, & tu requiſiſti in me quod argueres pro muliere hodie?

9. Hæc faciat Deus Abner, & hæc addat ei, niſi quomodo juravit Dominus David, ſic faciam cum eo,

10. ut transferatur regnum de domo Saul, & elevetur thronus David ſuper Iſrael, & ſuper Judam, à Dan uſque Berſabee.

11. Et non potuit reſpondere ei quidquam, quia metuebat illum.

12. Miſit ergo Abner nuntios ad David pro ſe, dicentes: Cujus eſt terra? Et ut loquerentur: Fac mecum amicitias, & erit manus mea tecum, & reducam ad te univerſum Iſrael.

Anno M. 2956. Ant. Chr. 1018.

13. Qui ait: Optimè: ego faciam tecum amicitias: ſed unam rem peto à te, dicens: Non videbis faciem meam, antequam adduxeris Michol filiam Saul: & ſic venies, & videbis me.

14. Miſit autem David nuntios ad Isboſeth filium Saul, dicens: ‖ Redde uxorem meam Michol, quam deſpondi mihi centum præputiis Philiſthiim.

‖ 1. Reg. 18. 27.

15. Miſit ergo Isboſeth, & tulit eam à viro ſuo Phaltiel, filio Lais.

16. Sequebaturque eam vir ſuus, plorans uſque Bahurim: & dixit ad eum Abner: Vade, & revertere. Qui reverſus eſt.

17. Sermonem quoque intulit Abner ad ſeniores Iſrael, dicens: Tam heri quàm nudiuſtertius quærebatis David ut regnaret ſuper vos.

18. Nunc ergo facite: quoniam Dominus locutus eſt ad David, dicens: In manu ſervi mei David ſalvabo populum meum Iſrael de manu Philiſthiim, & omnium inimicorum ejus.

19. Locutus eſt autem Abner etiam ad Benjamin. Et abiit ut loqueretur ad David in Hebron, omnia quæ placuerant Iſrael, & univerſo Benjamin.

20. Venitque ad David in Hebron cum viginti viris: & fecit David Abner, & viris ejus qui venerant cum eo, convivium.

21. Et dixit Abner ad David: Surgam, ut congregem ad te dominum meum regem omnẽ Iſrael, & ineam tecum fœdus, & imperes omnibus, ſicut deſiderat anima tua. Cùm ergo deduxiſſet David Abner, & ille iſſet in pace,

22. ſtatim pueri David & Joab venerunt, cæſis latronibus, cum præda magna nimis: Abner autem non erat cum David in Hebron, quia jam dimiſerat eum, & profectus fuerat in pace.

23. Et Joab, & omnis exercitus qui erat cum eo, poſtea venerunt: nuntiatum eſt itaque Joab à narrantibus: Venit Abner filius Ner ad regem, & dimiſit eum, & abiit in pace.

24. Et ingreſſus eſt Joab ad regem, & ait: Quid feciſti? Ecce venit Abner ad te: quare dimiſiſti eum, & abiit & receſſit?

25. ignoras Abner filium Ner, quoniam ad hoc venit ad te, ut deciperet te, & ſciret exitum tuum, & introitum tuum, & noſſet omnia quæ agis?

26. Egreſſus itaque Joab à David, miſit nuntios poſt Abner, & reduxit eum à ciſterna Sira, ignorante David.

27. Cùmque rediiſſet ‖ Abner in Hebron, ſeorſum adduxit eum Joab ad medium portæ, ut loqueretur ei, in dolo: & percuſſit illum ibi in inguine, & mortuus eſt in ultionem ſanguinis Aſael fratris ejus.

‖ 3. Reg. 2. 5.

28. Quòd cùm audiſſet David rem jam geſtam, ait: Mundus ego ſum, & regnum meum apud Dominum, uſque in ſempiternum, à ſanguine Abner filii Ner?

29. & veniat ſuper caput Joab, & ſuper omnem domum patris ejus: nec deficiat de domo Joab fluxum ſeminis ſuſtinens, & leproſus, & tenens fuſum, & cadens gladio, & indigens pane.

30. Igitur Joab & Abiſai frater ejus interfecerunt Abner, eo quòd occidiſſet Aſael fratrem eorum in Gabaon, in prælio.

31. Dixit autem David ad Joab, & ad omnem populum, qui erat cum eo: Scindite veſtimenta veſtra, & accingimini ſaccis, & plangite ante exequias Abner. Porrò rex David ſequebatur feretrum.

32. Cùmque ſepeliſſent Abner in Hebron, levavit rex David vocem ſuam, & flevit ſuper tumulum Abner: flevit autẽ & omnis populus.

33. Plangenſque rex & lugens Abner, ait: Nequaquam ut mori ſolent ignavi, mortuus eſt Abder.

34. Manus tuæ ligatæ non ſunt, & pedes tui non ſunt compedibus aggravati: ſed

ſicut

ſicut ſolent cadere coram filiis iniquitatis, ſic corruiſti. Congeminanſque omnis populus flevit ſuper eum.

35. Cùmque veniſſet univerſa multitudo cibum capere cum David, clara adhuc die, juravit David, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, ſi ante occaſum ſolis guſtavero panem vel aliud quidquam.

36. Omniſq; populus audivit, & placuerũt eis cuncta quę fecit rex in conſpectu totius populi.

37. Et cognovit omne vulgus & univerſus Iſrael in die illa, quoniam non actum fuiſſet à rege ut occideretur Abner filius Ner.

38. Dixit quoque rex ad ſervos ſuos: Num ignoratis quoniam princeps & maximus cecidit hodie in Iſrael?

39. Ego autem adhuc delicatus, & unctus rex: porrò viri iſti filii Sarviæ duri ſunt mihi: retribuat Dominus facienti malum juxta malitiam ſuam.

CAPUT IV.

Baana & Rechab caput Isboſeth, quem dormientem occiderant, ad David attulerunt, quos pro mercede juſſit interimi.

Anno M. 2956. Ant. Chr. 1048.

1. AUdivit autem Isboſeth filius Saul, quòd cecidiſſet Abner in Hebron: & diſſolutæ ſunt manus ejus, omniſque Iſrael perturbatus eſt.

2. Duo autem viri principes latronum erant filio Saul nomen uni Baana, & nomen alteri Rechab, filii Remmon Berothitæ de filiis Benjamin: ſiquidem & Beroth reputata eſt in Benjamin.

3. Et fugerunt Berothitæ in Gethaim, fueruntque ibi advenæ uſque ad tempus illud.

4. Erat autem Jonathæ filio Saul filius debilis pedibus: quinquennis enim fuit, quando venit nuntius de Saul & Jonatha ex Jezrael. Tollens itaque eum nutrix ſua, fugit: cùmque feſtinaret ut fugeret, cecidit, & claudus effectus eſt: habuitque vocabulum Miphiboſeth *.

* Qui & Meriboaal 1. Paral. 8. 34. & 9. 40.

5. Venientes igitur filii Remmon Berothitæ, Rechab & Baana, ingreſſi ſunt fervente die domum Isboſeth: qui dormiebat ſuper ſtratum ſuum meridie. Et oſtiaria domus purgans triticum, obdormivit.

6. Ingreſſi ſunt autem domum latenter aſſumentes ſpicas tritici, & percuſſerunt eum in inguine Rechab & Baana frater ejus, & fugerunt.

7. Cùm autem ingreſſi fuiſſent domum, ille dormiebat ſuper lectum ſuum in conclavi, & percutientes interfecerunt eum: ſublatoque capite ejus, abierunt per viam deſerti tota nocte,

8. & attulerunt caput Isboſeth ad David in Hebron: dixeruntque ad regem: Ecce caput Isboſeth filii Saul inimici tui, qui quærebat animam tuam: & dedit Dominus domino meo regi ultionem hodie de Saul, & de ſemine ejus.

9. Reſpondens autem David Rechab, & Baana fratri ejus, filiis Remmon Berothitæ, dixit ad eos: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni anguſtia,

‖ Sup. 1. 14.

10. ‖ quoniam eum, qui annuntiaverat mihi, & dixerat: Mortuus eſt Saul: qui putabat ſe proſpera nuntiare, tenui, & occidi eum in Siceleg, cui oportebat mercedem dare pro nuntio.

11. Quantò magis nunc, cùm homines impii interfecerunt virum innoxium, in domo ſua, ſuper lectum ſuum, non quæram ſanguinem ejus de manu veſtra, & auferam vos de terra?

12. Præcepit itaque David pueris ſuis, & interfecerunt eos: præcidenteſque manus & pedes eorum, ſuſpenderunt eos ſuper piſcinam in Hebron: caput autem Isboſeth tulerunt, & ſepelierunt in ſepulchro Abner in Hebron.

CAPUT V.

David unctus ſuper totum Iſrael, pulſis Jebuſæis arcem Sion cepit; ubi extructa domo habitavit, alias ſuperinducens uxores, filioſque procreans, & Philiſthæos bis proſternens.

Anno M. 2956. ‖ 1. Paral. 11. 1.

1. ET venerunt univerſæ tribus Iſrael ad David in Hebron dicentes: ‖ Ecce nos, os tuum & caro tua ſumus.

2. Sed & heri & nudiuſtertius, cùm eſſet Saul rex ſuper nos, tu eras educens & reducens Iſrael: dixit autem Dominus ad te: Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris dux ſuper Iſrael.

3. Venerunt quoque & ſeniores Iſrael ad regem in Hebron, & percuſſit cum eis rex David fœdus in Hebron coram Domino: ‖ unxeruntque David in regem ſuper Iſrael.

‖ Sup. 2. 4.

4. Filius triginta annorum erat David, cùm regnare cœpiſſet, ‖ & quadraginta annis regnavit. *

‖ 3. Reg. 2. 11.

* Scilicet à morte Saulis uſque ad inunctum Salomonem. Inf. 3. Reg. 1. 39. Regnavit enim in univerſum ann. 40. cum dimidio, ut hic videre eſt verſ. 5. Hincque patet eum Jeruſalem ingreſſum, anno ætatis 37.

5. In Hebron regnavit ſuper Judam ſeptem annis & ſex menſibus: in Jeruſalem autem regnavit triginta tribus annis ſuper omnem Iſrael & Judam.

6. Et abiit rex, & omnes viri qui erant cum eo, in Jeruſalem, ad Jebuſæum habitatorem terræ: dictumque eſt David ab eis: Non ingredieris huc, niſi abſtuleris cæcos & claudos, dicentes: Non ingredietur David huc.

7. Cepit autem David arcem Sion; hæc eſt civitas David.

8. Propoſuerat enim David in die illa præmium, qui percuſſiſſet Jebuſæum, & tetigiſſet domatum fiſtulas, & abſtuliſſet cæcos & claudos odientes animam David. Idcircò dicitur in proverbio: Cæcus & claudus non intrabunt in templum.

‖ 1. Paral. 11. 7. 8. Anno M. 2958. Ant. Chr. 1046.

9. Habitavit ‖ autem David in arce, & vocavit eam, Civitatem David: & ædificavit per gyrum à Mello & intrinſecùs.

10. Et ingrediebatur proficiens atque ſuccreſcens, & Dominus Deus exercituum erat cũ eo.

‖ 1. Paral. 14. 1.

11. ‖ Miſit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, & ligna cedrina, & artifices lignorum, artificeſque lapidum ad parietes: & ædificaverunt domum David.

12. Et cognovit David quoniam confirmaſſet eum Dominus regem ſuper Iſrael, & quoniam exaltaſſet regnum ejus ſuper populum ſuum Iſrael.

‖ 1. Par. 3. 5. & 2.

13. ‖ Accepit ergo David adhuc concubinas & uxores de Jeruſalem, poſtquam venerat de Hebron: natique ſunt David & alii filii & filiæ.

Digitized by Google

14. Et hæc nomina eorum qui nati ſunt
ei in Jeruſalem: Samua, & Sobab, & Na-
than, & Salomon,
15. & Jebahar, & Eliſua, & Nepheg,
16. & Japhia, & Eliſama, & Eliada,
& Eliphaleth.
17. Audierunt * ergo Philiſthiim quòd un-
* Ann. M. 2951. xiſſent David in regem ſuper Iſrael: & aſcen-
derunt univerſi ut quærerent David: quod
cùm audiſſet David, deſcendit in præſidium.
|| 1. Paral. 14. 9. 18. || Philiſthiim autem venientes diffuſi
ſunt in Valle Raphaim.
19. Et conſuluit David Dominum, di-
cens: Si aſcendam ad Philiſthiim? & ſi
dabis eos in manu mea? Et dixit Domi-
nus ad David: Aſcende, quia tradens da-
bo Philiſthiim in manu tua.
|| Iſai. 28. 21. 20. || Venit ergo David in Baal Pharaſim;
|| 1. Paral. 14. 11. & percuſſit eos ibi, & dixit: || Diviſit Do-
minus inimicos meos coram me, ſicut di-
viduntur aquæ. Propterea vocatum eſt
nomen loci illius, Baal Pharaſim.
21. || Et reliquerunt ibi ſculptilia ſua: || 1. Paral. 14. 12.
quæ tulit David, & viri ejus.
22. Et addiderunt adhuc Philiſthiim ut aſ-
cenderent, & diffuſi ſunt in Valle Raphaim.
23. Conſuluit autem David Dominum: Si
aſcendam contra Philiſthæos, & tradas eos in
manus meas? Qui reſpondit: Non aſcendas
contra eos, ſed gyra poſt tergum eorum,
& venies ad eos ex adverſo pyrorum.
24. Et cùm audieris ſonitum gradientis in
cacumine pyrorum, tunc inibis prælium: quia
tunc egredietur Dominus ante faciem tuam,
ut percutiat caſtra Philiſthiim.
25. Fecit itaque David ſicut præceperat
ei Dominus, & percuſſit Philiſthiim de
Gabaa, uſque dum venias Gezer.

CAPUT VI.

Reducente David arcam à domo Abinadab, Oza à Domino occiſus eſt, quòd illam attigiſſet; quare eam in domo Obededom reliquit: poſtmodùm verò in Jeruſalem reducens, & ante eam ludens, à Michol uxore ridetur: in cujus pœnam nunquam illa deinceps peperit.

1. CONgregavit autem rurſum David om-
nes electos ex Iſrael triginta millia.
|| 1. Paral. 13. 5. Anno M. 2959. 2. || Surrexitque David, & abiit, & uni-
verſus populus qui erat cum eo de viris
Juda, ut adducerent arcam Dei, ſuper
quam invocatum eſt nomen Domini exer-
cituum, ſedentis in cherubim ſuper eam.
3. Et impoſuerunt arcam Dei ſuper plau-
ſtrum novum: tuleruntque eam de domo Abi-
nadab, qui erat in Gabaa: Oza autem & Ahio
filii Abinadab, minabant plauſtrum novum.
|| 1. Reg. 7. 1. 4. || Cùmque tuliſſent eam de domo Abi-
nadab, qui erat in Gabaa, cuſtodiens ar-
cam Dei Ahio præcedebat arcam.
5. David autem & omnis Iſrael ludebant co-
ram Dño, in omnibus lignis fabrefactis, & ci-
tharis & lyris & tympanis & ſiſtris & cymbalis.
6. Poſtquã autẽ venerunt ad Aream Nachon,
extendit Oza manũ ad arcam Dei, & tenuit eã:
quoniã calcitrabant boves, & declinaverunt eã.
7. Iratuſque eſt indignatione Dominus con-
tra Ozam, & percuſſit eum ſuper temerita-
te: qui mortuus eſt ibi juxta arcam Dei.
8. || Contriſtatus eſt autem David, eò || 1. Paral. 13. 11.
quòd percuſſiſſet Dominus Ozam, & vo-
catum eſt nomen loci illius, Percuſſio
Ozæ, uſque in diem hanc.
9. Et extimuit David Dominum in die illa,
dicens: Quomodo ingredietur ad me arca Dñi?
10. Et noluit divertere ad ſe arcam Do-
mini in civitatem David: ſed divertit eam
in domum Obededom Gethæi.
11. Et habitavit arca Domini in domo Obe-
dedom Gethæi tribus menſibus: & benedixit
Dominus Obededom, & omnem domum ejus.
12. || Nuntiatumque eſt regi David quòd be- || 1. Paral. 15. 25.
nedixiſſet Dominus Obededom, & omnia ejus,
propter arcam Dei. Abiit ergo David, & ad-
duxit arcam Dei de domo Obededom in ci-
vitatem David cum gaudio: & erant cum
David ſeptem chori, & victima vituli.
13. || Cùmque tranſcendiſſent qui porta- || 1. Paral. 15. 25.
bant arcam Domini ſex paſſus, immolabat
bovem & arietem,
14. & David ſaltabat totis viribus ante Do-
minũ. Porrò David erat accinctus ephod lineo.
15. Et David & omnis domus Iſrael du-
cebant arcam teſtamenti Domini, in jubi-
lo, & in clangore buccinæ.

16. Cùmque intraſſet arca Domini in civitatem David, Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit regem David ſubſilientem, atque ſaltantem coram Domino: & deſpexit eum in corde ſuo.

17. Et introduxerunt arcam Domini, & impoſuerunt eam in loco ſuo, in medio tabernaculi quod tetenderat ei David: & obtulit David holocauſta, & pacifica coram Domino.

18. Cùmque compleſſet offerens holocauſta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini exercituum.

19. Et partitus eſt univerſæ multitudini Iſrael, tam viro quàm mulieri, ſingulis collyridam panis unam, & aſſaturam bubulæ carnis unam, & ſimilam frixam oleo: & abiit omnis populus, unuſquiſque in domum ſuam.

20. Reverſuſque eſt David ut benediceret domui ſuæ: & egreſſa Michol filia Saul in occurſum David, ait: Quàmglorioſus fuit hodie rex Iſrael, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt, quaſi ſi nudetur unus de ſcurris.

21. Dixitque David ad Michol: Ante Dominum, qui elegit me potiùs quàm patrem tuum, & quàm omnem domum ejus, & præcepit mihi ut eſſem dux ſuper populum Domini in Iſrael,

22. & ludam, & vilior fiam plus quàm factus ſum: & ero humilis in oculis meis: & cum ancillis, de quibus locuta es, glorioſior apparebo.

23. Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque in diem mortis ſuæ.

CAPUT VII.

David proponens ædificare domum Domino, à Nathan propheta primùm collaudatur, poſtmodùm jubente Domino prohibetur, ſed filius ei promittitur illam ædificaturus, unde Domino gratias agit.

Anno M. 2960. Ant. Chr. 1044. ‖ 1. Par. 17. 1.

1. FActum eſt autem cùm ſediſſet rex in domo ſua, & Dominus dediſſet ei requiem undique ab univerſis inimicis ſuis,

2. dixit ad Nathan prophetam: ‖ Videſne quòd ego habitem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pellium?

3. Dixitque Nathan ad regem: Omne quod eſt in corde tuo, vade, fac: quia Dominus tecum eſt.

4. Factum eſt autem in illa nocte: & ecce ſermo Domini ad Nathan, dicens:

5. Vade, & loquere ad ſervum meum David: Hæc dicit Dominus: Numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum?

6. Neque enim habitavi in domo, ex die illa qua eduxi filios Iſrael de Terra Ægypti, uſque in diem hanc: ſed ambulabam in tabernaculo, & in tentorio.

7. Per cuncta loca, quæ tranſivi cum omnibus filiis Iſrael, numquid loquens locutus ſum ad unam de tribubus Iſrael, cui præcepi, ut paſceret populum meum Iſrael, dicens? Quare non ædificaſti mihi domum cedrinam?

Pſalm. 77. ‖ 1. Reg. 16. 13.

8. Et nunc hæc dices ſervo meo David: Hæc dicit Dominus exercituum: ‖ Ego tuli te de paſcuis ſequentem greges, ut eſſes dux ſuper populum meum Iſrael:

9. & fui tecum in omnibus ubicumque ambulaſti, & interfeci univerſos inimicos tuos à facie tua: fecique tibi nomen grande, juxta nomen magnorum qui ſunt in terra.

10. Et ponam locum populo meo Iſrael, & plantabo eum, & habitabit ſub eo, & non turbabitur ampliùs: nec addent filii iniquitatis ut affligant eum ſicut priùs,

11. ex die qua conſtitui judices ſuper populum meum Iſrael: & requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis: prædicitque tibi Dominus, quòd domum faciat tibi Dominus.

‖ 3. Reg. 8. 19.

12. ‖ Cùmque completi fuerint dies tui, & dormieris cum patribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod egredietur de utero tuo, & firmabo regnum ejus.

‖ 3. Reg. 5. 5.

13. ‖ Ipſe ædificabit domum nomini meo, & ſtabiliam thronum regni ejus uſque in ſempiternum.

‖ 1. Paral. 22. 10. Hebr. 1. 5.

14. ‖ Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: qui ſi iniquè aliquid geſſerit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorum hominum.

‖ Pſal. 88. 4. 37.

15. ‖ Miſericordiam autem meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli à Saul, quem amovi à facie mea.

‖ Hebr. 1. 5.

16. Et fidelis erit domus tua, & regnum tuum uſque in æternum ante faciem tuam, & ‖ thronus tuus erit firmus jugiter.

17. Secundùm omnia verba hæc, & juxta univerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad David.

18. Ingreſſus eſt autem rex David, & ſedit coram Domino, & dixit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxiſti me huc uſque?

19. Sed & hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo Domine Deus, niſi loquereris etiam de domo ſervi tui in longinquum: iſta eſt enim lex Adam, Domine Deus.

20. Quid ergo addere poterit adhuc David, ut loquatur ad te? tu enim ſcis ſervum tuum Domine Deus.

21. Propter verbum tuum, & ſecundùm cor tuum feciſti omnia magnalia hæc, itaut notum faceres ſervo tuo.

22. Idcircò magnificatus es Domine Deus, quia non eſt ſimilis tui, neque eſt Deus extra te, in omnibus quæ audivimus auribus noſtris.

23. Quæ eſt autem, ut populus tuus Iſrael, gens in terra, propter quam ivit Deus, ut redimeret eam ſibi in populum, & poneret ſibi nomen, faceretque eis magnalia, & horribilia ſuper terram, à facie populi tui, quem redemiſti tibi ex Ægypto, gentem, & Deum ejus.

24. Firmaſti enim tibi populum tuum Iſrael in populum ſempiternum: & tu Domine Deus factus es eis in Deum.

25. Nunc ergo Domine Deus, verbum quod locutus es ſuper ſervum tuum, & ſuper domum ejus, ſuſcita in ſempiternum: & fac ſicut locutus es,

26. ut magnificetur nomen tuum uſque in ſempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum, Deus ſuper Iſrael. Et domus ſervi tui David erit ſtabilita coram Domino,

27. quia tu Domine exercituum Deus Iſrael revelaſti aurem ſervi tui, dicens: Domum ædificabo tibi: proptereà invenit ſervus tuus cor ſuum ut oraret te oratione hac.

28. Nunc ergo Domine Deus, tu es De-
us, & verba tua erunt vera: locutus es
enim ad ſervum tuum bona hæc.
29. Incipe ergo, & benedic domui ſervi tui,
ut ſit in ſempiternum coram te: quia tu Do-
mine Deus locutus es, & benedictione tua be-
nedicetur domus ſervi tui in ſempiternum.

CAPUT VIII.

*Victoriæ variæ Davidis, qui multos fecit tributa-
rios quibus ſolebant Iſraelitæ pendere tributa:
congratulatio Thou regis Emath de rege Adare-
zere devicto; à quo multa ſpolia David abſtulit.
officiarii quos habebat David recenſentur.*

|| 1. Paral. 18. 1. 1. FActum eſt autẽ poſt hæc, percuſſit Da-
vid Philiſthiim, & humiliavit eos, || &
tulit David Frænũ tributi de manu Philiſthiim.
2. Et percuſſit Moab, & menſus eſt eos
Eodem ann. 2960. funiculo, coæquans terræ: menſus eſt au-
tem duos funiculos, unum ad occidendum,
& unum ad vivificandum: factuſque eſt
Moab David ſerviens ſub tributo.
3. Et percuſſit David Adarezer filium Ro-
hob regem Soba, quando profectus eſt ut
dominaretur ſuper flumen || Euphraten.
|| 1. Paral. 18. 3. 4. Et captis David ex parte ejus mille ſep-
tingentis equitibus, & viginti millibus pedi-
tum, ſubnervavit omnes jugales curruum:
dereliquit autem ex eis centum currus.
5. Venit quoque Syria Damaſci, ut præſi-
dium ferret Adarezer regi Soba: & percuſſit
David de Syria viginti duo millia virorum.
6. Et poſuit David præſidium in Syria
Damaſci: factaque eſt Syria David ſerviens
ſub tributo: ſervavitque Dominus David
in omnibus ad quæcumque profectus eſt.
7. Et tulit David arma aurea, quæ habebant
ſervi Adarezer, & detulit ea in Jeruſalem.
8. Et de Bete & de Beroth, civitatibus Ada-
rezer, tulit rex David æs multum nimis.
9. Audivit autem Thou rex Emath, quòd
percuſſiſſet David omne robur Adarezer,
10. & miſit Thou Joram filium ſuum ad re-
gem David, ut ſalutaret eum congratulans, &
gratias ageret: eò quòd expugnaſſet Adarezer,
& percuſſiſſet eum. Hoſtis quippe erat Thou
Adarezer, & in manu ejus erant vaſa au-
rea, & vaſa argentea, & vaſa ærea:
11. quæ & ipſa ſanctificavit rex David Do-
mino cum argento & auro, quæ ſanctificave-
rat de univerſis gentibus quas ſubegerat,
12. de Syria, & Moab, & filiis Ammon,
& Philiſthiim, & Amalec, & de manubiis
Adarezer filii Rohob regis Soba.
13. Fecit quoque ſibi David nomen, cùm
reverteretur capta Syria in Valle Salina-
rum, cæſis decem & octo millibus:
14. & poſuit in Idumæa cuſtodes, ſtatuitque
præſidium: & facta eſt univerſa Idumæa ſer-
viens David, & ſervavit Dominus David
in omnibus ad quæcumque profectus eſt.
15. Et regnavit David ſuper omnem Iſra-
el: faciebat quoque David judicium & ju-
ſtitiam omni populo ſuo.
16. Joab autem filius Sarviæ erat ſuper
exercitum: porrò Joſaphath filius Ahilud
erat à commentariis:
17. & Sadoch filius Achitob, & Achime-
lech filius Abiathar, erant ſacerdotes: & *
Sarajas, ſcriba: * 1. Par. 18. 16. dicitur Suſa: ^Gr. αὐλάρχαι principes aulæ.
18. Banajas autem filius Jojadæ, ſuper
Cerethi & Pheleti: filii autem David ſa-
cerdotes * erant.

CAPUT IX.

*Quantum pietatis exhibuerit David Miphiboſeth
filio Jonathæ claudo, datis omnibus agris Saul,
quos colebat Siba cum filiis ac ſervis ſuis,
Miphiboſeth ad Menſam David recepto.*

1. ET dixit David: Putaſne eſt aliquis qui
remanſerit de domo Saul, ut faciam
cum eo miſericordiam propter Jonathan?
2. Erat autem de domo Saul, ſervus no-
mine Siba: quem cùm vocaſſet rex ad ſe,
dixit ei: Tune es Siba? Et ille reſpondit:
Ego ſum ſervus tuus.
3. Et ait rex: Numquid ſupereſt aliquis
de domo Saul, ut faciam cum eo miſeri-
cordiam Dei? Dixitque Siba regi: Supereſt
filius Jonathæ, debilis pedibus.
4. Ubi, inquit, eſt? Et Siba ad regem,
Ecce, ait, in domo eſt Machir filii Am-
miel in Lodabar.
5. Miſit ergo rex David, & tulit eum de
domo Machir filii Ammiel de Lodabar.
6. Cùm autem veniſſet Miphiboſeth filius
Jonathæ filii Saul ad David, corruit in faciem
ſuam, & adoravit. Dixitque David: Miphi-
boſeth? Qui reſpondit: Adſum ſervus tuus.
7. Et ait ei David: Ne timeas, quia fa-
ciens faciam in te miſericordiam propter
Jonathan patrem tuum, & reſtituam tibi
omnes agros Saul patris tui, & tu come-
des panem in menſa mea ſemper.
8. Qui adorans eum, dixit: Quis ego
ſum ſervus tuus, quoniam reſpexiſti ſuper
canem mortuum ſimilem mei?
9. Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, &
dixit ei: Omnia quæcumque fuerunt Saul, &
univerſam domum ejus, dedi filio domini tui.
10. Operare igitur ei terram tu, & filii
tui, & ſervi tui: & inferes filio Domini
tui cibos ut alatur: Miphiboſeth autem fi-
lius domini tui comedet ſemper panem ſu-
per menſam meam. Erant autem Sibæ quin-
decim filii, & viginti ſervi.
11. Dixitque Siba ad regem: Sicut juſſiſti
domine mi rex ſervo tuo, ſic faciet ſervus
tuus: & Miphiboſeth comedet ſuper men-
ſam meam, quaſi unus de filiis regis.
12. Habebat autem Miphiboſeth filium
parvulum nomine Micha: omnis vero co-
gnatio domus Sibæ ſerviebat Miphiboſeth.
13. Porrò Miphiboſeth habitabat in Jeru-
ſalem: quia de menſa regis jugiter veſce-
batur: & erat claudus utroque pede.

CAPUT X.

*Hanon rex Ammonitarum, poſt illatam ſervis
David injuriam, quos ad conſolandum de pa-
tris morte miſerat, contractis quinque regum
Syriæ copiis, profligatur ſemel ac iterum.*

1. FActum eſt autem poſt hæc, ut mo- Ann. M. 2967.
reretur rex filiorum Ammon, & re- Ant. Chr. 1037.
gnavit Hanon filius ejus pro eo.

2. Di-

Digitized by Google

2. Dixitque David: ‖ Faciam miſericordiam cum Hanon filio Naas, ſicut fecit pater ejus mecum miſericordiam. Miſit ergo David, conſolans eum per ſervos ſuos ſuper patris interitu. Cùm autem veniſſent ſervi David in terram filiorum Ammon,
3. dixerunt principes filiorum Ammon, ad Hanon dominum ſuum: Putas quòd propter honorem patris tui miſerit David ad te conſolatores, & non ideò ut inveſtigaret, & exploraret civitatem, & everteret eam, miſit David ſervos ſuos ad te?
4. Tulit itaque Hanon ſervos David, raſitque dimidiam partem barbę eorum, & pręſcidit veſtes eorum medias uſq; ad nates, & dimiſit eos.
5. Quod cùm nuntiatum eſſet David, miſit in occurſum eorum; erant enim viri confuſi turpiter valde, & mandavit eis David: Manete in Jericho, donec creſcat barba veſtra, & tunc revertimini.
6. Videntes autem filii Ammon quòd injuriam feciſſent David, miſerunt, & conduxerunt mercede Syrum Rohob, & Syrum Soba, viginti millia peditum, & à rege Maacha mille viros, & ab Iſtob duodecim millia virorum.
7. Quod cùm audiſſet David, miſit Joab & omnem exercitum bellatorum.
8. Egreſſi ſunt ergo filii Ammon, & direxerunt aciem ante ipſum introitum portæ: Syrus autem Soba, & Rohob, & Iſtob, & Maacha ſeorſum erant in campo.
9. Videns igitur Joab quòd præparatum eſſet adverſum ſe prælium, & ex adverſo & poſt tergum, elegit ex omnibus electis Iſrael, & inſtruxit aciem contra Syrum:
10. reliquam autem partem populi tradidit Abiſai fratri ſuo, qui direxit aciem adverſus filios Ammon.
11. Et ait Joab: Si prævaluerint adverſum me Syri, eris mihi in adjutorium: ſi autem filii Ammon prævaluerint adverſum te, auxiliabor tibi.
12. Eſto vir fortis, & pugnemus pro populo noſtro, & civitate Dei noſtri: Dominus autem faciet quod bonum eſt in conſpectu ſuo.
13. Iniit itaque Joab, & populus qui erat cum eo, certamen contra Syros: qui ſtatim fugerunt à facie ejus.
14. Filii autem Ammon videntes quia fugiſſent Syri, fugerunt & ipſi à facie Abiſai, & ingreſſi ſunt civitatem: reverſuſque eſt Joab à filiis Ammon, & venit Jeruſalem.
15. Videntes igitur Syri quoniam corruiſſent coram Iſrael, congregati ſunt pariter.
16. Miſitque Adarezer, & eduxit Syros qui erant trans fluvium, & adduxit eorum exercitum: Sobach autem, magiſter militiæ Adarezer, erat princeps eorum. * Ann. M. 2958. Ant. Chr. 1036.
17. Quòd cùm nuntiatum eſſet David, contraxit omnem Iſraelem, & tranſivit Jordanem, venitq; in Helam: & direxerunt aciem Syri ex adverſo David, & pugnaverunt contra eum.
18. Fugeruntque Syri à facie Iſrael, & occidit David de Syris ſeptingentos currus, * & quadraginta millia equitum: & Sobach principem militiæ percuſſit: qui ſtatim mortuus eſt.
19. Videntes autem univerſi reges, qui erant in præſidio Adarezer, ſe victos eſſe ab Iſrael, expaverunt & fugerunt quinquaginta & octo millia coram Iſrael. Et fecerunt pacem cum Iſrael: & ſervierunt eis, timueruntque Syri auxilium præbere ultrà filiis Ammon.

* Par. 19. 18. legitur *ſeptem millia curruum*. Ibi igitur videtur numerum omnium expreſſiſſe hic verò ſelectorũ, ni mendũ ſuſpicer.s in numeris. Præterea, ibid. habetur *quadraginta millia peditum*: hic verò *equitum*: ſed quod in uno deeſt, ex altero ſupplendum videtur.

CAPUT XI.

Obſeſſa Rabba civitate Ammonitarum, David adulterio Bethſabee adjunxit, ad id celandum, homicidium viri illius Uriæ, acceptaque illa in uxorem, & nato ex ea filio, Dominum commovit ad iram.

† 1. Par. 20. 1. Anno M. 2969. Ant. Chr. 1035. Ætatis David 50.

1. FActum eſt autem, ‖ vertente anno, eo tempore quo ſolent reges ad bella procedere, miſit David Joab, & ſervos ſuos cum eo, & univerſum Iſrael, & vaſtaverunt filios Ammon, & obſederunt Rabba: David autem remanſit in Jeruſalem.
2. Dum hæc agerentur, accidit ut ſurgeret David de ſtrato ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus regiæ: viditque mulierem ſe lavantem, ex adverſo ſuper ſolarium ſuum: erat autem mulier pulchra valdè.
3. Miſit ergo rex, & requiſivit quæ eſſet mulier. Nuntiatumque eſt ei, quòd ipſa eſſet Bethſabee filia Eliam, uxor Uriæ Hethæi.
4. Miſſis itaque David nuntiis, tulit eam; quæ cùm ingreſſa eſſet ad illum, dormivit

|| Lev. 15. 18. cum ea: || ſtatimque ſanctificata eſt ab immunditia ſua,

5. & reverſa eſt in domum ſuam concepto fœtu. Mittenſque nuntiavit David, & ait: Concepi,

6. Miſit autem David ad Joab, dicens: Mitte ad me Uriam Hethæum. Miſitque Joab Uriam ad David.

7. Et venit Urias ad David. Quæſivitque David quàm rectè ageret Joab, & populus, & quomodo adminiſtraretur bellum.

8. Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam, & lava pedes tuos. Et egreſſus eſt Urias de domo regis, ſecutuſque eſt eum cibus regius.

9. Dormivit autem Urias ante portam domus regiæ cum aliis ſervis domini ſui, & non deſcendit ad domum ſuam.

10. Nuntiatumque eſt David à dicentibus: Non ivit Urias in domum ſuam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via veniſti? quare non deſcendiſti in domum tuam?

11. Et ait Urias ad David: Arca Dei & Iſrael & Juda habitant in papilionibus, & dominus meus Joab, & ſervi domini mei ſuper faciem terræ manent: & ego ingrediar domum meam, ut comedam & bibam, & dormiam cum uxore mea? per ſalutem tuam, & per ſalutem animæ tuæ, non faciam rem hanc.

12. Ait ergo David ad Uriam. Manè hic etiam hodie, & cras dimittam te: Manſit Urias in Jeruſalem in die illa & altera:

13. & vocavit eum David ut comederet coram ſe & biberet, & inebriavit eum: qui egreſſus veſpere, dormivit in ſtrato ſuo cum ſervis domini ſui, & in domum ſuam non deſcendit.

14. Factum eſt ergo manè, & ſcripſit David epiſtolam ad Joab: miſitque per manum Uriæ,

15. ſcribens in Epiſtola: Ponite Uriam ex adverſo belli, ubi fortiſſimum eſt prælium: & derelinquite eum, ut percuſſus intereat.

16. Igitur cùm Joab obſideret urbem, poſuit Uriã in loco ubi ſciebat viros eſſe fortiſſimos.

17. Egreſſique viri de civitate, bellabant adverſum Joab, & ceciderunt de populo ſervorum David, & mortuus eſt etiam Urias Hethæus.

18. Miſit itaque Joab, & nuntiavit David omnia verba prælii:

19. præcepitque nuntio, dicens: Cùm compleveris univerſos ſermones belli ad regem,

20. ſi eum videris indignari, & dixerit: Quare acceſſiſtis ad murum, ut præliaremini? an ignorabatis quòd multa deſuper ex muro tela mittantur?

21. Quis percuſſit Abimelech filium Jero-
|| Iudic. 9. 53. baal? || nonne mulier miſit ſuper eum fragmen molæ de muro, & interfecit eum in Thebes? quare juxta murum acceſſiſtis? dices: Etiam ſervus tuus Urias Hethæus occubuit.

22. Abiit ergo nuntius, & venit, & narravit David omnia quæ ei præceperat Joab.

23. Et dixit nuntius ad David: Prævaluerunt adverſum nos viri, & egreſſi ſunt ad nos in agrum: nos autem facto impetu perſecuti eos ſumus uſque ad portam civitatis.

24. Et direxerunt jacula ſagittarii ad ſervos tuos ex muro deſuper: mortuique ſunt de ſervis regis, quin etiam ſervus tuus Urias Hethæus mortuus eſt.

25. Et dixit David ad nuntium: Hæc dices Joab: Non te frangat iſta res: varius enim eventus eſt belli; nunc hunc, & nunc illum conſumit gladius: conſorta bellatores tuos adverſus urbem, ut deſtruas eam, & exhortare eos.

26. Audivit autem uxor Uriæ, quòd mortuus eſſet Urias vir ſuus, & planxit eum.

27. Tranſacto autem luctu, miſit David, & introduxit eam in domum ſuam, & facta eſt ei uxor, peperitque ei filium, & diſplicuit verbum hoc, quod fecerat David, coram Domino.

CAPUT XII.

David ſub parabola à Nathan propoſita, in ſeipſum tulit ſententiam: unde Nathan multa illi minatur incommoda; quibus compuncto culpa condonatur, manente pœna: & mortuo puero, naſcitur Salomon; ac civitas Rabbath cum magna ultione diruitur, accepto diademate pretioſiſſimo regis ipſius.

1. MIſit ergo Dominus Nathan ad David: qui cùm veniſſet ad eum, Anno M. 2970. Ant. Chr. 1034.
dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives, & alter pauper:

2. Dives habebat oves, & boves plurimos valdè.

3. Pauper autem nihil habebat omninò, præter ovem unam parvulam, quam emerat & nutrierat, & quæ creverat apud eum cum filiis ejus ſimul, de pane illius comedens, & de calice ejus bibens, & in ſinu illius dormiens: eratque illi ſicut filia.

4. Cùm autem peregrinus quidam veniſſet ad divitem, parcens ille ſumere de ovibus & de bobus ſuis, ut exhiberet convivium peregrino illi qui venerat ad ſe, tulit ovem viri pauperis, & præparavit cibos homini qui venerat ad ſe.

5. Iratus autem indignatione David adverſus hominem illum nimis, dixit ad Nathan: Vivit Dominus, quoniam filius mortis eſt vir qui fecit hoc.

6. || Ovem reddet in quadruplum, eò quòd || Exod. 22. 1.
fecerit verbum iſtud, & non pepercerit.

7. Dixit autem Nathan ad David: Tu es ille vir. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ego unxi te in regem ſuper Iſrael, & ego erui te de manu Saul.

8. & dedi tibi domum domini tui, & uxores domini tui in ſinu tuo, dedique tibi domum Iſrael & Juda: & ſi parva ſunt iſta, adjiciam tibi multò majora.

9. Quare ergo contempſiſti verbum Domini, ut faceres malum in conſpectu meo? Uriam Hethæum percuſſiſti gladio, & uxorem illius accepiſti in uxorem tibi, & interfeciſti eum gladio filiorum Ammon.

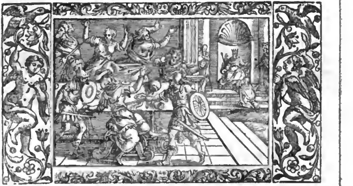
10. Quam ob rem non recedet gladius de domo tua uſque in ſempiternum, eò quòd deſpexeris me, & tuleris uxorem Uriæ Hethæi, ut eſſet uxor tua.

11. Itaque hæc dicit Dominus: Ecce, ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & || dabo proximo tuo, & dormiet cum
uxoribus tuis in oculis Solis hujus. || Inf. 16. 22.

12. Tu

Digitized by Google

12. Tu enim feciſti abſcondite: ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu Solis.
13. Et dixit David ad Nathan: Peccavi Domino. Dixitq; Nathan ad David: ‖ Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum: non morieris. ‖ *Eccli. 47. 13.*
14. Verumtamen, quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus eſt tibi, morte morietur.
15. Et reverſus eſt Nathan in domum ſuam. Percuſſit quoque Dominus parvulum, quem pepererat uxor Uriæ David, & deſperatus eſt.
16. Deprecatuſque eſt David Dominum pro parvulo: & jejunavit David jejunio, & ingreſſus ſeorſum, jacuit ſuper terram.
17. Venerunt autem ſeniores domus ejus, cogentes eum ut ſurgeret de terra: qui noluit, nec comedit cum eis cibum.
18. Accidit autem die ſeptima ut moreretur infans: timueruntque ſervi David nuntiare ei quòd mortuus eſſet parvulus. Dixerunt enim: Ecce cùm parvulus adhuc viveret, loquebamur ad eum, & non audiebat vocem noſtram: quantò magis ſi dixerimus: Mortuus eſt puer, ſe affliget?
19. Cùm ergo David vidiſſet ſervos ſuos muſſitantes, intellexit quòd mortuus eſſet infantulus: dixitque ad ſervos ſuos: Num mortuus eſt puer? Qui reſponderunt ei: Mortuus eſt.
20. Surrexit ergo David de terra: & lotus unctuſque eſt: cùmque mutaſſet veſtem, ingreſſus eſt domum Domini, & adoravit, & venit in domum ſuam, petivitque ut ponerent ei panem, & comedit.
21. Dixerunt autem ei ſervi ſui: Quis eſt ſermo, quem feciſti? Propter infantem, cùm adhuc viveret, jejunaſti & flebas: mortuo autem puero, ſurrexiſti, & comediſti panem.
22. Qui ait: Propter infantem, dum adhuc viveret, jejunavi & flevi: dicebam enim: Quis ſcit ſi fortè donet eum mihi Dominus, & vivat infans?
23. Nunc autem quia mortuus eſt, quare jejunem? Numquid potero revocare eum amplius? ego vadam magis ad eum: ille verò non revertetur ad me.
24. Et conſolatus eſt David Bethſabee uxorem ſuam, ingreſſuſque ad eam, dormivit cum ea: quæ genuit filium *, & vocavit nomen ejus SALOMON, & Dominus dilexit eum. ** Ann. M. 2971. Ant. Chr. 1033.*
25. Miſitque in manu Nathan prophetæ, vocavit nomen ejus, AMABILIS DOMINO, eò quòd diligeret eum Dominus.
26. ‖ Igitur pugnabat Joab contra Rabbath filiorum Ammon, & expugnabat urbem regiam. ‖ *1. Par. 20. 1.*
27. Miſitque Joab nuntios ad David, dicens: Dimicavi adversùm Rabbath, & capienda eſt Urbs aquarum.
28. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obſide civitatem, & cape eam: ne cùm à me vaſtata fuerit urbs, nomini meo aſcribatur victoria.
29. Congregavit itaque David omnem populum, & profectus eſt adverſum Rabbath: cumque dimicaſſet, cepit eam.
30. Et tulit diadema regis eorum de capite ejus, pondo auri talentum, habens gemmas pretioſiſſimas, & impoſitum eſt ſuper caput David. Sed & prædam civitatis aſportavit multam valdè:
31. populum quoque ejus adducens ſerravit, & circumegit ſuper eos ferrata carpenta: diviſitque cultris, & traduxit in typo laterum: ſic fecit univerſis civitatibus filiorum Ammon. Et reverſus eſt David, & omnis exercitus in Jeruſalem.

CAPUT XIII.

Abſalom propter inceſtum cum ſorore Thamar fratrem Amnon occidit: iratoque patre, profugus ad regem Geſſur, tribus annis ibi permanſit.

Anno M. 2971. Ant. Chr. 1032. 1. FActum eſt autem poſt hæc, ut Abſalom filii David ſororem ſpecioſiſſimam, vocabulo Thamar, adamaret Amnon filius David,
2. & deperiret eam valdè, ita ut propter amorem ejus ægrotaret: quia cùm eſſet virgo, difficile ei videbatur ut quippiam inhoneſtè ageret cum ea.
3. Erat autem Amnon amicus, nomine Zonadab, filius Semmaa fratris David, vir prudens valdè.
4. Qui dixit ad eum: Quare ſic attenuaris macie fili regis per ſingulos dies? cur non indicas mihi? Dixitque ei Amnon: Thamar ſororem fratris mei Abſalom amo.

5. Cui

Digitized by Google

5. Cui reſpondit Jonadab: Cuba ſuper lectum tuum, & languorem ſimula: cùmque venerit pater tuus ut viſitet te, dic ei: Veniat, oro, Thamar ſoror mea, ut det mihi cibum, & faciat pulmentum ut comedam de manu ejus.

6. Accubuit itaque Amnon, & quaſi ægrotare cœpit: cùmque veniſſet rex ad viſitandum eum, ait Amnon ad regem: Veniat, obſecro, Thamar ſoror mea, ut faciat in oculis meis duas ſorbitiunculas, & cibum capiam de manu ejus.

7. Miſit ergo David ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Amnon fratris tui, & fac ei pulmentum.

8. Venitque Thamar in domum Amnon fratris ſui: ille autem jacebat: quæ tollens farinam commiſcuit: & liquefaciens, in oculis ejus coxit ſorbitiunculas.

9. Tollenſque quod coxerat, effudit, & poſuit coram eo, & noluit comedere: dixitque Amnon: Ejicite univerſos à me. Cùmque ejeciſſent omnes,

10. dixit Amnon ad Thamar: Infer cibum in conclave, ut veſcar de manu tua. Tulit ergo Thamar ſorbitiunculas, quas fecerat, & intulit ad Amnon fratrem ſuum in conclave.

11. Cùmque obtuliſſet ei cibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum ſoror mea.

12. Quæ reſpondit ei: Noli frater mi, noli opprimere me, neque enim hoc fas eſt in Iſrael: noli facere ſtultitiam hanc.

13. Ego enim ferre non potero opprobrium meum, & tu eris quaſi unus de inſipientibus in Iſrael: quin potiùs loquere ad regem, & non negabit me tibi.

14. Noluit autem acquieſcere precibus ejus, ſed prævalens viribus oppreſſit eam, & cubavit cum ea.

15. Et exoſam eam habuit Amnon odio magno nimis: ita ut majus eſſet odium, quo oderat eam amore quo antè dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, & vade.

16. Quæ reſpondit ei: Majus eſt hoc malum, quod nunc agis adversùm me, quàm quod antè feciſti, expellens me. Et noluit audire eam:

17. ſed vocato puero, qui miniſtrabat ei, dixit: Ejice hanc à me foras, & claude oſtium poſt eam.

18. Quæ induta erat talari tunica: hujuſcemodi enim filiæ regis virgines veſtibus utebantur. Ejecit itaque eam miniſter illius foras: clauſitque fores poſt eam.

19. Quæ aſpergens cinerem capiti ſuo, ſciſſa talari tunica, impoſitiſque manibus ſuper caput ſuum, ibat ingrediens, & clamans.

20. Dixit autem ei Abſalom frater ſuus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecũ? ſed nunc ſoror tace, frater tuus eſt: neque affligas cor tuum pro hac re. Manſit itaque Thamar contabeſcens in domo Abſalom fratris ſui.

21. Cùm autem audiſſet rex David verba hæc, contriſtatus eſt valdè, & noluit contriſtare ſpiritum Amnon filii ſui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei.

22. Porrò non eſt locutus Abſalom ad Amnon, nec malum, nec bonum: oderat enim Abſalom Amnon, eò quòd violaſſet Thamar ſororem ſuam.

* Anno M. 2964. Ant. Chr. 1030.

23. Factum eſt autem poſt tempus biennii *, ut tonderentur oves Abſalom in Baalhaſor, quæ eſt juxta Ephraim: & vocavit Abſalom omnes filios regis,

24. venitque ad regem, & ait ad eum: Ecce tondentur oves ſervi tui: veniat, oro, rex cum ſervis ſuis ad ſervum ſuum.

25. Dixitque rex ad Abſalom: Noli fili mi, noli rogare ut veniamus omnes, & gravemus te. Cùm autem cogeret eum, & noluiſſet ire, benedixit ei.

26. Et ait Abſalom: Si non vis venire, veniat, obſecro, nobiſcum ſaltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non eſt neceſſe ut vadat tecum.

27. Coegit itaque Abſalom eum, & dimiſit cum eo Amnon & univerſos filios regis. Feceratq; Abſalom convivium quaſi conviviũ regis.

28. Præceperat autem Abſalom pueris ſuis, dicens: Obſervate cùm temulentus fuerit Amnon vino, & dixero vobis: Percutite eum, & interficite, nolite timere: ego enim ſum qui præcipio vobis: roboramini, & eſtote viri fortes.

29. Fecerunt ergo pueri Abſalom adversùm Amnon, ſicut præceperat eis Abſalom. Surgenteſque omnes filii regis aſcenderunt ſinguli mulas ſuas, & fugerunt.

30. Cùmque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percuſſit Abſalom omnes filios regis, & non remanſit ex eis ſaltem unus.

31. Surrexit itaque rex, & ſcidit veſtimenta ſua: & cecidit ſuper terram, & omnes ſervi illius, qui aſſiſtebant ei, ſciderunt veſtimenta ſua.

32. Reſpondens autem Jonadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne æſtimet dominus meus rex, quòd omnes pueri filii regis occiſi ſint: Amnon ſolus mortuus eſt, quoniam in ore Abſalom erat poſitus, ex die qua oppreſſit Thamar ſororem ejus.

33. Nunc ergo ne ponat dñs meus rex ſuper cor ſuum verbũ iſtud, dicens: Omnes filii regis occiſi ſunt: quoniam Amnon ſolus mortuus eſt.

34. Fugit autẽ Abſalom: & elevavit puer ſpeculator oculos ſuos, & aſpexit: & ecce populus multus veniebat per iter deviũ ex latere montis.

35. Dixit autem Jonadab ad regem: Ecce filii regis adſunt: juxta verbum ſervi tui ſic factum eſt.

36. Cùmque ceſſaſſet loqui, apparuerunt & filii regis: & intrantes levaverunt vocem ſuam, & fleverunt: ſed & rex & omnes ſervi ejus fleverunt ploratu magno nimis.

37. Porrò Abſalom fugiens, abiit ad Tholomai * filium Ammiud regem Geſſur. Luxit ergo David filium ſuum cunctis diebus.

* avum ſuum maternum.

38. Abſalom autem cùm fugiſſet, & veniſſet in Geſſur, fuit ibi tribus annis.

39. Ceſſavitque rex David perſequi Abſalom, eò quòd conſolatus eſſet ſuper Amnon interitu.

CAPUT XIV.

Abſalom mulieris Thecuitæ ſolertia revocari curat Joab à Geſſur in Jeruſalem; de pulchritudine & filiis Abſalom, qui biennio poſt reditum faciem patris non vidit, donec meſſem Joab incendi juſſit.

1. INtelligens autem Joab filius Sarviæ, quòd cor regis verſum eſſet ad Abſalom,

Anno M. 2977. Ant. Chr. 10..

2. miſit

2. miſit Thecuam, & tulit inde mulierem ſapientem: dixitque ad eam: Lugere te ſimula: & induere veſte lugubri, & ne ungaris oleo, ut ſis quaſi mulier jam plurimo tempore lugens mortuum:

3. & ingredieris ad regem, & loqueris ad eum ſermones hujuſcemodi. Poſuit autem Joab verba in ore ejus.

4. Itaque cùm ingreſſa fuiſſet mulier Thecuitis ad regem, cecidit coram eo ſuper terram, & adoravit, & dixit: Serva me rex.

5. Et ait ad eam rex: Quid cauſæ habes? Quæ reſpondit: Heu, mulier vidua ego ſum: mortuus eſt vir meus.

6. Et ancillæ tuæ erant duo filii: qui rixati ſunt adversùm ſe in agro, nullúſque erat, qui eos prohibere poſſet: & percuſſit alter alterum, & interfecit eum.

7. Et ecce conſurgens univerſa cognatio adversùm ancillam tuam, dicit: Trade eum qui percuſſit fratrem ſuum, ut occidamus eum pro anima fratris ſui, quem interfecit, & deleamus hæredem: & quærunt extinguere ſcintillam meam, quæ relicta eſt, ut non ſuperſit viro meo nomen, & reliquiæ ſuper terram.

8. Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, & ego jubebo pro te.

9. Dixitque mulier Thecuitis ad regem: In me, domine mi rex, ſit iniquitas, & in domum patris mei: rex autem & thronus ejus ſit innocens.

10. Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, & ultrà non addet ut tangat te.

11. Quæ ait: Recordetur rex Domini Dei ſui, ut non multiplicentur proximi ſanguinis ad ulciſcendum, & nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui ſuper terram.

12. Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere.

13. Dixitque mulier: Quare cogitaſti hujuſcemodi rem contra populum Dei, & locutus eſt rex verbum iſtud, ut peccet, & non reducat ejectum ſuum?

|| Ezec. 18. 4. & 33. 11.

14. Omnes morimur, & quaſi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur: || nec vult Deus perire animam, ſed retractat cogitans ne penitus pereat qui abjectus eſt.

15. Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc, præſente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, ſi quo modo faciat rex verbum ancillæ ſuæ.

16. Et audivit rex, ut liberaret ancillam ſuam de manu omnium, qui volebant de hæreditate Dei delere me, & filium meum ſimul.

|| 1. Reg. 29. 9.

17. Dicat ergo ancilla tua, ut fiat verbum domini mei regis ſicut ſacrificium. || Sicut enim Angelus Dei, ſic eſt dominus meus rex, ut nec benedictione, nec maledictione moveatur: unde & Dominus Deus tuus eſt tecum.

18. Et reſpondens rex, dixit ad mulierem: Ne abſcondas à me verbum, quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere domine mi rex.

19. Et ait rex: Numquid manus Joab tecum eſt in omnibus iſtis? Reſpondit mulier, & ait: Per ſalutem animæ tuæ, domine mi rex, nec ad ſiniſtram, nec ad dexteram eſt, ex omnibus his, quæ locutus eſt dominus meus rex: ſervus enim tuus Joab, ipſe præcepit mihi, & ipſe poſuit in os ancillæ tuæ omnia verba hæc.

20. Ut verterem figuram ſermonis hujus, ſervus tuus Joab præcepit iſtud: tu autem domine mi rex, ſapiens es, ſicut habet ſapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia ſuper terram.

21. Et ait rex ad Joab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, & revoca puerum Abſalom.

22. Cadenſque Joab ſuper faciem ſuam in terram, adoravit, & benedixit regi & dixit Joab: Hodie intellexit ſervus tuus, quia inveni gratiam in oculis tuis, domine mi rex: feciſti enim ſermonem ſervi tui.

23. Surrexit ergo Joab & abiit in Geſſur, & adduxit Abſalom in Jeruſalem.

24. Dixit autem rex: Revertatur in domum ſuam, & faciem meam non videat. Reverſus eſt itaque Abſalom in domum ſuam, & faciem regis non vidit.

25. Porrò ſicut Abſalom, vir non erat pulcher in omni Iſrael, & decorus nimis: à veſtigio pedis uſque ad verticem non erat in eo ulla macula.

26. Et quando tondebat capillum (ſemel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum cæſaries) ponderabat capillos capitis ſui ducentis ſiclis, pondere publico.

27. Nati ſunt autem Abſalom filii tres: & filia una nomine Thamar, elegantis formæ.

28. Manſitque Abſalom in Jeruſalem duobus annis, & faciem regis non vidit.

29. Miſit * itaque ad Joab, ut mitteret eum ad regem; qui noluit venire ad eum. Cùmque ſecundò miſiſſet, & ille noluiſſet venire ad eum,

* Anno M. 2979. Ant. Chr. 1025.

30. dixit ſervis ſuis: Scitis agrum Joab juxta agrum meum, habentem meſſem hordei: ite igitur, & ſuccendite eum igni. Succenderunt ergo ſervi Abſalom ſegetem igni. Et venientes ſervi Joab, ſciſſis veſtibus ſuis, dixerunt: Succenderunt ſervi Abſalom partem agri igni.

31. Surrexitque Joab, & venit ad Abſalom in domum ejus, & dixit: Quare ſuccenderunt ſervi tui ſegetem meam igni?

32. Et reſpondit Abſalom ad Joab: Miſi te obſecrans ut venires ad me, & mitterem te ad regem, & diceres ei: Quare veni de Geſſur? meliùs mihi erat ibi eſſe: obſecro ergo ut videam faciem regis: quòd ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat me.

33. Ingreſſus itaque Joab ad regem, nuntiavit ei omnia: vocatuſque eſt Abſalom, & intravit ad regem, & adoravit ſuper faciem terræ coram eo: oſculatuſque eſt rex Abſalom.

CAPUT XV.

Abſalom conſiliatio ſibi populi favore, adverſus patrem conjurat in Hebron, quem pater fugit, paucis cum Arca remiſſis, & inter alios Chuſai remittitur, diſſipaturus conſilium Achitophel.

1. IGitur poſt hæc fecit ſibi Abſalom currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum.

Anno M. 2980. Ant. Chr. 1024.

2. Et manè conſurgens Abſalom, ſtabat juxta introitum portæ, & omnem virum, qui habebat negotium ut veniret ad regis judicium,

Digitized by Google

vocabat Abſalom ad ſe, & dicebat: De qua civitate es tu? Qui reſpondens ajebat: Ex una tribu Iſrael ego ſum ſervus tuus.

3. Reſpondebatque ei Abſalom: Videntur mihi ſermones tui boni & juſti. Sed non eſt qui te audiat conſtitutus à rege. Dicebatque Abſalom:

4. Quis me conſtituat judicem ſuper terram, ut ad me veniant omnes, qui habent negotium, & juſtè judicem?

5. Sed & cùm accederet ad eum homo ut ſalutaret illum, extendebat manum ſuam, & apprehendens, oſculabatur eum.

6. Faciebatque hoc omni Iſrael venienti ad judicium, ut audiretur à rege, & ſollicitabat corda virorum Iſrael.

7. Poſt * quadraginta autem annos, dixit Abſalom ad regem David: Vadam, & reddam vota mea quæ vovi Domino in Hebron.

* Plurimi codices legunt *poſt quatuor*, ut notant Eſtius, & alii; hancque lectionem retinuerat Sixtus V. in editione ſua. Et ſanè retinendam ſuadet narrationis ſeries: is enim annus 4. numerandus videtur ab reditu Abſalonis (ut ſit mundi 2981.) Ant. Chr. 1023. Quatuor enim annos interceſſiſſe notat etiã Joſephus.

8. Vovens enim vovit ſervus tuus, cùm eſſet in Geſſur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Jeruſalem, ſacrificabo Domino.

9. Dixitque ei rex David: Vade in pace. Et ſurrexit, & abiit in Hebron.

10. Miſit autem Abſalom exploratores in univerſas tribus Iſrael, dicens: Statim ut audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnavit Abſalom in Hebron.

11. Porrò cum Abſalom ierunt ducenti viri de Jeruſalem vocati, euntes ſimplici corde, & cauſam penitùs ignorantes.

12. Accerſivit quoque Abſalom Achitophel Gilonitem conſiliarium David, de civitate ſua Gilo. Cùmque immolaret victimas, facta eſt conjuratio valida, populuſque concurrens augebatur cum Abſalom.

13. Venit igitur nuntius ad David, dicens: Toto corde univerſus Iſrael ſequitur Abſalom.

14. Et ait David ſervis ſuis, qui erant cum eo in Jeruſalem: Surgite, fugiamus: neque enim erit nobis effugium à facie Abſalom: feſtinate egredi, ne fortè veniens occupet nos, & impellat ſuper nos ruinam, & percutiat civitatem in ore gladii.

15. Dixeruntque ſervi regis ad eum: Omnia quæcumque præceperit dominus noſter rex, libenter exequemur ſervi tui.

Eodem ann. 2981. Ætatis David 62.

16. Egreſſus eſt ergo rex*, & univerſa domus ejus pedibus ſuis: & dereliquit rex decem mulieres concubinas ad cuſtodiendam domum.

17. Egreſſuſque rex & omnis Iſrael pedibus ſuis, ſtetit procul à domo:

18. & univerſi ſervi ejus ambulabant juxta eum, & legiones Cerethi & Phelethi, & omnes Gethæi, pugnatores validi, ſexcenti viri qui ſecuti eum fuerant de Geth pedites, præcedebant regem.

19. Dixit autem rex ad Ethai Gethæum: Cur venis nobiſcum? revertere, & habita cum rege, quia peregrinus es, & egreſſus es de loco tuo.

20. Heri veniſti, & hodie compelleris nobiſcum egredi? ego autem vadam quò iturus ſum: revertere, & reduc tecum fratres tuos, & Dominus faciet tecum miſericordiam, & veritatem, quia oſtendiſti gratiam & fidem.

21. Et reſpondit Ethai regi, dicens: Vivit Dominus, & vivit dominus meus rex: quoniam in quocumque loco fueris domine mi rex, ſive in morte, ſive in vita, ibi erit ſervus tuus.

22. Et ait David Ethai: Veni, & tranſi. Et tranſivit Ethai Gethæus, & omnes viri qui cum eo erant, & reliqua multitudo.

23. Omneſque flebant voce magna, & univerſus populus tranſibat: rex quoque tranſgrediebatur Torrentem Cedron, & cunctus populus incedebat contra viam, quæ reſpicit ad deſertum.

24. Venit autem & Sadoc ſacerdos, & univerſi Levitæ cum eo, portantes arcam fœderis Dei, & depoſuerunt arcam Dei: & aſcendit Abiathar, donec expletus eſſet omnis populus, qui egreſſus fuerat de civitate.

25. Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei, in urbem: ſi invenero gratiam in oculis Domini, reducet me, & oſtendet mihi eam, & tabernaculum ſuum.

26. Si autem dixerit mihi: Non places: præſtò ſum, faciat quod bonum eſt coram ſe.

27. Et dixit rex ad Sadoch ſacerdotem: O videns revertere in civitatem in pace: & Achimaas filius tuus, & Jonathas filius Abiathar, duo filii veſtri, ſint vobiſcum.

28. Ecce ego abſcondar in campeſtribus deſerti, donec veniat ſermo à vobis indicans mihi.

29. Reportaverunt ergo Sadoc, & Abiathar arcam Dei in Jeruſalem: & manſerunt ibi.

30. Porrò David aſcendebat Clivum olivarum, ſcandens & flens, nudis pedibus incedens, & operto capite: ſed & omnis populus, qui erat cum eo, operto capite aſcendebat plorans.

31. Nuntiatum eſt autem David, quòd & Achitophel eſſet in conjuratione cum Abſalom, dixitque David: Infatua, quæſo, Domine conſilium Achitophel.

32. Cùmque aſcenderet David ſummitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chuſai Arachites, ſciſſa veſte, & terra pleno capite.

33. Et dixit ei David: Si veneris mecum, eris mihi oneri:

34. ſi autem in civitatem revertaris, & dixeris Abſalom: Servus tuus ſum, rex, ſicut fui ſervus patris tui, ſic ero ſervus tuus: diſſipabis conſilium Achitophel.

35. Habes autem tecum Sadoch & Abiathar ſacerdotes: & omne verbum quodcumque audieris de domo regis, indicabis Sadoch & Abiathar ſacerdotibus.

36. Sunt autem cum eis duo filii eorum, Achimaas filius Sadoch, & Jonathas filius Abiathar: & mittetis per eos ad me omne verbum quod audieritis.

37. Veniente ergo Chuſai amico David in civitatem, Abſalom quoq; ingreſſus eſt Jeruſalẽ.

CAPUT XVI.

Sibæ cibaria adferenti ac detractori confert bona Miphiboſeth. Semei maledicentem occidi vetat. Abſalom Jeruſalem ingreſſus conſilio Achitophel ad concubinas patris ſui publicè ingreditur.

1. Cumque David tranſiſſet paululùm montis verticem, apparuit Siba puer Miphiboſeth in occurſum ejus, cum duobus aſinis, qui onerati erant ducentis panibus, & centum alligaturis uvæ paſſæ, & centum maſſis palatharum, & utre vini. Eodem ann. 2981. Ant. Chr. 1023.

2. Et

2. Et dixit rex Sibæ : quid ſibi volunt hæc ? Reſponditque Siba : Aſini, domeſticis regis ut ſedeant : panes & palathæ, ad veſcendum pueris tuis : vinum autem, ut bibat ſi quis defecerit in deſerto.

3. Et ait rex : Ubi eſt filius domini tui ?
|| *Inſr. 15. 7.* || Reſponditque Siba regi : Remanſit in Jeruſalem, dicens : Hodie reſtituet mihi domus Iſræl regnum patris mei.

4. Et ait rex Sibæ : Tua ſint omnia quæ fuerunt Miphiboſeth. Dixitque Siba : Oro, ut inveniam gratiam coram te, domine mi rex.

5. Venit ergo rex David uſque Bahurim : & ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus Saul, nomine Semei, filius Gera, pro-
|| *3. Reg. 2. 8.* cedebatque egrediens, & || maledicebat,

6. mittebatque lapides contra David, & contra univerſos ſervos regis David : omnis autem populus, & univerſi bellatores, à dextro, & à ſiniſtro latere regis incedebant.

7. Ita autem loquebatur Semei cùm malediceret regi : Egredere, egredere vir ſanguinum & vir Belial.

8. Reddidit tibi Dominus univerſum ſanguinem domus Saul : quoniam invaſiſti regnum pro eo, & dedit Dominus regnum in manu Abſalom filii tui : & ecce premunt te mala tua, quoniam vir ſanguinum es.

9. Dixit autem Abiſai filius Sarviæ, regi : Quare maledicit canis hic mortuus domino meo regi ? vadam, & amputabo caput ejus.

10. Et ait rex : Quid mihi & vobis eſt filii Sarviæ ? dimittite eum, ut maledicat : Dominus enim præcepit ei ut malediceret David : & quis eſt qui audeat dicere, quare ſic fecerit ?

11. Et ait rex Abiſai, & univerſis ſervis ſuis. Ecce filius meus, qui egreſſus eſt de utero meo, quærit animam meam : quantò magis nunc filius Jemini ? dimittite eum, ut maledicat juxta præceptum Domini :

12. ſi forte reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna.

13. Ambulabat itaque David & ſocii ejus per viam cum eo. Semei autem per jugum montis ex latere, contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides adverſum eum, terramque ſpargens.

14. Venit itaque rex, & univerſus populus cum eo laſſus, & refocillati ſunt ibi.

15. Abſalom autem & omnis populus ejus ingreſſi ſunt Jeruſalem, ſed & Achitophel cũ eo.

16. Cùm autem veniſſet Chuſai Arachites amicus David ad Abſalom, locutus eſt ad eum : Salve rex, ſalve rex.

17. Ad quem Abſalom : Hæc eſt, inquit, gratia tua ad amicum tuum ? quare non iviſti cum amico tuo ?

18. Reſponditque Chuſai ad Abſalom : Nequaquam : quia illius ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, & univerſus Iſrael, & cum eo manebo.

19. Sed ut & hoc inferam, cui ego ſerviturus ſum ? nonne filio regis ? ſicut parui patri tuo, ita parebo & tibi.

20. Dixit autem Abſalom ad Achitophel : Inite conſilium quid agere debeamus.

21. Et ait Achitophel ad Abſalom : Ingredere ad concubinas patris tui, quas dimiſit ad cuſtodiendam domum : ut cùm audierit omnis Iſrael quòd fœdaveris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.

22. || Tetenderunt ergo Abſalom taber- || *Sup. 12. 11.*
naculum in ſolario, ingreſſuſque eſt ad concubinas patris ſui coram univerſo Iſrael.

23. Conſilium autem Achitophel, quod dabat in diebus illis, quaſi ſi quis conſuleret Deum : ſic erat omne conſilium Achitophel, & cùm eſſet cum David, & cùm eſſet cum Abſalom.

C A P U T XVII.

Chuſai diſſipat conſilium Achitophel, idque per nuntios indicat David, qui conſilio Chuſai tranſit Jordanem, quare ſe ſuſpendit Achitophel : tres amici David munera afferunt, ne ejus populus neceſſariis egens deficeret.

1. Dixit ergo Achitophel ad Abſalom : Eli- *Eodem ann. 2981.*
gam mihi duodecim millia virorum, *Ant. Chr.*
& conſurgens perſequar David hac nocte. *1023.*

2. Et irruens ſuper eum (quippe qui laſſus eſt, & ſolutis manibus) percutiam eum : cùmque fugerit omnis populus, qui cum eo eſt, percutiam regem deſolatum.

3. Et reducam univerſum populum, quomodo unus homo reverti ſolet : unum enim virum tu quæris : & omnis populus erit in pace.

4. Placuitque ſermo ejus Abſalom, & cunctis majoribus natu Iſrael.

5. Ait autem Abſalom : Vocate Chuſai Arachiten, & audiamus quid etiam ipſe dicat.

6. Cùmque veniſſet Chuſai ad Abſalom, ait Abſalom ad eum : Hujuſcemodi ſermonem locutus eſt Achitophel : facere debemus an non ? quod das conſilium ?

7. Et dixit Chuſai ad Abſalom : Non eſt bonum conſiliũ, quod dedit Achitophel hac vice.

8. Et rurſum intulit Chuſai : Tu noſti patrem tuum, & viros qui cum eo ſunt, eſſe fortiſſimos & amaro animo, veluti ſi urſa raptis catulis in ſaltu ſæviat : ſed & pater tuus vir bellator eſt, nec morabitur cum populo.

9. Forſitan nunc latitat in foveis, aut in uno, quo voluerit, loco : & cùm ceciderit unus quilibet in principio, audiet quicumque audierit, & dicet : Facta eſt plaga in populo qui ſequebatur Abſalom.

10. Et fortiſſimus quiſque, cujus cor eſt quaſi leonis, pavore ſolvetur : ſcit enim omnis populus Iſrael, fortem eſſe patrem tuum, & robuſtos omnes qui cum eo ſunt.

11. Sed hoc mihi videtur rectum eſſe conſilium : Congregetur ad te univerſus Iſrael, à Dan uſque Berſabee, quaſi arena maris innumerabilis : & tu eris in medio eorum.

12. Et irruemus ſuper eum in quocumq; loco inventus fuerit : & operiemus eum, ſicut cadere ſolet ros ſuper terram : & non relinquemus de viris, qui cum eo ſunt, ne unum quidem.

13. Quòd ſi urbem aliquam fuerit ingreſſus, circumdabit omnis Iſrael civitati illi funes, & trahemus eam in torrentem, ut non reperiatur ne calculus quidem ex ea.

14. Dixitque Abſalom, & omnes viri Iſrael : Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ conſilio Achitophel : Domini autem nutu diſſipatum eſt conſilium Achitophel utile, ut

induceret Dominus ſuper Abſalom malum.
15. Et ait Chuſai Sadoc & Abiathar ſa-
cerdotibus : Hoc & hoc modo conſilium
dedit Achitophel Abſalom , & ſenioribus
Iſrael: & ego tale & tale dedi conſilium.
16. Nunc ergo mittite citò , & nuntiate
David , dicentes : Ne moreris nocte hac in
campeſtribus deſerti , ſed abſque dilatione
tranſgredere : ne fortè abſorbeatur rex , &
omnis populus qui cum eo eſt.
17. Jonathas autem & Achimaas ſtabant
juxta Fontem Rogel : abiit ancilla & nun-
tiavit eis: & illi profecti ſunt, ut referrent
ad regem David nuntium : non enim po-
terant videri, aut introire civitatem.
18. Vidit autem eos quidam puer, & in-
dicavit Abſalom : illi verò concito gradu
ingreſſi ſunt domum cujuſdam viri in Ba-
hurim , qui habebat puteum in veſtibulo
ſuo, & deſcenderunt in eum.
19. Tulit autem mulier , & expandit ve-
lamen ſuper os putei , quaſi ſiccans ptiſa-
nas: & ſic latuit res.
20. Cùmque veniſſent ſervi Abſalom in
domum , ad mulierem dixerunt : Ubi eſt
Achimaas & Jonathas ? Et reſpondit eis
mulier: Tranſierunt feſtinanter , guſtata pau-
lulùm aqua . At hi qui quærebant , cùm
non reperiſſent; reverſi ſunt in Jeruſalem.
21. Cùmque abiiſſent, aſcenderunt illi de
puteo, & pergentes nuntiaverunt regi Da-
vid, & dixerunt : Surgite, & tranſite citò
fluvium : quoniam hujuſcemodi dedit con-
ſilium contra vos Achitophel.
22. Surrexit ergo David, & omnis popu-
lus qui cum eo erat , & tranſierunt Jorda-
nem , donec diluceſceret : & ne unus quidem
reſiduus fuit , qui non tranſiſſet fluvium.
23. Porrò Achitophel videns quòd non fuiſſet
factum conſilium ſuum , ſtravit aſinum ſuum,
ſurrexitque & abiit in domum ſuam & in civi-
tatem ſuam : & diſpoſita domo ſua , ſuſpendio
interiit , & ſepultus eſt in ſepulchro patris ſui.
24. David autem venit in caſtra, & Ab-
ſalom tranſivit Jordanem , ipſe & omnes
viri Iſrael cum eo.
25. Amaſam verò conſtituit Abſalom pro
Joab ſuper exercitum : Amaſa autem erat
filius viri , qui vocabatur Jetra de Jeſraeli,
qui ingreſſus eſt ad Abigail filiam Naas ,
ſororem Sarviæ, quæ fuit mater Joab.
26. Et caſtrametatus eſt Iſrael cum Abſa-
lom in terra Galaad.
27. Cùmque veniſſet David in Caſtra ,
Sobi filius Naas de Rabbath filiorum Am-
mon, & Machir filius Ammihel de Loda-
bar, & Berzellai Galaadites de Rogelim,
28. obtulerunt ei ſtratoria , & tapetia , & vaſa
fictilia, frumentum, & hordeum, & farinam, &
polentam, & fabam, & lentem , & frixum cicer,
29. & mel , & butyrum , oves , & pingues vi-
tulos : dederuntque David , & populo qui cum
eo erat , ad veſcendum : ſuſpicati enim ſunt ,
populum fame , & ſiti fatigari in deſerto.

CAPUT XVIII.

Abſalom victus prælio , quercuque pendens ab Joab transfoditur ; quod audiens David , amarè eum flevit.

Eodem ann. 2981. Ant. Chr. 1023.

1. IGitur conſiderato David populo ſuo, cõ-
ſtituit ſuper eos tribunos & centuriones,
2. & dedit populi tertiam partem ſub ma-
nu Joab , & tertiam partem ſub manu Abi-
ſai filii Sarviæ fratris Joab , & tertiam partem
ſub manu Ethai , qui erat de Geth : dixitque
rex ad populum : Egrediar & ego vobiſcum .
3. Et reſpondit populus : Non exibis : ſi-
ve enim fugerimus, non magnoperè ad eos
de nobis pertinebit : ſive media pars ceci-
derit è nobis, non ſatis curabunt : quia tu
unus pro decem millibus computaris : me-
lius eſt igitur ut ſis nobis in urbe præſidio.
4. Ad quos rex ait : Quod vobis videtur
rectum, hoc faciam . Stetit ergo rex juxta
portam : egrediebaturque populus per tur-
mas ſuas, centeni , & milleni.
5. Et præcepit rex Joab , & Abiſai , & Ethai,
dicens : Servate mihi puerum Abſalom . Et
omnis populus audiebat præcipientem re-
gem cunctis principibus pro Abſalom.
6. Itaq; egreſſus eſt populus in cãpum contra
Iſrael , & factum eſt prælium in ſaltu Ephraim.
7. Et cæſus eſt ibi populus Iſrael ab ex-
ercitu David, factaque eſt plaga magna in
die illa, viginti millium.

8. Fuit

8. Fuit autem ibi prælium diſperſum ſuper faciem omnis terræ, & multò plures erant, quos ſaltus conſumpſerat de populo, quàm hi, quos voraverat gladius in die illa.

9. Accidit autem ut occurreret Abſalom ſervis David, ſedens mulo: cùmque ingreſſus fuiſſet mulus ſubter condenſam quercum & magnam, adhæſit caput ejus quercui: & illo ſuſpenſo inter cœlum & terram, mulus, cui inſederat, pertranſivit.

10. Vidit autem hoc quiſpiam, & nuntiavit Joab, dicens: Vidi Abſalom pendere de quercu.

11. Et ait Joab viro, qui nuntiaverat ei. Si vidiſti, quare non confodiſti eum cum terra, & ego dediſſem tibi decem argenti ſiclos, & unum balteum?

12. Qui dixit ad Joab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis præcepit rex tibi, & Abiſai, & Ethai, dicens: Cuſtodite mihi puerum Abſalô.

13. Sed & ſi feciſſem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuiſſet, & tu ſtares ex adverſo.

14. Et ait Joab: Non ſicut tu vis, ſed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu ſua, & infixit eas in corde Abſalom: cùmque adhuc palpitaret hærens in quercu,

15. cucurrerunt decem juvenes armigeri Joab, & percutientes interfecerunt eum.

16. Cecinit autem Joab buccina, & retinuit populum, ne perſequeretur fugientem Iſrael, volens parcere multitudini.

17. Et tulerunt Abſalom, & projecerunt eum in ſaltu, in foveam grandem, & comportaverunt ſuper eum acervum lapidum magnum nimis: omnis autem Iſrael fugit in tabernacula ſua.

18. Porrò Abſalom erexerat ſibi, cùm adhuc viveret, titulum qui eſt in Valle regis: dixerat enim: Non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine ſuo, & appellatur Manus Abſalom, uſque ad hanc diem.

19. Achimaas autem filius Sadoc, ait: Curram, & nuntiabo regi, quia judicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum ejus.

20. Ad quem Joab dixit: Non eris nuntius in hac die, ſed nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntiare, filius enim regis eſt mortuus.

21. Et ait Joab Chuſi: Vade, & nuntia regi quæ vidiſti. Adoravit Chuſi Joab, & cucurrit.

22. Rurſus autem Achimaas filius Sadoch dixit ad Joab: Quid impedit ſi etiam ego curram poſt Chuſi? Dixitque ei Joab: Quid vis currere fili mi? non eris boni nuntii bajulus.

23. Qui reſpondit: Quid enim ſi cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, tranſivit Chuſi.

24. David autem ſedebat inter duas portas: ſpeculator verò, qui erat in faſtigio portæ ſuper murum, elevans oculos, vidit hominem currentem ſolum.

25. Et exclamans indicavit regi, dixitque rex: Si ſolus eſt, bonus eſt nuntius in ore ejus. Properante autem illo, & accedente propiùs,

26. vidit ſpeculator hominem alterum currentem, & vociferans in culmine, ait: Apparet mihi alter homo currens ſolus. Dixitque rex: Et iſte bonus eſt nuntius.

27. Speculator autem, Contemplor, ait, curſum prioris, quaſi curſum Achimaas filii Sadoc. Et ait rex: Vir bonus eſt: & nuntium portans bonum, venit.

28. Clamans autem Achimaas, dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui concluſit homines qui levaverunt manus ſuas contra dominum meum regẽ.

29. Et ait rex: eſtne pax puero Abſalom? Dixitque Achimaas: Vidi tumultum magnum, cum mitteret Joab ſervus tuus, ô rex, me ſervum tuum: neſcio aliud.

30. Ad quem rex: Tranſi, ait, & ſta hic. Cùmque ille tranſiſſet, & ſtaret:

31. apparuit Chuſi: & veniens ait: Bonum apporto nuntium, domine mi rex: judicavit enim pro te Dominus hodie de manu omnium qui ſurrexerunt contra te.

32. Dixit autem rex ad Chuſi: Eſtne pax puero Abſalom? Cui reſpondens Chuſi, Fiant, inquit, ſicut puer, inimici domini mei regis, & univerſi qui conſurgunt adverſus eum in malum.

33. Contriſtatus itaque rex, aſcendit cœnaculum portæ, & flevit. Et ſic loquebatur vadens: || Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi: quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Abſalom fili mi, fili mi Abſalom. || Inf. 19. 4.

CAPUT XIX.

David Joab verbis commotus, ſuos conſpiratores ſibi reconciliat, & à viris Juda in Jeruſalem reducitur, ac Semei veniam precanti ignoſcit, & Miphiboſeth recipit, jubens ut agros cum Siba dividat: vale dicit ipſi Berzellai retinens ſecum Chamaam. Iſrael autem cum Juda pro David contendit.

1. NUntiatum eſt autem Joab quòd rex fleret & lugeret filium ſuum: Eodem ann. 2981.

2. & verſa eſt victoria in luctum in die illa omni populo: audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex ſuper filio ſuo.

3. Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare ſolet populus verſus & fugiens de prælio.

4. Porrò rex operuit caput ſuum, & clamabat voce magna: Fili mi Abſalom, Abſalom fili mi.

5. Ingreſſus ergo Joab ad regem in domum, dixit: Confudiſti hodie vultus omnium ſervorum tuorum, qui ſalvam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam uxorum tuarum, & animam concubinarum tuarum.

6. Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & oſtendiſti hodie, quia non curas de ducibus tuis, & de ſervis tuis: & verè cognovi modò, quia ſi Abſalom viveret, & omnes nos occubuiſſemus, tunc placeret tibi.

7. Nunc igitur ſurge, & procede, & alloquens ſatisfac ſervis tuis: juro enim tibi per Dominum, quòd ſi non exieris, ne unus quidem remanſurus ſit tecum nocte hac: & pejus erit hoc tibi, quàm omnia mala, quæ venerunt ſuper te, ab adoleſcentia tua uſque in præſens.

8. Surrexit ergo rex & ſedit in porta: & omni populo nuntiatum eſt quòd rex ſederet in porta: venitque univerſa multitudo coram rege: Iſrael autem fugit in tabernacula ſua.

9. Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus Iſrael, dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum noſtrorum, ipſe ſalvavit nos de manu Philiſthinorum: & nunc fugit de terra propter Abſalom.

10. Abſalom autem, quem unximus ſuper nos, mortuus eſt in bello: uſquequò ſiletis, & non reducitis regem?

11. Rex verò David miſit ad Sadoc & Abiathar ſacerdotes, dicens: Loquimini ad majores natu Juda, dicentes: Cur venitis noviſſimi ad reducendum regem in domum ſuam? (Sermo autem omnis Iſrael pervenerat ad regem in domo ejus.)

12. Fratres mei vos, os meum, & caro mea vos, quare noviſſimi reducitis regem?

13. Et Amaſæ dicite: Nonne os meum, & caro mea es? Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, ſi non magiſter militiæ fueris coram me omni tempore pro Joab.

14. Et inclinavit cor omnium virorum Juda, quaſi viri unius: miſeruntque ad regem dicentes: Revertere tu, & omnes ſervi tui.

15. Et reverſus eſt rex; & venit uſque ad Jordanem, & omnis Juda venit uſque in Galgalam, ut occurreret regi, & traduceret eum Jordanem.

|| 3. Reg. 2. 8. 16. || Feſtinavit autem Semei filius Gera filii Jemini de Bahurim, & deſcendit cum viris Juda in occurſum regis David,

17. cum mille viris de Beniamin, & Siba puer de domo Saul: & quindecim filii ejus, ac viginti ſervi erant cum eo: & irrumpentes Jordanem, ante regem

18. tranſierunt vada, ut traducerent domum regis, & facerent juxta juſſionem ejus: Semei autem filius Gera proſtratus coram rege, cùm jam tranſiſſet Jordanem,

19. dixit ad eum: Ne reputes mihi domine mi iniquitatem, neque memineris injuriarum ſervi tui in die qua egreſſus es domine mi rex de Jeruſalem, neque ponas rex in corde tuo.

20. Agnoſco enim ſervus tuus peccatum meum: & idcircò hodie primus veni de omni domo Joſeph, deſcendique in occurſum domini mei regis.

21. Reſpondens verò Abiſai filius Sarviæ, dixit: Numquid pro his verbis non occidetur Semei, quia maledixit Chriſto Domini?

22. Et ait David: Quid mihi, & vobis filii Sarviæ? cur efficimini mihi hodie in ſatan? ergone hodie interficietur vir in Iſrael? an ignoro hodie me factum regem ſuper Iſrael?

23. Et ait rex Semei: Non morieris. Juravitque ei.

24. Miphiboſeth quoque filius Saul deſcendit in occurſum regis illotis pedibus & intonſa barba: veſteſque ſuas non laverat à die qua egreſſus fuerat rex, uſque ad diem reverſionis ejus in pace.

25. Cùmque Jeruſalem occurriſſet regi, dixit ei rex: Quare non veniſti mecum Miphiboſeth?

26. Et reſpondens ait: Domine mi rex, ſervus meus contempſit me: dixique ei ego famulus tuus, ut ſterneret mihi aſinum, & aſcendens abirem cū rege: claudus enim ſum ſervus tuus.

27. || Inſuper & accuſavit me ſervum tuum ad te dominum meum regem: tu autem domine mi rex, || ſicut angelus Dei es, fac quod placitum eſt tibi. *|| Sup. 16. 3. || Sup. 14. 17. & 20. 1. Reg. 29. 7.*

28. Neque enim fuit domus patris mei, niſi morti obnoxia domino meo regi: tu autem poſuiſti me ſervum tuum inter convivas menſæ tuæ: quid ergo habeo juſtæ querelæ? aut quid poſſum ultrà vociferari ad regem?

29. Ait ergo ei rex: Quid ultrà loqueris? fixum eſt quod locutus ſum: tu, & Siba dividite poſſeſſiones.

30. Reſponditque Miphiboſeth regi: Etiam cuncta accipiat, poſtquam reverſus eſt dominus meus rex pacificè in domum ſuam.

31. Berzellai quoque Galaadites, deſcendens de Rogelim, traduxit regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium proſequi eum.

32. || Erat autem Berzellai Galaadites ſenex valdè, ideſt, octogenarius, & ipſe præbuit alimenta regi, cùm moraretur in Caſtris: fuit quippe vir dives nimis. *|| 3. Reg. 2. 7.*

33. Dixit itaque rex ad Berzellai: Veni mecum, ut requieſcas ſecurus mecum in Jeruſalem.

34. Et ait Berzellai ad regem: Quot ſunt dies annorum vitæ meæ, ut aſcendam cum rege in Jeruſalem?

35. || Octogenarius ſum hodie: numquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuave, aut amarum? aut delectare poteſt ſervum tuum cibus & potus? vel audire poſſum ultrà vocem cantorum, atque cantatricum? quare ſervus tuus ſit oneri domino meo regi? *|| Sup. 17. 27.*

36. Paululùm procedam famulus tuus ab Jordane tecum: non indigeo hac viciſſitudine,

37. ſed obſecro, ut revertar ſervus tuus, & moriar in civitate mea, & ſepeliar juxta ſepulchrum patris mei, & matris meæ. Eſt autem ſervus tuus Chamaam, ipſe vadat tecum, domine mi rex, & fac ei quidquid tibi bonum videtur.

38. Dixit itaque ei rex: Mecum tranſeat Chamaam, & ego faciam ei quidquid tibi placuerit, & omne, quod petieris à me, impetrabis.

39. Cùmque tranſiſſet univerſus populus & rex Jordanem, oſculatus eſt rex Berzellai, & benedixit ei: & ille reverſus eſt in locum ſuum.

40. Tranſivit ergo rex in Galgalam, & Chamaam cum eo. Omnis autem populus Juda traduxerat regem, & media tantum pars affuerat de populo Iſrael.

41. Itaque omnes viri Iſrael concurrentes ad regem dixerunt ei: Quare te furati ſunt fratres noſtri viri Juda, & traduxerunt regem & domum ejus Jordanem, omneſque viros David cum eo?

42. Et reſpondit omnis vir Juda ad viros Iſrael: Quia mihi propior eſt rex: cur iraſceris ſuper hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data ſunt?

43. Et reſpondit vir Iſrael ad viros Juda, & ait: Decem partibus major ego ſum apud regem, magiſque ad me pertinet David quàm ad te: cur feciſti mihi injuriam, & non mihi nuntiatum eſt prio-

ri,

Digitized by Google

ri, ut reducerem regem meum? Duriùs autem reſponderunt viri Juda viris Iſrael.

CAPUT XX.

Joab cum fratre Abiſai perſequens Sebam filium Bochri moventem contra David ſeditionem in Iſrael, Amaſam in via occidit, tandemque ab obſidione Abelæ, miſſo Sebæ per murum capite, diſcedit.

Eadem anno M. 2 8 . Ant. Chr. 1013.

1. ACcidit quoque ut ibi eſſet vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Jemineus: & cecinit buccina, & ait: Non eſt nobis pars in David, neque hæreditas in filio Iſai: revertere in tabernacula tua Iſrael.

2. Et ſeparatus eſt omnis Iſrael à David, ſecutuſque eſt Seba filium Bochri: viri autem Juda adhæſerunt regi ſuo, à Jordane uſque Jeruſalē.

3. Cùmque veniſſet rex in domum ſuam in Jeruſalem, tulit decem mulieres concubinas, quas deliquerat ad cuſtodiendam domum, & tradidit eas in cuſtodiam, alimenta eis præbens: & non eſt ingreſſus ad eas, ſed erant clauſæ uſque in diem mortis ſuæ in viduitate viventes.

4. Dixit autem rex Amaſæ: Convoca mihi omnes viros Juda in diem tertium, & tu adeſto præſens.

5. Abiit ergo Amaſa ut convocaret Judam, & moratus eſt extra placitum quod ei conſtituerat rex.

6. Ait autem David ad Abiſai: Nunc magis afflicturus eſt nos Seba filius Bochri quàm Abſalom: tolle igitur ſervos domini tui, & perſequere eum, ne fortè inveniat civitates munitas, & effugiat nos.

7. Egreſſi ſunt ergo cum eo viri Joab, Cerethi quoque & Phelethi: & omnes robuſti exierunt de Jeruſalem ad perſequendum Seba filium Bochri.

8. Cùmque illi eſſent juxta lapidem grandem, qui eſt in Gabaon, Amaſa veniens occurrit eis. Porrò Joab veſtitus erat tunica ſtricta ad menſuram habitus ſui, & deſuper accinctus gladio dependente uſque ad ilia, in vagina, qui fabricatus levi motu egredi poterat, & percutere.

9. Dixit itaque Joab ad Amaſam: Salve mi frater. || Et tenuit manu dextera mentum Amaſæ, quaſi oſculans eum. || 3. Reg. 2. 5.

10. Porrò Amaſa non obſervavit gladium, quem habebat Joab, qui percuſſit eum in latere, & effudit inteſtina ejus in terram, nec ſecundum vulnus appoſuit, & mortuus eſt. Joab autem, & Abiſai frater ejus, perſecuti ſunt Seba filium Bochri.

11. Intereà quidam viri, cùm ſtetiſſent juxta cadaver Amaſæ, de ſociis Joab, dixerunt: Ecce qui eſſe voluit pro Joab comes David.

12. Amaſa autem conſperſus ſanguine, jacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quòd ſubſiſteret omnis populus ad videndum eum, & amovit Amaſam de via in agrum, operuitque eum veſtimento, ne ſubſiſterent tranſeuntes propter eum.

13. Amoto ergo illo de via, tranſibat omnis vir ſequens Joab ad perſequendum Seba filium Bochri.

14. Porrò ille tranſierat per omnes tribus Iſrael in Abelam, & Bethmaacha: omneſque viri electi congregati fuerant ad eum.

15. Venerunt itaque & oppugnabant eum in Abela, & in Bethmaacha, & circumdederunt munitionibus civitatem, & obſeſſa eſt urbs: omnis autem turba, quæ erat cum Joab, moliebatur deſtruere muros.

16. Et exclamavit mulier ſapiens de civitate: Audite, audite, dicite Joab: Appropinqua huc, & loquar tecum.

17. Qui cùm acceſſiſſet ad eam, ait illi: Tu es Joab? Et ille reſpondit: Ego. Ad quem ſic locuta eſt: Audi ſermones ancillæ tuæ. Qui reſpondit: Audio.

18. Rurſumque illa, Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Abela: & ſic perficiebant.

19. Nonne ego ſum quæ reſpondeo veritatem in Iſrael, & tu quæris ſubvertere civitatem, & evertere matrem in Iſrael? Quare præcipitas hæreditatem Domini?

20. Reſpondenſque Joab, ait: Abſit, abſit hoc à me: non præcipito, neque dæmolior.

21. Non ſic ſe habet res, ſed homo de monte Ephraim Seba, filius Bochri, cognomine, levavit manum ſuam contra regem David: tradite illum ſolum, & recedemus à civitate. Et ait mulier ad Joab. Ecce caput ejus mittetur ad te per murum.

22. Egreſſa eſt ergo ad omnem populum, & locuta eſt eis ſapienter: qui abſciſſum caput Seba filii Bochri projecerunt ad Joab. Et ille cecinit tuba, & receſſerunt ab urbe, unuſquiſque in tabernacula ſua: Joab autem reverſus eſt Jeruſalem ad regem.

23. || Fuit ergo Joab ſuper omnem exercitum Iſrael: Banajas autem filius Jojadæ ſuper Cerethæos & Phelethæos. || Sup. 8. 16.

24. Aduram verò ſuper tributa: porrò Joſaphat filius Ahilud, à commentariis.

25. Siva autem, ſcriba: Sadoc verò & Abiathar, ſacerdotes.

26. Ira autem Jairites erat ſacerdos David.

CAPUT XXI.

Immiſſa propter Saulis in Gabaonitas peccatum fame triennali, ad illorum petitionem David Saulis reliquias, præter Miphiboſeth tradit, ut crucifigerentur, quarum oſſa unà cum Saulis & Jonathæ oſſibus jubet ſepulturæ tradi: narrantur & quatuor bella David adverſus Philiſthæos.

1. FActa eſt quoque fames in diebus David tribus annis jugiter: & conſuluit David oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saul, & domum ejus ſanguinum, quia occidit Gabaonitas. Anno M. 2983. Ant. Chr. 1021.

2. Vocatis ergo Gabaonitis, rex dixit ad eos: (Porrò Gabaonitæ non erant de filiis Iſrael, ſed reliquiæ Amorrhæorum: || filii quippe Iſrael juraverant eis, & voluit Saul percutere eos zelo, quaſi pro filiis Iſrael & Juda.) || Joſ. 9. 16.

3. Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? & quod erit veſtri piaculum, ut benedicatis hæreditati Domini?

4. Dixeruntque ei Gabaonitæ. Non eſt nobis ſuper argento & auro quæſtio, ſed contra Saul, & contra domum ejus: neque volumus

ut interficiatur homo de Iſrael. Ad quos rex
ait: Quid ergo vultis ut faciam vobis?
5. Qui dixerunt regi; Virum, qui attrivit
nos, & oppreſſit iniquè, ita delere debemus,
ut ne unus quidem reſiduus ſit de ſtirpe
ejus in cunctis finibus Iſrael.
6. Dentur nobis ſeptem viri de filiis ejus,
ut crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul,
quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo.
|| 1. *Reg.* 18. 3. 7. || Pepercitque rex Miphiboſeth filio Jo-
nathæ filii Saul, propter jusjurandum Do-
mini, quod fuerat inter David & inter Jo-
nathan filium Saul.
8. Tulit itaque rex duos filios: Reſpha
filiæ Aja, quos peperit Sauli, Armoni, &
Miphiboſeth: & quinque filios Michol filiæ
Saul, quos genuerat Hadrieli filio Berzel-
lai, qui fuit de Molathi,
9. & dedit eos in manus Gabaonitarum: qui
crucifixerunt eos in monte coram Domino:
& ceciderunt hi ſeptem ſimul occiſi in diebus
Anno M. 2986. Ant. Chr. 1018. meſſis primis, incipiente meſſione hordei. *
10. Tollens autem Reſpha filia Aja cili-
cium, ſubſtravit ſibi ſupra petram, ab ini-
tio meſſis, donec ſtillaret aqua ſuper eos
de cœlo: & non dimiſit aves lacerare eos
per diem, neque beſtias per noctem.
11. Et nuntiata ſunt David quæ fecerat
Reſpha, filia Aja, concubina Saul.
12. Et abiit David, & tulit oſſa Saul, &
|| 1. *Reg.* 31. 12. oſſa Jonathæ filii ejus, à viris Jabes Galaad, ||
qui furati fuerant ea de platea Bethſan, in
qua ſuſpenderant eos Philiſthiim cùm inter-
feciſſent Saul in Gelboe:
13. & aſportavit inde oſſa Saul, & oſſa
Jonathæ filii ejus: & colligentes oſſa eo-
rum, qui affixi fuerant,
14. ſepelierunt ea cum oſſibus Saul & Jo-
nathæ filii ejus in terra Beniamin, in latere,
in ſepulchro Cis patris ejus: feceruntque
omnia, quæ præceperat rex, & repropitia-
tus eſt Deus terræ poſt hæc.
15. Factum eſt autem rurſum prælium Phi-
liſthinorum adverſum Iſrael, & deſcendit Da-
vid, & ſervi ejus cum eo, & pugnabant con-
tra Philiſthiim. Deficiente autem David,
16. Jesbi-benob, qui fuit de genere Ara-
|| 1. *Reg.* 17. 7. pha, || cujus ferrum haſtæ trecentas uncias
appendebat, & accinctus erat enſe novo,
niſus eſt percutere David.
17. Præſidioque ei fuit Abiſai filius Sar-
viæ, & percuſſum Philiſthæum interfecit.
Tunc juraverunt viri David, dicentes: Jam
non egredieris nobiſcum in bellum, ne ex-
tinguas lucernam Iſrael.
|| 1. *Paral.* 20. 4. 18. || Secundum quoque bellum fuit in Gob
contra Philiſthæos: tunc percuſſit Sobochai
de Huſathi, Saph de ſtirpe Arapha de ge-
nere gigantum.
19. Tertium quoque fuit bellum in Gob
contra Philiſthæos, in quo percuſſit Adeo-
datus filius Saltus polymitarius Bethlehemi-
tes Goliath Gethæum, cujus haſtile haſtæ
erat quaſi liciatorium texentium.
20. Quartum bellum fuit in Geth: in quo
vir fuit excelſus, qui ſenos in manibus pedi-
buſque habebat digitos, id eſt, viginti qua-
tuor, & erat de origine Arapha.
21. Et blaſphemavit Iſrael: percuſſit autem
eum Jonathan filius Samaa fratris David.
22. Hi quatuor nati ſunt de Arapha in
Geth, & ceciderunt in manu David, &
ſervorum ejus.

CAPUT XXII.

Canticum gratiarum actionis David pro ſua ab omnibus inimicis liberatione.

1. LOcutus eſt autem David Domino ver-
ba carminis hujus, in die qua libe-
ravit eum Dominus de manu omnium ini-
micorum ſuorum, & de manu Saul,
2. & ait: || Dominus petra mea, & ro- || *Pſal.* 17. 1.
bur meum, & ſalvator meus.
3. Deus fortis meus, ſperabo in eum:
ſcutum meum, & cornu ſalutis meæ: ele-
vator meus, & refugium meum: ſalvator
meus, de iniquitate liberabis me.
4. || Laudabilem invocabo Dominum: & || *Pſal.* 17. 4.
ab inimicis meis ſalvus ero.
5. Quia circumdederunt me contritiones
mortis: torrentes Belial terruerunt me.
6. Funes inferni circumdederunt me:
prævenerunt me laquei mortis.
7. In tribulatione mea invocabo Domi-
num, & ad Deum meum clamabo: &
exaudiet de templo ſuo vocem meam, &
clamor meus veniet ad aures ejus.
8. Commota eſt & contremuit terra: fun-
damenta montium concuſſa ſunt, & con-
quaſſata, quoniam iratus eſt eis.
9. Aſcendit fumus de naribus ejus, &
ignis de ore ejus vorabit: carbones ſuccenſi
ſunt ab eo.
10. Inclinavit cœlos, & deſcendit: & ca-
ligo ſub pedibus ejus.
11. Et aſcendit ſuper cherubim, & vola-
vit: & lapſus eſt ſuper pennas venti.
12. Poſuit tenebras in circuitu ſuo latibu-
lum: cribrans aquas de nubibus cœlorum.
13. Præ fulgore in conſpectu ejus, ſuc-
cenſi ſunt carbones ignis.
14. Tonabit de cœlo Dominus: & excel-
ſus dabit vocem ſuam.
15. Miſit ſagittas, & diſſipavit eos: ful-
gur, & conſumpſit eos.
16. Et apparuerunt effuſiones maris, & reve-
lata ſunt fundamenta orbis, ab increpatione
Domini, & inſpiratione ſpiritus furoris ejus.
17. Miſit de excelſo, & aſſumpſit me, &
extraxit me de aquis multis.
18. Liberavit me ab inimico meo potentiſ-
ſimo, & ab his qui oderant me: quoniam
robuſtiores me erant.
19. Prævenit me in die afflictionis meæ, &
factus eſt Dominus firmamentum meum.
20. Et eduxit me in latitudinem: liberavit
me, quia complacui ei.
21. Retribuet mihi Dominus ſecundùm ju-
ſtitiam meam, & ſecundùm munditiam ma-
nuum mearum reddet mihi.
22. Quia cuſtodivi vias Domini, & non
egi impiè à Deo meo.
23. Omnia enim judicia ejus in conſpectu
meo: & præcepta ejus non amovi à me.
24. Et ero perfectus cum eo: & cuſtodiam
me ab iniquitate mea.
25. Et reſtituet mihi Dominus ſecundùm ju-

ſtitiam

ſtitiam meam, & ſecundum munditiam manuum mearum, in conſpectu oculorum ſuorum.

26. Cum ſancto ſanctus eris: & cum robuſto perfectus.

27. Cum electo electus eris: & cum perverſo perverteris.

28. Et populum pauperem ſalvum facies: oculiſque tuis excelſos humiliabis.

29. Quia tu lucerna mea Domine: & tu, Domine, illuminabis tenebras meas.

30. In te enim curram accinctus: In Deo meo tranſiliam murum.

31. Deus, immaculata via ejus, eloquium Domini igne examinatum: ſcutum eſt omnium ſperantium in ſe.

32. Quis eſt Deus præter Dominum: & quis fortis præter Deum noſtrum?

33. Deus qui accinxit me fortitudine: & complanavit perfectam viam meam.

34. Coæquans pedes meos cervis, & ſuper excelſa mea ſtatuens me.

|| Pſalm. 143. 1.

35. || Docens manus meas ad prælium, & componens quaſi arcum æreum brachia mea.

36. Dediſti mihi clypeum ſalutis tuæ: & manſuetudo tua multiplicavit me.

37. Dilatabis greſſus meos ſubtus me: & non deficient tali mei.

38. Perſequar inimicos meos, & conteram: & non convertar donec conſumam eos.

39. Conſumam eos & confringam, ut non conſurgant: cadent ſub pedibus meis.

40. Accinxiſti me fortitudine ad prælium: incurvaſti reſiſtentes mihi ſubtus me.

41. Inimicos meos dediſti mihi dorſum: odientes me, & diſperdam eos.

42. Clamabunt, & non erit, qui ſalvet ad Dominum: & non exaudiet eos.

43. Delebo eos ut pulverem terræ: quaſi lutũ platearum comminuam eos atque confringam.

44. Salvabis me à contradictionibus populi mei: cuſtodies me in caput Gentium: populus, quem ignoro, ſerviet mihi.

45. Filii alieni reſiſtent mihi, auditu auris obedient mihi.

46. Filii alieni defluxerunt, & contrahentur in anguſtiis ſuis.

47. Vivit Dominus, & benedictus Deus meus: & exaltabitur Deus fortis ſalutis meæ.

48. Deus qui das vindictas mihi, & dejicis populos ſub me.

|| Pſalm. 17. 49.

49. Qui educis me ab inimicis meis, & à reſiſtentibus mihi elevas me: || à viro iniquo liberabis me.

|| Rom. 15. 9.

50. || Propterea confitebor tibi Domine in gentibus: & nomini tuo cantabo.

51. Magnificans ſalutes regis ſui, & faciens miſericordiam Chriſto ſuo David, & ſemini ejus in ſempiternum.

CAPUT XXIII.

Verba noviſſima David, & catalogus virorum ipſius illuſtrium.

1. HÆc autem ſunt verba David noviſſima. Dixit David filius Iſai: Dixit vir, cui conſtitutum eſt de Chriſto Dei Jacob, egregius pſaltes Iſrael:

2. Spiritus Domini locutus eſt per me, & ſermo ejus per linguam meam.

3. Dixit Deus Iſrael mihi, locutus eſt fortis Iſrael, Dominator hominum, juſtus dominator in timore Dei.

4. Sicut lux auroræ, oriente ſole, manè abſque nubibus rutilat, & ſicut pluviis germinat herba de terra.

5. Nec tanta eſt domus mea apud Deum, ut pactum æternum iniret mecum, firmum in omnibus atque munitum. Cuncta enim ſalus mea, & omnis voluntas: nec eſt quidquam ex ea quod non germinet.

6. Prævaricatores autem quaſi ſpinæ evellentur univerſi: quæ non tolluntur manibus.

7. Et ſi quis tangere voluerit eas, armabitur ferro & ligno lanceato, igneque ſuccenſæ comburentur uſque ad nihilum.

8. || Hæc nomina fortium David. Sedens in cathedra ſapientiſſimus princeps inter tres, ipſe eſt quaſi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu uno.

|| 1. Paral. 11. 10.

9. Poſt hunc, Eleazar filius patrui ejus Ahohites inter tres fortes, qui erant cum David quando exprobraverunt Philiſthiim, & congregati ſunt illuc in prælium:

10. Cúmque aſcendiſſent viri Iſrael, ipſe ſtetit & percuſſit Philiſthæos, donec deficeret manus ejus, & obrigeſceret cum gladio: fecitque Dominus ſalutem magnam in die illa: & populus qui fugerat, reverſus eſt ad cæſorum ſpolia detrahenda.

11. Et poſt hunc, Semma filius Age de Arari: & congregati ſunt Philiſthiim in ſtatione: erat quippe ibi ager lente plenus. Cúmque fugiſſet populus à facie Philiſthiim,

12. ſtetit ille in medio agri, & tuitus eſt eum, percuſſitque Philiſthæos: & fecit Dominus ſalutem magnam.

13. Nec non & antè deſcenderant tres * qui erant principes || inter triginta, & venerant tempore meſſis ad David in ſpeluncam Odollam: caſtra autem Philiſthinorum erant poſita in Valle gigantum.

* Prius numerati; nempe Jeſboam, Eleazar, & Semma.
|| 1. Paral. 11, 15.

14. Et David erat in præſidio: porrò ſtatio Philiſthinorum tunc erat in Bethlehem.

15. Deſideravit ergo David, & ait: O ſi quis mihi daret potum aquæ, de ciſterna quæ eſt in Bethlehem juxta portam!

16. Irruperunt ergo tres fortes caſtra Philiſthinorum, & hauſerunt aquam de ciſterna Bethlehem, quæ erat juxta portam, & attulerunt ad David: at ille noluit bibere, ſed libavit eam Domino,

17. dicens: Propitius ſit mihi Dominus, ne faciam hoc: num ſanguinem hominum iſtorum qui profecti ſunt, & animarum periculum bibam? Noluit ergo bibere. Hæc fecerunt tres robuſtiſſimi.

18. Abiſai * quoque frater Joab filius Sarviæ, princeps erat de tribus: ipſe eſt qui levavit haſtam ſuam contra trecentos: quos interfecit, nominatus in tribus,

* Hic incipit ſecunda trias, ex qua tamen duo tantum recenſentur. Hieronymus tertium nominat Jonathan filium Samaa fratris David, de quo cap. 21. v. 21.

19. & inter tres nobilior, eratque eorum princeps, ſed uſque ad tres primos non pervenerat.

20. Et Banajas filius Jojadæ viri fortiſſimi, magnorum operum, de Cabſeel: ipſe percuſſit duos leones Moab, & ipſe deſcendit, & percuſſit leonem in media ciſterna in diebus nivis.

21. Ipſe quoque interfecit virum Ægyptium, virum dignum ſpectaculo, habentem

in manu haſtam: itaque cùm deſcendiſſet ad
eum in virga, vi extorſit haſtam de manu
Ægyptii, & interfecit eum haſta ſua.
22. Hæc fecit Banajas filius Jojadæ.
23. Et ipſe nominatus inter tres robuſtos,
qui erant inter triginta nobiliores: verumta-
men uſque ad tres † non pervenerat: fecitque
eum ſibi David auricularium, à ſecreto.
24. Aſael frater Joab inter triginta, El-
chanan filius patrui ejus de Bethlehem,
25. Semma de Harodi, Elica de Harodi,
26. Heles de Phalti, Hira filius Acces de
Thecua.
27. Abiezer de Anathoth, Mobonnai de Huſati,
28. Selmon Ahohites, Maharai Netophathites,
29. Heled filius Baana, & ipſe Netopha-
thites, Ithai filius Ribai de Gabaath filio-
rum Beniamin,
30. Banaja Pharathonites, Heddai de
Torrente Gaas,
31. Abialbon Arbathites, Azmavet de Beromi,
32. Eliaba de Salaboni. Filii Jaſſen, Jonathan,
33. Semma de Orori, Ajam filius Sarar
Arorites,
34. Eliphelet filius Aasbai filii Machati,
Eliam filius Achitophel Gilonites,
35. Heſrai de Carmelo, Pharai de Arbi,
36. Igaal filius Nathã de Soba, Bonni de Gadi,
37. Selec de Ammoni, Naharai Berothi-
tes armiger Joab filii Sarviæ,
38. Ira Jethrites, Gareb & ipſe Jethrites,
39. Urias Hethæus. Omnes triginta ſeptem.*

† Primæ triadis.

* Computatis ſcilicet illis primis 6.

CAPUT XXIV.

David ob numeratum populum à Gad propheta correptus, ex tribus oblatis peſtem triduanam elegit; qua in populum ſæviente, ac 70000. interemptis, orat David Dominum; & à Gad propheta admonitus, in area Areuna, dato pretio, altare erigit, ceſſatque peſtis.

1. ET || addidit furor Domini iraſci contra
Iſrael, commovitque David in eis di-
centem: Vade, numera Iſrael & Judam.
2. Dixitque rex ad Joab principem exer-
citus ſui: Perambula omnes tribus Iſrael à
Dan uſque Berſabee, & numerate populum,
ut ſciam numerum ejus.
3. Dixitque Joab regi: Adaugeat Domi-
nus Deus tuus ad populum tuum, quantus
nunc eſt, iterumque centuplicet in conſpe-
ctu domini mei regis: ſed quid ſibi domi-
nus meus rex vult in re hujuſcemodi?
4. Obtinuit autem ſermo regis verba Joab
& principum exercitus: egreſſuſque eſt Joab,
& principes militum, à facie regis, ut nu-
merarent populum Iſrael.
5. Cùmque pertranſiſſent Jordanem, ve-
nerunt in Aroer ad dexteram urbis, quæ
eſt in Valle Gad:
6. & per Jazer tranſierunt in Galaad, & in
terram inferiorem Hodſi, & venerunt in Dan
ſilveſtria. Circumeunteſque juxta Sidonem,
7. tranſierunt propè mœnia Tyri, & om-
nem terram Hevæi & Chananæi, veneruntque
que ad meridiem Juda in Berſabee.
8. & luſtrata univerſa terra, affuerunt poſt
novem menſes & viginti dies in Jeruſalem.
9. Dedit ergo Joab numerum deſcriptio-
nis populi regi, & inventa ſunt de Iſrael
octingenta millia virorum fortium, qui
educerent gladium: & de Juda quingenta
millia pugnatorum.
10. Percuſſit autem cor || David eum, poſt-
quam numeratus eſt populus: & dixit Da-
vid ad Dominum: Peccavi valdè in hoc
facto: ſed precor Domine, ut transferas ini-
quitatem ſervi tui, quia ſtultè egi nimis.
11. Surrexit itaque David manè, & ſermo
Domini factus eſt ad Gad prophetam & Vi-
dentem David, dicens,
12 Vade, & loquere ad David: Hæc dicit
Dominus: Trium tibi datur optio, elige unum
quod volueris ex his, ut faciam tibi.
13. Cùmque veniſſet Gad ad David, nuntia-
vit ei dicens: Aut ſeptem annis * veniet tibi
fames in terra tua: aut tribus menſibus fugies
adverſarios tuos, & illi te perſequentur: aut
certè tribus diebus erit peſtilentia in terra tua.
Nunc ergo delibera, & vide quem reſpon-
deam ei, qui me miſit, ſermonem.
14. Dixit autem David ad Gad: Coarctor
nimis: || ſed melius eſt ut incidam in ma-
nus Domini (multæ enim miſericordiæ ejus
ſunt) quàm in manus hominum.
15. ‡ Immiſitque Dominus peſtilentiam in
Iſrael, de manè uſque ad tempus conſtitu-
tum, & mortui ſunt ex populo, à Dan uſque
ad Berſabee, ſeptuaginta millia virorum.
16. Cùmque extendiſſet manum ſuam An-
gelus Domini ſuper Jeruſalem ut diſperderet
eam, miſertus eſt Dominus ſuper afflictione,
& ait Angelo percutienti populum: Sufficit:
nunc contine manum tuam. Erat autem An-
gelus Domini juxta aream Areuna Jebuſæi.
17. Dixitque David ad Dominum, cùm vi-
diſſet Angelum cædentem populum: Ego ſum
qui peccavi, ego iniquè egi: iſti qui oves ſunt,
quid fecerunt? vertatur, obſecro, manus tua
contra me, & contra domum patris mei.
18. Venit autem Gad ad David in die illa,
& dixit ei: Aſcende, & conſtitue altare Do-
mino in Area Areuna Jebuſæi.
19. Et aſcendit David juxta ſermonem Gad,
quem præceperat ei Dominus.
20. Conſpicienſque Areuna, animadvertit
regem & ſervos ejus tranſire ad ſe:
21. & egreſſus adoravit regem prono vultu in
terram, & ait: Quid cauſæ eſt ut veniat domi-
nus meus rex ad ſervum ſuum? Cui David ait:
Ut emam à te aream, & ædificem altare Dño,
& ceſſet interfectio quæ graſſatur in populo.
22. Et ait Areuna ad David: Accipiat,
& offerat dominus meus rex, ſicut placet
ei: habes boves in holocauſtum, & plau-
ſtrum & juga boum in uſum lignorum.
23. Omnia dedit Areuna rex regi: dixit-
que Areuna ad regem: Dominus Deus tuus
ſuſcipiat votum tuum.
24. Cui reſpondens rex, ait: Nequaquam
ut vis, ſed emam pretio à te, & non offe-
ram Domino Deo meo holocauſta gratuita.
Emit ergo David aream *, & boves, ar-
genti ſiclis quinquaginta:
25. & ædificavit ibi David altare Domi-
no, & obtulit holocauſta & pacifica: &
propitiatus eſt Dominus terræ, & cohibita
eſt plaga ab Iſrael.

|| 1. Paral. 21. 1. Anno M. 2987. Ant. Chr. 1017. Ætatis David 68.

|| 1. Reg. 24. 6. * 1. Paral. 21. 13. tres anni tantùm famis proponuntur; hic verò 7. quod ſic conciliari poteſt, ut illi tres anni, annis famis adjiciendi ſint, qua Iſraelitæ anno jam quarto premebantur, ob Gabaonitarum ſanguinem à Saule effuſum, 2. Reg. 21. ni ſuſp certe mendum irrepſiſſe in numeros. Sanè hic Septuaginta, tres tantum habent, ut in Paralip. || Dan. 13. 23. ‡ PRO VITANDA MORTALIT. EPIST.

* Supplendum ex Paralip. 21. 25. *Sexcentis ſiclis juſtiſſimi ponderis*; ita ut quingenti ſicli ſint tantũ pro bubus.

LIBER

LIBER TERTIUS REGUM
SECUNDUM HEBRÆOS
PRIMUS MELACHIM.

HUNC librum, Hebræi primum MELACHIM, *id eſt,* Regum, *vocant: nos* Tertium *appellamus, ut ad prioris libri titulum jam annotatum eſt. Incipit autem à Salomone, præmiſſa tantùm narratione, qua oſtenditur quomodo ad regnum ipſe pervenerit. Regno deinde in duas partes ſciſſo, quatuor regum Juda & octo regum Iſrael res geſtas pertexit. Tota verò libri hiſtoria annos complectitur 126. è quibus priores 40. Salomonis fuerunt; cæteri reliquorum regum, tum Judæ, tum Iſraelis.*

Sub Achab *horum ultimo, maximè floruit* Elias Propheta.

CAPUT PRIMUM.

David ſenio confectum puella Abiſag calefacit, caſta manens: Adonia verò regnum occupante, Bethſabee directa conſilio Nathan, impetravit à David ungi Salomonem in regem, quo audito, fugit Adonias.

* Anno M. 2983. Ant. Chr. 1015. Ætatis David 70. Salomonis 18.

1. ET rex David ſenuerat, habebatque ætatis plurimos dies: * cùmque operiretur veſtibus, non calefiebat.

2. Dixerunt ergo ei ſervi ſui: Quæramus domino noſtro regi adoleſcentulam virginem, & ſtet coram rege, & foveat eum, dormiatque in ſinu ſuo, & calefaciat dominum noſtrum regem.

3. Quæſierunt igitur adoleſcentulam ſpecioſam in omnibus finibus Iſrael, & invenerunt Abiſag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad regem.

4. Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, & miniſtrabat ei, rex verò non cognovit eam.

5. Adonias autem filius Haggith elevabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque ſibi currus & equites, & quinquaginta viros, qui currerent ante eum.

‖ *1. Reg. 2. 19. 2. Reg. 13. 21. Ibid. 15. 1. & ſeq.*

6. Nec corripuit ‖ eum pater ſuus aliquando, dicens: Quare hoc feciſti? erat autem & ipſe pulcher valdè, ſecundus natu poſt Abſalom.

7. Et ſermo ei cum Joab filio Sarviæ, & cum Abiathar ſacerdote, qui adjuvabant partes Adoniæ.

8. Sadoc verò ſacerdos, & Banajas filius Jojadæ, & Nathan propheta, & Semei & Rei, & robur exercitus David non erat cum Adonia.

9. Immolatis ergo Adonias arietibus & vitulis, & univerſis pinguibus, juxta Lapidem Zoheleth, qui erat vicinus Fonti Rogel, vocavit univerſos fratres ſuos filios regis, & omnes viros Juda ſervos regis:

10. Nathan autem prophetam, & Banajam, & robuſtos quoſque, & Salomonem fratrem ſuum, non vocavit.

11. Dixit itaque Nathan ad Bethſabee matrem Salomonis: Num audiſti, quòd regnaverit Adonias filius Haggith, & dominus noſter David hoc ignorat?

12. Nunc ergo veni, accipe conſilium à me, & ſalva animam tuam, filiique tui Salomonis.

13. Vade, & ingredere ad regem David, & dic ei: Nonne tu, domine mi rex juraſti mihi ancillæ tuæ, dicens: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo? Quare ergo regnat Adonias?

14. Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam poſt te, & complebo ſermones tuos.

15. Ingreſſa eſt itaque Bethſabee ad regem in cubiculum: rex autem ſenuerat nimis, & Abiſag Sunamitis miniſtrabat ei.

16. Inclinavit ſe Bethſabee, & adoravit regem. Ad quam rex: Quid tibi, inquit, vis?

17. Quæ reſpondens, ait: Domine mi, tu juraſti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit in ſolio meo.

18. Et ecce nunc Adonias regnat, te, domine mi rex, ignorante.

19. Mactavit boves, & pinguia quæque, & arietes plurimos, & vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque ſacerdotem, & Joab principem militiæ: Salomonem autem ſervum tuum non vocavit.

20. Verumtamen domine mi rex, in te oculi reſpiciunt totius Iſrael, ut indices eis, quis ſedere debeat in ſolio tuo, domine mi rex, poſt te.

21. Eritque cùm dormierit dominus meus rex cum patribus ſuis, erimus ego & filius meus Salomon peccatores.

22. Adhuc illa loquente cum rege, Nathan propheta venit.

23. Et nuntiaverunt regi, dicentes: Adeſt Nathan Propheta: Cumque introiſſet in conſpectu regis, & adoraſſet eum pronus in terram,

24. Dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixiſti: Adonias regnet poſt me, & ipſe ſedeat ſuper thronum meum?

25. Quia deſcendit hodie, & immolavit boves, & pinguia, & arietes plurimos, & vocavit univerſos filios regis, & principes exercitus, Abiathar quoque ſacerdotem: illiſque veſcentibus, & bibentibus coram eo, & dicentibus: Vivat rex Adonias:

26. Me ſervum tuum, & Sadoch ſacerdotem, & Banajam filium Jojadæ, & Salomonem famulum tuum non vocavit.

27. Numquid à domino meo rege exivit hoc verbum, & mihi non indicaſti ſervo tuo, quis ſeſſurus eſt ſuper thronum domini mei regis poſt eum?

28. Et reſpondit rex David, dicens: Vo-

cate ad me Bethſabee. Quæ cùm fuiſſet ingreſſa coram rege, & ſtetiſſet ante eum,

29. juravit rex, & ait: Vivit Dominus, qui eruit animam meam de omni anguſtia,

30. quia ſicut juravi tibi per Dominum Deum Iſrael, dicens: Salomon filius tuus regnabit poſt me, & ipſe ſedebit ſuper ſolium meum pro me: ſic faciam hodie.

31. Summiſſoque Bethſabee in terram vultu, adoravit regem, dicens: Vivat dominus meus David in æternum.

32. Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoc ſacerdotem, & Nathan prophetam, & Banajam filium Jojadæ. Qui cùm ingreſſi fuiſſent coram rege,

33. dixit ad eos: Tollite vobiſcum ſervos domini veſtri, & imponite Salomonem filium meum ſuper mulam meam: & ducite eum in Gihon.

34. Et ungat eum ibi Sadoch ſacerdos, & Nathan propheta, in regem ſuper Iſrael: & canetis buccina, atque dicetis: Vivat rex Salomon.

35. Et aſcendetis poſt eum, & veniet, & ſedebit ſuper ſolium meum, & ipſe regnabit pro me: illique præcipiam ut ſit dux ſuper Iſrael, & ſuper Judam.

36. Et reſpondit Banajas filius Jojadæ, regi, dicens: Amen: ſic loquatur Dominus Deus domini mei regis.

37. Quomodo fuit Dominus cum domino meo rege, ſic ſit cum Salomone, & ſublimius faciat ſolium ejus à ſolio domini mei regis David.

38. Deſcendit ergo Sadoc ſacerdos, & Nathan propheta, & Banajas filius Jojadæ, & Cerethi, & Phelethi: & impoſuerunt Salomonem ſuper mulam regis David, & adduxerunt eum in Gihon.

39. Sumpſitque Sadoc ſacerdos cornu olei de tabernaculo, & unxit Salomonem: & cecinerunt buccina, & dixit omnis populus: Vivat rex Salomon.

40. Et aſcendit univerſa multitudo poſt eum, & populus canentium tibiis, & lætantium gaudio magno, & inſonuit terra à clamore eorum.

41. Audivit autem Adonias, & omnes qui invitati fuerant ab eo, jamque convivium finitum erat: ſed & Joab, audita voce tubæ, ait: Quid ſibi vult clamor civitatis tumultuantis?

42. Adhuc illo loquente, Jonathas filius Abiathar ſacerdotis venit: cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, & bona nuntians.

43. Reſponditque Jonathas Adoniæ: Nequaquam: dominus enim noſter rex David regem conſtituit Salomonem.

44. Miſitque cum eo Sadoc ſacerdotem, & Nathan prophetam, & Banajam filium Jojadæ, & Cerethi & Phelethi, & impoſuerunt eum ſuper mulam regis.

45. Unxeruntque eum Sadoch ſacerdos, & Nathan propheta regem in Gihon: & aſcenderunt inde lætantes, & inſonuit civitas: hæc eſt vox, quam audiſtis.

46. Sed & Salomon ſedet ſuper ſolium regni.

47. Et ingreſſi ſervi regis benedixerunt domino noſtro regi David, dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis ſuper nomen tuum, & magnificet thronum ejus ſuper thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo ſuo:

48. & locutus eſt: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui dedit hodie ſedentem in ſolio meo, videntibus oculis meis.

49. Territi ſunt ergo, & ſurrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia, & ivit unuſquiſque in viam ſuam.

50. Adonias autem timens Salomonem, ſurrexit, & abiit, tenuitque cornu altaris.

51. Et nuntiaverunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem, tenuit cornu altaris, dicens: Juret mihi rex Salomon hodie, quòd non interficiat ſervum ſuum gladio.

52. Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus ejus in terram: ſin autem malum inventum fuerit in eo, morietur.

53. Miſit ergo rex Salomon, & eduxit eum ab altari: & ingreſſus adoravit regem Salomonem: dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

CAPUT II.

David datis Salomoni variis præceptis moritur. Adonia petens Abiſag in uxorem, occidi à Salomone jubetur: Abiathar ſacerdotio privatur, & tandem Joab in tabernaculo interficitur: Semei quoque, quia contra præſcriptum egreſſus eſt Jeruſalem, occiditur.

1. APpropinquaverunt autem dies David ut moreretur, præcepitque Salomoni filio ſuo, dicens: Anno M. 2990. Ant. Chr. 1014. Ætatis Salomonis 19.

2. Ego ingredior viam univerſæ terræ: confortare, & eſto vir.

3. Et obſerva cuſtodias Domini Dei tui, ut ambules in viis ejus, ut cuſtodias cæremonias ejus, & præcepta ejus, & judicia, & teſtimonia, || ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi: ut intelligas univerſa quæ facis, & quocumque te verteris: || Deut. 17. 19.

4. ut confirmet Dominus ſermones ſuos, quos locutus eſt de me, dicens: Si cuſtodierint filii tui vias ſuas, & ambulaverint coram me in veritate, in omni corde ſuo & in omni anima ſua, non auferetur tibi vir de ſolio Iſrael.

5. Tu quoque noſti quæ fecerit mihi Joab filius Sarviæ, quæ fecerit duobus principibus exercitus Iſrael, || Abner filio Ner, & || Amaſæ filio Jether: quos occidit, & effudit ſanguinem belli in pace, & poſuit cruorem prælii in balteo ſuo, qui erat circa lumbos ejus, & in calceamento ſuo, quod erat in pedibus ejus. || 2. Reg. 3. 27. || 2. Reg. 20. 10.

6. Facies ergo juxta ſapientiam tuam, & non deduces canitiem ejus pacificè ad inferos.

7. Sed & filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in menſa tua: || occurrerunt enim mihi quando fugiebam à facie Abſalom fratris tui. || 2. Reg. 19. 31.

8. || Habes quoque apud te Semei filium Gera filii Jemini de Bahurim, qui maledixit mihi maledictione peſſima, quando ibam ad Caſtra: ſed quia deſcendit mihi in occurſum cùm || 2. Reg. 16. 5. & 19. 19.

tran-

Digitized by Google

tranſirem Jordanem, & juravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio:

9. Tu noli pati eum eſſe innoxium. Vir autem ſapiens es, ut ſcias quæ facies ei, deduceſque canos ejus cum ſanguine ad inferos.

10. || Dormivit igitur David cum patribus ſuis *, & ſepultus eſt in civitate David.

11. || Dies autem quibus regnavit David ſuper Iſrael, quadraginta anni ſunt †: in Hebron regnavit ſeptem annis: in Jeruſalem, triginta tribus.

* Natus annos 70. cum dimidio, ut ex 2. Reg. 5. ℣. 4. & 5. datur intelligi. || Act. 2. 29. || 1. Par. 29. 27. † Vide ſuprà 2. Reg. 5. ℣. 4. & 5.

12. Salomon autem ſedit ſuper thronum David patris ſui, & firmatum eſt regnũ ejus nimis.

13. Et ingreſſus eſt Adonias filius Haggith ad Bethſabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pacificuſne eſt ingreſſus tuus? Qui reſpondit: Pacificus.

14. Addiditque: Sermo mihi eſt ad te. Cui ait. Loquere. Et ille:

15. Tu, inquit, noſti, quia meum erat regnum, & me præpoſuerat omnis Iſrael ſibi in regem: ſed translatum eſt regnum, & factum eſt fratris mei: à Domino enim conſtitutum eſt ei.

16. Nunc ergo petitionem unam precor à te; ne confundas faciem meam. Quæ dixit ad eum: Loquere.

17. Et ille ait: Precor ut dicas Salomoni regi (neq; enim negare tibi quidquam poteſt) ut det mihi Abiſag Sunamitidem uxorem.

18. Et ait Bethſabee: Benè, ego loquar pro te regi.

19. Venit ergo Bethſabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia: & ſurrexit rex in occurſum ejus, adoravitque eam, & ſedit ſuper thronum ſuum: poſituſque eſt thronus matri regis, quæ ſedit ad dexteram ejus.

20. Dixitque ei, Petitionem unam parvulam ego deprecor à te; ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex: Pete mater mea: neque enim fas eſt ut avertam faciem tuam.

21. Quæ ait: Detur Abiſag Sunamitis Adoniæ fratri tuo uxor:

22. Reſponditque rex Salomon, & dixit matri ſuæ: Quare poſtulas Abiſag Sunamitidem Adoniæ? poſtula ei & regnum: ipſe eſt enim frater meus major me, & habet Abiathar ſacerdotem, & Joab filium Sarviæ.

23. Juravit itaque rex Salomon per Dominum, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia contra animam ſuam locutus eſt Adonias verbum hoc.

24. Et nunc vivit Dominus, qui firmavit me, & collocavit me ſuper ſolium David patris mei, & qui fecit mihi domum, ſicut locutus eſt, quia hodie occidetur Adonias.

25. Miſitque rex Salomon per manum Banajæ filii Jojadæ, qui interfecit eum, & mortuus eſt.

26. Abiathar quoque ſacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidem vir mortis es: ſed hodie te non interficiam, quia portaſti arcam Domini Dei coram David patre meo, & ſuſtinuiſti laborem in omnibus, in quibus laboravit pater meus.

27. Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non eſſet ſacerdos Domini, || ut impleretur ſermo Domini, quem locutus eſt ſuper domum Heli in Silo.

|| 1. Reg. 2. 31.

28. Venit autem nuntius ad Joab, quòd Joab declinaſſet poſt Adoniam, & poſt Salomonem non declinaſſet: fugit ergo Joab in tabernaculum Domini, & apprehendit cornu altaris.

29. Nuntiatumque eſt regi Salomoni, quòd fugiſſet Joab in tabernaculum Domini, & eſſet juxta altare: miſitque Salomon Banajam filium Jojadæ, dicens: Vade, interfice eum.

30. Et venit Banajas ad tabernaculum Domini, & dixit ei: Hæc dicit rex: Egredere. Qui ait: Non egrediar, ſed hìc moriar. Renuntiavit Banajas regi ſermonem, dicens: Hæc locutus eſt Joab, & hæc reſpondit mihi.

31. Dixitque ei rex: Fac ſicut locutus eſt: & interfice eum, & ſepeli, & amovebis ſanguinem innocentem, qui effuſus eſt à Joab, à me, & à domo patris mei.

32. Et reddet Dominus ſanguinem ejus ſuper caput ejus, quia interfecit duos viros juſtos, melioreſque ſe: & occidit eos gladio, patre meo David ignorante, || Abner filium Ner principem militiæ Iſrael, & || Amaſam filium Jether principem exercitus Juda:

|| 2. Reg. 3. 27. || 2. Reg. 20. 10.

33. Et revertetur ſanguis illorum in caput Joab, & in caput ſeminis ejus in ſempiternum. David autem & ſemini ejus, & domui, & throno illius, ſit pax uſque in æternum à Domino.

34. Aſcendit itaque Banajas filius Jojadæ, & aggreſſus eum interfecit: ſepultuſque eſt in domo ſua in deſerto.

35. Et conſtituit rex Banajam filium Jojadæ pro eo ſuper exercitum, & Sadoc ſacerdotem poſuit pro Abiathar.

36. Miſit quoque rex, & vocavit Semei, dixitque ei: Ædifica tibi domum in Jeruſalem, & habita ibi: & non egredieris inde huc atque illuc.

37. Quacumque autem die egreſſus fueris, & tranſieris Torrentem Cedron, ſcito te interficiendum: ſanguis tuus erit ſuper caput tuum.

38. Dixitque Semei regi: Bonus ſermo. Sicut locutus eſt dominus meus rex, ſic faciet ſervus tuus. Habitavit itaque Semei in Jeruſalem diebus multis.

39. Factum eſt autem poſt annos tres, ut fugerent ſervi Semei ad Achis filium Maacha regem Geth: nuntiatumque eſt Semei, quòd ſervi ejus iſſent in Geth.

40. Et ſurrexit Semei, & ſtravit aſinum ſuum: ivitque ad Achis in Geth ad requirendum ſervos ſuos, & adduxit eos de Geth.

41. Nuntiatum eſt autem Salomoni, quòd iſſet Semei in Geth de Jeruſalem, & rediiſſet.

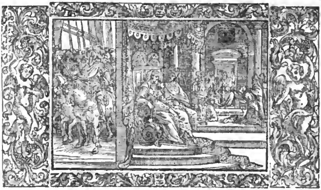
42. Et mittens vocavit eum, dixitque illi: Nonne teſtificatus ſum tibi per Dominum, & prædixi tibi: Quacumque die egreſſus, ieris huc & illuc, ſcito te eſſe moriturum? Et reſpondiſti mihi: Bonus ſermo, quem audivi.

43. Quare ergo non cuſtodiſti juſjurandum Domini, & præceptum quod præceperam tibi?

44. Dixitque rex ad Semei: Tu noſti omne malum, cujus tibi conſcium eſt cor tuum, quod feciſti David patri meo: reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum.

45. Et rex Salomon benedictus, & thronus David erit ſtabilis coram Domino uſque in ſempiternum.

46. Juſſit itaque rex Banajæ filio Jojadæ: qui egreſſus, percuſſit eum, & mortuus eſt.

CAPUT III.

Salomon, accepta in uxorem filia Pharaonis, ſapientiam in ſomno petit; quam unà cum divitiis & gloria accipit, & primùm in meretricum dirimenda lite oſtendit.

1. Par. 1. Ann. M. 2991. Ante Chr. 1013. Ætatis Salomonis 20. ejus regni 3.

1. CONfirmatum eſt igitur regnū in manu
Salomonis, & affinitate conjunctus eſt
Pharaoni regi Ægypti: accepit namque filiam
ejus, & adduxit in civitatem David, donec
compleret ‖ ædificans domum ſuam, & domū
Domini, & murum Jeruſalem per circuitum. *‖ 2. Par. 8. 1.*
2. Attamen populus immolabat in excel-
ſis: non enim ædificatum erat templum no-
mini Domini uſque in diem illum.
3. Dilexit autem Salomon Dominum,
ambulans in præceptis David patris ſui,
excepto quòd in excelſis immolabat, & ac-
cendebat thymiama.
4. Abiit itaque in Gabaon, ut immola-
ret ibi: illud quippe erat excelſum maxi-
mum: mille hoſtias in holocauſtum obtulit
Salomon ſuper altare illud in Gabaon.
5. Apparuit autem Dominus Salomoni
per ſomnium nocte, dicens: Poſtula quod
vis ut dem tibi.
6. Et ait Salomon: Tu feciſti cum ſervo
tuo David patre meo miſericordiam magnam,
ſicut ambulavit in conſpectu tuo in veritate,
& recto corde tecum: cuſtodiſti ei miſeri-
cordiam tuam grandem, & dediſti ei filium
ſedentem ſuper thronum ejus, ſicut eſt hodie.
7. Et nunc Domine Deus, tu regnare fe-
ciſti ſervum tuum pro David patre meo:
ego autem ſum puer parvulus, & ignorans
egreſſum & introitum meum.
8. Et ſervus tuus in medio eſt populi, quem
elegiſti, populi infiniti, qui numerari &
ſupputari non poteſt præ multitudine.
‖ 2. Par. 1. 10. 9. ‖ Dabis ergo ſervo tuo cor docile, ut
populum tuum judicare poſſit, & diſcerne-
re inter bonum & malum. Quis enim po-
terit judicare populum iſtum, populum
tuum hunc multum?
10. Placuit ergo ſermo coram Domino, quòd
Salomon poſtulaſſet hujuſcemodi rem.
11. Et dixit Dominus Salomoni: Quia
poſtulaſti verbum hoc, & non petiſti tibi
dies multos, nec divitias, aut animas ini-
micorum tuorum, ſed poſtulaſti tibi ſa-
pientiam ad diſcernendum judicium:
12. ecce feci tibi ſecundùm ſermones tu-
os, & dedi tibi cor ſapiens & intelligens,
in tantum ut nullus ante te ſimilis tui fue-
rit, nec poſt te ſurrecturus ſit.
13. ‖ Sed & hæc, quæ non poſtulaſti, dedi ti- *‖ Sup. 2. 31. Matth. 6. 29.*
bi: divitias ſcilicet, & gloriam, ut nemo fue-
rit ſimilis tui in regibus cunctis retrò diebus.
14. Si autem ambulaveris in viis meis, & cu-
ſtodieris præcepta mea, & mandata mea, ſicut
ambulavit pater tuus, longos faciam dies tuos.
15. Igitur evigilavit Salomon, & intelle-
xit quòd eſſet ſomnium: cùmq; veniſſet Jeruſa-
lem, ſtetit coram arca fœderis Domini, & ob-
tulit holocauſta, & fecit victimas pacificas,
& grande convivium univerſis famulis ſuis.
16. ‡ Tunc venerunt duæ mulieres me- *‡ FER. 2. POST DOM. 4. QUADR.*
retrices ad regem, ſteteruntque coram eo,
17. quarum una ait: Obſecro, mi domi-
ne: ego & mulier hæc habitabamus in do-
mo una, & peperi apud eam in cubiculo.
18. Tertia autem die poſtquam ego peperi,
peperit & hæc: & eramus ſimul, nulluſque a-
lius nobiſcum in domo, exceptis nobis duabus.
19. Mortuus eſt autem filius mulieris hu-
jus nocte: dormiens quippe oppreſſit eum.
20. Et conſurgens intempeſtæ noctis ſi-
lentio, tulit filium meum de latere meo
ancillæ tuæ dormientis, & collocavit in
ſinu ſuo: ſuum autem filium, qui erat
mortuus, poſuit in ſinu meo.
21. Cumque ſurrexiſſem manè ut darem
lac filio meo, apparuit mortuus: quem di-
ligentiùs intuens clara luce, deprehendi
non eſſe meum quem genueram.
22. Reſponditque altera mulier: Non eſt
ita ut dicis, ſed filius tuus mortuus eſt,
meus autem vivit. E contrario illa dicebat:
Mentiris: filius quippe meus vivit, & fi-
lius tuus mortuus eſt. Atque in hunc mo-
dum contendebant coram rege.
23. Tunc rex ait: Hæc dicit, Filius
meus vivit, & filius tuus mortuus eſt. Et
iſta reſpondit, Non, ſed filius tuus mor-
tuus eſt, meus autem vivit.

24. Di-

24. Dixit ergo rex: Afferte mihi gladium. Cùmque attuliſſent gladium coram rege,

25. Dividite, inquit, infantem vivum in duas partes, & date dimidiam partem uni, & dimidiam partem alteri.

26. Dixit autem mulier, cujus filius erat vivus, ad regem: (commota ſunt quippe viſcera ejus ſuper filio ſuo) Obſecro domine, date illi infantem vivum, & nolite interficere eum. E contrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi ſit, ſed dividatur,

27. Reſpondit rex, & ait: Date huic infantem vivum, & non occidatur: hæc eſt enim mater ejus.

28. Audivit itaque omnis Iſrael judicium quod judicaſſet rex, & timuerunt regem, videntes ſapientiam Dei eſſe in eo ad faciendum judicium.

CAPUT IV.

Numerantur principes & præfecti Salomonis, apparatus ciborum ipſius, paciſque ſecuritas eo regnante, & numerus parabolarum atque carminum ejus.

1. ERat autem rex Salomon regnans ſuper omnem Iſrael.

2. Et hi principes quos habebat: Azarias filius Sadoc ſacerdotis.

3. Elihoreph & Ahia filii Siſa ſcribæ: Joſaphath filius Ahilud à commentariis:

4. Banajas filius Jojadæ ſuper exercitum: Sadoc autem, & Abiathar ſacerdotes.

5. Azarias filius Nathan, ſuper eos qui aſſiſtebant regi: Zabud filius Nathan ſacerdos, amicus regis:

6. Et Ahiſar præpoſitus domus: & Adoniram filius Abda ſuper tributa.

7. Habebat autem Salomon duodecim præfectos ſuper omnem Iſrael, qui præbebant annonam regi & domui ejus: per ſingulos enim menſes in anno, ſinguli neceſſaria miniſtrabant.

8. Et hæc nomina eorum: Benhur, in monte Ephraim.

9. Bendecar, in Macces, & in Salebim, & in Bethſames, & in Elon, & in Bethanan.

10. Benheſed in Aruboth: ipſius erat Socho, & omnis terra Epher.

11. Benabinadab, cujus omnis Nephathdor, Tapheth filiam Salomonis habebat uxorem.

12. Bana filius Ahilud regebat Thanac & Mageddo, & univerſam Bethſan, quæ eſt juxta Sarthana ſubter Jezrael, à Bethſan uſque Abelmehula è regione Jecmaan.

13. Bengaber in Ramoth Galaad: habebat Avothiair filii Manaſſe in Galaad, ipſe præerat in omni regione Argob, quæ eſt in Baſan, ſexaginta civitatibus magnis atque muratis, quæ habebant ſeras æreas.

14. Ahinadab filius Addo præerat in Manaim

15. Achimaas in Nephthali: ſed & ipſe habebat Baſemath filiam Salomonis in conjugio.

16. Baana filius Huſi, in Aſer, & in Baloth.

17. Joſaphat filius Pharue, in Iſſachar.

18. Semei filius Ela, in Beniamin:

19. Gaber filius Uri, in terra Galaad, in terra Sehon regis Amorrhæi & Og regis Baſan, ſuper omnia quæ erant in illa terra.

20. Juda & Iſrael innumerabiles, ſicut arena maris in multitudine: comedentes, & bibentes, atque lætantes.

21. || Salomon autem erat in ditione ſua, habens omnia regna à flumine terræ Phili- || *Eccli.* 47. 15.
ſthiim uſque ad terminum Ægypti: offerentium ſibi munera, & ſervientium ei cunctis diebus vitæ ejus.

22. Erat autem cibus Salomonis per dies ſingulos, triginta cori ſimilæ, & ſexaginta cori farinæ,

23. decem boves pingues, & viginti boves paſcuales: & centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum, atque bubalorum, & avium altilium.

24. Ipſe enim obtinebat omnem regionem quæ erat trans flumen, à Thapſa uſque ad Gazan, & cunctos reges illarum regionum: & habebat pacem ex omni parte in circuitu.

25. Habitabatque Juda & Iſrael abſque timore ullo, unuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua, à Dan uſque Berſabee, cunctis diebus Salomonis.

26. || Et habebat Salomon quadraginta millia præſepia equorum currilium, & duode- || 2. *Par.* 9. 25.
cim millia equeſtrium.

27. Nutriebantque eos ſupradicti regis præfecti: ſed & neceſſaria menſæ regis Salomonis cum ingenti cura præbebant in tempore ſuo.

28. Hordeum quoque & paleas equorum & jumentorum deferebant in locum ubi erat rex, juxta conſtitutum ſibi.

29. Dedit quoque Deus ſapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis, quaſi arenam, quæ eſt in littore maris.

30. Et præcedebat ſapientia Salomonis ſapientiam omnium Orientalium & Ægyptiorũ,

31. || & erat ſapientior cunctis hominibus: || *Eccli.* 47. 16.
ſapientior Ethan Ezrahita, & Heman, & Chalcol, & Dorda, filiis Mahol: & erat nominatus in univerſis gentibus per circuitum.

32. Locutus eſt quoque Salomon tria millia parabolas: & fuerunt carmina ejus quinque & mille.

33. Et diſputavit ſuper lignis, à cedro quæ eſt in libano, uſque ad hyſſopum, quæ egreditur de pariete: & diſſeruit de jumentis, & volucribus, & reptilibus, & piſcibus.

34. Et veniebant de cunctis populis ad audiendam ſapientiam Salomonis, & ab univerſis regibus terræ, qui audiebant ſapientiam ejus.

CAPUT V.

Concedit Hiram Salomoni ad templi ædificationem cæſores lignorum, quibus Salomon tribuit cibaria: numerus cæſorum, portantium onera, latomorum, & præfectorum eorum.

1. MIſit quoq; Hiram rex Tyri ſervos ſuos Anno M. 2992.
ad Salomonem: audivit enim quòd Ant. Chr. 1011.
ipſum unxiſſent regem pro patre ejus: quia amicus fuerat Hiram David omni tempore.

2. Miſit autem Salomon ad Hiram, dicens:

3. Tu ſcis voluntatem David patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei ſui propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos ſub veſtigio pedum ejus.

4. Nunc autem requiem dedit Dominus

Deus meus mihi per circuitum: & non eſt ſatan, neque occurſus malus.

5. Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei, ſicut locutus eſt Dominus David patri meo, dicens ‖ Filius tuus, quem dabo pro te ſuper ſolium tuum, ipſe ædificabit domum nomini meo.

‖ 2. *Reg.* 7. 13. 1. *Par.* 22. 10.

6. Præcipe igitur ut præcidant mihi ſervi tui cedros de Libano, & ſervi mei ſint cum ſervis tuis: mercedem autem ſervorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris: ſcis enim quomodo non eſt in populo meo vir qui noverit ligna cædere ſicut Sidonii.

7. Cùm ergo audiſſet Hiram verba Salomonis, lætatus eſt valdè, & ait: Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit David filium ſapientiſſimum ſuper populum hunc plurimum.

8. Et miſit Hiram ad Salomonem, dicens: Audivi quæcumque mandaſti mihi: ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis & abiegnis.

9. Servi mei deponent ea de Libano ad mare: & ego componam ea in ratibus in mari, uſque ad locum quem ſignificaveris mihi, & applicabo ea ibi; & tu tolles ea: præbebiſque neceſſaria mihi, ut detur cibus domui meæ.

10. Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & ligna abiegna, juxta omnem voluntatem ejus.

11. Salomon autem præbebat Hiram, coros tritici viginti millia, in cibum domui ejus, & viginti coros puriſſimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per ſingulos annos.

Ab Abrahami migratione 909. Poſt diluvium 1336. Per Jul. 1702.

12. ‖ Dedit quoque Dominus ſapientiam Salomoni, ſicut locutus eſt ei: & erat pax inter Hiram & Salomonem, & percuſſerunt ambo fœdus.

‖ *Sup.* 3. 12.

13. Elegitque rex Salomon operarios de omni Iſrael, & erat indictio triginta millia virorum.

14. Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menſes ſingulos viciſſim, ita ut duobus menſibus eſſent in domibus ſuis: & Adoniram erat ſuper hujuſcemodi indictione.

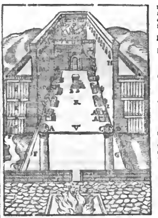
15. Fueruntque Salomoni ſeptuaginta millia eorum qui onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte:

16. abſque præpoſitis qui præerant ſingulis operibus, numero trium millium & trecentorum, præcipientium populo & his qui faciebant opus.

17. Præcepitque rex, ut tollerent lapides grandes, lapides pretioſos, in fundamentum templi, & quadrarent eos:

18. Quos dolaverunt cæmentarii Salomonis, & cæmentarii Hiram: porrò Giblii præparaverunt ligna & lapides ad ædificandam domum.

TEMPLUM SINE TECTO CUM PORTICU SUA.

a b Longitudo LX. cubitorum.
a c Latitudo XX. cubitorum.
d e Altitudo XXX. cubitorum.
f g Porticus ante templum XX. cubitorum longitudinis; & X. cubitorum latitudinis.
h Feneſtræ obliquæ, ſive laxiores intrinſecùs, & extrinſecus arctæ.
k Tabulata per gyrum tria, ſive appendices: quarum una quinque cubitos latitudinis habebat: media ſex: ſuprema ſeptem: ſingula altitudinis quinque cubitorum.
m n o Retractationes, ſive reductiones in muro templi quibus innitebantur capita trabium. Vocamus Gallicè retraiſtes. Pro quibus trabes vertit Interpres.
p Cochlea.
q Sanctum ſanctorum, ſive oraculum, cujus longitudo, & latitudo erant XX. cubitorum: altitudo autem cubitorum XX. quod dum dicimus, eam partem altitudinis intelligimus; quæ ſolo auro erat tecta: nam alii decem cubiti erant tecti lapillis pretioſis, & auro.
r Templum, ſive ſanctum, pro foribus oraculi; XL. cubitorum longitudinis.
ſ Arca fœderis.
t Cherubim duo X. cubitorum altitudinis.
u Oſtiola, ſive valvæ in introitu oraculi.
x Velum, quo diſtinguebatur Sanctum à Sancto ſanctorum, 2. Par. 3. Matth. 27.
y Locus oſtii templi: quod ideò non expreſſit pictor, ne reliquæ picturæ officeret.
z Candelabra decem, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram. 2. Paral. 4.
a a Menſæ decem.
b b Altaria Thymiamatis.

CAPUT VI.

Figura & fabrica templi quoad præcipuas ejus partes interiores, & exteriores.

2. *Par.* 3. 1. * Circa medium ann. 2992. Anno 4. Salomonis ineunte. Ante Æram Chr. 1012.

1. FActum eſt ergo * quadringenteſimo & octogeſimo anno egreſſionis filiorum Iſrael de terra Ægypti, in anno quarto, menſe Zio, (ipſe eſt menſis ſecundus) regni Salomonis ſuper Iſrael, ædificari cœpit domus Domino.

2. Domus autem, quam ædificabat rex Salomon Domino, habebat ſexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine, & triginta cubitos in altitudine.

3. Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis, juxta menſuram latitudinis templi: & habebat decem cubitos latitudinis ante faciem templi.

4. Fecitque in templo feneſtras obliquas.

5. Et ædificavit ſuper parietem templi tabulata per gyrum, in parietibus domus per circuitum templi & oraculi, & fecit latera in circuitu.

6. Tabulatum quod ſubter erat, quinque cubitos habebat latitudinis, & medium tabulatum

bulatum ſex cubitorum latitudinis, & tertium tabulatum ſeptem habens cubitos latitudinis. Trabes autem poſuit in domo per circuitum forinſecus, ut non hærerent muris templi.

7. Domus autem cùm ædificaretur, de lapidibus dolatis atque perfectis ædificata eſt: & malleus, & ſecuris, & omne ferramentum non ſunt audita in domo cùm ædificaretur.

8. Oſtium lateris medii in parte erat domus dexteræ: & per cochleam aſcendebant in medium cœnaculum, & à medio in tertium.

TEMPLUM TECTUM CUM PORTICU SUA,
atrio Sacerdotum, & atrio Populi.

a Atrium interius, quod & atrium ſacerdotum dicitur.
b Altare holocauſti, longitudinis, & latitudinis, viginti cubitorum, & decem altitudinis.
c Labra, ſive luteres, 2. Paral. 4.
d Mare. 2. Paral. 4.
e Atrium populi, quod baſilica, ſive baſilica grandis, 1. Par. 4. & 6. dicitur: & Act. 3. Porticus Salomonis. Hoc atrium nomine templi ſæpè intelligitur in Novo teſtamento, ut Matth. 21. Actor. 3. In hoc atrio concionabatur CHRISTUS, & ex eo vendentes, & ementes ejecit.
f Baſis ænea, ſive ſuggeſtum, longitudinis, & latitudinis quinque cubitorum, & altitudinis trium, 2. Paral. 6.
g Porta Orientalis, quæ porta Sur, 4. Reg. 2. & Porta fundamenti, 2. Par. 23. dicitur. Hanc nonnulli putant eſſe, quæ Act. 3. dicitur Porta ſpecioſa: quòd omnium portarum Orientalis eſſet pulcherrima.
h Porta Meridionalis.
i Porta Septentrionalis.

9 Et ædificavit domum, & conſummavit eam: texit quoque domũ laquearibus cedrinis.

10. Et ædificavit tabulatum ſuper omnem domum quinque cubitis altitudinis, & operuit domum lignis cedrinis.

11. Et factus eſt ſermo Domini ad Salomonem, dicens:

12. Domus hæc, quam ædificas, ſi ambulaveris in præceptis meis, & judicia mea feceris & cuſtodieris omnia mandata mea, gradiens per ea: firmabo ſermonem meum tibi,
‖ 2. Reg. 7. 16. ‖ 1. Par. 22. 9. ‖ quem locutus ſum ad David patrem tuum.

13. ‖ Et habitabo in medio filiorum Iſrael, & non derelinquam populum meum Iſrael.

14. Igitur ædificavit Salomon domum, & conſummavit eam.

15. Et ædificavit parietes domus intrinſecus tabulatis cedrinis, à pavimento domus uſque ad ſummitatem parietum, & uſque ad laquearia, operuit lignis cedrinis intrinſecus; & texit pavimentum domus tabulis abiegnis.

16. Ædificavitque viginti cubitorum ad poſteriorem partem templi tabulata cedrina, à pavimento uſque ad ſuperiora: & fecit interiorem domum oraculi in Sanctum ſanctorum.

17. Porrò quadraginta cubitorum erat ipſum templum pro foribus oraculi.

18. Et cedro omnis domus intrinſecus veſtiebatur, habens tornaturas, & juncturas ſuas fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis veſtiebantur: nec omninò lapis apparere poterat in pariete.

19. Oraculum autem in medio domus, in interiori parte fecerat, ut poneret ibi arcam fœderis Domini.

20. Porrò oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & viginti cubitos altitudinis: & operuit illud, atque veſtivit auro puriſſimo. Sed & altare veſtivit cedro.

21. Domum quoque ante oraculum operuit auro puriſſimo, & affixit laminas clavis aureis.

22. Nihilque erat in tẽplo quod non auro tegeretur: ſed & totum altare oraculi texit auro.

23. Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis olivarum, decem cubitorum altitudinis.

24. Quinque cubitorum ala cherub una, & quinque cubitorum ala cherub altera: id eſt, decem cubitos habentes, à ſummitate alæ unius uſque ad alæ alterius ſummitatem.

25. Decem quoque cubitorum erat cherub ſecundus: in menſura pari, & opus unum erat in duobus cherubim,

26. id eſt, altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum, & ſimiliter cherub ſecũdus.

27. Poſuitque cherubim in medio templi interioris: extendebant autem alas ſuas cherubim, & tangebat ala una parietem, & ala cherub ſecundi tangebat parietem alterum: alæ autem alteræ in media parte templi ſe invicem contingebant.

28. Texit quoque cherubim auro.

29. Et omnes parietes templi per circuitum ſculpſit variis cælaturis & torno: & fecit in eis cherubim, & palmas, & picturas varias quaſi prominentes de pariete, & egredientes.

30. Sed & pavimentum domus texit auro intrinſecus & extrinſecus.

31. Et in ingreſſu oraculi fecit oſtiola de lignis olivarum, poſteſque angulorum quinque.

32. Et duo oſtia de lignis olivarum: & ſculpſit in eis picturam cherubim, & palmarum ſpecies, & anaglypha valdè prominentia, & texit ea auro: & operuit tam cherubim quàm palmas, & cetera, auro.

33. Fecitque in introitu templi poſtes de lignis olivarum quadrangulatos:

34. Et duo oſtia de lignis abiegnis altrinſecus: & utrumque oſtium duplex erat, & ſe invicem tenens aperiebatur.

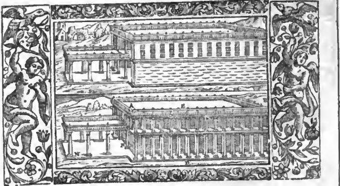
35. Et ſculpſit cherubim, & palmas, & cælaturas valdè eminentes: operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam.

36. Et ædificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, & uno ordine lignorum cedri.

37. Anno quarto fundata eſt domus Domini in menſe Zio:

38. Et in anno undecimo, menſe Bul (ipſe eſt menſis octavus *) perfecta eſt domus in omni opere ſuo, & in univerſis utenſilibus ſuis: ædificavitque eam annis ſeptem.

* Ergo ſpatio ſeptem annorum cum dimidio, eſt ædificata, incœpta ſcilicet menſe Zio, qui eſt ſecundus, (ſupr. 6. 1.) & abſoluta menſe octavo.

CAPUT VII.

Palatium Salomonis, domus ſaltus Libani atque uxoris ejus, varia & ſumptuoſiſſima templi ſuppellex.

1. DOmum autem ſuam ædificavit Salomon † tredecim annis, & ad perfectum uſque perduxit.

Anno M. 1000. ineunte. Ante Æram Chr. natalem ann. 1000. ante æram vulgarem. 1004.
† I. annis 12. cum dimidio. Cōfer cum cap. ſuper. ṽ. 38. & c. 9. ṽ. 10.

2. Ædificavit quoque domum ſaltus Libani centum cubitorum longitudinis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum latitudinis: & quatuor deambulacra inter columnas cedrinas: ligna quippe cedrina exciderat in columnas.

3. Et tabulatis cedrinis veſtivit totam cameram, quæ quadraginta quinque columnis ſuſtentabatur. Unus autem ordo habebat columnas quindecim

4. contra ſe invicem poſitas,

5. & è regione ſe reſpicientes, æquali ſpatio inter columnas, & ſuper columnas quadrangulata ligna in cunctis æqualia.

6. Et porticum columnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, & triginta cubitorum latitudinis: & alteram porticum in facie majoris porticus: & columnas, & epiſtylia ſuper columnas.

7. Porticum quoque ſolii, in qua tribunal eſt, fecit: & texit lignis cedrinis à pavimento uſque ad ſummitatem.

8. Et domuncula, in qua ſedebatur ad judicandum, erat in media porticu, ſimili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis (‖ quam uxorem duxerat Salomon) tali opere, quali & hanc porticum.

‖ Supr. 3. 1.

9. Omnia lapidibus pretioſis, qui ad normam quamdam atque menſuram tam intrinſecus quàm extrinſecus ſerrati erant: à fundamento uſque ad ſummitatem parietum, & extrinſecus uſque ad atrium majus.

10. Fundamenta autem de lapidibus pretioſis, lapidibus magnis decem ſive octo cubitorum.

11. Et deſuper lapides pretioſi æqualis menſuræ ſecti erant, ſimiliterque de cedro.

12. Et atrium majus rotundum, trium ordinum de lapidibus ſectis, & unius ordinis de dolata cedro: nec non & in atrio domus Domini interiori, & in porticu domus.

23. Miſit quoque rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro,

14. filium mulieris viduę de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum ſapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cùm veniſſet ad regem Salomonem, fecit omne opus ejus.

15. Et finxit duas columnas æreas, decem & octo cubitorum altitudinis columnam unam: ‖ & linea duodecim cubitorum ambiebat columnam utramque.

‖ Jerem. 52. 21.

16. Duo quoque capitella fecit, quæ ponerentur ſuper capita columnarum, fuſilia ex ære: quinque cubitorum altitudinis capitellum unum, & quinque cubitorum altitudinis capitellum alterum:

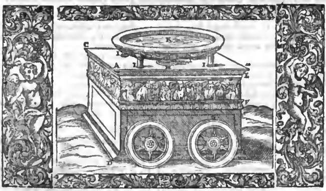
17. Et quaſi in modum retis, & catenarum ſibi invicem miro opere contextarum. Utrumque capitellum columnarum fuſile erat: ſeptena verſuum retiacula in capitello uno, & ſeptena retiacula in capitello altero.

18. Et perfecit columnas, & duos ordines per circuitum retiaculorum ſingulorum, ut tegerent capitella, quæ erant ſuper ſummi-

tatem

tatem malogranatorum : eodem modo fecit & capitello ſecundo.
19. Capitella autem, quæ erant ſuper capita columnarum, quaſi opere lilii fabricata erant in porticu quatuor cubitorum.
20. Et rurſum alia capitella in ſummitate columnarum deſuper juxta menſuram columnæ contra retiacula : malogranatorum autem ducenti ordines erant in circuitu capitelli ſecundi.
21. Et ſtatuit duas columnas in porticu templi : cùmque ſtatuiſſet columnam dexteram, vocavit eam nomine Jachin : ſimiliter erexit columnam ſecundam : & vocavit nomen ejus Booz.
22. Et ſuper capita columnarum opus in modum lilii poſuit, perfectumque eſt opus columnarum.
‖ 2. Paral. 4. 2.
23. ‖ Fecit quoque mare fuſile decem cubitorum à labio uſque ad labium, rotundum in circuitu : quinque cubitorum altitudo ejus, & reſticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum.
24. Et ſculptura ſubter labium circuibat illud decem cubitis ambiens mare : duo ordines ſculpturarum ſtriatarum erant fuſiles.
25. Et ſtabat ſuper duodecim boves, è quibus tres reſpiciebant ad Aquilonem, & tres ad Occidentem, & tres ad Meridiem, & tres ad Orientem, & mare ſuper eos deſuper erat : quorum poſteriora univerſa intrinſecus latitabant.
26. Groſſitudo autem luteris, trium unciarum erat : labiumque ejus, quaſi labium calicis, & folium repandi lilii : duo millia batos capiebat.
27. Et fecit decem baſes æneas, quatuor cubitorum longitudinis baſes ſingulas, & quatuor cubitorum latitudinis, & trium cubitorum altitudinis.
28. Et ipſum opus baſium, interraſile erat : & ſculpturæ inter juncturas.
29. Et inter coronulas & plectas, leones & boves & cherubim : & in juncturis ſimiliter deſuper : & ſubter leones & boves, quaſi lora ex ære dependentia.
30. Et quatuor rotæ per baſes ſingulas, & axes ærei : & per quatuor partes quaſi humeruli ſubter luterem fuſiles, contra ſe invicem reſpectantes.

31. Os quoque luteris intrinſecus erat in capitis ſummitate : & quod forinſecus apparebat, unius cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat unum cubitum & dimidium : in angulis autem columnarum variæ cælaturæ erant : & media intercolumnia, quadrata non rotunda.

32. Quatuor quoque rotæ, quæ per quatuor angulos baſis erant, cohærebant ſibi ſubter baſim: una rota habebat altitudinis cubitum & ſemis.

33. Tales autem rotæ erant, quales ſolent in curru fieri: & axes earum, & radii, & canthi, & modioli, omnia fuſilia.

34. Nam & humeruli illi quatuor per ſingulos angulos baſis unius, ex ipſa baſi fuſiles & conjuncti erant.

35. In ſummitate autem baſis erat quædam rotunditas dimidii cubiti, ita fabrefacta, ut luter deſuper poſſet imponi, habens cælaturas ſuas, variaſque ſculpturas ex ſemetipſa.

36. Sculpſit quoque in tabulatis illis, quæ erant ex ære, & in angulis, cherubim, & leones, & palmas, quaſi in ſimilitudinem hominis ſtantis, ut non cælata, ſed appoſita per circuitum viderentur.

37. In hunc modum fecit decem baſes, fuſura una, & menſura, ſculpturaque conſimili.

38. Fecit quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat luter unus, eratque quatuor cubitorum: ſingulos quoque luteres per ſingulas, id eſt, decem baſes, poſuit.

39. Et conſtituit decem baſes, quinque ad dexteram partem templi, & quinque ad ſiniſtram: mare autem poſuit ad dexteram partem templi contra Orientem ad Meridiem.

40. Fecit ergo Hiram lebetes, & ſcutras, & hamulas, & perfecit omne opus regis Salomonis in templo Domini.

41. Columnas duas, & funiculos capitellorum ſuper capitella columnarum duos: & retiacula duo, ut operirent duos funiculos, qui erant ſuper capita columnarum.

42. Et malogranata quadringenta in duobus retiaculis: duos verſus malogranatorum in retiaculis ſingulis, ad operiendos funiculos capitellorum, qui erant ſuper capita columnarum.

43. Et baſes decem, & luteres decem ſuper baſes.

44. Et mare unum, & boves duodecim ſubter mare.

45. Et lebetes, & ſcutras, & hamulas: omnia vaſa, quæ fecit Hiram regi Salomoni in domo Domini, de aurichalco erant.

46. In campeſtri regione Jordanis fudit ea rex in argilloſa terra, inter Sochoth & Sarthan.

47. Et poſuit Salomon omnia vaſa: propter multitudinem autem nimiam non erat pondus æris.

48. Fecitque Salomon omnia vaſa in domo Domini: altare aureum, & menſam, ſuper quam ponerentur panes propoſitionis, auream:

49. Et candelabra aurea, quinque ad dexteram, & quinque ad ſiniſtram, contra oraculum, ex auro puro: & quaſi lilii flores, & lucernas deſuper aureas: & forcipes aureos,

50. & hydrias, & fuſcinulas, & phialas, & mortariola, & thuribula, de auro puriſſimo: & cardines oſtiorum domus interioris Sancti ſanctorum, & oſtiorum domus templi, ex auro erant.

51. ‖ Et perfecit omne opus quod faciebat Salomon in domo Domini, & intulit quæ ſanctificaverat David pater ſuus, argentum & aurum, & vaſa, repoſuitque in theſauris domus Domini.

‖ 2. Parak. 5. 1.

CAPUT VIII.

Templum introducta in ipſum arca dedicatur, nebula illud implente. Salomon poſt longam orationem populo benedicit: numerus boum & ovium immolatarum hac celebri feſtivitate.

1. TUnc ‖ congregati ſunt omnes majores natu Iſrael cum principibus tribuum, & duces familiarum filiorum Iſrael ad regem Salomonem in Jeruſalem: ut deferrent arcam fœderis Domini, de civitate David, id eſt, de Sion.

‖ 2. Par. 5. Anno M. 3001. Ante Æram Chr. 1003. Jubilæo 9. quartum Mundi millenarium aperiente.

2. Convenitque ad regem Salomonem univerſus Iſrael in menſe Ethanim, in ſolemni die, * ipſe eſt menſis ſeptimus.

* i. feſto tabernaculorum.

3. Veneruntque cuncti ſenes de Iſrael, & tulerunt arcam ſacerdotes,

4. & portaverunt arcam Domini, & tabernaculum fœderis, & omnia vaſa Sanctuarii, quæ erant in tabernaculo: & ferebant ea ſacerdotes & Levitæ.

5. Rex autem Salomon, & omnis multitudo Iſrael, quæ convenerat ad eum, gradiebatur cum illo ante arcam, & immolabant oves & boves abſque æſtimatione & numero.

6. Et intulerunt ſacerdotes arcam fœderis Domini in locum ſuum, in oraculum templi, in Sanctum ſanctorum, ſubter alas cherubim.

7. Siquidem cherubim expandebant alas ſuper locum arcæ, & protegebant arcam, & vectes ejus deſuper.

8. Cùmque eminerent vectes, & apparerent ſummitates eorum foris Sanctuarium ante oraculum, non apparebant ultrà extrinſecus, qui & fuerunt ibi uſque in præſentem diem.

9. In arca autem non erat aliud, ‖ niſi duæ tabulæ lapideæ, quas poſuerat in ea Moyſes in Horeb, quando pepigit Dñs fœdus cum filiis Iſrael, cùm egrederentur de Terra Ægypti.

‖ Exod. 34. 27. Hebr. 9. 4.

10. Factum eſt autem, cùm exiſſent ſacerdotes de Sanctuario, nebula implevit domum Domini,

11. & non poterant ſacerdotes ſtare & miniſtrare propter nebulam: impleverat enim gloria Domini domum Domini.

12. Tunc ait Salomon: ‖ Dominus dixit ut habitaret in nebula.

‖ 2 Par. 6. 1.

13. Ædificans ædificavi domum in habitaculum tuum, firmiſſimum ſolium tuum in ſempiternum.

14. Convertitque rex faciem ſuam, & benedixit omni Eccleſiæ Iſrael: omnis enim eccleſia Iſrael ſtabat.

15. Et ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui locutus eſt ore ſuo ad David patrem meum, & in manibus ejus perfecit, dicens:

16. A die, qua eduxi populum meum Iſrael de Ægypto, non elegi civitatem de univerſis tribubus Iſrael, ut ædificaretur domus, & eſſet nomen meum ibi: ſed elegi David ut eſſet ſuper populum meum Iſrael.

17. ‖ Voluitque David pater meus ædificare domum nomini Domini Dei Iſrael:

‖ 2. Reg. 7. 5.

18. Et ait Dominus ad David patrem meum: Quod cogitaſti in corde tuo ædificare domum nomini meo, benè feciſti, hoc ipſum mente tractans.

19. Verumtamen tu non ædificabis mihi domum, ſed filius tuus, qui egredietur de renibus tuis, ipſe ædificabit domum nomini meo.

20. Confirmavit Dominus ſermonem ſuum, quem locutus eſt: ſtetique pro David patre meo, & ſedi ſuper thronum Iſrael, ſicut locutus eſt Dominus: & ædificavi domum nomini Domini Dei Iſrael.

21. Et conſtitui ibi locum arcæ, in qua fœdus Domini eſt, quod percuſſit cum patribus noſtris, quando egreſſi ſunt de terra Ægypti.

22. Stetit autem Salomon ante altare Domini in conſpectu Eccleſiæ Iſrael, & expandit manus ſuas in cœlum,

23. & ait: Domine Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui Deus in cælo deſuper, & ſuper terram deorſum: qui cuſtodis pactum & miſericordiam ſervis tuis, qui ambulant coram te in toto corde ſuo.

24. Qui cuſtodiſti ſervo tuo David patri meo quæ locutus es ei: ore locutus es, & manibus perfeciſti, ut hæc dies probat.

25. Nunc igitur Dñe Deus Iſrael, conſerva famulo tuo David patri meo quæ locutus es ei,
|| 2.Reg.7.14. dicens: || Non auferetur de te vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint filii tui viam ſuam, ut ambulent coram me ſicut tu ambulaſti in conſpectu meo.

26. Et nunc Domine Deus Iſrael firmentur verba tua, quæ locutus es ſervo tuo David patri meo.

27. Ergone putandum eſt quòd verè Deus habitet ſuper terram? ſi enim cælum, & cæli cœlorum te capere non poſſunt, quantò magis domus hæc, quam ædificavi?

28. Sed reſpice ad orationem ſervi tui, & ad preces ejus, Domine Deus meus: audi hymnum & orationem, qusm ſervus tuus orst coram te hodie:

29. ut ſint oculi tui aperti ſuper domum hanc nocte ac die: ſuper domum, de qua dixiſti:
|| Deut.12.11. || Erit nomen meum ibi: ut exaudias orationem, quam orat in loco iſto ad te ſervus tuus.

30. Ut exaudias deprecationem ſervi tui & populi tui Iſrael, quodcumque oraverint in loco iſto; & exaudies in loco habitaculi tui in cælo, & cum exaudieris, propitius eris.

31. Si peccaverit homo in proximum ſuum, & habuerit aliquod juramentum, quo teneatur aſtrictus; & venerit propter juramentum coram altari tuo in domum tuam,

32. tu exaudies in cælo: & facies, & judicabis ſervos tuos, condemnans impium, & reddens viam ſuam ſuper caput ejus, juſtificanſque juſtum, & retribuens ei ſecundùm juſtitiam ſuam.

33. Si fugerit populus tuus Iſrael inimicos ſuos (quia peccaturus eſt tibi) & agentes pœnitentiam, & confitentes nomini tuo, venerint, & oraverint, & deprecati te fuerint in domo hac;

34. exaudi in cælo, & dimitte peccatum populi tui Iſrael, & reduces eos in terram, quam dediſti patribus eorum.

35. Si clauſum fuerit cælum, & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco iſto, pœnitentiam egerint nomini tuo, & à peccatis ſuis converſi fuerint propter afflictionem ſuam:

36. Exaudi eos in cælo, & dimitte peccata ſervorum tuorum, & populi tui Iſrael: & oſtende eis viam bonam per quam ambulent, & da pluviam ſuper terram tuam, quam dediſti populo tuo in poſſeſſionem.

37. Fames ſi oborta fuerit in terra, aut peſtilentia, aut corruptus aer, aut ærugo, aut locuſta, vel rubigo, & afflixerit eum inimicus ejus portas obſidens, omnis plaga, univerſa infirmitas,

38. cuncta devoratio, & imprecatio, quæ acciderit omni homini de populo tuo Iſrael: ſi quis cognoverit plagam cordis ſui, & expanderit manus ſuas in domo hac,

39. tu exaudies in cælo in loco habitationis tuæ, & repropitiaberis, & facies ut des unicuique ſecundum omnes vias ſuas, ſicut videris cor ejus (quia tu noſti ſolus cor omnium filiorum hominum)

40. ut timeant te cunctis diebus, quibus vivunt ſuper faciem terræ, quam dediſti patribus noſtris.

41. Inſuper & alienigena, qui non eſt de populo tuo Iſrael, cùm venerit de terra longinqua propter nomen tuum (audietur enim nomen tuum magnum, & manus tua fortis, & brachium tuum

42. extentum, ubique) cùm venerit ergo, & oraverit in hoc loco.

43. tu exaudies in cælo, in firmamento habitaculi tui, & facies omnia, pro quibus invocaverit te alienigena: ut diſcant univerſi populi terrarum nomen tuum timere, ſicut populus tuus Iſrael, & probent quia nomen tuum invocatum eſt ſuper domum hanc, quam ædificavi.

44. Si egreſſus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos ſuos, per viam, quocumque miſeris eos, orabunt te contra viam civitatis, quam elegiſti, & contra domum, quam ædificavi nomini tuo,

45. & exaudies in cælo orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum.

46. Quòd ſi peccaverint tibi (|| non eſt enim homo qui non peccet) & iratus tradideris eos inimicis ſuis, & captivi ducti fuerint in terram inimicorum longè vel propè, || 2.Par.6.36. Eccle.7.21. 1.Joan.1.8

47. & egerint pœnitentiam in corde ſuo in loco captivitatis, & converſi deprecati te fuerint in captivitate ſua, dicentes: Peccavimus, iniquè egimus, impiè geſſimus:

48. & reverſi fuerint ad te in univerſo corde ſuo, & tota anima ſua, in terra inimicorum ſuorum, ad quam captivi ducti fuerint: & oraverint te contra viam terræ ſuæ, quam dediſti patribus eorum, & civitatis quam elegiſti, & templi quod ædificavi nomini tuo:

49. exaudies in cælo, in firmamento ſolii tui, orationes eorum, & preces eorum, & facies judicium eorum:

50. & propitiaberis populo tuo qui peccavit tibi, & omnibus iniquitatibus eorum, quibus prævaricati ſunt in te: & dabis miſericordiam coram eis, qui eos captivos habuerint, ut miſereantur eis.

51. Populus enim tuus eſt, & hæreditas tua, quos eduxiſti de Terra Ægypti, de medio fornacis ferreæ.

52. Ut

Digitized by Google

52. Ut ſint oculi tui apertl ad deprecationem ſervi tui, & populi tui Iſrael, & exaudias eos in univerſis, pro quibus invocaverint te.

53. Tu enim ſeparaſti eos tibi in hæreditatem de univerſis populis Terræ, ſicut locutus es per Moyſen ſervum tuum, quando eduxiſti patres noſtros de Ægypto, Domine Deus.

54. Factum eſt autem, cùm compleſſet Salomon orans Dominum omnem orationem & deprecationem hanc, ſurrexit de conſpectu altaris Domini: utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cœlum.

55. Stetit ergo, & benedixit omni Eccleſiæ ſuæ Iſrael voce magna, dicens:

56. Benedictus Dñs, qui dedit requiem populo ſuo Iſrael, juxta omnia quæ locutus eſt: non cecidit ne unus quidem ſermo, ex omnibus bonis, quæ locutus eſt per Moyſen ſervum ſuum.

57. Sit Dominus Deus noſter nobiſcum, ſicut fuit cum patribut noſtris, non derelinquens nos, neque projiciens.

58. Sed inclinet corda noſtra ad ſe, ut ambulemus in univerſis viis ejus, & cuſtodiamus mandata ejus, & cęremonias ejus, & judicia quæcumque mandavit patribus noſtris.

59. Et ſint ſermones mei iſti, quibus deprecatus ſum coram Domino, sppropinquantes Domino Deo noſtro die ac nocte, ut faciat judicium ſervo ſuo, & populo ſuo Iſrael per ſingulos dies:

60. ut ſciant omnes populi terræ, quia Dñs ipſe eſt Deus, & non eſt ultrà abſque eo.

61. Sit quoque cor noſtrum perfectum cum Dño Deo noſtro, ut ambulemus in decretis ejus, & cuſtodiamus mādata ejus, ſicut & hodie.

62. Igitur rex, & omnis Iſrael cum eo, immolabant victimas coram Domino.

63. Mactavitque Salomon hoſtias pacificas, quas immolavit Dño, boum viginti duo millia, & ovium centum viginti millia: & dedicaverunt templum Domini rex, & filii Iſrael.

64. In die illa ſanctificavit rex medium atrii, quod erat ante domum Domini: fecit quippe holocauſtum ibi, & ſacrificium, & adipem pacificorum quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocauſtum, & ſacrificium, & adipem pacificorum.

65. Fecit ergo Salomon in tempore illo feſtivitatem celebrem, & omnis Iſrael cum eo, multitudo magna ab introitu Emath uſque ad Rivum Ægypti, coram Domino Deo noſtro, ſeptem diebus, * & ſeptem diebus, id eſt, quatuordecim diebus.

* Primis nempe 7. diebus dedicationi altaris tributis, aliis ſeptem feſto Tabernaculorum, ita ut die octavo feſti Tabernacul. celebrato, dimiſſus ſit populus die demum 23. menſis hujus ſeptimi. Vide 2. Paral. 7. 8. 9. 10.

66. Et in die octava dimiſit populos: qui benedicentes regi, profecti ſunt io tabernacula ſua lætantes, & alacri corde ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David ſervo ſuo, & Iſrael populo ſuo.

CAPUT IX.

Dominus Salomoni ſecundò apparens, jubet ſua ſervare præcepta, addita comminatione niſi ſervata fuerint. Salomon plures ædificat civitates, gentes ſibi facit tributarias, & claſſe in Ophir miſſa plurimum auri recipit.

1. FActum eſt autem cùm perfeciſſet Salomon ædificium domus Domini, & ædificium regis, & omne quod optaverat & voluerat facere,

2. apparuit ei Dominus ſecundò, || ſicut apparuerat ei in Gabaon.

|| Sup. 3. 5. 2. Par. 7. 12.

3. Dixitque Dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam & deprecationem tuam, quam deprecatus es coram me: ſanctificavi domum hanc, quam ædificaſti, ut ponerem nomen meum, ibi in ſempiternum, & erunt oculi mei & cor meum ibi cunctis diebus.

4. Tu quoque ſi ambulaveris coram me, ſicut ambulavit pater tuus, in ſimplicitate cordis, & in æquitate: & feceris omnia, quæ præcepi tibi, & legitima mea & judicia mea ſervaveris,

5. || ponam thronum regni tui ſuper Iſrael in ſempiternum, ſicut locutus ſum David patri tuo, dicens: Non auferetur vir de genere tuo de ſolio Iſrael.

|| 2. Reg. 7. 12. & 16.

6. Si autem averſione averſi fueritis vos & filii veſtri, non ſequentes me, nec cuſtodientes mandata mea, & cęremonias meas, quas propoſui vobis, ſed abieritis & colueritis deos alienos, & adoraveritis eos:

7. auferam Iſrael de ſuperficie terræ, quam dedi eis, & templum, quod ſanctificavi nomini meo, projiciam à conſpectu meo, eritque Iſrael in proverbium, & in fabulam cunctis populis.

8. Et domus hæc erit in exemplum: omnis qui tranſierit per eam, ſtupebit, & ſibilabit, & dicet: || Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & domui huic?

|| Deut. 29. 24. Jerem. 22. 8.

9. Et reſpondebunt: Quia dereliquerunt Dominum Deum ſuum, qui eduxit patres eorum de terra Ægypti, & ſecuti ſunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt eos: idcircò induxit Dominus ſuper eos omne malum hoc.

10. || Expletis autem annis viginti poſtquam ædificaverat Salomon duas domos, id eſt, domum Domini, & domum regis,

|| 2. Par. 8. 1. Ita ut ſeptem cum dimidio in templo: & 13. cum dimidio in domo ſua ædificanda, peregerit.

11. (Hiram rege Tyri præbente Salomoni ligna cedrina & abiegna, & aurum juxta omne quod opus habuerat) tunc dedit Salomon Hiram viginti oppida in Terra Galilææ.

12. Et egreſſus eſt Hiram de Tyro, ut videret oppida, quæ dederat ei Salomon, & non placuerunt ei,

13. & ait: Hæccine ſunt civitates, quas dediſti mihi, frater? Et appellavit eas Terram chabul, uſque in diem hanc.

Anno M. 3012. Ant. Chr. 992.

14. Miſit quoque Hiram ad regem Salomonem centum viginti talenta auri.

15. Hæc eſt ſumma expenſarum, quam obtulit rex Salomon ad ædificandam domum Domini & domum ſuam, & Mello, & murum Jeruſalem, & Heſer, & Mageddo, & Gazer.

16. Pharao rex Ægypti aſcendit, & cepit Gazer, ſuccenditque eam igni: & Chananæum, qui habitabat in civitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ ſuæ uxori Salomonis.

17. Ædificavit ergo Salomon Gazer, & Bethoron inferiorem,

18. & Baalath, & Palmiram in Terra ſolitudinis.

19. Et omnes vicos, qui ad ſe pertinebant, & erant abſque muro, munivit, & civitates curruum & civitates equitum, & quodcumque ei placuit ut ædificaret in Jeruſalem, & in

Liba-

Libano, & in omni terra poteſtatis ſuæ.

20. Univerſum populum, qui remanſerat de Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Hevæis, & Jebuſæis, qui non ſunt de filiis Iſrael:

21. horum filios, qui remanſerant in terra, quos ſcilicet non potuerant filii Iſrael exterminare, fecit Salomon tributarios, uſque in diem hanc.

22. De filiis autem Iſrael non conſtituit Salomon ſervire quemquam, ſed erant viri bellatores, & miniſtri ejus, & principes, & duces, & præfecti curruum & equorum.

23. Erant autem principes ſuper omnia opera Salomonis præpoſiti quingenti quinquaginta, qui habebant ſubjectum populum, & ſtatutis operibus imperabant.

24. ‖ Filia autem Pharaonis aſcendit de civitate David in domum ſuam, quam ædificaverat ei Salomon: tunc ædificavit Mello. ‖ *2. Paral. 8. 11.*

25. Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos ſingulos holocauſta, & pacificas victimas, ſuper altare quod ædificaverat Domino, & adolebat thymiama coram Domino: perfectumque eſt templum.

26. Claſſem quoque fecit rex Salomon in Aſiongaber, quæ eſt juxta Ailath in littore Maris rubri, in Terra Idumææ.

27. Miſitque Hiram in claſſe illa ſervos ſuos viros nauticos & gnaros maris, cum ſervis Salomonis.

28. Qui cùm veniſſent in Ophir, ſumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum *, detulerunt ad regem Salomonem.

* Auri depurati. Nam maſſa fuerat 450. talentorum ut eſt. 2. *Paral.* 8. 18.

CAPUT X.

Venit regina Saba ad regem Salomonem; quæ ejus mirata ſapientiam, magnificentiam & gubernationem, datis acceptiſque amplis muneribus, diſceſſit: Salomon multum tributum ac aurum aliunde accipit; vaſa & ſcuta, magnificumque thronum conſtruit; multam ac pretioſam habet ſupellectilem in vaſis, curribus & equis, in abundantia argenti ac cedrorum.

‖ *2. Paral. 9. 1. Matth. 12. 42. Luc. 11. 31.*

1. SEd ‖ & regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus.

2. Et ingreſſa Jeruſalem multo cum comitatu, & divitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretioſas, venit ad regem Salomonem, & locuta eſt ei univerſa quæ habebat in corde ſuo.

3. Et docuit eam Salomon omnia verba, quæ propoſuerat: non fuit ſermo, qui regem poſſet latere, & non reſponderet ei.

4. Videns autem regina Saba omnem ſapientiam Salomonis, & domum, quam ædificaverat,

5. & cibos menſæ ejus, & habitacula ſervorum, & ordines miniſtrantium, veſteſque eorū, & pincernas, & holocauſta, quæ offerebat in domo Domini: non habebat ultrà ſpiritum.

6. Dixitque ad regem: Verus eſt ſermo, quem audivi in terra mea,

7. ſuper ſermonibus tuis, & ſuper ſapientia tua: & non credebam narrantibus mihi, donec ipſa veni, & vidi oculis meis, & probavi quòd media pars mihi nuntiata non fuerit: major eſt ſapientia & opera tua, quàm rumor, quem audivi.

8. Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui ſtant coram te ſemper, & audiunt ſapientiam tuam.

9. Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuiſti, & poſuit te ſuper thronum Iſrael, eò quòd dilexerit Dominus Iſrael in ſempiternum, & conſtituit te regem, ut faceres judicium & juſtitiam.

10. Dedit ergo regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretioſas: non ſunt allata ultrà aromata tam multa, quàm ea quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

11. (Sed & ‖ claſſis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, & gemmas pretioſas: ‖ *2. Paral. 9. 10.*

12. Fecitque rex de lignis thyinis fulchra domus Domini, & domus regiæ, & citharas lyraſque cantoribus, non ſunt allata hujuſcemodi ligna thyina, neque viſa uſque in præſentem diem.)

13. Rex autem Salomon dedit reginæ Saba omnia quæ voluit, & petivit ab eo: exceptis his, quæ ultrò obtulerat ei munere regio. Quæ reverſa eſt, & abiit in terram ſuam cum ſervis ſuis.

14. Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per annos ſingulos, ſexcentorum ſexaginta ſex talentorum auri:
15. excepto eo, quod afferebant viri, qui ſuper vectigalia erant, & negotiatores, univerſique ſcuta vendentes, & omnes reges Arabiæ, duceſque terræ:
16. Fecit quoque rex Salomon ducenta ſcuta de auro puriſſimo, ſexcentos auri ſiclos dedit in laminas ſcuti unius.
17. Et trecentas peltas ex auro probato: trecentæ minæ auri unam peltam veſtiebant: poſuitque eas rex in domo ſaltus Libani.
18. Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem: & veſtivit eum auro fulvo nimis,
19. qui habebat ſex gradus: & ſummitas throni rotunda erat in parte poſteriori: & duæ manus hinc atque inde tenentes ſedile: & duo leones ſtabant juxta manus ſingulas.
20. Et duodecim leunculi ſtantes ſuper ſex gradus hinc atque inde: non eſt ſactum tale opus in univerſis regnis.
21. Sed & omnia vaſa, de quibus potabat rex Salomon, erant aurea: & univerſa ſupellex domus ſaltus Libani de auro puriſſimo: non erat argentum, nec alicujus pretii putabatur in diebus Salomonis,
22. quia claſſis regis per mare cum claſſe Hiram ſemel per tres annos ibat in Tharſis, deferens inde aurum, & argentum, & dentes elephantorum, & ſimias, & pavos.
23. Magnificatus eſt ergo rex Salomon ſuper omnes reges terræ divitiis, & ſapientia:
24. Et univerſa terra deſiderabat vultum Salomonis, ut audiret ſapientiam ejus, quam dederat Deus in corde ejus.
25. Et ſinguli deferebant ei munera, vaſa argentea & aurea, veſtes, & arma bellica, aromata quoque, & equos & mulos per annos ſingulos.
26. ‖ Congregavitque Salomon currus & equites, & facti ſunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & diſpoſuit eos per civitates munitas, & cum rege in Jeruſalem. ‖ 2. Paral. 1. 14.
27. Fecitque ut tanta eſſet abundantia argenti in Jeruſalem, quanta & lapidum: & cedrorum præbuit multitudinem, quaſi ſycomoros, quæ naſcuntur in campeſtribus.
28. Et educebantur equi Salomoni de Ægypto, & de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa, & ſtatuto pretio perducebant.
29. Egrediebatur autem quadriga ex Ægypto ſexcentis ſiclis argenti, & equus centum quinquaginta. Atque in hunc modū cuncti reges Hethæorum & Syriæ equos venundabant.

CAPUT XI.

Salomon plurimis jungitur mulieribus alienigenis, & ab ipſis infatuatus ad ipſarum idola convertitur: in quem iratus Dominus, ſuſcitat ei adverſarios Adad, Razon, & Jeroboam, cui per prophetam Abiam promittit regnum Iſrael, ſervata una tribu Salomonis filio: moritur Salomon poſt quadraginta regni annos, cui ſuccedit filius Roboam.

‖ Deut. 17. 17. Eccli. 47. 21. ‖ Deut. 7. 3. ‖ Exod. 34. 16.

1. REx autem ‖ Salomon adamavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idumæas, & Sidonias, ‖ & Hethæas:
2. de gentibus, ſuper quibus dixit Dominus filiis Iſrael: ‖ Non ingrediemini ad eas, neque de illis ingredientur ad veſtras: certiſſimè enim avertent corda veſtra, ut ſequamini deos earum. His itaque copulatus eſt Salomon ardentiſſimo amore.
3. Fueruntque ei uxores quaſi reginæ ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ: & averterunt mulieres cor ejus.
4. Cùmque jam eſſet ſenex *, depravatum eſt cor ejus per mulieres, ut ſequeretur deos alienos: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor David patris ejus. * annorum circiter 52. Anno regni 34. M. 3023. Ant. Chr. 981.
5. Sed colebat Salomon Aſtharthen deam Sidoniorum, & Moloch idolum Ammonitarum.
6. Fecitque Salomon quod non placuerat coram Domino, & non adimplevit ut ſequeretur Dominum, ſicut David pater ejus.
7. Tunc ædificavit Salomon fanum Chamos, idolo Moab, in monte qui eſt contra Jeruſalem, & Moloch idolo filiorum Ammon.
8. Atque in hunc modum fecit univerſis uxoribus ſuis alienigenis, quæ adolebant thura, & immolabant diis ſuis.

9. Igi-

9. Igitur iratus eſt Dominus Salomoni,
quòd averſa eſſet mens ejus à Domino Deo
|| Sup. 9. 2. Iſrael, qui || apparuerat ei ſecundò,
10. & præceperat de verbo hoc ne ſeque-
retur deos alienos, & non cuſtodivit quæ
mandavit ei Dominus.
11. Dixit itaque Dominus Salomoni: Quia
habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pa-
ctum meum, & præcepta mea, quæ man-
davi tibi, diſrumpens ſcindam regnum tu-
um, & dabo illud ſervo tuo.
|| Infr. 12. 15. 12. || Verumtamen in diebus tuis non fa-
ciam, propter David patrem tuum: de ma-
nu filii tui ſcindam illud,
13. nec totum regnum auferam, ſed tribum
unam dabo filio tuo, propter David ſervum
meum, & Jeruſalem quam elegi.
14. Suſcitavit autem Dominus adverſarium
Salomoni, Adad Idumæum de ſemine regio,
qui erat in Edom.
|| 2. Reg. 8. 14. 15. || Cùm enim eſſet David in Idumæa,
& aſcendiſſet Joab princeps militiæ ad ſepe-
liendum eos, qui fuerant interfecti, & oc-
cidiſſet omne maſculinum in Idumæa,
16. (ſex enim menſibus ibi moratus eſt
Joab, & omnis Iſrael, donec interimeret
omne maſculinum in Idumæa)
17. fugit Adad ipſe, & viri Idumæi de ſervis
patris ejus cum eo, ut ingrederetur Ægy-
ptum: erat autem Adad puer parvulus.
18. Cùmque ſurrexiſſent de Madian, vene-
runt in Pharan, tuleruntque ſecum viros de
Pharan, & introierunt Ægyptum ad Pharao-
nem regem Ægypti: qui dedit ei domum,
& cibos conſtituit, & terram delegavit.
19. Et invenit Adad gratiam coram Pharao-
ne valdè, in tantum ut daret ei uxorem, ſoro-
rem uxoris ſuæ germanam Taphnes reginæ.
20. Genuitque ei ſoror Taphnes Genubath
filium, & nutrivit eum Taphnes in domo
Pharaonis: eratque Genubath habitans apud
Pharaonem cum filiis ejus.
21 Cùmque audiſſet Adad in Ægypto, dor-
miſſe David cum patribus ſuis, & mortuum
eſſe Joab principem militiæ, dixit Pharao-
ni: Dimitte me, ut vadam in terram meam.
22. Dixitque ei Pharao: Qua enim re apud
me indiges, ut quæras ire ad terram tuam?
At ille reſpondit: Nulla: ſed obſecro te ut
dimittas me.
23. Suſcitavit quoque ei Deus adverſarium
|| 2. Reg. 8. 6. 1. Paral. 18. 6. Razon filium Eliada, || qui fugerat ad Ada-
rezer regem Soba dominum ſuum:
24. & congregavit contra eum viros, & factus
eſt princeps latronum cùm interficeret eos Da-
vid: abieruntque Damaſcum, & habitaverunt
ibi, & conſtituerunt eum regem in Damaſco,
25. eratque adverſarius Iſraeli cunctis die-
bus Salomonis: & hoc eſt malum Adad, &
odium contra Iſrael: regnavitque in Syria.
|| 2. Par. 13. 6. 26. || Jeroboam quoque filius Nabat, E-
phrathæus, de Sareda, ſervus Salomonis,
cujus mater erat nomine Sarua, mulier vi-
dua, levavit manum contra regem.
27. Et hæc eſt cauſa rebellionis adverſus
eum, quia Salomon ædificavit Mello, & coæ-
quavit voraginem civitatis David patris ſui.
28. Erat autem Jeroboam vir fortis & potens:
videnſque Salomon adoleſcentem bonæ indo-
lis & induſtrium, conſtituerat eum præfe-
ctum ſuper tributa univerſæ domus Joſeph.
29. || Factum eſt igitur in tempore illo, ut || 2. Paral. 10. 15.
Jeroboam egrederetur de Jeruſalem, & inveni-
ret eũ Ahias Silonites propheta in via, opertus
pallio novo: erant autem duo tantùm in agro.
30. Apprehendenſque Ahias palliũ ſuũ novũ,
quo coopertus erat, ſcidit in duodecim partes.
31. Et ait ad Jeroboam: Tolle tibi decem
ſciſſuras: hæc enim dicit Dominus Deus Iſ-
rael: Ecce ego ſcindam regnum de manu Sa-
lomonis, & dabo tibi decem tribus.
32. Porrò una tribus remanebit ei, propter
ſervum meum David, & Jeruſalem civitatem,
quam elegi ex omnibus tribubus Iſrael;
33. eò quòd dereliquerit me, & adoraverit
Aſtharthen deam Sidoniorum, & Chamos
deum Moab, & Moloch deum filiorum Am-
mon: & non ambulaverit in viis meis, ut
faceret juſtitiam coram me, & præcepta mea,
& judicia ſicut David pater ejus.
34. Nec auferam omne regnum de manu ejus,
ſed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ ſuæ,
propter David ſervum meum, quem elegi, qui
cuſtodivit mandata mea & præcepta mea.
35. Auferam autem regnum de manu filii
ejus, & dabo tibi decem tribus:
36. filio autem ejus dabo tribum unam,
ut remaneat lucerna David ſervo meo cun-
ctis diebus coram me in Jeruſalem civita-
te, quam elegi ut eſſet nomen meum ibi.
37. Te autem aſſumam, & regnabis ſu-
per omnia, quæ deſiderat anima tua, eriſ-
que rex ſuper Iſrael.
38. Si igitur audieris omnia, quæ præce-
pero tibi, & ambulaveris in viis meis, & fe-
ceris quod rectum eſt coram me, cuſtodiens
mandata mea & præcepta mea, ſicut fecit
David ſervus meus: ero tecum, & ædificabo
tibi domum fidelem, quomodo ædificavi Da-
vid domum, & tradam tibi Iſrael:
39. & affligam ſemen David ſuper hoc,
verumtamen non cunctis diebus.
40. Voluit ergo Salomon interficere Jero-
boam: qui ſurrexit, & aufugit in Ægyptum
ad Seſac regem Ægypti, & fuit in Ægypto
uſque ad mortem Salomonis.
41. Reliquum autem verborum Salomonis, &
omnia quę fecit, & ſapientia ejus: ecce univerſa
ſcripta ſunt in libro verborũ dierũ Salomonis.
42. Dies autem, quos regnavit Salomon
in Jeruſalem ſuper omnem Iſrael, quadra-
ginta anni ſunt.
43. Dormivitque * Salomon cum patribus *Anno M. 3029. Ant. Chr. 975. ætatis circiter 58. regni 40.
ſuis, & ſepultus eſt in Civitate David patris
ſui, regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT XII.

Roboam juvenum ſecutus conſilium patitur regni diviſionem, & Jeroboam rex ſuper decem tribus conſtituitur; exercitum quoque Roboam adverſus Jeroboam Dominus per Semejam prophetam diſſipat. Jeroboam verò aureos erexit vitulos adorandos, conſtitutis ſolemnitate, altari, ac ſacerdotibus.

1. VEnit autem Roboam in Sichem: 2. Paral. 10. 1. Eodem an. 3029.
illuc enim congregatus erat omnis
Iſrael ad conſtituendum eum regem.

2. At verò Jeroboam filius Nabat, cùm adhuc eſſet in Ægypto profugus à facie regis Salomonis, audita morte ejus, reverſus eſt de Ægypto.

3. Miſeruntque & vocaverunt eum: venit ergo Jeroboam: & omnis multitudo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboam, dicentes:

4. Pater tuus duriſſimum jugum impoſuit nobis: tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui duriſſimo, & de jugo graviſſimo, quod impoſuit nobis, & ſerviemus tibi.

5. Qui ait eis: Ite uſque ad tertium diem, & revertimini ad me. Cùmque abiiſſet populus,

6. iniit conſilium rex Roboam cum ſenioribus, qui aſſiſtebant coram Salomone patre ejus cùm adhuc viveret, & ait: Quod datis mihi conſilium, ut reſpondeam populo huic?

7. Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, & ſervieris, & petitioni eorum ceſſeris, locutuſque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi ſervi cunctis diebus.

8. Qui dereliquit conſilium ſenum, quod dederant ei, & adhibuit adoleſcentes, qui nutriti fuerant cum eo, & aſſiſtebant illi,

9. dixitque ad eos: Quod mihi datis conſilium, ut reſpondeam populo huic, qui dixerunt mihi: Levius fac jugum quod impoſuit pater tuus ſuper nos?

10. Et dixerunt ei juvenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic loqueris populo huic: qui locuti ſunt ad te, dicentes, Pater tuus aggravavit jugum noſtrum, tu releva nos. Sic loqueris ad eos: Minimus digitus meus groſſior eſt dorſo patris mei.

11. Et nunc pater meus poſuit ſuper vos jugum grave, ego autem addam ſuper jugum veſtrum: pater meus cæcidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus.

12. Venit ergo Jeroboam: & omnis populus ad Roboam die tertia, ſicut locutus fuerat rex, dicens: Revertimini ad me die tertia.

13. Reſponditque rex populo dura, derelicto conſilio ſeniorum, quod ei dederant,

14. & locutus eſt eis ſecundùm conſilium juvenum, dicens: Pater meus aggravavit jugum veſtrum, ego autem addam jugo veſtro: pater meus cæcidit vos flagellis, ego autem cædam vos ſcorpionibus.

15. Et non acquievit rex populo: quoniam averſatus fuerat eum Dominus, ut ſuſcitaret verbum ſuum, || quod locutus fuerat in manu Ahiæ Silonitæ, ad Jeroboam filium Nabat.

|| *Supr.* 11. 31.

16. Videns itaque populus quòd noluiſſet eos audire rex, reſpondit ei, dicens: Quæ nobis pars in David? vel quæ hæreditas in filio Iſai? Vade in tabernacula tua Iſrael, nunc vide domum tuam David. Et abiit Iſrael in tabernacula ſua.

17. Super filios autem Iſrael, quicumque habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.

18. Miſit ergo rex Roboam Aduram, qui erat ſuper tributa: & lapidavit eum omnis Iſrael, & mortuus eſt. Porrò rex Roboam feſtinus aſcendit currum, & fugit in Jeruſalem:

19. receſſitque Iſrael à domo David, uſque in preſentem diem.

20. Factum eſt autem cùm audiſſet omnis Iſrael, quòd reverſus eſſet Jeroboam, miſerunt, & vocaverunt eum congregato cœtu, & conſtituerunt eum regem ſuper omnem Iſrael, nec ſecutus eſt quiſquam domum David præter tribum Juda ſolam.

21. Venit * autem Roboam Jeruſalem, & congregavit univerſam domum Juda, & tribum Beniamin, centum octoginta millia electorum virorum bellatorum, ut pugnarent contra domum Iſrael, & reducerent regnum Roboam filio Salomonis.

* Ann. M. 3030. Ant. Chr. 974.

22. || Factus eſt autem ſermo Domini ad Semejam virum Dei, dicens:

|| 2. *Paral.* 11. 2.

23. Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, & ad omnem domum Juda, & Beniamin, & reliquos de populo, dicens:

24. Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis, neque bellabitis contra fratres veſtros filios Iſrael: revertatur vir in domum ſuam, à me enim factum eſt verbum hoc. Audierunt ſermonem Domini, & reverſi ſunt de itinere, ſicut eis præceperat Dominus.

25. Ædificavit autem Jeroboam Sichem * in monte Ephraim, & habitavit ibi: & egreſſus inde ædificavit Phanuel.

* ab Abimelec Rege ante annos 258. dirutam. *Judic.* 9. 45.

26. Dixitque Jeroboam in corde ſuo: Nunc revertetur regnum ad domum David,

27. ſi aſcenderit populus iſte ut faciat ſacrificia in domo Domini in Jeruſalem: & convertetur cor populi hujus ad dominum ſuum Roboam regem Juda, interficientque me, & revertentur ad eum.

28. || Et excogitato conſilio fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite ultrà aſcendere in Jeruſalem: || Ecce dii tui Iſrael, qui te eduxerunt de terra Ægypti.

|| *Tob.* 1. 5.

|| *Exod.* 32. 8.

29. Poſuitque unum in Bethel, & alterum in Dan:

30. & factum eſt verbum hoc in peccatum: ibat enim populus ad adorandum vitulum uſque in Dan.

31. Et fecit fana in excelſis, & || ſacerdotes de extremis populi, qui non erant de filiis Levi.

|| 2. *Paral.* 11. 15.

32. Conſtituitque diem ſolemnem in menſe octavo, quintadecima die menſis, in ſimilitudinem ſolemnitatis *, quæ celebrabatur in Juda. Et aſcendens altare, ſimiliter fecit in Bethel, ut immolaret vitulis, quos fabricatus fuerat: conſtituitque in Bethel ſacerdotes excelſorum, quæ fecerat.

*Tabernaculorum, ſcilicet.

33. Et aſcendit * ſuper altare quod extruxerat in Bethel, quintadecima die menſis octavi, quem finxerat de corde ſuo: & fecit ſolemnitatem filiis Iſrael, & aſcendit ſuper altare, ut adoleret incenſum.

* Ab hoc idololatriæ exercitio, deducendum eſt initium annorum 390. iniquitatis Iſrael. Ezech. 4. 5.

CAPUT XIII.

Miſſus propheta de Juda ad Jeroboam, de altaris ſubverſione & nativitate Joſiæ regis prophetat: quo orante, manus Jeroboam quæ exaruerat, ſanitati reſtituitur; rediens autem propheta, à leone occiditur, quòd Dei verbo inobediens fuiſſet; & Jeroboam ſuam auget impietatem.

1. ET ecce vir Dei venit de Juda in ſermone Domini in Bethel, Jeroboam ſtante ſuper altare, & thus jaciente.

Eodem anno M. 3030.

2. Et exclamavit contra altare in ſermone Domini, & ait: Altare, altare, hæc dicit Dominus: || Ecce filius naſcetur domui David, Joſias nomine, & immolabit ſuper te ſacerdotes

|| 4. *Reg.* 23. 16.

Id ve ò annis 350. antequàm impleretur prædictum eſt.

excel-

excelſorum, qui nunc in te thura ſuccendunt, & oſſa hominum ſuper te incendet.

3. Deditque in illa die ſignum, dicens: Hoc erit ſignum quod locutus eſt Dñs: Ecce altare ſcindetur, & effundetur cinis qui in eo eſt.

4. Cùmque audiſſet rex ſermonem hominis Dei, quem inclamaverat contra altare in Bethel, extendit manum ſuam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus ejus, quam extenderat contra eum: nec valuit retrahere eam ad ſe.

5. Altare quoque ſciſſum eſt, & effuſus eſt cinis de altari, juxta ſignum quod prædixerat vir Dei in ſermone Domini.

6. Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui, & ora pro me, ut reſtituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini, & reverſa eſt manus regis ad eum, & facta eſt ſicut priùs fuerat.

7. Locutus eſt autem rex ad virum Dei: Veni mecum domũ ut prandeas, & dabo tibi munera.

8. Reſponditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuæ, non veniam tecum, nec comedam panem, neque bibam aqua in loco iſto:

9. Sic enim mandatum eſt mihi in ſermone Domini præcipientis: Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reverteris per viam, qua veniſti.

10. Abiit ergo per aliam viam, & non eſt reverſus per iter, quo venerat in Bethel.

11. Prophetes autem quidam ſenex habitabat in Bethel, ad quem venerunt filii ſui, & narraverunt ei omnia opera, quæ fecerat vir Dei illa die in Bethel: & verba quæ locutus fuerat ad regem, narraverunt patri ſuo.

12. Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Oſtenderunt ei filii ſui viam, per quam abierat vir Dei, qui venerat de Juda.

13. Et ait filiis ſuis: Sternite mihi aſinum. Qui cùm ſtraviſſent, aſcendit,

14. & abiit poſt virum Dei, & invenit eum ſedentem ſubtus terebinthum: & ait illi: Tune es vir Dei qui veniſti de Juda? Reſpondit ille: Ego ſum.

15. Dixitque ad eum: Veni mecum domum, ut comedas panem.

16. Qui ait: Non poſſum reverti, neque venire tecum, nec comedam panem, neque bibam aquam in loco iſto:

17. quia locutus eſt Dñs ad me in ſermone Dñi, dicens: Non comedes panem, & non bibes aquam ibi, nec reverteris per viam, qua ieris.

18. Qui ait illi: Et ego propheta ſum ſimilis tui: & angelus locutus eſt mihi in ſermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, & bibat aquam. Feſellit eum,

19. & reduxit ſecum: comedit ergo panem in domo ejus, & bibit aquam.

20. Cùmque ſederent ad menſam, factus eſt ſermo Dñi ad prophetam, qui reduxerat eum.

21. Et exclamavit ad virum Dei, qui venerat de Juda, dicens: Hæc dicit Dñs: Quia non obediens fuiſti ori Dñi, & non cuſtodiſti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus.

22. & reverſus es, & comediſti panem, & bibiſti aquam in loco, in quo præcepit tibi ne comederes panem, neque biberes aquam, non inſeretur cadaver tuum in ſepulchrum patrum tuorum.

23. Cùmque comediſſet & bibiſſet, ſtravit aſinum ſuum prophetæ, quem reduxerat.

24. Qui cùm abiiſſet, invenit eum leo in via, & occidit, & erat cadaver ejus projectum in itinere; aſinus autem ſtabat juxta illum, & leo ſtabat juxta cadaver.

25. Et ecce viri tranſeuntes viderunt cadaver projectum in via, & leonem ſtantem juxta cadaver. Et venerunt & divulgaverunt in civitate, in qua prophetes ille ſenex habitabat.

26. Quod cùm audiſſet propheta ille, qui reduxerat eum de via, ait: Vir Dei eſt, qui inobediens fuit ori Domini, & tradidit eum Dominus leoni, & confregit eum, & occidit juxta verbum Domini, quod locutus eſt ei.

27. Dixitque ad filios ſuos: Sternite mihi aſinum. Qui cùm ſtraviſſent,

28. & ille abiiſſet, invenit cadaver ejus projectum in via, & aſinum & leonem ſtantes juxta cadaver, non comedit leo de cadavere, nec læſit aſinum.

29. Tulit ergo prophetes cadaver viri Dei, & poſuit illud ſuper aſinum, & reverſus intulit in civitatem prophetæ ſenis ut plangeret eum.

30. Et poſuit cadaver ejus in ſepulchro ſuo: & planxerunt eum: Heu heu; mi frater.

31. Cùmque planxiſſent eum, dixit ad filios ſuos: Cùm mortuus fuero, ſepelite me in ſepulchro, in quo vir Dei ſepultus eſt: juxta oſſa ejus ponite oſſa mea.

32. Profectò enim veniet ſermo, quem prædixit in ſermone Domini contra altare quod eſt in Bethel, & contra omnia fana excelſorum, quæ ſunt in urbibus Samariæ.

33. Poſt verba hæc non eſt reverſus Jeroboam de via ſua peſſima, ſed è contrario fecit de noviſſimis populi ſacerdotes excelſorum: quicumque volebat, implebat manum ſuam, & fiebat ſacerdos excelſorum.

34. Et propter hanc cauſam peccavit domus Jeroboam, & everſa eſt, & deleta de ſuperficie terræ.

CAPUT XIV.

Abias propheta ab uxore Jeroboam ſuper filio Abia ægrotante interrogatus, prædicit filium moriturum, & domum Jeroboam penitus evertendam; quo mortuo, ſuccedit filius Nadab: rex autem Ægypti diripit domum Domini in Jeruſalem: & mortuo Roboam, ſuccedit filius Abia.

1. IN tempore illo ægrotavit Abia filius Jeroboam.

2. Dixitque Jeroboam uxori ſuæ: Surge & commuta habitum, ne cognoſcaris quòd ſis uxor Jeroboam: & vade in Silo, ubi eſt Ahias propheta, ‖ qui locutus eſt mihi, quòd regnaturus eſſem ſuper populum hunc. ‖ Supr. 11. 31.

3. Tolle quoque in manu tua decem panes, & cruſtulam, & vas mellis, & vade ad illum: ipſe enim indicabit tibi quid eventurum ſit puero huic.

4. Fecit ut dixerat uxor Jeroboam: & conſurgens abiit in Silo, & venit in domum Ahiæ: at ille non poterat videre, quia caligaverant oculi ejus præ ſenectute.

5. Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Jeroboam ingreditur ut conſulat te ſuper filio ſuo qui ægrotat. Hæc & hæc loqueris ei. Cùm ergo illa intraret, & diſſimularet ſe eſſe quæ erat,

6. audivit Ahias ſonitum pedum ejus introeuntis per oſtium, & ait: Ingredere uxor Jeroboam: quare aliam te eſſe ſimulas? Ego autem miſſus ſum ad te durus nuntius.

7. Vade, & dic Jeroboam: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Quia exaltavi te de medio populi, & dedi te ducem ſuper populum meum Iſrael:

8. & ſcidi regnum domus David, & dedi illud tibi, & non fuiſti ſicut ſervus meus David, qui cuſtodivit mandata mea, & ſecutus eſt me in toto corde ſuo, faciens quod placitum eſſet in conſpectu meo:

9. ſed operatus es mala ſuper omnes, qui fuerunt ante te, & feciſti tibi deos alienos & conflatiles, ut me ad iracundiam provocares, me autem projeciſti poſt corpus tuum:

|| *Infr.* 15. 29. 10. idcircò ecce ego inducam mala ſuper domum Jeroboam, & || percutiam de Jeroboam mingentem ad parietem, & clauſum, & noviſſimum in Iſrael: & mundabo reliquias domus Jeroboã, ſicut mundari ſolet fimus uſque ad purũ.

11. Qui mortui fuerint de Jeroboam in civitate, comedent eos canes: qui autem mortui fuerint in agro, vorabunt eos aves cœli: quia Dominus locutus eſt.

12. Tu igitur ſurge, & vade in domum tuam: & in ipſo introitu pedum tuorum in urbem, morietur puer,

13. & planget eum omnis Iſrael, & ſepeliet: iſte enim ſolus inferetur de Jeroboam in ſepulchrum, quia inventus eſt ſuper eo ſermo bonus à Domino Deo Iſrael, in domo Jeroboam.

14. Conſtituet autem ſibi Dominus regem ſuper Iſrael, qui percutiet domum Jeroboam in hac die, & in hoc tempore:

15. & percutiet Dominus Deus Iſrael, ſicut moveri ſolet arundo in aqua: & evellet Iſrael de terra bona hac, quam dedit patribus eorum, & ventilabit eos trans Flumen: quia fecerunt ſibi lucos, ut irritarent Dominum.

16. Et tradet Dominus Iſrael propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Iſrael.

17. Surrexit itaque uxor Jeroboam, & abiit, & venit in Therſa: cùmque illa ingrederetur limen domus, puer mortuus eſt,

18. & ſepelierunt eum. Et planxit eum omnis Iſrael juxta ſermonem Domini, quem locutus eſt in manu ſervi ſui Ahiæ prophetæ.

19. Reliqua autẽ verborum Jeroboã, quomodo pugnaverit, & quomodo regnaverit, ecce ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regũ Iſrael.

20. Dies autem, quibus regnavit Jeroboam, viginti duo anni ſunt: & dormivit cum patribus ſuis: regnavitque Nadab filius ejus pro eo.

21. || Porrò Roboam filius Salomonis regnavit in Juda. Quadraginta & unius anni erat Roboam, cùm regnare cœpiſſet: decem & ſeptem annos regnavit in Jeruſalem civitate, quam elegit Dominus ut poneret nomen ſuum ibi, ex omnibus tribubus Iſrael. Nomen autem matris ejus Naama Ammanitis. || 2. *Par.* 12. 13.

22. Et fecit Judas malum coram Domino, & irritaverunt eum ſuper omnibus, quæ fecerunt patres eorum in peccatis ſuis, quæ peccaverunt.

23. Ædificaverunt enim & ipſi ſibi aras, & ſtatuas, & lucos ſuper omnem collem excelſum, & ſubter omnem arborem frondoſam:

24. ſed & effeminati fuerunt in terra, feceruntque omnes abominationes gentium, quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Iſrael.

25. In quinto autem anno regni Roboam, aſcendit Seſac rex Ægypti in Jeruſalem, Anno M 3033. Ant. Chr 971.

26. & tulit theſauros domus Domini, & theſauros regios, & univerſa diripuit; ſcuta quoque aurea, quæ || fecerat Salomon: || *Sup.* 10. 16.

27. pro quibus fecit rex Roboam ſcuta ærea, & tradidit ea in manum ducum ſcutariorum, & eorum qui excubabant ante oſtiũ domus regis.

28. Cùmque ingrederetur rex in domum Domini, portabant ea, qui præeundi habebant officium: & poſtea reportabant ad armamentarium ſcutariorum.

29. Reliqua autem ſermonum Roboam, & omnia quæ fecit, ecce ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda.

30. Fuit bellum inter Roboam & Jeroboam cunctis diebus.

31. Dormivitque Roboam cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in civitate David: nomen autem matris ejus Naama Ammanitis: & regnavit Abiam filius ejus pro eo.

Digitized by Google

CAPUT XV.

Impio Abiæ regi Judæ ſuccedit pius filius Aſa, qui adverſus Baaſa, regem Iſrael prælia-tur, impetrato à Benadad rege Syriæ auxilio. Aſa morienti ſuccedit filius Joſaphat: at Baaſa Nadab filium Jeroboam cum univerſa cognatione occidit, & pro eo regnat ſuper Iſrael viginti quatuor annis, impius poſt impium.

Anno M. 3046. Ant. Chr. 958.

1. IGitur in octavo decimo anno regni Jeroboam filii Nabat, regnavit Abiam ſuper Judam.

|| 2. Par. 13. 2.

2. Tribus annis regnavit in Jeruſalem: || nomen matris ejus Maacha filia Abeſſalom.

3. Ambulavitque in omnibus peccatis patris ſui, quæ fecerat ante eum: nec erat cor ejus perfectum cum Domino Deo ſuo, ſicut cor David patris ejus.

4. Sed propter David dedit ei Dominus Deus ſuus lucernam in Jeruſalem, ut ſuſcitaret filium ejus poſt eum, & ſtatueret Jeruſalem,

5. eò quòd feciſſet David rectum in oculis Domini, & non declinaſſet ab omnibus, quæ præceperat ei cunctis diebus vitæ ſuæ, || excepto ſermone Uriæ Hethæi.

|| 2. Reg. 11. 4. 14.

6. Attamen bellum fuit inter Roboam, & Jeroboam, omni tempore vitæ ejus.

7. Reliqua autem ſermonum Abiam, & omnia quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda? Fuitque || prælium inter Abiam & inter Jeroboam.

|| 2. Par. 13. 3.

8. Et dormivit Abiam cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate David: || regnavitque Aſa filius ejus pro eo.

|| 2. Par. 14. 1.

Anno M. 3049. Ant. Chr. 55.

9. In anno ergo vigeſimo Jeroboam regis Iſrael regnavit Aſa rex Juda,

10. & quadraginta & uno anno regnavit in Jeruſalem. Nomen matris ejus Maacha, filia Abeſſalom:

11. Et fecit Aſa rectum ante conſpectum Domini, ſicut David pater ejus:

12. & abſtulit effeminatos de terra, purgavitque univerſas ſordes idolorum, quæ fecerant patres ejus.

13. Inſuper & Maacham matrem ſuam amovit, ne eſſet princeps in ſacris Priapi, & in luco ejus, quem conſecraverat: ſubvertitque ſpecum ejus, & confregit ſimulachrum turpiſſimum, & combuſſit in Torrente Cedron:

14. excelſa autem non abſtulit. Verumtamen cor Aſa perfectum erat cum Domino cunctis diebus ſuis:

15. & intulit ea, quæ ſanctificaverat pater ſuus, & voverat, in domum Domini, argentum & aurum, & vaſa.

16. Bellum autem erat inter Aſa, & Baaſa regem Iſrael, cunctis diebus eorum *.

* i. ex quo ceperunt, ad mortem uſq; Baaſæ. Nam illi ſuperſtes fuit Aſa.

|| 2. Par. 16. 1.

17. || Aſcendit quoque Baaſa rex Iſrael in Judam, & ædificavit Rama, ut non poſſet quiſpiã egredi vel ingredi de parte Aſa regis Juda.

Anno M. 3064. Ant. Chr. 940.

18. Tollens itaque Aſa omne argentum & aurum, quod remanſerat in theſauris domus Domini, & in theſauris domus regiæ, dedit illud in manus ſervorum ſuorum: & miſit ad Benadad filium Tabremon filii Hezion, regem Syriæ, qui habitabat in Damaſco, dicens:

19. Fœdus eſt inter me, & te, & inter patrem meum & patrem tuum: ideò miſi tibi munera, argentum & aurum: & peto ut venias, & irritum facias fœdus, quod habes cum Baaſa rege Iſrael, & recedat à me.

20. Acquieſcens Benadad regi Aſa, miſit principes exercitus ſui in civitates Iſrael, & percuſſerunt Ahion, & Dan, & Abeldomum Maacha, & univerſam Cenneroth, omnem ſcilicet Terram Nephthali.

21. Quod cùm audiſſet Baaſa, intermiſit ædificare Rama, & reverſus eſt in Therſa.

22. Rex autem Aſa nuntium miſit in omnem Judam, dicens: Nemo ſit excuſatus. Et tulerunt lapides de Rama, & ligna ejus, quibus ædificaverat Baaſa, & extruxit de eis rex Aſa Gabaa Beniamin, & Maſpha.

23. Reliqua autem omnium ſermonum Aſa, & univerſæ fortitudines ejus, & cuncta quæ fecit, & civitates, quas extruxit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda? Verumtamen in tempore ſenectutis ſuæ doluit pedes.

24. Et dormivit cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in civitate David patris ſui. || Regnavitque Joſaphat filius ejus pro eo.

|| 2. Par. 17. 1.

25. Nadab verò filius Jeroboam regnavit ſuper Iſrael anno ſecundo * Aſa regis Juda: regnavitque ſuper Iſrael duobus annis.

* Anno M. 3050. Ant. Chr. 954.

26. Et fecit quod malum eſt in conſpectu Domini, & ambulavit in viis patris ſui, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Iſrael.

27. Inſidiatus eſt autem ei Baaſa filius Ahiæ de domo Iſſacar, & percuſſit eum in Gebbethon, quæ eſt urbs Philiſthinorum: ſiquidem Nadab & omnis Iſrael obſidebant Gebbethon.

28. Interfecit ergo illum Baaſa in anno tertio * Aſa regis Juda, & regnavit pro eo.

* Anno M. 3051.

29. Cùmque regnaſſet, || percuſſit omnem domum Jeroboam: non dimiſit ne unam quidem animam de ſemine ejus, donec deleret eum, juxta verbum Domini, || quod locutus fuerat in manu ſervi ſui Ahiæ Silonitis,

|| *Infr.* 21. 22.

|| *Supr.* 14. 10.

30. propter peccata Jeroboam, quæ peccaverat, & quibus peccare fecerat Iſrael: & propter delictum, quo irritaverat Dñm Deum Iſrael.

31. Reliqua autem ſermonum Nadab, & omnia quæ operatus eſt, Nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iſrael?

32. Fuitque bellum inter Aſa, & Baaſa regem Iſrael, cunctis diebus eorum.

Anno M. 3051.

33. Anno tertio Aſa regis Juda regnavit Baaſa filius Ahiæ, ſuper omnem Iſrael, in Therſa, viginti quatuor annis.

34. Et fecit malum coram Domino, ambulavitque in via Jeroboam, & in peccatis ejus, quibus peccare fecit Iſrael.

CAPUT XVI.

Jehu prophetat regis Baaſa & domus ipſius ſubverſionem; cui mortuo, ſuccedit filius Ela, quem impius Zambri occidit, eoque regnum invadente elegit Iſrael Amri: quo impio regnum obtinente, Zambri ſe cum domo regia ſuccendit: mortuo autem Amri ſuccedit filius impiiſſimus Achab, qui Jezabel duxit uxorem, & ejus tempore reædificatur Jericho.

1. FActus eſt autem ſermo Domini ad Jehu filium Hanani contra Baaſa, dicens:

2. Pro eo quòd exaltavi te de pulvere, & poſui te ducem ſuper populum meum Iſrael, tu autem ambulaſti in via Jeroboam, & peccare feciſti populum meum Iſrael, ut me irritares in peccatis eorum:

3. ecce, ego demetam poſteriora Baaſa, & poſteriora domus ejus: & faciam domum tuam ſicut domum Jeroboam filii Nabat.

|| Supr. 14. 11.

4. || Qui mortuus fuerit de Baaſa in civitate, comedent eum canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione, comedent eum volucres cœli.

|| 1. Paral 16. 1.

5. || Reliqua autem ſermonum Baaſa, & quæcumque fecit, & prælia ejus, nonne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Iſrael?

6. Dormivit ergo Baaſa cum patribus ſuis, ſepultuſque eſt in Therſa: & regnavit Ela filius ejus pro eo.

7. Cùm autem in manu Jehu filii Hanani prophetæ verbum Domini factum eſſet contra Baaſa, & contra domum ejus, & contra omne malũ, quod fecerat coram Domino, ad irritandum eũ in operibus manuum ſuarum, ut fieret ſicut domus Jeroboam: ob hanc cauſam occidit eum, hoc eſt, Jehu filium Hanani, prophetam.

* Ann. M. 3074. Ant. Chr. 930.

8. Anno * vigeſimo ſexro Aſa regis Juda, regnavit Ela filius Baaſa ſuper Iſrael in Therſa duobus annis.

9. Et rebellavit coutra eum ſervus ſuus Zambri, dux mediæ partis equitum: erat autem Ela in Therſa bibens, & temulentus, in domo Aſa præfecti Therſa.

|| 4. Reg. 9. 31.

10. || Irruens ergo Zambri, percuſſit, & occidit eum, anno vigeſimo ſeptimo Aſa regis Judæ, & regnavit pro eo.

11. Cùmque regnaſſet, & ſediſſet ſuper ſolium ejus, percuſſit omne domum Baaſa, & non dereliquit ex ea mingentem ad parietem, & propinquos, & amicos ejus.

12. Delevitque Zambri omne domum Baaſa, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat ad Baaſa in manu Jehu prophetæ,

13. propter univerſa peccata Baaſa, & peccata Ela filii ejus, qui peccaverunt, & peccare fecerunt Iſrael, provocantes Dominum Deum Iſrael in vanitatibus ſuis.

14. Reliqua autem ſermonum Ela, & omnia quæ fecit, nonnæ hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierum regum Iſrael?

* Ann. M. 3075. Ant. Chr. 929.

15. Anno * vigeſimo ſeptimo Aſa regis Juda regnavit Zambri ſeptem diebus in Therſa: porrò exercitus obſidebat Gebbethon urbem Philiſthinorum.

16. Cùmque audiſſet rebellaſſe Zambri, & occidiſſe regem, fecit ſibi regem omnis Iſrael Amri, qui erat princeps militiæ ſuper Iſrael in die illa in caſtris.

17. Aſcendit ergo Amri, & omnis Iſrael cum eo, de Gebbethon, & obſidebant Therſa.

18. Videns autem Zambri quòd expugnanda eſſet civitas, ingreſſus eſt palatium, & ſuccendit ſe cum domo regia: & mortuus eſt

19. in peccatis ſuis, quæ peccaverat faciens malum coram Domino, & ambulans in via Jeroboam, & in peccato ejus, quo fecit peccare Iſrael.

20. Reliqua autem ſermonum Zambri, & inſidiarum ejus, & tyrannidis, nonne hæc ſcripta ſunt in libro verborum dierũ regum Iſrael.

21. Tunc diviſus eſt populus Iſrael in duas partes: media pars populi ſequebatur Thebni filium Gineth, ut conſtitueret eum regem: & media pars Amri.

22. Prævaluit autem populus qui erat cum Amri, populo qui ſequebatur Thebni filium Gineth: mortuuſque eſt Thebni, & regnavit Amri.

* Ann. M. 3079. Ant. Chr. 925.

23. Anno * trigeſimo primo Aſa regis Juda, regnavit Amri ſuper Iſrael, duodecim annis: in Therſa regnavir ſex annis.

24. Emitque montem Samariæ à Somer duobus talentis argenti: & ædificavit eum, & vocavit nomen civitatis, quam extruxerat, nomine Semer domini montis, Samariam.

25. Fecit autem Amri malum in conſpectu Domini, & operatus eſt nequiter ſuper omnes, qui fuerunt ante eum.

26. Ambulavitque in omni via Jeroboam filii Nabar, & in peccatis ejus quibus peccare fecerat Iſrael: ut irritaret Dominum Deum Iſrael in vanitatibus ſuis.

27. Reliqua autem ſermonum Amri, & prælia ejus quæ geſſit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iſrael?

* Ann. M. 3086. Ant. Chr. 918.

28. Dormivitque * Amri cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in Samaria: regnavitque Achab filius ejus pro eo.

29. Achab verò filius Amri regnavit ſuper Iſrael anno trigeſimo octavo Aſa regis Juda. Et regnavit Achab filius Amri ſuper Iſrael in Samaria viginti & duobus annis.

30. Et fecit Achab filius Amri malum in conſpectu Domini ſuper omnes qui fuerunt ante eum.

31. Nec ſuffecit ei ut ambularet in peccatis Jeroboam filii Nabat: inſuper duxit uxorem Jezabel filiam Ethbaal regis Sidoniorum. Et abiit, & ſervivit Baal, & adoravit eum.

32. Et poſuit aram Baal in templo Baal, quod ædificaverat in Samaria;

33. & plantavit lucum: & addidit Achab in opere ſuo, irritans Dominum Deum Iſrael, ſuper omnes reges Iſrael, qui fuerunt ante eum.

34. In diebus ejus ædificavit Hiel de Bethel, Jericho: in Abiram primitivo ſuo fundavit eam, & in Segub noviſſimo ſuo poſuit portas ejus: juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Joſue filii || Nun. || Joſ. 7. 26.

CAPUT XVII.

Elias cœlum triennio claudit, primùmque paſcitur à corvis; deinde à muliere Sarephtanæ: cujus hydria farinæ & lecythus olei non minuuntur; filius autem ipſius oratione Eliæ reſuſcitatur.

Eccli. 48. 1. Jac. 5. 17. Anno M. circiter 3092. Ant. Chr. 912.

1. ET dixit Elias Theſbites de habitatoribus Galaad ad Achab: Vivit Dominus Deus Iſrael, in cujus conſpectu ſto, ſi erit annis his ros & pluvia, niſi juxta oris mei verba.

2. Et factum eſt verbum Domini ad eum, dicens:

3. Recede hinc, & vade contra Orientem, & abſcondere in torrente Carith, qui eſt contra Jordanem.

4. & ibi de torrente bibes: corviſque præcepi ut paſcant te ibi.

5. Abiit ergo, & fecit juxta verbum Domini: cùmque abiiſſet, ſedit in torrente Carith, qui eſt contra Jordanem.

6. Corvi quoque deferebant ei panem & carnes manè, & ſimiliter panem & carnes veſperi, & bibebat de torrente.

Anno M. 3093. 7. Poſt dies autem ſiccatus eſt torrens: non enim pluerat ſuper terram.

‡ FER. 6. POST DOM. 3. QUADR. 8. ‡ Factus eſt ergo ſermo Domini ad eum, dicens:

9. Sorge, & vade in Sarephta Sidoniorum, & manebis ibi: præcepi enim ibi mulier viduæ ut paſcat te.

|| Luc. 4. 26. 10. || Surrexit, & abiit in Sarephta. Cùmque veniſſet ad portam civitatis, apparuit ei mulier vidua colligens ligna, & vocavit eam, dixitque ei: Da mihi paululùm aquæ io vaſe, ut bibam.

11. Cùmque illa pergeret ut afferret, clamavit poſt tergum ejus, dicens: Affer mihi, obſecro, & bucellam panis in manu tua.

12. Quæ reſpondit: Vivit Dominus Deus tuus, quia non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt farinæ in hydria, & paululùm olei io lecytho: en colligo duo ligna ut ingrediar & faciam illum mihi & filio meo, ut comedamus, & moriamur.

13. Ad quam Elias ait: Noli timere, ſed vade, & fac ſicut dixiſti: verumtamen mihi primùm fac de ipſa farinula ſubcinericiom panem parvulum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo facies poſteà.

14. Hæc autem dicit Dominus Deus Iſrael: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetor, uſque ad diem in qua Dominus daturus eſt pluviam ſuper faciem terræ.

15. Quæ abiit, & fecit juxta verbum Eliæ: & comedit ipſe & illa & domus ejus: & ex illa die.

16. hydria farinæ noo defecit, & lecythus olei non eſt imminutus, juxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.

‡ FER. 6. POST DOM. 4. QUADR. 17. Factum eſt autem poſt hæc, ‡ ægrotavit filius mulieris matris familias, & erat languor fortiſſimus; ita ot non remaneret in eo halitus.

18. Dixit ergo ad Eliam: Quid mihi & tibi vir Dei? ingreſſus es ad me, ut rememorarentur iniquitates meæ, & interficeres filium meum?

19. Et ait ad eam Elias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de ſinu ejus, & portavit in cœnaculum ubi ipſe manebat, & poſuit ſuper lectulum ſuum.

20. Et clamavit ad Dominum, & dixit: Domine Deus meus, etiam ne viduam, apud quam ego utcumque ſuſtentor, afflixiſti ut interficeres filium ejus?

21. Et expandit ſe, atque menſus eſt ſuper puerum tribus vicibus, & clamavit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus, revertatur obſecro anima pueri hujus in viſcera ejus.

22. Et exaudivit Dominus vocem Eliæ: & reverſa eſt anima pueri intra eum, & revixit.

23. Tulitque Elias puerum, & depoſuit eum de cœnaculo in inferiorem domum, & tradidit matri ſuæ, & ait illi: En vivit filius tuus.

24. Dixitque mulier ad Eliam: Nunc, in iſto cognovi, quoniam vir Dei es tu, & verbum Domini in ore tuo verum eſt.

C A U T P XVIII.

Increſcente fame, Elias Abdiæ herbam pecoribus quærenti occurrit; cui ægrè perſuadet ut nuntiet Achab ſe adeſſe, qui occurrens Eliæ ab ipſo corripitur: Dei zelo Elias 850. pſeudoprophetas occidi jubet, dato de cœlo igne ad conſummationem holocauſti, & pluviam à Deo impetrat.

1. POſt dies multos factum eſt verbum Domini ad Eliam, in anno tertio * dicens: Vade, & oſtende te Achab, ut dem pluviam ſuper faciem terræ. Ann. M. 3096. * *Jacobi 5. 17. dicitur non pluiſſe annis 3. & menſes 6.* Sit ergo annus tertius hic memoratus, à manſione Eliæ in Sarephta quæ ſex illi menſes præceſſerint.

2. Ivit ergo Elias, ut oſtenderet ſe Achab; erat autem fames vehemens in Samaria.

3. Vocavitque Achab Abdiam diſpenſatorem domus ſuæ: Abdias autem timebat Dominum valdè.

4. Nam cùm interficeret Jezabel prophetas Domini, tulit ille centum prophetas, & abſcondit eos quinquagenos & quinquagenos io ſpeluncis, & pavit eos pane & aqua.

5. Dixit ergo Achab ad Abdiam: Vade io terram ad univerſos fontea aquarum, & in cunctas valles, ſi fortè poſſimus invenire herbam, & ſalvare equos & mulos, & non penitus jumenta intereant.

6. Diviſeruntque ſibi regiones, ut circuirent eas: Achab ibat per viam unam, & Abdias per viam alteram ſeorſum.

7. Cùmque eſſet Abdias in via, Elias occurrit ei: qui cùm cognoviſſet eum, cecidit ſuper faciem ſuam, & ait: Num tu es, domine mi, Elias?

8. Cui ille reſpondit: Ego. Vade, & dic domino tuo: Adeſt Elias.

9. Et ille, Quid peccavi, inquit, quoniam tradis me ſervum tuom in manu Achab, ut interficiat me?

10. Vivit Dominus Deus tuus, quia non eſt gens aut regnum, quò non miſerit dominus meus te requirens: & reſpondentibus cunctis: Non eſt hic: adjuravit regna ſingula & gentes, eò quòd minimè repereris.

11. Et nunc tu dicis mihi: Vade, & dic domino tuo: Adeſt Elias.

12. Cùmque receſſero à te, Spiritus Domini aſportabit te, in locum quem ego ignoro: & ingreſſus nuntiabo Achab, & non inveniens te, interficiet me: ſervus autem tuus timet Dominum ab infantia ſua.

13. Nunquid non indicatum eſt tibi domino meo, quid fecerim cùm ioterficeret Jezabel prophetas Domini, quòd abſconderim de prophetis Domini centum viros, quinquagenos & quinquagenos in ſpeluncis, & paverim eos pane & aqua?

14. Et nonc tu dicis, Vade, & dic domino tuo: Adeſt Elias: ut interficiat me?

15. Et dixit Elias: Vivit Dominus exercituum, ante cujus vultum ſto, quia hodie apparebo ei.

16. Abiit ergo Abdias in occurſum Achab, & indicavit ei: venitque Achab in occurſum Eliæ.

17. Et cùm vidiſſet eum, ait: Tune es ille, qui conturbas Iſrael?

18. Et ille ait: Non ego turbavi Iſrael, ſed tu, & domus patris tui, qui dereliquiſtis

manda-

mandata Domini, & ſecuti eſtis Baalim.

19. Verumtamen nunc mitte, & congrega ad me univerſum Iſrael in monte Carmeli, & prophetas Baal quadringentos quinquaginta, prophetaſque lucorum quadringentos, qui comedunt de menſa Jezabel.

20. Miſit Achab ad omnes filios Iſrael, & congregavit prophetas in monte Carmeli.

21. Accedens autem Elias ad omnem populum, ait: Uſquequò claudicatis in duas partes? Si Dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini illum. Et non reſpondit ei populus verbum.

22. Et ait rurſus Elias ad populum: Ego remanſi propheta Domini ſolus: prophetæ autem Baal quadringenti & quinquaginta viri ſunt.

23. Dentur nobis duo boves, & illi eligant ſibi bovem unum, & in fruſta cædentes, ponant ſuper ligna, ignem autem non ſupponant: & ego faciam bovem alterum, & imponam ſuper ligna, ignem autem non ſupponam.

24. Invocate nomina deorum veſtrorum, & ego invocabo nomen Domini mei: & Deus qui exaudierit per ignem, ipſe ſit Deus. Reſpondens omnis populus ait: Optima propoſitio.

25. Dixit ergo Elias prophetis Baal: Eligite vobis bovem unum, & facite primi, quia vos plures eſtis, & invocate nomina deorum veſtrorum, ignemque non ſupponatis.

26. Qui cùm tuliſſent bovem, quem dederat eis, fecerunt: & invocabant nomen Baal de manè uſque ad meridiem, dicentes: Baal exaudi nos. Et non erat vox, nec qui reſponderet: tranſiliebantque altare quod fecerant.

27. Cùmque eſſet jam meridies, illudebat illis Elias, dicens: Clamate voce majore: Deus enim eſt, & forſitan loquitur, aut in diverſorio eſt, aut in itinere, aut certè dormit, ut excitetur.

28. Clamabant ergo voce magna, & incidebant ſe juxta ritum ſuum cultris & lanceolis, donec perfunderentur ſanguine.

29. Poſtquam autem tranſiit meridies, & illis prophetantibus venerat tempus, quo ſacrificium offerri ſolet, nec audiebatur vox, nec aliquis reſpondebat, nec attendebat orantes:

30. dixit Elias omni populo: Venite ad me. Et accedente ad ſe populo, curavit altare Domini, quod deſtructum fuerat.

31. Et tulit duodecim lapides juxta numerum tribuum filiorum Jacob, ad quem
|| Gen. 32. 28. factus eſt ſermo Domini, dicens: || Iſrael erit nomen tuum.

32. Et ædificavit de lapidibus altare in nomine Domini: fecitque aquæductum, quaſi per duas aratiunculas, in circuitu altaris,

33. & compoſuit ligna: diviſitque per membra bovem, & poſuit ſuper ligna,

34. & ait: Implete quatuor hydrias aqua, & fundite ſuper holocauſtum, & ſuper ligna. Rurſumque dixit: Etiam ſecundò hoc facite. Qui cùm feciſſent ſecundò, ait: Etiam tertiò idipſum facite. Feceruntque tertiò,

35. & currebant aquæ circum altare, & foſſa aquæductus repleta eſt.

36. Cùmque jam tempus eſſet ut offerretur holocauſtum, accedens Elias propheta, ait: Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael, oſtende hodie quia tu es Deus Iſrael, & ego ſervus tuus, & juxta præceptum tuum feci omnia verba hæc.

37. Exaudi me Domine, exaudi me: ut diſcat populus iſte, quia tu es Dominus Deus, & tu convertiſti cor eorum iterum.

38. Cecidit autem ignis Domini, & voravit holocauſtum, & ligna, & lapides, pulverem quoque, & aquam, quæ erat in aquæductu lambens.

39. Quod cùm vidiſſet omnis populus, cecidit in faciem ſuam, & ait: Dominus ipſe eſt Deus, Dominus ipſe eſt Deus.

40. Dixitque Elias ad eos: Apprehendite prophetas Baal, & ne unus quidem effugiat ex eis. Quos cùm apprehendiſſent, duxit eos Elias ad Torrentem Ciſon, & interfecit eos ibi.

41. Et ait Elias ad Achab: Aſcende, comede, & bibe: quia ſonus multæ pluviæ eſt.

42. Aſcendit Achab ut comederet, & biberet: Elias autem aſcendit in verticem Carmeli, & pronus in terram poſuit faciem ſuam inter genua ſua,

43. & dixit ad puerum ſuum: Aſcende, & proſpice contra mare. Qui cùm aſcendiſſet, & contemplatus eſſet, ait: Non eſt quidquam. Et rurſum ait illi: Revertere ſeptem vicibus.

44. In ſeptima autem vice, Ecce nubecula parva quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari. Qui ait: Aſcende, & dic Achab: Junge currum tuum & deſcende, ne occupet te pluvia.

45. Cumque ſe verteret huc atque illuc, ecce cæli contenebrati ſunt, & nubes, & ventus, & facta eſt pluvia grandis. Aſcendens itaque Achab, abiit in Jezrahel:

46. & manus Domini facta eſt ſuper Eliam, accinctiſque lumbis currebat ante Achab, donec veniret in Jezrahel.

CAPUT XIX.

Elias fugiens Jezabel in deſerto, à ſomno excitatur, panem divinitùs miſſum edit, aquamque bibit, & ita ad montem Horeb pervenit; ibique in ſpelunca querens ſe ſolum Domini prophetam relictum, audit ſeptem millia eſſe relicta: mittiturque ad ungendum Hazael in regem Syriæ, & Jehu in regem Iſrael, & Eliſeum in prophetam.

1. NUntiavit autem Achab Jezabel omnia quæ fecerat Elias, & quomodo occidiſſet univerſos prophetas gladio.

2. Miſitque Jezabel nuntium ad Eliam, dicens: Hæc mihi faciant dii, & hæc addant, niſi hac hora cras poſuero animam tuam ſicut animam unius ex illis. Anno 3097. Ant. Chr. 907.

3. Ti-

3. Timuit ergo Elias, & ſurgens abiit quocumque eum ferebat voluntas: ‡ venitque in Berſabee Juda, & dimiſit ibi puerum ſuum,

‡ FER. 4. QUAT. TEMP. QUADR.

4. & perrexit in deſertum, viam unius diei. Cùmque veniſſet, & ſederet ſubter unam juniperum, petivit animæ ſuæ ut moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neque enim melior ſum, quàm patres mei.

5. Projecitque ſe, & obdormivit in umbra juniperi: & ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: Surge, & comede.

6. Reſpexit, & ecce ad caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit, & rurſum obdormivit.

7. Reverſuſque eſt Angelus Domini ſecundò, & tetigit eum, dixitque illi: Surge, comede: grandis enim tibi reſtat via.

8. Qui cùm ſurrexiſſet, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, uſque ad montem Dei Horeb.

9. Cùmque veniſſet illuc, manſit in ſpelunca: & ecce ſermo Domini ad eum, dixitque illi: Quid hic agis Elia?

10. At ille reſpondit: Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Iſrael: altaria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam ut auferant eam.

11. Et ait ei: egredere, & ſta in monte coram Domino: & ecce Dominus tranſit, & ſpiritus grandis & fortis ſubvertens montes, & conterens petras ante Dominum: non in ſpiritu Dominus, & poſt ſpiritum commotio: non in commotione Dominus,

12. & poſt commotionem ignis: non in igne Dominus, & poſt ignem ſibilus auræ tenuis.

13. Quod cùm audiſſet Elias, operuit vultum ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ, & ecce vox ad eum, dicens: Quid hic agis Elia? Et ille reſpondit:

14. Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum: || quia dereliquerunt pactum tuum filii Iſrael: altaria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam ut auferant eam.

|| Rom. 11. 3.

15. Et ait Dominus ad eum: Vade, & revertere in viam tuam per deſertum in Damaſcum: cùmque perveneris illuc, unges Hazael regem ſuper Syriam,

16. || & Jehu filium Namſi unges regem ſuper Iſrael: Eliſeum autem filium Saphat, qui eſt de Abelmeula, unges prophetam pro te,

|| 4. Reg. 9. 1.

17. Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu: & quicumque fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliſeus.

18. || Et derelinquam mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua non ſunt incurvata ante Baal, & omne os, quod non adoravit eum oſculans manus.

|| Rom. 11. 4.

19. Profectus ergo inde Elias, reperit Eliſeum filium Saphat, arantem in duodecim jugis boum, & ipſe in duodecim jugis boum arantibus unus erat: cùmque veniſſet Elias ad eum, miſit pallium ſuum ſuper illum.

20. Qui ſtatim relictis bobus cucurrit poſt Eliam, & ait: Oſculer, oro, patrem meum, & matrem meam, & ſic ſequar te. Dixitque ei: Vade, & revertere: quod enim meum erat, feci tibi.

21. Reverſus autem ab eo, tulit par boum, & mactavit illud, & in aratro boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt: conſurgenſque abiit, & ſecutus eſt Eliam, & miniſtrabat ei.

CAPUT XX.

Syri Samariam obſidentes cæduntur à pueris principum provinciarum, rurſumque anno altero in campeſtribus cæduntur; rex autem Achab à propheta reprehenditur, quòd fœdus cum Benadad rege Syriæ inierit, illumque vivum dimiſerit.

1. PORrò Benadad rex Syriæ, congregavit omnem exercitum ſuum, & triginta duos reges ſecum, & equos, & currus: & aſcendens pugnabat contra Samariam, & obſidebat eam.

Ann. M. 3103. Ant. Chr. 901.

2. Mitteuſque nuntios ad Achab regem Iſrael in civitatem,

3. ait: Hæc dicit Benadad: Argentum tuum, & aurum tuum meum eſt: & uxores tuæ, & filii tui optimi, mei ſunt.

4. Reſponditque rex Iſrael: Juxta verbum tuum, domine mi rex, tuus ſum ego, & omnia mea.

5. Revertenteſque nuntii, dixerunt: Hæc dicit Benadad, qui miſit nos ad te: Argentum tuum, & aurum tuum, & uxores tuas, & filios tuos dabis mihi.

6. Cras igitur hac eadem hora mittam ſervos meos ad te, & ſcrutabuntur domum tuam, & domum ſervorum tuorum: & omne, quod eis placuerit, ponent in manibus ſuis, & auferent.

7. Vocavit autem rex Iſrael omnes ſeniores terræ, & ait: Animadvertite, & videte, quoniam inſidietur nobis: miſit enim ad me pro uxoribus meis, & filiis, & pro argento & auro: & non abnui.

8. Dixeruntque omnes majores natu, & univerſus populus ad eum: Non audias, neque acquieſcas illi.

9. Reſpondie itaque nuntiis Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia propter quæ miſiſti ad me ſervum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non poſſum.

10. Reverſique nuntii retulerunt ei. Qui remiſit, & ait: Hæc faciant mihi dii, & hæc addant, ſi ſuffecerit pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui ſequitur me.

11. Et reſpondens rex Iſrael, ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus æquè ut diſcinctus.

12. Factum eſt autem, cùm audiſſet Benadad verbum iſtud, bibebat ipſe & reges in umbraculis, & ait ſervis ſuis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam.

13. Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Iſrael, ait ei: Hæc dicit Dominus: Certè vidiſti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce, ego tradam eam in manu tua hodie; ut ſcias, quia ego ſum Dominus.

14. Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Hæc dicit Dominus: Per pediſſequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet præliari? Et ille dixit: Tu.

15. Recenſuit ergo pueros principum provinciarum, & reperit numerum ducentorum triginta duorum: & recenſuit poſt eos populum, omnes filios Iſrael, ſeptem millia:

16. & egreſſi ſunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo ſuo, & reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium ejus venerant.

17. Egreſſi ſunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Miſit itaque Benadad. Qui nuntiaverunt ei, dicentes: Viri egreſſi ſunt de Samaria.

18. Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: ſive ut prælientur, vivos eos capite.

19. Egreſſi ſunt ergo pueri principum provinciarum, ac reliquus exercitus ſequebatur:

20. Et percuſſit unuſquiſque virum, qui contra ſe veniebat: fugeruntque Syri, & perſecutus eſt eos Iſrael. Fugit quoque Benadad rex Syriæ in equo cum equitibus ſuis.

21. Necnon egreſſus rex Iſrael percuſſit equos & currus, & percuſſit Syriam plaga magna.

22. (Accedens autem propheta ad regem Iſrael, dixit ei: Vade, & confortare, & ſcito, & vide quid facias: ſequenti enim anno rex Syriæ aſcendet contra te.)

23. Servi verò regis Syriæ dixerunt ei: Dii montium ſunt dii eorum, ideò ſuperaverunt nos: ſed melius eſt ut pugnemus contra eos in campeſtribus, & obtinebimus eos.

24. Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges ſingulos ab exercitu tuo, & pone principes pro eis:

25. & inſtaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis, & equos ſecundùm equos priſtinos, & currus ſecundùm currus, quos antè habuiſti: & pugnabimus contra eos in campeſtribus, & videbis quòd obtinebimus eos. Credidit conſilio eorum, & fecit ita.

* Anno M. 3104. Ant. Chr. 900.

26. Igitur poſtquam annus tranſierat, * recenſuit Benadad Syros, & aſcendit in Aphec, ut pugnaret contra Iſrael.

27. Porrò filii Iſrael recenſiti ſunt, & acceptis cibariis profecti ex adverſo, caſtraque metati ſunt contra eos, quaſi duo parvi greges caprarum: Syri autem repleverunt terram.

28. (Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Iſrael: Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium eſt Dominus, & non eſt Deus Vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, & ſcietis quia ego ſum Dominus.)

29. Dirigebantque ſeptem diebus ex adverſo hi, atque illi acies, ſeptima autem die commiſſum eſt bellum: percuſſeruntque filii Iſrael de Syris centum millia peditum in die una.

30. Fugerunt autem qui remanſerant in Aphec, in civitatem: & cecidit murus ſuper viginti ſeptem millia hominum, qui remanſerant. Porrò Benadad fugiens ingreſſus eſt civitatem, in cubiculum quod erat intra cubiculum:

31. dixeruntque ei ſervi ſui: Ecce, audivimus quòd reges domus Iſrael clementes ſint: ponamus itaque ſaccos in lumbis noſtris, & funiculos in capitibus noſtris, & egrediamur ad regem Iſrael: forſitan ſalvabit animas noſtras.

32. Accinxerunt ſaccis lumbos ſuos, & poſuerunt funiculos in capitibus ſuis, veneruntque ad regem Iſrael, & dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus eſt.

33. Quod acceperunt viri pro omine: & feſtinantes rapuerunt verbum ex ore ejus, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, & adducite eum ad me. Egreſſus eſt ergo ad eum Benadad, & levavit eum in currum ſuum.

34. Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus à patre tuo, reddam: & plateas fac tibi in Damaſco, ſicut fecit pater meus in Samaria, & ego fœderatus recedam à te. Pepigit ergo fœdus, & dimiſit eum.

35. Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad ſocium ſuum in ſermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere.

36. Cui ait: Quia noluiſti audire vocem Domini, ecce recedes à me, & percutiet te leo. Cùmque paululùm receſſiſſet ab eo, invenit eum leo, atque percuſſit.

37. Sed & alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percuſſit eum, & vulneravit.

38. Abiit ergo propheta, & occurrit regi in via, & mutavit aſperſione pulveris os & oculos ſuos.

39. Cùmque rex tranſiſſet, clamavit ad regem, & ait: Servus tuus egreſſus eſt ad præliandum cominus: cùmque fugiſſet vir unus, adduxit eum quidam ad me, & ait, Cuſtodi virum iſtum: qui ſi lapſus fuerit, erit anima tua pro anima ejus, aut talentum argenti appendes.

40. Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem, ſubitò non comparuit. Et ait rex Iſrael ad eum: Hoc eſt judicium tuum, quod ipſe decreviſti.

41. At ille ſtatim abſterſit pulverem de facie ſua, & cognovit eum rex Iſrael, quòd eſſet de prophetis.

42. Qui ait ad eum: Hæc dicit Dominus: || Quia dimiſiſti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus. || Inf. 22. 34.

43. Reverſus eſt igitur rex Iſrael in domum ſuam, audire contemnens, & furibundus venit in Samariam.

C A-

CAPUT XXI.

Naboth ob negatam regi Achab vineam a falſis teſtibus juſſu Jezabel accuſatus lapidatur: quo facto, ipſi Achab ad occupandam vineam properanti Elias plurima comminatur mala, quæ tamen Achab ſe humiliando evadit.

Anno M. 3105. Ant. Chr. 899.

1. POſt verba autem hæc, tempore illo vinea erat Naboth Jezrahelitæ, qui erat in Jezrahel, juxta palatium Achab regis Samariæ.

2. Locutus eſt ergo Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam, ut faciam mihi hortum olerum, quia vicina eſt, & propè domum meam, daboque tibi pro ea vineam meliorem: aut ſi commodius tibi putas, argenti pretium quanto digna eſt.

3. Cui reſpondit Naboth: Propitius ſit mihi Dominus, ne dem hæreditatem patrum meorum tibi.

4. Venit ergo Achab in domum ſuam indignans, & frendens ſuper verbo, quod locutus fuerat ad eum Naboth Jezrahelites, dicens: Non dabo tibi hæreditatem patrum meorum. Et projiciens ſe in lectulum ſuum, avertit faciem ſuam ad parietem, & non comedit panem.

5. Ingreſſa eſt autem ad eum Jezabel uxor ſua, dixitque ei: Quid eſt hoc, unde anima tua contriſtata eſt? & quare non comedis panem?

6. Qui reſpondit ei: Locutus ſum Naboth Jezrahelitæ, & dixi ei: Da mihi vineam tuam, accepta pecunia: aut, ſi tibi placet, dabo tibi vineam meliorem pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam.

7. Dixit ergo ad eum Jezabel uxor ejus: Grandis auctoritatis es, & benè regis regnum Iſrael. Surge, & comede panem, & æquo animo eſto, ego dabo tibi vineam Naboth Jezrahelitæ.

8. Scripſit itaque litteras ex nomine Achab, & ſignavit eas annulo ejus, & miſit ad majores natu & optimates, qui erant in civitate ejus, & habitabant cum Naboth.

9. Litterarum autem hæc erat ſententia: Prædicate jejunium, & ſedere facite Naboth inter primos populi,

10. & ſubmittite, duos viros filios Belial contra eum, & falſum teſtimonium dicant: Benedixit Deum & regem: & educite eum, & lapidate, ſicque moriatur.

11. Fecerunt ergo cives ejus majores natu & optimates, qui habitabant cum eo in urbe, ſicut præceperat eis Jezabel, & ſicut ſcriptum erat in litteris quas miſerat ad eos:

12. Prædicaverunt jejunium, & ſedere fecerunt Naboth inter primos populi.

13. Et adductis duobus viris filiis diaboli, fecerunt eos ſedere contra eum: at illi, ſcilicet ut viri diabolici, dixerunt contra eum teſtimonium coram multitudine: Benedixit Naboth Deum & regem: quam ob rem eduxerunt eum extra civitatem, & lapidibus interfecerunt.

14. Miſeruntque ad Jezabel, dicentes: Lapidatus eſt Naboth, & mortuus eſt.

15. Factum eſt autem, cùm audiſſet Jezabel lapidatum Naboth, & mortuum, locuta eſt ad Achab: Surge, & poſſide vineam Naboth Jezrahelitæ, qui noluit tibi acquieſcere, & dare eam accepta pecunia: non enim vivit Naboth, ſed mortuus eſt.

16. Quod cùm audiſſet Achab, mortuum videlicet Naboth, ſurrexit, & deſcendebat in vineam Naboth Jezrahelitæ, ut poſſideret eam.

17. Factus eſt igitur ſermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

18. Surge, & deſcende in occurſum Achab regis Iſrael, qui eſt in Samaria: ecce ad vineam Naboth deſcendit, ut poſſideat eam:

19. & loqueris ad eum, dicens: Hæc dicit Dominus: Occidiſti, inſuper & poſſediſti. Et poſt hæc addes: Hæc dicit Dominus: || In loco hoc, in quo linxerunt canes ſanguinem Naboth, lambent quoque ſanguinem tuum. || *Inf.* 22. 38.

20. Et ait Achab ad Eliam: Num inveniſti me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eò quòd venumdatus ſis, ut faceres malum in conſpectu Domini.

21. || Ecce ego inducam ſuper te malum, || 4. *Reg.* 9. 6.

& de-

& demetam poſteriora tua, & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clauſum & ultimum in Iſrael.

‖ *Sup.* 15. 29. ‖ *Sup.* 16. 3. 22. Et dabo domum tuam ſicut ‖ domum Jeroboam filii Nabat, & ſicut domum ‖ Baaſa filii Ahia: quia egiſti, ut me ad iracundiam provocares, & peccare feciſti Iſrael.

‖ 4. *Reg.* 9. 36. 23. ‖ Sed & de Jezabel locutus eſt Dominus, dicens: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel.

24. Si mortuus fuerit Achab in civitate, comedent eum canes: ſi autem mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres cæli.

25. Igitur non fuit alter talis ſicut Achab, qui venumdatus eſt ut faceret malum in conſpectu Domini: concitavit enim eum Jezabel uxor ſua,

26. & abominabilis factus eſt, in tantum ut ſequeretur idola, quæ fecerant Amorrhæi quos conſumpſit Dominus à facie filiorum Iſrael.

27. Itaque cùm audiſſet Achab ſermones iſtos, ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam, jejunavitque & dormivit in ſacco, & ambulavit demiſſo capite:

28. Et factus eſt ſermo Domini ad Eliam Thesbiten, dicens:

‖ 4. *Reg.* 9. 26. 29. Nonne vidiſti humiliatum Achab coram me? quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus ejus, ſed ‖ in diebus filii ſui inſeram malum domui ejus.

CAPUT XXII.

Achab & Joſaphat reges, pſeudo-prophetarum vaticinio decepti, ad pugnam procedunt in Ramoth Galaad, ac vincuntur, occiſo Achab, qui Michæam vera prophetantem carcere incluſerat: impio Achab ſuccedit filius impius Ochozias, pio autem Joſaphat ſuccedit impius filius Joram.

* Non pleni. 2. *Par.* 18. 1. Anno M. 3107. Ant. Chr. 897.

1. TRanſierunt igitur tres anni * abſque bello inter Syriam & Iſrael.

2. In anno autem tertio, deſcendit Joſaphat rex Juda ad regem Iſrael.

3. (Dixitque rex Iſrael ad ſervos ſuos: Ignoratis quòd noſtra ſit Ramoth Galaad, & negligimus tollere eam de manu regis Syriæ?)

4. Et ait ad Joſaphat: Veniesne mecum ad præliandum in Ramoth Galaad?

5. Dixitque Joſaphat ad regem Iſrael: Sicut ego ſum, ita & tu: populus meus, & populus tuus unum ſunt: & equites mei, equites tui. Dixitque Joſaphat ad regem Iſrael: Quære, oro te, hodie ſermonem Domini.

6. Congregavit ergo rex Iſrael prophetas, quadringentos circiter viros, & ait ad eos: Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere? Qui reſponderunt: Aſcende, & dabit eam Dominus in manu regis.

7. Dixit autem Joſaphat: Non eſt hic propheta Domini quiſpiam, ut interrogemus per eum?

8. Et ait rex Iſrael ad Joſaphat: Remanſit vir unus, per quem poſſumus interrogare Dominum: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum, Michæas filius Jemla. Cui Joſaphat ait: Ne loquaris ita rex.

9. Vocavit ergo rex Iſrael eunuchum quemdam, & dixit ei: Feſtina adducere Michæam filium Jemla.

10. Rex autem Iſrael, & Joſaphat rex Juda, ſedebant unuſquiſque in ſolio ſuo, veſtiti cultu regio, in area juxta oſtium portæ Samariæ, & univerſi prophetæ prophetabant in conſpectu eorum.

11. Fecit quoque ſibi Sedecias filius Chanaana cornua ferrea, & ait: Hæc dicit Dominus: His ventilabis Syriam, donec deleas eam.

12. Omneſque prophetæ ſimiliter prophetabant, dicentes: Aſcende in Ramoth Galaad, & vade proſperè, & tradet Dominus in manus regis.

13. Nuntius verò, qui ierat ut vocaret Michæam, locutus eſt ad eum, dicens: Ecce ſermones prophetarum ore uno regi bona prædicant: ſit ergo ſermo tuus ſimilis eorum, & loquere bona.

14. Cui Michæas ait: Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Dominus, hoc loquar.

15. Venit itaque ad regem, & ait illi rex: Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad præliandum, an ceſſare? Cui ille reſpondit: Aſcende, & vade proſperè, & tradet eam Dominus in manus regis.

16. Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adjuro te, ut non loquaris mihi niſi quod verum eſt, in nomine Domini.

17. Et ille ait: Vidi cunctum Iſrael diſperſum in montibus, quaſi oves non habentes paſtorem: ‖ & ait Dominus: Non habent iſti dominum: revertatur unuſquiſque in domum ſuam in pace. ‖ *Num.* 27. 17. *Matth.* 9. 36.

18. (Dixit ergo rex Iſrael ad Joſaphat: Numquid non dixi tibi, quia non prophetat mihi bonum, ſed ſemper malum?)

19. Ille verò addens, ait: Propterea audi ſermonem Domini: Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ‖ ei à dextris & à ſiniſtris. ‖ *Joel.* 1. 6.

20. Et ait Dominus: Quis decipiet Achab regem Iſrael, ut aſcendat, & cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba hujuſcemodi, & alius aliter.

21. Egreſſus eſt autem ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait: Ego decipiam illum. Cui locutus eſt Dominus: In quo?

22. Et ille ait: Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus: Decipies, & prævalebis: ‖ egredere, & fac ita. ‖ *Vide Matth.* 8. 32. & *Apoc.* 20. 3.

23. Nunc igitur ecce dedit Dominus ſpiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, qui hic ſunt, & Dominus locutus eſt contra te malum.

24. Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana, & percuſſit Michæam in maxillam, & dixit: Mene ergo dimiſit Spiritus Domini, & locutus eſt tibi?

Digitized by Google

25. Et ait Michæas: Viſurus es in die illa quando ingredieris cubiculum, intra cubiculum ut abſcondaris.

26. Et ait rex Iſrael: Tollite Michæam, & maneat apud Amon principem civitatis, & apud Joas filium Amelech,

27. & dicite eis: Hæc dicit rex: Mittite virum iſtum in carcerem, & ſuſtentate eum pane tribulationis, & aqua anguſtiæ, donec revertar in pace.

28. Dixitque Michæas: Si reverſus fueris in pace, non eſt locutus in me Dominus. Et ait: Audite populi omnes.

29. Aſcendit itaque rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

30. Dixit itaque rex Iſrael ad Joſaphat: Sume arma, & ingredere prælium, & induere veſtibus tuis. Porrò rex Iſrael mutavit habitum ſuum, & ingreſſus eſt bellum.

31. Rex autem Syriæ præceperat principibus curruum triginta duobus, dicens: Non pugnabitis contra minorem, & majorem quempiam, niſi contra regem Iſrael ſolum.

32. Cùm ergo vidiſſent principes curruum Joſaphat, ſuſpicati ſunt quòd ipſe eſſet rex Iſrael, & impetu facto pugnabant contra eum: & exclamavit Joſaphat.

33. Intellexeruntque principes curruum quòd non eſſet rex Iſrael, & ceſſaverunt ab eo.

34. Vir autem quidam tetendit arcum, in incertum ſagittam dirigens, & caſu percuſſit regem Iſrael inter pulmonem & ſtomachum. At ille dixit aurigæ ſuo: Verte manum tuam, & ejice me de exercitu, quia graviter vulneratus ſum.

35. Commiſſum eſt ergo prælium in die illa, & rex Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros, & mortuus eſt veſpere: fluebat autem ſanguis plagæ in ſinum currus,

36. & præco inſonuit in univerſo exercitu antequam ſol occumberet, dicens: Unuſquiſque revertatur in civitatem, & in terram ſuam.

* Anno M. 1107.

37. Mortuus eſt autem rex, * & perlatus eſt in Samariam: ſepelieruntque regem in Samaria,

|| *Supr.* 21. 19.

38. & || laverunt currum ejus in piſcina Samariæ, & linxerunt canes ſanguinem ejus, & habenas laverunt, juxta verbum Domini quod locutus fuerat.

39. Reliqua autem ſermonum Achab, & univerſa quæ fecit, & domus eburnea, quam ædificavit, cunctarumque urbium, quas extruxit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

40. Dormivit ergo Achab cum patribus ſuis, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

41. Joſaphat verò filius Aſa regnare cœperat ſuper Judam anno * quarto Achab regis Iſrael.

* Ann. M. 3092. Ant. Chr. 914.

42. Triginta quinque annorum erat cùm regnare cœpiſſet, & viginti quinque annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Azuba filia Salai.

43. Et ambulavit in omni via Aſa patris ſui, & non declinavit ex ea: fecitque quod rectum erat in conſpectu Domini.

44. Verumtamen excelſa non abſtulit: adhuc enim populus ſacrificabat, & adolebat incenſum in excelſis.

45. Pacemque habuit Joſaphat cum rege Iſrael.

46. Reliqua autem verborum Joſaphat, & opera ejus, quæ geſſit, & prælia, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

47. Sed & reliquias effeminatorum, qui remanſerant in diebus Aſa patris ejus, abſtulit de terra.

48. Nec erat tunc rex conſtitutus in Edom.

49. Rex verò Joſaphat fecerat claſſes in mari, quæ navigarent in Ophir propter aurum: & ire non potuerunt, quia confractæ ſunt in Aſiongaber.

Ann. M. 1108. 2. *Paral.* 20. 36.

50. Tunc ait Ochozias filius Achab ad Joſaphat: Vadant ſervi mei cum ſervis tuis in navibus. Et noluit Joſaphat.

51. Dormivitque * Joſaphat cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in Civitate David patris ſui: regnavitque Joram filius ejus pro eo.

* Ann. M. 1115. Ant. Chr. 889.

52. Ochozias autem filius Achab regnare cœperat ſuper Iſrael in Samaria, anno ſeptimodecimo * Joſaphat regis Juda, regnavitque ſuper Iſrael duobus annis. †

* Ann. M. 1109. † Partim ſolus, partim cum patre ſuo.

53. Et fecit malum in conſpectu Domini, & ambulavit in via patris ſui & matris ſuæ, & in via Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

54. Servivit quoque Baal, & adoravit eum, & irritavit Dominum Deum Iſrael, juxta omnia quæ fecerat pater ejus.

Digitized by Google

LIBER QUARTUS REGUM,

SECUNDUM HEBRÆOS

MALACHIM SECUNDUS.

HIc Liber *continet res geſtas ſexdecim Regum Juda & duodecim Regum Iſraelis. De* Elia *intereà mira quædam proſequitur. Multa inſuper addit de* Eliſeo *individuo ejus comite & ſucceſſore. Eſtque hiſtoria 308. annorum; ut in marginibus apparet, & in Chronologia noſtra fuſiùs clariùſque, Deo juvante, probabitur.*

Atque ita *quatuor libri Regum per ſpatium 569. ann. extenduntur, ab anno ſcilicet 2848. adminiſtrationis Heli ſacerdotis 1. quo* Anna *effundebat animam coram Domino pro* Samuele *impetrando; ad annum 3416. Sedeciæ Regis undecimum, quo capta eſt Jeruſalem, incenſum Templum, & Juda translatus de terra ſua. 4.* Reg. *25. Idque ab inunctione Saulis 508. ab initio regni Davidis 468. ab decem tribuum diſtractione 388. ab Iſraelitici regni excidio 134.*

Pauca quædam prætereà ſubjiciuntur de morte Godoliæ; & evecto per Evilmerodachum Joachimo: quæ ſi præcisè hìc ſpectentur, ad annos prædictos adhuc 28. adjicient, ut fiat ſumma annorum univerſæ hiſtoriæ his libris comprehenſæ 597.

CAPUT PRIMUM.

Ochozias ſuper ægritudine ſua Beelzebub conſulere volens ab Elia increpatur, ac moriturus prædicitur: duos quinquagenarios principes ad Eliam miſſos ignis cæleſtis devorat cum ipſorum militibus, tertio principe ſua modeſtia ſervato, cum quo Elias ad Ochoziam deſcendit: cui mortuo, ſuccedit frater Joram.

1. PRævaricatus eſt autem Moab in Iſrael, poſtquam mortuus eſt Achab. *
Ann. M. 3108. Ant. Chr. 896.
2. Ceciditque Ochozias per cancellos cœnaculi ſui, quod habebat in Samaria, & ægrotavit: miſitque nuntios, dicens ad eos: Ite, conſulite Beelzebub deum Accaron, utrum vivere queam de infirmitate mea hac.

3. Angelus autem Domini locutus eſt ad Eliam Theſbiten, dicens: Surge, & aſcende in occurſum nuntiorum regis Samariæ, & dices ad eos: Numquid non eſt Deus in Iſrael, ut eatis ad conſulendum Beelzebub deum Accaron.

4. Quam ob rem hæc dicit Dominus: De lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris. Et abiit Elias.

5. Reverſique ſunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis; Quare reverſi eſtis?

6. At illi reſponderunt ei: Vir occurrit nobis, & dixit ad nos: Ite, & revertimini ad regem, qui miſit vos, & dicetis ei: Hæc dicit Dominus: Numquid, quia non erat Deus in Iſrael, mittis ut conſulatur Beelzebub deus Accaron? Idcircò de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.

7. Qui dixit eis: Cujus figuræ & habitus eſt vir ille, qui occurrit vobis, & locutus eſt verba hæc?

8. At illi dixerunt: Vir piloſus, & zona pellicea accinctus renibus. Qui ait: Elias Theſbites eſt.

9. Miſitque ad eum quinquagenarium principem, & quinquaginta qui erant ſub eo. Qui aſcendit ad eum: ſedentique in vertice montis, ait: Homo Dei, rex præcepit ut deſcendas.

10. Reſpondenſque Elias, dixit quinquagenario: Si homo Dei ſum, deſcendat ignis de cælo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit itaque ignis de cælo, & devoravit eum, & quinquaginta qui erant cum eo.

11. Rurſumque miſit ad eum principem quinquagenarium alterum, & quinquagin-

ta cum eo. Qui locutus eſt illi: Homo Dei, hæc dicit rex: Feſtina, deſcende.

12. Reſpondens Elias ait: Si homo Dei ego ſum, deſcendat ignis de cœlo, & devoret te, & quinquaginta tuos. Deſcendit ergo ignis de cęlo, & devoravit illum, & quinquaginta ejus.

13. Iterum miſit principem quinquagenarium tertium, & quinquaginta qui erant cum eo. Qui cum veniſſet, curvavit genua contra Eliam, & precatus eſt eum, & ait: Homo Dei, noli deſpicere animam meam, & animas ſervorum tuorum qui mecum ſunt.

14. Ecce deſcendit ignis de cœlo, & devoravit duos principes quinquagenarios primos, & quinquagenos, qui cum eis erant: ſed nunc obſecro ut miſerearis animæ meæ.

15. Locutus eſt autem Angelus Domini ad Eliam, dicens: Deſcende cum eo, ne timeas. Surrexit igitur, & deſcendit cum eo ad regem,

16. & locutus eſt ei: Hæc dicit Dominus: Quia miſiſti nuntios ad conſulendum Beelzebub deum Accaron, quaſi non eſſet Deus in Iſrael, à quo poſſes interrogare ſermonem, ideo de lectulo, ſuper quem aſcendiſti, non deſcendes, ſed morte morieris.

17. Mortuus eſt ergo juxta ſermonem Domini, quem locutus eſt Elias, & regnavit Joram frater ejus pro eo, anno * ſecundo Joram filii Joſaphat regis Judæ: non enim habebat filium.

*Anno M. 3108. Ant. Chr. 895.

18. Reliqua autem verborum Ochoziæ, quæ operatus eſt, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

CAPUT II.

Eliſeus individuus Eliæ comes, Jordanem, aqua Eliæ pallio diviſa, cum illo tranſit; Elia autem in cœlum igneo curru rapto, duplicem ejus ſpiritum accipit, ac pallio Eliæ rurſum Jordanis aquas dividit, Elias quæſitus non invenitur: aquæ Jericho ac terræ ſterilitas immiſſo per Eliſeum ſale ſanantur: pueríque Eliſeum irridentes, ab urſis lacerantur.

Eodem ann. 3108. Ant. Chr. 896.

1. FActum eſt autem, cùm levare vellet Dominus Eliam per turbinem in cœlum, ibant Elias & Eliſeus de Galgalis.

2. Dixitque Elias ad Eliſeum: Sede hic, quia Dominus miſit me uſque in Bethel. Cui ait Eliſeus: Vivit Dñs, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cùmque deſcendiſſent Bethel,

3. egreſſi ſunt filii prophetarum, qui erant in Bethel, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid noſti, quia hodie Dominus tollet dominum tuum à te? Qui reſpondit: Et ego novi: ſilete.

4. Dixit autem Elias ad Eliſeum: Sede hic, quia Dominus miſit me in Jericho. Et ille ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Cùmque veniſſent Jericho,

5. acceſſerunt filii prophetarum, qui erant in Jericho, ad Eliſeum, & dixerunt ei: Numquid noſti quia Dominus hodie tollet dominum tuum à te? Et ego novi: ſilete.

6. Dixit autem ei Elias: Sede hic, quia Dominus miſit me uſque ad Jordanem. Qui ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter,

7. & quinquaginta viri de filiis prophetarum ſecuti ſunt eos, qui & ſteterunt è contra longè: illi autem ambo ſtabant ſuper Jordanem.

8. Tulitque Elias pallium ſuum, & involvit illud, & percuſſit aquas, quę diviſę ſunt in utrãque partem, & tranſierunt ambo per ſiccum.

9. Cùmque tranſiſſent, Elias dixit ad Eliſeum: Poſtula quod vis ut faciam tibi, antequam tollar à te. Dixitque Eliſeus: Obſecro ut fiat in me duplex ſpiritus tuus.

10. Qui reſpondit: Rem difficilem poſtulaſti: attamen ſi videris me, quando tollar à te, erit tibi, quod petiſti: ſi autem non videris, non erit.

11. Cùmque pergerent, & incedentes ſermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diviſerunt utrumque: || & aſcendit Elias per turbinem in cœlum.

||Eccli. 48. 13. 1. Mach. 2. 58.

12. Eliſeus autem videbat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus Iſrael, & auriga ejus. Et non vidit eum amplius: apprehenditque veſtimenta ſua, & ſcidit illa in duas partes.

13. Et levavit pallium Eliæ, quod ceciderat ei: reverſuſque ſtetit ſuper ripam Jordanis.

14. & pallio Eliæ, quod ceciderat ei, percuſſit aquas, & non ſunt diviſæ, & dixit: Ubi eſt Deus Eliæ etiam nunc? percuſſitque aquas, & diviſæ ſunt huc atque illuc, & tranſiit Eliſeus.

15. Videntes autem filii prophetarum, qui erant in Jericho è contrà, dixerunt: Requievit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum. Et venientes in occurſum ejus, adoraverunt eum proni in terram,

16. dixeruntque illi: Ecce, cum ſervis tuis ſunt quinquaginta viri fortes, qui poſſunt ire, & quærere dominum tuum, ne fortè tulerit eum Spiritus Domini, & projecerit eum in unum montium, aut in unam vallium. Qui ait: Nolite mittere.

17. Coegeruntque eum, donec acquieſceret, & diceret: Mittite. Et miſerunt quinquaginta viros: qui cùm quæſiſſent tribus diebus, non invenerunt:

18. Et reverſi ſunt ad eum: at ille habitabat in Jericho, & dixit eis: Numquid non dixi vobis: Nolite mittere?

19. Dixerunt quoque viri civitatis ad Eliſeum: Ecce habitatio civitatis hujus optima eſt, ſicut tu ipſe domine perſpicis: ſed aquæ peſſimæ ſunt, & terra ſterilis.

20. At ille ait: Afferte mihi vas novum, & mittite in illud ſal. Quod cùm attuliſſent,

21. egreſſus ad fontes aquarum, miſit in illum ſal, & ait: Hæc dicit Dominus: Sanavi aquas has, & non erit ultrà in eis mors, neque ſterilitas.

22. Sanatæ ſunt ergo aquæ uſque in diem hanc, juxta verbum Eliſei, quod locutus eſt.

23. Aſcendit autem inde in Bethel. Cùmque aſcenderet per viam, pueri parvi egreſſi ſunt de civitate, & illudebant ei, dicentes: Aſcende calve, aſcende calve.

24. Qui cùm reſpexiſſet, vidit eos, & maledixit eis in nomine Domini: egreſſique ſunt duo urſi de ſaltu, & laceraverunt ex eis quadraginta duos pueros.

25. Abiit autem inde in montem Carmeli, & inde reverſus eſt in Samariam.

CAPUT III.

Ob prævaricatum à rege Moab fœdus quod cum rege Iſrael habebat, aſcendunt adverſus illum rex Iſrael, rex Juda, & rex Edom; quibus Dominus per Eliſeum aquam ſine pluvia promittit, & victoriam de rege Moab, qui ſuum primogenitum immolat.

*Deſinente ann. M. 3108. Ant. Chr. 896.

1. JOram verò filius Achab regnavit ſuper Iſrael in Samaria anno decimo octavo * Joſaphat regis Judæ. Regnavitque duodecim annis.

2. Et fecit malum coram Domino, ſed non ſicut pater ſuus & mater: tulit enim ſtatuas Baal, quas fecerat pater ejus.

3. Verumtamen in peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael, adhæſit, nec receſſit ab eis.

4. Porrò Meſa rex Moab, nutriebat pecora multa, & ſolvebat regi Iſrael centum millia agnorum, & centum millia arietum cum velleribus ſuis.

5. Cùmque mortuus fuiſſet Achab, prævaricatus eſt fœdus, quod habebat cum rege Iſrael.

6. Egreſſus eſt igitur rex Joram in die illa de Samaria, & recenſuit univerſum Iſrael.

7. Miſitque ad Joſaphat regem Juda, dicens: Rex Moab receſſit à me, veni mecum contra eum ad prælium. Qui reſpondit: Aſcendam: qui meus eſt, tuus eſt: populus meus, populus tuus; & equi mei, equi tui.

8. Dixitque: Per quam viam aſcendemus? At ille reſpondit: Per deſertum Idumææ.

* Anno M. 3109. Ant. Chr. 891.

9. Perrexerunt * igitur rex Iſrael, & rex Juda, & rex Edom, & circuierunt per viam ſeptem dierum, nec erat aqua exercitui, & jumentis, quæ ſequebantur eos.

10. Dixitque rex Iſrael: Heu heu heu, congregavit nos Dominus tres reges, ut traderet in manus Moab.

11. Et ait Joſaphat: Eſtne hìc propheta Domini, ut deprecemur Dominum per eum? Et reſpondit unus de ſervis regis Iſrael: Eſt hìc Eliſeus filius Saphat, qui fundebat aquam ſuper manus Eliæ.

12. Et ait Joſaphat: Eſt apud eum ſermo Domini. Deſcenditque ad eum rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda, & rex Edom.

13. Dixit autem Eliſeus ad regem Iſrael: Quid mihi & tibi eſt? vade ad prophetas patris tui, & matris tuæ. Et ait illi rex Iſrael: Quare congregavit Dominus tres reges hos, ut traderet eos in manus Moab?

14. Dixitque ad eum Eliſeus: Vivit Dominus exercituum, in cujus conſpectu ſto, quòd ſi non vultum Joſaphat regis Judæ erubeſcerem, non attendiſſem quidem te, nec reſpexiſſem.

15. Nunc autem adducite mihi pſaltem. Cùmque caneret pſaltes, facta eſt ſuper eum manus Domini, & ait:

16. Hæc dicit Dominus: Facite alveum torrentis hujus foſſas, & foſſas.

17. Hæc enim dicit Dominus: Non videbitis ventum, neque pluviam: & alveus iſte replebitur aquis, & bibetis vos, & familiæ veſtræ, & jumenta veſtra.

18. Parumque eſt hoc in conſpectu Domini: inſuper tradet etiam Moab in manus veſtras.

19. Et percutietis omnem civitatem munitam, & omnem urbem electam, & univerſum lignum fructiferum ſuccidetis, cunctoſque fontes aquarum obturabitis, & omnem agrum egregium operietis lapidibus.

20. Factum eſt igitur manè, quando ſacrificium offerri ſolet, & ecce aquæ veniebant per viam Edom, & repleta eſt terra aquis.

21. Univerſi autem Moabitæ audientes quòd aſcendiſſent reges ut pugnarent adverſum eos, convocaverunt omnes, qui accincti erant balteo deſuper, & ſteterunt in terminis.

22. Primoque manè ſurgentes, & orto jam ſole ex adverſo aquarum, viderunt Moabitæ è contra aquas rubras quaſi ſanguinem,

23. dixeruntque: Sanguis gladii eſt: pugnaverunt reges contra ſe, & cæſi ſunt mutuò: nunc perge ad prædam Moab.

24. Perrexeruntque in caſtra Iſrael: porrò conſurgens Iſrael, percuſſit Moab: at illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant, & percuſſerunt Moab,

25. & civitates deſtruxerunt: & omnem agrum optimum, mittentes ſinguli lapides, repleverunt: & univerſos fontes aquarum obturaverunt: & omnia ligna fructifera ſucciderunt, ita ut muri tantùm fictiles remanerent: & circumdata eſt civitas à fundibulariis, & magna ex parte percuſſa.

26. Quod cùm vidiſſet rex Moab, prævaluiſſe ſcilicet hoſtes, tulit ſecum ſeptingentos viros educentes gladium, ut irrumperent ad regem Edom: & non potuerunt.

27. Arripienſque filium ſuum * primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum, & facta eſt indignatio magna in Iſrael, ſtatimque receſſerunt ab eo, & reverſi ſunt in terram ſuam.

* Ambiguum eſt in Hebr. ut poſſis vertere *ſuum* vel *ejus*, i. regis Idumææ, quod quidam referunt quod dicitur *Amos* 2. 1.

CAPUT IV.

Eliſeus viduæ pauperculæ oleum impetrat quo ſolvat creditoribus; Sunamitidi hoſpitæ ſuæ filium, quem poſteà mortuum ſuſcitat; farina quoque pulmento infuſa, apſius aufert amaritudinem, & paucis panibus multos ſatiat.

Anno M. 3109. Ant. Chr. 895. ‡ FER. 3. POST DOM. 3. QUADR.

1. ‡ MUlier autem quædam de uxoribus prophetarum clamabat ad Eliſeum, dicens: Servus tuus vir meus mortuus eſt, & tu noſti quia ſervus tuus fuit timens Dominum, & ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad ſerviendum ſibi.

2. Cui dixit Eliſeus: Quid vis ut faciam tibi? Dic mihi, quid habes in domo tua? At illa reſpondit: Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, niſi parum olei, quo ungar.

3. Cui ait: Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vaſa vacua non pauca.

4. Et ingredere, & claude oſtium tuum, cùm intrinſecus fueris tu, & filii tui: & mitte inde in omnia vaſa hæc: & cùm plena fuerint, tolles.

5. Ivit itaque mulier, & clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper filios ſuos: illi offerebant vaſa, & illa infundebat.

6. Cùmque plena fuiſſent vaſa, dixit ad filium ſuum: Affer mihi adhuc vas. Et ille reſpondit: Non habeo. Stetitque oleum.

7. Ve-

Digitized by Google

7. Venit autem illa, & indicavit homini Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum, & redde creditori tuo: tu autem, & filii tui vivite de reliquo.

8. Facta eſt autem quædam dies, & tranſibat Eliſeus per Sunam: erat autem ibi mulier magna, quæ tenuit eum ut comederet panem: cùmque frequenter inde tranſiret, divertebat ad eam, ut comederet panem.

9. Quæ dixit ad virum ſuum: Animadverto quòd vir Dei ſanctus eſt iſte, qui tranſit per nos frequenter.

10. Faciamus ergo ei cœnaculum parvum, & ponamus ei in eo lectulum, & menſam & ſellam, & candelabrum, ut cùm venerit ad nos, maneat ibi.

11. Facta eſt ergo dies quædam, & veniens divertit in cœnaculum, & requievit ibi.

12. Dixitque ad Giezi puerum ſuum: Voca Sunamitidem iſtam. Qui cùm vocaſſet eam & illa ſtetiſſet coram eo,

13. dixit ad puerum ſuum: Loquere ad eam: Ecce, ſedulè in omnibus miniſtraſti nobis, quid vis ut faciam tibi? Numquid habes negotium, & vis ut loquar regi, ſive principi militiæ? Quæ reſpondit: In medio populi mei habito.

14. Et ait? Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque Giezi: Ne quæras: filium enim non habet, & vir ejus ſenex eſt.

15. Præcepit itaque ut vocaret eam, quæ cùm vocata fuiſſet, & ſtetiſſet ante oſtium,

16. dixit ad eam: In tempore iſto, & in hac eadem hora, ſi vita comes fuerit, habebis in utero filium. At illa reſpondit: Noli quæſo domine mi, vir Dei, noli mentiri ancillæ tuæ.

17. Et concepit mulier, & peperit filium in tempore, * & in hora eadem, qua dixerat Eliſeus.

* Ann. M. 3110.

18. Crevit autem puer. Et cùm eſſet quædam dies, & egreſſus † iſſet ad patrem ſuum, ad meſſores,

† Tunc annorum 3. ut patet ex cap. 8. ergo ann. M. 3113.

19. ait patri ſuo: Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero: Tolle, & duc eum ad matrem ſuam.

20. Qui cùm tuliſſet, & duxiſſet eum ad matrem ſuam, poſuit eum illa ſuper genua ſua, uſque ad meridiem, & mortuus eſt.

21. Aſcendit autem, & collocavit eum ſuper lectulum hominis Dei, & clauſit oſtium: & egreſſa,

22. vocavit virum ſuum, & ait: Mitte mecum, obſecro, unum de pueris, & aſinam, ut excurram uſque ad hominem Dei, & revertar.

23. Qui ait illi: Quam ob cauſam vadis ad eum? hodie non ſunt Calendæ, neque Sabbatum. Quæ reſpondit: Vadam.

24. Stravitque aſinam, & præcepit puero: Mina, & propera, ne mihi moram facias in eundo: & hoc age quod præcipio tibi.

25. Profecta eſt igitur, & ‡ venit ad virum Dei in montem Carmeli: cùmque vidiſſet eam vir Dei è contra, ait ad Giezi puerum ſuum: Ecce Sunamitis illa.

‡ FER. 5. POST DOM. 4. QUADR.

26. Vade ergo in occurſum ejus, & dic ei: Rectène agitur circa te, & circa virum tuum, & circa filium tuum? Quæ reſpondit: Rectè.

27. Cùmque veniſſet ad virum Dei in montem, apprehendit pedes ejus: & acceſſit Giezi ut amoveret eam. Et ait homo Dei: Dimitte illam: anima enim ejus in amaritudine eſt, & Dominus celavit à me, & non indicavit mihi.

28. Quæ dixit illi: Numquid petivi filium à domino meo? numquid non dixi tibi: Ne illudas me?

29. Et ille ait ad Giezi: Accinge lumbos tuos, & tolle baculum meum in manu tua, & vade. Si occurrerit tibi homo, non ſalutes eum: & ſi ſalutaverit te quiſpiam, non reſpondeas illi: & pones baculum meum ſuper faciem pueri.

30. Porro mater pueri ait: Vivit Dominus, & vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, & ſecutus eſt eam.

31. Giezi autem præceſſerat ante eos, & poſuerat baculum ſuper faciem pueri, & non erat vox, neque ſenſus, reverſuſque eſt in occurſum ejus, & nuntiavit ei, dicens: Non ſurrexit puer.

32. Ingreſſus eſt ergo Eliſeus domum, & ecce puer mortuus jacebat in lectulo ejus:

33. Ingreſſuſque clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerum: & oravit ad Dominum.

34. Et aſcendit, & incubuit ſuper puerum: poſuitque os ſuum ſuper os ejus, & oculos ſuos ſuper oculos ejus, & manus ſuas ſuper manus ejus: & incurvavit ſe ſuper eum, & calefacta eſt caro pueri.

35. At ille reverſus, deambulavit in domo, ſemel huc atque illuc: & aſcendit, & incubuit ſuper eum: & oſcitavit puer ſepties, aperuitque oculos.

36. At ille vocavit Giezi, & dixit ei: Voca Sunamitidem hanc. Quæ vocata, ingreſſa eſt ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum.

37. Venit illa, & corruit ad pedes ejus, & adoravit ſuper terram: tulitque filium ſuum, & egreſſa eſt,

38. & Eliſeus reverſus eſt in Galgala. Erat autem fames * in terra, & filii prophetarum habitabant coram eo: dixitque uni de pueris ſuis: Pone ollam grandem, & coque pulmentum filiis prophetarum.

* Illa ſcilicet annorum 7. de qua cap. 8. quæ jam erat inchoata.

39. Et egreſſus eſt unus in agrum ut colligeret herbas agreſtes: invenitque quaſi vitem ſilveſtrem, & collegit ex ea colocynthidas agri, & implevit pallium ſuum, & reverſus concidit in ollam pulmenti: neſciebat enim quid eſſet.

40. Infuderunt ergo ſociis, ut comederent: cùmque guſtaſſent de coctione, clamaverunt, dicentes: Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere.

41. At ille, Afferte, inquit, farinam. Cùmque tuliſſent, miſit in ollam, & ait: Infunde turbæ, ut comedant. Et non fuit amplius quidquam amaritudinis in olla.

42. Vir autem quidam venit de Baalſaliſa deferens viro Dei panes primitiarum, viginti panes hordeaceos, & frumentum novum in pera ſua. At ille dixit: Da populo, ut comedat.

43. Reſponditque ei miniſter ejus: Quantum eſt hoc, ut apponam centum viris? Rurſum ille ait: Da populo, ut comedat: hæc enim dicit Dominus: Comedent, & ſupererit.

44. Poſuit itaque coram eis: qui comederunt, & ſuperfuit juxta verbum Domini.

CAPUT V.

Scidit rex Iſrael veſtimenta ſua, quòd juſſiſſet rex Syriæ ut Naaman leproſum curaret, quem Eliſeus ſeptena in Jordane lotione mundat à lepra, quæ Giezi propter munera ſuſcepta, ab Eliſeo ſpreta, perpetuò adhæſit.

‡ FER. 2. POST DOM. 3. QUADR.

1. ‡ NAaman princeps militiæ regis Syriæ, erat vir magnus apud dominum ſuum, & honoratus; per illum enim dedit Dominus ſalutem Syriæ: erat autem vir fortis & dives, ſed leproſus.

2. Porrò de Syria egreſſi fuerant latrunculi, & captivam duxerant de Terra Iſrael puellam parvulam, quæ erat in obſequio uxoris Naaman,

3. quæ ait ad dominam ſuam: Utinam fuiſſet dominus meus ad prophetam, qui eſt in Samaria: profectò curaſſet eum à lepra, quam habet.

4. Ingreſſus eſt itaque Naaman ad dominum ſuum, & nuntiavit ei, dicens: Sic & ſic locuta eſt puella de Terra Iſrael.

5. Dixitque ei rex Syriæ: Vade, & mittam litteras ad regem Iſrael. Qui cùm profectus eſſet, & tuliſſet ſecum decem talenta argenti, & ſex millia aureos, & decem mutatoria veſtimentorum,

6. detulit litteras ad regem Iſrael, in hæc verba: Cùm acceperis epiſtolam hanc, ſcito quòd miſerim ad te Naaman ſervum meum, ut cures eum à lepra ſua.

7. Cùmque legiſſet rex Iſrael litteras, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Numquid Deus ego ſum, ut occidere poſſim, & vivificare, quia iſte miſit ad me, ut curem hominem à lepra ſua? Animadvertite, & videte quòd occaſiones quærat adverſum me.

8. Quod cùm audiſſet Eliſeus vir Dei, ſcidiſſe videlicet regem Iſrael veſtimenta ſua, miſit ad eum, dicens: Quare ſcidiſti veſtimenta tua? veniat ad me, & ſciat eſſe prophetam in Iſrael.

9. Venit ergo Naaman cum equis & curribus, & ſtetit ad oſtium domus Eliſei:

10. Miſitque ad eum Eliſeus nuntium, dicens: Vade, & lavare ſepties in Jordane, & recipiet ſanitatem caro tua, atque mundaberis.

11. Iratus Naaman recedebat, dicens: Putabam quòd egrederetur ad me, & ſtans invocaret nomen Domini Dei ſui, & tangeret manu ſua locum lepræ, & curaret me.

12. Numquid non meliores ſunt Abana & Pharphar fluvii Damaſci omnibus aquis Iſrael, ut laver in eis, & munder? Cùm ergo vertiſſet ſe, & abiret indignans,

13. acceſſerunt ad eum ſervi ſui, & locuti ſunt ei: Pater, & ſi rem grandem dixiſſet tibi propheta, certè facere debueras: quantò magis quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis?

|| Luc. 4. 27.

14. || Deſcendit, & lavit in Jordane ſepties juxta ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro ejus, ſicut caro pueri parvuli, & mundatus eſt.

15. Reverſuſque ad virum Dei cum univerſo comitatu ſuo, venit, & ſtetit coram eo, & ait: Verè ſcio quòd non ſit alius Deus in univerſa terra, niſi tantùm in Iſrael. Obſecro itaque ut accipias benedictionem à ſervo tuo.

16. At ille reſpondit: Vivit Dominus, ante quem ſto, quia non accipiam. Cùmque vim faceret, penitus non acquievit.

17. Dixitque Naaman: Ut vis: ſed, obſecro, concede mihi ſervo tuo, ut tollam onus duorum burdonum de terra: non enim faciet ultrà ſervus tuus holocauſtum, aut victimam diis alienis, niſi Domino.

18. Hoc autem ſolum eſt, de quo depreceris Dominum pro ſervo tuo; quando ingredietur dominus meus templum Remmon, ut adoret: & illo innitente ſuper manum meam, ſi adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoſcat mihi Dominus ſervo tuo pro hac re.

19. Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terræ tempore.

20. Dixitque Giezi puer viri Dei: Pepercit Dominus meus Naaman Syro iſti, ut non acciperet ab eo quæ attulit: vivit Dominus quia curram poſt eum, & accipiam ab eo aliquid,

21. Et ſecutus eſt Giezi poſt tergum Naaman: quem cùm vidiſſet ille currentem ad ſe, deſilit de curru in occurſum ejus, & ait: Rectène ſunt omnia?

22. Et ille ait; Rectè. Dominus meus miſit me ad te, dicens: Modò venerunt ad me duo adoleſcentes de monte Ephraim, ex filiis prophetarum: da eis talentum argenti, & veſtes mutatorias duplices.

23. Dixitque Naaman; Melius eſt ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus ſaccis, & duplicia veſtimenta, & impoſuit duobus pueris ſuis, qui & portaverunt coram eo.

24. Cùmque veniſſet jam veſperi, tulit de manu eorum, & repoſuit in domo, dimiſitque viros, & abierunt.

25. Ipſe autem ingreſſus, ſtetit coram domino ſuo. Et dixit Eliſeus: Unde venis Giezi? Qui reſpondit: Non ivit ſervus tuus quoquam.

26. At ille ait: Nonne cor meum in præſenti erat, quando reverſus eſt homo de curru ſuo in occurſum tui? Nunc igitur accepiſti argentum, & accepiſti veſtes, ut emas oliveta, & vineas, & oves, & boves, & ſervos, & ancillas.

27. Sed & lepra Naaman adhærebit tibi, & ſemini tuo, uſque in ſempiternum. Et egreſſus eſt ab eo leproſus quaſi nix.

CAPUT VI.

Eliſeus ferrum ſecuris natare fecit, regis Syriæ milites ducuntur excæcati in Samariam ab Eliſeo, quem ob regis ſui ſecreta regi Iſrael patefacta capere nitebantur: ac poſtmodùm Syris obſidentibus Samariam, matres ob inediam filios ſuos comedunt, propter quod Eliſeus à rege jubetur occidi.

1. DIxerunt autem filii prophetarum ad Eliſeum: Ecce locus, in quo habitamus coram te, anguſtus eſt nobis. Anno M. 1115.

2. Eamus uſque ad Jordanem, & tollant ſinguli de ſilva materias ſingulas, ut ædificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite.

3. Et ait unus ex illis: Veni ergo & tu cum ſervis tuis. Reſpondit: Ego veniam.

4. Et abiit cum eis. Cùmque veniſſent ad Jordanem, cædebant ligna.

5. Accidit autem, ut cùm unus materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquam: exclamavitque ille, & ait: Heu heu heu domine mi, & hoc ipſum mutuo acceperam,

6. Dixit autem homo Dei: Ubi cecidit? At ille monſtravit ei locum. Præcidit ergo lignum, & miſit illuc: natavitque ferrum,

7. & ait: Tolle. Qui extendit manum, & tulit illud.

8. Rex autem Syriæ pugnabat contra Iſrael, conſiliumque iniit cum ſervis ſuis, dicens: In loco illo & illo ponamus inſidias.

9. Miſit itaque vir Dei ad regem Iſrael, dicens: Cave ne tranſeas in locum illum: quia ibi Syri in inſidiis ſunt.

10. Miſit itaque rex Iſrael ad locum, quem dixerat ei vir Dei, & præoccupavit eum, & obſervavit ſe ibi non ſemel neque bis.

11. Conturbatumque eſt cor regis Syriæ pro hac re: & convocatis ſervis ſuis, ait: Quare non indicatis mihi quis proditor mei ſit apud regem Iſrael?

12. Dixitque unus ſervorum ejus: Nequaquam domine mi rex, ſed Eliſeus propheta, qui eſt in Iſrael, indicat regi Iſrael omnia verba quæcumque locutus fueris in conclavi tuo.

13. Dixitque eis: Ite, & videte ubi ſit, ut mittam, & capiam eum. Annuntiaveruntque ei, dicentes: Ecce in Dothan.

Anno M. 3116. 14. Miſit ergo illuo equos & currus, & robur exercitus: qui cùm veniſſent nocte, circumdederunt civitatem.

15. Conſurgens autem diluculo miniſter viri Dei, egreſſus, vidit exercitum in circuitu civitatis, & equos, & currus: nuntiavitque ei, dicens: Heu heu heu, domine mi, quid faciemus?

16. At ille reſpondit: Noli timere: plures enim nobiſcum ſunt, quàm cum illis.

17. Cùmque oraſſet Eliſeus, ait: Domine, aperi oculos hujus, ut videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum, in circuitu Eliſei.

18. Hoſtes verò deſcenderunt ad eum: porrò Eliſeus oravit ad Dominum, dicens: Percute, obſecro, gentem hanc cæcitate. Percuſſitque eos Dominus, ne viderent, juxta verbum Eliſei.

19. Dixit autem ad eos Eliſeus: Non eſt hæc vix, neque iſta eſt civitas: ſequimini me, & oſtendam vobis virum, quem quæritis. Duxit ergo eos in Samariam:

20. cùmque ingreſſi fuiſſent in Samariam, dixit Eliſeus: Domine aperi oculos iſtorum, ut videant. Aperuitque Dominus oculos eorum, & viderunt ſe eſſe in medio Samariæ.

21. Dixitque rex Iſrael ad Eliſeum, cùm vidiſſet eos: Numquid percutiam eos, pater mi?

22. At ille ait: Non percuties: neque enim cepiſti eos gladio, & arcu tuo, ut percutias: ſed pone panem, & aquam coram eis, ut comedant & bibant, & vadant ad dominum ſuum.

23. Appoſitaque eſt eis ciborum magna præparatio, & comederunt & biberunt, & dimiſit eos, abieruntque ad dominum ſuum, & ultrà non venerunt latrones Syriæ in Terram Iſrael.

24. Factum eſt autem poſt hæc, congregavit Benadad rex Syriæ, univerſum exercitum ſuum, & aſcendit, & obſidebat Samariam. Anno M. 3117.

25. Factaque eſt fames magna in Samaria: & tamdiu obſeſſa eſt, donec venumdaretur caput aſini octoginta argenteis, & quarta pars cabi ſtercoris columbarum quinque argenteis.

26. Cùmque rex Iſrael tranſiret per murum, mulier quædam exclamavit ad eum, dicens: Salva me Domine mi rex.

27. Qui ait: Non te ſalvat Dominus: unde te poſſum ſalvare? de area, vel de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? quæ reſpondit:

28. Mulier iſta dixit mihi: Da filium tuum, ut comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras.

29. Coximus ergo filium meum, & comedimus. Dixique ei die altera: Da filium tuum, ut comedamus eum. Quæ abſcondit filium ſuũ.

30. Quòd cùm audiſſet rex, ſcidit veſtimenta ſua, & tranſibat per murum. Viditque omnis populus cilicium, quo veſtitus erat ad carnem intrinſecus.

31. Et ait rex; Hæc mihi faciat Deus, & hæc addat, ſi ſteterit caput Eliſei filii Saphat ſuper ipſum hodie.

32. Eliſeus autem ſedebat in domo ſua, & ſenes ſedebant cum eo. Præmiſit itaque virum: & antequam veniret nuntius ille, dixit ad ſenes: Numquid ſcitis quòd miſerit filius homicidæ hic, ut præcidatur caput meum? Videte ergo, cùm venerit nuntius, claudite oſtium, & non ſinatis eum introire: ecce enim ſonitus pedum domini ejus poſt eum eſt.

33. Adhuc illo loquente eis, apparuit nuntius, qui veniebat ad eum. Et ait: Ecce, tantum malum à Domino eſt: quid ampliùs expectabo à Domino?

CAPUT VII.

Eliſeus in Samaria prædicit frumenti abundantiam: quam leproſi quatuor in Samaria annuntiant, territis à Deo Syris, ac omnibus relictis obſidionem ſolventibus; dux autem Eliſei verbo incredulus, à turba conculcatur in porta Samariæ.

1. DIxit autem Eliſeus: Audite verbum Domini: Hæc dicit Dñs: In tempore hoc cras modius ſimilæ uno ſtatere erit, & duo modii hordei ſtatere uno, in porta Samariæ. Anno M. 3119.

2. Reſpondens unus de ducibus, ſuper cujus manu rex incumbebat, homini Dei, ait: Si Dominus fecerit etiam cataractas in cœlo, numquid poterit eſſe quod loqueris? Qui ait: Videbis oculis tuis, & inde non comedes.

3. Quatuor ergo viri erant leproſi juxta introitum portæ: qui dixerunt ad invicem: Quid hic eſſe volumus donec moriamur?

4. ſive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur: ſive manſerimus hic, moriendum nobis eſt: venite ergo, & transfugiamus ad caſtra Syriæ. Si pepercerint nobis, vivemus: ſi autem occidere voluerint, nihilominus moriemur.

5. Surrexerunt ergo veſperi, ut venirent ad caſtra Syriæ. Cùmque veniſſent ad principium caſtrorum Syriæ, nullum ibidem repererunt.

6. Siquidem Dominus ſonitum audire fecerat in caſtris Syriæ, curruum & equorum, & exercitus plurimi: dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adverſum nos rex Iſrael reges Hethæorum & Ægyptiorum, & venerunt ſuper nos.

7. Surrexerunt ergo, & fugerunt in tenebris: & dereliquerunt tentoria ſua, & equos & aſinos in caſtris, fugeruntque, animas tantùm ſuas ſalvare cupientes.

8. Igitur cùm veniſſent leproſi illi ad principium caſtrorum, ingreſſi ſunt unum tabernaculum, & comederunt, & biberunt: tuleruntque inde argentum, & aurum, & veſtes, & abierunt, & abſconderunt: & rurſum reverſi ſunt ad aliud tabernaculum, & inde ſimiliter auferentes abſconderunt.

9. Dixeruntque ad invicem: Non rectè facimus: hæc enim dies boni nuntii eſt. Si tacuerimus, & noluerimus nuntiare uſque manè, ſceleris arguemur: venite, eamus, & nuntiemus in aula regis.

10. Cùmque veniſſent ad portam civitatis, narraverunt eis, dicentes: Ivimus ad caſtra Syriæ, & nullum ibidem reperimus hominem, niſi equos, & aſinos alligatos, & fixa tentoria.

11. Ierunt ergo portarii, & nuntiaverunt in palatio regis intrinſecus.

12. Qui ſurrexit nocte, & ait ad ſervos ſuos: Dico vobis quid fecerint nobis Syri: Sciunt quia fame laboramus, & idcircò egreſſi ſunt de caſtris, & latitant in agris, dicentes: Cùm egreſſi fuerint de civitate, capiemus eos vivos, & tunc civitatem ingredi poterimus.

13. Reſpondit autem unus ſervorum ejus: Tollamus quinque equos, qui remanſerunt in urbe (quia ipſi tantùm ſunt in univerſa multitudine Iſrael, alii enim conſumpti ſunt) & mittentes, explorare poterimus.

14. Adduxerunt ergo duos equos, miſitque rex in caſtra Syrorum, dicens: Ite, & videte.

15. Qui abierunt poſt eos uſque ad Jordanem: ecce autem omnis via plena erat veſtibus, & vaſis, quæ projecerant Syri cùm turbarentur: reverſique nuntii indicaverunt regi.

16. Et egreſſus populus diripuit caſtra Syriæ: factuſque eſt modius ſimilæ ſtatere uno, & duo modii hordei ſtatere uno, juxta verbũ Domini.

17. Porrò rex ducem illum, in cujus manu incumbebat, conſtituit ad portam: quem conculcavit turba in introitu portæ, & mortuus eſt, juxta quod locutus fuerat vir Dei, quando deſcenderat rex ad eum.

18. Factumque eſt ſecundùm ſermonem viri Dei, quem dixerat regi, quando ait: Duo modii hordei ſtatere uno erunt, & modius ſimilæ ſtatere uno, hoc eodem tempore cras in porta Samariæ:

19. quando reſponderat dux ille viro Dei, & dixerat: Etiamſi Dominus fecerit cataractas in cœlo, numquid poterit fieri quod loqueris? Et dixit ei: Videbis oculis tuis, & inde non comedes:

20. Evenit ergo ei ſicut prædictum fuerat, & conculcavit eum populus in porta, & mortuus eſt.

CAPUT VIII.

Poſt ſeptennem famem ab Eliſeo prædictam, Sunamtis quæ ipſius conſilio peregrinata erat, reverſa ſuos agros cum fructibus recuperat: Eliſeus Benadad ægrotantem reſpondet moriturum, & impium Hazael regnaturum: Joram rex Juda percuſſit Idumæos, quòd à ſe receſſiſſent; cui impio ſuccedit Ochozias filius impius.

1. Eliſeus autem locutus eſt * ad mulierem, cujus vivere fecerat filium, dicens; Surge, vade tu & domus tua, & peregrinare ubicumque repereris: vocavit enim Dominus famem, & venit ſuper terram ſeptem annis.

** i. locutus erat, repente cum filium ejus ad vitam revocaſſet. Supr. 4. 35*

2. Quæ ſurrexit, & fecit juxta verbum hominis Dei: & vadens cum domo ſua, peregrinata eſt in Terra Philiſthiim diebus multis.

3. Cùmque finiti eſſent anni ſeptem, reverſa eſt mulier de Terra Philiſthiim: & egreſſa eſt ut interpellaret regem pro domo ſua, & pro agris ſuis.

Anno M. 3120. Siquidem 7. ſunt poſt ſuſcitatum puerum. Supr. 4. 37.

4. Rex autem loquebatur cum Giezi puero viri Dei, dicens: Narra mihi omnia magnalia quæ fecit Eliſeus.

5. Cùmque ille narraret regi quo modo mortuum ſuſcitaſſet, apparuit mulier, cujus vivificaverat filium, clamans ad regem pro domo ſua, & pro agris ſuis. Dixitque Giezi: Domine mi rex, hæc eſt mulier, & hic eſt filius ejus, quem ſuſcitavit Eliſeus.

6. Et interrogavit rex mulierem: quæ narravit ei. Deditque ei rex eunuchum unum, dicens: Reſtitue ei omnia quæ ſua ſunt, & univerſos redditus agrorum, à die, qua reliquit terram uſque ad præſens.

7. Venit quoque Eliſeus Damaſcum, & Benadad rex Syriæ ægrotabat: nuntiaveruntque ei, dicentes: Venit vir Dei huc.

8. Et ait rex ad Hazael: Tolle tecum munera, & vade in occurſum viri Dei, & conſule Dominum per eum, dicens: Si evadere potero de infirmitate mea hac?

9. Ivit igitur Hazael in occurſum ejus, habens ſecum munera, & omnia bona Damaſci, onera quadraginta camelorum. Cùmque ſtetiſſet coram eo, ait: Filius tuus Benadad rex Syriæ miſit me ad te, dicens: Si ſanari potero de infirmitate mea hac?

10. Dixitque ei Eliſeus: Vade, dic ei: Sanaberis: porrò oſtendit mihi Dominus quia morte morietur.

11. Stetitque cum eo, & conturbatus eſt uſque ad ſuffuſionem vultus: flevitque vir Dei:

12. Cui Hazael ait: Quare dominus meus flet? At ille dixit: Quia ſcio quæ facturus ſis filiis Iſrael mala. ‖ Civitates eorum munitas igne ſuccendes, & juvenes eorum interficies gladio, & parvulos eorum elides, & prægnantes divides.

‖ Infr. 13. 7.

13. Dixitque Hazael: Quid enim ſum ſervus tuus canis, ut faciam rem iſtam magnam? Et ait Eliſeus: Oſtendit mihi Dominus te regem Syriæ fore.

14. Qui cum receſſiſſet ab Eliſeo, venit ad dominum ſuum. Qui ait ei: Quid dixit tibi Eliſeus? At ille reſpondit: Dixit mihi: Recipies ſanitatem.

15. Cùmque veniſſet dies altera, tulit ſtragulum,

lum, & infudit aquam, & expandit ſuper faciem ejus: quo mortuo, regnavit Hazael pro eo.

**i. Rete Juda, ſive cum adhuc eſſet rex Juda*
|| 2. Paral. 21. 5.

16. Anno quinto Joram filii Achab regis Iſrael, & Joſaphat regis * Juda, regnavit Joram filius Joſaphat rex Juda.

17. || Triginta duorum annorum erat cùm regnare cœpiſſet, & octo annis regnavit in Jeruſalem.

18. Ambulavitque in viis regum Iſrael, ſicut ambulaverat domus Achab: filia enim Achab erat uxor ejus: & fecit quod malum eſt in conſpectu Domini.

|| 2. Reg. 7. 16.

19. || Noluit autem Dominus diſperdere Judam, propter David ſervum ſuum, ſicut promiſerat ei, ut daret illi lucernam, & filiis ejus cunctis diebus.

|| Gen. 27. 40.
2 Par. 21. 8
Anno M. 3115. Ant. Chr. 889.

20. || In diebus ejus acceſſit Edom, ne eſſet ſub Juda, & conſtituit ſibi regem.

21. Venitque Joram Seira, & omnes currus cum eo: & ſurrexit nocte, percuſſitque Idumæos, qui eum circumdederant, & principes curruum, populus autem fugit in tabernacula ſua.

22. Receſſit ergo Edom ne eſſet ſub Juda, uſque ad diem hanc. Tunc receſſit & Lobna in tempore illo.

23. Reliqua autem ſermonum Joram, & univerſa, quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

24. Et dormivit Joram cum patribus ſuis, ſepultuſque eſt cum eis in civitate David, & regnavit Ochozias filius ejus pro eo.

|| 2. Paral. 22. 1.
** Anno M. 3119.*

25. || Anno duodecimo Joram filii Achab regis Iſrael regnavit * Ochozias filius Joram regis Judæ.

26. Viginti duorum annorum erat Ochozias cùm regnare cœpiſſet, & uno anno regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Athalia filia Amri * regis Iſrael.

**i. filia Achab filii Amri. Confer ℣. 18. ſup. & 2. Par. 22. 2. cum 21. 6.*
† Anno M. 3120.

27. Et ambulavit in viis domus Achab: & fecit quod malum eſt coram Domino, ſicut domus Achab: gener enim domus Achab fuit.

28. Abiit † quoque cum Joram filio Achab, ad præliandum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad, & vulneraverunt Syri Joram:

29. qui reverſus eſt ut curaretur, in Jezrael, quia vulneraverunt eum Syri in Ramoth præliantem contra Hazael regem Syriæ. Porrò Ochozias filius Joram rex Juda, deſcendit viſere Joram filium Achab in Jezrael, quia ægrotabat ibi.

CAPUT IX.

Jehu in regem Iſrael uncto mandat Dominus ut deleat domum Achab: occidit ergo Joram una cum Ochozia rege Juda, & corpus Jezabel à feneſtra ipſius juſſu præcipitatæ, canes comederunt, juxta Eliæ vaticinium.

Eodem anni 3120.

1. ELiſeus autem prophetes vocavit unum de filiis prophetarum, & ait illi: Accinge lumbos tuos, & tolle lenticulam olei hanc in manu tua, & vade in Ramoth Galaad.

|| 4. Reg. 19. 16.

2. || Cùmque veneris illuc, videbis Jehu filium Joſaphat filii Namſi: & ingreſſus ſuſcitabis eum de medio fratrum ſuorum, & introduces in interius cubiculum.

3. Tenenſque lenticulam olei, fundes ſuper caput ejus, & dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem ſuper Iſrael. Aperieſque oſtium, & fugies, & non ibi ſubſiſtes.

4. Abiit ergo adoleſcens puer prophetæ in Ramoth Galaad,

5. & ingreſſus eſt illuc: ecce autem principes exercitus ſedebant, & ait: Verbum mihi ad te ò princeps. Dixitque Jehu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te ò princeps.

6. Et ſurrexit & ingreſſus eſt cubiculum: at ille fudit oleum ſuper caput ejus, & ait. Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Unxi te regem ſuper populum Domini Iſrael,

7. & percuties domum Achab domini tui, & ulciſcar ſanguinem ſervorum meorum prophetarum, & ſanguinem omnium ſervorum Domini, de manu Jezabel.

8. || Perdamque omnem domum Achab: & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clauſum, & noviſſimum in Iſrael. *|| 3. Reg. 21. 21.*

9. Et dabo domum Achab, ſicut || domum Jeroboam filii Nabat, & ſicut domum || Baaſa filii Ahia. *|| 3. Reg. 15. 29.* *|| 3. Reg. 16. 3.*

10. Jezabel quoque comedent canes in agro Jezrahel, nec erit qui ſepeliat eam. Aperuitque oſtium, & fugit.

11. Jehu autem ingreſſus eſt ad ſervos domini ſui: qui dixerunt ei: Rectène ſunt omnia? quid venit inſanus iſte ad te? Qui ait eis: Noſtis hominem, & quid locutus ſit.

12. At illi reſponderunt: Falſum eſt, ſed magis narra nobis. Qui ait eis: Hæc & hæc locutus eſt mihi, & ait: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem ſuper Iſrael.

13. Feſtinaverunt itaque, & unuſquiſque tollens pallium ſuum poſuerunt ſub pedibus ejus, in ſimilitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, atque dixerunt: Regnavit Jehu.

14. Conjuravit ergo Jehu filius Joſaphat filii Namſi contra Joram: || porro Joram obſederat Ramoth Galaad, ipſe & omnis Iſrael, contra Hazael regem Syriæ: *|| ſup. 8. 28.*

15. & reverſus fuerat ut curaretur in Jezrahel propter vulnera, quia percuſſerant eum Syri, præliantem contra Hazael regem Syriæ: Dixitque Jehu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat, & nuntiet in Jezrahel.

16. Et aſcendit, & profectus eſt in Jezrahel: Joram enim ægrotabat ibi, & Ochozias rex Juda deſcenderat ad viſitandum Joram.

17. Igitur ſpeculator, qui ſtabat ſuper turrim Jezrahel, vidit globum Jehu venientis, & ait: Video ego globum. Dixitque Joram: Tolle currum, & mitte in occurſum eorum, & dicat vadens: Rectène ſunt omnia?

18. Abiit ergo, qui aſcenderat currum, in occurſum ejus, & ait: Hæc dicit rex: Pacatane ſunt omnia? Dixitque Jehu: Quid tibi & paci? tranſi, & ſequere me. Nuntiavit quoque ſpeculator, dicens: Venit nuntius ad eos, & non revertitur:

19. Miſit etiam currum equorum ſecundum: venitque ad eos, & ait: Hæc dicit rex: Numquid pax eſt? Et ait Jehu: Quid tibi & paci? tranſi, & ſequere me.

20. Nuntiavit autem ſpeculator, dicens: Venit uſque ad eos, & non revertitur: eſt autem inceſſus quaſi inceſſus Jehu filii Namſi, præceps enim graditur.

Google

21. Et ait Joram: Junge currum. Junxeruntque currum ejus, & egreſſus eſt Joram rex Iſrael, & Ochozias rex Juda, ſinguli in curribus ſuis, egreſſique ſunt in occurſum Jehu, & invenerunt eum in agro Naboth Jezrahelitæ.

22. Cùmque vidiſſet Joram Jehu, dixit: Pax eſt Jehu? At ille reſpondit: Quæ pax? Adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ, & veneficia ejus multa vigent.

23. Convertit autem Joram manum ſuam, & fugiens ait ad Ochoziam: Inſidię Ochozia.

24. Porrò Jehu tetendit arcum manu, & percuſſit Joram inter ſcapulas: & egreſſa eſt ſagitta per cor ejus, ſtatimque corruit in curru ſuo.

25. Dixitque Jehu ad Badacer ducem: Tolle, projice eum in agro Naboth Jezrahelitæ: memini enim quando ego & tu ſedentes in curru ſequebamur Achab patrem hujus, quòd Dominus onus hoc levaverit ſuper eum, dicens:

|| 3. Reg. 21. 22. 26. || Si non pro ſanguine Naboth, & pro ſanguine filiorum ejus, quem vidi heri, ait Dominus, reddam tibi in agro iſto, dicit Dominus: Nunc ergo tolle, & projice eum in agrum juxta verbum Domini.

27. Ochozias autem rex Juda videns hoc, fugit per viam domus horti: perſecutuſque eſt eum Jehu, & ait: Etiam hunc percutite in curru ſuo: & percuſſerunt eum in aſcenſu Gaver, qui eſt juxta Jeblaam: qui fugit in Mageddo, & mortuus eſt ibi.

28. Et impoſuerunt eum ſervi ejus ſuper currum ſuum, & tulerunt in Jeruſalem: ſepelieruntque eum in ſepulchro cum patribus ſuis in civitate David.

29. Anno undecimo Joram filii Achab, regnavit * Ochozias ſuper Judam.

* i. regni part ceps eſt effectus à patre morbo laborante: quo tandè mortuo, ipſe in regnum ſucceſſit, anno 12. Jorami iſtius 4. Reg. 8. 24. || 3. Reg. 16. 10.

30. venitque Jehu in Jezrahel. Porrò Jezabel, introitu ejus audito, depinxit oculos ſuos ſtibio, & ornavit caput ſuum, & reſpexit per feneſtram

31. ingredientem Jehu per portam, & ait, || Numquid pax poteſt eſſe Zambri, qui interfecit dominum ſuum?

32. Levavitque Jehu faciem ſuam ad feneſtram, & ait: Quæ eſt iſta? & inclinaverunt ſe ad eum duo vel tres eunuchi.

33. At ille dixit eis: Præcipitate eam deorſum: & præcipitaverunt eam, aſperſuſque eſt ſanguine paries, & equorum ungulæ conculcaverunt eam.

34. Cùmque introgreſſus eſſet, ut comederet, biberetque, ait: Ite, & videte maledictam illam, & ſepelite eam, quia filia regis eſt.

35. Cùmque iſſent ut ſepelirent eam, non invenerunt niſi calvariam, & pedes, & ſummas manus.

36. Reverſique nuntiaverunt ei. Et ait

|| 3. Reg. 21. 23. Jehu: || Sermo Domini eſt, quem locutus eſt per ſervum ſuum Eliam Thesbiten, dicens: In agro Jezrahel comedent canes carnes Jezabel.

37. Et erunt carnes Jezabel ſicut ſtercus ſuper faciem terræ in agro Jezrahel, ita ut prætereuntes dicant: Hæccine eſt illa Jezabel?

CAPUT X.

Jehu 70. filios Achab & 42. fratres Ochoziæ necari jubet, totamque Achab progeniem delet, & omnes ſacerdotes Baal callidè convocatos occidit, exuſta illius ſtatua, & templo in cloacam verſo; attamen propter peccata Jehu vehementer cæſus eſt Iſrael ab Hazael; mortuo autem Jehu, ſuccedit filius ejus Joachaz.

1. ERant autem Achab ſeptuaginta filii in Samaria, ſcripſit ergo Jehu litteras, & miſit in Samariam, ad optimates civitatis, & ad majores natu, & ad nutritios Achab, dicens: Eodem anno M. 3120. Ant. Chr. 884.

2. Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini veſtri, & currus, & equos & civitatea firmas, & arma,

3. eligite meliorem, & eum qui vobis placuerit de filiis domini veſtri, & eum ponite ſuper ſolium patris ſui, & pugnate pro domo domini veſtri.

4. Timuerunt illi vehementer, & dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt ſtare coram eo, & quomodo nos valebimus reſiſtere?

5. Miſerunt ergo præpoſiti domus, & præfecti civitatis, & majores natu, & nutritii, ad Jehu, dicentes; Servi tui ſumus, quæcumque juſſeris, faciemus, nec conſtituemus nobis regem: quæcumque tibi placent, fac.

6. Reſcripſit autem eis litteras ſecundò, dicens: Si mei eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum domini veſtri, & venite ad me hac eadem hora cras in Jezrahel. Porrò filii regis, ſeptuaginta viri apud optimates civitatis nutriebantur.

7. Cùmque veniſſent litteræ ad eos, tulerunt filios regis, & occiderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt capita eorum in cophinis, & miſerunt ad eum in Jezrahel.

8. Venit autem nuntius, & indicavit ei, dicens; Attulerunt capita filiorum regis. Qui reſpondit: Ponite ea ad duos acervos juxta introitum portæ uſque manè.

9. Cùmque diluxiſſet, egreſſus eſt, & ſtans dixit ad omnem populum; Juſti eſtis, ſi ego conjuravi contra dominum meum, & interfeci eum, quis percuſſit omnes hos?

10. || Videte ergo nunc quoniam non cecidit de ſermonibus Domini in terram, || 3. Reg. 21. 29. quos locutus eſt Dominus ſuper domum Achab, & Dominus fecit quod locutus eſt in manu ſervi ſui Eliæ.

11. Percuſſit igitur Jehu omnes qui reliqui erant de domo Achab in Jezrahel, & univerſos optimates ejus, & notos, & ſacerdotes, donec non remanerent ex eo reliquiæ.

12. Et ſurrexit, & venit in Samariam: cùmque veniſſet ad Cameram paſtorum in via,

13. invenit fratres Ochoziæ regis Juda, dixitque ad eos: Quinam eſtis vos? Qui reſponderunt: Fratres Ochoziæ ſumus, & deſcendimus ad ſalutandos filios regis, & filios reginæ.

14. Qui ait; Comprehendite eos vivos. Quos cùm comprehendiſſent vivos, jugulaverunt eos in ciſterna juxta Cameram, quadraginta duos viros, & non reliquit ex eis quemquam.

25. Cùmque abiiſſet inde, invenit Jonadab filium Rechab * in occurſum ſibi, & benedixit ei. Et ait ad eum. Numquid eſt cor tuum re- * Rechabitarum inſtitutorè. Jerem 15

Eum,

ſtum, ſicut cor meum cum corde tuo? Et ait Jonadab: Eſt. Si eſt, inquit, da manum tuam. Qui dedit ei manum ſuam. At ille levavit eum ad ſe in currum:

16. dixitque ad eum: Veni mecum, & vide zelum meum pro Domino. Et impoſitum in curru ſuo,

17. duxit in Samariam. Et percuſſit omnes qui reliqui fuerant de Achab in Samaria uſque ad unum, juxta verbum Domini, quod locutus eſt per Eliam.

18. Congregavit ergo Jehu omnem populum, & dixit ad eos: || Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum ampliùs.

|| 3. *Reg.* 16. 31.

19. Nunc igitur omnes prophetas Baal, & univerſos ſervos ejus, & cunctos ſacerdotes ipſius vocate ad me: nullus ſit qui non veniat, ſacrificium enim grande eſt mihi Baal: quicumque defuerit, non vivet. Porrò Jehu faciebat hoc inſidiosè, ut diſperderet cultores Baal.

20. Et dixit: Sanctificate diem ſolemnem Baal. Vocavitque,

21. & miſit in univerſos terminos Iſrael, & venerunt cuncti ſervi Baal: non fuit reſiduus ne unus quidem qui non veniret. Et ingreſſi ſunt templum Baal: & repleta eſt domus Baal, à ſummo uſque ad ſummum.

22. Dixitque his, qui erant ſuper veſtes: Proferte veſtimenta univerſis ſervis Baal. Et protulerunt eis veſtes.

23. Ingreſſuſque Jehu, & Jonadab filius Rechab, templum Baal, ait cuſtoribus Baal: Perquirite, & videte, ne quis fortè vobiſcum ſit de ſervis Domini, ſed ut ſint ſervi Baal ſoli.

24. Ingreſſi ſunt igitur ut facerent victimas & holocauſta: Jehu autem præparaverat ſibi foris octoginta viros, & dixerat eis: Quicumque fugerit de hominibus his, quos ego adduxero in manus veſtras, anima ejus erit pro anima illius.

25. Factum eſt autem, cùm completum eſſet holocauſtum, præcepit Jehu militibus & ducibus ſuis: Ingredimini, & percutite eos, nullus evadat. Percuſſeruntque eos in ore gladii, & projecerunt milites & duces: & ierunt in civitatem templi Baal,

26. & protulerunt ſtatuam de ſano Baal, & combuſſerunt,

27. & comminuerunt eam. Deſtruxerunt quoque ædem Baal, & fecerunt pro ea latrinas uſque in diem hanc.

28. Delevit itaque Jehu Baal de Iſrael:

29. verumtamen à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael, non receſſit, nec dereliquit vitulos aureos, qui erant in Bethel, & in Dan.

30. Dixit autem Dominus ad Jehu: Quia ſtudiosè egiſti quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo feciſti contra domum Achab: || filii tui uſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael.

|| *Inf.* 15. 12.

31. Porrò Jehu non cuſtodivit ut ambularet in lege Domini Dei Iſrael in toto corde ſuo: non enim receſſit à peccatis Jeroboam, qui peccare fecerat Iſrael.

32. In diebus illis cœpit Dominus tædere ſuper Iſrael: percuſſitque eos Hazael in univerſis finibus Iſrael,

33. à Jordane contra orientalem plagam, omnem Terram Galaad, & Gad, & Ruben, & Manaſſe, ab Aroer, quæ eſt ſuper Torrentem Arnon, & Galaad, & Baſan.

34. Reliqua autem verborum Jehu, & univerſa quæ fecit, & fortitudo ejus, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Iſrael?

35. Et dormivit Jehu cum patribus ſuis, ſepelieruntque eum in Samaria: & regnavit Joachaz filius ejus pro eo.

36. Dies autem, quos regnavit Jehu ſuper Iſrael, viginti & octo anni ſunt, in Samaria.

CAPUT XI.

Athalia, omni ſemine regio præter Joas per ipſam extincto, regnum ſibi uſurpat; ſed præcipiente Jojada ſacerdote occiditur, & Joas rex Juda conſtituitur, deſtructis aris & imaginibus Baal.

1. ATHALIA verò mater Ochoziæ, videns mortuum filium ſuum, ſurrexit, & interfecit omne ſemen regium.

2. *Par.* 22. 10. Eodem anno M. 3120.

2. Tollens autem Joſaba filia regis Joram, ſoror Ochoziæ, Joas filium Ochoziæ, furata eſt eum de medio filiorum regis, qui interficiebantur, & nutricem ejus de triclinio: & abſcondit eum à facie Athaliæ ut non interficeretur.

3. Eratque cum ea ſex annis clam in domo Domini: porrò Athalia regnavit ſuper terram.

|| 2. *Par.* 23. 1. Anno M. 3126. Ant. Chr. 878.

4. Anno autem ſeptimo miſit Jojada, & aſſumens centuriones, & milites introduxit ad ſe in templum Domini, pepigitque cum eis fœdus: & adjurans eos in domo Domini, oſtendit eis filium regis:

5. & præcepit illis, dicens: Iſte eſt ſermo, quem facere debetis:

6. Tertia pars veſtrùm introeat ſabbato, & obſervet excubias domus regis. Tertia autem pars ſit ad portam Sur: & tertia pars ſit ad portam, quæ eſt poſt habitaculum ſcutariorum: & cuſtodietis excubias domus Meſſa.

7. Duæ verò partes è vobis, omnes egredientes ſabbato, cuſtodiant excubias domus Domini circa regem.

8. Et vallabitis eum, habentes arma in manibus veſtris: ſi quis autem ingreſſus fuerit ſeptum templi, interficiatur: eritiſque cum rege introeunte & egrediente.

9. Et fecerunt centuriones juxta omnia, quæ præceperat eis Jojada ſacerdos: & aſſumentes ſinguli viros ſuos, qui ingrediebantur ſabbatum, cum his qui egrediebantur ſabbato, venerunt ad Jojadam ſacerdotem.

10. Qui dedit eis haſtas, & arma regis David, quæ erant in domo Domini.

11. Et ſteterunt ſinguli habentes arma in manu ſua à parte templi dextera, uſque ad partem ſiniſtram altaris, & ædis, circum regem.

12. Produxitque filium regis, & poſuit ſuper eum diadema, & teſtimonium: feceruntque eum regem, & unxerunt: & plaudentes manu, dixerunt: Vivat rex.

13. Audivit autem Athalia vocem populi currentis: & ingreſſa ad turbas in templum Domini,

14. vidit regem ſtantem ſuper tribunal juxta morem, & cantores, & tubas propè eum,

omnem-

Digitized by Google

omnemque populum terræ lætantem, & canentem tubis: & ſcidit veſtimenta ſua, clamavitque: Conjuratio, conjuratio.

15. Præcepit autem Jojada centurionibus, qui erani ſuper exercitum, & ait eis: Educite eam extra ſepta templi, & quicumque eam ſecutus fuerit, feriatur gladio. Dixerai enIm ſacerdos: Non occidatur in iemplo Domini.

16. Impoſueruntque ei manus, & impegerunt eam per viam introitus equorum, juxta palatium, & interfecta eſt ibi.

17. Pepigit ergo Jojada fœdus inter Dominum, & inter regem, & inter populum, ut eſſet populus Domini, & inter regem & populum.

18. Ingreſſuſque eſt omnis populus terræ templum Baal, & deſtruxerunt aras ejus, & imagines contriverunt validè: Mathan quoq; ſacerdotem Baal occiderunt coram altari. Et poſuit ſacerdos cuſtodias in domo Domini.

19. Tuliique centuriones, & Cerethi & Phelethi legiones, & omnem populum terræ, deduxeruntque regem de domo Domini: & venerunt per viam portæ ſcutariorum in palatium, & ſedit ſuper thronum regum.

20. Lætatuſque eſt omnis populus terræ, & civitas conquievit: Athalia autem occiſa eſt gladio in domo regis.

21. Septemque annorum erat Joas, cùm regnare cœpiſſet.

CAUTP XII.

Joas gazophylacii pecuniam ad ſartatecta templi inſtauranda expendit, Hazaeli autem regi Syriæ bellum contra Jeruſalem paranti mittit omnes templi & palatii theſauros, tandemque à ſervis ſuis occiditur, cui ſuccedit filius ejus Amaſias.

* Eodem anno M. 3126.

1. ANno ſeptimo Jehu regnavit Joas: * & quadraginta annis regnavit in Jeruſalem. Nomen matris ejus Sebia de Berſabee.

2. Fecitque Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Jojada ſacerdos.

3. Verumtamen excelſa non abſtulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat in excelſis incenſum.

* Ann. M. 3147. Ant. Chr. 857.

4. Dixitque Joas ad ſacerdotes: * Omnem pecuniam ſanctorum, quæ illata fuerit in templum Domini à prætereuntibus, quæ offertur pro pretio animæ, & quam ſponte & arbitrio cordis ſui inferunt in templum Domini:

5. accipiant illam ſacerdotes juxta ordinem ſuum, & inſtaurent ſartatecta domus, ſi quid neceſſarium viderint inſtauratione.

6. Igitur uſque ad vigeſimum tertium annum regis Joas, non inſtauraverunt ſacerdotes ſartatecta templi.

* Anno M. 3148.

7. Vocavitq; rex * Joas Jojadam pontificem & ſacerdotes, dicens eis: Quare ſartatecta non inſtauratis templi? nolite ergo ampliùs accipere pecuniam juxta ordinem veſtrum, ſed ad inſtaurationem templi reddite eam.

8. Prohibitique ſunt ſacerdotes ultrà accipere pecuniam à populo, & inſtaurare ſartatecta domus.

9. Et tulit Jojada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen deſuper, & poſuit illud juxta altare ad dexteram ingredientium domum Domini, mittebantque in eo ſacerdotes, qui cuſtodiebant oſtia, omnem pecuniam, quæ deferebatur ad templum Domini.

10. Cùmque viderent nimiam pecuniam eſſe in gazophylacio, aſcendebat ſcriba regis, & pontifex, effundebantq; & numerabant pecuniam, quæ inveniebatur in domo Domini:

11. & dabant eam juxta numerum atque menſuram in manu eorum, qui præerant cæmentariis domus Domini: qui impendebant eam in fabris lignorum, & in cæmentariis iis, qui operabantur in domo Domini,

12. & ſartatecta faciebant: & in iis, qui cædebant ſaxa, & ut emerent ligna, & lapides, qui excidebantur, ita ut impleretur inſtauratio domus Domini in univerſis, quæ indigebant expenſa ad muniendam domum.

13. Verumtamen non fiebant ex eadem pecunia hydriæ templi Domini, & fuſcinulæ, & thuribula, & tubæ, & omne vas aureum & argenteum, de pecunia, quæ inferebatur in templum Domini:

14. iis enim, qui faciebant opus, dabatur ut inſtauraretur templum Domini:

15. & non fiebat ratio iis hominibus, qui accipiebant pecuniam ut diſtribuerent eam artificibus: ſed in fide tractabant eam.

16. Pecuniam verò pro delicto, & pecuniam pro peccatis non inſerebant in templum Domini, quia ſacerdotum erat.

17. Tunc * aſcendit Hazael rex Syriæ, & pugnabat contra Geth, cepiique eam: & direxit faciem ſuam ut aſcenderet in Jeruſalem. * Ann. M. 3165. Ant. Chr. 839.

18. Quam ob rem tulit Joas rex Juda omnia ſanctificata, quæ conſecraverant Joſaphat, & Joram, & Ochozias patres ejus reges Juda, & quæ ipſe obtulerat: & univerſum argentum, quod inveniri potuit in theſauris templi Domini, & in palatio regis: miſitque Hazaeli regi Syriæ, & receſſit ab Jeruſalem. 2. Parad. 24. 23.

19. Reliqua autem ſermonum Joas, & univerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

20. Surrexerunt autem ſervi ejus, & conjuraverunt inter ſe, percuſſeruntque Joas in Domo Mello in deſcenſu Sella.

21. Joſachar namque filius Semaath, & Jozabad filius Somer, ſervi ejus, percuſſerunt eum, & mortuus eſt: & ſepelierunt eum cum patribus ſuis in Civitate David, regnavitque Amaſias filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

Joachaz rex Iſrael propter peccata ſua graviſſimè afflictus à rege Syriæ, converſus ad Dominum liberatur; cui mortuo ſuccedit filius Joas, qui juxta Eliſei morientis vaticinium Syros ter devicit: mortui autem Eliſei ſepulchro injectus quidam mortuus ſuſcitatur.

1. ANno vigeſimo tertio Joas * filii Ochoziæ regis Juda, regnavit Joachaz filius Jehu ſuper Iſrael in Samaria decem & ſeptem annis. * Ann. M. 3148. Ant. Chr. 856.

2. Et fecit malum coram Domino, ſecutuſque eſt peccata Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael, & non declinavit ab eis.

3. Iratuſque eſt furor Domini contra Iſrael, & tradidii eos in manu Hazael regis Syriæ, & in manu Benadad filii Hazael cunctis diebus.

4. Deprecatus eſt autem Joachaz faciem Domini, & audivit eum Dominus: vidit enim anguſtiam Iſrael, quia attriverat eos rex Syriæ:

5. & dedit Dominus ſalvatorem Iſraeli, & liberatus eſt de manu regis Syriæ, habitaveruntque filii Iſrael in tabernaculis ſuis ſicut heri & nudiuſtertius.

6. Verumtamen non receſſerunt à peccatis domus Jeroboam, qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis ambulaverunt: ſi quidem & lucus permanſit in Samaria.

7. Et non ſunt derelicti Joachaz de populo niſi quinquaginta equites, & decem currus, & decem millia peditum: interfecerat * enim eos rex Syriæ, & redegerat quaſi pulverem in tritura areæ.

* Juxta Prophetiã Eliſei. *Supr.* 8. 12.

8. Reliqua autem ſermonum Joachaz, & univerſa quæ fecit, & fortitudo ejus, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

9. Dormivitque Joachaz * cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in Samaria: regnavitque Joas filius ejus pro eo.

Anno M. 3165. Ant. Chr. 839.

10. Anno trigeſimo ſeptimo Joas † regis Juda regnavit * Joas filius Joachaz ſuper Iſrael in Samaria ſedecim annis.

† Ann. M. 3163. Ante Chr. 841.

* Id eſt regni particeps à patre factus eſt, qui nonniſi ab hinc an. 2. moritur. *Supr.* v. 9.

11. & fecit quod malum eſt in conſpectu Domini: non declinavit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael, ſed in ipſis ambulavit.

12. Reliqua autem ſermonum Joas, & univerſa quæ fecit, & fortitudo ejus, quomodo pugnaverit contra Amaſiam regem Juda, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

13. Et dormivit Joas cum patribus ſuis: Jeroboam autem ſedit ſuper ſolium ejus. Porrò Joas ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael.

14. Eliſeus autem ægrotabat infirmitate, qua & mortuus eſt: deſcenditque ad eum Joas rex * Iſrael, & flebat coram eo, dicebatque: Pater mi, pater mi, currus Iſrael & auriga ejus!

* Ann. M. 3165. non longè poſt patris exequias, ut videtur.

15. Et ait illi Eliſeus: Affer arcum, & ſagittas. Cùmque attuliſſet ad eum arcum & ſagittas,

16. dixit ad regem Iſrael: Pone manum tuam ſuper arcum. Et cùm poſuiſſet ille manum ſuam, ſuperpoſuit Eliſeus manus ſuas manibus regis,

17. & ait: Aperi feneſtram orientalem. Cùmque aperuiſſet, dixit Eliſeus: Jace ſagittam. Et jecit. Et ait Eliſeus: Sagitta ſalutis Domini, & ſagitta ſalutis contra Syriam: percutieſque Syriam in Aphec, donec conſumas eam.

18. Et ait: Tolle ſagittas. Qui cùm tuliſſet, rurſum dixit ei: Percute jaculo terram. Et cùm percuſſiſſet tribus vicibus, & ſtetiſſet,

19. iratus eſt vir Dei contra eum, & ait: Si percuſſiſſes quinquies, aut ſexies, ſive ſepties, percuſſiſſes Syriam uſque ad conſumptionem: nunc autem tribus vicibus percuties eam.

20. Mortuus eſt ergo Eliſeus, & ſepelierunt eum. Latrunculi autem de Moab venerunt in terram in ipſo anno.

21. ‖ Quidam autem ſepelientes hominem, viderunt latrunculos, & projecerunt cadaver in ſepulchro Eliſei. Quod cùm tetigiſſet oſſa Eliſei, revixit homo, & ſtetit ſuper pedes ſuos.

‖ *Eccli.* 48. 14.

22. Igitur Hazael rex Syriæ afflixit Iſrael cunctis diebus Joachaz:

23. & miſertus eſt Dominus eorum, & reverſus eſt ad eos propter pactum ſuum, quod habebat cum Abraham, & Iſaac, & Jacob: & noluit diſperdere eos, neque projicere penitus uſque in præſens tempus.

24. Mortuus eſt autem Hazael rex Syriæ, & regnavit Benadad filius ejus pro eo.

25. Porrò Joas * filius Joachaz tulit urbes de manu Benadad filii Hazael, quas tulerat de manu Joachaz patris ſui jure prælii, tribus vicibus percuſſit eum Joas, & reddidit civitates Iſrael.

* Anno M. 3168. Ant. Chr. 836. ad quam expeditionẽ iturus, videtur Jeroboamũ ſecundum ſuum filiũ, in regni conſortiũ aſſumpſiſſe: ut ea ratione, Jeroboami hujus ann. 27. Azarias rex Juda regnare cœpiſſe intelligatur *Infr.* 15. 1.

CAPUT XIV.

Amaſias interfectis occiſoribus patris ſui Joas, percutit Edom, ſed provocans ad bellum Joas regem Iſrael, ab eo capitur, & Jeruſalem diripitur: at Joas regi Iſrael ſuccedit filius Jeroboam, qui ab anguſtiis liberat Iſrael, cui ſuccedit filius Zacharias: porrò facta conjuratione adverſus Amaſiam regem Juda à ſuis occiditur, cui ſuccedit filius Azarias impius.

1. IN anno ſecundo † Joas filii Joachaz regis Iſrael, regnavit Amaſias filius Joas regis Juda.

† deſinente anno M. 3165.

2. ‖ Viginti quinque annorum erat cùm regnare cœpiſſet: viginti autem & novem annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Joadan de Jeruſalem.

‖ 2. *Paral.* 25. 1.

3. Et fecit rectum coram Domino, verumtamen non ut David pater ejus. Juxta omnia, quæ fecit Joas pater ſuus, fecit:

4. niſi hoc tantùm quòd excelſa non abſtulit: adhuc enim populus immolabat, & adolebat incenſum in excelſis.

5. Cùmque obtinuiſſet regnum, percuſſit ſervos ſuos, qui interfecerant regem patrem ſuum:

6. filios autem eorum, qui occiderant, non occidit, juxta quod ſcriptum eſt in libro legis Moyſi, ſicut præcepit Dominus, dicens: ‖ Non morientur patres pro filiis, neque filii morientur pro patribus: ſed unuſquiſque in peccato ſuo morietur.

‖ *Deut.* 24. 16. *Ezec.* 18. 20.

7. Ipſe percuſſit Edom * in Valle Salinarum decem millia, & apprehendit Petram in prælio, vocavitque nomen ejus Jectehel uſque in præſentem diem.

* Ann. M. 3177. Ant. Chr. 827.

8. Tunc † miſit Amaſias nuntios ad Joas filium Joachaz, filii Jehu regis Iſrael, dicens: Veni, & videamus nos.

† Anno ſequenti regni ſui 14. ut habet Joſeph.

9. Remiſitque Joas rex Iſrael ad Amaſiam regem Juda, dicens: Carduus Libani miſit ad cedrum, quæ eſt in Libano, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem. Tranſieruntque beſtiæ ſaltus, quæ ſunt in Libano, & conculcaverunt carduum.

10. Percutiens invaluiſti ſuper Edom, & ſublevavit te cor tuum: contentus eſto gloria, & ſede in domo tua: quare provo-

cas malum, ut cadas tu & Judas tecum?

11. Et non acquievit Amaſias: Aſcenditque Joas rex Iſrael, & viderunt ſe, ipſe & Amaſias rex Juda in Bethſames oppido Judæ.

12. percuſſuſque eſt Juda coram Iſrael, & fugerunt unuſquiſque in tabernacula ſua.

13. Amaſiam verò regem Juda filium Joas filii Ochoziæ cepit Joas rex Iſrael in Bethſames, & adduxit eum in Jeruſalem: & interrupit murum Jeruſalem, à porta Ephraim uſque ad portam anguli, quadringentis cubitis.

14. Tulitque omne aurum, & argentum, & univerſa vaſa, quæ inventa ſunt in domo Domini, & in theſauris regis, & obſides, & reverſus eſt in Samariam.

15. Reliqua autem verborum Joas quæ fecit & fortitudo ejus qua pugnavit contra Amaſiam regem Juda, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

16. Dormivitque Joas cum patribus ſuis, & ſepultus eſt in Samaria cum regibus Iſrael: & regnavit Jeroboam filius ejus pro eo.

17. Vixit autem Amaſias, filius Joas, rex Juda, poſtquam mortuus eſt Joas filius Joachaz regis Iſrael, quindecim annis.

18. Reliqua autem ſermonum Amaſiæ, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda?

19. Factaque eſt contra eum conjuratio
* Ann. M 3194. Ant. Chr. 810. in Jeruſalem: at ille fugit in Lachis. * Miſeruntque poſt eum in Lachis, & interfecerunt eum ibi.

20. Et aſportaverunt in equis, ſepultuſque eſt in Jeruſalem cum patribus ſuis in
|| 2. Par. 26. 1. Civitate David.

21. || Tulit autem univerſus populus Judæ Azariam annos natum ſedecim, & conſtituerunt eum regem pro patre ejus Amaſia.

22. Ipſe ędificavit Ælath, & reſtituit eam Judæ, poſtquam dormivit rex cum patribus ſuis.

* Ann. M. 3179. Ant. Chr. 825. 23. Anno quintodecimo Amaſiæ * filii Joas regis Juda, regnavit Jeroboam filius Joas regis Iſrael in Samaria, quadraginta & uno anno:

24. & fecit quod malum eſt coram Domino. Non receſſit ab omnibus peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

|| Num. 13. 22. 25. Ipſe reſtituit terminos || Iſrael ab introitu Emath, uſque ad mare ſolitudinis, juxta ſermonem Domini Dei Iſrael, quem
|| Joan. 1. 1. locutus eſt per ſervum ſuum || Jonam filium Amathi prophetam, qui erat de Geth, quæ eſt in Opher.

26. Vidit enim Dominus afflictionem Iſrael amaram nimis, & quòd conſumpti eſſent uſque ad clauſos carcere, & extremos, & non eſſet qui auxiliaretur Iſraeli.

27. Nec locutus eſt Dominus ut deleret nomen Iſrael de ſub cælo, ſed ſalvavit eos in manu Jeroboam filii Joas.

28. Reliqua autem ſermonum Jeroboam, & univerſa quæ fecit, & fortitudo ejus, qua præliatus eſt, & quomodo reſtituit Damaſcum, & Emath Judæ in Iſrael, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

† Mortuo Jeroboam omnia in praeceps 29. Dormivitque † Jeroboam cum patribus ſuis regibus Iſrael, & regnavit Zacharias filius ejus pro eo.

CAPUT XV.

Azariæ leproſo ſuccedit filius Joathan in Juda, Zachariæ autem in Iſrael ſuccedit Sellum, & huic Manahem qui fit tributarius regi Aſſyriorum, & huic Phaceja, & huic Phacee; cujus temporibus Theglathphalaſar devictam magnam partem Iſraelitarum tranſtulit in Aſſyrios: huic ſuccedit Oſee: in Juda autem mortuo Joatham, ſuccedit filius Achaz.

1. ANno vigeſimo ſeptimo Jeroboam * regis Iſrael, regnavit Azarias filius Amaſiæ regis Juda. fuere computant, prout in 7. & 8. cap. Amos prædictū fuerat. Quo turbulento rerum ſtatu, ad ἀναρχίαν reſeit perducta, undecim annorum & dimidii continuatam ſpatio. Quod ſynchroniſmus Reg. hic poſtulat. v. Chron. noſtrum.

2. Sedecim annorum erat cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Jechelia de Jeruſalem.

3. Fecitque quod erat placitum coram Domino, juxta omnia quæ fecit Amaſias pater ejus. Anno M. 3194. Ant. Chr 810.

4. Verumtamen excelſa non eſt demolitus: adhuc populus ſacrificabat, & adolebat incenſum in excelſis. V. ſup. 13 25.

5. || Percuſſit autem Dominus regem, & ſuit leproſus uſque in diem mortis ſuæ, & || 2. Par 26. 21.
habitabat in domo libera ſeorſum: Joathan verò filius regis gubernabat palatium, & judicabat populum terræ.

6. Reliqua autem ſermonum Azariæ, & univerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

7. Et dormivit Azarias * cum patribus * Ann. M. 3246. Ant. Chr. 758.
ſuis: ſepelieruntque eum cum majoribus ſuis in civitate David, & regnavit Joathan filius ejus pro eo.

8. Anno trigeſimo octavo * Azariæ regis * Ann. M 3232. Ant. Chr. 772.
Juda, regnavit Zacharias filius Jeroboam ſuper Iſrael in Samaria ſex menſibus:

9. & fecit quod malum eſt coram Dño, ſicut fecerant patres ejus: non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.

10. Conjuravit autem contra eum Sellum filius Jabes: percuſſitque eum palàm, & interfecit, regnavitque pro eo.

11. Reliqua autem verborum Zachariæ, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

12. || Iſte eſt ſermo Domini, quem locu- || Sup. 10. 30.
tus eſt ad Jehu, dicens: Filii tui uſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael. Factumque eſt ita.

13. Sellum filius Jabes regnavit * trige- * Ann. M. 3233.
ſimo nono anno Azariæ regis Juda: regnavit autem uno menſe in Samaria.

14. Et aſcendit Manahem filius Gadi de Therſa: venitque in Samariam, & percuſſit Sellum filium Jabes in Samaria, & interfecit eum, regnavitque pro eo.

15. Reliqua autem verborum Sellum, & conjuratio ejus, per quam tetendit inſidias, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?

16. Tunc percuſſit Manahem Thapſam, & omnes qui erant in ea, & terminos ejus de Therſa: noluerant enim aperire ei: & interfecit omnes prægnantes ejus, & ſcidit eas.

17. Anno trigeſimo nono Azariæ regis Juda regnavit Manahem filius Gadi ſuper Iſrael decem annis in Samaria.

18. Fecitque quod erat malum coram Dño.

non receſſit à peccatis Jeroboam filii Nabat,
qui peccare fecit Iſrael cunctis diebus ejus.
19. Veniebat Phul † rex Aſſyriorum in ter-
ram, & dabat Manahem Phul mille talen-
ta argenti, ut eſſet ei in auxilium, & fir-
maret regnum ejus.
20. Indixitque Manahem argentum ſuper
Iſrael cunctis potentibus & divitibus, ut da-
ret regi Aſſyriorum quinquaginta ſiclos ar-
genti per ſingulos: reverſuſque eſt rex Aſ-
ſyriorum, & non eſt moratus in terra.
21. Reliqua autem ſermonum Manahem, &
univerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
22. Et dormivit Manahem cum patribus
ſuis: regnavitque Phaceja filius ejus pro eo.
23. Anno quinquageſimo * Azariæ regis
Juda regnavit Phaceja filius Manahem ſu-
per Iſrael in Samaria biennio:
24. & fecit quod erat malum coram Do-
mino: non receſſit à peccatis Jeroboam fi-
lii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.
25. Conjuravit † autem adverſus eum Pha-
cee filius Romeliæ, dux ejus, & percuſſit eum
in Samaria in turre domus regiæ juxta
Argob, & juxta Arie, & cum eo quin-
quaginta viros de filiis Galaaditarum, &
interfecit eum, regnavitque pro eo.
26. Reliqua autem ſermonum Phaceja, &
univerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
27. Anno quinquageſimo ſecundo Azariæ
regis Juda, regnavit Phacee filius Romeliæ
ſuper Iſrael in Samaria viginti annis.
28. Et fecit quod erat malum coram Do-
mino: non receſſit à peccatis Jeroboam
filii Nabat, qui peccare fecit Iſrael.
29. In diebus Phacee regis Iſrael venit
Theglathphalaſar ‡ rex Aſſur, & cepit
Aion, & Abel Domum, Maacha & Ja-
noe, & Cedes, & Aſor, & Galaad, &
Galilæam, & univerſam terram Nephtha-
li: & tranſtulit eos in Aſſyrios.
30. Conjuravit autem, & tetendit inſi-
dias Oſee filius Ela contra Phacee filium
Romeliæ, & percuſſit eum, & interfecit:
regnavitque pro eo vigeſimo anno † Joa-
than filii Oziæ.
31. Reliqua autem ſermonum Phacee, &
univerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro ſermonum dierum regum Iſrael?
32. || Anno ſecundo * Phacee, filii Ro-
meliæ regis Iſrael, regnavit Joathan filius
Oziæ regis Juda.
33. Viginti quinque annorum erat cùm re-
gnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit in Je-
ruſalem: nomen matris ejus Jeruſa, filia Sadoc.
34. Fecitque quod erat placitum coram
Domino: juxta omnia, quæ fecerat Ozias
pater ſuus, operatus eſt.
35. Verumtamen excelſa non abſtulit; ad-
huc populus immolabat, & adolebat incen-
ſum in excelſis: ipſe ædificavit portam do-
mus Domini ſublimiſſimam.
36. Reliqua autem ſermonum Joathan, &
univerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt
in Libro verborum dierum regum Juda?
37. In diebus illis cœpit Dominus mit-
tere || in Judam, Raſin regem Syriæ, &
Phacee filium Romeliæ.
38. Et dormivit Joathan cum patribus ſuis,
ſepultuſque eſt cum eis in Civitate David patris
ſui, & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

† Hic Sardanapali videtur fuiſſe pater, ab eo Sardan. *Phul.* dictus *Merodach* Babylonius à *Baladan* patre, cognomentum *Merodac Baladan* accepiſſe legitur *Iſa.* 39. 1. Cōſideratiſque annis ab Euſebio, Sardanapali & patris ejus imp. aſſignatis; atque ab initio Nabonaſſari cum Sardanapali exitu conjuncto, iiſdem retrò numeratis hic ille ipſe videri poteſt, qui prædicatione Jonæ ad reſipiſcentiam perductus fuerat.

* Anno M. 3243. Ant. Chr. 761.

† Ann. M. 3245. Ant. Chr. 759.

‡ Is ab Æliano *Thilgamus* dicitur, qui poſt Arbacis & Beleſi ſive Baladanis (qui Nabonaſſar nobis videtur) conjurationem, Aſſyriorū reliquias exſuſcitās, *Nini junioris* nomine inſigniri voluit, Ann. M. 3257. Ant. Chr. 747.

† Ann. M. 3265. id eſt anno 4. regni Achaz. Turbis autem intervenientibus regno ſtatim potiri nō potuit. Repub. ad anarchiā quamdam per 9. ann. ſpatiū recidente. His autem compoſitis, regno tandē potitus eſt, ann. 12. regni Achaz. *Infrà* 17. 1.

|| 2. *Paral.* 27. 1. * Anno M. 3246. Ant. Chr. 758.

|| *Iſai.* 7. 1.

CAPUT XVI.

Achaz filium ſuum per ignem conſecrat; regibus quoque Iſrael & Syriæ Jeruſalem obſidentibus, auxilium à rege Aſſyriorum miſſis muneribus obtinet; in cujus gratiam, ablato Dei cultu, diis Aſſyriorum ſacrificat; cui ſuccedit pius filius Ezechias.

1. ANno decimo ſeptimo Phacee filii
Romeliæ, regnavit Achas filius Joa-
than regis Juda.
2. || Viginti annorum erat Achaz cùm
regnare cœpiſſet, * & ſedecim annis re-
gnavit in Jeruſalem: non fecit quod erat
placitum in conſpectu Domini Dei ſui,
ſicut David pater ejus.
3. Sed ambulavit in via regum Iſrael: in-
ſuper & filium ſuum conſecravit, transferens
per ignem ſecundùm idola Gentium: quæ
diſſipavit Dominus coram filiis Iſrael.
4. Immolabat quoque victimas, & adole-
bat incenſum in excelſis, & in collibus,
& ſub omni ligno frondoſo.
5. || Tunc aſcendit Raſin rex Syriæ, &
Phacee filius Romeliæ rex Iſrael, in Jeruſa-
lem ad præliandum: cùmque obſiderent A-
chaz, non valuerunt ſuperare eum.*
6. In tempore illo reſtituit Raſin rex Sy-
riæ, Ailam Syriæ, & ejecit Judæos de Ai-
la: † & Idumæi venerunt in Ailam, &
habitaverunt ibi uſque in diem hanc.
7. Miſit * autem Achaz nuntios ad Theglath-
phalaſar || regem Aſſyriorum, dicens: Servus
tuus, & filius tuus ego ſum: aſcende, & ſal-
vum me fac de manu regis Syriæ, & de manu
regis Iſrael, qui conſurrexerunt adverſum me.
8. Et cùm collegiſſet argentum & aurum, quòd
inveniri potuit in Domo Domini, & in the-
ſauris regis, miſit regi Aſſyriorum munera.
9. Qui & acquievit voluntati ejus: aſcen-
dit enim rex Aſſyriorum in Damaſcum, &
vaſtavit eam: & tranſtulit habitatores ejus
Cyrenen, Raſin autem interfecit.
10. Perrexitque rex Achaz in occurſum The-
glathphalaſar regi Aſſyriorum in Damaſcum:
cùmque vidiſſet altare Damaſci, miſit rex
Achaz ad Uriam ſacerdotem exemplar ejus,
& ſimilitudinem juxta omne opus ejus.
11. Extruxitque Urias ſacerdos altare:
juxta omnia, quæ præceperat rex Achaz,
de Damaſco, ita fecit ſacerdos Urias, do-
nec veniret rex Achaz de Damaſco.
12. Cùmque veniſſet rex de Damaſco, vidit
altare, & veneratus eſt illud: aſcenditque &
immolavit holocauſta, & ſacrificium ſuum,
13. & libavit libamina, & fudit ſanguinem
pacificorum, quæ obtulerat ſuper altare.
14. Porrò altare æreum, quod erat coram
Domino, tranſtulit de facie templi, & de lo-
co altaris, & de loco templi Domini: poſuit-
que illud ex latere altaris ad Aquilonem.
15. Præcepit quoque rex Achaz Uriæ ſa-
cerdoti, dicens: Super altare majus offer ho-

|| 2. *Paral.* 28. 1.

* Ann. M. 3262. Ant. Chr. 742.

|| *Iſai.* 7. 1.

* Prima expeditione, ſc. *Vide* 2. *Par.* 28. 5

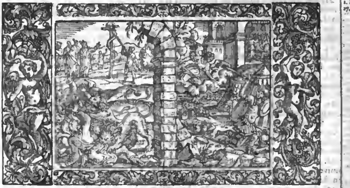
† Ann. M. 3263.

* Ann. M. 3264.

|| *V. ſupr. cap.* v. 29.

locauſtum matutinum, & ſacrificium veſperti-
num, & holocauſtum regis: & ſacrificium ejus,
& holocauſtum univerſi populi terræ, & ſacri-
ficia eorum, & libamina eorum: & omnem ſan-
guinem holocauſti, & univerſum ſanguinem
victimæ ſuper illud effundes: altare verò æ-
reum erit paratum ad voluntatem meam.
16. Fecit igitur Urias ſacerdos, juxta
omnia quæ præceperat rex Achaz.
17. Tulit autem rex Achaz cælatas baſes,
& luterem, qui erat deſuper: & mare depo-
ſuit de bobus æreis, qui ſuſtentabant illud,
& poſuit ſuper pavimentum ſtratum lapide.
18. Muſach quoque ſabbati, quod ædificave-
rat in templo: & ingreſſum regis exterius, con-
vertit in templum Dñi, propter regẽ Aſſyriorũ.
19. Reliqua autem verborum Achaz, quæ
fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſer-
monum dierum regum Juda?
20. Dormivitque Achaz cum patribus ſuis,
& ſepultus eſt cum eis in Civitate David, * &
regnavit Ezechias filius ejus pro eo.

* Sed non in ſepulchris Regum. 2. Par. 28. 27.

CAPUT XVII.

Poſt multa filiorum Iſrael quæ commemorantur facinora, Salmanaſar ſub Oſee recuſante antiquum Aſſyrio pendere tributum, transfert Iſrael in Aſſyrios: & quia Aſſyrii in Samariam miſſi cultum Dei ignorantes devorabantur à leonibus, mittitur eis ſacerdos Iſraeliticus qui ipſos inſtituat; ſicque factum eſt, ut & Deo & idolis ſervirent.

* Ann. M. 3274. Ant. Chr. 730. Vide ſupr. 15. 30. || Infr. 18. 9. Tob. 1. 2. * Qui Teglathphalaſaro ſucceſſit. Ann. M. 3276. † Ann. M. 3279.

1. ANno duodecimo * Achaz regis Ju-
da, regnavit Oſee filius Ela in Sa-
maria ſuper Iſrael novem annis.
2. Fecitque malum coram Domino: ſed non
ſicut reges Iſrael, qui ante eum fuerant.
3. || Contra hunc aſcendit Salmanaſar *
rex Aſſyriorum, & factus eſt ei Oſee ſer-
vus, reddebatque illi tributa.
4. Cùmque deprehendiſſet rex Aſſyriorum
Oſee, quòd rebellare nitens † miſiſſet nun-
tios ad Sua regem Ægypti, ne præſtaret
tributa regi Aſſyriorum, ſicut ſingulis an-
nis ſolitus erat, obſedit eum, & vinctum
miſit in carcerem.
5. Pervagatuſque eſt omnem terram: & aſ-
cendens Samariam, obſedit eam tribus annis.
* Anno M. 3283. Infr. 18. 10.
6. * Anno autem nono Oſee, cepit rex Aſ-
ſyriorum Samariam, & trãſtulit Iſrael in Aſſy-
rios: poſuitque eos in Hala & in Habor juxta
fluvium Gozan, in civitatibus Medorum.
7. Factum eſt enim, cùm peccaſſent filii
Iſrael Domino Deo ſuo, qui eduxerat eos
de Terra Ægypti, de manu Pharaonis re-
gis Ægypti, coluerunt deos alienos.
8. Et ambulaverunt juxta ritum Genti-
um, quas conſumpſerat Dominus in con-
ſpectu filiorum Iſrael, & regum Iſrael:
quia ſimiliter fecerant.
9. Et offenderunt filii Iſrael verbis non re-
ctis Dominum Deum ſuum: & ædificaverunt
ſibi excelſa in cunctis urbibus ſuis à Turre
cuſtodum uſque ad civitatem munitam.
10. Feceruntque ſibi ſtatuas, & lucos in
omni colle ſublimi, & ſubter omne lignum
nemoroſum:
11. & adolebant ibi incenſum ſuper aras
in morem Gentium, quas tranſtulerat Do-
minus à facie eorum: feceruntque verba
peſſima irritantes Dominum.
12. Et coluerunt immunditias, de quibus præ-
cepit eis Dominus ne facerent verbum hoc.
13. Et teſtificatus eſt Dominus in Iſrael &
in Juda per manum omnium prophetarum &
Videntium, dicens: || Revertimini à viis ve- || Jerem. 25. 5.
ſtris peſſimis, & cuſtodite præcepta mea, &
cæremonias, juxta omnem legem, quam
præcepi patribus veſtris: & ſicut miſi ad vos
in manu ſervorum meorum Prophetarum.
14. Qui non audierunt, ſed induraverunt
cervicem ſuam juxta cervicem patrum ſuo-
rum, qui noluerunt obedire Domino Deo ſuo.
15. Et abjecerunt legitima ejus, & pactum,
quod pepigit cum patribus eorum, & teſti-
ficationes, quibus conteſtatus eſt eos: ſecu-
tique ſunt vanitates, & vanè egerunt: & ſe-
cuti ſunt Gentes, quæ erant per circuitum eo-
rum, ſuper quibus præceperat Dominus eis
ut non facerent ſicut & illæ faciebant.
16. Et dereliquerunt omnia præcepta Do-
mini Dei ſui: feceruntque ſibi conflatiles
duos vitulos, & lucos, & adoraverunt uni-
verſam militiam cæli: ſervieruntque Baal,
17. & conſecraverunt filios ſuos, & filias

ſuas

ſuas per ignem: & divinationibus inſerviebant & auguriis: & tradiderunt ſe ut facerent malum coram Domino, ut irritarent eum.

18. Iratuſque eſt Dominus vehementer Iſraeli, & abſtulit eos à conſpectu ſuo, & non remanſit niſi tribus Juda tantummodò.

19. Sed nec ipſe Juda cuſtodivit mandata Domini Dei ſui: verùm ambulavit in erroribus Iſrael, quos operatus fuerat.

20. Projecitque Dominus omne ſemen Iſrael, & afflixit eos, & tradidit eos in manu diripientium, donec projiceret eos à facie ſua:

|| 3. *Reg.* 12. 19.

21. || ex eo jam tempore, quo ſciſſus eſt Iſrael à domo David, & conſtituerunt ſibi regem Jeroboam filium Nabat: ſeparavit enim Jeroboam Iſrael à Domino, & peccare eos fecit peccatum magnum.

22. Et ambulaverunt filii Iſrael in univerſis peccatis Jeroboam quæ fecerat: & non receſſerunt ab eis;

|| *Jerem.* 25. 9.

23. || uſquequò Dominus auferret Iſrael à facie ſua, ſicut locutus fuerat in manu omnium ſervorum ſuorum Prophetarum: tranſlatuſque eſt Iſrael de terra ſua in Aſſyrios, uſque in diem hanc.

* Aſſaradon, ut eſt 1. *Eſdr.* 4. 2. idque anno M. 3327. Ant. Chr. 677. quo completum eſt dictum ab Iſaia, initio regni Achaz. (*Iſa.* 7. 8.) de Ephraim *intra annos* 65. *ſic atterendo ut non eſſet populus*: ſublata enim à Salmanaſare ante annos 44. maxima parte Populi, huc uſque tamen aliqua Reipub. facies retenta erat.

24. Adduxit autem rex Aſſyriorum * de Babylone, & de Cutha, & de Avah, & de Emath, & de Sepharvaim: & collocavit eos in civitatibus Samariæ pro filiis Iſrael: qui poſſederunt Samariam, & habitaverunt in urbibus ejus.

25. Cùmque ibi habitare cœpiſſent, non timebant Dominum: & immiſit in eos Dominus leones, qui interficiebant eos.

26. Nuntiatumque eſt regi Aſſyriorum, & dictum: Gentes, quas tranſtuliſti, & habitare feciſti in civitatibus Samariæ, ignorant legitima Dei terræ: & immiſit in eos Dominus leones, & ecce interficiunt eos, eò quòd ignorent ritum Dei terræ.

27. Præcepit autem rex Aſſyriorum, dicens: Ducite illuc unum de ſacerdotibus, quos inde captivos adduxiſtis, & vadat, & habitet cum eis: & doceat eos legitima Dei terræ.

28. Igitur cum veniſſet unus de ſacerdotibus his, qui captivi ducti fuerant de Samaria, habitavit in Bethel, & docebat eos quomodo colerent Dominum. *

*Sc. Secſſum Jeroboami ritum.

29. Et unaquæque Gens fabricata eſt Deum ſuum: poſueruntque eos in fanis excelſis, quæ fecerant Samaritæ, Gens & Gens in urbibus ſuis, in quibus habitabant.

30. Viri enim Babylonii fecerunt Sochothbenoth: viri autem Cuthæi fecerunt Nergel: & viri de Emath fecerunt Aſima.

31. Porrò Hevæi fecerunt Nebahaz & Tharthac. Hi autem, qui erant de Sepharvaim, comburebant filios ſuos igni, Adramelech & Anamelech diis Sepharvaim.

32. & nihilominus colebant Dominum. Fecerunt autem ſibi de noviſſimis ſacerdotes excelſorum, & ponebant eos in fanis ſublimibus.

33. Et cùm Dominum colerent, diis quoque ſuis ſerviebant juxta conſuetudinem Gentium, de quibus tranſlati fuerant Samariam:

|| *Infr. v.* 41.

34. uſque in præſentem diem morem ſequuntur antiquum: non || timent Dominum, neque cuſtodiunt cæremonias ejus, judicia, & legem, & mandatum, quòd præceperat Dominus filiis Jacob, || quem cognominavit Iſrael:

|| *Geneſ.* 32. 28.

35. & percuſſerat cum eis pactum, & mandaverat eis, dicens: Nolite timere deos alienos, & non adoretis eos, neque colatis eos, & non immoletis eis:

36. Sed Dominum Deum veſtrum, qui eduxit vos de Terra Ægypti in fortitudine magna, & in brachio extento, ipſum timete, & illum adorate, & ipſi immolate.

37. Cæremonias quoque, & judicia, & legem, & mandatum, quod ſcripſit vobis, cuſtodite ut faciatis cunctis diebus: & non timeatis deos alienos.

38. Et pactum, quod percuſſit vobiſcum, nolite oblviſci: nec colatis deos alienos,

39. ſed Dñm Deum veſtrũ timete, & ipſe eruet vos de manu omnium inimicorum veſtrorum.

40. Illi verò non audierunt, ſed juxta conſuetudinem ſuam priſtinam perpetrabant.

41. Fuerunt igitur Gentes iſtæ timentes quidem Dominum, ſed nihilominus & idolis ſuis ſervientes: nam & filii eorum, & nepotes, ſicut fecerunt patres ſui, ita faciunt uſque in præſentem diem.

C A U T P XVIII.

Ezechias pietate eximius, diſſipatis idolorum delubris, ac æneo Moyſi ſerpente confracto, percutit Edom; & cùm ab Aſſyriis rebellaſſet, rex Aſſyriorum expugnatis civitatibus Juda, Ezechiæ veniam precanti, magnam pecuniæ vim imponit, miſſa quoque manu valida Jeruſalem obſidet, multis probris in Ezechiam & blaſphemiis in Deum per Rabſacen jactatis.

1. ANno || tertio Oſee filii Ela regis Iſrael, regnavit Ezechias * filius Achaz regis Juda.

|| 2. *Paral.* 28. 27. & 29. 1.
* Anno M. 3277. Ant. Chr. 727.

2. Viginciquinque annorum erat, cùm regnare cœpiſſet: & vigintinovem annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Abi filia Zachariæ.

3. Fecitque quod erat bonum coram Domino, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus,

* Ann. M. 3278.
|| *Num.* 21. 9.

4. Ipſe diſſipavit * excelſa, & contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos, confregitque ſerpentem æneum, || quem fecerat Moyſes: ſiquidem uſque ad illud tempus filii Iſrael adolebant ei incenſum: vocavitque nomen ejus Noheſtan. *

* i. *Aneulum*, per diminutionem & contemptum.

5. In Domino Deo Iſrael ſperavit: itaque poſt eum non fuit ſimilis ei de cunctis regibus Juda, ſed neque in his, qui ante eum fuerunt:

6. & adhæſit Domino, & non receſſit à veſtigiis ejus, fecitque mandata ejus, quæ præceperat Dominus Moyſi.

7. Unde & erat Dominus cum eo, & in cunctis, ad quæ procedebat, ſapienter ſe agebat. Rebellavit quoque contra regem Aſſyriorum, & non ſervivit ei.

8. Ipſe percuſſit Philiſthæos uſque ad Gazam, & omnes terminos eorum, à Turre cuſtodum uſque ad Civitatem munitam.

|| *Sup.* 17. 6. *Tob.* 1. 2.

9. || Anno quarto regis Ezechiæ, qui erat annus ſeptimus Oſee filii Ela regis Iſrael, aſcendit Salmanaſar rex Aſſyriorum in Samariam, & oppugnavit eam;

10. & cepit. Nam poſt annos tres, anno ſexto Ezechiæ, id eſt nono anno Oſee regis Iſrael, capta eſt Samaria: *

* Anno M. 3283.

11. & tranſtulit rex Aſſyriorum Iſrael in Aſ-

ſyrios,

Digitized by Google

ſyrios, collocavitque eos in Hala, & in Habor fluviis Gozan in civitatibus Medorum: †

† quò priùs Tigiatphileſer duas tribus & dimidiam trans Jordanem habitantes tranſtulerat.

12. quia non audierunt vocem Domini Dei ſui, ſed prætergreſſi ſunt pactum ejus: omnia, quæ præceperat Moyſes ſervus Domini, non audierunt, neque fecerunt.

13. ‖ Anno quartodecimo * regis Ezechiæ, aſcendit Sennacherib rex Aſſyriorum ad univerſas civitates Juda munitas: & cepit eas.

1. Par. 5. 26 ‖ 2. Paral. 32. 1. Eccli 48 20 Iſai. 36. 1. * Ann. M. 3291. Ant. Chr. 713.

14. Tunc miſit Ezechias rex Juda nuntios ad regem Aſſyriorum in Lachis, dicens: Peccavi, recede à me: & omne, quod impoſueris mihi, feram. Indixit itaque rex Aſſyriorum Ezechiæ regi Judæ trecenta talenta argenti, & triginta talenta auri,

15. Deditque Ezechias omne argentum quod repertum fuerat in domo Domini, & in theſauris regis:

16. In tempore illo confregit Ezechias valvas templi Domini, & laminas auri, quas ipſe affixerat, & dedit eas regi Aſſyriorum.

17. Miſit autem rex Aſſyriorum Thartan, * & Rabſaris, & Rabſacen, de Lachis ad regem Ezechiam cum manu valida Jeruſalem: qui cùm aſcendiſſent, venerunt Jeruſalem, & ſteterunt juxta aquæductum piſcinæ ſuperioris, quæ eſt in via Agriſullonis.

* qui Azotum cepit. Iſai. 20.

18. Vocaveruntque regem: egreſſus eſt autem ad eos Eliacim filius Helciæ præpoſitus domus, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph à commentariis.

19. Dixitque ad eos Rabſaces: Loquimini Ezechiæ: Hæc dicit rex magnus, rex Aſſyriorum: Quæ eſt iſta fiducia, qua niteris?

20. Forſitan iniſti conſilium, ut præpares te ad prælium? In quo confidis, ut audeas rebellare?

21. an ſperas in baculo arundineo atque confracto Ægypto, ‖ ſuper quem, ſi incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, & perforabit eam? ſic eſt Pharao rex Ægypti, omnibus qui confidunt in ſe.

‖ V. Iſai. 20.

22. Quòd ſi dixeritis mihi: In Domino Deo noſtro habemus fiduciam: nonne iſte eſt, cujus abſtulit Ezechias excelſa & altaria: & præcepit Judæ & Jeruſalem: Ante altare hoc adorabitis in Jeruſalem?

De Sobna & Eliacim vide Iſai. 22.

23. Nunc igitur tranſite ad dominum meum regem Aſſyriorum, & dabo vobis duo millia equorum, & videte an habere valeatis aſcenſores eorum.

24. Et quo modo poteſtis reſiſtere ante unum ſatrapam de ſervis domini mei minimis? An fiduciam habes in Ægypto propter currus & equites?

25. Numquid ſine Domini voluntate aſcendi ad locum iſtum, ut demolirer eum? Dominus dixit mihi: Aſcende ad terram hanc, & demolire eam.

26. Dixerunt autem Eliacim filius Helciæ, & Sobna, & Joahe Rabſaci: Precamur ut loquaris nobis ſervis tuis Syriacè: ſiquidem intelligimus hanc linguam: & non loquaris nobis Judaicè, audiente populo, qui eſt ſuper murum.

27. Reſponditque eis Rabſaces, dicens: Numquid ad dominum tuum, & ad te miſit me dominus meus, ut loquerer ſermones hos, & non potiùs ad viros, qui ſedent ſuper murum, ut comedant ſtercora ſua, & bibant urinam ſuam vobiſcum?

28. Stetit itaque Rabſaces, & exclamavit voce magna Judaicè, & ait: Audite verba regis magni, regis Aſſyriorum.

29. Hæc dicit rex: Non vos ſeducat Ezechias: non enim poterit eruere vos de manu mea.

30. Neque fiduciam vobis tribuat ſuper Dominum, dicens: Eruens liberabit nos Dominus, & non tradetur civitas hæc in manu regis Aſſyriorum.

31. Nolite audire Ezechiam. Hæc enim dicit rex Aſſyriorum: Facite mecum quod vobis eſt utile, & egredimini ad me: & comedet unuſquiſque de vinea ſua, & de ficu ſua: & bibetis aquas de ciſternis veſtris,

32. donec veniam, & transferam vos in terram, quæ ſimilis eſt terræ veſtræ, in terram fructiferam, & fertilem vini, terram panis & vinearum, terram olivarum, & olei ac mellis, & vivetis, & non moriemini, Nolite audire Ezechiam, qui vos decipit, dicens: Dominus liberabit nos.

33. Numquid liberaverunt dii Gentium terram ſuam de manu regis Aſſyriorum?

34. Ubi ‖ eſt Deus Emath, & Arphad? ubi eſt Deus Sepharvaim, Ana, & Ava? ‖ numquid liberaverunt Samariam de manu mea?

‖ Infr. 19. 13. & Iſai 10. 9. & 37. 13. ‖ V. ſupr. 17. 24.

35. Quinam illi ſunt in univerſis diis terrarum, qui eruerunt regionem ſuam de manu mea, ut poſſit eruere Dominus Jeruſalem de manu mea?

36. Tacuit itaque populus, & non reſpondit ei quidquam: ſiquidem præceptum regis acceperant ut non reſponderent ei.

37. Venitque Eliacim filius Helciæ, præpoſitus domus, & Sobna ſcriba, & Joahe filius Aſaph à commentariis ad Ezechiam ſciſſis veſtibus, & nuntiaverunt ei verba Rabſacis.

CAPUT XIX.

Ezechia & Iſaia converſis ad Dominum, & pro liberatione precantibus, propter Rabſacis blaſphemias, percutit Angelus Domini 185000. Aſſyriorum; & fugiens Sennacherib in templo idolorum ſuorum à filiis ſuis occiditur.

1. QUæ cùm audiſſet Ezechias rex, ſcidit veſtimenta ſua, & opertus eſt ſacco, ingreſſuſque eſt domum Domini.

Iſai. 37. 1.

2. Et miſit Eliacim præpoſitum domus, & Sobnam ſcribam, & ſenes de ſacerdotibus opertos ſaccis, ac Iſaiam prophetam filium Amos.

Anno M. 3294. Ant. Chr. 710.

3. Qui dixerunt: Hæc dicit Ezechias: Dies tribulationis, & increpationis, & blaſphemiæ, dies iſte: venerunt filii uſque ad partum, & vires non habet parturiens.

4. Si fortè audiat Dominus Deus tuus univerſa verba Rabſacis, quem miſit rex Aſſyriorum dominus ſuus, ut exprobraret Deum viventem, & argueret verbis, quæ audivit Dominus Deus tuus: & fac orationem pro reliquiis, quæ repertæ ſunt.

5. Venerunt ergo ſervi regis Ezechiæ ad Iſaiam.

6. Dixitque eis Iſaias: Hæc dicetis domino veſtro: Hæc dicit Dominus: Noli timere à facie ſermonum, quos audiſti, qui-

Digitized by Google

bus blaſphemaverunt pueri regis Aſſyriorum me.

7. Ecce, ego immittam ei ſpiritum, & audiet nuntium, & revertetur in terram ſuam, & dejiciam eum gladio in terra ſua.

8. Reverſus eſt ergo Rabſaces, & invenit regem Aſſyriorum expugnantem Lobnam: Audierat enim quòd receſſiſſet de Lachis.

9. Cùmque audiſſet de Tharaca rege Æthiopiæ, dicentes: Ecce, egreſſus eſt ut pugnet adverſum te; & iret contra eum, miſit nuntios ad Ezechiam, dicens:

10. Hæc dicite Ezechiæ regi Juda: Non te ſeducat Deus tuus, in quo habes fiduciam: neque dicas: Non tradetur Jeruſalem in manus regis Aſſyriorum.

11. Tu enim ipſe audiſti quæ fecerunt reges Aſſyriorum univerſis terris, quo modo vaſtaverunt eas: num ergo ſolus poteris liberari?

12. Numquid liberaverunt dii Gentium ſingulos, quos vaſtaverunt patres mei, Gozan videlicet, & Haran, & Reſeph, & filios Eden, qui erant in Thelaſſar?

13. Ubi eſt rex Emath, & rex Arphad, & rex civitatis Sepharvaim, Ana, & Ava?

14. Itaque cùm accepiſſet Ezechias litteras de manu nuntiorum, & legiſſet eas, aſcendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino,

15. & oravit in conſpectu ejus, dicens: Domine Deus Iſrael, qui ſedes ſuper cherubim, tu es Deus ſolus regum omnium terræ: tu feciſti cœlum & terram.

16. Inclina aurem tuam, & audi: aperi Domine oculos tuos, & vide: audi omnia verba Sennacherib, qui miſit ut exprobraret nobis Deum viventem.

17. Verè Domine diſſipaverunt reges Aſſyriorum Gentes, & terras omnium.

18. Et miſerunt deos eorum in ignem: non enim erant dii, ſed opera manuum hominum ex ligno & lapide, & perdiderunt eos.

19. Nunc igitur Domine Deus noſter, ſalvos nos fac de manu ejus, ut ſciant omnia regna terræ, quia tu es Dominus Deus ſolus.

20. Miſit autem Iſaias filius Amos ad Ezechiam, dicens: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Quæ deprecatus es me ſuper Sennacherib rege Aſſyriorum, audivi.

21. Iſte eſt ſermo, quem locutus eſt Dominus de eo: Sprevit te, & ſubſannavit te, virgo filia Sion: poſt tergum tuum caput movit, filia Jeruſalem.

22. Cui exprobraſti, & quem blaſphemaſti? contra quem exaltaſti vocem tuam, & elevaſti in excelſum oculos tuos? contra ſanctum Iſrael.

23. Per manum ſervorum tuorum exprobraſti Domino, & dixiſti: In multitudine curruum meorum aſcendi excelſa montium in ſummitate Libani, & ſuccidi ſublimes cedros ejus, & electas abietes illius. Et ingreſſus ſum uſque ad terminos ejus, & ſaltum Carmeli ejus ego ſuccidi.

24. Et bibi aquas alienas, & ſiccavi veſtigiis pedum meorum omnes aquas clauſas.

25. Numquid non audiſti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plaſmavi illud, & nunc adduxi: eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munitæ.

26. Et qui ſedent in eis, humiles manu, contremuerunt & confuſi ſunt, facti ſunt velut fœnum agri, & virens herba tectorum, quæ areſacta eſt antequam veniret ad maturitatem.

27. Habitaculum tuum, & egreſſum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego præſcivi, & furorem tuum contra me.

28. Inſaniſti in me, & ſuperbia tua aſcendit in aures meas: ponam itaque circulum in naribus tuis, & camum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam veniſti.

29. Tibi autem Ezechia hoc erit ſignum: ‖ Comede hoc anno quæ repereris: in ſecundo autem anno, quæ ſponte naſcuntur: porrò in tertio anno ſeminate & metite: plantate vineas, & comedite fructum earum. ‖ *Iſai.* 37. 30.

30. Et quodcumque reliquum fuerit de domo Juda, mittet radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum.

31. De Jeruſalem quippe egredientur reliquiæ, & quod ſalvetur de monte Sion: zelus Domini exercituum faciet hoc.

32. Quam ob rem hæc dicit Dominus de rege Aſſyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam ſagittam, nec occupabit eam clypeus, nec circumdabit eam munitio.

33. Per viam, qua venit, revertetur: & civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus.

34. Protegamque urbem hanc, & ſalvabo eam propter me, & propter David ſervum meum.

35. ‖ Factum eſt igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percuſſit in caſtris Aſſyriorum centum octogintaquinque millia. Cùmque diluculo ſurrexiſſet, vidit omnia corpora mortuorum: & recedens abiit, ‖ *Tob.* 1. 21. *Eccli.* 48. 24. *Iſai.* 37. 36. 1. *Mac.* 7. 41. 2. *Mac.* 8. 19.

36. & reverſus eſt Sennacherib rex Aſſyriorum, & manſit in Ninive.

37. ‖ Cùmque adoraret in templo Neſroch deum ſuum, Adramelech & Saraſar filii ejus percuſſerunt eum gladio, fugeruntque in terra Armeniorum, & regnavit Aſarhaddon filius ejus pro eo. ‖ *Tob.* 1. 24.

CAPUT XX.

Iſaias ægrotantem Ezechiam moriturum denuntiat; at ille ſua oratione ſanitatem cum prorogatione vitæ ad quindecim annos à Deo impetrat, dato ſanitatis ſigno per ſolis regreſſum: Aſſyriis autem munere deferentibus theſauros oſtendit, & ob id per Iſaiam repreherſo, captivitas Babylonica denuntiatur, cui impius ſuccedit filius Manaſſes.

1. IN diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad mortem: & venit ad eum Iſaias filius Amos, propheta, dixitque ei: Hæc dicit Domines Deus: Præcipe domui tuæ: morieris enim tu, & non vives. — 2. *Paral.* 32. 24. Anno M. 3291. Ant. Chr. 713. Regni Ezechiæ 14 deſinente, ante mortem Sennacherib, ut patet ex verſ. 6. *V. Iſa.* 38. 1.

2. Qui convertit faciem ſuam ad parietem, & oravit Dominum, dicens.

3. Obſecro Domine, memento quæſo quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum eſt coram te, fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno.

4. Et antequam egrederetur Iſaias mediam partem atrii, factus eſt ſermo Domini ad eum, dicens:

5. Revertere, & dic Ezechiæ duci populi mei: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Audivi orationem tuam, & vidi lacrymas tuas: & ecce ſanavi te, die tertio aſcendes templum Domini.

6. Et addam diebus tuis quindecim annos: ſed & de manu regis Aſſyriorum liberabo te, & civitatem hanc, & protegam urbem iſtam propter me, & propter David ſervum meum.

7. Dixitque Iſaias: Afferte maſſam ficorum. Quam cùm attuliſſent, & poſuiſſent ſuper ulcus ejus, curatus eſt.

8. Dixerat autem Ezechias ad Iſaiam: Quod erit ſignum, quia Dominus me ſanabit, & quia aſcenſurus ſum die tertia templum Domini?

9. Cui ait Iſaias: Hoc erit ſignum à Domino, quod facturus ſit Dominus ſermonem, quem locutus eſt: Vis ut aſcendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?

10. Et ait Ezechias: Facile eſt, umbram creſcere decem lineis: nec hoc volo ut fiat, ſed ut revertatur retrorſum decem gradibus.

11. Invocavit itaque Iſaias propheta Dominum, & reduxit umbram per lineas, quibus jam deſcenderat in horologio Achaz, retrorſum decem gradibus.

* Iſa. 39. 1. dicitur *Merodac. Baladan*; Ptolem. *Mardocā-padus*. Baladan autem ejus pater aut avus, is nobis eſt, qui ab Agathia *Beleſus*, à Nicolao Damaſceno *Nanybrus* à Ptolem. *Nabonaſſarus* eſt dictus, qui cùm prius Aſſyrii fiduciarius fuiſſet, tandem facta conſpiratione cum Arbace Medorum præfecto Babiloniorum Monarcha effectus eſt Anno M. 1257.

12. In tempore illo miſit Berodach * Baladan, filius Baladan, rex Babyloniorum litteras & munera ad Ezechiam: audierat enim quòd ægrotaſſet Ezechias,

13. Lætatus eſt autem in adventu eorum Ezechias, & oſtendit eis domum aromatum, & aurum, & argentum, & pigmenta varia, unguenta quoque, & domum vaſorum ſuorum, & omnia quæ habere poterat in theſauris ſuis. Non fuit quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua.

14. Venit autem Iſaias propheta ad regem Ezechiam, dixitque ei: Quid dixerunt viri iſti? aut unde venerunt ad te? Cui ait Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me, de Babylone.

15. At ille reſpondit: Quid viderunt in domo tua? Ait Ezechias: Omnia quæcumque ſunt in domo mea, viderunt: nihil eſt quod non monſtraverim eis in theſauris meis.

16. Dixit itaque Iſaias Ezechiæ: Audi ſermonem Domini.

17. Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ ſunt in domo tua, & quæ condiderunt patres tui uſque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quidquam, ait Dominus.

18. Sed & de filiis tuis qui egredientur ex te, quos generabis, tollentur, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis.

19. Dixit Ezechias ad Iſaiam: Bonus ſermo Domini, quem locutus es: ſit pax & veritas in diebus meis.

|| 2. Par. 32. 30.

20. Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, & omnis fortitudo ejus, & quomodo fecerit piſcinam, || & aquæductum, & introduxerit aquas in civitatem, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda?

* Anno M. 1306. Ant. Chr. 698.

21. Dormivitque * Ezechias cum patribus ſuis, & regnavit Manaſſes filius ejus pro eo.

CAPUT XXI.

Propter abominandam Manaſſis impietatem, prædicit Dominus ſe Judam ac Jeruſalem deleturum: cui ſuccedit impius filius Amon & hoc à ſervis occiſo, regnat ſuper Judam pius filius Joſias.

2. Par. 33. 1. Eodem Anno M. 1306.

1. DUodecim annorum erat Manaſſes cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta quinque annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Haphſiba.

2. Fecitque malum in conſpectu Domini, juxta idola Gentium, quas delevit Dominus à facie filiorum Iſrael.

|| 2. Par. 33. 3.

3. || Converſuſque eſt, & ædificavit excelſa, quæ diſſipaverat Ezechias pater ejus: & erexit aras Baal, & fecit lucos ſicut fecerat Achab rex Iſrael, & adoravit omnem militiam cœli, & coluit eam.

|| 2. Reg. 7. 10.

4. Extruxitque aras in domo Domini, de qua dixit Dominus: || In Jeruſalem ponam nomen meum.

5. Et extruxit altaria univerſæ militiæ cœli in duobus atriis templi Domini.

6. Et traduxit filium ſuum per ignem: & ariolatus eſt, & obſervavit auguria, & fecit pythones, & aruſpices multiplicavit, ut faceret malum coram Domino, & irritaret eum.

|| 2. Reg. 7. 16. || 3. Reg. 8. 16. 9. 3.

7. Poſuit quoque idolum luci, quem fecerat, in templo Domini, || ſuper quod locutus eſt Dominus ad David, & || ad Salomonem filium ejus: In templo hoc, & in Jeruſalem, quam elegi de cunctis tribubus Iſrael, ponam nomen meum in ſempiternum.

8. Et ultrà non faciam commoveri pedem Iſrael de terra, quam dedi patribus eorum: ſi tamen cuſtodierint opera omnia, quæ præcepi eis, & univerſam legem, quam mandavit eis ſervus meus Moyſes.

9. Illi verò non audierunt: ſed ſeducti ſunt à Manaſſe, ut facerent malum, ſuper Gentes, quas contrivit Dominus à facie filiorum Iſrael.

10. Locutuſque eſt Dominus in manu ſervorum ſuorum Prophetarum, dicens:

|| Jer. 15. 4.

11. || Quia fecit Manaſſes rex Juda abominationes iſtas peſſimas, ſuper omnia quæ fecerunt Amorrhæi ante eum, & peccare fecit etiam Judam in immunditiis ſuis:

12. propterea hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Ecce ego inducam mala ſuper Jeruſalem & Judam: ut quicumque audierit, tinniant ambæ aures ejus.

13. Et extendam ſuper Jeruſalem funiculum Samariæ, & pondus domus Achab: & delebo Jeruſalem, ſicut deleri ſolent tabulæ: & delens vertam, & ducam crebriùs ſtylum ſuper faciem ejus.

|| Inf. 24. 4. Inter alios etiam Iſaias propheta, quem ſerra lignea diſſectum à Talmud uterque, Juſtinus martyr, Hieron. & alii memorant.

14. Dimittam verò reliquias hæreditatis meæ, & tradam eas in manus inimicorum ejus: eruntque in vaſtitatem, & in rapinam cunctis adverſariis ſuis:

15. Eò quòd fecerint malum coram me, & perſeveraverint irritantes me, ex die qua egreſſi ſunt patres eorum ex Ægypto, uſque ad hanc diem.

16. Inſuper & ſanguinem innoxium || fudit Manaſſes multum nimis, donec impleret Jeruſalem uſque ad os, abſque peccatis

ſuis,

ſuis, quibus peccare fecit Judam, ut faceret malum coram Domino.

17. Reliqua autem ſermonum Manaſſe, & univerſa quæ fecit, & peccatum ejus, quod peccavit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda?

18. Dormivitque Manaſſes cū patribus ſuis*, & ſepultus eſt in horto domus ſuæ, in horto Oza: & regnavit Amon filius ejus pro eo.

* Anno M. 3361. Ān. Chr. 643.

19. Viginti duorum annorum erat Amon cùm regnare cœpiſſet: duobus quoque annis regnavit in Jeruſalem. Nomen matris ejus Meſſalemeth filia Harus de Jeteba.

20. Fecitque malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater ejus.

21. Et ambulavit in omni via, per quam ambulaverat pater ejus: ſervivitque immunditiis, quibus ſervierat pater ejus, & adoravit eas,

22. & dereliquit Dominum Deum patrum ſuorum, & non ambulavit in via Domini.

23. Tetenderuntque ei inſidias ſervi ſui, & interfecerunt regem in domo ſua.

24. Percuſſit autem populus terræ omnes, qui conjuraverant contra regem Amon: & conſtituerunt ſibi regem Joſiam filium ejus pro eo.

25. Reliqua autem ſermonum Amon quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro ſermonum dierum regum Juda?

26. Sepelieruntque eum in ſepulchro ſuo, in horto Oza: & regnavit Joſias filius ejus pro eo.

CAPUT XXII.

Joſias templum ac Dei cultum inſtaurat; Dominum ſuper reperto Deuteronomii libro conſulens, reſponſum accipit, inducenda ſuper Judam ſcripta in eo mala propter neglectum à patribus Dei cultum, ipſum tamen priùs in pace moriturum.

2. Par. 34. 1. * Ann. M. 3363. Ant. Chr. 641.

1. OCto annorum erat Joſias cùm regnare cœpiſſet*, triginta & uno anno regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Idida, filia Hadaja de Beſecath.

2. Fecitque quod placitum erat coram Domino, & ambulavit per omnes vias David patris ſui: non declinavit ad dexteram, ſive ad ſiniſtram.

* Anno M. 3380. Ant. Chr. 624.

3. Anno autem octavo decimo* regis Joſiæ, miſit rex Saphan filium Aslia, filii Meſſulam, ſcribam templi Domini, dicens ei:

4. Vade ad Helciam ſacerdotem magnum, ut confletur pecunia, quæ illata eſt in templum Domini, quam collegerunt janitores templi à populo,

5. deturque fabris per præpoſitos domus Domini: qui & diſtribuant eam his qui operantur in templo Domini, ad inſtauranda ſartatecta templi:

6. Tignariis videlicet & cæmentariis, & iis, qui interrupta componunt: & ut emantur ligna, & lapides de lapicidinis ad inſtaurandum templum Domini.

7. Verumtamen non ſupputetur eis argentum quod accipiunt, ſed in poteſtate habeant, & in fide.

|| V. 2. Par. 34. 14.

8. Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan ſcribam: Librum || Legis reperi in domo Domini: deditque Helcias volumen Saphan, qui & legit illud.

9. Venit quoque Saphan ſcriba ad regem, & renuntiavit ei quod præceperat, & ait: Conflaverunt ſervi tui pecuniam, quæ reperta eſt in domo Domini: & dederunt ut diſtribueretur fabris à præfectis operum templi Domini.

10. Narravit quoque Saphan ſcriba regi, dicens: Librum dedit mihi Helcias ſacerdos. Quem cùm legiſſet Saphan coram rege,

11. & audiſſet rex verba Libri Legis Domini, ſcidit veſtimenta ſua,

12. Et præcepit Helciæ ſacerdoti, & Ahicam filio Saphan, & Achobor filio Micha, & Saphan ſcribæ, & Aſajæ ſervo regis, dicens:

13. Ite & conſulite Dominum ſuper me, & ſuper populo, & ſuper omni Juda, de verbis voluminis iſtius, quod inventum eſt: magna enim ira Domini ſuccenſa eſt contra nos: quia non audierunt patres noſtri verba Libri hujus, ut facerent omne quod ſcriptum eſt nobis.

14. Ierunt itaque Helcias ſacerdos, & Ahicam, & Achobor, & Saphan, & Aſaja, ad Oldam prophetidem uxorem Sellum filii Thecuæ, filii Araas cuſtodis veſtium, quæ habitabat in Jeruſalem in Secunda: locutique ſunt ad eam.

15. Et illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dicite viro, qui miſit vos ad me:

16. Hæc dicit Dominus: Ecce, ego adducam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores ejus, omnia verba Legis, quæ legit rex Juda:

17. quia dereliquerunt me, & ſacrificaverunt diis alienis, irritantes me in cunctis operibus manuum ſuarum: & ſuccendetur indignatio mea in loco hoc, & non extinguetur.

18. Regi autem Juda, qui miſit vos ut conſuleretis Dominum, ſic dicetis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Pro eo quòd audiſti verba voluminis,

19. & perterritum eſt cor tuum, & humiliatus es coram Domino, auditis ſermonibus contra locum iſtum, & habitatores ejus, quòd videlicet fierent in ſtuporem & in maledictum: & ſcidiſti veſtimenta tua, & fleviſti coram me, & ego audivi, ait Dominus:

20. Idcircò colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulchrum tuum in pace, ut non videant oculi tui omnia mala, quæ inductutus ſum ſuper locum iſtum.

CAPUT XXIII.

Joſias Deuteronomium coram populo legit, percuſſoque cum Domino fœdere; ac deſtructis abominationibus, præcepit Paſcha celebrari: quo in Mageddo occiſo, ſuccedit impius filius Joachaz; quem Pharao captum ducit in Ægyptum, ſubſtituto Eliacim, quem Joakim nominat, & ei gravem mulctam imponit.

1. ET renuntiaverunt regi quod dixerat. Qui miſit: & congregati ſunt ad eum omnes ſenes Juda & Jeruſalem. 2. Par. 34. 29. Anno M. 3380. Ant. Chr. 624.

2. Aſcenditque rex templum Domini, & omnes viri Juda, univerſique qui habitabant in Je-

ruſalem cum eo ſacerdotes & prophetæ, & omnis populus à parvo uſque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri fœderis, qui inventus eſt in domo Domini.

3. Stetitque rex ſuper gradum: & fœdus percuſſit coram Domino *, ut ambularent poſt Dominum, & cuſtodirent præcepta ejus, & teſtimonia, & cæremonias in omni corde, & in tota anima, & ſuſcitarent verba fœderis hujus, quæ ſcripta erant in libro illo: acquievitque populus pacto.

*Atque ab hac tam ſolemni fœderis renovatione, tum *triceſimi anni* in ipſo initio prophetiæ Ezechielis in *quadraginta annorum peccati Judæ* in ejuſdem Cap. 6. epocha deducitur.

4. Et præcepit rex Helciæ pontifici, & ſacerdotibus ſecundi ordinis, & janitoribus, || ut projicerent de templo Domini omnia vaſa, quæ facta fuerant Baal, & in luco, & univerſæ militiæ cœli: & combuſſit ea foris Jeruſalem in Convalle Cedron, & tulit pulverem eorum in Bethel.

|| *Eccli.* 49. 5.

5. Et delevit aruſpices, quos poſuerant reges Juda ad ſacrificandum in excelſis per civitates Juda, & in circuitu Jeruſalem: & eos, qui adolebant incenſum Baal, & Soli, & Lunæ, & duodecim ſignis, & omni militiæ cœli.

6. Et efferri fecit lucum de domo Domini foras Jeruſalem in Convalle Cedron, & combuſſit eum ibi, & redegit in pulverem, & projecit ſuper ſepulchra vulgi.

7. Deſtruxit quoque ædiculas effeminatorum, quæ erant in domo Domini, pro quibus mulieres texebant quaſi domunculas luci.

8. Congregavitque omnes ſacerdotes de civitatibus Juda: & contaminavit excelſa, ubi ſacrificabant ſacerdotes de Gabaa uſque Berſabee: & deſtruxit aras portarum in introitu oſtii Joſue principis civitatis, quod erat ad ſiniſtram portæ civitatis.

9. Verumtamen non aſcendebant ſacerdotes excelſorum ad altare Domini in Jeruſalem: ſed tantùm comedebant azyma in medio fratrum ſuorum.

10. Contaminavit quoque Topheth, quod eſt in Convalle filii Ennom: ut nemo conſecraret filium ſuum aut filiam per ignem, Moloch.

11. Abſtulit quoque equos, quos dederant reges Juda, Soli, in introitu templi Domini juxta exedram Nathanmelech eunuchi, qui erat in Pharurim: currus autem Solis combuſſit igni.

12. Altaria quoque, quæ erant ſuper tecta cœnaculi Achaz, quæ fecerant reges Juda, & altaria quæ fecerat Manaſſes in duobus atriis templi Domini, deſtruxit rex: & cucurrit inde, & diſperſit cinerem eorum in Torrentem Cedron.

13. Excelſa quoque, quæ erant in Jeruſalem ad dexteram partem Montis offenſionis, || quæ ædificaverat Salomon rex Iſrael Aſtaroth idolo Sidoniorum, & Chamos offenſioni Moab, & Melchom abominationi filiorum Ammon, polluit rex.

|| 3. *Reg.* 11. 7.

14. Et contrivit ſtatuas, & ſuccidit lucos: replevitque loca eorum oſſibus mortuorum.

15. || Inſuper & altare, quod erat in Bethel, & excelſum, quod fecerat Jeroboam filius Nabat, qui peccare fecit Iſrael: & altare illud, & excelſum deſtruxit, atque combuſſit, & comminuit in pulverem, ſuccenditque etiam lucum.

|| 3. *Reg.* 13. 2.

16. Et converſus Joſias, vidit ibi ſepulchra, quæ erant in monte: miſitque & tulit oſſa de ſepulchris, & combuſſit ea ſuper altare, & polluit illud juxta verbum Domini, quod locutus eſt vir Dei *, qui prædixerat verba hæc.

* Ante ann. 350. *Vide* 3. *Reg.* 13. 2.

17. || Et ait: Quis eſt titulus ille, quem video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrũ eſt hominis Dei, qui venit de Juda, & prædixit verba hæc, quæ feciſti ſuper altare Bethel.

|| 3. *Reg.* 13. 1.

18. Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat oſſa ejus. Et intacta manſerunt oſſa illius, cum oſſibus prophetæ, qui venerat de Samaria.

19. Inſuper & omnia fana excelſorum, quæ erant in civitatibus Samariæ, quæ fecerant reges Iſrael ad irritandum Dominum, abſtulit Joſias: & fecit eis ſecundùm omnia opera, quæ fecerat in Bethel.

20. Et occidit univerſos ſacerdotes excelſorũ, qui erant ibi ſuper altaria: & combuſſit oſſa humana ſuper ea: reverſuſque eſt Jeruſalem.

21. || Et præcepit omni populo, dicens: Facite Phaſe Domino Deo veſtro, ſecundùm quod ſcriptum eſt in libro fœderis hujus.

|| 2. *Par.* 35. 1. Eodem ann. 18. regni ſui ad finem tendente mundi 3381.

22. Nec enim factum eſt Phaſe tale à diebus judicum, qui judicaverunt Iſrael, & omnium dierum regum Iſrael, & regum Juda,

23. ſicut in octavo decimo anno regis Joſiæ factum eſt Phaſe iſtud Domino in Jeruſalem.

24. Sed & pythones, & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias, & abominationes, quæ fuerant in terra Juda & Jeruſalem, abſtulit Joſias: ut ſtatueret verba legis, quæ ſcripta ſunt in Libro, quem invenit Helcias ſacerdos in templo Domini.

25. Similis illi non fuit ante eum rex, qui reverteretur ad Dominum in omni corde ſuo, & in tota anima ſua, & in univerſa virtute ſua juxta omnem legem Moyſi: neque poſt eum ſurrexit ſimilis illi.

26. Verumtamen non eſt averſus Dominus ab ira furoris ſui magni, quo iratus eſt furor ejus contra Judam: propter irritationes, quibus provocaverat eum Manaſſes.

27. || Dixit itaque Dñs: Etiam Judam auferam à facie mea, ſicut abſtuli Iſrael: & projiciam civitatem hanc, quam elegi, Jeruſalem, & domum, de qua dixi: Erit nomen meum ibi.

|| *Infra* 24. 3.

28. Reliqua autem ſermonum Joſiæ, & univerſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in Libro verborum dierum regum Juda?

29. || In diebus ejus * aſcendit Pharao Nechao rex Ægypti, contra regem Aſſyriorum † ad flumen Euphraten: & abiit Joſias rex in occurſum ejus, & occiſus eſt in Mageddo, cùm vidiſſet eum.

|| 2. *Paral.* 35. 20. * Anno M. 3394. Ant. Chr. 610. † Sive *contra Medos & Babylonios qui imperium Aſſyriorum everterāt.* Joſeph. Antiq. l. 10. cap. 6. is autẽ eſt Herodoto Necos, filius Pſammitici.

30. Et portaverunt eum ſervi ſui mortuum de Mageddo: & pertulerunt in Jeruſalem, & ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo. Tulitque populus terræ Joachaz filium Joſiæ: & unxerunt eum, * & conſtituerunt eum regem pro patre ſuo.

31. || Viginti trium annorum erat Joachaz cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Amital, filia Jeremiæ, de Lobna.

* Unde apparet hunc non fuiſſe primogenitum Joſiæ, ad quem hæreditario jure regnum ſpectaret: ipſumque potius eſſe qui quarto loco, 1. Par. 3. 15. Sellum nominatur, & Jer. 22. 11. pro patre regnaſſe etiam dicitur cujus nomen quod *commutationem* ſignificat, melioris ominis cauſa mutatum ſit. Confirmat illud etiam ætas 23. ann. (hic ℣. 31. & 2. Par. 36. 2.) cum Eliacim (infra ℣. 36.) 25. annorum ætate, collata. Accedit Joſephi quoque auctoritas, 10. Antiquit. cap. 6. ſive 7. *Vid. anno 1. ad tertium cap. libri* 1. *Paralip.* || 2. *Par.* 36. 2.

32. Et ſecit malum coram Domino, juxta
omnia quæ fecerant patres ejus.
33. Vinxitque eum Pharao Nechao in Re-
bla, quæ eſt in terra Emath, ne regnaret in
Jeruſalem: & impoſuit mulctam terræ cen-
tum talentis argenti, & talento auri.
34. Regemque conſtituit Pharao Nechao E-
liacim filium Joſiæ pro Joſia patre ejus: vertit-
que nomen ejus Joakim: Porrò Joachaz tulit,
& duxit in Ægyptum, & mortuus eſt ibi.
35. Argentum autem, & aurum dedit Joa-
kim Pharaoni, cùm indixiſſet terræ per ſin-
gulos, ut conferretur juxta præceptum Pha-
raonis: & unumquemque juxta vires ſuas
exegit, tam argentum quàm aurum de po-
pulo terræ, ut daret Pharaoni Nechao.

|| 2. *Par.* 36. 5. * Ann. M. 3395. Ant. Chr. 609.

36. || Viginti quinque annorum erat Joa-
kim cùm regnare cœpiſſet *: & undecim
annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris
ejus Zebida filia Phadaja de Ruma.
37. Et fecit malum coram Domino juxta
omnia quæ ſecerant patres ejus.

CAPUT XXIV.

Joachin triennio ſervit regi Babylonis: deinde varios patitur latrunculos: quo mortuo, ſuccedit filius Joachin; quem cum theſauris templi ac domus regiæ, univerſoque robore habitatorum Jeruſalem ducit Nabuchodonoſor in Babylonem, ſuffecto in regem illius patruo Matthania, quem vocavit Sedeciam.

* i. anno Joakimi 4. qui cum 1. Nabuchodonoſoris concurrit ut eſt Jer. 25. 1. Atque adeò, ann. M. 3398. Ant. Chr. 606.
† i. *agmina*. Ex omnibus his gentibus conſtabat exercitus Nabuchodonoſoris
|| *Sup.* 23. 27.

1. IN diebus ejus * aſcendit Nabuchodono-
ſor rex Babylonis, & factus eſt ei Joa-
kim ſervus tribus annis: & rurſum rebella-
vit contra eum.
2. Immiſitque ei Dominus latrunculos †
Chaldæorum: & latrunculos Syriæ, & la-
trunculos Moab, & latrunculos filiorum Am-
mon, & immiſit eos in Judam, ut diſperde-
rent eum, || juxta verbum Domini, quod
locutus fuerat per ſervos ſuos prophetas.
3. Factum eſt autem hoc per verbum Domi-
ni contra Judam, ut auferret eum coram ſe,
propter peccata Manaſſe univerſa quæ fecit,
4. & propter ſanguinem innoxium, quem ef-
fudit, & implevit Jeruſalem cruore innocen-
tium: & ob hanc rem noluit Dñs propitiari.
5. Reliqua autem ſermonum Joakim, & uni-
verſa quæ fecit, nonne hæc ſcripta ſunt in
Libro ſermonum dierum regum Juda? Et
dormivit Joakim * cum patribus ſuis:

* i. mortuus eſt ſicut patres ſui: non autem eſt eis ſepultus, ſed projectus extra portas Jeruſalē, juxta prophet. à Jerem. 22. 19. & 36. 30.
† qui & Jeconias Jerem. 22.
* Ann. M. 3405. Ant. Chr. 599.
|| *Dan.* 1. 1.

6. Et regnavit Joachin † filius ejus pro eo.
7. Et ultrà non addidit rex Ægypti, ut egre-
deretur de terra ſua: tulerat enim rex Babylo-
nis à rivo Ægypti uſque ad fluvium Euphra-
tem, omnia quæ fuerant regis Ægypti.
8. Decem & octo annorum erat Joachin cùm
regnare cœpiſſet *, & tribus menſibus regna-
vit in Jeruſalem: nomen matris ejus Noe-
ſta filia Elnathan de Jeruſalem.
9. Et fecit malum coram Domino, juxta
omnia quæ fecerat pater ejus.
10. || In tempore illo aſcenderunt ſervi
Nabuchodonoſor regis Babylonis in Jeruſa-
lem, & circumdata eſt urbs munitionibus.
11. Venitque Nabuchodonoſor rex Baby-
lonis ad civitatem cum ſervis ſuis, ut op-
pugnarent eam.
12. Egreſſuſque eſt Joachin rex Juda ad re-
gem Babylonis, ipſe & mater ejus, & ſervi ejus,
& principes ejus, & eunuchi ejus: & ſuſce-
pit eum rex Babylonis anno octavo regni ſui.
13. Et protulit inde omnes theſauros do-
mus Domini, & theſauros domus regiæ: &
concidit univerſa vaſa aurea, quæ fecerat
Salomon rex Iſrael in templo Domini juxta
verbum Domini. || || *Iſai.* 39. 6.
14. Et tranſtulit omnem Jeruſalem, & uni-
verſos principes, & omnes fortes exercitus,
decem millia, in captivitatem; & omnem
artificem & cluſorem: nihilque relictum eſt
exceptis pauperibus populi terræ.
15. || Tranſtulit quoque Joachin in Baby- || 2. *Par.* 36. 10.
lonem, & matrem regis, & uxores regis, & *Eſther* 2. 6.
eunuchos ejus: & judices terræ duxit in capti- & 11. 4.
vitatem de Jeruſalem in Babylonem. *Ezech.* 17. 12.
16. Et omnes viros robuſtos, ſeptem mil- *Jerem* 24.
lia, & artifices, & cluſores mille, omnes 1. & 39. 1
viros fortes & bellatores: duxitque eos rex
Babylonis captivos in Babylonem.
17. || Et conſtituit Matthaniam * patruum || *Jer.* 37. 1.
ejus pro eo: impoſuitque nomen ei Sedeciam: & 51. 1.
18. Vigeſimum & primum annum ætatis
habebat Sedecias cùm regnare cœpiſſet, &
undecim annis regnavit in Jeruſalem: no-
men matris ejus erat Amital, filia Jeremiæ
de Lobna.
19. Et fecit malum coram Domino, juxta
omnia quæ fecerat Joakim.
20. Iraſcebatur enim Dominus contra Jeru-
ſalem & contra Judam, donec projiceret eos à
facie ſua: receſſitque Sedecias à rege Babylonis.

* Joſiæ filium poſt Sellū ſive Joacazum natum, patet id, quatuor Regum ætate collata ſup. c. 22. ℣. 1. & 36. atque c. 24. ℣. 8. & 18.

CAPUT XXV.

Obſeſſa à Nabuchodonoſor Jeruſalem, Sedecias cæcus ac vinctus, necatis coram ſe filiis, in Babylonem ducitur cum reliquo populo; quibuſdam tamen ad exercendam terram relictis: poſt exuſta unà cum templo omnia magnifica ædificia, præfecit Nabuchodonoſor Godoliam: quo ab Iſmaele interempto, fugit populus in Ægyptum: Joachin autem in captivitate ſublimatur à rege Babylonis.

1. FActum eſt autem anno nono * regni * Anno M. 3414.
ejus menſe decimo, decima die men- Ant. Chr. 590.
ſis, venit Nabuchodonoſor rex Babylonis, *Jerem.* 39.
ipſe & omnis exercitus ejus in Jeruſalem, 4. & 52. 4
& circumdederunt eam: & extruxerunt in
circuitu ejus munitiones.
2. Et clauſa eſt civitas atque vallata uſque
ad undecimum annum regis Sedeciæ,
3. nona die menſis: prævaluitque fames in
civitate, nec erat panis populo terræ.
4. Et interrupta eſt civitas: & omnes viri
bellatores nocte fugerunt per viam portæ,
quæ eſt inter duplicem murum ad hortum
regis (porrò Chaldæi obſidebant in circuitu
civitatem) fugit itaque Sedecias per viam,
quæ ducit ad campeſtria ſolitudinis.
5. Et perſecutus eſt exercitus Chaldæorum
regem, comprehenditque eum in planitie Je-
richo: & omnes bellatores, qui erant cum
eo, diſperſi ſunt, & reliquerunt eum.
6. Apprehenſum ergo regem duxerunt ad
regem Babylonis in Reblatha: qui locutus
eſt cum eo judicium.

7. Filios autem Sedeciæ occidit coram eo, & oculos ejus effodit, vinxitque eum catenis, & adduxit in Babylonem.

8. Menſe quinto, ſeptima die menſis, ipſe eſt annus nonus decimus regis Babylonis: venit Nabuzardan princeps exercitus, ſervus regis Babylonis, in Jeruſalem.

9. Et ſuccendit domum Domini *, & domum regis: & domos Jeruſalem, omnemque domum combuſſit igni.

* Ann. M. 3416 deſinente Nabuchodonoſoris an. 19 incunte: ante Chr. 588. poſtquàm à Salomone condita eſt a 424 menſibus 3. & diebus 8. Menſe 5. ipſa die Sabb. in cujus rei memoriâ jejunium inſtitutum eſt, Zach. 7. 5. & 8. 19.

10. Et muros Jeruſalem in circuitu deſtruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum.

11. Reliquam autem populi partem, quæ remanſerat in civitate, & perfugas, qui transfugerant ad regem Babylonis, & reliquum vulgus, tranſtulit Nabuzardan princeps militiæ.

12. Et de pauperibus terræ reliquit vinitores & agricolas.

13. || Columnas autem æreas, quæ erant in templo Domini, & baſes, & mare æreum, quod erat in domo Domini, confregerunt Chaldæi, & tranſtulerunt æs omne in Babylonem.

|| Jer. 27. 19.

14. Ollas quoque æreas, & trullas, & tridentes, & ſcyphos, & mortariola, & omnia vaſa ærea, in quibus miniſtrabant, tulerunt.

15. Necnon & thuribula, & phialas: quæ aurea, aurea; & quæ argentea, argentea: tulit princeps militiæ:

16. id eſt, columnas duas, mare unum, & baſes, quas fecerat Salomon in templo Domini: non erat pondus æris omnium vaſorum.

17. || Decem & octo cubitos altitudinis habebat columna una & capitellum æreum ſuper ſe altitudinis trium cubitorum: & retiaculum, & malogranata ſuper capitellum columnæ, omnia ærea: ſimilem & columna ſecunda habebat ornatum.

|| 3. Reg. 7. 15. 2 Par. 3. 15 Jer. 52. 21.

18. Tulit quoque princeps militiæ Sarajam ſacerdotem primum, & Sophoniam ſacerdotem ſecundum *, & tres janitores.

* Qui erat quaſi primi vicarius.

19. Et de civitate eunuchum unum, qui erat præfectus ſuper bellatores viros: & quinque viros de his, qui ſteterant coram rege, quos reperit in civitate: & Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ; & ſexaginta viros è vulgo, qui inventi fuerant in civitate.

20. Quos tollens Nabuzardan princeps militum, duxit ad regem Babylonis in Reblatha.

21. Percuſſitque eos rex Babylonis, & interfecit eos in Reblatha in terra Emath: & tranſlatus eſt Juda de terra ſua.

22. * Populo autem, qui relictus erat in terra Juda, quem dimiſerat Nabuchodonoſor rex Babylonis, præfecit Godoliam filium Ahicam filii Saphan.

* Anno M. 3416. ab initio regni David 468.

23. Quod cùm audiſſent omnes duces militum, ipſi & viri, qui erant cum eis, videlicet quòd conſtituiſſet rex Babylonis Godoliam: venerunt ad Godoliam in Maſpha, Iſmael filius Nathaniæ, & Johanan filius Caree, & Saraja filius Tanehumeth Netophathites, & Jezonias filius Maachathi, ipſi & ſocii eorum.

24. Juravitque Godolias ipſis & ſociis eorum, dicens: Nolite timere ſervire Chaldæis: manete in terra, & ſervite regi Babylonis, & benè erit vobis.

25. Factum eſt autem in menſe ſeptimo, * venit Iſmael filius Nathaniæ, filii Eliſama de ſemine regio, & decem viri cum eo: percuſſeruntque Godoliam, qui & mortuus eſt: ſed & Judæos & Chaldæos, qui erant cum eo in Maſpha.

* Anno M. 3417. Ant. Chr. 587.

26. Conſurgenſque omnis populus à parvo uſque ad magnum, & principes militum, venerunt in Ægyptum timentes Chaldæos.

27. Factum eſt verò in anno trigeſimo ſeptimo * tranſmigrationis Joachin regis Juda, menſe duodecimo, vigeſima ſeptima † die menſis: ſublevavit Evilmerodach rex Babylonis, anno, quo regnare cœperat, caput Joachin regis Juda de carcere.

* Anno M. 3442. Ant. Chr. 562.

† Conſilio jam inito, à die 25. ejuſdem menſis, de quo Jerem. 52. 31.

28. Et locutus eſt ei benignè: & poſuit thronum ejus ſuper thronum regum, qui erant cum eo in Babylone.

29. Et mutavit veſtes ejus, quas habuerat in carcere, & comedebat panem ſemper in conſpectu ejus cunctis diebus vitæ ſuæ.

30. Annonam quoque conſtituit ei ſine intermiſſione, quæ & dabatur ei à rege per ſingulos dies omnibus diebus vitæ ſuæ *.

* Nempe per duos circiter annos. Cum enim hos & paulò plus regnaſſet Evilmerodac, à Nergliſſoro ſororis ſuæ marito, peremptus eſt, ob iniquitates ſuas & libidines, ut docet Joſeph ex Beroſo, lib. 1. contra Appion.

LIBER

LIBER PRIMUS PARALIPOMENON, HEBRAICE DIBRE HAIAMIN.

L*Ibros* PARALIPOMENON, *hoc eſt* prætermiſſorum, *quòd ibi quædam libris regum omiſſa habeantur; Hebræi* DIBRE HAIAMIN, *id eſt*, verba dierum *vocant, quòd ex regum diurnis excerpti ſint. Unus eſt autem apud eos, ſed à noſtris diviſus, quem ab Eſdra ſcriptum conſtans fama ſemper obtinuit. Quidam* CHRONICORUM *libros inſcribere maluerunt.*

IN HORUM PRIORE, *propagatio gentis Iſraeliticæ ab Adamo ad reditum uſque à captivitate breviter recenſetur: Deinde repetita à Davide hiſtoria, ejus regnum accuratiùs deſcribitur, ad Salomonis uſque unctionem; hoc eſt ad annum mundi* 2990.

CAPUT PRIMUM.

Genealogia ab Adam uſque ad Abraham, & generationes filiorum Abrahæ unà cum filiis ac poſteris Eſau, & regibus ac ducibus terræ Edom, antequam eſſent reges ſuper filios Iſrael.

Gen. 2. 7. & 4. 25. & 5. 6. 9.

1. ADAM, Seth, Enos.
2. Cainan, Malaleel, Jared,
3. Henoch, Mathuſale, Lamech:
4. Noe, Sem, Cham, & Japheth.

5. Filii Japhet: Gomer, & Magog, & Madai, & Javan, Thubal, Moſoch, Thiras.

6. Porrò filii Gomer: Aſcenez, & Riphath, & Thogorma.

7. Filii autem Javan: Eliſa & Tharſis, Cethim & Dodanim.

8. Filii Cham: Chus, & Meſraim, & Phut, & Chanaan.

9. Filii autem Chus: Saba, & Hevila, Sabatha, & Regma, & Sabatacha, Porro filii Regma: Saba, & Dadan.

10 Chus autem genuit || Nemrod: iſte cœpit eſſe potens in terra. || Gen. 10. 8.

11. Meſraim verò genuit Ludim, & Anamim, & Laabim, & Nephthuim,

12. Phetruſim quoque, & Casluim: de quibus egreſſi ſunt Philiſthiim, & Caphtorim.

13. Chanaan verò genuit Sidonem primogenitum ſuum, Hethæum quoque,

14. & Jebuſæum, & Amorrhæum, & Gergeſæum,

15. Hevæumque & Aracæum, & Sinæum,

16. Aradium quoque, & Samaræum, & Hamathæum.

17. Filii || Sem: Ælam, & Aſſur, & Arphaxad, & Lud, & Aram, & Hus, & Hul, & Gether, & Moſoch. || Gen. 10. 22. & 11. 10.

18. Arphaxad autem genuit Sale, qui & ipſe genuit Heber.

19. Porrò Heber nati ſunt duo filii, nomen uni Phaleg, quia in diebus ejus diviſa eſt terra; & nomen fratris ejus Jectan.

20. Jectan autem genuit Elmodad, & Saleph, & Aſarmoth, & Jare,

21. Adoram quoque, & Uzal, & Decla,

22. Hebal etiam, & Abimael, & Saba, necnon

23. & Ophir, & Hevila, & Jobab. Omnes iſti filii Jectan:

24. Sem, Arphaxad, Sale,

25. Heber, Phaleg, Ragau,

26. Serug, Nachor, Thare,

27. Abram, || iſte eſt Abraham. || Gen. 17. 5.

28. Filii autem Abraham, Iſaac & Iſmahel. || Gen. 21. 26.

29. Et hæ generationes eorum. Primogenitus || Iſmahelis, Nabaioth, & Cedar, & Adbeel, & Mabſam, || Gen. 25. 13.

30. & Maſma, & Duma, Maſſa, Hadad, & Thema,

31. Jethur, Naphis, Cedma hi ſunt filii Iſmahelis.

32. Filii autem Ceturæ concubinæ Abraham, quos genuit: Zamram, Jecſan, Madan, Madian, Jesboc, & Sue. Porrò filii Jecſao: Saba, & Dadan. Filii autem Dadan: Aſſurim, & Latuſſim, & Laomim.

||Gen.25.4 33. Filii || autem Madian: Epha, & Epher, & Henoch, & Abida, & Eldaa: omnes hi, filii Ceturæ.

||Gen. 25.19. 34. Genuit || autem Abraham Iſaac: cujus ſuerunt filii Eſau, & Iſrael.

|| Gen. 36.11. 35. Filii || Eſau: Eliphaz, Rahuel, Jehus, Ihelom, & Core.

36. Filii Eliphaz: Theman, Omar, Sephi, Gathan, Cenez, Thamna, Amalec.

37. Filii Rahuel: Nahath, Zara, Samma, Meza.

38. Filii Seir: Lotan, Sobal, Sebeon, Ana, Diſon, Eſer Diſan.

39. Filii Lotan: Hori, Homan. Soror autem Lothan fuit Thamna.

40. Filii Sobal: Alian, & Manahat, & Ebal, Sephi, & Onam. Filii Sebeon: Aia & Ana, Filii Ana: Diſon.

41. Filii Diſon: Hamram, & Eſeban, & Jethran, & Charan.

42. Filii Eſer: Balaan, & Zavan, & Jacan. Filii Diſan: Hus & Aran.

43. Iſti ſunt reges, qui imperaverunt in Terra Edom antequam eſſet rex ſuper filios Iſrael: Bale filius Beor: & nomen civitatis ejus Denaba.

44. Mortuus eſt autem Bela, & regnavit pro eo Jobab filius Zare de Boſra.

45. Cumque & Jobab fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Huſam de Terra Themanorum.

46. Obiit quoque & Huſam, & regnavit pro eo Adad filius Badad, qui percuſſit Madian in terra Moab: & nomen civitatis ejus Avith.

47. Cùmque & Adad fuiſſet mortuus, regnavit pro eo Semla de Maſreca.

48. Sed & Semla mortuus eſt, & regnavit pro eo Saul de Rohoboth, quæ juxta amnem ſita eſt.

49. Mortuo quoque Saul, regnavit pro eo Balanan filius Achobor.

50. Sed & hic mortuus eſt, & regnavit pro eo Adad: cujus urbis nomen fuit Phau, & appellata eſt uxor ejus Meetabel filia Matred filiæ Mezaab.

51. Adad autem mortuo, duces pro regibus in Edom eſſe cœperunt: dux Thamna, dux Alva, dux Jetheth,

52. dux Oolibama, dux Ela, dux Phinon,

53. dux Cenez, dux Theman, dux Mabſar,

54. dux Magdiel, dux Hiram: hi duces Edom.

CAPUT II.

Genealogia Judæ Patriarchæ uſque ad Iſai patrem David, fratrumque ac ſororum ejus.

Gen.29.32. & 30.5. & 35. 22. 1. FIlii autem Iſrael: Ruben, Simon, Levi, Juda, Iſſachar, & Zabulon,

2. Dan, Joſeph, Beniamin, Nephthali, Gad & Aſer.

||Gen.38.3. & 46. 12. 3. Filii || Juda: Her, Onan, & Sela: hi tres nati ſunt ei de filia Sue Chananitide. Fuit autem Her primogenitus Juda, malus coram Domino, & occidit eum.

4. || Thamar autem nurus ejus peperit ei Phares & Zara. Omnes ergo filii Juda quinque. ||Infr.4.1. Matt. 1.3.

5. Filii autem Phares: Heſron & Hamul.

6. Filii quoque Zare: Zamri, & Ethan, & Eman, Chalchal quoque, & Dara, ſimul quinque.

7. Filii || Chermi; Achar, qui turbavit Iſſrael, & peccavit in furto anathematis. ||Jos.7.1.

8. Filii Ethan: Azarias.

9. Filii || autem Heſron qui nati ſunt ei: Jerameel, & Ram, & Calubi. || Ruth 4.19.

10. Porrò Ram genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Nahaſſon, principē filiorū Juda.

11. Nahaſſon quoque genuit Salma, de quo ortus eſt Booz.

12. Booz verò genuit Obed, qui & ipſe genuit Iſai.

13. || Iſai autem genuit primogenitum Eliab, ſecundum Abinadab, tertium Simma, ||1.Reg.16.6.8.& 17.12.

14. quartum Nathanael, quintum Raddai,

15. ſextum Aſom, ſeptimum David.

16. Quorum ſorores ſuerunt Sarvia, & Abigail. Filii Sarviæ: Abiſai, Joab, & Aſael, tres.

17. Abigail autem genuit Amaſa, cujus pater ſuit Jether Iſmahelites.

18. Caleb verò filius Heſron accepit uxorem nomine Azuba, de qua genuit Jerioth: ſueruntque filii ejus Jaſer, & Sobab, & Ardon.

19. Cùmque mortua ſuiſſet Azuba, accepit uxorem Caleb, Ephrata: quæ peperit ei Hur.

20. Porrò Hur genuit Uri, & Uri genuit Beſeleel.

21. Poſt hæc ingreſſus eſt Heſron ad filiam Machir patris Galaad, & accepit eam cùm eſſet annorum ſexaginta: quæ peperit ei Segub.

22. Sed & Segub genuit Jaïr, & poſſedit vigintitres civitates in Terra Galaad.

23. Cepitque Geſſur, & Aram oppida Jair, & Canath, & viculos ejus ſexaginta civitatum: omnes iſti, filii Machir patris Galaad:

24. Cùm autem mortuus eſſet Heſron, ingreſſus eſt Caleb ad Ephrata. Habuit quoque Heſron uxorem Abia, quæ peperit ei Ashur patrem Thecuæ.

25. Nati ſunt autem filii Jerameel primogeniti, Heſron, Ram primogenitus ejus, & Buna, & Aram, & Aſom, & Achia.

26. Duxit quoque uxorem alteram Jerameel, nomine Atara, quæ fuit mater Onam.

27. Sed & filii Ram primogeniti Jerameel, fuerunt Moos, Jamin, & Achar.

28. Onam autem habuit filios Semei, & Jada. Filii autem Semei: Nadab, & Abiſur.

29. Nomen verò uxoris Abiſur, Abihail, quæ peperit ei Ahobbam, & Molid.

30. Filii autem Nadab fuerunt Saled, & Apphaim. Mortus eſt autem Saled abſque liberis.

31. Filius verò Apphaim, Jeſi: qui Jeſi genuit Seſan. Porrò Seſan genuit Oholai.

32. Filii autem Jada fratris Semei: Jether, & Jonathan. Sed & Jether mortuus eſt abſque liberis.

33. Porrò Jonathan genuit Phaleth, & Ziza. Iſti fuerunt filii Jerameel.

34. Seſan autem non habuit filios, ſed filias; & ſervum Ægyptium nomine Jeraa.

35. Deditque ei filiam ſuam uxorem: quæ peperit ei Ethei.

36. Ethei autem genuit Nathan, & Nathan genuit Zabad.

Digitized by Google

37. Zabad quoque genuit Ophlal, & Ophlal genuit Obed.
38. Obed genuit Jehu, Jehu genuit Azariam.
39. Azarias genuit Helles, & Helles genuit Elaſa,
40. Elaſa genuit Siſamoi, Siſamoi genuit Sellum,
41. Sellum genuit Icamiam, Icamia autem genuit Eliſama.
42. Filii autem Caleb fratris Jerameel: Meſa primogenitus ejus, ipſe eſt pater Ziph: & filii Mareſa patris Hebron.
43. Porrò filii Hebron, Core, & Taphua, & Recem, & Samma.
44. Samma autem genuit Raham, patrem Jercaam, & Recem genuit Sammai.
45. Filius Sammai, Maon: & Maon pater Bethſur.
46. Epha autem concubina Caleb peperit Haran, & Moſa, & Gezez. Porrò Haran genuit Gezez.
47. Filii autem Jahaddai, Regom, & Joathan, & Geſan, & Phalet, & Epha, & Saaph.
48. Concubina Caleb Maacha, peperit Saber, & Tharana.
49. Genuit autem Saaph pater Madmena, Sue patrem Machbena, & patrem Gabaa. Filia verò Caleb, fuit Achſa.
50. Hi erant filii Caleb, filii Hur, primogeniti Ephrata, Sobal pater Cariathiarim.
51. Salma pater Bethlehem, Hariph pater Bethgader.
52. Fuerunt autem filii Sobal patris Cariathiarim, qui videbat dimidium requietionum.
53. Et de cognatione Cariathiarim, Jethrei, & Aphuthei, & Semathei, & Maſerei. Ex his egreſſi ſunt Saraitæ, & Eſthaolitæ.
54. Filii Salma, Bethlehem, & Netophathi, Coronæ domus Joab, & dimidium requietionis Sarai.
55. Cognationes quoque ſcribarum habitantium in Jabes, canentes atque reſonantes, & in tabernaculis commorantes. Hi ſunt Cinæi, qui venerunt de calore patris domus Rechab.

CAPUT III.

Generationes David & regum Juda ex progenie David, cum filiis ac filiabus eorum.

2.Reg.3.2. 1. David verò hos habuit filios, qui ei nati ſunt in Hebron; primogenitum Amnon ex Achinoam Jezrahelitide, ſecundum Daniel de Abigail Carmelitide,
2. tertium Abſalom filium Maacha filiæ Tholmai regis Geſſur, quartum Adoniam filium Aggith,
3. quintum Saphatiam ex Abital, ſextum Jethraham de Egla uxore ſua.
4. Sex ergo nati ſunt ei in Hebron, ubi regnavit ſeptem annis, & ſex menſibus. Triginta autem & tribus annis regnavit in Jeruſalem.
|| 2.Reg.5.14. 5. || Porrò in Jeruſalem nati ſunt ei filii, Simmaa, & Sobab, & Nathan, & Salomon, quatuor de Bethſabee filia Ammiel,
6. Jebaar quoque & Eliſama,
7. & Eliphaleth, & Noge, & Nepheg, & Japhia,
8. necnon Eliſama, & Eliada, & Eliphelet, novem:
9. omnes hi, filii David abſque filiis concubinarum: habueruntque ſororem Thamar.
10. Filius autem Salomonis, Roboam: cujus Abia filius genuit Aſa. De hoc quoque natus eſt Joſaphat,
11. pater Joram: qui Joram genuit Ochoziam, ex quo ortus eſt Joas:
12. & hujus Amaſias filius genuit Azariam. Porrò Azariæ filius Joathan
13. procreavit Achaz patrem Ezechiæ, de quo natus eſt Manaſſes.
14. Sed & Manaſſe genuit Amon patrẽ Joſiæ.
15. Filii autem Joſiæ fuerunt, primogenitus Johanan, ſecundus Joakim, tertius Sedecias, quartus Sellum.
16. * De Joakim natus eſt Jechonias, & Sedecias.

*Hebr. Filii Jehoiakim; Jechonia filius ejus. Sedecias filius ejus. Matt. 1. 11

MONITUM.

Quoniam genealogia filiorum Joſiæ, ni ſemel benè concipiatur, non uno in loco difficultatem movet; ſubjectum ſchema proponere viſum eſt, in quo nativitatis ſeriem exhibebit loci diſpoſitio: ordinem verò quo ad regnum illi pervenerunt, indicabit appoſitus numerus.

JOSIAS.

Rex optimus à Necaone rege Ægypti occiſus. 4. Reg. 23. 29

II.		I.	IV.
JOHANAM nullibi, niſi hic verſ. 15. nominatus: unde putatur ante patrem mortuus, vel in eo prælio cum eo occiſus.	ELIACIM qui etiam JOAKIM Hebr. *Jehoiakim* per coph ק Gr. *Ἰωακὶμ* per κ 4. Reg. 23. 34. Dictus *Jeremias Matth.* 1. 11.	SELLUM qui etiam JOAKAS pro patre regnavit. 4. Reg. 23. 30. *Jerem.* 22. 11. in Ægyptum à Necaone abductus, ibi moritur. *Ibid.*	SEDECIAS qui & *Mathanias*, Junior Joſiæ filius 4. Reg. 23. 31. 36. *cum* 24. 18. qui Joachino fratris filio in regnum à Nabuchodonoſore ſuffectus eſt, 4. Reg. 24. 17.

III.
JOACHIN, qui etiam JECONIAS & *Conias*, *Jerem.* 22. Hebr. *Jehoiachim*, per caph כ Gr. *Ἰωαχὶμ* per χ, quem Nabuchodonoſor in Babylonem tranſtulit. 4. Reg. 24. 6. 17.

17. Filii Jechoniæ fuerunt, Aſir, Salathiel,
18. Melchiram, Phadaia, Senneſer, & Jecemia, Sama, & Nadabia.
19. De Phadaia orti ſunt Zorobabel † & Semei. Zorobabel genuit Moſollam, Hananiam, & Salomith ſororem eorum:
20. Haſaban quoque, & Ohol, & Barachian, & Haſadian, Joſabheſed, quinque.
21. Filius autem Hananiæ, Phaltias pater Jeſeiæ, cujus filius Raphaia: hujus quoque filius, Arnan, de quo natus eſt Obdia, cujus filius fuit Sechenias.
22. Filius Secheniæ, Semeia: cujus filii Hattus, & Jegaal, & Baria & Naaria, & Saphat, ſex numero.
23. Filius Naariæ, Elioenai, & Ezechias, & Ezricam, tres.
24. Filii Elioenai, Oduja, & Eliaſub, & Pheleia, & Accub, & Johanan, & Dalaia, & Anani, ſeptem.

† Non videtur is eſſe Zorobabel, de quo in Genealogia Salvatoris. Is enim conſtanter Salathielis filius dicitur, nec filii ejus iſta quæ hic legimus habẽt nomina. Matt. 1. 12 Luc. 3.

CAPUT IV.

Rurſus poſteritas Judæ ac Simeonis, & habitationes eorum; ſtirps Cham deletur à filiis Simeonis, Amalecitæ quoque ab ipſis percutiuntur.

Gen. 38. 3. & 46. 12. Sup. 2. 4. Matth. 1. 3. 1. Filii Juda: Phares, Heſron, & Charmi, & Hur, & Sobal.

2. Raia

2. Raia verò filius Sobal genuit Jahath, de quo nati ſunt Ahumai, & Laad: hæ cognationes Sarathi.

3. Iſta quoque ſtirps Etam: Jezrahel, & Jeſema, & Jedebos. Nomen quoque ſororis eorum, Aſalelphuni.

4. Phanuel autem pater Gedor, & Ezer pater Hoſa; iſti ſunt filii Hur primogeniti Ephratha patris Bethlehem.

5. Aſſur verò patri Thecuæ erant duæ uxores, Halaa, & Naara.

6. Peperit autem ei Naara, Oozam, & Hepher, & Themani, & Ahaſthari: iſti ſunt filii Naara.

7. Porrò filii Halaa, Sereth, Iſaar, & Ethnan.

8. Cos autem genuit Anob, & Soboba, & cognationem Aharehel filii Arum.

9. Fuit autem Jabes inclytus præ fratribus ſuis, & mater ejus vocavit nomen illius Jabes, dicens: Quia peperi eum in dolore.

10. Invocavit verò Jabes Deum Iſrael, dicens: Si benedicens benedixeris mihi, & dilataveris terminos meos, & fuerit manus tua mecum, & feceris me à malitia non opprimi. Et præſtitit Deus quæ precatus eſt.

11. Caleb autem frater Sua genuit Mahir, qui fuit pater Eſthon.

12. Porrò Eſthon genuit Bethrapha, & Pheſſe, & Theinna patrem urbis Naas: hi ſunt viri Recha.

13. Filii autem Cenez, Othoniel, & Saraia. Porrò filii Othoniel, Hathath, & Maonathi.

14. Maonathi genuit Ophra, Saraia autem genuit Joab patrem Vallis artificum: ibi quippe artifices erant.

15. Filii verò Caleb filii Jephone, Hir, & Ela, & Naham. Filii quoque Ela: Cenez.

16. Filii quoque Jaleleel: Ziph, & Zipha, Thiria, & Aſrael.

17. Et filii Ezra, Jether, & Mered, & Epher, & Jalon, genuitque Mariam, & Sammai, & Jesba patrem Eſthamo.

18. Uxor quoque ejus Judaia, peperit Jared patrem Gedor, & Heber patrem Socho, & Icuthiel patrem Zanoe: hi autem filii Bethiæ filiæ Pharaonis, quam accepit Mered.

19. Et filii uxoris Odaiæ ſororis Naham patris Ceila, Garmi, & Eſthamo, qui fuit de Machathi.

20. Filii quoque Simon, Amnon, & Rinna filius Hanan, & Thilon. Et filii Jeſi, Zoheth, & Benzoheth.

|| Gen. 38. 5. 21. Filii || Sela, filii Juda: Her pater Lecha, & Laada pater Mareſa, & cognationes domus operantium byſſum in domo juramenti.

22. Et qui ſtare fecit Solem, virique Mendacii, & Securus, & Incendens, qui principes fuerunt in Moab, & qui reverſi ſunt in Lahem. Hæc autem verba vetera.

23. Hi ſunt figuli habitantes in Plantationibus, & in Sepibus, apud regem in operibus ejus, commoratique ſunt ibi.

|| Gen. 46. 10. 24. Filii || Simeon; Namuel & Jamin, Jarib, Zara, Saul.

25. Sellum filius ejus, Mapſam filius ejus, Maſma filius ejus.

26. Filii Maſma: Hamuel filius ejus, Zachur filius ejus, Semei filius ejus.

27. Filii Semei ſedecim, & filiæ ſex: fratres autem ejus non habuerunt filios multos, & universa cognatio non potuit adæquare ſummam filiorum Juda.

28. Habitaverunt autem in Berſabee, & Molada, & Haſarſuhal,

29. & in Bala, & in Aſom, & in Tholad,

30. & in Bathuel, & in Horma, & in Siceleg,

31. & in Bethmarchaboth, & in Haſarſuſim, & in Bethberai, & in Saarim: hæ civitates eorum uſque ad regem David.

32. Villę quoque eorum: Etam, Æn, Remmon, & Thochen, & Aſan, civitates quinque.

33. Et universi viculi eorum per circuitum civitatum iſtarum uſque ad Baal. Hæc eſt habitatio eorum, & ſedium diſtributio.

34. Moſobab quoque & Jemlech, & Joſa filius Amaſiæ,

35. & Joel, & Jehu filius Joſabiæ filii Saraiæ filii Aſiel,

36. & Elioenai, & Jacoba, & Iſuhaia, & Aſaia, & Adiel, & Iſmiel, & Banaia,

37. Ziza quoque filius Sephei filii Allon filii Idaia filii Semri filii Samaia.

38. Iſti ſunt nominati principes in cognationibus ſuis, & in domo affinitatum ſuarum multiplicati ſunt vehementer.

39. Et profecti ſunt ut ingrederentur in Gador uſque ad Orientem vallis, & ut quærerent paſcua gregibus ſuis.

40. Inveneruntque paſcuas uberes, & valdè bonas, & terram latiſſimam & quietam & fertilem, in qua antè habitaverant de ſtirpe Cham.

41. Hi ergo venerunt, quos ſuprà deſcripſimus nominatim, in diebus Ezechiæ regis Juda: & percuſſerunt tabernacula eorum, & habitatores qui inventi fuerant ibi, & deleverunt eos uſque in præſentem diem: habitaveruntque pro eis, quoniam uberrimas paſcuas ibidem repererunt.

42. De filiis quoque Simeon abierunt in montem Seir viri quingenti, habentes principes Phaltiam & Naariam & Raphaiam & Oziel filios Jeſi:

43. & percuſſerunt reliquias, quæ evadere potuerant, Amalecitarum, & habitaverunt ibi pro eis uſque ad diem hanc.

C A U T P V.

Catalogus filiorum Ruben, Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, & habitatio eorum qui percuſſerunt Agareos, ſed tandem ducti ſunt ab Aſſyriis ob idololatriam ipſorum.

1. Filii quoque Ruben primogeniti Iſrael (ipſe quippe fuit primogenitus ejus: ſed || cùm violaſſet thorum patris ſui, data ſunt primogenita ejus filiis Joſeph filii Iſrael, & non eſt ille reputatus in primogenitum. || Gen. 35. 22. & 49. 4.

2. Porrò Judas, qui erat fortiſſimus inter fratres ſuos, de ſtirpe ejus principes germinati ſunt: primogenita autem reputata ſunt Joſeph,)

3. filii || ergo Ruben primogeniti Iſrael: Enoch, & Phallu, Eſron, & Carmi. || Gen. 46. 9. Exod. 6. 14. Num. 26. 5.

4. Filii Joel: Samaia filius ejus, Gog filius ejus, Semei filius ejus,

5. Micha filius ejus, Reia filius ejus, Baal filius ejus.

6. Beera filius ejus, quem captivum duxit Thelgathphalnaſar || rex Aſſyriorum, & fuit princeps in tribu Ruben. || Vid. 4. Reg. 15. 29.

7. Fratres autem ejus, & univerſa cognatio ejus, quando numerabantur per familias ſuas, habuerunt principes Jehiel, & Zachariam.
8. Porrò Bala filius Azaz, filii Samma, filii Joel, ipſe habitavit in Aroer uſque ad Nebo & Beelmeon.
9. Contra orientalem quoque plagam habitavit uſque ad introitum eremi, & flumen Euphrathen. Multum quippe jumentorum numerum poſſidebant in Terra Galaad.
10. In diebus autem Saul præliati ſunt contra Agareos, & interfecerunt illos, habitaveruntque pro eis in tabernaculis eorum, in omni plaga, quæ reſpicit ad Orientem Galaad.
11. Filii verò Gad è regione eorum habitaverunt in Terra Baſan uſque Selcha:
12. Joel in capite, & Saphan ſecundus; Janai autem, & Saphat in Baſan.
13. Fratres verò eorum ſecundùm domos cognationum ſuarum, Michael, & Moſollam, & Sebe, & Jorai, & Jachan, & Zie, & Heber, ſeptem.
14. Hi filii Abihail, filii Huri, filii Jara, filii Galaad, filii Michael, filii Jeſeſi, filii Jeddo, filii Buz.
15. Fratres quoque filii Abdiel, filii Guni, princeps domus in familiis ſuis.
16. Et habitaverunt in Galaad, & in Baſan, & in viculis ejus, & in cunctis ſuburbanis Saron, uſque ad terminos.
17. Omnes hi numerati ſunt in diebus Joathan regis Juda, & in diebus Jeroboam regis Iſrael.
18. Filii Ruben, & Gad, & dimidiæ tribus Manaſſe, viri bellatores, ſcuta portantes & gladios, & tendentes arcum, eruditique ad prælia, quadraginta quatuor millia, & ſeptingenti ſexaginta, procedentes ad pugnam.
19. Dimicaverunt contra Agareos: Ituræi verò, & Naphis, & Nodab
20. præbuerunt eis auxilium. Traditique ſunt in manus eorum Agarei, & univerſi, qui fuerant cum eis; quia Deum invocaverunt cùm præliarentur: & exaudivit eos, eò quòd credidiſſent in eum.
21. Ceperuntque omnia quæ poſſederant, camelorum quinquaginta millia, & ovium ducenta quinquaginta millia, & aſinos duo millia, & animas hominum centum millia.
22. Vulnerati autem multi corruerunt, fuit enim bellum Domini. Habitaveruntque pro eis uſque ad tranſmigrationem.
23. Filii quoque dimidiæ tribus Manaſſe poſſederunt terram à finibus Baſan uſque Baal Hermon, & Sanir, & montem Hermon, ingens quippe numerus erat.
24. Et hi fuerunt principes domus cognationis eorum, Epher, & Jeſi, & Eliel, & Ezriel, & Jeremia, & Odoia, & Jediel, viri fortiſſimi & potentes, & nominati duces in familiis ſuis.
25. Reliquerunt autem Deum patrum ſuorum, & fornicati ſunt poſt deos populorum terræ, quos abſtulit Deus coram eis.
|| Vide 4 Reg. 15. 19. & 29. 26. Et ſuſcitavit Deus Iſrael ſpiritum Phul || regis Aſſyriorum, & ſpiritum Thelgathphalnaſar regis Aſſur: & tranſtulit Ruben, & Gad, & dimidiam tribum Manaſſe, & adduxit eos in Lahela, & in Habor, & Ara, & fluvium Gozan, uſque ad diem hanc.

CAPUT VI.

Genealogia filiorum Levi, & quos ex eis conſtituerit David cantores ac miniſtros in domo Domini: item generatio filiorum Aaron cum urbibus ſuis in ſingulis tribubus Iſrael; & quæ fuerint civitates refugii.

1. Filii Levi: Gerſon, Caath, & Merari. || Gen. 46. 11. Infr. 23. 6.
2. Filii Caath: Amram, Iſaar, Hebron, & Oziel.
3. Filii Amram: Aaron, Moyſes, & Maria: Filii Aaron: Nadab & Abiu, Eleazar, & Ithamar.
4. Eleazar genuit Phinees, & Phinees genuit Abiſue:
5. Abiſue verò genuit Bocci, & Bocci genuit Ozi.
6. Ozi genuit Zarahiam, & Zarahias genuit Meraioth.
7. Porrò Meraioth genuit Amariam, & Amarias genuit Achitob.
8. Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Achimaas,
9. Achimaas genuit Azariam, Azarias genuit Johanan,
10. Johanan genuit Azariam: ipſe eſt qui ſacerdotio functus eſt in domo, quam ædificavit Salomon in Jeruſalem.
11. Genuit autem Azarias Amariam, & Amarias genuit Achitob,
12. Achitob genuit Sadoc, & Sadoc genuit Sellum,
13. Sellum genuit Helciam, & Helcias genuit Azariam,
14. Azarias genuit Saraiam, & Saraias genuit Joſedec.
15. Porrò Joſedec egreſſus eſt, quando tranſtulit Dominus Judam, & Jeruſalem per manus Nabuchodonoſor.
16. Filii || ergo Levi: Gerſon, Caath, & Merari. || Exod. 6. 16.
17. Et hæc nomina filiorum Gerſon: Lobni, & Semei.
18. Filii Caath: Amram, & Iſaar, & Hebron, & Oziel.
19. Filii Merari: Moholi & Muſi. Hæ autem cognationes Levi ſecundùm familias eorum.
20. Gerſom, Lobnî filius ejus, Jahath filius ejus, Zamma filius ejus.
21. Joah filius ejus, Addo filius ejus, Zara filius ejus, Jethrai filius ejus.
22. Filii Caath, Aminadab filius ejus, Core filius ejus, Aſir filius ejus.
23. Elcana filius ejus, Abiaſaph filius ejus, Aſir filius ejus.
24. Thahath filius ejus, Uriel filius ejus, Ozias filius ejus, Saul filius ejus.
25. Filii Elcana: Amaſai & Achimoth
26. & Elcana: Filii Elcana: Sophai filius ejus, Nahath filius ejus.
27. Eliab filius ejus, Jeroham filius ejus, Elcana filius ejus.
28. Filii Samuel: primogenitus Vaſſeni, & Abia.
29. Filii autem Merari, Moholi: Lobni filius ejus, Semei filius ejus, Oza filius ejus.
30. Sammaa filius ejus, Haggia filius ejus, Aſaia filius ejus.

Digitized by Google

31. Iſti ſunt, quos conſtituit David ſuper cantores domus Dñi, ex quo collocata eſt || arca: || 2.Reg.6.1. & 17. Anno M. 3959. Ant. Chr. 145.

32. & miniſtrabant coram tabernaculo teſtimonii, canentes donec ædificaret Salomon domum Domini in Jeruſalem: ſtabant autem juxta ordinem ſuum in miniſterio.

33. Hi verò ſunt, qui aſſiſtebant cum filiis ſuis, de filiis Caath, Hemam cantor filius Johel, filii Samuel.

34. Filii Elcana, filii Jeroham, filii Eliel, filii Thohu,

35. filii Suph, filii Elcana, filii Mahath, filii Amaſai,

36. filii Elcana, filii Joel, filii Azariæ, filii Sophoniæ,

37. filii Thahath, filii Aſir, filii Abiaſaph, filii Core,

38. filii Iſaar, filii Caath, filii Levi, filii Iſrael.

39. Et frater ejus Aſaph, qui ſtabat à dextris ejus, Aſaph filius Barachiæ, filii Samaa,

40. filii Michael, filii Baſaiæ, filii Melchiæ,

41. filii Athanai, filii Zara, filii Adaia,

42. filii Ethan, filii Zamma, filii Semei,

43. filii Jeth, filii Gerſon, filii Levi.

44. filii autem Merari fratres eorum, ad ſiniſtram, Ethan filius Cuſi, filii Abdi, filii Maloch,

45. filii Haſabiæ, filii Amaſiæ, filii Helciæ,

46. filii Amaſai, filii Boni, filii Sumer,

47. filii Moholi, filii Muſi, filii Merari, filii Levi.

48. Fratres quoque eorum Levitæ, qui ordinati ſunt in cunctum miniſterium tabernaculi domus Domini.

49. Aaron verò, & filii ejus adolebant incenſum ſuper altare holocauſti, & ſuper altare thymiamatis, in omne opus Sancti ſanctorum: & ut precarentur pro Iſrael, juxta omnia, quæ præceperat Moyſes ſervus Dei.

50. Hi ſunt autem filii Aaron: Eleazar filius ejus, Phinees filius ejus, Abiſue filius ejus.

51. Bocci filius ejus, Ozi filius ejus, Zarahia filius ejus,

52. Meraioth filius ejus, Amarias filius ejus, Achitob filius ejus,

53. Sadoc filius ejus, Achimaas filius ejus.

54. Et hæc habitacula eorum per vicos atque confinia, filiorum ſcilicet Aaron, juxta cognationes Caathitarum: ipſis enim ſorte contigerant.

55. Dederunt igitur eis Hebron in terra Juda, & ſuburbana ejus per circuitum:

Joſ. 21.12 56. || agros autem civitatis, & villas, Caleb filio Jephone.

57. Porrò filiis Aaron dederunt civitates ad confugiendum, Hebron, & Lobna, & ſuburbana ejus,

58. Jether quoque & Eſthemo cum ſuburbanis ſuis, ſed & Helon & Dabir cum ſuburbanis ſuis,

59. Aſan quoque, & Bethſemes & ſuburbana earum.

60. De tribu autem Beniamin, Gabee & ſuburbana ejus, & Almath cum ſuburbanis ſuis, Anathoth quoque cum ſuburbanis ſuis, omnes civitates, tredecim, per cognationes ſuas.

61. Filiis autem Caath reſiduis de cognatione ſua dederunt ex dimidia tribu Manaſſe in poſſeſſionem urbes decem.

62. Porrò filiis Gerſom per cognationes ſuas de tribu Iſſachar, & de tribu Aſer, & de tribu Nephthali, & de tribu Manaſſe in Baſan, urbes tredecim.

63. Filiis autem Merari per cognationes ſuas de tribu Ruben, & de tribu Gad, & de tribu Zabulon, dederunt ſorte civitates duodecim.

64. Dederunt quoque filii Iſrael Levitis civitates, & ſuburbana earum:

65. dederuntque per ſortem, ex tribu filiorum Juda, & ex tribu filiorum Simeon, & ex tribu filiorum Beniamin, urbes has, quas vocaverunt nominibus ſuis,

66. & his, qui erant de cognatione filiorum Caath, || fueruntque civitates in terminis eorum de tribu Ephraim. || Joſ. 21.21.

67. Dederunt ergo eis urbes ad confugiendum Sichem cum ſuburbanis ſuis in monte Ephraim, & Gazer cum ſuburbanis ſuis,

68. Jecmaan quoque cum ſuburbanis ſuis, & Bethoron ſimiliter,

69. necnon & Helon cum ſuburbanis ſuis, & Gethremon in eumdem modum.

70. Porrò ex dimidia tribu Manaſſe, Aner & ſuburbana ejus, Baalam & ſuburbana ejus: his videlicet, qui de cognatione filiorum Caath reliqui erant.

71. Filiis autem Gerſom de cognatione dimidiæ tribus Manaſſe, Gaulon in Baſan, & ſuburbana ejus, & Aſtharoth cum ſuburbanis ſuis.

72. De tribu Iſſachar, Cedes & ſuburbana ejus, & Dabereth cum ſuburbanis ſuis,

73. Ramoth quoque & ſuburbana ejus, & Anem cum ſuburbanis ſuis.

74. De tribu verò Aſer: Maſal cum ſuburbanis ſuis, & Abdon ſimiliter,

75. Hucac quoque & ſuburbana ejus, & Rohob cum ſuburbanis ſuis.

76. Porrò de tribu Nephthali, Cedes in Galilæa & ſuburbana ejus, Hamon cum ſuburbanis ſuis, & Cariathaim & ſuburbana ejus.

77. Filiis autem Merari reſiduis: de tribu Zabulon, Remmono & ſuburbaoa ejus, & Thabor cum ſuburbanis ſuis:

78. trans Jordanem quoque ex adverſo Jericho contra Orientem Jordanis, de tribu Ruben, Boſor in ſolitudioe cum ſuburbanis ſuis, & Jaſſa cum ſuburbanis ſuis,

79. Cademoth quoque & ſuburbana ejus, & Mephaath cum ſuburbanis ſuis.

80. Necnon & de tribu Gad, Ramoth in Galaad & ſuburbana ejus, & Manaim cum ſuburbaois ſuis,

81. ſed & Heſebon cum ſuburbanis ſuis, & Jezer cum ſuburbanis ſuis.

CAPUT VII.

Genealogia Iſſachar, Beniamin, Nephthali, Manaſſe, Ephraim, & Aſer.

1. PORrò filii Iſſachar: Thola, & Phua, Jaſub, & Simeron, quatuor. Gen. 46.13

2. Filii Thola: Ozi & Raphaia, & Jeriel, & Jemai, & Jebſem, & Samuel, principes per domos cognationum ſuarum. De ſtirpe Thola viri fortiſſimi numerati ſunt in diebus David, viginti duo millia ſexcenti.

3. Filii Ozi: Izrahia, de quo nati ſunt Michael, & Obadia, & Johel, & Jeſia, quinque omnes principes.

4. Cùmque eis per familias & populos

ſuos, accincti ad prælium, viri fortiſſimi, triginta ſex millia: multas enim habuerunt uxores, & filios.
5. Fratres quoque eorum per omnem cognationem Iſſachar robuſtiſſimi ad pugnandum, octoginta ſeptem millia numerati ſunt.
|| Gen. 46. 21. 6. Filii || Benjamin: Bela, & Bechor, & Jadihel, tres.
7. Filii Bela: Esbon, & Ozi, & Oziel, & Jerimoth, & Urai, quinque principes familiarum, & ad pugnandum robuſtiſſimi: numerus autem eorum, viginti duo millia & triginta quatuor.
8. Porrò filii Bechor, Zamira, & Joas, & Eliezer, & Elioenai, & Amri, & Jerimoth, & Abia, & Anathoth, & Almath: omnes hi, filii Bechor.
9. Numerati ſunt autem per familias ſuas principes cognationum ſuarum ad bella fortiſſimi, viginti millia & ducenti.
10. Porrò filii Jadihel: Balan. Filii autem Balan: Jehus, & Benjamin, & Aod, & Chanana, & Zethan, & Tharſis, & Ahiſahar:
11. omnes hi filii Jadihel, principes cognationum ſuarum, viri fortiſſimi, decem & ſeptem millia & ducenti ad prælium procedentes.
12. Sepham quoque, & Hapham filii Hir: & Haſim filii Aher.
|| Gen. 46. 24. 13. || Filii autem Nephthali: Jaſiel, & Guni, & Jeſer, & Sellum, filii Bala.
14. Porrò filius Manaſſe, Eſriel: concubinaque ejus Syra peperit Machir patrem Galaad.
15. Machir autem accepit uxores filiis ſuis Happhim, & Saphan: & habuit ſororem nomine Maacha: nomen autem ſecundi, Salphaad, natæque ſunt Salphaad filiæ,
16. & peperit Maacha uxor Machir filium, vocavitque nomen ejus Phares: porrò nomen fratris ejus Sares: & filii ejus, Ulam, & Recen.
17. Filius autem Ulam, Badan. Hi ſunt filii Galaad, filii Machir, filii Manaſſe.
18. Soror autem ejus Regina peperit Virum decorum, & Abiezer, & Mohola.
19. Erant autem filii Semida, Ahin, & Sechem, & Leci, & Aniam.
20. Filii autem Ephraim: Suthala, Bared filius ejus, (a) Thahath filius ejus, Elada filius ejus, & Thahath filius ejus, hujus filius Zabad,
21. & hujus filius Suthala, & hujus filius Ezer & Elad: occiderunt autem eos viri Geth indigenæ, quia deſcenderant (b) ut invaderent poſſeſſiones eorum.
22. Luxit igitur Ephraim pater eorum multis diebus, & venerunt fratres ejus ut conſolarentur eum.
23. Ingreſſuſque eſt ad uxorem ſuam: quæ concepit, & peperit filium, & vocavit nomen ejus Beria, eò quòd in malis domus ejus ortus eſſet:
24. filia autem ejus fuit Sara, quæ ædificavit (c) Bethoron inferiorem & ſuperiorem, & Ozenſara.
25. Porrò filius ejus Rapha, & Reſeph, & (d) Thale, de quo natus eſt Thaan,
26. qui genuit Laadan: (e) hujus quoque filius Ammiud, qui genuit Eliſama,
27. de quo ortus eſt Nun, qui habuit filium Joſue.
28. Poſſeſſio autem eorum & habitatio, Bethel cum filiabus ſuis, & contra Orientem Noran, ac occidentalem plagam Gazer & filiæ ejus, Sichem quoque cum filiabus ſuis, uſque ad Aza cum filiabus ejus.
29. Juxta filios quoque Manaſſe, Bethſan & filias ejus, Thanach & filias ejus, Mageddo & filias ejus: Dor & filias ejus: in his habitaverunt filii Joſeph, filii Iſrael.
30. Filii || Aſer: Jemna, & Jeſua, & Jeſſui, & Baria, & Sara ſoror eorum. || Gen. 46. 17.
31. Filii autem Baria: Heber, & Melchiel: ipſe eſt pater Barſaith.
32. Heber autem genuit Jephlat, & Somer, & Hotham, & Suaa ſororem eorum.
33. Filii Jephlat: Phoſech, & Chamaal, & Aſoth: hi filii Jephlat.
34. Porrò filii Somer: Ahi, & Roaga, & Haba, & Aram.
35. Filii autem Helem fratris ejus: Supha, & Jemna, & Selles, & Amal.
36. Filii Supha: Sue, Harnapher, & Sual, & Beri, & Jamra,
37. Boſor, & Hod, & Samma, & Saluſa, & Jethran, & Bera.
38. Filii Jether: Jephone, & Phaſpha & Ara.
39. Filii autem Olla: Aree, & Haniel, & Reſia.
40. Omnes hi filii Aſer, principes cognationum, electi atque fortiſſimi duces ducum: numerus autem eorum ætatis, quæ apta eſſet ad bellum, viginti ſex millia.

CAPUT VIII.

Rurſum genealogia Benjamin & Saul, filiorumque ipſius.

1. BEnjamin autem genuit Bale primogenitum ſuum, Asbel ſecundum, Ahara tertium, Gen. 46. 21. Sup. 7. 6.
2. Nohaa quartum, & Rapha quintum.
3. Fueruntque filii Bale: Addar, & Gera, & Abiud,
4. Abiſue quoque & Naaman, & Ahoe,
5. ſed & Gera, & Sephuphan, & Huram.
6. Hi ſunt filii Ahod, principes cognationum habitantium in Gabaa, qui tranſlati ſunt in Manahath.
7. Naaman autem, & Achia, & Gera ipſe tranſtulit eos, & genuit Oza, & Ahiud.
8. Porrò Saharaim genuit in regione Moab, poſtquam dimiſit Huſim & Bara uxores ſuas.
9. Genuit autem de Hodes uxore ſua Jobab, & Sebia, & Moſa, & Molchom,
10. Jehus quoque, & Sechia, & Marma. Hi ſunt filii ejus, principes in familiis ſuis.
11. Mehuſim verò genuit Achitob, & Elphaal.
12. Porrò filii Elphaal: Heber, & Miſaam, & Samad: hic ædificavit Ono, & Lod, & filias ejus.
13. Baria autem, & Sama, principes cognationum habitantium in Aialon: hi fugaverunt habitatores Geth.
14. Et Ahio, & Seſac, & Jerimoth,
15. & Zabadia, & Arod, & Heder,
16. Michael quoque, & Jeſpha, & Joha filii Baria.
17. Et Zabadia, & Moſollam, & Hezeci, & Heder,

(a) Pronomen ejus toties hic repetitum ſemper ad Ephraim referendū eſt; cujus nominantur liberi ſexdecimi uſque ad verſ. 26.
(b) Gethæi nempè, fines Ægypti populati, quibus primi occurrerunt filii Ephraim.
(c) i. quæ mater fuit ædificantium.
(d) Hebr. & Gr. Et Thale filius ejus, & Thaan filius ejus.
(e) Gr. Ipſi Laadan filii ejus (nempe adhuc Ephraim) filius Ammiud, &c. Ergo ab Ephraim ad Joſue nō niſi ſex generationes, quas per annos circiter 160. extendere poſſis. Natus nempe Ephraim anno 2. ubertatis (Gen. 41.) M. 2301. Joſue verò, cùm exirent Iſraelitæ ex Ægypto, anno M. 2513. jam quinquageſimum ſuperabat.

18. Et

18. & Jeſamari, & Jezlia, & Jobab filii Elphaal,

19. & Jacim, & Zechri, & Zabdi,

20. & Elioenai, & Selethai, & Eliel,

21. & Adaia, & Baraia, & Samarath filii Semei.

22. Et Jeſpham, & Heber, & Eliel,

23. & Abdon, & Zechri, & Hanan,

24. & Hanania, & Ælam, & Anathothia,

25. & Jephdaia, & Phanuel filii Seſac,

26. & Samſari, & Sohoria, & Otholia,

27. & Jerſia, & Elia, & Zechri, filii Jeroham.

28. Hi patriarchæ, & cognationum principes, qui habitaverunt in Jeruſalem.

‖ Infr. 9. 35. 29. in ‖ Gabaon autem habitaverunt Abigabaon, & nomen uxoris ejus Maacha:

30. filiuſque ejus primogenitus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Nadab.

31. Gedor quoque, & Ahio, & Zacher, & Macelloth:

32. & Macelloth genuit Samaa: habitaveruntque ex adverſo fratrum ſuorum in Jeruſalem cum fratribus ſuis.

‖ 1. Reg. 14. 51. Infr. 9. 39. 33. ‖ Ner autem genuit Cis, & Cis genuit Saul. Porro Saul genuit Jonathan, & Melchiſua, & Abinadab, & Esbaal.

* Qui & Miphiboſeth. 2. Reg. 4. 4. 34. Filius autem Jonathan, Meribbaal: * & Meribbaal genuit Micha.

35. Filii Micha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.

36. & Ahaz genuit Joada: & Joada genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri: porrò Zamri genuit Moſa,

37. & Moſa genuit Banaa, cujus filius fuit Rapha, de quo ortus eſt Elaſa, qui genuit Aſel.

38. Porrò Aſel ſex filii fuerunt his nominibus, Ezricam, Bocru, Iſmael, Saria, Obdia, & Hanan: omnes hi filii Aſel.

39. Filii autem Eſec fratris ejus, Ulam primogenitus, & Jehus ſecundus, & Eliphalet tertius.

40. Fueruntque filii Ulam viri robuſtiſſimi, & magno robore tendentes arcum: & multos habentes filios ac nepotes, uſque ad centum quinquaginta. Omnes hi, filii Beniamin.

CAPUT IX.

Qui primi filiorum Iſrael habitaverint in Jeruſalem: & officia ſacerdotum ac Levitarum, generationes quoque Saul ac filiorum ejus repetuntur.

1. UNiverſus ergo Iſrael dinumeratus eſt: & ſumma eorum ſcripta eſt in Libro regum Iſrael, & Juda: translatique ſunt in Babylonem propter delictum ſuum.

2. Qui autem habitaverunt primi in poſſeſſionibus, & in urbibus ſuis: Iſrael, & Sacerdotes, & Levitæ, & Nathinæi.

3. Commorati ſunt in Jeruſalem de filiis Juda, & de filiis Beniamin, de filiis quoque Ephraim, & Manaſſe.

4. Othei filius Ammiud, filii Amri, filii Omrai, filii Bonni, de filiis Phares filii Juda.

5. Et de Siloni: Aſaia primogenitus, & filii ejus.

6. De filiis autem Zara: Jehuel, & fratres eorum, ſexcenti nonaginta.

7. Porrò de filiis Beniamin: Salo filius Moſollam, filii Oduia, filii Aſana:

8. & Jobania filius Jeroham: & Ela filius Ozi, filii Mochori: & Moſollam filius Saphatiæ, filii Rahuel, filii Jebaniæ,

9. & fratres eorum per familias ſuas, nongenti quinquaginta ſex: Omnes hi, principes cognationum per domos patrum ſuorum.

10. De ſacerdotibus autem Jedaia, Joiarib, & Jachin:

11. Azarias quoque filius Helciæ, filii Moſollam, filii Sadoc, filii Maraioth, filii Achitob, pontifex domus Dei.

12. Porrò Adaias filius Jeroham, filii Phaſſur, filii Melchiæ: & Maaſai filius Adiel, filii Jezra, filii Moſollam, filii Moſollamith, filii Emmer:

13. fratres quoque eorum principes per familias ſuas, mille ſeptingenti ſexaginta, fortiſſimi robore ad faciendum opus miniſterii in domo Dei.

14. De Levitis autem: Semeia filius Haſſub, filii Ezricam, filii Haſebia, de filiis Merari.

15. Bacbacar quoque carpentarius, & Galal, & Mathania filius Micha, filii Zechri, filii Aſaph:

16. & Obdia filius Semeiæ, filii Galal, filii Idithun: & Barachia filius Aſa, filii Elcana, qui habitavit in atriis Netophathi.

17. Janitores autem: Sellum, & Accub, & Telmon, & Ahimam: & frater eorum Sellum princeps,

18. uſque ad illud tempus, in porta regis ad Orientem, obſervabant per vices ſuas de filiis Levi.

19. Sellum verò filius Core, filii Abiaſaph, filii Core, cum fratribus ſuis, & domo patris ſui: hi ſunt Coritæ ſuper opera miniſterii, cuſtodes veſtibulorum tabernaculi: & familiæ eorum per vices caſtrorum Domini cuſtodientes introitum.

20. Phinees autem filius Eleazari, erat dux eorum coram Domino.

21. Porrò Zacharias filius Moſollamia, janitor portæ tabernaculi teſtimonii.

22. Omnes hi electi in oſtiarios per portas, ducenti duodecim: & deſcripti in villis propriis: quos conſtituerunt David, & Samuel Videns, in fide ſua,

23. tam ipſos, quàm filios eorum in oſtiis domus Domini, & in tabernaculo, vicibus ſuis.

24. Per quatuor ventos erant oſtiarii: id eſt ad Orientem, & ad Occidentem, & ad Aquilonem, & ad Auſtrum.

25. Fratres autem eorum in viculis morabantur, & veniebant in ſabbatis ſuis de tempore uſque ad tempus.

26. His quatuor Levitis creditus erat omnis numerus janitorum, & erant ſuper exedras, & theſauros domus Domini.

27. Per gyrum quoque templi Domini morabantur in cuſtodiis ſuis: ut cùm tempus fuiſſet, ipſi manè aperirent fores.

28. De horum genere erant & ſuper vaſa miniſterii: ad numerum enim & inferebantur vaſa, & efferebantur.

29. De ipſis, & qui credita habebant utenſilia ſanctuarii, præerant ſimilæ, & vino, & oleo, & thuri, & aromatibus.

Digitized by Google

30. Filii autem ſacerdotum unguenta ex aromatibus conficiebant.

31. Et Mathathias Levites primogenitus Sellum Coritæ, præfectus erat eorum, quæ in ſartagine frigebantur.

32. Porrò de filiis Caath fratribus eorum, ſuper panes erant propoſitionis, ut ſemper novos per ſingula ſabbata præpararent:

33. Hi ſunt principes cantorum per familias Levitarum, qui in exedris morabantur, ut die ac nocte jugiter ſuo miniſterio deſervirent.

34. Capita Levitarum, per familias ſuas principes, manſerunt in Jeruſalem.

|| Sup. 8. 29. 35. In || Gabaon autem commorati ſunt pater Gabaon Jehiel, & nomen uxoris ejus Maacha.

36. Filius primogenitus ejus Abdon, & Sur, & Cis, & Baal, & Ner, & Nadab,

37. Gedor quoque, & Ahio, & Zacharias, & Macelloth.

38. Porrò Macelloth genuit Samaan: iſti habitaverunt è regione fratrum ſuorum in Jeruſalem, cum fratribus ſuis.

|| Sup. 8. 33. 39. || Ner autem genuit Cis: & Cis genuit Saul: & Saul genuit Jonathan, & Melchiſua, & Abinadab, & Esbaal.

* Qui & Miphiboſeth. 2. Reg. 4. 4. 40. Filius autem Jonathan, Meribbaal: * & Meribbaal genuit Micha.

41. Porrò filii Micha, Phithon, & Melech, & Tharaa, & Ahaz.

42. Ahaz autem genuit Jara, & Jara genuit Alamath, & Azmoth, & Zamri: Zamri autem genuit Moſa.

43. Moſa verò genuit Banaa: cujus filius Raphaia, genuit Elaſa: de quo ortus eſt Aſel.

44. Porrò Aſel ſex filios habuit his nominibus, Ezricam, Bocru, Iſmahel, Saria, Obdia, Hanan: hi ſunt filii Aſel.

CAPUT X.

Saul propter varias iniquitates à Philiſthæis occiditur cum filiis; ejuſque capite à Philiſthæis amputato, reliquum corpus cum filiis ſepelitur à viris Jabes Galaad.

1. Reg. 31. 1. 1. PHiliſthiim autem pugnabant contra Iſrael, fugeruntque viri Iſrael Paleſthinos, & ceciderunt vulnerati in monte Gelboe.

Anno M. 2949. Ant. Chr. 1055. 2. Cùmque appropinquaſſent Philiſthæi perſequentes Saul, & filios ejus, percuſſerunt Jonathan, & Abinadab, & Melchiſua, filios Saul.

3. Et aggravatum eſt prælium contra Saul, inveneruntque eum ſagittarii, & vulneraverunt jaculis.

4. Et dixit Saul ad armigerum ſuum: Evagina gladium tuum, & interfice me: ne fortè veniant incircumciſi iſti, & illudant mihi. Noluit autem armiger ejus hoc facere, timore perterritus: arripuit ergo Saul enſem, & irruit in eum.

5. Quod cùm vidiſſet armiger ejus, videlicet mortuum eſſe Saul, irruit etiam ipſe in gladium ſuum, & mortuus eſt.

6. Interiit ergo Saul, & tres filii ejus, & omnis domus illius pariter concidit.

7. Quod cùm vidiſſent viri Iſrael, qui habitabant in campeſtribus, fugerunt: &, Saul ac filiis ejus mortuis, dereliquerunt urbes ſuas, & huc illucque diſperſi ſunt: veneruntque Philiſthiim, & habitaverunt in eis.

8. Die igitur altero detrahentes Philiſthiim ſpolia cæſorum invenerunt Saul, & filios ejus jacentes in monte Gelboe.

9. Cùmque ſpoliaſſent eum, & amputaſſent caput, armiſque nudaſſent, miſerunt in terram ſuam, ut circumferretur, & oſtenderetur idolorum templis, & populis:

10. arma autem ejus conſecraverunt in fano dei ſui, & caput affixerunt in templo Dagon.

11. Hoc cùm audiſſent viri Jabes Galaad, omnia ſcilicet quæ Philiſthiim fecerant ſuper Saul,

12. conſurrexerunt ſinguli virorum fortium, & tulerunt cadavera Saul & filiorum ejus: attuleruntque ea in Jabes, & ſepelierunt oſſa eorum ſubter quercum, quæ erat in Jabes, & jejunaverunt ſeptem diebus.

13. Mortuus eſt ergo Saul propter iniquitates ſuas, eò quòd prævaricatus ſit || mandatum Domini quod præceperat, & non cuſtodierit illud: ſed || inſuper etiam pythoniſſam conſuluerit, || Exod. 17. 14. 1. Reg. 15. 3. || 1. Reg. 28. 8.

14. nec ſperaverit in Domino: propter quod interfecit eum, & tranſtulit regnum ejus ad David filium Iſai.

CAPUT XI.

Unctus David in regem, devictis Jebuſæis habitavit in Jeruſalem, ſtipatus potentiſſimis ac ſtrenuiſſimis militibus, quorum heroica geſta narrantur: noluit David deſideratam bibere aquam, eò quòd cum fortium ſuorum periculo allata eſſet.

1. COngregatus eſt igitur omnis Iſrael ad David in Hebron, dicens: Os tuum ſumus, & caro tua. 2. Reg. 5. 1. Anno M. 2956.

2. Heri quoque, & nudiuſtertius, cùm adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas, & introducebas Iſrael: tibi enim dixit Dominus Deus tuus: Tu paſces populum meum Iſrael, & tu eris princeps ſuper eum.

3. Venerunt ergo omnes majores natu Iſrael ad regem in Hebron, & iniit David cum eis fœdus coram Domino: unxeruntque eum regem ſuper Iſrael, juxta ſermonem Domini, quem locutus eſt in manu Samuel.

4. Abiit quoque David, & omnis Iſrael in Jeruſalem. || Hæc eſt Jebus, ubi erant Jebuſæi habitatores terræ. || 2. Reg. 5. 6. Ann. M. 2957. Ant. Chr. 1047.

5. Dixeruntque qui habitabant in Jebus ad David: Non ingredieris huc. Porrò David cepit arcem Sion, quæ eſt Civitas David.

6. Dixitque: Omnis qui percuſſerit Jebuſæum in primis, erit princeps & dux. Aſcendit igitur primus Joab filius Sarviæ, & factus eſt princeps.

7. Habitavit autem David in arce, & idcircò appellata eſt Civitas David.

8. Ædificavitque urbem * in circuitu à Mello uſque ad gyrum, Joab autem reliqua urbis extruxit. * Ann. M. 2958.

9. Proficiebatque David vadens & creſcens, & Dominus exercituum erat cum eo.

10. || Hi principes virorum fortium David, || 2. Reg. 23.

Digitized by Google

vid, qui adjuverunt eum ut rex fieret ſuper omnem Iſrael juxta verbum Domini, quod locutus eſt ad Iſrael.

11. Et iſte numerus robuſtorum David: Jesbaam filius Hachamoni princeps inter triginta: iſte levavit haſtam ſuam ſuper trecentos vulneratos una vice.

12. Et poſt eum Eleazar filius patrui ejus Ahohites, qui erat inter tres potentes.

13. Iſte fuit cum David in Pheſdomim quando Philiſthiim congregati ſunt ad locum illum in prælium: & erat ager regionis illius plenus hordeo, fugeratque populus à facie Philiſthinorum.

14. Hi ſteterunt in medio agri, & defenderunt eum: cùmque percuſſiſſent Philiſthæos, dedit Dominus ſalutem magnam populo ſuo.

|| 2. Reg. 23. 13. 15. Deſcenderunt || autem tres de triginta principibus ad petram, in qua erat David, ad ſpeluncam Odollam, quando Philiſthiim fuerant caſtrametati in Valle Raphaim.

|| 2. Reg. 23. 14. 16. || Porrò David erat in præſidio, & ſtatio Philiſthinorum in Bethlehem.

17. Deſideravit igitur David, & dixit: O ſi quis daret mihi aquam de ciſterna Bethlehem, quæ eſt in porta.

18. Tres ergo iſti per media caſtra Philiſthinorum perrexerunt, & hauſerunt aquam de ciſterna Bethlehem, quæ erat in porta, & attulerunt ad David ut biberet: qui noluit, ſed magis libavit illam Domino,

19. dicens: Abſit ut in conſpectu Dei mei hoc faciam, & ſanguinem iſtorum virorum bibam: quia in periculo animarum ſuarum attulerunt mihi aquam. Et ob hanc cauſam noluit bibere. Hæc fecerunt tres robuſtiſſimi.

20. Abiſai quoque frater Joab ipſe erat princeps trium, & ipſe levavit haſtam ſuam contra trecentos vulneratos, & ipſe erat inter tres nominatiſſimus,

21. & inter tres ſecundos inclytus, & princeps eorum: verumtamen uſque ad tres primos non pervenerat.

22. Banajas filius Jojadæ viri robuſtiſſimi, qui multa opera perpetrarat, de Cabſeel: ipſe percuſſit duos Arhiel Moab: & ipſe deſcendit, & interfecit leonem in media ciſterna tempore nivis.

23. Et ipſe percuſſit virum Ægyptium, cujus ſtatura erat quinque cubitorum, & habebat lanceam ut liciatorium texentium: deſcendit igitur ad eum cum virga, & rapuit haſtam, quam tenebat manu, & interfecit eum haſta ſua.

24. Hæc fecit Banajas filius Jojadæ, qui erat inter tres robuſtos nominatiſſimus,

25. inter triginta primus, verumtamen ad tres uſque non pervenerat: poſuit autem eum David ad auriculam ſuam.

26. Porrò fortiſſimi viri in exercitu, Aſael frater Joab, & Elehanan filius patrui ejus de Bethlehem,

27. Sammoth Arorites, Helles Phalonites,

28. Hira filius Acces Thecuites, Abiezer Anathothites,

29. Sobochai Huſathites, Ilai Ahohites,

30. Maharai Netophathites, Heled filius Baana Netophathites,

31. Ethai filius Ribai de Gabaath filiorum Benjamin, Banaja Pharatonites,

32. Hurai de Torrente Gaas, Abiel Arbathites, Azmoth Bauramites, Eliaba Salabonites.

33. Filii Aſſem Gezonites, Jonathan filius Sage Ararites,

34. Ahiam filius Sachar Ararites.

35. Eliphal filius Ur,

36. Hepher Mecherathites, Ahia Phelonites,

37. Heſro Carmelites, Naarai filius Asbai,

38. Joel frater Nathan, Mibahar filius Agarai.

39. Selech Ammonites, Naharai Berothites armiger Joab filii Sarviæ.

40. Ira Jethræus, Gareb Jethræus.

41. Urias Hethæus, Zabad filius Oholi,

42. Adina filius Siza Rubenites princeps Rubenitarum, & cum eo triginta:

43. Hanan filius Maacha, & Joſaphat Mathanites,

44. Ozia Aſtarothites, Samma, & Jehiel filii Hotham Arorites,

45. Jedihel filius Samri, & Joha frater ejus Thoſaites,

46. Eliel Mahumites, & Jeribai, & Joſaia filii Elnaem, & Jethma Moabites, Eliel, & Obed, & Jaſiel de Maſobia.

CAPUT XII.

Qui David fuerant ſecuti fugientem Saul, & qui poſtea ex omnibus tribubus venerunt ut eum regem conſtituerent in Hebron.

1. HI quoque venerunt ad David in Siceleg, cùm || adhuc fugeret Saul filium Cis, qui erant fortiſſimi & egregii pugnatores, || 1. Reg. 27. 2. Anno M. 19,8. Ant. Chr. 1059.

2. tendentes arcum, & utraque manu fundis ſaxa jacientes, & dirigentes ſagittas: de fratribus Saul ex Benjamin.

3. Princeps Ahiezer, & Joas filii Samma, Gabaathites, & Jaziel, & Phallet filii Azmoth, & Baracha, & Jehu Anathotites.

4. Samaias quoque Gabaonites fortiſſimus inter triginta & ſuper triginta. Jeremias, & Jeheziel, & Johanan, & Jezabad Gaderothites:

5. & Eluzai & Jerimuth, & Baalia, & Samaria, & Saphatia Haruphites.

6. Elcana, & Jeſia, & Azareel, & Joezer, & Jesbaam de Carehim:

7. Joela quoque, & Zabadia filii Jeroham de Gedor.

8. Sed & de Gaddi transfugerunt ad David, cùm lateret in deſerto, viri robuſtiſſimi, & pugnatores optimi, tenentes clypeum & haſtam: facies eorum quaſi facies leonis, & veloces quaſi capreæ in montibus:

9. Ezer princeps, Obdias ſecundus, Eliab tertius.

10. Maſmana quartus, Jeremias quintus.

11. Ethi ſextus, Eliel ſeptimus,

12. Johanan octavus, Elzebad nonus,

13. Jeremias decimus, Machbanai undecimus.

14. hi de filiis Gad principes exercitus,

novilſimus centum militibus præerat, & maximus, mille.

15. Iſti ſunt qui tranſierunt Jordanem menſe primo, quando inundare conſuevit ſuper ripas ſuas: & omues fugaverunt qui morabantur in vallibus ad orientalem plagam, & occidentalem.

16. Venerunt autem & de Beniamin, & de Juda ad præſidium, in quo morabatur David.

17. Egreſſuſque eſt David obviam eis, & ait: Si pacificè veniſtis ad me ut auxiliemini mihi, cor meum jungatur vobis: ſi autem inſidiamini mihi pro adverſariis meis, cùm ego iniquitatem in manibus non habeam, videat Deus patrum noſtrorum, & judicet.

18. Spiritus verò induit Amaſai principem inter triginta, & ait: Tui ſumus ò David, & tecum fili Iſai: pax, pax tibi, & pax adjutoribus tuis: te enim adjuvat Deus tuus. Suſcepit ergo eos David, & conſtituit principes turmæ.

19. Porrò de Manaſſe transfugerunt ad David, quando veniebat cum Philiſthiim adverſus Saul, ut pugnaret: & non dimicavit cum eis: || quia inito conſilio remiſerunt eum principes Philiſthinorum, dicentes: Periculo capitis noſtri revertetur ad dominum ſuum Saul.

|| 1. *Reg.* 29. 4.

20. Quando igitur reverſus eſt in Siceleg *, transfugerunt ad eum de Manaſſe, Ednas, & Jozabad, & Jedihel, & Michael, & Ednas, & Jozabad, & Eliu, & Salathi, principes millium in Manaſſe.

*Anno M 2949.

21. Hi præbuerunt auxilium David adverſus latrunculos: omnes enim erant viri fortiſſimi, & facti ſunt principes in exercitu.

22. Sed & per ſingulos dies veniebant ad David ad auxiliandum ei, uſque dum fieret grandis numerus, quaſi exercitus Dei.

23. Iſte quoque eſt numerus principum exercitus, qui venerunt ad David, cùm eſſet in Hebron, || ut transferrent regnum Saul ad eum, juxta verbum Domini.

|| 2. *Reg.* 5.
Anno M. 2956.

24. Filii Juda portantes clypeum & haſtam, ſex millia octingenti expediti ad prælium.

25. De filiis Simeon virorum fortiſſimorum ad pugnandum, ſeptem millia centum.

26. De filiis Levi, quatuor millia ſexcenti.

27. Jojada quoque princeps de ſtirpe Aaron, & cum eo tria millia ſeptingenti.

28. Sadoc etiam puer egregiæ indolis, & domus patris ejus, principes vigintiduo.

29. De filiis autem Beniamin fratribus Saul, tria millia: magna enim pars eorum adhuc ſequebatur domum Saul.

30. Porrò de filiis Ephraim viginti millia octingenti, fortiſſimi robore, viri nominati in cognationibus ſuis.

31. Et ex dimidia tribu Manaſſe, decem & octo millia, ſinguli per nomina ſua venerunt ut conſtituerent regem David.

32. De filiis quoque Iſſachar viri eruditi, qui noverant ſingula tempora ad præcipiendum quid facere deberet Iſrael, principes ducenti: omnis autem reliqua tribus eorum conſilium ſequebatur.

33. Porrò de Zabulon qui egrediebantur ad prælium, & ſtabant in acie inſtructi armis bellicis, quinquaginta millia venerunt in auxilium, non in corde duplici.

34. Et de Nephthali, principes mille: & cum eis inſtructi clypeo & haſta. triginta & ſeptem millia.

35. De Dan etiam præparati ad prælium, viginti octo millia ſexcenti.

36. Et de Aſer egredientes ad pugnam, & in acie provocantes, quadraginta millia.

37. Trans Jordanem autem de filiis Ruben, & de Gad, & dimidia parte tribus Manaſſe inſtructi armis bellicis, centum viginti millia.

38. Omues iſti viri bellatores expediti ad pugnandum, corde perfecto venerunt in Hebron, ut conſtituerent regem David ſuper univerſum Iſrael: ſed & omnes reliqui ex Iſrael, uno corde erant, ut rex fieret David.

39. Fueruntque ibi apud David tribus diebus comedentes & bibentes: præparaverant enim eis fratres ſui.

40. Sed & qui juxta eos erant, uſque ad Iſſachar, & Zabulon, & Nephtali, afferebant panes in aſinis, & camelis, & mulis, & bobus ad veſcendum: farinam, palathas, uvam paſſam, vinum, oleum, boves, arietes ad omnem copiam: gaudium quippe erat in Iſrael.

CAPUT XIII.

A Cariathiarim reducitur arca Domini de domo Abinadab, omni Iſrael cum David ante eam ludentibus; ſed quia Oza arcam contingens à Domino percuſſus eſt, avertit eam David in domum Obededom, cui ex eo tempore benedixit Dominus.

1. INiit autem conſilium David cum tribunis, & centurionibus, & univerſis principibus,

2. & ait ad omnem cœtum Iſrael: Si placet vobis: & à Domino Deo noſtro egreditur ſermo, quem loquor: mittamus ad fratres noſtros reliquos in univerſas regiones Iſrael, & ad ſacerdotes, & Levitas, qui habitant in ſuburbanis urbium, ut congregentur ad nos,

3. & reducamus arcam Dei noſtri ad nos: non enim requiſivimus eam in diebus Saul.

4. Et reſpondit univerſa multitudo ut ita fieret: placuerat enim ſermo omni populo.

5. Congregavit ergo David cunctum Iſrael à Sihor Ægypti, uſque dum ingrediaris Emath, || ut adduceret arcam Dei de Cariathiarim. || 2. *Reg.* 6. 2.

6. Et aſcendit David, & omnis vir Iſrael ad collem Cariathiarim, qui eſt in Juda, ut afferret inde arcam Domini Dei ſedentis ſuper cherubim, ubi invocatum eſt nomen ejus.

7. Impoſueruntque arcam Dei ſuper plauſtrum novum, de domo Abinadab: Oza autem, & fratres ejus minabant plauſtrum.

8. Porrò David, & univerſus Iſrael ludebant coram Deo omni virtute in canticis, & in citharis, & pſalteriis, & tympanis, & cymbalis, & tubis.

9. Cùm autem perveniſſent ad Aream Chinon, tetendit Oza manum ſuam, ut ſuſtentaret arcam: bos quippe laſciviens paululùm inclinaverat eam.

10. Iratus eſt itaque Dominus contra Ozam, & percuſſit eum, eò quòd tetigiſſet arcam: & mortuus eſt ibi coram Domino.

11. Contriſtatuſque eſt David, eò quòd diviſiſſet Dominus Ozam: vocavitque locum illum: Diviſio Ozæ, uſque in præſentem diem.

12. Et timuit Deum tunc temporis, dicens: Quomodo poſſum ad me introducere arcam Dei?

13. Et ob hanc cauſam non adduxit eam ad ſe, hoc eſt, in Civitatem David, ſed avertit in domum Obededom Gethæi.

14. Manſit ergo arca Dei in domo Obededom tribus menſibus: & benedixit Dominus domui ejus, & omnibus quæ habebat.

C A P U T XIV.

David acceptis à rege Tyri lignis & artificibus ad extruendam ſibi domum; alias ducit uxores, ac multos gignit liberos, & conſulto Domino bis cædit Philiſthæos.

2. Reg. 5. 11 1. MIſit quoque Hiram rex Tyri nuntios ad David, & ligna cedrina, & artifices parietum, lignorumque: ut ædificarent ei domum.

2. Cognovitque David quòd confirmaſſet eum Dominus in regem ſuper Iſrael, & ſublevatum eſſet regnum ſuum ſuper populum ejus Iſrael.

|| 2. Reg. 5. 13. 3. || Accepit quoque David alias uxores in Jeruſalem: genuitque filios, & filias.

4. Et hæc nomina eorum, qui nati ſunt ei in Jeruſalem: Samua, & Sobab, Nathan, & Salomon,

5. Jebahar, & Eliſua, & Eliphalet,

6. Noga quoque, & Nepheg, & Japhia,

7. Eliſama, & Baaliada, & Eliphalet.

|| 2. Reg. 5 17. Anno M. 2957. Ant. Chr. 1047. 8. || Audientes autem Philiſthiim eò quòd unctus eſſet David in regem ſuper univerſum Iſrael, aſcenderunt omnes ut quærerent eum: quod cùm audiſſet David, egreſſus eſt obviam eis.

9. Porrò Philiſthiim venientes, diffuſi ſunt in Valle Raphaim.

10. Conſuluitque David Dominum, dicens: Si aſcendam ad Philiſthæos, & ſi trades eos in manu mea? Et dixit ei Dominus: Aſcende, & tradam eos in manu tua.

11. Cùmque illi aſcendiſſent in Baalpharaſim, percuſſit eos ibi David, & dixit: Diviſit Deus inimicos meos per manum meam, ſicut dividuntur aquæ: & idcircò vocatum eſt nomen illius loci Baalpharaſim.

12. Dereliqueruntque ibi deos ſuos, quos David juſſit exuri.

13. Alia etiam vice Philiſthiim irruerunt, & diffuſi ſunt in valle.

14. Conſuluitque rurſum David Deum, & dicit ei Deus: Non aſcendas poſt eos, recede ab eis, & venies contra illos ex adverſo pyrorum.

15. Cùmque audieris ſonitum gradientis in cacumine pyrorum, tunc egredieris ad bellum. Egreſſus eſt enim Deus ante te, ut percutiat caſtra Philiſthiim.

16. Fecit ergo David ſicut præceperat ei Deus, & percuſſit caſtra Philiſthinorum, de Gabaon uſque Gazera.

17. Divulgatumque eſt nomen David in univerſis regionibus, & Dominus dedit pavorem ejus ſuper omnes gentes.

C A P U T XV.

Deducitur magno cum apparatu arca Dei in Jeruſalem, comitante omni Iſrael, ſacerdotibus verò ac Levitis juxta ſua officia miniſtrantibus; & Michol deſpicit David coram arca ſaltantem, indutum ſtola byſſina, & ephod lineo.

1. FEcit quoque ſibi domos in Civitate David; & ædificavit locum arcæ Dei, tetenditque ei tabernaculum.

2. Tunc dixit David: Illicitum eſt ut à quocumque portetur arca Dei niſi à Levitis, quos elegit Dominus ad portandum eam, & ad miniſtrandum ſibi uſque in æternum.

3. Congregavitque univerſum Iſrael in Jeruſalem, ut afferretur arca Dei in locum ſuum, quem præparaverat ei.

4. Necnon & filios Aaron, & Levitas.

5. De filiis Caath, Uriel princeps fuit, & fratres ejus centum viginti.

6. De filiis Merari, Aſaja princeps; & fratres ejus ducenti viginti.

7. De filiis Gerſon, Joel princeps; & fratres ejus centum triginta.

8. De filiis Eliſaphan, Semejas princeps; & fratres ejus ducenti.

9. De filiis Hebron, Eliel princeps; & fratres ejus octoginta.

10. De filiis Oziel, Aminadab princeps; & fratres ejus centum duodecim.

11. Vocavitque David Sadoch, & Abiathar Sacerdotes, & Levitas, Uriel, Aſaiam, Joel, Semeiam, Eliel, & Aminadab:

12. Et dixit ad eos: Vos qui eſtis principes familiarum Leviticarum, ſanctificamini cum fratribus veſtris, & afferte arcam Domini Dei Iſrael ad locum, qui ei præparatus eſt:

13. || ne ut à principio, quia non eratis præ- || Sup. 13. 10.
ſentes, percuſſit nos Dominus; ſic & nunc fiat, illicitum quid nobis agentibus.

14. Sanctificati ſunt ergo ſacerdotes, & Levitæ, ut portarent arcam Domini Dei Iſrael.

15. || Et tulerunt filii Levi arcam Dei, || Num. 4. 15.
ſicut præceperat Moyſes juxta verbum Domini, humeris ſuis, in vectibus.

16. Dixitque David principibus Levitarum, ut conſtituerent de fratribus ſuis cantores in organis muſicorum, nablis videlicet, & lyris, & cymbalis, ut reſonaret in excelſis ſonitus lætitiæ.

17. Conſtitueruntque Levitas: Hemam filium Joel, & de fratribus ejus Aſaph filium Barachiæ: de filiis verò Merari, fratribus eorum, Ethan filium Caſaiæ.

18. Et cum eis fratres eorum: in ſecundo ordine, Zachariam, & Ben, & Jaziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, Eliab,

Digitized by Google

& Banaiam, & Maaſiam, & Mathathiam, & Eliphalu, & Maceniam, & Obededom, & Jehiel, janitores.

19. Porrò cantores, Heman, Aſaph, & Ethan; in cymbalis æneis concrepantes.

20. Zacharias autem, & Oziel, & Semiramoth, & Jahiel, & Ani, & Eliab, & Maaſias, & Banaias, in nablis arcana cantabant.

21. Porrò Mathathias, & Eliphalu, & Macenias, & Obededom, & Jehiel, & Ozaziu, in citharis pro octava canebant epinicion.

22. Chonenias autem princeps Levitarum, prophetiæ præerat, ad præcinendam melodiam: erat quippe valdè ſapiens.

23. Et Barachias, & Elcana, janitores arcæ.

24. Porrò Sebenias, & Joſaphat, & Nathanael, & Amaſai, & Zacharias; & Banaias, & Eliezer, ſacerdotes, clangebant tubis coram arca Dei: & Obededom, & Jehias erant janitores arcæ.

|| 2. Reg. 6. 12. 25. || Igitur David & omnes majores natu Iſrael, & tribuni ierunt ad deportandam arcam fœderis Domini de domo Obededom cum lætitia.

26. Cùmque adjuviſſet Deus Levitas, qui portabant arcam fœderis Domini, immolabantur ſeptem tauri, & ſeptem arietes.

27. Porrò David erat indutus ſtola byſſina, & univerſi Levitæ qui portabant arcam, cantoreſque, & Chonenias princeps prophetiæ inter cantores: David autem etiam indutus erat ephod lineo.

28. Univerſuſque Iſrael deducebant arcam fœderis Domini in jubilo, & ſonitu buccinæ, & tubis, & cymbalis, & nablis, & citharis concrepantes.

29. Cumque perveniſſet arca fœderis Domini uſque ad Civitatem David; Michol filia Saul proſpiciens per feneſtram, vidit regem David ſaltantem atque ludentem, & deſpexit eum in corde ſuo.

CAPUT XVI.

Conſtituta arca in tabernaculo fœderis; oblatiſque victimis; & populo à David benedicto: ordinantur variæ Levitarum miniſteria coram arca, interpoſito cantico divinæ laudis.

2. Reg. 6. 17. Anno M. 2959. Ant. Chr. 1045. 1. ATtulerunt igitur arcam Dei, & conſtituerunt eam in medio tabernaculi, quod tetenderat ei David: & obtulerunt holocauſta, & pacifica coram Deo.

2. Cùmque compleſſet David offerens holocauſta, & pacifica, benedixit populo in nomine Domini.

3. Et diviſit univerſis per ſingulos, à viro uſque ad mulierem, tortam panis, & partem aſſæ carnis bubulæ, & frixam oleo ſimilam.

4. Conſtituitque coram arca Domini de Levitis, qui miniſtrarent, & recordarentur operum ejus, & glorificarent atque laudarent Dominum Deum Iſrael.

5. Aſaph principem; & ſecundum ejus Zachariam: Porrò Jahiel, & Semiramoth, & Jehiel, & Mathathiam, & Eliab, & Banaiam, & Obededom: Jehiel ſuper organa pſalterii, & lyras: Aſaph autem ut cymbalis perſonaret;

6. Banaiam verò & Jaziel ſacerdotes canere tuba jugiter coram arca fœderis Domini.

7. In illo die fecit David principem ad confitendum Domino Aſaph, & fratres ejus.

8. || Confitemini Domino, & invocate nomen ejus: notas facite in populis adinventiones ejus. ||Pſal. 104. 1. Iſai. 12. 4.

9. Cantate ei, & pſallite ei: & narrate omnia mirabilia ejus.

10. Laudate nomen ſanctum ejus: lætetur cor quærentium Dominum.

11. Quærite Dominum, & virtutem ejus: quærite faciem ejus ſemper.

12. Recordamini mirabilium ejus, quæ fecit: ſignorum illius, & judiciorum oris ejus.

13. Semen Iſrael ſervi ejus: filii Jacob electi ejus.

14. Ipſe Dominus Deus noſter: in univerſa terra judicia ejus:

15. Recordamini in ſempiternum pacti ejus: ſermonis, quem præcepit in mille generationes.

16. Quem pepigit cum Abraham: & juramenti illius cum Iſaac.

17. Et conſtituit illud Jacob in præceptum: & Iſrael in pactum ſempiternum,

18. dicens: Tibi dabo Terram Chanaan, funiculum hæreditatis veſtræ.

19. Cùm eſſent pauci numero, parvi & coloni ejus.

20. Et tranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

21. Non dimiſit quemquam calumniari eos, ſed increpavit pro eis reges.

22. || Nolite tangere chriſtos meos: & in prophetis meis nolite malignari. ||Pſal. 104. 15.

23. || Cantate Domino omnis terra: annuntiate ex die in diem ſalutare ejus. ||Pſal. 95. 1.

24. Narrate in gentibus gloriam ejus: in cunctis populis mirabilia ejus.

25. Quia magnus Dominus, & laudabilis nimis: & horribilis ſuper omnes deos.

26. Omnes enim dii populorum, idola: Dominus autem cœlos fecit.

27. Confeſſio & magnificentia coram eo: fortitudo & gaudium in loco ejus.

28. Afferte Domino familiæ populorum: afferte Domino gloriam & imperium.

29. Date Domino gloriam, nomini ejus, levate ſacrificium, & venite in conſpectu ejus: & adorate Dominum in decore ſancto.

30. Commoveatur à facie ejus omnis terra: ipſe enim fundavit orbem immobilem.

31. Lætentur cœli, & exultet terra: & dicant in nationibus, Dominus regnavit.

32. Tonet mare, & plenitudo ejus: exultent agri, & omnia quæ in eis ſunt.

33. Tunc laudabunt ligna ſaltus coram Domino: quia venit judicare terram.

34. Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in æternum miſericordia ejus.

35. Et dicite: Salva nos Deus ſalvator noſter; & congrega nos, & erue de gentibus, ut confiteamur nomini ſancto tuo, & exultemus in carminibus tuis.

36. Benedictus Dominus Deus Iſrael ab

æterno uſque in æternum: & dicat omnis populus, Amen, & hymnum Domino.

37. Reliquit itaque ibi coram arca fœderis Domini Aſaph & fratres ejus, ut miniſtrarent in conſpectu arcæ jugiter per ſingulos dies, & vices ſuas.

38. Porrò Obededom, & fratres ejus ſexaginta octo; & Obededom filium Idithun, & Hoſa conſtituit janitores.

39. Sadoc autem ſacerdotem, & fratres ejus ſacerdotes, coram tabernaculo Domini in excelſo, quod erat in Gabaon,

40. ut offerrent holocauſta Domino ſuper altare holocautomatis jugiter, manè & veſpere, juxta omnia quæ ſcripta ſunt in lege Domini, quam præcepit Iſraeli.

41. Et poſt eum Heman, & Idithun, & reliquos electos, unumquemque vocabulo ſuo ad confitendum Domino: Quoniam in æternum miſericordia ejus.

42. Heman quoque, & Idithun canentes tuba, & quatientes cymbala, & omnia muſicorum organa ad canendum Deo; filios autem Idithun fecit eſſe portarios.

43. Reverſuſque eſt omnis populus in domum ſuam; & David, ut benediceret etiam domui ſuæ.

CAPUT XVII.

Cogitanti David ædificare domum Domino, promittitur filius qui illam ſit ædificaturus, unde David gratias agit, Dei erga ſe bonitatem extollens.

2. Reg. 7. 2. Anno M. 2960. Ant. Chr. 1044.

1. CUm autem habitaret David in domo ſua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem fœderis Domini ſub pellibus eſt.

2. Et ait Nathan ad David; Omnia quæ in corde tuo ſunt, fac: Deus enim tecum eſt.

3. Igitur nocte illa factus eſt ſermo Dei ad Nathan, dicens:

4. Vade, & loquere David ſervo meo: Hæc dicit Dominus: Non ædificabis tu mihi domum ad habitandum.

5. Neque enim manſi in domo ex eo tempore, quo eduxi Iſrael, uſque ad diem hanc, ſed fui ſemper mutans loca tabernaculi, & in tentorio

6. manens cum omni Iſrael. Numquid locutus ſum ſaltem uni judicum Iſrael, quibus præceperam, ut paſcerent populum meum, & dixi: Quare non ædificaſtis mihi domum cedrinam?

7. Nunc itaque ſic loqueris ad ſervum meum David: Hæc dicit Dominus exercituum: Ego tuli te, cùm in paſcuis ſequereris gregem, ut eſſes dux populi mei Iſrael.

8. Et fui tecum quocumque perrexiſti: & interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quaſi unius magnorum, qui celebrantur in terra.

9. Et dedi locum populo meo Iſrael: plantabitur, & habitabit in eo, & ultrà non commovebitur: nec filii iniquitatis atterent eos, ſicut à principio,

10. ex diebus quibus dedi judices populo meo Iſrael, & humiliavi univerſos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi, quòd ædificaturus ſit tibi Dominus domum.

11. Cùmque impleveris dies tuos ut vadas ad patres tuos, ſuſcitabo ſemen tuum poſt te, quod erit de filiis tuis: & ſtabiliam regnum ejus.

12. Ipſe ædificabit mihi domum, & firmabo ſolium ejus uſque in æternum.

13. Ego ero ei in patrem, & ipſe erit mihi in filium: & miſericordiam meam non auferam ab eo, ſicut abſtuli ab eo, qui ante te fuit.

14. Et ſtatuam eum in domo mea, & in regno meo uſque in ſempiternum: & thronus ejus erit firmiſſimus in perpetuum.

15. Juxta omnia verba hæc, & juxta univerſam viſionem iſtam, ſic locutus eſt Nathan ad David.

16. Cùmque veniſſet rex David, & ſediſſet coram Domino, dixit: Quis ego ſum Domine Deus, & quæ domus mea, ut præſtares mihi talia?

17. Sed & hoc parum viſum eſt in conſpectu tuo, ideoque locutus es ſuper domum ſervi tui etiam in futurum: & feciſti me ſpectabilem ſuper omnes homines Domine Deus.

18. Quid ultrà addere poteſt David, cùm ita glorificaveris ſervum tuum, & cognoveris eum?

19. Domine, propter famulum tuum juxta cor tuum feciſti omnem magnificentiam hanc, & nota eſſe voluiſti univerſa magnalia.

20. Domine, non eſt ſimilis tui: & non eſt alius Deus abſque te, ex omnibus, quos audivimus auribus noſtris.

21. Quis enim eſt alius, ut populus tuus Iſrael, gens una in terra, ad quam perrexit Deus, ut liberaret, & faceret populum ſibi, & magnitudine ſua atque terroribus ejiceret nationes à facie ejus, quem de Ægypto liberaret?

22. Et poſuiſti populum tuum Iſrael tibi in populum uſque in æternum, & tu Domine factus es Deus ejus.

23. Nunc igitur Domine, ſermo, quem locutus es famulo tuo, & ſuper domum ejus, confirmetur in perpetuum, & fac ſicut locutus es.

24. Permaneatque & magnificetur nomen tuum uſque in ſempiternum: & dicatur: Dominus exercituum Deus Iſrael, & domus David ſervi ejus permanens coram eo.

25. Tu enim Domine Deus meus revelaſti auriculam ſervi tui, ut ædificares ei domum: & idcircò invenit ſervus tuus fiduciam, ut oret coram te.

26. Nunc ergo Domine, tu es Deus: & locutus es ad ſervum tuum tanta beneficia.

27. Et cœpiſti benedicere domui ſervi tui, ut ſit ſemper coram te: te enim, Domine, benedicente, benedicta erit in perpetuum.

CAPUT XVIII.

Prælia David, & tributa gentibus impoſita, atque officiarii ejus.

1. FActum eſt autem poſt hæc, ut percuteret David Philiſthiim, & humiliaret eos, & tolleret Geth, & filias ejus de manu Philiſthiim. 2. Reg. 8. 1. Anno M. 2960. Ant. Chr. 1044.

2. per-

2. percuteretque Moab, & fierent Moabitæ ſervi David, offerentes ei munera.

3. Eo tempore percuſſit David etiam Adarezer regem Soba regionis Hemath, quando perrexit ut dilataret imperium ſuum uſque ad flumen Euphraten *.

*Qui erat extremi termini, ſemini Abraham à Deo promiſſi (*Gen* 15. 18. *cum Deut.* 11. 24. *& Joſ.* 13.) à ſolo Davide & filio ejus Salomone poſſeſſi. 1. *Reg.* 4. 21. 2. *Par.* 9. 28.

4. Cepit ergo David mille quadrigas ejus, & ſeptem millia equitum, ac viginti millia virorum peditum, ſubnervavitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis, quas reſervavit ſibi.

5. Supervenit autem & Syrus Damaſcenus, ut auxilium præberet Adarezer regi Soba: ſed & hujus percuſſit David viginti duo millia virorum.

6. Et poſuit milites in Damaſco, ut Syria quoque ſerviret ſibi, & offerret munera. Adjuvitque eum Dominus in cunctis, ad quæ perrexerat.

7. Tulit quoque David pharetras aureas, quas habuerant ſervi Adarezer, & attulit eas in Jeruſalem.

8. Necnon de Thebath & Chun, urbibus Adarezer, æris plurimum, de quo fecit Salomon mare æneum, & columnas, & vaſa ænea.

9. Quod cùm audiſſet Thou rex Hemath, percuſſiſſe videlicet David omnem exercitum Adarezer regis Soba,

10. miſit Aduram filium ſuum ad regem David, ut poſtularet ab eo pacem, & congratularetur ei quòd percuſſiſſet & expugnaſſet Adarezer: adverſarius quippe erat Thou Adarezer.

11. Sed & omnia vaſa aurea, & argentea, & ænea conſecravit David rex Domino, cum argento & auro, quod tulerat ex univerſis gentibus, tam de Idumæa, & Moab, & filiis Ammon, quàm de Philiſthiim & Amalec.

12. Abiſai verò filius Sarviæ percuſſit Edom in Valle Salinarum, decem & octo millia,

13. & conſtituit in Edom præſidium, ut ſerviret Idumæa David: ſalvavitque Dominus David in cunctis, ad quæ perrexerat.

14. Regnavitque ergo David ſuper univerſum Iſrael, & faciebat judicium atque juſtitiam cuncto populo ſuo.

15. Porrò Joab filius Sarviæ erat ſuper exercitum, & Joſaphat filius Ahilud à commentariis.

16. Sadoc autem filius Achitob, & Ahimelec filius Abiathar, ſacerdotes: & Suſa, ſcriba.

17. Banajas quoque filius Jojadæ ſuper legiones Cerethi, & Phelethi: Porrò filii David, primi ad manum regis.

C A P U T XIX.

Hanon rex Ammon, ſervis David, qui ad conſolandum de patris morte venerant, contumelia affectis, à David invaditur, ac vincitur una cum Syris auxiliaribus.

2. *Reg.* 10. 1. Anno M. 2960. Ant. Chr. 1037.

1. ACcidit autem ut moreretur Naas rex filiorum Ammon, & regnaret filius ejus pro eo.

2. Dixitque David: Faciam miſericordiam cum Hanon filio Naas: præſtitit enim mihi pater ejus gratiam. Miſitque David nuntios ad conſolandum eum ſuper morte patris ſui. Qui cùm perveniſſent in terram filiorum Ammon, ut conſolarentur Hanon,

3. dixerunt principes filiorum Ammon ad Hanon: Tu forſitan putas, quòd David honoris cauſa in patrem tuum miſerit qui conſolentur te: nec animadvertis quòd ut explorent, & inveſtigent, & ſcrutentur terram tuam, venerint ad te ſervi ejus.

4. Igitur Hanon pueros David decalvavit, & raſit, & præcidit tunicas eorum à natibus uſque ad pedes, & dimiſit eos.

5. Qui cùm abiiſſent, & hoc mandaſſent David, miſit in occurſum eorum (grandem enim contumeliam ſuſtinuerant) & præcepit ut manerent in Jericho, donec creſceret barba eorum, & tunc reverterentur.

6. Videntes autem filii Ammon quòd injuriam feciſſent David, tam Hanon, quàm reliquus populus, miſerunt mille talenta argenti, ut conducerent ſibi de Meſopotamia, & de Syria Maacha, & de Soba, currus & equites.

7. Conduxeruntque triginta duo millia curruum, & regem Maacha cum populo ejus. Qui cùm veniſſent, caſtrametati ſunt è regione Medaba. Filii quoque Ammon congregati de urbibus ſuis, venerunt ad bellum.

8. Quod cùm audiſſet David, miſit Joab, & omnem exercitum virorum fortium:

9. egreſſique filii Ammon, direxerunt aciem juxta portam civitatis: reges autem, qui ad auxilium ejus venerant, ſeparatim in agro ſteterunt.

10. Igitur Joab intelligens bellum ex adverſo, & poſt tergum contra ſe fieri, elegit viros fortiſſimos de univerſo Iſrael, & perrexit contra Syrum.

11. Reliquam autem partem populi dedit ſub manu Abiſai fratris ſui; & perrexerunt contra filios Ammon.

12. Dixitque: Si vicerit me Syrus, auxilio eris mihi: ſi autem ſuperaverint te filii Ammon, ero tibi in præſidium.

13. Confortare, & agamus viriliter pro populo noſtro, & pro urbibus Dei noſtri: Dominus autem quod in conſpectu ſuo bonum eſt, faciet.

14. Perrexit ergo Joab, & populus qui cum eo erat, contra Syrum ad prælium: & fugavit eos.

15. Porrò filii Ammon videntes quòd fugiſſet Syrus, ipſi quoque fugerunt Abiſai fratrem ejus, & ingreſſi ſunt civitatem: reverſuſque eſt etiam Joab in Jeruſalem.

16. Videns autem Syrus quòd cecidiſſet coram Iſrael, miſit nuntios, & adduxit Syrum, qui erat trans fluvium: Sophach autem princeps militiæ Adarezer, erat dux eorum.

17. Quod cum nuntiatum eſſet David, congregavit univerſum Iſrael, & tranſivit Jordanem, irruitque in eos, & direxit ex adverſo aciem, illis contra pugnantibus.

18. Fugit autem Syrus Iſrael: & interfecit David de Syris ſeptem millia curruum *, & quadraginta millia peditum, & Sophach exercitus principem.

* *Vide* 2. *Reg.* 10. 18.

* Ann. M 2968. Ant. Chr. 1036.

19. Videntes autem ſervi Adarezer ſe ab Iſrael eſſe ſuperatos, transfugerunt ad David & ſervierunt ei: noluitque ultrà Syria auxilium præbere filiis Ammon.

C A P U T XX.

Bella à David proſperè acta adverſum Ammonitas ac Philiſthæos, & in his occiditur gigas ſenos habens digitos, hoc eſt ſimul 24.

2. Reg. 10. 7. & 11. 1. Anno M. 2969. Ant. Chr. 1035.

1. FActum eſt autem poſt anni circulum, eo tempore, quo ſolent reges ad bella procedere, congregavit Joab exercitum, & robur militiæ, & vaſtavit terram filiorum Ammon: perrexitque & obſedit Rabba: porrò David manebat in Jeruſalem, quando Joab percuſſit Rabba, & deſtruxit eam.

2. Tulit autem David coronam Melchom de capite ejus, & invenit in ea auri pondo talentum, & pretioſiſſimes gemmas, fecitque ſibi inde diadema: manubias quoque urbis plurimas tulit:

3. populum autem, qui erat in ea, eduxit: & fecit ſuper eos tribulas, & trahas, & ferrata carpenta tranſire, ita ut diſſecarentur, & contererentur: ſic fecit David cunctis urbibus filiorum Ammon: & reverſus eſt cum omni populo ſuo in Jeruſalem.

|| 2. Reg. 21. 18. Anno M. 2986. Ant. Chr. 1018.

4. || Poſt hæc initum eſt bellum in Gazer adverſum Philiſthæos: in quo percuſſit Sobochai Huſathites, Saphai de genere Raphaim, & humiliavit eos.

5. Aliud quoque bellum geſtum eſt adverſus Philiſthæos, in quo percuſſit Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi, cujus haſtæ lignum erat quaſi liciatorium texentium.

6. Sed & aliud bellum accidit in Geth, in quo fuit homo longiſſimus, ſenos habens digitos, id eſt ſimul vigintiquatuor: & ipſe de Rapha fuerat ſtirpe generatus.

7. Hic blaſphemavit Iſrael: & percuſſit eum Jonathan filius Saama fratris David. Hi ſunt filii Rapha in Geth, qui ceciderunt in manu David & ſervorum ejus.

C A P U T XXI.

David populum numerando Deum offendens, peſte quam ex tribus elegerat percutitur, donec Deum oratione placaret, & altare in area Ornan Jebuſæi erigeret.

Anno M. 2987. 2. Reg. 24. 1. Infr. 27. 24.

1. COnſurrexit autem Satan contra Iſrael, & concitavit David ut numeraret Iſrael.

2. Dixitque David ad Joab, & ad principes populi: Ite, & numerate Iſrael à Berſabee uſque Dan: & afferte mihi numerum ut ſciam.

3. Reſponditque Joab: Augeat Dominus populum ſuum centuplum, quàm ſunt: nonne domine mi rex, omnes ſervi tui ſunt, quare hoc quærit dominus meus, quod in peccatum reputetur Iſraeli?

4. Sed ſermo regis magis prævaluit: egreſſuſque eſt Joab, & circuivit univerſum Iſrael, & reverſus eſt Jeruſalem.

5. Deditque David numerum eorum, quos circuierant: & inventus eſt omnis numerus Iſrael, mille millia & centum millia virorum educentium gladium: de Juda autem quadringenta ſeptuaginta millia bellatorum.

6. Nam Levi, & Beniamin non numeravit: eò quòd Joab invitus exequeretur regis imperium.

7. Diſplicit autem Deo quod juſſum erat; & percuſſit Iſrael.

8. Dixitque David ad Deum: Peccavi nimis ut hoc facerem: obſecro aufer iniquitatem ſervi tui, quia inſipienter egi.

9. Et locutus eſt Dominus ad Gad videntem David, dicens:

10. Vade, & loquere ad David, & dic ei: Hæc dicit Dominus: Trium tibi optionem do; unum, quod volueris, elige, & faciam tibi.

11. Cùmque veniſſet Gad ad David, dixit ei: Hæc dicit Dominus: Elige quod volueris:

12. aut tribus annis famem *: aut tribus menſibus te fugere hoſtes tuos, & gladium eorum non poſſe evadere: aut tribus diebus gladium Domini, & peſtilentiam verſari in terra, & angelum Domini interficere in univerſis finibus Iſrael: nunc igitur vide quid reſpondeam ei, qui miſit me.

* Vid. 2. Reg. 24. 13. ubi ſeptem anni famis pronuntiantur.

13. Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me anguſtiæ premunt: ſed melius mihi eſt, ut incidam in manus Domini, quia multæ ſunt miſerationes ejus, quàm in manus hominum.

14. Miſit ergo Dominus peſtilentiam in Iſrael, & ceciderunt de Iſrael ſeptuaginta millia virorum.

15. Miſit quoque angelum in Jeruſalem, ut percuteret eam: cùmque percuteretur, vidit Dominus, & miſertus eſt ſuper magnitudine mali; & imperavit angelo, qui percutiebat: Sufficit, jam ceſſet manus tua. Porrò angelus Domini ſtabat juxta aream Ornan Jebuſæi.

16. Levanſque David oculos ſuos, vidit angelum Domini ſtantem inter cœlum & terram, & evaginatum gladium in manu ejus, & verſum contra Jeruſalem: & ceciderunt tam ipſe, quàm majores natu veſtiti ciliciis, proni in terram.

17. Dixitque David ad Deum: Nonne ego ſum, qui juſſi ut numeraretur populus? Ego, qui peccavi: ego, qui malum feci: iſte grex quid commeruit? Domine Deus meus vertatur obſecro manus tua in me, & in domum patris mei: populus autem tuus non percutiatur.

18. Angelus autem Domini præcepit Gad, ut diceret David ut aſcenderet, extrueretque altare Domino Deo in area Ornan Jebuſæi.

19. Aſcendit ergo David juxta ſermonem Gad, quem locutus ei fuerat ex nomine Domini.

20. Porrò Ornan cùm ſuſpexiſſet, & vidiſſet angelum, quatuorque filii ejus cum eo, abſconderunt ſe: nam eo tempore terebat in area triticum.

21. Igitur cùm veniret David ad Ornan, conſpexit eum Ornan, & proceſſit ei obviam de area, & adoravit eum pronus in terram.

22. Dixitque ei David: Da mihi locum areæ tuæ, ut ædificem in ea altare Domino, ita ut quantum valet argenti accipias, & ceſſet plaga à populo.

23. Dixit autem Ornan ad David: Tolle, & faciat dominus meus rex quodcum-

que

Digitized by Google

que ei placet: ſed & boves do in holocauſtum, & tribulas in ligna, & triticum in ſacrificium: omnia libens præbebo.

24. Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, ſed argentum dabo quantum valet: neque enim tibi auferre debeo, & ſic offerre Domino holocauſta gratuita.

25. Dedit ergo David Ornan pro loco ſiclos auri juſtiſſimi ponderis ſexcentos.

|| 1. Par. 3. 1. 26. || Et ædificavit ibi altare Domino: obtulitque holocauſta, & pacifica, & invocavit Dominum, & exaudivit eum in igne de cœlo ſuper altare holocauſti.

27. Præcepitque Dominus angelo: & convertit gladium ſuum in vaginam.

28. Protinus ergo David, videns quòd exaudiſſet eum Dominus in area Ornan Jebuſæi immolavit ibi victimas.

|| Exod. 36. 1. 29. Tabernaculum autem Domini, || quod fecerat Moyſes in deſerto, & altare holocauſtorum, ea tempeſtate erat in excelſo Gabaon.

30. Et non prævaluit David ire ad altare ut ibi obſecraret Deum: nimio enim fuerat in timore perterritus, videns gladium Angeli Domini.

CAPUT XXII.

Præparat David neceſſaria ad ædificandum templum Domini, quod Salomoni præcipit ut extruat, Deumque ſemper ſedulò colat, exhortans principes ut illi ſint auxilio.

|| 2. Par. 3. 1. 1. DIxitque David: Hæc eſt domus || Dei, & hoc altare in holocauſtum Iſrael.

* Anno M. 2988. Ant. Chr. 1016. 2. Et præcepit * ut congregarentur omnes proſelyti de Terra Iſrael, & conſtituit ex eis latomos ad cædendos lapides & poliendos, ut ædificaretur domus Dei.

3. Ferrum quoque plurimum ad clavos januarum, & ad commiſſuras atque juncturas præparavit David: & æris pondus numerabile.

4. Ligna quoque cedrina non poterant æſtimari, quæ Sidonii, & Tyrii deportaverant ad David.

5. Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus eſt & delicatus; domus autem, quàm ædificari volo Domino, talis eſſe debet ut in cunctis regionibus nominetur: præparabo ergo ei neceſſaria. Et ob hanc cauſam ante mortem ſuam omnes præparavit impenſas.

6. Vocavitque Salomonem filium ſuum: & præcepit ei ut ædificaret domum Domino Deo Iſrael.

7. Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meæ fuit ut ædificarem domum nomini Domini Dei mei, ||

|| 2. Reg. 7. 1. Supr. 17. 8. ſed factus eſt ſermo Domini ad me, dicens: Multum ſanguinem effudiſti, & plurima bella bellaſti: non poteris ædificare domum nomini meo, tanto effuſo ſanguine coram me:

9. Filius, qui naſcetur tibi, erit vir quietiſſimus: faciam enim eum requieſcere ab omnibus inimicis ſuis per circuitum: & ob hanc cauſam Pacificus vocabitur: & pacem & otium dabo in Iſrael cunctis diebus ejus.

|| 2. Reg. 7. 13. 3. Reg. 5. 5. 3. Reg. 7. 14. Hebr. 1. 5. 10. || Ipſe ædificabit domum nomini meo, & ipſe erit mihi in filium, & ego ero illi in patrem: firmaboque ſolium regni ejus ſuper Iſrael in æternum.

11. Nunc ergo fili mi, ſit Dominus tecum, & proſperare, & ædifica domum Domino Deo tuo, ſicut locutus eſt de te.

12. Det quoque tibi Dominus prudentiam & ſenſum, ut regere poſſis Iſrael, & cuſtodire legem Domini Dei tui.

13. Tunc enim proficere poteris, ſi cuſtodieris mandata & judicia, quæ præcepit Dominus Moyſi ut doceret Iſrael: confortare & viriliter age, ne timeas, neque paveas.

14. Ecce ego in paupertate mea præparavi impenſas domus Domini, auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum: æris verò, & ferri non eſt pondus, vincitur enim numerus magnitudine: ligna & lapides præparavi ad univerſa impendia.

15. Habes quoque plurimos artifices, latomos, & cæmentarios, artificeſque lignorum, & omnium artium ad faciendum opus prudentiſſimos,

16. in auro & argento & ære & ferro, cujus non eſt numerus. Surge igitur, & fac, & erit Dominus tecum.

17. Præcepit quoque David cunctis principibus Iſrael, ut adjuvarent Salomonem filium ſuum.

18. Cernitis, inquiens, quòd Dominus Deus veſter vobiſcum ſit, & dederit vobis requiem per circuitum, & tradiderit omnes inimicos veſtros in manus veſtras, & ſubjecta ſit terra coram Domino, & coram populo ejus.

19. Præbete igitur corda veſtra & animas veſtras, ut quæratis Dominum Deum veſtrum: & conſurgite, & ædificate ſanctuarium Domino Deo, ut introducatur arca fœderis Domini, & vaſa Domino conſecrata, in domum, quæ ædificatur nomini Domini.

CAPUT XXIII.

David ſenex, Salomone rege deſignato, numeratorum Levitarum officia deſignat, Moyſique filii Levitis annumerantur.

1. IGitur David ſenex & plenus dierum, regem conſtituit Salomonem filium ſuum ſuper Iſrael. Eodem ann. 2988. ætatis ſuæ ferè 70. regni autem 40. ineunte ante mortem ejus anno dimidio.

2. Et congregavit omnes principes Iſrael, & Sacerdotes atque Levitas.

3. Numeratique ſunt Levitæ à triginta annis, & ſuprà: & inventa ſunt triginta octo millia virorum.

4. Ex his electi ſunt, & diſtributi in miniſterium domus Domini viginti quatuor millia: præpoſitorum autem & judicum ſex millia.

5. Porrò quatuor millia janitores: & totidem pſaltes canentes Domino in organis, quæ fecerat ad canendum.

6. || Et diſtribuit eos David per vices filiorum Levi, Gerſon videlicet, & Caath, & Merari. || Supr. 6. 1.

7. Filii Gerſon: Leedan, & Semei.

8. Filii Leedan: princeps Jahiel, & Zethan, & Joel, tres.

9. Filii Semei: Salomith, & Hoſiel, & Aran, tres: iſti principes familiarum Leedan.

10. Porrò filii Semei, Leheth, & Ziza, & Jaus, & Baria: iſti filii Semei, quatuor.

11. Erat autem Leheth prior, Ziza ſecundus: porrò Jaus & Baria non habuerunt plurimos filios, & idcircò in una familia, unaque domo computati ſunt.

12. Filii Caath: Amram, & Iſaar, Hebron, & Oziel, quatuor.

||Supr.6.3. 13. || Filii Amram: Aaron, & Moyſes.

||Hebr.5.4. || Separatuſque eſt Aaron ut miniſtraret in Sancto ſanctorum, ipſe & filii ejus in ſempiternum, & adoleret incenſum Domino ſecundùm ritum ſuum, ac benediceret nomini ejus in perpetuum.

14. Moyſi quoque hominis Dei filii annumerati ſunt in tribu Levi.

||Exod. 2. 22. & 18. 3. & 4. 15. Filii || Moyſi: Gerſom, & Eliezer.

16. Filii Gerſom: Subuel primus.

17. Fuerunt autem filii Eliezer: Rohobia primus: & non erant Eliezer filii alii. Porrò filii Rohobia multiplicati ſunt nimis.

18. Filii Iſaar: Salomith primus.

19. Filii Hebron: Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaam quartus.

20. Filii Oziel: Micha primus, Jeſia ſecundus.

21. Filii Merari: Moholi, & Muſi. Filii Moholi: Eleazar, & Cis.

22. Mortuus eſt autem Eleazar, & non habuit filios, ſed filias: acceperuntque eas filii Cis fratres earum.

23. Filii Muſi: Moholi, & Eder, & Jerimoth, tres.

24. Hi filii Levi in cognationibus & familiis ſuis, principes per vices, & numerum capitum ſingulorum, qui faciebant opera miniſterii domus Domini à viginti annis, & ſuprà.

25. Dixit enim David: Requiem dedit Dominus Deus Iſrael populo ſuo, & habitationem Jeruſalem uſque in æternum.

26. Nec erit officii Levitarum ut ultrà portent tabernaculum, & omnia vaſa ejus ad miniſtrandum.

27. Juxta præcepta quoque David noviſſima ſupputabitur numerus filiorum Levi à viginti annis & ſuprà.

28. Et erunt ſub manu filiorum Aaron in cultum domus Domini, in veſtibulis, & in exedris, & in loco purificationis, & in ſanctuario, & in univerſis operibus miniſterii templi Domini.

29. Sacerdotes autem, ſuper panes propoſitionis, & ad ſimilæ ſacrificium, & ad lagana azyma, & ſartaginem, & ad torrendum, & ſuper omne pondus atque menſuram.

30. Levitæ verò ut ſtent manè ad confitendum, & canendum Domino: ſimiliterque ad veſperam

31. tam in oblatione holocauſtorum Domini, quàm in ſabbatis & Calendis & ſolemnitatibus reliquis juxta numerum, & cæremonias uniuſcujuſque rei, jugiter coram Domino.

32. Et cuſtodiant obſervationes tabernaculi fœderis, & ritum ſanctuarii, & obſervationem filiorum Aaron fratrum ſuorum, ut miniſtrent in domo Domini.

CAPUT XXIV.

Familiarum Eleazar & Ithamar vices 24. in miniſterio Domini à David deſignantur, reliquorumque Levitarum familiæ ſimiliter ſorte diſtribuuntur.

1. Porrò filiis Aaron hæ partitiones erant, Filii Aaron: Nadab, & Abiu, & Eleazar, & Ithamar.

2. || Mortui ſunt autem Nadab, & Abiu ante patrem ſuum abſque liberis: ſacerdotioque functus eſt Eleazar, & Ithamar. ||Lev 10.2. Num. 3. 4.

3. Et diviſit eos David, id eſt de Sadoc de filiis Eleazar, & Ahimelech de filiis Ithamar, ſecundùm vices ſuas & miniſterium.

4. Inventique ſunt multò plures filii Eleazar in principibus viris, quàm filii Ithamar. Diviſit autem eis, hoc eſt filiis Eleazar principes per familias ſedecim, & filiis Ithamar principes per familias & domos ſuas octo.

5. Porrò diviſit utraſque inter ſe familias ſortibus erant enim principes ſanctuarii, & principes Dei, tam de filiis Eleazar, quàm de filiis Ithamar.

6. Deſcripſitque eos Semejas filius Nathanael ſcriba Levites, coram rege & principibus, & Sadoc ſacerdote, & Ahimelech filio Abiathar, principibus quoque familiarum ſacerdotalium & Leviticarum: unam domum, quæ ceteris præerat, Eleazar: & alteram domum, quæ ſub ſe habebat ceteros, Ithamar.

7. Exivit autem ſors prima Joiarib, ſecunda Jedei,

8. tertia Harim, quarta Seorim,

9. quinta Melchia, ſexta Maiman,

10. ſeptima Accos, octava Abia,

11. nona Jeſua, decima Sechenia,

12. Undecima Eliaſib, duodecima Jacim,

13. tertiadecima Hoppha, decimaquarta Isbaath,

14. decimaquinta Belga, decimaſexta Emmer,

15. decimaſeptima Hezir, decimaoctava Aphſes,

16. decimanona Pheteia, vigeſima Hezechiel,

17. vigeſimaprima Jachin, vigeſimaſecunda Gamul.

18. vigeſimatertia Dalaiau, vigeſimaquarta Maaziau.

19. Hæ vices eorum ſecundùm miniſteria ſua, ut ingrediantur domum Domini & juxta ritum ſuum ſub manu Aaron patris eorum: ſicut præceperat Dominus Deus Iſrael.

20. Porrò filiorum Levi, qui reliqui fuerant, de filiis Amram erat Subael, & de filiis Subael, Jehedeia.

21. De filiis quoque Rohobiæ princeps Jeſias.

22. Iſaari verò filius Salemoth, filiuſque Salemoth Jahath.

23. Filiuſque ejus Jeriau primus, Amarias ſecundus, Jahaziel tertius, Jecmaam quartus.

24. Filius Oziel, Micha: filius Micha, Samir.

25. Frater Micha, Jeſia: filiuſque Jeſiæ, Zacharias.

26. Filii Merari: Moholi & Muſi. Filius Oziau: Benno.

27. Fi-

27. Filius quoque Merari: Oziau & Soam & Zachur & Hebri.
28. Porrò, Moholi filius: Eleazar, qui non habebat liberos.
29. Filius verò Cis, Jerameel.
30. Filii Muſi: Moholi, Eder, & Jerimoth. Iſti filii Levi ſecundùm domos familiarum ſuarum.
31. Miſeruntque & ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aaron coram David rege, & Sadoch, & Ahimelec, & principibus familiarum Sacerdotalium & Leviticarum: tam majores quàm minores, omnes ſors æqualiter dividebat.

CAPUT XXV.

Ex filiis Aſaph, Heman & Idithun, cantoribus, pſaltis ac citharœdis, vigintiquatuor familiæ ac vices ſorte diſtribuuntur.

1. IGitur David, & magiſtratus exercitus ſegregaverunt in miniſterium filios Aſaph & Heman, & Idithun: qui prophetarent in citharis, & pſalteriis, & cymbalis ſecundùm numerum ſuum dedicato ſibi officio ſervientes.
2. De filiis Aſaph: Zacchur, & Joſeph, & Nathania, & Aſarela, filii Aſaph: ſub manu Aſaph prophetantis juxta regem.
3. Porro Idithun: filii Idithun, Godolias, Sori, Jeſeias, & Haſabias, & Mathathias, ſex, ſub manu patris ſui Idithun, qui in cithara prophetabat ſuper confitentes & laudantes Dominum.
4. Heman quoque: filii Heman, Bocciau, Mathaniau, Oziel, Subuel, & Jerimoth, Hananias, Hanani, Eliatha, Geddelthi, & Romemthiezer, & Jesbacaſſa, Mellothi, Othir, Mahazioth:
5. Omnes iſti filii Heman Videntis regis in ſermonibus Dei, ut exaltaret cornu: deditque Deus Heman filios quatuordecim, & filias tres.
6. Univerſi ſub manu patris ſui ad cantandum in templo Domini diſtributi erant, in cymbalis, & pſalteriis, & citharis, in miniſteria domus Domini juxta regem: Aſaph videlicet, & Idithun, & Heman.
7. Fuit autem numerus eorum cum fratribus ſuis, qui erudiebant canticum Domini, cuncti doctores, ducenti octogintaocto.
8. Miſeruntque ſortes per vices ſuas, ex æquo tam major quàm minor, doctus pariter, & indoctus.
9. Egreſſaque eſt ſors prima Joſeph, qui erat de Aſaph. Secunda Godoliæ, ipſi & filiis ejus, & fratribus ejus duodecim.
10. Tertia Zachur, filiis & fratribus ejus duodecim.
11. Quarta Iſari, filiis & fratribus ejus duodecim:
12. Quinta Nathaniæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
13. Sexta Bocciau, filiis & fratribus ejus duodecim.
14. Septima Iſreela, filiis & fratribus ejus duodecim.
15. Octava Jeſaiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
16. Nona Mathaniæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
17. Decima Semeiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
18. Undecima Azareel, filiis & fratribus ejus duodecim.
19. Duodecima Haſabiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
20. Tertiadecima Subael, filiis & fratribus ejus duodecim.
21. Quartadecima Mathathiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
22. Quintadecima Jerimoth, filiis & fratribus ejus duodecim.
23. Sextadecima Hananiæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
24. Septimadecima Jesbacaſſæ, filiis & fratribus ejus duodecim.
25. Octavadecima Hanani, filiis & fratribus ejus duodecim.
26. Nonadecima Mellothi, filiis & fratribus ejus duodecim.
27. Vigeſima Eliatha, filiis & fratribus ejus duodecim.
28. Vigeſimaprima Othir, filiis & fratribus ejus duodecim.
29. Vigeſimaſecunda Geddelthi, filiis & fratribus ejus duodecim.
30. Vigeſimatertia Mahazioth, filiis & fratribus ejus duodecim.
31. Vigeſimaquarta Romemthiezer, filiis & fratribus ejus duodecim.

CAPUT XXVI.

Templi janitores deſignantur, & quæ porta à qua familia ſit cuſtodienda ſorte diſponitur, item qui theſauros & vaſa ſacra cuſtodiant.

1. DIviſiones autem janitorum: de Coritis Meſelemia, filius Core, de filiis Aſaph.
2. Filii Meſelemiæ: Zacharias primogenitus, Jadihel ſecundus, Zabadias tertius, Jathaneel quartus.
3. Ælam quintus, Johanan ſextus, Elioenai ſeptimus.
4. Filii autem Obededom: Semeias primogenitus, Jozabad ſecundus, Joaha tertius, Sachar quartus, Nathanael quintus,
5. Ammiel ſextus, Iſſachar ſeptimus, Phollathi octavus: quia benedixit illi Dominus.
6. Semei autem filio ejus nati ſunt filii, præfecti familiarum ſuarum: erant enim viri fortiſſimi:
7. Filii ergo Semeiæ: Othni, & Raphael, & Obed, Elzabad, fratres ejus viri fortiſſimi: Eliu quoque, & Samachias,
8. Omnes hi, de filiis Obededom: ipſi, & filii, & fratres eorum fortiſſimi ad miniſtrandum, ſexagintaduo de Obededom.
9. Porrò Meſelemiæ filii, & fratres eorum robuſtiſſimi, decem & octo.
10. De Hoſa autem, id eſt de filiis Merari: Semri princeps (non enim habuerat primogenitum, & idcircò poſuerat eum pater ejus in principem)
11. Helcias ſecundus, Tabelias tertius, Zacharias quartus. Omnes hi filii, & fratres Hoſa tredecim.

12. Hi diviſi ſunt in janitores, ut ſemper principes cuſtodiarum, ſicut & fratres eorum, miniſtrarent in domo Domini.

13. Miſſæ ſunt ergo ſortes ex æquo, & parvis, & magnis, per familias ſuas in unamquamque portarum.

14. Cecidit ergo ſors Orientalis, Selemiæ. Porrò Zachariæ filio ejus, viro prudentiſſimo, & erudito, ſortitò obtigit plaga Septentrionalis.

15. Obededom verò & filiis ejus ad Auſtrum: in qua parte domus erat ſeniorum concilium.

16. Sephim, & Hoſa ad Occidentem, juxta portam, quæ ducit ad viam aſcenſionis: cuſtodia contra cuſtodiam.

17. Ad Orientem verò Levitæ ſex: & ad Aquilonem quatuor per diem: atque ad Meridiem ſimiliter in die quatuor: & ubi erat concilium, bini & bini.

18. In cellulis quoque janitorum ad Occidentem quatuor in via, binique per cellulas.

19. Hæ ſunt diviſiones janitorum filiorum Core & Merari.

20. Porrò Achias erat ſuper theſauros domus Dei, & vaſa ſanctorum.

21. Filii Ledan, filii Gerſonni: de Ledan principes familiarum, Ledan, & Gerſonni, Jehieli.

22. Filii Jehieli: Zathan, & Joel fratres ejus ſuper theſauros domus Domini.

23. Amramitis, & Iſaaritis, & Hebronitis, & Ozielitis.

24. Subuel autem filius Gerſom, filii Moyſi, præpoſitus theſauris.

25. Fratres quoque ejus Eliezer, cujus filius Rahabia, & hujus filius Iſaias, & hujus filius Joram, hujus quoque filius Zechri, & hujus filius Selemith.

26. Ipſe Selemith, & fratres ejus, ſuper theſauros ſanctorum, quæ ſanctificavit David rex, & principes familiarum, & tribuni, & centuriones, & duces exercitus

27. de bellis, & manubiis præliorum, quæ conſecraverant ad inſtaurationem, & ſupellectilem templi Domini.

28. Hæc autem univerſa ſanctificavit Samuel Videns, & Saul filius Cis, & Abner filius Ner, & Joab filius Sarviæ: omnes, qui ſanctificaverant ea per manum Selemith, & fratrum ejus.

29. Iſaaritis verò præerat Chonenias, & filii ejus ad opera forinſecus ſuper Iſrael, ad docendum & judicandum eos.

30. Porrò de Hebronitis Haſabias, & fratres ejus viri fortiſſimi, mille ſeptingenti præerant Iſraeli trans Jordanem contra Occidentem, in cunctis operibus Domini, & in miniſterium regis.

31. Hebronitarum autem princeps fuit Jeria ſecundùm familias & cognationes eorum. Quadrageſimo anno regni David recenſiti ſunt, & inventi ſunt viri fortiſſimi in Jazer Galaad,

32. fratreſque ejus robuſtioris ætatis, duo millia ſeptingenti principes familiarum. Præpoſuit autem eos David rex Rubenitis, & Gaditis, & dimidiæ tribui Manaſſe, in omne miniſterium Dei, & regis.

CAPUT XXVII.

Recenſentur duodecim principes, quorum ſinguli ſuo menſe vigintiquatuor millibus præerant; ad hæc principes ſeu præfecti tribuum theſaurorum, reliquæque ſubſtantiæ regis recenſentur.

1. Filii autem Iſrael ſecundùm numerum ſuum, principes familiarum, tribuni & centuriones, & præfecti, qui miniſtrabant regi juxta turmas ſuas, ingredientes & egredientes per ſingulos menſes in anno, vigintiquatuor millibus ſinguli præerant.

2. Primæ turmæ in primo menſe Jesboam præerat filius Zabdiel, & ſub eo vigintiquatuor millia.

3. De filiis Phares, principes cunctorum principum in exercitu menſe primo.

4. Secundi menſis habebat turmam Dudia Ahohites, & poſt ſe alter nomine Macelloth, qui regebat partem exercitus vigintiquatuor millium.

5. Dux quoque turmæ tertiæ in menſe tertio, erat Banajas filius Jojadæ ſacerdos: & in diviſione ſua vigintiquatuor millia.

6. Ipſe eſt Banajas fortiſſimus inter triginta, & ſuper triginta. Præerat autem turmæ ipſius Amizadab filius ejus.

7. Quartus, menſe quarto, Aſael frater Joab, & Zabadias filius ejus poſt eum: & in turma ejus vigintiquatuor millia.

8. Quintus, menſe quinto, princeps Samaoth Jezerites: & in turma ejus vigintiquatuor millia.

9. Sextus, menſe ſexto, Hira filius Acces Thecuites: & in turma ejus vigintiquatuor millia.

10. Septimus, menſe ſeptimo, Helles Phallonites de filiis Ephraim: & in turma ejus vigintiquatuor millia.

11. Octavus, menſe octavo, Sobochai Huſathites de ſtirpe Zarahi: & in turma ejus vigintiquatuor millia.

12. Nonus, menſe nono, Abiezer Anathothites de filiis Jemini: & in turma ejus vigintiquatuor millia.

13. Decimus, menſe decimo, Marai, & ipſe Netophathites de ſtirpe Zarhai: & in turma ejus vigintiquatuor millia.

14. Undecimus, menſe undecimo, Banajas Pharathonites de filiis Ephraim: & in turma ejus vigintiquatuor millia.

15. Duodecimus, menſe duodecimo, Holdai Netophathites, de ſtirpe Gothoniel: & in turma ejus vigintiquatuor millia.

16. Porrò tribubus præerant Iſrael, Rubenitis, dux Eliezer filius Zechri: Simeonitis, dux Saphatias filius Maacha:

17. Levitis, Haſabias filius Camuel: Aaronitis, Sadoc.

18. Juda, Eliu frater David: Iſſachar, Amri filius Michael:

19. Zabulonitis, Jeſmaias filius Abdiæ: Nephthalitibus, Jerimoth filius Ozriel:

20. Filiis Ephraim, Oſee filius Ozaziu: dimidiæ tribui Manaſſe, Joel filius Phadaiæ:

21. Et dimidiæ tribui Manaſſe in Galaad, Jaddo filius Zachariæ: Beniamin autem, Jaſiel filius Abner:

22. Dan verò, Ezrhiel filius Jerobam: hi principes filiorum Iſrael.

23. Noluit autem David numerare eos à viginti annis inferiùs: quia dixerat Dominus ut multiplicaret Iſrael quaſi ſtellas cæli.

|| Sup. 21. 2. Ann. M. 2977. Ant. Chr. 1027.

24. || Joab filius Sarviæ cœperat numerare, nec complevit: quia ſuper hoc ira irruerat in Iſrael: & idcircò numerus eorum, qui fuerant recenſiti, non eſt relatus in faſtos regis David.

25. Super theſauros autem regis fuit Azmoth filius Adiel. His autem theſauris, qui erant in urbibus, & in vicis, & in turribus, præſidebat Jonathan filius Oziæ.

26. Operi autem ruſtico, & agricolis qui exercebant terram, præerat Ezri filius Chelub:

27. Vinearumque cultoribus, Semeias Romathites: cellis autem vinariis, Zabdias Aphonites.

28. Nam ſuper oliveta & ficeta, quæ erant in campeſtribus, Balanan Gederites: ſuper apothecas autem olei, Joas.

29. Porrò armentis, quæ paſcebantur in Saron, præpoſitus fuit Setrai Saronites: & ſuper boves in vallibus, Saphat filius Adli:

30. ſuper camelos verò, Ubil Iſmaelites: & ſuper aſinos, Jadias Meronathithes:

31. Super oves quoque Jaziz Agareus: omnes hi, principes ſubſtantiæ regis David.

32. Jonathan autem patruus David, conſiliarius, vir prudens & litteratus: ipſe & Jahiel filius Hachamoni erant cum filiis regis:

33. Achitophel etiam conſiliarius regis, & Chuſai Arachites amicus regis.

34. Poſt Achitophel fuit Jojada filius Banajæ, & Abiathar. Princeps autem exercitus regis erat Joab.

CAPUT XXVIII.

David præparatis ad templi ædificationem omnibus neceſſariis, Salomonem univerſoſque principes convocatos exhortatur ad mandata Dei cuſtodienda, præſcribens formam templi ædificandi.

* Anno M. 2989. Ant. Chr. 1015.

1. CONvocavit * igitur David omnes principes Iſrael, duces tribuum, & præpoſitos turmarum, qui miniſtrabant regi: tribunos quoque & centuriones, & qui præerant ſubſtantiæ & poſſeſſionibus regis, filioſque ſuos cum eunuchis, & potentes, & robuſtiſſimos quoſque in exercitu Jeruſalem.

2. Cùmque ſurrexiſſet rex, & ſtetiſſet, ait: Audite me fratres mei, & populus meus: Cogitavi ut ædificarem domum, in qua requieſceret arca fœderis Domini, & ſcabellum pedum Dei noſtri: & ad ædificandum omnia præparavi.

|| 2. Reg. 7. 13.

3. Deus autem dixit mihi: || Non ædificabis domum nomini meo, eò quòd ſis vir bellator, & ſanguinem fuderis.

4. Sed elegit Dominus Deus Iſrael me de univerſa domo patris mei, ut eſſem rex ſuper Iſrael in ſempiternum: de Juda enim elegit principes: porrò de domo Juda, domum patris mei: & de filiis patris mei, placuit ei ut me eligeret regem ſuper cunctum Iſrael.

|| Sup. 17.

5. || Sed & de filiis meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, ut ſederet in throno regni Domini ſuper Iſrael.

6. dixitque mihi: Salomon filius tuus ædificabit domum meam, & atria mea: ipſum enim elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem.

7. Et firmabo regnum ejus uſque in æternum, ſi perſeveraverit facere præcepta mea, & judicia, ſicut & hodie.

8. Nunc ergo coram univerſo cœtu Iſrael audiente Deo noſtro, cuſtodite, & perquirite cuncta mandata Domini Dei noſtri: ut poſſideatis terram bonam, & relinquatis eam filiis veſtris poſt vos uſque in ſempiternum.

9. Tu autem Salomon fili mi, ſcito Deum patris tui, & ſervito ei corde perfecto, & animo voluntario: || omnia enim corda ſcrutatur Dominus, & univerſas mentium cogitationes intelligit. Si quæſieris eum, invenies: ſi autem dereliqueris eum, projiciet te in æternum. || Pſal. 7. 10.

10. Nunc ergo quia elegit te Dominus ut ædificares domum Sanctuarii, confortare, & perfice.

11. Dedit autem David Salomoni filio ſuo deſcriptionem porticus, & templi, & cellariorum, & cœnaculi, & cubiculorum in adytis, & domus propitiationis,

12. necnon & omnium quæ cogitaverat atriorum, & exedrarum per circuitum in theſauros domus Domini, & in theſauros ſanctorum,

13. diviſionumque Sacerdotalium & Leviticarum, in omnia opera domus Domini, & in univerſa vaſa miniſterii templi Domini.

14. Aurum in pondere per ſingula vaſa miniſterii. Argenti quoque pondus pro vaſorum & operum diverſitate,

15. Sed & in candelabra aurea, & ad lucernas eorum, aurum pro menſura uniuſcujuſque candelabri & lucernarum. Similiter & in candelabra argentea & in lucernas eorum, pro diverſitate menſuræ, pondus argenti tradidit.

16. Aurum quoque dedit in menſas propoſitionis pro diverſitate menſarum: ſimiliter & argentum in alias menſas argenteas.

17. Ad fuſcinulas quoque, & phialas, & thuribula ex auro puriſſimo, & leunculos aureos, pro qualitate menſuræ pondus diſtribuit in leunculum, & leunculum. Similiter & in leones argenteos diverſum argenti pondus ſeparavit.

18. Altari autem, in quo adoletur incenſum, aurum puriſſimum dedit: ut ex ipſo fieret ſimilitudo quadrigæ cherubim extendentium alas, & velantium arcam fœderis Domini.

19. Omnia, inquit, venerunt ſcripta manu Domini ad me, ut intelligerem univerſa opera exemplaris.

20. Dixit quoque David Salomoni filio ſuo: Viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas, & ne paveas: Dominus enim Deus meus tecum erit, & non dimittet te, nec derelinquet donec perficias omne opus miniſterii domus Domini.

21. Ecce diviſiones Sacerdotum & Levitarum, in omne miniſterium domus Domini aſſiſtunt tibi, & parati ſunt, & noverunt tam principes quàm populus facere omnia præcepta tua.

C A P U T XXIX.

Recenſentur impenſæ à David in ædificium templi præparatæ, quibus principes ac populus plurima adjiciunt donaria: David benedicens Dominum orat pro Salomone ac populo, & ſacrificiis cum ingenti lætitia oblatis, ungitur ſecundò Salomon in regem pro patre David, qui anno regni quadrageſimo in pace quievit.

* Ann. M. 2989. Ant. Chr. 1015.

1. LOcutuſq. * eſt David rex ad omnem eccleſiam: Salomonem filium meum unum elegit Deus, adhuc puerum & tenellum: opus namque grande eſt, neque enim homini præparatur habitatio, ſed Deo.

2. Ego autem totis viribus meis præparavi impenſas Domus Dei mei. Aurum ad vaſa aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad liguea: & lapides onychinos, & quaſi ſtibinos, & diverſorum colorum, omnemque pretioſum lapidem, & marmor Parium abundantiſſimè:

3. & ſuper hæc, quæ obtuli in domum Dei mei de peculio meo aurum & argentum, do in templum Dei mei, exceptis his, quæ præparavi in ædem ſanctam.

4. Tria millia talenta auri de auro Ophir: & ſeptem millia talentorum argentl probatiſſimi, ad deaurandos parietes templi.

5. Et ubicumque opus eſt aurum de auro & ubicumque opus eſt argentum de argento, opera fiant per manus artifieum: & ſi quis ſponte offert, impleat manum ſuam hodie, & offerat quod voluerit Domino.

6. Polliciti ſunt itaque principes familiarum, & proceres tribuum Iſrael, tribuni quoque, & centuriones, & prineipes poſſeſſionum regis.

7. Dederuntque in opera domus Dei auri talenta quinque millia, & ſolidos decem millia; argenti talenta decem millia, & æris talenta decem & octo millia: ferri quoque centum millia talentorum.

8. Et apud quemcumque inventi ſunt lapides, dederunt in theſauros domus Domini, per manum Jahiel Gerſonitis.

9. Lætatuſque eſt populus, cùm vota ſponte promitterent: quia corde toto offerebant ea Domino: ſed & David rex lætatus eſt gaudio magno.

10. Et benedixit Domino coram univerſa multitudine, & ait: Benedictus es Domine Deus Iſrael patris noſtri ab æterno in æternum.

11. Tua eſt Domine magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria: & tibi laus: cuncta enim quæ in cælo ſunt, & in terra, tua ſunt: tuum Domine regnum, & tu es ſuper omnes principes.

12. Tuæ divitiæ, & tua eſt gloria: tu dominaris omnium, in manu tua virtus & potentia: in manu tua magnitudo, & imperium omnium.

13. Nune igitur Deus noſter confitemur tibi, & laudamus nomen tuum inelytum.

14. Quis ego, & quis populus meus, ut poſſimus hæc tibi univerſa promittere? tua ſunt omnia: & quæ de manu tua accepimus dedimus tibi.

15. Peregrini enim ſumus coram te, & advenæ, ſicut omnes patres noſtri. ‖ Dies noſtri quaſi umbra ſuper terram, & nulla eſt mora. ‖ Supr. 2. 5.

16. Domine Deus noſter, omnis hæc copia, quam paravimus ut ædificaretur domus uomini ſancto tuo, de manu tua eſt, & tua ſunt omnia.

17. Scio Deus meus quòd probes corda, & ſimplicitatem diligas, unde & ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli univerſa hæc: & populum tuum, qui hìc repertus eſt, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria.

18. Domine Deus Abraham, & Iſaac, & Iſrael patrum noſtrorum, cuſtodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum, & ſemper in venerationem tui mens iſta permaneat.

19. Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, ut cuſtodiat mandata tua, teſtimonia tua, & cæremonias tuas, & faciat univerſa: & ædificet ædem, cujus impenſas paravi.

20. Præcepit autem David univerſæ Eccleſiæ: Benedicite Domino Deo noſtro. Et benedixit omnis Eccleſia Domino Deo patrum ſuorum: & inelinaverunt ſe, & adoraverunt Deum, & deinde regem.

21. Immolaveruntque victimas Domino: & obtulerunt holocauſta die ſequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus ſuis, & univerſo ritu abundantiſſimè in omnem Iſrael.

22. Et comederunt, & biberunt coram Domino in die illo eum grandi lætitia. ‖ Et unxerunt ſecundò Salomonem filium David. Unxerunt autem eum Domino in principem, & Sadoc in pontificem. ‖ 3. Reg. 1. 14.

23. Seditque Salomon ſuper ſolium Domini in regem pro David patre ſuo, & cunctis placuit: & paruit illi omnis Iſrael.

24. Sed & univerſi principes, & potentes, & euncti filii regis David dederunt manum, & ſubjecti fuerunt Salomoni regi.

25. Magnificavit ergo Dominus Salomonem ſuper omnem Iſrael: & dedit illi gloriam regni, qualem nullus habuit ante eum rex Iſrael.

26. Igitur David filius Iſai regnavit ſuper univerſum Iſrael.

27. ‖ Et dies, quibus regnavit ſuper Iſrael, fuerunt quadraginta anni: in Hebron regnavit ſeptem annis, & in Jeruſalem annis triginta tribus. ‖ 3. Reg. 2. 11.

28. Et mortuus eſt in ſenectute bona, pleuus dierum, & divitiis, & gloria: & regnavit Salomon filius ejus pro eo. Anno M. 2990. Ant. Chr. 1014.

29. Geſta autem David regis priora, & noviſſima ſeripta ſunt in libro Samuelis Videntis, & in libro Nathan prophetæ, atque in volumine Gad Videntis:

30. Univerſique regni ejus, & fortitudinis, & temporum, quæ tranſierunt ſub eo, ſive in Iſrael, ſive iu eunctis regnis terrarum.

LIBER SECUNDUS
PARALIPOMENON,
HEBRAICE DIBRE HAIAMIM.

IN hoc ſecundo libro, Eſdras hiſtoriam annorum 479. percurrit: ab anno ſcilicet mundi 2990. ad annum 3868. quo finitis 70. annis captivitatis, Cyrus redeundi poteſtatem fecit. Sunt ergo anni

Salomonis	40.
Ab diviſione regni, ad 4. Joachimi	369.
Ab 4. Joachimi, ad finitam captivitatem	70.
	Summa 479.

CAPUT PRIMUM.

Oblatis mille hoſtiis à Salomone in Gabaon, Dominus illi nocte apparens dat ei petitam ſapientiam, additis divitiis & gloria; poſt quæ currus & equites congregat.

3. Reg. 3. 1 Ann. M 2990. Ant. Chr. 1014. 1. CONFORTATUS eſt ergo Salomon filius David in regno ſuo, & Dominus Deus ejus erat cum eo, & magnificavit eum in excelſum.

2. Præcepitque Salomon univerſo Iſraeli, tribunis, & centurionibus, & ducibus, & judicibus omnis Iſrael, & principibus familiarum:

3. & abiit cum univerſa multitudine in Excelſum Gabaon, ubi erat tabernaculum fœderis Dei, quod fecit Moyſes famulus Dei in ſolitudine.

|| 2. Reg. 6. 17. 1. Par. 16. 1 4. || Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim, in locum quem præparaverat ei, & ubi fixerat illi tabernaculum, hoc eſt, in Jeruſalem.

|| Exod. 38. 5. 5. Altare quoque æneum, || quod fabricatus fuerat Beſeleel filius Uri filii Hur, ibi erat coram tabernaculo Domini: quod & requiſivit Salomon, & omnis eccleſia.

6. Aſcenditque Salomon ad altare æneum, coram tabernaculo fœderis Domini, & obtulit in eo mille hoſtias.

7. Ecce autem in ipſa nocte apparuit ei Deus, dicens: Poſtula quod vis, ut dem tibi.

8. Dixitque Salomon Deo: Tu feciſti cum David patre meo miſericordiam magnam: & conſtituiſti me regem pro eo.

9. Nunc ergo Domine Deus impleatur ſermo tuus, quem pollicitus es David patri meo: tu enim me feciſti regem ſuper populum tuum multum, qui tam innumerabilis eſt, quàm pulvis terræ.

|| Sap. 9. 10. 10. || Da mihi ſapientiam & intelligentiam, ut ingrediar & egrediar coram populo tuo: quis enim poteſt hunc populum tuum dignè, qui tam grandis eſt, judicare?

11. Dixit autem Deus ad Salomonem: Quia hoc magis placuit cordi tuo, & non poſtulaſti divitias, & ſubſtantiam, & gloriam, neque animas eorum qui te oderant, ſed nec dies vitæ plurimos: petiſti autem ſapientiam & ſcientiam, ut judicare poſſis populum meum, ſuper quem conſtitui te regem,

12. Sapientia & ſcientia data ſunt tibi: divitias autem & ſubſtantiam & gloriam dabo tibi, ita ut nullus in regibus nec ante te, nec poſt te fuerit ſimilis tui.

13. Venit ergo Salomon ab Excelſo Gabaon in Jeruſalem coram tabernaculo fœderis, & regnavit ſuper Iſrael.

14. || Congregavitque ſibi currus & equites, & facti ſunt ei mille quadringenti currus, & duodecim millia equitum: & fecit eos eſſe in urbibus quadrigarum, & cum rege in Jeruſalem. || 3. Reg. 10. 26.

15. Præbuitque rex argentum & aurum in Jeruſalem quaſi lapides, & cedros quaſi ſycomoros, quæ naſcuntur in campeſtribus multitudine magna.

16. Adducebantur autem ei equi de Ægypto, & de Coa, à negotiatoribus regis, qui ibant, & emebant pretio,

17. quadrigam equorum ſexcentis argenteis, & equitum centum quinquaginta, ſimiliter de univerſis regnis Hethæorum, & à regibus Syriæ emptio celebrabatur.

CAPUT II.

Ordinatis pro templo ædificando operariis, Salomon cum rege Hiram convenit de mittendo erudito artifice, ligniſque ad templi ſtructuram cædendis.

1. DEcrevit autem Salomon ædificare domum nomini Domini, & palatiū ſibi.

2. Et numeravit ſeptuaginta millia virorum portantium humeris, & octoginta millia qui cæderent lapides in montibus, præpoſitoſque eorum tria millia ſexcentos.

3. || Miſit quoque ad Hiram regem Tyri, dicens: Sicut egiſti cum David patre meo, & miſiſti ei ligna cedrina ut ædificaret ſibi domum, in qua & habitavit: || 3. Reg. 5. 2.

4. ſic fac mecum, ut ædificem domum nomini Domini Dei mei, ut conſecrem eam ad adolendum incenſum coram illo, & fumiganda aromata, & ad propoſitionem panum ſempiternam, & ad holocautomata manè, & veſpere, ſabbatis quoque, & neomeniis, & ſolemnitatibus Domini Dei noſtri in ſempiternum, quæ mandata ſunt Iſraeli.

5. Domus enim, quam ædificare cupio, magna eſt: magnus eſt enim Deus noſter ſuper omnes deos.

6. Quis ergo poterit prævalere, ut ædificet ei dignam domum? ſi cælum, & cæli cælo-

rum capere eum nequeunt: quantus ego ſum, ut poſſim ædificare ei domum? ſed ad hoc tantùm, ut adoleatur incenſum coram illo.

7. Mitte ergo mihi virum eruditum, qui noverit operari in auro, & argento, ære, & ferro, purpura, coccino, & hyacintho, & qui ſciat ſculpere cęlaturas cum his artificibus, quos mecum habeo in Judæa, & Jeruſalem, quos præparavit David pater meus.

8. Sed & ligna cedrina mitte mihi, & arceuthina, & pinea de Libano: ſcio enim quòd ſervi tui noverint cædere ligna de Libano, & erunt ſervi mei cum ſervis tuis,

9. ut parentur mihi ligna plurima. Domus enim, quam cupio ædificare magna eſt nimis, & inclyta:

10. Præterea operariis, qui cæſuri ſunt ligna, ſervis tuis dabo in cibaria tritici coros viginti millia, & hordei coros totidem, & vini viginti millia metretas, olei quoque ſata viginti millia.

11. Dixit autem Hiram rex Tyri per litteras, quas miſerat Salomoni: Quia dilexit Dominus populum ſuum, idcircò te regnare fecit ſuper eum.

12. Et addidit, dicens: Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui fecit cælum & terram, qui dedit David regi filium ſapientem & eruditum & ſenſatum atque prudentem, ut ædificaret domum Domino, & palatium ſibi.

13. Miſi ergo tibi virum prudentem & ſcientiſſimum Hiram, patrem meum,

14. filium mulieris de filiabus Dan, cujus pater fuit Tyrius, qui novit operari in auro, & argento, ære, & ferro, & marmore, & lignis, in purpura quoque & hyacintho, & byſſo, & coccino: & qui ſcit cælare omnem ſculpturam, & adinvenire prudenter quodcumque in opere neceſſarium eſt cum artificibus tuis, & cum artificibus domini mei David patris tui.

15. Triticum ergo, & hordeum, & oleum, & vinum, quæ pollicitus es domine mi, mitte ſervis tuis.

16. Nos autem cædemus ligna de Libano, quot neceſſaria habueris, & applicabimus ea ratibus per mare in Joppe: tuum autem erit transferre ea in Jeruſalem.

17. Numeravit igitur Salomon omnes viros proſelytos, qui erant in terra Iſrael, poſt dinumerationem, quam dinumeravit David pater ejus, & inventi ſunt centum quinquaginta millia, & tria millia ſexcenti.

18. Fecitque ex eis ſeptuaginta millia, qui humeris onera portarent, & octoginta millia, qui lapides in montibus cæderent: tria autem millia & ſexcentos præpoſitos operum populi.

CAPUT III.

Templum extruitur cum porticu, velo, & duabus columnis ante fores templi.

1. Reg. 6. 1. || 2. Reg. 24. 25. 1. Par. 21. 26. * Hebr. ad- du, die ſecundo. † Anno M. 2992. Ant. Chr. 1012.

1. ET cœpit Salomon ædificare domum Domini in Jeruſalem in monte Moria, qui demonſtratus fuerat David patri ejus, in loco, quem paraverat David in || area Ornan Jebuſæi.

2. Cœpit autem ædificare menſe ſecundo, * anno quarto regni ſui. †

3. Et hæc ſunt fundamenta, quæ jecit Salomon, ut ædificaret domum Dei, longitudinis cubitos in menſura prima ſexaginta, latitudinis cubitos viginti.

4. Porticum verò ante frontem, quæ tendebatur in longum juxta menſuram latitudinis domus, cubitorum viginti: porrò altitudo centum viginti cubitorum erat: & deauravit eam intrinſecus auro mundiſſimo.

5. Domum quoque majorem texit tabulis ligneis abiegnis, & laminas auri obrizi affixit per totum: ſculpſitque in ea palmas, & quaſi catenulas ſe invicem complectentes.

6. Stravit quoque pavimentum templi pretioſiſſimo marmore, decore multo.

7. Porrò aurum erat probatiſſimum, de cujus laminis texit domum, & trabes ejus, & poſtes, & parietes, & oſtia: & cælavit cherubim in parietibus.

8. Fecit quoque domum Sancti ſanctorum: longitudinem juxta latitudinem domus, cubitorum viginti: & latitudinem ſimiliter viginti cubitorum: & laminis aureis texit eam, quaſi talentis ſexcentis.

9. Sed & clavos fecit aureos, ita ut ſinguli clavi ſiclos quinquagenos appenderent: cænacula quoque texit auro.

10. Fecit etiam in domo Sancti ſanctorum cherubim duos, opere ſtatuario: & texit eos auro.

11. Alæ cherubim viginti cubitis extendebantur, ita ut una ala haberet cubitos quinque, & tangeret parietem domus: & altera quinque cubitos habens, alam tangeret alterius cherub.

12. Similiter cherub alterius ala, quinque habebat cubitos, & tangebat parietem: & ala ejus altera quinque cubitorum, alam cherub alterius contingebat.

13. Igitur alæ utriuſque cherubim expanſæ erant, & extendebantur per cubitos viginti: ipſi autem ſtabant erectis pedibus, & facies eorum erant verſæ ad exteriorem domum.

14. || Fecit quoque velum ex hyacintho, purpura, cocco, & byſſo: & intexuit ei cherubim. || Matth. 27. 51.

15. || Ante fores etiam templi duas columnas, quæ triginta & quinque cubitos habebant altitudinis: porrò capita earum, quinque cubitorum. || Jerem. 52. 20.

16. Necnon & quaſi catenulas in oraculo, & ſuperpoſuit eas capitibus columnarum: malogranata etiam centum, quæ catenulis interpoſuit.

17. Ipſas quoque columnas poſuit in veſtibulo templi, unam à dextris, & alteram à ſiniſtris: eam, quæ à dextris erat, vocavit Jachin; & quæ ad lævam, Booz.

CAPUT IV.

Conſtructio altaris ænei, maris fuſilis, decem concharum, candelabrorum, menſarum, phialarum, ac ceterorum quæ ad templum ejuſque ornatum pertinebant.

1. FEcit quoque altare æneum viginti cubitorum longitudinis, & viginti cubitorum latitudinis, & decem cubitorũ altitudinis.

2. || Mare etiam fuſile decem cubitis à labio uſque ad labium, rotundum per circui- || 3. Reg. 7. 23.

tum:

tum: quinque cubitos habebat altitudinis, & funiculus triginta cubitorum ambiebat gyrum ejus.

3. Similitudo quoque boum erat ſubter illud, & decem cubitis quædam extrinſecus cælaturæ, quaſi duobus verſibus alvum maris circuibant. Boves autem erant fuſiles:

4. Et ipſum Mare ſuper duodecim boves impoſitum erat, quorum tres reſpiciebant ad Aquilonem, & alii tres ad Occidentem: porrò tres alii Meridiem, & tres qui reliqui erant, Orientem, habentes mare ſuperpoſitum: poſteriora autem boum erant intrinſecus ſub mari.

5. Porrò vaſtitas ejus habebat menſuram palmi, & labium illius erat quaſi labium calicis, vel repandi lilii: capiebatque tria millia metretas.

6. Fecit quoque conchas decem: & poſuit quinque à dextris: & quinque à ſiniſtris, ut lavarent in eis omnia, quæ in holocauſtum oblaturi erant: porrò in mari ſacerdotes lavabantur.

7. Fecit autem & candelabra aurea decem ſecundùm ſpeciem, qua juſſa erant fieri: & poſuit ea in templo, quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris.

8. Necnon & menſas decem: & poſuit eas in templo, quinque à dextris, & quinque à ſiniſtris: phialas quoque aureas centum.

9. Fecit etiam atrium ſacerdotum, & baſilicam grandem: & oſtia in baſilica, quæ texit ære.

10. Porrò Mare poſuit in latere dextro contra Orientem ad Meridiem.

11. Fecit autem Hiram lebetes, & creagras, & phialas: & complevit omne opus regis in domo Dei:

12. hoc eſt, columnas duas, & epiſtylia, & capita: & quaſi quædam retiacula, quæ capita tegerent ſuper epiſtylia.

13. Malogranata quoque quadringenta, & retiacula duo, ita ut bini ordines malogranatorum ſingulis retiaculis jungerentur, quæ protegerent epiſtylia, & capita columnarum.

14. Baſes etiam fecit, & conchas, quas ſuperpoſuit baſibus:

15. mare unum, boves quoque duodecim ſub mari.

16. Et lebetes, & creagras, & phialas. Omnia vaſa fecit Salomoni Hiram pater ejus in domo Domini ex ære mundiſſimo.

17. In regione Jordanis fudit ea rex in argilloſa terra, inter Sochot, & Saredatha.

18. Erat autem multitudo vaſorum innumerabilis, ita ut ignoraretur pondus æris.

19. Fecitque Salomon omnia vaſa domus Dei, & altare aureum, & menſas, & ſuper eas panes propoſitionis:

20. candelabra quoque cum lucernis ſuis ut lucerent ante oraculum juxta ritum ex auro puriſſimo:

21. Et florentia quædam, & lucernas, & forcipes aureos: omnia de auro mundiſſimo facta ſunt.

22. Thymiateria quoque, & thuribula, & phialas, & mortariola ex auro puriſſimo. Et oſtia cælavit templi interioris, id eſt, in Sancta ſanctorum: & oſtia templi forinſecus aurea. Sicque completum eſt omne opus, quod fecit Salomon in domo Domini.

CAPUT V.

Oblatis plurimis donariis, arca continens tabulas Moyſi in oraculum inducitur, unde gloria Domini implevit templum.

1. INtulit igitur Salomon omnia, quæ voverat David pater ſuus, argentum, & aurum, & univerſa vaſa poſuit in theſauris domus Dei. *3.Reg.7.51. cap.8.1.*

2. || Poſt quæ congregavit majores natu Iſrael, & cunctos principes tribuum, & capita familiarum de filiis Iſrael in Jeruſalem, ut adducerent arcam fœderis Domini de Civitate David, quæ eſt Sion. *|| 3 Reg.8.1. Anno M. 1001. Ant. Chr 1003.*

3. Venerunt itaque ad regem omnes viri Iſrael in die ſolemni menſis ſeptimi.

4. Cùmque veniſſent cuncti ſeniorum Iſrael, portaverunt Levitæ arcam,

5. & intulerunt eam, & omnem paraturam tabernaculi. Porrò vaſa ſanctuarii, quæ erant in tabernaculo, portaverunt Sacerdotes cum Levitis.

6. Rex autem Salomon, & univerſus cœtus Iſrael, & omnes, qui fuerunt congregati ante arcam, immolabant arietes, & boves abſque ullo numero: tanta enim erat multitudo victimarum.

7. Et intulerunt Sacerdotes arcam fœderis Domini in locum ſuum, id eſt, ad oraculum templi, in Sancta ſanctorum ſubter alas cherubim:

8. ita ut cherubim expanderent alas ſuas ſuper locum, in quo poſita erat arca, & ipſam arcam tegerent cum vectibus ſuis.

9. Vectium autem, quibus portabatur arca, quia paululùm longiores erant, capita parebant ante oraculum: ſi verò quis paululùm fuiſſet extrinſecus, eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi uſque in præſentem diem.

10. Nihilque erat aliud in arca, niſi duæ tabulæ, quas poſuerat Moyſes in Horeb, quando legem dedit Dominus filiis Iſrael egredientibus ex Ægypto.

11. Egreſſis autem Sacerdotibus de ſanctuario, (omnes enim Sacerdotes, qui ibi potuerant inveniri, ſanctificati ſunt: nec adhuc in illo tempore vices, & miniſteriorum ordo inter eos diviſus erat)

12. tam Levitæ quàm cantores, id eſt, & qui ſub Aſaph erant, & qui ſub Eman, & qui ſub Idithun, filii, & fratres eorum veſtiti byſſinis, cymbalis, & pſalteriis, & citharis concrepabant, ſtantes ad Orientalem plagam altaris, & cum eis Sacerdotes centum viginti canentes tubis.

13. Igitur cunctis pariter, & tubis, & voce, & cymbalis, & organis, & diverſi generis muſicorum concinentibus, & vocem in ſublime tollentibus; longè ſonitus audiebatur, ita ut cùm Dominum laudare cœpiſſent & dicere: Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus; impleretur domus Dei nube,

14. nec poſſent Sacerdotes ſtare & miniſtrare propter caliginem. Compleverat enim gloria Domini domum Dei.

Digitized by Google

CAPUT VI.

Benedicit Salomon populo Iſrael gratias Deo agens de impletione promiſſionis factæ David; oratque ſupplex coram multitudine, ut orantium in eo templo vota Deus exaudiat.

3. Reg. 8. 12 Eodem ann. 3001.

1. TUnc Salomon ait: Dominus pollicitus eſt ut habitaret in caligine:

2. ego autem ædificavi domum nomini ejus, ut habitaret ibi in perpetuum.

3. Et convertit rex faciem ſuam, & benedixit univerſæ multitudini Iſrael (nam omnis turba ſtabat intenta) & ait:

4. Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui quod locutus eſt David patri meo, opere complevit, dicens:

5. A die, qua eduxi populum meum de Terra Ægypti, non elegi civitatem de cunctis tribubus Iſrael, ut ædificaretur in ea domus nomini meo: neque elegi quemquam alium virum, ut eſſet dux in populo meo Iſrael,

6. ſed elegi Jeruſalem, ut ſit nomen meum in ea, & elegi David, ut conſtituerem eum ſuper populum meum Iſrael.

7. Cùmque fuiſſet voluntatis David patris mei, ut ædificaret domum nomini Domini Dei Iſrael,

8. dixit Dominus ad eum: Quia hæc fuit voluntas tua, ut ædificares domum nomini meo, benè quidem feciſti hujuſcemodi habere voluntatem:

9. ſed non tu ædificabis domum, verùm filius tuus, qui egredietur de lumbis tuis, ipſe ædificabit domum nomini meo.

10. Complevit ergo Dominus ſermonem ſuum, quem locutus fuerat: & ego ſurrexi pro David patre meo, & ſedi ſuper thronum Iſrael, ſicut locutus eſt Dominus: & ædificavi domum nomini Dei Iſrael.

11. Et poſui in ea arcam, in qua eſt pactum Domini, quod pepigit cum filiis Iſrael.

12. Stetit ergo coram altari Domini ex adverſo univerſæ multitudinis Iſrael, & extendit manus ſuas.

13. Si quidem fecerat Salomon baſim æneam, & poſuerat eam in medio baſilicæ, habentem quinque cubitos longitudinis, & quinque cubitos latitudinis, & tres cubitos altitudinis: ſtetitque ſuper eam: & deinceps flexis genibus contra univerſam multitudinem Iſrael, & palmis in cælum levatis,

|| 2. Mach. 2. 8.

14. ait: || Domine Deus Iſrael, non eſt ſimilis tui Deus in cælo & in terra: qui cuſtodis pactum & miſericordiam cum ſervis tuis, qui ambulant coram te in toto corde ſuo:

15. Qui præſtitiſti ſervo tuo David patri meo quæcumque locutus fueras ei: & quæ ore promiſeras, opere compleſti, ſicut & præſens tempus probat.

16. Nunc ergo Domine Deus Iſrael, imple ſervo tuo patri meo David quæcumque locutus es, dicens: Non deficiet ex te vir coram me, qui ſedeat ſuper thronum Iſrael: ita tamen ſi cuſtodierint filii tui vias ſuas, & ambulaverint in lege mea, ſicut & tu ambulaſti coram me.

17. Et nunc Domine Deus Iſrael, firmetur ſermo tuus, quem locutus es ſervo tuo David.

18. Ergone credibile eſt ut habitet Deus cum hominibus ſuper terram? Si cælum & cæli cælorum non te capiunt, quantò magis domus iſta, quam ædificavi?

19. Sed ad hoc tantùm facta eſt, ut reſpicias orationem ſervi tui, & obſecrationem ejus Domine Deus meus: & audias preces, quas fundit famulus tuus coram te:

20. ut aperias oculos tuos ſuper domum iſtam diebus ac noctibus, ſuper locum, in quo pollicitus es ut invocaretur nomen tuum,

21. & exaudires orationem, quam ſervus tuus orat in eo: & exaudias preces famuli tui, & populi tui Iſrael. Quicumque oraverit in loco iſto, exaudi de habitaculo tuo, id eſt, de cælis, & propitiare.

22. Si peccaverit quiſpiam in proximum ſuum, & jurare contra eum paratus venerit, ſeque maledicto conſtrinxerit coram altari in domo iſta:

23. tu audies de cælo, & facies judicium ſervorum tuorum, ita ut reddas iniquo viam ſuam in caput proprium, & ulciſcaris juſtum, retribuens ei ſecundùm juſtitiam ſuam.

24. Si ſuperatus fuerit populus tuus Iſrael ab inimicis (peccabunt enim tibi) & converſi egerint pœnitentiam, & obſecraverint nomen tuum, & fuerint deprecati in loco iſto,

25. tu exaudies de cælo, & propitiare peccato populi tui Iſrael, & reduc eos in terram, quam dediſti eis, & patribus eorum.

26. Si clauſo cælo pluvia non fluxerit propter peccata populi, & deprecati te fuerint in loco iſto, & confeſſi nomini tuo, & converſi à peccatis ſuis, cùm eos afflixeris,

27. exaudi de cælo Domine, & dimitte peccata ſervis tuis & populi tui Iſrael, & doce eos viam bonam, per quam ingrediantur: & da pluviam terræ, quam dediſti populo tuo ad poſſidendum.

28. || Fames ſi orta fuerit in terra, & peſtilentia, ærugo, & aurugo, & locuſta, & bruchus, & hoſtes, vaſtatis regionibus, portas obſederint civitatis, omniſque plaga & infirmitas preſſerit: || Inf. 20. 9.

29. Si quis de populo tuo Iſrael fuerit deprecatus, cognoſcens plagam & infirmitatem ſuam, & expanderit manus ſuas in domo hac,

30. tu exaudies de cælo, de ſublimi ſcilicet habitaculo tuo, & propitiare, & redde unicuique ſecundùm vias ſuas, quas noſti eum habere in corde ſuo: (tu enim ſolus noſti corda filiorum hominum.)

31. Ut timeant te, & ambulent in viis tuis cunctis diebus, quibus vivunt ſuper faciem terræ, quam dediſti patribus noſtris.

32. Externum quoque, qui non eſt de populo tuo Iſrael, ſi venerit de terra longinqua, propter nomen tuum magnum, & propter manum tuam robuſtam, & brachium tuum extentum, & adoraverit in loco iſto,

33. tu exaudies de cælo firmiſſimo habitaculo tuo, & facies cuncta, pro quibus invocaverit te ille peregrinus: ut ſciant omnes populi terræ nomen tuum, & timeant te ſicut populus tuus Iſrael: & cognoſcant, quia nomen tuum invocatum eſt ſuper domum hanc, quam ædificavi.

34. Si egreſſus fuerit populus tuus ad bel-

lum contra adverſarios ſuos per viam, in qua miſeris eos, adorabunt te contra viam, in qua civitas hæc eſt, quam elegiſti, & domus, quam ædificavi nomini tuo:

35. Tu exaudies de cœlo preces eorum, & obſecrationem, & ulciſcaris.

‖ 3. *Reg.* 8. 46. *Eccl.* 7. 21. 1. *Joan.* 1. 8.

36. Si autem peccaverint tibi (‖ neque enim eſt homo, qui non peccet) & iratus fueris eis, & tradideris hoſtibus, & captivos duxerint eos in terram longinquam, vel certè quæ juxta eſt,

37. & converſi in corde ſuo, in terra, ad quam captivi ducti fuerant, egerint pœnitentiam, & deprecati te fuerint in terra captivitatis ſuæ, dicentes: Peccavimus, iniquè fecimus, injuſtè egimus:

38. & reverſi fuerint ad te in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, in terra captivitatis ſuæ, ad quam ducti ſunt, adorabunt te contra viam terræ ſuæ, quam dediſti patribus eorum, & urbis, quam elegiſti, & domus, quam ædificavi nomini tuo:

39. Tu exaudies de cœlo, hoc eſt, de firmo habitaculo tuo preces eorum, & facias judicium, & dimittas populo tuo, quamvis peccatori:

40. Tu es enim Deus meus: aperiantur, quæſo, oculi tui, & aures tuæ intentæ ſint ad orationem quæ fit in loco iſto.

‖ *Pſal.* 131. 8.

41. ‖ Nunc igitur conſurge Domine Deus in requiem tuam, tu & arca fortitudinis tuæ: Sacerdotes tui Domine Deus induantur ſalutem, & ſancti tui lætentur in bonis.

42. Domine Deus ne averteris faciem Chriſti tui: memento miſericordiarum David ſervi tui.

CAPUT VII.

Poſt devorata cœleſti igne ſacrificia, Dei majeſtas templum implet, & plurimis immolatis hoſtiis, templi dedicatio ſeptem diebus celebratur; dieque octavo fit collecta; Dominus autem Salomoni revelat, ſe ipſius orationem exaudiſſe.

Eodem ann. 3001.

1. CUmque compleſſet Salomon fundens preces, ignis deſcendit de cœlo, & devoravit holocauſta & victimas: & majeſtas Domini implevit domum.

‖ 2. *Mach.* 2. 8.

2. ‖ Nec poterant ſacerdotes ingredi templum Domini, eò quòd impleſſet majeſtas Domini templum Domini.

3. Sed & omnes filii Iſrael videbant deſcendentem ignem, & gloriam Domini ſuper domum: & corruentes proni in terram ſuper pavimentum ſtratum lapide, adoraverunt, & laudaverunt Dominum: Quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

4. Rex autem, & omnis populus immolabant victimas coram Domino.

‖ 3. *Reg.* 8. 63.

5. ‖ Mactavit igitur rex Salomon hoſtias, boum viginti duo millia, arietum centum viginti millia: & dedicavit domum Dei rex, & univerſus populus.

6. Sacerdotes autem ſtabant in officiis ſuis: & Levitæ in organis carminum Domini, quæ fecit David rex ad laudandum Dominum: Quoniam in æternum miſericordia ejus, hymnos David canentes per manus ſuas: porrò Sacerdotes canebant tubis ante eos, cunctuſque Iſrael ſtabat.

7. Sanctificavit quoque Salomon medium atrii ante templum Domini: obtulerat enim ibi holocauſta & adipes pacificorum: quia altare æneum, quod fecerat, non poterat ſuſtinere holocauſta & ſacrificia & adipes.

8. Fecit ergo Salomon ſolemnitatem in tempore illo ſeptem diebus, & omnis Iſrael cum eo, eccleſia magna valdè, ab introitu Emath uſque ad Torrentem Ægypti.

9. Fecitque die octavo collectam, eò quòd dedicaſſet altare ſeptem diebus, & ſolemnitatem celebraſſet diebus ſeptem *.

10. Igitur in die vigeſimotertio menſis ſeptimi dimiſit populos ad tabernacula ſua, lætantes atque gaudentes ſuper bono, quod fecerat Dominus David, & Salomoni, & Iſraeli populo ſuo.

* i. quatuordecim diebus. (3. *Reg.* 8. 65.) ultimis 7. diebus, feſto Tabernaculorum tributis.

‖ 3 *Reg.* 9. 1.

11. ‖ Complevitque Salomon domum Domini, & domum regis, & omnia quæ diſpoſuerat in corde ſuo, ut faceret in domo Domini, & in domo ſua, & proſperatus eſt.

12. Apparuit autem ei Dominus nocte, & ait: Audivi orationem tuam, & elegi locum iſtum mihi in domum ſacrificii.

13. Si clauſero cœlum, & pluvia non fluxerit, & mandavero & præcepero locuſtæ, ut devoret terram, & miſero peſtilentiam in populum meum.

14. Converſus autem populus meus ſuper quos invocatum eſt nomen meum, deprecatus me fuerit, & exquiſierit faciem meam, & egerit pœnitentiam à viis ſuis peſſimis: & ego exaudiam de cœlo, & propitius ero peccatis eorum, & ſanabo terram eorum.

15. Oculi quoque mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco iſto oraverit.

16. Elegi enim, & ſanctificavi locum iſtum, ut ſit nomen meum ibi in ſempiternum, & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.

17. Tu quoque ſi ambulaveris coram me, ſicut ambulavit David pater tuus, & feceris juxta omnia, quæ præcepi tibi, & juſtitias meas judiciaque ſervaveris:

18. ſuſcitabo thronum regni tui, ſicut pollicitus ſum David patri tuo, dicens: Non auferetur de ſtirpe tua vir, qui ſit princeps in Iſrael.

19. Si autem averſi fueritis, & dereliqueritis juſtitias meas, & præcepta mea, quæ propoſui vobis, & abeuntes ſervieritis diis alienis, & adoraveritis eos,

20. evellam vos de terra mea, quam dedi vobis: & domum hanc, quam ſanctificavi nomini meo, projiciam à facie mea, & tradam eam in parabolam, & in exemplum cunctis populis.

21. Et domus iſta erit in proverbium univerſis tranſeuntibus, & dicent ſtupentes: Quare fecit Dominus ſic terræ huic, & domui huic?

22. Reſpondebuntque: Quia dereliquerunt Dominum Deum patrum ſuorum, qui eduxit eos de terra Ægypti, & apprehenderunt deos alienos, & adoraverunt eos, & coluerunt: idcircò venerunt ſuper eos univerſa hæc mala.

CAPUT VIII.

Ædificatis à Salomone variis civitatibus, reliquias Gentium ſibi facit tributarias, offert holocauſta, & ſacerdotum ac Levitarum miniſteria juxta diſpoſitionem David conſtituit; miſſaque claſſe plurimum auri ex Ophir refertur ad Salomonem.

3.Reg.9.10 Anno M 3013. Ant. Chr. 991.

1. EXpletis autem viginti annis poſtquam ædificavit Salomon domum Domini & domum ſuam:

2. civitates, quas dederat Hiram Salomoni, ædificavit, & habitare ibi fecit filios Iſrael.

3. Abiit quoque in Emath Suba, & obtinuit eam.

4. Et ædificavit Palmiram in deſerto, & alias civitates munitiſſimas ædificavit in Emath.

5. Extruxitque Bethoron ſuperiorem, & Bethoron inferiorem, civitates muratas habentes portas & vectes & ſeras:

6. Balaath etiam & omnes urbes firmiſſimas, quæ fuerunt Salomonis, cunctaſque urbes quadrigarum, & urbes equitum: omnia quæcumque voluit Salomon atque diſpoſuit, ædificavit in Jeruſalem & in Libano, & in univerſa terra poteſtatis ſuæ.

7. Omnem populum, qui derelictus fuerat de Hethæis, & Amorrhæis, & Pherezæis, & Hevæis, & Jebuſæis, qui non erant de ſtirpe Iſrael:

8. de filiis eorum, & de poſteris, quos non interfecerant filii Iſrael, ſubjugavit Salomon in tributarios, uſque in diem hanc.

9. Porrò de filiis Iſrael non poſuit ut ſervirent operibus regis: ipſi enim erant viri bellatores, & duces primi, & principes quadrigarum & equitum ejus.

10. Omnes autem principes exercitus regis Salomonis fuerunt ducenti quinquaginta, qui erudiebant populum.

|| 3 Reg.3.1

11. Filiam verò Pharaonis tranſtulit de civitate || David, in domum, quam ædificaverat ei. Dixit enim rex: Non habitabit uxor mea in domo David regis Iſrael, eò quòd ſanctificata ſit: quia ingreſſa eſt in eam arca Domini.

12. Tunc obtulit Salomon holocauſta Domino ſuper altare Domini, quod extruxerat ante porticum,

13. ut per ſingulos dies offerretur in eo juxta præceptum Moyſi in ſabbatis, & in calendis, & in feſtis diebus, ter per annum, ideſt in ſolemnitate azymorum, & in ſolemnitate hebdomadarum, & in ſolemnitate tabernaculorum.

14. Et conſtituit juxta diſpoſitionem David patris ſui officia Sacerdotum in miniſteriis ſuis: & Levitas in ordine ſuo, ut laudarent, & miniſtrarent coram Sacerdotibus juxta ritum uniuſcujuſque diei: & janitores in diviſionibus ſuis per portam & portam: ſic enim præceperat David homo Dei.

15. Nec prætergreſſi ſunt de mandatis regis tam Sacerdotes, quàm Levitæ ex omnibus, quæ præceperat, & in cuſtodiis theſaurorum.

16. Omnes impenſas præparatas habuit Salomon ex eo die, quo fundavit domum Domini uſque in diem, quo perfecit eam.

17. Tunc abiit Salomon in Aſiongaber, & in Ailath ad oram Maris rubri, quæ eſt in Terra Edom.

18. Miſit autem ei Hiram per manus ſervorum ſuorum naves, & nautas gnaros maris, & abierunt cum ſervis Salomonis in Ophir, tuleruntque inde quadringenta quinquaginta talenta auri, & attulerunt ad regem Salomonem.

CAPUT IX.

Regina Saba Salomonis admirata ſapientiam, datis acceptiſque muneribus diſceſſit: pondus auri quod Salomoni quotannis afferebatur: haſtas, ſcuta, omniaque convivii vaſa aurea, & ſolium eburneum auro veſtitum extruxit: deſcribitur quoque amplitudo divitiarum, ſapientiæ & poteſtatis Salomonis, qui anno regni ſui quadrageſimo moritur, ſuccedente filio Roboam.

1. REgina quoque Saba, cùm audiſſet famam Salomonis, venit ut tentaret eum in ænigmatibus in Jeruſalem, cum magnis opibus & camelis, qui portabant aromata, & auri plurimum, gemmaſque pretioſas. Cùmque veniſſet ad Salomonem, locuta eſt ei quæcumque erant in corde ſuo. 3.Reg.10.1 Matth.12.42. Luc.11.31.

2. Et expoſuit ei Salomon omnia quæ propoſuerat: nec quidquam fuit, quod non perſpicuum ei fecerit.

3. Quæ poſtquam vidit, ſapientiam ſcilicet Salomonis, & domum quam ædificaverat,

4. necnon & cibaria menſæ ejus, & habitacula ſervorum, & officia miniſtrorum ejus, & veſtimenta eorum, pincernas quoque & veſtes eorum, & victimas quas immolabat in domo Domini: non erat præ ſtupore ultrà in ea ſpiritus.

5. Dixitque ad regem: Verus eſt ſermo, quem audieram in terra mea de virtutibus & ſapientia tua.

6. Non credebam narrantibus, donec ipſa veniſſem, & vidiſſent oculi mei, & probaſſem vix medietatem ſapientiæ tuæ mihi fuiſſe narratam: viciſti famam virtutibus tuis.

7. Beati viri tui, & beati ſervi tui, qui aſſiſtunt coram te omni tempore, & audiunt ſapientiam tuam.

8. Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare ſuper thronum ſuum, regem Domini Dei tui. Quia diligit Deus Iſrael, & vult ſervare eum in æternum, idcircò poſuit te ſuper eum regem ut facias judicia atque juſtitiam.

9. Dedit autem regi centum viginti talenta auri, & aromata multa nimis, & gemmas pretioſiſſimas: non fuerunt aromata talia ut hæc, quæ dedit regina Saba regi Salomoni.

10. Sed & ſervi Hiram cum ſervis Salomonis attulerunt aurum de Ophir, & ligna thyina, & gemmas pretioſiſſimas:

11. de quibus fecit rex, de lignis ſcilicet thyinis, gradus in domo Domini, & in domo regia, citharas quoque, & pſalteria cantoribus: nunquam viſa ſunt in Terra Juda ligna talia.

12. Rex autem Salomon dedit reginæ Saba cuncta quæ voluit, & quæ poſtulavit, & multò plura quàm attulerat ad eum: quæ reverſa, abiit in terram ſuam cum ſervis ſuis.

13. Erat autem pondus auri, quod afferebatur Salomoni per ſingulos annos, ſexcenta ſexaginta ſex talenta auri:

14. excepta ea ſumma, quam legati diverſarum gentium, & negotiatores afferre conſueverant, omneſque reges Arabiæ, & ſatrapæ terrarum, qui comportabant aurum, & argentum Salomoni.

15. Fecit igitur rex Salomon ducentas haſtas aureas de ſumma ſexcentorum aureorum, qui in ſingulis haſtis expendebantur:

16. Trecenta quoque ſcuta aurea trecentorum aureorum, quibus tegebantur ſingula ſcuta: poſuitque ea rex in armamentario, quod erat conſitum nemore.

17. Fecit quoque rex ſolium eburneum grande, & veſtivit illud auro mundiſſimo.

18. Sex quoque gradus, quibus aſcendebatur ad ſolium, & ſcabellum aureum, & brachiola duo altrinſecus, & duos leones ſtantes juxta brachiola,

19. ſed & alios duodecim leunculos ſtantes ſuper ſex gradus ex utraque parte: non fuit tale ſolium in univerſis regnis.

20. Omnia quoque vaſa convivii regis erant aurea, & vaſa domus ſaltus Libani ex auro puriſſimo. Argentum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur.

21. Siquidem naves regis ibant in Tharſis cum ſervis Hiram, ſemel in annis tribus: & deferebant inde aurum & argentum, & ebur, & ſimias, & pavos.

22. Magnificatus eſt igitur Salomon ſuper omnes reges terræ præ divitiis & gloria.

23. Omneſque reges terrarum deſiderabant videre faciem Salomonis, ut audirent ſapientiam, quam dederat Deus in corde ejus:

24. Et deferebant ei munera, vaſa argentea, & aurea, & veſtes, & arma, & aromata, equos, & mulos, per ſingulos annos.

25. Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorũ in ſtabulis, & curruum, equitumque duodecim millia, conſtituitque eos in urbibus quadrigarum, & ubi erat rex in Jeruſalem.

26. Exercuit etiam poteſtatem ſuper cunctos reges à flumine Euphrate uſque ad terram Philiſthinorum, & uſque ad terminos Ægypti.

27. Tantamque copiam præbuit argenti in Jeruſalem quaſi lapidum; & cedrorum tantam multitudinem velut ſycomororum, quæ gignuntur in campeſtribus.

28. Adducebantur autem ei equi de Ægypto, cunctiſque regionibus.

29. Reliqua autem operum Salomonis priorum & noviſſimorum ſcripta ſunt in verbis Nathan Prophetæ, & in libris Ahiæ Silonitis, in viſione quoque Addo Videntis, contra Jeroboam filium Nabat.

30. Regnavit autem Salomon in Jeruſalem ſuper omnem Iſrael quadraginta annis.

*Anno M. 3029. Ant. Chr. 975.

31. Dormivitque * cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate David: regnavitque Roboam filius ejus pro eo.

CAPUT X.

Roboam ſpreto ſeniorum conſilio, & juvenile ſecutus, ſcidit regnum in duo, electo in regem Jeroboam ſuper decem tribus.

3. Reg. 12. 1. Eodem anno.

1. PRofectus eſt autem Roboam in Sichem: illuc enim cunctus Iſrael convenerat ut conſtituerent eum regem.

2. Quod cùm audiſſet Jeroboam filius Nabat, qui erat in Ægypto (fugerat quippe illuc ante Salomonem) ſtatim reverſus eſt.

3. Vocaveruntque eum, & venit cum univerſo Iſrael, & locuti ſunt ad Roboam, dicentes:

4. Pater tuus duriſſimo jugo nos preſſit, tu leviora impera patre tuo, qui nobis impoſuit gravem ſervitutem, & paululùm de onera ſubleva, ut ſerviamus tibi.

5. Qui ait: Poſt tres dies revertimini ad me. Cùmque abiiſſet populus,

6. iniit conſilium cum ſenibus, qui ſteterant coram patre ejus Salomone dum adhuc viveret, dicens: Quid datis conſilii ut reſpondeam populo?

7. Qui dixerunt ei: Si placueris populo huic, & leniveris eos verbis clementibus, ſervient tibi omni tempore.

8. At ille reliquit conſilium ſenum, & cum juvenibus tractare cœpit, qui cum eo nutriti fuerant, & erant in comitatu illius.

9. Dixitque ad eos: Quid vobis videtur? vel reſpondere quid debeo populo huic, qui dixit mihi: Subleva jugum quod impoſuit nobis pater tuus?

10. At illi reſponderunt ut juvenes, & nutriti cum eo in deliciis, atque dixerunt: Sic loqueris populo, qui dixit tibi: Pater tuus aggravavit jugum noſtrum, tu ſubleva: & ſic reſpondebis ei: Minimus digitus meus groſſior eſt lumbis patris mei.

11. Pater meus impoſuit vobis grave jugum & ego majus pondus apponam: pater meus cæcidit vos flagellis, ego verò cædam vos ſcorpionibus.

12. Venit ergo Jeroboam, & univerſus populus, ad Roboam die tertio, ſicut præceperat eis.

13. Reſponditque rex dura, derelicto conſilio ſeniorum:

14. locutuſque eſt juxta juvenum voluntatem: Pater meus grave vobis impoſuit jugum, quod ego gravius faciam: pater meus cæcidit vos flagellis, ego verò cædam vos ſcorpionibus.

15. Et non acquievit populi precibus: erat enim voluntatis Dei, ut compleretur ſermo ejus, || quem locutus fuerat per manum Ahiæ Silonitis ad Jeroboam filium Nabat. || 3. Reg. 11. 19.

16. Populus autem univerſus, rege duriora dicente, ſic locutus eſt ad eum: Non eſt nobis pars in David, neque hæreditas in filio Iſai. Revertere in tabernacula tua Iſrael, tu autem paſce domum tuam David. Et abiit Iſrael in tabernacula ſua.

17. Super filios autem Iſrael, qui habitabant in civitatibus Juda, regnavit Roboam.

18. Miſitque rex Roboam Aduram, qui præerat tributis, & lapidaverunt eum filii Iſrael, & mortuus eſt: porrò rex Roboam currum feſtinavit aſcendere, & fugit in Jeruſalem.

19. Receſſitque Iſrael à domo David, uſque ad diem hanc.

CAPUT XI.

Præcipit Deus ne pugnet Roboam contra Iſrael: extructis autem à Roboam multis civitatibus, confluunt ad eum Levitæ ac ſacerdotes abjecti à Jeroboam, ceterique Dei cultores. Roboam autem multas duxit uxores ac concubinas.

3. Reg. 12. 21. Anno M. 3030. Ant. Chr. 974.

1. VEnit autem Roboam in Jeruſalem, & convocavit univerſam domum Juda & Beniamin, centum octoginta millia electorum atque bellantium, ut dimicaret contra Iſrael, & converteret ad ſe regnum ſuum.

2. Factuſque eſt ſermo Domini ad Semejam hominem Dei, dicens:

3. Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Juda, & ad univerſum Iſrael, qui eſt in Juda & Beniamin:

4. Hæc dicit Dominus: Non aſcendetis: neque pugnabitis contra fratres veſtros: revertatur unuſquiſque in domum ſuam, quia mea hoc geſtum eſt voluntate. Qui cùm audiſſent ſermonem Domini, reverſi ſunt, nec perrexerunt contra Jeroboam.

5. Habitavit autem Roboam in Jeruſalem, & ædificavit civitates muratas in Juda.

6. Extruxitque Bethlehem, & Etam, & Thecue.

7. Bethſur quoque, & Socho, & Odollam,

8. necnon & Geth, & Mareſa, & Ziph,

9. ſed & Aduram, & Lachis, & Azeca.

10. Saraa quoque, & Aialon, & Hebron, quæ erant in Juda & Beniamin, civitates munitiſſimas.

11. Cùmque clauſiſſet eas muris, poſuit in eis principes, ciborumque horrea, hoc eſt, olei, & vini.

12. Sed & in ſingulis urbibus fecit armamentarium ſcutorum & haſtarum, firmavitque eas ſumma diligentia, & imperavit ſuper Judam, & Beniamin.

13. Sacerdotes autem & Levitæ, qui erant in univerſo Iſrael, venerunt ad eum de cunctis ſedibus ſuis,

14. relinquentes ſuburbana, & poſſeſſiones ſuas, & tranſeuntes ad Judam, & Jeruſalem: eò quòd abjeciſſet eos Jeroboam, & poſteri ejus, ne ſacerdotio Domini fungerentur.

15. Qui conſtituit ſibi ſacerdotes excelſorum, & dæmoniorum, vitulorumque quos fecerat.

16. Sed & de cunctis tribubus Iſrael, quicumque dederant cor ſuum ut quærerent Dominum Deum Iſrael, venerunt in Jeruſalem ad immolandum victimas ſuas coram Domino Deo patrum ſuorum.

17. Et roboraverunt regnum Juda, & confirmaverunt Roboam filium Salomonis per tres annos: ambulaverunt enim in viis David & Salomonis, annis tantùm tribus.

18. Duxit autem Roboam uxorem Mahalath, filiam Jerimoth, filii David: Abihail quoque filiam Eliab filii Iſai,

19. quæ peperit ei filios, Jehus, & Somoriam, & Zoom.

20. Poſt hanc quoque accepit Maacha filiam Abſalom, quæ peperit ei Abia, & Ethai, & Ziza, & Salomith.

21. Amavit autem Roboam Maacha filiam Abſalom ſuper omnes uxores ſuas, & concubinas: nam uxores decem & octo duxerat, concubinas autem ſexaginta: & genuit viginti octo filios, & ſexaginta filias.

22. Conſtituit verò in capite Abiam filium Maacha ducem ſuper omnes fratres ſuos: ipſum enim regem facere cogitabat,

23. quia ſapientior fuit, & potentior ſuper omnes filios ejus, & in cunctis finibus Juda, & Beniamin, & in univerſis civitatibus muratis: præbuitque eis eſcas plurimas, & multas petivit uxores.

CAPUT XII.

Propter peccata Roboam ac populi Juda, tradit illos Deus regi Ægypti; qui captis munitiſſimis civitatibus Juda, diripit Jeruſalem, ſublato regis ac templi theſauro, ſcutis quoque aureis & argenteis, pro quibus ænea fecit Roboam: quo mortuo, ſuccedit filius Abia.

1. CUmque roboratum * fuiſſet regnum Roboam & confortatum, dereliquit legem Domini, & omnis Iſrael cum eo. * Anno M. 3034.

2. Anno autem quinto * regni Roboam, aſcendit Seſac rex Ægypti in Jeruſalem (quia peccaverant Domino) * Anno M. 3033. Ant. Chr. 971. 3. Reg. 14. 25.

3. cum mille ducentis curribus, & ſexaginta millibus equitum: nec erat numerus vulgi quod venerat cum eo ex Ægypto, Libyes ſcilicet, & Troglodytæ, & Æthiopes.

4. Cepitque civitates munitiſſimas in Juda, & venit uſque in Jeruſalem.

5. Semejas autem propheta ingreſſus eſt ad Roboam, & principes Juda, qui congregati fuerant in Jeruſalem, fugientes Seſac, dixitque ad eos: Hæc dicit Dominus: Vos reliquiſtis me, & ego reliqui vos in manu Seſac.

6. Conſternatique principes Iſrael & rex dixerunt: Juſtus eſt Dominus.

7. Cùmque vidiſſet Dominus, quòd humiliati eſſent, factus eſt ſermo Domini ad Semejam, dicens: Quia humiliati ſunt, non diſperdam eos, daboque eis pauxillum auxilii, & non ſtillabit furor meus ſuper Jeruſalem per manum Seſac.

8. Verumtamen ſervient ei, ut ſciant diſtantiam ſervitutis meæ, & ſervitutis regni terrarum.

9. Receſſit itaque Seſac rex Ægypti ab Jeruſalem, ſublatis theſauris domus Domini, & domus regis, omniaque ſecum tulit, & clypeos aureos, quos fecerat Salomon,

10. pro quibus fecit rex æneos, & tradidit illos principibus ſcutariorum, qui cuſtodiebant veſtibulum palatii.

11. Cùmque introiret rex domum Domini, veniebant ſcutarii, & tollebant eos, iterumque referebant eos ad armamentarium ſuum.

12. Verumtamen quia humiliati ſunt, averſa eſt ab eis ira Domini, nec deleti ſunt penitus: ſiquidem & in Juda inventa ſunt opera bona.

13. ‖ Confortatus eſt ergo rex Roboam in Jeruſalem, atque regnavit: quadraginta autem & unius anni erat cùm regnare cœpiſſet, & decem & ſeptem annis regnavit in Jeruſalem, urbe, quam elegit Dominus, ut confirmaret nomen ſuum ibi, de cunctis tribubus Iſrael: nomen autem matris ejus Naama Ammanitis. ‖ 3. Reg. 14. 21.

14. Fe-

14. Fecit autem malum, & non præparavit cor ſuum ut quæreret Dominum.

15. Opera verò Roboam prima & noviſſima ſcripta ſunt in libris Semejæ prophetæ: & Addo Videntis, & diligenter expoſita: pugnaveruntq; adverſum ſe Roboā & Jeroboā cunctis diebus.

16. Et dormivit Roboam cum patribus ſuis, ſepultuſque eſt in civitate David. Et regnavit Abia filius ejus pro eo.

CAPUT XIII.

Abia ad bellum contra Jeroboam accedens, dehortatur exercitum Jeroboam à bello contra ſe, cùm Deum haberent ducem, quem illi abjecerant, & ſperans in Domino victor evadit, ac diverſas cepit civitates, plurimoſque ex variis uxoribus procreat liberos.

Anno M. 3046. Ant. Chr. 958. 3. Reg. 15. 2.

1. ANno octavodecimo regis Jeroboam, regnavit Abia ſuper Judam.

2. Tribus annis regnavit in Jeruſalem, nomenque matris ejus Michaia, filia Uriel de Gabaa: & erat bellum inter Abiam & Jeroboam:

|| 3. Reg. 15. 7. Ann. M. 3047.

3. || Cùmque iniiſſet Abia certamen, & haberet bellicoſiſſimos viros, & electorum quadringenta millia: Jeroboam inſtruxit è contra aciem octingenta millia virorum, qui & ipſi electi erant, & ad bella fortiſſimi.

4. Stetit ergo Abia ſuper montem Semeron, qui erat in Ephraim, & ait: Audi Jeroboam, & omnis Iſrael.

5. Num ignoratis quòd Dominus Deus Iſrael dederit regnum David ſuper Iſrael in ſempiternum, ipſi & filiis ejus in pactum ſalis?

|| 3. Reg. 11. 26.

6. Et ſurrexit Jeroboam filius Nabat, ſervus Salomonis filii David: || & rebellavit contra dominum ſuum.

7. Congregatique ſunt ad eum viri vaniſſimi, & filii Belial: & prævaluerunt contra Roboam filium Salomonis: porrò Roboam erat rudis, & corde pavido, nec potuit reſiſtere eis.

8. Nunc ergo vos dicitis quòd reſiſtere poſſitis regno Domini, quod poſſidet per filios David, habetiſque grandem populi multitudinem, atque vitulos aureos, quos fecit vobis Jeroboam in deos.

|| 3. Reg. 12. 31.

9. || Et ejeciſtis Sacerdotes Domini, filios Aaron, atque Levitas: & feciſtis vobis Sacerdotes ſicut omnes populi terrarum: quicumque venerit, & initiaverit manum ſuam in tauro de bobus, & in arietibus ſeptem, ſit ſacerdos eorum, qui non ſunt dii.

10. Noſter autem Dominus, Deus eſt, quem non relinquimus, Sacerdoteſque miniſtrant Domino de filiis Aaron, & Levitæ ſunt in ordine ſuo:

11. Holocauſta quoque offerunt Domino per ſingulos dies manè & veſperè, & thymiama juxta legis præcepta confectum, & proponuntur panes in menſa mundiſſima, eſtque apud nos candelabrum aureum, & lucernæ ejus, ut accendantur ſemper ad veſperam: nos quippe cuſtodimus præcepta Domini Dei noſtri, quem vos reliquiſtis.

12. Ergo in exercitu noſtro dux Deus eſt, & Sacerdotes ejus, qui clangunt tubis, & reſonant contra vos: filii Iſrael nolite pugnare contra Dominum Deum patrum veſtrorum, quia non vobis expedit.

13. Hæc illo loquente, Jeroboam retro moliebatur inſidias. Cùmque ex adverſo hoſtium ſtaret, ignorantem Judam ſuo ambiebat exercitu.

14. Reſpicienſque Judas vidit inſtare bellum ex adverſo & poſt tergum & clamavit ad Dominum: ac Sacerdotes tubis canere cœperunt.

15. Omneſque viri Juda vociferati ſunt: & ecce illis clamantibus, perterruit Deus Jeroboam, & omnem Iſrael qui ſtabat ex adverſo Abia & Juda.

16. Fugeruntque filii Iſrael Judam, & tradidit eos Deus in manu eorum.

17. Percuſſit ergo eos Abia, & populus ejus plaga magna: & corruerunt vulnerati ex Iſrael quingenta millia virorum fortium.

18. Humiliatique ſunt filii Iſrael in tempore illo, & vehementiſſimè confortati filii Juda, eò quòd ſperaſſent in Domino Deo patrum ſuorū.

19. Perſecutus eſt autem Abia fugientem Jeroboam, & cepit civitates ejus, Bethel & filias ejus, & Jeſana cum filiabus ſuis, Ephron quoque & filias ejus:

20. nec valuit ultrà reſiſtere Jeroboam in diebus Abia: quem percuſſit Dominus, & mortuus eſt.

21. Igitur Abia, confortato imperio ſuo, accepit uxores quatuordecim: procreavitque viginti duos filios, & ſedecim filias.

22. Reliqua autem ſermonum Abia, viarumque & operum ejus ſcripta ſunt diligentiſſimè in libro Addo Prophetæ.

CAPUT XIV.

Abiæ ſuccedit filius Aſa; qui pace à Deo conceſſa, idolorum cultum ſubvertit, & civitates Juda ædificat ac munit, Zaramque regem Æthiopum cum exercitu mille millium divino auxilio devicit.

1. DOrmivit autem Abia cum patribus ſuis, * & ſepelierunt eum in civitate David: regnavitque Aſa filius ejus pro eo, in cujus diebus quievit terra annis decem †. — 3. Reg. 15. 8. * Ann. M. 3049. Ant. Chr. 955. † hoc eſt ab anno M. 1053. ad annum 1063. ſive ab ann. Aſæ 4. ad ejuſdem annum 15. ineuntem. Nam prioribus Aſæ annis, tumultus fuere in Iſrael, ut patet 3. Reg. 15. ℣. 25. & ſeq. Primum autem bellum quod in eo exortum eſt, Zaræ Æthiopis fuit; idque anno ejus 15. adſcribendum, ut patet ex c. 15. ℣. 10. cum 19.

2. Fecit autem Aſa quod bonum & placitum erat in conſpectu Dei ſui, & ſubvertit altaria peregrini cultus, & excelſa,

3. & confregit ſtatuas, lucoſque ſuccidit:

4. & præcepit Judæ ut quæreret Dominum Deum patrum ſuorum, & faceret legem, & univerſa mandata:

5. & abſtulit de cunctis urbibus Juda aras, & fana, & regnavit in pace.

6. Ædificavit quoque urbes munitas in Juda, quia quietus erat, & nulla temporibus ejus bella ſurrexerant, pacem Domino largiente.

7. Dixit autem Judæ: Ædificemus civitates iſtas, & vallemus muris, & roboremus turribus, & portis, & ſeris, donec à bellis quieta ſunt omnia, eò quòd quæſierimus Dominum Deum patrum noſtrorum, & dederit nobis pacem per gyrum. Ædificaverunt igitur, & nullum in extruendo impedimentum fuit.

8. Habuit autem Aſa in exercitu ſuo portantium ſcuta & haſtas de Juda trecenta millia, de Beniamin verò ſcutariorum & ſagittariorum ducenta octoginta millia, omnes iſti viri fortiſſimi.

9. ‡ Egreſſus eſt autem contra eos Zara Æthiops cum exercitu ſuo, decies centena millia, — ‡ Ann. M. 3063. Ant. Chr. 941.

& curribus trecentis; & venit uſque Mareſa.
10. Porrò Aſa perrexit obviam ei, & inſtruxit aciem ad bellum in Valle Sephata, quæ eſt juxta Mareſa:
11. & invocavit Dominum Deum, & ait:
|| 1. Reg. 14. 6. || Domine non eſt apud te ulla diſtantia, utrum in paucis auxilieris, an in pluribus: adjuva nos Domine Deus noſter: in te enim, & in tuo nomine habentes fiduciam, venimus contra hanc multitudinem. Domine, Deus noſter tu es, non prævaleat contra te homo.
12. Exterruit itaque Dominus Æthiopes coram Aſa & Juda: fugeruntque Æthiopes.
13. Et perſecutus eſt eos Aſa, & populus qui cum eo erant, uſque Gerara: & ruerunt Æthiopes uſque ad internecionem, quia Domino cædente contriti ſunt, & exercitu illius præliante. Tulerunt ergo ſpolia multa,
14. & percuſſerunt civitates omnes per circuitum Geraræ: grandis quippe cunctos terror invaſerat: & diripuerunt urbes, & multam prædam aſportaverunt.
15. Sed & caulas ovium deſtruentes, tulerunt pecorum infinitam multitudinem, & camelorum; reverſique ſunt in Jeruſalem.

C A P U T XV.

Azarias prophetat Iſrael futurum multo tempore abſque Deo vero, ſacerdote & lege; cujus prophetæ exhortatione confortatus Aſa, aufert ſordes idolorum, ſuamque matrem idololatram imperio privat, populus autem jurat ſe Deo ſerviturum.

Eodem anno 3063.
1. AZarias autem filius Oded, facto in ſe ſpiritu Dei,
2. egreſſus eſt in occurſum Aſa, & dixit ei: Audite me Aſa, & omnis Juda & Beniamin: Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo. Si quæſieritis eum, invenietis: ſi autem dereliqueritis eum, derelinquet vos.
3. Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſque Deo vero, & abſque ſacerdote doctore, & abſque lege.
4. Cùmque reverſi fuerint in anguſtia ſua ad Dominum Deum Iſrael, & quæſierint eum, reperient eum.
5. In tempore illo non erit pax egredienti, & ingredienti, ſed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum:
6. pugnabit enim gens contra gentem, & civitas contra civitatem, quia Dominus conturbabit eos in omni anguſtia.
7. Vos ergo confortamini, & non diſſolvantur manus veſtræ: erit enim merces operi veſtro.
8. Quod cùm audiſſet Aſa, verba ſcilicet & prophetiam Azariæ filii Oded prophetæ, confortatus eſt, & abſtulit idola de omni terra Juda, & de Beniamin, & ex urbibus, quas ceperat, montis Ephraim, & dedicavit altare Domini quod erat ante porticum Domini.
9. Congregavitque univerſum Judam & Beniamin, & advenas cum eis de Ephraim, & de Manaſſe, & de Simeon: plures enim ad eum confugerant ex Iſrael, videntes quòd Dominus Deus illius eſſet cum eo.
10. Cùmque veniſſent in Jeruſalem menſe tertio, anno decimoquinto * regni Aſa,
11. immolaverunt Domino in die illa de manubiis & præda, quam adduxerant, boves ſeptingentos, & arietes ſeptem millia.

* Et 35 diviſionis regni Iſraelitici à Jeroboam. *Vide annotata infrà.*

12. Et intravit ex more ad corroborandum fœdus, ut quærerent Dominum Deum patrum ſuorum in toto corde, & in tota anima ſua.
13. Si quis autem, inquit, non quæſierit Dominum Deum Iſrael, moriatur, à minimo uſque ad maximum, à viro uſque ad mulierem.
14. Juraveruntque Domino voce magna in jubilo, & in clangore tubæ, & in ſonitu buccinarum,
15. omnes qui erant in Juda cum execratione: in omni enim corde ſuo juraverunt, & in tota voluntate quæſierunt eum, & invenerunt: præſtititque eis Dominus requiem per circuitum.
16. Sed & Maacham matrem Aſa regis auguſto depoſuit imperio, eo quòd feciſſet in luco ſimulacrum Priapi: quod omne contrivit, & in fruſta comminuens combuſſit in torrente Cedron.
17. Excelſa autem derelicta ſunt in Iſrael: attamen cor Aſa erat perfectum cunctis diebus ejus.
18. Eaque quæ voverat pater ſuus, & ipſe intulit in domum Domini, argentum, & aurum, vaſorumque diverſam ſupellectilem.
19. Bellum verò non fuit * uſque ad trigeſimum quintum annum regni Aſa. †

* Hebr. *fuerat.* † i. regni Judæ quod obtinebat Aſa: cujus annus regni proprius tunc agebatur 15. Nam Roboam 17. annos regnavit, & Abia 3. quibus ſi 15. addas, erunt 35. Sic initio cap. ſeq. decertatio Baaſæ, quæ anno 36. regni Aſæ adſcribitur, ejus anno proprio 16. tribuenda eſt. Hæc autem eo modo intelligenda patet ex 3. *Reg.* 16. 8. ubi Baaſa notatur è vivis exceſſiſſe anno 26. regni Aſæ: atque adeo non potuit pugnare cum eo, anno regni ejus 36.

C A P U T XVI.

Pugnante Baaſa rege Iſrael contra Aſa, vocavit Aſa Benadad regem Syriæ in auxilium, & Hanani prophetam ipſum ob id increpantem in nervum conjecit; ac dolore pedum cruciatus, in medicorum arte ſpem ponens, anno regni ſui 41. moritur.

1. ANno autem trigeſimo ſexto regni ejus, *Anno M. 3096. Ant. Chr. 840. *Vide annotata proximè ſuprà.*
* aſcendit Baaſa rex Iſrael in Judam, & muro circumdabat Rama, ut nullus tutè poſſet egredi & ingredi de regno Aſa.
2. Protulit ergo Aſa argentum & aurum de theſauris domus Domini, & de theſauris regis, miſitque ad Benadad regem Syriæ, qui habitabat in Damaſco, dicens:
3. Fœdus inter me & te eſt, pater quoque meus & pater tuus habuere concordiam: quam ob rem miſi tibi argentum & aurum, ut rupto fœdere, quod habes cum Baaſa rege Iſrael, facias eum à me recedere.
4. Quo comperto, Benadad miſit principes exercituum ſuorum ad urbes Iſrael: qui percuſſerunt Ahion, & Dan, & Abelmaim, & univerſas urbes Nephtali muratas.
5. Quod cùm audiſſet Baaſa, deſiit ædificare Rama, & intermiſit opus ſuum.
6. Porrò Aſa rex aſſumpſit univerſum Judam, & tulerunt lapides de Rama, & ligna quæ ædificationi præparaverat Baaſa, ædificavitque ex eis Gabaa, & Maſpha.
7. In tempore illo venit Hanani propheta ad Aſa regem Juda, & dixit ei: Quia habuiſti fiduciam in rege Syriæ, & non in

Domi-

Domino Deo tuo, ideircò evaſit Syriæ regis exercitus de manu tua.

‖ Sap. 14. 9.

8. ‖ Nonne Æthiopes & Libyes multò plures erant quadrigis, & equitibus, & multitudine nimia: quos, cùm Domino credidiſſes, tradidit in manu tua?

9. Oculi enim Domini contemplantur univerſam terram, & præbent fortitudinem his, qui corde perfecto credunt in eum. Stultè igitur egiſti, & propter hoc ex præſenti tempore adverſum te bella conſurgent.

10. Iratuſque Aſa adverſus Videntem, juſſit eum mitti in nervum: valdè quippe ſuper hoc fuerat indignatus: & interfecit de populo in tempore illo plurimos.

11. Opera autem Aſa prima & noviſſima ſcripta ſunt in libro regum Juda & Iſrael.

* Anno M. 3081. Ant. Chr. 917.

12. Ægrotavit etiam Aſa anno trigeſimo nono * regni ſui, dolore pedum vehementiſſimo, & nec in infirmitate ſua quæſivit Dominum, ſed magis in medicorum arte confiſus eſt.

* Deſinente, hoc eſt Mundi 090.

13. Dormivitque cum patribus ſuis: & mortuus eſt anno quadrageſimo primo * regni ſui.

14. Et ſepelierunt eum in ſepulchro ſuo quod foderat ſibi in civitate David: poſueruntque eum ſuper lectum ſuum, plenum aromatibus & unguentis meretriciis, quæ erant pigmentariorum arte confecta, & combuſſerunt ſuper eum ambitione nimia.

CAPUT XVII.

Pius Joſaphat patri Aſa ſuccedens, divitiis potens & armis, mittit doctores legis Dei per univerſum Judam; cujus principes recenſentur, cum numero ſubjectorum militum.

* Anno M. 3090. Ant. Chr. 1..

1. REgnavit * autem Joſaphat filius ejus pro eo, & invaluit contra Iſrael.

2. Conſtituitque militum numeros in cunctis urbibus Juda, quæ erant vallatæ muris. Præſidiaque diſpoſuit in terra Juda, & in civitatibus Ephraim, quas ceperat Aſa pater ejus.

3. Et fuit Dominus cum Joſaphat, quia ambulavit in viis David patris ſui primis: & non ſperavit in Baalim,

4. ſed in Deo patris ſui, & perrexit in præceptis illius, & non juxta peccata Iſrael.

5. Confirmavitque Dominus regnum in manu ejus, & dedit omnis Juda munera Joſaphat: factæque ſunt ei infinitæ divitiæ, & multa gloria.

6. Cùmque ſumpſiſſet cor ejus audaciam propter vias Domini, etiam excelſa & lucos de Juda abſtulit.

* Anno M. 3092. Ant. Chr. 912.

7. Tertio autem anno * regni ſui, miſit de principibus ſuis Benhail, & Obdiam, & Zachariam, & Nathanael, & Michæam, ut docerent in civitatibus Juda:

8. & cum eis Levitas, Semeiam, & Nathaniam, & Zabadiam, Aſael quoque, & Semiramoth, & Jonathan, Adoniamque, & Thobiam, & Thob-adoniam, Levitas, & cum eis Eliſama & Joram Sacerdotes,

9. docebantque populum in Juda, habentes librum legis Domini, & circuibant cunctas urbes Juda, atque erudiebant populum.

10. Itaque factus eſt pavor Domini ſuper omnia regna terrarum, quæ erant per gyrum Juda, nec audebant bellare contra Joſaphat.

11. Sed & Philiſthæi Joſaphat munera deferebant, & vectigal argenti, Arabes quoque adducebant pecora, arietum ſeptem millia ſeptingenta, & hircorum totidem.

12. Crevit ergo Joſaphat, & magnificatus eſt uſque in ſublime: atque ædificavit in Juda domos adinſtar turrium, urbeſque muratas.

13. Et multa opera paravit in urbibus Juda: viri quoque bellatores, & robuſti erant in Jeruſalem,

14. quorum iſte numerus per domos atque familias ſingulorum: In Juda principes exercitus, Ednas dux, & cum eo robuſtiſſimi viri trecenta millia.

15. Poſt hunc Johanan princeps, & cum eo ducenta octoginta millia.

16. Poſt iſtum quoque Amaſias filius Zechri, conſecratus Domino, & cum eo ducenta millia virorum fortium.

17. Hunc ſequebatur robuſtus ad prælia Eliada, & cum eo tenentium arcum & clypeum ducenta millia.

18. Poſt iſtum etiam Jozabad, & cum eo centum octoginta millia expeditorũ militum.

19. Hi omnes erant ad manum regis, exceptis aliis, quos poſuerat in urbibus muratis, in univerſo Juda.

CAPUT XVIII.

Joſaphat impio Achab affinitate junctus, aſcendit cum eo contra Ramoth Galaad, 400. pſeudoprophetis victoriam promittentibus; Michæas autem contrarium prophetans, incarceratur; ſed Achab juxta Michææ prophetiam in bello occiditur.

1. FUit ergo Joſaphat dives & inclytus multùm, & affinitate conjunctus * eſt Achab. * ſiquidem Athalia filia Achabi, nupta eſt Joramo filio Joſaphati. 4. Reg. 8. 18. 2. Par. 21. 6.

2. Deſcenditque poſt annos † ad eum in Samariam: ad cujus adventum mactavit Achab arietes & boves plurimos ipſi, & populo qui venerat cum eo: perſuaſitque illi ut aſcenderet in Ramoth Galaad. † Anno M. 3107. Ant. Chr. 897.

3. Dixitque Achab rex Iſrael ad Joſaphat regem Juda: Veni mecum in Ramoth Galaad. Cui ille reſpondit: Ut ego, & tu: ſicut populus tuus, ſic & populus meus: tecumque erimus in bello.

4. Dixitque Joſaphat ad regem Iſrael: Conſule obſecro impræſentiarum ſermonem Domini.

5. Congregavit igitur rex Iſrael prophetarum quadringentos viros, & dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus an quieſcere? At illi: Aſcende, inquiunt, & tradet Deus in manu regis.

6. Dixitque Joſaphat: Numquid non eſt hic prophetes Domini, ut ab illo etiam requiramus?

7. Et ait rex Iſrael ad Joſaphat: Eſt vir unus, à quo poſſumus quærere Domini voluntatem: ſed ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, ſed malum omni tempore: eſt autem Michæas filius Jemla. Dixitque Joſaphat: Ne loquaris rex hoc modo.

8. Vocavit ergo rex Iſrael unum de Eunuchis: & dixit ei: Voca citò Michæam filium Jemla.

9. Porrò rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda, uterque ſedebant in ſolio ſuo, veſtiti

Digitized by Google

cultu regio : ſedebant autem in area juxta portam Samariæ, omneſque prophetæ vaticinabantur coram eis.

10. Sedecias verò filius Chanaana fecit ſibi cornua ferrea, & ait : Hæc dicit Dominus : His ventilabis Syriam, donec conteras eam.

11. Omneſque prophetæ ſimiliter prophetabant, atque dicebant : Aſcende in Ramoth Galaad, & proſperaberis, & tradet eos Dominus in manu regis.

12. Nuntius autem, qui ierat ad vocandum Michæam, ait illi : En verba omnium prophetarum uno ore bona regi annuntiant : quæſo ergo te ut & ſermo tuus ab eis non diſſentiat, loquariſque proſpera.

13. Cui reſpondit Michæas : Vivit Dominus, quia quodcumque dixerit mihi Deus meus, hoc loquar.

14. Venit ergo ad regem. Cui rex ait : Michæa, ire debemus in Ramoth Galaad ad bellandum, an quieſcere ? Cui ille reſpondit : Aſcendite : cuncta enim proſpera evenient, & tradentur hoſtes in manus veſtras.

15. Dixitque rex : Iterùm, atque iterùm te adjuro, ut mihi non loquaris, niſi quod verum eſt, in nomine Domini.

16. At ille ait : Vidi univerſum Iſrael diſperſum in montibus, ſicut oves abſque paſtore : & dixit Dominus : Non habent iſti dominos : revertatur unuſquiſque in domum ſuam in pace.

17. Et ait rex Iſrael ad Joſaphat : Nonne dixi tibi, quòd non prophetaret iſte mihi quidquam boni, ſed ea quæ mala ſunt ?

18. At ille : Idcircò, ait, audite verbum Domini : Vidi Dominum ſedentem in ſolio ſuo, & omnem exercitum cœli aſſiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris.

19. Et dixit Dominus : Quis decipiet Achab regem Iſrael, ut aſcendat & corruat in Ramoth Galaad ? Cùmque diceret unus hoc modo, & alter alio :

20. proceſſit ſpiritus, & ſtetit coram Domino, & ait : Ego decipiam eum. Cui Dominus : In quo, inquit, decipies ?

21. At ille reſpondit : Egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Dixitque Dominus : Decipies, & prævalebis : egredere, & fac ita.

22. Nunc igitur, ecce Dominus dedit ſpiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum, & Dominus locutus eſt de te mala.

23. Acceſſit autem Sedecias filius Chanaana & percuſſit Michææ maxillam, & ait : Per quam viam tranſivit Spiritus Domini à me, ut loqueretur tibi ?

24. Dixitque Michæas : Tu ipſe videbis in die illo, quando ingreſſus fueris cubiculum de cubiculo ut abſcondaris.

25. Præcepit autem rex Iſrael, dicens : Tollite Michæam, & ducite eum ad Amon principem civitatis, & ad Joas filium Amelech.

26. Et dicetis : Hæc dicit rex : Mittite hunc in carcerem, & date ei panis modicum, & aquæ pauxillum, donec revertar in pace.

27. Dixitque Michæas : Si reverſus fueris in pace, non eſt locutus Dominus in me. Et ait : Audite omnes populi.

28. Igitur aſcenderunt rex Iſrael, & Joſaphat rex Juda in Ramoth Galaad.

29. Dixitque rex Iſrael ad Joſaphat : Mutabo habitum, & ſic ad pugnam vadam, tu autem induere veſtibus tuis. Mutatoque rex Iſrael habitu, venit ad bellum.

30. Rex autem Syriæ præceperat ducibus equitatus ſui, dicens : Ne pugnetis contra minimum, aut contra maximum, niſi contra ſolum regem Iſrael.

31. Itaque cùm vidiſſent principes equitatus Joſaphat, dixerunt : Rex Iſrael eſt iſte. Et circumdederunt eum dimicantes : at ille clamavit ad Dominum, & auxiliatus eſt ei, atque avertit eos ab illo.

32. Cùm enim vidiſſent duces equitatus, quòd non eſſet rex Iſrael, reliquerunt eum.

33. Accidit autem ut unus è populo ſagittam in incertum jaceret, & percuteret regem Iſrael inter cervicem & ſcapulas. At ille aurigæ ſuo ait : Converte manum tuam, & educ me de acie, quia vulneratus ſum.

34. Et finita eſt pugna in die illo : porrò rex Iſrael ſtabat in curru ſuo contra Syros uſque ad veſperam, & mortuus eſt occidente ſole.

CAPUT XIX.

Joſaphat à Jehu propheta correptus de præſtito auxilio Achab, conſtitutos à ſe judices admonet de ſervanda juſtitia, & Levitas de promovendo cultu divino, populoque rectè inſtituendo.

1. REverſus eſt autem Joſaphat rex Juda in domum ſuam pacificè in Jeruſalem. Eadem anno 3107.

2. Cui occurrit Jehu filius Hanani Videns, & ait ad eum : Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris, & idcircò iram quidem Domini merebaris :

3. ſed bona opera inventa ſunt in te, eò quòd abſtuleris lucos de terra Juda, & præparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum.

4. Habitavit ergo Joſaphat in Jeruſalem, rurſumque egreſſus eſt ad populum de Berſabee uſque ad montem Ephraim, & revocavit eos ad Dominum Deum patrum ſuorum.

5. Conſtituitque judices terræ in cunctis civitatibus Juda munitis per ſingula loca.

6. & præcipiens judicibus, Videte, ait, quid faciatis : non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini : & quodcumque judicaveritis, in vos redundabit.

7. Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite : non eſt enim apud Dominum Deum noſtrum iniquitas, || nec perſonarum acceptio, nec cupido munerum. ||Deut. 10. 17. Sap. 6. 8. Eccl. 35. 15. Act. 10. 34. Rom. 2. 11. Galat. 2. 6. Epheſ. 6. 9. Coloſ. 3. 25. 1. Pet. 1. 17.

8. In Jeruſalem quoque conſtituit Joſaphat Levitas, & Sacerdotes, & principes familiarum ex Iſrael, ut judicium & cauſam Domini judicarent habitatoribus ejus.

9. Præcepitque eis, dicens : Sic agetis in timore Domini fideliter & corde perfecto.

10. Omnem cauſam, quæ venerit ad vos, fratrum veſtrorum, qui habitant in urbibus ſuis inter cognationem & cognationem, ubicumque quæſtio eſt de lege, de mandato, de cæremoniis, de juſtificationibus : oſtendite eis, ut non peccent in Dominum, & ne veniat ira ſuper vos & ſuper fratres veſtros : ſic ergo agentes non peccabitis.

11. Amarias autem ſacerdos & pontifex

veſter, in his, quæ ad Deum pertinent, præſidebit: porrò Zabadias filius Iſmahel, qui eſt dux in domo Juda, ſuper ea opera erit, quæ ad regis officium pertinent: habetiſque magiſtros Levitas coram vobis, confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus vobiſcum in bonis.

CAPUT XX.

Ammonitis, Moabitis, ac Syris contra Joſaphat inſurgentibus, ipſe prædicato jejunio unà cum populo ſuo ſupplex ad Deum confugit, ſicque ab eis ſe mutuò cædentibus liberatus, ſpolia colligit: verùm ob fœdus cum impio Ochozia à propheta corripitur.

[Ann. M. 3108. Ant. Chr. 896.] 1. POſt hæc congregati ſunt filii Moab, & filii Ammon, & cum eis de Ammonitis, ad Joſaphat, ut pugnarent contra eum:

2. Veneruntque nuntii, & indicaverunt Joſaphat, dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis, quæ trans mare ſunt, & de Syria, & ecce conſiſtunt in Aſaſonthamar, quæ eſt Engaddi.

3. Joſaphat autem timore perterritus, totum ſe contulit ad rogandum Dominum, & prædicavit jejunium univerſo Juda.

4. Congregatuſque eſt Judas ad deprecandum Dominum: ſed & omnes de urbibus ſuis venerunt ad obſecrandum eum.

5. Cùmque ſtetiſſet Joſaphat in medio cœtu Juda, & Jeruſalem, in domo Domini ante atrium novum,

6. ait: Domine Deus patrum noſtrorum, tu es Deus in cælo, & dominaris cunctis regnis Gentium, in manu tua eſt fortitudo & potentia, nec quiſquam tibi poteſt reſiſtere.

7. Nonne tu Deus noſter interfeciſti omnes habitatores terræ hujus coram populo tuo Iſrael, & dediſti eam ſemini Abraham amici tui in ſempiternum?

8. Habitaveruntque in ea, & extruxerunt in illa ſanctuarium nomini tuo, dicentes:

9. Si irruerint ſuper nos mala, gladius judicii, peſtilentia, & fames, ſtabimus coram domo hac in conſpectu tuo, in qua invocatum eſt nomen tuum: & clamabimus ad te in tribulationibus noſtris, & exaudies, ſalvoſque facies.

10. Nunc igitur ecce filii Ammon, &
[|| Deut. 2. 1.] Moab, & mons Seir, || per quos non conceſſiſti Iſrael ut tranſirent quando egrediebantur de Ægypto, ſed declinaverunt ab eis, & non interfecerunt illos:

11. è contrario agunt, & nituntur ejicere nos de poſſeſſione, quam tradidiſti nobis.

12. Deus noſter, ergo non judicabis eos? In nobis quidem non eſt tanta fortitudo, ut poſſimus huic multitudini reſiſtere, quæ irruit ſuper nos. Sed cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, ut oculos noſtros dirigamus ad te.

13. Omnis verò Juda ſtabat coram Domino cum parvulis, & uxoribus, & liberis ſuis.

14. Erat autem Jahaziel filius Zachariæ, filii Banajæ, filii Jehiel, filii Mathaniæ, Levites de filiis Aſaph, ſuper quem factus eſt Spiritus Domini in medio turbæ,

15. & ait: Attendite omnis Juda, & qui habitatis Jeruſalem, & tu rex Joſaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere, nec paveatis hanc multitudinem: non eſt enim veſtra pugna, ſed Dei.

16. Cras deſcendetis contra eos: aſcenſuri enim ſunt per clivum nomine Sis, & invenietis illos in ſummitate torrentis, qui eſt contra ſolitudinem Jeruel.

17. Non eritis vos qui dimicabitis, ſed tantummodò confidenter ſtate, & videbitis auxilium Domini ſuper vos, ò Juda, & Jeruſalem: nolite timere, nec paveatis: cras egrediemini contra eos, & Dominus erit vobiſcum.

18. Joſaphat ergo, & Juda, & omnes habitatores Jeruſalem ceciderunt proni in terram coram Domino, & adoraverunt eum.

19. Porrò Levitæ de filiis Caath, & de filiis Core laudabant Dominum Deum Iſrael voce magna, in excelſum.

20. Cùmque manè ſurrexiſſent, egreſſi ſunt per deſertum Thecue: profectiſque eis, ſtans Joſaphat in medio eorum, dixit: Audite me viri Juda, & omnes habitatores Jeruſalem: credite in Domino Deo veſtro, & ſecuri eritis: credite prophetis ejus, & cuncta evenient proſpera.

21. Deditque conſilium populo, & ſtatuit cantores Domini, ut laudarent eum in turmis ſuis, & antecederent exercitum, ac voce
conſona dicerent: || Confitemini Domino, [|| Pſ. 135. 1.]
quoniam in æternum miſericordia ejus.

22. Cùmque cœpiſſent laudes canere, vertit Dominus inſidias eorum in ſemetipſos, filiorum ſcilicet Ammon, & Moab, & montis Seir, qui egreſſi fuerant ut pugnarent contra Judam, & percuſſi ſunt.

23. Namque filii Ammon, & Moab conſurrexerunt adverſum habitatores montis Seir, ut interficerent & delerent eos: cùmque hoc opere perpetraſſent, etiam in ſemetipſos verſi, mutuis concidere vulneribus.

24. Porrò Juda cùm veniſſet ad ſpeculam, quæ reſpicit ſolitudinem, vidit procul omnem latè regionem plenam cadaveribus, nec ſupereſſe quemquam, qui necem potuiſſet evadere.

25. Venit ergo Joſaphat, & omnis populus cum eo ad detrahenda ſpolia mortuorum: inveneruntque inter cadavera variam ſupellectilem, veſtes quoque, & vaſa pretioſiſſima, & diripuerunt, ita ut omnia portare non poſſent, nec per tres dies ſpolia auferre præ prædæ magnitudine.

26. Die autem quarto congregati ſunt in valle Benedictionis: etenim quoniam ibi benedixerant Domino, vocaverunt locum illum vallis Benedictionis uſque in præſentem diem.

27. Reverſuſque eſt omnis vir Juda, & habitatores Jeruſalem, & Joſaphat ante eos, in Jeruſalem cum lætitia magna, eò quòd dediſſet eis Dominus gaudium de inimicis ſuis.

28. Ingreſſique ſunt in Jeruſalem cum pſalteriis, & citharis, & tubis in domum Domini.

29. Irruit autem pavor Domini ſuper univerſa regna terrarum, cùm audiſſent quòd pugnaſſet Dominus contra inimicos Iſrael.

30. Quievitque regnum Joſaphat, & præbuit ei Deus pacem per circuitum.

31. Regnavit igitur Joſaphat ſuper Ju- [3. Reg. 22. 41.]
dam, & erat trigintaquinque annorum cùm regnare cœpiſſet: viginti autem & quinque annis regnavit in Jeruſalem, &

Digitized by Google

nomen matris ejus Azuba filia Selahi.

32. Et ambulavit in via patris ſui Aſa, nec declinavit ab ea, faciens quæ placita erant coram Domino.

33. Verumtamen excelſa non abſtulit, & adhuc populus non direxerat cor ſuum ad Dominum Deum patrum ſuorum.

34. Reliqua autem geſtorum Joſaphat priorũ & noviſſimorum ſcripta ſunt in verbis Jehu filii Hanani, quæ digeſſit in libros regum Iſrael.

Eodem ann. 3108. Vide 3. Reg. 22. 49 & 10. 22 & 9. 26.

35. Poſt hæc iniit amicitias Joſaphat rex Juda cum Ochozia rege Iſrael, cujus opera fuerunt impiiſſima:

36. Et particeps fuit ut facerent naves, quæ irent in Tharſis: feceruntque claſſem in Aſiongaber.

37. Prophetavit autem Eliezer filius Dodau de Mareſa ad Joſaphat, dicens: Quia habuiſti fœdus cum Ochozia, percuſſit Dominus opera tua, contritæque ſunt naves, nec potuerunt ire in Tharſis.

CAPUT XXI.

Impius Joram filius Joſaphat occidit fratres ſuos, & quoſdam principes Juda, cui Elias per litteras peſſimam ægritudinem ac mortem, & domus ſuæ ac regni direptionem prædicit, quæ tandem ſubſecuta ſunt.

3. Reg. 22. 51. * Anno M. 3112. Ant. Chr. 889.

1. DOrmivit autem Joſaphat cum patribus ſuis, & ſepultus eſt cum eis in civitate David: regnavitque Joram filius ejus pro eo.

2. Qui habuit fratres filios Joſaphat, Azariam, & Jahiel, & Zachariam, & Azariam, & Michael, & Saphatiam, omnes hi, filii Joſaphat regis Juda.

3. Deditque eis pater ſuus multa munera argenti & auri, & penſitationes, cum civitatibus muniriſſimis in Juda: regnum autem tradidit Joram, * eò quòd eſſet primogenitus.

* Cui jam antè vicariam poteſtatem communicaverat.

4. Surrexit ergo Joram ſuper regnum patris ſui: cùmque ſe confirmaſſet, occidit omnes fratres ſuos gladio, & quoſdam de principibus Iſrael.

5. Trigintaduorum annorum erat Joram cùm regnare cœpiſſet: & octo annis † regnavit in Jeruſalem.

† Quatuor ſub patre, & ſolus quatuor.

6. Ambulavitque in viis regum Iſrael, ſicut egerat domus Achab: filia quippe Achab erat uxor ejus, & fecit malum in conſpectu Domini.

7. Noluit autem Dominus diſperdere domum David propter pactum, quod inierat cum eo: & quia promiſerat ut daret ei lucernam, & filiis ejus omni tempore.

|| Gen. 27. 40.

8. In diebus illis rebellavit Edom, || ne eſſet ſubditus Judæ, & conſtituit ſibi regem.

9. Cùmque tranſiſſet Joram cum principibus ſuis, & cuncto equitatu, qui erat ſecum, ſurrexit nocte, & percuſſit Edom qui ſe circumdederat, & omnes duces equitatus ejus.

10. Attamen rebellavit Edom, ne eſſet ſub ditione Juda, uſque ad hanc diem: eo tempore & Lobna receſſit ne eſſet ſub manu illius. Dereliquerat enim Dominum Deum patrum ſuorum:

11. inſuper & excelſa fabricatus eſt in urbibus Juda, & fornicari fecit habitatores Jeruſalem, & prævaricari Judam.

* Ann. M. 3116. † An equâ aſſumeretur relict.

12. Allatæ * ſunt autem ei litteræ † ab Elia propheta, in quibus ſcriptum erat: Hæc dicit Dominus Deus David patris tui: Quoniam non ambulaſti in viis Joſaphat patris tui, & in viis Aſa regis Juda,

13. ſed inceſſiſti per iter regum Iſrael, & fornicari feciſti Judam, & habitatores Jeruſalem, imitatus fornicationem domus Achab, inſuper & fratres tuos, domum patris tui, meliores te occidiſti:

14. ecce Dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo, & filiis, & uxoribus tuis, univerſaque ſubſtantia tua.

15. Tu autem ægrotabis peſſimo languore uteri tui, donec egrediantur vitalia tua paulatim per ſingulos dies.

16. Suſcitavit ergo Dominus contra Joram ſpiritum Philiſthinorum, & Arabum, qui confines ſunt Æthiopibus.

17. Et aſcenderunt in Terram Juda, & vaſtaverunt eam, diripueruntque cunctam ſubſtantiam, quæ inventa eſt in domo regis, inſuper & filios ejus, & uxores: nec remanſit ei filius, niſi Joachaz, * qui minimus natu erat.

* Qui idem Ochozias, & Azarias, cap. ſeq.

18. Et ſuper hæc omnia percuſſit eum Dominus alvi languore inſanabili.

19. Cùmque diei ſuccederet dies, & temporum ſpatia volverentur, duorum annorum expletus eſt circulus; & ſic longa conſumptus tabe, ita ut egereret etiam viſcera ſua, languore pariter, & vita caruit. * Mortuuſque eſt in infirmitate peſſima, & non fecit ei populus ſecundùm morem combuſtionis, exequias, ſicut fecerat majoribus ejus.

* Ann. M. 3119. Ant. Chr. 885.

20. Triginta duorum annorum fuit, cùm regnare cœpiſſet, & octo annis regnavit in Jeruſalem. Ambulavitque non rectè, & ſepelierunt eum in civitate David: verumtamen non in ſepulchro regum.

CAPUT XXII.

Impium Ochoziam filium Joram occidit Jehu, ſimul & Joram regem Iſrael: occidente autem Athalia filios regis, ſervavit Joſabeth Joas natu minimum.

1. COnſtituerunt autem habitatores Jeruſalem Ochoziam filium ejus minimum, regem pro eo: omnes enim majores natu, qui ante eum fuerant, interfecerant latrones Arabum, qui irruerant in caſtra: regnavitque Ochozias filius Joram regis Juda.

4. Reg. 8. 24 Eodem anno 3119. * 2. Reg. 8. 26. legitur 22. annorũ. Emendatior ergo lectio Septuag. qui hìc quoque 22. ann. legunt. † Filia Achab filii Amri V. 4. Reg. 8. 26.

2. Quadraginta * duorum annorum erat Ochozias cùm regnare cœpiſſet, & uno anno regnavit in Jeruſalem, & nomen matris ejus Athalia filia Amri. †

3. Sed & ipſe ingreſſus eſt per vias domus Achab: mater enim ejus impulit eum ut impiè ageret.

4. Fecit igitur malum in conſpectu Domini, ſicut domus Achab: ipſi enim fuerunt ei conſiliarii poſt mortem patris ſui, in interitum ejus.

* Anno M. 3120. Ant. Chr. 884.

5. Ambulavitque in conſiliis eorum. Et perrexit * cum Joram filio Achab rege Iſrael, in bellum contra Hazael regem Syriæ in Ramoth Galaad: vulneraveruntque Syri Joram.

6. Qui reverſus eſt ut curaretur in Jezrael: multas enim plagas acceperat in ſupradicto

certa-

* Hebr. Azariæ ut notatum eſt ſuprà.

certamine. Igitur Ochozias * filius Joram rex Juda, deſcendit ut viſeret Joram filium Achab in Jezrael ægrotantem.

7. Voluntatis quippe fuit Dei adverſus Ochoziam, ut veniret ad Joram: & cùm veniſſet, & egrederetur cum eo adverſum Jehu filium Namſi, quem unxit Dominus ut deleret domum Achab.

8. Cùm ergo everteret Jehu domum Achab, invenit principes Juda, & filios fratrum Ochoziæ, qui miniſtrabant ei, & interfecit illos.

9. Ipſum quoque perquirens Ochoziam, comprehendit latitantem in Samaria: adductumque ad ſe, occidit, & ſepelierunt eum: eò quòd eſſet filius Joſaphat, qui quæſierat Dominum in toto corde ſuo: nec erat ultrà ſpes aliqua, ut de ſtirpe quis regnaret Ochoziæ:

|| 4 Reg. 11. 1.

10. || ſiquidem Athalia mater ejus, videns quòd mortuus eſſet filius ſuus, ſurrexit, & interfecit omnem ſtirpem regiam domus Joram.

11. Porrò Joſabeth filia regis tulit Joas filium Ochoziæ, & furata eſt eum de medio filiorum regis, cùm interficerentur: abſconditque eum cum nutrice ſua in cubiculum lectulorum: Joſabeth autem, quæ abſconderat eum, erat filia regis Joram, uxor Jojadæ pontificis, ſoror Ochoziæ, & idcirco Athalia non interfecit eum.

12. Fuit ergo cum eis in domo Dei abſcōditus ſex annis, quibus regnavit Athalia ſuper terrā.

C A P U T XXIII.

Jojada pontifex unxit Joas in regem Juda, curavitque ut Athalia occideretur, & cultus Dei reſtitueretur; populus autem deſtruit domum, altaria ac ſimulacra Baal.

4. Reg. 11. 4. Anno M. 3126. Ant. Chr. 878.

1. ANno autem ſeptimo confortatus Jojada, aſſumpſit centuriones, Azariam videlicet filium Jeroham, & Iſmahel filium Johanan, Azariam quoque filium Obed, & Maaſiam filium Adaiæ, & Eliſaphat filium Zechri: & iniit cum eis fœdus.

2. Qui circumeuntes Judam, congregaverunt Levitas de cunctis urbibus Juda, & principes familiarum Iſrael, veneruntque in Jeruſalem.

3. Iniit ergo omnis multitudo pactum in domo Dei cum rege: dixitque ad eos Jojada: Ecce filius regis regnabit, ſicut locutus eſt Dominus ſuper filios David.

4. Iſte eſt ergo ſermo quem facietis:

5. Tertia pars veſtrùm, qui veniunt ad Sabbatum, Sacerdotum, & Levitarum, & janitorum, erit in portis: tertia verò pars ad domum regis: & tertia ad portam, quæ appellatur Fundamenti: omne verò reliquum vulgus ſit in atriis domus Domini.

6. Nec quiſpiam alius ingrediatur domum Domini, niſi Sacerdotes, & qui miniſtrant de Levitis: ipſi tantummodò ingrediantur, quia ſanctificati ſunt: & omne reliquum vulgus obſervet cuſtodias Domini.

7. Levitæ autem circumdent regem, habentes ſinguli arma ſua: (& ſi quis alius ingreſſus fuerit templum, interficiatur) ſintque cum rege & intrante & egrediente.

8. Fecerunt ergo Levitæ, & univerſus Juda, juxta omnia quæ præceperat Jojada pontifex, & aſſumpſerunt ſinguli viros qui ſub ſe erant, & veniebant per ordinem ſabbati, cum his qui impleverant ſabbatum, & egreſſuri erant: ſiquidem Jojada pontifex non dimiſerat abire turmas, quæ ſibi per ſingulas hebdomadas ſuccedere conſueverant.

9. Deditque Jojada ſacerdos centurionibus lanceas, clypeoſque & peltas regis David, quas conſecraverat in domo Domini.

10. Conſtituitque omnem populum tenentium pugiones à parte templi dextra, uſque ad partem templi ſiniſtram, coram altari, & templo, per circuitum regis.

11. Et eduxerunt filium regis, & impoſuerunt ei diadema, & teſtimonium, dederuntque in manu ejus tenendam legem, & conſtituerunt eum regem: unxit quoque illum Jojada pontifex, & filii ejus: imprecatique ſunt ei, atque dixerunt: Vivat rex.

12. Quod cùm audiſſet Athalia, vocem ſcilicet currentium atque laudantium regem, ingreſſa eſt ad populum in templum Domini.

13. Cùmque vidiſſet regem ſtantem ſuper gradum in introitu, & principes, turmaſque circa eum, omnemque populum terræ gaudentem, atque clangentem tubis, & diverſi generis organis concinentem, vocemque laudantium, ſcidit veſtimenta ſua, & ait: Inſidiæ, inſidiæ.

14. Egreſſus autem Jojada pontifex ad centuriones, & principes exercitus, dixit eis: Educite illam extra ſepta templi, & interficiatur foris gladio. Præcepitque ſacerdos ne occideretur in domo Domini.

15. Et impoſuerunt cervicibus ejus manus: cùmque intraſſet portam equorum domus regis, interfecerunt eam ibi.

16. Pepigit autem Jojada fœdus inter ſe, univerſumque populum, & regem, ut eſſet populus Domini.

17. Itaque ingreſſus eſt omnis populus domum Baal, & deſtruxerunt eam: & altaria, ac ſimulacra illius confregerunt: Mathan quoque ſacerdotem Baal interfecerunt ante aras.

18. Conſtituit autem Jojada præpoſitos in domo Domini, ſub manibus Sacerdotum, & Levitarum, quos diſtribuit David in domo Domini: ut offerrent holocauſta Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi, in gaudio & canticis, juxta diſpoſitionem David.

19. Conſtituit quoque janitores in portis domus Domini, ut non ingrederetur eam immundus in omni re.

20. Aſſumpſitque centuriones, & fortiſſimos viros ac principes populi, & omne vulgus terræ, & fecerunt deſcendere regem de domo Domini, & introire per medium portæ ſuperioris in domum regis, & collocaverunt eum in ſolio regali.

21. Lætatuſque eſt omnis populus terræ, & urbs quievit: porrò Athalia interfecta eſt gladio.

C A P U T XXIV.

Joas vivente Jojada bonus ac pius, juſſit ad ſartatecta templi congregari pecuniam; deinde factus impius, jubet occidi Zachariam filium Jojadæ: Juda & Jeruſalem à Syris diripiuntur, & Joas à ſervis ſuis occiditur.

1. SEptem annorum erat Joas cùm regnare cœpiſſet, & quadraginta annis 4. Reg. 11. 21. & 12. 1.

regna-

regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Sebia de Berſabee.

2. Fecitque quod bonum eſt coram Domino cunctis diebus Jojadæ ſacerdotis.

3. Accepit autem ei Jojada uxores duas, è quibus genuit filios & filias.

4. Poſt quæ placuit Joas ut inſtauraret domum Domini.

* Ann. M. 3147. Ant. Chr. 857. 5. Congregavitque * Sacerdotes, & Levitas, & dixit eis: Egredimini ad civitates Juda, & colligite de univerſo Iſrael pecuniam ad ſartatecta templi Dei veſtri, per ſingulos annos, feſtinatoque hoc facite: porrò Levitæ egere negligentiùs.

* Anno ſequenti. 6. Vocavitque * rex Jojadam principem, & dixit ei: Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inſerre de Juda & de Jeruſalem pecuniam, quæ conſtituta eſt à Moyſe ſervo Domini, ut inſerret eam omnis multitudo Iſrael in tabernaculum teſtimonii?

7. Athalia enim impiiſſima, & filii ejus deſtruxerunt domum Dei; & de univerſis, quæ ſanctificata fuerant in templo Domini, ornaverunt fanum Baalim.

8. Præcepit ergo rex, & fecerunt arcam: poſueruntque eam juxta portam domus Domini forinſecùs.

9. Et prædicatum eſt in Juda & Jeruſalem, ut deferrent ſinguli pretium Domino, || *Exod. 30. 12.* || quod conſtituit Moyſes ſervus Dei ſuper omnem Iſrael in deſerto.

10. Lætatique ſunt cuncti principes, & omnis populus: & ingreſſi contulerunt in arcam Domini, atque miſerunt ita ut impleretur.

11. Cùmque tempus eſſet ut deferrent arcam coram rege per manus Levitarum (videbant enim multam pecuniam) ingrediebatur ſcriba regis, & quem primus ſacerdos conſtituerat: effundebantque pecuniam quæ erat in arca: porrò arcam reportabant ad locum ſuum: ſicque faciebant per ſingulos dies, & congregata eſt infinita pecunia.

12. Quam dederunt rex & Jojada his, qui præerant operibus domus Domini: at illi conducebant ex ea cæſores lapidum, & artifices operum ſingulorum, ut inſtaurarent domum Domini: fabros quoque ferri & æris, ut quod cadere cœperat, fulciretur.

13. Egeruntque hi qui operabantur induſtriè, & obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac ſuſcitaverunt domum Domini in ſtatum priſtinum, & firmiter eam ſtare fecerunt.

14. Cùmque compleſſent omnia opera, detulerunt coram rege & Jojada reliquam partem pecuniæ: de qua facta ſunt vaſa templi in miniſterium, & ad holocauſta, phialæ quoque, & cetera vaſa aurea & argentea: & offerebantur holocauſta in domo Domini jugiter cunctis diebus Jojadæ.

15. Senuit autem Jojada plenus dierum, & mortuus eſt cùm eſſet centum triginta annorũ:

16. ſepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eò quòd feciſſet bonum cum Iſrael, & cum domo ejus.

17. Poſtquam autem obiit Jojada, ingreſſi ſunt principes Juda, & adoraverunt regem: qui delinitus obſequiis eorum, acquievit eis.

18. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſervieruntque lucis & ſculptilibus, & facta eſt ira contra Judam & Jeruſalem propter hoc peccatum.

19. Mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos proteſtantes illi audire nolebant.

20. Spiritus itaque Dei induit Zachariam filium Jojadæ ſacerdotem, * & ſtetit in conſpectu populi, & dixit eis: Hæc dicit Dominus * Anno M. 3164. Ant. Chr. 850.
Deus: Quare tranſgredimini præceptum Domini, quod vobis non proderit, & dereliquiſtis Dominum ut derelinqueret vos?

21. Qui congregati adverſus eum, miſerunt lapides juxta regis imperium in atrio domus Domini.

22. Et non eſt recordatus Joas rex miſericordiæ, quam fecerat Jojada pater illius ſecum, || || *Matth. 23. 35.*
ſed interfecit filium ejus. Qui cùm moreretur, ait: Videat Dominus, & requirat.

23. || Cùmque evolutus eſſet annus, * aſ- || *3. Reg. 12. 17.*
cendit contra eum exercitus Syriæ: venit- * Anno M. 3165.
que in Judam & Jeruſalem, & interfecit cunctos principes populi, atque univerſam prædam miſerunt regi in Damaſcum.

24. Et certè cum permodicus veniſſet numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eò quòd dereli-

quiſ-

Digitized by Google

quiſſent Dominum Deum patrum ſuorum: in Joas quoque ignominioſa exercuere judicia.

25. Et abeuntes dimiſerunt eum in languoribus magnis: ſurrexerunt autem contra eum ſervi ſui in ultionem ſanguinis filii Jojadæ ſacerdotis, & occiderunt eum in lectulo ſuo, & mortuus eſt: ſepelieruntque eum in civitate David, ſed non in ſepulchris regum.

26. Inſidiati verò ſunt ei Zabad filius Semmaath Ammanitidis, & Jozabad filius Semarith Moabitidis.

27. Porrò filii ejus, ac ſumma pecuniæ, quæ adunata fuerat ſub eo, & inſtauratio domus Dei ſcripta ſunt diligentiùs in Libro regum: regnavit autem Amaſias filius ejus pro eo.

CAPUT XXV.

Amaſias patri Joas ſuccedens, interfecit eos qui patrem occiderant; & poſt habitam de Idumæis victoriam, adoravit deos illorum, & ob id capitur à Joas rege Iſrael; quem ad prælium provocaverat, ac Jeruſalem diripitur, tandemque in Lachis fugiens occiditur.

4 Reg. 14.1 Anno M. 3165. Ant. Chr. 839.

1. VIgintiquinque annorum erat Amaſias cùm regnare cœpiſſet, & viginti novem annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Joadan de Jeruſalem.

2. Fecitque bonum in conſpectu Domini: verumtamen non in corde perfecto.

3. Cùmque roboratum ſibi videret imperium, jugulavit ſervos, qui occiderant regem patrem ſuum,

4. ſed filios eorum non interfecit, ſicut ſcriptum eſt in Libro legis Moyſi, ubi præcepit Dominus, dicens: ‖ Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus ſuis, ſed unuſquiſque in ſuo peccato morietur.

‖ Deut. 24. 16. 4 Reg. 14. 6. Ezech. 18. 20.

5. Congregavit igitur Amaſias Judam, & conſtituit eos per familias, tribunoſque & centuriones in univerſo Juda & Benjamin: & recenſuit à viginti annis ſuprà, invenitque trecenta millia juvenum, qui egrederentur ad pugnam, & tenerent haſtam & clypeum.

6. Mercede quoque conduxit de Iſrael centum millia robuſtorum, centum talentis argenti.

7. Venit autem homo Dei ad illum, & ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Iſrael: non eſt enim Dominus cum Iſrael, & cunctis filiis Ephraim:

8. quòd ſi putas in robore exercitus bella conſiſtere, ſuperari te faciet Deus ab hoſtibus: Dei quippe eſt adjuvare, & in fugam convertere.

9. Dixitque Amaſias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis, quæ dedi militibus Iſrael? Et reſpondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi dare poſſit multò his plura.

10. Separavit itaque Amaſias exercitum, qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum ſuum: at illi contra Judam vehementer irati, reverſi ſunt in regionem ſuam.

11. Porrò Amaſias confidenter eduxit populum ſuum, & abiit in vallem Salinarum, percuſſitque filios Seir decem millia.

12. Et alia decem millia virorum ceperunt filii Juda, & adduxerunt ad præruptum cujuſdam petræ, præcipitaveruntque eos de ſummo in præceps, qui univerſi crepuerunt.

13. At ille exercitus, quem remiſerat Amaſias ne ſecum iret ad prælium, diffuſus eſt in civitatibus Juda, à Samaria uſque ad Bethoron, & interfectis tribus millibus, diripuit prædam magnam.

14. Amaſias verò poſt cædem Idumæorum, & allatos deos filiorum Seir, ſtatuit illos in deos ſibi, & adorabat eos, & illis adolebat incenſum.

15. Quam ob rem iratus Dominus contra Amaſiam, miſit ad illum prophetam, qui diceret ei: Cur adoraſti deos, qui non liberaverunt populum ſuum de manu tua?

16. Cùmque hæc ille loqueretur, reſpondit ei: Nũ conſiliarius regis es? quieſce ne interficiam te. Diſcedenſque propheta, Scio, inquit, quòd cogitaverit Deus occidere te, quia feciſti hoc malũ, & inſuper non acquieviſti conſilio meo.

17. Igitur Amaſias rex Juda inito peſſimo cõſilio, miſit ad Joas filium Joachaz filii Jehu, regem Iſrael, dicens: Veni, videamus nos mutuò.

18. At ille remiſit nuntios, dicens: Carduus, qui eſt in Libano, miſit ad cedrum Libani, dicens: Da filiam tuam filio meo uxorem: & ecce beſtiæ, quæ erant in ſilva Libani, tranſierunt, & conculcaverunt carduum.

19. Dixiſti: Percuſſi Edom, & idcircò erigitur cor tuum in ſuperbiam: ſede in domo tua, cur malum adversùm te provocas, ut cadas & tu, & Juda tecum?

20. Noluit audire Amaſias, eò quòd Domini eſſet voluntas ut traderetur in manus hoſtium propter deos Edom.

21. Aſcendit igitur Joas rex Iſrael, & mutuos ſibi præbuere conſpectus: Amaſias autem rex Juda erat in Bethſames Juda:

22. corruitque Juda coram Iſrael, & fugit in tabernacula ſua.

23. Porrò Amaſiam regem Juda, filium Joas filii Joachaz, cepit Joas rex Iſrael in Bethſames, & adduxit in Jeruſalem: * deſtruxitque murum ejus à porta Ephraim uſque ad portam anguli quadringentis cubitis.

* Anno M. 3178. Ant. Chr. 826.

24. Omne quoque aurum, & argentum, & univerſa vaſa, quæ repererat in domo Dei, & apud Obededom in theſauris etiam domus regiæ, necnon & filios obſidum, reduxit in Samariam.

25. Vixit autem Amaſias filius Joas rex Juda, poſtquam mortuus eſt Joas filius Joachaz rex Iſrael, quindecim annis.

26. Reliqua autem ſermonum Amaſiæ priorum & noviſſimorum ſcripta ſunt in libro regum Juda & Iſrael.

27. Qui poſtquam receſſit à Domino, tetenderunt ei inſidias in Jeruſalem. Cùmque fugiſſet * in Lachis, miſerunt, & interfecerunt eum ibi.

* Anno M. 3194 Ant. Chr. 810.

28. Reportanteſque ſuper equos, ſepelierunt eum cum patribus ſuis in civitate David.

CAPUT XXVI.

Oziæ filii Amaſiæ pietas commendatur, qui adverſus Philiſthiim, Arabes, & Ammonitas triumphat, multaſque extruit civitates: ac poſtmodum ob nimiam felicitatem elatus, præſumpſit incenſum adolere; quam ob rem ad diem uſque mortis à Domino lepra percuſſus eſt, gubernante regnum filio Joatham, qui ſucceſſit in regnum.

4 Reg. 14. 21.

1. OMnis autem populus Juda filium ejus Oziam annorum ſedecim, con-

Eodem anno. ſtituit regem pro Amaſia patre ſuo.

2. Ipſe ædificavit Ailath, & reſtituit eam ditioni Juda, poſtquam dormivit rex cum patribus ſuis.

3. Sedecim annorum erat Ozias cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta duobus annis regnavit in Jeruſalem, nomen matris ejus Jechelia de Jeruſalem.

4. Fecitque quod erat rectum in oculis Domini juxta omnia, quæ fecerat Amaſias pater ejus.

5. Et exquiſivit Dominum in diebus Zachariæ intelligentis & videntis Deum: cùmque requireret Dominum, direxit eum in omnibus.

6. Denique egreſſus eſt, & pugnavit contra Philiſthiim, & deſtruxit murum Geth, & murum Jabniæ, murumque Azoti: ædificavit quoque oppida in Azoto, & in Philiſthiim.

7. Et adjuvit eum Deus contra Philiſthiim, & contra Arabes, qui habitabant in Gurbaal, & contra Ammonitas.

8. Appendebantque Ammonitæ munera Oziæ: & divulgatum eſt nomen ejus uſque ad introitum Ægypti propter crebras victorias.

9. Ædificavitque Ozias turres in Jeruſalem ſuper portam anguli, & ſuper portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmavitque eas.

10. Extruxit etiam turres in ſolitudine, & effodit ciſternas plurimas, eò quòd haberet multa pecora, tam in campeſtribus, quàm in eremi vaſtitate: vineas quoque habuit, & vinitores in montibus, & in carmelo: erat quippe homo agriculturæ deditus.

11. Fuit autem exercitus bellatorum ejus, qui procedebant ad prælia ſub manu Jehiel ſcribæ, Maaſiæque doctoris, & ſub manu Hananiæ, qui erat de ducibus regis.

12. Omniſque numerus principũ per familias virorum fortium, duorum millium ſexcentorũ.

13. Et ſub eis univerſus exercitus, trecentorum & ſeptem millium quingentorum: qui erant apti ad bella, & pro rege contra adverſarios dimicabant.

14. Præparavit quoque eis Ozias, id eſt, cuncto exercitui, clypeos, & haſtas, & galeas, & loricas, arcuſque & fundas ad jaciendos lapides.

15. Et fecit in Jeruſalem diverſi generis machinas, quas in turribus collocavit, & in angulis murorum, ut mitterent ſagittas, & ſaxa grandia: egreſſumque eſt nomen ejus procul, eò quòd auxiliaretur ei Dominus, & corroboraſſet illũ.

16. Sed cùm roboratus eſſet, elevatum eſt cor ejus * in interitum ſuum: & neglexit Dominum Deum ſuum: ingreſſuſque templum Domini, adolere voluit incenſum ſuper altare thymiamatis.

* Circa ann. 32.

17. Statimque ingreſſus poſt eum Azarias ſacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortiſſimi,

18. reſtiterunt regi, atque dixerunt: Non eſt tui officii Ozia, ut adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum, hoc eſt, filiorum Aaron, ‖ qui conſecrati ſunt ad hujuſcemodi miniſterium: egredere de ſanctuario, ne contempſeris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo.

‖ V. Exod. 30. 7. & ſeq.

19. Iratuſque Ozias, tenens in manu thuribulum ut adoleret incenſum, minabatur Sacerdotibus. Statimque orta eſt lepra in fronte ejus * coram Sacerdotibus, in domo Domini ſuper altare thymiamatis.

* Quod non contigit niſi in ſenectute ſua. Videtitur propheta Amos.

20. Cùmque reſpexiſſet eum Azarias pontifex, & omnes reliqui Sacerdotes, viderunt lepram in fronte ejus, & feſtinatò expulerunt eum. Sed & ipſe perterritus, acceleravit egredi, eò quòd ſenſiſſet illicò plagam Domini.

21. ‖ Fuit igitur Ozias rex leproſus uſque ad diem mortis ſuæ, & habitavit in domo ſeparata plenus lepra, ob quam ejectus fuerat de domo Domini. Porrò Joatham filius ejus rexit domum regis, & judicabat populum terræ.

‖ 4. Reg. 15. 5.

22. Reliqua autem ſermonum Oziæ priorum & noviſſimorum, ſcripſit Iſaias filius Amos, propheta.

23. Dormivitque Ozias cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in agro regalium ſepulchrorum, eò quòd eſſet leproſus: regnavitque Joatham filius ejus pro eo.

CAPUT XXVII.

Joatham pietas commendatur, qui devicto rege Ammon magnam ab eo mulctam accepit, cui ſuccedit impius filius Achaz.

1. VIgintiquinque annorum erat Joatham cùm regnare cœpiſſet, * & ſedecim annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Jeruſa filia Sadoc.

4. Reg. 15. 33. * Ann. M. 3246. Ant. Chr. 758.

2. Fecitque quod rectum erat coram Domino, juxta omnia quæ fecerat Ozias pater ſuus, excepto quòd non eſt ingreſſus templum Domini, & adhuc populus delinquebat.

3. Ipſe ædificavit portam domus Domini excelſam, & in muro Ophel multa conſtruxit.

4. Urbes quoque ædificavit in montibus Juda, & in ſaltibus caſtella & turres.

5. Ipſe pugnavit contra regem filiorum Ammon, & vicit eos, dederuntque ei filii Ammon in tempore illo centum talenta argenti, & decem millia coros tritici, ac totidem coros hordei: hæc ei præbuerunt filii Ammon, in anno ſecundo & tertio.

6. Corroboratuſque eſt Joatham, eò quòd direxiſſet vias ſuas coram Domino Deo ſuo.

7. Reliqua autem ſermonum Joatham, & omnes pugnæ ejus, & opera ſcripta ſunt in libro regum Iſrael & Juda.

8. Vigintiquinque annorum erat cùm regnare cœpiſſet, & ſedecim annis regnavit in Jeruſalem.

9. Dormivitque Joatham cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate David: & regnavit Achaz filius ejus pro eo.

CAPUT XXVIII.

Propter ſcelera Achaz multipliciter affligitur Juda, primùm ab Aſſyriis, deinde à filiis Iſrael (qui ob id crudelitatis arguti à propheta, remittunt Judæos captivos cum præda) rurſum etiam ab Idumæis & Philiſthæis; Achaz tamen poſt omnem plagam adhuc auget impietatem; cui pius ſuccedit filius Ezechias.

1. VIginti annorum erat Achaz cùm regnare cœpiſſet, * & ſedecim annis regnavit in Jeruſalem: non fecit rectum in conſpectu Domini ſicut David pater ejus.

4. Reg. 16. 2. * Ann. M. 3262. Ant. Chr. 742.

2. ſed ambulavit in viis regum Iſrael,

inſu-

inſuper & ſtatuas fudit Baalim.

3. Ipſe eſt, qui adolevit incenſum in valle Benennom, & luſtravit filios ſuos in igne, juxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in adventu filiorum Iſrael.

4. Sacrificabat quoque, & thymiama ſuccendebat in excelſis, & in collibus, & ſub omni ligno frondoſo.

* Ann. M. 3263. † Se. Razin Eò quòd à præſti ereptus periculo (4. Reg. 16. 5. juxta prophet. Iſai. 7) Deum liberatorem deſeruerit.

5. * Tradiditque eum Dominus Deus ejus in manu regis Syriæ, † qui percuſſit eum, magnamque prædam cepit de ejus imperio, & adduxit in Damaſcum: manibus quoque regis Iſrael traditus eſt, & percuſſus plaga grandi.

6. Occiditque Phacee filius Romeliæ, de Juda centum viginti millia in die uno, omnes viros bellatores: eò quòd reliquiſſent Dominum Deum patrum ſuorum.

7. Eodem tempore occidit Zechri, vir potens ex Ephraim, Maaſiam filium regis, & Ezricam ducem domus ejus, Elcanam quoque ſecundum à rege.

8. Ceperuntque filii Iſraël de fratribus ſuis ducenta millia mulierum, puerorum, & puellarum, & infinitam prædam: pertuleruntque eam in Samariam.

9. Ea tempeſtate erat ibi propheta Domini, nomine Oded: qui egreſſus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Dominus Deus patrum veſtrorum contra Juda, tradidit eos in manibus veſtris, & occidiſtis eos atrociter, ita ut ad cœlum pertingeret veſtra crudelitas.

10. Inſuper filios Juda, & Jeruſalem vultis vobis ſubjicere in ſervos & ancillas, quod nequaquam facto opus eſt: peccaſtis enim ſuper hoc Domino Deo veſtro.

11. Sed audite conſilium meum, & reducite captivos, quos adduxiſtis de fratribus veſtris, quia magnus furor Domini imminet vobis.

12. Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Joahanan, Barachias filius Moſollamoth, Ezechias filius Sellum, & Amaſa filius Adali, contra eos, qui veniebant de prælio,

13. & dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis adjicere ſuper peccata noſtra, & vetera cumulare delicta? grande quippe peccatum eſt, & ira furoris Domini imminet ſuper Iſrael.

14. Dimiſeruntque viri bellatores prædam, & univerſa quæ ceperant, coram principibus, & omni multitudine.

15. Steteruntque viri, quos ſuprà memoravimus, & apprehendentes captivos, omneſque qui nudi erant, veſtierunt de ſpoliis: cùmque veſtiſſent eos, & calceaſſent, & refeciſſent cibo ac potu, unxiſſentque propter laborem, & adhibuiſſent eis curam: quicumque ambulare non poterant, & erant imbecillo corpore, impoſuerunt eos jumentis, & adduxerunt Jericho civitatem palmarum ad fratres eorum, ipſique reverſi ſunt in Samariam.

Ann. M. 3264. Ant. Chr. 740. Hos Dei fretus auxilio rex Ozias priùs domuerat. Sup. 26.

16. Tempore illo miſit rex Achaz ad regem Aſſyriorum, poſtulans auxilium.

17. Veneruntque * Idumæi, & percuſſerunt multos ex Juda, & ceperunt prædam magnam.

18. Philiſthiim quoque diffuſi ſunt per urbes campeſtres, & ad Meridiem Juda: ceperuntque Bethſames, & Aialon, & Gaderoth, Socho quoque, & Thamnan, & Gamzo, cum viculis ſuis, & habitaverunt in eis.

19. Humiliaverat enim Dominus Judam propter Achaz regem Juda, eò quòd nudaſſet eum auxilio, & contemptui habuiſſet Dominum.

20. Adduxitque contra eum Thelgathphalnaſar || regem Aſſyriorum, qui & afflixit eum, & nullo reſiſtente vaſtavit. || 4. Reg. 16. 10.

21. Igitur Achaz ſpoliata domo Domini, & domo regum ac principum, dedit regi Aſſyriorum munera, & tamen nihil ei profuit.

22. Inſuper & tempore anguſtiæ ſuæ auxit contemptum in Dominum, ipſe per ſe rex Achaz,

23. immolavit diis Damaſci victimas percuſſoribus ſuis, & dixit: Dii regum Syriæ auxiliantur eis, quos ego placabo hoſtiis, & aderunt mihi, cùm e contrario ipſi fuerint ruinæ ei, & univerſo Iſrael.

24. Direptis itaque Achaz omnibus vaſis domus Dei, atque confractis, clauſit januas templi Dei, & fecit ſibi altaria in univerſis angulis Jeruſalem.

25. In omnibus quoque urbibus Juda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum ſuorum.

26. Reliqua autem ſermonum ejus, & omnium operum ſuorum priorum & noviſſimorum ſcripta ſunt in libro regum Juda & Iſrael.

27. Dormivitque Achaz cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in civitate Jeruſalem: neque enim receperunt eum in ſepulchra regum Iſrael. Regnavitque Ezechias filius ejus pro eo.

CAPUT XXIX.

Ezechias abolitum Dei cultum, aperto templo, reſtitutiſque ſacerdotibus, Levitis & cantoribus, inſtauravit; oblatis plurimis holocauſtis & ſacrificiis cum ingenti lætitia.

1. IGitur Ezechias regnare cœpit, cùm viginti quinque eſſet annorum, & viginti novem annis regnavit in Jeruſalem: nomen matris ejus Abia, filia Zachariæ. § 4. Reg. 18. Anno M. 3278. Ant. Chr. 726.

2. Fecitque quod erat placitum in conſpectu Domini, juxta omnia quæ fecerat David pater ejus.

3. Ipſe anno, & menſe primo regni ſui, aperuit valvas * domus Domini, & inſtauravit eas. * quas pater ejus clauſerat. Sup. 28. 24.

4. Adduxitque Sacerdotes atque Levitas, & congregavit eos in plateam Orientalem.

5. Dixitque ad eos: Audite me Levitæ, & ſanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum veſtrorum, & auferte omnem immunditiam de ſanctuario.

6. Peccaverunt patres noſtri, & fecerunt malum in conſpectu Domini Dei noſtri, derelinquentes eum: averterunt facies ſuas à tabernaculo Domini, & præbuerunt dorſum.

7. Clauſerunt oſtia, quæ erant in porticu, & extinxerunt lucernas, incenſumque non adoleverunt, & holocauſta non obtulerunt in ſanctuario Deo Iſrael.

8. Concitatus eſt itaque furor Domini ſuper Judam & Jeruſalem, tradiditque eos in commotionem, & in interitum, & in ſibilum, ſicut ipſi cernitis oculis veſtris.

9. En, corruerunt patres noſtri gladiis,

filii

filii noſtri, & filiæ noſtræ, & conjuges captivæ ductæ ſunt propter hoc ſcelus.

10. Nunc ergo placet mihi ut ineamus ſœdus cum Domino Deo Iſrael, & avertet à nobis ſurorem iræ ſuæ.

11. Filii mei nolite negligere: vos elegit Dominus ut ſtetis coram eo, & miniſtretis illi, colatiſque eum, & cremetis ei incenſum.

12. Surrexerunt ergo Levitæ: Mahath filius Amaſai, & Joel filius Azariæ de filiis Caath: Porrò de filiis Merari, Cis filius Abdi, & Azarias filius Jalaleel. De filiis autem Gerſom, Joah filius Zemma, & Eden filius Joah.

13. At verò de filiis Eliſaphan, Samri, & Jahiel. De filiis quoque Aſaph, Zacharias, & Mathanias:

14. Nec non de filiis Heman, Jahiel, & Semei. Sed & de filiis Idithun, Semejas, & Oziel.

15. Congregaveruntque fratres ſuos, & ſanctificati ſunt, & ingreſſi ſunt juxta mandatum regis & imperium Domini, ut expiarent domum Dei.

16. Sacerdotes quoque ingreſſi templum Domini ut ſanctificarent illud, extulerunt omnem immunditiam, quam intrò repererant in veſtibulo domus Domini, quam tulerunt Levitæ, & aſportaverunt ad Torrentem Cedron foras.

17. Cœperunt autem prima die * menſis primi mundare, & in die octavo ejuſdem menſis ingreſſi ſunt porticum templi Domini, expiaveruntque templum diebus octo, & in die ſextadecima menſis ejuſdem, quod cœperat impleverunt.

* in ipſo ſabbato.

18. Ingreſſi quoque ſunt ad Ezechiam regem, & dixerunt ei: Sanctificavimus omnem domum Domini, & altare holocauſti, vaſaque ejus, necnon & menſam propoſitionis cum omnibus vaſis ſuis,

19. cunctamque templi ſupellectilem, quam polluerat rex Achaz in regno ſuo, poſtquam prævaricatus eſt: & ecce expoſita ſunt omnia coram altari Domini.

20. Conſurgenſque diluculo Ezechias rex, adunavit omnes principes civitatis, & aſcendit in domum Domini:

21. obtuleruntque ſimul tauros ſeptem, & arietes ſeptem, agnos ſeptem, & hircos ſeptem pro peccato, pro regno, pro ſanctuario, pro Juda: dixitque ſacerdotibus filiis Aaron ut offerrent ſuper altare Domini.

22. Mactaverunt igitur tauros, & ſuſceperunt ſanguinem Sacerdotes, & ſuderunt illum ſuper altare, mactaverunt etiam arietes, & illorum ſanguinem ſuper altare ſuderunt, immolaveruntque agnos, & ſuderunt ſuper altare ſanguinem.

23. Applicuerunt hircos pro peccato coram rege, & univerſa multitudine, impoſueruntque manus ſuas ſuper eos.

24. & immolaverunt illos Sacerdotes, & aſperſerunt ſanguinem eorum coram altare pro piaculo univerſi Iſraelis: pro omni quippe Iſrael præceperat rex ut holocauſtum fieret, & pro peccato.

25. Conſtituit quoque Levitas in domo Domini, cum cymbalis, & pſalteriis, & citharis ſecundùm diſpoſitionem David regis, & Gad Videntis, & Nathan prophetæ: ſiquidem Domini præceptum fuit per manum prophetarum ejus.

26. Steteruntque Levitæ tenentes organa David, & Sacerdotes tubas.

27. Et juſſit Ezechias ut offerrent holocauſta ſuper altare: cùmque offerrentur holocauſta, cœperunt laudes canere Domino, & clangere tubis, atque in diverſis organis, quæ David rex Iſrael præparaverat, concrepare.

28. Omni autem turba adorante, cantores, & ii, qui tenebant tubas, erant in officio ſuo, donec compleretur holocauſtum.

29. Cùmque finita eſſet oblatio, incurvatus eſt rex, & omnes qui erant cum eo, & adoraverunt.

30. Præcepitque Ezechias, & principes Levitis, ut laudarent Dominum ſermonibus David, & Aſaph Videntis: qui laudaverunt eum magna lætitia, & incurvato genu adoraverunt.

31. Ezechias autem etiam hæc addidit: Impleſtis manus veſtras Domino, accedite, & offerte victimas, & laudes in domo Domini. Obtulit ergo univerſa multitudo hoſtias, & laudes, & holocauſta mente devota.

32. Porrò numerus holocauſtorum, quæ obtulit multitudo, hic fuit, Tauros ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos.

33. Sanctificaveruntque Domino boves ſexcentos, & oves tria millia.

34. Sacerdotes verò pauci erant, nec poterant ſufficere ut pelles holocauſtorum detraherent: unde & Levitæ fratres eorum adjuverunt eos, donec impleretur opus, & ſanctificarentur antiſtites: Levitæ quippe faciliori ritu ſanctificantur, quàm Sacerdotes.

35. Fuerunt ergo holocauſta plurima, adipes pacificorum, & libamina holocauſtorum: & completus eſt cultus domus Domini.

36. Lætatuſque eſt Ezechias, & omnis populus, eò quòd miniſterium Domini eſſet expletum. De repente quippe hoc fieri placuerat.

CAPUT XXX.

Ezechias miſſis in omnem Iſrael & Judam nuntiis, populum convocat, & ſua oratione exhortatur ad immolandum Phaſe; quo facto, celebrarunt ſolemnitatem azymorum bis ſeptem diebus cum ingenti lætitia, plurimis oblatis victimis.

1. Miſit quoque Ezechias ad omnem Iſrael & Judam: ſcripſitque epiſtolas ad Ephraim & Manaſſen, ut venirent ad domum Domini in Jeruſalem, & facerent Phaſe Domino Deo Iſrael.

Eodem ann. 3478

2. Inito ergo conſilio regis & principum, & univerſi cœtus Jeruſalem, decreverunt ut facerent Phaſe menſe ſecundo.

3. Non enim potuerant facere in tempore ſuo, * quia ſacerdotes, qui poſſent ſufficere, ſanctificati non fuerant, & populus nondum congregatus fuerat in Jeruſalem.

* propter purgationem inſtitutam. Supr. 29. 17. Ex lege. Num. 9. 10 & 11.

4. Placuitque ſermo regi, & omni multitudini.

5. Et decreverunt ut mitterent nuntios in univerſum Iſrael de Berſabee uſque Dan, ut venirent, & facerent Phaſe Domino Deo Iſrael in Jeruſalem: Multi enim non fecerant ſicut lege præſcriptum eſt.

6. Per-

6. Perrexeruntque curſores cum epiſtolis ex regis imperio, & principum ejus, in univerſum Iſrael & Judam, juxta id quod rex juſſerat, prædicantes : Filii Iſrael revertimini ad Dominum Deum Abraham, & Iſaac, & Iſrael : & revertetur ad reliquias, quæ effugerunt manum regis Aſſyriorum.

7. Nolite fieri ſicut patres veſtri & fratres, qui receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum, qui tradidit eos in interitum, ut ipſi cernitis.

8. Nolite indurare cervices veſtras, ſicut patres veſtri: tradite manus Domino, & venite ad ſanctuarium ejus, quod ſanctificavit in æternum: ſervite Domino Deo patrum veſtrorum, & avertetur à vobis ira furoris ejus.

9. Si enim vos reverſi fueritis ad Dominum : fratres veſtri, & filii habebunt miſericordiam coram dominis ſuis, qui illos duxerunt captivos, & revertentur in terram hanc : pius enim & clemens eſt Dominus Deus veſter, & non avertet faciem ſuam à vobis, ſi reverſi fueritis ad eum.

10. Igitur curſores pergebant velociter de civitate in civitatem, per terram Ephraim & Manaſſe uſque ad Zabulon, illis irridentibus & ſubſannantibus eos.

11. Attamen quidam viri ex Azer, & Manaſſe, & Zabulon, acquieſcentes conſilio, venerunt Jeruſalem.

12. In Juda verò facta eſt manus Domini ut daret eis cor unum, ut facerent juxta præceptum regis & principum, verbum Domini.

13. Congregatique ſunt in Jeruſalem populi multi, ut facerent ſolemnitatem azymorum, in menſe ſecundo.

14. Et ſurgentes deſtruxerunt altaria, quæ erant in Jeruſalem, atque univerſa, in quibus idolis adolebatur incenſum, ſubvertentes, projecerunt in torrentem Cedron.

15. Immolaverunt autem Phaſe quartadecima die menſis ſecundi. Sacerdotes quoque, atque Levitæ tandem ſanctificati, obtulerunt holocauſta in domo Domini.

16. Steteruntque in ordine ſuo juxta diſpoſitionem, & legem Moyſi hominis Dei: Sacerdotes verò ſuſcipiebant effundendum ſanguinem de manibus Levitarum,

17. eò quòd multa turba ſanctificata non eſſet : & idcircò immolarent Levitæ Phaſe his, qui non occurrerant ſanctificari Domino.

18. Magna etiam pars populi de Ephraim, & Manaſſe, & Iſſachar, & Zabulon, quæ ſanctificata non fuerat, comedit Phaſe, non juxta quod ſcriptum eſt : & oravit pro eis Ezechias, dicens: Dominus bonus propitiabitur

19. cunctis, qui in toto corde requirunt Dominum Deum patrum ſuorum: & non immutabit eis quòd minùs ſanctificati ſunt.

20. Quem exaudivit Dominus, & placatus eſt populo.

21. Feceruntque filii Iſrael, qui inventi ſunt in Jeruſalem, ſolemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per ſingulos dies: Levitæ quoque, & Sacerdotes, per organa, quæ ſuo officio congruebant.

22. Et locutus eſt Ezechias ad cor omnium Levitarum, qui habebant intelligentiam bonam ſuper Domino: & comederunt ſeptem diebus ſolemnitatis, immolantes victimas pacificorum, & laudantes Dominum Deum patrum ſuorum.

23. Placuitque univerſæ multitudini ut celebrarent etiam alios dies ſeptem : quod & fecerunt cum ingenti gaudio.

24. Ezechias enim rex Juda præbuerat multitudini mille tauros, & ſeptem millia ovium: principes verò dederant populo tauros mille, & oves decem millia : ſanctificata eſt ergo ſacerdotum plurima multitudo.

25. Et hilaritate perfuſa omnis turba Juda, tam Sacerdotum & Levitarum, quàm univerſæ frequentiæ, quæ venerat ex Iſrael; proſelytorum quoque de Terra Iſrael, & habitantium in Juda.

26. Factaque eſt grandis celebritas in Jeruſalem, qualis à diebus Salomonis filii David regis Iſrael in urbe non fuerat.

27. Surrexerunt autem Sacerdotes atque Levitæ benedicentes populo: & exaudita eſt vox eorum : pervenitque oratio in habitaculum ſanctum cœli.

CAPUT XXXI.

Populus idola lucoſque in Juda & Ephraim demolitur; Ezechias Sacerdotes & Levitas componit in ordinem miniſterii; populo autem abundantiſſimè offerente, conſtituuntur, factis horreis, qui ſervarent ac diſtribuerent Levitico generi, quæ oblata erant.

1. CUmque hæc fuiſſent ritè celebrata, egreſſus eſt omnis Iſrael, qui inventus fuerat in urbibus Juda, & fregerunt ſimulacra, ſuccideruntque lucos, demoliti ſunt excelſa, & altaria deſtruxerunt, non ſolùm de univerſo Juda & Beniamin, ſed & de Ephraim quoque & Manaſſe, donec penitus everterent : reverſique ſunt omnes filii Iſrael in poſſeſſiones & civitates ſuas. Eodem ann. 3271

2. Ezechias autem conſtituit turmas Sacerdotales, & Leviticas per diviſiones ſuas, unumquemque officio proprio, tam Sacerdotum videlicet quàm Levitarum, ad holocauſta & pacifica, ut miniſtrarent & confiterentur, canerentque in portis caſtrorum Domini.

3. Pars autem regis erat, ut de propria ejus ſubſtantia offerretur holocauſtum; manè ſemper & veſpere. Sabbatis quoque, & Calendis, & ſolemnitatibus ceteris, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi,

4. Præcepit etiam populo habitantium Jeruſalem, ut darent partes Sacerdotibus, & Levitis, ut poſſent vacare legi Domini.

5. Quod cùm percrebuiſſet in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filii Iſrael frumenti, vini, & olei, mellis quoque, & omnium, quæ gignit humus, decimas obtulerunt.

6. Sed & filii Iſrael & Juda, qui habitabant in urbibus Juda, obtulerunt decimas boum & ovium, decimaſque ſanctorum, quæ voverant Domino Deo ſuo : atque univerſa portantes, fecerunt acervos plurimos.

7. Menſe tertio cœperunt acervorum jacere fundamenta, & menſe ſeptimo * compleverunt eos.

* Ineunt anno M. 3279. Quo menſe collect fructuum totius anni abſolvitur. Exod. 23 16.

8. Cùmque ingreſſi fuiſſent Ezechias, &

principes ejus, viderunt acervos, & benedixerunt Domino ac populo Iſrael.

9. Interrogavitque Ezechias Sacerdotes & Levitas, cur ita jacerent acervi.

10. Reſpondit illi Azarias Sacerdos primus de ſtirpe Sadoc, dicens: Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini, comedimus, & ſaturati ſumus, & remanſerunt plurima, eò quòd benedixerit Dominus populo ſuo: reliquiarum autem copia eſt iſta, quam cernis.

11. Præcepit igitur Ezechias ut præpararent horrea in domo Domini. Quod cùm feciſſent,

12. intulerunt tam primitias, quàm decimas, & quæcumque voverant, fideliter. Fuit autem præfectus eorum Chonenias Levita, & Semei frater ejus, ſecundus,

13. poſt quem Jahiel: & Azazias, & Nahath, & Aſael, & Jerimoth, Jozabad quoque, & Eliel, & Jeſmachias, & Mahath, & Banaias, præpoſiti ſub manibus Choneniæ, & Semei fratris ejus, ex imperio Ezechiæ regis & Azariæ pontificis domus Dei, ad quos omnia pertinebant.

14. Core verò filius Jemna Levites & janitor Orientalis portæ, præpoſitus erat iis quæ ſponte offerebantur Domino, primitiiſque & conſecratis in Sancta ſanctorum.

15. Et ſub cura ejus Eden, & Beniamin, Jeſue, & Semeias, Amarias quoque & Sechenias in civitatibus Sacerdotum, ut fideliter diſtribuerent fratribus ſuis partes, minoribus atque majoribus:

16. Exceptis maribus ab annis tribus & ſuprà, cunctis, qui ingrediebantur templum Domini, & quidquid per ſingulos dies conducebat in miniſterio, atque obſervationibus juxta diviſiones ſuas,

17. Sacerdotibus per familias, & Levitis à vigeſimo anno & ſuprà, per ordines & turmas ſuas,

18. univerſæque multitudini, tam uxoribus, quàm liberis eorum utriuſque ſexus, fideliter cibi, de his quæ ſanctificata fuerant, præbebantur.

19. Sed & filiorum Aaron per agros, & ſuburbana urbium ſingularum diſpoſiti erant viri, qui partes diſtribuerent univerſo ſexui maſculino de Sacerdotibus, & Levitis.

20. Fecit ergo Ezechias univerſa quæ diximus in omni Juda; operatuſque eſt bonum & rectum & verum coram Domino Deo ſuo,

21. in univerſa cultura miniſterii domus Domini, juxta legem & cæremonias, volens requirere Deum ſuum in toto corde ſuo: fecitque & proſperatus eſt.

CAPUT XXXII.

Sennacherib Judam invadente, Ezechias populum hortatur fidere in Domino, à quo ille minis & blaſphemiis nititur eum avertere: orantibus autem Ezechia & Iſaia, Angelus diſſipat exercitum Sennacherib, qui fugiens à filiis occiditur: porrò Ezechias nimia felicitate elatus, Deum offendit; cui impius filius Manaſſes ſuccedit.

4. Reg. 18. 13. 1. POſt quæ & hujuſcemodi veritatem, venit Sennacherib rex Aſſyriorum, & ingreſſus Judam, obſedit civitates munitas, volens eas capere. *Eccle. 48. 10. Iſai. 36. 1. Anno M. 3291. Ant. Chr. 713.*

2. Quod cùm vidiſſet Ezechias, veniſſe ſcilicet Sennacherib, & totum belli impetum verti contra Jeruſalem,

3. inito cum principibus conſilio, viriſque fortiſſimis, ut obturarent capita fontium, qui erant extra urbem: & hoc omnium decernente ſententia,

4. congregavit plurimam multitudinem, & obturaverunt cunctos fontes, & rivum, qui fluebat in medio terræ, dicentes: Ne veniant reges Aſſyriorum, & inveniant aquarum abundantiam.

5. Ædificavit quoque, agens induſtriè, omnem murum, qui fuerat diſſipatus, & extruxit turres deſuper, & forinſecus alterum murum; inſtauravitque Mello in civitate David, & fecit univerſi generis armaturam & clypeos:

6. Conſtituitque principes bellatorum in exercitu: & convocavit univerſos in platea portæ civitatis, ac locutus eſt ad cor eorum, dicens:

7. Viriliter agite, & confortamini: nolite timere, nec paveatis regem Aſſyriorum, & univerſam multitudinem, quæ eſt cum eo: multò enim plures nobiſcum ſunt, quàm cum illo.

8. Cum illo enim eſt brachium carneum: nobiſcum Dominus Deus noſter, qui auxiliator eſt noſter, pugnatque pro nobis. Confortatuſque eſt populus hujuſcemodi verbis Ezechiæ regis Juda.

9. Quæ poſtquam geſta ſunt, miſit Sennacherib rex Aſſyriorum ſervos ſuos in Jeruſalem (ipſe enim cum univerſo exercitu obſidebat Lachis *) ad Ezechiam regem Juda, & ad omnem populum, qui erat in urbe, dicens:

10. Hæc dicit Sennacherib rex Aſſyriorum: In quo habentes fiduciã ſedetis obſeſſi in Jeruſalẽ?

11. Num Ezechias decipit vos, ut tradat morti in fame & ſiti, affirmans quòd Dominus Deus veſter liberet vos de manu regis Aſſyriorum?

12. Numquid non iſte eſt Ezechias, qui deſtruxit excelſa illius, & altaria, & præcepit Juda & Jeruſalem, dicens: Coram altare uno adorabitis, & in ipſo comburetis incenſum?

13. An ignoratis quæ ego fecerim, & patres mei cunctis terrarum populis? numquid prævaluerunt dii gentium, omniumque terrarum, liberare regionem ſuam de manu mea?

14. Quis eſt de univerſis diis gentium, quas vaſtaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum ſuum de manu mea, ut poſſit etiam Deus veſter eruere vos de hac manu?

15. Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana perſuaſione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit Deus cunctarum gentium atque regnorum liberare populum ſuum de manu mea, & de manu patrum meorum, conſequenter nec Deus veſter poterit eruere vos de manu mea.

16. Sed & alia multa locuti ſunt ſervi ejus contra Dominum Deum, & contra Ezechiam ſervum ejus.

17. Epiſtolas quoque ſcripſit plenas blaſphemiæ in Dominum Deum Iſrael, & locutus eſt adverſus eum: Sicut dii gentium cetera-

rum

** ab expeditione Ægyptiaca contra Sechunem in Palæſtinam reverſus. V. Iſai. 20.*

rum non potuerunt liberare populum ſuum de manu mea, ſic & Deus Ezechiæ eruere non poterit populum ſuum de manu iſta.

18. Inſuper & clamore magno, lingua Judaica, contra populum qui ſedebat in muris Jeruſalem, perſonabat, ut terreret eos, & caperet civitatem.

19. Locutuſque eſt contra Deum Jeruſalem, ſicut adversùm deos populorum terræ, opera manuum hominum.

20. Oraverunt igitur Ezechias rex, & Iſaias filius Amos prophetes, adversùm hanc blaſphemiam, ac vociferati ſunt uſque in cœlum.

|| *Tob.* 1. 21. * idque paucis diebus poſt partam contra Æthiopes victoriam, ut ex *Iſai. cap.* 18. & 20. colligere eſt.

21. || Et miſit Dominus angelum *, qui percuſſit omnem virum robuſtum, & bellatorem, & principem exercitus regis Aſſyriorum: reverſuſque eſt cum ignominia in terram ſuam. Cùmque ingreſſus eſſet domum Dei ſui, filii qui egreſſi fuerant de utero ejus, interfecerunt eum gladio.

22. Salvavitque Dominus Ezechiam & habitatores Jeruſalem de manu Sennacherib regis Aſſyriorum, & de manu omnium, & præſtitit eis quietem per circuitum.

23. Multi etiam deferebant hoſtias & ſacrificia Domino in Jeruſalem, & munera Ezechiæ regi Juda: qui exaltatus eſt poſt hæc coram cunctis gentibus.

|| 4. *Reg.* 20. 1. *Iſai* 38. 1. Anno M. 3291. Ant. Chr. 713.

24. || In diebus illis ægrotavit Ezechias uſque ad mortem, & oravit Dominum: exaudivitque eum, & dedit ei ſignum.

25. Sed non juxta beneficia, quæ acceperat, retribuit, quia elevatum eſt cor ejus: & facta eſt contra eum ira, & contra Judam & Jeruſalem.

26. Humiliatuſque eſt poſteà, eò quòd exaltatum fuiſſet cor ejus, tam ipſe, quàm habitatores Jeruſalem: & idcircò non venit ſuper eos ira Domini in diebus Ezechiæ.

27. Fuit autem Ezechias dives, & inclytus valdè, & theſauros ſibi plurimos congregavit argenti & auri & lapidis pretioſi, aromatum, & armorum univerſi generis, & vaſorum magni pretii.

28. Apothecas quoque frumenti, vini, & olei, & præſepia omnium jumentorum, caulaſque pecorum,

29. & urbes ædificavit ſibi: habebat quippe greges ovium, & armentorum innumerabiles, eò quòd dediſſet ei Dominus ſubſtantiam multam nimis.

30. Ipſe eſt Ezechias, qui obturavit ſuperiorem fontem aquarum Gihon, & avertit eas ſubter ad Occidentem urbis David: in omnibus operibus ſuis fecit proſperè quæ voluit.

31. Attamen in legatione principum Babylonis, qui miſſi fuerant ad eum, ut interrogarent de portento, quod acciderat ſuper terram, dereliquit eum Deus ut tentaretur, & nota fierent omnia, quæ erant in corde ejus.

32. Reliqua autem ſermonum Ezechiæ, & miſericordiarum ejus, ſcripta ſunt in viſione Iſaiæ filii Amos prophetæ, & in libro regum Juda & Iſrael.

* Anno M. 3306. Ant. Chr. 698.

33. Dormivitque Ezechias cum patribus ſuis *, & ſepelierunt eum ſuper ſepulchra filiorum David: & celebravit ejus exequias univerſus Juda, & omnes habitatores Jeruſalem: regnavitque Manaſſes filius ejus pro eo.

CAPUT XXXIII.

Manaſſes ob ſuas impietates captivus in Babylonem ducitur: in qua afflictione ad Deum converſus ſuo regno reſtituitur, & idolis abjectis Dei cultum reſtaurat: cui impius filius Amon ſuccedit: & hoc à ſuis interfecto, regnat pius ejus filius Joſias.

1. DUodecim annorum erat Manaſſes cùm regnare cœpiſſet, & quinquaginta quinque annis regnavit in Jeruſalem. 4. *Reg.* 21. 1. Eodem ann. 3306.

2. Fecit autem malum coram Domino juxta abominationes gentium, quas ſubvertit Dominus coram filiis Iſrael.

3. Et converſus inſtauravit excelſa, quæ demolitus fuerat Ezechias pater ejus: conſtruxitque aras Baalim, & fecit lucos, & adoravit omnem militiam cœli, & coluit eam.

4. Ædificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: || in Jeruſalem erit nomen meum in æternum. || 2. *Reg.* 7. 10.

5. Ædificavit autem ea cuncto exercitui cœli in duobus atriis domus Domini.

6. Tranſireque fecit filios ſuos per ignem in valle Benennom: obſervabat ſomnia, ſectabatur auguria, maleficis artibus inſerviebat, habebat ſecum magos, & incantatores: multaque mala operatus eſt coram Domino, ut irritaret eum.

7. Sculptile quoque, & conflatile ſignum poſuit in domo Dei, || de qua locutus eſt Deus ad David: & ad Salomonem filium ejus, dicens: In domo hac & in Jeruſalem, quam elegi de cunctis tribubus Iſrael: ponam nomen meum in ſempiternum. || 3. *Reg.* 8. 17.

8. Et moveri non faciam pedem Iſrael de terra, quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat ſi cuſtodierint facere quæ præcepi eis, cunctamque legem, & cæremonias, atque judicia per manum Moyſi.

9. Igitur Manaſſes ſeduxit Judam, & habitatores Jeruſalem, ut facerent malum ſuper omnes gentes, quas ſubverterat Dominus à facie filiorum Iſrael.

10. Locutuſque eſt Dominus ad eum, & ad populum illius, & attendere noluerunt.

11. Idcircò ſuperinduxit eis principes exercitus regis Aſſyriorum: ceperuntque Manaſſen *, & vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem †.

* Hebr. addit, *in ſpinis*. † Manaſſem anno regni 22. abductum eſſe captivum, & 23. anno ante ſuum obitum pœnitentiam egiſſe, auctores ſunt Hebræi à Kimchi in 4. *Exech.* citati. Et certè brevem fuiſſe ejus captivitatem inde colligitur quod nulla ratione ejus habita, 55. annis regnaſſe in Jeruſalem legitur *ſupr.* ℣. 1.

12. Qui poſtquam coanguſtatus eſt, oravit Dominum Deum ſuum: & egit pœnitentiam valdè coram Deo patrum ſuorum.

13. Deprecatuſque eſt eum, & obſecravit intentè: & exaudivit orationem ejus, reduxitque eum in Jeruſalem in regnum ſuum, & cognovit Manaſſes quòd Dominus ipſe eſſet Deus.

14. Poſt hæc ædificavit murum extra civitatem David ad Occidentem Gihon in convalle, ab introitu portæ piſcium per circuitum uſque ad Ophel, & exaltavit illum vehementer: conſtituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Juda munitis.

15. Et abſtulit deos alienos, & ſimulacrum de domo Domini: aras quoque, quas fecerat in monte domus Domini, & in Jeruſalem, & projecit omnia extra urbem.

16. Porrò inſtauravit altare Domini, &

immolavit ſuper illud victimas, & pacifica, & laudem: præcepitque Judæ ut ſeviret Domino Deo Iſrael.

17. Attamen adhuc populus immolabat in excelſis Domino Deo ſuo.

18. Reliqua autem geſtorum Manaſſe: & obſecratio ejus ad Deum ſuum: verba quoque Videntium, qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Iſrael, continentur in ſermonibus regum Iſrael.

19. Oratio quoque ejus & exauditio, & cuncta peccata atque contemptus, loca etiam in quibus ædificavit excelſa, & fecit lucos & ſtatuas, antequam ageret pœnitentiam, ſcripta ſunt in ſermonibus Hozai.

* Anno M. 3361. Ant. Chr. 643. † Quod animo pœnitenti dicitur moriturus optaſſe.

20. Dormivit * ergo Manaſſes cum patribus ſuis, & ſepelierunt eum in domo ſua †: regnavitque pro eo filius ejus Amon.

21. Vigintiduorum annorum erat Amon cùm regnare cœpiſſet, & duobus annis regnavit in Jeruſalem.

22. Fecitque malum in conſpectu Domini, ſicut fecerat Manaſſes pater ejus: & cunctis idolis, quæ Manaſſes fuerat fabricatus, immolavit atque ſervivit.

23. Et non eſt reveritus faciem Domini, ſicut reveritus eſt Manaſſes pater ejus: & multò majora deliquit.

24. Cùmque conjuraſſent adverſus eum ſervi ſui, interfecerunt eum in domo ſua.

25. Porrò reliqua populi multitudo, cæſis iis, qui Amon percuſſerant, conſtituit regem Joſiam filium ejus pro eo.

CAPUT XXXIV.

Joſias idolorum cultu ſublato, templum inſtaurat; repertoque legis libro, conterritus eſt, & convocato populo, lectoque libro fœdus cum Domino percuſſit.

4. Reg. 22. 1. * Anno M. 3363. Ant. Chr. 641.

1. OCto annorum erat Joſias cùm regnare cœpiſſet *, & triginta & uno anno regnavit in Jeruſalem.

2. Fecitque quod erat rectum in conſpectu Domini, & ambulavit in viis David patris ſui: non declinavit neque ad dexteram neque ad ſiniſtram.

* Ergo anno ætatis 16. † Et pater tamen: quippe qui hoc anno Eliachim ſuſceperit: is enim ann. 25. fuit cùm regnare inciperet. Infr. 26. 5. & 4. Reg. 23. 36.

3. Octavo autem anno * regni ſui, cùm adhuc eſſet puer †, cœpit quærere Deum patris ſui David: & duodecimo anno poſtquam regnare cœperat, mundavit Judam & Jeruſalem ab excelſis, & lucis, ſimulacriſque & ſculptilibus.

4. Deſtruxeruntque coram eo aras Baalim: & ſimulacra, quæ ſuperpoſita fuerant, demoliti ſunt: lucos etiam, & ſculptilia ſuccidit atque comminuit: & ſuper tumulos eorum, qui eis immolare conſueverant, fragmenta diſperſit.

5. Oſſa præterea ſacerdotum combuſſit in altaribus idolorum, mundavitque Judam & Jeruſalem.

6. Sed & in urbibus Manaſſe, & Ephraim, & Simeon, uſque Nephtali cuncta ſubvertit.

* Anno M. 3380. Ant. Chr. 624.

7. Cùmque altaria diſſipaſſet, & lucos, & ſculptilia contriviſſet in fruſta, cunctaque delubra demolitus eſſet de univerſa terra Iſrael, reverſus eſt in Jeruſalem.

8. Igitur anno octavodecimo * regni ſui, mundata jam terra, & templo Domini, miſit Saphan filium Eſeliæ, & Maaſiam principem civitatis, & Joha filium Joachaz à commentariis, ut inſtaurarent domum Domini Dei ſui.

9. Qui venerunt ad Helciam Sacerdotem magnum: acceptamque ab eo pecuniam, quæ illata fuerat in domum Domini, & quam congregaverant Levitæ, & janitores de Manaſſe, & Ephraim, & univerſis reliquiis Iſrael, ab omni quoque Juda, & Beniamin, & habitatoribus Jeruſalem,

10. tradiderunt in manibus eorum, qui præerant operariis in domo Domini, ut inſtaurarent templum, & infirma quæque ſarcirent.

11. At illi dederunt eam artificibus, & cæmentariis, ut emerent lapides de lapicidinis, & ligna ad commiſſuras ædificii, & ad contignationem domorum, quas deſtruxerant reges Juda.

12. Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem præpoſiti operantium, Jahath & Abdias de filiis Merari, Zacharias & Moſollam de filiis Caath, qui urgebant opus: omnes Levitæ ſcientes organis canere.

13. Super eos verò, qui ad diverſos uſus onera portabant, erant ſcribæ, & magiſtri de Levitis janitores.

14. Cùmque efferrent pecuniam, quæ illata fuerat in templum Domini, reperit, Helcias ſacerdos librum * legis Domini per manum Moyſi.

* Authenticum illum opera & miniſterio Moiſis traditum, à latere Arcæ repoſitum. (Deut. 31. 26.) qui ab initio regni Manaſſis amiſſus fuiſſe videtur.

15. Et ait ad Saphan ſcribam: Librum legis inveni in domo Domini: Et tradidit ei.

16. At ille intulit volumen ad regem, & nuntiavit ei, dicens: Omnia quæ dediſti in manu ſervorum tuorum, ecce complentur.

17. Argentum, quod repertum eſt in domo Domini, conflaveruntque: datumque eſt præfectis artificum, & diverſa opera fabricantium.

18. Præterea tradidit mihi Helcias ſacerdos hunc librum. Quem cùm rege præſente recitaſſet,

19. audiſſetque ille verba legis, ſcidit veſtimenta ſua.

20. & præcepit Helciæ, & Ahicam filio Saphan, & Abdon filio Micha, Saphan quoque ſcribæ, & Aſaæ ſervo regis, dicens:

21. Ite, & orate Dominum pro me, & pro reliquiis Iſrael, & Juda, ſuper univerſis ſermonibus Libri iſtius, qui repertus eſt: magnus enim furor Domini ſtillavit ſuper nos, eò quòd non cuſtodierint patres noſtri verba Domini, ut facerent omnia quæ ſcripta ſunt in iſto volumine.

22. Abiit ergo Elcias, & hi qui ſimul à rege miſſi fuerant, ad Oldam propheticem, uxorem Sellum filii Thecuath, filii Haſra cuſtodis veſtium: quæ habitabat in Jeruſalem in Secunda: & locuti ſunt ei verba, quæ ſuprà narravimus.

23. At illa reſpondit eis: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Dicite viro, qui miſit vos ad me:

24. Hæc dicit Dominus: Ecce ego inducam mala ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores ejus, cunctaque maledicta, quæ ſcripta ſunt in Libro hoc, quem legerunt coram rege Juda.

25. Quia dereliquerunt me, & ſacrificaverunt

runt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum ſuarum, idcircò ſtillabit furor meus ſuper locum iſtum: & non extinguetur.

26. Ad regem autem Juda, qui miſit vos pro Domino deprecando, ſic loquimini: Hæc dicit Dominus Deus Iſrael: Quoniam audiſti verba voluminis,

27. atque emollitum eſt cor tuum, & humiliatus es in conſpectu Dei, ſuper his quæ dicta ſunt contra locum hunc, & habitatores Jeruſalem, reverituſque faciem meam, ſcidiſti veſtimenta tua, & fleviſti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus.

28. Jam enim colligam te ad patres tuos, & infereris in ſepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malum, quod ego inducturus ſum ſuper locum iſtum, & ſuper habitatores ejus. || Retulerunt itaque regi cuncta quæ dixerat.

|| 4. Reg. 23. 1.

29. At ille convocatis univerſis majoribus natu Juda & Jeruſalem,

30. aſcendit in domum Domini, unaque omnes viri Juda & habitatores Jeruſalem, Sacerdotes & Levitæ, & cunctus populus à minimo uſque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini, legit rex omnia verba voluminis:

31. & ſtans in tribunali ſuo, percuſſit fœdus coram Domino, ut ambularet poſt eum, & cuſtodiret præcepta, & teſtimonia, & juſtificationes ejus in toto corde ſuo, & in tota anima ſua, faceretque quæ ſcripta ſunt in volumine illo, quod legerat.

32. Adjuravit quoque ſuper hoc omnes, qui reperti fuerant in Jeruſalem, & Beniamin: & fecerunt habitatores Jeruſalem juxta pactum Domini Dei patrum ſuorum.

33. Abſtulit ergo Joſias cunctas abominationes de univerſis regionibus filiorum Iſrael: & fecit omnes, qui reſidui erant in Iſrael, ſervire Domino Deo ſuo. Cunctis diebus ejus non receſſerunt à Domino Deo patrum ſuorum.

CAPUT XXXV.

Immolato Phaſe maxima cum ſolemnitate plurimiſque victimis, Joſias feſtum azymorum ſeptem diebus celebravit; deinde contra regem Ægypti pugnare tentans, graviterque vulneratus, moritur cum ingenti omnium luctu, & præſertim Jeremiæ.

4. Reg. 23. 21. Eodem ann. 18. regni ſui ad finem tendente M. 3381.

1. FEcit autem Joſias in Jeruſalem Phaſe Domino, quod immolatum eſt quartadecima die menſis primi:

2. & conſtituit Sacerdotes in officiis ſuis, hortatuſque eſt eos ut miniſtrarent in domo Dñi.

3. Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Iſrael ſanctificabatur Domino, locutus eſt: Ponite arcam in ſanctuario templi, quod ædificavit Salomon filius David rex Iſrael, nequaquam enim eam ultrà portabitis: nunc autem miniſtrate Domino Deo veſtro, & populo ejus Iſrael.

4. Et præparate vos per domos & cognationes veſtras, in diviſionibus ſingulorum, ſicut præcepit David rex Iſrael, & deſcripſit Salomon filius ejus.

5. Et miniſtrate in ſanctuario per familias turmaſque Leviticas,

6. & ſanctificati immolate Phaſe: fratres etiam veſtros, ut poſſint juxta verba, quæ locutus eſt Dominus in manu Moyſi facere, præparate.

7. Dedit prætereà Joſias omni populo, qui ibi fuerat inventus in ſolemnitate Phaſe, agnos & hœdos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia: hæc de regis univerſa ſubſtantia.

8. Duces quoque ejus, ſponte quod voverant, obtulerunt, tam populo, quàm Sacerdotibus & Levitis. Porrò Helcias, & Zacharias, & Jahiel principes domus Domini, dederunt Sacerdotibus ad faciendum Phaſe pecora commixtim duo millia ſexcenta, & boves trecentos.

9. Chonenias autem, & Semeias, etiam Nathanael fratres ejus, necnon Haſabias, & Jehiel, & Jozabad principes Levitarum, dederunt ceteris Levitis ad celebrandum Phaſe quinque millia pecorum, & boves quingentos.

10. Præparatumque eſt miniſterium, & ſteterunt Sacerdotes in officio ſuo: Levitæ quoque in turmis, juxta regis imperium.

11. Et immolatum eſt Phaſe; aſperſeruntque Sacerdotes manu ſua ſanguinem, & Levitæ detraxerunt pelles holocauſtorum:

12. & ſeparaverunt ea ut darent per domos & familias ſingulorum, & offerrentur Domino, ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi: de bobus quoque fecerunt ſimiliter.

13. Et aſſaverunt Phaſe ſuper ignem, juxta quod in lege ſcriptum eſt: pacificas verò hoſtias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis, & feſtinatò diſtribuerunt univerſæ plebi:

14. ſibi autem, & Sacerdotibus poſteà paraverunt; nam in oblatione holocauſtorum & adipum uſque ad noctem Sacerdotes fuerunt occupati unde Levitæ ſibi, & Sacerdotibus filiis Aaron paraverunt noviſſimis.

15. Porrò cantores filii Aſaph ſtabant in ordine ſuo, juxta præceptum David, & Aſaph, & Heman, & Idithun prophetarum regis: Janitores verò per portas ſingulas obſervabant, ita ut nec puncto quidem diſcederent à miniſterio: quàm ob rem & fratres eorum Levitæ paraverunt eis cibos.

16. Omnis igitur cultura Domini ritè completa eſt in die illa, ut facerent Phaſe, & offerrent holocauſta ſuper altare Domini, juxta præceptum regis Joſiæ.

17. Feceruntque filii Iſrael, qui reperti fuerant ibi, Phaſe in tempore illo, & ſolemnitatem azymorum ſeptem diebus.

18. Non fuit Phaſe ſimile huic in Iſrael à diebus Samuelis prophetæ: ſed nec quiſquam de cunctis regibus Iſrael fecit Phaſe ſicut Joſias, Sacerdotibus, & Levitis, & omni Judæ, & Iſrael qui repertus fuerat, & habitantibus in Jeruſalem.

19. Octavodecimo anno regni Joſiæ hoc Phaſe celebratum eſt.

20. || Poſtquàm inſtauraverat Joſias templum, aſcendit Nechao rex Ægypti ad pugnandum in Charchamis juxta Euphraten: & proceſſit in occurſum ejus Joſias.

|| 4. Reg. 23. 29. Anno M. 3394. Ant. Chr. 610.

21. At ille, miſſis ad eum nuntiis, ait: Quid mihi & tibi eſt rex Juda? non ad-

verſum te hodie venio, ſed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus feſtinatò ire præcepit: deſine adverſum Deum facere, qui mecum eſt, ne interficiat te.

22. Noluit Joſias reverti, ſed præparavit contra eum bellum, nec acquievit ſermonibus Nechao ex ore Dei: || verùm perrexit ut dimicaret in campo Maggedo.

|| Zach. 12. 11.

23. Ibique vulneratus à ſagittariis, dixit pueris ſuis: Educite me de prælio, quia oppidò vulneratus ſum.

24. Qui tranſtulerunt eum de curru in alterum currum, qui ſequebatur eum more regio, & aſportaverunt eum in Jeruſalem, mortuuſque eſt, & ſepultus in mauſoleo patrum ſuorum: & univerſus Juda & Jeruſalem luxerunt eum.

25. Jeremias maximè: cujus omnes cantores atque cantatrices, uſque in præſentem diem, lamentationes ſuper Joſiam replicant, & quaſi lex obtinuit in Iſrael: Ecce ſcriptum fertur in lamentationibus.

26. Reliqua autem ſermonum Joſiæ & miſericordiarum ejus, quæ lege præcepta ſunt Domini;

27. opera quoque illius prima & noviſſima, ſcripta ſunt in libro regum Juda & Iſrael.

CAPUT XXXVI.

Joſiæ ſuccedit ejus filius Joachaz, quem rex Ægypti transfert in Ægyptum, fratremque Eliacim, quem Joakim nominat, ſubſtituit: quo in Babylonem ducto, regnat filius Joachin; & hunc rex Aſſyriorum unà cum vaſis templi in Babylonem abducit, patruumque illius impium Sedeciam ſubſtituit: qui Aſſyriis rebellans, templo ac Jeruſalem incenſis, transfertur unà cum populo in Babylonem, propter regum & populi peccata; donec per Cyrum regem Perſarum redeundi datur facultas.

4. *Reg.* 23. 30. Anno M. 3394. Ant. Chr. 610.

1. TUlit ergo populus terræ Joachaz filium Joſiæ, & conſtituit regem pro patre ſuo in Jeruſalem.

2. Viginti trium annorum erat Joachaz, cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus regnavit in Jeruſalem.

3. Amovit autem eum rex Ægypti cùm veniſſet in Jeruſalem, & condemnavit terram centum talentis argenti: & talento auri.

|| *Matt.* 1. 11.

4. Conſtituitque pro eo regem, || Eliacim fratrem ejus, ſuper Judam & Jeruſalem: & vertit nomen ejus Joakim: ipſum verò Joachaz tulit ſecum, & abduxit in Ægyptum.

5. Vigintiquinque annorum erat Joakim cùm regnare cœpiſſet, & undecim annis * regnavit in Jeruſalem: fecitque malum coram Domino Deo ſuo.

* Non completis, ſed ad 11. inchoatum. † i. vinxit ut duceret quamvis poſteà reſtituerit; ſic ut ſervum ſibi tamen efficerit. 4. *Reg.* 24. 1. ‖ Ab hac autem pr-

6. Contra hunc aſcendit Nabuchodonoſor rex Chaldæorum, & vinctum catenis duxit † in Babylonem.

7. Ad quam & vaſa Domini tranſtulit, & poſuit ea in templo ſuo.

8. Reliqua autem verborum Joakim, & abominationum ejus, quas operatus eſt, & quæ inventa ſunt in eo, continentur in libro regum Juda & Iſrael. Regnavit autem Joachin * filius ejus pro eo.

ma ſervitute Regis & populi numerãdi ſunt 70. AN. CAPTIVITATIS à Jeremia prædicti. * Qui & Conias, ſive Jeconias. *Jere.* 22. 24. *Vide annot. ad c.* 3. *Libri* 1. *Par.*

9. Octo annorum erat Joachin cùm regnare cœpiſſet, & tribus menſibus, ac decem diebus regnavit in Jeruſalem, fecitque malum in conſpectu Domini.

10. Cùmque anni circulus volveretur, miſit Nabuchodonoſor rex, qui adduxerunt eum in Babylonem, aſportatis ſimul pretioſiſſimis vaſis domus Domini. || Regem verò conſtituit Sedeciam patruum ejus ſuper Judam & Jeruſalem.

|| 4. *Reg.* 24. 17. *Jerem* 37. 1. † Ann. M. 3405. Ant. Chr. 599.

11. Viginti & unius anni erat Sedecias cùm regnare cœpiſſet †, & undecim annis regnavit in Jeruſalem:

12. Fecitque malum in oculis Domini Dei ſui, nec erubuit faciem Jeremiæ prophetæ, loquentis ad ſe ex ore Domini.

13. A rege quoque Nabuchodonoſor receſſit, qui adjuraverat eum * per Deum: & induravit cervicem ſuam & cor, ut non reverteretur ad Dominum Deum Iſrael.

* Ideò mutaverat nomen ejus, Mathaniam in *Sedeciam*, quod *Juſtitiam Domini* ſignificat.

14. Sed & univerſi principes ſacerdotum, & populus, prævaricati ſunt iniquè juxta univerſas abominationes Gentium, & polluerunt domum Domini, quam ſanctificaverat ſibi in Jeruſalem.

15. Mittebat autem Dominus Deus patrum ſuorum ad illos per manum nuntiorum ſuorum de nocte conſurgens, & quotidie commonens: eò quòd parceret populo & habitaculo ſuo.

16. At illi ſubſannabant nuntios Dei, & parvipendebant ſermones ejus, illudebantque prophetis, donec aſcenderet furor Domini in populum ejus, & eſſet nulla curatio.

17. Adduxit enim ſuper eos regem Chaldæorum, & interfecit juvenes eorum gladio in domo ſanctuarii ſui: non eſt miſertus adoleſcentis, & virginis, & ſenis, nec decrepiti quidem, ſed omnes tradidit in manibus ejus.

18. Univerſaque vaſa Domus Domini, tam majora, quàm minora, & theſauros templi, & regis, & principum tranſtulit in Babylonem.

19. Incenderunt hoſtes domum Dei, deſtruxeruntque murum Jeruſalem, univerſas turres combuſſerunt, & quidquid pretioſum fuerat, demoliti ſunt.

20. Si quis evaſerat gladium, ductus in Babylonem ſervivit regi, & filiis ejus, donec imperaret rex Perſarum,

21. & compleretur ſermo Domini ex ore Jeremiæ, & celebraret terra ſabbata ſua: cunctis enim diebus deſolationis egit ſabbatum, uſque dum complerentur ſeptuaginta anni.

|| 4. *Reg.* 25. || 1. *Eſdr.* 1. 1. & 2. 1. *Jerem.* 25. 12. & 29. 10. * Anno M. 3468. Ant. Chr. 536.

22. || Anno autem primo * Cyri regis Perſarum, ad explendum ſermonem Domini, quem locutus fuerat per os Jeremiæ, ſuſcitavit Dominus ſpiritum Cyri regis Perſarum: qui juſſit prædicari in univerſo regno ſuo, etiam per ſcripturam, dicens:

23. Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, & ipſe præcepit mihi ut ædificarem ei Domum in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa: quis ex vobis eſt in omni populo ejus? ſit Dominus Deus ſuus cum eo, & aſcendat.

LIBER

LIBER PRIMUS ESDRÆ.

Paralipomenon libros excipit ille qui ab ESDRA *ſcriptore nomen eſt ſortitus. Erat autem Eſdras eruditiſſimus & in lege verſatiſſimus: cui hoc inſuper debetur, quòd totam Scripturam ſacram, negligentia ſacerdotum & injuria temporum multis locis depravatam, correxerit & reſtaurarit. Samaritanos characteres quibus antea Judæi utebantur, Samaritanis relinquens, Chaldaicos ille tum ſubſtituiſſe dicitur: ſive quòd populus his jam aſſueviſſet tempore captivitatis, ſive ut animos Judæorum à Samaritanis longius alienaret.*

Eſt autem ſeries hiſtoriæ hoc libro comprehenſæ ann. 82. Ab anno ſcilicet mundi 3468. quo Cyrus, Cambyſe patre in Perſia, & Cyaxare ſocerò in Media, vita functis, Orientis monarchia potitus eſt; ad ann. 3550. Artaxerxis illius qui Longimanus dictus eſt, 20. Qui annorum numerus, hac quam in Chronologia noſtra ratione probamus, ita colligitur.

Cyrus,	ann. 7.
Cambyſes,	7. & menſ. 5.
Magus,	0. menſ. 7.
Darius Hyſtaſpis filius,	36.
Xerxes,	12.
Artaxerxes,	19.
	Summa 82.

CAPUT PRIMUM.

Cyrus divinitus inſpiratus, redditis vaſis templi Salomonis 5400. captivitatem Iſraëlis relaxat, concedens templi reædificationem.

1. IN anno primo * Cyri regis
Perſarum, ut compleretur
verbum Domini ex ore Jeremiæ,
ſuſcitavit Dominus ſpiritum
Cyri regis Perſarum:
& traduxit vocem in omni regno ſuo etiam
per ſcripturam, dicens:
2. Hæc dicit Cyrus rex Perſarum: Omnia
regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli,
& ipſe præcepit mihi ut ædificarem ei domum
in Jeruſalem, quæ eſt in Judæa.
3. Quis eſt in vobis de univerſo populo
ejus? Sit Deus illius cum ipſo. Aſcendat in
Jeruſalem quæ eſt in Judæa, & ædificet domum
Domini Dei Iſraël, ipſe eſt Deus qui
eſt in Jeruſalem.
4. Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque
habitant, adjuvent eum viri de loco
ſuo argento, & auro, & ſubſtantia, &
pecoribus, excepto quod voluntariè offerunt
templo Dei, quod eſt in Jeruſalem.
5. Et ſurrexerunt principes patrum de Juda,
& Benjamin, & Sacerdotes, & Levitæ,
& omnis, cujus Deus ſuſcitavit ſpiritum,
ut aſcenderent ad ædificandum templum
Domini, quod eſt in Jeruſalem.
6. Univerſique qui erant in circuitu, adjuverunt
manus eorum in vaſis argenteis
& aureis, in ſubſtantia & jumentis, in ſupellectili,
exceptis his, quæ ſponte obtulerant.
7. Rex quoque Cyrus protulit vaſa templi
Domini, quæ tulerat Nabuchodonoſor de Jeruſalem,
& poſuerat ea in templo Dei ſui.
8. Protulit autem ea Cyrus rex Perſarum
per manum Mithridatis filii Gazabar, & annumeravit
ea Saſſabaſar * principi Juda.
9. Et hic eſt numerus eorum: Phialæ aureæ
triginta, phialæ argenteæ mille, cultri
viginti novem, ſcyphi aurei triginta,

* Anno M. 3468. Ante Chr. 536. 2. Par. 36. 22. Jerem. 25. 12. & 29. 10. Iſa. 45. 13.

* Qui & Zorobabel Inf. 5. ver. 9. cum 16.

10. ſcyphi argentei ſecundi quadringenti decem: vaſa alia mille.
11. Omnia vaſa aurea & argentea, quinque millia quadringenta: univerſa tulit Saſſabaſar cum his, qui aſcendebant de tranſmigratione Babylonis in Jeruſalem.

CAPUT II.

Numerus revertentium duce Zorobabel è captivitate Babylonica in Jeruſalem, ac donorum in reædificationem templi oblatorum.

1. HI ſunt autem provinciæ * filii, qui
aſcenderunt de captivitate, quam
tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis
in Babylonem, & reverſi ſunt in Jeruſalem
& Judam, unuſquiſque in civitatem ſuam.
2. Qui venerunt cum Zorobabel, Joſue,
Nehemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai,
Belſan, Meſphar, Beguai, Rehum, Baana.
Numerus virorum populi Iſrael:
3. Filii Pharos, duo millia centum ſeptuaginta duo.
4. Filii Sephatia, trecenti ſeptuaginta duo.
5. Filii Area, ſeptingenti ſeptuagintaquinque.
6. Filii Phahath Moab, filiorum Joſue: Joab, duo millia octingenti duodecim.
7. Filii Ælam, mille ducenti quinquagintaquattuor.
8. Filii Zethua, nongenti quadragintaquinque.
9. Filii Zachai, ſeptingenti ſexaginta.
10. Filii Bani, ſexcenti quadragintaduo.
11. Filii Bebai, ſexcenti vigintitres.
12. Filii Azgad, mille ducenti vigintiduo.
13. Filii Adonicam, ſexcenti ſexagintaſex.
14. Filii Beguai, duo millia quinquagintaſex.
15. Filii Adin, quadringenti quinquaginta quatuor.
16. Filii Ater, qui erant ex Ezechia, nonagintaocto.
17. Filii Beſai, trecenti viginti tres.
18. Filii Jora, centum duodecim.
19. Filii Haſum, ducenti vigintitres.
20. Filii Gebbar, nonagintaquinque.
21. Filii Bethlehem, centum vigintitres.
22. Viri Netupha, quinquaginta ſex.
23. Viri Anathoth, centum vigintiocto.
24. Filii Azmaveth, quadragintaduo.
25. Filii Cariathiarim, Cephira, & Beroth, ſeptingenti quadragintatres.
26. Filii Rama & Gabaa: ſexcenti viginti unus.
27. Viri Machmas, centum vigintiduo.
28. Viri Bethel & Hai, ducenti vigintitres.
29. Filii Nebo, quinquagintaduo.
30. Filii Megbis, centum quinquaginta ſex.
31. Filii Ælam alterius, mille ducenti quinquaginta quatuor.
32. Filii Harim, trecenti viginti.
33. Filii Lod, Hadid, & Ono, ſeptingenti vigintiquinque.
34. Filii Jericho, trecenti quadragintaquinque.
35. Filii Senaa, tria millia ſexcenti triginta.
36. Sacerdotes: Filii Jadaia in domo Joſue nongenti ſeptuagintatres.
37. Filii Emmer, mille quinquagintaduo.
38. Filii Pheshur, mille ducenti quadraginta ſeptem.
39. Filii Harim, mille decem & ſeptem.
40. Levitæ: Filii Joſue & Cedmihel filiorum Odoviæ, ſeptuagintaquatuor.
41. Cantores: Filii Aſaph, centum vigintiocto.
42. Filii Janitorum: filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: univerſi centum trigintanovem.
43. Nathinæi: filii Siha, filii Haſupha, filii Tabbaoth,
44. filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon,
45. filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub,
46. filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan,
47. filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaia,
48. filii Raſin, filii Necoda, filii Gazam,
49. filii Aſa, filii Phaſea, filii Beſee,
50. filii Aſena, filii Munim, filii Nephuſim,
51. filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
52. filii Besluth, filii Mahida, filii Harſa,
53. filii Berchos, filii Siſara, filii Thema,
54. filii Naſia, filii Hatipha.
55. filii ſervorum Salomonis, filii Sotai, filii Sophereth, filii Pharuda,
56. filii Jaſa, filii Dercon, filii Geddel,
57. filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erant de Aſebaim, filii Ami.
58. Omnes Nathinæi, & filii ſervorum Salomonis, trecenti nonagintaduo.
59. Et hi qui aſcenderunt de Thelmala, Thelharſa, Cherub, & Adon, & Emer: & non potuerunt indicare domum patrum ſuorum & ſemen ſuum, utrum ex Iſrael eſſent.
60. Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, ſexcenti quinquagintaduo.
61. Et de filiis Sacerdotum: Filii Hobia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis, uxorem, & vocatus eſt nomine eorum:
62. hi quæſierunt ſcripturam genealogiæ ſuæ, & non invenerunt, & ejecti ſunt de ſacerdotio.
63. Et dixit ‖ Atherſatha † eis, ut non comederent de Sancto ſanctorum, donec ſurgeret ſacerdos doctus atque perfectus.
64. Omnis multitudo quaſi unus, quadraginta duo millia trecenti ſexaginta *:
65. exceptis ſervis eorum, & ancillis, qui erant ſeptem millia trecenti triginta ſeptem: & in ipſis cantores, atque cantatrices ducenti.
66. Equi eorum, ſeptingenti triginta ſex, muli eorum, ducenti quadragintaquinque,
67. cameli eorum, quadringenti triginta quinque, aſini eorum, ſex millia ſeptingenti viginti.
68. Et de principibus patrum, cùm ingrederentur templum Domini, quod eſt in Jeruſalem, ſponte obtulerunt in domum Dei ad extruendam eam in loco ſuo.
69. Secundùm vires ſuas dederunt impenſas operis, auri ſolidos ſexaginta millia & mille, argenti mnas quinque millia, & veſtes ſacerdotales centum.
70. Habitaverunt ergo Sacerdotes, & Levitæ, & de populo, & cantores, & janitores, & Nathinæi, in urbibus ſuis, univerſuſque Iſrael in civitatibus ſuis.

C A-

1 *Eſdr.* 7. 6. * Recenſio hæc ſæpe numeris differt ab ea quæ eſt *Nehem.* 7. Fieri itaque poteſt ut non eadem ſit, ſed alia, diverſo tempore facta, cum conſilio mutato, aliqui Babyloniæ remanere maluerint, alii contra ſe jam adſcriptis de novo adjunxerint. Deeſt autem in aliquibus Græcis exemplaribus, ut & caput ſequens.

‖ *Nehem.* 7. 65. † Id eſt *Præfectus*, ſeu *Præſes*. Nomen eſt Perſicum: ibi autem *Zorobabel* ſignificatur. * Eadem ſumma univerſalis eſt, *Nehe.* 7. 66. etſi numeri ſingulares, utrobique diſpares, nullibi hanc ſummam conficiant. Ibi enim ſumma tantùm 29818. & in Nehemia 31089. Ubi verò qui deſiderantur, quæ... *in iis qui aſcenderunt ex reliquis tribubus*, in Chron. majori Hebræi ſignificant, quotquot reliquiæ ſuperfuerunt uſque ad Reip. Judaicæ excidium, ut patet *Act.* 26. 7. *Luc.* 2. 36. & alibi.

CAPUT III.

Convocato populo in Jeruſalem, extruitur altare. ſuper quo victimæ offeruntur; celebratur quoque ſeptem diebus feſtum tabernaculorum: & ſecundo reverſionis anno templum fundatur, populo vociferante, partim ex gaudio, partim ex fletu.

† Anno M. 3469. Ant. Chr. 535.

1. JAmque venerat menſis † ſeptimus, & erant filii Iſrael in civitatibus ſuis: congregatus eſt ergo populus quaſi vir unus in Jeruſalem.

2. Et ſurrexit Joſue filius Joſedech, & fratres ejus ſacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & fratres ejus, & ædificaverunt altare Dei Iſrael, ut offerrent in eo holocautomata, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi viri Dei.

3. Collocaverunt autem altare Dei ſuper baſes ſuas, deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, & obtulerunt ſuper illud holocauſtum Domino manè & veſpere:

4. Feceruntque ſolemnitatem tabernaculorum, ſicut ſcriptum eſt, & holocauſtum diebus ſingulis per ordinem ſecundùm præceptum opus diei in die ſuo.

5. Et poſt hæc holocauſtum juge, tam in Calendis quàm in univerſis ſolemnitatibus Domini, quæ erant conſecratæ, & in omnibus in quibus ultrò offerebatur munus Domino.

6. A primo die menſis ſeptimi cœperunt offerre holocauſtum Domino: porrò templum Dei nondum fundatum erat.

7. Dederunt autem pecunias latomis, & cæmentariis: cibum quoque, & potum, & oleum, Sidoniis Tyriiſque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Joppe, juxta quod præceperat Cyrus rex Perſarum eis.

Anno M. 3470.

8. Anno autem ſecundo adventus eorum ad templum Dei in Jeruſalem, menſe ſecundo, cœperunt Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & reliqui de fratribus eorum Sacerdotes, & Levitæ, & omnes qui venerant de captivitate in Jeruſalem; & conſtituerunt Levitas à viginti annis & ſuprà, ut urgerent opus Domini.

9. Stetitque Joſue & filii ejus, & fratres ejus, Cedmihel & filii ejus, & filii Juda, quaſi vir unus, ut inſtarent ſuper eos qui faciebant opus in templo Dei: filii Henadad, & filii eorum, & fratres eorum Levitæ.

10. Fundato igitur à cæmentariis templo Domini, ſteterunt Sacerdotes in ornatu ſuo cum tubis: & Levitæ filii Aſaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Iſrael.

11. Et concinebant in hymnis, & confeſſione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum miſericordia ejus ſuper Iſrael. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eò quòd fundatum eſſet templum Domini.

12. Plurimi etiam de Sacerdotibus & Levitis, & principes patrum, & ſeniores, qui viderant templum prius cùm fundatum eſſet, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: & multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem.

13. Nec poterat quiſquam agnoſcere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

CAPUT IV.

Iſraelis hoſtes qui ab Aſſur miſſi fuerant ad inhabitandas urbes Samariæ, impediunt templi & urbis inſtaurationem, quòd non admitterentur ut ſimul ædificarent; & uſque ad ſecundum Darii annum intermitti procurant.

Eodem anno 3469.

1. AUdierunt autem hoſtes Judæ, & Benjamin, quia filii captivitatis ædificarent templum Domini Deo Iſrael:

2. & accedentes ad Zorobabel, & ad principes patrum, dixerunt eis: Ædificemus vobiſcum, quia ita ut vos, quærimus Deum veſtrum: ecce nos immolavimus victimas à diebus Aſor Haddan * regis Aſſur, qui adduxit nos huc.

* Sive *Aſaradon*. Is fuit, Salmanaſaris filius inſrà *Aſephanar* quoq; dictus, qui Cuthæos in Samariâ traduxerat.

3. Et dixit eis Zorobabel, & Joſue, & reliqui principes patrum Iſrael: Non eſt vobis & nobis ut ædificemus domum Deo noſtro, ſed nos ipſi ſoli ædificabimus Domino Deo noſtro, ſicut præcepit nobis Cyrus rex Perſarum.

4. Factum eſt igitur, ut populus terræ impediret manus populi Judæ, & turbaret eos in ædificando.

5. Conduxerunt (*a*) autem adverſus eos conſiliatores, ut deſtruerent conſilium eorum omnibus diebus Cyri regis Perſarum, & uſque ad regnum Darii (*b*) regis Perſarum.

6. In regno autem Aſſueri, (*c*) in principio regni ejus, ſcripſerunt accuſationem adverſus habitatores Judæ & Jeruſalem.

7. Et in diebus Artaxerxis (*d*) ſcripſit Beſelam Mithridates, & Tabeel, & reliqui, qui erant in conſilio eorum, ad Artaxerxem regem Perſarum: epiſtola autem accuſationis ſcripta erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro:

8. Reum Beelteem, & Samſai ſcriba ſcripſerunt epiſtolam unam de Jeruſalem Artaxerxi regi, hujuſcemodi:

9. Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, & reliqui conſiliatores eorum, Dinæi, & Apharſathachæi, Terphalæi, Apharſæi, Erchuæi, Babylonii, Suſanechæi, Dievi, & Ælamitæ.

10. & ceteri de Gentibus, quas tranſtulit Aſenaphar magnus & glorioſus: & habitare eas fecit in civitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans Flumen in pace:

11. (Hoc eſt exemplar Epiſtolæ, quam miſerunt ad eum) Artaxerxi regi, ſervi tui, viri qui ſunt trans Fluvium ſalutem dicunt.

12. Notum ſit regi, quia Judæi, qui aſcenderunt à te ad nos, venerunt in Jeruſalem civitatem rebellem & peſſimam, quam ædificant extruentes muros ejus, & parietes componentes.

13. Nunc igitur notum ſit regi, quia ſi civitas illa ædificata fuerit, & muri ejus inſtaurati, tributum, & vectigal, & annuos reditus non dabunt, & uſque ad reges hæc noxa perveniet.

14. Nos autem memores ſalis, quod in palatio comedimus, & quia læſiones regis videre nefas ducimus, idcircò miſimus & nuntiavimus regi,

(*a*) Largitione, ſcilicet, & pecunia; Unde Danieli trium ſeptimanarum luctus obortus eſt, anno imperii Cyri 3. qui eſt M. 3470. *Vid. Dan. c. 10.*

(*b*) *Scilicet* Hyſtaſpis filii, qui regnum auſpicatus eſt, an. M. 3483.

(*c*) i. Cambyſis, qui Cyri major filius, & ſucceſſor in regno fuit anno M. 3475.

(*d*) Is eſſe videtur Oropaſtes magus, qui mortuo Cambyſe, fratrem regis Smerdim mentitus, per aliquot menſes regnum obtinuit. *Juſtin. Herodot. & alii.* idque anno M. 3482.

15. ut

Digitized by Google

15. ut recenſeas in libris hiſtoriarum patrum tuorum, & invenies ſcriptum in commentariis, & ſcies quoniam urbs illa, urbs rebellis eſt, & nocens regibus & provinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quamobrem & civitas ipſa deſtructa eſt.

16. Nuntiamus nos regi, quoniam ſi civitas illa ædificata fuerit, & muri ipſius inſtaurati, poſſeſſionem trans Fluvium non habebis.

17. Verbum miſit rex ad Reum Beelteem, & Samſai ſcribam, & ad reliquos qui erant in conſilio eorum habitatores Samariæ, & ceteris trans Fluvium, ſalutem dicens & pacem.

18. Accuſatio, quam miſiſtis ad nos, manifeſtè lecta eſt coram me,

19. & à me præceptum eſt: & recenſuerunt, inveneruntque quoniam civitas illa à diebus antiquis adverſum reges rebellat, & ſeditiones, & prælia concitantur in ea:

20. nam & reges fortiſſimi fuerunt in Jeruſalem, qui & dominati ſunt omni regioni, quæ trans Fluvium eſt: tributum quoque & vectigal, & reditus accipiebant.

21. Nunc ergo audite ſententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa non ædificetur, donec ſi fortè à me juſſum fuerit.

22. Videte ne negligenter hoc impleatis, & paulatim creſcat malum contra reges.

23. Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum eſt coram Reum Beelteem, & Samſai ſcriba, & conſiliariis eorum: & abierunt feſtini in Jeruſalem ad Judæos, & prohibuerunt eos in brachio & robore.

24. Tunc intermiſſum eſt opus domus Domini in Jeruſalem, & non fiebat uſque ad annum ſecundum * regni Darii regis Perſarum.

* Hinc patet malè à quibuſdam de hoc Dario intelligi, quod de Aſſuero dicitur ſupr. ℣. 6. ſiquidem accuſati ſunt Judæi coram Aſſuero, in ipſo regni ejus principio, cùm nonniſi an. 2. à regno Darii hujus coram ipſo ſint accuſati, anno M. 3485. † Ann. M. 3485.

CAPUT V.

Aggæi & Zachariæ exhortatione, templi ædificatio repetitur, fruſtrà conantibus hoc impedire principibus qui trans Flumen in Samaria conſtituti erant à rege Aſſyriorum.

1. PRophetaverunt autem Aggæus Propheta, & Zacharias filius Addo, prophetantes ad Judæos, qui erant in Judæa & Jeruſalem, in nomine Dei Iſrael.

2. Tunc ſurrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Joſue filius Joſedec, & cœperunt ædificare templum Dei in Jeruſalem, & cum eis prophetæ Dei adjuvantes eos.

3. † In ipſo autem tempore venit ad eos Thathanai, qui erat dux trans Flumen, & Stharbuzanai, & conſiliarii eorum: ſicque dixerunt eis: Quis dedit vobis conſilium ut domum hanc ædificaretis, & muros ejus inſtauraretis?

4. Ad quod reſpondimus eis, quæ eſſent nomina hominum auctorum ædificationis illius.

5. Oculus autem Dei eorum factus eſt ſuper ſenes Judæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, & tunc ſatisfacerent adverſus accuſationem illam.

6. Exemplar epiſtolæ, quam miſit Thathanai dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & conſiliatores ejus Apharſachæi, qui erant trans Flumen, ad Darium regem.

7. Sermo, quem miſerant ei, ſic ſcriptus erat: Dario regi pax omnis.

8. Notum ſit regi, iſſe nos ad Judæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide impolito, & ligna ponuntur in parietibus: opuſque illud diligenter extruitur, & creſcit in manibus eorum.

9. Interrogavimus ergo ſenes illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis poteſtatem ut domum hanc ædificaretis, & muros hos inſtauraretis?

10. Sed & nomina eorum quæſivimus ab eis, ut nuntiaremus tibi: ſcripſimuſque nomina eorum virorum, qui ſunt principes in eis.

11. Hujuſcemodi autem ſermonem reſponderunt nobis, dicentes: Nos ſumus ſervi Dei cæli & terræ, & ædificamus templum, quod erat extructum ante hos annos multos, quodque rex Iſrael magnus ædificaverat & extruxerat.

12. Poſtquam autem ad iracundiam provocaverunt patres noſtri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonoſor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc deſtruxit, & populum ejus tranſtulit in Babylonem.

13. Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex propoſuit edictum ut domus Dei hæc ædificaretur.

14. Nam & vaſa templi Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo, quod erat in Jeruſalem, & aſportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data ſunt Saſſabaſar vocabulo, quem & principem conſtituit,

15. dixitque ei: Hæc vaſa tolle, & vade, & pone ea in templo, quod eſt in Jeruſalem, & domus Dei ædificetur in loco ſuo.

16. Tunc itaque Saſſabaſar ille venit & poſuit fundamenta templi Dei in Jeruſalem, & ex eo tempore uſque nunc ædificatur, & necdum completum eſt.

17. Nunc ergo, ſi videtur regi bonum, recenſeat in bibliotheca regis, quæ eſt in Babylone, utrumnam à Cyro rege juſſum fuerit, ut ædificaretur domus Dei in Jeruſalem, & voluntatem regis ſuper hac re mittat ad nos.

CAPUT VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca ſua inventum jubet compleri, ſuppeditato ſumptu; templum autem ſexto Darii anno abſolutum, cum ingenti lætitia pluribuſque victimis dedicatur, ac Paſcha ſeptem diebus celebratur.

1. TUnc Darius rex præcepit: & recenſuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repoſiti in Babylone. Eodem ann. 3485. Ant. Chr. 519.

2. & inventum eſt in Ecbatanis, quod eſt caſtrum in Medena provincia, volumen unum, taliſque ſcriptus erat in eo commentarius:

3. Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit ut domus Dei ædificaretur, quæ eſt in Jeruſalem, in loco ubi immolent hoſtias, & ut ponant fundamenta ſupportantia altitudinem cubitorum ſexaginta, & latitudinem cubitorum ſexaginta.

4. ordines de lapidibus impolitis tres, & ſic ordines de lignis novis: ſumptus autem de domo regis dabuntur.

5. Sed & vaſa templi Dei aurea & argen-

tea,

rea, quæ Nabuchodonoſor tulerat de templo Jeruſalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur, & referantur in templum in Jeruſalem in locum ſuum, quæ & poſita ſunt in templo Dei.

6. Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ eſt trans Flumen, Stharbuzanai, & conſiliarii veſtri Apharſachæi, qui eſtis trans Flumen procul recedite ab illis,

7. & dimittite fieri templum Dei illud à duce Judæorum, & à ſenioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco ſuo.

8. Sed & à me præceptum eſt quid oporteat fieri à presbyteris Judæorum illis, ut ædificetur domus Dei, ſcilicet ut de arca regis, id eſt, de tributis, quæ dantur de regione trans Flumen, ſtudioſè ſumptus dentur viris illis, ne impediatur opus.

9. Quòd ſi neceſſe fuerit, & vitulos, & agnos, & hædos in holocauſtum Deo cæli, frumentum, ſal, vinum, & oleum, ſecundùm ritum Sacerdotum, qui ſunt in Jeruſalem, detur eis per ſingulos dies, ne ſit in aliquo querimonia.

10. Et offerant oblationes Deo cæli, orentque pro vita regis, & filiorum ejus.

11. A me ergo poſitum eſt decretum: Ut omnis homo, qui hanc mutaverit juſſionem, tollatur lignum de domo ipſius, & erigatur, & configatur in eo, domus autem ejus publicetur.

12. Deus autem, qui habitare fecit nomen ſuum ibi, diſſipet omnia regna, & populum qui extenderit manum ſuam ut repugnet, & diſſipet domum Dei illam, quæ eſt in Jeruſalem. Ego Darius ſtatui decretum, quod ſtudioſè impleri volo.

13. Igitur Thathanai dux regionis trans Flumen, & Stharbuzanai, & conſiliarii ejus, ſecundùm quod præceperat Darius rex, ſic diligenter executi ſunt.

14. Seniores autem Judæorum ædificabant, & proſperabantur juxta prophetiam Aggæi prophetæ, & Zachariæ filii Addo: & ædificaverunt & conſtruxerunt jubente Deo Iſrael, & jubente Cyro, * & Dario, & Artaxerxe, regibus Perſarum:

15. & compleverunt domum Dei iſtam, uſque ad diem tertium menſis Adar, qui eſt annus ſextus regni Darii regis.

16. Fecerunt autem filii Iſrael, Sacerdotes & Levitæ, & reliqui filiorum tranſmigrationis, dedicationem domus Dei in gaudio.

17. Et obtulerunt in dedicationem domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Iſrael duodecim, juxta numerum tribuum Iſrael.

18. Et ſtatuerunt ſacerdotes in ordinibus ſuis, & Levitas in vicibus ſuis ſuper opera Dei in Jeruſalem, || ſicut ſcriptum eſt in libro Moyſi.

19. Fecerunt autem filii Iſrael tranſmigrationis, Paſcha, † quartadecima die menſis primi.

20. Purificati enim fuerant Sacerdotes & Levitæ quaſi unus: omnes mundi ad immolandum paſcha univerſis filiis tranſmigrationis & fratribus ſuis Sacerdotibus, & ſibi.

* Cyro primùm jubente, & Dario poſteà cõfirmante. Is autem Artaxerxes, qui hic Dario adjungitur, conſortem imperii fuiſſe opinamur unum videlicet è ſeptem Perſis, qui Magos oppreſſerant, quique, Dario rege electo, magnum ſibi jus & veluti Tribunitiam poteſtatem retinuerunt. Eum enim non eſſe Artaxerxẽ Longimanum hujus Darii nepotem, vel inde apparet, quòd hoc decretum datum eſt antequam abſolveretur templi ædificium, quod tamen 6. hujus Darii anno completum eſt ut hic notatur, ℣. 15.

|| Num. 3. 6. & 8. 9.

† Primum in novo templo celebratum. Anno M. 3484. Ant. Chr. 515.

21. Et comederunt filii Iſrael, qui reverſi fuerant de tranſmigratione, & omnes qui ſe ſeparaverant à coinquinatione Gentium terræ ad eos, ut quærerent Dominum Deum Iſrael.

22. Et fecerunt ſolemnitatem azymorum ſeptem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, & converterat cor regis Aſſur ‡ ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Iſrael.

CAPUT VII.

Eſdras ſcriba, aſſumptis comitibus, Jeruſalem aſcendit, cum edicto regis magniſque muneribus, legem Dei docturus, populumque recturus, & refertur regis edictum.

1. POſt hæc autem verba in regno Artaxerxis * regis Perſarum, Eſdras filius Saraiæ, filii Azariæ, filii Helciæ,

2. filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob,

3. filii Amariæ, filii Azariæ, filii Maraioth,

4. filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci,

5. filii Abiſue, filii Phinees, filii Eleazar, filii Aaron ſacerdotis ab initio.

6. Ipſe Eſdras aſcendit de Babylone, & ipſe ſcriba velox in lege Moyſi, quam Dominus Deus dedit Iſrael, & dedit ei rex, ſecundùm manum Domini Dei ejus ſuper eum, omnem petitionem ejus.

7. Et aſcenderunt de filiis Iſrael, & de filiis Sacerdotum, & de filiis Levitarum, & de cantoribus, & de janitoribus, & de Nathinæis in Jeruſalem anno ſeptimo * Artaxerxis regis.

8. Et venerunt in Jeruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus regis.

9. Quia in primo die menſis primi cœpit aſcendere de Babylone, & in primo die menſis quinti venit in Jeruſalem, juxta manum Dei ſui bonam ſuper ſe.

10. Eſdras enim paravit cor ſuum, ut inveſtigaret legem Domini, & faceret & doceret in Iſrael præceptum & judicium.

11. Hoc eſt autem exemplar epiſtolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ erudito in ſermonibus & præceptis Domini, & cæremoniis ejus in Iſrael.

12. Artaxerxes rex regum Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cæli doctiſſimo ſalutem.

13. A me decretum eſt, ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Iſrael, & de Sacerdotibus ejus, & de Levitis ire in Jeruſalem, tecum vadat.

14. A facie enim regis, & ſeptem conſiliatorum ejus miſſus es, ut viſites Judæam & Jeruſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua:

15. & ut feras argentum & aurum, quod rex & conſiliatores ejus ſponte obtulerunt Deo Iſrael, cujus in Jeruſalem tabernaculum eſt.

16. Et omne argentum & aurum quodcumque inveneris in univerſa provincia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de Sacerdotibus quæ ſponte obtulerint domui Dei ſui, quæ eſt in Jeruſalem,

‡ Sive Aſſyriæ, Darii Hyſtaſp. qui Babylonem quæ ab eo defecerat Zopyri opera, ſuperatam, non minùs Aſſyrii quàm Perſici Imperatoris titulum jure obtinebat. Herod. l. 3. Juſtin. & Juſt. l. 1.

* Is eſt qui Longimanus dictus eſt, Darii Hyſtaſp. nepos, Xerxis filius, cui per Artabanum jugulato, ſucceſſit. Ann. à 3531.

* Ann. M. 3537. Ant. Chr. 467. poſtquam aſcendit Zorobabel cum ſuis anno 69. Sup. cap. 1. & 2.

17. libe-

17. liberè accipe, & ſtudioſè eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos, & ſacrificia & libamina eorum, & offer ea ſuper altare templi Dei veſtri, quod eſt in Jeruſalem.

18. Sed & ſi quid tibi, & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento & auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei veſtri facite.

19. Vaſa quoque, quæ dantur tibi in miniſterium domus Dei tui, trade in conſpectu Dei in Jeruſalem.

20. Sed & cetera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque neceſſe eſt ut expendas, dabitur de theſauro, & de fiſco regis,

21. & à me. Ego Artaxerxes rex ſtatui, atque decrevi omnibus cuſtodibus arcæ publicæ, qui ſunt trans Flumen, ut quodcumque petierit à vobis Eſdras ſacerdos, ſcriba legis Dei cæli, abſque mora detis

22. uſque ad argenti talenta centum, & uſque ad frumenti coros centum, & uſque ad vini batos centum, & uſque ad batos olei centum, ſal verò abſque menſura.

23. Omne, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne forte iraſcatur contra regnum regis, & filiorum ejus.

24. Vobis quoque notum facimus de univerſis Sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & janitoribus, Nathinæis, & miniſtris domus Dei hujus, ut vectigal, & tributum, & annonas non habeatis poteſtatem imponendi ſuper eos.

25. Tu autem Eſdra, ſecundùm ſapientiam Dei tui, quæ eſt in manu tua, conſtitue judices & præſides, ut judicent omni populo, qui eſt trans Flumen, his videlicet, qui noverunt legem Dei tui, ſed & imperitos docete liberè.

26. Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, judicium erit de eo, ſive in mortem, ſive in exilium, ſive in condemnationem ſubſtantiæ ejus, vel certè in carcerem.

27. Benedictus Dominus Deus patrum noſtrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ eſt in Jeruſalem,

28. & in me inclinavit miſericordiam ſuam coram rege & conſiliatoribus ejus, & univerſis principibus regis potentibus: & ego conſortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Iſrael principes qui aſcenderent mecum.

CAPUT VIII.

Recenſentur qui de Babylone aſcenderunt cum Eſdra: qui indicto jejunio pro directione itineris Deum precantes, proſperè perveniunt in Jeruſalem; ac vaſa quæ ſecum attulerunt, in templum afferunt cum victimis.

Eodem ann. 3537.

1. HI ſunt ergo principes familiarum, & genealogia eorum, qui aſcenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone.

2. De filiis Phinees, Gerſom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus.

3. De filiis Secheniæ, & de filiis Pharos. Zacharias: & cum eo numerati ſunt viri centum quinquaginta.

4. De filiis Phahath Moab, Elioenai filius Zarehe, & cum eo ducenti viri.

5. De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo trecenti viri.

6. De filiis Adan, Abed filius Jonathan, & cum eo quinquaginta viri.

7. De filiis Alam, Iſaias filius Athaliæ, & cum eo ſeptuaginta viri.

8. De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michael, & cum eo octoginta viri.

9. de filiis Joab, Obedia filius Jahiel, & cum eo ducenti decem & octo viri.

10. De filiis Selomith, filius Joſphiæ, & cum eo centum ſexaginta viri.

11. De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, & cum eo vigintiocto viri.

12. De filiis Azgad, Johanan filius Eccetan, & cum eo centum & decem viri.

13. De filiis Adonicam, qui erant noviſſimi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Jehiel, & Samaias, & cum eis ſexaginta viri.

14. De filiis Begui, Uthai & Zachur, & cum eis ſeptuaginta viri.

15. Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, & manſimus ibi tribus diebus: quæſivique in populo & in ſacerdotibus de filiis Levi, & non inveni ibi.

16. Itaque miſi Eliezer, & Ariel, & Semeiam, & Elnathan, & Jarib, & alterum Elnathan, & Nathan, & Zachariam, & Moſollam principes: & Joiarib, & Elnathan ſapientes.

17. Et miſi eos ad Eddo, qui eſt primus in Caſphiæ loco, & poſui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, & fratres ejus Nathinæos, in loco Caſphiæ, ut adducerent nobis miniſtros domus Dei noſtri.

18. Et adduxerunt nobis per manum Dei noſtri bonam ſuper nos, virum doctiſſimum de filiis Moholi filii Levi filii Iſrael, & Sarabiam & filios ejus & fratres ejus decem & octo,

19. & Haſabiam, & cum eo Iſaiam de filiis Merari, fratreſque ejus, & filios ejus viginti:

20. & de Nathinæis, quos dederat David, & principes ad miniſteria Levitarum, Nathinæos ducentos viginti. Omnes hi ſuis nominibus vocabantur.

21. Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo noſtro, & peteremus ab eo viam rectam nobis & filiis noſtris, univerſæque ſubſtantiæ noſtræ.

22. Erubui enim petere à rege auxilium & equites, & qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei noſtri eſt ſuper omnes, qui quærunt eum in bonitate: & imperium ejus & fortitudo ejus, & furor ſuper omnes, qui derelinquunt eum.

23. Jejunavimus autem, & rogavimus Deum noſtrum per hoc: & evenit nobis proſperè.

24. Et ſeparavi de principibus Sacerdotum duodecim, Sarabiam, & Haſabiam,

& cum eis de fratribus eorum decem.

25. Appendique eis argentum & aurum, & vaſa conſecrata domus Dei noſtri, quæ obtulerat rex & conſiliatores ejus, & principes ejus, univerſuſque Iſrael eorum, qui inventi fuerant:

26. & appendi in manibus eorum argenti talenta ſexcenta quinquaginta, & vaſa argentea centum, auri centum talenta:

27. & crateres aureos viginti, qui habebant ſolidos millenos, & vaſa æris fulgentis optimi duo, pulchra, ut aurum.

28. Et dixi eis: Vos ſancti Domini, & vaſa ſancta, & argentum & aurum, quod ſponte oblatum eſt Domino Deo patrum noſtrorum:

29. vigilate & cuſtodite, donec appendatis coram principibus Sacerdotum, & Levitarum, & ducibus familiarum Iſrael in Jeruſalem, in theſaurum domus Domini.

30. Suſceperunt autem Sacerdotes & Levitæ pondus argenti, & auri, & vaſorum, ut deferrent Jeruſalem in domum Dei noſtri.

31. Promovimus ergo à flumine Ahava duodecimo die menſis primi, ut pergeremus Jeruſalem: & manus Dei noſtri fuit ſuper nos, & liberavit nos de manu inimici & inſidiatoris in via.

32. Et venimus Jeruſalem, & manſimus ibi tribus diebus.

33. Die autem quarta appenſum eſt argentum, & aurum, & vaſa in domo Dei noſtri per manum Meremoth filii Uriæ Sacerdotis, & cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Jozabed filius Joſue, & Noadia filius Bennoi Levitæ,

34. juxta numerum & pondus omnium: deſcriptumque eſt omne pondus in tempore illo.

35. Sed & qui venerant de captivitate filii tranſmigrationis, obtulerunt holocauſtomata Deo Iſrael, vitulos duodecim pro omni populo Iſrael, arietes nonaginta ſex, agnos ſeptuaginta ſeptem, hircos pro peccato duodecim: omnia in holocauſtum Domino.

36. Dederunt autem edicta regis ſatrapis, qui erant de conſpectu regis, & ducibus trans Flumen, & elevaverunt populum & domum Dei.

CAPUT IX.

Audiens Eſdras Judæos, matrimonia contraxiſſe cum gentibus, ſcindit veſtimenta ſua, & populi peccata confitetur, lugetque coram Domino.

Anno M. 3538. Ant. Chr. 466.

1. Poſtquam autem hæc completa ſunt, acceſſerunt ad me principes, dicentes: Non eſt ſeparatus populus Iſrael, Sacerdotes & Levitæ à populis terrarum, & abominationibus eorum, Chananæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Jebuſæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum:

2. tulerunt enim de filiabus eorum ſibi & filiis ſuis, & commiſcuerunt ſemen ſanctum cum populis terrarum: manus etiam principum & magiſtratuum fuit in tranſgreſſione hac prima.

3. Cùmque audiſſem ſermonem iſtum, ſcidi pallium meum & tunicam, & evelli capillos capitis mei & barbæ, & ſedi mœrens.

4. Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Iſrael, pro tranſgreſſione eorum, qui de captivitate venerant, & ego ſedebam triſtis uſque ad ſacrificium veſpertinum:

5. & in ſacrificio veſpertino ſurrexi de afflictione mea, & ſciſſo pallio & tunica, curvavi genua mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum,

6. & dixi: Deus meus confundor & erubeſco levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput noſtrum, & delicta noſtra creverunt uſque ad cœlum

7. à diebus patrum noſtrorum: ſed & nos ipſi peccavimus graviter uſque ad diem hanc, & in iniquitatibus noſtris traditi ſumus ipſi, & reges noſtri, & Sacerdotes noſtri in manum regum terrarum, & in gladium, & in captivitatem, & in rapinam, & in confuſionem vultus, ſicut & die hac.

8. Et nunc quaſi parum & ad momentum facta eſt deprecatio noſtra apud Dominum Deum noſtrum, ut dimitterentur nobis reliquiæ, & daretur nobis paxillus in loco ſancto ejus, & illuminaret oculos noſtros Deus noſter, & daret nobis vitam modicam in ſervitute noſtra,

9. quia ſervi ſumus, & in ſervitute noſtra non dereliquit nos Deus noſter, ſed inclinavit ſuper nos miſericordiam coram rege Perſarum, ut daret nobis vitam, & ſublimaret domum Dei noſtri, & extrueret ſolitudines ejus, & daret nobis ſepem in Juda & Jeruſalem.

10. Et nunc quid dicemus Deus noſter poſt hæc? quia dereliquimus mandata tua,

11. quæ præcepiſti in manu ſervorum tuorum prophetarum, dicens: Terra, ad quam vos ingredimini ut poſſideatis eam, terra immunda eſt juxta immunditiam populorum, ceterarumque terrarum, cum abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore uſque ad os in coinquinatione ſua.

12. Nunc ergo || filias veſtras ne detis filiis eorum, & filias eorum ne accipiatis filiis veſtris, & non quæratis pacem eorum, & proſperitatem eorum uſque in æternum: ut confortemini, & comedatis quæ bona ſunt terræ, & hæredes habeatis filios veſtros uſque in ſæculum. || Deut. 7.

13. Et poſt omnia quæ venerunt ſuper nos in operibus noſtris peſſimis, & in delicto noſtro magno, quia tu Deus noſter liberaſti nos de iniquitate noſtra, & dediſti nobis ſalutem ſicut eſt hodie,

14. ut non converteremur, & irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis abominationum iſtarum. Numquid iratus es nobis uſque ad conſummationem ne dimitteres nobis reliquias ad ſalutem?

15. Domine Deus Iſrael, juſtus es tu: quoniam derelicti ſumus, qui ſalvaremur ſicut die hac. Ecce coram te ſumus in delicto noſtro: non enim ſtari poteſt coram te ſuper hoc.

CAPUT X.

Eſdras, convocatis univerſis filiis transſmigrationis, præcepit repudiari uxores alienigenas: quod cum ſe facturos ſpopondiſſent, recenſentur qui huic operi præfuit, & qui hujuſmodi matrimonia contraxerant.

Anno M. 3518. Ant. Chr. 466.

1. Sic ergo orante Eſdra, & implorante eo, & flente, & jacente ante templum Dei, collectus eſt ad eum de Iſrael cœtus grandis nimis virorum & mulierum & puerorum, & flevit populus fletu multo.

2. Et reſpondit Sechenias filius Jehiel de filiis Ælam, & dixit Eſdræ: Nos prævaricati ſumus in Deum noſtrum, & duximus uxores alienigenas de populis terræ: & nunc, ſi eſt pœnitentia in Iſrael ſuper hoc,

3. percutiamus fœdus cum Domino Deo noſtro, ut projiciamus univerſas uxores, & eos qui de his nati ſunt juxta voluntatem Domini, & eorum qui timent præceptum Domini Dei noſtri: ſecundùm legem fiat.

4. Surge, tuum eſt decernere, noſque erimus tecum: confortare, & fac.

5. Surrexit ergo Eſdras, & adjuravit principes Sacerdotum & Levitarum, & omnem Iſrael, ut facerent ſecundùm verbum hoc, & juraverunt.

6. Et ſurrexit Eſdras ante domum Dei, & abiit ad cubiculum Johanan filii Eliaſib, & ingreſſus eſt illuc, panem non comedit, & aquam non bibit: lugebat enim tranſgreſſionem eorum, qui venerant * de captivitate.

* Sub duce Zorobabele, ante an. 70. v. cap. 1.

7. Et miſſa eſt vox in Juda, & in Jeruſalem omnibus filiis tranſmigrationis, ut congregarentur in Jeruſalem:

8. & omnis qui non venerit in tribus diebus juxta conſilium principum & ſeniorum, auferetur univerſa ſubſtantia ejus, & ipſe abjicietur de cœtu tranſmigrationis.

9. Convenerunt igitur omnes viri Juda, & Benjamin in Jeruſalem tribus diebus, ipſe eſt menſis nonus, vigeſimo die menſis: & ſedit omnis populus in platea domus Dei, trementes pro peccato, & pluviis.

10. Et ſurrexit Eſdras ſacerdos, & dixit ad eos: Vos tranſgreſſi eſtis, & duxiſtis uxores alienigenas, ut adderetis ſuper delictum Iſrael.

11. Et nunc date confeſſionem Domino Deo patrum veſtrorum, & facite placitum ejus, & ſeparamini à populis terræ, & ab uxoribus alienigenis.

12. Et reſpondit univerſa multitudo, dixitque voce magna: Juxta verbum tuum ad nos, ſic fiat.

13. Verumtamen quia populus multus eſt, & tempus pluviæ, & non ſuſtinemus ſtare foris, & opus non eſt diei unius vel duorum (vehementer quippe peccavimus in ſermone iſto)

14. conſtituantur principes in univerſa multitudine: & omnes in civitatibus noſtris qui duxerunt uxores alienigenas, veniant in temporibus ſtatutis, & cum his ſeniores per civitatem & civitatem, & judices ejus, donec avertatur ira Dei noſtri à nobis ſuper peccato hoc.

15. Igitur Jonathan filius Azahel, & Jaaſia filius Thecue, ſteterunt ſuper hoc, & Meſollam & Sebethai Levites adjuverunt eos:

16. Feceruntque ſic filii tranſmigrationis. Et abierunt Eſdras Sacerdos, & viri principes familiarum in domos patrum ſuorum, & omnes per nomina ſua, & ſederunt in die primo menſis decimi, ut quærerent rem.

17. Et conſummati ſunt omnes viri, qui duxerant uxores alienigenas, uſque ad diem primam menſis primi.

18. Et inventi ſunt de filiis ſacerdotum qui duxerant uxores alienigenas. De filiis Joſue filii Joſedec, & fratres ejus, Maaſia, & Eliezer, & Jarib, & Godolia.

19. Et dederunt manus ſuas ut ejicerent uxores ſuas, & pro delicto ſuo arietem de ovibus offerrent.

20. Et de filiis Emmer, Hananl, & Zebedia:

21. Et de filiis Harim, Maaſia, & Elia, & Semeja, & Jehiel, & Ozias:

22. Et de filiis Pheſhur, Elioenai, Maaſia, Iſmael, Nathanael, Jozabed, & Elaſa:

23. Et de filiis Levitarum, Jozabed, & Semei, & Celaia, ipſe eſt Calita, Phataia, Juda, & Eliezer.

24. Et de cantoribus, Eliaſib: Et de janitoribus, Sellum, & Telem, & Uri:

25. Et ex Iſrael, de filiis Pharos, Remeia, & Jezia, & Melchia, & Miamin, & Eliezer, & Melchia, & Banea:

26. Et de filiis Ælam, Mathania, Zacharias, & Jehiel, & Abdi, & Jerimuth, & Elia:

27. Et de filiis Zethua, Elioenai, Eliaſib, Mathania, & Jerimuth, & Zabad, & Aziza.

28. Et de filiis Bebai, Johanan, Hanania, Zabbai, Athalai:

29. Et de filiis Bani, Moſollam, & Melluch, & Adaia, Jaſub, & Saal, & Ramoth:

30. Et de filiis Phahath Moab, Edna, & Chalal, Banaias, & Maaſias, Mathanias, Beſeleel, Bennui, & Manaſſe:

31. Et de filiis Herem, Eliezer, Joſue, Melchias, Semeias, Simeon,

32. Benjamin, Maloch, Samarias:

33. Et de filiis Haſom, Mathanai, Mathatha, Zabad, Elipheleth, Jermai, Manaſſe, Semei:

34. De filiis Bani, Maaddi, Amram, & Uel,

35. Baneas, & Badaias, Cheliau,

36. Vania, Marimuth, & Eliaſib,

37. Mathanias, Mathanai, & Jaſi,

38. & Bani, & Bennui, Semei,

39. & Salmias, & Nathan, & Adaias,

40. & Mechnedebai, Siſai, Sarai,

41. Ezrel, & Selemiau, Semeria,

42. Sellum, Amaria, Joſeph:

43. De filiis Nebo, Jehiel, Mathathias, Zabad, Zabina, Jeddu, & Joel, & Banaja.

44. Omnes hi acceperant uxores alienigenas, & fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

LIBER NEHEMIÆ,

QUI ET

ESDRÆ SECUNDUS.

DICITUR.

Hic liber à Nehemia ſcriptore nomen accepit, cujus profectionem eveniſſe poſtquam aſcendit Zorobabel ann. 82. & poſtquam Eſdras aſcendit ann. 13. patet ex annotatis ad marginem libri cùm hujus, tùm ſuperioris. Vidit hic Eſdram eique ſuperſtes fuit, ex cujus conſilio animum ad ſcribendum applicuiſſe dicitur, unde etiam Eſdræ ſecundus dictus liber, qui olim à priori non diſcriminabatur, ut teſtis eſt Hieronymus. Continet autem inſtaurationem Jeroſolymorum, correctionem reducis populi, & labentis Dei cultus renovationem. Hiſtoria eſt ann. circiter 31. ab anno ſcilicet Artaxerxis Longimani 20. qui eſt mundi 3550. ad regnum jam inchoatum Darii Nothi, ejus filii, qui ann. M. 3581. auſpicatus eſt.

CAPUT PRIMUM.

Nehemias Artaxerxis pincerna, audita Judæorum, qui à captivitate reſidui erant afflictione, flet, ac multis diebus jejunat, populi peccata confitens, & miſericordiam à Deo petens.

1. VERBA Nehemiæ filii Helchiæ.
Et factum eſt in menſe Caſleu, (*a*) anno vigeſimo, (*b*)
& ego eram in Suſis caſtro. (*c*)
2. Et venit Hanani unus de fratribus meis, ipſe & viri ex Juda: & interrogavi eos de Judæis, qui remanſerant, & ſupererant de captivitate, & Jeruſalem.
3. Et dixerunt mihi: Qui remanſerunt, & relicti ſunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna ſunt, & in opprobrio: & murus Jeruſalem diſſipatus eſt, & portæ ejus combuſtæ ſunt igni.
4. Cùmque audiſſem verba hujuſcemodi, ſedi, & flevi, & luxi diebus multis: jejunabam, & orabam ante faciem Dei cæli.
5. Et dixi: ‖ Quæſo, Domine Deus cæli fortis, magne atque terribilis, qui cuſtodis pactum & miſericordiam cum his qui te diligunt, & cuſtodiunt mandata tua:
6. fiant aures tuæ auſcultantes, & oculi tui aperti, ut audias orationem ſervi tui, quam ego oro coram te hodie nocte & die pro filiis Iſrael ſervis tuis: & confiteor pro peccatis filiorum Iſrael, quibus peccaverunt tibi: ego, & domus patris mei peccavimus,
7. vanitate ſeducti ſumus, & non cuſtodivimus mandatum tuum, & cæremonias, & judicia quæ præcepiſti Moyſi famulo tuo.
8. Memento verbi, quod mandaſti Moyſi ſervo tuo, dicens: Cùm tranſgreſſi fueritis, ego diſpergam vos in populos:
9. & ſi revertamini ad me, & cuſtodiatis præcepta mea, & faciatis ea; etiamſi abducti fueritis ad extrema cæli, inde congregabo vos, & reducam in locum, quem elegi ut habitaret nomen meum ibi.
10. Et ipſi ſervi tui, & populus tuus: quos redemiſti in fortitudine tua magna, & in manu tua valida.
11. Obſecro Domine, ſit auris tua attendens ad orationem ſervi tui, & ad orationem ſervorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum: & dirige ſervum tuum hodie, & da ei miſericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

(*a*) Is eſt menſis nonus.
(*b*) Sc. regni Artaxerxis. Mundi 3550. ante Æram Ch. 454.
(*c*) A Dario Hyſtaſpe ædificato, ut narrat Plin. ſive potiùs exornato, ut explicat Ælian.
‖ Dan. 9. 4.

CAPUT II.

Nehemias, impetratis à rege litteris, venit Jeroſolymam, & ad murorum inſtaurationem hortatur.

1. FActum eſt autem in menſe Niſan, anno vigeſimo Artaxerxis regis: & vinum erat ante eum & levavi vinum, & dedi regi: & eram quaſi languidus ante faciem ejus.
2. Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus triſtis eſt, cùm te ægrotum non videam? non eſt hoc fruſtra, ſed malum neſcio quod in corde tuo eſt. Et timui valdè, ac nimis:
3. & dixi regi: Rex in æternum vive: quare non mœreat vultus meus, quia civitas domus ſepulchrorum patris mei deſerta eſt, & portæ ejus combuſtæ ſunt igni?
4. Et ait mihi rex: Pro qua re poſtulas? Et oravi Deum cæli,
5. & dixi ad regem: Si videtur regi bonum, & ſi placet ſervus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Judæam ad civitatem ſepulchri patris mei, & ædificabo eam.
6. Dixitque mihi rex, & regina quæ ſedebat juxta eum: Uſque ad quod tempus erit iter tuum, & quando reverteris? Et placuit ante vultum regis, & miſit me: & conſtitui ei tempus. *
7. Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epiſtolas det mihi ad duces regionis trans Flumen, ut traducant me, donec veniam in Judæam:
8. & epiſtolam ad Aſaph cuſtodem ſaltus regis, ut det mihi ligna, ut tegere poſſim portas turris domus, & muros civitatis, & domum, quam ingreſſus fuero. Et dedit mihi rex juxta manum Dei mei bonam mecum.
9. Et veni ad duces regionis trans Flumen, dedique eis epiſtolas regis. Miſerat autem rex mecum principes militum, & equites.
10. Et audierunt Sanaballat Horonites, (*a*) & Tobias ſervus (*b*) Ammanites: & contriſtati ſunt afflictione magna, quòd veniſ-

Anno M. 3550. ante Æram Chriſt. 454. Inde autē 70. ſeptimanarum Danielis initium arceſſitur Dan. 9.
*annorum 12. ut patet infrà 5. 14. & 13. 6
(*a*) i. Moabitarū Toparcha, ab Horonaimis præcipuo ejus regionis loco denominatus, de quo Iſai. 15. 5
(*b*) i. Beneficiarius regis Perſidis, Ammonitarū Toparcha.

Digitized by Google

veniſſet homo, qui quæreret proſperitatem filiorum Iſrael.

11. Et veni Jeruſalem, (*a*) & eram ibi tribus diebus,

(a) Annis 82. poſteà quàm aſcēdit Zorobabel & 13. poſt quam aſcenderat Eſdras.

12. & ſurrexi nocte ego, & viri pauci mecum, & non indicavi cuiquam quid Deus dediſſet in corde meo ut facerem in Jeruſalem, & jumentum non erat mecum, niſi animal cui ſedebam.

13. Et egreſſus ſum per portam vallis nocte, & ante fontem draconis, & ad portam ſtercoris, & conſiderabam murum Jeruſalem diſſipatum, & portas ejus conſumptas igni.

14. Et tranſivi ad portam fontis, & ad aquæductum regis, & non erat locus jumento, cui ſedebam, ut tranſiret.

15. Et aſcendi per torrentem nocte, & conſiderabam murum, & reverſus veni ad portam vallis, & redii.

16. Magiſtratus autem neſciebant quò abiiſſem, aut quid ego facerem: ſed & Judæis & ſacerdotibus, & optimatibus, & magiſtratibus, & reliquis qui faciebant opus, uſque ad id loci nihil indicaveram.

17. Et dixi eis: Vos noſtis afflictionem in qua ſumus; quia Jeruſalem deſerta eſt, & portæ ejus conſumptæ ſunt igni: venite, & ædificemus muros Jeruſalem, & non ſimus ultrà opprobrium.

18. Et indicavi eis manum Dei mei, quòd eſſet bona mecum, & verba regis, quæ locutus eſſet mihi, & ajo: Surgamus, & ædificemus. Et confortatæ ſunt manus eorum in bono.

19. Audierunt autem Sanaballat Horonites, & Tobias ſervus Amanites, & Goſem Arabs, & ſubſannaverunt nos, & deſpexerunt, dixeruntque: Quæ eſt hæc res, quam facitis? numquid contra regem vos rebellatis?

20. Et reddidi eis ſermonem, dixique ad eos: Deus cæli ipſe nos juvat, & nos ſervi ejus ſumus: ſurgamus & ædificemus: vobis autem non eſt pars, & juſtitia, & memoria in Jeruſalem.

CAPUT III.

Jeruſalem in muris, turribus, ac portis, ædificatur à variis qui hìc recenſentur.

Eodem ann. 3550.

1. ET ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, & fratres ejus ſacerdotes, & ædificaverunt portam gregis: ipſi ſanctificaverunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & uſque ad turrim centum cubitorum ſanctificaverunt eam, uſque ad turrim Hananeel.

2. Et juxta eum ædificaverunt viri Jericho: & juxta eum ædificavit Zachur filius Amri.

3. Portam autem piſcium ædificaverunt filii Aſnaa: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes. Et juxta eos ædificavit Marimuth filius Uriæ, filii Accus.

4. Et juxta eum ædificavit Moſollam filius Barachiæ, filii Meſezebel: & juxta eos ædificavit Sadoc filius Baana:

5. Et juxta eos ædificaverunt Thecueni: optimates autem eorum non ſuppoſuerunt colla ſua in opere Domini ſui.

6. Et portam veterem ædificaverunt Jojada filius Phaſea, & Moſollam filius Beſodia: ipſi texerunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes:

7. & juxta eos ædificaverunt Meltias Gabaonites, & Jadon Meronathites, viri de Gabaon & Maſpha, pro duce qui erat in regione trans Flumen.

8. Et juxta eum ædificavit Eziel filius Araia aurifex: & juxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarii: & dimiſerunt Jeruſalem uſque ad murum plateæ latioris.

9. Et juxta eum ædificavit Raphaia filius Hur, princeps vici Jeruſalem.

10. Et juxta eum ædificavit Jedaia filius Heromaph contra domum ſuam: & juxta eum ædificavit Hattus filius Haſeboniæ.

11. Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem, & Haſub filius Phahath Moab, & turrim furnorum.

12. Et juxta eum ædificavit Sellum filius Alohes princeps mediæ partis vici Jeruſalem, ipſe & filiæ ejus.

13. Et portam vallis ædificavit Hanun, & habitatores Zanoe: ipſi ædificaverunt eam, & ſtatuerunt valvas ejus, & ſeras, & vectes, & mille cubitos in muro uſque ad portam ſterquilinii.

14. Et portam ſterquilinii ædificavit Melchias filius Rechab, princeps vici Bethacharam: ipſe ædificavit eam, & ſtatuit valvas ejus, & ſeras, & vectes.

15. Et portam fontis ædificavit Sellum filius Cholhoza, princeps pagi Maſpha: ipſe ædificavit eam, & texit, & ſtatuit valvas ejus, & ſeras, & vectes, & muros piſcinæ Siloe in hortum regis, & uſque ad gradus, qui deſcendunt de Civitate David.

16. Poſt eum ædificavit Nehemias filius Azboc princeps dimidiæ patris vici Bethſur uſque contra ſepulchrum David, & uſque ad piſcinam, quæ grandi opere conſtructa eſt, & uſque ad domum fortium.

17. Poſt eum ædificaverunt Levitæ, Rehum filius Benni: poſt eum ædificavit Haſebias princeps dimidiæ partis vici Ceilæ in vico ſuo.

18. Poſt eum ædificaverunt fratres eorum Bavai filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ.

19. Et ædificavit juxta eum Azer filius Joſue, princeps Maſpha, menſuram ſecundam, contra aſcenſum firmiſſimi anguli.

20. Poſt eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai menſuram ſecundam, ab angulo uſque ad portam domus Eliaſib ſacerdotis magni.

21. Poſt eum ædificavit Merimuth filius Uriæ filii Haccus, menſuram ſecundam, à porta domus Eliaſib, donec extenderetur domus Eliaſib.

22. Et poſt eum ædificaverunt ſacerdotes viri de campeſtribus Jordanis.

23. Poſt eum ædificavit Benjamin & Haſub contra domum ſuam: & poſt eum ædificavit Azarias filius Maaſiæ filii Ananiæ contra domum ſuam.

24. Poſt eum ædificavit Bennui filius Henadad menſuram ſecundam, à domo Azariæ uſ-

que

que ad flexuram, & uſque ad angulum.

25. Phalel filius Ozi contra flexuram & turrim, quæ eminet de domo regis excelſa, id eſt, in atrio carceris: poſt eum Phadaia filius Pharos.

26. Nathinæi autem habitabant in Ophel uſque contra portam aquarum ad Orientem, & turrim, quæ prominebat.

27. Poſt eum ædificaverunt Thecueni menſuram ſecundam è regione, à turre magna & eminente uſque ad murum templi.

28. Surſum autem à porta equorum ædificaverunt ſacerdotes, unuſquiſque contra domum ſuam.

29. Poſt eos ædificavit Sadoc filius Emmer contra domum ſuam. Et poſt eum ædificavit Semaias filius Secheniæ, cuſtos portæ Orientalis.

30. Poſt eum ædificavit Hanania filius Selemiæ, & Hanun filius Seleph ſextus, menſuram ſecundam: poſt eum ædificavit Moſollam filius Barachiæ, contra gazophylacium ſuum. Poſt eum ædificavit Melchias filius aurificis uſque ad domum Nathinæorum, & ſcruta vendentium contra portam judicialem, & uſque ad cœnaculum anguli.

31. Et inter cœnaculum anguli in porta gregis ædificaverunt aurifices & negotiatores.

CAPUT IV.

Adverſantibus Sanaballat & Tobia cum ceteris gentibus, Judæi altera manu ædificant, altera gladium tenent; & Nehemia contra illorum ſubſannationes & inſidias Deum orante, opus perficitur.

Eodem ann. 3550. 1. FActum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat quòd ædificaremus murum, iratus eſt valdè: & motus nimis ſubſannavit Judæos,

2. & dixit coram fratribus ſuis, & frequentia Samaritanorum: Quid Judæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num ſacrificabunt, & complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris, qui combuſti ſunt?

3. Sed & Tobias Ammanites proximus ejus, ait: Ædificent: ſi aſcenderit vulpes, tranſiliet murum eorum lapideum.

4. Audi Deus noſter, quia facti ſumus deſpectui: converte opprobrium ſuper caput eorum, & da eos in deſpectionem in terra captivitatis.

5. Ne operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriſerunt ædificantes.

6. Itaque ædificavimus murum, & conjunximus totum uſque ad partem dimidiam: & provocatum eſt cor populi ad operandum.

7. Factum eſt autem, cum audiſſet Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammanitæ, & Azotii, quòd obducta eſſet cicatrix muri Jeruſalem, & quòd cœpiſſent interrupta concludi, irati ſunt nimis.

8. Et congregati ſunt omnes pariter ut venirent, & pugnarent contra Jeruſalem, & molirentur inſidias.

9. Et oravimus Deum noſtrum, & poſuimus cuſtodes ſuper murum die ac nocte contra eos.

10. Dixit autem Judas: Debilitata eſt fortitudo portantis, & humus nimia eſt, & nos non poterimus ædificare murum.

11. Et dixerunt hoſtes noſtri: Neſciant, & ignorent donec veniamus in medium eorum, & interficiamus eos, & ceſſare faciamus opus.

12. Factum eſt autem venientibus Judæis, qui habitabant juxta eos, & dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos,

13. ſtatui in loco poſt murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis ſuis, & lanceis, & arcubus.

14. Et perſpexi atque ſurrexi: & ajo ad optimates & magiſtratus, & ad reliquam partem vulgi: Nolite timere à facie eorum. Domini magni & terribilis mementote, & pugnate pro fratribus veſtris, filiis veſtris, & filiabus veſtris, & uxoribus veſtris, & domibus veſtris.

15. Factum eſt autem, cùm audiſſent inimici noſtri nuntiatum eſſe nobis, diſſipavit Deus conſilium eorum. Et reverſi ſumus omnes ad muros, unuſquiſque ad opus ſuum.

16. Et factum eſt à die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, & media parata erat ad bellum: & lanceæ, & ſcuta, & arcus, & loricæ, & principes poſt eos in omni domo Juda

17. ædificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: una manu ſua faciebat opus: & altera tenebat gladium:

18. ædificantium enim unuſquiſque gladio erat accinctus renes. Et ædificabant, & clangebant buccina juxta me.

19. Et dixi ad optimates, & ad magiſtratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande eſt, & latum, & nos ſeparati ſumus in muro procul alter ab altero:

20. In loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noſter pugnabit pro nobis.

21. Et nos ipſi faciamus opus: & media pars noſtrûm teneat lanceas, ab aſcenſu auroræ donec egrediantur aſtra.

22. In tempore quoque illo dixi populo: Unuſquiſque cum puero ſuo maneat in medio Jeruſalem, & ſint nobis vices per noctem, & diem ad operandum.

23. Ego autem & fratres mei, & pueri mei, & cuſtodes: qui erant poſt me, non deponebamus veſtimenta noſtra: unuſquiſque tantùm nudabatur ad baptiſmum.

CAPUT V.

In magna fame Nehemias divites avaros increpat, uſuraſque prohibet, ſua indigentibus ſponte elargiens.

1. ET factus eſt clamor populi, & uxorum ejus magnus adverſus fratres ſuos Judæos. Eodem ann. 351

2. Et erant qui dicerent: Filii noſtri, & filiæ noſtræ multæ ſunt nimis: accipiamus pro pretio eorum frumentum, & comedamus, & vivamus.

3. Et erant qui dicerent: Agros noſtros, vineas, & domos noſtras opponamus, & accipiamus frumentum in fame.

4. Et alii dicebant : Mutuo ſumamus pecunias in tributa regis, demuſque agros noſtros & vineas:

5. & nunc ſicut carnes fratrum noſtrorum, ſic carnes noſtræ ſunt : & ſicut filii eorum, ita & filii noſtri. Ecce nos ſubjugamus filios noſtros, & filias noſtras in ſervitutem, & de filiabus noſtris ſunt famulæ, nec habemus unde poſſint redimi, & agros noſtros, & vineas noſtras alii poſſident.

6. Et iratus ſum nimis cùm audiſſem clamorem eorum ſecundùm verba hæc:

7. cogitavitque cor meum mecum & increpavi optimates & magiſtratus, & dixi eis: Uſuraſne ſinguli à fratribus veſtris exigitis? Et congregavi adverſum eos concionem magnam.

8. Et dixi eis: Nos, ut ſcitis, redemimus fratres noſtros Judæos, qui venditi fuerant gentibus ſecundùm poſſibilitatem noſtram· & vos igitur vendetis fratres veſtros, & redimemus eos? Et ſiluerunt, nec invenerunt quid reſponderent.

9. Dixique ad eos: Non eſt bona res, quam facitis: quare non in timore Dei noſtri ambulatis, ne exprobretur nobis à gentibus inimicis noſtris.

10. Et ego, & fratres mei, & pueri mei commodavimus plurimis pecuniam & frumentum: non repetamus in commune iſtud, æs alienum concedamus, quod debetur nobis.

11. Reddite eis hodie agros ſuos, & vineas ſuas, & oliveta ſua, & domos ſuas: quin potiùs & centeſimum pecuniæ, frumenti, vini, & olei, quam exigere ſoletis ab eis, date pro illis.

12. Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil quæremus: ſicque faciemus ut loqueris. Et vocavi Sacerdotes, & adjuravi eos, ut facerent juxta qund dixeram.

13. Inſuper excuſſi ſinum meum, & dixi: Sic excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit verbum iſtud, de domo ſua, & de laboribus ſuis: ſic excutiatur: & vacuus fiat. Et dixit univerſa multitudo: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus ſicut erat dictum.

14. A die autem illa, qua præceperat rex mihi ut eſſem dux in terra Juda, ab anno vigeſimo uſque ad annum trigeſimum ſecundum Artaxerxis regis per annos duodecim, ego & fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus.

15. Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, & acceperunt ab eis, in pane, & vino, & pecunia, quotidie ſiclos quadraginta: ſed & miniſtri eorum depreſſerunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei:

16. quin potiùs in opere muri ædificavi, & agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus erant.

17. Judæi quoque & magiſtratus, centum quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos de gentibus, quæ in circuitu noſtro ſunt, in menſa mea erant.

18. Parabatur autem mihi per dies ſingulos bos unus, arietes ſex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina diverſa, & alia multa tribuebam: inſuper & annonas ducatus mei non quæſivi: valdè enim attenuatus erat populus.

19. Memento mei Deus meus in bonum ſecundùm omnia quæ feci populo huic.

CAPUT VI.

Sanaballat cum ſociis Judæis ad fœdus inſidioſis litteris invitans, ac ſic ædificationem impedire nitens, non terret, nec immutat propoſitum Nehemiæ, completoque muro, timuerunt omnes finitimæ gentes.

1. FActum eſt autem, cùm audiſſet Sanaballat, & Tcb as, & Goſſem Arabs, Eodem ann. 3550
& ceteri inimici noſtri, quòd ædificaſſem ego murum, & non eſſet in ipſo reſidua interruptio (uſque ad tempus autem illud valvas non poſueram in portis)

2. miſerunt Sanaballat, & Goſſem ad me, dicentes: Veni, & percutiamus fœdus pariter in viculis in Campo Ono. Ipſi autem cogitabant ut facerent mihi malum.

3. Miſi ergo ad eos nuntios, dicens: Opus grande ego facio, & non poſſum deſcendere: ne fortè negligatur cum venero, & deſcendero ad vos.

4. Miſerunt autem ad me ſecundùm verbum hoc per quatuor vices: & reſpondi eis juxta ſermonem priorem.

5. Et miſit ad me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum ſuum, & epiſtolam habebat in manu ſua ſcriptam hoc modo:

6. IN GENTIBUS auditum eſt, & Goſſem dixit, quòd tu & Judæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices murum, & levare te velis ſuper eos regem: propter quam cauſam

7. & prophetas poſueris, qui prædicent de te in Jeruſalem, dicentes: Rex in Judæa eſt. Auditurus eſt rex verba hæc: idcircò nunc veni, ut ineamus conſilium pariter.

8. Et miſi ad eos, dicens: Non eſt factum ſecundùm verba hæc, quæ tu loqueris: de corde enim tuo tu componis hæc.

9. Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quòd ceſſarent manus noſtræ ab opere, & quieſceremus. Quam ob cauſam magis confortavi manus meas:

10. & ingreſſus ſum domum Semaiæ filii Dalaiæ filii Metabeel ſecretò. Qui ait: Tractemus nobiſcum in domo Dei in medio templi, & claudamus portas ædis: quia venturi ſunt ut interficiant te, & nocte venturi ſunt ad occidendum te.

11. Et dixi: Num quiſquam ſimilis mei fugit? & quis ut ego ingredietur templum, & vivet? non ingrediar.

12. Et intellexi quòd Deus non miſiſſet eum, ſed quaſi vaticinans locutus eſſet ad me, & Tobias, & Sanaballat conduxiſſent eum:

13. acceperat enim pretium, ut territus facerem, & peccarem, & haberent malum, quod exprobrarent mihi.

14. Memento mei Domine pro Tobia & Sanaballat, juxta opera eorum talia: ſed & Noadiæ prophetæ, & ceterorum prophetarum, qui terrebant me.

15. Completus eſt autem murus vigeſi-

moquin-

Digitized by Google

* qui eſt ſextus.

moquinto die menſis Elul *, quinquaginta duobus diebus.

16. Factum eſt ergo cùm audiſſent omnes inimici noſtri, ut timerent universæ gentes, quæ erant in circuitu noſtro, & conciderent intra ſemetipſos, & ſcirent quòd à Deo factum eſſet opus hoc.

17. Sed & in diebus illis multæ optimatum Judæorum epiſtolæ mittebantur ad Tobiam, & à Tobia veniebant ad eos.

18. Multi enim erant in Judæa habentes juramentum ejus, quia gener erat Secheniæ filii Area, & Johanan filius ejus acceperat filiam Moſollam filii Barachiæ:

19. ſed & laudabant eum coram me, & verba mea nuntiabant ei: & Tobias mittebat epiſtolas ut terreret me.

CAPUT VII.

Per Nehemiam conſtituuntur cuſtodes in Jeruſalem: deinde convocato populo recenſentur hi qui primùm aſcenderant Jeruſalem, unà cum jumentis ipſorum, danturque munera ad opus ædificationis.

Eodem ann. 3550. Eccli. 49. 15.

* Cujus dedicatio peragitur Infr. 12. 27.

1. POſtquam autem ædificatus eſt murus *, & poſui valvas, & recenſui janitores, & cantores, & Levitas:

2. præcepi Hanani fratri meo, & Hananiæ principi domus de Jeruſalem (ipſe enim quaſi vir verax & timens Deum plus ceteris videbatur)

3. & dixi eis: Non aperiantur portæ Jeruſalem uſque ad calorem ſolis. Cùmque adhuc aſſiſterent, clauſæ portæ ſunt, & oppilatæ, & poſui cuſtodes de habitatoribus Jeruſalem, ſingulos per vices ſuas, & unumquemque contra domum ſuam.

4. Civitas autem erat lata nimis & grandis, & populus parvus in medio ejus, & non erant domus ædificatæ.

5. Deus autem dedit in corde meo, & congregavi optimates, & magiſtratus, & vulgus, ut recenſerem eos: & inveni librum cenſus eorum, qui aſcenderant primum, & inventum eſt ſcriptum in eo.

|| Vide 1. Eſdr. 2. 1.

6. || Iſti filii provinciæ, qui aſcenderunt de captivitate migrantium, quos tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis, & reverſi ſunt in Jeruſalem, & in Judæam, unuſquiſque in civitatem ſuam.

7. Qui venerunt cum Zorobabel, Joſue, Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardochæus, Belſam, Meſpharath, Begoai, Nahum, Baaná. Numerus virorum populi Iſrael:

8. Filii Pharos, duo millia centum ſeptuagintaduo:

9. Filii Saphatia, trecenti ſeptuagintaduo:

10. Filii Area, ſexcenti quinquagintaduo:

11. Filii Phahath Moab filiorum Joſue & Joab, duo millia octingenti decem & octo:

12. Filii Ælam, mille ducenti quinquaginta quatuor:

13. Filii Zethua, octingenti quadragintaquinque:

14. Filii Zachai, ſeptingenti ſexaginta:

15. Filii Bannui, ſexcenti quadragintaocto.

16. Filii Bebai, ſexcenti vigintiocto:

17. Filii Azgad, duo millia trecenti vigintiduo:

18. Filii Adonicam, ſexcenti ſexagintaſeptem:

19. Filii Beguai, duo millia ſexagintaſeptem:

20. Filii Adin, ſexcenti quinquagintaquinque:

21. Filii Ater, filii Hezeciæ, nonagintaocto:

22. Filii Haſem, trecenti vigintiocto:

23. Filii Beſai, trecenti vigintiquatuor:

24. Filii Hareph, centum duodecim:

25. Filii Gabaon, nonagintaquinque:

26. Filii Bethlehem, & Netupha, centum octogintaocto.

27. Viri Anathoth, centumvigintiocto.

28. Viri Bethazmoth, quadraginta duo.

29. Viri Cariathiarim, Cephira, & Beroth, ſeptingenti quadragintatres.

30. Viri Rama & Geba, ſexcenti vigintiunus.

31. Viri Machmas, centum vigintiduo.

32. Viri Bethel & Hai, centum vigintitres.

33. Viri Nebo alterius, quinquagintaduo.

34. Viri Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquatuor.

35. Filii Harem, trecenti viginti.

36. Filii Jericho, trecenti quadragintaquinque.

37. Filii Lod Hadid & Ono, ſeptingenti vigintiunus.

38. Filii Senaa, tria millia nongenti triginta.

39. Sacerdotes: Filii Idaia in domo Joſue, nongenti ſeptuagintatres.

40. Filii Emmer, mille quinquagintaduo.

41. Filii Phashur, mille ducenti quadragintaſeptem:

42. Filii Arem, mille decem & ſeptem. Levitæ:

43. Filii Joſue & Cedmihel filiorum

44. Oduiæ, ſeptuagintaquatuor. Cantores:

45. Filii Aſaph, centum quadragintaocto.

46. Janitores: Filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Hatita, filii Sobai: centum trigintaocto.

47. Nathinæi: filii Soha, filii Haſupha, filii Tebbaoth,

48. filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon, filii Lebana, filii Hagaba, filii Selmai,

49. filii Hanan, filii Geddel, filii Gaher,

50. filii Raaia, filii Raſin, filii Necoda,

51. filii Gezem, filii Aza, filii Phaſea,

52. filii Beſai, filii Munim, filii Nephuſim,

53. filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,

54. filii Besloth, filii Mahida, filii Harſa,

55. filii Bercos, filii Siſara, filii Thema,

56. filii Naſia, filii Hatipha,

57. filii ſervorum Salomonis, filii Sothai, filii Sophereth, filii Pharida,

58. filii Jahala, filii Darcon, filii Jeddel,

59. filii Saphatia, filii Hatil, filii Phoche-

reth, qui erat ortus ex Sabaim filio Amon.

60. Omnes Nathinæi, & filii ſervorum Salomonis, trecenti nonagintaduo.

61. Hi ſunt autem, qui aſcenderunt de Thelmela, Thelharſa, Cherub, Addon, & Emmer: & non potuerunt indicare domum patrum ſuorum, & ſemen ſuum, utrum ex Iſrael eſſent.

62. Filii Dalaia, filii Tobia, filii Necoda, ſexcenti quadragintaduo.

63. Et de ſacerdotibus, filii Habia, filii Accos, filii Berzellai, qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem: & vocatus eſt nomine eorum.

64. Hi quæſierunt ſcripturam ſuam in cenſu, & non invenerunt: & ejecti ſunt de ſacerdotio.

65. Dixitque Atherſatha * eis ut non manducarent de Sanctis ſanctorum, donec ſtaret Sacerdos doctus & eruditus.

** I. præfectus, ſc. Zorobabel. Vide lib. 1. cap. 2. v. 63.*

66. Omnis multitudo quaſi vir unus quadragintaduo millia trecenti ſexaginta,

67. abſque ſervis & ancillis eorum, qui erant ſeptem millia trecenti trigintaſeptem, & inter eos cantores, & cantatrices, ducenti quadragintaquinque.

68. Equi eorum, ſeptingenti trigintaſex: muli eorum, ducenti quadragintaquinque:

69. cameli eorum, quadringenti trigintaquinque: aſini, ſex millia ſeptingenti viginti.

* *Hucuſque refertur quid in commentario ſcriptum fuerit, exin Nehemiæ hiſtoria texitur.*

*Hoc neque in Hebr. neque in Græco eſt, neque ſuo loco videtur hic poſitum.

70. Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Atherſatha dedit in theſaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas ſacerdotales quingentas triginta.

71. Et de principibus familiarum dederunt in theſaurum operis, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia ducentas.

72. Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia, & tunicas ſacerdotales ſexaginta ſeptem.

73. Habitaverunt autem Sacerdotes, & Levitæ, & janitores, & cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi, & omnis Iſrael in civitatibus ſuis.

CAPUT VIII.

Eſdras diſtinctè populo verba legis recitat, facto per Levitas ſilentio, & contriſtatum populum Nehemias conſolatur, allatiſque frondibus celebrant ſeptem diebus feſtum tabernaculorum; legente ſingulis diebus Eſdra in libro legis.

Anno M. 3551. Ant. Chr. 454. ‡ FER. 4 QUAT. TEMP. SEPT.

1. ET venerat menſis ſeptimus: filii autem Iſrael erant in civitatibus ſuis.
‡ Congregatuſque eſt omnis populus quaſi vir unus ad plateam, quæ eſt ante portam aquarum: & dixerunt Eſdræ ſcribæ ut afferret librum legis Moyſi, quam præceperat Dominus Iſraeli.

2. Attulit ergo Eſdras ſacerdos legem coram multitudine virorum & mulierum, cunctiſque qui poterant intelligere, in die prima menſis ſeptimi.

3. Et legit in eo apertè in platea quæ erat ante portam aquarum, de manè uſque ad mediam diem, in conſpectu virorum & mulierum, & ſapientium: & aures omnis populi erant erectæ ad Librum.

4. Stetit autem Eſdras ſcriba ſuper gradum ligneum, quem fecerat ad loquendum: & ſteterunt juxta eum, Mathathias, & Semeia, & Ania, & Uria, & Helcia, & Maaſia, ad dexteram ejus: & ad ſiniſtram, Phadaia, Miſael, & Melchia, & Haſum, & Hasbadana, Zacharia, & Moſollam.

5. Et aperuit Eſdras librum coram omni populo: ſuper univerſum quippe populum eminebat: & cùm aperuiſſet eum, ſtetit omnis populus.

6. Et benedixit Eſdras Domino Deo magno: & reſpondit omnis populus: Amen, Amen: elevans manus ſuas, & incurvati ſunt, & adoraverunt Deum proni in terram.

7. Porrò Joſue, & Bani, & Serebia, Jamin, Accub, Septhai, Odia, Maaſia, Celita, Azarias, Jozabed, Hanan, Phalaia, Levitæ, ſilentium faciebant in populo ad audiendam legem: populus autem ſtabat in gradu ſuo.

8. Et legerunt in Libro legis Dei diſtinctè, & apertè ad intelligendum: & intellexerunt cùm legeretur.

9. Dixit autem Nehemias (ipſe eſt Atherſatha *) & Eſdras ſacerdos & ſcriba, & Levitæ interpretantes univerſo populo: Dies ſanctificatus eſt Domino Deo noſtro, nolite lugere, & nolite flere. Flebat enim omnis populus cùm audiret verba legis.

** I. ipſe erat tum Atherſatha ſive præfectus. Vid. ſupr. c. 7. v. 65.*

10. Et dixit eis: Ite, comedite pinguia, & bibite mulſum, & mittite partes his qui non præparaverunt ſibi: quia ſanctus dies Domini eſt, & nolite contriſtari: gaudium etenim Domini eſt fortitudo noſtra.

11. Levitæ autem ſilentium faciebant in omni populo, dicentes: Tacete, quia dies ſanctus eſt, & nolite dolere.

12. Abiit itaque omnis populus ut comederet, & biberet, & mitteret partes, & faceret lætitiam magnam: quia intellexerant verba, quæ docuerat eos.

13. Et in die ſecundo congregati ſunt principes familiarum univerſi populi, Sacerdotes & Levitæ ad Eſdram ſcribam, ut interpretaretur eis verba Legis.

14. Et invenerunt ſcriptum in Lege, præcepiſſe Dominum in manu Moyſi, ut habitent filii Iſrael in tabernaculis, in die ſolemni, menſe ſeptimo:

15. & ut prædicent, & divulgent vocem in univerſis urbibus ſuis, & in Jeruſalem, dicentes: Egredimini in montem, & afferte frondes olivæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos palmarum, & frondes ligni nemoroſi, ut fiant tabernacula, ſicut ſcriptum eſt.

16. Et egreſſus eſt populus, & attulerunt. Feceruntque ſibi tabernacula unuſquiſque in domate ſuo, & in atriis ſuis, & in atriis domus Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea portæ Ephraim.

17. Fecit ergo univerſa Eccleſia eorum

qui

† Lev. 23. 39.

qui redierant de captivitate, || tabernacula, & habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant à diebus Joſue filii Nun taliter filii Iſrael uſque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis.

18. Legit autem in Libro legis Dei per dies ſingulos, à die primo uſque ad diem noviſſimum; & fecerunt ſolemnitatem ſeptem diebus, & in die octavo collectam juxta ritum.

CAPUT IX.

Populus in jejunio & ſaccis pœnitens ſeparat ſe ab alienigenis: Levitæ confitentur Dei beneficia, Iſraelitarumque ſcelera, & pro populo orant, ac ita fœdus cum Domino feriunt.

Eodem ann. 3551.

1. IN die autem vigeſimoquarto menſis hujus convenerunt filii Iſrael in jejunio & in ſaccis, & humus ſuper eos.

2. Et ſeparatum eſt ſemen filiorum Iſrael ab omni filio alienigena: & ſteterunt, & confitebantur peccata ſua, & iniquitates patrum ſuorum.

3. Et conſurrexerunt ad ſtandum: & legerunt in volumine legis Domini Dei ſui, quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum ſuum.

4. Surrexerunt autem ſuper gradum Levitarum Joſue, & Bani, & Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, & Chanani: & clamaverunt voce magna ad Dominum Deum ſuum.

5. Et dixerunt Levitæ, Joſue, & Cedmihel, Bonni, Haſebnia, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia: Surgite, benedicite Domino Deo veſtro ab æterno uſque in æternum: & benedicant nomini gloriæ tuæ excelſo in omni benedictione & laude.

6. Tu ipſe Domine, ſolus, tu feciſti cœlum, & cœlum cœlorum, & omnem exercitum eorum: terram: & univerſa quæ in ea ſunt: maria, & omnia quæ in eis ſunt: & tu vivificas omnia hæc, & exercitus cœli te adorat.

|| Gen. 11. 31.

7. Tu ipſe, Domine Deus, qui elegiſti Abram, & || eduxiſti eum de igne Chaldæorum, & poſuiſti nomen ejus Abraham.

8. Et inveniſti cor ejus fidele coram te: & percuſſiſti cum eo fœdus, ut dares ei Terram Chananæi, Hethæi, & Amorrhæi: & Pherezæi, & Jebuſæi, & Gergeſæi, ut dares ſemini ejus: & impleſti verba tua, quoniam juſtus es.

9. Et vidiſti afflictionem patrum noſtrorum in Ægypto: clamoremque eorum audiſti ſuper Mare rubrum.

10. Et dediſti ſigna atque portenta in Pharaone, & in univerſis ſervis ejus, & in omni populo terræ illius: cognoviſti enim quia ſuperbè egerant contra eos: & feciſti tibi nomen, ſicut & in hac die.

11. Et mare diviſiſti ante eos, & tranſierunt per medium maris in ſicco, perſecutores autem eorum projeciſti in profundum, quaſi lapidem in aquas validas.

12. Et in columna nubis ductor eorum fuiſti per diem, & in columna ignis per noctem, ut appareret eis via, per quam ingrediebantur.

13. Ad montem quoque Sinai deſcendiſti, & locutus es cum eis de cœlo, & dediſti eis judicia recta, & legem veritatis, cæremonias, & præcepta bona:

14. & ſabbatum ſanctificatum tuum oſtendiſti eis, & mandata, & cæremonias, & legem præcepiſti eis in manu Moyſi ſervi tui.

15. Panem quoque de cœlo dediſti eis in fame eorum, & aquam de petra eduxiſti eis ſitientibus, & dixiſti eis ut ingrederentur & poſſiderent terram, ſuper quam levaſti manum tuam, ut traderes eis.

16. Ipſi verò & patres noſtri ſuperbè egerunt, & induraverunt cervices ſuas, & non audierunt mandata tua.

17. Et noluerunt audire, & non ſunt recordati mirabilium tuorum, quæ feceras eis. Et induraverunt cervices ſuas, & dederunt caput ut converterentur ad ſervitutem ſuam, quaſi per contentionem. Tu autem Deus propitius, clemens & miſericors, longanimis & multæ miſerationis non dereliquiſti eos,

18. & quidem cùm feciſſent ſibi vitulum conflatilem, & dixiſſent: Iſte eſt Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto: feceruntque blaſphemias magnas.

19. Tu autem in miſericordiis tuis multis non dimiſiſti eos in deſerto: columna nubis non receſſit ab eis per diem, ut duceret eos in viam, & columna ignis per noctem, ut oſtenderet eis iter per quod ingrederentur.

20. Et ſpiritum tuum bonum dediſti qui doceret eos, & manna tuum non prohibuiſti ab ore eorum, & aquam dediſti eis in ſiti.

21. Quadraginta annis paviſti eos in deſerto, nihilque eis defuit: veſtimenta eorum non inveteraverunt, & pedes eorum non ſunt attriti.

22. Et dediſti eis regna, & populos, & partitus es eis ſortes: & poſſederunt terram Seon, & terram regis Heſebon, & terram Og regis Baſan.

23. Et multiplicaſti filios eorum ſicut ſtellas cœli, & adduxiſti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur & poſſiderent.

24. Et venerunt filii, & poſſederunt terram, & humiliaſti coram eis habitatores terræ Chananæos, & dediſti eos in manu eorum, & reges eorum & populos terræ, ut facerent eis ſicut placebat illis.

25. Ceperunt itaque urbes munitas, & humum pinguem, & poſſederunt domos plenas cunctis bonis; ciſternas ab aliis fabricatas, vineas, & oliveta, & ligna pomifera multa: & comederunt, & ſaturati ſunt, & impinguati ſunt, & abundaverunt deliciis in bonitate ſua magna.

26. Provocaverunt autem te ad iracundiam, & receſſerunt à te, & projecerunt legem tuam poſt terga ſua: & prophetas tuos occiderunt, qui conteſtabantur eos ut reverterentur ad te: feceruntque blaſphemias grandes.

27. Et dediſti eos in manu hoſtium ſuorum, & afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis ſuæ clamaverunt ad te, & tu de cœlo audi-

ſti, & ſecundùm miſerationes tuas multas dediſti eis ſalvatores, qui ſalvarent eos de manu hoſtium ſuorum.

28. Cùmque requieviſſent, reverſi ſunt ut facerent malum in conſpectu tuo: & dereliquiſti eos in manu inimicorum ſuorum, & poſſederunt eos. Converſique ſunt, & clamaverunt ad te: tu autem de cœlo exaudiſti, & liberaſti eos in miſericordiis tuis, multis temporibus.

29. Et conteſtatus es eos ut reverterentur ad Legem tuam. Ipſi verò ſuperbè egerunt, & non audierunt mandata tua, & in judiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, & vivet in eis: & dederunt humerum recedentem, & cervicem ſuam induraverunt, nec audierunt.

30. Et protraxiſti ſuper eos annos multos, & conteſtatus es eos in ſpiritu tuo per manum prophetarum tuorum: & non audierunt, & tradidiſti eos in manu populorum terrarum.

31. In miſericordiis autem tuis plurimis non feciſti eos in conſumptionem, nec dereliquiſti eos: quoniam Deus miſerationum, & clemens es tu.

32. Nunc itaque Deus noſter magne, fortis, & terribilis, cuſtodiens pactum & miſericordiam, ne avertas à facie tua omnem laborem, qui invenit nos, reges noſtros, & principes noſtros, & ſacerdotes noſtros, & prophetas noſtros, & patres noſtros, & omnem populum tuum, à diebus regis Aſſur uſque in diem hanc.

33. Et tu juſtus es in omnibus, quæ venerunt ſuper nos: quia veritatem feciſti, nos autem impiè egimus.

34. Reges noſtri, principes noſtri, ſacerdotes noſtri, & patres noſtri non fecerunt legem tuam, & non attenderunt mandata tua, & teſtimonia tua quæ teſtificatus es in eis.

35. Et ipſi in regnis ſuis, & in bonitate tua multa, quam dederas eis, & in terra latiſſima & pingui, quam tradideras in conſpectu eorum, non ſervierunt tibi, nec reverſi ſunt à ſtudiis ſuis peſſimis.

36. Ecce nos ipſi hodie ſervi ſumus; & terra, quam dediſti patribus noſtris ut comederent panem ejus, & quæ bona ſunt ejus, & nos ipſi ſervi ſumus in ea.

37. Et fruges ejus multiplicantur regibus, quos poſuiſti ſuper nos propter peccata noſtra, & corporibus noſtris dominantur, & jumentis noſtris ſecundùm voluntatem ſuam, & in tribulatione magna ſumus.

38. Super omnibus ergo his nos ipſi percutimus fœdus, & ſcribimus, & ſignant principes noſtri, Levitæ noſtri, & Sacerdotes noſtri.

CAPUT X.

Deſignantur qui fœdus initum ſignarent, quo pollicentur ſe ſervaturos univerſa Dei præcepta, maximè de non commiſcendo cum alienigenis, de ſervandis ſabbato, anno ſeptimo, oblationibus, primitiis ac decimis.

Eodem anno 3551. 1. Signatores autem fuerunt, Nehemias, Atherſatha filius Hachelai, & Sedecias,

2. Saraias, Azarias, & Jeremias,

3. Pheſhur, Amarias, Melchias,

4. Hattus, Sebenia, Melluch,

5. Harem, Merimuth, Obdias,

6. Daniel, Genthon, Baruch,

7. Moſollam: Abia, Miamin,

8. Maazia, Belgai, Semeia: hi ſacerdotes.

9. Porrò Levitæ, Joſue filius Azaniæ, Bennui de filiis Henadad, Cedmihel,

10. & fratres eorum, Sebenia, Odaia, Celita, Phalaia, Hanan,

11. Micha, Rohob, Haſebia,

12. Zachur, Serebia, Sabania,

13. Odaia, Bani, Baninu.

14. Capita populi, Pharos, Phahath Moab, Aelam, Zethu, Bani,

15. Bonni, Azgad, Bebai,

16. Adonia, Begoai, Adin,

17. Ater, Hezecia, Azur,

18. Odaia, Haſum, Beſai,

19. Hareph, Anathoth, Nebai,

20. Megphias, Moſollam, Hazir,

21. Meſizabel, Sadoc, Jeddua,

22. Pheltia, Hanan, Anaia,

23. Oſee, Hanania, Haſub,

24. Alohes, Phalea, Sobec,

25. Rehum, Haſebna, Maaſia,

26. Echaia, Hanan, Anan,

27. Melluc, Haran, Baana:

28. & reliqui de populo, Sacerdotes, Levitæ, janitores, & cantores, Nathinæi, & omnes qui ſe ſeparaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, & filiæ eorum.

29. Omnes qui poterant ſapere ſpondentes pro fratribus ſuis, optimates eorum, & qui veniebant ad pollicendum & jurandum ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moyſi ſervi Dei, ut facerent & cuſtodirent univerſa mandata Domini Dei noſtri, & judicia ejus & cæremonias ejus,

30. & ut non daremus filias noſtras populo terræ, & filias eorum non acciperemus filiis noſtris.

31. Populi quoque terræ, qui important venalia, & omnia ad uſum, per diem ſabbati, ut vendant, non accipiemus ab eis in ſabbato & in die ſanctificato. Et dimittemus annum ſeptimum, & exactionem univerſæ manus.

32. Et ſtatuemus ſuper nos præcepta ut demus tertiam partem ſicli per annum ad opus domus Dei noſtri,

33. ad panes propoſitionis, & ad ſacrificium ſempiternum, & in holocauſtum ſempiternum in ſabbatis, in calendis, in ſolemnitatibus, & in ſanctificatis, & pro peccato: ut exoretur pro Iſrael, & in omnem uſum domus Dei noſtri.

34. Sortes ergo miſimus ſuper oblationem lignorum, inter Sacerdotes, & Levitas, & populum, ut inferrentur in domum Dei noſtri per domos patrum noſtrorum, per tempora, à temporibus anni uſque ad annum: ut arderent ſuper altare Domini Dei noſtri, ſicut ſcriptum eſt in lege Moyſi:

35. & ut afferremus primogenita terræ no-

Digitized by Google

ſtræ, & primitiva univerſi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini.

36. Et primitiva filiorum noſtrorum, & pecorum noſtrorum, ſicut ſcriptum eſt in lege, & primitiva boum noſtrorum, & ovium noſtrarum, ut offerrentur in domo Dei noſtri, Sacerdotibus, qui miniſtrant in domo Dei noſtri:

37. & primitias ciborum noſtrorum, & libaminum noſtrorum, & poma omnis ligni, vindemiæ quoque & olei afferemus Sacerdotibus ad gazophylacium Dei noſtri, & decimam partem terræ noſtræ Levitis. Ipſi Levitæ decimas accipient ex omnibus civitatibus operum noſtrorum.

38. Erit autem Sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, & Levitæ offerent decimam partem decimæ ſuæ in domo Dei noſtri, ad gazophylacium in domum theſauri.

39. Ad gazophylacium enim deportabunt filii Iſrael, & filii Levi, primitias frumenti vini, & olei: & ibi erunt vaſa ſanctificata, & Sacerdotes, & cantores, & janitores, & miniſtri, & non dimittemus domum Dei noſtri.

CAPUT XI.

Recenſentur incolæ Jeruſalem & civitatum Juda poſt inſtaurationem.

* Tunc & deinceps.

1. HAbitaverunt * autem principes populi in Jeruſalem; reliqua verò plebs miſit ſortem, ut tollerent unam partem de decem, qui habitaturi eſſent in Jeruſalem civitate ſancta, novem verò partes in civitatibus.

2. Benedixit autem populus omnibus viris qui ſe ſponte obtulerant ut habitarent in Jeruſalem.

3. Hi ſunt itaque principes provinciæ qui habitaverunt in Jeruſalem, & in civitatibus Juda. Habitavit autem unuſquiſque in poſſeſſione ſua, in urbibus ſuis, Iſrael, Sacerdotes, Levitæ, Nathinæi, & filii ſervorum Salomonis.

4. Et in Jeruſalem habitaverunt de filiis Juda, & de filiis Beniamin: de filiis Juda, Athaias filius Aziam, filii Zachariæ, filii Amariæ, filii Saphatiæ, filii Malaleel: de filiis Phares,

5. Maaſia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaia, filius Joiarib, filius Zachariæ, filius Silonitis:

6. omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Jeruſalem, quadringenti ſexagintaocto viri fortes.

7. Hi ſunt autem filii Beniamin: Sellum filius Moſollam, filius Joed, filius Phadaia, filius Colaia, filius Maſia, filius Etheel, filius Iſaia.

8. & poſt eum Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto.

9. & Joel filius Zechri præpoſitus eorum, & Judas filius Senua ſuper civitatem ſecundus.

10. Et de ſacerdotibus, Idaia filius Joarib, Jachin,

11. Saraia filius Helciæ, filius Moſollam, filius Sadoch, filius Meraioth, filius Achitob princeps domus Dei,

12. & fratres eorum facientes opera templi: octingenti vigintiduo. Et Adaia filius Jeroham, filius Phelelia, filius Amſi, filius Zachariæ, filius Pheshur, filius Melchiæ,

13. & fratres ejus principes patrum: ducenti quadragintaduo. Et Amaſſai filius Azreel, filius Ahazi, filius Moſollamoth, filius Emmer,

14. & fratres eorum potentes nimis: centum vigintiocto, & præpoſitus eorum Zabdiel filius potentium.

15. Et de Levitis Semeia filius Haſub, filius Azaricam, filius Haſabia, filius Boni,

16. & Sabathai & Jozabed, ſuper omnia opera, quæ erant forinſecus in domo Dei, à principibus Levitarum.

17. Et Mathania filius Micha, filius Zebedæi, filius Aſaph, princeps ad laudandum & ad confitendum in oratione, & Becbecia ſecundus de fratribus ejus, & Abda filius Samua, filius Galal, filius Idithum:

18. Omnes Levitæ in civitate ſancta ducenti octogintaquatuor.

19. Et janitores, Accub, Telmon, & fratres eorum, qui cuſtodiebant oſtia: centum ſeptuagintaduo.

20. Et reliqui ex Iſrael Sacerdotes & Levitæ in univerſis civitatibus Juda, unuſquiſque in poſſeſſione ſua.

21. Et Nathinæi, qui habitabant in Ophel, & Siaha, & Gaſpha de Nathinæis.

22. Et epiſcopus Levitarum in Jeruſalem, Azzi filius Bani, filius Haſabiæ, filius Mathaniæ, filius Michæ. De filiis Aſaph, cantores in miniſterio domus Dei.

23. Præceptum quippe regis ſuper eos erat, & ordo in cantoribus per dies ſingulos.

24. Et Phathahia filius Meſezebel, de filiis Zara filii Juda in manu regis, juxta omne verbum populi,

25. & in domibus per omnes regiones eorum. De filiis Juda habitaverunt in Cariatharbe, & in filiabus ejus: & in Dibon, & in filiabus ejus: & in Cabſeel, & in viculis ejus,

26. & in Jeſue, & in Molada, & in Bethphaleth,

27. & in Haſerſual, & in Berſabee, & in filiabus ejus,

28. & in Siceleg, & in Mochona, & in filiabus ejus.

29. & in Remmon, & in Saraa, & in Jerimuth,

30. Zanoa, Odollam & in villis earum, Lachis & regionibus ejus, & Azeca, & filiabus ejus. Et manſerunt in Berſabee uſque ad vallem Ennom.

31. Filii autem Beniamin, à Geba, Mechmas, & Hai, & Bethel, & filiabus ejus:

32. Anathoth, Nob, Anania,

33. Aſor, Rama, Gethaim,

34. Hadid, Seboim, & Neballat, Lod,

35. & Ono valle artificum.

36. Et de Levitis portiones Judæ & Beniamin.

CAPUT XII.

Nomina & officia Sacerdotum ac Levitarum, qui cum Zorobabel in Jeruſalem aſcenderunt, & cuſtodes theſaurorum: magna ſolemnitate convocatis undique Levitis celebrant dedicationem muri Jeruſalem.

1. HI (*a*) ſunt autem Sacerdotes & Levitæ, qui aſcenderunt (*b*) cum Zorobabel filio Salathiel, & Joſue: Saraia, Jeremias Eſdras,

2. Amaria, Melluch, Hattus,

3. Sebenias, Rheum, Merimuth,

4. Addo, Genthon, Abia,

5. Miamin, Madia, Belga,

6. Semeia, & Joiarib, Idaia, Sellum, Amoc, Helcias,

7. Idaia. Iſti principes Sacerdotum, & fratres eorum, in diebus Joſue.

8. Porrò Levitæ, Jeſua, Bennui, Cedmihel, Sarebia, Juda, Mathanias, ſuper hymnos ipſi & fratres eorum:

9. & Becbecia atque Hanni, & fratres eorum, unuſquiſque in officio ſuo.

10. Joſue autem genuit Joacim, & Joacim genuit Eliaſib, & Eliaſib genuit Joiada,

11. & Joiada genuit Jonathan, & Jonathan genuit Jeddoa (*c*).

12. In diebus autem Joacim erant Sacerdotes & principes familiarum: Saraiæ, Maraia: Jeremiæ, Hanania:

13. Eſdræ, Moſollam: Amariæ, Johanan:

14. Milicho, Jonathan: Sebeniæ, Joſeph:

15. Haram, Edna: Maraioth, Helci:

16. Adaiæ, Zacharia: Genthon, Moſollam:

17. Abiæ, Zechri: Miamin & Moadiæ, Phelti:

18. Belgæ, Sammua: Semaiæ, Jonathan:

19. Joiarib, Mathanai: Joiadæ, Azzi:

20. Sellai, Celai: Amoc, Heber:

21. Helciæ, Haſebia: Idaiæ, Nathanael.

22. Levitæ in diebus Eliaſib, & Joiada, & Johanan, & Jeddoa, ſcripti principes familiarum, & Sacerdotes in regno (*d*) Darii Perſæ.

23. Filii Levi principes familiarum, ſcripti in Libro verborum dierum, & uſque ad dies Jonathan, filii Eliaſib.

24. Et principes Levitarum, Haſebia, Serebia, & Joſue filius Cedmihel: & fratres eorum per vices ſuas, ut laudarent & confiterentur juxta præceptum David viri Dei, & obſervarent æquè per ordinem.

25. Mathania, & Becbecia, Obedia, Moſollam, Telmon, Accub, cuſtodes portarum & veſtibulorum ante portas.

26. Hi in diebus Joacim filii Joſue, filii Joſedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Eſdræ ſacerdotis, ſcribæque.

27. In dedicatione autem muri Jeruſalem requiſierunt Levitas de omnibus locis ſuis, ut adducerent eos in Jeruſalem, & facerent dedicationem & lætitiam in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, pſalteriis, & citharis.

28. Congregati ſunt autem filii cantorum de campeſtribus circa Jeruſalem, & de villis Nethuphati,

29. & de domo Galgal, & de regionibus Geba & Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt ſibi cantores in circuitu Jeruſalem.

30. Et mundati ſunt Sacerdotes & Levitæ, & mundaverunt populum, & portas, & murum.

31. Aſcendere autem feci principes Juda ſuper murum, & ſtatui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram ſuper murum ad portam ſterquilinii.

32. Et ivit poſt eos Oſaias, & media pars principum Juda.

33. & Azarias, Eſdras, & Moſollam, Judas, & Beniamin, & Semeia, & Jeremias.

34. Et de filiis ſacerdotum in tubis, Zacharias filius Jonathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Aſaph.

35. & fratres ejus Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Judas, & Hanani, in vaſis cantici David viri Dei: & Eſdras ſcriba ante eos in porta Fontis.

36. Et contra eos aſcenderunt in gradibus civitatis David, in aſcenſu muri ſuper domum David, & uſque ad portam Aquarum ad Orientem.

37. Et chorus ſecundus gratias referentium ibat ex adverſo, & ego poſt eum, & media pars populi ſuper murum & ſuper turrim furnorum, & uſque ad murum latiſſimum.

38. & ſuper portam Ephraim, & ſuper portam antiquam, & ſuper portam piſcium & turrim Hananeel, & turrim Emath, & uſque ad portam gregis: & ſteterunt in porta cuſtodiæ,

39. ſteteruntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magiſtratuum mecum.

40. Et Sacerdotes, Eliacim, Maaſia, Miamin, Michea, Elionai, Zacharia, Hanania in tubis.

41. & Maaſia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Johanan, & Melchia, & Aelam, & Ezer. Et clarè cecinerunt cantores, & Jezraia præpoſitus:

42. & immolaverunt in die illa victimas magnas, & lætati ſunt: Deus enim lætificaverat eos lætitia magna: ſed & uxores eorum & liberi gaviſi ſunt, & audita eſt lætitia Jeruſalem procul.

43. Recenſuerunt quoque in die illa viros ſuper gazophylacia theſauri ad libamina, & ad primitias, & ad decimas, ut inferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, Sacerdotes & Levitas: quia lætificatus eſt Juda in Sacerdotibus & Levitis aſtantibus.

44. Et cuſtodierunt obſervationem Dei ſui, & obſervationem expiationis, & cantores, & janitores juxta præceptum David, & Salomonis filii ejus,

45. quia in diebus David & Aſaph ab exordio erant principes conſtituti cantorum, in carmine laudantium, & confitentium Deo.

46. Et omnis Iſrael, in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ dabant partes cantoribus & janitoribus per dies ſingulos, & ſanctificabant Levitas, & Levitæ ſanctificabant filios Aaron.

(*a*) Digreſſio hæc & recenſio ſacerdotū nata eſt occaſione ſuper. e ut una ferè totus Eccleſiaſticus & politicus ordo contexeretur.

(*b*) Duabus profectionibus: altera cum Zorobabel. (*Eſdr.* 2.) Altera cū ipſo Eſdra, (*Eſdr.* 7.) eſt ergo ſynecdoche.

(*c*) Non ille eſt Jaddus Joſephi, qui occurrit Alexādro, ut docti quidā opinati ſunt.

(*d*) Nec ille Darius, eſt Codomanus ab Alexādro, anno M. 3674. devictus. Qui enim potuiſſet Nehemias ad hanc ætatem vitam producere? Sed eſt DARIUS NOTHUS Artaxerxis Longimani filius, qui Darius regnum auſpicatus eſt anno M. 3581. ante Chr. æram 423. *Vide Chronologiam noſtram.*

C A-

Digitized by Google

CAPUT XIII.

Lecto Deuteronomio ejiciuntur alienigenæ, partes Levitis aſſignantur; è quo tamen gazophylacio vaſa domus Tobiæ projiciuntur, & ſabbati violatores puniuntur: increpat Nehemias Judæos, qui uxores duxerant alienigenas.

1. IN die autem illo * lectum eſt in volumine Moyſi audiente populo: & inventum eſt ſcriptum in eo, quòd non debeant introire Ammonites & Moabites in eccleſiam Dei uſque in æternum:

Deut. 23. 3.

* Poſſis vertere i[n] *tēpere illo*, quo nempe habitaverunt principes populi in Jeruſalem (*Sup. cap.* 11.) Et illo præſertim quo abfuit Nehemias *ut patet infr. ℣. 6.*

2. eò quòd non occurrerint filiis Iſrael cum pane & aqua: & conduxerint adverſum eos Balaam, ad maledicendum eis: & convertit Deus noſter maledictionem in benedictionem.

3. Factum eſt autem, cùm audiſſent legem, ſeparaverunt omnem alienigenam ab Iſrael.

4. Et ſuper hoc erat Eliaſib ſacerdos, qui fuerat præpoſitus in gazophylacio domus Dei noſtri, & proximus † Tobiæ.

† *Id eſt* affinis factus fuerat Tobiæ, Toparchæ Ammonitarum. *Supr.* 2. 10.

5. Fecit ergo ſibi gazophylacium grande, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus, & vaſa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Levitarum, & cantorum, & janitorum, & primitias ſacerdotales.

6. In omnibus autem his non fui in Jeruſalem, quia anno trigeſimo ſecundo * Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, & in fine dierum † rogavi regem.

* Anno M. 3562. Ant. Chr. 442. Ergo poſtquam præfecturā ann. 12. cōpleverat. *Vid. ſup.* 2. 1. & 5. 14.

† *Sup. meorum*, id eſt circa finē vitæ meæ. Hincq; ſecunda ejus incipit præfectura quæ ad initium regni Darii Nothi perveniſſe videtur, *ex ſup. cap. v.* 22.

7. Et veni in Jeruſalem, & intellexi malum, quod fecerat Eliaſib Tobiæ, ut faceret ei theſaurum in veſtibulis domus Dei.

8. Et malum mihi viſum eſt valdè. Et projeci vaſa domus Tobiæ foras de gazophylacio:

9. præcepique, & emundaverunt gazophylacia: & retuli ibi vaſa domus Dei, ſacrificium, & thus.

10. Et cognovi quòd partes Levitarum non fuiſſent datæ: & fugiſſet unuſquiſque in regionem ſuam de Levitis, & cantoribus, & de his, qui miniſtrabant:

11. & egi cauſam adverſus magiſtratus, & dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, & feci ſtare in ſtationibus ſuis.

12. Et omnis Juda apportabat decimam frumenti, vini, & olei in horrea.

13. Et conſtituimus ſuper horrea Selemiam Sacerdotem, & Sadoc ſcribam, & Phadaiam de Levitis, & juxta eos Hanan filium Zachur, filium Mathaniæ: quoniam fideles comprobati ſunt, & ipſis creditæ ſunt partes fratrum ſuorum.

14. Memento mei Deus meus pro hoc, & ne deleas miſerationes meas, quas feci in domo Dei mei, & in cæremoniis ejus.

15. In diebus illis vidi in Juda calcantes torcularia in ſabbato, portantes acervos, & onerantes ſuper aſinos vinum, & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Jeruſalem die ſabbati. Et conteſtatus ſum, ut in die qua vendere liceret, venderent.

16. Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes piſces, & omnia venalia: & vendebant in ſabbatis filiis Juda in Jeruſalem:

17. & objurgavi optimates Juda, & dixi eis: Quæ eſt hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem ſabbati?

18. Numquid non hæc fecerunt patres noſtri, & adduxit Deus noſter ſuper nos omne malum hoc, & ſuper civitatem hanc? Et vos additis iracundiam ſuper Iſrael violando Sabbatum.

19. Factum eſt autem, cùm quieviſſent portæ Jeruſalem in die Sabbati, dixi, & clauſerunt januas, & præcepi ut non aperirent eas uſque poſt Sabbatum: & de pueris meis conſtitui ſuper portas ut nullus inferret onus in die Sabbati.

20. Et manſerunt negotiatores, & vendentes univerſa venalia foris Jeruſalem ſemel & bis.

21. Et conteſtatus ſum eos, & dixi eis: Quare manetis ex adverſo muri? ſi ſecundò hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbato.

22. Dixi quoque Levitis ut mundarentur, & venirent ad cuſtodiendas portas, & ſanctificandam diem Sabbati: & pro hoc ergo memento mei Deus meus, & parce mihi ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum.

23. Sed & in diebus illis vidi Judæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas.

24. Et filii eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & neſciebant loqui Judaicè, & loquebantur juxta linguam populi, & populi.

25. Et objurgavi eos, & maledixi. Et cæcidi ex eis viros, & decalcavi eos, & adjuravi in Deo, ut non darent filias ſuas filiis eorum, & non acciperent de filiabus eorum filiis ſuis, & ſibimetipſis, dicens:

26. ‖ Numquid non in hujuſcemodi re peccavit Salomon rex Iſrael? & certè in gentibus multis non erat rex ſimilis ei, & dilectus Deo ſuo erat, & poſuit eum Deus regem ſuper omnem Iſrael: ‖ & ipſum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.

‖ 3. Reg. 3. 4. & 11. 1.

‖ 3. *Reg.* 11. 4.

27. Numquid & nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc, ut prævaricemus in Deo noſtro, & ducamus uxores peregrinas?

28. De filiis autem Jojada filii Eliaſib * ſacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi à me.

* diverſus ab eo qui eſt ſuprà. v. 4. & 7.

29. Recordare Domine Deus meus adverſum eos qui polluunt ſacerdotium, juſque Sacerdotale & Leviticum.

30. Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, & conſtitui ordines Sacerdotum, & Levitarum, unumquemque in miniſterio ſuo:

31. & in oblatione lignorum in temporibus conſtitutis, & in primitivis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

LIBER

LIBER TOBIÆ.

Continet hic liber, eximiæ pietatis, ſingularis patientiæ, & Dei in ſuos providentiæ, præclara documenta. Tobias enim ſemper in Deum fidelis, cum in captivitatem abduceretur, quo tempore, capta à Salmanaſare Samaria, Iſraeliticum regnum everſum eſt, à piis operibus nunquam deſtitit. Hunc ab eodem Salmanaſare primùm clementer habitum & annonæ curatorem conſtitutum Græci teſtantur codices, à Chaldæis, quos in verſione noſtra ſecutus eſt Hieronymus, non parum diverſi. Poſt autem à Sennacheribo, cujus offenſionem, ſuo in mortuos ſepeliendos ſtudio, meruerat, bonis & exilio mulctatus eſt: ſed ab Aſſaradone ſtatim reſtitutus, opera Achioris filii fratris ſui, quem ille Rex omnibus ſuis rationibus præfecerat. At poſtea bonis iterum ſpoliatus eſt. Quin & cæcitate interim à Deo probatus. Tandem, filio, quem in Mediam ad pecuniam à Gabelo repetendam miſerat, cum nuru, ingentibuſque divitiis, recepto, viſu recuperato, Dei benedictionibus cumulatus, ingentem ex filio poſt ſe reliquit ſobolem, cui moriens benè precatur, & ex Prophetarum dictis de Ninive evertenda, benè conſuluit.

CAPUT PRIMUM.

Tobias in captivitate conſtitutus, à lege Dei non recedit: & filium Tobiam ex Anna uxore ſuſceptum, Deum timere docet: gratus regi Salmanaſar, pergit quocumque vult: confratres captivos conſolatur: Gabelo mutuat decem argenti talenta: Sennacherib, quòd mortuos ſepeliret, eum perſequitur.

1. Tobias ex tribu & civitate Nephthali (quæ eſt in ſuperioribus Galilææ ſupra Nahaſſon, poſt viam quæ ducit ad Occidentem, in ſiniſtro habens civitatem Sephet)

|| 4. Reg. 17. 3. & 18. 9. Anno M. 3283. Ant. Chr. 721. ætatis Tobiæ circiter 44.

2. || cùm captus eſſet in diebus Salmanaſar regis Aſſyriorum, in captivitate tamen poſitus, viam veritatis non deſeruit,

3. ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere, impertiret.

4. Cùmque eſſet junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile geſſit in opere.

|| 3. Reg. 12. 28.

5. Denique cùm irent omnes ad vitulos aureos, || quos Jeroboam fecerat rex Iſrael, hic ſolus fugiebat conſortia omnium,

6. ſed pergebat in Jeruſalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Iſrael, omnia primitiva ſua, & decimas ſuas fideliter offerens,

7. ita ut in tertio anno proſelytis & advenis miniſtraret omnem decimationem.

8. Hæc & his ſimilia ſecundùm legem Dei puerulus obſervabat.

9. Cùm verò factus eſſet vir, accepit uxorem Annam de tribu ſua, genuitque ex ea filium, nomen ſuum imponens ei,

10. quem ab infantia timere Deum docuit, & abſtinere ab omni peccato.

11. Igitur, cùm per captivitatem deveniſſet cum uxore ſua, & filio, * in civitatem Niniven cum omni tribu ſua,

* [illegible] circiter annorum puero. V. Infrà 4. 21. & 14. 16.

12. (cùm omnes ederent ex cibis Gentilium) iſte cuſtodivit animam ſuam, & nunquam contaminatus eſt in eſcis eorum.

13. Et quoniam memor fuit Domini in toto corde ſuo, dedit illi Deus gratiam in conſpectu Salmanaſar regis,

14. & dedit illi poteſtatē quocūque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluiſſet.

15. Pergebat ergo ad omnes, qui erant in captivitatem, & monita ſalutis dabat eis.

16. Cùm autem veniſſet in Rages civitatem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuiſſet decem talenta argenti:

17. & cùm in multa turba generis ſui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus, ſub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.

18. Poſt multum verò temporis, mortuo Salmanaſar rege, * cùm regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, & filios Iſrael exoſos haberet in conſpectu ſuo:

* Anno M. 3287.

19. Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem ſuam, & conſolabatur eos,

divide-

dividebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus ſuis:

20. Eſurientes alebat, nudiſque veſtimenta præbebat, & mortuis atque occiſis ſepulturam ſolicitus exhibebat.

21. Denique * cùm reverſus eſſet rex Sennacherib fugiens à Judæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blaſphemiam ſuam, & iratus multos occideret ex filiis Iſrael, Tobias ſepeliebat corpora eorum.

|| 4. Reg. 19. 35. Eccli. 48. 24. 2. Mach. 8. 19. * Ann. M. 3294.

22. At ubi nuntiatum eſt regi, juſſit eum occidi, & tulit omnem ſubſtantiam ejus.

23. Tobias verò cum filio ſuo, & cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.

24. || Poſt dies verò quadragintaquinque occiderunt regem filii ipſius,

|| 4. Reg. 19. 37. 2. Par. 32. 21. Iſai. 37. 38.

25. & reverſus eſt Tobias in domum ſuam, omniſque facultas ejus reſtituta eſt ei.

CAPUT II.

Tobias mortuorum defatigatus ſepultura, hirundinis ſtercore in patientiæ probationem excæcatur, & ab uxore ac amicis ipſum irridentibus afficitur opprobrio.

1. POſt hæc verò, cùm eſſet dies feſtus Domini, & factum eſſet prandium bonum in domo Tobiæ,

2. dixit filio ſuo: Vade, & adduc aliquos de tribu noſtra, timentes Deum, ut epulentur nobiſcum.

3. Cùmque abiiſſet, reverſus nuntiavit ei, unum ex filiis Iſrael jugulatum jacere in platea. Statimque exiliens de accubitu ſuo, relinquens prandium, jejunus pervenit ad corpus:

4. tollenſque illud portavit ad domum ſuam occultè, ut, dum ſol occubuiſſet, cautè ſepeliret eum.

5. Cùmque occultaſſet corpus, manducavit panem cum luctu & tremore,

6. memorans illum ſermonem, quem dixit Dominus || per Amos prophetam: Dies feſti veſtri convertentur in lamentationem & luctum.

|| Amos 8. 10. 1. Mach. 1. 41.

7. Cùm verò ſol occubuiſſet, abiit, & ſepelivit eum.

8. Arguebant autem eum omnes proximi ejus, dicentes: Jam hujus rei cauſa interfici juſſus es, & vix effugiſti mortis imperium, & iterum ſepelis mortuos?

9. || Sed Tobias plus timens Deum, quàm regē, rapiebat corpora occiſorum, & occultabat in domo ſua, & mediis noctibus ſepeliebat ea.

10. Contigit autem ut quadam die fatigatus à ſepultura, veniens in domum ſuam, jactaſſet ſe juxta parietem, & obdormiſſet,

11. & ex nido hirundinum dormienti illi calida ſtercora inciderent ſuper oculos ejus, fieretque cæcus. *

* An. ætatis 56. Infr. 14. 2. Anno M. 3295.

12. Hanc autem tentationem ideò permiſit Dominus evenire illi, ut poſteris daretur exemplum patientiæ ejus, ſicut & ſancti Job.

13. Nam cùm ab infantia ſua ſemper Deum timuerit, & mandata ejus cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis evenerit ei.

14. ſed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ.

15. Nam ſicut beato Job inſultabant reges, ita iſti parentes & cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes:

16. Ubi eſt ſpes tua, pro qua eleemoſynas & ſepulturas faciebas?

17. Tobias verò increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui:

18. Quoniam filii ſanctorum ſumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam nunquam mutant ab eo.

19. Anna verò uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidie, * & de labore manuum ſuarum victum, quem conſequi poterat, deferebat.

* [illegible] colligi eſt eo nuò h nis ſp tos.

20. Unde factum eſt, ut hœdum caprarum accipiens detuliſſet domi:

21. Cujus cùm vocem balantis vir ejus audiſſet, dixit: || Videte, ne fortè furtivus ſit, reddite eum dominis ſuis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.

|| Deu

22. || Ad hæc uxor ejus irata reſpondit: Manifeſtè vana facta eſt ſpes tua, & eleemoſynæ tuæ modò apparuerunt.

|| Job

23. Atque his, & aliis hujuſcemodi verbis exprobrabat ei.

CAPUT III.

Tobiæ mori petentis oratio ad Deum, & Saræ filiæ Raguelis humilis cum triduano jejunio oratio, ad ancillæ improperium propter ſeptem ipſius maritos à dæmonio interemptos: utriuſque autem preces exaudiuntur, Angelo Raphaele ad eos curandos miſſo.

1. TUnc Tobias ingemuit, & cœpit orare cum lacrymis,

2. dicens: Juſtus es Domine, & omnia judicia tua juſta ſunt, & omnes viæ tuæ, miſericordia, & veritas, & judicium.

3. Et nunc Domine memor eſto mei, & ne vindictam ſumas de peccatis meis, neque reminiſcaris delicta mea, vel parentum meorum.

4. || Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideò traditi ſumus in direptionem, & captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in improperium omnibus nationibus, in quibus diſperſiſti nos.

|| Deu. 28.

5. Et nunc Domine magna judicia tua, quia non egimus ſecundùm præcepta tua, & non ambulavimus ſinceriter coram te.

6. Et nunc Domine ſecundùm voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi ſpiritum meum: expedit enim mihi mori magis, quàm vivere.

7. Eadem itaque die contigit, ut Sara filia Raguelis in Rages * civitate Medorum, & ipſa audiret improperium ab una ex ancillis patris ſui.

* Gr. [illegible] quo no ne nor urbs q regio detur gnifica

8. quoniam tradita fuerat ſeptem viris, & dæmonium nomine Aſmodæus occiderat eos, mox ut ingreſſi fuiſſent ad eam.

9. Ergo cùm pro culpa ſua increparet puellam, reſpondit ei, dicens: Ampliùs ex te non videamus filium aut filiam ſuper terram, interfectrix virorum tuorum.

10. Numquid & occidere me vis, ſicut jam occidiſti ſeptem viros? Ad hanc vocem perrexit in ſuperius cubiculum domus ſuę: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit:

11. Sed in oratione perſiſtens cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab iſto improperio liberaret eam.

12. Factum eſt autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum,

13. dixit: Benedictum eſt nomen tuum Deus patrum noſtrorum: qui cùm iratus fueris, miſericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te.

14. Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo.

15. Peto Domine ut de vinculo improperii hujus abſolvas me, aut certè deſuper terram eripias me.

16. Tu ſcis Domine, quia nunquam concupivi virum, & mundam ſervavi animam meam ab omni concupiſcentia.

17. Nunquam cum ludentibus miſcui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui.

18. Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea conſenſi ſuſcipere:

19. Et, aut ego indigna fui illis, aut illi forſitan me non fuerunt digni: quia forſitan viro alii conſervaſti me.

20. Non eſt enim in hominis poteſtate conſilium tuum.

21. Hoc autem pro certo habet omnis, qui te colit, quòd vita ejus, ſi in probatione fuerit, coronabitur: ſi autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & ſi in correptione fuerit, ad miſericordiam tuam venire licebit.

22. Non enim delectaris in perditionibus noſtris: quia poſt tempeſtatem, tranquillum facis: & poſt lacrymationem & fletum, exultationem infundis.

23. Sit nomen tuum Deus Iſrael benedictum in ſæcula.

24. In illo tempore exauditæ ſunt preces amborum in conſpectu gloriæ ſummi Dei:

25. Et miſſus eſt Angelus Domini ſanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore ſunt orationes in conſpectu Domini recitatæ.

CAPUT IV.

Tobias cùm ſe brevi putaret moriturum, filio piiſſima ſalutis monita inculcat, eleemoſynæ virtutem declarat, & de decem argenti talentis Gabelo mutuò datis indicat.

1. IGitur * cùm Tobias putaret orationem ſuam exaudiri ut mori potuiſſet, vocavit ad ſe Tobiam filium † ſuum, *[* Ann. M. 3299. † Annum agentem circiter 20]*

2. dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quaſi fundamentum conſtrue.

3. Cùm acceperit Deus animam meam, corpus meum ſepeli: || & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus: *[|| Exod. 20. 12. Eccle. 7. 29.]*

4. memor enim eſſe debes, quæ & quanta pericula paſſa ſit propter te in utero ſuo.

5. Cùm autem & ipſa compleverit tempus vitæ ſuæ, ſepelias eam circa me.

6. Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave ne aliquando peccato conſentias, & prætermittas præcepta Domini Dei noſtri.

7. || Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini. *[|| Prov. 3. 9. Eccle. 4. 1. & 14. 13. Luc. 14. 13.]*

8. || Quomodo potueris, ita eſto miſericors. *[|| Eccle. 35. 12.]*

9. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri ſtude.

10. Præmium enim bonum tibi theſaurizas in die neceſſitatis.

11. || Quoniam eleemoſyna ab omni peccato & a morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. *[|| Eccle. 29. 15.]*

12. Fiducia magna erit coram ſummo Deo eleemoſyna, omnibus facientibus eam.

13. || Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen ſcire. *[|| 1. Theſſ. 4. 3.]*

14. Superbiam nunquam in tuo ſenſu, aut in tuo verbo dominari permittas: || in ipſa enim initium ſumpſit omnis perditio. *[|| Gen. 3. 5.]*

15. || Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, ſtatim ei mercedem reſtitue, & merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat. *[|| Lev. 19. 13. Deut. 24. 14.]*

16. || Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. *[|| Matth. 7. 12. Luc 6. 31]*

17. || Panem tuum cum eſurientibus & egenis comede, & de veſtimentis tuis nudos tege. *[|| Luc. 14. 13.]*

18. Panem tuum, & vinum tuum ſuper ſepulturam juſti conſtitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus.

19. Conſilium ſemper à ſapiente perquire.

20. Omni tempore benedic Deum: & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia conſilia tua in ipſo permaneant.

21. Indico etiam tibi fili mi, dediſſe me decem talenta argenti, dum adhuc infantulus eſſes, Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirographum ejus apud me habeo:

22. Et ideo perquire quo modo ad eum pervenias, & recipias ab eo ſuprà memoratum pondus argenti, & reſtituas ei chirographum ſuum.

23. Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, || ſed multa bona habebimus, ſi timuerimus Deum, & receſſerimus ab omni peccato, & fecerimus bene. *[|| Rom. 8. 17.]*

CAPUT V.

Tobiæ ſocium ac ducem itineris in Rages Medorum quærenti Raphael Angelus ignotus occurrit, cui pater filium committit: quibus profectis mater filii deflet abſentiam.

1. TUnc reſpondit Tobias patri ſuo, & dixit: Omnia quæcumque præcepiſti mihi faciam pater.

2. Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro. Ille me neſcit, & ego eum ignoro: quod ſignum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.

3. Tunc pater ſuus reſpondit illi, & dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi oſtenderis, ſtatim reſtituet.

4. Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum ſalva mercede ſua: ut, dum adhuc vivo, recipias eam.

5. Tunc egreſſus Tobias, invenit juvenem ſplendidum, ſtantem præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum.

6. Et ignorans quòd Angelus Dei eſſet, ſalutavit eum, & dixit: Unde te habemus bone juvenis?

7. At ille reſpondit: Ex filiis Iſrael. Et Tobias dixit ei: Noſti viam, quæ du-

cit

Digitized by Google

cit in regionem Medorum ?

8. Cui reſpondit : Novi, & omnia itinera ejus frequenter ambulavi, & manſi apud Gabelum fratrem noſtrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ poſita eſt in monte Ecbatanis.

9. Cui Tobias ait : Suſtine me obſecro, donec hæc ipſa nuntiem patri meo.

10. Tunc ingreſſus Tobias, indicavit univerſa hæc patri ſuo. Super quæ admiratus pater, rogavit ut introiret ad eum.

11. Ingreſſus itaque ſalutavit eum, & dixit : Gaudium tibi ſit ſemper.

12. Et ait Tobias : Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video ?

13. Cui ait juvenis : Forti animo eſto, in proximo eſt ut à Deo cureris.

14. Dixit itaque illi Tobias : Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitatem Medorum ? & cùm redieris, reſtituam tibi mercedem tuam.

15. Et dixit ei Angelus : Ego ducam, & reducam eum ad te.

16. Cui Tobias reſpondit : Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu ?

17. Cui Raphael Angelus dixit : Genus quæris mercenarii, an ipſum mercenarium, qui cum filio tuo eat ?

18. Sed ne fortè ſolicitum te reddam, ego ſum Azarias Ananiæ magni filius.

19. Et Tobias reſpondit : Ex magno genere es tu. Sed peto ne iraſcaris quòd voluerim cognoſcere genus tuum.

20. Dixit autem illi Angelus : Ego ſanum ducam, & ſanum tibi reducam filium tuum.

21. Reſpondens autem Tobias, ait : Benè ambuletis, & ſit Deus in itinere veſtro, & Angelus ejus comitetur vobiſcum.

22. Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri ſuo & matri ſuæ, & ambulaverunt ambo ſimul.

|| *Infr. 10*
23. || Cùmque profecti eſſent, cœpit mater ejus flere, & dicere : Baculum ſenectutis noſtræ tuliſti, & tranſmiſiſti à nobis.

24. Nunquam fuiſſet ipſa pecunia, pro qua miſiſti eum.

25. Sufficiebat enim nobis paupertas noſtra, ut divitias computaremus hoc, quòd videbamus filium noſtrum.

26. Dixitque ei Tobias : Noli flere, ſalvus perveniet filius noſter, & ſalvus revertetur ad nos, & oculi tui videbunt illum.

27. Credo enim quòd Angelus Dei bonus comitetur ei, & benè diſponat omnia, quæ circa eum geruntur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.

28. Ad hanc vocem ceſſavit mater ejus flere, & tacuit.

CAPUT VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piſcem apprehendit & exenterat, cor ejus, fel & jecur ad medicamenta reſervans : & ad Raguelem divertunt, ut juſſu Angeli petat in uxorem illius filiam Saram, cujus ſeptem viros occiderat dæmonium, diſcens ab Angelo quo fine ſuſcipiendum ac ſervandum ſit conjugium.

Tudem [illegible]
1. PRofectus eſt autem Tobias, & canis ſecutus eſt eum, & manſit prima manſione juxta fluvium Tigris.

2. Et exivit ut lavaret pedes ſuos, & ecce piſcis immanis exivit ad devorandum eum.

3. Quem expaveſcens Tobias clamavit voce magna, dicens : Domine, invadit me.

4. Et dixit ei Angelus : Apprehende branchiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cùm feciſſet, attraxit eum in ſiccum, & palpitare cœpit ante pedes ejus.

5. Tunc dixit ei Angelus : Exentera hunc piſcem, & cor ejus, & fel, & jecur repone tibi : ſunt enim hæc neceſſaria ad medicamenta utiliter.

6. Quod cùm feciſſet, aſſavit carnes ejus, & ſecum tulerunt in via : cetera ſalierunt, quæ ſufficerent eis, quouſque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

7. Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei : Obſecro te Azarias frater, ut dicas mihi, quod remedium habebunt iſta, quæ de piſce ſervare juſſiſti ?

8. Et reſpondens Angelus, dixit ei : Cordis ejus particulam ſi ſuper carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum, ſive à viro, ſive à muliere, ita ut ultrà non accedat ad eos.

9. Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & ſanabuntur.

10. Et dixit ei Tobias : Ubi vis ut maneamus ?

11. Reſpondenſque Angelus, ait : Eſt hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, ſed neque maſculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam.

12. || Tibi debetur omnis ſubſtantia ejus, & oportet eam te accipere conjugem. *|| Num. 27. 8. & 36.*

13. Pete ergo eam à patre ejus, & dabit tibi eam in uxorem.

14. Tunc reſpondit Tobias, & dixit : Audio quia tradita eſt ſeptem viris, & mortui ſunt : ſed & hoc audivi, quia dæmonium occidit illos.

15. Timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eveniant : & cùm ſim unicus parentibus meis, deponam ſenectutem illorum cum triſtitia ad inferos.

16. Tunc Angelus Raphael dixit ei : Audi me, & oſtendam tibi qui ſunt, quibus prævalere poteſt dæmonium.

17. Hi namque qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſe & à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus : habet poteſtatem dæmonium ſuper eos.

18. Tu autem cùm acceperis eam, ingreſſus cubiculum, per tres dies continens eſto ab ea, & nihil aliud, niſi orationibus vacabis cum ea.

19. Ipſa autem nocte, incenſo jecore piſcis fugabitur dæmonium.

20. Secunda verò nocte in copulatione ſanctorum patriarcharum admitteris.

21. Tertia autem nocte, benedictionem conſequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes.

22. Tranſacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quàm libidine ductus, ut in ſemine Abrahæ benedictionem in filiis conſequaris.

CAPUT VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in uxorem tradit conſilio Raphaelis, & ſcriptis conjugii litteris, nuptiæ celebrantur.

Eodem ann. 3299 1. INgreſſi ſunt autem ad Raguelem, & ſuſcepit eos Raguel cum gaudio.
2. Intuenſque Tobiam Raguel, dixit Annæ uxori ſuæ: Quàm ſimilis eſt juvenis iſte conſobrino meo?
3. Et cùm hæc dixiſſet, ait: Unde eſtis juvenes fratres noſtri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali ſumus, ex captivitate Ninive.
4. Dixitque illis Raguel: Noſtis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus.
5. Cùmque multa bona loqueretur de eo, dicit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pater iſtius eſt.
6. Et miſit ſe Raguel, & cum lacrymis oſculatus eſt eum: Et plorans ſuper collum ejus,
7. dixit: Benedictio ſit tibi fili mi, quia boni & optimi viri filius es.
8. Et Anna uxor ejus, & Sara ipſorum filia lacrymatæ ſunt.
9. Poſtquam autem locuti ſunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari convivium. Cùmque hortaretur eos diſcumbere ad prandium,
10. Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo neque bibam, niſi priùs petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram filiam tuam.
11. Quo audito verbo Raguel expavit, ſciens quid evenerit illis ſeptem viris, qui ingreſſi ſunt ad eam: & timere cœpit ne fortè & huic ſimiliter contingeret: & cùm nutaret, & non daret petenti ullum reſponſum,
12. dixit ei Angelus: Noli timere dare eam iſti, quoniam huic timenti Deum debetur conjux filia tua: propterea alius non potuit habere illam.
13. Tunc dixit Raguel: Non dubito, quòd Deus preces & lacrymas meas in conſpectu ſuo admiſerit.
14. Et credo quoniam ideo fecit vos venire ad me, ut iſta conjungeretur cognationi
|| Num. 36. 6. ſuæ || ſecundùm legem Moyſi: & nunc noli dubium gerere quòd tibi eam tradam.
15. Et apprehendens dexteram filiæ ſuæ, dextræ Tobiæ tradidit, dicens: Deus Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob vobiſcum ſit, & ipſe conjungat vos, impleatque benedictionem ſuam in vobis.
16. Et accepta charta, fecerunt conſcriptionem conjugii.
17. Et poſt hæc epulati ſunt, benedicentes Deum.
18. Vocavitque Raguel ad ſe Annam uxorem ſuam, & præcepit ei ut præpararet alterum cubiculum.
19. Et introduxit illuc Saram filiam ſuam, & lacrymata eſt.
20. Dixitque ei: Forti animo eſto filia mea: Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio quod perpeſſa es.

CAPUT VIII.

Tobias thalamum ingreſſus, partem jecoris piſcis aſſat; & dæmonio à Raphaele ligato, Tobias & Sara ſimul orantes noctem tranſigunt incolumes: quapropter repleto quod paratum erat ſepulchro, aſſiſque Deo gratiis à Saræ parentibus, lætum apparatur convivium; & pro dote medietas bonorum aſſignatur, cedente & reliqua medietate poſt parentum obitum.

1. POſtquam verò cœnaverunt, introduxerunt juvenem ad eam. Eodem ann. 3299.
2. Recordatus itaque Tobias ſermonum Angeli, protulit de caſſidili ſuo partem jecoris, poſuitque eam ſuper carbones vivos.
3. Tunc Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deſerto ſuperioris Ægypti.
4. Tunc hortatus eſt virginem Tobias, dixitque ei: Sara, exurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & ſecundum cras: quia his tribus noctibus Deo jungimur: tertia autem tranſacta nocte, in noſtro erimus conjugio.
5. Filii quippe ſanctorum ſumus, & non poſſumus ita conjungi, ſicut gentes, quæ ignorant Deum.
6. Surgentes autem pariter, inſtanter orabant ambo ſimul, ut ſanitas daretur eis.
7. Dixitque Tobias: Domine Deus patrum noſtrorum, benedicant te cæli & terra, mareque & fontes, & flumina, & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis ſunt.
8. || Tu feciſti Adam de limo terræ, dediſtique ei adjutorium Hevam. || Gen. 2. 7.
9. Et nunc Domine tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam conjugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in ſæcula ſæculorum.
10. Dixit quoque Sara: Miſerere nobis Domine, miſerere nobis, & conſeneſcamus ambo pariter ſani.
11. Et factum eſt circa pullorum cantum, accerſiri juſſit Raguel ſervos ſuos, & abierunt cum eo pariter ut foderent ſepulchrum.
12. Dicebat enim: ne fortè ſimili modo evenerit ei, quo & ceteris illis ſeptem viris, qui ſunt ingreſſi ad eam.
13. Cùmque paraſſent foſſam, reverſus Raguel ad uxorem ſuam, dixit ei:
14. Mitte unam ex ancillis tuis, & videat ſi mortuus eſt, ut ſepeliam eum antequam illuceſcat dies.
15. At illa miſit unam ex ancillis ſuis. Quæ ingreſſa cubiculum, reperit eos ſalvos, & incolumes, ſecum pariter dormientes.
16. Et reverſa, nuntiavit bonum nuntium: & benedixerunt Dominum, Raguel videlicet & Anna uxor ejus,
17. & dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Iſrael, quia non contigit quemadmodum putabamus:
18. Feciſti enim nobiſcum miſericordiã tuã, & excluſiſti à nobis inimicum perſequentẽ nos.
19. Miſertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine pleniùs benedicere te: & ſacrificium tibi laudis tuæ & ſuæ ſanitatis offerre, ut cognoſcat univerſitas gentium, quia tu es Deus ſolus in univerſa terra.

20. Sta-

20. Statimque præcepit ſervis ſuis Raguel, ut replerent foſſam, quam fecerant, priuſquam eluceſceret.

21. Uxori autem ſuæ dixit ut inſtrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus neceſſaria.

22. Duas quoque pingues vaccas, & quatuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis ſuis, cunctiſque amicis.

23. Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas moraretur apud ſe.

24. De omnibus autem, quæ poſſidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobiæ, & fecit ſcripturam, ut pars dimidia, quæ ſupererat poſt obitum eorum, Tobiæ dominio deveniret.

CAPUT IX.

Raphael Tobiæ rogatu ad Gabelum pergit; quem recepta pecunia ad Tobiæ nuptias adducit: ille autem Tobiæ ac Saræ benedicit.

Eodem ann. 3499. 1. TUnc vocavit Tobias Angelū ad ſe, quē quidem hominem exiſtimabat, dixitque ei: Azaria frater, peto ut auſcultes verba mea:

2. Si meipſum tradam tibi ſervum, non ero condignus providentiæ tuæ.

3. Tamen obſecro te ut aſſumas tibi animalia ſive ſervitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddaſque ei chirographum ſuum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas.

4. Scis enim ipſe quoniam numerat pater meus dies: & ſi tardavero una die plus, contriſtatur anima ejus.

5. Et certè vides quomodo adjuravit me Raguel, cujus adjuramētum ſpernere non poſſum.

6. Tunc Raphael aſſumens quatuor ex ſervis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: & inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum ſuum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

7. Indicavitque ei de Tobia filio Tobiæ, omnia quę geſta ſunt: fecitq; eū ſecū venire ad nuptias.

8. Cùmque ingreſſus eſſet domum Raguelis, invenit Tobiam diſcumbentem: & exiliens, oſculati ſunt ſe invicem: & flevit Gabelus, benedixitque Deum,

9. & dixit: Benedicat te Deus Iſrael, quia filius es optimi viri, & juſti, & timentis Deum, & eleemoſynas facientis:

10. Et dicatur benedictio ſuper uxorem tuam, & ſuper parentes veſtros?

11. & videatis filios veſtros, & filios filiorum veſtrorum, uſque in tertiam & quartam generationem: & ſit ſemen veſtrum benedictum à Deo Iſrael, qui regnat in ſæcula ſæculorum.

12. Cùmque omnes dixiſſent, Amen, acceſſerunt ad convivium: ſed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

CAPUT X.

Parentes Tobiæ longam ejus moram anxie queruntur; ille autem ægrè obtinet, ut à Raguele dimittatur, accepta dote & uxore: porrò Raguel illis bene precando, admonet filiam de officio matrisfamilias.

Eodem ano. 3499. 1. CUm verò moras faceret Tobias, cauſa nuptiarum, ſolicitus erat pater ejus Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus eſt ibi?

2. Putaſne Gabelus mortuus eſt, & nemo reddet illi pecuniam?

3. Cœpit autem contriſtari nimis ipſe, & Anna uxor ejus cum eo: & cœperunt ambo ſimul flere: eò quòd die ſtatuto minimè reverteretur filius eorum ad eos.

4. || Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me, fili mi, ut quid te miſimus peregrinari, lumen oculorum noſtrorum, baculum ſenectutis noſtræ, ſolatium vitæ noſtræ, ſpem poſteritatis noſtræ? || Sup. 5. 23.

5. Omnia ſimul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis.

6. Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, ſanus eſt filius noſter: ſatis fidelis eſt vir ille, cum quo miſimus eum.

7. Illa autem nullo modo conſolari poterat, ſed quotidie exiliens circumſpiciebat, & circuibat vias omnes, per quas ſpes remeandi videbatur, ut procul videret eum, ſi fieri poſſet, venientem.

8. At verò Raguel dicebat ad generum ſuum: Mane hic, & ego mittam nuntium ſalutis de te ad Tobiam patrem tuum.

9. Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater meus & mater mea modò dies computant, & cruciatur ſpiritus eorum in ipſis.

10. Cùmque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem omnis ſubſtantiæ ſuæ in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, in vaccis, & in pecunia multa: & ſalvum atque gaudentem dimiſit eum à ſe,

11. dicens: Angelus Domini ſanctus ſit in itinere veſtro, perducatque vos incolumes, & inveniatis omnia rectè circa parentes veſtros, & videant oculi mei filios veſtros priuſquam moriar.

12. Et apprehendentes parentes filiam ſuam, oſculati ſunt eam, & dimiſerunt ire:

13. monentes eam honorare ſoceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & ſeipſam irreprehenſibilem exhibere.

CAPUT XI.

Relictis in itinere Sara reliquaque familia, Tobias & Raphael præcedentes, lætè à parentibus Tobiæ excipiuntur: quo patris oculos felle jecoris liniente, ille viſum recipit; quapropter actis Deo gratiis, poſt adventum Saræ ac familiæ ſeptem diebus læti epulantur.

1. CUmque * reverterentur, pervenerunt ad Charan, † quæ eſt in medio itinere contra Niniven, undecimo die. * Eodem anno. † Hebr. A vim unde non videtur eſſe illa A rahami ſed alia inter Reges & Niniven.

2. Dixitque Angelus: Tobia frater, ſcis quemadmodum reliquiſti patrem tuum.

3. Si placet itaque tibi, præcedamus, & lento gradu ſequantur iter noſtrum familiæ, ſimul cum conjuge tua, & cum animalibus.

4. Cùmque hoc placuiſſet ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piſcis: erit enim neceſſarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.

5. Anna autem ſedebat ſecus viam, quo-

Digitized by Google

ridie in ſupercilio montis, unde reſpicere poterat de longinquo.

6. Et dum ex eodem loco ſpecularetur adventum ejus, vidit à longè, & illicò agnovit venientem filium ſuum: currenſque nuntiavit viro ſuo, dicens: Ecce venit filius tuus.

7. Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, ſtatim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, & oſculare eum.

8. Statimque lini ſuper oculos ejus ex felle iſto piſcis, quod portas tecum: ſcias enim quoniam mox aperientur oculi ejus, & videbit pater tuus lumen cæli, & in aſpectu tuo gaudebit.

9. Tunc præcucurrit canis, qui ſimul fuerat in via: & quaſi nuntius adveniens, blandimento ſuæ caudæ gaudebat.

10. Et conſurgens cæcus pater ejus, cæpit offendens pedibus currere: & data manu puero, occurrit obviam filio ſuo.

11. Et ſuſcipiens oſculatus eſt eum cum uxore ſua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.

12. Cùmque adoraſſent Deum, & gratias egiſſent, conſederunt.

13. Tunc ſumens Tobias de felle piſcis, linivit oculos patris ſui.

14. Et ſuſtinuit quaſi dimidiam ferè horam: & cæpit albugo ex oculis ejus, quaſi membrana ovi, egredi.

15. Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, ſtatimque viſum recepit.

16. Et glorificabant Deum, ipſe videlicet, & uxor ejus, & omnes qui ſciebant eum.

17. Dicebatque Tobias: Benedico te Domine Deus Iſrael, quia tu caſtigaſti me, & tu ſalvaſti me: & ecce ego video Tobiam filium meum.

18. Ingreſſa eſt etiam poſt ſeptem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia ſana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: ſed & illa pecunia, quam receperat à Gabelo:

19. & narravit parentibus ſuis omnia beneficia Dei, quæ feciſſet circa eum per hominem, qui eum duxerat.

20. Veneruntque Achior & Nabath conſobrini Tobiæ, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum oſtenderat Deus.

21. Et per ſeptem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gaviſi ſunt.

CAPUT XII.

Tobias cum filio de mercede Raphaelis conſultans, auditiſque quæ ſibi ac filio præſtiterat beneficiis, medietatem offert omnium quæ attulerant: at ille ſe Dei Angelum declarat, & poſt revelata alia myſteria in cælum ſublevatur; quo facto, illi in terram proni ruentes Deum benedicunt.

Eodem ann. 3199. 1. TUnc vocavit ad ſe Tobias filium ſuum, dixitque ei: Quid poſſumus dare viro iſti ſancto, qui venit tecum?

2. Reſpondens Tobias, dixit patri ſuo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit eſſe beneficiis ejus?

3. Me duxit & reduxit ſanum, pecuniam à Gabelo ipſe recepit, uxorem ipſe me habere fecit, & dæmonium ab ea ipſe compeſcuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipſum à devoratione piſcis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum repleti ſumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?

4. Sed peto te pater mi, ut roges eum, ſi fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata ſunt, ſibi aſſumere.

5. Et vocantes eum, pater ſcilicet & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quæ attulerant, acceptam habere.

6. Tunc dixit eis occultè: Benedicite Deum cæli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam.

7. Etenim ſacramentum regis abſcondere bonum eſt: opera autem Dei revelare & confiteri honorificum eſt.

8. Bona eſt oratio cum jejunio, & eleemoſyna magis quàm theſauros auri recondere:

9. Quoniam eleemoſyna à morte liberat, & ipſa eſt, quæ purgat peccata, & facit invenire miſericordiam & vitam æternam.

10. Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hoſtes ſunt animæ ſuæ.

11. Manifeſto ergo vobis veritatem, & non abſcondam à vobis occultum ſermonem.

12. Quando orabas cum lacrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abſcondebas per diem in domo tua, & nocte ſepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

13. Et quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit ut tentatio probaret te.

14. Et nunc miſit me Dominus ut curarem te, & Saram uxorem filii tui à dæmonio liberarem.

15. Ego enim ſum Raphael Angelus, unus ex ſeptem, qui aſtamus ante Dominum.

16. Cùmque hæc audiſſent, turbati ſunt, & trem entes ceciderunt ſuper terrã in faciem ſuam.

17. Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere.

18. Etenim cùm eſſem vobiſcum, per voluntatem Dei eram: ipſum benedicite, & cantate illi.

19. Videbar quidem vobiſcum manducare, & bibere: ſed ego cibo inviſibili, & potu, qui ab hominibus videri non poteſt, utor.

20. Tempus eſt ergo ut revertar ad eum, qui me miſit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus.

21. Et cùm hæc dixiſſet, ab aſpectu eorum ablatus eſt, & ultrà eum videre non potuerunt.

22. Tunc proſtrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAPUT XIII.

Tobias ſenior benedicit ac confitetur Domino, & univerſos ad idipſum hortatur; prophetat quoque de reſtitutione & magna felicitate futura Jeruſalem.

1. APeriens autem Tobias ſenior os ſuum, benedixit Dominum, & dixit: Ma- Eodem ann. 3199.
gnus es Domine in æternum, & in omnia ſæcula regnum tuum:

2. ‖ quoniam tu flagellas, & ſalvas: ‖ Deut. 32. 39. 1. Reg. 2. 6. Sap. 16. 13.
deducis ad inferos, & reducis: & non eſt qui effugiat manum tuam.

3. Confitemini Domino filii Iſrael, &

in con-

in conſpectu gentium laudate eum:
4. Quoniam ideo diſperſit vos inter gentes,
quæ ignorant eum, ut vos enarretis mirabi-
lia ejus, & faciatis ſcire eos, quia non eſt
alius Deus omnipotens præter eum.
5. Ipſe caſtigavit nos propter iniquitates
noſtras: & ipſe ſalvabit nos propter miſe-
ricordiam ſuam.
6. Aſpicite ergo quæ fecit nobiſcum, & cum
timore & tremore confitemini illi: regem-
que ſæculorum exaltate in operibus veſtris.
7. Ego autem in terra captivitatis meæ
confitebor illi: quoniam oſtendit majeſta-
tem ſuam in gentem peccatricem.
8. Convertimini itaque peccatores, & fa-
cite juſtitiam coram Deo, credentes quòd
faciat vobiſcum miſericordiam ſuam.
9. Ego autem & anima mea in eo lætabimur.
10. Benedicite Dominum omnes electi ejus:
agite dies lætitiæ, & confitemini illi.
*Gr. Caſtigabit. 11. Jeruſalem civitas Dei, caſtigavit * te
Dominus in operibus manuum tuarum.
12. Confitere Domino in bonis tuis, & bene-
dic Deum ſæculorum ut reædificet in te taber-
naculum ſuum, & revocet ad te omnes capti-
vos, & gaudeas in omnia ſæcula ſæculorum.
13. Luce ſplendida fulgebis: & omnes
fines terræ adorabunt te.
‖ *Iſai. 60. 5.* 14. ‖ Nationes ex longinquo ad te ve-
nient: & munera deferentes adorabunt in
te Dominum, & terram tuam in ſanctifi-
cationem habebunt.
15. Nomen enim magnum invocabunt in te.
16. Maledicti erunt qui contempſerint te: &
condemnati erunt omnes qui blaſphemaverint
te: benedictique erunt qui ædificaverint te.
17. Tu autem lætaberis in filiis tuis, quo-
niam omnes benedicentur, & congregabun-
tur ad Dominum.
18. Beati omnes qui diligunt te, & qui
gaudent ſuper pace tua.
19. Anima mea benedic Dominum, quoniam
liberavit Jeruſalem civitatem ſuam è cunctis
tribulationibus ejus, Dominus Deus noſter.
20. Beatus ero, ſi fuerint reliquiæ ſeminis
mei ad videndam claritatem Jeruſalem.
‖ *Apoc. 21. 18.* 21. ‖ Portæ Jeruſalem ex ſapphiro &
ſmaragdo ædificabuntur: & ex lapide pre-
tioſo omnis circuitus murorum ejus.
22. Ex lapide candido & mundo omnes
plateæ ejus ſternentur: & per vicos ejus
alleluja cantabitur.
23. Benedictus Dominus, qui exaltavit
eam, & ſit regnum ejus in ſæcula ſæculo-
rum ſuper eam. Amen.

CAPUT XIV.

Tobias ſenior moriturus completis 102. ætatis ſuæ annis, filium ac nepotes ad pietatem hortatur, utque ſepultis parentibus è Ninive migrent, quam evertendam dicit, & Jeruſalem inſtaurandam: quod filius obſervans, tandem ad ſoceros revertitur, ibique completis 99. annis moritur.

1. ET conſummati ſunt ſermones To-
biæ. Et poſtquam illuminatus eſt
Tobias, vixit annis quadraginta duobus &
vidit filios nepotum ſuorum.
2. Completis itaque annis centum duo-
bus †, ſepultus * eſt honorificè in Ni- † *Gr. Cum eam quin quaginta ſex.*
nive.
3. Quinquaginta namque & ſex annorum
lumen oculorum amiſit, ſexagenarius ve- Anno M. 3341. Ant. Chr. 563.
rò recepit.
4. Reliquum verò vitæ ſuæ in gaudio
fuit, & cum bono profectu timoris Dei
perrexit in pace.
5. In hora autem mortis ſuæ vocavit
ad ſe Tobiam filium ſuum, & ſeptem
juvenes filios ejus nepotes ſuos, dixitque
eis:
6. Propè erit interitus Ninive: non enim
excidit verbum Domini: & ‖ fratres no- ‖ *1. Eſdr. 1. 8.*
ſtri, qui diſperſi * ſunt à terra Iſrael, re- * Hebr. *diſpergentur.*
vertentur ad eam.
7. Omnis autem deſerta terra ejus reple-
bitur, & domus Dei, quæ in ea incenſa * * Hebr. *comburetur.* Hæc enim futura, ſpiritu prophetico prædixit Tobias, quæ ipſe videre minime potuit.
eſt, iterum reædificabitur: ibique reverten-
tur omnes timentes Deum,
8. & relinquent gentes idola ſua, &
venient in Jeruſalem, & inhabitabunt in
ea,
9. & gaudebunt in ea omnes reges terræ,
adorantes regem Iſrael,
10. Audite ergo filii mei patrem veſtrum:
Servite Domino in veritate, & inquirite ut
faciatis quæ placita ſunt illi:
11. & filiis veſtris mandate ut faciant
juſtitias & eleemoſynas, ut ſint me-
mores Dei, & benedicant eum in om-
ni tempore in veritate, & in tota virtu-
te ſua.
12. Nunc ergo filii audite me, & nolite
manere hic: ſed quacumque die ſepelieri-
tis matrem veſtram circa me in uno ſepul-
chro, ex eo dirigite greſſus veſtros ut ex-
eatis hinc:
13. Video enim quia iniquitas ejus finem
dabit ei.
14. Factum eſt autem poſt obitum matris
ſuæ, Tobias abceſſit ex Ninive cum uxore
ſua, & filiis, & filiorum filiis, & reverſus
eſt ad ſoceros ſuos:
15. invenitque eos incolumes in ſenectu-
te bona: & curam eorum geſſit, & ipſe
clauſit oculos eorum: & omnem hæredita-
tem domus Raguelis ipſe percepit: vidit-
que quintam generationem, filios filiorum
ſuorum.
16. Et completis annis nonagintanovem
in timore Domini, cum gaudio ſepelie-
runt eum.
17. * Omnis autem cognatio ejus, &
omnis generatio ejus in bona vita, & in * In Græco & Syro additur, cum audiviſſe interitum Ninives, priuſquam
ſancta converſatione permanſit, ita ut ac-
cepti eſſent tam Deo, quàm hominibus,
& cunctis habitantibus in terra.

moreretur quæ à *Nabuchodonoſore & Aſſuero* capta eſt, id eſt à *Nabopolaſſare* Nabuchodonoſoris magni patre, & *Aſtiage* (Aſſueri quoque nomine, Daniel. 9. appellato) Cyri avo, qui conjunctis viribus Niniven oppugnarunt, unde etiam Syrus ait *captivitatem in quam ipſam duxerunt in Mediam*. Idque anno 95. in Iſraelitica captivitate, hoc eſt anno Mundi 3378. Atque ita Tobias junior, qui hic dicitur vixiſſe 99. annos, fuit annorum 4. cum abduceretur: Et everſa eſt Ninives, Joſia regnante, ut in commentariorum in Jonam proœmio, Hieronymus quoque confirmat.

LIBER JUDITH.

DE JUDITH tempore & hiſtoria, variè diſputant eruditi. Hanc alii ante captivitatem collocant; alii poſt reductum populum, imperantibus Perſis. Nos diù hærentes, ut cùm doctis plurimis in priorem partem magis inclinaremus fecit, quòd & Ecbathanam conditam, & Ninivem everſam ante ipſam captivitatem legamus. Accedit etiam quòd ſui juris tum erant Judæi, & tam potens Jeruſalem ut auderet potentiſſimo cuique reſiſtere: cùm contrà fuerit poſt datam à Cyro libertatem. Et certè ſi Perſarum Monarchia tantam à Judæis, ſibi paulo antè ſubditis, ignominiam accepiſſet; qui factum fuiſſet ut nunquam poſtea Perſæ ab ingratis & perduellionibus pœnam tantæ rebellionis repeterent? Adde quòd Nabuchodonoſor ille Ciliciam, Damaſcum, Paleſtinam, vicinaſque regiones occupare conatus ſit, quas Reges Perſarum ſine controverſia obtinebant: ut omittam nuſquam legi, Reges Perſarum in urbe Nino regiam habuiſſe, aut cuiquam eorum Nabuchodonoſoris nomen nunquam eſſe attributum; ut hæc illis hiſtoria poſſit accommodari.

Poſt reſtitutum itaque Manaſſem, iſtam expeditionem accidiſſe arbitramur. Anno etenim 1. Olym. 18. condita eſt Ecbathana, ut in Græco Euſebii Chronico refertur: is eſt autem periodi Julianæ 4006. cum Manaſſes regnum inierit anno ejuſdem periodi 4016. mundi 3306. captuſque demum videtur anno regni ſui 21. quo tempore novis colonis in Samariam ab Aſſaradone miſſis, ut eſt Eſdræ 4. anno mundi 3327. principes exercitus Regis Aſſyrii in vicinam Judæam excurrentes, eum in vepretis quibuſdam latitantem ceperunt. Nam qui ſexto vel ſeptimo regni ſui anno, ejus captivitatem aſcribunt, non ſatis mihi attendiſſe videntur, vix fieri potuiſſe, ut adoleſcens à piiſſimo patre, & à ſanctiſſimo propheta Iſaia conſanguineo ſuo, optimis moribus imbutus, tam citò ad omnia ſcelera, omnemque crudelitatem prorumperet. At cùm Ecbathanæ conditor Dejoces (qui regnum iniit anno Per. Jul. 4018.) nominetur ab Herodoto, & Arphaxad à ſacra hiſtoria: magno id argumento eſt, eumdem ejuſdem urbis eſſe conditorem, ſed binominem.

Nabuchodonoſor verò qui hìc habetur, Saoſduchinum eſſe apparet, Aſſaradonis filium, Sennacheribi nepotem. Probatur id non ſolùm ex continenti hiſtoria, & diligenti annorum compoſitione, ſed etiam ex eo quòd, ut Nabuchodonoſor iſte anno regni ſui 12. Arphaxadem vicit, ita Dejocis exitus circa initium quoque duodecimi anni Saoſduchini, ab Herodoto notatur. Saoſduchinus ergo ille, & in Regia Aſſyriorum Ninive regnaſſe dicitur, & Nabuchodonoſor in hac eadem hiſtoria, à Babylonienſi aliquo Judæo Chaldaicè ſcripta, quaſi communi Babyloniorum vocabulo appellatur: ſive quòd proprio nomine parum notus eſſet apud Dei populum, qui de uno ferè Holoferne audierat: ſive quòd ſcriptor amborum Imperiorum conjunctionem ſic indicare voluerit. Deficiente enim Babyloniorum ſtirpe regia, Aſſaradon eos ſub antiquum Aſſyriorum jugum, jam, cùm hæc agerentur, reduxerat: & cùm ſcriberentur, Ninive etiam à Nabopolaſſare Nabuchodonoſoris magni patre, funditus everſa, ut ſupra ad finem Tobiæ vidimus, in Babylonem utriuſque Regni ſedes tranſlata tandem erat, ut ex Chronologia noſtra intelligi datur. Hìc itaque Saoſduchinus, anno regni ſui 13. ingentes ex devicto Dejoce, ſive Arphaxade, animos concipiens, de univerſis gentibus debellandis conſilium iniit, ac Holofernem, Perſam genere, ducem militiæ ſuæ bellicoſum imprimis ac ferocem adversùs Occidentis regna miſit. Quod eveniſſe volumus anno periodi Julianæ 4058. mundi (ex noſtro calculo) 3348. Manaſſis 42.

His ita conſtitutis ferè diluuntur omnia, quæ ab aliis objici ſolent. Nam Holofernes iſte, potuit inquirere de moribus, opibus, ducibus, hujus populi, vel quia ſibi ignota, *utpote alienigenæ, & diù poſt Manaſſis captivitatem advenienti; vel ut melius omnia (quod diligentiores ſolent duces) diſtinctiuſque cognoſceret. Et Achior rectè reſpondit, eos cùm receſſiſſent à Deo exterminatos prœliis à multis nationibus, putà Philiſthæis, Syris, Æthiopibus, Ægyptiis: & plurimos eorum captivos abductos in terram non ſuam; puta à Salmanazare, capta Samaria, ante annos 65. Et eoſdem nuper ex diſperſione qua fuerant diſperſi adunatos, iterùm Jeruſalem poſſidere; quam, ſcilicet vel ab hoſtibus capti, vel timore perterriti, deſeruerant, cùm ante annos 21. Manaſſe captivo abducto alii hinc inde fuga & latibulis ſaluti conſuluiſſent; alii etiam cum ipſo rege Babylonem abducti, tardiùs fortaſſis remiſſi eſſent.

Favet etiam ſummi ſacerdotis Eliachimi, ſive Joachimi nomen, qui ſub Manaſſe extitiſſe
„ perhibetur: & non ſolùm tunicam & cingulum habuiſſe (hoc eſt poteſtatem ſacerdotalem)
„ ſed quaſi patrem fuiſſe habitantibus Jeruſalem, & clavem domus David geſſiſſe; ut ipſo
„ aperiente non eſſet qui clauderet, aut claudente qui aperiret, ut eſt Iſaiæ 22. Quibus ver-
„ bis ſatis declaratur omne jus, omnemque penes eum auctoritatem fuiſſe. Manaſſes enim ſcelerum pœnitens, tunc quaſi privatus, ut videtur, agebat; nihilque niſi de ſummi Sacerdotis conſilio gerebat. Cùm alioquin etiam inter Moſis inſtituta poſitum fuiſſe referat Joſephus, ut nihil ageret Rex niſi de Pontificis & Seniorum ſententia: Et tunc præcipuè Manaſſes totis viribus ad morum mutationem intendens, & ad omnem qua Deum poſſet proſequi religionem, ait idem; hac in una tantùm re per reliquum vitæ totus fuerit, ut ſe gratum pro accepta ſalute præſtaret: Gaudens etiam ea quæ de ſummo Sacerdote Eliachim & paterna ejus in Hebræos auctoritate vaticinatus fuerat Iſaias, reipſa compleri.

De ætate Judith hoc inſuper conſiderandum, quod habet Scriptura; ipſam videlicet in domo viri ſui manſiſſe, ſive ut habent Græci codices ſenuiſſe, ad annum ætatis 105. nec toto

vitæ ejus tempore, nec multis poſt annis repertum eſſe qui Iſraelem turbaret. Ex eo nos eam annorum fuiſſe circiter 64. cùm ad Holofernem acceſſit, colligimus. Nec eſt quòd miretur quis mulierem, iſto præſertim ſæculo, venuſtatem ad hos annos retinere potuiſſe, cùm nos, hoc etiam tempore, quinquagenariæ mulieri id contigiſſe viderimus: & aliqui Judith, ratione totius vitæ quam vixit, ætatis ferè adhuc mediæ, integræ quidem certè, neceſſariò tunc haberi debuerit. Sic ſanè de Sara olim factum legimus (Gen. 20.) *ut cùm eſſet annorum 90. adhuc expeteretur à regibus & raperetur. Adde quòd Deus ipſi Judithæ, ut teſtatur ſcriptura,* ſplendorem conferebat *ſingularem. Superſtes ergo fuerit Judith adhuc annis 41. hoc eſt ad annum uſque M. 3389. à quo 5. reſtant uſque ad annum 3394. quo, à Nechaone Rege Ægypti Joſia percuſſo, ſuperioris temporis lætitia in luctum & mœrorem verſa eſt.*

Ceterum non hic omittendum, quod olim præfatus eſt Hieronymus; ſe librum hunc è Chaldæo, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum referentem, una lucubratiuncula tranſtuliſſe: multorum codicum varietatem vitioſiſſimam amputaſſe: ſola ea quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis invenire potuit, Latinis expreſſiſſe, *Sed Græci aliud exemplar ſecuti ſunt: in quo præcipuam movent difficultatem illa Achioris verba, capitis 5. verſ. 22.* καὶ ὁ ναὸς τοῦ Θεοῦ αὐτῶν ἐγενήθη εἰς ἔδαφος. Et templum Dei ipſorum factum eſt in ſolum. *Quod alii accipiunt pro* ſolo eſt adæquatum: *ut probent hanc hiſtoriam poſt everſionem Templi & captivitatem eſſe collocandam: Alii verò ſic interpretantur;* habitum eſt ut profanum ſolum: *ita ut eam profanationem tantùm intelligi velint quæ à Manaſſe inducta* (4. Reg. 21. 4. 5.) *eo captivo abducto adhuc augeri potuit. Certe de Joſia ejus nepote legimus, quòd* ingenti vi pecuniæ inſtauraverit templum Domini ac contignationes quas deſtruxerant reges Juda. *Et aliqui, qui hanc hiſtoriam, vel Cambyſi tribuunt, vel Xerxis magnæ expeditioni accommodant, non ſatis attendunt, illum ne octavum quidem regni annum adimpleviſſe: hunc verò, anno regni quinto contra Græcos moviſſe; cùm Nabuchodonoſor, de quo hic narratur, anno demum regni ſui 13. de univerſa terra ſubjuganda conſilium illud inierit,* infr. cap. 2. *Nec magis audiendi, qui Darium Hyſtaſpis huc adducunt, quod omnino ſacræ repugnat hiſtoriæ, cùm ille de Judæis ſit ſemper benemeritus: ut omittam Ninivem longè antea everſam. De qua tamen tota controverſia judicent eruditi.*

Antiquam porrò hujus libri auctoritatem eſſe, vel ex eo patet, quod refert Hieronymus, Hunc in ſanctarum ſcripturarum numero, Nicænam ſynodum computaſſe.

CAPUT PRIMUM.

Nabuchodonoſor victo rege Medorum, cunctis regnis imperare cupiens, nuntios ad ea mittit, quibus abſque honore remiſſis, indignatus jurat ſe id ulturum.

1. ARPHAXAD * itaque, rex Medorum, ſubjugaverat multas gentes imperio ſuo, & ipſe ædificavit civitatem potentiſſimam, quam appellavit Ecbatanis.

* Is videtur eſſe Deioces, qui Arbaci ſucceſſerat in imperio Medorum.

2. ex lapidibus quadratis & ſectis: fecit muros ejus in latitudinem cubitorum ſeptuaginta, & in altitudinem cubitorum triginta, turres verò ejus poſuit in altitudinem cubitorum centum.

3. Per quadrum verò earum latus utrumque vicenorum pedum ſpatio tendebatur, poſuitque portas ejus in altitudinem turrium:

4. & gloriabatur quaſi potens in potentia exercitus ſui, & in gloria quadrigarum ſuarum.

5. Anno * igitur duodecimo regni ſui: Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum, qui regnabat in Ninive civitate magna, pugnavit contra Arphaxad, & obtinuit eum

* Anno Per. Julianæ 4057. M. 3347. Ant. Chr. 657.

6. in campo magno, qui appellatur Ragau, circa Euphraten, & Tigrin, & Jadaſon in campo Erioch regis Elicorum.

7. Tunc exaltatum eſt regnum Nabuchodonoſor, & cor ejus elevatum eſt: & miſit ad omnes, qui habitabant in Cilicia, & Damaſco, & Libano,

8. & ad gentes quæ ſunt in Carmelo, & Cedar, & inhabitantes Galilæam in campo magno Eſdrelon,

9. & ad omnes qui erant in Samaria, & trans flumen Jordanem uſque ad Jeruſalem, & omnem terram Jeſſe, quouſque perveniatur ad terminos Æthiopiæ.

10. Ad hos omnes miſit nuntios Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum:

11. qui omnes uno animo contradixerunt, & remiſerunt eos vacuos, & ſine honore abjecerunt.

12. Tunc indignatus Nabuchodonoſor rex adverſus omnem terram illam, juravit per thronum & regnum ſuum, quòd defenderet ſe de omnibus regionibus his.

CAPUT II.

Holofernes à Nabuchodonoſor mittitur, omnia regna & populos vaſtaturus: deſcribitur potentia exercitus ipſius; multiſque locis per ipſum expugnatis, vehemens timor univerſos invaſit.

1. ANno tertiodecimo Nabuchodonoſor regis, vigeſima & ſecunda die menſis Ann. 3348.
primi, factum eſt verbum in domo Nabuchodonoſor regis Aſſyriorum, ut defenderet ſe.

2. Vocavitque omnes majores natu, omneſque duces, & bellatores ſuos, & habuit cum eis myſterium conſilii ſui:

3. dixitque cogitationem ſuam in eo eſſe, ut omnem terram ſuo ſubjugaret imperio.

4. Quod dictum cùm placuiſſet omnibus, vocavit Nabuchodonoſor rex Holofernem principem militiæ ſuæ,

5. & dixit ei: Egredere adverſus omne regnum Occidentis, & contra eos præcipuè, qui contempſerunt imperium meum.

6. Non parcet oculus tuus ulli regno, om-

Digitized by Google

nemque urbem munitam ſubjugabis mihi.

7. Tunc Holofernes vocavit duces, & magiſtratus virtutis Aſſyriorum: & dinumeravit viros in expeditionem, ſicut præcepit ei rex, centum viginti millia peditum pugnatorum, & equitum ſagittariorum duodecim millia.

8. Omnemque expeditionem ſuam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quæ exercitibus ſufficerent copioſè, boum quoque armenta, gregeſque ovium, quorum non erat numerus.

9. Frumentum ex omni Syria in tranſitu ſuo parari conſtituit.

10. Aurum verò, & argentum de domo regis aſſumpſit multum nimis.

11. Et profectus eſt ipſe, & omnis exercitus cum quadrigis, & equitibus, & ſagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ, ſicut locuſtæ.

12. Cùmque pertranſiſſet fines Aſſyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui ſunt à ſiniſtro Ciliciæ, aſcenditque omnia caſtella eorum, & obtinuit omnem munitionem.

13. Effregit autem civitatem opinatiſſimam Melothi, prædavitque omnes filios Tharſis, & filios Iſmael, qui erant contra faciem deſerti, & ad Auſtrum terræ Cellon.

14. Et tranſivit Euphraten, & venit in Meſopotamiam: & fregit omnes civitates excelſas, quæ erant ibi, à torrente Mambre uſquequò perveniatur ad mare:

15. Et occupavit terminos ejus, à Cilicia uſque ad fines Japheth, qui ſunt ad auſtrum.

16. Abduxitque omnes filios Madian, & prædavit omnem locupletationem eorum, omneſque reſiſtentes ſibi occidit in ore gladii.

17. Et poſt hæc deſcendit in campos Damaſci in diebus meſſis, & ſuccendit omnia ſata, omneſque arbores, & vineas fecit incidi:

18. Et cecidit timor illius ſuper omnes inhabitantes terram.

CAPUT III.

Holoferni ſe ultrò dedunt univerſarum urbium ac provinciarum principes, ex quibus auxiliares ſibi aſſumit; & tamen ipſorum civitates ac deos deſtruit, quò ſolus Nabuchodonoſor deus habeatur.

1. TUnc miſerunt legatos ſuos univerſarum urbium, ac provinciarum reges ac principes, Syriæ ſcilicet, Meſopotamiæ, & Syriæ Sobal, & Libyæ, atque Ciliciæ, qui venientes ad Holofernem, dixerunt:

2. Deſinat indignatio tua circa nos: Melius eſt enim ut viventes ſerviamus Nabuchodonoſor regi magno, & ſubditi ſimus tibi, quàm morientes cum interitu noſtro ipſi ſervitutis noſtræ damna patiamur.

3. Omnis civitas noſtra, omniſque poſſeſſio, omnes montes, & colles, & campi, & armenta boum, gregeſque ovium, & caprarum, equorumque, & camelorum, & univerſæ facultates noſtræ, atque familiæ in conſpectu tuo ſunt:

4. Sint omnia noſtra ſub lege tua.

5. Nos, & filii noſtri, ſervi tui ſumus.

6. Veni nobis pacificus dominus, & utere ſervitio noſtro, ſicut placuerit tibi.

7. Tunc deſcendit de montibus cum equitibus in virtute magna, & obtinuit omnem civitatem, & omnem inhabitantem terram.

8. De univerſis autem urbibus aſſumpſit ſibi auxiliarios viros fortes, & electos ad bellum.

9. Tantuſque metus provinciis illis incubuit, ut univerſarum urbium habitatores principes, & honorati ſimul cum populis exirent obviam venienti,

10. excipientes eum cum coronis, & lampadibus, ducentes choros in tympanis, & tibiis.

11. Nec iſta tamen facientes, ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt:

12. nam & civitates eorum deſtruxit, & lucos eorum excidit.

13. Præceperat enim illi Nabuchodonoſor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet ut ipſe ſolus diceretur deus ab his nationibus, quæ potuiſſent Holofernis potentia ſubjugari.

14. Pertranſiens autem Syriam Sobal, & omnem Apameam, omnemque Meſopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa,

15. accepitque civitates eorum, & ſedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit univerſum exercitum virtutis ſuæ.

CAPUT IV.

Filii Iſrael vehementer Holofernem metuentes, hortatu Eliachim ſacerdotis ſeſe jejuniis ac oratione humiliant & affligunt, auxiliumque à Domino implorant.

1. TUnc audientes hæc filii Iſrael *, qui habitabant in Terra Juda, timuerunt valdè à facie ejus.

2. Tremor, & horror invaſit ſenſus eorum, ne hoc faceret Jeruſalem & templo Domini, quod fecerat ceteris civitatibus, & templis earum †.

3. Et miſerunt omnem Samariam per circuitum uſque Jericho, & præoccupaverunt omnes vertices montium:

4. Et muris circumdederunt vicos ſuos, & congregaverunt frumenta in præparationem pugnæ.

5. Sacerdos etiam Eliachim ſcripſit ad univerſos, qui erant contra Eſdrelon, quæ eſt contra faciem campi magni juxta Dothain, & univerſos, per quos viæ tranſitus eſſe poterat,

6. ut obtinerent aſcenſus montium, per quos via eſſe poterat ad Jeruſalem, & illic cuſtodirent ubi anguſtum iter eſſe poterat inter montes.

7. Et fecerunt filii Iſrael ſecundùm quòd conſtituerat eis ſacerdos Domini Eliachim.

8. Et clamavit omnis populus ad Domi-

* i. *Iſraelitæ ſive Judæi*: eſt enim hic nomen generale, ut ſæpe alibi, non peculiare decem tribuum, quæ jam à Salmanaſare fuerant deportatæ; tamen & multi adhuc ſupereſſent, ſæpeque ſuperfuerint: ut vel ex una Jacobi Epiſtola catholica clarum eſt.

† Græcus hic addit: *recens enim aſcenderant è captivitate & nuper totus populus* CONGREGATUS FUERAT EX JUDÆA, *vaſaque & altare & domus ipſa à profanatione fuerant* SANCTIFICATA. Notet prudens lector. Certè hæc non de Babylonica deportatione ac Judæorum ex ea reditu intelligenda, vel inde patet, quòd non dicit populum congregatum à *Babylone*, ſed *ex Judæa*. Deinde, cum addit; *domum ipſam, à profanatione cum vaſis & altari ſanctificatam*, manifeſtè oſtendit, hæc de reſipiſcentia Manaſſis intelligenda: aliter enim diceret *reædificatam*, non ſolum *ſanctificatam*, ſi de ſecundo templo loqui voluiſſet. Quin & Chaldæus, quem hic ſecutus eſt Hieronymus, cum dicit *horrorem invaſiſſe ſenſus eorum*, ne hoc fieret *templo Domini*, quod factum fuerat *templis aliarum civitatum*, idem adhuc innuit: alioqui enim debuiſſet dicere, *quid olim à Nabuchodonoſore jam factum fuerat Templo Domini & in Jeruſalem*; non aliarum tantùm civitatum calamitatem in exemplum advocare.

num inſtantia magna, & humiliaverunt animas ſuas in jejuniis, & orationibus, ipſi & mulieres eorum.
9. Et induerunt ſe ſacerdotes ciliciis, & infantes proſtraverunt contra faciem templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio:
10. & clamaverunt ad Dominum Deum Iſrael unanimiter, ne darentur in prædam infantes eorum, & uxores eorum in diviſionem, & civitates eorum in exterminium, & ſancta eorum in pollutionem, & fierent opprobrium Gentibus.
11. Tunc Eliachim, ſacerdos Domini magnus, circuivit omnem Iſrael, allocutuſque eſt eos.
12. Dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces veſtras, ſi manentes permanſeritis in jejuniis, & orationibus in conſpectu Domini.
13. || Memores eſtote Moyſi ſervi Domini, qui Amalec confidentem in virtute ſua, & in potentia ſua, & in exercitu ſuo, & in clypeis ſuis, & in curribus ſuis, & in equitibus ſuis, non ferro pugnando, ſed precibus ſanctis orando dejecit:
14. ſic erunt univerſi hoſtes Iſrael: ſi perſeveraveritis in hoc opere, quod cœpiſtis.
15. Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Dominum, permanebant in conſpectu Domini,
16. ita ut etiam hi, qui offerebant Domino holocauſta, præcincti ciliciis offerrent ſacrificia Domino, & erat cinis ſuper capita eorum.
17. Et ex toto corde ſuo omnes orabant Deum, ut viſitaret populum ſuum Iſrael.

|| Exod. 17. 11.

CAPUT V.

Rogatus ab Holoferne Achior dux Ammonitarum de genere Iſraelitarum, enarrat Dei mirabilia circa populum Iſraeliticum, monetque ne temerè contra illos pugnet: quibus auditis, indignantur ipſi Achior principes Holofernis.

1. NUntiatumque eſt Holoferni principi militiæ Aſſyriorum, quòd filii Iſrael præpararent ſe ad reſiſtendum, ac montium itinera concluſiſſent,
2. & furore nimio exarſit in iracundia magna: vocavitque omnes principes Moab & duces Ammon.
3. & dixit eis: Dicite mihi quis ſit populus iſte, qui montana obſidet: aut quæ, & quales & quantæ ſint civitates eorum: quæ etiam ſit virtus eorum, aut quæ ſit multitudo eorum: vel quis rex militi illorum:
4. Et quare præ omnibus, qui habitant in Oriente, iſti contempſerunt nos, & non exierunt obviam nobis, ut ſuſciperent nos cum pace?
5. Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon reſpondens, ait: Si digneris audire, domine mi, dicam veritatem in conſpectu tuo, de populo iſto, qui in montanis habitat, & non egredietur verbum falſum ex ore meo.
6. Populus iſte ex progenie Chaldæorum eſt.
7. Hic primùm in Meſopotamia (*a*) habitavit, quoniam noluerunt ſequi deos patrum ſuorum, qui erant in Terra Chaldæorum:
8. Deſerentes itaque cæremonias patrum ſuorum, quæ in multitudine deorum erant,
9. unum Deum cœli coluerunt, || qui & præcepit eis ut exirent inde, & habitarent in Charan (*b*). Cùmque operuiſſet omnem terram fames, || deſcenderunt in Ægyptum, illicque (*c*) per quadringentos annos ſic multiplicati ſunt, ut dinumerari eorum non poſſet exercitus.
10. Cùmque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium ſuarum in luto & latere ſubjugaſſet eos, clamaverunt ad Dominum ſuum, & percuſſit totam Terram Ægypti plagis variis.
11. || Cùmque ejeciſſent eos Ægyptii à ſe, & ceſſaſſet plaga ab eis, & iterum eos vellent capere, & ad ſuum ſervitium revocare,
12. || fugientibus his, Deus cæli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quaſi murus ſolidarentur, & iſti pede ſicco fundum maris perambulando tranſirent.
13. In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos perſequeretur, ita aquis coopertus eſt, ut non remaneret vel unus, qui factum poſteris nuntiaret.
14. Egreſſi verò mare rubrum, deſerta Sina montis occupaverunt, in quibus nunquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit.
15. Illic fontes amari obdulcati ſunt eis ad bibendum, & per annos quadraginta annonam de cœlo conſecuti ſunt.
16. Ubicumque ingreſſi ſunt ſine arcu & ſagitta, & abſque ſcuto & gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, & vicit.
17. Et non fuit qui inſultaret populo iſti, niſi quando receſſit à cultu Domini Dei ſui.
18. Quotieſcumque autem præter ipſum Deum ſuum, alterum coluerunt, dati ſunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium.
19. Quotieſcumque autem pœnituerunt ſe receſſiſſe à cultura Dei ſui, dedit eis Deus cœli virtutem reſiſtendi.
20. Denique Chananæum regem, & Jebuſæum, & Pherezæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum, & omnes potentes in Heſebon proſtraverunt, & terras eorum, & civitates eorum ipſi poſſederunt:
21. & uſque dum non peccarent in conſpectu Dei ſui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem.
22. Nam & ante hos annos cùm receſſiſſent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati ſunt præliis à multis nationibus *, & plurimi eorum captivi abducti ſunt in terram non ſuam †.
23. Nuper autem reverſi ad Dominum Deum ſuum, ex diſperſione qua diſperſi fuerant, adunati ſunt, & aſcenderunt montana hæc omnia, & iterum poſſident Jeruſalem, ubi ſunt ſancta eorum.

(*a*) Nempe in Ure (*Gen.* 11. 31. *cum Actor.* 7.) Quare ſi hic liceret conjunctionem verſus ſequentis inferere, ſic; & *quoniam noluerunt .... deſerentes cæremonias, &c.* ſenſus omnino planus eſſet: qui alioquin cū oratione Stephani (*Act.* 7.) aut Joſue (*Joſ.* 24.) ægre admodū cōponitur. Sed omnibus Achioris verbis auctoritatem canonicam tribuere, nihil nos cogit.

|| Gen 12. 1.

(*b*) Græci & Syrus *in Chanaan*, quod ſuadet hiſtoriæ ſeries. || Gen. 46. 6.

(*c*) Deſunt in Græc. & Syr. illa verba *per quadringentos annos*, qui tamē ſic admitti poſſunt, ut verbū *illic* ad terram Chanaan æquè ac Ægyptum referatur. *Confer caiem.* 15. 13. *Exod.* 12. 40. *& vide ibi annotata.*

|| Exod. 14. 13.

|| Exod. 14. 19.

*Puta Philiſthæis, Syris, Ægyptiis, &c. de quibus in libris Regū.

† Puta à Salmanaſare: imo & ab Aſſyriis, qui Manaſſem captivum abduxerunt. Certè ſi de captivitate à Nabuchodonoſore facta loqueretur; potius *omnes* quam *plurimi eorum* dixiſſet. Græcus verò hic addit; *& templum eorum* ἐγενήθη εἰς ἔδαφος, *inſolum*, nempe profanum, *factum eſt*. Id enim *de profanatione*, non *deſtructione* dicta, manifeſtum faciunt, tum quæ in generali libri titulo, tum quæ ſup. *cap.* 4. ℣. 2. annotavimus.

24. Nunc ergo mi Domine, perquire ſi eſt aliqua iniquitas eorum in conſpectu Dei eorum: aſcendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & ſubjugati erunt ſub jugo potentiæ tuæ.

25. Si verò non eſt offenſio populi hujus coram Deo ſuo, non poterimus reſiſtere illis: quoniam Deus eorum defendet illos: & erimus in opprobrium univerſæ terræ.

26. Et factum eſt, cùm ceſſaſſet loqui, Achior verba hæc, irati ſunt omnes magnates Holoſernis, & cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum:

27. Quis eſt iſte, qui filios Iſrael poſſe dicat reſiſtere regi Nabuchodonoſor, & exercitibus ejus, homines inermes, & ſine virtute, & ſine peritia artis pugnæ?

28. Ut ergo agnoſcat Achior quoniam fallit nos, aſcendamus in montana: & cùm capti fuerint potentes eorum, tunc cum eiſdem gladio tranſverberabitur:

29. ut ſciat omnis gens, quoniam Nabuchodonoſor deus terræ eſt, & præter ipſum alius non eſt.

CAPUT VI.

Iratus Holofernes jubet Achior duci in Bethuliam, ut, ea devicta, ſimul puniatur; at ſervi à fundibulariis repulſi, eum arbori alligant: quem ſolutum filii Iſrael, cognita cauſa, benignè conſolantur, Deum humiliter implorantes.

1. FActum eſt autem cùm ceſſaſſent loqui, indignatus Holoſernes vehementer, dixit ad Achior:

2. Quoniam prophetaſti nobis dicens, quòd gens Iſrael defendatur à Deo ſuo, ut oſtendam tibi quoniam non eſt Deus, niſi Nabuchodonoſor:

3. Cùm percuſſerimus eos omnes, ſicut hominem unum, tunc & ipſe cum illis Aſſyriorum gladio interibis, & omnis Iſrael tecum perditione diſperiet:

4. Et probabis quoniam Nabuchodonoſor dominus ſit univerſæ terræ: tuncque gladius militiæ meæ tranſiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Iſrael: & non reſpirabis ultrà, donec extermineris cum illis.

5. Porrò autem ſi prophetiam tuam veram exiſtimas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam obtinet, abſcedat à te, ſi verba mea hæc putas impleri non poſſe.

6. Ut autem noveris quia ſimul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo ſociaberis, ut, dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipſe ſimul ultioni ſubjaceas.

7. Tunc Holoſernes præcepit ſervis ſuis ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam *, & traderent eum in manus filiorum Iſrael.

* Cujus ſæpè hic intentio alibi nuſquã. Hanc doctiores in tribu Zabulon reponunt, voluntque eam eſſe urbẽ quæ *Bethlehem* nominatur à *Joſue cap. 19 v. 15.* A eamq; Judithæ familiam ex tribu Simeonis migraſſe, cùm Jeroboamo & idololatriæ ejus ſubjici nollent: Ad quod etiã referunt dictu de Simeonibus. Gen. 49. 7 *diſpergam eos in Iſrael.*

8. Et accipientes eum ſervi Holoſernis, profecti ſunt per campeſtria: ſed cùm appropinquaſſent ad montana, exierunt contra eos fundibularii.

9. Illi autem divertentes à latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus & pedibus, & ſic vinctum reſtibus dimiſerunt eum, & reverſi ſunt ad dominum ſuum.

10. Porrò filii Iſrael deſcendentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem ſolventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum ſtatuentes, percunctati ſunt quid rerum eſſet, quòd illum vinctum Aſſyrii reliquiſſent.

11. In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel.

12. In medio itaque ſeniorum, & in conſpectu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus ipſe fuerat ab Holoſerne interrogatus: & qualiter populus Holoſernis voluiſſet propter hoc verbum interficere eum,

13. & quemadmodum ipſe Holoſernes iratus juſſerit eum Iſraelitis hac de cauſa tradi: ut, dum vicerit filios Iſrael, tunc & ipſum Achior diverſis jubeat interire ſuppliciis, propter hoc quòd dixiſſet: Deus cœli defenſor eorum eſt.

14. || Cùmque Achior univerſa hæc expoſuiſſet, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione & fletu unanimes preces ſuas Domino effuderunt, || Sup. 5. 12.

15. dicentes: Domine Deus cœli & terræ, intuere ſuperbiam eorum, & reſpice ad noſtram humilitatem, & faciem ſanctorum tuorum attende, & oſtende quoniam non derelinquis præſumentes de te: & præſumentes de ſe, & de ſua virtute glorіantes, humilias.

16. Finito itaque fletu, & per totam diem oratione populorum completa, conſolati ſunt Achior,

17. dicentes: Deus patrum noſtrorum, cujus tu virtutem prædicaſti, ipſe tibi hanc dabit viciſſitudinem, ut eorum magis tu interitum videas.

18. Cùm verò Dominus Deus noſter dederit hanc libertatem ſervis ſuis, ſit & tecum Deus in medio noſtri: ut ſicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converſeris nobiſcum.

19. Tunc Ozias, finito conſilio, ſuſcepit eum in domum ſuam, & fecit ei cœnam magnam:

20. Et vocatis omnibus presbyteris, ſimul expleto jejunio refecerunt.

21. Poſteà verò convocatus eſt omnis populus, & per totam noctem intra eccleſiam oraverunt, petentes auxilium à Deo Iſrael.

CAPUT VII.

Holofernes Bethuliam obſidet, ac præciſo aquæductu jubet fontes omnes cuſtodiri: quapropter cives ſibi cruciati civitatem tradere cupiunt: Ozias tamen princeps populi perſuadet ut ad quinque dies hoc differatur.

1. HOloſernes autem altera die præcepit exercitibus ſuis, ut aſcenderent contra Bethuliam.

2. Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter præparationes virorum illorum, quos occupaverat captivitas, & abducti fuerant de provinciis & urbibus univerſæ juventutis.

3. Omnes paraverunt ſe pariter ad pugnam contra filios Iſrael, & venerunt per crepidinem montis uſque ad apicem, qui reſpicit ſuper Dothain, à loco qui dicitur Belma, uſque ad Chelmon, qui eſt contra Eſdrelon.

4. Filii autem Iſrael ut viderunt multitudinem illorum, proſtraverunt ſe ſuper terram, mittentes cinerem ſuper capita ſua, unanimes orantes ut Deus Iſrael miſericordiam ſuam oſtenderet ſuper populum ſuum.

5. Et aſſumentes arma ſua bellica, ſederunt per loca, quæ ad anguſti itineris tramitem dirigunt inter montoſa, & erant cuſtodientes ea tota die & nocte.

6. Porrò Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quòd fons, qui influebat, aquæductum illorum à parte auſtrali extra civitatem dirigeret: & incidi præcepit aquæductum illorum.

7. Erant tamen non longè à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potiùs quàm ad potandum.

8. Sed filii Ammon, & Moab acceſſerunt ad Holofernem, dicentes: Filii Iſrael non in lancea, nec in ſagitta confidunt, ſed montes defendunt illos, & muniunt illos colles in præcipitio conſtituti.

9. Ut ergo ſine congreſſione pugnæ poſſis ſuperare eos, pone cuſtodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, & ſine gladio interficies eos, vel certè fatigati tradent civitatem ſuam, quam putant in montibus poſitam ſuperari non poſſe.

10. Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram ſatellitibus ejus, & conſtituit per gyrum centenarios per ſingulos fontes.

11. Cùmque iſta cuſtodia per dies viginti fuiſſet expleta, defecerunt ciſternæ, & collectiones aquarum omnibus habitantibus Bethuliam ita ut non eſſet intra civitatem unde ſatiarentur vel una die, quoniam ad menſuram dabatur populus aqua quotidie.

12. Tunc ad Oziam congregati omnes viri, feminæque, juvenes & parvuli, omnes ſimul una voce.

|| *Exod.* 5. 21.

13. dixerunt: || Judicet Deus inter nos & te, quoniam feciſti in nos mala, nolens loqui pacificè cum Aſſyriis, & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum.

14. Et ideò non eſt qui adjuvet, cùm proſternamur ante oculos eorum in ſiti, & perditione magna.

15. Et nunc congregate univerſos, qui in civitate ſunt, ut ſponte tradamus nos omnes populo Holofernis.

16. Melius eſt enim ut captivi benedicamus Dominum, viventes, quàm moriamur, & ſimus opprobrium omni carni, cùm viderimus uxores noſtras, & infantes noſtros mori ante oculos noſtros.

17. Conteſtamur hodie cœlum, & terram, & Deum patrum noſtrorum, qui ulciſcitur nos ſecundùm peccata noſtra, ut jam tradatis civitatem in manu militiæ Holofernis, & ſit finis noſter brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate ſitis.

18. Et cùm hæc dixiſſent, factus eſt fletus & ululatus magnus in eccleſia ab omnibus, & per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes:

19. || Peccavimus cum patribus noſtris, injuſtè egimus, iniquitatem fecimus.

|| *Pſalm.* 105. 6.

20. Tu, quia pius es, miſerere noſtri, aut in tuo flagello vindica iniquitates noſtras, & noli tradere confitentes te populo, qui ignorat te,

21. ut non dicant inter Gentes: Ubi eſt Deus eorum?

22. Et cùm fatigati his clamoribus, & his fletibus laſſati ſiluiſſent,

23. exurgens Ozias infuſus lacrymis, dixit: Æquo animo eſtote fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino miſericordiam:

24. Forſitan enim indignationem ſuam abſcindet, & dabit gloriam nomini ſuo.

25. Si autem tranſactis quinque diebus non venerit adjutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti eſtis.

C A P U T VIII.

Judith, cujus laus deſcribitur, vacillantes preſbyteros & præ anguſtia deditionem quinto die meditantes objurgat, quòd tempus Domini miſerationi præſcripſerit, eoſque hortatur ut patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro ſe Deum precentur, nec factum ſuum ſcrutentur.

1. ET * factum eſt, cùm audiſſet hæc verba Judith vidua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Joſeph, filii Oziæ, filii Elai, filii Jamnor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enan, filii Nathaniæ, filii Salathiel, filii Simeon, filii Ruben †:

2. & vir ejus fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſſis hordeaceæ:

3. Inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, & venit æſtus ſuper caput ejus, & mortuus eſt in Bethulia civitate ſua; & ſepultus eſt illic cum patribus ſuis.

4. Erat autem Judith relicta ejus vidua jam annis tribus, & menſibus ſex.

5. Et in ſuperioribus domus ſuæ fecit ſibi ſecretum cubiculum, in quo cum puellis ſuis clauſa morabatur.

6. & habens ſuper lumbos ſuos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ ſuæ, præter ſabbata, & neomenias, & feſta domus Iſrael.

7. Erat autem eleganti aſpectu nimis, cui vir ſuus reliquerat divitias multas, & familiam copioſam, ac poſſeſſiones armentis boum, & gregibus ovium plenas.

8. Et erat hæc in omnibus famoſiſſima, quoniam timebat Dominum valdè, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.

9. Hæc itaque cùm audiſſet, quoniam Ozias promiſiſſet quòd tranſacto quinto die traderet civitatem, miſit ad presbyteros Chabri, & Charmi.

10. Et venerunt ad illam, & dixit illis: Quod eſt hoc verbum, in quo con-

* Rectè notat Car. Bellarminus hìc, intra Juditham & Jacobum, quindecim generationum capita tantum recenſeri; cum inter Eſdram & Aaronem (*Eſdr.* 7.) ſeptemdecim numerentur: ideſt inter eumdem & Jacobū ſaltem viginti. Unde colligi poteſt hanc illo longè eſſe antiquiorem. † Gr. *filii Iſrael*, & ita omnino legendum ex S. Fulgentio ſentiunt Bellarminus, Serrarius & alii. Neque enim Judith ex tribu Ruben ſed ex tribu Simeon, *inf* 9. 2. nec Ruben habuit filium aliquẽ nomine Simeonis, ut *ex Exod.* 6. 14. & 1. *Par.* 5. 3 patet.

ſenſit Ozias, ut tradat civitatem Aſſyriis, ſi intra quinque dies non venerit vobis adjutorium?

11. Et qui eſtis vos, qui tentatis Dominum?

12. Non eſt iſte ſermo, qui miſericordiam provocet, ſed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat.

13. Poſuiſtis vos tempus miſerationis Domini, & in arbitrium veſtrum, diem conſtituiſtis ei.

14. Sed quia patiens Dominus eſt, in hoc ipſo pœniteamus, & indulgentiam ejus fuſis lacrymis poſtulemus:

15. Non enim quaſi homo, ſic Deus comminabitur, neque ſicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

16. Et ideò humiliemus illi animas noſtras, & in ſpiritu conſtituti humiliato, ſervientes illi,

17. dicamus flentes Domino, ut ſecundùm voluntatem ſuam ſic faciat nobiſcum miſericordiam ſuam: ut ſicut conturbatum eſt cor noſtrum in ſuperbia eorum, ita etiam de noſtra humilitate gloriemur:

18. quoniam non ſumus ſecuti peccata patrum noſtrorum, qui dereliquerunt Deum ſuum, & adoraverunt deos alienos,

19. pro quo ſcelere dati ſunt in gladium, & in rapinam, & in confuſionem inimicis ſuis: nos autem alterum Deum neſcimus præter ipſum.

20. Expectemus humiles conſolationem ejus, & exquiret ſanguinem noſtrum de afflictionibus inimicorum noſtrorum, & humiliabit omnes Gentes, quæcumque inſurgunt contra nos, & faciet illas ſine honore Dominus Deus noſter.

21. Et nunc fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, ut memores ſint, quia tentati ſunt patres noſtri ut probarentur, ſi verè colerent Deum ſuum.

|| Gen. 22. 1. 22. || Memores eſſe debent, quomodo pater noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus eſt.

23. Sic Iſaac, ſic Jacob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles.

24. Illi autem, qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam & improperium murmurationis ſuæ contra Dominum protulerunt,

|| 1. Cor. 10. 9. 25. || exterminati ſunt ab exterminatore, & à ſerpentibus perierunt.

26. Et nos ergo non ulciſcamur nos pro his, quæ patimur,

27. ſed reputantes peccatis noſtris hæc ipſa ſupplicia minora eſſe flagella Domini, quibus quaſi ſervi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem noſtram eveniſſe credamus.

28. Et dixerunt illi Ozias, & presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera ſunt, & non eſt in ſermonibus tuis ulla reprehenſio.

29. Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier ſancta es timens Deum.

30. Et dixit illis Judith: Sicut quod potui loqui, Dei eſſe cognoſcitis,

31. ita quod facere diſpoſui, probate ſi ex Deo eſt, & orate ut firmum faciat Deus conſilium meum.

32. Stabitis vos ad portam nocte iſta, & ego exeam cum Abra mea: & orate: ut ſicut dixiſtis, in diebus quinque reſpiciat Dominus populum ſuum Iſrael.

33. Vos autem nolo ut ſcrutemini actum meum, & uſque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, niſi oratio pro me ad Dominum Deum noſtrum.

34. Et dixit ad eam Ozias princeps Juda: Vade in pace, & Dominus ſit tecum in ultionem inimicorum noſtrorum, & revertentes abierunt.

CAPUT IX.

Judith ſeſe affligens ac humilians, pro populi liberatione proſtrata precatur, utque ſibi virtus detur evertendi Holofernem.

1. QUibus aſcendentibus, Judith ingreſſa eſt oratorium ſuum: & induens ſe cilicio, poſuit cinerem ſuper caput ſuum: & proſternens ſe Domino, clamabat ad Dominum, dicens:

2. Domine Deus patris mei Simeon, || qui dediſti illi gladium in defenſionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione ſua, & denudaverunt femur virginis in confuſionem: || Gen. 34. 26.

3. & dediſti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captivitatem: & omnem prædam in diviſionem ſervis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: ſubveni quæſo te Domine Deus meus mihi viduæ.

4. Tu enim feciſti priora, & illa poſt illa cogitaſti: & hoc factum eſt quod ipſe voluiſti.

5. Omnes enim viæ tuæ paratæ ſunt, & tua judicia in tua providentia poſuiſti.

6. || Reſpice caſtra Aſſyriorum nunc, ſicut tunc caſtra Ægyptiorum videre dignatus es, quando poſt ſervos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, & in equitatu ſuo, & in multitudine bellatorum. || Exod. 14. 9.

7. Sed aſpexiſti ſuper caſtra eorum, & tenebræ fugaverunt eos:

8. Tenuit pedes eorum abyſſus, & aquæ operuerunt eos.

9. Sic fiant & iſti, Domine, qui confidunt in multitudine ſua, & in curribus ſuis, & in contis, & in ſcutis, & in ſagittis ſuis, & in lanceis gloriantur,

10. & neſciunt quia tu ipſe es Deus noſter, qui conteris bella ab initio, & Dominus nomen eſt tibi.

11. Erige brachium tuum ſicut ab initio, & allide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt ſe violare ſancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere gladio ſuo cornu altaris tui.

12. Fac Domine, ut gladio proprio ejus ſuperbia amputetur:

13. capiatur laqueo oculorum ſuorum in me,

& per-

& percuties eum ex labiis charitatis meæ.

14. Da mihi in animo conſtantiam, ut contemnam illum: & virtutem, ut evertam illum.

|| Jud. 4. 21. & 5. 26. 15. || Erit enim hoc memoriale nominis tui, cùm manus feminæ dejecerit eum.

16. Non enim in multitudine eſt virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt, nec ſuperbi ab initio placuerunt tibi: ſed humilium & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio.

17. Deus cælorum, creator aquarum, & Dominus totius creaturæ, exaudi me miſeram deprecantem, & de tua miſericordia præſumentem.

18. Memento Domine teſtamenti tui, & da verbum in ore meo, & in corde meo conſilium corrobora, ut domus tua in ſanctificatione tua permaneat:

19. & omnes Gentes agnoſcant quia tu es Deus, & non eſt alius præter te.

CAPUT X.

Judith pulcherrima aptiſſimè ornata Bethuliam cum ſua ancilla egreditur, & ab exploratoribus deprehenſa ducitur ad Holofernem, qui mox ejus capitur pulchritudine.

1. FActum eſt autem, cùm ceſſaſſet clamare ad Dominum, ſurrexit de loco, in quo jacuerat proſtrata ad Dominum.

2. Vocavitque Abram ſuam, & deſcendens in domum ſuam, abſtulit à ſe cilicium, & exuit ſe veſtimentis viduitatis ſuæ,

3. & lavit corpus ſuum, & unxit ſe myro optimo, & diſcriminavit crinem capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe veſtimentis jucunditatis ſuæ, induitque ſandalia pedibus ſuis, aſſumpſitque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis ſuis ornavit ſe.

4. Cui etiam Dominus contulit ſplendorem: quoniam omnis iſta compoſitio non ex libidine, ſed ex virtute pendebat: & ideò Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.

5. Impoſuit itaque Abræ ſuæ aſcoperam vini & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caſeum, & profecta eſt.

6. Cùmque veniſſent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam & presbyteros civitatis.

7. Qui cùm vidiſſent eam ſtupentes mirati ſunt nimis pulchritudinem ejus.

8. Nihil tamen interrogantes eam, dimiſerunt tranſire, dicentes: Deus patrum noſtrorum det tibi gratiam, & omne conſilium tui cordis ſua virtute corroboret, ut glorietur ſuper te Jeruſalem, & ſit nomen tuum in numero ſanctorum & juſtorum.

9. Et dixerunt hi qui illic erant, omnes una voce: Fiat, fiat.

10. Judith verò orans Dominum, tranſivit per portas ipſa & Abra ejus.

11. Factum eſt autem, cùm deſcenderet montem, circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Aſſyriorum, & tenuerunt eam, dicentes: Unde venis? aut quò vadis?

12. Quæ reſpondit: Filia ſum Hebræorum, ideò ego fugi à facie eorum, quoniam futurum agnovi, quòd dentur vobis in deprædationem, pro eò quòd contemnentes vos, noluerunt ultro tradere ſeipſos ut invenirent miſericordiam in conſpectu veſtro.

13. Hac de cauſa cogitavi mecum, dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi ſecreta illorum, & oſtendam illi quo aditu poſſit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus.

14. Et cùm audiſſent viri illi verba ejus, conſiderabant faciem ejus, & erat in oculis eorum ſtupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis.

15. Et dixerunt ad eam: Conſervaſti animam tuam eò quòd tale reperiſti conſilium, ut deſcenderes ad dominum noſtrum.

16. Hoc autem ſcias, quoniam cùm ſteteris in conſpectu ejus, benè tibi faciet, & eris gratiſſima in corde ejus. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam.

17. Cùmque intraſſet ante faciem ejus, ſtatim captus eſt in ſuis oculis Holofernes.

18. Dixeruntque ad eum ſatellites ejus: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?

19. Videns itaque Judith Holofernem ſedentem in conopœo, quod erat ex purpura, & auro, & ſmaragdo, & lapidibus pretioſis intextum;

20. & cùm in faciem ejus intendiſſet, adoravit eum, proſternens ſe ſuper terram. Et elevaverunt eam ſervi Holofernis, jubente domino ſuo.

CAPUT XI.

Judith ab Holoferne ſuper cauſa fugæ ſuæ interrogata imponit illi, ſpecioſam pollicens victoriam.

1. TUnc Holofernes dixit ei: Æquo animo eſto, & noli pavere in corde tuo: quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit ſervire Nabuchodonoſor regi.

2. Populus autem tuus, ſi non contempſiſſet me, non levaſſem lanceam meam ſuper eum.

3. Nunc autem dic mihi, qua ex cauſa receſſiſti ab illis, & placuit tibi ut venires ad nos?

4. Et dixit illi Judith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam ſi ſecutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.

5. Vivit enim Nabuchodonoſor rex terræ, & vivit virtus ejus, quæ eſt in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non ſolùm homines ſerviunt illi per te, ſed & beſtiæ agri obtemperant illi.

6. Nuntiatur enim animi tui induſtria univerſis gentibus, & indicatum eſt omni ſæculo, quoniam tu ſolus bonus, & potens es in omni regno ejus, & diſciplina tua omnibus provinciis prædicatur.

7. || Nec hoc latet, quod locutus eſt Achior, nec illud ignoratur, quod ei juſſeris evenire. || Sup. 5. 5.

8. Conſtat enim, Deum noſtrum ſic peccatis offenſum, ut mandaverit per pro-

phetas

phetas ſuos ad populum, quòd tradat eum pro peccatis ſuis. *

9. Et quoniam ſciunt ſe offendiſſe Deum ſuum filii Iſrael, tremor tuus ſuper ipſos eſt.

10. Inſuper etiam fames invaſit eos, & ab ariditate aquæ jam inter mortuos computantur.

11. Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora ſua, & bibant ſanguinem eorum: †

12. & ſancta Domini Dei ſui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitaverunt impendere, & volunt conſumere quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum eſt quòd in perditionem dabuntur.

*Hinc etiã conjicere licet hiſtoriã hãc ante captivitatem eveniſſe. † Lege id vetante. Lev. 17. 19.

13. Quod ego ancilla tua cognoſcens, fugi ab illis, & miſit me Dominus hæc ipſa nuntiare tibi.

14. Ego enim ancilla tua Deum colo, etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum,

15. & dicet mihi quando eis reddat peccatum ſuum, & veniens nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Jeruſalem, & habebis omnem populum Iſrael, ſicut oves, quibus non eſt paſtor, & non latrabit vel unus canis contra te:

16. quoniam hæc mihi dicta ſunt per providentiam Dei.

17. Et quoniam iratus eſt illis Deus, hæc ipſa miſſa ſum nuntiare tibi.

18. Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, & coram pueris ejus, & mirabantur ſapientiam ejus, & dicebant alter ad alterum:

19. Non eſt talis mulier ſuper terram in aſpectu, in pulchritudine, & in ſenſu verborum.

20. Et dixit ad illam Holofernes: Bene fecit Deus, qui miſit te ante populum, ut des illum tu in manibus noſtris:

21. & quoniam bona eſt promiſſio tua, ſi fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonoſor magna eris, & nomen tuum nominabitur in univerſa terra.

CAPUT XII.

Judith in locum theſaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet propriis veſcendi cibis, noctuque ad orationem egrediendi: quarto autem die in convivium inducta coram Holoferne comedit & bibit: qui ejus concupiſcentia ardens, vehementer inebriatur.

1. Tunc juſſit eam introire ubi repoſiti erant theſauri ejus, & juſſit illic manere eam, & conſtituit quid daretur illi de convivio ſuo.

2. Cui reſpondit Judith, & dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat ſuper me offenſio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo.

3. Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi iſta, quæ tecum detuliſti, quid faciemus tibi?

4. Et dixit Judith: Vivit anima tua domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc, quæ cogitavi. Et induxerunt illam ſervi ejus in tabernaculum, quod præceperat.

5. Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia nocte & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum.

6. Et præcepit cubiculariis ſuis, ut ſicut placeret illi, exiret & introiret ad adorandum Deum ſuum, per triduum:

7. & exibat noctibus in vallem Bethuliæ, & baptizabat ſe in fonte aquæ.

8. Et ut aſcendebat, orabat Dominum Deum Iſrael, ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi ſui.

9. Et introiens, munda manebat in tabernaculo, uſque dum acciperet eſcam ſuam in veſpere.

10. Et factum eſt, in quarto die Holofernes fecit cœnam ſervis ſuis, & dixit ad Vagao eunuchum ſuum: Vade, & ſuade Hebræam illam ut ſponte conſentiat habitare mecum.

11. Fœdum eſt enim apud Aſſyrios, ſi femina irrideat virum agendo ut immunis ab eo tranſeat.

12. Tunc introivit Vagao ad Judith, & dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus, ut manducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate.

13. Cui Judith reſpondit: Quæ ego ſum, ut contradicam domino meo?

14. Omne quod erit ante oculos ejus bonum & optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit, hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.

15. Et ſurrexit, & ornavit ſe veſtimento ſuo, & ingreſſa ſtetit ante faciem ejus.

16. Cor autem Holofernis concuſſum eſt: erat enim ardens in concupiſcentia ejus.

17. Et dixit ad eam Holofernes: Bibe nunc, & accumbe in jucunditate, quoniam inveniſti gratiam coram me.

18. Et dixit Judith: Bibam domine, quoniam magnificata eſt anima mea hodie præ omnibus diebus meis.

19. Et accepit, & manducavit, & bibit coram ipſo ea, quæ paraverat illi ancilla ejus.

20. Et jucundus factus eſt Holofernes ad eam, bibitque vinum multum nimis, quantum nunquam biberat in vita ſua.

CAPUT XIII.

Judith facta ad Deum oratione præſcidit caput ebrii Holofernis: quod ad concives Bethuliæ efferens, eos ad gratiarum actionem hortatur: ipſa verò ab omnibus benedicitur, & Achior viſo Holofernis capite obſtupeſcit.

1. Ut autem ſerò factum eſt, feſtinaverunt ſervi illius ad hoſpitia ſua, & concluſit Vagao oſtia cubiculi, & abiit.

2. Erant autem omnes fatigati à vino:

3. Eratque Judith ſola in cubiculo.

4. Porrò Holofernes jacebat in lecto, nimia ebrietate ſopitus.

5. Dixitque Judith puellæ ſuæ, ut ſtaret foris ante cubiculum, & obſervaret.

6. Stetitque Judith ante lectum, orans cum lacrymis, & labiorum motu in ſilentio,

7. dicens: Confirma me Domine Deus Iſrael, & reſpice in hac hora ad opera manuum mearum, ut, ſicut promiſiſti, Jeruſa-

lem civitatem tuam erigas: & hoc, quod credens per te poſſe fieri cogitavi, perficiam.

8. Et cùm hæc dixiſſet, acceſſit ad columnam, quæ erat ad caput lectuli ejus, & pugionem ejus, qui in ea ligatus pendebat, exolvit.

9. Cùmque evaginaſſet illum, apprehendit comam capitis ejus, & ait: Confirma me Domine Deus in hac hora.

10. Et percuſſit bis in cervicem ejus, & abſcidit caput ejus, & abſtulit conopæum ejus à columnis, & evolvit corpus ejus truncum.

11. Et poſt puſillum exivit, & tradidit caput Holofernis ancillæ ſuæ, & juſſit ut mitteret illud in peram ſuam.

12. Et exierunt duæ, ſecundùm conſuetudinem ſuam, quaſi ad orationem, & tranſierunt caſtra, & gyrantes vallem, venerunt ad portam civitatis.

13. Et dixit Judith à longè cuſtodibus murorum: Aperite portas, quoniam nobiſcum eſt Deus, qui fecit virtutem in Iſrael.

14. Et factum eſt, cùm audiſſent viri vocem ejus, vocaverunt presbyteros civitatis.

15. Et concurrerunt ad eam omnes, à minimo uſque ad maximum: quoniam ſperabant eam jam non eſſe venturam.

16. Et accendentes luminaria congyraverunt circa eam univerſi: illa autem aſcendens in eminentiorem locum, juſſit fieri ſilentium. Cùmque omnes tacuiſſent.

17. dixit Judith: Laudate Dominum Deum noſtrum, qui non deſeruit ſperantes in ſe:

18. & in me ancilla ſua adimplevit miſericordiam ſuam, quam promiſit domui Iſrael: & interfecit in manu mea hoſtem populi ſui hac nocte.

19. Et proferens de pera caput Holofernis, oſtendit illis, dicens: Ecce caput Holofernis principis militiæ Aſſyriorum, & ecce conopæum illius, in quo recumbebat in ebrietate ſua, ubi per manum feminæ percuſſit illum Dominus Deus noſter.

20. Vivit autem ipſe Dominus, quoniam cuſtodivit me Angelus ejus & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permiſit me Dominus ancillam ſuam coinquinari, ſed ſine pollutione peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria ſua, in evaſione mea & in liberatione veſtra.

21. ‖ Confitemini illi omnes, quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus. ‖ Pſal 105 1. & 106

22. Univerſi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute ſua, quia per te ad nihilum redegit inimicos noſtros.

23. Porrò Ozias princeps populi Iſrael, dixit ad eam: Benedicta es tu filia à Domino Deo excelſo præ omnibus mulieribus ſuper terram.

24. Benedictus Dominus, qui creavit cœlum & terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum noſtrorum:

25. quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in æternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ propter anguſtias & tribulationem generis tui, ſed ſubveniſti ruinæ ante conſpectum Dei noſtri.

26. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

27. Porrò Achior vocatus venit, & dixit ei Judith: Deus Iſrael, cui tu teſtimonium dediſti quòd ulciſcatur ſe de inimicis ſuis, ipſe caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.

28. Et ut probes quia ita eſt, ecce caput Holofernis, qui in contemptu ſuperbiæ ſuæ Deum Iſrael contempſit, & tibi interitum minabatur, dicens: Cùm captus fuerit populus Iſrael, gladio perforari præcipiam latera tua.

29. Videns autem Achior caput Holofernis, anguſtiatus præ pavore, cecidit in faciem ſuam ſuper terram, & æſtuavit anima ejus.

30. Poſtea verò quàm reſumpto ſpiritu recreatus eſt, procidit ad pedes ejus, & adoravit eam, & dixit:

31. Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur ſuper te, Deus Iſrael.

CAPUT XIV.

Holofernis capite in muro ſuſpenſo, Achiorque circumciſo, Judæi in Aſſyrios irruunt; qui Holofernem excitantes, mortuumque invenientes, vehementi timore concutiuntur.

1. DIxit autem Judith ad omnem populum: Audite me fratres, ſuſpendite caput hoc ſuper muros noſtros:

2. Et erit, cùm exierit Sol, accipiat unuſquiſque arma ſua, & exite cum impetu, non ut deſcendatis deorſum; ſed quaſi impetum facientes.

3. Tunc exploratores neceſſe erit ut fugiant ad principem ſuum excitandum ad pugnam.

4. Cùmque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & invenerint eum truncum in ſuo ſanguine volutatum, decidet ſuper eos timor.

5. Cùmque cognoveritis fugere eos, ite poſt illos ſecuri, quoniam Dominus conteret eos ſub pedibus veſtris.

6. Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Iſrael, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidit carnem præputii ſui, & appoſitus eſt ad populum Iſrael, & omnis ſucceſſio generis ejus uſque in hodiernum diem.

7. Mox autem ut ortus eſt dies, ſuſpenderunt ſuper muros caput Holofernis, accepitque unuſquiſque vir arma ſua, & egreſſi ſunt cum grandi ſtrepitu & ululatu.

8. Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt.

9. Porrò hi, qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingreſſum cubiculi perſtrepentes, excitandi gratia, inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, ſed à ſonantibus Holofernes evigilaret.

10. Nullus enim audebat cubiculum virtutis Aſſyriorum pulſando aut intrando aperire.

11. Sed cùm veniſſent ejus duces ac tribuni, & univerſi majores exercitus regis Aſſyriorum, dixerunt cubiculariis:

12. Intrate, & excitate illum, quoniam egreſſi mures de cavernis ſuis, auſi ſunt provocare nos ad prælium.

13. Tunc ingreſſus Vagao cubiculum ejus, ſtetit ante cortinam, & plauſum fecit manibus ſuis: ſuſpicabatur enim illum cum Judith dormire.

14. Sed cùm nullum motum jacentis ſenſu aurium caperet, acceſſit proximans ad cortinam, & elevans eam, videnſque cadaver abſque capite Holofernis in ſuo ſanguine tabefactum jacere ſuper terram, exclamavit voce magna cum fletu, & ſcidit veſtimenta ſua.

15. Et ingreſſus tabernaculum Judith, non invenit eam, & exiliit foras ad populum,

16. & dixit: Una mulier Hebræa fecit confuſionem in domo regis Nabuchodonoſor, ecce enim Holofernes jacet in terra, & caput ejus non eſt in illo.

17. Quod cùm audiſſent principes virtutis Aſſyriorum, ſciderunt omnes veſtimenta ſua, & intolerabilis timor & tremor cecidit ſuper eos, & turbati ſunt animi eorum valdè.

18. Et factus eſt clamor incomparabilis in medio caſtrorum eorum.

CAPUT XV.

Aſſyrii perſequentes Hebræos, omnibus relictis fugiunt; at illi ſpoliis collectis, plurimum ditati ſunt: Judith autem à pontifice & populo benedicitur; & quæ Holofernis, propria fuerant, ipſi traduntur.

1. CUmque omnis exercitus decollatum Holofernem audiſſet, fugit mens & conſilium ab eis, & ſolo tremore & metu agitati, fugæ præſidium ſumunt,

2. ita ut nullus loqueretur cum proximo ſuo, ſed inclinato capite, relictis omnibus, evadere feſtinabant Hebræos, quos armatos ſuper ſe venire audiebant, fugientes per vias camporum & ſemitas collium.

3. Videntes itaque filii Iſrael fugientes, ſecuti ſunt illos. Deſcenderuntque clangentes tubis, & ululantes poſt ipſos.

4. Et quoniam Aſſyrii non adunati, in fugam ibant præcipites: filii autem Iſrael uno agmine perſequentes, debilitabant omnes, quos invenire potuiſſent.

5. Miſit itaque Ozias nuntios per omnes civitates & regiones Iſrael.

6. Omnis itaque regio, omniſque urbs electam juventutem armatam miſit poſt eos, & perſecuti ſunt eos in ore gladii, quouſque pervenirent ad extremitatem finium ſuorum.

7. Reliqui autem, qui erant in Bethulia, ingreſſi ſunt caſtra Aſſyriorum, & prædam, quam fugientes Aſſyrii reliquerant, abſtulerunt, & onuſtati ſunt valdè.

8. Hi verò, qui victores reverſi ſunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt ſecum, ita ut non eſſet numerus in pecoribus, & jumentis, & univerſis mobilibus eorum, ut à minimo uſque ad maximum omnes divites fierent de prædationibus eorum.

9. Joachim autem ſummus pontifex de Jeruſalem venit in Bethuliam cum univerſis presbyteris ſuis, ut videret Judith.

10. Quæ cùm exiſſet ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Jeruſalem, tu lætitia Iſrael, tu honorificentia populi noſtri.

11. quia feciſti viriliter, & confortatum eſt cor tuum, eò quòd caſtitatem amaveris, & poſt virum tuum, alterum neſcieris: ideo & manus Domini confortavit te, & ideo eris benedicta in æternum.

12. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

13. Per dies autem triginta, vix collecta ſunt ſpolia Aſſyriorum à populo Iſrael.

14. Porrò autem univerſa, quæ Holofernis peculiaria fuiſſe probata ſunt, dederunt Judith in auro, & argento, & veſtibus, & gemmis, & omni ſupellectili, & tradita ſunt omnia illi à populo.

15. Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis & citharis.

CAPUT XVI.

Canticum Judith ob victoriam: venit populus Jeruſalem holocauſta cum gratiarum actionibus oblaturus: tandemque Judith plena dierum moritur; & dies hujus victoriæ perpetuò apud Judæos in numero ſanctorum dierum celebratur.

1. TUnc cantavit canticum hoc Domino Judith, dicens:

2. Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi pſalmum novum, exaltate, & invocate nomen ejus.

3. Dominus conterens bella, Dominus nomen eſt illi.

4. Qui poſuit caſtra ſua in medio populi ſui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum noſtrorum.

5. Venit Aſſur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis ſuæ: cujus multitudo obturavit torrentes, & equi eorum cooperuerunt valles.

6. Dixit ſe incenſurum fines meos, & juvenes meos occiſurum gladio, infantes meos dare in prædam, & virgines in captivitatem.

7. Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in manus feminæ, & confodit eum.

8. Non enim cecidit potens eorum à juvenibus, nec filii Titan percuſſerunt eum, nec excelſi gigantes oppoſuerunt ſe illi, ſed Judith filia Merari in ſpecie faciei ſuæ diſſolvit eum.

9. Exuit enim ſe veſtimento viduitatis, & induit ſe veſtimento lætitiæ in exultatione filiorum Iſrael.

10. Unxit faciem ſuam unguento, & colligavit cincinnos ſuos mitra, accepit ſtolam novam ad decipiendum illum.

11. Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervicem ejus.

12. Horruerunt Perſæ * conſtantiam ejus, & Medi audaciam ejus.

13. Tunc ululaverunt caſtra Aſſyriorum, quando apparuerunt humiles mei, areſcentes in ſiti.

14. Filii puellarum compunxerunt eos, & ſicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in prælio à facie Domini Dei mei.

15. Hymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Deo noſtro.

16. Adonai Domine magnus es tu, & præclarus in virtute tua, & quem ſuperare nemo poteſt.

* Holofernis gentiles, ſcilicet. Et alioquin Perſica regio Chaldæis tunc ſubjecta aut fœderata, ut apparet ex *Iſaiæ* 23. Imò ita aliquando late ſumitur illud vocabulum, ut Syriam, Mediam, & Chaldæ-

17. Tibi ſerviat omnis creatura tua: ‖ quia dixiſti, & facta ſunt: miſiſti ſpiritum tuum, & creata ſunt, & non eſt qui reſiſtat voci tuæ.

18. Montes à fundamentis movebuntur cum aquis: petræ, ſicut cera, liqueſcent ante faciem tuam.

19. Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

20. Væ genti inſurgenti ſuper genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii viſitabit illos.

21. Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & ſentiant uſque in ſempiternum.

22. Et factum eſt poſt hæc, omnis populus poſt victoriam venit in Jeruſalem adorare Dominum: & mox ut purificati ſunt, obtulerunt omnes holocauſta, & vota, & repromiſſiones ſuas:

23. Porrò Judith, univerſa vaſa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopœum, quod ipſa ſuſtulerat de cubili ipſius, obtulit in anathema oblivionis.

24. Erat autem populus jucundus ſecundùm faciem ſanctorum, & per tres menſes gaudium hujus victoriæ celebratum eſt cum Judith.

25. Poſt dies autem illos unuſquiſque rediit in domum ſuam, & Judith magna facta eſt in Bethulia, & præclarior erat univerſæ terræ Iſrael.

26. Erat etiam virtuti caſtitas adjuncta, ita ut non cognoſceret virum omnibus diebus vitæ ſuæ, ex quo defunctus eſt Manaſſes vir ejus.

27. Erat autem diebus feſtis procedens cum magna gloria.

28. * Manſit autem in domo viri ſui annos centum quinque, & dimiſit Abram ſuam liberam, & defuncta eſt ac ſepulta cum viro ſuo in Bethulia.

29. Luxitque illam omnis populus diebus ſeptem.

30. In omni autem ſpatio vitæ ejus non fuit qui perturbaret Iſrael, & poſt mortem ejus annis multis.

31. Dies autem victoriæ hujus feſtivitatis, ab Hebræis in numero ſanctorum dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore uſque in præſentem diem.

Unde patet totum vitæ ejus ſpatium ibi deſcribi, non illud quod poſt debellatum Holofernem ſuperſtes fuit, quod quamvis illis concedatur qui ad Xerxis aut alterius Perſarum regis tempora hanc hiſtoriam referunt: tantum aberit ut id illis faveat, ut etiam multum adverſetur. Etenim vix ſimile vero ſit Perſarum ævo, mulieres ad annos 140. vel 150. vitam perduxiſſe: quod inde tamen efficeretur; cùm ætatis jam valde maturæ fuiſſe Judith neceſſe ſit, quando Holofernem adiit illudque facinus perpetravit, quod juniori mulierculæ adſcribere, ratio vix ſuadet. Multò certè antiquiori ſæculo Sara, quæ feminei ſexus unica eſt, cujus integra ætas in reliquis ſcripturis habeatur, ad annos tantùm 127. perveniſſe legitur. *Geneſ.* 23. 1.

am comprehendat, ut vel ex 2 *Machab* 1. 10. intelligitur. Quare eorum omnino corruat argumentum neceſſe eſt, qui inde probari poſſe putant, hanc hiſtoriam ſub imperantibus Perſis contigiſſe. ‡ *Geneſ.* 2. *Pſalm.* 32. 9.

* *Gr. Et ſenuit in domo viri ſui annos centum & quinque.* Clarius etiam Syrus: *Senuitque in domo Manaſſis viri ſui, factaque centum & quinque annorum, mortua eſt, &c.*

LIBER ESTHER.

ASſueri, ut & Artaxerxis nomen, pluribus principibus commune fuiſſe, nemo neſcit. Quis autem ſit ille de quo nunc agitur; alii aliter ſentiunt. Nos eum Darium Hyſtaſpis filium eſſe arbitramur, nec eam hiſtoriam alteri ſuperiorum aut poſteriorum regum aſcribi facile poſſe ducimus.

Primò enim Mardochæus Eſtheræ avunculus, ipſa teſte ſcriptura (Eſth. 2. 6. & 11. 8.) tranſlatus fuerat à Nabuchodonoſore magno, unà cum Jechonia rege. Itaque cùm ab hac tranſlatione, quæ Ann. mundi 3405. facta eſt, ad hujus Darii ſive Aſſueri 12. qui eſt mundi 3494. quo Aman de perdendis Judæis conſilium iniit, anni jam 89. effluxerint; vitam Mardochæi longè ultrà producere prorſus abſurdum eſt: Qua exceptione, planè reges omnes Dario poſteriores excluduntur. Nam qui loca ſcripturæ ſupra citata in alium ſenſum vocant, à vero mihi aberrare videntur: cùm neque id ulla firment certa ratione & alia loca quæ ad mentem ſuam ſtabiliendam adducunt, minus ſimilia ſint; atque adeò, id quod volunt efficiant minimè.

Secundò. Cùm hunc Artaxerxem ſive Aſſuerum Perſarum regem fuiſſe pateat hìc cap. ultim. iis notis deſcribitur in hac tota hiſtoria, quæ in nullum alium antegreſſorum regum cadant. Dicitur enim regnaſſe ab India uſque ad Æthiopiam. Et Æthiopiam quidem primus acquiſierat Cambyſes: at Indiam nullus ante Darium ſubegerat. Adde quòd huic Aſſuero anni plures quàm 12. aſſignentur à ſcriptura, cùm Cambyſes, ne octo quidem imperii annos impleverit, teſte Herodoto.

Tertiò. Aſſerit ſacer contextus, Suſan caput regni Aſſuero fuiſſe, & in ea ſolium regni eum habuiſſe; quod apprimè in hunc Darium convenit, à quo urbem Suſan conditam fuiſſe refert Plinius; hoc eſt novam omnino factam, & regiarum ædium magnificentia amplificatam, ut narrat Elianus; in qua etiam reconditos & aſſervatos ipſius theſauros fuiſſe ait Herodotus.

Quartò, Refert ſcriptura Aſſuerum adamaſſe Eſtheram (quam Ediſſam ſive Hadaſſam quoque nominat) præ omnibus aliis virginibus, & diadema regni impoſuiſſe in capite ejus. Narrat verò Herodotus Darium hunc, virginem quamdam ex uxoribus maximè adamaſſe, ejuſque imaginem ex auro ſolido compactam habuiſſe, quæ belle inter ſe congruunt; quamvis Artyſſonam, corrupto fortè nomine, eam appellet.

Quintò. Aſſuerus ille, eadem adhuc teſtante ſcriptura (infr. cap. 10.) cunctas inſulas magis ſibi fecit tributarias: At Thucydide auctore, Darius iſte inſulas, Phœnicum claſſe ſubegit; eiſque, ut refert Plato in Menexeno, dominatus eſt. Id verò nec ad Xerxis hujus filii tempora referri poteſt, qui ex Græcia fugatus ante annum regni ſui 12. eas inſulas amiſerat; quibus poſt annos regni 12. Aſſuerum illum noſtrum & dominatum eſſe, & tributum impoſuiſſe, ſcripturæ ſignificant; nec item ad alium poſteriorum regum, quorum nullus has inſulas, (ſi parvam Claxomenem & Cyprum excipias) ſibi ſubjectas habuit, ut conſtat ex Antalcideæ pacis formula apud Xenophontem, Hellen. 5.

Sextò. Darius iſte primus gentibus tributa impoſuiſſe dicitur ab ethnicis auctoribus, unde & χαπηλος id eſt caupo & inſtitor dictus eſt, ut narrat Herodotus; cùm ſub Cyro & Cambyſe nihil adhuc ſimile viſum eſſet, ſed tantùm munera aſſerri ſolerent.

Septimò. Quæ lib. 3. Eſdræ cap. 3. dicuntur, & à Joſepho etiam narrantur; (Antiq. l. 11. c. 4.) de amplitudine imperii hujus Darii, & de magna illa cœna, quam exhibuit præfectis qui ſub illo erant ab India uſque ad Æthiopiam, centum viginti ſeptem provinciis, ita cum iis congruunt, quæ hìc de Aſſuero dicuntur, ut unum eumdemque regem eſſe vix dubitandi locum relinquant.

Octavò. Cùm Artaxerxes ille dicat infrà cap. 13. verſ. 2. ſe univerſum orbem ſubjeciſſe ſuæ ditioni, non à majoribus accepiſſe: id vix alii cuiquam Perſarum regum, quàm Cyro aut Dario convenire manifeſtum eſt. Non autem Cyro, ob cauſas allatas. Ergo Dario.

Nonò denique. Quod capite ult. hujus libri verſ. 16. narratur de Aſſuero hoc, qui agnoſcit beneficio Dei Iſrael traditum ſibi ſuiſque deceſſoribus & conſervatum imperium; apprimè convenit cum voto quod Deo cæli nuncupavit Darius Hyſtaſpis, in die qua regnum accepit. 3. Eſdræ 4. v. 43. & ſeq. ſe nempe inſtauraturum templum: quod etiam confirmat Joſephus, & adamuſſim quadrat cum edicto ejuſdem Darii, 1. Eſdræ 6.

Manifestum itaque ni fallor, nulli nec priorum, nec poſteriorum regum, magis quàm Dario Hyſtaſpis convenire quæ huic Aſſuero à ſacra ſcriptura aſſignantur.

His ergo diligenter expenſis, credimus non ſolùm hunc Aſſuerum eſſe noſtrum Darium (quem, ut olim Cyrum, ita nunc Deus ad regium faſtigium, via ſingulari evexiſſe videtur, ut populo ſuo conſuleret) ſed etiam Vaſtin reginam, Atoſſam Cyri filiam arbitramur, quam ſtatim regnum adeptus duxit, ut illud non tam ad alienos tranſiiſſe, quàm in regia familia manſiſſe videretur: unde etiam conjicere eſt, eum eodem quoque tempore, regia Aſſueri Artaxerxiſque cognomina ſibi aſſumere voluiſſe olim Cyro Cambyſique jam audita, quòd hoc commune eſſet regum Perſarum, ſicut illum Medorum, quorum utrorumque majeſtas

& potentia ad Darium erat devoluta: Eſtheram *verò, ſive* Ediſſam *aut* Hadaſſam, *Herodoti* Artyſtonam *virginem eſſe ducimus.*

Quin cùm Atoſſa *&* Adaſſa, *ſint maximè ſimilia nomina: fortaſſis non multùm abludet à vero, qui in Herodoto conjiciet turbata eſſe vocabula, ut* Artyſtona *ſit potiùs* Vaſthi *prior conjux,* Atoſſaque *poſterior; ſive illa virgo, quam* Adaſſam *vel* Edaſſam, *atque* Eſtheram *ſcriptura appellat. Quod verò addit Herodotus, utramque Cyri fuiſſe filiam, facile ex eo factum eſſe potuit, quod cùm audiſſet poſteriorem illam conjugem eſſe de poſteris* Cis *(patet id infra, 2. 5.) nominis Perſis prorſus ignoti,* Cyri *potiùs dicendum fuiſſe ſit arbitratus.*

Celebratum autem videtur illud Aſſueri, ſive Darii convivium, poſtquam Perſas, conſpirationis illius, qua Mago interempto regnum ſibi paraverat, conſortes, ſibi tandem factos oneroſos, (ait Valer. Max.) de medio ſuſtulit: cùm gloriam abſolutæ tunc demum monarchiæ, & decorem magnitudinis ſuæ vellet oſtendere; ut magnatum animos, ex eo fortè commotos mitigaret, ac populum demulceret: dum intereà regiæ uxoris regios animos gerentis, faſtidium & arrogantiam expertus eſt.

Eodem autem ferè tempore, quo hæc geruntur in Perſide; Judæis Jeroſolymis, inſtigantibus Aggæo & Zacharia prophetis, ex ejuſdem Darii edicto, inſtaurationem templi acriùs urgent & anno regni ipſius 6. abſolvunt; ut ex annis ad librum Eſdræ adſcriptis videre eſt.

AUCTOR *verò hujus libri* MARDOCHÆUS, *ut dicitur infra, 9. 20. & 12. 4. Videtur tamen ipſa quoque* ESTHER *quædam inſeruiſſe; quod Græcus ibidem disertè affirmat.*

CAPUT PRIMUM. *

Aſſuero ad potentiæ & gloriæ ſuæ oſtentationem ſplendidum celebrante convivium, regina Vaſthi accerſita venire recuſat, ideoque repudiatur: & ſapientum conſilio edictum promulgatur, ut uxores maritis deferant honorem.

1. IN diebus Aſſueri, * qui regnavit ab India uſque Æthiopiam ſuper centum vigintiſeptem provincias:
2. quando ſedit in ſolio regni ſui, Suſan civitas regni ejus exordium † fuit.

3. Tertio igitur anno imperii ſui * fecit grande convivium cunctis principibus, & pueris ſuis, fortiſſimis Perſarum, & Medorum inclytis, & præfectis provinciarum coram ſe,

4. ut oſtenderet divitias gloriæ regni ſui, ac magnitudinem, atque jactantiam potentiæ ſuæ, multo tempore, centum videlicet & octoginta diebus.

5. Cùmque implerentur dies convivii, † invitavit omnem populum, qui inventus eſt in Suſan, à maximo uſque ad minimum: & juſſit ſeptem diebus convivium præparari in veſtibulo horti, & nemoris, quod regio cultu & manu conſitum erat.

6. Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris, & carbaſini ac hyacinthini, ſuſtentata funibus byſſinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inſerti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei & argentei, ſuper pavimentum ſmaragdino, & pario ſtratum lapide, diſpoſiti erant: quod mira varietate pictura decorabat.

7. Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vaſis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur.

8. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, ſed ſicut rex ſtatuerat, præponens menſis ſingulos de principibus ſuis, ut ſumeret unuſquiſque quod vellet.

9. Vaſthi quoque regina fecit convivium feminarum, in palatio, ubi rex Aſſuerus manere conſueverat.

10. Itaque die ſeptimo, cùm rex eſſet hilarior, & poſt nimiam potationem incaluiſſet mero, præcepit Maumam, & Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, ſeptem eunuchis, qui in conſpectu ejus miniſtrabant,

11. ut introducerent reginam Vaſthi coram rege, poſito ſuper caput ejus diade-

* Id eſt Darii Hyſtaspis. Vide titulum libri.

† Id eſt caput regni.

* Anno M 3485. Ant. Chr. 519.

† i. poſt cõvivium illud per dies 180. magnatibus exhibitum, aliud inſtituit toti populo [illegible]

[illegible] ſive in quo præter cõvivas ſuperiores cunctus etiam populus adhiberetur.

mate,

mate, ut oſtenderet cunctis populis & principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde,

12. Quæ renuit, & ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempſit. Unde iratus rex, & nimio furore ſuccenſus,

13. interrogavit ſapientes, qui ex more regio ſemper ei aderant, & illorum faciebat cuncta conſilio, ſcientium leges, ac jura majorum:

14. (erant autem primi & proximi, Charſena, & Sethar, & Admatha, & Tharſis, & Mares, & Marſana, & Mamuchan, ſeptem duces Perſarum, atque Medorum, qui videbant faciem regis, & primi poſt eum reſidere ſoliti erant)

15. cui ſententiæ Vaſthi regina ſubjaceret, quæ Aſſueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere noluiſſet.

16. Reſponditque Mamuchan, audiente rege, atque principibus: Non ſolùm regem læſit regina Vaſthi, ſed & omnes populos, & principes, qui ſunt in cunctis provinciis regis Aſſueri.

17. Egredietur enim ſermo reginæ ad omnes mulieres, ut contemnant viros ſuos, & dicant: Rex Aſſuerus juſſit ut regina Vaſthi intraret ad eum, & illa noluit.

18. Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Perſarum atque Medorum, parvipendent imperia maritorum: unde regis juſta eſt indignatio.

19. Si tibi placet, egrediatur edictum à facie tua, & ſcribatur juxta legem Perſarum atque Medorum, quam præteriri illicitum eſt, ut nequaquam ultrà Vaſthi ingrediatur ad regem, ſed regnum illius, altera, quæ melior eſt illa, accipiat.

20. Et hoc in omne (quod latiſſimum eſt) provinciarum tuarum divulgetur imperium, & cunctæ uxores tam majorum, quàm minorum, deferant maritis ſuis honorem.

21. Placuit conſilium ejus regi, & principibus: fecitque rex juxta conſilium Mamuchan,

22. & miſit epiſtolas ad univerſas provincias regni ſui, ut quæque gens audire & legere poterat, diverſis linguis & litteris, eſſe viros principes ac majores in domibus ſuis: & hoc per cunctos populos divulgari.

CAPUT II.

Præ ceteris virginibus Aſſuero quæſitis, Eſther neptis occulta Mardochæi Judæi placens, regina loco Vaſthi facta eſt, celebrato nuptiarum magnifico convivio, ac datis muneribus. Porrò Mardochæus ad oſtium palatii manens, Eunuchos regi inſidiantes prodit; quod factum Mardochæi, annalibus inſcribitur.

1. His ita geſtis, poſtquã regis Aſſueri indignatio deferbuerat, recordatus eſt Vaſthi, & quæ feciſſet, vel quæ paſſa eſſet:

2. dixeruntque pueri regis, ac miniſtri ejus: Quærantur regi puellæ virgines ac ſpecioſæ,

3. & mittantur qui conſiderent per univerſas provincias puellas ſpecioſas & virgines: & adducant eas ad civitatem Suſan, & tradant eas in domum feminarum ſub manu Egei eunuchi, qui eſt præpoſitus & cuſtos mulierum regiarum: & accipiant mundum muliebrem, & cetera ad uſus neceſſaria.

4. Et quæcumque inter omnes oculis regis placuerit, ipſa regnet pro Vaſthi. Placuit ſermo regi: & ita, ut ſuggeſſerant, juſſit fieri.

5. Erat vir Judæus in Suſan civitate, vocabulo Mardochæus || filius Jair, filii Semei, filii Cis, de ſtirpe Jemini,

6. qui translatus fuerat de Jeruſalem eo tempore, quo || Jechoniam regem Juda Nabuchodonoſor rex Babylonis tranſtulerat, *

7. qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quæ altero nomine vocabatur Eſther, & utrumque parentem amiſerat: pulchra nimis, & decora facie. Mortuiſque patre ejus ac matre, Mardochæus ſibi eam adoptavit in filiam.

8. Cùmque percrebuiſſet regis imperium, & juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines adducerentur Suſan, & Egeo traderentur eunucho; Eſther quoque inter ceteras puellas ei tradita eſt, ut ſervaretur in numero feminarum.

9. Quæ placuit ei, & invenit gratiam in conſpectu illius. Et præcepit eunucho, ut acceleraret mundum muliebrem, & traderet ei partes ſuas, & ſeptem puellas ſpecioſiſſimas de domo regis, & tam ipſam, quàm pediſſequas ejus ornaret atque excoleret.

10. Quæ noluit indicare ei populum & patriam ſuam: Mardochæus enim præceperat ei, ut de hac re omnino reticeret:

11. qui deambulabat quotidie ante veſtibulum domus, in qua electæ virgines ſervabantur, curam agens ſalutis Eſther, & ſcire volens quid ei accideret.

12. Cùm autem veniſſet tempus ſingularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus, quæ ad cultum muliebrem pertinebant, menſis duodecimus vertebatur: ita dumtaxat, ut ſex menſibus oleo ungerentur myrrhino, & aliis ſex quibuſdam pigmentis & aromatibus uterentur.

13. Ingredienteſque ad regem, quidquid poſtulaſſent ad ornatum pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat, compoſitæ de triclinio feminarum ad regis cubiculum tranſibant.

14. Et quæ intraverat veſpere, egrediebatur manè, atque inde in ſecundas ædes deducebatur, quæ ſub manu Suſagazi eunuchi erant, qui concubinis regis præſidebat: nec habebat poteſtatem ad regem ultrà redeundi, niſi voluiſſet rex, & eam venire juſſiſſet ex nomine.

15. Evoluto autem tempore per ordinem, inſtabat dies, quo Eſther filia Abihail fratris Mardochæi, quam ſibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæſivit muliebrem cultum, ſed quæcumque voluit Egeus eunuchus cuſtos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formoſa valdè, & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratioſa & amabilis videbatur.

16. Ducta eſt itaque ad cubiculum regis Aſſueri menſe decimo, qui vocatur Tebeth, ſeptimo * anno regni ejus.

17. Et adamavit eam rex plus quàm omnes mulieres, habuitque gratiam & miſericor-

|| *Infr.* 11. 2.

|| 4. *Reg.* 24. 15. *Infr.* 11. 4.

* Idque anno M. 3405. Patet autem Mardochæum cũ Zorobabele anno Cyri primo (1. *Eſd.* 2.) hoc eſt mundi 3468. ann. 27. antequã hæc acta: aſcendiſſe Jeroſolymam. (1. *Eſdr.* 2. 2.) ſed ſtatim rediſſe: quippe qui diutius abeſſe non poſſet, cum *inter primos aulæ regiæ* etiã numeretur *Infr. c.* 11. *v.* 1. De reditu autem Mardochæi in Babylonẽ, meminere cùm *Joſeph. Antiq. l.* 11. *c.* 4. *circa fin.* tum Abeneſra & Judæorum alii.

Anno M. 3490. Ant. Chr. 514.

diam coram eo ſuper omnes mulieres, & poſuit diadema regni in capite ejus, fecitque eam regnare in loco Vaſti.

18. Et juſſit convivium præparari permagnificum cunctis principibus, & ſervis ſuis, pro conjunctione & nuptiis Eſther. Et dedit requiem univerſis provinciis, ac dona largitus eſt juxta magnificentiam principalem.

19. Cùmque ſecundò quærerentur virgines & congregarentur, Mardoehæus manebat sd janusm regis:

20. necdum prodiderat Eſther patriam, & populum ſuum, juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, obſervabat Eſther: & ita cuncta faciebat, ut eo tempore ſolita erat, quo eam parvulam nutriebst.

21. Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur, irati ſunt Bagathan, & Thares duo eunuchi regis, * qui janitores erant, & in primo palatii limine præſidebant: volueruntque inſurgere in regem, & occidere eum.

* Qui Amani erãt intimi. Irarum autẽ cauſas addit Græcus, *quòd Mardochæus in officiis palatii prælatus illis eſſet à rege.*

22. Quod Mardochæum non latuit, ſtatimque nuntiavit reginæ Eſther: & illa regi ex nomine Msrdoehæi, qui ad ſe rem detulerat.

23. Quæſitum eſt, & inventum: & ap penſus eſt uterque eorum in patibulo. Mandatumque eſt hiſtoriis, & annalibus traditum coram rege.

CAPUT III.

Aman à rege ſublimatus, indignatur quòd ſolus Mardochæus Judæus ipſum non adoret: quapropter omnium Judæorum interitum ab Aſſuero impetrat, mittitq; ad univerſas provincias litteras regis annulo ſignatas, ut tertiodecimo die menſis duodecimi univerſi ubique Judæi occidantur.

1. POſt hæc rex Aſſuerus exaltsvit Aman filium Amadathi, qui erat de ſtirpe Agag *: & poſuit ſolium ejus ſuper omnes principes, quos habebat.

* Amalecitarum Regis, quibus jam olim Judæi infenſi. (*Deut.* 25. 19.) Ita Joſephus, & Hebræi omnes & Targum utrique. At infra c. 16. dicitur Aman Macedo fuiſſe: Fortè quòd majores ejus ex ſtrage, quæ Amalecitis ſub Saule contigit, profugi in Macedoniam ſe recepiſſent, indeque parentes ejus paulò ante hæc tempora in Perſidem demigraſſent.

2. Cunctique ſervi regis, qui in foribus palatii verſabantur, flectebant genua, & adorabant Aman: ſic enim præceperat eis imperator. Solus Mardochæus non flectebat genu, neque adorabat eum.

3. Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præſidebant: Cur præter ceteros non obſervas mandatum regis?

4. Cùmque hoc crebriùs dicerent, & ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, ſcire cupientes utrùm perſeveraret in ſententia: dixerat enim eis ſe eſſe Judæum.

5. Quod cùm audiſſet Amsn, & experimento probaſſet quòd Mardochæus non flecteret ſibi genu, nec ſe adoraret, iratus eſt valdè,

6. & pro nihilo duxit in unum Mardochæum mittere manus ſuas: audierat enim quòd eſſet gentis Judææ: magiſque voluit omnem Judæorum, qui erant in regno Aſſueri, perdere nationem.

7. Menſe primo (cujus vocabulum eſt Niſsn) anno duodecimo † regni Aſſueri, miſſa eſt ſors in urnam, quæ Hebraicè dicitur phur, coram Aman, quo die & quo menſe gens Judæorum deberet interfici: & exivit menſis duodecimus, qui vocatur Adar.

† Anno M. 3494. Ant. Chr. 510.

8. Dixitque Aman regi Aſſuero: Eſt populus per omnes provincias regm tui diſperſus, & à ſe mutuò ſeparatus, novis utens legibus & cæremoniis, inſuper & regis ſcita contemnens. Et optimè noſti quòd non expediat regno tuo ut inſoleſcat per licentiam.

9. Si tibi placet, decerne ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.

10. Tulit ergo rex annulum, quo utebstur, de manu ſua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hoſti Judæorum,

11. dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum ſit. De populo age quod tibi placet.

12. Vocatique ſunt ſeribæ regis menſe primo Niſan *, tertiadecima die ejuſdem menſis: & ſcriptum eſt, ut juſſerat Aman, ad omnes ſatrapas regis, & judices provinciarum, diverſarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Aſſueri: & litteræ ſignatæ ipſius annulo,

* anni ſequentis, id eſt ann. 3495. ſiquidem per annum integrum Aman ſortem conjici curaverat.

13. miſſæ ſunt per curſores regis ad univerſas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Judæos, à puero uſque ad ſenem, psrvulos, & mulieres, uno die, hoc eſt tertiodecimo menſis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.

14. Summa autem epiſtolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ ſcirent, & pararent ſe ad prædictam diem.

15. Feſtinabant curſores, qui miſſi erant, regis imperium explere. Statimque in Suſan pependit edictum, rege & Aman celebrante convivium, & cunctis Judæis, qui in urbe erant, flentibus,

CAPUT IV.

Luctus Mardochæi ac reliquorum Judæorum ob paratum ipſis interitum: Eſther autem ut juſſu Mardochæi Judæorum neci occurrat, & non vocata ad regem ingrediatur, jubet cum jejunio pro ſe triduo orari, idem ipſa faciente.

1. QUæ cùm audiſſet Mardochæus, ſcidit veſtimenta ſua, & indutus eſt ſacco ſpargens cinerem capiti: & in platea mediæ civitatis voce magna clamabst, oſtendens amaritudinem animi ſui,

In hujus rei memoriam hodie quoque 13. menſis Adar ſolemne obſervant jejuniũ, quod *Eſtheræ Jejunium* nominant.

2. & hoc ejulatu uſque ad fores palatii gradiens. Non enim erat licitum indutum ſacco aulam regis intrare.

2. In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus, ſacco & cinere multis pro ſtrato utentibus.

4. Ingreſſæ autem ſunt puellæ Eſther & eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens conſternsta eſt: & veſtem miſit, ut ablato ſacco induerent eum: quam accipere noluit.

5. Accitoque Athach eunucho, quem Rex miniſtrum ei dederat, præcepit ei ut iret ad Mardochæum, & diſceret ab eo cur hoc faceret.

6. Egreſſuſque Athach, ivit ad Mardochæum ſtantem in platea civitatis, ante oſtium palatii;

7. qui indicavit ei omnia, quæ acciderant, quomodo Aman promiſiſſet, ut in theſauros regis pro Judæorum nece inferret argentum,

8. Exemplar quoque edicti, quod pende-
bat in Suſan, dedit ei, ut reginæ oſtende-
ret, & moneret eam, ut intraret ad regem,
& deprecaretur eum pro populo ſuo.
9. Regreſſus Athach, nuntiavit Eſther
omnia, quæ Mardochæus, dixerat.
10. Quæ reſpondit ei, & juſſit ut diceret
Mardochæo:
11. Omnes ſervi regis, & cunctæ, quæ ſub
ditione ejus ſunt, norunt provinciæ, quòd
ſive vir, ſive mulier, non vocatus, interius
atrium regis intraverit, abſque ulla cuncta-
tione ſtatim interficiatur: niſi fortè rex au-
ream virgam ad eum tetenderit pro ſigno cle-
mentiæ, atque ita poſſit vivere. Ego igitur
quomodo ad regem intrare potero, quæ tri-
ginta jam diebus non ſum vocata ad eum?
12. Quod cùm audiſſet Mardochæus,
13. rurſum mandavit Eſther, dicens: Ne
putes, quòd animam tuam tantùm liberes,
quia in domo regis es præ cunctis Judæis:
14. ſi enim nunc ſilueris, per aliam occaſio-
nem liberabuntur Judæi: & tu, & domus patris
tui peribitis. Et quis novit, utrum idcircò ad
regnum veneris, ut in tali tempore parareris?
15. Rurſumque Eſther hæc Mardochæo
verba mandavit.
16. Vade, & congrega omnes Judæos,
quos in Suſan repereris, & orate pro me.
Non comedatis, & non bibatis tribus die-
bus, & tribus noctibus: & ego cum ancillis
meis ſimiliter jejunabo, & tunc ingrediar
ad regem, contra legem faciens, non voca-
ta, tradenſque me morti, & periculo.
17. Ivit itaque Mardochæus, & fecit om-
nia, quæ ei Eſther præceperat.

CAPUT V.

Eſther ad regem ingreſſa poſtulat, ut cum Aman ad ſuum veniat convivium; in quo ab exhilarato rege de ſua petitione interrogata, rurſum utrumque ad ſequentis diei convivium invitat: intereà Aman indignatus ſe à Mardochæo non honorari, crucem illi parat.

Eodem ann. 3495. 1. DIe autem tertio induta eſt Eſther re-
galibus veſtimentis, & ſtetit in atrio
domus regiæ, quod erat interius, contra baſili-
cam regis: at ille ſedebat ſuper ſolium ſuum
in conſiſtorio palatii contra oſtium domus.
2. Cùmque vidiſſet Eſther reginam ſtantem,
placuit oculis ejus, & extendit contra eam
virgam auream, quam tenebat manu. Quæ
accedens, oſculata eſt ſummitatem virgæ ejus.
3. Dixitque ad eam rex: Quid vis Eſther
regina? quæ eſt petitio tua? etiamſi dimi-
diam partem regni petieris, dabitur tibi.
4. At illa reſpondit: Si regi placet, obſe-
cro, ut venias ad me hodie, & Aman tecum
ad convivium, quod paravi.
5. Statimque rex, Vocate, inquit, cito
Aman, ut Eſther obediat voluntati. Vene-
runt itaque rex & Aman ad convivium,
quod eis regina paraverat.
6. Dixitque ei rex, poſtquam vinum bibe-
rat abundanter: Quid petis, ut detur tibi?
& pro qua re poſtulas? etiam ſi dimidiam
partem regni mei petieris impetrabis.
7. Cui reſpondit Eſther: Petitio mea, &
preces ſunt iſtæ:
8. Si inveni in conſpectu regis gratiam,
& ſi regi placet, ut det mihi quod poſtulo,
& meam impleat petitionem: veniat rex &
Aman ad convivium quod paravi eis, &
cras aperiam regi voluntatem meam.
9. Egreſſus eſt itaque illo die Aman lætus
& alacer. Cùmque vidiſſet Mardochæum ſe-
dentem ante fores palatii, & non ſolùm non
aſſurrexiſſe ſibi, ſed nec motum quidem de
loco ſeſſionis ſuæ, indignatus eſt valdè:
10. & diſſimulata ira, reverſus in domum
ſuam, convocavit ad ſe amicos ſuos, &
Zares uxorem ſuam:
11. & expoſuit illis magnitudinem divì-
tiarum ſuarum, filiorumque turbam, &
quanta eum gloria ſuper omnes principes
& ſervos ſuos rex elevaſſet.
12. Et poſt hæc ait: Regina quoque Eſther
nullum alium vocavit ad convivium cum
rege, præter me: apud quam etiam cras
cum rege pranſurus ſum.
13. Et cum hæc omnia habeam, nihil me
habere puto, quamdiu videro Mardochæum
Judæum ſedentem ante fores regias.
14. Reſponderuntque ei Zares uxor ejus,
& ceteri amici: Jube parari excelſam tra-
bem habentem altitudinis quinquaginta cu-
bitos, & dic manè regi ut appendatur ſu-
per eam Mardochæus, & ſic ibis cum rege
lætus ad convivium. Placuit ei conſilium,
& juſſit excelſam parari crucem.

CAPUT VI.

Rex in lectis ſibi nocte annalibus Mardochæi fidelitatem in detectis adverſus regem eunuchorum inſidiis reperiens, jubet ipſum ut ſecundum à rege per Aman honorari.

1. NOctem illam duxit rex inſomnem, Eodem
juſſitque ſibi afferri hiſtorias & ann. 3495.
annales priorum temporum. Quæ cùm illo
præſente legerentur,
2. ventum eſt ad illum locum ubi ſcriptum
erat, quomodo nuntiaſſet Mardochæus inſi-
dias Bagathan, & Thares eunuchorum, re-
gem Aſſuerum jugulare cupientium.
3. Quod cùm audiſſet rex, ait: Quid pro
hac fide honoris ac præmii Mardochæus
conſecutus eſt? Dixerunt ei ſervi illius ac
miniſtri: Nihil omnino mercedis accepit.
4. Statimque rex, Quis eſt, inquit, in
atrio? Aman quippe interius atrium do-
mus regiæ intraverat, ut ſuggereret regi,
& juberet Mardochæum affigi patibulo,
quod ei fuerat præparatum.
5. Reſponderunt pueri: Aman ſtat in
atrio. Dixitque rex: Ingrediatur.
6. Cùmque eſſet ingreſſus, ait illi: Quid
debet fieri viro, quem rex honorare deſide-
rat? Cogitans autem in corde ſuo Aman,
& reputans quod nullum alium rex, niſi
ſe, vellet honorare:
7. reſpondit: Homo, quem rex honorare
cupit,
8. debet indui veſtibus regiis, & imponi
ſuper equum, qui de ſella regis eſt, & ac-

cipere

cipere regium diadema ſuper caput ſuum,

9. & primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum ejus, & per plateam civitatis incedens clamet, & dicat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare.

10. Dixitque ei rex: Feſtina, & ſumpta ſtola & equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Judæo, qui ſedet ante fores palatii: Cave ne quicquam de his, quæ locutus es, prætermittas.

11. Tulit itaque Aman ſtolam & equum, indutumque Mardochæum in platea civitatis, & impoſitum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus eſt, quemcumque rex voluerit honorare.

12. Reverſuſque eſt Mardochæus ad januam palatii: & Aman feſtinavit ire in domum ſuam, lugens & operto capite:

13. narravitque Zares uxori ſuæ, & amicis omnia quæ eveniſſent ſibi. Cui reſponderunt ſapientes, quos habebat in conſilio, & uxor ejus: Si de ſemine Judæorum eſt Mardochæus, ante quem cadere cœpiſti, non poteris ei reſiſtere, ſed cades in conſpectu ejus.

14. Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, & citò eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

CAPUT VII.

Eſther in convivio regem quo ſua & populi ſui vita precatur, & Aman Judæorum adverſarium accuſat; quem rex in cruce ab illo parata Mardochæo ſuſpendi jubet.

Eodem ann. 3495.

1. INtravit itaque rex & Aman, ut biberent cum regina.

2. Dixitque ei rex etiam ſecunda die, poſtquam vino incaluerat: Quæ eſt petitio tua Eſther, ut detur tibi? & quid vis fieri? etiamſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

3. Ad quem illa reſpondit: Si inveni gratiam in oculis tuis rex, & ſi tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, & populum meum, pro quo obſecro.

4. Traditi enim ſumus ego & populus meus, ut conteramur, jugulemur, & pereamus. Atque utinam in ſervos & famulas venderemur: eſſet tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc autem hoſtis noſter eſt, cujus crudelitas redundat in regem:

5. Reſpondenſque rex Aſſuerus ait: Quis eſt iſte, & cujus potentiæ, ut hæc audeat facere?

6. Dixitque Eſther: Hoſtis & inimicus noſter peſſimus iſte eſt Aman. Quod ille audiens illicò obſtupuit, vultum regis ac reginæ ferre non ſuſtinens.

7. Rex autem iratus ſurrexit, & de loco convivii intravit in hortum arboribus conſitum. Aman quoque ſurrexit, ut rogaret Eſther reginam pro anima ſua; intellexit enim à rege ſibi paratum malum.

8. Qui cùm reverſus eſſet de horto nemoribus conſito, & intraſſet convivii locum, reperit Aman ſuper lectulum corruiſſe, in quo jacebat Eſther, & ait: Etiam reginam vult opprimere, me præſente, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, & ſtatim operuerunt faciem ejus.

9. Dixitque Harbona, unus de Eunuchis, qui ſtabat in miniſterio regis: En lignum, quòd paraverat Mardochæo, qui locutus eſt pro rege, ſtat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo:

10. Suſpenſus eſt itaque Aman in patibulo, quod paraverat Mardochæo: & regis ira quievit.

CAPUT VIII.

Eſther, exaltato Mardochæo veteres Aman litteras novit irritans, Judæis ſecuritatem impetrat, & ut ſe de ſuis inimicis ulciſcantur; unde maxima ubique lætitia exoritur.

1. DIe illò dedit rex Aſſuerus Eſther reginæ domum Aman adverſarii Judæorum, & Mardochæus ingreſſus eſt ante faciem regis. Confeſſa eſt enim ei Eſther quòd eſſet patruus ſuus. Eodem ann. 3495.

2. Tulitque rex annulum, quem ab Aman recipi juſſerat, & tradidit Mardochæo. Eſther autem conſtituit Mardochæum ſuper domum ſuam.

3. Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque & locuta ad eum oravit, ut malitiam Aman Agagitæ, & machinationes ejus peſſimas, quas excogitaverat contra Judæos, juberet irritas fieri.

4. At ille ex more ſceptrum aureum protendit manu, quo ſignum clementiæ monſtrabatur: illaque conſurgens ſtetit ante eum,

5. & ait: Si placet regi, & ſi inveni gratiam in oculis ejus, & deprecatio mea non ei videtur eſſe contraria, obſecro, ut novis epiſtolis, veteres Aman litteræ, inſidiatoris & hoſtis Judæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur.

6. Quomodo enim potero ſuſtinere necem & interfectionem populi mei?

7. Reſpondìtque rex Aſſuerus Eſther reginæ, & Mardochæo Judæo: Domum Aman conceſſi Eſther, & ipſum juſſi affigi cruci, quia auſus eſt manum mittere in Judæos.

8. Scribite ergo Judæis, ſicut vobis placet, regis nomine, ſignantes litteras annulo meo. Hæc enim conſuetudo erat, ut epiſtolis, quæ ex regis nomine mittebantur, & illius annulo ſignatæ erant, nemo auderet contradicere.

9. Accitiſque ſcribis & librariis regis (erat autem tempus tertii menſis, qui appellatur Siban) vigeſima & tertia die illius ſcriptæ ſunt epiſtolæ, ut Mardochæus voluerat, ad Judæos, & ad principes, procuratoreſque & judices, qui centum vigintiſeptem provinciis ab India uſque ad Æthiopiam præſidebant; provinciæ atque provinciæ, populo & populo juxta linguas & litteras ſuas, & Judæis, prout legere poterant, & audire.

10. Ipſæque epiſtolæ, quæ regis nomine mittebantur, anulo ipſius obſignatæ ſunt, & miſſæ per veredarios: qui per omnes provincias diſcurrentes, veteres litteras novis nuntiis prævenirent.

11. Quibus imperavit rex, ut convenirent Judæos per ſingulas civitates, & in unum præciperent congregari, ut ſtarent pro ani-

mabus ſuis, & omnes inimicos ſuos cum conjugibus ac liberis & univerſis domibus interficerent atque delerent, & ſpolia eorum diriperent.

12. Et conſtituta eſt per omnes provincias una ultionis dies, id eſt tertiadecima menſis duodecimi Adar.

13. Summaque epiſtolæ hæc fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui regis Aſſueri ſubjacebant imperio, notum fieret, paratos eſſe Judæos ad capiendam vindictam de hoſtibus ſuis.

14. Egreſſique ſunt veredarii celeres nuntia perferentes, & edictum regis pependit in Suſan.

15. Mardochæus autem de palatio, & de conſpectu regis egrediens, fulgebat veſtibus regiis, hyacinthinis videlicet & aereis, coronam auream portans in capite, & amictus ſerico pallio atque purpureo. Omniſque civitas exultavit, atque lætata eſt.

16. Judæis autem nova lux oriri viſa eſt, gaudium, honor, & tripudium.

17. Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis juſſa veniebant, mira exultatio, epulæ atque convivia, & feſtus dies: in tantum ut plures alterius gentis & ſectæ eorum religioni & cæremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Judaici nominis terror invaſerat.

CAPUT IX.

Judæi paſſim hoſtes ſuos trucidant; & ſuſpenſis decem filiis Aman, diem Phurim, hoc eſt Sortium perpetuò ſolemnem Mardochæus inſtituit.

Ann. M. 1496. Ante Chr 108. 1. IGitur duodecimi menſis, quem Adar vocari antè jam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Judæis interfectio parabatur, & hoſtes eorum inhiabant ſanguini, verſa vice Judæi ſuperiores eſſe cœperunt, & ſe de adverſariis vindicare.

2. Congregatique ſunt per ſingulas civitates, oppida, & loca ut extenderent manum contra inimicos & perſecutores ſuos. Nulluſque auſus eſt reſiſtere, eò quòd omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.

3. Nam & provinciarum judices, & duces, & procuratores, omniſque dignitas, quæ ſingulis locis ac operibus præerat, extollebant Judæos timore Mardochæi:

4. quem principem eſſe palatii, & plurimum poſſe cognoverant: fama quoque nominis ejus creſcebat quotidie, & per cunctorum ora volitabat.

5. Itaque percuſſerunt Judæi inimicos ſuos plaga magna, & occiderunt eos, reddentes eis quod ſibi paraverant facere:

6. in tantum ut etiam in Suſan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hoſtis Judæorum: quorum iſta ſunt nomina:

7. Pharſandatha, & Delphon, & Eſphatha,

8. & Phoratha, & Adalia, & Aridatha,

9. & Phermeſta, & Ariſai, & Aridai, & Jezatha.

10. Quos cùm occidiſſent, prædas de ſubſtantiis eorum tangere noluerunt.

11. Statimque numerus eorum, qui occiſi erant in Suſan, ad regem relatus eſt.

12. Qui dixit reginæ: In urbe Suſan interfecerunt Judæi quingentos viros & alios decem filios Aman: quantam putas eos exercere cædem in univerſis provinciis? Quid ultrà poſtulas, & quid vis ut fieri jubeam?

13. Cui illa reſpondit: Si regi placet, detur poteſtas Judæis, ut ſicut fecerunt hodie in Suſan, ſic & cras faciant, & decem filii Aman in patibulis ſuſpendantur.

14. Præcepitque rex ut ita fieret; Statimque in Suſan pependit edictum, & decem filii Aman ſuſpenſi ſunt.

15. Congregatis Judæis quartadecima die menſis Adar, interfecti ſunt in Suſan trecenti viri: nec eorum ab illis direpta ſubſtantia eſt.

16. Sed & per omnes provincias, quæ ditioni regis ſubjacebant, pro animabus ſuis ſteterunt Judæi, interfectis hoſtibus ac perſecutoribus ſuis: in tantum ut ſeptuagintaquinque millia occiſorum implerentur, & nullus de ſubſtantiis eorum quidquam contingeret.

17. Dies autem tertiuſdecimus menſis Adar primus apud omnes interfectionis fuit, & quartadecima die cædere deſierunt. Quem conſtituerant eſſe ſolemnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio atque conviviis.

18. At hi, qui in urbe Suſan cædem exercuerant, tertiodecimo & quartodecimo die ejuſdem menſis in cæde verſati ſunt: quintodecimo autem die percutere deſierunt. Et idcircò eumdem diem conſtituerunt ſolemnem epularum atque lætitiæ.

19. Hi verò Judæi, qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum diem menſis Adar conviviorum & gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, & mittant ſibi mutuò partes epularum & ciborum;

20. Scripſit itaque Mardochæus omnia hæc, & litteris comprehenſa miſit ad Judæos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino poſitis, quàm procul,

21. ut quartamdecimam & quintamdecimam diem menſis Adar pro feſtis ſuſciperent, & revertente ſemper anno ſolemni celebrarent honore:

22. quia in ipſis diebus ſe ulti ſunt Judæi de inimicis ſuis, & luctus atque triſtitia in hilaritatem gaudiumque converſa ſunt, eſſentque dies iſti epularum atque lætitiæ, & mitterent ſibi invicem ciborum partes, & pauperibus munuſcula largirentur.

23. Suſceperuntque Judæi in ſolemnem ritum cuncta quæ eo tempore facere cœperant, & quæ Mardochæus litteris facienda mandaverat.

24. Aman enim, filius Amadathi ſtirpis Agag, hoſtis & adverſarius Judæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret: & miſit phur, quod noſtra lingua vertitur in ſortem.

25. Et poſtea ingreſſa eſt Eſther ad regem, obſecrans ut conatus ejus, litteris regis irriti fierent: & malum, quod contra Judæos co-

Digitized by Google

gitaverat, reverteretur in caput ejus. Denique & ipſum & filios ejus affixerunt cruci,

26. atque ex illo tempore dies iſti appellati ſunt phurim, id eſt ſortium: eò quòd phur, id eſt ſors, in urnam miſſa fuerit. Et cuncta, quæ geſta ſunt, epiſtolæ, id-eſt libri hujus volumine continentur:

27. quæque ſuſtinuerunt, & quæ deinceps immutata ſunt, ſuſceperunt Judæi ſuper ſe & ſemen ſuum, & ſuper cunctos, qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies abſque ſolemnitate tranſigere: quos ſcriptura teſtatur, & certa expetunt tempora, annis ſibi jugiter ſuccedentibus.

28. Iſti ſunt dies, quos nulla unquam delebit oblivio: & per ſingulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt: nec eſt ulla civitas, in qua dies phurim, id eſt ſortium, non obſerventur à Judæis, & ab eorum progenie, quæ his cæremoniis obligata eſt.

29. Scripſeruntque Eſther regina filia Abihail, & Mardochæus Judæus etiam ſecundam epiſtolam, ut omni ſtudio dies iſta ſolemnis ſanciretur in poſterum.

30. Et miſerunt ad omnes Judæos, qui in centum viginti ſeptem provinciis regis Aſſueri verſabantur, ut haberent pacem, & ſuſciperent veritatem,

31. obſervantes dies Sortium, & ſuo tempore cum gaudio celebrarent: ſicut conſtituerant Mardochæus & Eſther, & illi obſervanda ſuſceperunt à ſe, & à ſemine ſuo, jejunia & clamores, & * Sortium dies.

* i. diem 14 & 15. mēſis duodecimi, ſive Adar. (Sup. v. 17. & 18.) Suntque hæc hodie Judæorum Bacchanalia.

32. & omnia, quæ libri hujus, qui vocatur Eſther, hiſtoria continentur.

CAPUT X.

Somnii Mardochæi declaratio, reductio Judæorum populo in libertatem.

1. REx verò Aſſuerus omnem terram, & cunctas maris inſulas fecit tributarias:

2. cujus fortitudo & imperium, & dignitas atque ſublimitas, qua exaltavit Mardochæum, ſcripta ſunt in Libris Medorum, atque Perſarum:

3. & quomodo Mardochæus Judaici generis ſecundus à rege Aſſuero fuerit: & magnus apud Judæos, & acceptabilis plebi fratrum ſuorum, quærens bona populo ſuo, & loquens ea, quæ ad pacem ſeminis ſui pertinerent.

*Quæ * habentur in Hebræo, plena fide expreſſi. Hæc autem, quæ ſequuntur, ſcripta reperi in editione vulgata; quæ Græcorum lingua & litteris continentur; & interim poſt finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta conſuetudinem noſtram obelo, id eſt veru, prænotavimus.*

* Hæc & alia quæ ſequuntur alio charactere ſcripta ſunt Hieronymi verba, de veteri ſua verſione loquentis.

4. Dixitque Mardochæus: à Deo facta ſunt iſta.

5. Recordatus ſum ſomnii, quod videram, hæc eadem ſignificantis: nec eorum quidquam irritum fuit.

6. Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in lucem, ſolemque converſus eſt, & in aquas plurimas redundavit: Eſther eſt, quàm rex accepit uxorem, & voluit eſſe reginam.

7. Duo autem dracones: ego ſum, & Aman.

8. Gentes, quæ convenerant: hi ſunt, qui conati ſunt delere nomen Judæorum.

9. Gens autem mea: Iſrael eſt, quæ clamavit ad Dominum, & ſalvum fecit Dominus populum ſuum: liberavitque nos ab omnibus malis, & fecit ſigna magna atque portenta inter Gentes:

10. & duas ſortes eſſe præcepit, unam Populi Dei, & alteram cunctarum Gentium.

11. Venitque utraque ſors in ſtatutum ex illo jam tempore diem coram Deo univerſis gentibus:

12. & recordatus eſt Dominus populi ſui: ac miſertus eſt hæreditatis ſuæ.

13. Et obſervabuntur dies iſti in menſe Adar; quartadecima & quintadecima die ejuſdem menſis, cum omni ſtudio, & gaudio in unum cœtum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Iſrael.

CAPUT XI.

Somnium Mardochæi.

1. ANno quarto * regnantibus Ptolemæo, & Cleopatra, attulerunt Doſitheus, qui ſe Sacerdotum, & Levitici generis ferebat, & Ptolemæus filius ejus, hanc epiſtolam phurim, quam dixerunt interpretatum eſſe Lyſimachum Ptolemæi filium in Jeruſalem.

* Sive regnantis Ptolemæi & Cleopatra, Βασιλεύοντος Πτολεμαίου καὶ Κλεοπάτρας.

Eſt verò ille annus quartus: in Per. Jul. 4437. Mundi, ex noſtro calculo 3827. ante æram Chr. 177. Patet enim hunc Ptolemæum eſſe PHILOMETOREM Evergetæ fratrem, cujus Philometoris, ut & uxoris CLEOPATRÆ atque DOSITHEI meminit Joſephus, lib. 2. contra Appionem his verbis: *Philometor Ptolemæus & ejus uxor Cleopatra totam (Ægypti) regionem Judæorum fidei commiſerunt; copiarumque omnium duces fuerunt Onias & Doſitheus Judæi.* Illi verò poſtea etiam templum Jeroſolymitani æmulum condidere, ut refert Joſephus, *Antiq. l. 13. c. 6.*

Hinc autem conjicere eſt, totam veteris Teſtamenti traductionem Græcam, ad hoc uſque tempus non fuiſſe abſolutam.

Vide annotata ad Prologum libri Eccleſiaſtici.

Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

2. Anno ſecundo, regnante Artaxerxe † maximo, prima die menſis Niſan, vidit ſomnium Mardochæus filius Jairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Beniamin:

† Is eſt Aſſuerus ſuprà nominatus, quem Darium Hyſtaſpis eſſe ſtatuimus. Id ergo evenit an. M. 3484. Ant. Chr. 520.

3. homo Judæus, qui habitabat in urbe Suſis, vir magnus, & inter primos aulæ regiæ.

4. || Erat autem de eo numero captivorum, quos tranſtulerat Nabuchodonoſor rex Babylonis de Jeruſalem cum Jechonia rege Juda:

|| 4. Reg. 24. 15. Sup. 2, 6.

5. & hoc ejus ſomnium fuit: Apparuerunt voces, & tumultus, & tonitrua, & terræmotus, & conturbatio ſuper terram:

6. & ecce duo dracones || magni, paratique contra ſe in prælium.

|| Supr. 10. 7.

7. Ad quorum clamorem cunctæ concitatæ ſunt nationes, ut pugnarent contra gentem juſtorum.

8. Fuitque dies illa tenebrarum & diſcriminis, tribulationis & anguſtiæ; & ingens formido ſuper terram.

9. Conturbataque eſt gens juſtorum timentium mala ſua, & præparata ad mortem.

10. Clamaveruntque ad Deum: & illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit.

11. Lux & ſol ortus eſt, & humiles exaltati ſunt, & devoraverunt inclytos.

12. Quod cùm vidiſſet Mardochæus, & ſurrexiſſet de ſtrato, cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo, ſcire cupiens quid ſignificaret ſomnium.

CAPUT XII.

Manifeſtatio inſidiarum eunuchorum in regem a Mardochæo, ex ſecundo capite repetita.

Supr. 2. 21, & 6. 2.

1. MOrabatur autem eo tempore in aula regis cum Bagatha & Thara eunuchis regis, qui janitores erant palatii.

2. Cùmque intellexiſſet cogitationes eorum, & curas diligentiùs pervidiſſet, didicit quòd conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, & nuntiavit ſuper eo regi.

3. Qui de utroque habita quæſtione, confeſſos juſſit duci ad mortem.

4. Rex autem quod geſtum erat, ſcripſit in commentariis: ſed & Mardochæus rei memoriam litteris tradidit:

5. Præcepitque ei rex, ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus.

6. Aman verò filius Amadathi bugæus erat glorioſiſſimus coram rege, & voluit nocere Mardochæo, & populo ejus, pro duobus eunuchis regis, qui fuerant interfecti.

Hucuſque proœmium.

Quæ ſequuntur, in eo loco poſita erant, ubi ſcriptum eſt in volumine.

Et diripuerunt bona, vel ſubſtantias eorum.

Quæ in ſola vulgata editione reperimus.

Epiſtolæ autem hoc exemplar fuit.

CAPUT XIII.

Exemplar epiſtolæ quam miſit Aman ad principes provinciarum ſuper cæde Judæorum, & Mardochæi oratio pro eorum liberatione.

1. REx maximus Artaxerxes ab India uſque Æthiopiam, centum viginti ſeptem provinciarum principibus, & ducibus qui ejus imperio ſubjecti ſunt, ſalutem.

2. Cùm plurimis gentibus imperarem, & univerſum orbem meæ ditioni ſubjugaſſem, volui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed clementia & lenitate gubernare ſubjectos, ut abſque ullo terrore vitam ſilentio tranſigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur.

3. Quærente autem me à conſiliariis meis, quomodo poſſet hoc impleri, unus qui ſapientia & fide ceteros præcellebat, & erat poſt regem ſecundus, Aman nomine,

4. indicavit mihi in toto orbe terrarum populum eſſe diſperſum, qui novis uteretur legibus, & contra omnium Gentium conſuetudinem faciens, Regum juſſa contemneret, & univerſarum concordiam nationum ſua diſſenſione violaret.

5. Quod cum didiciſſemus, videntes unam gentem rebellem adversùs omne hominum genus perverſis uti legibus, noſtriſque juſſionibus contraire, & turbare ſubjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam,

6. juſſimus, ut quoſcumque Aman, qui omnibus provinciis præpoſitus eſt, & ſecundus à rege, & quem patris loco colimus, monſtraverit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis, nullusque eorum miſereatur, quartadecima die duodecimi menſis Adar anni præſentis.

7. ut nefarii homines uno die ad inferos deſcendentes, reddant imperio noſtro pacem, quam turbaverant.

Hucuſque exemplar epiſtolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcripta reperi, ubi legitur.

Pergenſque Mardochæus, fecit omnia quæ ei mandaverat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus feruntur interpretum.

8. ‡ Mardochæus autem deprecatus eſt Dominum, memor omnium operum ejus, ‡ FER. 4 POST DOM. 1. QUADR. & IN MISSA CONTRA PAGANOS.

9. & dixit: Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt, qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreveris ſalvare Iſrael.

10. Tu feciſti cœlum & terram, & quidquid cœli ambitu continetur.

11. Dominus omnium es, nec eſt qui reſiſtat majeſtati tuæ.

12. Cuncta noſti, & ſcis, quia non pro ſuperbia & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate fecerim hoc, ut non adorarem Aman ſuperbiſſimum;

13. (libenter enim pro ſalute Iſrael etiam veſtigia pedum ejus deoſculari paratus eſſem,)

14. ſed timui, ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem, excepto Deo meo.

15. Et nunc Domine rex Deus Abraham miſerere populi tui, quia volunt nos inimici noſtri perdere, & hæreditatem tuam delere.

16. Ne deſpicias partem tuam, quam redemiſti tibi de Ægypto.

17. Exaudi deprecationem meam, & propitius eſto ſorti & funiculo tuo, & converte luctum noſtrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te canentium.

18. Omnis quoque Iſrael pari mente & obſecratione clamavit ad Dominum, eò quòd eis certa mors impenderet.

CAPUT XIV.

Plangit Eſther, Deum in ſpiritu humilitatis obſecrans.

1. ESther quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminebat.

2. Cùm-

Digitized by Google

2. Cùmque depoſuiſſet veſtes regias : fletibus & luctui apta indumenta ſuſcepit, & pro unguentis variis, cinere & ſtercore implevit caput, & corpus ſuum humiliavit jejuniis : omniaque loca, in quibus anteà lætari conſueverat, crinium laceratione complevit.

3. Et deprecabatur Dominum Deum Iſrael, dicens : Domine mi, qui rex noſter es ſolus, adjuva me ſolitariam, & cujus præter te nullus eſt auxiliator alius.

4. Periculum meum in manibus meis eſt.

|| *Deut. 10. 14. & 32. 9.* 5. || Audivi à patre meo, quòd tu Domine tuliſſes Iſrael de cunctis Gentibus, & patres noſtros ex omnibus retro majoribus ſuis, ut poſſideres hæreditatem ſempiternam, feciſtique eis ſicut locutus es.

6. Peccavimus in conſpectu tuo, & idcircò tradidiſti nos in manus inimicorum noſtrorum :

7. coluimus enim deos eorum. Juſtus es Domine :

8. & nunc non eis ſufficit, quòd duriſſima nos opprimunt ſervitute, ſed robur manuum ſuarum, idolorum potentiæ deputantes,

9. volunt tua mutare promiſſa, & delere hæreditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi & altaris tui,

10. ut aperiant ora Gentium, & laudent idolorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in ſempiternum.

11. Ne tradas Domine ſceptrum tuum his, qui non ſunt, ne rideant ad ruinam noſtram : ſed converte conſilium eorum ſuper eos, & eum, qui in nos cœpit ſævire, diſperde.

12. Memento Domine, & oſtende te nobis in tempore tribulationis noſtræ, & da mihi fiduciam Domine rex deorum, & univerſæ poteſtatis :

13. tribue ſermonem compoſitum in ore meo in conſpectu leonis, & transfer cor illius in odium hoſtis noſtri, ut & ipſe pereat, & ceteri, qui ei conſentiunt.

14. Nos autem libera manu tua, & adjuva me, nullum aliud auxilium habentem, niſi te, Domine, qui habes omnium ſcientiam,

15. & noſti, quia oderim gloriam iniquorum, & deteſter cubile incircumciſorum, & omnis alienigenæ.

16. Tu ſcis neceſſitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ & gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ, & non portem in diebus ſilentii mei,

17. & quòd non comederim in menſa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, & non biberim vinum libaminum :

18. & nunquam lætata ſit ancilla tua, ex quo huc translata ſum uſque in præſentem diem, niſi in te Domine Deus Abraham.

19. Deus fortis ſuper omnes, exaudi vocem eorum, qui nullam aliam ſpem habent, & libera nos de manu iniquorum, & erue me à timore meo.

CAPUT XV.

Mandante Mardochæo, intrat Eſther ad Regem, vultu illius exterrita.

Hec quoque addita reperi in editione vulgata.

1. ET mandavit ei (haud dubium quin eſſet Mardochæus) ut ingrederetur ad regem, & rogaret pro populo ſuo & pro patria ſua.

2. Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita ſis in manu mea, quia Aman ſecundus à rege locutus eſt contra nos in mortem :

3. & tu invoca Dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Necnon & iſta quæ ſubdita ſunt.

4. Die autem tertiò depoſuit veſtimenta ornatus ſui, & circumdata eſt gloria ſua.

5. Cùmque regio fulgeret habitu, & invocaſſet omnium rectorem & ſalvatorem Deum, aſſumpſit duas famulas,

6. & ſuper unam quidem innitebatur, quaſi præ deliciis & nimia teneritudine corpus ſuum ferre non ſuſtinens :

7. altera autem famularum ſequebatur dominam, defluentia in humum indumenta ſuſtentans.

8. Ipſa autem roſeo colore vultum perfuſa, & gratis ac nitentibus oculis, triſtem celabat animum, & nimio timore contractum.

9. Ingreſſa igitur cuncta per ordinem oſtia, ſtetit contra regem, ubi ille reſidebat ſuper ſolium regni ſui, indutus veſtibus regiis, auroque fulgens, & pretioſis lapidibus, eratque terribilis aſpectu.

10. Cùmque elevaſſet faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indlcaſſet, regina corruit, & in pallorem colore mutato, laſſum ſuper ancillulam reclinavit caput.

11. Convertitque Deus ſpiritum regis in manſuetudinem, & feſtlnus ac metuens exilivit de ſolio, & ſuſtentans eam ulnis ſuis, donec rediret ad ſe, his verbis blandiebatur :

12. Quid habes Eſther ? ego ſum frater tuus, noli metuere.

13. Non morieris : non enim pro te, ſed pro omnibus hæc lex conſtituta eſt.

14. Accede igitur, & tange ſceptrum.

15. Cùmque illa reticeret, tulit auream virgam, & poſuit ſuper collum ejus, & oſculatus eſt eam, & ait : Cur mihi nou loqueris ?

16. Quæ reſpondit : Vidi || te domine quaſi Angelum Dei, & conturbatum eſt cor meum præ timore gloriæ tuæ. || *Gen. 33. 10. 2. Reg. 9. 17.*

17. Valdè enim mirabilis es domine, & facies tua plena eſt gratiarum.

18. Cùmque loqueretur, rurſus corruit, & pene exanimata eſt.

19. Rex autem turbabatur, & omnes miniſtri ejus conſolabantur eam.

Digitized by Google

CAPUT XVI.

Aſſueri epiſtola pro Judæorum ſalute cum inimicorum ſuorum interemptione, ad ſingulas regni provincias, irritando epiſtolam miſſam ab Aman.

Exemplar epiſtolæ regis Artaxerxis, quam pro Judæis ad totas regni ſui provincias miſit: quod & ipſum in Hebraico volumine non habetur.

Sup. 13. 2. 1. REx magnus Artaxerxes ab India uſque Æthiopiam centum vigintiſeptem provinciarum ducibus ac principibus, qui noſtræ juſſioni obediunt, ſalutem dicit.

‖ Sup. 3. 10. 2. Multi ‖ bonitate principum, & honore, qui in eos collatus eſt, abuſi ſunt in ſuperbiam:

3. & non solùm ſubjectos regibus nituntur opprimere, ſed datam ſibi gloriam non ferentes, in ipſos, qui dederunt, moliuntur inſidias.

4. Nec contenti ſunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in ſe jura violare, ſed Dei quoque cuncta cernentis arbitrantur ſe poſſe fugere ſententiam.

5. Et in tantùm veſaniæ proruperunt, ut eos, qui credita ſibi officia diligenter obſervant, & ita cuncta agunt ut omnium laude digni ſint, mendaciorum cuniculis conentur ſubvertere,

6. dum aures principum ſimplices, & ex ſua natura alios æſtimantes, callida fraude decipiunt.

7. Quæ res & ex veteribus probatur hiſtoriis, & ex his, quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorumdam ſuggeſtionibus regum ſtudia depraventur.

8. Unde providendum eſt paci omnium provinciarum.

9. Nec putare debetis, ſi diverſa jubeamus, ex animi noſtri venire levitate, ſed pro qualitate & neceſſitate temporum, ut reipublicæ poſcit utilitas, ferre ſententiam.

10. Et ut manifeſtiùs, quod dicimus, intelligatis,
‖ Sup. 3. 1. ‖ Aman filius Amadathi, & animo & gente Macedo, alienuſque à Perſarum ſanguine, & pietatem noſtram ſua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis ſuſceptus eſt:

11. & tantam in ſe expertus humanitatem, ut pater noſter vocaretur, & adoraretur ab omnibus poſt regem ſecundus.

12. qui in tantum arrogantiæ tumorem ſublatus eſt, ut regno privare nos niteretur & ſpiritu (a).

13. Nam Mardochæum, cujus fide & beneficiis vivimus, & conſortem regni noſtri Eſther cum omni gente ſua novis quibuſdam atque inauditis machinis expetivit in mortem:

14. Hoc cogitans, ut illis interfectis, inſidiaretur noſtræ ſolitudini, & regnum Perſarum transferret in Macedonas (b).

15. Nos autem à peſſimo mortalium Judæos neci deſtinatos, in nulla penitus culpa reperimus, ſed è contrariò juſtis utentes legibus,

16. & filios altiſſimi & maximi, ſemperque viventis Dei, cujus beneficio & patribus (c) noſtris & nobis regnum eſt traditum, & uſque hodie cuſtoditur.

17. Unde eas litteras, quas ſub nomine noſtro ille direxerat, ſciatis eſſe irritas.

18. Pro quo ſcelere ante portas hujus urbis, id eſt, Suſan, & ipſe qui machinatus eſt, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis, non nobis, ſed Deo reddente ei quod meruit.

19. Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Judæis uti legibus ſuis.

20. Quibus debetis eſſe adminiculo, ut eos, qui ſe ad necem eorum paraverant, poſſint interficere tertiadecima die menſis duodecimi, qui vocatur Adar.

21. Hanc enim diem, Deus omnipotens, mœroris & luctus, eis vertit in gaudium.

22. Unde & vos, inter ceteros feſtos dies, hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in poſterum cognoſcatur,

23. Omnes, qui fideliter Perſis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem inſidiantur regno eorum, perire pro ſcelere.

24. Omnis autem provincia & civitas, quæ noluerit ſolemnitatis hujus eſſe particeps, gladio & igne pereat, & ſic deleatur, ut non ſolùm hominibus, ſed etiam beſtiis invia ſit in ſempiternum, pro exemplo contemptus, & inobedientiæ.

(a) Hæc ad conjurationem Bagathanis & Tharis Eunuchorum Amanis per familiarum referenda videntur de qua c. 2. v. 21.

(b) Græcus, quorum pars non minima Macedones, qui jam tum (à tempore Darii Hyſtaſpis) Perſis metuendi & ab iis malè meriti, ut notat Herodotus: unde etiam poſtea bella aperta inter eos & hunc Darium & celebris ad Marathonem pugna.

(c) i. Deceſſoribus ſuis, Cyro nempe & Cambiſi, & alioquin Cyri filiam ipſe duxerat, ut jure patrem eum appellaret.

LIBER JOB.

HISTORIAM *hanc veram fuiſſe docent non ſolum perſonarum, gentium, & regionum nomina propria, ſed & Tobiæ, Ezechielis, atque Jacobi Apoſtoli teſtimonia. Conſcriptam primum fuiſſe ab ipſomet Job, cenſet B. Gregorius,* ut qui certamina ſpiritualis pugnæ ſuſtinuerat, *inquit,* etiam conſummatæ ſuæ victoriæ geſta narraret: *Et quidem Arabicè, ut oſtendunt frequentes hìc hujus linguæ voces: unde poſteà à Moſe Hebræa facta, locum dedit Hebræorum communi ſententiæ, qui auctorem hujus faciunt Moſen. Contigit autem, ut probabilior fert conjectura, agentibus in deſerto Judæis: ſiquidem nulla hìc legis, niſi ex ore Dei traditæ, mentio fit, ut videre eſt capit.* 11. *verſic.* 5. *&* 6. *& capit.* 22. *verſic.* 22. *ac capit.* 23. *verſic.* 12. *Egregium certè patientiæ omniſque juſtitiæ ibi deſcribitur exemplum: Etenim illuſtris, ac, ut Severus Sulpitius loquitur,* prædives Job opibus: ſed eò illuſtrior quòd his neque integris corruptus, neque amiſſis depravatus eſt.

Porrò præcipua quæ hìc tractatur quæſtio, eſt; an ſolos demum peccatores in hac vita Deus, malis ac calamitatibus afficiat; an etiam pios & juſtos? Poſteriorem partem, quæ una vera eſt, B. Job tuetur; priorem verò, eamque falſam, ejus amici. Atque ita verba tum Dei, quæ hìc habentur, tum ipſius Job, Scripturæ Canonicæ auctoritatem obtinent, quibus proinde certa fides debeatur. At amicorum ſermonibus non item, ut ſentiunt Auguſtinus, Chryſoſtomus, Gregorius & alii; tametſi multa interdum ab iſtis præclarè & verè ad malam ſuam cauſam tuendam afferuntur. Hinc eſt quòd quædam Eliphæ verba ab Apoſtolo etiam laudantur, quæ Scripturæ auctoritatem à Paulo repetunt, non ab Elipha. Hi autem tres amici Job, hæreticorum typum geſſiſſe dicuntur à Patribus; qui & Eccleſiam impugnare, & viros ſanctos affligere nunquam deſinent.

CAPUT PRIMUM.

Job ſanctus & dives, pro filiis viciſſim convivia celebrantibus Domino ſacrificat, cujus poſſeſſiones petenti Satanæ Dominus diripiendas exponit, per quem perdita omni illius ſubſtantia, interemptiſque filiis, ipſe cum ſignis mœſtitiæ patiens, in Dei laudes prorumpit.

Anno M. circiter. 2520. Ant. Chr. 1484.

1. VIR erat in Terra Hus, nomine Job, & erat vir ille ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo:
2. Natique ſunt ei ſeptem filii,
& tres filiæ.
3. Et fuit poſſeſſio ejus ſeptem millia ovium,
& tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, & quingentæ aſinæ, ac familia multa nimis: eratque vir ille magnus inter omnes Orientales.
4. Et ibant filii ejus, & faciebant convivium per domos, unuſquiſque in die ſuo. Et mittentes vocabant tres ſorores ſuas ut comederent & biberent cum eis.
5. Cùmque in orbem tranſiſſent dies convivii, mittebat ad eos Job, & ſanctificabat illos, conſurgenſque diluculo offerebat holocauſta pro ſingulis. Dicebat enim: Ne fortè peccaverint filii mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis: Sic faciebat Job cunctis diebus.
6. Quadā autem die, cùm veniſſent filii Dei ut aſſiſterent corā Dño, affuit inter eos etiā Satan.
7. Cui dixit Dñs: Unde venis? Qui reſpondens, ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.
8. Dixitque Dominus ad eum: Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei ſimilis in terra, homo ſimplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?
9. Cui reſpondens Satan, ait: Numquid Job fruſtra timet Deum?
10. Nonne tu vallaſti eum, ac domum ejus, univerſamque ſubſtantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixiſti, & poſſeſſio ejus crevit in terra?
11. Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ poſſidet, niſi in faciem benedixerit tibi.
12. Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce, univerſa quæ habet, in manu tua ſunt: tantùm in eum ne extendas manum tuam. Egreſſuſque eſt Satan à facie Domini.

13. Cum

13. Cùm autem quadam die filii & filiæ ejus comederent & biberent vinum in domo fratris ſui primogeniti,

14. nuntius venit ad Job, qui diceret: Boves arabant, & aſinæ paſcebantur juxta eos,

15. & irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percuſſerunt gladio, & evaſi ego ſolus ut nuntiarem tibi.

16. Cùmque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oves pueroſque conſumpſit, & effugi ego ſolus ut nuntiarem tibi.

17. Sed & illo adhuc loquente, venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & invaſerunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percuſſerunt gladio, & ego fugi ſolus ut nuntiarem tibi.

18. Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intravit, & dixit: Filiis tuis, & filiabus veſcentibus & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti,

19. repente ventus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domus, quæ corruens oppreſſit liberos tuos & mortui ſunt, & fugi ego ſolus ut nuntiarem tibi.

20. Tunc ſurrexit Job, & ſcidit veſtimenta ſua, & tonſo capite corruens in terrã, adoravit,

‖ Eccl. 5.14. 1. Tim. 6.7. 21. & dixit: ‖ Nudus egreſſus ſum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc: Dominus dedit, Dominus abſtulit: ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum.

22. In omnibus his nun peccavit Job labiis ſuis, neque ſtultũ quid contra Deũ locutus eſt.

CAPUT II.

Satanas obtenta à Deo facultate, percutit Job ulcere peſſimo; cui etiam propria uxor inſultat: tres autem ipſius amici eum viſitantes, ſeptem diebus compatientes, in terra cum eo taciti ſedent.

1. FActum eſt autem cùm quadam die veniſſent filii Dei: & ſtarent coram Domino, veniſſet quoque Satan inter eos, & ſtaret in conſpectu ejus,

2. ut diceret Dominus ad Satan: Unde venis? Qui reſpondens, ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.

3. Et dixit Dominus ad Satan: Numquid conſideraſti ſervum meum Job, quòd non ſit ei ſimilis in terra, vir ſimplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? Tu autem commoviſti me adverſus eum, ut affligerem eum fruſtrà.

4. Cui reſpondens Satan, ait: Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima ſua:

5. alioquin mitte manum tuam, & tange os ejus & carnem, & tunc videbis quòd in faciem benedicat tibi.

6. Dixit ergo Dominus ad Satan: Ecce in manu tua eſt, verumtamen animam illius ſerva.

7. Egreſſus igitur Satan à facie Domini, percuſſit Job ulcere peſſimo, à planta pedis uſque ad verticem ejus:

8. Qui teſta ſaniem radebat, ſedens in ſterquilinio.

9. Dixit autem illi uxor ſua: Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua? benedic Deo, & morere.

10. Qui ait ad illam: Quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es: ſi bona ſuſcepimus de manu Dei, mala quare non ſuſcipiamus? In omnibus his nun peccavit Job labiis ſuis.

11. Igitur audientes rres amici Job omne malum, quod accidiſſet ei, venerunt ſinguli de loco ſuo, Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Condixerant enim, ut pariter venientes viſitarent eum, & conſolarentur.

12. Cùmque elevaſſent procul oculos ſuos, nun cognoverunt eum, & exclamantes ploraverunt, ſciſſiſque veſtibus ſparſerunt pulverem ſuper capur ſuum in cælum.

13. Et ſederunt cum eo in terra ſeptem diebus & ſeptem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem eſſe vehementem.

CAPUT III.

Job maledicit diei nativitatis ſuæ præſentique vitæ, oſtendens à quot malis liberatur qui hac luce ſtatim privatus eſt.

1. POſt hæc aperuit Job os ſuum, & maledixit diei ſuo.

2. & locutus eſt:

3. ‖ Pereat dies in qua natus ſum, & nox in qua dictum eſt: Conceptus eſt homo. ‖ Jerem. 20. 14.

4. Dies ille vertatur io tenebras, non requirat eum Deus deſuper, & nun illuſtretur lumine.

5. Obſcurent eum tenebræ, & umbra mortis, occupet eum caligo, & involvator amaritudine.

6. Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in menſibus.

7. Sit nox illa ſolitaria, nec laude digna:

8. Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati ſunt ſuſcitare Leviathan:

9. Obtenebrentur ſtellæ caligine ejus: expectet lucem & non videat, nec ortum ſurgentis auroræ:

10. Quia non concluſit oſtia ventris, qui portavit me, nec abſtulit mala ab oculis meis.

11. Quare non in vulva mortuus ſum, egreſſus ex utero non ſtatim perii?

12. Quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus?

13. Nunc enim dormiens ſilerem, & ſomno meo requieſcerem:

14. Cum regibus & conſulibus terræ, qui ædificant ſibi ſolitudines:

15. Aut cum principibus, qui poſſident aurum, & replent domos ſuas argento:

16. Aut ſicut abortivum abſconditum nõ ſubſiſterem, vel qui concepti non viderunt lucem.

17. Ibi impii ceſſaverunt à tumultu, & ibi requieverunt feſſi robore.

18. Et quondam vincti pariter ſine moleſtia, non audierunt vocem exactoris.

19. Parvus & magnus ibi ſunt, & ſervus liber à domino ſuo.

20. Quare miſero data eſt lux, & vita his, qui in amaritudine animæ ſunt?

21. Qui expectant mortem, & non venit, quaſi effodientes theſaurum:

22. Gaudentque vehementer cùm invenerint ſepulchrum.

23. Viro cujus abſcondita eſt via, & circumdedit eum Deus tenebris?

24. Antequam comedam, ſuſpiro: & tan-

quam

quam inundantes aquæ, ſic rugitus meus:

25. Quia timor, quem timebam, evenit mihi: & quod verebar, accidit.

26. Nonne diſſimulavi? nonne ſilui? nonne quievi? & venit ſuper me indignatio.

CAPUT IV.

Eliphaz arguit Job impatientiæ, quòdque propter peccata ſua flagelletur à Deo, qui innocenti adverſa non immittit.

1. RESpondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2. Si cœperimus loqui tibi, forſitan moleſtè accipies, ſed conceptum ſermonem tenere quis poterit?

3. Ecce docuiſti multos, & manus laſſas roboraſti:

4. Vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua trementia conſortaſti:

5. Nunc autem venit ſuper te plaga, & defeciſti: tetigit te, & conturbatus es.

6. Ubi eſt timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum?

7. Recordare obſecro te, quis unquam innocens periit? aut quando recti deleti ſunt?

8. Quin potiùs vidi eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos,

9. Flante Deo periiſſe, & ſpiritu iræ ejus eſſe conſumptos:

10. Rugitus leonis, & vox leænæ, & dentes catulorum leonum contriti ſunt.

11. Tigris periit, eò quòd non haberet prædam, & catuli leonis diſſipati ſunt.

12. Porrò ad me dictum eſt verbum abſconditum, & quaſi furtivè ſuſcepit auris mea venas ſuſurri ejus.

13. In horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines,

14. pavor tenuit me, & tremor, & omnia oſſa mea perterrita ſunt:

15. Et cùm ſpiritus me præſente tranſiret, inhorruerunt pili carnis meæ.

16. Stetit quidam, cujus non agnoſcebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quaſi auræ lenis audivi.

|| Infr. 25. 4. 17. || Numquid homo, Dei comparatione juſtificabitur, aut factore ſuo purior erit vir?

|| Infr. 15. 15. 2. Petr. 2. 4. 18. || Ecce qui ſerviunt ei, non ſunt ſtabiles, & in angelis ſuis reperit pravitatem:

19. Quantò magis hi qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum, conſumentur velut à tinea?

20. De manè uſque ad veſperam ſuccidentur: & quia nullus intelligit, in æternum peribunt.

21. Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, & non in ſapientia.

CAPUT V.

Eliphaz rurſum arguit Job iniquitatis, quòd nemo ſine culpa ſua à Deo puniatur: ideoque hortatur Job ut ad Deum convertatur, & ita cuncta fore illi proſpera pollicetur, ac divinæ providentiæ opera circa creaturas extollit.

1. VOca ergo, ſi eſt qui tibi reſpondeat, & ad aliquem ſanctorum convertere.

2. Verè ſtultum interficit iracundia, & parvulum occidit invidia.

3. Ego vidi ſtultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus ſtatim.

4. Longè fient filii ejus à ſalute, & conterentur in porta, & non erit qui eruat.

5. Cujus meſſem famelicus comedet, & ipſum rapiet armatus, & bibent ſitientes divitias ejus.

6. Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non oritur dolor.

7. Homo naſcitur ad laborem, & avis ad volatum.

8. Quam ob rem ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium meum:

9. Qui facit magna & inſcrutabilia & mirabilia abſque numero:

10. Qui dat pluviam ſuper faciem terræ, & irrigat aquis univerſa:

11. Qui ponit humiles in ſublime, & mærentes erigit ſoſpitate:

12. Qui diſſipat cogitationes malignorum, ne poſſint implere manus eorum, quod cœperant:

13. || Qui apprehendit ſapientes in aſtutia eorum, & conſilium pravorum diſſipat: || 1. Cor. 3. 19.

14. Per diem incurrent tenebras, & quaſi in nocte ſic palpabunt in meridie.

15. Porrò ſalvum faciet egenum à gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.

16. Et erit egeno ſpes, iniquitas autem contrahet os ſuum.

17. Beatus homo, qui corripitur à Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes:

18. Quia ipſe vulnerat, & medetur: percutit, & manus ejus ſanabunt.

19. In ſex tribulationibus liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum.

20. In fame eruet te de morte, & in bello de manu gladii.

21. A flagello linguæ abſconderis, & non timebis calamitatem cùm venerit.

22. In vaſtitate, & fame ridebis, & beſtias terræ non formidabis.

23. Sed cum lapidibus regionum pactum tuum, & beſtiæ terræ pacificæ erunt tibi.

24. Et ſcies quòd pacem habeat tabernaculum tuum, & viſitans ſpeciem tuam non peccabis.

25. Scies quoque quoniam multiplex erit ſemen tuum, & progenies tua quaſi herba terræ.

26. Ingredieris in abundantia ſepulchrum, ſicut infertur acervus tritici in tempore ſuo.

27. Ecce hoc, ut inveſtigavimus, ita eſt: quod auditum, mente pertracta.

CAPUT VI.

Oſtendit Job ſe longè graviora pati quàm meritus ſit, conquerens ſe ab amicis deſeri, graviter arguens & hos tres qui ad ſe venerant, ac ſe quoque patienter audiri petit.

1. REſpondens autem Job, dixit:

2. Utinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui: & calamitas, quam patior, in ſtatera.

3. Quaſi arena maris hæc gravior appareret: unde & verba mea dolore ſunt plena:

4. Quia ſagittæ Domini in me ſunt, quarum indignatio ebibit ſpiritum meum, & terrores Domini militant contra me.

5. Numquid rugiet onager cùm habuerit herbam? aut mugiet bos cùm ante

præſe-

præſepe plenum ſteterit?

6. Aut poterit comedi inſulſum, quod non eſt ſale conditum? aut poteſt aliquis guſtare, quod guſtatum affert mortem?

7. Quæ priùs nolebat tangere anima mea, nunc præ anguſtia cibi mei ſunt.

8. Quis det ut veniat petitio mea: & quod expecto, tribuat mihi Deus?

9. Et qui cœpit, ipſe me conterat: ſolvat manum ſuam, & ſuccidat me.

10. Et hæc mihi ſit conſolatio, ut affligens me dolore, non parcat, nec contradicam ſermonibus Sancti.

11. Quæ eſt enim fortitudo mea ut ſuſtineam? aut quis finis meus, ut patienter agam?

12. Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt.

13. Ecce, non eſt auxilium mihi in me, & neceſſarii quoque mei receſſerunt à me.

14. Qui tollit ab amico ſuo miſericordiam, timorem Domini derelinquit.

15. Fratres mei præterierunt me, ſicut torrens qui raptim tranſit in convallibus.

16. Qui timent pruinam, irruet ſuper eos nix.

17. Tempore, quo fuerint diſſipati, peribunt: & ut incaluerint, ſolventur de loco ſuo.

18. Involutæ ſunt ſemitæ greſſuum eorum: ambulabunt in vacuum, & peribunt.

19. Conſiderate ſemitas Thema, itinera Saba, & expectate pauliſper.

20. Confuſi ſunt, quia ſperavi: venerunt quoque uſque ad me, & pudore cooperti ſunt.

21. Nunc veniſtis: & modò videntes plagam meam timetis.

22. Numquid dixi: Afferte mihi, & de ſubſtantia veſtra donate mihi?

23. Vel, Liberate me de manu hoſtis, & de manu robuſtorum eruite me?

24. Docete me, & ego tacebo: & ſi quid fortè ignoravi, inſtruite me.

25. Quare detraxiſtis ſermonibus veritatis, cùm è vobis nullus ſit qui poſſit arguere me?

26. Ad increpandum tantùm eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis.

27. Super pupillum irruitis, & ſubvertere nitimini amicum veſtrum.

28. Verumtamen quod cœpiſtis explete: præbete aurem, & videte an mentiar.

29. Reſpondete obſecro abſque contentione: & loquentes id quod juſtum eſt, judicate.

30. Et non invenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis ſtultitia perſonabit.

CAPUT VII.

Job humanæ vitæ ſuaſque calamitates varias explicat, nec reditum ſibi fore veriſimilem ad præſentis vitæ felicitatem: petit quoque à Deo liberari à miſeriis, admirans Dei erga miſerum hominem providentiam.

1. Militia eſt vita hominis ſuper terram: & ſicut dies mercenarii, dies ejus.

2. Sicut ſervus deſiderat umbram, & ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui:

3. Sic & ego habui menſes vacuos, & noctes laborioſas enumeravi mihi.

4. Si dormiero, dicam: Quando conſurgam? & rurſum expectabo veſperam, & replebor doloribus uſque ad tenebras.

5. Induta eſt caro mea putredine & ſordibus pulveris, cutis mea aruit, & contracta eſt.

6. Dies mei velociùs tranſierunt quàm à texente tela ſucciditur, & conſumpti ſunt abſque ulla ſpe.

7. Memento quia ventus eſt vita mea, & non revertetur oculus meus ut videat bona.

8. Nec aſpiciet me viſus hominis: oculi tui in me, & non ſubſiſtam.

9. Sicut conſumitur nubes, & pertranſit: ſic qui deſcenderit ad inferos, non aſcendet.

10. Nec revertetur ultrà in domum ſuam, neque cognoſcet eum ampliùs locus ejus.

11. Quapropter & ego non parcam ori meo, loquar in tribulatione ſpiritus mei: confabulabor cum amaritudine animæ meæ.

12. Numquid mare ego ſum, aut cetus, quia circumdediſti me carcere?

13. Si dixero: Conſolabitur me lectulus meus, & relevabor loquens mecum in ſtrato meo:

14. Terrebis me per ſomnia, & per viſiones horrore concuties.

15. Quam ob rem elegit ſuſpendium anima mea, & mortem oſſa mea.

16. Deſperavi, nequaquam ultrà jam vivam: parce mihi, nihil enim ſunt dies mei.

17. Quid eſt homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum?

18. Viſitas eum diluculò, & ſubitò probas illum:

19. Uſquequo non parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam ſalivam meam?

20. Peccavi, quid faciam tibi ò cuſtos hominum? quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihimetipſi gravis?

21. Cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam? ecce, nunc in pulvere dormiam: & ſi manè me quæſieris, non ſubſiſtam.

CAPUT VIII.

Baldad Job de impio ſermone arguit, & eum ut ad Deum melioremque vitam ſe convertat hortatur, atque ita fore omnia illi feliciora promittit; explicat etiam quàm ſit vana ſpes hypocritarum, aſſerens Deum bonis bona, & malis mala tantùm tribuere.

1. Reſpondens autem Baldad Suhites, dixit:

2. Uſquequò loqueris talia, & ſpiritus multiplex ſermones oris tui?

3. Numquid Deus ſupplantat judicium? aut Omnipotens ſubvertit quod juſtum eſt?

4. Etiam ſi filii tui peccaverunt ei, & dimiſit eos in manu iniquitatis ſuæ.

5. Tu tamen ſi diluculo conſurrexeris ad Deum, & Omnipotentem fueris deprecatus:

6. Si mundus & rectus inceſſeris, ſtatim evigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum juſtitiæ tuæ:

7. In tantum, ut ſi priora tua fuerint parva, & noviſſima tua multiplicentur nimis.

8. Interroga enim generationem priſtinam, & diligenter inveſtiga patrum memoriam:

9. (Heſterni quippe ſumus, & ignoramus quoniam ſicut || umbra dies noſtri ſunt ſuper terram.) *|| Infr. 14. Pſal. 143.*

10. Et ipſi docebunt te: loquentur tibi,

& de

& de corde ſuo proferent eloquia.

11. Numquid virere poteſt ſcirpus abſque humore? aut creſcere careſtum ſine aqua?

12. Cùm adhuc ſit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas areſcit:

13. Sic viæ omnium qui obliviſcuntor Deum, & ſpes hypocritæ peribit:

14. Non ei placebit vecordia ſua, & ſicut tela aranearum fiducia ejus.

15. Innitetur ſuper domum ſuam, & non ſtabit: ſulciet eam, & non conſurget:

16. Humectus videtur antequam veniat Sol, & in ortu ſuo germen ejus egredietur.

17. Super acervum petrarum radices ejus denſabuntur, & inter lapides commorabitur.

18. Si abſorbuerit eum de loco ſuo, negabit eum, & dicet: Non novi te.

19. Hæc eſt enim lætitia viæ ejus, ut rurſum de terra alii germinentur.

20. Deus non projiciet ſimplicem, nec porriget manum malignis:

21. Donec impleatur riſu os tuum, & labia tua jubilo.

22. Qui oderunt te, induentur confuſione: & tabernaculum impiorum non ſubſiſtet.

CAPUT IX.

Homo, inquit Job, comparatus Deo non poteſt juſtificari: divinæ potentiæ ac ſapientiæ magnitudo oſtenditur, ut nemo ei reſiſtere aut reſpondere valeat: porrò Deus & impium percutit & innocentem, ſuam quoque innocentiam contra amicos tuetur, commemorans ſuam afflictionem.

1. ET reſpondens Job, ait:

2. Verè ſcio quòd ita ſit, & quòd non juſtificetur homo compoſitus Deo.

3. Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei reſpondere unum pro mille.

4. Sapiens corde eſt, & fortis robore: quis reſtitit ei, & pacem habuit?

5. Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi quos ſubvertit in furore ſuo.

6. Qui commovet terram de loco ſuo, & columnæ ejus concutiuntur.

7. Qui præcipit Soli, & non oritur: & ſtellas claudit quaſi ſub ſignaculo.

8. Qui extendit cælos ſolus, & graditur ſuper fluctus maris.

9. Qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Auſtri.

10. Qui facit magna, & incomprehenſibilia, & mirabilia, quorum non eſt numerus.

11. Si venerit ad me, non videbo eum: ſi abierit, non intelligam.

12. Si repentè interroget, quis reſpondebit ei? vel quis dicere poteſt: Cur ita facis?

13. Deus, cujus iræ nemo reſiſtere poteſt, & ſub quo curvantur, qui portant orbem.

14. Quantus ergo ſum ego, ut reſpondeam ei, & loquar verbis meis cum eo?

15. Qui etiam ſi habuero quippiam juſtum, nõ reſpondebo, ſed meum judicem deprecabor.

16. Et cùm invocantem exaudierit me, non credo quòd audierit vocem meam.

17. In turbine enim conteret me, & multiplicabit vulnera mea etiam ſine cauſa.

18. Non concedit requieſcere ſpiritum meum, & implet me amaritudinibus.

19. Si fortitudo quæritur, robuſtiſſimus eſt: ſi æquitas judicii, nemo audet pro me teſtimonium dicere.

20. Si juſtificare me voluero, os meum condemnabit me: ſi innocentem oſtendero, pravum me comprobabit.

21. Etiam ſi ſimplex fuero, hoc ipſum ignorabit anima mea, & tædebit me vitæ meæ.

22. Unum eſt quod locutus ſum, & innocentem & impium ipſe conſumit.

23. Si flagellat, occidat ſemel, & non de pœnis innocentum rideat.

24. Terra data eſt in manus impii, vultum judicium ejus operit: quòd ſi non ille eſt, quis ergo eſt?

25. Dies mei velociores fuerunt curſore: fugerunt, & non viderunt bonum.

26. Pertranſierunt quaſi naves poma portantes, ſicut aquila volans ad eſcam.

27. Cùm dixero: Nequaquam ita loquar: commuto faciem meam, & dolore torqueor.

28. Verebar omnia opera mea, ſciens quòd non parceres delinquenti.

29. Si autem & ſic impius ſum, quare fruſtra laboravi?

30. Si lotus fuero quaſi aquis nivis, & fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ:

31. Tamen ſordibus intinges me, & abominabuntur me veſtimenta mea.

32. Neque enim viro, qui ſimilis mei eſt, reſpondebo: nec qui mecum in judicio ex æquo poſſit audiri.

33. Non eſt qui utrumque valeat arguere, & ponere manum ſuam in ambobus.

34. Auferat à me virgam ſuam, & pavor ejus non me terreat.

35. Loquar, & non timebo eum: neque enim poſſum metuens reſpondere.

CAPUT X.

Job ſuam afflictionem lamentatur, illius cauſam à Deo inquirens: quam oſtendit non fuiſſe ſuam malitiam, neque Dei ignorantiam, qui creatum à ſe hominem exactè novit; rurſumque propter pœnarum exuberantiam plangit ſe natum.

1. TÆdet animam meam vitæ meæ, dimittam adversùm me eloquium meum, loquar in amaritudine animæ meæ.

2. Dicam Deo: Noli me condemnare: indica mihi cur me ita judices?

3. Numquid bonum tibi videtur, ſi calumnieris me, & opprimas me opus manuum tuarum, & conſilium impiorum adjuves?

4. Numquid oculi carnei tibi ſunt? aut ſicut videt homo, & tu videbis?

5. Numquid ſicut dies hominis dies tui, & anni tui ſicut humana ſunt tempora,

6. ut quæras iniquitatem meam, & peccatum meum ſcruteris?

7. Et ſcias quia nihil impium fecerim, cùm ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere.

8. Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me totum in circuitu: & ſic repente præcipitas me?

9. Memento quæſo quòd ſicut lutum feceris me, & in pulverem reduces me.

10. Nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti?

Digitized by Google

11. Pelle & carnibus veſtiſti me: oſſibus & nervis compegiſti me:

12. Vitam & miſericordiam tribuiſti mihi, & viſitatio tua cuſtodivit ſpiritum meum.

13. Licèt hæc celes in corde tuo, tamen ſcio quia univerſorum memineris.

14. Si peccavi, & ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me eſſe non pateris?

15. Et ſi impius fuero, væ mihi eſt: & ſi juſtus, non levabo caput, ſaturatus afflictione & miſeria.

16. Et propter ſuperbiam quaſi leænam capies me, reverſuſque mirabiliter me crucias.

17. Inſtauras teſtes tuos contra me, & multiplicas iram tuam adversùm me, & pœnæ militant in me.

18. Quare de vulva eduxiſti me? qui utinam conſumptus eſſem ne oculus me videret.

19. Fuiſſem quaſi non eſſem, de utero translatus ad tumulum.

20. Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum:

21. antequam vadam & non revertar, ad terram tenebroſam, & opertam mortis caligine:

22. Terram miſeriæ & tenebrarum, ubi umbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat.

C A P U T XI.

Sophar iniquè aſſerit Job propter multa ipſius peccata, quæ recenſet, fuiſſe à Deo percuſſum, oſtendens Deum incomprehenſibilem; reſipiſcenti tamen Job feliciſſima quæque pollicetur.

1. Reſpondens autem Sophar Naamathites, dixit:

2. Numquid qui multa loquitur, non & audiet? aut vir verboſus juſtificabitur?

3. Tibi ſoli tacebunt homines, & cùm ceteros irriſeris, à nullo confutaberis?

4. Dixiſti enim: Purus eſt ſermo meus, & mundus ſum in conſpectu tuo.

5. Atque utinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia ſua tibi.

6. Ut oſtenderet tibi ſecreta ſapientiæ, & quòd multiplex eſſet lex ejus, & intelligeres quòd multò minora exigaris ab eo, quàm meretur iniquitas tua.

7. Forſitan veſtigia Dei comprehendes, & uſque ad perfectum Omnipotentem reperies?

8. Excelſior cælo eſt, & quid facies? profundior inferno, & unde cognoſces?

9. Longior terra menſura ejus, & latior mari.

10. Si ſubverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei?

11. Ipſe enim novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nonne conſiderat?

12. Vir vanus in ſuperbiam erigitur, & tamquam pullum onagri ſe liberum natum putat.

13. Tu autem firmaſti cor tuum, & expandiſti ad eum manus tuas.

14. Si iniquitatem, quæ eſt in manu tua, abſtuleris à te, & non manſerit in tabernaculo tuo injuſtitia:

15. Tunc levare poteris faciem tuam abſque macula, & eris ſtabilis, & non timebis.

16. Miſeriæ quoque oblivìſceris, & quaſi aquarum, quæ præterierunt, recordaberis.

17. Et quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperam: & cùm te conſumptum putaveris, orieris ut lucifer.

18. Et habebis fiduciam, propoſita tibi ſpe, & defoſſus ſecurus dormies.

19. Requieſces, & non erit qui te exterreat: & deprecabuntur faciem tuam plurimi.

20. ‖ Oculi autem impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & ſpes illorum abominatio animæ. ‖ *Lev. 26.*

C A P U T XII.

Job ut amicorum confundat jactantiam, aſſerit neminem ignorare Dei potentiam ac ſapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum ſtatus pro ſuo variat arbitrio.

1. Reſpondens autem Job, dixit:

2. Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcum morietur ſapientia?

3. ‖ Et mihi eſt cor, ſicut & vobis, nec inferior veſtri ſum: quis enim hæc, quæ noſtis, ignorat? ‖ *Infr. 20. 2.*

4. ‖ Qui deridetur ab amico ſuo ſicut ego, invocabit Deum & exaudiet eum: deridetur enim juſti ſimplicitas. ‖ *Prov. 14. 2.*

5. Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus ſtatutum.

6. ‖ Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cùm ipſe dederit omnia in manus eorum. ‖ *Pſal. 42. 11. & 48. 7.*

7. Nimirum interroga jumenta, & docebunt te: & volatilia cæli, & indicabunt tibi.

8. Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & narrabunt piſces maris.

9. Quis ignorat quòd omnia hæc manus Domini fecerit?

10. In cujus manu anima omnis viventis, & ſpiritus univerſæ carnis hominis.

11. ‖ Nonne auris verba dijudicat, & fauces comedentis, ſaporem? ‖ *Infr. 34. 3.*

12. In antiquis eſt ſapientia, & in multo tempore prudentia.

13. Apud ipſum eſt ſapientia & fortitudo, ipſe habet conſilium & intelligentiam.

14. ‖ Si deſtruxerit, nemo eſt qui ædificet: ſi incluſerit hominem, nullus eſt qui aperiat. ‖ *Iſaiæ 22. 22. Apoc. 3. 7.*

15. Si continuerit aquas, omnia ſiccabuntur: & ſi emiſerit eas, ſubvertent terram.

16. Apud ipſum eſt fortitudo & ſapientia: ipſe novit & decipientem, & eum qui decipitur.

17. Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & judices in ſtuporem.

18. Balteum regum diſſolvit, & præcingit fune renes eorum.

19. Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates ſupplantat:

20. Commutans labium veracium, & doctrinam ſenum auferens.

21. Effundit deſpectionem ſuper principes, eos, qui oppreſſi fuerant, relevans.

22. Qui revelat profunda de tenebris, & producit in lucem umbram mortis.

23. Qui multiplicat gentes & perdit eas, & ſubverſas in integrum reſtituit.

24. Qui immutat cor principum populi terræ, & decipit eos ut fruſtra incedant per invium:

Digitized by Google

25. Palpabunt quaſi in tenebris, & non in luce, & errare eos faciet quaſi ebrios.

C A P U T XIII.

Job amicos ſuos ex ipſorum verbis confutans, à Deo arguendos aſſerit; ſuam quoque juſtitiam ac patientiam contra amicos tuetur, quærens à Deo propter quæ peccata tam graviter affligatur.

1. ECce omnia hæc vidit oculus meus, & audivit auris mea, & intellexi ſingula.

2. Secundùm ſcientiam veſtram & ego novi: nec inferior veſtri ſum.

3. Sed tamen ad Omnipotentem loquar, & diſputare cum Deo cupio:

4. Priùs vos oſtendens fabricatores mendacii, & cultores perverſorum dogmatum.

5. Atque utinam taceretis, ut putaremini eſſe ſapientes.

6. Audite ergo correptionem meam, & judicium labiorum meorum attendite.

7. Numquid Deus indiget veſtro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?

8. Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?

9. Aut placebit ei quem celare nihil poteſt? aut decipietur ut homo, veſtris fraudulentiis?

10. Ipſe vos arguet, quoniam in abſcondito faciem ejus accipitis.

11. Statim ut ſe commoverit, turbabit vos, & terror ejus irruet ſuper vos.

12. Memoria veſtra comparabitur cineri, & redigentur in lutum cervices veſtræ.

13. Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens ſuggeſſerit.

14. Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porto in manibus meis?

15. Etiam ſi occiderit me, in ipſo ſperabo: verumtamen vias meas in conſpectu ejus arguam.

16. Et ipſe erit ſalvator meus: non enim veniet in conſpectu ejus omnis hypocrita.

17. Audite ſermonem meum, & ænigmata percipite auribus veſtris.

18. Si fuero judicatus, ſcio quòd juſtus inveniar.

19. Quis eſt qui judicetur mecum? veniat: quare tacens conſumor?

20. Duo tantùm ne facias mihi, & tunc à facie tua non abſcondar:

21. Manum tuam longè fac à me, & formido tua non me terreat.

22. Voca me, & ego reſpondebo tibi: aut certè loquar, & tu reſponde mihi.

23. Quantas habeo iniquitates, & peccata ſcelera mea & delicta oſtende mihi.

24. Cur faciem tuam abſcondis, & arbitraris me inimicum tuum?

25. Contra foliū, quod vento rapitur, oſtendis potētiam tuam, & ſtipulam ſiccam perſequeris.

26. Scribis enim contra me amaritudines, & conſumere me vis peccatis adoleſcentiæ meæ.

27. Poſuiſti in nervo pedem meum, & obſervaſti omnes ſemitas meas, & veſtigia pedum meorum conſideraſti:

28. Qui quaſi putredo conſumendus ſum, & quaſi veſtimentum, quod comeditur à tinea.

C A P U T XIV.

Job conſiderata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam, quòd poſt hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur reſurrectionem.

1. HOmo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis.

2. ‖ Qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem ſtatu permanet. ‖ Supr. 8. 9. Pſal. 143. 4.

3. Et dignum ducis ſuper hujuſcemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in judicium?

4. ‖ Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? nonne tu qui ſolus es? ‖ Pſal. 50. 4.

5. Breves dies hominis ſunt, numerus menſium ejus apud te eſt: conſtituiſti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.

6. Recede paululum ab eo, ut quieſcat, donec optata veniat, ſicut mercenarii dies ejus.

7. Lignum habet ſpem: ſi præciſum fuerit, rurſum vireſcit, & rami ejus pullulant.

8. Si ſenuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius,

9. Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam quaſi cùm primùm plantatum eſt:

10. Homo verò cùm mortuus fuerit, & nudatus atque conſumptus, ubi quæſo eſt?

11. Quomodo ſi recedant aquæ de mari, & fluvius vacuefactus areſcat:

12. Sic homo cùm dormierit, non reſurget, donec atteratur cœlum, non evigilabit, nec conſurget de ſomno ſuo.

13. Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me; donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo recorderis mei?

14. Putaſne mortuus homo rurſum vivat? cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.

15. Vocabis me, & ego reſpondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.

16. ‖ Tu quidem greſſus meos dinumeraſti, ſed parce peccatis meis. ‖ Infr. 31. 4. & 34. 21. Prov. 5. 21.

17. Signaſti quaſi in ſacculo delicta mea, ſed curaſti iniquitatem meam.

18. Mons cadens defluit, & ſaxum transfertur de loco ſuo.

19. Lapides excavant aquæ, & alluvione paulatim terra conſumitur: & hominem ergo ſimiliter perdes.

20. Roboraſti eum paululum ut in perpetuum tranſiret: immutabis faciem ejus, & emittes eum.

21. Sive nobiles fuerint filii ejus, ſive ignobiles, non intelliget.

22. Attamen caro ejus dum vivet dolebit, & anima illius ſuper ſemetipſo lugebit.

C A P U T XV.

Eliphaz Job arguit jactantiæ, impatientiæ, & blaſphemiæ in Deum; apud quem dicit neminem mundum inveniri, deſcribens impiorum ac hypocritarum maledictionem.

1. REſpondens autem Eliphaz Thamanites, dixit:

Digitized by Google

2. Numquid ſapiens reſpondebit quaſi in ventum loquens, & implebit ardore ſtomachum ſuum?

3. Arguis verbis eum, qui non eſt æqualis tibi, & loqueris quod tibi non expedit.

4. Quantum in te eſt, evacuaſti timorem, & tuliſti preces coram Deo.

5. Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blaſphemantium.

6. Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua reſpondebunt tibi.

7. Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?

8. Numquid conſilium Dei audiſti, & inferior te erit ejus ſapientia?

9. Quid noſti quod ignoremus? quid intelligis quod neſciamus?

|| *Eccleſ. 14. 8.* 10. || Et ſenes & antiqui ſunt in nobis multò vetuſtiores quàm patres tui.

11. Numquid grande eſt ut conſoletur te Deus? ſed verba tua prava hoc prohibent.

12. Quid te elevat cor tuum, & quaſi magna cogitans, attonitos habes oculos?

13. Quid tumet contra Deum ſpiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujuſcemodi ſermones?

14. Quid eſt homo, ut immaculatus ſit, & ut juſtus appareat natus de muliere?

|| *Sup. 4. 18.* 15. || Ecce inter ſanctos ejus nemo immutabilis, & cæli non ſunt mundi in conſpectu ejus.

16. Quantò magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quaſi aquam iniquitatem?

17. Oſtendam tibi, audi me: quod vidi narrabo tibi.

18. Sapientes confitentur, & non abſcondunt patres ſuos.

19. Quibus ſolis data eſt terra, & non tranſivit alienus per eos.

20. Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit, & numerus annorum incertus eſt tyrannidis ejus.

21. Sonitus terroris ſemper in auribus illius: & cùm pax ſit, ille ſemper inſidias ſuſpicatur.

22. Non credit quòd reverti poſſit de tenebris ad lucem, circumſpectans undique gladium.

23. Cùm ſe moverit ad quærendum panem, novit quòd paratus ſit in manu ejus tenebrarum dies.

24. Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut regem qui præparatur ad prælium.

25. Tetendit enim adversùs Deum manum ſuam, & contra Omnipotentem roboratus eſt.

26. Cucurrit adversùs eum erecto collo, & pingui cervice armatus eſt.

27. Operuit faciem ejus craſſitudo, & de lateribus ejus arvina dependet.

28. Habitavit in civitatibus deſolatis, & in domibus deſertis, quæ in tumulos ſunt redactæ.

29. Non ditabitur, nec perſeverabit ſubſtantia ejus, nec mittet in terra radicem ſuam.

30. Non recedet de tenebris: ramos ejus areſaciet flamma, & auferetur ſpiritus oris ſui.

31. Non credet fruſtra errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus ſit.

32. Antequam dies ejus impleantur, peribit: & manus ejus areſcent.

33. Lædetur quaſi vinea in primo flore botrus ejus, & quaſi oliva projiciens florem ſuum.

34. Congregatio enim hypocritæ ſterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.

35. || Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & uterus ejus præparat dolos. || *Pſal. 7. 15. Iſai. 59. 4.*

C A P U T XVI.

Job amicorum auſteritate commotus; dolorem ſuum plangit, calamitatis magnitudinem oſtendens, ſeque pati citra iniquitatem, cujus conſcium eſſe Deum aſſerit.

1. RESpondens autem Job, dixit:

2. Audivi frequenter talia, conſolatores oneroſi omnes vos eſtis.

3. Numquid habebunt finem verba ventoſa? aut aliquid tibi moleſtum eſt ſi loquaris?

4. Poteram & ego ſimilia veſtri loqui: atque utinam eſſet anima veſtra pro anima mea.

5. Conſolarer & ego vos ſermonibus, & moverem caput meum ſuper vos.

6. Roborarem vos ore meo: & moverem labia mea, quaſi parcens vobis.

7. Sed quid agam? Si locutus fuero, non quieſcet dolor meus: & ſi tacuero, non recedet à me.

8. Nunc autem oppreſſit me dolor meus, & in nihilum redacti ſunt omnes artus mei.

9. Rugæ meæ teſtimonium dicunt contra me, & ſuſcitatur falſiloquus adversùs faciem meam contradicens mihi.

10. Collegit furorem ſuum in me, & comminans mihi, infremuit contra me dentibus ſuis: hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt.

11. Aperuerunt ſuper me ora ſua, & exprobrantes percuſſerunt maxillam meam, ſatiati ſunt pœnis meis.

12. Concluſit me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.

13. Ego ille quondam opulentus, repentè contritus ſum: tenuit cervicem meam, confregit me, & poſuit me ſibi quaſi in ſignum.

14. Circumdedit me lanceis ſuis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terra viſcera mea.

15. Concidit me vulnere ſuper vulnus, irruit in me quaſi gigas.

16. Saccum conſui ſuper cutem meam, & operui cinere carnem meam.

17. Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligaverunt.

18. Hæc paſſus ſum abſque iniquitate manus meæ; cùm haberem mundas ad Deum preces.

19. Terra ne operias ſanguinem meum, neque inveniat in te locum latendi clamor meus.

20. Ecce enim in cælo teſtis meus, & conſcius meus in excelſis.

21. Verboſi amici mei: ad Deum ſtillat oculus meus.

22. Atque utinam ſic judicaretur vir cum Deo, quomodo judicatur filius hominis cum collega ſuo.

23. Ecce enim breves anni tranſeunt, & ſemitam, per quam non revertar, ambulo.

CAPUT XVII.

Job ex afflictionis ſuæ magnitudine ſibi hìc nihil præter mortem reſtare contendit, & amicos præſentem tantùm remunerationem ſtatuentes inſipientiæ arguens, ipſe futuram requiem præſtolatur.

1. SPiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, & ſolum mihi supereſt ſepulchrum.

2. Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus.

3. Libera me Domine, & pone me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me.

4. Cor eorum longè feciſti à diſciplina, propterea non exaltabuntur.

5. Prædam pollicetur ſociis, & oculi filiorum ejus deficient.

6. Poſuit me quaſi in proverbium vulgi, & exemplum ſum coram eis.

7. Caligavit ab indignatione oculus meus, & membra mea quaſi in nihilum redacta ſunt.

8. Stupebunt juſti ſuper hoc, & innocens contra hypocritam ſuſcitabitur.

9. Et tenebit juſtus viam ſuam, & mundis manibus addet fortitudinem.

10. Igitur omnes vos convertimini, & venite, & non inveniam in vobis ullum ſapientem.

11. Dies mei tranſierunt, cogitationes meæ diſſipatæ ſunt, torquentes cor meum.

12. Noctem verterunt in diem, & rurſum poſt tenebras ſpero lucem.

13. Si ſuſtinuero; infernus domus mea eſt, & in tenebris ſtravi lectulum meum.

14. Putredini dixi: Pater meus es; mater mea, & ſoror mea, vermibus.

15. Ubi eſt ergo nunc præſtolatio mea, & patientiam meam quis conſiderat?

16. In profundiſſimum infernum deſcendent omnia mea: putaſne ſaltem ibi erit requies mihi?

CAPUT XVIII.

Baldad arguens Job jactantiæ & impatientiæ, deſcribit impiorum maledictiones, ut ſuam contra Job ſententiam ſtatuat, nempe ipſum tantùm propter peccata ſua puniri.

1. REſpondens autem Baldad Suhites, dixit:

2. Uſque ad quem finem verba jactabitis? intelligite priùs, & ſic loquamur.

3. Quare reputati ſumus ut jumenta, & ſorduimus coram vobis?

4. Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco ſuo?

5. Nonne lux impii extinguetur, nec ſplendebit flamma ignis ejus?

6. Lux obtenebreſcet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ ſuper eum eſt, extinguetur.

7. Arctabuntur greſſus virtutis ejus, & præcipitabit eum conſilium ſuum.

8. Immiſit enim in rete pedes ſuos, & in maculis ejus ambulat.

9. Tenebitur planta illius laqueo, & exardeſcet contra eum ſitis.

10. Abſcondita eſt in terra pedica ejus, & decipula illius ſuper ſemitam.

11. Undique terrebunt eum formidines, & involvent pedes ejus.

12. Attenuetur fame robur ejus, & inedia invadat coſtas illius.

13. Devoret pulchritudinem cutis ejus, conſumat brachia illius primogenita mors.

14. Avellatur de tabernaculo ſuo fiducia ejus, & calcet ſuper eum, quaſi rex, interitus.

15. Habitent in tabernaculo illius ſocii ejus, qui non eſt, aſpergatur in tabernaculo ejus ſulphur.

16. Deorſum radices ejus ſiccentur, ſurſum autem atteratur meſſis ejus.

17. ‖ Memoria illius pereat de terra, & ‖ Prov. 2. 22.
non celebretur nomen ejus in plateis.

18. Expellet eum de luce in tenebras, & de orbe transferet eum.

19. Non erit ſemen ejus, neque progenies in populo ſuo, nec ullæ reliquiæ in religionibus ejus.

20. In die ejus ſtupebunt noviſſimi, & primus invadet horror.

21. Hæc ſunt ergo tbernacula iniqui, & iſte locus ejus, qui ignorat Deum.

CAPUT XIX.

Job crudelitatis amicos arguens, ſe à Deo flagellari dicit immeritò, oſtendens afflictionis acerbitatem, & ſe ab amicis deſtitutum, ac ſuper futura reſurrectione ſeipſum conſolatur.

1. REſpondens autem Job, dixit:

2. Uſquequò affligitis animam meam, & atteritis me ſermonibus?

3. En, decies confunditis me, & non erubeſcitis opprimentes me.

4. Nempe, etſi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.

5. At vos contra me erigimini, & arguitis me opprobriis meis.

6. Saltem nunc intelligite quia Deus non æquo judicio afflixerit me, & flagellis ſuis me cinxerit.

7. Ecce clamabo vim patiens, & nemo audiet: vociferabor, & non eſt qui judicet.

8. Semitam meam circumſepſit, & tranſire non poſſum, & in calle meo tenebras poſuit.

9. Spoliavit me gloria mea, & abſtulit coronam de capite meo.

10. Deſtruxit me undique, & pereo, & quaſi evulſæ arbori abſtulit ſpem meam.

11. Iratus eſt contra me furor ejus, & ſic me habuit quaſi hoſtem ſuum.

12. Simul venerunt latrones ejus, & fecerunt ſibi viam per me, & obſederunt in gyro tabernaculum meum.

13. Fratres meos longè fecit à me, & noti mei quaſi alieni receſſerunt à me.

14. Dereliquerunt me propinqui mei: & qui me noverant, obliti ſunt mei.

15. Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ, ſicut alienum habuerunt me, & quaſi peregrinus fui in oculis eorum.

16. Servum meum vocavi, & non reſpondit, ore proprio deprecabar illum.

17. Halitum meum exhorruit uxor mea, & orabam filios uteri mei.

18. Stulti quoque deſpiciebant me, & cùm ab eis receſſiſſem, detrahebant mihi.

19. Abominati ſunt me quondam conſiliarii mei: & quem maximè diligebam, averſatus eſt me.

20. Pelli meæ, conſumptis carnibus, adhæſit os meum, & derelicta ſunt tantummodo labia circa dentes meos.

21. Miſeremini mei, miſeremini, mei, ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.

22. Quare perſequimini me ſicut Deus, & carnibus meis ſaturamini?

23. Quis mihl tribuat ut ſcribantur ſermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro

24. ſtylo ferreo, & plumbi lamina, vel celte ſculpantur in ſilice?

25. Scio enim quòd Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum:

26. Et rurſum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum meum.

27. Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo.

28. Quare ergo nunc dicitis: Perſequamur eum, & radicem verbi inveniamus contra eum?

29. Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatũ gladius eſt: & ſcitote eſſe judicium.

CAPUT XX.

Sophar verbis Job motus, correptionem ipſius ſe dicit auditurum; & quæ ſit apud Deum pars impii, multis verbis proſequitur.

1. RESpondens autem Sophar Naamathites, dixit:

2. Idcircò cogitationes meæ variæ ſuccedunt ſibi, & mens in diverſa rapitur.

3. Doctrinam, qua me arguis, audiam, & ſpiritus intelligentiæ meæ reſpondebit mihi.

4. Hoc ſcio à principio, ex quo poſitus eſt homo ſuper terram.

5. Quòd laus impiorum brevis ſit, & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti.

6. Si aſcenderit uſque ad cœlum ſuperbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit:

7. Quaſi ſterquilinium in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Ubi eſt?

8. Velut ſomnium avolans non invenietur, tranſiet ſicut viſio nocturna.

9. Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultrà intuebitur eum locus ſuus.

10. Filii ejus atterentur egeſtate, & manus illius reddent ei dolorem ſuum.

11. Oſſa ejus implebuntur vitiis adoleſcentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.

12. Cùm enim dulce fuerit in ore ejus malum, abſcondet illud ſub lingua ſua.

13. Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture ſuo.

14. Panis ejus in utero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus.

15. Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.

16. Caput aſpidum ſuget, & occidet eum lingua viperæ.

17. (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & butyri.)

18. Luet quæ fecit omnia, nec tamen conſumetur: juxta multitudinem adinventionum ſuarum, ſic & ſuſtinebit.

19. Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, & non ædificavit eam.

20. || Nec eſt ſatiatus venter ejus: & cùm habuerit quæ concupierat, poſſidere non poterit. || *Eccl 5.9.*

21. Non remanſit de cibo ejus, & propterea nihil permanebit de bonis ejus.

22. Cùm ſatiatus fuerit, arctabitur, æſtuabit, & omnis dolor irruet ſuper eum.

23. Utinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris ſui, & pluat ſuper illum bellum ſuum.

24. Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.

25. Eductus & egrediens de vagina ſua, & fulgurans in amaritudine ſua: vadent, & venient ſuper eum horribiles.

26. Omnes tenebræ abſconditæ ſunt in occultis ejus: devorabit eum ignis, qui non ſuccenditur, affligetur relictus in tabernaculo ſuo.

27. Revelabunt cœli iniquitatem ejus, & terra conſurget adversùs eum.

28. Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.

29. Hæc eſt pars hominis impii à Deo, & hæreditas verborum ejus à Domino.

CAPUT XXI.

Job patienter ab amicis audiri poſtulans, cauſam inquirit, quare impiorum nonnulli in finem uſque vitæ proſperentur, alii contrà adverſis cædantur, & reſpondet, impium in diem perditionis à Deo ſervari, falſam amicorum conſolationem per hoc convellens.

1. RESpondens autem Job, dixit:

2. Audite quæſo ſermones meos, & agite pœnitentiam.

3. Suſtinete me, & ego loquar, & poſt mea, ſi videbitur, verba ridete.

4. Numquid contra hominem diſputatio mea eſt, ut meritò non debeam contriſtari?

5. Attendite me, & obſtupeſcite, & ſuperponite digitum ori veſtro:

6. Et ego quando recordatus fuero, pertimeſco, & concutit carnem meam tremor.

7. || Quare ergo impii vivunt, ſublevati ſunt, confortatique divitiis? || *Jere.12.1 Habac.1.3 & 13.*

8. Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba, & nepotum in conſpectu eorum.

9. Domus eorum ſecuræ ſunt & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper illos.

10. Bos eorum concepit, & non abortivit: vacca peperit, & non eſt privata fœtu ſuo.

11. Egrediuntur quaſi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant luſibus.

12. Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad ſonitum organi.

13. Ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.

14. Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & ſcientiam viarum tuarum nolumus.

15. || Quis eſt Omnipotens ut ſerviamus ei? & quid nobis prodeſt ſi oraverimus illum? || *Malac.3.14.*

16. Verumtamen quia non ſunt in manu eorũ

bona

bona ſua, conſilium impiorum longè ſit à me.

17. Quoties lucerna impiorum extinguetur, & ſuperveniet eis inundatio, & dolores dividet furoris ſui?

18. Erunt ſicut paleæ ante faciem venti, & ſicut favilla, quam turbo diſpergit.

19. Deus ſervabit filiis illius dolorem patris: & cùm reddiderit, tunc ſciet.

20. Videbunt oculi ejus interfectionem ſuam, & de furore Omnipotentis bibet:

21. Quid enim ad eum pertinet de domo ſua poſt ſe? & ſi numerus menſium ejus dimidietur?

22. Numquid Deum docebit quiſpiam ſcientiam, qui excelſos judicat?

23. Iſte moritur robuſtus & ſanus, dives & ſelix.

24. Viſcera ejus plena ſunt adipe, & medullis oſſa illius irrigantur:

25. Alius verò moritur in amaritudine animæ abſque ullis opibus:

26. Et tamen ſimul in pulvere dormient, & vermes operient eos.

27. Certè novi cogitationes veſtras, & ſententias contra me iniquas:

28. Dicitis enim: Ubi eſt domus principis? & ubi tabernacula impiorum?

29. Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoſcetis.

30. Quia in diem perditionis ſervatur malus, & ad diem furoris ducetur.

31. Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit, quis reddet illi?

32. Ipſe ad ſepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.

33. Dulcis fuit glareis Cocyti, & poſt ſe omnem hominem trahet, & ante ſe innumerabiles.

34. Quomodo igitur conſolamini me fruſtra, cùm reſponſio veſtra repugnare oſtenſa ſit veritati?

CAPUT XXII.

Eliphaz arguit Job immiſericordiæ in pauperum oppreſſione, & aliorum facinorum; oſtendens ipſum de divina Providentia non rectè ſentire, at pœnitenti bona promittens.

1. RESpondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2. Numquid Deo poteſt comparari homo, etiam cùm perfectæ fuerit ſcientiæ?

3. Quid prodeſt Deo ſi juſtus fueris? aut quid ei confers, ſi immaculata fuerit via tua?

4. Numquid timens arguet te, & veniet tecum in judicium,

5. & non propter malitiam tuam plurimam, & infinitas iniquitates tuas?

6. Abſtuliſti enim pignus fratrum tuorum ſine cauſa, & nudos ſpoliaſti veſtibus.

7. Aquam laſſo non dediſti, & eſurienti ſubtraxiſti panem.

8. In fortitudine brachii tui poſſidebas terram, & potentiſſimus obtinebas eam.

9. Viduas dimiſiſti vacuas, & lacertos pupillorum comminuiſti.

10. Propterea circumdatus es laqueis, & conturbat te formido ſubita.

11. Et putabas te tenebras non viſurum, & impetu aquarum inundantium non oppreſſum iri?

12. An non cogitas quòd Deus excelſior cœlo ſit, & ſuper ſtellarum verticem ſublimetur?

13. Et dicis: Quid enim novit Deus? quaſi per caliginem judicat.

14. Nubes latibulum ejus, nec noſtra conſiderat, & circa cardines cœli perambulat.

15. Numquid ſemitam ſæculorum cuſtodire cupis, quam calcaverunt viri iniqui?

16. Qui ſublati ſunt ante tempus ſuum, & fluvius ſubvertit fundamentum eorum:

17. Qui dicebant Deo: Recede à nobis: & quaſi nihil poſſet facere Omnipotens, æſtimabant eum:

18. Cùm ille impleſſet domos eorum bonis: quorum ſententia procul ſit à me.

19. || Videbunt juſti, & lætabuntur, & || *Pſalm. 106. 42.*
innocens ſubſannabit eos.

20. Nonne ſuccisa eſt erectio eorum, & reliquias eorum devoravit ignis?

21. Acquieſce igitur ei, & habeto pacem; & per hæc habebis fructus optimos.

22. Suſcipe ex ore illius legem, & pone ſermones ejus in corde tuo.

23. Si reverſus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis, & longè facies iniquitatem à tabernaculo tuo.

24. Dabit pro terra ſilicem, & pro ſilice torrentes aureos.

25. Eritque Omnipotens contra hoſtes tuos, & argentum coacervabitur tibi.

26. Tunc ſuper Omnipotentem deliciis afflues, & elevabis ad Deum faciem tuam.

27. Rogabis eum, & exaudiet te, & vota tua reddes.

28. Decernes rem, & veniet tibi, & in viis tuis ſplendebit lumen.

29. || Qui enim humiliatus fuerit, erit in glo- || *Prov. 29. 23.*
ria: & qui inclinaverit oculos, ipſe ſalvabitur.

30. Salvabitur innocens, ſalvabitur autem in munditia manuum ſuarum.

CAPUT XXIII.

Job divinum judicium humiliter invocans, oſtendit ſe non puniri propter peccata ſua, rectèque ſentire de providentia Dei incomprehenſibilis, omnia pro ſua voluntate facientis.

1. RESpondens autem Job, ait:

2. Nunc quoque in amaritudine eſt ſermo meus, & manus plagæ meæ aggravata eſt ſuper gemitum meum.

3. Quis mihi tribuat ut cognoſcam & inveniam illum, & veniam uſque ad ſolium ejus?

4. Ponam coram eo judicium, & os meum replebo increpationibus.

5. Ut ſciam verba quæ mihi reſpondeat, & intelligam quid loquatur mihi.

6. Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis ſuæ mole me premat.

7. Proponat æquitatem contra me, & perveniat ad victoriam judicium meum.

8. Si ad Orientem iero, non apparet: ſi ad Occidentem, non intelligam eum.

9. Si ad ſiniſtram, quid agam? non apprehendam eum: ſi me vertam ad dexteram, non videbo illum:

10. Ipſe verò ſcit viam meam, & probavit

me quaſi aurum, quod per ignem tranſit:

11. Veſtigia ejus ſecutus eſt pes meus, viam ejus cuſtodivi, & non declinavi ex ea.

12. A mandatis labiorum ejus non receſſi, & in ſinu meo abſcondi verba oris ejus.

13. Ipſe enim ſolus eſt; & nemo avertere poteſt cogitationem ejus: & anima ejus quodcumque voluit, hoc fecit.

14. Cùm expleverit in me voluntatem ſuam, & alia multa ſimilia præſto ſunt ei.

15. Et idcircò à facie ejus turbatus ſum, & conſiderans eum, timore ſolicitor.

16. Deus mollivit cor meum, & Omnipotens conturbavit me.

17. Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAPUT XXIV.

Job ut rectè ſe ſentire oſtendat de divina Providentia, dicit Deo nota eſſe tempora: & hominum varias recenſet iniquitates, ab ipſo puniendas.

1. AB Omnipotente non ſunt abſcondita tempora; qui autem noverunt eum, ignorant dies illius.

2. Alii terminos tranſtulerunt, diripuerunt greges, & paverunt eos.

3. Aſinum pupillorum abegerunt, & abſtulerunt pro pignore bovem viduæ.

4. Subverterunt pauperum viam, & oppreſſerunt pariter manſuetos terræ.

5. Alii quaſi onagri in deſerto egrediuntur ad opus ſuum: vigilantes ad prædam, præparant panem liberis.

6. Agrum non ſuum demetunt: & vineam ejus, quem vi oppreſſerint, vindemiant.

7. Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non eſt operimentum in frigore:

8. Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.

9. Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperum ſpoliaverunt.

10. Nudis & incedentibus abſque veſtitu, & eſurientibus tulerunt ſpicas.

11. Inter acervos eorum meridiati ſunt, qui calcatis torcularibus ſitiunt.

12. De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum abire non patitur.

13. Ipſi fuerunt rebelles lumini, neſcierunt vias ejus, nec reverſi ſunt per ſemitas ejus.

14. Manè primo conſurgit homicida, interficit egenum & pauperem: per noctem verò erit quaſi fur.

15. Oculus adulteri obſervat caliginē, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultū ſuum.

16. Perfodit in tenebris domos, ſicut in die condixerant ſibi, & ignoraverunt lucem.

17. Si ſubitò apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & ſic in tenebris quaſi in luce ambulant.

18. Levis eſt ſuper faciem aquæ: maledicta ſit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum.

19. Ad nimium calorem tranſeat ab aquis nivium, & uſque ad inferos peccatum illius.

20. Obliviſcatur ejus miſericordia: dulcedo illius vermes: non ſit in recordatione, ſed conteratur quaſi lignum infructuoſum.

21. Pavit enim ſterilem, quæ non parit, & viduæ benè non fecit.

22. Detraxit fortes in fortitudine ſua: & cùm ſteterit, non credet vitæ ſuæ.

23. ‖ Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ‖ *Apoc. 2. 21.*
ille abutitur eo in ſuperbiam: oculi autem ejus ſunt in viis illius.

24. Elevati ſunt ad modicum, & non ſubſiſtent, & humiliabuntur ſicut omnia, & auferentur, & ſicut ſummitates ſpicarum conterentur.

25. Quod ſi non eſt ita, quis me poteſt arguere eſſe mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

CAPUT XXV.

Baldad ex Dei ſublimitate & hominis humilitate negat hominem Deo comparatum juſtificari poſſe.

1. RESpondens autem Baldad Suhites, dixit:

2. Poteſtas & terror apud eum eſt, qui facit concordiam in ſublimibus ſuis.

3. Numquid eſt numerus militum ejus? & ſuper quem non ſurget lumen illius?

4. Nūquid juſtificari poteſt homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?

5. Ecce luna etiam non ſplendet; & ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus.

6. Quantò magis homo putredo, & filius hominis vermis?

CAPUT XXVI.

Job dicit nullum Deo ab homine auxilium præſtari poſſe, Dei incomprehenſibilem potentiam ex ipſius operibus demonſtrans.

1. RESpondens autem Job, dixit:

2. Cujus adjutor es? numquid imbecillis: & ſuſtentas brachium ejus, qui non eſt fortis?

3. Cui dediſti conſilium? forſitan illi, qui non habet ſapientiam, & prudentiam tuam oſtendiſti plurimam?

4. Quem docere voluiſti? nonne eum, qui fecit ſpiramentum?

5. Ecce gigantes gemunt ſub aquis, & qui habitant cum eis.

6. Nudus eſt infernus coram illo, & nullum eſt operimentum perditioni.

7. Qui extendit Aquilonem ſuper vacuum, & appendit terram ſuper nihilum.

8. Qui ligat aquas in nubibus ſuis, ut non erumpant pariter deorſum.

9. Qui tenet vultum ſolii ſui, & expandit ſuper illud nebulam ſuam.

10. Terminum circumdedit aquis, uſque dum finiantur lux & tenebræ.

11. Columnæ cœli contremiſcunt, & pavent ad nutum ejus.

12. In fortitudine illius repentè maria congregata ſunt, & prudentia ejus percuſſit ſuperbum.

13. Spiritus ejus ornavit cœlos: Et obſtetricante manu ejus, eductus eſt coluber tortuoſus.

14. Ecce, hæc ex parte dicta ſunt viarum ejus, & cùm vix parvam ſtillam ſermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

CAPUT XXVII.

Job perpetuò conſtans in ſui juſtificatione, rejecta amicorum calumnia, oſtendit quomodo impii ex præſentis vitæ brevi proſperitate in mortem rapiantur à Deo ad ſupplicia.

1. ADdidit quoque Job, aſſumens parabolam ſuam, & dixit:

2. Vivit Deus, qui abſtulit judicium meum, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.

3. Quia donec ſupereſt habitus in me, & ſpiritus Dei in naribus meis.

4. Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.

5. Abſit à me ut juſtos vos eſſe judicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.

6. Juſtificationem meam, quam cœpi tenere, non deſeram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.

7. Sit ut impius, inimicus meus; & adverſarius meus, quaſi iniquus.

8. Quæ eſt enim ſpes hypocritæ ſi avarè rapiat, & non liberet Deus animam ejus?

9. Numquid Deus audiet clamorem ejus cùm venerit ſuper eum anguſtia?

10. Aut poterit in Omnipotente delectari, & invocare Deum omni tempore?

11. Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abſcondam.

12. Ecce, vos omnes noſtis, & quid ſine cauſa vana loquimini?

13. Hæc eſt pars hominis impii apud Deum, & hæreditas violentorum, quam ab Omnipotente ſuſcipient.

14. Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, & nepotes ejus non ſaturabuntur pane.

15. Qui reliqui fuerint ex eo, ſepelientur in interitu, & viduæ illius non plorabunt.

16. Si comportaverit quaſi terram argentum, & ſicut lutum præparaverit veſtimenta:

17. Præparabit quidem, ſed juſtus veſtietur illis: & argentum innocens dividet.

18. Ædificavit ſicut tinea domum ſuam, & ſicut cuſtos fecit umbraculum.

|| Pſal. 48. 18. 19. || Dives cùm dormierit, nihil ſecum auferet: aperiet oculos ſuos, & nihil inveniet.

20. Apprehendet eum quaſi aqua inopia, nocte opprimet eum tempeſtas.

21. Tollet eum ventus urens, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco ſuo.

22. Et mittet ſuper eum, & non parcet; de manu ejus fugiens fugiet.

23. Stringet ſuper eum manus ſuas, & ſibilabit ſuper illum, intuens locum ejus.

CAPUT XXVIII.

Job ſapientiam oſtendit auro longè eſſe præſtantiorem, tum origine, tum rei dignitate; Deo autem perſpecta eſſe quæque occultiſſima naturæ, & ſapientiam è cœlo dari, non auro emi.

1. HAbet argentum venarum ſuarum principia: & auro locus eſt, in quo cõflatur.

2. Ferrum de terra tollitur: & lapis ſolutus calore, in æs vertitur.

3. Tempus poſuit tenebris, & univerſorum finem ipſe conſiderat, lapidem quoque caliginis, & umbram mortis.

4. Dividit torrens à populo peregrinante, eos quos oblitus eſt pes egentis hominis, & invios.

5. Terra, de qua oriebatur panis in loco ſuo, igni ſubverſa eſt.

6. Locus ſapphiri lapides ejus, & glebæ illius aurum.

7. Semitam ignoravit avis, nec intuitus eſt eam oculus vulturis.

8. Non calcaverunt eam filii inſtitorum, nec pertranſivit per eam leæna.

9. Ad ſilicem extendit manum ſuam, ſubvertit à radicibus montes.

10. In petris rivos excidit, & omne pretioſum vidit oculus ejus.

11. Profunda quoque fluviorum ſcrutatus eſt, & abſcondita in luce produxit.

12. Sapientia verò ubi invenitur? & quis eſt locus intelligentiæ?

13. Neſcit homo pretium ejus, nec invenitur in terra ſuaviter viventium.

14. Abyſſus dicit: Non eſt in me: & mare loquitur: Non eſt mecum.

15. || Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec appendetur argentum in commutatione ejus. || Sap. 7. 9.

16. Non cõferetur tinctis Indiæ coloribus, nec lapidi ſardonyco pretioſiſſimo, vel ſapphiro.

17. Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec commutabuntur pro ea vaſa auri:

18. Excelſa & eminentia non memorabuntur comparatione ejus: trahitur autem ſapientia de occultis.

19. Non adæquabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundiſſimæ componetur.

20. Unde ergo ſapientia venit? & quis eſt locus intelligentiæ?

21. Abſcondita eſt ab oculis omnium viventium, volucres quoque cœli latet.

22. Perditio & mors dixerunt: Auribus noſtris audivimus famam ejus.

23. Deus intelligit viam ejus, & ipſe novit locum illius.

24. Ipſe enim fines mundi intuetur: & omnia, quæ ſub cœlo ſunt, reſpicit.

25. Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in menſura.

26. Quando ponebat pluviis legem, & viam procellis ſonantibus:

27. Tunc vidit illam, & enarravit, & præparavit, & inveſtigavit.

28. Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipſa eſt ſapientia: & recedere à malo, intelligentia.

CAPUT XXIX.

Job priſtinæ cupiens reſtitui felicitati, multis verbis illam enarrat, unà cum bonis ſuis operibus, quò ſe de contraria amicorum calumnia vindicet.

1. ADdidit quoque Job, aſſumens parabolam ſuam, & dixit:

2. Quis mihi tribuat, ut ſim juxta menſes priſtinos, ſecundùm dies, quibus Deus cuſtodiebat me?

3. Quando ſplendebat lucerna ejus ſuper caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris?

4. Sicut fui in diebus adoleſcentiæ meæ, quando ſecretò Deus erat in tabernaculo meo,

5. Quando erat Omnipotens mecum: & in circuitu meo pueri mei?

6. Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei?

7. Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabant cathedram mihi?

8. Videbant me juvenes, & abſcondebantur, & ſenes aſſurgentes ſtabant.

9. Principes ceſſabant loqui, & digitum ſuperponebant ori ſuo.

10. Vocem ſuam cohibebant duces, & lingua eorum gutturi ſuo adhærebat.

11. Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi.

12. Eò quòd liberaſſem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non eſſet adjutor.

13. Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ conſolatus ſum.

14. Juſtitia indutus ſum: & veſtivi me, ſicut veſtimento & diademate, judicio meo.

15. Oculus fui cæco, & pes claudo.

16. Pater eram pauperum: & cauſam quam neſciebam, diligentiſſimè inveſtigabam.

17. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.

18. Dicebamque: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies.

19. Radix mea aperta eſt ſecus aquas, & ros morabitur in meſſione mea.

20. Gloria mea ſemper innovabitur, & arcus meus in manu mea inſtaurabitur.

21. Qui me audiebant, expectabant ſententiam, & intenti tacebant ad conſilium meum.

22. Verbis meis addere nihil audebant, & ſuper illos ſtillabat eloquium meum.

23. Expectabant me ſicut pluviam, & os ſuum aperiebant quaſi ad imbrem ſerotinum.

24. Si quando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.

25. Si voluiſſem ire ad eos, ſedebam primus: cùmque ſederem quaſi rex, circumſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator.

C A P U T XXX.

Plangit Job priſtinam illam felicitatem verſam ſibi, permittente Deo, in ſummam calamitatem.

1. NUnc autem derident me juniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:

2. quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipſa putabantur indigni.

3. Egeſtate & fame ſteriles, qui rodebant in ſolitudine, ſquallentes calamitate & miſeria.

4. Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum.

5. Qui de convallibus iſta rapientes, cùm ſingula reperiſſent, ad ea cum clamore currebant.

6. In deſertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel ſuper glaream.

7. Qui inter hujuſcemodi lætabantur, & eſſe ſub ſentibus delicias computabant.

8. Filii ſtultorum & ignobilium, & in terra penitus non parentes.

9. Nunc in eorum canticum verſus ſum, & factus ſum eis in proverbium.

10. Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conſpuere non verentur.

11. Pharetram enim ſuam aperuit, & afflixit me, & frœnum poſuit in os meum.

12. Ad dexteram Orientis calamitates meæ illicò ſurrexerunt: pedes meos ſubverterunt, & oppreſſerunt quaſi fluctibus ſemitis ſuis.

13. Diſſipaverunt itinera mea, inſidiati ſunt mihi, & prævaluerunt, & non fuit qui ferret auxilium.

14. Quaſi rupto muro, & aperta janua irruerunt ſuper me, & ad meas miſerias devoluti ſunt.

15. Redactus ſum in nihilum, abſtuliſti quaſi ventus deſiderium meum: & velut nubes pertranſiit ſalus mea.

16. Nunc autem in memetipſo marceſcit anima mea, & poſſident me dies afflictionis.

17. Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt.

18. In multitudine eorum conſumitur veſtimentum meum, & quaſi capitio tunicæ ſuccinxerunt me.

19. Comparatus ſum luto, & aſſimilatus ſum favillæ & cineri.

20. Clamo ad te, & non exaudis me: ſto, & non reſpicis me.

21. Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adverſaris mihi.

22. Elevaſti me, & quaſi ſuper ventum ponens eliſiſti me validè.

23. Scio quia morti trades me, ubi conſtituta eſt domus omni viventi.

24. Verumtamen non ad conſumptionem eorum emittis manum tuam: & ſi corruerint, ipſe ſalvabis.

25. Flebam quondam ſuper eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

26. Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præſtolabar lucem, & eruperunt tenebræ.

27. Interiora mea efferbuerunt abſque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.

28. Mœrens incedebam, ſine furore; conſurgens, in turba clamabam.

29. Frater fui draconũ, & ſocius ſtruthionum.

30. Cutis mea denigrata eſt ſuper me, & oſſa mea aruerunt præ caumate.

31. Verſa eſt in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium.

C A P U T XXXI.

Job ut de amicorum calumnia ſe purget, ſummum Judicem innocentiæ ſuæ teſtem invocans, ſuas enarret virtutes.

1. PEpigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.

2. Quam enim partem haberet in me Deus deſuper, & hæreditatem Omnipotens de excelſis?

3. Numquid non perditio eſt iniquo, & alienatio operantibus injuſtitiam?

4. Nonne ipſe conſiderat vias meas, & cunctos greſſus meos dinumerat?

5. Si ambulavi in vanitate, & feſtinavit in dolo pes meus:

6. Appendat me in ſtatera juſta, & ſciat Deus ſimplicitatem meam.

7. Si declinavit greſſus meus de via, & ſi ſecutum eſt oculos meos cor meum, & ſi in manibus meis adhæſit macula:

8. Seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur.

Digitized by Google

9. Si deceptum eſt cor meum ſuper muliere, & ſi ad oſtium amici mei inſidiatus ſum:

10. Scortum alterius ſit uxor mea, & ſuper illam incurventur alii.

11. Hoc enim nefas eſt, & iniquitas maxima.

12. Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.

13. Si contempſi ſubire judicium cum ſervo meo, & ancilla mea, cùm diſceptarent adverſum me.

14. Quid enim faciam cùm ſurrexerit ad judicandum Deus? & cùm quæſierit, quid reſpondebo illi?

15. Numquid non in utero fecit me qui & illum operatus eſt?& formavit me in vulva unus?

16. Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci.

17. Si comedi buccellam meam ſolus, & non comedit pupillus ex ea:

18. Quia ab infantia mea crevit mecum miſeratio:& de utero matris meę egreſſa eſt mecum.

19. Si deſpexi pereuntẽ, eò quòd non habuerit indumentum,& abſque operimento pauperem:

20. Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus eſt:

21. Si levavi ſuper pupillum manum meam, etiam cùm viderem me in porta ſuperiorem:

22. Humerus meus à junctura ſua cadat, & brachium meũ cum ſuis oſſibus confringatur.

23. Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deũ, & pondus ejus ferre non potui.

24. Si putavi aurum robur meum, & obrizo dixi, Fiducia mea.

25. Si lætatus ſum ſuper multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea.

26. Si vidi ſolem cùm fulgeret, & lunam incedentem clarè:

27. Et lætatum eſt in abſcondito cor meum, & oſculatus ſum manum meam ore meo.

28. Quæ eſt iniquitas maxima, & negatio contra Deum altiſſimum.

29. Si gaviſus ſum ad ruinam ejus, qui me oderat,& exultavi quòd inveniſſet eum malum.

30. Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus.

31. Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus ut ſaturemur?

32. Foris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit.

33. Si abſcondi quaſi homo peccatum meum, & celavi in ſinu meo iniquitatem meam.

34. Si expavi ad multitudinem nimiam, & deſpectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egreſſus ſum oſtium.

35. Quis mihi tribuat auditorem, ut deſiderium meum audiat Omnipotens: & librum ſcribat ipſe qui judicat;

36. Ut in humero meo portem illum, & circumdem illum quaſi coronam mihi?

37. Per ſingulos gradus meos pronuntiabo illum, & quaſi principi offeram eum.

38. Si adverſum me terra mea clamat, & cum ipſa ſulci ejus deflent.

39. Si fructus ejus comedi abſque pecunia & animam agricolarum ejus afflixi:

40. Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo ſpina.

Finita ſunt verba Job.

CAPUT XXXII.

Job ſilentio amicis impoſito, arguitur unà cum illis inſipientiæ ab Eliu, qui ſuam jactat ſapientiam.

1. OMiſerunt autem tres viri iſti reſpondere Job, eò quòd juſtus ſibi videretur.

2. Et iratus, indignatuſque eſt Eliu filius Barachel Buzites de cognatione Ram: iratus eſt autem adverſus Job, eò quòd juſtum ſe eſſe diceret coram Deo.

3. Porrò adverſum amicos ejus indignatus eſt, eò quòd non inveniſſent reſponſionem rationabilem,ſed tantummodò condemnaſſent Job.

4. Igitur Eliu expectavit Job loquentem: eò quòd ſeniores eſſent qui loquebantur.

5. Cùm autem vidiſſet quòd tres reſpondere non potuiſſent, iratus eſt vehementer.

6. Reſpondenſque Eliu filius Barachel Buzites, dixit:

Junior ſum tempore, vos autem antiquiores, idcircò demiſſo capite, veritus ſum vobis indicare meam ſententiam.

7. Sperabam enim quòd ætas prolixior loqueretur,& annorum multitudo doceret ſapientiã.

8. Sed, ut video, Spiritus eſt in hominibus, & inſpiratio Omnipotentis dat intelligentiam.

9. Non ſunt longævi ſapientes, nec ſenes intelligunt judicium.

10. Ideò dicam: Audite me, oſtendam vobis etiam ego meam ſapientiam.

11. Expectavi enim ſermones veſtros, audivi prudentiam veſtram, donec diſceptaremini ſermonibus:

12. Et donec putabam vos aliquid dicere,conſiderabã:ſed,ut video,non eſt qui poſſit arguere Job, & reſpondere ex vobis ſermonibus ejus.

13. Ne fortè dicatis: Invenimus ſapientiam, Deus projecit eum, non homo.

14. Nihil locutus eſt mihi, & ego non ſecundùm ſermones veſtros reſpondebo illi.

15. Extimuerunt, nec reſponderunt ultrà, abſtuleruntque à ſe eloquia.

16. Quoniam igitur expectavi, & non ſunt locuti: ſteterunt, nec ultrà reſponderunt:

17. Reſpondebo & ego partem meam, & oſtendam ſcientiam meam:

18. Plenus ſum enim ſermonibus, & coarctat me ſpiritus uteri mei.

19. En venter meus quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculas novas diſrumpit.

20. Loquar, & reſpirabo paululùm, aperiam labia mea, & reſpondebo.

21. Non accipiam perſonam viri, & Deum homini non æquabo.

22. Neſcio enim quàm diu ſubſiſtam, & ſi poſt modicum tollat me Factor meus.

CAPUT XXXIII.

Eliu ex ſermonibus Job oſtendere nititur eum non eſſe juſtum, docens quomodo Deus homini loquatur ut erudiat & increpet, ac reſipiſcenti propitietur.

1. AUdi igitur Job eloquia mea, & omnes ſermones meos auſculta.

2. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.

3. Simplici corde meo ſermones mei, & ſententiam puram labia mea loquentur.

4. Spiritus Dei fecit me, & ſpiraculum Omnipotentis vivificavit me.

5. Si potes, reſponde mihi, & adverſus faciem meam conſiſte.

6. Ecce & me ſicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus ſum.

7. Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non ſit tibi gravis.

8. Dixiſti ergo in auribus meis, & vocem verborum tuorum audivi:

9. Mundus ſum ego, & abſque delicto: immaculatus, & non eſt iniquitas in me.

10. Quia querelas in me reperit, ideò arbitratus eſt me inimicum ſibi.

11. Poſuit in nervo pedes meos, cuſtodivit omnes ſemitas meas.

12. Hoc eſt ergo, in quo non es juſtificatus: reſpondebo tibi, quia major ſit Deus homine.

13. Adverſus eum contendis, quòd non ad omnia verba reſponderit tibi?

14. Semel loquitur Deus, & ſecundò id ipſum non repetit.

15. Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo:

16. Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos inſtruit diſciplina.

17. Ut avertat hominem ab his quæ fecit, & liberet eum de ſuperbia.

18. Eruens animam ejus à corruptione: & vitam illius, ut non tranſeat in gladium.

19. Increpat quoque per dolorem in lectulo, omnia oſſa ejus marceſcere facit.

20. Abominabilis ei fit in vita ſua panis, & animæ illius cibus aptè deſiderabilis.

21. Tabeſcet caro ejus; & oſſa, quæ tecta fuerant, nudabuntur.

22. Appropinquavit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.

23. Si fuerit pro eo Angelus loquens unus de millibus, ut annuntiet hominis æquitatem:

24. Miſerebitur ejus, & dicet: Libera eum, ut non deſcendat in corruptionem: inveni in quo ei propitier.

25. Conſumpta eſt caro ejus à ſuppliciis, revertatur ad dies adoleſcentiæ ſuæ.

26. Deprecabitur Deum, & placabilis ei erit: & videbit faciem ejus in jubilo, & reddet homini juſtitiam ſuam.

27. Reſpiciet homines, & dicet: Peccavi, & verè deliqui, &, ut eram dignus, non recepi.

28. Liberavit animam ſuam ne pergeret in interitum, ſed vivens lucem videret.

29. Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per ſingulos.

30. Ut revocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viventium.

31. Attende Job, & audi me: & tace, dum ego loquor.

32. Si autem habes quod loquaris, reſponde mihi, loquere: volo enim, te apparere juſtum.

33. Quòd ſi non habes, audi me: tace, & docebo te ſapientiam.

CAPUT XXXIV.

Eliu rursùm ex verbis Job accuſat eum blaſphemiæ aliorumque criminum, æquitatem oſtendens divini judicii, ejus quoque potentiæ & notitiæ cuncta ſubeſſe.

1. Pronuntians itaque Eliu, etiam hæc locutus eſt:

2. Audite ſapientes verba mea, & eruditi auſcultate me.

3. || Auris enim verba probat, & guttur eſcas guſtu dijudicat. || *Supr. 12. 11.*

4. Judicium eligamus nobis, & inter nos videamus quid ſit melius.

5. Quia dixit Job: Juſtus ſum, & Deus ſubvertit judicium meum.

6. In judicando enim me, mendacium eſt: violenta ſagitta mea abſque ullo peccato.

7. Quis eſt vir ut eſt Job, qui bibit ſubſannationem quaſi aquam?

8. Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?

9. Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam ſi cucurrerit cum eo.

10. Ideò viri cordati audite me, abſit à Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.

11. Opus enim hominis reddet ei, & juxta vias ſingulorum reſtituet eis.

12. Verè enim Deus non condemnabit fruſtra, nec Omnipotens ſubvertet judicium.

13. Quem conſtituit alium ſuper terram? aut quem poſuit ſuper orbem, quem fabricatus eſt?

14. Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum illius & flatum ad ſe trahet.

15. Deficiet omnis caro ſimul, & homo in cinerem revertetur.

16. Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & auſculta vocem eloquii mei.

17. Numquid qui non amat judicium, ſanari poteſt? & quomodo tu eum, qui juſtus eſt, in tantum condemnas?

18. Qui dicit regi, apoſtata: qui vocat duces impios:

19. || Qui non accipit perſonas principum: nec cognovit tyrannum, cùm diſceptaret contra pauperem: opus enim manuũ ejus ſunt univerſi. || *Deut. 10. 17. 2. Par. 19. 7. Sap. 6. 8. Eccli. 35. 16. Actor. 10. 14. Rom. 2. 11. Galat. 2. 6. Epheſ. 6. 9. Coloſ. 3. 25. 1. Pet. 1. 17.*

20. Subitò morientur, & in media nocte turbabuntur populi, & pertranſibunt, & auferent violentum abſque manu.

21. Oculi enim ejus ſuper vias hominum, & omnes greſſus eorum conſiderat.

22. Non ſunt tenebræ, & nõ eſt umbra mortis, ut abſcondantur ibi qui operantur iniquitatem.

23. Neque enim ultrà in hominis poteſtate eſt, ut veniat ad Deum in judicium.

24. Conteret multos, & innumerabiles, & ſtare faciet alios pro eis.

25. Novit enim opera eorum: & idcircò inducet noctem, & conterentur.

26. Quaſi impios percuſſit eos in loco videntium.

27. Qui quaſi de induſtria receſſerunt ab eo, & omnes vias ejus intelligere noluerunt:

28. Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum.

29. Ipſo enim concedente pacem, quis eſt qui condemnet? ex quo abſconderit vultum, quis eſt qui contempletur eum & ſuper

gentes, & ſuper omnes homines?

30. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.

31. Quia ergo ego locutus ſum ad Deum, te quoque non prohibebo.

32. Si erravi, tu doce me: ſi iniquitatem locutus ſum, ultrà non addam.

33. Numquid à te Deus expetit eam, quia diſplicuit tibi? tu enim cœpiſti loqui, & non ego: quòd ſi quid noſti melius, loquere.

34. Viri intelligentes loquantur mihi, & vir ſapiens audiat me.

35. Job autem ſtultè locutus eſt, & verba illius non ſonant diſciplinam.

36. Pater mi, probetur Job uſque ad finem: ne deſinas ab homine iniquitatis.

37. Quia addit ſuper peccata ſua blaſphemiam, inter nos interim conſtringatur: & tunc ad judicium provocet ſermonibus ſuis Deum.

CAPUT XXXV.

Eliu colligens Job dixiſſe Deo non placere quod rectum eſt, oſtendit non Deo ſed homini & pietatem prodeſſe & impietatem obeſſe.

1. IGitur Eliu hæc rurſum locutus eſt;

2. Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres: Juſtior ſum Deo?

3. Dixiſti enim: Non tibi placet quod rectum eſt: vel quid tibi proderit, ſi ego peccavero?

4. Itaque ego reſpondebo ſermonibus tuis, & amicis tuis tecum.

5. Suſpice cælum & intuere, & contemplare æthera quòd altior te ſit.

6. Si peccaveris, quid ei nocebis? & ſi multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?

7. Porrò ſi juſtè egeris, quid donabis ei? aut quid de manu tua accipiet?

8. Homini,qui ſimilis tui eſt,nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit juſtitia tua.

9. Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.

10. Et non dixit: Ubi eſt Deus, qui fecit me, qui dedit carmina in nocte?

11. Qui docet nos ſuper jumenta terræ, & ſuper volucres cæli erudit nos.

12. Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter ſuperbiam malorum.

13. Non ergo fruſtra audiet Deus, & Omnipotens cauſas ſingulorum intuebitur.

14. Etiam cùm dixeris: Non conſiderat: judicare coram illo, & expecta eum.

15. Nunc enim non infert furorem ſuum, nec ulciſcitur ſcelus valdè.

16. Ergo Job fruſtra aperit os ſuum, & abſque ſcientia verba multiplicat.

CAPUT XXXVI.

Eliu æquitatem divini judicii tuetur, qui percutit ut erudiat, loquitur ut ad ſe redeant; redeuntes à flagellis liberat: hortatur itaque Job ad reſipiſcentiam, promittens cuncta proſpera.

1. ADdens quoque Eliu, hæc locutus eſt:

2. Suſtine me paululùm, & indicabo tibi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.

3. Repetam ſcientiam meam à principio, & operatorem meum probabo juſtum.

4. Verè enim abſque mendacio ſermones mei, & perfecta ſcientia probabitur tibi.

5. Deus potentes non abjicit, cùm & ipſe ſit potens.

6. Sed non ſalvat impios, & judicium pauperibus tribuit.

7. Non aufert à juſto oculos ſuos, & reges in ſolio collocat in perpetuum, & illi eriguntur.

8. Et ſi fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis:

9. Indicabit eis opera eorum, & ſcelera eorum, quia violenti fuerunt.

10. Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat: & loquetur, ut revertantur ab iniquitate.

11. Si audierint & obſervaverint, complebunt dies ſuos in bono, & annos ſuos in gloria:

12. Si autem non audierint, tranſibunt per gladium, & conſumentur in ſtultitia.

13. Simulatores & callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cùm vincti fuerint.

14. Morietur in tempeſtate anima eorum, & vita eorum inter effeminatos.

15. Eripiet de anguſtia ſua pauperem, & revelabit in tribulatione aurem ejus.

16. Igitur ſalvabit te de ore anguſto latiſſimè, & non habente fundamentum ſubter ſe: requies autem menſæ tuæ erit plena pinguedine.

17. Cauſa tua quaſi impii judicata eſt, cauſam judiciumque recipies.

18. non te ergo ſuperet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te.

19. Depone magnitudinem tuam abſque tribulatione, & omnes robuſtos fortitudine.

20. Ne protrahas noctem, ut aſcendant populi pro eis.

21. Cave ne declines ad iniquitatem; hanc enim cœpiſti ſequi poſt miſeriam.

22. Ecce, Deus excelſus in fortitudine ſua, & nullus ei ſimilis in legiſlatoribus.

23. Quis poterit ſcrutari vias ejus? aut quis poteſt ei dicere: Operatus es iniquitatem?

24. Memento quòd ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri.

25. Omnes homines vident eum, unuſquiſque intuetur procul.

26. Ecce, Deus magnus vincens ſcientiam noſtram: numerus annorum ejus inæſtimabilis.

27. Qui aufert ſtillas pluviæ, & effundit imbres ad inſtar gurgitum.

28. Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta deſuper.

29. Si voluerit extendere nubes quaſi tentorium ſuum,

30. & fulgurare lumine ſuo deſuper, cardines quoque maris operiet.

31. Per hæc enim judicat populos, & dat eſcas multis mortalibus.

32. In manibus abſcondit lucem, & præcipit ei ut rurſus adveniat.

33. Annuntiat de ea amico ſuo, quòd poſſeſſio ejus ſit, & ad eam poſſit aſcendere.

C A P U T XXXVII.

Eliu ex mirabilibus Dei operibus declarat Dei ſapientiam, potentiam ac juſtitiam, & inſcrutabile judicium ipſius: quibus vult Job detraxiſſe.

1. SUper hoc expavit cor meum, & emotum eſt de loco ſuo.

2. Audite auditionem in terrore vocis ejus, & ſonum de ore illius procedentem.

3. Subter omnes cælos ipſe conſiderat, & lumen illius ſuper terminos terræ.

4. Poſt eum rugiet ſonitus, tonabit voce magnitudinis ſuæ, & non inveſtigabitur, cùm audita fuerit vox ejus.

5. Tonabit Deus in voce ſua mirabiliter, qui facit magna & inſcrutabilia.

6. Qui præcipit nivi ut deſcendat in terram, & hyemis pluviis, & imbri fortitudinis ſuæ.

7. Qui in manu omnium hominum ſignat, ut noverint ſinguli opera ſua.

8. Ingredietur beſtia latibulum, & in antro ſuo morabitur.

9. Ab interioribus egredietur tempeſtas, & ab Arcturo frigus.

10. Flante Deo concreſcit gelu, & rurſum latiſſimæ funduntur aquæ.

11. Frumentum deſiderat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuum.

12. Quæ luſtrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis ſuper faciem orbis terrarum:

13. Sive in una tribu, ſive in terra ſua, ſive in quocumque loco miſericordiæ ſuæ eas juſſerit inveniri.

14. Auſculta hæc, Job: ſta, & conſidera mirabilia Dei.

15. Numquid ſcis quando præceperit Deus pluviis, ut oſtenderent lucem nubium ejus?

16. Numquid noſti ſemitas nubium magnas, & perfectas ſcientias?

17. Nonne veſtimenta tua calida ſunt, cùm perflata fuerit terra Auſtro?

18. Tu forſitan cum eo fabricatus es cælos, qui ſolidiſſimi quaſi ære fuſi ſunt?

19. Oſtende nobis quid dicamus illi: nos quippe involvimur tenebris.

20. Quis narrabit ei quæ loquor? etiam ſi locutus fuerit homo, devorabitur.

21. At nunc non vident lucem: ſubitò aer cogetur in nubes, & ventus tranſiens fugabit eas.

22. Ab Aquilone aurum venit, & ad Deum formidoloſa laudatio.

23. Dignè eum invenire non poſſumus: magnus fortitudine, & judicio, & juſtitia, & enarrari non poteſt.

24. Ideò timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes qui ſibi videntur eſſe ſapientes.

C A P U T XXXVIII.

Deus arguit Job, oſtendens ex conditis à ſe operibus non poſſe illum divinam potentiam ac ſapientiam comprehendere.

1. REſpondens autem Dominus Job de turbine, dixit:

2. Quis eſt iſte involvens ſententias ſermonibus imperitis?

3. Accinge ſicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & reſponde mihi.

4. Ubi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi ſi habes intelligentiam.

5. Quis poſuit menſuras ejus, ſi noſti? vel quis tetendit ſuper eam lineam?

6. Super quo baſes illius ſolidatæ ſunt? aut quis demiſit lapidem angularem ejus:

7. Cùm me laudarent ſimul aſtra matutina, & jubilarent omnes filii Dei?

8. Quis concluſit oſtiis mare, quando erumpebat quaſi de vulva procedens:

9. Cùm ponerem nubem veſtimentum ejus, & caligine illud quaſi pannis infantiæ obvolverem?

10. Circumdedi illud terminis meis, & poſui vectem, & oſtia;

11. Et dixi: Uſque huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.

12. Numquid poſt ortum tuum præcepiſti diluculo, & oſtendiſti auroræ locum ſuum?

13. Et tenuiſti concutiens extrema terræ, & excuſſiſti impios ex ea?

14. Reſtituetur ut lutum ſignaculum, & ſtabit ſicut veſtimentum:

15. Auferetur ab impiis lux ſua, & brachium excelſum confringetur.

16. Numquid ingreſſus es profunda maris, & in noviſſimis abyſſi deambulaſti?

17. Numquid apertæ ſunt tibi portæ mortis, & oſtia tenebroſa vidiſti?

18. Numquid conſideraſti latitudinem terræ? indica mihi, ſi noſti, omnia,

19. In qua via lux habitet, & tenebrarum quis locus ſit:

20. Ut ducas unumquodque ad terminos ſuos, & intelligas ſemitas domus ejus.

21. Sciebas tunc quòd naſciturus eſſes? & numerum dierum tuorum noveras?

22. Numquid ingreſſus es theſauros nivis, aut theſauros grandinis aſpexiſti?

23. Quæ præparavi in tempus hoſtis, in diem pugnæ & belli?

24. Per quam viam ſpargitur lux, dividitur æſtus ſuper terram?

25. Quis dedit vehementiſſimo imbri curſum, & viam ſonantis tonitrui,

26. Ut plueret ſuper terram abſque homine in deſerto, ubi nullus mortalium commoratur,

27. Ut impleret inviam & deſolatam, & produceret herbas virentes?

28. Quis eſt pluviæ pater? vel quis genuit ſtillas roris?

29. De cujus utero egreſſa eſt glacies; & gelu de cælo quis genuit?

30. In ſimilitudinem lapidis aquæ durantur, & ſuperficies abyſſi conſtringitur.

31. Numquid conjungere valebis micantes ſtellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris diſſipare?

32. Numquid producis Luciferum in tempore ſuo, & Veſperum ſuper filios terræ conſurgere facis?

33. Numquid noſti ordinem cæli, & pones rationem ejus in terra?

34. Numquid elevabis in nebula vocem tuam, & impetus aquarum operiet te?

35. Numquid mittes fulgura, & ibunt,

& revertentia dicent tibi : Adſumus ?

36. Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam ? vel quis dedit gallo intelligentiam ?

37. Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cæli quis dormire faciet ?

38. Quando fundebatur pulvis in terra, & glebæ compingebantur ?

39. Numquid capies leænæ prædam, & animam catulorum ejus implebis.

40. Quando cubant in antris, & in ſpecubus inſidiantur ?

|| Pſalm. 146. 9. 41. || Quis præparat corvo eſcam ſuam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes, eò quòd non habeant cibos ?

CAPUT XXXIX.

Deus ipſi Job oſtendit mirabilia opera ſua in ibicibus, onagro, rhinocerote, ſtruthione, equo & aquila; arguens eum quòd cum ipſo contendere voluerit : quibus Job commotus, agnoſcit ſe temerè locutum.

1. NUmquid noſti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas obſervaſti ?

2. Dinumeraſti menſes conceptus earum, & ſciſti tempus partus earum ?

3. Incurvantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt.

4. Separantur filii earum, & pergunt ad paſtum : egrediuntur, & non revertuntur ad eas.

5. Quis dimiſit onagrum liberum, & vincula ejus quis ſolvit ?

6. Cui dedi in ſolitudine domum, & tabernacula ejus in terra ſalſuginis.

7. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit.

8. Circumſpicit montes paſcuæ ſuæ, & virentia quæque perquirit.

9. Numquid volet rhinoceros ſervire tibi, aut morabitur ad præſepe tuum ?

10. Numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo ? aut confringet glebas vallium poſt te ?

11. Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine ejus, & derelinques ei labores tuos ?

12. Numquid credes illi quòd ſementem reddat tibi, & aream tuam congreget ?

13. Penna ſtruthionis ſimilis eſt pennis herodii, & accipitris.

14. Quando derelinquit ova ſua in terra, tu forſitan in pulvere calefacies ea ?

15. Obliviſcitur quòd pes conculcet ea, aut beſtia agri conterat.

16. Duratur ad filios ſuos quaſi non ſint ſui, fruſtrà laboravit nullo timore cogente.

17. Privavit enim eam Deus ſapientia, nec dedit illi intelligentiam.

18. Cùm tempus fuerit, in altum alas erigit : deridet equum & aſcenſorem ejus.

19. Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hinnitum ?

20. Numquid ſuſcitabis eum quaſi locuſtas ? gloria narium ejus terror.

21. Terram ungola fodit, exultat audacter : in occurſum pergit armatis.

22. Contemnit pavorem, nec cedit gladio.

23. Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit haſta & clypeus.

24. Fervens & fremens ſorbet terram, nec reputat tubæ ſonare clangorem.

25. Ubi audierit buccinam, dicit : Vah ; procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & ululatum exercitus.

26. Numquid per ſapientiam tuam plumeſcit accipiter, expandens alas ſuas ad Auſtrum ?

27. Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila, & in arduis ponet nidum ſuum ?

28. In petris manet, & in præruptis ſilicibus commoratur, atque inacceſſis rupibus.

29. Inde contemplatur eſcam, & de longè oculi ejus proſpiciunt.

30. Pulli ejus lambent ſanguinem : & ubicumque cadaver fuerit, ſtatim adeſt.

31. Et adjecit Dominus & locutus eſt ad Job :

32. Numquid qui contendit cum Deo, tam facilè conquieſcit ? utique qui arguit Deum, debet reſpondere ei.

33. Reſpondens autem Job Domino, dixit :

34. Qui leviter locutus ſum, reſpondere quid poſſum ? manum meam ponam ſuper os meum.

35. Unum locutus ſum, quod utinam non dixiſſem ; & alterum, quibus ultrà non addam.

CAPUT XL.

Deus arguens Job quòd viſus ſit juſtitiæ ipſius detraxiſſe, oſtendit ei ſuam potentiam in Behemoth & Leviathan, ſilentium ei imponens.

1. REſpondens autem Dominus Job de turbine, dixit :

2. Accinge ſicut vir lumbos tuos : interrogabo te, & indica mihi.

3. Numquid irritum facies judicium meum : & condemnabis me, ut tu juſtificeris ?

4. Et ſi habes brachium ſicut Deus, & ſi voce ſimili tonas ?

5. Circumda tibi decorē, & in ſublime erigere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis induere veſtibus.

6. Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpiciens omnem arrogantem humilia.

7. Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde eos, & contere impios in loco ſuo.

8. Abſconde eos in pulvere ſimul : & facies eorum demerge in foveam :

9. Et ego confitebor quòd ſalvare te poſſit dextera tua.

10. Ecce Behemoth, quem feci tecum, fœnum quaſi bos comedet :

11. Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus.

12. Stringit caudam ſuam quaſi cedrum, nervi teſticulorum ejus perplexi ſunt.

13. Oſſa ejus velut fiſtulæ æris, cartilago illius quaſi laminæ ferreæ.

14. Ipſe eſt principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium ejus.

15. Huic montes herbas ferunt : omnes beſtiæ agri ludent ibi.

16. Sub umbra dormit in ſecreto calami ; & in locis humentibus.

17. Protegunt umbræ umbram ejus, circumdabunt eum ſalices torrentis.

18. Ecce, abſorbebit fluvium, & non mirabitur : & habet fiduciam quòd influat Jordanis in os ejus.

19. In oculis ejus quaſi hamo capiet eum, & in ſudibus perforabit nares ejus.

20. An extrahere poteris Leviathan hamo, & ſune ligabis linguam ejus?
21. Numquid pones circulum in naribus ejus, aut armilla perforabis maxillam ejus?
22. Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?
23. Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum ſervum ſempiternum?
24. Numquid illudes ei quaſi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?
25. Concident eum amici, divident illum negotiatores?
26. Numquid implebis ſagenas pelle ejus, & gurguſtium piſcium capite illius?
27. Pone ſuper eum manum tuam: memento belli, nec ultrà addas loqui.
28. Ecce, ſpes ejus fruſtrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur.

CAPUT XLI.

Malitia Behemoth arguitur juxta illius membra, duritiam & ſuperbiam.

1. NOn quaſi crudelis ſuſcitabo eum: quis enim reſiſtere poteſt vultui meo?
2. Quis antè dedit mihi, ut reddam ei? omnia quæ ſub cælo ſunt, mea ſunt.
3. Non parcam ei, & verbis potentibus, & ad deprecandum compoſitis.
4. Quis revelabit faciem indumenti ejus? & in medium oris ejus quis intrabit?
5. Portas vultus ejus quis aperiet? per gyrum dentium ejus formido.
6. Corpus illius quaſi ſcuta fuſilia, compactum ſquamis ſe prementibus.
7. Una uni conjungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas:
8. Una alteri adhærebit, & tenentes ſe nequaquam ſeparabuntur.
9. Sternutatio ejus ſplendor ignis, & oculi ejus, ut palpebræ diluculi.
10. De ore ejus lampades procedunt, ſicut tædæ ignis accenſæ.
11. De naribus ejus procedit fumus, ſicut ollæ ſuccenſæ atque ferventis.
12. Halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur.
13. In collo ejus morabitur fortitudo, & faciem ejus præcedit egeſtas.
14. Membra carnium ejus cohærentia ſibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.
15. Cor ejus indurabitur tamquam lapis, & ſtringetur quaſi malleatoris incus.
16. Cùm ſublatus fuerit, timebunt angeli, & territi purgabuntur.
17. Cùm apprehenderit eum gladius, ſubſiſtere non poterit neque haſta, neque thorax:
18. Reputabit enim quaſi paleas ferrum, & quaſi lignum putridum, æs.
19. Non fugabit eum vir ſagittarius, in ſtipulam verſi ſunt ei lapides fundæ.
20. Quaſi ſtipulam æſtimabit malleum, & deridebit vibrantem haſtam.
21. Sub ipſo erunt radii ſolis, & ſternet ſibi aurum quaſi lutum.
22. Ferveſcere faciet quaſi ollam profundum mare, & ponet quaſi cùm unguenta bulliunt,
23. Poſt eum lucebit ſemita; æſtimabit abyſſum quaſi ſeneſcentem.
24. Non eſt ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei, qui factus eſt ut nullum timeret.
25. Omne ſublime videt, ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ.

CAPUT XLII.

Agnoſcit Job ſe inſipienter locutum, & à Domino præfertur amicis, ac pro illis orat, duplicia recipiens eorum quæ amiſerat; tandemque plenus dierum in pace quievit.

1. REſpondens autem Job Domino, dixit:
2. Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio.
3. Quis eſt iſte, qui celat conſilium abſque ſcientia? ideò inſipienter locutus ſum, & quæ ultra modum excederent ſcientiam meam.
4. Audi, & ego loquar: interrogabo te, & reſponde mihi.
5. Auditu auris audivi te, nunc autem oculus meus videt te.
6. Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in ſavilla & cinere.
7. Poſtquam autem locutus eſt Dominus verba hæc ad Job, dixit ad Eliphaz Themanitem: Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non eſtis locuti coram me rectum, ſicut ſervus meus Job.
8. Sumite ergo vobis ſeptem tauros, & ſeptem arietes, & ite ad ſervum meum Job, & offerte holocauſtum pro vobis: Job autem ſervus meus orabit pro vobis: faciem ejus ſuſcipiam ut non vobis imputetur ſtultitia: neque enim locuti eſtis ad me recta, ſicut ſervus meus Job.
9. Abierunt ergo Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites, & fecerunt ſicut locutus fuerat Dominus ad eos, & ſuſcepit Dominus faciem Job.
10. Dominus quoque converſus eſt ad pœnitentiam Job, cùm oraret ille pro amicis ſuis. Et addidit Dominus omnia quæcumque fuerant Job, duplicia.
11. Venerunt autem ad eum omnes fratres ſui, & univerſæ ſorores ſuæ, & cuncti qui noverant eum priùs, & comederunt cum eo panem in domo ejus: & moverunt ſuper eum caput, & conſolati ſunt eum ſuper omni malo quod intulerat Dominus ſuper eum: & dederunt ei unuſquiſque ovem unam, & inaurem auream unam.
12. Dominus autem benedixit noviſſimis Job magis quàm principio ejus. Et facta ſunt ei quatuordecim millia ovium, & ſex millia camelorum, & mille juga boum, & mille aſinæ.
13. Et fuerunt ei ſeptem filii, & tres filiæ.
14. Et vocavit nomen unius Diem, & nomen ſecundæ Caſſiam & nomen tertiæ Cornuſtibii.
15. Non ſunt autem inventæ mulieres ſpecioſæ ſicut filiæ Job in univerſa terra: deditque eis pater ſuus hæreditatem inter fratres earum.
16. Vixit autem Job poſt hæc, centum quadraginta annis, & vidit filios ſuos, & filios filiorum ſuorum uſque ad quartam generationem, & mortuus eſt ſenex & plenus dierum.

LIBER PSALMORUM.

Psalmorum liber unicus eſt apud Latinos, ſed in quinque partes diſſectus apud Hebræos, quarum unaquæque hac clauſula terminatur: fiat, fiat. *Hi Davidis dicuntur, non quòd is omnium ſit auctor, ſed quòd multos veterum collegerit, plurimos ipſe addiderit. Quamquam aliqui quoque poſterioris ætatis ſint, ab ipſo Eſdra, aliiſque Prophetis additi. Latina autem editio, quam hactenus uſurpat ſancta Romana Eccleſia, non eſt verſio ſancti Hieronymi, ſed alia tranſlata ab antiquo interprete, ex Græco Septuaginta Seniorum editionis ſancti Luciani martyris (quæ κοινὴ ſive communis dicebatur) ab ipſomet Hieronymo correcta & emendata.*

PSALMUS PRIMUS.

Pios & probos beatos, impios contrà, & peccatores eſſe miſeros.

1. Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit:
|| Joſ. 1. 8. 2. || Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte.
|| Jer. 17. 8. 3. || Et erit tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo:
Et folium ejus non defluet: & omnia quæcumque faciet, proſperabuntur.
4. Non ſic impii, non ſic: ſed tamquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ.
5. Ideo non reſurgent impii in judicio: neque peccatores in concilio juſtorum.
6. Quoniam novit Dominus viam juſtorum: & iter impiorum peribit.

PSALMUS II.

Fruſtrà homines, præſertim reges & principes, ſeſe Chriſti regno opponere. Nam eum eſſe univerſorum regem à Deo Patre conſtitutum, cui ſit parendum, ſi ſalvi eſſe velimus.

Act. 4. 25. 1. Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania?
2. Aſtiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adversùs Dominum, & adversùs Chriſtum ejus.
3. Dirumpamus vincula eorum: & projiciamus à nobis jugum ipſorum.
4. Qui habitat in cælis irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos.
5. Tunc loquetur ad eos in ira ſua, & in furore ſuo conturbabit eos,
6. Ego autem conſtitutus ſum rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus, prædicans præceptum ejus.
|| Act. 13. 33. Hebr. 1. 5. & 5. 5. 7. || Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te.
8. Poſtula à me, & dabo tibi Gentes hęreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terrę.
|| Apoc. 2. 27. & 19. 15. 9. || Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos.
10. Et nunc reges intelligite: erudimini qui judicatis terram.
11. Servite Domino in timore: & exultate ei cum tremore.
12. Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.
13. Cùm exarſerit in brevi ira ejus, beati omnes qui confidunt in eo.

PSALMUS III.

Deum, ut ſe ab exercitu hoſtili defendat, uti facere conſuevit, precatur. Congruit Chriſto.

1. Pſalmus David, cùm fugeret à facie Abſalom filii ſui. (2. *Reg.* 15. 14.)
2. Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me? multi inſurgunt adversùm me.
3. Multi dicunt animæ meæ: Non eſt ſalus ipſi in Deo ejus.
4. Tu autem Domine ſuſceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.
5. Voce mea ad Dominum clamavi: & exaudivit me de monte ſancto ſuo.
6. Ego dormivi, & ſoporatus ſum: & exurrexi, quia Dominus ſuſcepit me.
7. Non timebo millia populi circumdantis me: exurge Domine, ſalvũ me fac Deus meus.
8. Quoniam tu percuſſiſti omnes adverſantes mihi ſine cauſa: dentes peccatorum contriviſti.
9. Domini eſt ſalus: & ſuper populum tuum benedictio tua.

PSALMUS IV.

Hortatur cùm hoſtes ſuos, tum ſocios & alios omnes, ut Deum colant, cujus bonis multiplicantur: à Deo autem ſibi opem poſcit: Congruit Chriſto & Eccleſiæ.

1. In finem in carminibus. Pſalmus David.
2. Cum invocarẽ exaudivit me Deus juſtitiæ meę: in tribulatione dilataſti mihi: Miſerere mei, & exaudi orationem meam.
3. Filii hominum uſquequò gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendaciũ?
4. Et ſcitote quoniam mirificavit Dominus ſanctum ſuum: Dominus exaudiet me cùm clamavero ad eum.
5. || Iraſcimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini. || Epheſ. 4. 26.
6. Sacrificate ſacrificium juſtitiæ, & ſperate in Dño: multi dicunt: Quis oſtendit nobis bona?
7. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine: dediſti lætitiam in corde meo.
8. A fructu frumenti, vini, & olei

ſui multiplicati ſunt.
9. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam:
10. Quoniam tu Domine ſingulariter in
ſpe conſtituiſti me.

Psalmus V.

Deum orat ut malignos malis, innocentes bonis afficiat.

1. In finem pro ea, quæ hæreditatem conſequitur, Pſalmus David.
2. VErba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum.
3. Intende voci orationis meæ, rex meus
& Deus meus.
4. Quoniam ad te orabo: Domine manè
exaudies vocem meam.
5. Manè aſtabo tibi & videbo: quoniam
non Deus volens iniquitatem tu es.
6. Neque habitabit juxta te malignus: neque
permanebunt injuſti ante oculos tuos.
7. Odiſti omnes, qui operantur iniquitatem:
perdes omnes, qui loquuntur mendacium.
Virum ſanguinum & doloſum abominabitur
Dominus, 8. ego autem in multitudinè
miſericordiæ tuæ
Introibo in domum tuam: adorabo ad templum
ſanctum tuum in timore tuo.
9. Dñe deduc me in juſtitia tua: propter inimicos
meos dirige in conſpectu tuo viam meam.
10. Quoniam non eſt in ore eorum veritas:
cor eorum vanum eſt.
|| Pſal.13.5 Rom.3.13. 11. || Sepulchrum patens eſt guttur eorum,
linguis ſuis doloſè agebant, judica illos Deus.
Decidant à cogitationibus ſuis, ſecundùm
multitudinem impietatum eorum expelle eos,
quoniam irritaverunt te Domine.
12. Et lætentur omnes, qui ſperant in te,
in æternum exultabunt: & habitabis in eis.
Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen
tuum, 13. quoniam tu benedices juſto.
Domine, ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ
coronaſti nos.

Psalmus VI.

Deum orat, ut ſe à morbo, & à peccato ſanet: exauditus autem, inimicis inſultat.

1. In finem in carminibus, Pſalmus David, pro octava.
2. DOmine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me.
3. Miſerere mei Domine, quoniam infirmus
ſum: ſana me Domine quoniam conturbata
ſunt oſſa mea.
4. Et anima mea turbata eſt valdè: ſed
tu Domine uſquequò?
5. Convertere Domine, & eripe animam meã:
ſalvum me fac propter miſericordiam tuam.
6. Quoniam non eſt in morte qui memor ſit
tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?
7. Laboravi in gemitu meo, lavabo per
ſingulas noctes lectum meum: lacrymis
meis ſtratum meum rigabo.
8. Turbatus eſt à furore oculus meus:
inveteravi inter omnes inimicos meos.
|| Matth.7. 23. & 25. 41. Luca 13. 27. 9. || Diſcedite à me omnes qui operamini
iniquitatem: quoniam exaudivit Dominus
vocem fletûs mei.
10. Exaudivit Dominus deprecationem meam,
Dominus orationem meam ſuſcepit.
11. Erubeſcant, & conturbentur vehementer
omnes inimici mei: convertantur
& erubeſcant valdè velociter.

Psalmus VII.

Pro ſe contra Saulem orat, ut ipſe ob ſuam innocentiam ſervetur, ille verò ob pertinaciam pœnas luat.

1. Pſalmus David, quem cantavit Domino pro verbis Chuſi filii Jemini (2.Reg.16.)
2. DOmine Deus meus in te ſperavi: ſalvum me fac ex omnibus perſe-
quentibus me, & libera me.
3. Ne quando rapiat ut leo animam
meam, dum non eſt qui redimat, neque
qui ſalvum faciat.
4. Domine Deus meus ſi feci iſtud, ſi
eſt iniquitas in manibus meis:
5. Si reddidi retribuentibus mihi mala,
decidam meritò ab inimicis meis inanis.
6. Perſequatur inimicus animam meam, &
comprehendat, & conculcet in terra vitam
meam, & gloriam meam in pulverem deducat.
7. Exurge Domine in ira tua: & exaltare
in finibus inimicorum meorum.
Et exurge Domine Deus meus in præcepto
quod mandaſti: 8. & ſynagoga populorum
circumdabit te.
Et propter hanc in altum regredere: 9. Dominus
judicat populos.
Judica me Domine ſecundùm juſtitiam meam,
& ſecundùm innocentiam meam ſuper me.
10. Conſumetur nequitia peccatorum, & diriges
juſtum, || ſcrutans corda & renes Deus. || 1. Par 15. 9. Jerem. 11. 20. & 17. 10. & 20. 12.
Juſtum 11. adjutorium meum à Domino,
qui ſalvos facit rectos corde.
12. Deus judex juſtus, fortis, & patiens:
numquid iraſcitur per ſingulos dies?
13. Niſi converſi fueritis, gladium ſuum vibrabit:
arcum ſuum tetendit, & paravit illum.
14. Et in eo paravit vaſa mortis, ſagittas
ſuas ardentibus effecit.
15. || Ecce parturiit injuſtitiam: concepit || Job 15 35. Iſai. 59.4.
dolorem, & peperit iniquitatem.
16. Lacum aperuit, & effodit eum: &
incidit in foveam, quam fecit.
17. Convertetur dolor ejus in caput ejus &
in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet.
18. Confitebor Domino ſecundùm juſtitiam
ejus: & pſallam nomini Domini altiſſimi.

Psalmus VIII.

Dei magnitudinem prædicat à miris ejus operibus, præſertim hominis atque adeò Chriſti exaltatione. Pſalmus eſt Propheticus.

1. In finem pro torcularibus, Pſalmus David.
2. DOmine Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum in univerſa terra!
Quoniam elevata eſt magnificentia tua
ſuper cælos.
3. Ex ore infantium & lactentium perfeciſti
laudem propter inimicos tuos, ut
deſtruas inimicum & ultorem.
4. Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum
tuorum: lunam & ſtellas, quæ tu fundaſti.

5. Quid eſt homo, quòd memor es ejus?
aut filius hominis, quoniam viſitas eum?
|| Hebr. 2. 7 6. || Minuiſti eum paulò minùs ab ange-
lis, gloria & honore coronaſti eum:
7. & conſtituiſti eum ſuper opera manu-
um tuarum.
|| Gen. 1. 28. 1. Cor. 15. 26. 8. || Omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus, oves
& boves univerſas: inſuper & pecora campi;
9. Volucres cæli, & piſces maris, qui
perambulant ſemitas maris.
10. Domine Dominus noſter, quàm ad-
mirabile eſt nomen tuum in univerſa terra!

PSALMUS IX.

Gratias agit Deo, quòd ſe, & alios afflictos ab hoſtium injuria tueatur: orat ut id perpetuò faciat impios evertens, & pios inopes defendens. Quare hic Pſalmus in duos apud Hebræos ſecatur.

1. In finem pro occultis filii, Pſalmus David.
2. CONfitebor tibi Domine in toto corde
meo: narrabo omnia mirabilia tua.
3. Lætabor & exultabo in te: pſallam
nomini tuo Altiſſime.
4. In convertendo inimicum meum retror-
ſum: infirmabuntur, & peribunt à facie tua.
5. Quoniam feciſti judicium meum &
cauſam meam: ſediſti ſuper thronum qui
judicas juſtitiam.
6. Increpaſti Gentes, & periit impius:
nomen eorum deleſti in æternum, & in
ſæculum ſæculi.
7. Inimici defecerunt frameæ in finem:
& civitates eorum deſtruxiſti.
Periit memoria eorum cum ſonitu: 8. Et
Dominus in æternum permanet.
Paravit in judicio thronum ſuum: 9. &
ipſe judicabit orbem terræ in æquitate,
judicabit populos in juſtitia.
10. Et factus eſt Dominus refugium pauperi:
adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.
11. Et ſperent in te qui noverunt nomen tuũ:
quoniam nõ dereliquiſti quærentes te Domine.
12. Pſallite Domino, qui habitat in Sion:
annuntiate inter Gentes ſtudia ejus:
13. Quoniam requirens ſanguinem eorum
recordatus eſt: non eſt oblitus clamorem
pauperum.
14. Miſerere mei Domine: vide humili-
tatem meam de inimicis meis.
15. Qui exaltas me de portis mortis, ut
annuntiem omnes laudationes tuas in por-
tis filiæ Sion.
16. Exultabo in ſalutari tuo: infixæ ſunt
Gentes in interitu, quem fecerunt.
In laqueo iſto, quem abſconderunt, com-
prehenſus eſt pes eorum.
17. Cognoſcetur Dominus judicia faciens:
in operibus manuum ſuarum comprehenſus
eſt peccator.
18. Convertantur peccatores in infernum,
omnes Gentes quæ obliviſcuntur Deum.
19. Quoniam non in finem oblivio erit pau-
peris: patientia pauperum non peribit in finem.
20. Exurge Domine, non confortetur ho-
mo: judicentur Gentes in conſpectu tuo.
21. Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper
eos: ut ſciant gentes quoniam homines ſunt.

Pſalm. X. ſecundùm Hebræos.

1. UT quid Dñe receſſiſti longè, deſpicis
in opportunitatibus, in tribulatione?
2. Dum ſuperbit impius, incenditur pauper:
comprehenduntur in conſiliis quibus cogitant.
3. Quoniam laudatur peccator in deſideriis
animæ ſuæ: & iniquus benedicitur.
4. Exacerbavit Dominum peccator, ſecun-
dùm multitudinem iræ ſuæ non quæret.
5. Non eſt Deus in conſpectu ejus: inqui-
natæ ſunt viæ illius in omni tempore.
Auferuntur judicia tua à facie ejus: omnium
inimicorum ſuorum dominabitur.
6. Dixit enim in corde ſuo: Non movebor
à generatione in generationem, ſine malo.
7. || Cujus maledictione os plenũ eſt, & amari- || Infr. 13. 3. Rom. 3. 14
tudine, & dolo: ſub lingua ejus labor & dolor.
8. Sedet in inſidiis cum divitibus in oc-
cultis, ut interficiat innocentem.
9. Oculi ejus in pauperem reſpiciunt: inſi-
diatur in abſcondito, quaſi leo in ſpelunca ſua.
Inſidiatur ut rapiat pauperem: rapere pau-
perem dum attrahit eum.
10. In laqueo ſuo humiliabit eum, inclinabit
ſe, & cadet cùm dominatus fuerit pauperum.
11. Dixit enim in corde ſuo: Oblitus eſt
Deus, avertit faciem ſuam ne videat in finem.
12. Exurge Domine Deus, exaltetur ma-
nus tua: ne obliviſcaris pauperum:
13. Propter quid irritavit impius Deum?
dixit enim in corde ſuo: Non requiret.
14. Vides, quoniam tu laborem & dolorem
conſideras: ut tradas eos in manus tuas.
Tibi derelictus eſt pauper: orphano tu
eris adjutor.
15. Contere brachium peccatoris & maligni:
quæretur peccatum illius, & non invenietur.
16. Dominus regnabit in æternum, & in ſæ-
culum ſæculi: peribitis Gentes de terra illius.
17. Deſiderium pauperum exaudivit Dñs: præ-
parationem cordis eorum audivit auris tua.
18. Judicare pupillo & humili, ut non appo-
nat ultrà magnificare ſe homo ſuper terram.

PSALMUS X.

Se, ſuiſque ſimiles, quòd Deo fidant, in tuto eſſe: impios autem & peccatores, malè perituros.

1. In finem, Pſalmus David.
2. IN Domino confido: quomodo dicitis
animæ meæ: Tranſmigra in montem
ſicut paſſer?
3. Quoniam ecce peccatores intenderunt
arcum, paraverunt ſagittas ſuas in pharetra,
ut ſagittent in obſcuro rectos corde.
4. Quoniam quæ perfeciſti, deſtruxerunt:
juſtus autem quid fecit?
5. || Dominus in templo ſancto ſuo, Do- || Hab. 2. 20
minus in cælo ſedes ejus.
Oculi ejus in pauperem reſpiciunt: pal-
pebræ ejus interrogant filios hominum.
6. Dominus interrogat juſtum & impium: qui
autem diligit iniquitatem, odit animam ſuam.
7. Pluet ſuper peccatores laqueos: ignis,
& ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars
calicis eorum.
8. Quoniam juſtus Dominus, & juſtitias
dilexit: æquitatem vidit vultus ejus.

Pſalmus XI.

Petit ut ſervetur, quòd impiorum regnum omnia occupet. Idem precatur piis ceteris, Dei promiſſum urgens.

1. In finem pro octava, Pſalmus David.

2. SAlvum me fac Domine, quoniam defecit ſanctus: quoniam diminutæ ſunt veritates à filiis hominum.

3. Vana locuti ſunt unuſquiſque ad proximum ſuum: labia doloſa, in corde & corde locuti ſunt.

4. Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam.

5. Qui dixerunt: Linguam noſtram magnificabimus, labia noſtra à nobis ſunt, quis noſter Dominus eſt?

6. Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.

Ponam in ſalutari: fiducialiter agam in eo.

‖ Prov.30.5. 7. ‖ Eloquia Domini, eloquia caſta: argentum igne examinatum, probatum terræ purgatum ſeptuplum.

8. Tu Domine ſervabis nos: & cuſtodies nos à generatione hac in æternum.

9. In circuitu impii ambulant: ſecundùm altitudinem tuam multiplicaſti filios hominum.

Pſalmus XII.

A Deo petit, ut ſe ab inimico defendat, ut à morte liberatus, ejus beneficentiam cantet.

1. In finem, Pſalmus David.

USquequo Domine oblivíſceris me in finẽ? Uſquequo avertis faciem tuam à me?

2. Quamdiu ponam conſilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem?

3. Uſquequo exaltabitur inimicus meus ſuper me? 4. reſpice, & exaudi me, Domine Deus meus.

Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte: 5. ne quando dicat inimicus meus: Prævalui adverſus eum.

Qui tribulant me, exultabunt ſi motus fuero: 6. ego autem in miſericordia tua ſperavi.

Exultabit cor meum in ſalutari tuo: cantabo Domino qui bona tribuit mihi: & pſallam nomini Domini altiſſimi.

Pſalmus XIII.

Quòd impiorum plena ſunt omnia; optat Chriſti adventum, velut bonis ſalutem allaturum.

1. In finem, Pſalmus David.

‖ Pſal.52.1. DIxit inſipiens in corde ſuo:‖ Nõ eſt Deus. Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.

2. Dominus de cælo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens, aut requirens Deum.

3. Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt: non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.

Sepulchrum patens eſt guttur eorum: linguis ſuis doloſè agebant, venenum aſpidum ſub labiis eorum.

Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt: veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.

Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt: non eſt timor Dei ante oculos eorum.

4. Nonne cognoſcent omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ſicut eſcam panis?

5. Dominum non invocaverunt, illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

6. Quoniam Dominus in generatione juſta eſt, conſilium inopis confudiſtis: quoniam Dominus ſpes ejus eſt.

7. Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cùm averterit Dominus captivitatem plebis ſuæ, exultabit Jacob, & lætabitur Iſrael.

Pſalmus XIV.

Pueros & innocuos terra ſancta, vel potiùs cælo & æterna quiete potituros.

1. Pſalmus David.

DOmine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?

2. Qui ingreditur ſine macula, & operatur juſtitiam:

3. Qui loquitur veritatem in corde ſuo, qui non egit dolum in lingua ſua:

Nec fecit proximo ſuo malum, & opprobrium non accepit adverſus proximos ſuos.

4. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus: timentes autem Dominum glorificat:

Qui jurat proximo ſuo, & non decipit, 5. qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram, & munera ſuper innocentem non accepit:

Qui facit hæc, non movebitur in æternum.

Pſalmus XV.

Chriſtus Deum Patrem orat, ut ſe piorum ſtudioſum, & impiorum oſorem conſervet. Gratias deinde agit quòd ab eo ſit è mortuis excitandus & perpetua felicitate donandus.

1. Tituli inſcriptio ipſi David.

COnſerva me Domine, quoniam ſperavi in te. 2. Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

3. Sanctis, qui ſunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis.

4. Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum: poſtea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea.

5. Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei: tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi.

6. Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hæreditas mea præclara eſt mihi.

7. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: inſuper & uſque ad noctem increpuerunt me renes mei.

8. ‖ Providebam Dominum in conſpectu ‖ Act.2.25
meo ſemper: quoniam à dextris eſt mihi, ne commovear.

9. Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultavit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

|| Act. 2. 31. & 13. 35.

10. ‖ Quoniam non derelinques animam
meam in inferno: nec dabis ſanctum tuum
videre corruptionem.
Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis
me lætitia cum vultu tuo: delectationes in
dextera tua uſque in finem.

Psalmus XVI.

Obſecrat ne perſecutionibus obruatur. Inimicos quidem in hac vita fortunari, ſe verò gloriam æternam expectare.

1. Oratio David.

Exaudi Domine juſtitiam meam: intende deprecationem meam.
Auribus percipe orationem meam, non in
labiis doloſis.
2. De vultu tuo judicium meum prodeat:
oculi tui videant æquitates.
3. Probaſti cor meũ, & viſitaſti nocte: igne me
examinaſti, & non eſt inventa in me iniquitas.
4. Ut non loquatur os meum opera hominum:
propter verba labiorum tuorum
ego cuſtodivi vias duras.
5. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis: ut
non moveantur veſtigia mea.
6. Ego clamavi, quoniam exaudiſti me Deus:
inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.
7. Mirifica miſericordias tuas, qui ſalvos
facis ſperantes in te.
8. A reſiſtentibus dexteræ tuæ cuſtodi me
ut pupillam oculi.
Sub umbra alarum tuarum protege me: 9. à
facie impiorum qui me afflixerunt.
Inimici mei animam meam circumdederunt,
10. adipem ſuum concluſerunt: os
eorum locutum eſt ſuperbiam.
11. Projicientes me nunc circũdederunt me:
oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram.
12. Suſceperunt me ſicut leo paratus ad prædam:
& ſicut catulus leonis habitans in abditis.
13. Exurge Domine, præveni eum, & ſupplanta
eum: eripe animam meam ab impio,
frameam tuam 14. ab inimicis manus tuæ.
Domine à paucis de terra divide eos in
vita eorum: de abſconditis tuis adimpletus
eſt venter eorum.
Saturati ſunt filiis: & dimiſerunt reliquias
ſuas parvulis ſuis.
15. Ego autem in juſtitia apparebo conſpectui
tuo: ſatiabor cùm apparuerit gloria tua.

Psalmus XVII.

Gratias agit, quòd ex maxima rerum deſperatione, quam poeticè deſcribit, victoriam & regnum ſit conſecutus. Multa hìc ſoli Chriſto conveniunt.

1. In finem puero Domini David, qui locutus
eſt Domino verba cantici hujus, in
die, qua eripuit eum Dominus de manu
omnium inimicorum ejus, & de manu Saul,
& dixit: (2. Reg. 22. 2.)
2. Diligam te Domine fortitudo mea:
3. Dominus firmamentum meum,
& refugium meum, & liberator meus.
|| Hebr. 2. 13.
‖ Deus meus adjutor meus, & ſperabo in eum.
Protector meus, & cornu ſalutis meæ, &
ſuſceptor meus.
4. Laudans invocabo Dominum: & ab
inimicis meis ſalvus ero.
5. Circumdederunt me dolores mortis: &
torrentes iniquitatis conturbaverunt me.
6. Dolores inferni circumdederunt me:
præoccupaverunt me laquei mortis.
7. In tribulatione mea invocavi Dominum,
& ad Deum meum clamavi.
Et exaudivit de templo ſancto ſuo vocem
meam: & clamor meus in conſpectu ejus,
introivit in aures ejus.
8. Commota eſt, & contremuit terra: fundamenta
montium conturbata ſunt, & commota
ſunt, quoniam iratus eſt eis.
9. Aſcendit fumus in ira ejus: & ignis à facie
ejus exarſit: carbones ſuccenſi ſunt ab eo.
10. Inclinavit cœlos, & deſcendit: & caligo
ſub pedibus ejus.
11. Et aſcendit ſuper cherubim, & volavit:
volavit ſuper pennas ventorum.
12. Et poſuit tenebras latibulum ſuum, in
circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebroſa
aqua in nubibus aeris.
13. Præ fulgore in conſpectu ejus nubes
tranſierunt, grando, & carbones ignis.
14. Et intonuit de cœlo Dñs, & Altiſſimus
dedit vocem ſuam: grando & carbones ignis.
15. Et miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos:
fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.
16. Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata
ſunt fundamenta orbis terrarum:
Ab increpatione tua, Domine, ab inſpiratione
ſpiritus iræ tuæ.
17. Miſit de ſummo, & accepit me: &
aſſumpſit me de aquis multis.
18. Eripuit me de inimicis meis fortiſſimis,
& ab his qui oderunt me: quoniam confortati
ſunt ſuper me.
19. Prævenerunt me in die afflictionis meæ:
& factus eſt Dominus protector meus.
20. Et eduxit me in latitudinem: ſalvum
me fecit, quoniam voluit me.
21. Et retribuet mihi Dominus ſecundùm
juſtitiam meam, & ſecundùm puritatem
manuum mearum retribuet mihi.
22. Quia cuſtodivi vias Domini, nec impiè
geſſi à Deo meo.
23. Quoniam omnia judicia ejus in conſpectu
meo: & juſtitias ejus non repuli à me.
24. Et ero immaculatus cum eo: & obſervabo
me ab iniquitate mea.
25. Et retribuet mihi Dominus ſecundùm
juſtitiam meam: & ſecundùm puritatem manuum
mearum in conſpectu oculorum ejus.
26. Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro
innocente innocens eris:
27. Et cum electo electus eris; & cum
perverſo perverteris.
28. Quoniam tu populum humilem ſalvum
facies: & oculos ſuperborum humiliabis.
29. Quoniam tu illuminas lucernam meam
Domine: Deus meus illumina tenebras meas.
30. Quoniam in te eripiar à tentatione,
& in Deo meo tranſgrediar murum.
31. Deus meus impolluta via ejus: eloquia
Domini igne examinata: protector eſt
omnium ſperantium in ſe.
32. Quoniam quis Deus præter Dominum?
aut quis Deus præter Deum noſtrum?

33. Deus qui præcinxit me virtute: & poſuit immaculatam viam meam.

||2.Reg.22.34. 34. || Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum, & ſuper excelſa ſtatuens me.

||2.Reg.22.35. 35. || Qui docet manus meas ad prælium: & poſuiſti, ut arcum æreum, brachia mea.

36. Et dediſti mihi protectionem ſalutis tuæ: & dextera tua ſuſcepit me:

Et diſciplina tua correxit me in finem: & diſciplina tua ipſa me docebit.

37. Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & non ſunt infirmata veſtigia mea:

38. Perſequar inimicos meos, & comprehendam illos: & non convertar donec deficiant.

39. Confringam illos, nec poterunt ſtare: cadent ſubtus pedes meos.

40. Et præcinxiſti me virtute ad bellum: & ſupplantaſti inſurgentes in me ſubtus me.

41. Et inimicos meos dediſti mihi dorſum, & odientes me diſperdidiſti.

42. Clamaverunt, nec erat qui ſalvos faceret, ad Dominum: nec exaudivit eos:

43. Et comminuam eos, ut pulverem ante faciem venti: ut lutum platearum delebo eos.

44. Eripies me de contradictionibus populi: conſtitues me in caput Gentium.

45. Populus, quem non cognovi, ſervivit mihi: in auditu auris obedivit mihi.

46. Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverũt à ſemitis ſuis.

47. Vivit Dominus, & benedictus Deus meus, & exaltetur Deus ſalutis meæ.

48. Deus qui das vindictas mihi, & ſubdis populos ſub me, liberator meus de inimicis meis iracundis.

||2.Reg.22.49. 49. || Et ab inſurgentibus in me exaltabis me: à viro iniquo eripies me.

||2.Reg.22.50. Rom.15.9. 50. || Propterea confitebor tibi in nationibus Domine: & nomini tuo pſalmum dicam.

51. Magnificans ſalutes regis ejus, & faciens miſericordiam chriſto ſuo David, & ſemini ejus uſque in ſæculum.

Psalmus XVIII.

Deum, cùm ex cæleſtium rerum opificio, tum è divina lege cognoſci: cognitum precatur, ut ſibi omnia per errorem vel conſcientiam commiſſa remittat.

1. In finem, Pſalmus David.

2. COeli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum.

3. Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam.

4. Non ſunt loquelæ, neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum.

|| Rom.10.18. 5. || In omnem terram exivit ſonus eorum: & in fines orbis terræ verba eorum.

|| Luc.24.46. 6. In ſole poſuit tabernaculum ſuum: || & ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo:

Exultavit ut gigas ad currendam viam.

7. A ſummo cœlo egreſſio ejus:

Et occurſus ejus uſque ad ſummum ejus: nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.

8. Lex Domini immaculata convertens animas: teſtimonium Domini fidele, ſapientiam præſtans parvulis.

9. Juſtitiæ Domini rectæ, lætificantes corda: præceptum Dñi lucidum, illuminans oculos.

10. Timor Domini ſanctus, permanens in ſæculum ſæculi: judicia Domini vera, juſtificata in ſemetipſa.

11. Deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multũ: & dulciora ſuper mel & favum.

12. Etenim ſervus tuus cuſtodit ea, in cuſtodiendis illis retributio multa.

13. Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me:

14. & ab alienis parce ſervo tuo.

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: & emundabor à delicto maximo.

15. Et erunt ut complaceant eloquia oris mei: & meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſẽper.

Domine adjutor meus, & redemptor meus.

Psalmus XIX.

Oratio pro Rege ad bellum proficiſcente, ut Deum habeat propitium.

1. In finem, Pſalmus David.

2. EXaudiat te Dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Jacob.

3. Mittat tibi auxilium de ſancto: & de Sion tueatur te.

4. Memor ſit omnis ſacrificii tui: & holocauſtum tuum pingue fiat.

5. Tribuat tibi ſecundùm cor tuum: & omne conſilium tuum confirmet.

6. Lætabimur in ſalutari tuo: & in nomine Dei noſtri magnificabimur.

7. Impleat Dominus omnes petitiones tuas: nunc cognovi quoniam ſalvum fecit Dominus CHRISTUM ſuum.

Exaudiet illum de cœlo ſancto ſuo: in potentatibus ſalus dexteræ ejus,

8. Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Domini Dei noſtri invocabimus.

9. Ipſi obligati ſunt, & ceciderunt: nos autem ſurreximus, & erecti ſumus.

10. Domine ſalvum fac regem: & exaudi nos in die, qua invocaverimus te.

Psalmus XX.

Gratias agit quòd Chriſtum regem multa gloria affecerit, ejuſque hoſtes ſit tandem perditurus.

1. In finem, Pſalmus David.

2. DOmine in virtute tua lætabitur rex: & ſuper ſalutare tuum exultabit vehementer.

3. Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei: & voluntate labiorum ejus non fraudaſti eum.

4. Quoniam præveniſti eum in benedictionibus dulcedinis: poſuiſti in capite ejus coronam de lapide pretioſo.

5. Vitam petiit à te: & tribuiſti ei longitudinem dierum in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.

6. Magna eſt gloria ejus in ſalutari tuo: gloriam & magnum decorem impones ſuper eum.

7. Quoniam dabis eum in benedictionem in ſæculum ſæculi: lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

8. Quoniam rex ſperat in Domino: & in miſericordia Altiſſimi non commovebitur.

9. Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes, qui te oderũt.

10. Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira ſua con-

turbabit eos, & devorabit eos ignis.

11. Fructum eorum de terra perdes: & ſemen eorum à filiis hominum.

12. Quoniam declinaverunt in te mala; cogitaverunt conſilia, quæ non potuerunt ſtabilire.

13. Quoniam pones eos dorſum: in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.

14. Exaltare Domine in virtute tua: cantabimus & pſallemus virtutes tuas.

PSALMUS XXI.

Chriſtus Patrem in cruce obſecrat, enumeratis ſuæ perpeſſionis appendicibus, ut ſibi adſit. Seſe in vitam revocatum, ejus laudes toto mundo propagaturum. Congruit morbo deſperatis.

1. In finem pro ſuſceptione matutina. Pſalmus David.

|| Matth. 27. 46. Marc. 15. 34. 2. DEus Deus meus reſpice in me: || quare me dereliquiſti? longè à ſalute mea verba delictorum meorum.

3. Deus meus clamabo per diem, & non exaudies: & nocte, & non ad inſipientiam mihi.

4. Tu autem in ſancto habitas, Laus Iſrael.

5. In te ſperaverunt patres noſtri: ſperaverunt, & liberaſti eos.

6. Ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt: in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi.

7. Ego autem ſum vermis, & non homo: opprobrium hominum, & abjectio plebis.

|| Matth. 27. 39. Marc. 15. 29. 8. || Omnes videntes me, deriſerunt me: locuti ſunt labiis, & moverunt caput.

|| Matth. 27. 43. 9. || Speravit in Domino, eripiat eum: ſalvum faciat eum, quoniam vult eum.

10. Quoniam tu es, qui extraxiſti me de ventre: ſpes mea ab uberibus matris meæ.

11. In te projectus ſum ex utero: de ventre matris meæ Deus meus es tu,

12. ne diſceſſeris à me:

Quoniam tribulatio proxima eſt: quoniam non eſt qui adjuvet.

13. Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obſederunt me.

14. Aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut leo rapiens & rugiens.

15. Sicut aqua effuſus ſum: & diſperſa ſunt omnia oſſa mea.

Factum eſt cor meum tamquam cera liqueſcens in medio ventris mei.

16. Aruit tamquam teſta virtus mea, & lingua mea adhæſit faucibus meis: & in pulverem mortis deduxiſti me.

17. Quonim circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obſedit me.

Foderunt manus meas & pedes meos:

18. dinumeraverunt omnia oſſa mea.

Ipſi verò conſideraverunt & inſpexerunt me.

|| Matth. 27. 35. Joan. 19. 23. 24. 19. || diviſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.

20. Tu autem Domine ne elongaveris auxiliũ tuum à me: ad defenſionem meam conſpice.

21. Erue à framea Deus animam meam: & de manu canis unicam meam.

22. Salva me ex ore leonis: & à cornibus unicornium humilitatem meam.

|| Hebr. 2. 12. 23. || Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio eccleſiæ laudabo te.

24. Qui timetis Dominum laudate eum: univerſum ſemen Jacob glorificate eum:

25. Timeat eum omne ſemen Iſrael: quoniam non ſprevit, neque deſpexit deprecationem pauperis.

Nec avertit faciem ſuam à me: & cùm clamarem ad eum exaudivit me.

26. Apud te laus mea in eccleſia magna: vota mea reddam in conſpectu timentium eum.

27. Edent pauperes, & ſaturabuntur: & laudabunt Dominum qui requirunt eum, vivent corda eorum in ſæculum ſæculi.

28. Reminiſcentur & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ.

Et adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ Gentium.

29. Quoniam Domini eſt regnum: & ipſe dominabitur Gentium.

30. Manducaverunt & adoraverunt omnes pingues terræ: in conſpectu ejus cadent omnes qui deſcendunt in terram.

31. Et anima mea illi vȿvet: & ſemen meum ſerviet ipſi.

32. Annuntiabitur Domino generatio ventura: & annuntiabunt cœli juſtitiam ejus populo qui naſcetur, quem fecit Dominus.

PSALMUS XXII.

Celebrat beneficia à Domino accepta. Se per eum tutum fuiſſe & ſemper fore.

1. Pſalmus David.

DOminus regit me, & nihil mihi deerit: Iſai. 40. 11. Jere. 23. 4. Ezech. 34. 11. & 23. 1. Petr. 2. 25. & 5. 3.

2. in loco paſcuæ ibi me collocavit:

Super aquam refectionis educavit me:

3. animam meam convertit.

Deduxit me ſuper ſemitas juſtitiæ, propter nomen ſuum.

4. Nam, & ſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala: quoniã tu mecum es.

Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt.

5. Paraſti in conſpectu meo menſam, adverſus eos, qui tribulant me.

Impinguaſti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quàm præclarus eſt!

6. Et miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ.

7. Et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

PSALMUS XXIII.

Deum toti terræ imperare, ejus autem cœleſtem montem innocentes ingreſſuros, ſiquidem Chriſtus triumphans portas aperuerit.

1. Prima ſabbati, Pſalmus David.

DOmini eſt terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & univerſi, qui habitant in eo. Pſalm. 49. 12. 1. Cor. 10. 26.

2. Quia ipſe ſuper maria fundavit eum: & ſuper flumina præparavit eum.

3. Quis aſcendet in montem Domini? aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?

4. Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam, nec juravit in dolo proximo ſuo.

5. Hic accipiet benedictionem à Domino & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.

6. Hæc eſt generatio quærentium eum quærentium faciem Dei Jacob.

7. Attollite portas principes veſtras, & eleva

mini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
8. Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus for-
tis & potens: Dominus potens in prælio.
9. Attollite portas principes veſtras, & eleva-
mini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.
10. Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus vir-
tutum ipſe eſt rex gloriæ.

PSALMUS XXIV.

Rogat, ut ex inimicis liberetur, peccatis abſolutis, periculis tum ipſe, tum populus eripiatur.

1. In finem, Pſalmus David.
AD te Domine levavi animam meam:
2. Deus meus in te confido, nõ erubeſcam.
3. Neque irrideant me inimici mei: etenim
univerſi, qui ſuſtinent te, non confundentur.
4. Confundantur omnes iniqua agentes ſu-
pervacuè.
Vias tuas Domine demonſtra mihi: & ſe-
mitas tuas edoce me.
5. Dirige me in veritate tua, & doce me:
quia tu es Deus ſalvator meus, & te ſuſti-
nui tota die.
6. Reminiſcere miſerationum tuarum Dñe, &
miſericordiarum tuarum, quæ à ſæculo ſunt.
7. Delicta juventutis meæ, & ignorantias
meas ne memineris.
Secundùm miſericordiam tuam memento
mei tu: propter bonitatem tuam Domine.
8. Dulcis & rectus Dominus: propter hoc
legem dabit delinquentibus in via.
9. Diriget manſuetos in judicio: docebit
mites vias ſuas.
10. Univerſæ viæ Dñi, miſericordia & veritas,
requirẽtibus teſtamentũ ejus & teſtimonia ejus.
11. Propter nomen tuum Domine propi-
tiaberis peccato meo: multum eſt enim.
12. Quis eſt homo qui timet Dominum?
legem ſtatuit ei in via, quam elegit.
13. Anima ejus in bonis demorabitur: &
ſemen ejus hæreditabit terram.
14. Firmamentum eſt Dominus timentibus
eum, & teſtamentũ ipſius ut manifeſtetur illis.
15. Oculi mei ſemper ad Dominum: quo-
niam ipſe evellet de laqueo pedes meos.
16. Reſpice in me, & miſerere mei: quia
unicus & pauper ſum ego.
17. Tribulationes cordis mei multiplicatæ
ſunt: de neceſſitatibus meis erue me.
18. Vide humilitatem meam, & laborem
meum: & dimitte univerſa delicta mea.
19. Reſpice inimicos meos quoniam mul-
‖ Joan. 15. 25. tiplicati ſunt, ‖ & odio iniquo oderunt me.
20. Cuſtodi animam meam, & erue me:
non erubeſcam quoniam ſperavi in te,
21. Innocentes & recti adhæſerunt mihi:
quia ſuſtinui te.
22. Libera Deus Iſrael, ex omnibus tri-
bulationibus ſuis.

PSALMUS XXV.

Petit, ne ſe innocentem in improborum numero habeat.

1. In finem, Pſalmus David.
JUdica me Domine, quoniam ego in inno-
centia mea ingreſſus ſum: & in Domino
ſperans non infirmabor.
2. Proba me Domine, & tenta me: ure
renes meos & cor meum.
3. Quoniam miſericordia tua ante oculos
meos eſt: & complacui in veritate tua.
4. Non ſedi cum concilio vanitatis: &
cum iniqua gerentibus non introibo.
5. Odivi eccleſiam malignantium: & cum
impiis non ſedebo.
6. Lavabo inter innocentes manus meas:
& circumdabo altare tuum Domine:
7. Ut audiam vocem laudis, & enarrem
univerſa mirabilia tua.
8. Domine dilexi decorem domus tuæ, &
locum habitationis gloriæ tuæ.
9. Ne perdas cum impiis Deus animam me-
am, & cum viris ſanguinum vitam meam:
10. In quorum manibus iniquitates ſunt:
dextera eorum repleta eſt muneribus.
11. Ego autem in innocentia mea ingreſ-
ſus ſum: redime me, & miſerere mei.
12. Pes meus ſtetit in directo: in eccleſiis
benedicam te Domine.

PSALMUS XXVI.

Se eſſe tutum adverſus omnem vim, modò in Dei domo, id eſt, Eccleſia permaneat, & à Deo contra adverſariorum injurias defendatur.

1. Pſalmus David priuſquam liniretur:
DOminus illuminatio mea, & ſalus mea,
quem timebo?
Dñs protector vitæ meæ, à quo trepidabo?
2. Dum appropiant ſuper me nocentes,
ut edant carnes meas:
Qui tribulant me inimici mei, ipſi infir-
mati ſunt & ceciderunt:
3. Si conſiſtant adverſum me caſtra, non
timebit cor meum.
Si exurgat adverſum me prælium, in hoc
ego ſperabo.
4. Unam petii à Dño, hanc requiram, ut inha-
bitem in domo Dñi omnibus diebus vitæ meæ.
Ut videam voluptatem Domini, & viſi-
tem templum ejus.
5. Quoniam abſcondit me in tabernaculo
ſuo: in die malorum protexit me in abſcon-
dito tabernaculi ſui.
6. In petra exaltavit me: & nunc exalta-
vit caput meum ſuper inimicos meos.
Circuivi, & immolavi in tabernaculo ejus
hoſtiam vociferationis: cantabo, & pſalmum
dicam Domino.
7. Exaudi Domine vocem meam, qua cla-
mavi ad te: miſerere mei: & exaudi me.
8. Tibi dixit cor meum, exquiſivit te fa-
cies mea: faciem tuam Domine requiram.
9. Ne avertas faciem tuam à me: ne de-
clines in ira à ſervo tuo.
Adjutor meus eſto: ne derelinquas me,
neque deſpicias me Deus ſalutaris meus.
10. Quoniam pater meus, & mater mea dere-
liquerunt me: Dominus autem aſſumpſit me.
11. Legem pone mihi Dñe in via tua: & dirige
me in ſemitam rectam propter inimicos meos.
12. Ne tradideris me in animas tribulan-
tium me: quoniam inſurrexerunt in me te-
ſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi.
13. Credo videre bona Domini in terra
viventium.

14. Expe-

Digitized by Google

14. Expecta Dominum, viriliter age: & conſortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum.

Psalmus XXVII.

Chriſtus à Deo Patre poſcit, ne ſe in inferis retineat, peccatorum loco habens, ſed illis punitis, ſe, & Dei populum perpetuò ſervet. Myſterium reſurrectionis ſuæ indicat.

Pſalmus ipſi David.

1. AD te Domine clamabo, Deus meus ne ſileas à me: nequando taceas à me, & aſſimilabor deſcendentibus in lacum.

2. Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum ſanctum tuum.

3. Ne ſimul trahas me cum peccatoribus: & cum operantibus iniquitatem ne perdas me:

Qui loquuntur pacem cum proximo ſuo, mala autem in cordibus eorum.

4. Da illis ſecundùm opera eorum, & ſecundùm nequitiam adinventionum ipſorum.

Secundùm opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipſis.

5. Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opera manuum ejus, deſtrues illos, & non ædificabis eos.

6. Benedictus Dominus: quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.

7. Dominus adjutor meus, & protector meus: in ipſo ſperavit cor meum, & adjutus ſum.

Et refloruit caro mea: & ex voluntate mea confitebor ei.

8. Dominus fortitudo plebis ſuæ: & protector ſalvationum Chriſti ſui eſt.

9. Salvum fac populum tuum Domine, & benedic hæreditati tuæ: & rege eos, & extolle illos uſque in æternum.

Psalmus XXVIII.

Pios ad Deum gloria afficiendum hortatur, qui tam terrifica voce, ſive tonitru ſuam potentiam oſtendat. Verbo Dei competit.

Pſalmus David.

1. In conſummatione tabernaculi.

AFferte Domino filii Dei: afferte Domino filios arietum.

2. Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini ejus: adorate Dominum in atrio ſancto ejus.

3. Vox Domini ſuper aquas, Deus majeſtatis intonuit: Dominus ſuper aquas multas.

4. Vox Domini in virtute: vox Domini in magnificentia.

5. Vox Domini confringentis cedros: & confringet Dominus cedros Libani:

6. Et comminuet eas tãquam vitulum Libani: & dilectus quemadmodum filius unicornium.

7. Vox Domini intercidentis flammam ignis:

8. Vox Domini concutientis deſertum: & commovebit Dominus deſertum Cades.

9. Vox Domini præparantis cervos, & revelabit condenſa: & in templo ejus omnes dicent gloriam.

10. Dominus diluvium inhabitare facit: & ſedebit Dominus rex in æternum.

11. Dominus virtutem populo ſuo dabit: Dominus benedicet populo ſuo in pace.

Psalmus XXIX.

Gratias agit, quòd ex periculis ereptus & exauditus ſit. Congruit Chriſto.

Pſalmus Cantici.

1. In dedicatione domus David.

2. EXaltabo te Dñe, quoniam ſuſcepiſti me: nec delectaſti inimicos meos ſuper me.

3. Domine Deus meus clamavi ad te, & ſanaſti me.

4. Domine eduxiſti ab inferno animam meam: ſalvaſti me à deſcendentibus in lacum.

5. Pſallite Domino ſancti ejus: & confitemini memoriæ ſanctitatis ejus.

6. Quoniam ira in indignatione ejus: & vita in voluntate ejus.

Ad veſperum demorabitur fletus: & ad matutinum lætitia.

7. Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.

8. Domine in voluntate tua, præſtitiſti decori meo virtutem.

Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.

9. Ad te Domine clamabo: & ad Deum meum deprecabor:

10. Quæ utilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem?

Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?

11. Audivit Dominus, & miſertus eſt mei: Dominus factus eſt adjutor meus.

12. Convertiſti planctum meum in gaudium mihi: conſcidiſti ſaccum meum: & circumdediſti me lætitia.

13. Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar: Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

Psalmus XXX.

Precem inſtituit contra pericula & hoſtium ſtudia, tum divinam in pios providentiam extollit, illos ad eum diligendum invitans, qui pro ſuis operibus quemque remuneretur. Chriſto congruit.

1. In finem, Pſalmus David, pro extaſi.

2. IN te Domine ſperavi, non confundar in æternum: in juſtitia tua libera me.

3. Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.

Eſto mihi in Deum protectorem, & in domum refugii, ut ſalvum me facias.

4. Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & enutries me.

5. Educes me de laqueo hoc, quem abſconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.

6. ‖ In manus tuas commendo ſpiritum meum: redemiſti me Domine Deus veritatis.

‖ Luc. 23. 46.

7. Odiſti obſervantes vanitates, ſupervacuè.

Ego autem in Domino ſperavi,

8. exultabo, & lætabor in miſericordia tua.

Quoniam reſpexiſti humilitatem meam, ſalvaſti de neceſſitatibus animam meam.

9. Nec concluſiſti me in manibus inimici: ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.

10. Miſerere mei Domine quoniam tribulor:

conturbatus eſt in ira oculus meus, anima mea, & venter meus:

11. Quoniam defecit in dolore vita mea: & anni mei in gemitibus.

Infirmata eſt in paupertate virtus mea: & oſſa mea conturbata ſunt.

12. Super omnes inimicos meos factus ſum opprobrium & vicinis meis valdè: & timor notis meis.

Qui videbant me, foras fugerunt à me:

13. oblivioni datus ſum, tamquam mortuus à corde.

Factus ſum tamquam vas perditum:

14. Quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.

In eo dum convenirent ſimul adverſum me, accipere animam meam conſiliati ſunt.

15. Ego autem in te ſperavi Domine: dixi Deus meus es tu:

16. in manibus tuis ſortes meæ.

Eripe me de manu inimicorum meorum, & à perſequentibus me.

17. Illuſtra faciem tuam ſuper ſervum tuum, ſalvum me fac in miſericordia tua:

18. Dñe non confundar, quoniam invocavi te.

Erubeſcant impii, & deducantur in infernum:

19. muta fiant labia doloſa.

Quæ loquuntur adverſus juſtum iniquitatem, in ſuperbia, & in abuſione.

20. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te!

Perfeciſti eis, qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominum.

21. Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ à conturbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione linguarum.

22. Benedictus Dominus: quoniam mirificavit miſericordiã ſuam mihi in civitate munita.

23. Ego autem dixi in exceſſu mentis meæ: Projectus ſum à facie oculorum tuorum.

Ideò exaudiſti vocem orationis meæ, dum clamarem ad te.

24. Diligite Dominum omnes ſancti ejus: quoniam veritatem requiret Dominus, & retribuet abundanter facientibus ſuperbiam.

25. Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino.

PSALMUS XXXI.

Beatos eſſe, quibus remiſſa ſunt peccata, inde ſuo & ſanctorum omnium exemplo hortatur, ut hanc beatitudinem quiſque ſibi quærat & contumaciam belluinam abjiciat. Hinc enim manere pœnas, illinc præmia.

Ipſi David intellectus.

Rom. 4. 7. 1. BEati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates: & quorum tecta ſunt peccata.

2. Beatur vir, cui non imputavit Dominus peccatum, nec eſt in ſpiritu ejus dolus.

3. Quoniam tacui, Inveteraverunt oſſa mea, dum clamarem tota die.

4. Quoniam die ac nocte gravata eſt ſuper me manus tua: converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.

5. Delictum meum cognitum tibi feci: & injuſtitiam meam non abſcondi.

‖ Iſai. 65. 24. ‖ Dixi: Confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei.

6. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno.

Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.

7. Tu es refugium meum à tribulatione, quæ circumdedit me: exultatio mea erue me à circumdantibus me.

8. Intellectum tibi dabo, & inſtruam te in via hac, qua gradieris: firmabo ſuper te oculos meos

9. Nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus.

In camo & fræno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te.

10. Multa flagella peccatoris, ſperantem autem in Domino miſericordia circumdabit,

11. Lætamini in Domino & exultate juſti, & gloriamini omnes recti corde.

PSALMUS XXXII.

Juſtos invitat ad celebrandum Deum ex ipſius phyſico opificio, erga homines benignitate & providentia.

Pſalmus David.

1. EXultate juſti in Domino: rectos decet collatio.

2. Confitemini Domino in cithara: in pſalterio decem chordarum pſallite illi.

3. Cantate ei canticum novum: benè pſallite ei in vociferatione.

4. Quia rectum eſt verbum Domini, & omnia opera ejus in fide.

5. Diligit miſericordiam & judicum, miſericordia Domini plena eſt terra.

6. Verbo Domini cœli firmati ſunt: & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.

7. Congregans ſicut in utre aquas maris: ponens in theſauris abyſſos.

8. Timeat Dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem.

9. ‖ Quoniam ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, & creata ſunt. ‖ Judith 16. 17.

10. Dominus diſſipat conſilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat conſilia principum.

11. Conſilium autem Domini in æternum manet: cogitationes cordis ejus in generatione & generationem.

12. Beata gens, cujus eſt Dominus, Deus ejus: populus, quem elegit in hæreditatem ſibi.

13. De cœlo reſpexit Dominus: vidit omnes filios hominum.

14. De præparato habitaculo ſuo reſpexit ſuper omnes, qui habitant terram.

15. Qui finxit ſigillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum.

16. Non ſalvatur rex per multam virtutem: & gigas non ſalvabitur in multitudine virtutis ſuæ.

17. Fallax equus ad ſalutem: in abundantia autem virtutis ſuæ non ſalvabitur.

18. Ecce oculi Domini ſuper metuentes eum: & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

19. Ut eruat à morte animas eorum: & alat eos in fame.

20. Anima noſtra ſuſtinet Dominum: quoniam adjutor & protector noſter eſt.

21. Quia in eo lætabitur cor noſtrum: & in nnmine ſancto ejus ſperavimus.

22. Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos: quemadmodum ſperavimus in te.

PSALMUS XXXIII.

Se & alios adhortatur ad Deum piè colendum, quòd ſuos ab omnibus malis defendat, impios perdat.

1. David, cùm immutavit vultum ſuum coram Achimelech, & dimiſit eum, & abiit. (1. *Reg.* 21.)

2. BEnedicam Dominum in omni tempore: ſemper laus ejus in ore meo.

3. In Domino laudabitur anima mea: audiant manſueti, & lætentur.

4. Magnificate Dominum mecum: & exaltemus nomen ejus in idipſum.

5. Exquiſivi Dominum, & exaudivit me: & ex omnibus tribulationibus mei eripuit me.

6. Accedite ad eum, & illuminamini: & facies veſtræ non confundentur.

7. Iſte pauper clamavit, & Dñs exaudivit eũ: & de omnibus tribulationibus ejus ſalvavit eũ.

8. Immittet angelus Domini in circuitu timentium eum: & eripiet eos.

9. Guſtate, & videte qunniam ſuavis eſt Dominus: beatus vir, qui ſperat in eo.

10. Timete Dominum omnes ſancti ejus: quoniam non eſt inopia timentibus eum.

|| *Luc.* 1. 53 11. || Divites eguerunt & eſurierunt: inquirentes autem Dñm non minuentur omni bono.

12. Venite filii, audite me: timorem Domini docebo vos.

|| 1. *Petr.* 3. 10. 13. || Quis eſt homo qui vult vitam: diligit dies videre bonos?

14. Prohibe linguam tuam à malo: & labia tua ne loquantur dolum.

15. Diverte à malo, & fac bonum: inquire pacem. & perſequere eam.

|| *Eccli.* 15. 9. 16. Oculi Domini || ſuper juſtos: & aures ejus in preces eorum.

|| *Hebr.* 4. 13.

17. Vultus autem Domini ſuper facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorum.

18. Clamaverunt juſti, & Dominus exaudivit eos: & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos.

19. Juxtà eſt Dominus iis, qui tribulato ſunt corde: & humiles ſpiritu ſalvabit.

20. Multæ tribulationes juſtorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus.

21. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum: unum ex his nnn conteretur.

22. Mors peccatorum peſſima: & qui oderunt juſtum delinquent.

23. Redimet Dñs animas ſervorum ſuorum: & non delinquent omnes qui ſperant in eo.

PSALMUS XXXIV.

Chriſtus hoſtibus, non ſuis propriè, ſed Dei, excidium, ſibi ſalutem precatur. Pſalmus eſt propheticus. Joann. 15. *Congruit piis.*

1. Ipſi David.

JUdica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me.

2. Apprehende arma & ſcutum: & exurge in adjutorium mihi.

3. Effunde frameam, & conclude adverſus eos, qui perſequuntur me: dic animæ meæ: Salus tua ego ſum.

4. || Confundantur & revereantur, quærentes animam meam. || *Infr.* 39. 15.

Avertantur retrorſùm, & confundantur cogitantes mihi mala.

5. Fiant tamquam pulvis ante faciem venti; & angelus Domini coarctans eos.

6. Fiat via illorum tenebræ & lubricum & angelus Domini perſequens eos.

7. Quoniam gratis abſconderunt mihi interitum laquei ſui: ſupervacuè exprobraverunt animam meam.

8. Veniat illi laqueus quem ignorat: & captio, quam abſcondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in ipſum.

9. Anima autem mea exultabit in Domino: & delectabitur ſuper ſalutari ſuo.

10. Omnia oſſa mea dicent: Domine, quis ſimilis tibi?

Eripiens innpem de mann fortiorum ejus: egenum & pauperem à diripientibus eum.

11. Surgentes teſtes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me.

12. Retribuebant mihi mala pro bonis: ſterilitatem animæ meæ.

13. Ego autem cùm mihi moleſti eſſent, induebar cilicio.

Humiliabam in jejunin animam meam: & oratio mea in ſinu meo convertetur.

14. Quaſi proximum, & quaſi fratrem noſtrum, ſic complacebam: quaſi lugens & contriſtatus ſic humiliabar.

15. Et adverſùm me lætati ſunt, & convenerunt: congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi.

16. Diſſipati ſunt, nec compuncti, tentaverunt me, ſubſannaverunt me ſubſannatione: frenduerunt ſuper me dentibus ſuis.

17. Dñe quandn reſpicies? reſtitue animã meã à malignitate eorum à leonibus unicam meam.

18. Confitebor tibi in eccleſia magna, in populo gravi laudabo te,

19. Nnn ſupergaudeant mihi qui adverſantur mihi iniquè: || qui oderunt me gratis & annuunt oculis. || *Joann.* 15. 25.

20. Quoniam mihi quidem pacificè loquebantur: & in iracundia terræ loquentes, dolns cogitabant.

21. Et dilataverunt ſuper me os ſuum: dixerunt: Euge, euge, viderunt oculi nnſtri.

22. Vidiſti Domine ne ſileas: Domine, ne diſcedas à me.

23. Exurge & intende judicin meo: Deus meus, & Dominus meus, in cauſam meam.

24. Judica me ſecundùm juſtitiam tuam Domine Deus meus, & non ſupergaudeant mihi.

25. Nnn dicant in cordibus ſuis: Euge, euge, animæ noſtræ: nec dicant: Devoravimus eum.

26. Erubeſcant & revereantur ſimul, qui gratulantur malis meis.

Induantur confuſione & reverentia qui magna loquuntur ſuper me.

27. Exultent & lætentur qui volunt juſtitiam meam: & dicant ſemper: Magnificetur Dominus, qui vnlunt pacem ſervi ejus.

28. Et lingua mea meditabitur juſtitiam tuam, tota die laudem tuam.

PSALMUS XXXV.

Malitiæ impiorum opponit bonitatem & beneficentiam Dei.

1. In finem, ſervo Domini ipſi David.

2. DIxit injuſtus ut delinquat in ſemetipſo: non eſt timor Dei ante oculos ejus.

|| Sup. 13. 3. 3. || Quoniam doloſè egit in conſpectu ejus: ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.

4. Verba oris ejus iniquitas, & dolus: noluit intelligere ut benè ageret.

5. Iniquitatē meditatus eſt in cubili ſuo: aſtitit omni viæ non bonæ, malitiā autem non odivit.

6. Domine in cœlo miſericordia tua: & veritas tua uſque ad nubes.

7. Juſtitia tua ſicut montes Dei: judicia tua abyſſus multa.

Homines, & jumenta ſalvabis Domine:

8. Quemadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus.

Filii autem hominum, in tegmine alarum tuarum ſperabunt.

9. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ: & torrente voluptatis tuæ potabis eos.

10. Quoniam apud te eſt fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen.

11. Prætende miſericordiam tuam ſcientibus te, & juſtitiam tuam his, qui recto ſunt corde.

12. Non veniat mihi pes ſuperbiæ: & manus peccatoris non moveat me.

13. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare.

PSALMUS XXXVI.

Non eſſe à pietate diſcedendum, quòd impii floreant. Nam & impios plagas, & pios præmia accepturos.

1. Pſalmus ipſi David.

NOli æmulari in malignantibus, neque zelaveris facientes iniquitatem.

2. Quoniam tamquā fœnū velociter areſcent, & quemadmodū olera herbarum citò decident.

3. Spera in Domino, & fac bonitatem: & inhabita terram, & paſceris in divitiis ejus.

4. Delectare in Domino: & dabit tibi petitiones cordis tui.

5. Revela Domino viam tuam, & ſpera in eo: & ipſe faciet.

6. Et educet quaſi lumen juſtitiam tuam: & judicium tuum tamquam meridiem:

7. ſubditus eſto Domino, & ora eum.

Noli æmulari in eo, qui proſperatur in via ſua: in homine faciente injuſtitias.

8. Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari ut maligneris.

9. Quoniam qui malignantur, exterminabuntur: ſuſtinentes autem Dominum, ipſi hæreditabunt terram.

10. Et adhuc puſillum, & non erit peccator: & quæres locum ejus, & non invenies.

|| Matt. 5. 4. 11. || Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.

12. Obſervabit peccator juſtum: & ſtridebit ſuper eum dentibus ſuis.

13. Dominus autem irridebit eum: quoniam proſpicit, quòd veniet dies ejus.

14. Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum ſuum,

Ut dejiciant pauperem, & inopem: ut trucident rectos corde.

15. Gladius eorum intret in corda ipſorum: & arcus eorum confringatur.

16. Melius eſt modicum juſto, ſuper divitias peccatorum multas.

17. Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem juſtos Dominus.

18. Novit Dominus dies immaculatorum: & hæreditas eorum in æternum erit.

19. Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis ſaturabuntur,

20. quia peccatores peribunt.

Inimici verò Domini mox ut honorificati fuerint & exaltati: deficientes, quemadmodum fumus deficient.

21. Mutuabitur peccator, & non ſolvet: juſtus autem miſeretur & tribuet.

22. Quia benedicentes ei hæreditabunt terram: maledicentes autem ei diſperibunt.

23. Apud Dominum greſſus hominis dirigentur: & viam ejus volet.

24. Cùm ceciderit, non collidetur: quia Dominus ſupponit manum ſuam.

25. Junior fui, etenim ſenui: & non vidi juſtum derelictū, nec ſemen ejus quærens panem.

26. Tota die miſeretur & commodat: & ſemen illius in benedictione erit.

27. Declina à malo, & fac bonum: & inhabita in ſæculum ſæculi.

28. Quia Dñs amat judicium, & non derelinquet ſanctos ſuos: in æternum conſervabuntur.

Injuſti punientur: & ſemen impiorum peribit.

29. Juſti autem hæreditabunt terram: & inhabitabunt in ſæculum ſæculi ſuper eam.

30. || Os juſti meditabitur ſapientiam, & lingua ejus loquetur judicium. || Prov. 31. 26.

31. || Lex Dei ejus in corde ipſius: & non ſupplantabuntur greſſus ejus. || Iſaiæ 51. 7.

32. Conſiderat peccator juſtum: & quærit mortificare eum.

33. Dñs autem non derelinquet eum in manibus ejus: nec damnabit eū cùm judicabitur illi.

34. Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus: & exaltabit te ut hæreditate capias terram: cùm perierint peccatores videbis.

35. Vidi impium ſuperexaltatum, & elevatum ſicut cedros Libani.

36. Et tranſivi, & ecce non erat: & quæſivi eum, & non eſt inventus locus ejus.

37. Cuſtodi innocentiam, & vide æquitatem: quoniam ſunt reliquiæ homini pacifico.

38. Injuſti autem diſperibunt ſimul: reliquiæ impiorum interibunt.

39. Salus autem juſtorum à Domino: & protector eorum in tempore tribulationis.

40. Et adjuvabit eos Dominus, & liberabit eos: & eruet eos a peccatoribus, & ſalvabit eos: quia ſperaverunt in eo.

PSALMUS XXXVII.

Deum obſecrat, ut ſe graviter ægrotum, ob peccata, ab amicis neglectum, ab inimicis exagitatum juvet, ſanetque. Multa conveniunt Chriſto.

1. Pſalmus David, in rememorationem de ſabbato.

2. DOmine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Pſalm. 6. 1.

3. Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi: & confirmaſti ſuper me manum tuam.

4. Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ: non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum.

5. Quoniam iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum: & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me.

6. Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ, à facie inſipientiæ meæ.

7. Miſer factus ſum, & curvatus ſum uſque in finem: tota die contriſtatus ingrediebar.

8. Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus: & non eſt ſanitas in carne mea.

9. Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei.

10. Domine, ante te omne deſiderium meum: & gemitus meus à te non eſt abſconditus.

11. Cor meum conturbatum eſt, dereliquit me virtus mea: & lumen oculorum meorum, & ipſum non eſt mecum.

12. Amici mei, & proximi mei adverſum me appropinquaverunt, & ſteterunt.

Et qui juxta me erant, de longè ſteterunt:

13. & vim faciebant qui quærebant animam meam.

Et qui inquirebant mala mihi, locuti ſunt vanitates: & dolos tota die meditabantur.

14. Ego autem tamquam ſurdus non audiebam: & ſicut mutus non aperiens os ſuum.

15. Et factus ſum ſicut homo non audiens: & non habens in ore ſuo redargutiones.

16. Quoniam in te Domine ſperavi: tu exaudies me Domine Deus meus.

17. Quia dixi: Nequando ſupergaudeant mihi inimici mei: & dum commoventur pedes mei, ſuper me magna locuti ſunt.

18. Quoniam ego in flagella paratus ſum: & dolor meus in conſpectu meo ſemper.

19. Quoniam iniquitatem meam annuntiabo: & cogitabo pro peccato meo.

20. Inimici autem mei vivunt, & confirmati ſunt ſuper me: & multiplicati ſunt qui oderunt me iniquè.

21. Qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi: quoniam ſequebar bonitatem.

22. Ne derelinquas me Domine Deus meus: ne diſceſſeris à me.

23. Intende in adjutorium meum, Domine Deus ſalutis meæ.

PSALMUS XXXVIII.

Ægrotus abrupto diuturno ſilentio Deum orat, ut ſibi veniam det, & ſaltem vitæ brevitatem, quæ homini conceditur, ne deneget.

1. In finem, ipſi Idithun, Canticum David.

2. Dixi: Cuſtodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea.

Poſui ori meo cuſtodiam, cùm conſiſteret peccator adverſùm me.

3. Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui à bonis: & dolor meus renovatus eſt.

4. Concaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardeſcet ignis.

5. Locutus ſum in lingua mea: Notum fac mihi Domine finem meum,

Et numerum dierum meorum quis eſt: ut ſciam quid deſit mihi.

6. Ecce menſurabiles poſuiſti dies meos: & ſubſtantia mea tamquam nihilum ante te.

Verumtamen univerſa vanitas, omnis homo vivens.

7. Verumtamen in imagine pertranſit homo: ſed & fruſtrà conturbatur.

Theſaurizat: & ignorat cui congregabit ea.

8. Et nunc quæ eſt expectatio mea? nonne Dominus? & ſubſtantia mea apud te eſt.

9. Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium inſipienti dediſti me.

10. Obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu feciſti: 11. amove à me plagas tuas.

12. A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuiſti hominem.

Et tabeſcere feciſti ſicut araneã animam ejus: verumtamen vanè conturbatur omnis homo.

13. Exaudi orationem meam Dñe, & deprecationem meam: auribus percipe lacrymas meas.

Ne ſileas: quoniam advena ego ſum apud te, & peregrinus, ſicut omnes patres mei.

14. Remitte mihi, ut refrigerer priuſquàm abeam, & ampliùs non ero.

PSALMUS XXXIX.

Chriſtus gratias agit, quòd Deum Patrem ſemper habeat præſentem. Et obedientiam (eam ut ſacrificio præponenti) offert. Sed interim ſe nunc quoque liberet, ultus adverſarios. Pſalmus eſt propheticus. Hebr. 10.

1. In finem, Pſalmus ipſi David.

2. Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi.

3. Et exaudivit preces meas: & eduxit me de lacu miſeriæ, & de luto fæcis.

Et ſtatuit ſuper petram pedes meos: & direxit greſſus meos.

4. Et immiſit in os meum canticum novum, carmen Deo noſtro.

Videbunt multi, & timebunt: & ſperabunt in Domino.

5. Beatus vir, cujus eſt nomen Dñi ſpes ejus: & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas.

6. Multa feciſti tu Domine Deus meus mirabilia tua: & cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tibi.

Annuntiavi & locutus ſum: multiplicati ſunt ſuper numerum.

7. ‖ Sacrificium & oblationem noluiſti: aures autem perfeciſti mihi. ‖ *Hebr.* 10. 5.

Holocauſtum & pro peccato non poſtulaſti: 8. tunc dixi: Ecce venio.

In capite libri ſcriptum eſt de me 9. ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei.

10. Annuntiavi juſtitiam tuam in eccleſia magna, ecce labia mea non prohibebo: Domine tu ſciſti.

11. Juſtitiam tuam non abſcondi in corde meo: veritatem tuam & ſalutare tuum dixi.

Non abſcondi miſericordiam tuam, & veritatem tuam à conſilio multo.

12. Tu autem Domine ne longè facias miſerationes tuas à me: miſericordia tua & veritas tua ſemper ſuſceperunt me.

13. Quoniam circumdederunt me mala, quorum non eſt numerus: comprehenderunt

me ini-

me iniquitates meæ, & non potui ut viderem.
Multiplicatæ ſunt ſuper capillos capitis
mei: & cor meum dereliquit me.
14. Complaceat tibi Domine ut eruas me:
|| Infr. 69. 2. || Supr. 34. 4. || Domine, ad adjuvandum me reſpice.
15. || Confundantur & revereantur ſimul,
qui quærunt animam meam, ut auferant eam.
Convertantur retrorſum, & revereantur
qui volunt mihi mala.
16. Ferant confeſtim confuſionem ſuam,
qui dicunt mihi: Euge, euge.
17. Exultent & lætentur ſuper te omnes
quærentes te: & dicant ſemper: magnifice-
tur Dominus: qui diligunt ſalutare tuum.
18. Ego autem mendicus ſum, & pau-
per: Dominus ſolicitus eſt mei.
Adjutor meus, & protector meus tu es:
Deus meus ne tardaveris.

PSALMUS XL.

Orat pro iis, qui afflictis benefaciunt, & pro ſe, quem in morbo conſtitutum æmuli extinctum cupiebant. Chriſto congruit.

1. In finem, Pſalmus ipſi David.
2. BEatus qui intelligit ſuper egenũ & pau-
perem: in die mala liberabit eum Dñs.
3. Dominus conſervet eum, & vivificet
eum, & beatum faciat eum in terra: & non
tradat eum in animam inimicorum ejus.
4. Dominus opem ferat illi ſuper lectum
doloris ejus: univerſum ſtratum ejus verſaſti
in infirmitate ejus.
5. Ego dixi: Domine miſerere mei: ſana
animam meam, quia peccavi tibi.
6. Inimici mei dixerunt mala mihi: Quan-
do morietur, & peribit nomen ejus?
7. Et ſi ingrediebatur ut videret, vana loque-
batur, cor ejus congregavit iniquitatem ſibi.
Egrediebatur foras, & loquebatur 8. in
idipſum.
Adversùm me ſuſurrabant omnes inimici
mei; adversùm me cogitabant mala mihi.
9. Verbum iniquũ conſtituerunt adversũ me:
Numquid qui dormit non adjiciet ut reſurgat?
|| Act. 1. 16. 10. || Etenim homo pacis meæ, in quo
ſperavi: qui edebat panes meos, magnifica-
vit ſuper me ſupplantationem.
11. Tu autem Domine miſerere mei, &
reſuſcita me: & retribuam eis.
|| Act. 1. 20. 12. || In hoc cognovi quoniam voluiſti me:
quoniã non gaudebit inimicus meus ſuper me.
13. Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti:
& confirmaſti me in cõſpectu tuo in æternum.
14. Benedictus Dominus Deus Iſrael à
ſæculo, & uſque in ſæculum: fiat, fiat.

PSALMUS XLI.

Suum exilium conſolatur, Dei & rerum divinarum meditatione, orans, ut ſe in patriam reſtituat. Quod & futurum ſperat.

In finem,
1. Intellectus filiis Core.
2. QUemadmodum deſiderat cervus ad
fontes aquarum: ita deſiderat ani-
ma mea ad te Deus.
3. Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum:
quando veniam & apparebo ante faciem Dei?
4. Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die
ac nocte: dum dicitur mihi quotidie: Ubi
eſt Deus tuus?
5. Hæc recordatus ſum, & effudi in me ani-
mam meam: quoniam tranſibo in locum ta-
bernaculi admirabilis, uſque ad domum Dei:
In voce exultationis, & confeſſionis: ſo-
nus epulantis.
6. Quare triſtis es anima mea? & quare
conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, 7. & Deus meus.
Ad meipſum anima mea conturbata eſt:
propterea memor ero tui de terra Jordanis,
& Hermoniim à monte modico.
8. Abyſſus abyſſum invocat, in voce ca-
taractarum tuarum.
Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper
me tranſierunt.
9. In die mandavit Dominus miſericor-
diam ſuam: & nocte canticum ejus.
Apud me oratio Deo vitæ meæ, 10. di-
cam Deo: Suſceptor meus es,
Quare oblitus es mei? & quare contriſta-
tus incedo, dum affligit me inimicus?
11. Dum confringuntur oſſa mea, expro-
braverunt mihi qui tribulant me inimici mei:
Dum dicunt mihi per ſingulos dies: Ubi
eſt Deus tuus? 12. quare triſtis es anima
mea? & quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

PSALMUS XLII.

Orat, ut ſe Hieroſolimam ab exilio ad frequentandum templum revocet.

1. Pſalmus David.
JUdica me Deus, & diſcerne cauſam
meam de gente non ſancta, ab homine
iniquo & doloſo erue me.
2. Quia tu es Deus fortitudo mea: qua-
re me repuliſti? & quare triſtis incedo,
dum affligit me inimicus?
3. Emitte lucem tuam & veritatem tuam:
ipſa me deduxerunt, & adduxerunt in mon-
tem ſanctum tuum, & in tabernacula tua.
4. Et introibo ad altare Dei: ad Deum,
qui lætificat juventutem meam.
Confitebor tibi in cithara Deus Deus
meus: 5. quare triſtis es anima mea? &
quare conturbas me?
Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor
illi: ſalutare vultus mei, & Deus meus.

PSALMUS XLIII.

Queruntur pii ſe contra majorum exempla, impiorum libidini exponi ob religionem, Deumque obſecrant, ut tandem ſubveniat. Congruit Apoſtolis & Martyribus. Rom. 8.

1. In finem, Filiis Core ad intellectum.
2. DEus auribus noſtris audivimus: pa-
tres noſtri annuntiaverunt nobis,
Opus, quod operatus es in diebus eo-
rum, & in diebus antiquis.
3. Manus tua gentes diſperdidit, & plan-
taſti eos: afflixiſti populos, & expuliſti eos:
4. Nec enim in gladio ſuo poſſederunt ter-

tam,

ram, & brachium eorum non ſalvavit eos: Sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui: quoniam complacuiſti in eis.

5. Tu es ipſe rex meus & Deus meus: qui mandas ſalutes Jacob.

6. In te inimicos noſtros ventilabimus cornu, & in nomine tuo ſpernemus inſurgentes in nobis.

7. Non enim in arcu meo ſperabo: & gladius meus non ſalvabit me.

8. Salvaſti enim nos de affligentibus nos: & odientea nos confudiſti.

9. In Deo laudabimur tota die: & in nomine tuo confitebimur in ſæculum.

10. Nunc autem repuliſti & confudiſti nos: & non egredieris Deus, in virtutibus noſtris.

11. Avertiſti nos retrorsùm poſt inimicos noſtros: & qui oderunt nos, diripiebant ſibi.

12. Dediſti nos tamquam oves eſcarum: & in gentibus diſperſiſti nos.

13. Vendidiſti populum tuum ſine pretio: & non fuit multitudo in commutationibus eorũ.

14. Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem & deriſum his, qui ſunt in circuitu noſtro.

15. Poſuiſti nos in ſimilitudinem Gentibus: commotionem capitis in populis.

16. Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me.

17. A voce exprobrantis, & obloquentis: à facie inimici, & perſequentis.

18. Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec obliti ſumus te: & iniquè non egimus in teſtamento tuo.

19. Et non receſſit retrò cor noſtrum: & declinaſti ſemitas noſtras à via tua:

20. Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis.

21. Si obliti ſumus nomen Dei noſtri, & ſi expandimus manus noſtras ad deum alienum:

22. Nonne Deus requiret iſta? ipſe enim novit abſcondita cordis.

|| *Rom.* 8. 36. || Quoniam propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis.

23. Exurge, quare obdormis Domine? exurge, & ne repellas in finem.

24. Quare faciem tuam avertis, obliviſceris inopiæ noſtræ & tribulationis noſtræ?

25. Quoniam humiliata eſt in pulvere anima noſtra: cõglutinatus eſt in terra venter noſter.

26. Exurge Domine, adjuva nos: & redime nos propter nomen tuum.

PSALMUS XLIV.

Carmen nuptiale, Chriſti & Eccleſiæ notas, virtutes, dotes, gratias, conjunctionem canens.

1. In finem, pro iis, qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, Canticum pro dilecto.

2. ERuctavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi.

Lingua mea calamus ſcribæ, velociter ſcribentis.

3. Speciosus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.

4. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum, potentiſſime.

5. Specie tua & pulchritudine tua intende, proſperè procede, & regna.

Propter veritatem & manſuetudinem, & juſtitiam: & deducet te mirabiliter dextera tua.

6. Sagittæ tuæ acutæ, populi ſub te cadent, in corda inimicorum regis.

7. || Sedes tua Deus in ſæculum ſæculi: || *Hebr.* 1. 8.
virga directionis, virga regni tui.

8. Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem: propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ coſortibus tuis.

9. Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te 10. filiæ regum in honore tuo.

Aſtitit regina à dextris tuis in veſtitu deaurato: circumdata varietate.

11. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui.

12. Et concupiſcet rex decorem tuum: quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.

13. Et filiȩ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur: omnes divites plebis.

14. Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus, in fimbriis aureis 15. circumamicta varietatibus.

Adducentur regi virgines poſt eam: proximæ ejus afferentur tibi:

16. Afferentur in lætitia & exultatione, adducentur in templum regis.

17. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filii: conſtitues eos principes ſuper omnem terram.

18. Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem.

Propterea populi confitebuntur tibi in æternum: & in ſæculum ſæculi.

PSALMUS XLV.

Civitatem Dei, ſive Eccleſiam, Domini præſidio contra omnem vim eſſe tutam.

In finem,

1. Filiis Core pro arcanis, Pſalmus.

2. DEus noſter refugium, & virtus: adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

3. Propterea non timebimus dum turbabitur terra: & transferentur montes in cor maris.

4. Sonuerunt, & turbatæ ſunt aquæ eorum: conturbati ſunt montes in fortitudine ejus.

5. Fluminis impetus lætificat civitatem Dei: ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus.

6. Deus in medio ejus, non commovebitur: adjuvabit eam Deus manè diluculo.

7. Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt regna: dedit vocem ſuam, mota eſt terra.

8. Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Jacob:

9. Venite, & videte opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram: 10. auferens bella uſque ad finem terræ.

Arcum conteret, & confringet arma: & ſcuta comburet igni.

11. Vacate, & videte quoniam ego ſum Deus: exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.

12. Dominus virtutum nobiſcum: ſuſceptor noſter Deus Jacob.

Digitized by Google

Pſalmus XLVI.

Omnes gentes invitat ad Deum celebrandum, quòd in ſanctorum Iſraelitarum communionem & Eccleſiam cooptandæ ſint. Eccleſiæ congruit.

1. In finem, pro filiis Core, Pſalmus.
2. OMnes Gentes plaudite manibus: jubilate Deo in voce exultationis.
3. Quoniam Dominus excelſus, terribilis:
Rex magnus ſuper omnem terram.
4. Subjecit populos nobis, & gentes ſub
pedibus noſtris.
5. Elegit nobis hæreditatem ſuam: ſpe-
ciem Jacob, quam dilexit.
|| 2.Reg.6 15. 6. || Aſcendit Deus in jubilo, & Domi-
nus in voce tubæ.
7. Pſallite Deo noſtro, pſallite: pſallite
Regi noſtro, pſallite.
8. Quoniam Rex omnis terræ Deus:
pſallite ſapienter.
9. Regnabit Deus ſuper Gentes: Deus
ſedet ſuper ſedem ſanctam ſuam.
10. Principes populorum congregati ſunt
cum Deo Abraham: quoniam dii fortes
terræ, vehementer elevati ſunt.

Pſalmus XLVII.

Deo chariſſimam eſſe Hieroſolymam, ut qui eam ſingularibus victoriis, donis & beneficiis exornaverit, atque ex eo miſericordiam ſuam in omnes terræ fines derivaverit. Congruit Eccleſiæ.

1. Pſalmus Cātici filiis Core ſecunda ſabbathi.
2. MAgnus Dominus, & laudabilis nimis in civitate Dei noſtri, in mon-
te ſancto ejus.
3. Fundatur exultatione univerſæ terræ
mons Sion, latera Aquilonis, civitas Re-
gis magni.
4. Deus in domibus ejus cognoſcetur,
cùm ſuſcipiet eam.
5. Quoniam ecce reges terræ congregati
ſunt: convenerunt in unum.
6. Ipſi videntes ſic admirati ſunt, con-
turbati ſunt, commoti ſunt: 7. Tremor
apprehendit eos.
Ibi dolores ut parturientis, 8. in ſpiritu
vehementi conteres naves Tharſis.
9. Sicut audivimus, ſic vidimus in civita-
te Domini virtutum, in civitate Dei noſtri
Deus fundavit eam in æternum.
10. Suſcepimus Deus miſericordiam tuam;
in medio templi tui.
11. Secundùm nomen tuum Deus, ſic &
laus tua in fines terræ: juſtitia plena eſt
dextera tua.
12. Lætetur mons Sion, & exultent filiæ
Judæ, propter judicia tua Domine.
13. Circumdate Sion, & complectimini
eam: narrate in turribus ejus.
14. Ponite corda veſtra in virtute ejus:
& diſtribuite domos ejus, ut enarretis in
progenie altera.
15. Quoniam hic eſt Deus, Deus noſter
in æternum, & in ſæculum ſæculi: ipſe
reget nos in ſæcula.

Pſalmus XLVIII.

Nihil contra mortem & infernum prodeſſe divitias, ſolam juſtitiam ex iis eripere ſive redimere.

1. In finem, filiis Core, Pſalmus.
2. AUdite hæc omnes Gentes: auribus percipite omnes, qui habitatis orbem:
3. Quique terrigenæ, & filii hominum:
ſimul in unum dives & pauper.
4. Os meum loquetur ſapientiam: &
meditatio cordis mei prudentiam.
5. || Inclinabo in parabolam aurem meam: || Pſalm. 77. 2. Matth.13 35.
aperiam in pſalterio propoſitionem meam.
6. Cur timebo in die mala? iniquitas
calcanei mei circumdabit me.
7. Qui confidunt in virtute ſua: & in mul-
titudine divitiarum ſuarum gloriantur.
8. Frater non redimit, redimet homo:
non dabit Deo placationem ſuam.
9. Et pretium redemptionis animæ ſuæ:
& laborabit in æternum, 10. & vivet
adhuc in finem.
11. Non videbit interitum, cùm viderit
ſapientes morientes: ſimul inſipiens, &
ſtultus peribunt.
Et relinquent alienis divitias ſuas: 12. Et
ſepulchra eorum domus illorum in æternum.
Tabernacula eorum in progenie, & proge-
nie, vocaverunt nomina ſua in terris ſuis.
13. Et homo, cùm in honore eſſet, non
intellexit: comparatus eſt jumentis inſipien-
tibus, & ſimilis factus eſt illis.
14. Hæc via illorum ſcandalum ipſis: &
poſteà in ore ſuo complacebunt.
15. Sicut oves in inferno poſiti ſunt:
mors depaſcet eos.
Et dominabuntur eorum juſti in matuti-
no: & auxilium eorum veteraſcet in infer-
no à gloria eorum.
16. Verumtamen Deus redimet animam
meam de manu inferi, cùm acceperit me.
17. Ne timueris cùm dives factus fuerit homo:
& cùm multiplicata fuerit gloria domus ejus.
18. Quoniam cùm interierit, non ſumet om-
nia: neque deſcendet cum eo gloria ejus.
19. Quia anima ejus in vita ipſius benedice-
tur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei.
20. Introibit uſque in progenies patrum ſuo-
rum: & uſque in æternum non videbit lumen.
21. Homo, cùm in honore eſſet, non
intellexit: comparatus eſt jumentis inſipien-
tibus, & ſimilis factus eſt illis.

Pſalmus XLIX.

Chriſtum homines in ſuo ultimo judicio ſalvaturum non ex cæſis victimis, ſed animi pietate, vitæ innocentia, puritate juſtitiæ.

1. Pſalmus Aſaph.
DEus deorum Dominus locutus eſt: & vocavit terram,
A ſolis ortu uſque ad occaſum: 2. ex
Sion ſpecies decoris ejus.
3. Deus manifeſtè veniet: Deus noſter &
non ſilebit.
Ignis in conſpectu ejus exardeſcet: & in
circuitu ejus tempeſtas valida.
4. Advocabit cælum deſurſum: & terram

diſcer-

diſcernere populum ſuum.
5. Congregate illi ſanctos ejus: qui ordi-
nant teſtamentum ejus ſuper ſacrificia.
6. Et annuntiabunt cæli juſtitiam ejus:
quoniam Deus judex eſt.
7. Audi populus meus, & loquar: Iſrael, &
teſtificabor tibi: Deus Deus tuus ego ſum.
8. Non in ſacrificiis tuis arguam te: holocau-
ſta autem tua in conſpectu meo ſunt ſemper.
9. Non accipiam de domo tua vitulos:
neque de gregibus tuis hircos.
10. Quoniam meæ ſunt omnes feræ ſilva-
rum, jumenta in montibus & boves.
11. Cognovi omnia volatilia cæli: &
pulchritudo agri mecum eſt.
12. Si eſuriero, non dicam tibi: meus
eſt enim orbis terræ, & plenitudo ejus.
13. Numquid manducabo carnes tauro-
rum? aut ſanguinem hircorum potabo?
14. Immola Deo ſacrificium laudis: &
redde Altiſſimo vota tua.
15. Et invoca me in die tribulationis:
eruam te, & honorificabis me.
16. Peccatori autem dixit Deus: Quare
tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſta-
mentum meum per os tuum?
17. Tu verò odiſti diſciplinam: & pro-
jeciſti ſermones meos retrorſum.
18. Si videbas furem, currebas cum eo:
& cum adulteris portionem tuam ponebas.
19. Os tuum abundavit malitia: & lin-
gua tua concinnabat dolos.
20. Sedens adverſus fratrem tuum loque-
baris, & adverſus filium matris tuæ pone-
bas ſcandalum: 21. hæc feciſti, & tacui.
Exiſtimaſti iniquè quòd ero tui ſimilis: ar-
guam te, & ſtatuam contra faciem tuam.
22. Intelligite hæc qui obliviſcimini Deum:
ne quando rapiat, & non ſit qui eripiat.
23. Sacrificium laudis honorificabit me: &
illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei.

PSALMUS L.

Parricidium in Uriam, adulterium in Beth-ſabeam expiari, Spiritu ſancto ſibi reddito, obſecrat, non propter Moſis ſacrificia, ſed Chriſtum Eccleſiam ædificaturum, cujus ſacrificium juſtitiæ ſit placiturum.

1. In finem, Pſalmus David.
2. Cùm venit ad eum Nathan Propheta,
quando intravit ad Bethſabee. (2.Reg.12.)
3. MIſerere mei Deus, ſecundùm ma-
gnam miſericordiam tuam.
Et ſecundùm multitudinem miſerationum
tuarum, dele iniquitatem meam.
4. Amplius lava me ab iniquitate mea:
& à peccato meo munda me.
5. Quoniam iniquitatem meam ego cogno-
ſco: & peccatum meum contra me eſt ſemper.
6. Tibi ſoli peccavi, & malum coram te
|| Rom. 3. 4. feci: || ut juſtificeris in ſermonibus tuis,
& vincas cùm judicaris.
7. Ecce enim in iniquitatibus conceptus
ſum: & in peccatis concepit me mater mea.
8. Ecce enim veritatem dilexiſti: incerta,
& occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſti mihi.
|| Lev. 14. 9. || Aſperges me hyſſopo, & mundabor:
Num. 19. lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.
10. Auditui meo dabis gaudium & læti-
tiam: & exultabunt oſſa humiliata.
11. Averte faciem tuam à peccatis meis:
& omnes iniquitates meas dele.
12. Cor mundum crea in me Deus: & ſpi-
ritum rectum innova in viſceribus meis.
13. Ne projicias me à facie tua: & ſpiri-
tum ſanctum tuum ne auferas à me.
14. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui;
& ſpiritu principali confirma me.
15. Docebo iniquos vias tuas, & impii
ad te convertentur.
16. Libera me de ſanguinibus Deus Deus ſalu-
tis meę, & exultabit lingua mea juſtitiam tuam.
17. Domine, labia mea aperies: & os meum
annuntiabit laudem tuam.
18. Quoniam ſi voluiſſes ſacrificium, de-
diſſem utique: holocauſtis non delectaberis.
19. Sacrificiū Deo ſpiritus contribulatus: cor
contritum, & humiliatum Deus non deſpicies.
20. Benignè fac Domine in bona voluntate
tua Sion: ut ædificentur muri Jeruſalem.
21. Tunc acceptabis ſacrificium juſtitiæ,
oblationes, & holocauſta: tunc imponent
ſuper altare tuum vitulos.

PSALMUS LI.

Doeg Saulis pecuarium increpat, ei exitium, ſibi ſalutem præſagiens.

1. In finem, intellectus David,
2. Cum venit Doeg Idumęus, & nuntiavit
Sauli: Venit David in domum Achimelech.
(1. Reg. 22. 9.)
3. QUid gloriaris in malitia, qui potens
es in iniquitate?
4. Tota die injuſtitiam cogitavit lingua
tua; ſicut novacula acuta feciſti dolum.
5. Dilexiſti malitiam ſuper benignitatem:
iniquitatem magis quàm loqui æquitatem.
6. Dilexiſti omnia verba præcipitationis,
lingua doloſa.
7. Propterea Deus deſtruet te in finem:
evellet te, & emigrabit te de tabernaculo
tuo: & radicem tuam de terra viventium.
8. Videbunt juſti, & timebunt, & ſuper
eum ridebunt, & dicent: 9. Ecce homo,
qui non poſuit Deum adjutorem ſuum:
Sed ſperavit in multitudine divitiarum
ſuarum: & prævaluit in vanitate ſua.
10. Ego autem, ſicut oliva fructifera in
domo Dei, ſperavi in miſericordia Dei in
æternum: & in ſæculum ſæculi.
11. Confitebor tibi in ſæculum quia feci-
ſti: & expectabo nomen tuum, quoniam bo-
num eſt in conſpectu ſanctorum tuorum.

PSALMUS LII.

Impiorum infinitum eſſe numerum. Quare optat adventum Chriſti, qui ab illis bonos ſervet.

In finem,
1. Pro Maeleth intelligentiæ David.
DIxit inſipiens in corde ſuo: Nō eſt || Deus. || Pſalm. 13. 1.
2. Corrupti ſunt, & abominabiles facti
ſunt in iniquitatibus: non eſt qui faciat bonum.
3. Deus de cælo proſpexit ſuper filios
hominum: ut videat ſi eſt intelligens, aut
requirens Deum.

|| *Rom. 3. 12.* 4. || Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.

5. Nonne ſcient omnes qui operātur iniquitatem, qui devorant plebē meam ut cibum panis?

6. Deum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

Quoniam Deus diſſipavit oſſa eorum qui hominibus placent: confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos.

7. Quis dabit ex Sion ſalutare Iſrael? cùm converterit Deus captivitatem plebis ſuæ, exultabit Jacob, & lætabitur Iſrael.

Psalmus LIII.

Deum contra adverſarios implorat. Seſe ejus laudes, poſt liberationem, prædicaturum.

In finem,

1. In carminibus intellectus David,

2. Cùm veniſſent Ziphæi, & dixiſſent ad Saul: Nonne David abſconditus eſt apud nos? (1. *Reg.* 23. 19. *&* 26. 1.)

3. DEus in nomine tuo ſalvum me fac: & in virtute tua judica me.

4. Deus exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.

5. Quoniam alieni inſurrexerunt adverſum me, & fortes quæſierunt animam meam: & non propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum.

6. Ecce enim Deus adjuvat me: & Dominus ſuſceptor eſt animæ meæ.

7. Averte mala inimicis meis: & in veritate tua diſperde illos.

8. Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine: quoniam bonum eſt.

9. Quoniā ex omni tribulatione eripuiſti me: & ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus.

Psalmus LIV.

Deum ut ſe à falſis ſimulatiſque amicis ſervet, eoſque puniat, obteſtatur; Chriſto congruit.

1. In finem, in carminibus intellectus David.

2. EXaudi Deus orationem meam, & ne deſpexeris deprecationem meam: 3. intende mihi, & exaudi me.

Contriſtatus ſum in exercitatione mea: & conturbatus ſum 4. à voce inimici, & à tribulatione peccatoris.

Quoniam declinaverunt in me iniquitates: & in ira moleſti erant mihi.

5. Cor meum conturbatum eſt in me: & formido mortis cecidit ſuper me.

6. Timor & tremor venerunt ſuper me: & contexerunt me tenebræ:

7. Et dixi: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?

8. Ecce elongavi fugiens: & manſi in ſolitudine.

9. Expectabam eum, qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate.

10. Præcipita Domine, divide linguas eorum: quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in civitate.

11. Die ac nocte circumdabit eam ſuper muros ejus iniquitas: & labor in medio ejus, 12. & injuſtitia.

Et non defecit de plateis ejus uſura, & dolus.

13. Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique.

Et ſi is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo.

14. Tu verò homo unanimis, dux meus, & notus meus,

15. Qui ſimul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulavimus cum conſenſu.

16. Veniat mors ſuper illos: & deſcendant in infernum viventes:

Quoniam nequitiæ in habitaculis eorum, in medio eorum.

17. Ego autem ad Deum clamavi: & Dominus ſalvabit me.

18. Veſpere, & manè, & meridie narrabo & annuntiabo: & exaudiet vocem meam.

19. Redimet in pace animam meam ab his, qui appropinquant mihi: quoniam inter multos erant mecum.

20. Exaudiet Deus, & humiliabit illos, qui eſt ante ſæcula.

Non enim eſt illis commutatio, & non timuerunt Deum: 21. extendit manum ſuam in retribuendo.

Contaminaverunt teſtamentum ejua, 22. diviſi ſunt ab ira vultus ejus: & appropinquavit cor illius.

Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum: & ipſi ſunt jacula.

23. || Jacta ſuper Dominum curam tuam, & ipſe te enutriet: non dabit in æternum fluctuationem juſto. || *Matth.* 6. 25. *Luca* 12. 22. 1. *Petr.* 5. 7.

24. Tu verò Deus deduces eos in puteum interitus.

Viri ſanguinum, & doloſi non dimidiabunt dies ſuos: ego autem ſperabo in te Domine.

Psalmus LV.

A Deo petit promiſſionibus ejus erectus, ut ſibi contra tot hoſtes ſubveniat. Seſe eum poſteà celebraturum.

In finem.

1. Pro populo, qui à Sanctis longè factus eſt David in tituli inſcriptionem, cùm tenuerunt eum Allophyli in Geth. (1. *Reg.* 21. 12.)

2. MIſerere mei Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me.

3. Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adverſum me.

4. Ab altitudine diei timebo: ego verò in te ſperabo.

5. In Deo laudabo ſermones meos, in Deo ſperavi: non timebo quid faciat mihi caro.

6. Tota die verba mea execrabantur: adverſum me omnes cogitationes eorum, in malum.

7. Inhabitabunt & abſcondent: ipſi calcaneum meum obſervabunt.

Sicut ſuſtinuerunt animam meam, 8. pro nihilo ſalvos facies illos: in ira populos confringes.

Deus, 9. vitam meam annuntiavi tibi: poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo,

Sicut & in promiſſione tua: 10. tunc convertentur inimici mei retrorſum:

In quacumque die invocavero te: ecce cognovi quoniam Deus meus es.

Digitized by Google

11. In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo ſermonem: in Deo ſperavi, non timebo quid faciat mihi homo.

12. In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.

13. Quoniam eripuiſti animam meam de morte, & pedes meos de lapſu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

Psalmus LVI.

Opem implorat contra tam pertinaces æmulos. Se eum publicè cantaturum. Chriſto etiam convenit.

In finem,

1. Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem, cùm fugeret à facie Saul in ſpeluncam. (2.*Reg.*22. 1. & 24. 4.)

2. Miſerere mei Deus, miſerere mei: quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas.

3. Clamabo ad Deum altiſſimum: Deum qui benefecit mihi.

4. Miſit de cælo, & liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me.

Miſit Deus miſericordiam ſuam, & veritatem
ſuam, 5. & eripuit animam meam de medio ca-
tulorum leonum: dormivi conturbatus.

Filii hominum dentes eorum arma & ſagittæ: & lingua eorum gladius acutus.

6. Exaltare ſuper cælos Deus: & in omnem terram gloria tua.

7. Laqueum paraverunt pedibus meis: & incurvaverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam: & inciderunt in eam.

8. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum: cantabo, & pſalmum dicam.

9. Exurge gloria mea, exurge pſalterium & cithara: exurgam diluculo.

10. Confitebor tibi in populis Domine: & pſalmum dicam tibi in gentibus:

11. Quoniam magnificata eſt uſque ad cælos miſericordia tua, & uſque ad nubes veritas tua.

12. Exaltare ſuper cælos Deus: & ſuper omnem terram gloria tua.

Psalmus LVII.

Perituros impios & peſtilentes, pios & juſtos fructum ſuæ virtutis percepturos, ita ut Dei providentia & judicium appareat.

In finem,

1. Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem.

2. Si verè utique juſtitiam loquimini: recta judicate, filii hominum.

3. Etenim in corde iniquitates operamini: in terra injuſtitias manus veſtræ concinnant.

4. Alienati ſunt peccatores à vulva, erraverunt ab utero: locuti ſunt falſa.

5. Furor illis ſecundùm ſimilitudinem ſerpentis: ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas,

6. Quæ non exaudiet vocem incantantium: & venefici incantantis ſapienter.

7. Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum: molas leonum confringet Dominus.

8. Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens: intendit arcū ſuum donec infirmentur.

9. Sicut cera, quæ fluit, auferentur: ſupercecidit ignis, & non viderunt ſolem.

10. Priuſquam intelligerent ſpinæ veſtræ rhamnum: ſicut viventes, ſic in ira abſorbet eos.

11. Lætabitur juſtus cùm viderit vindictam: manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris.

12. Et dicet homo: Si utique eſt fructus juſto: utique eſt Deus judicans eos in terra.

Psalmus LVIII.

Opem efflagitat adverſus Saulem & ejus aulicos: Eis punitis, ſe Dei potentiam & gratiam perſonaturum. Chriſto competit.

In finem,

1. Ne diſperdas, David in tituli inſcriptionem, quando miſit Saul, & cuſtodivit domum ejus, ut eum interficeret. (1.*Reg.*19. 11.)

2. Eripe me de inimicis meis Deus meus: & ab inſurgentibus in me libera me.

3. Eripe me de operantibus iniquitatem: & de viris ſanguinum ſalva me.

4. Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes.

5. Neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine: ſine iniquitate cucurri, & direxi.

6. Exurge in occurſum meum, & vide: & tu Domine Deus virtutum, Deus Iſrael,

Intende ad viſitandas omnes gentes: non miſerearis omnibus, qui operantur iniquitatem,

7. Convertentur ad veſperam: & famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem.

8. Ecce loquentur in ore ſuo, & gladius in labiis eorum: quoniam quis audivit?

9. Et tu Domine deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes.

10. Fortitudinem meam ad te cuſtodiam, quia Deus ſuſceptor meus es:

11. Deus meus, miſericordia ejus præveniet me.

12. Deus oſtendet mihi ſuper inimicos meos, ne occidas eos: nequando obliviſcantur populi mei.

Diſperge illos in virtute tua: & depone eos protector meus Domine.

13. Delictum oris eorum, ſermonem labiorum ipſorum: & comprehendantur in ſuperbia ſua.

Et de execratione & mendacio annuntia-
buntur 14. in conſummatione: in ira con-
ſummationis, & non erunt.

Et ſcient quia Deus dominabitur Jacob: & finium terræ.

15. Convertentur ad veſperam, & famem patientur ut canes: & circuibunt civitatem.

16. Ipſi diſpergentur ad manducandum: ſi verò non fuerint ſaturati, & murmurabunt.

17. Ego autem cantabo fortitudinem tuam: & exultabo manè miſericordiam tuam.

Quia factus es ſuſceptor meus, & refugium meum, in die tribulationis meæ.

18. Adjutor meus tibi pſallam, quia Deus ſuſceptor meus es: Deus meus miſericordia mea.

PSALMUS LIX.

Populus Dei auxilium petit in expeditione contra Idumæos & ceteros vicinos. Apoſtolis congruit.

In finem,

1. Pro his, qui immutabuntur, in tituli inſcriptionem ipſi David in doctrinam, 2. cùm ſuccendit Meſopotamiam Syriæ, & Sobal, & convertit Joab, & percuſſit Idumæam in valle Salinarum duodecim millia. (2.*Reg.* 1. 8. & 10. 7. & 1.*Par.*18. 1.)

3. DEus repuliſti nos, & deſtruxiſti nos: iratus es, & miſertus es nobis.

4. Commoviſti terram, & conturbaſti eam: ſana contritiones ejus, quia commota eſt.

5. Oſtendiſti populo tuo dura: potaſti nos vino compunctionis.

6. Dediſti metuentibus te ſignificationem: ut fugiant à facie arcus:

Ut liberentur dilecti tui: 7. ſalvum fac dextera tua, & exaudi me.

8. Deus locutus eſt in ſancto ſuo: Lætabor, & partibor Sichimam: & convallem tabernaculorum metibor.

9. Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſſes: & Ephraim fortitudo capitis mei.

Juda rex meus: 10. Moab olla ſpei meæ.

In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ ſubditi ſunt.

11. Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me uſque in Idumæam?

12. Nonne tu Deus, qui repuliſti nos? & non egredieris Deus in virtutibus noſtris?

13. Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana ſalus hominis.

14. In Deo faciemus virtutem: & ipſe ad nihilum deducet tribulantes nos.

PSALMUS LX.

Ab exilio poſcit reſtitutionem, longamque vitam, ubi regnum fuerit conſecutus, Chriſto accommodatus eſt.

In finem,

1. In hymnis David.

2. EXaudi Deus deprecationem meam: intende orationi meæ.

3. A finibus terræ ad te clamavi: dum anxiaretur cor meum, in petra exaltaſti me.

Deduxiſti me, 4. quia factus es ſpes mea: turris fortitudinis à facie inimici.

5. Inhabitabo in tabernaculo tuo in ſæcula: protegar in velamento alarum tuarum.

6. Quoniam tu Deus meus exaudiſti orationem meam: dediſti hæreditatem timentibus nomen tuum.

7. Dies ſuper dies regis adjicies: annos ejus uſque in diem generationis & generationis.

8. Permanet in æternum in conſpectu Dei: miſericordiam & veritatem ejus quis requiret?

9. Sic pſalmum dicam nomini tuo in ſæculum ſæculi: ut reddam vota mea de die in diem.

PSALMUS LXI.

Se in Dei tutela poſitum fruſtra oppugnari. In eo juſtis eſſe ſalutem, qui pro ſuis quemque factis remuneretur.

In finem,

1. Pro Idithun, Pſalmus David.

2. NOnne Deo ſubjecta erit anima mea? ab ipſo enim ſalutare meum.

3. Nam & ipſe Deus meus, & ſalutaris meus: ſuſceptor meus, non movebor ampliùs.

4. Quouſque irruitis in hominem? interficitis univerſi vos, tamquam parieti inclinato, & maceriæ depulſæ?

5. Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in ſiti: ore ſuo benedicebant, & corde ſuo maledicebant.

6. Verumtamen Deo ſubjecta eſto anima mea: quoniam ab ipſo patientia mea.

7. Quia ipſe Deus meus, & ſalvator meus: adjutor meus, non emigrabo.

8. In Deo ſalutare meum, & gloria mea: Deus auxilii mei, & ſpes mea in Deo eſt.

9. Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda veſtra: Deus adjutor noſter in æternum.

10. Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in ſtateris: ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum.

11. Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiſcere: divitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.

12. Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi, quia poteſtas Dei eſt, 13. & tibi Domine miſericordia: || quia tu reddes unicuique juxta opera ſua. || *Matth.* 16. 27. *Rom.* 2. 6. 1.*Cor.* 3. 8. *Gal.* 6. 5.

PSALMUS LXII.

Exul ſe Deo laudibus & gratiarum actione afficiendo conſolatur, hoſtibus interitum, ſibi malorum finem ſperans.

Pſalmus David,

1. Cùm eſſet in deſerto Idumææ. (1.Reg.22.5.)

2. DEus Deus meus ad te de luce vigilo. Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea.

3. In terra deſerta, & invia, & inaquoſa: ſic in ſancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam.

4. Quoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas: labia mea laudabunt te.

5. Sic benedicam te in vita mea: & in nomine tuo levabo manus meas.

6. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labiis exultationis laudabit os meum.

7. Si memor fui tui ſuper ſtratum meum, in matutinis meditabor in te: 8. quia fuiſti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exultabo, 9. adhæſit anima mea poſt te: me ſuſcepit dextera tua.

10. Ipſi verò in vanum quæſierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ: 11. tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

12. Rex verò lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui jurant in eo: quia obſtructum eſt os loquentium iniqua.

PSAL-

Digitized by Google

Psalmus LXIII.

*Contra inſidias & calumnias, opem implo-
rat, confidens earum auctores magna juſto-
rum voluptate oppreſſum iri.*

In finem,
1. Pſalmus David.
2. EXaudi Deus orationem meam cùm
deprecor : à timore inimici eripe
animam meam.
3. Protexiſti me à conventu malignantium:
à multitudine operantium iniquitatem.
4. Quia exacuerunt ut gladium linguas ſuas:
intenderunt arcum rem amaram, 5. ut ſa-
gittent in occultis immaculatum.
6. Subitò ſagittabunt eum, & non time-
bunt: firmaverunt ſibi ſermonem nequam.
Narraverunt ut abſconderent laqueos: di-
xerunt: Quis videbit eos?
7. Scrutati ſunt iniquitates : defecerunt
ſcrutantes ſcrutinio.
Accedet homo ad cor altum : 8. & exal-
tabitur Deus.
Sagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum:
9. & infirmatæ ſunt contra eos linguæ eorum.
Conturbati ſunt omnes qui videbant eos:
10. & timuit omnis homo.
Et annuntiaverunt opera Dei: & facta ejus
intellexerunt.
11. Lætabitur juſtus in Domino, & ſpera-
bit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

Psalmus LXIV.

*Deum eſſe laudandum ob ipſius in Sionem atque
adeo univerſum hominum genus, beneficentiam.*

In finem, Pſalmus David,
1. Canticum Jeremiæ, & Ezechielis populo
tranſmigrationis, cùm inciperent exire.
2. TE decet hymnus Deus in Sion: & ti-
bi reddetur votum in Jeruſalem.
3. Exaudi orationem meam : ad te omnis
caro veniet.
4. Verba iniquorum prævaluerunt ſuper
nos: & impietatibus noſtris tu propitiaberis.
5. Beatus, quem elegiſti, & aſſumpſiſti:
inhabitabit in atriis tuis.
Replebimur in bonis domus tuæ : ſanctum
eſt templum tuum, 6. mirabile in æquitate.
Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, ſpes om-
nium finium terræ, & in mari longè.
7. Præparans montes in virtute tua, ac-
cinctus potentia : 8. qui conturbas profun-
dum maris, ſonum fluctuum ejus.
Turbabuntur gentes, 9. & timebunt qui
habitant terminos à ſignis tuis: exitus ma-
tutini & veſpere delectabis.
10. Viſitaſti terram, & inebriaſti eam;
multiplicaſti locupletare eam.
Flumen Dei repletum eſt aquis, paraſti ci-
bum illorum: quoniam ita eſt præparatio ejus.
11. Rivos ejus inebria, multiplica genimina
ejus: in ſtillicidiis ejus lætabitur germinans.
12. Benedices coronæ anni benignitatis
tuæ: & campi tui replebuntur ubertate.
13. Pinguеſcent ſpecioſa deſerti: & exul-
tatione colles accingentur.
14. Induti ſunt arietes ovium, & valles
abundabunt frumento : clamabunt, etenim
hymnum dicent.

Psalmus LXV.

*Omnes invitat ad Deum celebrandum & ado-
randum, qui mundum, præcipuè populum
ſuum, tot [illegible] ficit.*

In finem,
1. Canticum Pſalmi reſurrectionis.
JUbilate Deo omnis terra, 2. Pſalmum di-
cite nomini ejus: date gloriam laudi ejus.
3. Dicite Deo, quàm terribilia ſunt opera
tua Domine! in multitudine virtutis tuæ
mentientur tibi inimici tui.
4. Omnis terra adoret te, & pſallat tibi:
pſalmum dicat nomini tuo.
5. Venite, & videte opera Dei: terribilis
in conſiliis ſuper filios hominum.
6. Qui convertit mare in aridam, in flumi-
ne pertranſibunt pede: ibi lætabimur in ipſo.
7. Qui dominatur in virtute ſua in æter-
num, oculi ejus ſuper gentes reſpiciunt:
qui exaſperant non exaltentur in ſemetipſis.
8. Benedicite Gentes Deum noſtrum: &
auditam facite vocem laudis ejus.
9. Qui poſuit animam meam ad vitam:
& non dedit in commotionem pedes meos.
10. Quoniam probaſti nos Deus: igne nos
examinaſti, ſicut examinatur argentum.
11. Induxiſti nos in laqueum, poſuiſti
tribulationes in dorſo noſtro:
12. impoſuiſti homines ſuper capita noſtra.
Tranſivimus per ignem & aquam: & edu-
xiſti nos in refrigerium.
13. Introibo in domum tuam in holocau-
ſtis: reddam tibi vota mea,
14. quæ diſtinxerunt labia mea.
Et locutum eſt os meum, in tribulatione mea.
15. Holocauſta medullata offeram tibi cum
incenſo arietum: offeram tibi boves cum hircis.
16. Venite, audite, & narrabo, omnes qui
timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.
17. Ad ipſum ore meo clamavi, & exal-
tavi ſub lingua mea.
18. Iniquitatem ſi aſpexi in corde meo,
non exaudiet Dominus.
19. Propterea exaudivit Deus, & attendit
voci deprecationis meæ.
20. Benedictus Deus, qui non amovit ora-
tionem meam, & miſericordiam ſuam à me.

Psalmus LXVI.

*Deum obſecrat, ut ſe toto orbe cognoſcendum
exhibeat. Eſt propheticus de Eccleſiæ pro-
pagatione & collectione.*

In finem,
1. In Hymnis, Pſalmus Cantici David.
2. DEus miſereatur noſtri, & benedicat
nobis: illuminet vultum ſuum ſu-
per nos, & miſereatur noſtri.
3. Ut cognoſcamus in terra viam tuam:
in omnibus gentibus ſalutare tuum.
4. Confiteantur tibi populi Deus: confi-
teantur tibi populi omnes.
5. Lætentur & exultent gentes: quoniam
judicas populos in æquitate, & gentes in
terra dirigis.

6. Confiteantur tibi populi, Deus: confiteantur tibi populi omnes:

7. terra dedit fructum ſuum.

Benedicat nos Deus, Deus noſter,

8. benedicat nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ.

Pſalmus LXVII.

Canit Eccleſiæ de hoſtibus victorias; ut in exitu ex Ægypto. Chriſtum Deum in cœlum aſcenſurum, indeque Apoſtolos de diverſis tribubus miſſurum ad gentes convertendas.

In finem.

1. Pſalmus Cantici ipſi David.

2. EXurgat Deus, & diſſipentur inimici ejus, & ſugiant qui oderunt eum, à facie ejus.

3. Sicut deficit fumus, deficiant: ſicut fluit cera à facie ignis, ſic pereant peccatores à facie Dei.

4. Et juſti epulentur, & exultent in conſpectu Dei: & delectentur in lætitia.

5. Cantate Deo, pſalmum dicite nomini ejus: iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum: Dominus nomen illi.

Exultate in conſpectu ejus, turbabuntur à facie ejus,

6. patris orphanorum, & judicis viduarom. Deus in loco ſancto ſuo.

7. Deus qoi inhabitare facit unius moris in domo:

Qui educit vinctos in fortitudine, ſimiliter eos, qui exaſperant, qui habitant in ſepulchris.

8. Deus cùm egredereris in conſpectu populi tui, cùm pertranſires in deſerto:

9. Terra mota eſt, etenim cœli diſtillaverunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael.

10. Pluviam voluntariam ſegregabis Deus hæreditati tuæ: & infirmata eſt, tu verò perſeciſti eam.

11. Animalia tua habitabunt in ea: paraſti in dulcedine tua pauperi, Deus.

12. Dominus dabit verbum evangelizantibus, virtute multa.

13. Rex virtutum dilecti dilecti: & ſpeciei domus dividere ſpolia.

14. Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi ejus in pallore auri.

15. Dum diſcernit cœleſtis reges ſuper eam, nive dealbabuntur in Selmon:

16. mons Dei, mons pinguis.

Mons coagulatus, mons pinguis:

17. ut quid ſuſpicamini montes coagulatos?

Mons, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.

18. Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis in Sina in ſancto.

19. Aſcendiſti in altum, cepiſti captivitatem: accepiſti dona in hominibus:

Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.

20. Benedictus Dñs die quotidie: proſperum iter faciet nobis Deus ſalutarium noſtrorum.

21. Deus noſter, Deus ſalvos facieodi: & Domini Domini exitus mortis.

22. Verumtamen Deus confringet capita inimicorum ſuorum: verticem capilli perambulantium in delictis ſuis.

23. Dixit Dominus: Ex Baſan convertam, convertam in profundum maris:

24. Ut intingatur pes tuus in ſanguine: lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipſo.

25. Viderunt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus Dei mei: regis mei qui eſt in ſancto.

26. Prævenerunt principes conjuncti pſallentibus, in medio juvencularum tympaniſtriarum.

27. In eccleſiis benedicite Deo Domino, de ſontibus Iſrael.

28. Ibi Beniamin adoleſcentulus, in mentis exceſſu.

Principes Juda, duces eorum: prineipes Zabulon, principes Nephthali.

29. Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis.

30. A templo tuo in Jeruſalem, tibi offerent reges munera.

31. Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: ut excludant eos, qui probati ſunt argento.

Diſſipa gentes, quæ bella volunt:

32. venient legati ex Ægypto: Æthiopia præveniet manus ejus Deo.

33. Regna terræ, cantate Deo: pſallite Domino: pſallite Deo.

34. qui aſcendit ſuper cœlum cœli, ad Orientem.

Ecce dabit voci ſuæ vocem virtutis,

35. date gloriam Deo ſuper Iſrael, magnificentia ejus, & virtus ejus in nubibus.

36. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, Deus Iſrael ipſe dabit virtutem & fortitudinem plebi ſuæ, Benedictus Deos:

Pſalmus LXVIII.

Chriſtus ſe ob religionis zelum multa pati conqueritur. Auxilium à Patre petit, & Judæorum punitionem. Se illi laudes dicturum. Joan. 2. & 15. Rom. 10. 11.

1. In finem, pro iis, qui commutabuntur, David.

2. SAlvum me fac Deus: quoniam intraverunt aquæ uſque ad animam meam.

3. Infixus ſum in limo profundi: & non eſt ſubſtantia.

Veni in altitudinem maris: & tempeſtas demerſit me.

4. Laboravi clamans, raucæ factæ ſunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum ſpero in Deum meum.

5. Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.

Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me inimici mei injuſtè: quæ non rapui, tunc exolvebam.

6. Deus tu ſcis inſipientiam meam: & delicta mea à te non ſunt abſcondita.

7. Non erubeſcant in me qui expectant te Domine, Domine virtutum.

Non confundantur ſuper me qui quærunt te, Deus Iſrael.

8. Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium: operuit confuſio faciem meam.

9. Extraneus factus ſum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.

10. ‖ Quo-

|| Joan. 2. 17. || Rom. 15. 3.

10. || Quoniam zelus domus tuæ comedit me: || & opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt ſuper me.

11. Et operui in jejunio animam meam: & factum eſt in opprobtium mihi.

12. Et poſui veſtimentum meum cilicium: & factus ſum illis in parabolam.

13. Adyerſum me loquebantur qui ſedebaot in porta: & in me pſallebant qui bibebant vinum.

14. Ego verò orationem meam ad te Domine: tempus beneplaciti Deus.

In multitudine miſericordiæ tuæ exaudi me, in veritate ſalutis tuæ.

15. Eripe me de luto, ut non infigar: libera me ab iis, qui oderunt me, & de profundis aquarum.

16. Non me demergat tempeſtas aquæ, neque abſorbeat me profundum: neque urgeat ſuper me puteus os ſuum.

17. Exaudi me Domine, quoniam benigoa eſt miſericordia tua: ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum reſpice in me.

18. Et ne avertas faciem tuam à puero tuo: quoniam tribulor, velociter exaudi me.

19. Intende animæ meæ, & libera eam: propter inimicos meos eripe me.

20. Tu ſcis improperium meum, & confuſionem meam, & reverentiam meam.

21. In conſpectu tuo ſunt omnes qui tribulant me, improperium expectavit cor meum, & miſeriam.

Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit: & qui conſolaretur, & non inveni.

|| Matt. 27. 48.

22. || Et dederunt in eſcam meam fel: & in ſiti mea potaverunt me aceto.

|| Rom. 11. 9.

23. || Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, & in retributiones, & in ſcandalum.

24. Obſcurentur oculi eorum ne videant: & dorſum eorum ſemper incurva.

25. Effunde ſuper eos iram tuam: & furor iræ tuæ comprehendat eos.

|| Actor. 1. 20.

26. || Fiat habitatio eorum deſerta: & in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet.

27. Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt: & ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt.

28. Appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum: & non intrent in juſtitiam tuam.

29. Deleantur de Libro viventium: & cum juſtis non ſcribantur.

30. Ego ſum pauper & dolens: ſalus tua Deus ſuſcepit me.

31. Laudabo nomen Dei cum cantico: & magnificabo eum in laude:

32. Et placebit Deo ſuper vitulum novellum, cornua producentem & ungulas.

33. Videant pauperes & lætentur: quærite Deum, & vivet anima veſtra:

34. Quoniam exaudivit pauperes Dominus: & vinctos ſuos non deſpexit.

35. Laudent illum cœli & terra, mare, & omnia reptilia in eis.

36. Quoniam Deus ſalvam faciet Sion: & ædificabuntur civitates Juda.

Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirent eam.

37. Et ſemen ſervorum ejus poſſidebit eam, & qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.

PSALMUS LXIX.

Sibi, boniſque opem, æmulis ignominiam precatur.

In finem, Pſalmus David.

1. In rememorationem, quòd ſalvum fecerit eum Dominus.

2. DEus in adjutorium meum intende: Domine ad adjuvandum me feſtina.

3. Confundantur, & revereantur, qui quærunt animam meam:

4. Avertantur retrorſum, & erubeſcant, qui volunt mihi mala:

Avertantur ſtatim erubeſcentes, qui dicunt mihi: Euge, euge.

5. Exultent & lætentur in te omnes qui quærunt te, & dicant ſemper: Magnificetur Dominus: qui diligunt ſalutare tuum.

6. Ego verò egenus, & pauper ſum: Deus adjuva me.

Adjutor meus, & liberator meus es tu: Domine ne moreris.

PSALMUS LXX.

Senex contra impios opem implorat, perpetuam gratiarum actionem pollicens.

Pſalmus David.

1. Filiorum Jonadab, & priorum captivorum.

IN te Domine ſperavi, non confundar in æternum:

2. in juſtitia tua libera me, & eripe me.

Inclina ad me aurem tuam, & ſalva me.

3. Eſto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum: ut ſalvum me facias:

Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu.

4. Deus meus eripe me de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis & iniqui:

5. Quoniam tu es patientia mea Domine: Domine ſpes mea à juventute mea.

6. In te confirmatus ſum ex utero: de ventre matris meæ tu es protector meus.

In te cantatio mea ſemper:

7. tamquam prodigium factus ſum multis: & tu adjutor fortis.

8. Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.

9. Ne projicias me in tempore ſenectutis: cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.

10. Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui cuſtodiebant animam meam conſilium fecerunt in unum,

11. Dicentes: Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite eum: quia non eſt qui eripiat.

12. Deus ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum reſpice.

13. Confundantur, & deficiant detrahentes animæ meæ: operiantur confuſione, & pudore qui quærunt mala mihi.

14. Ego autem ſemper ſperabo: & adjiciam ſuper omnem laudem tuam.

15. Os meum annuntiabit juſtitiam tuam: tota die ſalutare tuum.

Quoniam non cognovi litteraturam,

16. introibo in potentias Domini: Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius.

17. Deus docuiſti me à juventute mea: & uſque nunc pronuntiabo mirabilia tua.

18. Et uſque in ſenectam & ſenium: Deus ne derelinquas me,

Donec annuntiem brachium tuum generationi omni, quæ ventura eſt.

Potentiam tuam, 19. & juſtitiam tuam
Deus uſque in altiſſima, quæ feciſti magna-
lia, Deus quis ſimilis tibi?

20. Quantas oſtendiſti mihi tribulationes multas, & malas: & converſus vivificaſti me; & de abyſſis terræ iterùm reduxiſti me:

21. Multiplicaſti magnificentiam tuam: & converſus conſolatus es me.

22. Nam & ego confitebor tibi in vaſis pſalmi veritatem tuam: Deus pſallam tibi in cithara, ſanctus Iſrael.

23. Exultabunt labia mea cùm cantavero tibi: & anima mea, quam redemiſti.

24. Sed & lingua mea tota die meditabitur juſtitiam tuam: cùm confuſi & reveriti fuerint qui quærunt mala mihi.

Psalmus LXXI.

Chriſti regnum juſtum, pacificum, amplum felixque fore.

Pſalmus.

1. In Salomonem.

2. DEus judicium tuum regi da: & juſtitiam tuam filio regis:

Judicare populum tuum in juſtitia, & pauperes tuos in judicio.

3. Suſcipiant montes pacem populo, & colles juſtitiam.

4. Judicabit pauperes populi, & ſalvos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.

5. Et permanebit cum Sole, & ante Lunam, in generatione & generationem.

6. Deſcendet ſicut pluvia in vellus: & ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram.

7. Orietur in diebus ejus juſtitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.

8. Et dominabitur à mari uſque ad mare: & à flumine uſque ad terminos orbis terrarum.

9. Coram illo procident Æthiopes: & inimici ejus terram lingent.

10. Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent: reges Arabum, & Saba dona adducent:

11. Et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes ſervient ei:

12. Quia liberabit pauperem à potente: & pauperem, cui non erat adjutor.

13. Parcet pauperi & inopi: & animas pauperum ſalvas faciet.

14. Ex uſuris & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.

15. Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipſo ſẽper: tota die benedicent ei.

16. Et erit firmamentum in terra in ſummis montium, ſuperextolletur ſuper Libanum fructus ejus: & florebunt de civitate ſicut fœnum terræ.

17. Sit nomen ejus benedictum in ſæcula: ante Solem permanet nomen ejus.

Et benedicentur in ipſo omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.

18. Benedictus Dominus Deus Iſrael, qui facit mirabilia ſolus:

19. Et benedictum nomen majeſtatis ejus in æternum: & replebitur majeſtate ejus omnis terra: fiat, fiat.

20. Defecerunt laudes David filii Jeſſe.

Psalmus LXXII.

Improbos in hac vita felices eſſe. Probos, qui indè commoventur, ex fine & exitu, quòd ſua quemque tandem maneant præmia, ſe debere conſolari.

1. Pſalmus Aſaph.

QUàm bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt corde!

2. Mei autem penè moti ſunt pedes: penè effuſi ſunt greſſus mei.

3. Quia zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns.

4. Quia non eſt reſpectus morti eorum: & firmamentum in plaga eorum.

5. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur:

6. Ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua:

7. Prodiit quaſi ex adipe iniquitas eorum: tranſierunt in affectum cordis.

8. Cogitaverunt, & locuti ſunt nequitiam: iniquitatem in excelſo locuti ſunt.

9. Poſuerunt in cœlum os ſuum: & lingua eorum tranſivit in terra.

10. Ideò convertetur populus meus hic: & dies pleni invenientur in eis.

11. Et dixerunt: Quomodo ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo?

12. Ecce ipſi peccatores, & abundantes in ſæculo, obtinuerunt divitias.

13. Et dixi: Ergo ſine cauſa juſtificavi cor meum, & lavi inter innocentes manus meas:

14. Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea in matutinis.

15. Si dicebam: Narrabo ſic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.

16. Exiſtimabam ut cognoſcerem hoc, labor eſt ante me:

17. Donec intrem in Sanctuarium Dei: & intelligam in noviſſimis eorum.

18. Verumtamen propter dolos poſuiſti eis: dejeciſti eos dum allevarentur.

19. Quomodo facti ſunt in deſolationem: ſubitò defecerunt: perierunt propter iniquitatem ſuam.

20. Velut ſomnium ſurgentium Dñe: in civitate tua imaginem ipſorum ad nihilum rediges.

21. Quia inflammatum eſt cor meum, & renes mei commutati ſunt:

22. & ego ad nihilum redactus ſum, & neſcivi.

23. Ut jumentum factus ſum apud te: & ego ſemper tecum.

24. Tenuiſti manum dexteram meam: & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me.

25. Quid enim mihi eſt in cœlo? & à te quid volui ſuper terram?

26. Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

27. Quia ecce, qui elongant ſe à te peribunt: perdidiſti omnes, qui fornicantur abs te.

28. Mihi autem adhærere Deo bonum eſt: ponere in Domino Deo ſpem meam.

Ut annuntiem omnes prædicationes tuas, in portis filiæ Sion.

PSALMUS LXXIII.

De populi Domini & templi calamitate conqueritur: Deum obteſtans, ut ſuccurrat, quemadmodum olim.

1. Intellectus Aſaph.

UT quid Deus repuliſti in finem? iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ?

2. Memor eſto congregationis tuæ, quam poſſediſti ab initio.

Redemiſti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion, in quo habitaſti in eo.

3. Leva manus tuas in ſuperbias eorum in finem: quanta malignatus eſt inimicus in ſancto.

4. Et gloriati ſunt qui oderunt te: in medio ſolemnitatis tuæ.

Poſuerunt ſigna ſua, ſigna: 5. & non cognoverunt ſicut in exitu ſuper ſummum.

Quaſi in ſilva lignorum ſecuribus 6. exciderunt januas ejus in idipſum: in ſecuri, & aſcia dejecerunt eam.

|| 4. Reg. 25. 9. 7. || Incenderunt igni Sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui.

8. Dixerunt in corde ſuo cognatio eorum ſimul: Quieſcere faciamus omnes dies feſtos Dei à terra.

9. Signa noſtra non vidimus: jam non eſt propheta: & nos non cognoſcet ampliùs.

10. Uſquequò Deus improperabit inimicus? irritat adverſarius nomen tuum in finem?

11. Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio ſinu tuo in finem?

|| Luc. 1. 68. 12. || Deus autem rex noſter ante ſæcula: operatus eſt ſalutem in medio terræ.

13. Tu confirmaſti in virtute tua mare: contribulaſti capita draconum in aquis.

14. Tu confregiſti capita draconis: dediſti eum eſcam populis Æthiopum.

15. Tu dirupiſti fontes, & torrentes: tu ſiccaſti fluvios Ethan.

16. Tuus eſt dies, & tua eſt nox: tu fabricatus es auroram & ſolem.

17. Tu feciſti omnes terminos terræ: æſtatem & ver tu plaſmaſti ea.

18. Memor eſto hujus, inimicus improperavit Domino: & populus inſipiens incitavit nomen tuum.

19. Ne tradas beſtiis animas confitentes tibi, & animas pauperum tuorum ne obliviſcaris in finem.

20. Reſpice in teſtamentum tuum: quia repleti ſunt, qui obſcurati ſunt terræ domibus iniquitatum.

21. Ne avertatur humilis factus confuſus: pauper & inops laudabunt nomen tuum.

22. Exurge Deus, judica cauſam tuam: memor eſto improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſipiente ſunt tota die.

23. Ne obliviſcaris voces inimicorum tuorum: ſuperbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper.

PSALMUS LXXIV.

Chriſtus perpetuo hîc de ſe & ſua judiciaria poteſtate loquitur, de quo & agit gratias.

1. In finem, Ne corrumpas, Pſalmus Cantici Aſaph.

2. CONfitebimur tibi Deus: confitebimur, & invocabimus nomen tuum.

Narrabimus mirabilia tua: 3. cùm accepero tempus, ego juſtitias judicabo:

4. Liquefacta eſt terra, & omnes qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.

5. Dixi iniquis: Nolite iniquè agere: & delinquentibus; Nolite exaltare cornu.

6. Nolite extollere in altum cornu veſtrum: nolite loqui adverſus Deum iniquitatem.

7. Quia neque ab Oriente, neque ab Occidente, neque à deſertis montibus: 8. quoniam Deus judex eſt.

Hunc humiliat, & hunc exaltat: 9. quia calix in manu Domini vini meri plenus miſto.

Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fæx ejus non eſt exinanita, bibent omnes peccatores terræ.

10. Ego autem annuntiabo in ſæculum: cantabo Deo Jacob.

11. Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua juſti.

PSALMUS LXXV.

Invitat ad Deum colendum ex perpetua ipſius erga Eccleſiam gratia & auxilio.

1. In finem, in Laudibus, Pſalmus Aſaph, Canticum ad Aſſyrios.

2. NOtus in Judæa Deus: in Iſrael magnum nomen ejus.

3. Et factus eſt in pace locus ejus: & habitatio ejus in Sion.

4. Ibi confregit potentias arcuum, ſcutum, gladium, & bellum.

5. Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis: 6. turbati ſunt omnes inſipientes corde.

Dormierunt ſomnum ſuum: & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus ſuis.

7. Ab increpatione tua Deus Jacob dormitaverunt qui aſcenderunt equos.

8. Tu terribilis es, & quis reſiſtet tibi? ex tunc ira tua.

9. De cœlo auditum feciſti judicium: terra tremuit & quievit,

10. cùm exurgeret in judicium Deus, ut ſalvos faceret omnes manſuetos terræ.

11. Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi: & reliquiæ cogitationis diē feſtū agent tibi.

12. Vovete, & reddite Domino Deo veſtro, omnes qui in circuitu ejus affertis munera.

Terribili 13. & ei qui aufert ſpiritum principum, terribili apud reges terræ.

PSALMUS LXXVI.

Quæritur ſe multis malis premi. Deum nihilominus celebrat, & mulcet à miris operibus.

1. In finem, pro Idithun, Pſalmus Aſaph.

2. VOce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi.

3. In die tribulationis meæ Deum exquiſi-

vi, manibus meis nocte contra eum: & non
ſum deceptus.
Renuit conſolari anima mea, 4. memor
fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus
ſum: & defecit ſpiritus meus.
5. Anticipaverunt vigilias oculi mei: tur-
batus ſum, & non ſum locutus.
6. Cogitavi dies antiquos, & annos æter-
nos in mente habui.
7. Et meditatus ſum nocte cum corde meo,
& exercitabar, & ſcopebam ſpiritum meum.
8. Numquid in æternum projiciet Deus?
aut non apponet ut complacitior ſit adhuc?
9. Aut in finem miſericordiam ſuam abſcin-
det à generatione in generationem?
10. Aut obliviſcetur miſereri Deus? aut
continebit in ira ſua miſericordias ſuas?
11. Et dixi, Nunc cœpi: hæc mutatio
dexteræ excelſi.
12. Memor fui operum Domini: quia me-
mor ero ab initio mirabilium tuorum,
13. Et meditabor in omnibus operibus tuis:
& in adinventionibus tuis exercebor.
14. Deus in ſancto via tua: quis Deus
magnus ſicut Deus noſter? 15. tu es Deus
qui facis mirabilia.
Notam feciſti in populis virtutem tuam:
16. redemiſti in brachio tuo populum tuum,
filios Jacob, & Joſeph.
17. Viderunt te aquæ Deus, viderunt te
aquæ: & timuerunt, & turbatæ ſunt abyſſi.
18. Multitudo ſonitus aquarum: vocem
dederunt nubes.
Etenim ſagittæ tuæ tranſeunt: 19. vox to-
nitrui tui in rota.
Illuxerunt coruſcationes tuæ orbi terræ:
commota eſt & contremuit terra.
20. In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis
multis: & veſtigia tua non cognoſcentur.
|| Exo. 14. 19. 21. || Deduxiſti ſicut oves populum tuum,
in manu Moyſi & Aaron.

Psalmus LXXVII.

Canit ea, quæ acta narrabantur in veteri populo, monens ne majorum ſuorum contumaciam æmulentur, propter quam Deus tribum Ephraim abjecit, Juda autem elegit, Davide in Regem evecto.

1. Intellectus Aſaph.
ATtendite popule meus legem meam incli-
nate aurem veſtram in verba oris mei.
2. Aperiam in parabolis os meum: loquar
propoſitiones ab initio.
3. Quanta audivimus & cognovimus ea:
& patres noſtri narraverunt nobis.
4. Non ſunt occultata à filiis eorum, in
generatione altera.
Narrantes laudes Domini, & virtutes ejus,
& mirabilia ejus quæ fecit.
5. Et ſuſcitavit teſtimonium in Jacob:
& legem poſuit in Iſrael.
Quanta mandavit patribus noſtris nota facere
ea filiis ſuis: 6. ut cognoſcat generatio altera.
Filii qui naſcentur, & exurgent, & nar-
rabunt filiis ſuis,
7. Ut ponant in Deo ſpem ſuam, & nō oblivi-
ſcantur operum Dei: & mandata ejus exquirant.
8. Ne fiant ſicut patres eorum: genera-
tio prava & exaſperans.
Generatio, quæ non direxit cor ſuum: &
non eſt creditus cum Deo ſpiritus ejus.
9. Filii Ephrem intendentes, & mittentes
arcum: converſi ſunt in die belli.
10. Non cuſtodierunt teſtamentum Dei:
& in lege ejus noluerunt ambulare.
11. Et obliti ſunt benefactorum ejus, &
mirabilium ejus quæ oſtendit eis.
12. Coram patribus eorum fecit mirabilia
in terra Ægypti, in campo Taneos.
13. || Interrupit mare, & perduxit eos: || Exo. 14. 22.
& ſtatuit aquas quaſi in utre.
14. Et deduxit eos in nube diei: & tota
nocte in illuminatione ignis.
15. || interrupit petram in eremo: & ad- || Exo. 17. 6. Pſal. 104. 41.
aquavit eos velut in abyſſo multa.
16. Et eduxit aquam de petra: & deduxit
tamquam flumina aquas.
17. Et appoſuerunt adhuc peccare ei: in
iram excitaverunt Excelſum in inaquoſo.
18. Et tentaverunt Deum in cordibus ſuis:
ut peterent eſcas animabus ſuis.
19. Et malè locuti ſunt de Deo: dixerunt:
Nūquid poterit Deus parare menſā in deſerto?
20. Quoniam percuſſit petram, & fluxe-
runt aquæ, & torrentes inundaverunt.
Numquid & panem poterit dare, aut pa-
rare menſam populo ſuo?
21. || Ideò audivit Dn̄s, & diſtulit: & ignis || Nu. 11. 1.
accenſus eſt in Jacob, & ira aſcendit in Iſrael.
22. Quia non crediderunt in Deo, nec
ſperaverunt in ſalutari ejus:
23. Et mandavit nubibus deſuper, & ja-
nuas cœli aperuit.
24. || Et pluit illis manna ad manducan- || Exo. 16. 4. Num. 11. 7.
dum, & panem cœli dedit eis.
25. || Panem angelorum manducavit ho- || Joan. 6. 31. 1. Cor. 10. 3.
mo: cibaria miſit eis in abundantia.
26. || Tranſtulit Auſtrum de cœlo: & in- || Num. 11. 31.
duxit in virtute ſua Africum.
27. Et pluit ſuper eos ſicut pulverem car-
nes: & ſicut arenam maris volatilia pennata.
28. Et ceciderunt in medio caſtrorum eo-
rum: circa tabernacula eorum.
29. Et manducaverunt & ſaturati ſunt ni-
mis, & deſiderium eorum attulit eis. 30. non
ſunt fraudati à deſiderio ſuo.
|| Adhuc eſcæ eorum erant in ore ipſorum: || Num. 11. 33.
31. & ira Dei aſcendit ſuper eos.
Et occidit pingues eorum, & electos Iſrael
impedivit.
32. In omnibus his peccaverunt adhuc, &
non crediderunt in mirabilibus ejus.
33. Et defecerunt in vanitate dies eorum,
& anni eorum cum feſtinatione.
34. Cùm occideret eos, quærebant eum: &
revertebantur, & diluculò veniebant ad eum.
35. Et rememorati ſunt quia Deus adjutor eſt
eorum: & Deus excelſus redemptor eorum eſt.
36. Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lin-
gua ſua mentiti ſunt ei:
37. Cor autem eorum non erat rectum cum
eo: nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus.
38. Ipſe autem eſt miſericors, & propitius
fiet peccatis eorum: & non diſperdet eos.
Et abundavit ut averteret iram ſuam: &
non accendit omnem iram ſuam.

39. Et recordatus eſt quia caro ſunt: ſpiritus vadens, & non rediens.

40. Quoties exacerbaverunt eum in deſerto, in iram concitaverunt eum in inaquoſo?

41. Et converſi ſunt, & tentaverunt Deum: & ſanctum Iſrael exacerbaverunt.

42. Non ſunt recordati manus ejus, die qua redemit eos de manu tribulantis.

43. Sicut poſuit in Ægypto ſigna ſua, & prodigia ſua in campo Taneos.

44. (‖ Exod. 7. 20.) ‖ Et convertit in ſanguinem flumina eorum, & imbres eorum, ne biberent.

45. (‖ Exod. 8. 24.) ‖ Miſit in eos cœnomyiam, & comedit eos, (‖ Exod. 8. 6.) ‖ & ranam, & diſperdidit eos.

46. ‖ Et dedit erugini fructus eorum: (‖ Exod. 10. 5.) & labores eorum locuſtæ.

47. (‖ Exod. 9. 25.) ‖ Et occidit in grandine vineas eorum, & moros eorum in pruina.

48. Et tradidit grandini jumenta eorum: & poſſeſſionem eorum igni.

49. Miſit in eos iram indignationis ſuæ, indignationem, & iram, & tribulationem: immiſſiones per angelos malos.

50. Viam fecit ſemitæ iræ ſuæ, non pepercit à morte animabus eorum & jumenta eorum in morte concluſit.

51. (‖ Exod. 12. 29.) ‖ Et percuſſit omne primogenitum in terra Ægypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.

52. Et abſtulit ſicut oves populum ſuum: & perduxit eos tamquam gregem in deſerto.

53. Et deduxit eos in ſpe, & non timuerunt (‖ Exod. 14. 27.) & ‖ Inimicos eorum operuit mare.

54. Et induxit eos in montem ſanctificationis ſuæ, montem, quem acquiſivit dextera ejus. (‖ Joſ. 13. 6. & 7.) ‖ Et ejecit à facie eorum Gentes: & ſorte diviſit eis terram in funiculo diſtributionis:

55. Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Iſrael.

56. Et tentaverunt, & exacerbaverunt Deum excelſum: & teſtimonia ejus non cuſtodierunt.

57. Et averterunt ſe, & non ſervaverunt pactum: quemadmodum patres eorum, converſi ſunt in arcum pravum.

58. In iram concitaverunt eum in collibus ſuis: & in ſculptilibus ſuis ad æmulationem eum provocaverunt.

59. Audivit Deus, & ſprevit: & ad nihilum redegit valdè Iſrael.

60. (‖ 1. Reg. 4. 4. Jer. 7. 12. 14. & 26. 6.) ‖ Et repulit tabernaculum Silo, tabernaculum ſuum, ubi habitavit in hominibus.

61. Et tradidit in captivitatem virtutem eorum: & pulchritudinem eorũ in manus inimici.

62. Et concluſit in gladio populum ſuum: & hæreditatem ſuam ſprevit.

63. Juvenes eorum comedit ignis: & virgines eorum non ſunt lamentatæ.

64. Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: & viduæ eorum non plorabantur.

65. Et excitatus eſt tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus à vino.

66. Et percuſſit inimicos ſuos in poſteriora: opprobrium ſempiternum dedit illis.

67. Et repulit tabernaculum Joſeph *: & tribum Ephraim non elegit:

(* Silo enim in Ephraimitica Joſephi tribu, à qua tranſlatum eſt Tabernaculum primò.)

68. Sed elegit tribum Judæ, montem Sion quem dilexit.

69. Et ædificavit ſicut unicornium ſanctificium ſuum in terra, quam fundavit in ſæcula.

70. Et elegit David ſervum ſuum, & ſuſtulit eum de gregibus ovium: de poſt fœtantes accepit eum.

71. Paſcere Jacob ſervum ſuum, & Iſrael hæreditatem ſuam.

72. Et pavit eos in innocentia cordis ſui: & in intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.

PSALMUS LXXVIII.

Populus deplorat pollutam urbem & templum, factaſque ſuorum cædes. Parem vicem gentibus imprecatur, Deo laudes promittens.

1. Pſalmus Aſaph.

DEus venerunt Gentes in hęreditatẽ tuam, polluerunt templum ſanctum tuum: poſuerunt Jeruſalem in pomorum cuſtodiam.

2. Poſuerunt morticina ſervorum tuorum, eſcas volatilibus cœli: carnes ſanctorum tuorum beſtiis terræ.

3. Effuderunt ſanguinẽ eorũ tamquam aquam in circuitu Jeruſalem: & non erat qui ſepeliret.

4. Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris: ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt.

5. Uſquequò Domine iraſceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus?

6. ‖ Effunde iram tuam in Gentes, quæ te non noverunt: & in regna, quæ nomen tuum non invocaverunt. (‖ Jerem. 10. 25.)

7. Quia comederunt Jacob: & locum ejus deſolaverunt.

8. ‖ Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum, citò anticipent nos miſericordiæ tuæ: quia pauperes facti ſumus nimis. (‖ Iſai. 64. 9.)

9. Adjuva nos Deus ſalutaris noſter: & propter gloriam nominis tui Domine libera nos: & propitius eſto peccatis noſtris, propter nomen tuũ.

10. Ne fortè dicant in Gentibus: Ubi eſt Deus eorum? & innoteſcat in nationibus coram oculis noſtris.

Ultio ſanguinis ſervorum tuorum, qui effuſus eſt: 11. introeat in conſpectu tuo gemitus compeditorum.

Secundùm magnitudinem brachii tui, poſſide filios mortificatorum.

12. Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum: improperium ipſorum, quod exprobraverunt tibi Domine.

13. Nos autem populus tuus, & oves paſcuæ tuæ, confitebimur tibi in ſæculum:

In generationem & generationem annuntiabimus laudem tuam.

PSALMUS LXXIX.

Populus ab hoſtibus vexatus, iram Dei deprecatur. Orat ut quos ex Ægypto tranſtulit, velit tueri, præcipuè filium dexteræ ſuæ, id eſt Chriſtum, & Chriſti membra.

1. In finem, Pro iis, qui commutabuntur, teſtimonium Aſaph. Pſalmus.

2. QUi regis Iſrael intende: qui deducis velut ovem Joſeph.

Qui ſedes ſuper cherubim, manifeſtare 3. coram Ephraim, Beniamin, & Manaſſe.

Excita potentiam tuam, & veni, ut ſalvos facias nos.

4. Deus converte nos: & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus.

5. Domine Deus virtutum, quouſque iraſceris ſuper orationem ſervi tui?

6. Cibabis nos pane lacrymarum: & potum dabis nobis in lacrymis in menſura?

7. Poſuiſti nos in contradictionem vicinis noſtris: & inimici noſtri ſubſannaverunt nos.

8. Deus virtutum converte nos: & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus.

9. Vineam de Ægypto tranſtuliſti: ejeciſti Gentes, & plantaſti eam.

10. Dux itineris fuiſti in conſpectu ejus: plantaſti radices ejus, & implevit terram.

11. Operuit montes umbra ejus: & arbuſta ejus cedros Dei.

12. Extendit palmites ſuos uſque ad mare: & uſque ad flumen propagines ejus.

13. Ut quid deſtruxiſti maceriam ejus:& vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viã?

14. Exterminavit eam aper de ſilva: & ſingularis ferus depaſtus eſt eam.

15. Deus virtutum convertere: reſpice de cœlo, & vide, & viſita vineam iſtam.

16. Et perfice eam, quam plantavit dextera tua: & ſuper filium hominis, quem confirmaſti tibi.

17. Incenſa igni, & ſuffoſſa ab increpatione vultus tui peribunt.

18. Fiat manus tua ſuper virum dexteræ tuæ: & ſuper filium hominis, quem confirmaſti tibi.

19. Et non diſcedimus à te, vivificabis nos: & nomen tuum invocabimus.

20. Domine Deus virtutum converte nos: & oſtende faciem tuam, & ſalvi erimus.

PSALMUS LXXX.

Celebrat beneficium liberationis ex Ægypto. Deinde Deum denuntiantem inducit, ſi ſibi non obtemperetur, calamitatem; ſi obtemperetur felicitatem.

In finem.

1. Pro torcularibus, Pſalmus ipſi Aſaph.

2. Exultate Deo adjutori noſtro: jubilate Deo Jacob.

3. Sumite pſalmum, & date tympanum: pſalterium jucundum cum cithara.

4. Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die ſolemnitatis veſtræ:

5. Quia præceptum in Iſrael eſt, & judicium Deo Jacob.

|| Gen. 41. 39. 6. || Teſtimonium in Joſeph poſuit illud, cùm exiret de terra Ægypti: linguam, quam non noverat, audivit.

7. Divertit ab oneribus dorſum ejus: manus ejus in cophino ſervierunt.

8. In tribulatione invocaſti me, & liberavi te: exaudivi te in abſcondito tempeſtatis:
|| Exod. 17. 5. || probavi te apud aquam contradictionis.
9. Audi populus meus, & conteſtabor te:
|| Exod. 20. Iſrael ſi audieris me, 10. non || erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum.

11. Ego enim ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti: dilata os tuum, & implebo illud.

12. Et non audivit populus meus vocem meam: & Iſrael non intendit mihi.

13. || Et dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus ſuis. || Act. 14. 15.
14. || Si populus meus audiſſet me: Iſrael || Bar. 5. 13.
ſi in viis meis ambulaſſet:

15. Pro nihilo forſitan inimicos eorum humiliaſſem: & ſuper tribulantes eos miſiſſem manum meam.

16. Inimici Domini mentiti ſunt ei: & erit tempus eorum in ſæcula.

17. Et cibavit eos ex adipe frumenti: & de petra, melle ſaturavit eos.

PSALMUS LXXXI.

Injuſtè jura adminiſtrantibus exitium minatur, precans Chriſti adventum, qui id ſeriò præſtet.

1. Pſalmus Aſaph.

Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos dijudicat.

2. Uſquequò judicatis iniquitatem: & facies peccatorum ſumitis?

3. Judicate egeno, & pupillo; humilem & pauperem juſtificate.

4. || Eripite pauperem: & egenum de manu peccatoris liberate. || Prov. 24. 11.

5. Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terræ.

6. || Ego dixi: Dii eſtis, & filii Excelſi omnes. || Joan. 10. 34.
7. Vos autem ſicut homines moriemini: & ſicut unus de principibus cadetis.

8. Surge Deus, judica terram: quoniam tu hæreditabis in omnibus Gentibus.

PSALMUS LXXXII.

Iſmaeliticis, Saracenis, & ceteris, eorum partes contra Eccleſiam ſequentibus, exitium precatur, Pſalmus eſt propheticus.

1. Canticum Pſalmi Aſaph.

2. Deus, quis ſimilis erit tibi? ne taceas, neque compeſcaris Deus:

3. Quoniam ecce inimici tui ſonuerunt: & qui oderunt te, extulerunt caput.

4. Super populum tuum malignaverunt conſilium: & cogitaverunt adverſus ſanctos tuos.

5. Dixerunt: Venite, & diſperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Iſrael ultrà.

6. Quoniam cogitaverunt unanimiter: ſimul adverſum te teſtamentum diſpoſuerunt, 7. tabernacula Idumæorum & Iſmaelitæ: Moab, & Agareni, 8. Gebal, & Ammon, & Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.

9. Etenim Aſſur venit cum illis, facti ſunt in adjutorium filiis Lot.

10. Fac illis || ſicut Madian: & Siſaræ, || Jud. 7. 22.
ſicut || Jabin in torrente Ciſſon. || Jud. 4. 15.
11. Diſperierunt in Endor: facti ſunt ut || Jud. 4. 24.
ſtercus terræ.
12. || Pone principes eorum ſicut Oreb, || Jud. 7. 25.
& Zeb, & || Zebee, & Salmana; || Jud. 8. 21.
Omnes principes eorum, 13. qui dixerunt: Hæreditate poſſideamus Sanctuarium Dei.

14. Deus meus pone illos ut rotam: & ſicut ſtipulam ante faciem venti.

15. Sicut ignis, qui comburit ſilvam: & ſicut flamma comburens montes:

16. Ita perſequèris illos in tempeſtate tua: & in ira tua turbabis eos.

17. Im-

17. Imple facies eorum ignominia : & quærent nomen tuum, Domine.

18. Erubeſcant, & conturbentur in ſæculum ſæculi: & confundantur, & pereant.

19. Et cognoſcant quia nomen tibi Dominus: tu ſolus Altiſſimus in omni terra.

Psalmus LXXXIII.

Suſpirat ex exilio in templum, ut in eo Deum poſſit colere. Beatos eſſe qui non carent uſu religionis.

In finem,

1. Pro torcularibus filiis Core, Pſalmus.

2. QUàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum! 3. concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini.

Cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum.

4. Etenim paſſer invenit ſibi domum : & turtur nidum ſibi, ubi ponat pullos ſuos.

Altaria tua Domine virtutum : rex meus & Deus meus.

5. Beati, qui habitant in domo tua Domine: in ſæcula ſæculorum laudabunt te.

6. Beatus vir, cujus eſt auxilium abs te : aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, 7. in valle lacrymarum in loco, quem poſuit.

8. Etenim benedictionem dabit legiſlator, ibunt de virtute in virtutem : videbitur Deus deorum in Sion.

9. Domine Deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Jacob.

10. Protector noſter aſpice Deus: & reſpice in faciem Chriſti tui:

11. Quia melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia:

Elegi abjectus eſſe in domo Dei mei: magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.

12. Quia miſericordiam, & veritatem diligit Deus: gratiam, & gloriam dabit Dominus.

13. Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia : Domine virtutum, beatus homo, qui ſperat in te.

Psalmus LXXXIV.

Orat ut iis, quos captivitate Babylonica liberaverit, ſolidè placetur, Chriſto exhibito.

1. In finem, filiis Core, Pſalmus,

2. BEnedixiſti Domine terram tuam : avertiſti captivitatem Jacob.

3. Remiſiſti iniquitatem plebis tuæ, operuiſti omnia peccata eorum.

4. Mitigaſti omnem iram tuam : avertiſti ab ira indignationis tuæ.

5. Converte nos Deus ſalutaris noſter: & averte iram tuam à nobis.

6. Numquid in æternũ iraſceris nobis? aut extendes irã tuã à generatione in generationem?

7. Deus tu converſus vivificabis nos : & plebs tua lætabitur in te.

8. Oſtende nobis Domine miſericordiam tuam: & ſalutare tuum da nobis.

9. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem ſuam,

Et ſuper ſanctos ſuos : & in eos, qui convertuntur ad cor.

10. Verumtamen propè timentes eum ſalutare ipſius: ut inhabitet gloria in terra noſtra.

11. Miſericordia & veritas obviaverunt ſibi: juſtitia & pax oſculatæ ſunt.

12. Veritas de terra orta eſt : & juſtitia de cœlo proſpexit.

13. Etenim Dominus dabit benignitatem : & terra noſtra dabit fructum ſuum.

14. Juſtitia ante eum ambulabit : & ponet in via greſſus ſuos.

Psalmus LXXXV.

Chriſtus Patrem precatur, ut ſe ab hoſtibus defendat, omnes gentes ipſum adoraturas.

Oratio ipſi David.

1. INclina Domine aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops & pauper ſum ego.

2. Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum: ſalvum fac ſervum tuum, Deus meus, ſperantem in te.

3. Miſerere mei Domine, quoniam ad te clamavi tota die: 4. lætifica animam ſervi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi.

5. || Quoniam tu Domine ſuavis, & mitis: & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus te. ||Joel.2.13

6. Auribus percipe Domine orationem meam: & intende voci deprecationis meæ.

7. In die tribulationis meæ clamavi ad te: quia exaudiſti me.

8. Non eſt ſimilis tui in diis Domine : & non eſt ſecundùm opera tua.

9. Omnes gentes quaſcumque feciſti, venient, & adorabunt coram te Domine : & glorificabunt nomen tuum.

10. Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es Deus ſolus.

11. Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua : lætetur cor meum ut timeat nomen tuum.

12. Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum:

13. Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me: & eruiſti animã meam ex inferno inferiori.

14. Deus, iniqui inſurrexerunt ſuper me, & ſynagoga potentium quæſierunt animam meã: & non propoſuerunt te in conſpectu ſuo.

15. Et tu Domine Deus miſerator & miſericors, patiens, & multæ miſericordiæ, & verax,

16. Reſpice in me, & miſerere mei, da imperium tuum puero tuo : & ſalvum fac filium ancillæ tuæ.

17. Fac mecum ſignum in bonum, ut videant qui oderunt me, & confundantur: quoniam tu Domine adjuviſti me, & conſolatus es me.

Psalmus LXXXVI.

Sionem, id eſt, Eccleſiam fore glorioſam. Civium illius numerum fore infinitum & felicem. Pſalmus eſt Propheticus.

1. Filiis Core, Pſalmus Cantici.

FUndamenta ejus in montibus ſanctis: 2. diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Jacob.

3. Glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei.

4. Memor ero Rahab, & Babylonis ſcientium me.

Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic.

5. Num-

5. Numquid Sion dicet: Homo, & homo na-
tus eſt in ea: & ipſe fundavit eam Altiſſimus?
6. Dominus narrabit in ſcripturis populo-
rum, & principum; horum, qui fuerunt in ea.
7. Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te.

Psalmus LXXXVII.

*Chriſtus ab inimicis vexatus, ab amicis de-
ſtitutus opem patris implorat. Ægrotis &
afflictis congruit.*

Canticum Pſalmi,
1. Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad
reſpondendum, intellectus Eman Ezrahitæ.
2. DOmine Deus ſalutis meæ, in die
clamavi, & nocte coram te.
3. Intret in conſpectu tuo oratio mea:
inclina aurem tuam ad precem meam:
4. Quia repleta eſt malis anima mea: &
vita mea inferno appropinquavit.
5. Æſtimatus ſum cum deſcendentibus in
lacum: factus ſum ſicut homo ſine adjuto-
rio, 6. inter mortuos liber,
Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris,
quorum non es memor ampliùs: & ipſi de
manu tua repulſi ſunt.
7. Poſuerunt me in lacu inferiori: in te-
nebroſis, & in umbra mortis.
8. Super me confirmatus eſt furor tuus:
& omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me.
9. Longè feciſti notos meos à me: po-
ſuerunt me abominationem ſibi.
Traditus ſum, & non egrediebar: 10. ocu-
li mei languerunt præ inopia.
Clamavi ad te Domine tota die: expandi
ad te manus meas.
11. Numquid mortuis facies mirabilia: aut
medici ſuſcitabunt, & confitebuntur tibi?
12. Numquid narrabit aliquis in ſepul-
chro miſericordiam tuam, & veritatem
tuam in perditione?
13. Numquid cognoſcentur in tenebris mira-
bilia tua: & juſtitia tua in terra oblivionis?
14. Et ego ad te Domine clamavi: &
manè oratio mea præveniet te.
15. Ut quid Domine repellis orationem
meam: avertis faciem tuam à me?
16. Pauper ſum ego, & in laboribus à
juventute mea: exaltatus autem, humilia-
tus ſum & conturbatus.
17. In me tranſierunt iræ tuæ: & ter-
rores tui conturbaverunt me.
18. Circumdederunt me ſicut aqua tota
die: circumdederunt me ſimul.
19. Elongaſti à me amicum, & proxi-
mum: & notos meos à miſeria.

Psalmus LXXXVIII.

*Canit miſericordias Domini, potentiam, pro-
miſſiones ſibi factas. Deinde queritur poſt
tot promiſſiones Chriſtum differri, ſuum po-
pulum, ſuam domum & familiam externis
Gentibus exponi, orans ut ſui recordetur.*

1. Intellectus Ethan Ezrahitæ.
2. MIſericordias Domini in æternum
cantabo.
In generationem & generationem annun-
tiabo veritatem tuam in ore meo.
3. Quoniam dixiſti: In æternum miſeri-
cordia ædificabitur in cælis: præparabitur
veritas tua in eis.
4. Diſpoſui teſtamentum electis meis, || || 2.Reg.7.
juravi David ſervo meo: 5. uſque in æter- 14.
num præparabo ſemen tuum.
Et ædificabo in generationem & genera-
tionem ſedem tuam.
6. Confitebunrur cæli mirabilia tua Domine:
etenim veritatem tuam in eccleſia ſanctorum.
7. Quoniam quis in nubibus æquabitur
Domino: ſimilis erit Deo in filiis Dei?
8. Deus, qui glorificatur in conſilio ſan-
ctorum: magnus & terribilis ſuper omnes
qui in circuitu ejus ſunt.
9. Domine Deus virtutum quis ſimilis tibi?
potens es Dñe, & veritas tua in circuitu tuo.
10. Tu dominaris poreſtati maris: motum
autem fluctuum ejus tu mitigas.
11. Tu humiliaſti ſicut vulnerarum, ſuperbum:
in brachio virtutis tuę diſperſiſti inimicos tuos.
12. || Tui ſunt cæli, & tua eſt terra: or- || Gen.1.1
bem terræ & plenitudinem ejus tu fundaſti:
13. aquilonem & mare tu creaſti.
Thabor & Hermon in nomine tuo exulta-
bunt: 14. tuum brachium cum potentia.
Firmetur manus tua, & exaltetur dextera tua:
15. juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ.
Miſericordia & veritas præcedent faciẽ tuam:
16. beatus populus, qui ſcit jubilationem.
Domine, in lumine vultus tui ambulabunt,
17. & in nomine tuo exultabunt tota die:
& in juſtitia tua exaltabuntur.
18. Quoniam gloria virtutis eorum tu es: &
in beneplacito tuo exaltabitur cornu noſtrum.
19. Quia Domini eſt aſſumptio noſtra,
& ſancti Iſrael regis noſtri.
20. Tunc locutus es in viſione ſanctis tuis,
& dixiſti: Poſui adjutorium in potente: &
exaltavi electum de plebe mea.
21. || Inveni David ſervum meum: oleo || 1.Reg.16.
ſancto meo unxi eum. 1. 13. Act.13.22
22. Manus enim mea auxiliabitur ei: &
brachium meum confortabit eum.
23. Nihil proficiet inimicus in eo, & filius
iniquitatis non apponet nocere ei.
24. Et concidam à facie ipſius inimicos ejus:
& odientes eum in fugam convertam.
25. Et veritas mea, & miſericordia mea cum
ipſo: & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.
26. Et ponam in mari manum ejus, &
in fluminibus dexteram ejus.
27. Ipſe invocabit me: Pater meus es tu:
Deus meus, & ſuſceptor ſalutis meæ:
28. Et ego primogenitum ponam illum
excelſum præ regibus terræ.
29. In æternum ſervabo illi miſericordiam
meam: & teſtamentum meum fidele ipſi.
30. Et ponam in ſæculum ſæculi ſemen
ejus: & thronum ejus ſicut dies cæli.
31. Si autem dereliquerint filii ejus legem
meam: & in judiciis meis non ambulaverint:
32. Si juſtitias meas profanaverint: &
mandata mea non cuſtodierint.
33. Viſitabo in virga iniquitates eorum:
& in verberibus peccata eorum.
34. Miſericordiam autem meam non diſper-
gam ab eo: neque nocebo in veritate mea:
35. Neque profanabo teſtamentum me-

um: &

um: & quæ procedunt de labiis meis non
faciam irrita.
36. Semel juravi in ſancto meo, ſi David
mentiar: 37. ſemen ejus in æternum manebit.
38. Et thronus ejus ſicut Sol in conſpectu
|| 2.Reg.7.16. meo, || & ſicut Luna perfecta in æternum:
& teſtis in cælo fidelis.
39. Tu verò repuliſti & deſpexiſti: diſtu-
liſti Chriſtum tuum.
40. Evertiſti teſtamentum ſervi tui: profa-
naſti in terra Sanctuarium ejus.
41. Deſtruxiſti omnes ſepes ejus: poſuiſti
firmamentum ejus formidinem.
42. Diripuerunt eum omnes tranſeuntes
viam: factus eſt opprobrium vicinis ſuis.
43. Exaltaſti dexteram deprimentium eum:
lætificaſti omnes inimicos ejus.
44. Avertiſti adjutorium gladii ejus: &
non es auxiliatus ei in bello.
45. Deſtruxiſti eum ab emundatione: &
ſedem ejus in terram colliſiſti.
46. Minoraſti dies temporis ejus: perfu-
diſti eum confuſione.
47. Uſquequò Domine avertis in finem:
exardeſcet ſicut ignis ira tua?
48. Memorare quæ mea ſubſtantia: numquid
enim vanè conſtituiſti omnes filios hominum?
49. Quis eſt homo, qui vivet, & non videbit
mortem: eruet animam ſuam de manu inferi:
50. Ubi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ
|| 2.Reg.7.11. Domine, || ſicut juraſti David in veritate tua?
51. Memor eſto Domine opprobrii ſervo-
rum tuorum (quod continui in ſinu meo)
multarum gentium.
52. Quod exprobraverunt inimici tui Do-
mine, quod exprobraverunt commutatio-
nem Chriſti tui.
53. Benedictus Dominus in æternum: fiat, fiat.

PSALMUS LXXXIX.

Inanem & fugacem eſſe hominum vitam. Proinde Deum orat, ut ſaltem eis reconcilietur, & eorum opera dirigat atque perficiat.

1. Oratio Moyſi hominis Dei.
DOmine, refugium factus es nobis, à
generatione in generationem.
2. Priuſquam montes fierent, aut for-
maretur terra, & orbis: à ſæculo & uſque
in ſæculum tu es Deus.
3. Ne avertas hominem in humilitatem:
& dixiſti: Convertimini filii hominum.
4. Quoniam mille anni ante oculos tuos,
tamquam dies heſterna, quæ præteriit.
Et cuſtodia in nocte, 5. quæ pro nihilo
habentur, eorum anni erunt.
6. Manè ſicut herba tranſeat, manè floreat,
& tranſeat: veſpere decidat, induret, & areſcat.
7. Quia defecimus in ira tua, & in furo-
re tuo turbati ſumus.
8. Poſuiſti iniquitates noſtras in cōſpectu tuo:
ſæculum noſtrum in illuminatione vultus tui.
9. Quoniam omnes dies noſtri defecerunt:
& in ira tua defecimus.
Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur:
|| Eccli.18.8. 10. || dies annorum noſtrorum in ipſis, ſep-
tuaginta anni.
Si autem in potentatibus octoginta anni:
& ampliùs eorum, labor & dolor.
Quoniam ſupervenit manſuetudo: & cor-
ripiemur.
11. Quis novit poteſtatem iræ tuæ, & præ
timore tuo iram tuam 12. dinumerare?
Dexteram tuam ſic notam fac, & erudi-
tos corde in ſapientia.
13. Convertere Domine uſquequò? &
deprecabilis eſto ſuper ſervos tuos.
14. Repleti ſumus manè miſericordia tua:
& exultavimus, & delectati ſumus omni-
bus diebus noſtris.
15. Lætati ſumus pro diebus quibus nos
humiliaſti, annis, quibus vidimus mala.
16. Reſpice in ſervos tuos, & in opera
tua: & dirige filios eorum.
17. Et ſit ſplendor Domini Dei noſtri ſuper
nos, & opera manuum noſtrarum dirige ſuper
nos: & opus manuum noſtrarum dirige.

PSALMUS XC.

Ab omnibus periculis & hoſtibus eſſe ſecuros, qui ſunt in Dei tutela.

Laus Cantici David.
1. QUi habitat in adjutorio Altiſſimi, in
protectione Dei cæli commorabitur.
2. Dicet Domino: Suſceptor meus es tu, &
refugium meum: Deus meus ſperabo in eum.
3. Quoniam ipſe liberavit me de laqueo
venantium, & à verbo aſpero.
4. Scapulis ſuis obumbrabit tibi: & ſub
pennis ejus ſperabis.
5. Scuto circumdabit te veritas ejus: non
timebis à timore nocturno.
6. A ſagitta volante in die, à negotio
perambulante in tenebris: ab incurſu, &
dæmonio meridiano.
7. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à
dextris tuis: ad te autem non appropinquabit.
8. Verumtamen oculis tuis conſiderabis:
& retributionem peccatorum videbis.
9. Quoniam tu es Domine ſpes mea: Al-
tiſſimum poſuiſti refugium tuum:
10. Non accedet ad te malum: & flagel-
lum non appropinquabit tabernaculo tuo.
11. || Quoniam angelis ſuis mandavit de || Matth.4.6.
te: ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Luc.4.10.
12. In manibus portabunt te: ne fortè
offendas ad lapidem pedum tuum.
13. Super aſpidem & baſiliſcum ambula-
bis: & conculcabis leonem & draconem.
14. Quoniam in me ſperavit, liberabo eū: pro-
tegam eum, quoniam cognovit nomen meum.
15. Clamabit ad me, & ego exaudiam
eum: cum ipſo ſum in tribulatione: eri-
piam eum & glorificabo eum.
16. Longitudine dierum replebo eum: &
oſtendam illi ſalutare meum.

PSALMUS XCI.

Deum collaudandum, quòd ejus omnia ſint magna, malos perdat, bonos ſervet.

Pſalmus Cantici,
1. In die ſabbari.
2. BOnum eſt confiteri Domino: & pſal-
lere nomini tuo, Altiſſime.
3. Ad annuntiandum manè miſericordiam
tuam, & veritatem tuam per noctem,

4. In decachordo, pſalterio, cum can-
tico, in cithara.
5. Quia delectaſti me Domine in factura tua:
& in operibus manuum tuarum exultabo.
6. Quàm magnificata ſunt opera tua Domine!
nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ.
7. Vir inſipiens non cognoſcet: & ſtul-
tus non intelliget hæc.
8. Cùm exorti fuerint peccatores ſicut
fœnum: & apparuerint omnes, qui ope-
rantur iniquitatem:
Ut intereant in ſæculum ſæculi: 9. tu
autem Altiſſimus in æternum Domine.
10. Quoniam ecce inimici tui Domine, quo-
niam ecce inimici tui peribunt: & diſpergen
tur omnes, qui operantur iniquitatem.
11. Et exaltabitur ſicut unicornis cornu
meum: & ſenectus mea in miſericordia uberi.
12. Et deſpexit oculus meus inimicos
meos: & in inſurgentibus in me malignan-
tibus audiet auris mea.
13. Juſtus, ut palma florebit: ſicut ce-
drus Libani multiplicabitur.
14. Plantati in domo Domini, in atriis
domus Dei noſtri florebunt.
15. Adhuc multiplicabuntur in ſenecta ube-
ri: & benè patientes erunt, 16. ut annuntient:
Quoniam rectus Dominus Deus noſter: &
non eſt iniquitas in eo.

PSALMUS XCII.

Dei præſtantiam & legem extollit.

Laus Cantici ipſi David in die ante ſabba-
tum, quando fundata eſt terra.

1. DOminus regnavit, decorem indutus
eſt: indutus eſt Dominus fortitudi-
nem, & præcinxit ſe.
Etenim firmavit orbem terræ, qui non
commovebitur.
2. Parata ſedes tua ex tunc: à ſæculo tu es.
3. Elevaverunt flumina Domine: eleva-
verunt flumina vocem ſuam.
Elevaverunt flumina fluctus ſuos, 4. à
vocibus aquarum multarum.
Mirabiles elationes maris; mirabilis in
altis Dominus.
5. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt
nimis: domum tuam decet ſanctitudo Do-
mine in longitudinem dierum.

PSALMUS XCIII.

Precatur, ut ſuperbos & impios puniat. Et id ſibi Deique populo promittit.

Pſalmus ipſi David,
Quarta ſabbati.

1. DEus ultionum Dominus: Deus ul-
tionum liberè egit.
2. Exaltare qui judicas terram: redde
retributionem ſuperbis.
3. Uſquequò peccatores Domine, uſque-
quò peccatores gloriabuntur:
4. Effabuntur, & loquentur iniquitatem: lo-
quentur omnes, qui operantur injuſtitiam?
5. Populum tuum Domine humiliaverunt:
& hæreditatem tuam vexaverunt.
6. Viduam & advenam interfecerunt: &
pupillos occiderunt.
7. Et dixerunt: Non videbit Dominus,
nec intelliget Deus Jacob.
8. Intelligite inſipientes in populo: &
ſtulti aliquando ſapite:
9. Qui plantavit aurem, non audiet?
aut qui finxit oculum, non conſiderat?
10. Qui corrigit gentes, non arguet?
qui docet hominem ſcientiam?
11. Dominus ſcit cogitationes hominum,
quoniam vanæ ſunt.
12. Beatus homo, quem tu erudieris Do-
mine: & de lege tua docueris eum.
13. Ut mitiges ei à diebus malis: donec
fodiatur peccatori fovea.
14. Quia non repellet Dominus plebem
ſuam: & hæreditatem ſuam non derelinquet.
15. Quoadùſque juſtitia convertatur in judi-
ciū: & qui juxta illā omnes qui recto ſunt corde.
16. Quis conſurget mihi adverſus mali-
gnantes? aut quis ſtabit mecum adverſus
operantes iniquitatem?
17. Niſi quia Dominus adjuvit me: paulò-
minùs habitaſſet in inferno anima mea.
18. Si dicebam: Motus eſt pes meus: miſe-
ricordia tua Domine adjuvabat me.
19. Secundùm multitudinem dolorum meo-
rum in corde meo, conſolationes tuæ læti-
ficaverunt animam meam.
20. Numquid adhæret tibi ſedes iniquita-
tis: qui fingis laborem in præcepto?
21. Captabunt in animam juſti: & ſangui-
nem innocentem condemnabunt.
22. Et factus eſt mihi Dominus in refugium,
& Deus meus in adjutorium ſpei meæ.
23. Et reddet illis iniquitatem ipſorum: &
in malitia eorum diſperdet eos: diſperdet
illos Dominus Deus noſter.

PSALMUS XCIV.

Hortatur ut Chriſtum Deum & regem colant, eique pareant, tum ob antiqua creationis beneficia, tum ob ipſius incarnationem, ne, ut patres ex Ægypto egreſſi, ſibi introitum ad requiem præcludant. Hebr. 3. & 4.

Laus Cantici ipſi David.

1. VEnite, exultemus Domino: jubile-
mus Deo ſalutari noſtro.
2. Præoccupemus faciem ejus in confeſſio-
ne: & in pſalmis jubilemus ei.
3. Quoniam Deus magnus Dominus: &
rex magnus ſuper omnes deos.
4. Quia in manu ejus ſunt omnes fines ter-
ræ: & altitudines montium ipſius ſunt.
5. Quoniam ipſius eſt mare, & ipſe fecit
illud: & ſiccam manus ejus formaverunt.
6. Venite adoremus, & procidamus: &
ploremus ante Dominum, qui fecit nos.
7. Quia ipſe eſt Dominus Deus noſter: &
nos populus paſcuæ ejus, & oves manus ejus.
8. ‖ Hodie ſi vocem ejus audieritis, noli- ‖ *Hebr.* 3. 7. & 4. 7.
te obdurare corda veſtra;
9. Sicut in irritatione ſecundùm diem tenta-
tionis in deſerto: ubi tentaverunt me patres
veſtri, probaverunt me, & viderunt opera mea.
10. ‖ Quadraginta annis offenſus fui gene- ‖ *Num.* 14. 34.
rationi illi, & dixi: Semper hi errant corde.
11. Et iſti non cognoverunt vias meas: ‖ ut ju- ‖ *Hebr.* 4. 3.
ravi in ira mea: Si introibunt in requiē meam.

Pſalmus XCV.

Omnia incitat ad Chriſtum Dominum extollendum, qui ſit homines ex æquo judicaturus.

Canticum ipſi David.
1. Quando domus ædificabatur poſt captivitatem. (1. *Par.* 15.)
CAntate Domino canticum novum: cantate Domino omnis terra.
2. Cantate Domino, & benedicite nomini
ejus: annuntiate de die in diem ſalutare ejus.
3. Annuntiate inter Gentes gloriam ejus,
in omnibus populis mirabilia ejus.
4. Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis: terribilis eſt ſuper omnes deos.
5. Quoniam omnes dii Gentium dæmonia:
Dominus autem cælos fecit.
6. Confeſſio & pulchritudo in conſpectu
ejus: ſanctimonia, & magnificentia in ſanctificatione ejus.
7. Afferte Domino patriæ Gentium, afferte Domino gloriam & honorem: 8. afferte Domino gloriam nomini ejus.
Tollite hoſtias, & introite in atria ejus:
9. adorate Dominum in atrio ſancto ejus.
Commoveatur à facie ejus univerſa terra:
10. dicite in Gentibus quia Dominus regnavit.
Etenim correxit orbem terræ qui non commovebitur: judicabit populos in æquitate.
11. Lætentur cæli, & exultet terra, commoveatur mare, & plenitudo ejus: 12. gaudebunt campi, & omnia, quæ in eis ſunt.
Tunc exultabunt omnia ligna ſilvarum
13. à facie Domini, quia venit: quoniam
venit judicare terram.
Judicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua.

Pſalmus XCVI.

Homines & angelos invitat ad Chriſtum Dominum adorandum, qui ſit extremo ſuo adventu idololatras pudore affecturus, bonſque lucem allaturus. Hebr. 1.

1. Huic David.
Quando terra ejus reſtituta eſt.
DOminus regnavit, exultet terra: lætentur inſulæ multæ.
2. Nubes, & caligo in circuitu ejus: juſtitia, & judicium correctio ſedis ejus.
3. Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.
4. Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ: vidit, & commota eſt terra.
5. Montes, ſicut cera fluxerunt à facie
Domini: à facie Domini omnis terra.
6. Annuntiaverunt cæli juſtitiam ejus:
||*Exod.* 20. 4. & viderunt omnes populi gloriam ejus.
Lev. 26. 1. 7. || Confundantur omnes, qui adorant ſculptilia: & qui gloriantur in ſimulachris ſuis.
Deut. 5. 8.
|| *Hebr.* 1. 6 || Adorate eum omnes angeli ejus: 8. audivit, & læta eſt Sion.
Et exultaverunt filiæ Judæ, propter judicia tua Domine.
9. Quoniam tu Dominus altiſſimus ſuper
omnem terram: nimis exaltatus es ſuper
omnes deos:
||*Amos* 5. 15. 10. || Qui diligitis Dominum, odite malum: cuſtodit Dominus animas ſanctorum *Rom.* 12. 9.
ſuorum, de manu peccatoris liberabit eos.
11. Lux orta eſt juſto, & rectis corde lętitia.
12. Lætamini juſti in Domino: & confitemini memoriæ ſanctificationis ejus.

Pſalmus XCVII.

Invitat ad Deum celebrandum, qui ſit Chriſtum omnibus exhibiturus, & per eum orbem judicaturus.

1. Pſalmus ipſi David.
CAntate Domino canticum novum: quia
mirabilia fecit.
Salvavit ſibi dextera ejus, & brachium
ſanctum ejus.
2. || Notum fecit Dominus ſalutare ſuum: in ||*Iſaiæ* 52. 10. & 63. 8
conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam. *Luc.* 3. 6.
3. Recordatus eſt miſericordiæ ſuæ, &
veritatis ſuæ domui Iſrael.
Viderunt omnes termini terræ ſalutare
Dei noſtri.
4. Jubilate Deo omnis terra: cantate, &
exultate, & pſallite.
5. Pſallite Domino in cithara, in cithara & voce pſalmi: 6. in tubis ductilibus,
& voce tubæ corneæ.
Jubilate in conſpectu regis Domini: 7.
moveatur mare, & plenitudo ejus: orbis
terrarum, & qui habitant in eo.
8. Flumina plaudent manu, ſimul montes exultabunt 9. à conſpectu Domini: quoniam venit judicare terram.
Judicabit orbem terrarum in juſtitia, &
populos in æquitate.

Pſalmus XCVIII.

Chriſtum, ut Dominum celebrat, & ad eum invocandum, ejuſque veſtigia adorandum inducit exemplo Moſis, Aaronis, Samuelis.

1. Pſalmus ipſi David.
DOminus regnavit, iraſcantur populi; qui
ſedet ſuper cherubim, moveatur terra.
2. Dominus in Sion magnus: & excelſus
ſuper omnes populos.
3. Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile, & ſanctum eſt: 4. & honor
regis judicium diligit.
Tu paraſti directiones: judicium & juſtitiam in Jacob tu feciſti.
5. Exaltate Dominum Deum noſtrum, &
adorate ſcabellum pedum ejus: quoniam
ſanctum eſt.
6. Moyſes, & Aaron in ſacerdotibus
ejus: & Samuel inter eos, qui invocant
nomen ejus:
Invocabant Dominum, & ipſe exaudiebat
eos: 7. in columna nubis loquebatur ad eos.
Cuſtodiebant teſtimonia ejus, & præceptum quod dedit illis.
8. Domine Deus noſter tu exaudiebas
eos: Deus tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum.
9. Exaltate Dominum Deum noſtrum, &
adorate in monte ſancto ejus: quoniam ſanctus Dominus Deus noſter.

PSAL-

Pſalmus XCIX.

Ad Dei laudes & cultum omnes cohortatur.

1. Pſalmus in confeſſione.
2. JUbilate Deo omnis terra: ſervite Domino in lætitia.
Introite in conſpectu ejus, in exultatione.
3. Scitote quoniam Dominus ipſe eſt Deus: ipſe fecit nos, & non ipſi nos:
Populus ejus, & oves paſcuæ ejus: 4. introite portas ejus in confeſſione, atria ejus in hymnis: confitemini illi.
Laudate nomẽ ejus: 5. quoniam ſuavis eſt Dominus, in æternum miſericordia ejus, & uſque in generationem & generationem veritas ejus.

Pſalmus C.

Probæ ſuæ anteactæ vitæ rationem Deo proponit, ejus extollens gratiam. Juxta Hebræos: qui hæc exponunt in futuro, ſe rectè victurum vovet. Congruit Chriſto.

1. Pſalmus ipſi David.
MIſericordiam, & judicium cantabo tibi Domine:
Pſallam, 2. & intelligam in via immaculata, quando venies ad me.
Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.
3. Non proponebam ante oculos meos rem injuſtam: facientes prævaricationes odivi.
Non adhæſit mihi 4. cor pravum: declinantem à me malignum non cognoſcebam.
5. Detrahentem ſecretò proximo ſuo, hunc perſequebar.
Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam.
6. Oculi mei ad fideles terræ ut ſedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat.
7. Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam: qui loquitur iniqua, non direxit in conſpectu oculorum meorum.
8. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ: ut diſperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

Pſalmus CI.

Valdè mæſtus orat Chriſtum, terræ cælique fundatorem, ut Sionis miſereatur; ex eaque ædificet Eccleſiam, in quam populi & reges ad Deum colendum conveniant.

1. Oratio pauperis.
Dùm anxius fuerit, & in conſpectu Domini effuderit precem ſuam.
2. DOmine exaudi orationem meam: & clamor meus ad te veniat.
3. Non avertas faciem tuam à me: in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.
In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me.
4. Quia defecerunt ſicut fumus dies mei: & oſſa mea ſicut cremium aruerunt.
5. Percuſſus ſum ut fœnum, & aruit cor meum: quia oblitus ſum comedere panem meum.
6. A voce gemitus mei adhæſit os meum carni meæ.
7. Similis factus ſum pellicano ſolitudinis: factus ſum ſicut nycticorax in domicilio.
8. Vigilavi, & factus ſum ſicut paſſer ſolitarius in tecto.
9. Tota die exprobrabant mihi inimici mei: & qui laudabant me adverſum me jurabant.
10. Quia cinerem tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam:
11. A facie iræ & indignationis tuæ: quia elevans alliſiſti me.
12. Dies mei ſicut umbra declinaverunt: & ego ſicut fœnum arui.
13. Tu autem Domine in æternum permanes: & memoriale tuum in generationem & generationem.
14. Tu exurgens miſereberis Sion: quia tempus miſerendi ejus, quia venit tempus.
15. Quoniam placuerunt ſervis tuis lapides ejus: & terræ ejus miſerebuntur.
16. Et timebunt Gentes nomen tuum Domine, & omnes reges terræ gloriam tuam.
17. Quia ædificavit Dominus Sion: & videbitur in gloria ſua.
18. Reſpexit in orationem humilium: & non ſprevit precem eorum.
19. Scribantur hæc in generatione altera: & populus, qui creabitur, laudabit Dominum:
20. Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo: Dominus de cælo in terram aſpexit:
21. Ut audiret gemitus compeditorum: ut ſolveret filios interemptorum:
22. Ut annuntient in Sion nomen Domini: & laudem ejus in Jeruſalem.
23. In conveniendo populos in unum, & reges ut ſerviant Domino.
24. Reſpondit ei in via virtutis ſuæ: Paucitatem dierum meorum nuntia mihi.
25. Ne revoces me in dimidio dierum meorum: in generationem & generationem anni tui.
26. Initio tu Domine terram fundaſti: & opera manuum tuarum ſunt cæli.
27. Ipſi peribunt, tu autem permanes: & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent.
Et ſicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur: 28. tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient.
29. Filii ſervorum tuorum habitabunt: & ſemen eorum in ſæculum dirigetur.

Pſalmus CII.

Se, Angelos, & omnia excitat ad innumerabilia Dei beneficia prædicanda.

1. Ipſi David.
BEnedic anima mea Domino: & omnia, quæ intra me ſunt, nomini ſancto ejus.
2. Benedic anima mea Domino: & noli oblviviſci omnes retributiones ejus.
3. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui ſanat omnes infirmitates tuas.
4. Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in miſericordia & miſerationibus.
5. Qui replet in bonis deſiderium tuum: renovabitur ut aquilæ juventus tua.
6. Faciens miſericordias Dominus, & judicium omnibus injuriam patientibus.
7. Notas fecit vias ſuas Moyſi, filiis Iſrael voluntates ſuas.

Digitized by Google

|| Num.14.18. 8. || Miſerator, & miſericors Dominus:
longanimis, & multùm miſericors.
9. Non in perpetuum iraſcetur: neque
in æternum comminabitur.
10. Non ſecundùm peccata noſtra fecit
nobis: neque ſecundùm iniquitates noſtras
retribuit nobis.
11. Quoniam ſecundùm altitudinem cæli
à terra corroboravit miſericordiam ſuam
ſuper timentes ſe.
12. Quantum diſtat Ortus ab Occidente:
longè fecit à nobis iniquitates noſtras.
13. Quomodò miſeretur pater filiorum, mi-
ſertus eſt Dominus timentibus ſe: 14. quo-
niam ipſe cognovit figmentum noſtrum.
Recordatus eſt quoniam pulvis ſumus: 15.
homo, ſicut fœnum dies ejus, tamquam
flos agri ſic efflorebit.
16. Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo,
& non ſubſiſtet: & non cognoſcet ampliùs
locum ſuum.
17. Miſericordia autem Domini ab æterno,
& uſque in æternum ſuper timentes eum.
Et juſtitia illius in filios filiorum, 18.
his qui ſervant teſtamentum ejus.
Et memores ſunt mandatorum ipſius,
ad faciendum ea.
19. Dominus in cælo paravit ſedem ſuam:
& regnum ipſius omnibus dominabitur.
20. Benedicite Domino omnes angeli ejus,
potentes virtute, facientes verbum illius:
ad audiendam vocem ſermonum ejus.
21. Benedicite Domino omnes virtutes ejus:
miniſtri ejus, qui facitis voluntatem ejus.
22. Benedicite Domino omnia opera ejus:
in omni loco dominationis ejus, benedic
anima mea Domino.

PSALMUS CIII.

Deum ab opificio & providentia celebrat.

1. Ipſi David.

BEnedic anima mea Domino: Domine
Deus meus magnificatus es vehementer.
Confeſſionem, & decorem induiſti: 2.
amictus lumine ſicut veſtimento:
Extendens cælum ſicut pellem: 3. qui
tegis aquis ſuperiora ejus.
Qui ponis nubem aſcenſum tuum: qui
ambulas ſuper pennas ventorum.
|| Hebr.1.7. 4. || Qui facis angelos tuos, ſpiritus; &
miniſtros tuos ignem urentem.
5. Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem
ſuam: non inclinabitur in ſæculum ſæculi.
6. Abyſſus, ſicut veſtimentum, amictus
ejus: ſuper montes ſtabunt aquæ.
7. Ab increpatione tua fugient: à voce
tonitrui tui formidabunt.
8. Aſcendunt montes, & deſcendunt
campi in locum quem fundaſti eis.
9. Terminum poſuiſti, quem non tranſgre-
dientur: neque convertentur operire terram.
10. Qui emittis fontes in convallibus: in-
ter medium montium pertranſibunt aquæ.
11. Potabunt omnes beſtiæ agri: expecta-
bunt onagri in ſiti ſua.
12. Super ea volucres cæli habitabunt:
de medio petrarum dabunt voces.
13. Rigans montes de ſuperioribus ſuis:
de fructu operum tuorum ſatiabitur terra.
14. Producens fœnum jumentis, & her-
bam ſervituti hominum:
Ut educas panem de terra: 15. & vinum
lætificet cor hominis:
Ut exhilaret faciem in oleo: & panis
cor hominis confirmet.
16. Saturabuntur ligna campi, & cedri
Libani, quas plantavit: 17. illic paſſeres
nidificabunt.
Herodii domus dux eſt eorum: 18. montes
excelſi cervis: petra refugium herinaciis.
19. Fecit lunam in tempora: ſol cogno-
vit occaſum ſuum.
20. Poſuiſti tenebras, & facta eſt nox:
in ipſa pertranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ.
21. Catuli leonum rugientes, ut rapiant,
& quærant à Deo eſcam ſibi.
22. Ortus eſt ſol, & congregati ſunt: &
in cubilibus ſuis collocabuntur.
23. Exibit homo ad opus ſuum: & ad
operationem ſuam uſque ad veſperum.
24. Quàm magnificata ſunt opera tua Do-
mine! omnia in ſapientia feciſti: impleta
eſt terra poſſeſſione tua.
25. Hoc mare magnum, & ſpatioſum mani-
bus: illic reptilia, quorum non eſt numerus.
Animalia puſilla cum magnis: 26. illic
naves pertranſibunt.
Draco iſte, quem formaſti ad illudendum
ei: 27. omnia à te expectant ut des illis
eſcam in tempore.
28. Dante te illis, colligent: aperiente te
manum tuam, omnia implebuntur bonitate.
29. Avertente autem te faciem, turbabun-
tur: auferes ſpiritum eorum, & deficient,
& in pulverem ſuum revertentur.
30. Emittes ſpiritum tuum, & creabun-
tur: & renovabis faciem terræ.
31. Sit gloria Domini in ſæculum: læta-
bitur Dominus in operibus ſuis:
32. Qui reſpicit terram, & facit eam tre-
mere: qui tangit montes, & fumigant.
33. || Cantabo Domino in vita mea: pſal- || Infr.145.2.
lam Deo meo quamdiu ſum.
34. Jucundum ſit ei eloquium meum:
ego verò delectabor in Domino.
35. Deficiant peccatores à terra, & iniqui
ita ut non ſint: benedic anima mea Domino.

PSALMUS CIV.

Ad Deum laudandum vocat, qui Iſraelitas multis bonis affecerit, conſervaverit, & in terram promiſſam perduxerit.

Alleluja. (1.*Par.* 16.8.)

1. COnfitemini Domino, & invocate 1.Par.16.8.
nomen ejus: annuntiate inter Gen- Iſai.12.4.
tes opera ejus.
2. Cantate ei, & pſallite ei: narrate
omnia mirabilia ejus.
3. Laudamini in nomine ſancto ejus: læ-
tetur cor quærentium Dominum.
4. Quærite Dominum, & confirmamini:
quærite faciem ejus ſemper.
5. Mementote mirabilium ejus, quæ fe-
cit: prodigia ejus, & judicia oris ejus.
6. Semen Abraham, ſervi ejus: filii Ja-
cob electi ejus.

7. Ipſe

7. Ipſe Dominus Deus noſter: in univer-
ſa terra judicia ejus.
8. Memor fuit in ſæculum teſtamenti ſui:
verbi, quod mandavit in mille generationes:
|| Gen. 22. 16. 9. || Quod diſpoſuit ad Abraham: & ju-
ramenti ſui ad Iſaac:
10. Et ſtatuit illud Jacob in præceptum:
& Iſrael in teſtamentum æternum:
11. Dicens: Tibi dabo terram Chanaan,
funiculum hæreditatis veſtræ.
12. Cùm eſſent numero brevi, pauciſſimi
& incolæ ejus.
13. Et pertranſierunt de gente in gentem,
& de regno ad populum alterum:
14. Non reliquit hominem nocere eis:
& corripuit pro eis reges.
|| 2. Reg. 1. 14. 15. || Nolite tangere chriſtos meos: &
1. Par. 16. 22. in prophetis meis nolite malignari.
16. Et vocavit famem ſuper terram: &
omne firmamentum panis contrivit.
|| Gen. 37. 36. 17. Miſit ante eos || virum: in ſervum
venumdatus eſt Joſeph.
|| Gen. 39. 20. 18. || Humiliaverunt in compedibus pedes
ejus, ferrum pertranſiit animam ejus, 19.
donec veniret verbum ejus.
|| Gen. 41. 14. Eloquium Domini inflammavit eum: 20. ||
miſit rex, & ſolvit eum; princeps populo-
rum, & dimiſit eum.
21. Conſtituit eum dominum domus ſuæ:
& principem omnis poſſeſſionis ſuæ:
22. Ut erudiret principes ejus ſicut ſemet-
ipſum: & ſenes ejus prudentiam doceret.
|| Gen. 46. 6. 23. || Et intravit Iſrael in Ægyptum: &
Jacob accola fuit in Terra Cham.
|| Exod. 1. 7. 24. || Et auxit populum ſuum vehementer:
Act. 7. 17. & firmavit eum ſuper inimicos ejus.
25. Convertit cor eorum ut odirent popu-
lum ejus: & dolum facerent in ſervos ejus.
|| Exod. 3. 10. & 4. 29. 26. || Miſit Moyſen ſervum ſuum: Aa-
ron, quem elegit ipſum.
|| Exod. 7. 10. 27. || Poſuit in eis verba ſignorum ſuo-
rum, & prodigiorum in Terra Cham.
|| Exod. 10. 21. 28. || Miſit tenebras, & obſcuravit: &
non exacerbavit ſermones ſuos.
|| Exod. 7. 20. 29. || Convertit aquas eorum in ſangui-
nem: & occidit piſces eorum.
|| Exod. 8. 6. 30. || Edidit terra eorum ranas in pene-
tralibus regum ipſorum.
|| Exod. 8. 16. & 21. 31. || Dixit, & venit cœnomyia: & ci-
niphes in omnibus finibus eorum.
32. Poſuit pluvias eorum grandinem:
ignem comburentem in terra ipſorum.
33. Et percuſſit vineas eorum, & ficulneas
eorum & contrivit lignum finium eorum.
|| Exod. 10. 12. 34. || Dixit, & venit locuſta, & bru-
chus, cujus non erat numerus:
35. Et comedit omne fœnum in terra
eorum: & comedit omnem fructum ter-
ræ eorum.
|| Exod. 12. 29. 36. || Et percuſſit omne primogenitum in
terra eorum: primitias omnis laboris eorum.
|| Exod. 12. 35. 37. || Et eduxit eos cum argento & auro:
& non erat in tribubus eorum infirmus.
38. Lætata eſt Ægyptus in profectione eo-
|| Exod. 13. 21. rum: quia incubuit timor eorum ſuper eos.
Pſalm. 77. 14. 39. || Expandit nubem in protectionem eo-
1. Cor. 10. 1. rum, & ignem ut luceret eis per noctem.
|| Exod. 16. 13. 40. || Petierunt, & venit coturnix: &
pane cæli ſaturavit eos.

41. || Dirupit petram, & fluxerunt aquæ: || Num. 20. 11.
abierunt in ſicco flumina.
42. || Quoniam memor fuit verbi ſancti || Gen. 17. 7.
ſui, quod habuit ad Abraham puerum ſuum.
43. Et eduxit populum ſuum in exulta-
tione, & electos ſuos in lætitia.
44. Et dedit illis regiones Gentium: &
labores populorum poſſederunt:
45. Ut cuſtodiant juſtificationes ejus, &
legem ejus requirant.

PSALMUS CV.

Captivi Deo peccata ſua, majorumque ſuorum confitentur, & veniam ſalutemque poſcunt.

Alleluja. (*Judith.* 13. 21.)

1. CONfitemini Domino quoniam bonus: Judith. 13. 21.
quoniam in ſeculum miſericordia ejus.
2. || Quis loquetur potentias Domini, || Eccli. 43. 35.
auditas faciet omnes laudes ejus?
3. Beati, qui cuſtodiunt judicium, & fa-
ciunt juſtitiam in omni tempore.
4. Memento noſtri Domine in beneplaci-
to populi tui: viſita nos in ſalutari tuo:
5. Ad videndum in bonitate electorum
tuorum, ad lætandum in lætitia gentis
tuæ: ut lauderis cum hæreditate tua.
6. || Peccavimus cum patribus noſtris: || Judith. 7. 19.
injuſtè egimus, iniquitatem fecimus.
7. Patres noſtri in Ægypto non intellexe-
runt mirabilia tua: non fuerunt memores
multitudinis miſericordiæ tuæ.
Et irritaverunt aſcendentes in mare, Ma-
re rubrum.
8. Et ſalvavit eos propter nomen ſuum:
ut notam faceret potentiam ſuam.
9. || Et increpuit Mare rubrum, & exiccatum || Exod. 14. 21.
eſt: & deduxit eos in abyſſis ſicut in deſerto.
10. Et ſalvavit eos de manu odientium:
& redemit eos de manu inimici.
11. || Et operuit aqua tribulantes eos: || Exod. 14. 27.
unus ex eis non remanſit.
12. Et crediderunt verbis ejus: & lau-
daverunt laudem ejus.
13. Citò fecerunt, obliti ſunt operum ejus:
& non ſuſtinuerunt conſilium ejus.
14. || Et concupierunt concupiſcentiam in || Exod. 17. 2.
deſerto: & tentaverunt Deum in inaquoſo. || Num. 11. 31.
15. || Et dedit eis petitionem ipſorum:
& miſit ſaturitatem in animas eorum.
16. Et irritaverunt Moyſen in caſtris:
Aaron ſanctum Domini.
17. || Aperta eſt terra, & deglutivit Dathan: || Num. 16. 32.
& operuit ſuper congregationem Abiron.
18. Et exarſit ignis in ſynagoga eorum:
flamma combuſſit peccatores.
19. || Et fecerunt vitulum in Horeb: & || Exod. 32. 4.
adoraverunt ſculptile.
20. Et mutaverunt gloriam ſuam in ſimi-
litudinem vituli comedentis fœnum.
21. Obliti ſunt Deum, qui ſalvavit eos, qui
fecit magnalia in Ægypto, 22. mirabilia in
Terra Cham: terribilia in mari rubro.
23. || Et dixit ut diſperderet eos: ſi non || Exod. 32. 10.
Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione
in conſpectu ejus:
Ut averteret iram ejus ne diſperderet eos:
24. Et pro nihilo habuerunt terram deſi-
derabilem:

Non

Non crediderunt verbo ejus, 25. & murmuraverunt in tabernaculis ſuis: non exaudierunt vocem Domini.

||Num. 14. 32. 26. || Et elevavit manum ſuam ſuper eos: ut proſterneret eos in deſerto:

27. Et ut dejiceret ſemen eorum in Nationibus: & diſpergeret eos in regionibus.

28. Et initiati ſunt Beelphegor: & comederunt ſacrificia mortuorum.

29. Et irritaverunt eum in adinventionibus ſuis: & multiplicata eſt in eis ruina.

||Num. 25. 7. 30. || Et ſtetit Phinees, & placavit: & ceſſavit quaſſatio.

31. Et reputatum eſt ei in juſtitiam, in generationem & generationem uſque in ſempiternum.

||Num. 20. 10. 32. || Et irritaverunt eum ad Aquas contradictionis: & vexatus eſt Moyſes propter eos: 33. quia exacerbaverunt ſpiritum ejus.

Et diſtinxit in labiis ſuis: 34. non diſperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis.

35. Et commiſti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum: 36. & ſervierunt ſculptilibus eorum: & factum eſt illis in ſcandalum.

37. Et immolaverunt filios ſuos, & filias ſuas dœmoniis.

38. Et effuderunt ſanguinem innocentem: ſanguinem filiorum ſuorum & filiarũ ſuarum, quas ſacrificaverunt ſculptilibus Chanaan.

Et infecta eſt terra in ſanguinibus, 39. & contaminata eſt in operibus eorum: & fornicati ſunt in adinventionibus ſuis.

40. Et iratus eſt furore Dominus in populum ſuum: & abominatus eſt hæreditatem ſuam.

41. Et tradidit eos in manus gentium: & dominati ſunt eorum qui oderunt eos.

42. Et tribulaverunt eos inimici eorum, & humiliati ſunt ſub manibus eorum: 43. ſæpe liberavit eos.

Ipſi autem exacerbaverunt eum in conſilio ſuo: & humiliati ſunt in iniquitatibus ſuis.

44. Et vidit cùm tribularentur: & audivit orationem eorum.

||Deut. 30. 1. 45. || Et memor fuit teſtamenti ſui: & pœnituit eum ſecundùm multitudinem miſericordiæ ſuæ.

46. Et dedit eos in miſericordias in conſpectu omnium qui ceperant eos.

47. Salvos nos fac Domine Deus noſter: & congrega nos de Nationibus.

Ut confiteamur nomini ſancto tuo: & & gloriemur in laude tua.

48. Benedictus Dominus Deus Iſrael à ſæculo & uſque in ſæculum: & dicet omnis populus: Fiat, fiat.

PSALMUS CVI.

Deum laudandum, qui ex itinerum errore, carcere, morbo, navigantium diſcriminibus, denique periculis omnibus ſe invocantes liberet, & bonis cumulet.

Alleluja. (*Judith* 13. 21.)

1. CONfitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

2. Dicant qui redempti ſunt à Domino, quos redemit de manu inimici: & de regionibus congregavit eos.

3. A ſolis ortu, & occaſu: ab aquilone, & mari.

4. Erraverunt in ſolitudine in inaquoſo: viam civitatis habitaculi non invenerunt.

5. Eſurientes, & ſitientes: anima eorum in ipſis defecit.

6. Et clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur: & de neceſſitatibus eorum eripuit eos.

7. Et deduxit eos in viam rectam: ut irent in civitatem habitationis.

8. Confiteantur Domino miſericordiæ ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.

9. Quia ſatiavit animam inanem: & animam eſurientem ſatiavit bonis.

10. Sedentes in tenebris, & umbra mortis: vinctos in mendicitate, & ferro.

11. Quia exacerbaverunt eloquia Dei: & conſilium Altiſſimi irritaverunt.

12. Et humiliatum eſt in laboribus cor eorum: infirmati ſunt, nec fuit qui adjuvaret.

13. Et clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur: & de neceſſitatibus eorũ liberavit eos.

14. Et eduxit eos de tenebris, & umbra mortis: & vincula eorum diſrupit.

15. Confiteantur Domino miſericordiæ ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.

16. Quia contrivit portas æreas: & vectes ferreos confregit.

17. Suſcepit eos de via iniquitatis eorum: propter injuſtitias enim ſuas humiliati ſunt.

18. Omnem eſcam abominata eſt anima eorũ: & appropinquaverunt uſque ad portas mortis.

19. Et clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur: & de neceſſitatibus eorũ liberavit eos.

20. Miſit verbum ſuum, & ſanavit eos: & eripuit eos de interitionibus eorum.

21. Confiteantur Domino miſericordiæ ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.

22. Et ſacrificent ſacrificium laudis: & annuntient opera ejus in exultatione.

23. Qui deſcendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis.

24. Ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia ejus in profundo.

25. Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ: & exaltati ſunt fluctus ejus.

26. Aſcendunt uſque ad cœlos, & deſcendunt uſque ad abyſſos; anima eorum in malis tabeſcebat.

27. Turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius: & omnis ſapientia eorum devorata eſt.

28. Et clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur, & de neceſſitatibus eorum eduxit eos.

29. Et ſtatuit procellam ejus in auram: & ſiluerunt fluctus ejus.

30. Et lætati ſunt quia ſiluerunt: & deduxit eos in portum voluntatis eorum.

31. Confiteantur Domino miſericordiæ ejus: & mirabilia ejus filiis hominum.

32. Et exaltent eum in eccleſia plebis: & in cathedra ſeniorum laudent eum.

33. Poſuit flumina in deſertum, & exitus aquarum in ſitim.

34. Terram fructiferam in ſalſuginem, à malitia inhabitantium in ea.

35. Poſuit deſertum in ſtagna aquarum: & terram ſine aqua in exitus aquarum.

36. Et collocavit illic eſurientes: & conſtituerunt civitatem habitationis.

37. Et ſeminaverunt agros, & plantave-
runt vineas: & fecerunt fructum nativitatis.
38. Et benedixit eis, & multiplicati ſunt
nimis: & jumenta eorum non minoravit.
39. Et pauci facti ſunt: & vexati ſunt à
tribulatione malorum, & dolore.
40. Effuſa eſt contemptio ſuper principes:
& errare fecit eos in invio, & non in via.
41. Et adjuvit pauperem de inopia: &
poſuit ſicut oves familias.
|| Job 22. 19. 42. || Videbunt recti, & lætabuntur: &
omnis iniquitas oppilabit os ſuum.
43. Quis ſapiens & cuſtodiet hæc: & in-
telliget miſericordias Domini?

Psalmus CVII.

Eccleſia precatur Deum ſibi proſperum contra Moabitas, Palæſtinos, Idumæos (id eſt Mahometanos) Pſalmus eſt propheticus.

1. Canticum Pſalmi ipſi David.
(*Supr.* 56. 8.)
2. PAratum cor meum Deus, paratum cor
meum, cantabo, & pſallam in gloria mea.
3. Exurge gloria mea, exurge pſalterium,
& cithara: exurgam diluculo.
4. Confitebor tibi in populis Domine: &
pſallam tibi in nationibus.
5. Quia magna eſt ſuper cœlos miſericor-
dia tua: & uſque ad nubes veritas tua.
6. Exaltare ſuper cœlos Deus, & ſuper omnem
terram gloria tua: 7. ut liberentur dilecti tui.
Salvum fac dextera tua, & exaudi me:
8. Deus locutus eſt in ſancto ſuo.
Exultabo, & dividam Sichimam, & con-
vallem tabernaculorum dimetiar.
9. Meus eſt Galaad, & meus eſt Manaſ-
ſes: & Ephraim ſuſceptio capitis mei.
Juda rex meus: 10. Moab lebes ſpei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum me-
um: mihi alienigenæ amici facti ſunt.
11. Quis deducet me in civitatem muni-
tam? quis deducet me uſque in Idumæam?
12. Nonne tu Deus, qui repuliſti nos, &
non exibis Deus, in virtutibus noſtris?
13. Da nobis auxilium de tribulatione:
quia vana ſalus hominis.
14. In Deo faciemus virtutem: & ipſe
ad nihilum deducet inimicos noſtros.

Psalmus CVIII.

Judæ proditori ceteriſque malevolis dignas pœnas, ſibi ſalutem Chriſtus precatur. Act. 1.

1. In finem, Pſalmus David.
2. DEus laudem meam ne tacueris: quia
os peccatoris, & os doloſi ſuper
me apertum eſt.
3. Locuti ſunt adverſum me lingua dolo-
ſa, & ſermonibus odii circumdederunt me:
& expugnaverunt me gratis.
4. Pro eo ut me diligerent, detrahebant
mihi: ego autem orabam.
5. Et poſuerunt adverſum me mala pro
bonis: & odium pro dilectione mea.
6. Conſtitue ſuper eum peccatorem: &
diabolus ſtet à dextris ejus.
7. Cùm judicatur, exeat condemnatus:
& oratio ejus fiat in peccatum.
8. Fiant dies ejus pauci: & epiſcopatum
ejus accipiat alter.
9. Fiant filii ejus orphani: & uxor ejus vidua.
10. Nutantes transferantur filii ejus, & men-
dicent: & ejiciantur de habitationibus ſuis.
11. Scrutetur fœnerator omnem ſubſtan-
tiam ejus: & diripiant alieni labores ejus.
12. Non ſit illi adjutor: nec ſit qui mi-
ſereatur pupillis ejus.
13. Fiant nati ejus in interitum: in gene-
ratione una deleatur nomen ejus.
14. In memoriam redeat iniquitas patrum
ejus in conſpectu Domini: & peccatum ma-
tris ejus non deleatur.
15. Fiant contra Dominum ſemper, & diſpe-
reat de terra memoria eorum: 16. pro eò quòd
non eſt recordatus facere miſericordiam.
17. Et perſecutus eſt hominem inopem, &
mendicum, & compunctum corde mortificare.
18. Et dilexit maledictionem, & veniet ei: &
noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.
Et induit maledictionem ſicut veſtimen-
tum, & intravit ſicut aqua in interiora
ejus, & ſicut oleum in oſſibus ejus.
19. Fiat ei ſicut veſtimentum, quo operi-
tur: & ſicut zona, qua ſemper præcingitur.
20. Hoc opus eorum, qui detrahunt mi-
hi apud Dominum: & qui loquuntur ma-
la adverſus animam meam.
21. Et tu Domine, Dñe, fac mecum propter
nomen tuum: quia ſuavis eſt miſericordia tua.
Libera me, 22. quia egenus, & pauper ego
ſum, & cor meum conturbatum eſt intra me.
23. Sicut umbra cùm declinat, ablatus
ſum & excuſſus ſum ſicut locuſtæ.
24. Genua mea infirmata ſunt à jejunio:
& caro mea immutata eſt propter oleum.
25. Et ego factus ſum opprobrium illis:
viderunt me, & moverunt capita ſua.
26. Adjuva me Domine Deus meus: ſal-
vum me fac ſecundùm miſericordiam tuam.
27. Et ſciant quia manus tua hæc: & tu
Domine feciſti eam.
28. Maledicent illi, & tu benedices: qui
inſurgunt in me, confundantur: ſervus au-
tem tuus lætabitur.
29. Induantur qui detrahunt mihi, pudore:
& operiantur ſicut diploide confuſione ſua.
30. Confitebor Domino nimis in ore meo:
& in medio multorum laudabo eum.
31. Quia aſtitit à dextris pauperis, ut ſalvam
faceret à perſequentibus animam meam.

Psalmus CIX.

Chriſtum ad Patris dexteram ſeſſurum, regnum à Judæa auſpicaturum, Sacerdotio Melchiſedech perpetuò functurum, toto orbe victorem dominaturum.

1. Pſalmus David.
DIxit Dominus Domino meo: Sede à Matth. 22. 44.
dextris meis:
|| Donec ponam inimicos tuos, ſcabellum || 1. Cor. 15. 25. Hebr. 1. 13. & 10. 13.
pedum tuorum.
2. Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex
Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

Digitized by Google

3. Tecum principium in die virtutis tuæ
in ſplendoribus ſanctorum : ex utero ante
luciferum genui te.
4. Juravit Dominus , & non pœnitebit
|| Joa. 12. 34. eum : || Tu es ſacerdos in æternum ſecun-
Hebr. 5. 6. dùm ordinem Melchiſedech.
& 7. 17. 5. Dominus à dextris tuis , confregit in
die iræ ſuæ reges.
6. Judicabit in nationibus , implebit rui-
nas : conquaſſabit capita in terra multorum.
7. De torrente in via bibet : propterea
exaltabit caput.

Psalmus CX.

Dominum laudat , qui tot beneficia in Eccleſiam contulerit.

Alleluja.

1. CONfitebor tibi Domine in toto cor-
de meo : in conſilio juſtorum , &
congregatione.
2. Magna opera Domini : exquiſita in om-
nes voluntates ejus.
3. Confeſſio & magnificentia opus ejus ,
& juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.
4. Memoriam fecit mirabilium ſuorum ,
miſericors & miſerator Dominus : 5. eſcam
dedit timentibus ſe.
Memor erit in ſæculum teſtamenti ſui : 6. vir-
tutem operum ſuorum annuntiabit populo ſuo.
7. Ut det illis hæreditatem gentium : ope-
ra manuum ejus, veritas & judicium.
8. Fidelia omnia mandata ejus : confirmata in
ſæculum ſæculi , facta in veritate & æquitate :
9. Redemptionem miſit populo ſuo : man-
davit in æternum teſtamentum ſuum.
|| Prov. 1. 7. Sanctum , & terribile nomen ejus : || ini-
& 9. 17. Eccli. 1. 16. tium ſapientiæ timor Domini.
10. Intellectus bonus omnibus facientibus
eum : laudatio ejus manet in ſæculum ſæculi.

Psalmus CXI.

Religioſos & beneficos eſſe beatos , peccatores perituros.

Alleluja , Reverſionis Aggæi , & Zachariæ.

1. BEatus vir, qui timet Dominum : in
mandatis ejus volet nimis.
2. Potens in terra erit ſemen ejus : gene-
ratio rectorum benedicetur.
3. Gloria , & divitiæ in domo ejus : &
juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.
4. Exortum eſt in tenebris lumen rectis :
miſericors, & miſerator, & juſtus.
5. Jucundus homo qui miſeretur & com-
modat, diſponet ſermones ſuos in judicio :
6. quia in æternum non commovebitur.
7. In memoria æterna erit juſtus : ab au-
ditione mala non timebit.
Paratum cor ejus ſperare in Domino ,
8. confirmatum eſt cor ejus : non commo-
vebitur donec deſpiciat inimicos ſuos.
9. Diſperſit , dedit pauperibus : juſtitia ejus
manet in ſæculum ſæculi, cornu ejus exal-
tabitur in gloria.
10. Peccator videbit, & iraſcetur , denti-
bus ſuis fremet & tabeſcet : deſiderium pec-
catorum peribit.

Psalmus CXII.

Deum laudandum , qui excelſus ima curet.

Alleluja.

1. LAudate pueri Dominum : laudate no-
men Domini.
2. Sit nomen Domini benedictum , ex hoc
nunc, & uſque in ſæculum.
3. || A ſolis ortu uſque ad occaſum , lau- || Malach. 1. 11.
dabile nomen Domini.
4. Excelſus ſuper omnes gentes Dominus :
& ſuper cœlos gloria ejus.
5. Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui
in altis habitat , 6. & humilia reſpicit in
cœlo & in terra?
7. Suſcitans à terra inopem , & de ſter-
core erigens pauperem.
8. Ut collocet eum cum principibus, cum
principibus populi ſui,
9. Qui habitare facit ſterilem in domo ,
matrem filiorum lætantem.

Psalmus CXIII.

Recolit Dei miracula , Iſraelem de Ægypto eductum. Deinde cum precatur ut ſuam gloriam aſſerat , quòd ceterarum gentium dii, ſimulachra ſint vana ; ipſe verò ſit omnis generis piorum præſidium. Apud Hebræos in duos ſcinditur.

Alleluja.

1. IN exitu Iſrael de Ægypto , domus Ja- Exod. 13. 3.
cob de populo barbaro.
2. Facta eſt Judæa ſanctificatio ejus , Iſ-
rael poteſtas ejus.
3. Mare vidit, & fugit : Jordanis conver-
ſus eſt retrorſum.
4. Montes exultaverunt ut arietes : & col-
les ſicut agni ovium.
5. Quid eſt tibi mare quòd fugiſti : & tu
Jordanis , quia converſus es retrorſum :
6. Montes exultaſtis ſicut arietes, & col-
les ſicut agni ovium.
7. A facie Domini mota eſt terra , à fa-
cie Dei Jacob.
8. Qui convertit petram in ſtagna aqua-
rum, & rupem in fontes aquarum.
1. NON NOBIS DOMINE , NON NO-
BIS : ſed nomini tuo da gloriam.
2. Super miſericordia tua, & veritate tua : ne-
quando dicant Gentes : Ubi eſt Deus eorum?
3. Deus autem noſter in cœlo : omnia quæ-
cumque voluit, fecit.
4. || Simulachra gentium argentum , & au- || Infra 134. 15.
rum, opera manuum hominum.
5. || Os habent , & non loquentur : ocu- || Sap. 15. 15.
los habent , & non videbunt.
6. Aures habent , & non audient : nares
habent , & non odorabunt.
7. Manus habent , & non palpabunt : pe-
des habent , & non ambulabunt : non cla-
mabunt in gutture ſuo.
8. Similes illis fiant qui faciunt ea : &
omnes qui confidunt in eis.
9. Domus Iſrael ſperavit in Domino : ad-
jutor eorum & protector eorum eſt.
10. Domus Aaron ſperavit in Domino :
adjutor eorum & protector eorum eſt.

11. Qui timent Dominum, ſperaverunt in
Domino : adjutor eorum & protector eo-
rum eſt.
12. Dominus memor fuit noſtri: & bene-
dixit nobis.
Benedixit domui Iſrael : benedixit domui
Aaron.
13. Benedixit omnibus qui timent Domi-
num, puſillis cum majoribus.
14. Adjiciat Dominus ſuper vos: ſuper
vos, & ſuper filios veſtros.
15. Benedicti vos à Domino, qui fecit
cœlum, & terram.
16. Cœlum cœli Domino: terram autem
dedit filiis hominum.
|| Baruch 2. 17. 17. || Non mortui laudabunt te Domine:
neque omnes, qui deſcendunt in infernum.
18. Sed nos qui vivimus, benedicimus Do-
mino, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

Psalmus CXIV.

Orat ſimul & gratias agit, quòd fuerit magno è periculo ereptus. Chriſto congruit.

Alleluja.

1. Dilexi, quoniam exaudiet Dominus
vocem orationis meæ.
2. Quia inclinavit aurem ſuam mihi: &
in diebus meis invocabo.
3. Circumdederunt me dolores mortis: &
pericula inferni invenerunt me.
Tribulationem & dolorem inveni: 4. &
nomen Domini invocavi.
O Domine libera animam meam: 5. miſeri-
cors Dñs, & juſtus, & Deus noſter miſeretur.
6. Cuſtodiens parvulos Dominus: humi-
liatus ſum, & liberavit me.
7. Convertere anima mea in requiem tu-
am: quia Dominus benefecit tibi.
8. Quia eripuit animam meam de morte:
oculos meos à lacrymis, pedes meos à lapſu.
9. Placebo Domino in regione vivorum.

Psalmus CXV.

Pergit gratias agere Deo, à quo fuerat liberatus. Nam hic Pſalmus in Hebr. pars eſt altera ſuperioris.

Alleluja.

|| 2. Cor. 4.13. 10. Credidi, propter quod locutus ſum:
ego autem humiliatus ſum nimis.
|| Rom. 3.4. 11. Ego dixi in exceſſu meo. || Omnis
homo mendax.
12. Quid retribuam Domino, pro omni-
bus, quæ retribuit mihi?
13. Calicem ſalutaris accipiam: & nomen
Domini invocabo.
14. Vota mea Domino reddam coram om-
ni populo ejus: 15. pretioſa in conſpectu
Domini mors Sanctorum ejus.
16. O Domine quia ego ſervus tuus: ego
ſervus tuus, & filius ancillæ tuæ.
Dirupiſti vincula mea: 17. tibi ſacrificabo
hoſtiam laudis, & nomen Domini invocabo.
18. Vota mea Domino reddam in conſpe-
ctu omnis populi ejus: 19. in atriis domus
Domini, in medio tui Jeruſalem.

Psalmus CXVI.

Invitat omnes Gentes ad Deum collaudandum, ob Chriſtum exhibitum. Rom. 15.

Alleluja.

1. Laudate Dominum omnes Gentes: lau- Rom. 15.11
date eum omnes populi.
2. Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſeri-
cordia ejus: || & veritas Dñi manet in æternum. || Joan. 12 34.

Psalmus CXVII.

Gratias agit Eccleſia, quòd poſt tot rerum diſcrimina, ſalutem & Chriſtum ſit conſecuta. Matth. 11. & 22.

Alleluja.

1. Confitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in ſæculum miſericordia ejus.
2. Dicat nunc Iſrael, quoniam bonus: quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
3. Dicat nunc domus Aaron: quoniam in
ſæculum miſericordia ejus:
4. Dicant nunc qui timent Dominum: quo-
niam in ſæculum miſericordia ejus.
5. De tribulatione invocavi Dominum: &
exaudivit me in latitudine Dominus.
6. Dominus mihi adjutor: non timebo
quid faciat mihi homo.
7. || Dominus mihi adjutor: & ego deſ- || Heb. 13.6
piciam inimicos meos.
8. Bonum eſt confidere in Domino, quàm
confidere in homine:
9. Bonum eſt ſperare in Domino, quàm
ſperare in principibus.
10. Omnes gentes circuierunt me: & in
nomine Domini quia ultus ſum in eos.
11. Circumdantes circumdederunt me: &
in nomine Domini quia ultus ſum in eos.
12. Circumdederunt me ſicut apes, & ex-
arſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomi-
ne Domini quia ultus ſum in eos.
13. Impulſus everſus ſum ut caderem: &
Dominus ſuſcepit me.
14. || Fortitudo mea, & laus mea Domi- || Exo. 15.2.
nus: & factus eſt mihi in ſalutem.
15. Vox exultationis, & ſalutis in taber-
naculis juſtorum.
Dextera Domini fecit virtutem: dextera Do-
mini exaltavit me, dextera Dñi fecit virtutem.
17. Non moriar, ſed vivam: & narrabo
opera Domini.
18. Caſtigans caſtigavit me Dominus: &
morti non tradidit me.
19. Aperite mihi portas juſtitiæ, ingreſſus
in eas confitebor Domino: 20. hæc porta
Domini, juſti intrabunt in eam.
21. Confitebor tibi quoniam exaudiſti me:
& factus es mihi in ſalutem.
22. || Lapidem, quem reprobaverunt ædifi- || Iſai. 28. 16.
cantes: hic factus eſt in caput anguli. Matth. 21. 42.
23. A Domino factum eſt iſtud: & eſt Luc. 20. 17.
mirabile in oculis noſtris. Act. 4. 11.
24. Hæc eſt dies, quam fecit Dominus: Rom. 9. 11.
exultemus, & lætemur in ea. 1. Pet. 2. 7
25. O Domine ſalvum me fac, ò Domi-
ne benè proſperare: 26. benedictus qui ve-
nit in nomine Domini.

Bene-

Benediximus vobis de domo Domini: 27.
Deus Dominus, & illuxit nobis.
Conſtituite diem ſolemnem in condenſis, uſque ad cornu altaris.
28. Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te.
Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutem.
29. Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in ſæculum miſericordia ejus.

Psalmus CXVIII.

Domini legem, Verbum & præcepta laudat, quorum amantiſſimum & ſtudioſiſſimum ſe conſervari optat ac precatur, 22. octonariis.

Alleluja.

Aleph.

1. Beati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini.
2. Beati, qui ſcrutantur teſtimonia ejus, in toto corde exquirunt eum.
3. Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.
4. Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis.
5. Utinam dirigantur viæ meæ, ad cuſtodiendas juſtificationes tuas.
6. Tunc non confundar, cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis.
7. Confitebor tibi in directione cordis: in eo quòd didici judicia juſtitiæ tuæ.
8. Juſtificationes tuas cuſtodiam: non me derelinquas uſquequaque.

Beth.

9. In quo corrigit adoleſcentior viam ſuam? in cuſtodiendo ſermones tuos.
10. In toto corde meo exquiſivi te: ne repellas me à mandatis tuis.
11. In corde meo abſcondi eloquia tua: ut non peccem tibi.
12. Benedictus es Domine, doce me juſtificationes tuas.
13. In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui.
14. In via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis.
15. In mandatis tuis exercebor: & conſiderabo vias tuas.
16. In juſtificationibus tuis meditabor: non obliviſcar ſermones tuos.

Gimel.

17. Retribue ſervo tuo, vivifica me: & cuſtodiam ſermones tuos.
18. Revela oculos meos: & conſiderabo mirabilia de lege tua.
19. Incola ego ſum in terra: non abſcondas à me mandata tua.
20. Concupivit anima mea deſiderare juſtificationes tuas, in omni tempore.
21. Increpaſti ſuperbos: maledicti qui declinant à mandatis tuis.
22. Aufer à me opprobrium, & contemptum: quia teſtimonia tua exquiſivi.
23. Etenim ſederunt principes, & adverſum me loquebantur: ſervus autem tuus exercebatur in juſtificationibus tuis.
24. Nam & teſtimonia tua meditatio mea eſt: & conſilium meum juſtificationes tuæ.

Daleth.

25. Adhæſit pavimento anima mea: vivifica me ſecundùm verbum tuum.
26. Vias meas enuntiavi, & exaudiſti me: doce me juſtificationes tuas.
27. Viam juſtificationum tuarum inſtrue me: & exercebor in mirabilibus tuis.
28. Dormitavit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis.
29. Viam iniquitatis amove à me: & de lege tua miſerere mei.
30. Viam veritatis elegi: judicia tua non ſum oblitus.
31. Adhæſi teſtimoniis tuis Domine: noli me confundere.
32. Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum.

He.

33. Legem pone mihi Domine viam juſtificationum tuarum: & exquiram eam ſemper.
34. Da mihi intellectum, & ſcrutabor legem tuam; & cuſtodiam illam in toto corde meo.
35. Deduc me in ſemitam mandatorum tuorum: quia ipſam volui.
36. Inclina cor meum in teſtimonia tua: & non in avaritiam.
37. Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.
38. Statue ſervo tuo eloquium tuum, in timore tuo.
39. Amputa opprobrium meum, quod ſuſpicatus ſum: quia judicia tua jucunda.
40. Ecce concupivi mandata tua: in æquitate tua vivifica me.

Vau.

41. Et veniat ſuper me miſericordia tua Domine: ſalutare tuum ſecundùm eloquium tuum.
42. Et reſpondebo exprobrantibus mihi verbum: quia ſperavi in ſermonibus tuis.
43. Et ne auferas de ore meo verbum veritatis uſquequaque: quia in judiciis tuis ſuperſperavi.
44. Et cuſtodiam legem tuam ſemper: in ſæculum & in ſæculum ſæculi.
45. Et ambulabam in latitudine: quia mandata tua exquiſivi.
46. Et loquebar in teſtimoniis tuis in conſpectu regum: & non confundebar.
47. Et meditabar in mandatis tuis, quæ dilexi.
48. Et levavi manus meas ad mandata tua, quæ dilexi: & exercebar in juſtificationibus tuis.

Zain.

49. Memor eſto verbi tui ſervo tuo, in quo mihi ſpem dediſti.
50. Hæc me conſolata eſt in humilitate mea: quia eloquium tuum vivificavit me.
51. Superbi iniquè agebant uſquequaque: à lege autem tua non declinavi.
52. Memor fui judiciorum tuorum à ſæculo Domine: & conſolatus ſum.
53. Defectio tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam.
54. Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ.
55. Memor fui nocte nominis tui Domine: & cuſtodivi legem tuam.
56. Hæc facta eſt mihi: quia juſtificationes tuas exquiſivi.

HETH.

57. Portio mea Domine, dixi, cuſtodire legem tuam.

58. Deprecatus ſum faciem tuã in toto corde meo: miſerere mei ſecundùm eloquium tuum.

59. Cogitavi vias meas: & converti pedes meos in teſtimonia tua.

60. Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua.

61. Funes peccatorum circumplexi ſunt me: & legem tuam non ſum oblitus.

62. Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi, ſuper judicia juſtificationis tuæ.

63. Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.

64. Miſericordia tua Domine plena eſt terra, juſtificationes tuas doce me.

TETH.

65. Bonitatem feciſti cum ſervo tuo Domine, ſecundùm verbum tuum.

66. Bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam doce me: quia mandatis tuis credidi.

67. Priuſquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum cuſtodivi.

68. Bonus es tu: & in bonitate tua doce me juſtificationes tuas.

69. Multiplicata eſt ſuper me iniquitas ſuperborum: ego autem in toto corde meo ſcrutabor mandata tua.

70. Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego verò legem tuam meditatus ſum.

71. Bonum mihi quia humiliaſti me: ut diſcam juſtificationes tuas.

72. Bonum mihi lex oris tui, ſuper millia auri, & argenti.

JOD.

73. Manus tuæ fecerunt me, & plaſmaverunt me: da mihi intellectum, & diſcam mandata tua.

74. Qui timent te videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua ſuperſperavi.

75. Cognovi Domine quia æquitas judicia tua: & in veritate tua humiliaſti me.

76. Fiat miſericordia tua ut conſoletur me, ſecundùm eloquium tuum ſervo tuo.

77. Veniant mihi miſerationes tuæ, & vivam: quia lex tua meditatio mea eſt.

78. Confundantur ſuperbi, quia injuſtè iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.

79. Convertantur mihi timentes te: & qui noverunt teſtimonia tua.

80. Fiat cor meum immaculatum in juſtificationibus tuis, ut non confundar.

CAPH.

81. Defecit in ſalutare tuum anima mea: & in verbum tuum ſuperſperavi.

82. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando conſolaberis me?

83. Quia factus ſum ſicut uter in pruina: juſtificationes tuas non ſum oblitus.

84. Quot ſunt dies ſervi tui: quando facies de perſequentibus me judicium?

85. Narraverunt mihi iniqui fabulationes: ſed non ut lex tua.

86. Omnia mandata tua veritas: iniquè perſecuti ſunt me, adjuva me.

87. Paulominùs conſummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.

88. Secundùm miſericordiam tuam vivifica me: & cuſtodiam teſtimonia oris tui.

LAMED.

89. In æternum Domine, verbum tuum permanet in cœlo.

90. In generationem & generationem veritas tua: fundaſti terram, & permanet.

91. Ordinatione tua perſeverat dies: quoniam omnia ſerviunt tibi.

92. Niſi quòd lex tua meditatio mea eſt: tunc fortè periiſſem in humilitate mea.

93. In æternum non obliviſcar juſtificationes tuas: quia in ipſis vivificaſti me.

94. Tuus ſum ego, ſalvum me fac: quoniam juſtificationes tuas exquiſivi.

95. Me expectaverunt peccatores ut perderent me: teſtimonia tua intellexi.

96. Omnis conſummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

MEM.

97. Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea eſt.

98. Super inimicos meos prudentem me feciſti mandato tuo: quia in æternum mihi eſt.

99. Super omnes docentes me intellexi: quia teſtimonia tua meditatio mea eſt.

100. Super ſenex intellexi: quia mandata tua quæſivi.

101. Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut cuſtodiam verba tua.

102. A judiciis tuis non declinavi: quia tu legem poſuiſti mihi.

103. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, ſuper mel ori meo!

104. A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.

NUN.

105. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis.

106. Juravi, & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ.

107. Humiliatus ſum uſquequaque Domine: vivifica me ſecundùm verbum tuum.

108. Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & judicia tua doce me:

109. Anima mea in manibus meis ſemper: & legem tuam non ſum oblitus.

110. Poſuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi.

111. Hæreditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei ſunt.

112. Inclinavi cor meum ad faciendas juſtificationes tuas in æternum, propter retributionem.

SAMECH.

113. Iniquos odio habui: & legẽ tuam dilexi.

114. Adjutor, & ſuſceptor meus es tu: & in verbum tuum ſuperſperavi.

115. Declinate à me maligni: & ſcrutabor mandata Dei mei.

116. Suſcipe me ſecundùm eloquium tuum, & vivam: & non confundas me ab expectatione mea.

117. Adjuva me, & ſalvus ero: & meditabor in juſtificationibus tuis ſemper.

118. Spreviſti omnes diſcedentes à judiciis tuis, quia injuſta cogitatio eorum.

119. Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ: ideò dilexi teſtimonia tua.

120. Con-

120. Confige timore tuo carnes meas: à judiciis enim tuis timui.

A i n.

121. Feci judicium & juſtitiam: non tradas me calumniantibus me.

122. Suſcipe ſervum tuum in bonum: non calumnientur me ſuperbi.

123. Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum: & in eloquium juſtitiæ tuæ.

124. Fac cum ſervo tuo ſecundùm miſericordiam tuam: & juſtificationes tuas doce me.

125. Servus tuus ſum ego: da mihi intellectum, ut ſciam teſtimonia tua.

126. Tempus faciendi Domine: diſſipaverunt legem tuam.

127. Ideò dilexi mandata tua, ſuper aurum & topazion.

128. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

P h e.

129. Mirabilia teſtimonia tua: ideò ſcrutata eſt ea anima mea.

130. Declaratio ſermonum tuorum illuminat: & intellectum dat parvulis.

131. Os meum aperui, & attraxi ſpiritum: quia mandata tua deſiderabam.

132. Aſpice in me, & miſerere mei: ſecundùm judicium diligentium nomen tuum.

133. Greſſus meos dirige ſecundùm eloquium tuum: & non dominetur mei omnis injuſtitia.

134. Redime me à calumniis hominum: ut cuſtodiam mandata tua.

135. Faciem tuam illumina ſuper ſervum tuum: & doce me juſtificationes tuas.

136. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non cuſtodierunt legem tuam.

S a d e.

137. Juſtus es Domine: & rectum judicium tuum.

138. Mandaſti juſtitiam teſtimonia tua: & veritatem tuam nimis.

139. Tabeſcere me fecit zelus meus: quia obliti ſunt verba tua inimici mei.

140. Ignitum eloquium tuum vehementer: & ſervus tuus dilexit illud.

141. Adoleſcentulus ſum ego, & contemptus: juſtificationes tuas non ſum oblitus.

142. Juſtitia tua, juſtitia in æternum: & & lex tua veritas.

143. Tribulatio & anguſtia invenerunt me: mandata tua meditatio mea eſt.

144. Æquitas, teſtimonia tua in æternum: intellectum da mihi, & vivam.

C o p h.

145. Clamavi in toto corde meo, exaudi me Domine: juſtificationes tuas requiram.

146. Clamavi ad te, ſalvum me fac: ut cuſtodiam mandata tua.

147. Præveni in maturitate, & clamavi: quia in verba tua ſuperſperavi.

148. Prævenerunt oculi mei ad te diluculo: ut meditarer eloquia tua.

149. Vocem meam audi ſecundùm miſericordiam tuam Domine: & ſecundùm judicium tuum vivifica me.

150. Appropinquaverunt perſequentes me iniquitati: à lege autem tua longè facti ſunt.

151. Prope es tu Domine: & omnes viæ tuæ veritas.

152. Initio cognovi de teſtimoniis tuis: quia in æternum fundaſti ea.

R e s.

153. Vide humilitatem meam, & eripe me: quia legem tuam non ſum oblitus.

154. Judica judicium meum, & redime me: propter eloquium tuum vivifica me.

155. Longè à peccatoribus ſalus: quia juſtificationes tuas non exquiſierunt:

156. Miſericordiæ tuæ multæ Domine: ſecundùm judicium tuum vivifica me.

157. Multi qui perſequuntur me, & tribulant me: à teſtimoniis tuis non declinavi.

158. Vidi prævaricantes, & tabeſcebam: quia eloquia tua non cuſtodierunt.

159. Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in miſericordia tua vivifica me.

160. Principium verborum tuorum, veritas: in æternum omnia judicia juſtitiæ tuæ.

S i n.

161. Principes perſecuti ſunt me gratis: & à verbis tuis formidavit cor meum.

162. Lætabor ego ſuper eloquia tua: ſicut qui invenit ſpolia multa.

163. Iniquitatem odio habui, & abominatus ſum: legem autem tuam dilexi.

164. Septies in die laudem dixi tibi, ſuper judicia juſtitiæ tuæ.

165. Pax multa diligentibus legem tuam: & non eſt illis ſcandalum.

166. Expectabam ſalutare tuum Domine: & mandata tua dilexi.

167. Cuſtodivit anima mea teſtimonia tua: & dilexit ea vehementer.

168. Servavi mandata tua, & teſtimonia tua: quia omnes viæ meæ in conſpectu tuo.

T a u.

169. Appropinquet deprecatio mea in conſpectu tuo Domine: juxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170. Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo: ſecundùm eloquium tuum eripe me.

171. Eructabunt labia mea hymnum, cùm docueris me juſtificationes tuas.

172. Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.

173. Fiat manus tua ut ſalvet me: quoniam mandata tua elegi.

174. Concupivi ſalutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea eſt.

175. Vivet anima mea, & laudabit te: & judicia tua adjuvabunt me.

176. Erravi, ſicut ovis, quæ periit: quære ſervum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus.

Psalmus CXIX.

Petit Eccleſia à maledicis & Cedarenis, id eſt, Mahometanis, à Cedar Iſmaelis filio, inter quos verſatur, liberari. Canticum eſt propheticum, ut & ſequentia, quæ Graduum inſcribuntur.

1. Canticum graduum.

AD Dominum cùm tribularer clamavi: & exaudivit me.

2. Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua doloſa.

3. Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam doloſam?

4. Sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus deſolatoriis.

5. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt: habitavi cum habitantibus Cedar: 6. multum incola fuit anima mea.

7. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cùm loquebar illis, impugnabant me gratis.

Psalmus CXX.

Eccleſiam ubique eſſe tutam, quòd Dominum habeat cuſtodem.

Canticum graduum.

1 Par. 20. 17. 1. LEvavi oeulos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.

2. Auxilium meum à Domino, qui fecit cœlum & terram.

3. Non det in commotionem pedem tuum: neque dormitet qui cuſtodit te.

4. Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui cuſtodit Iſrael.

5. Dominus cuſtodit te, Dominus protectio tua, ſuper manum dexteram tuam.

6. Per diem ſol non uret te: neque luna per noctem.

7. Dominus cuſtodit te ab omni malo: cuſtodiat animam tuam Dominus.

8. Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuum: ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.

Psalmus CXXI.

Eccleſiam laudat à concordia, pietate, juſtitia, eique benè precatur.

1. Canticum graduum.

LÆtatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi: In domum Domini ibimus.

2. Stantes erant pedes noſtri, in atriis tuis Jeruſalem.

3. Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas: cujus participatio ejus in idipſum.

4. Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Dñi: teſtimonium Iſrael ad confitendû nomini Dñi.

5. Quia illic ſederunt ſedes in judicio, ſedes ſuper domum David.

6. Rogate quæ ad pacem ſunt Jeruſalem: & abundantia diligentibus te.

7. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tusis.

8. Propter fratres meos, & proximos meos, loquebar pacem de te.

9. Propter domum Domini Dei noſtri quæſivi bona tibi.

Psalmus CXXII.

Eccleſia precatur contra impiorum calumnias.

Canticum graduum.

1. AD te levavi oculos meos, qui habitas in cœlis.

2. Ecce ſicut oculi ſervorum, in manibus dominorum ſuorum,

Sicut oculi ancillæ, in manibus dominæ ſuæ: ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum donec miſereatur noſtri.

3. Miſerere noſtri Domine, miſerere noſtri: quia multùm repleti ſumus deſpectione:

4. Quia multùm repleta eſt anima noſtra: opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis.

Psalmus CXXIII.

Eccleſia gratias agit, quòd ab extremo periculo ſit erepta.

1. Canticum graduum.

NIſi quia Dñs erat in nobis, dieat nunc Iſrael: 2. Niſi quia Dominus erat in nobis,

Cùm exurgerent homines in nos, 3. fortè vivos deglutiſſent nos:

Cùm iraſceretur furor eorum in nos, 4. forſitan aqua abſorbuiſſet nos.

5. Torrentē pertranſivit anima noſtra: forſitan pertranſiſſet anima nnſtra aquā intolerabilem.

6. Benedictus Dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.

7. Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium: laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.

8. Adjutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram.

Psalmus CXXIV.

Eccleſiam ejuſque cives eſſe tutiſſimos, impios autem perituros.

1. Canticum graduum.

QUi confidunt in Domino, ſicut mons Sion: non commovebitur in æternum, qui habitat 2. in Jeruſalem.

Montes in circuitu ejus: & Dñs in circuitu populi ſui, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

3. Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum ſuper ſortem juſtorum: ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas.

4. Benefac Domine bonis, & rectis corde.

5. Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem: pax ſuper Iſrael.

Psalmus CXXV.

Eccleſia orat ut liberetur è captivitate, videlicet per Chriſtum. Congruit martyribus.

1. Canticum graduum.

IN convertendo Dominus captivitatem Sion: facti ſumus ſicut conſolati.

2. Tunc repletum eſt gaudio os noſtrum: & lingua noſtra exultatione.

Tunc dicent inter gentes: Magnificavit Dominus facere cum eis.

3. Magnificavit Dominus facere nobiſcum: facti ſumus lætantes.

4. Converte Domine captivitatem noſtram, ſicut torrens in Auſtro.

5. Qui ſeminant in lacrymis, in exultatione metent.

6. Euntes ibant & flebant mittētes ſemina ſua.

Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos ſuos.

Psalmus CXXVI.

Nec familiam, nec urbem cuſtodiri; nec liberos haberi citra Dei favorem & donum.

1. Canticum graduum Salomonis.

NIſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam.

Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.
2. Vanum eſt vobis ante lucem ſurgere: ſurgite poſtquàm ſederitis, qui manducatis panem doloris.
Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum: 3. ecce hæreditas Domini filii: merces, fructus ventris.
4. Sicut ſagittæ in manu potentis: ita filii excuſſorum.
5. Beatus vir qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis: non confundetur cùm loquetur inimicis ſuis in porta.

Psalmus CXXVII.

Timore Domini, beatitudinem hujus etiam vitæ, conciliari.

1. Canticum graduum:
Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.
2. Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es, & benè tibi erit.
3. Uxor tua ſicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ.
Filii tui ſicut novellæ olivarum, in circuitu menſæ tuæ.
4. Ecce ſic benedicetur homo, qui timet Dominum.
5. Benedicat tibi Dominus ex Sion: & videas bona Jeruſalem omnibus diebus vitæ tuæ.
6. Et videas filios filiorum tuorum, pacem ſuper Iſrael.

Psalmus CXXVIII.

Eccleſia gratias agit, quod Domini ope tuta ſemper permaneat, precans, ut ſui hoſtes dent pœnas.

1. Canticum graduum.
Sæpè expugnaverunt me à juventute mea, dicat nunc Iſrael:
2. Sæpè expugnaverunt me à juventute mea: etenim non potuerunt mihi.
3. Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores: prolongaverunt iniquitatem ſuam.
4. Dominus juſtus concidit cervices peccatorum: 5. confundantur & convertantur retrorſum omnes, qui oderunt Sion.
6. Fiant ſicut fœnum tectorum: quod priuſquam evellatur, exaruit:
7. De quo non implevit manum ſuam qui metit, & ſinum ſuum qui manipulos colligit:
8. Et non dixerunt qui præteribant: Benedictio Domini ſuper vos: benediximus vobis in nomine Domini.

Psalmus CXXIX.

Peccatorum veniam magno ardore depoſcit, redemptionem per Chriſtum videlicet, pollicens.

1. Canticum graduum.
De profundis clamavi ad te Domine: 2. Domine exaudi vocem meam:
Fiant aures tuæ intendentes, in vocem deprecationis meæ.
3. Si iniquitates obſervaveris Domine: Domine quis ſuſtinebit?
4. Quia apud te propitiatio eſt: & propter legem tuam ſuſtinui te Domine.
Suſtinuit anima mea in verbo ejus: 5. ſperavit anima mea in Domino.
6. A cuſtodia matutina uſque ad noctem: ſperet Iſrael in Domino.
7. Quia apud Dominum miſericordia: & copioſa apud eum redemptio.
8. Et ipſe redimet Iſrael ex omnibus iniquitatibus ejus.

Psalmus CXXX.

Humilitatem & modeſtiam ſuam Deo offert & proponit. Sacrificium longè gratiſſimum.

1. Canticum graduum David.
Domine non eſt exaltatum cor meum: neque elati ſunt oculi mei.
Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus ſuper me.
2. Si non humiliter ſentiebam: ſed exaltavi animam meam:
Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua, ita retributio in anima mea.
3. Speret Iſrael in Domino, ex hoc nunc & uſque in ſæculum.

Psalmus CXXXI.

Eccleſia Deum obteſtatur, ut memor Davidis, ejuſque voti, in Sione habitet, Chriſtumque exhibeat, quem ipſe magna verborum ſolemnitate promiſit.

1. Canticum graduum.
Memento Domine David, & omnis manſuetudinis ejus:
2. Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob:
3. ‖ Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei: ‖ 2. Reg. 7. 2.
4. Si dedero ſomnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem:
5. Et requiem temporibus meis: donec inveniam locum Domino, tabernaculũ Deo Jacob.
6. Ecce audivimus eam in Ephrata: invenimus eam in campis ſilvæ.
7. Introibimus in tabernaculum ejus: adorabimus in loco, ubi ſteterunt pedes ejus.
8. ‖ Surge Domine in requiem tuam, tu & arca ſanctificationis tuæ. ‖ 2. Par. 6. 41.
9. Sacerdotes tui induantur juſtitiam: & ſancti tui exultent.
10. Propter David ſervum tuum, non avertas faciem Chriſti tui.
11. Juravit Dominus David veritatem, & non fruſtrabitur eam: ‖ de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. ‖ 2. Reg. 7. 12. Luc. 1. 32. Act. 2. 30
12. Si cuſtodierint filii tui teſtamentum meum, & teſtimonia mea hæc, quæ docebo eos:
Et filii eorum uſque in ſæculum, ſedebunt ſuper ſedem tuam.
13. Quoniam elegit Dominus Sion: elegit eam in habitationem ſibi.
14. Hæc requies mea in ſæculum ſæculi: hîc habitabo quoniam elegi eam.
15. Viduam ejus benedicens benedicam: pauperes ejus ſaturabo panibus.
16. Sacerdotes ejus induam ſalutari: & ſancti ejus exultatione exultabunt.
17. ‖ Illuc producam cornu David, paravi lucernam Chriſto meo. ‖ Malach. 1. 1. Luca 1. 69

18. Inimicos ejus induam confuſione: ſu-
per ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea.

Psalmus CXXXII.

*Eccleſiæ conſenſionem eſſe ſuaviſſimam à Deo
cumulatè benedictam.*

1. Canticum graduum David.
ECce quàm bonum, & quàm jucundum,
habitare fratres in unum:
2. Sicut unguentum in capite, quod de-
ſcendit in barbam, barbam Aaron,
Quod deſcendit in oram veſtimenti ejus: 3. ſi-
cut ros Hermon, qui deſcendit in montē Sion.
Quoniam illic mandavit Dominus benedi-
ctionem, & vitam uſque in ſæculum.

Psalmus CXXXIII.

*Eccleſia Domini cultores ad Dei laudes
hortatur.*

1. Canticum graduum.
ECce nunc benedicite Dominum omnes
ſervi Domini:
Qui ſtatis in domo Domini, in atriis do-
mus Dei noſtri.
2. In noctibus extollite manus veſtras in
ſancta, & benedicite Dominum.
3. Benedicat te Dominus ex Sion, qui
fecit cælum & terram.

Psalmus CXXXIV.

*Ad Deum celebrandum invitat, quòd Iſrae-
lem magnis beneficiis cumulaverit, & ido-
la ſint inutilia.*

1. Alleluja.
LAudate nomen Domini, laudate ſervi
Dominum.
2. Qui ſtatis in domo Domini, in atriis
domus Dei noſtri.
3. Laudate Dominum, quia bonus Domi-
nus: pſallite nomini ejus, quoniam ſuave.
4. Quoniam Jacob elegit ſibi Dominus,
Iſrael in poſſeſſionem ſibi.
5. Quia ego cognovi quòd magnus eſt Do-
minus, & Deus noſter præ omnibus diis.
6. Omnia quæcumque voluit, Dominus fecit
in cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyſſis.
|| Jer. 10. 13. 7. || Educens nubes ab extremo terræ:
fulgura in pluviam fecit.
Qui producit ventos de theſauris ſuis:
|| Exod. 12. 29. 8. || qui percuſſit primogenita Ægypti ab
homine uſque ad pecus.
9. Et miſit ſigna & prodigia in medio tui, Æ-
gypte: in Pharaonem, & in omnes ſervos ejus.
|| Joſ. 12. 1. 10. || Qui percuſſit gentes multas: & oc-
cidit reges fortes:
|| Num. 21. 24. 33. 11. || Sehon regem Amorrhæorum, & Og
regem Baſan, & omnia regna Chanaan,
12. Et dedit terram eorum hæreditatem,
hæreditatem Iſrael populo ſuo.
13. Domine nomen tuum in æternum:
Domine memoriale tuum in generationem
& generationem.
14. Quia judicabit Dominus populum ſuum:
& in ſervis ſuis deprecabitur.
|| Sap. 13. 15. || Simulachra Gentium argentum, &
aurum, opera manuum hominum.

16. || Os habent, & non loquentur: ocu- || Sap. 15. 15.
los habent, & non videbunt.
17. Aures habent, & non audient: neque
enim eſt ſpiritus in ore ipſorum.
18. Similes illis fiant qui faciunt ea: &
omnes, qui confidunt in eis.
19. Domus Iſrael benedicite Domino: do-
mus Aaron benedicite Domino.
20. Domus Levi benedicite Domino: qui
timetis Dominum, benedicite Domino.
21. Benedictus Dominus ex Sion, qui
habitat in Jeruſalem.

Psalmus CXXXV.

*Ad Dei confeſſionem excitat propter ipſius in
omnia maximè in populum ſuum, providen-
tiam atque beneficia.*

1. Alleluja.
COnfitemini Domino quoniam bonus:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
2. Confitemini Deo deorum: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
3. Confitemini Domino dominorum: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
4. Qui facit mirabilia magna ſolus: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
5. || Qui fecit cælos in intellectu: quo- || Gen. 1. 1.
niam in æternum miſericordia ejus.
6. Qui firmavit terram ſuper aquas: quo-
niam in æternum miſericordia ejus.
7. Qui fecit luminaria magna: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
8. Solem in poteſtatem diei: quoniam in
æternum miſericordia ejus.
9. Lunam, & ſtellas in poteſtatem noctis:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
10. || Qui percuſſit Ægyptum cum pri- || Exod. 12. 29.
mogenitis eorum: quoniam in æternum mi-
ſericordia ejus.
11. || Qui educit Iſrael de medio eorum: || Exod. 12. 37.
quoniam in æternum miſericordia ejus.
12. In manu potenti, & brachio excelſo:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
13. Qui diviſit Mare rubrum in diviſiones:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
14. Et eduxit Iſrael per medium ejus:
quoniam in æternum miſericordia ejus.
15. || Et excuſſit Pharaonem, & virtu- || Exod. 14. 28.
tem ejus in Mari rubro: quoniam in æter-
num miſericordia ejus.
16. Qui traduxit populum ſuum per deſer-
tum: quoniam in æternum miſericordia ejus.
17. Qui percuſſit reges magnos; quoni-
am in æternum miſericordia ejus.
18. || Et occidit reges fortes: quoniam || Num. 21. 24.
in æternum miſericordia ejus.
19. Sehon regem Amorrhæorum: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
20. || Et Og regem Baſan: quoniam in || Num. 21. 33.
æternum miſericordia ejus.
21. || Et dedit terram eorum hæreditatem: || Joſ. 13. 7.
quoniam in æternum miſericordia ejus.
22. Hæreditatem Iſrael ſervo ſuo: quoniam
in æternum miſericordia ejus.
23. Quia in humilitate noſtra memor fuit no-
ſtri: quoniam in æternum miſericordia ejus.
24. Et redemit nos ab inimicis noſtris:
quoniam in æternum miſericordia ejus.

25. Qui dat eſcam omni carni : quoniam
in æternum miſericordia ejus.
26. Confitemini Deo cæli : quoniam in
æternum miſericordia ejus.
Confitemini Domino dominorum : quo-
niam in æternum miſericordia ejus.

PSALMUS CXXXVI.

Captivi lacrymantes reſtitui optant, pœnaſque Idumæis & Babyloniis precantur. Congruit Eccleſiæ inter Mahometanos exulanti.

Pſalmus David, Jeremiæ.
1. SUper flumina Babylonis, illic ſedimus
& flevimus: cùm recordaremur Sion;
2. In ſalicibus in medio ejus, ſuſpendi-
mus organa noſtra.
3. Quia illic interrogaverunt nos, qui ca-
ptivos duxerunt nos, verba cantionum:
Et qui abduxerunt nos: Hymnum can-
tate nobis de canticis Sion.
4. Quomodò cantabimus canticum Domi-
ni in terra aliena?
5. Si oblitus fuero tui Jeruſalem, obli-
vioni detur dextera mea.
6. Adhæreat lingua mea faucibus meis,
ſi non meminero tui:
Si non propoſuero Jeruſalem, in princi-
pio lætitiæ meæ.
7. Memor eſto Domine filiorum Edom,
in die Jeruſalem:
Qui dicunt: Exinanite, exinanite uſque
ad fundamentum in ea.
8. Filia Babylonis miſera: beatus, qui
retribuet tibi retributionem tuam, quam
retribuiſti nobis:
9. Beatus, qui tenebit, & allidet parvu-
los tuos ad petram.

PSALMUS CXXXVII.

Se Deum, ob favorem, perpetuò confeſſurum & adoraturum. Optans ut ceteri quoque reges, hoc nomine idem faciant.

1. Ipſi David.
COnfitebor tibi Domine in toto corde
meo: quoniam audiſti verba oris mei.
In conſpectu angelorum pſallam tibi:
2. adorabo ad templum ſanctum tuum,
& confitebor nomini tuo.
Super miſericordia tua, & veritate tua:
quoniam magnificaſti ſuper omne, nomen
ſanctum tuum.
3. In quacumque die invocavero te, exaudi
me: multiplicabis in anima mea virtutem.
4. Confiteantur tibi Domine omnes reges
terræ: quia audierunt omnia verba oris tui:
5. Et cantent in viis Domini: quoniam
magna eſt gloria Domini.
6. Quoniam excelſus Dominus, & humilia
reſpicit: & alta à longè cognoſcit.
7. Si ambulavero in medio tribulationis,
vivificabis me: & ſuper iram inimicorum
meorum extendiſti manum tuam, & ſalvum
me fecit dextera tua.
8. Dominus retribuet pro me: Domine
miſericordia tua in ſæculum: opera ma-
nuum tuarum ne deſpicias.

PSALMUS CXXXVIII.

Deum omnia penitùs ſcire, ubique præſentem eſſe ejus providentiam & vim, nihil quantumvis occultum & exile, evadere. Quare ſe eum prædicaturum & impios odio perſecuturum.

1. In finem, Pſalmus David.
DOmine probaſti me, & cognoviſti me:
2. tu cognoviſti ſeſſionem meam, &
reſurrectionem meam.
3. Intellexiſti cogitationes meas de longè: ſe-
mitam meam, & ſuniculum meum inveſtigaſti.
4. Et omnes vias meas prævidiſti: quia
non eſt ſermo in lingua mea.
5. Ecce Domine tu cognoviſti omnia no-
viſſima, & antiqua: tu formaſti me, &
poſuiſti ſuper me manum tuam.
6. Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me:
confortata eſt, & non potero ad eam.
7. Quò ibo à ſpiritu tuo? & quò à facie
tua fugiam?
8. || Si aſcendero in cælum, tu illic es: || Amos 9. 2.
ſi deſcendero in infernum, ades.
9. Si ſumpſero pennas meas diluculò, &
habitavero in extremis maris:
10. Etenim illuc manus tua deducet me:
& tenebit me dextera tua.
11. Et dixi: Forſitan tenebræ conculcabunt
me: & nox illuminatio mea in deliciis meis.
12. Quia tenebræ non obſcurabuntur à
te, & nox ſicut dies illuminabitur: ſicut
tenebræ ejus, ita & lumen ejus.
13. Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſce-
piſti me de utero matris meæ.
14. Confitebor tibi, quia terribiliter ma-
gnificatus es: mirabilia opera tua, & ani-
ma mea cognoſcit nimis.
15. Non eſt occultatum os meum à te
quod feciſti in occulto: & ſubſtantia mea
in inferioribus terræ.
16. Imperfectum meum viderunt oculi
tui, & in libro tuo omnes ſcribentur: dies
formabuntur, & nemo in eis.
17. Mihi autem nimis honorificati ſunt
amici tui, Deus: nimis confortatus eſt
principatus eorum.
18. Dinumerabo eos, & ſuper arenam mul-
tiplicabuntur: exurrexi, & adhuc ſum tecum.
19. Si occideris Deus peccatores: viri
ſanguinum declinate à me:
20. Quia dicitis in cogitatione: Acci-
pient in vanitate civitates tuas.
21. Nonne qui oderunt te Domine, ode-
ram: & ſuper inimicos tuos tabeſcebam?
22. Perfecto odio oderam illos: & ini-
mici facti ſunt mihi.
23. Proba me Deus, & ſcito cor meum: in-
terroga me, & cognoſce ſemitas meas.
24. Et vide, ſi via iniquitatis in me eſt:
& deduc me in via æterna.

PSALMUS CXXXIX.

Ut ſe ab improbis & maledicis defendat, illoſque puniat, deprecatur. Chriſto congruit.

1. In finem, Pſalmus David.
2. ERipe me Domine ab homine malo:
à viro iniquo eripe me.

3. Qui

Digitized by Google

3. Qui cogitaverunt iniquitates in corde :
tota die conſtituebant prælia.
||Sup.5.11. Rom.3.13. 4. || Acuerunt linguas ſuas ſicut ſerpentis :
venenum aſpidum ſub labiis eorum.
5. Cuſtodi me Domine de manu peccato-
ris: & ab hominibus iniquis eripe me.
Qui cogitaverunt ſupplantare greſſus meos:
6. abſconderunt ſuperbi laqueum mihi.
Et funes extenderunt in laqueum : juxta iter
ſcandalum poſuerunt mihi.
7. Dixi Domino: Deus meus es tu: exau-
di Domine vocem deprecationis meæ.
8. Domine, Domine virtus ſalutis meæ:
obumbraſti ſuper caput meum in die belli :
9. Ne tradas me Domine, à deſiderio meo
peccatori: cogitaverunt contra me, ne de-
relinquas me, ne fortè exaltentur.
10. Caput circuitus eorum : labor labio-
rum ipſorum operiet eos.
11. Cadent ſuper eos carbones, in ignem
dejicies eos: in miſeriis non ſubſiſtent.
12. Vir linguoſus non dirigetur in terra:
virum injuſtum mala capient in interitu.
13. Cognovi quia faciet Dominus judi-
cium inopis: & vindictam pauperum.
14. Verumtamen juſti confitebuntur nomi-
ni tuo: & habitabunt recti cum vultu tuo.

PSALMUS CXL.

Orat ut ſit patiens in afflictionibus & ab ad-verſariis tutus. Congruit Chriſto.

1. Pſalmus David.

DOmine clamavi ad te, exaudi me: in-
tende voci meæ, cum clamavero ad te.
2. Dirigatur oratio mea ſicut incenſum in
conſpectu tuo: elevatio manuum mearum
ſacrificium veſpertinum.
3. Pone Domine cuſtodiam ori meo, &
oſtium circumſtantiæ labiis meis.
4. Non declines cor meum in verba mali-
tiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis.
Cum hominibus operantibus iniquitatem :
& non communicabo cum electis eorum.
5. Corripiet me juſtus in miſericordia,
& increpabit me: oleum autem peccatoris
non impinguet caput meum.
Quoniam adhuc & oratio mea in bene-
placitis eorum : 6. abſorpti ſunt juncti
petræ judices eorum.
Audient verba mea quoniam potuerunt: 7. ſi-
cut craſſitudo terræ erupta eſt ſuper terram.
Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum:
8. quia ad te Domine, Domine oculi mei:
in te ſperavi, non auferas animam meam.
9. Cuſtodi me à laqueo, quem ſtatuerunt mi-
hi: & à ſcandalis operantium iniquitatem.
10. Cadent in retiaculo ejus peccatores :
ſingulariter ſum ego donec tranſeam.

PSALMUS CXLI.

Humana ope deſertus, contra inſectatores au-xilium implorat. Eccleſiæ congruit.

1. Intellectus David.
Cùm eſſet in ſpelunca, oratio. (1.*Reg*.24.)

Sup.76.2. 2. VOce mea ad Dominum clamavi: voce
mea ad Dominum deprecatus ſum :
3. Effundo in conſpectu ejus orationem
meam, & tribulationem meam ante ipſum
pronuntio.
4. In deficiendo ex me ſpiritum meum,
& tu cognoviſti ſemitas meas.
In via hac, qua ambulabam, abſconde-
runt laqueum mihi.
5. Conſiderabam ad dexteram, & vide-
bam: & non erat qui cognoſceret me.
Periit fuga à me, & non eſt qui requi-
rat animam meam.
6. Clamavi ad te Domine, dixi: Tu es ſpes
mea, portio mea in terra viventium.
7. Intende ad deprecationem meam: quia
humiliatus ſum nimis.
Libera me à perſequentibus me : quia
confortati ſunt ſuper me.
8. Educ de cuſtodia animam meam ad
confitendum nomini tuo : me expectant
juſti, donec retribuas mihi.

PSALMUS CXLII.

Petit ne Deus ad ſuam juſtitiam reſpiciat, ſed ad miſeriam & perſecutionem à quaſe ſublevet, punitis hoſtibus. Congruit Eccleſiæ.

Pſalmus David.
1. Quando perſequebatur eum Abſalom
filius ejus.
(2. *Reg*. 17.)

DOmine exaudi orationem meam: auribus
percipe obſecrationem meam in verita-
te tua: exaudi me in tua juſtitia.
2. Et non intres in judicium cum ſervo
tuo : quia non juſtificabitur in conſpectu
tuo omnis vivens.
3. Quia perſecutus eſt inimicus ani-
mam meam : humiliavit in terra vitam
meam.
Collocavit me in obſcuris ſicut mortuos
ſæculi: 4. & anxiatus eſt ſuper me ſpiritus
meus, in me turbatum eſt cor meum.
5. Memor fui dierum antiquorum, me-
ditatus ſum in omnibus operibus tuis : in
factis manuum tuarum meditabar.
6. Expandi manus meas ad te : anima
mea ſicut terra ſine aqua tibi:
7. Velociter exaudi me Domine : defecit
ſpiritus meus.
Non avertas faciem tuam à me: & ſimi-
lis ero deſcendentibus in lacum.
8. Auditam fac mihi manè miſericordiam
tuam: quia in te ſperavi.
Notam fac mihi viam, in qua ambulem :
quia ad te levavi animam meam.
9. Eripe me de inimicis meis Domine, ad
te confugi: 10. doce me facere voluntatem
tuam, quia Deus meus es tu.
Spiritus tuus bonus deducet me in terram
rectam : 11. propter nomen tuum Domine
vivificabis me in æquitate tua.
Educes de tribulatione animam meam :
12. & in miſericordia tua diſperdes inimi-
cos meos.
Et perdes omnes, qui tribulant animam
meam: quoniam ego ſervus tuus ſum.

PSALMUS CXLIII.

Gratias agit, quòd pacato regno fruatur. Deinde orat ut ſe ab externis hoſtibus, alioqui tumentibus, defendat.

Pſalmus. David.
1. Adverſus Goliath.

BEnedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.

2. Miſericordia mea, & reſugium meum: ſuſceptor meus, & liberator meus:

Protector meus, & in ipſo ſperavi: qui ſubdit populum meum ſub me.

3. Domine quid eſt homo, quia innotuiſti ei? aut filius hominis, quia reputas eum?

|| Job 8. 9. & 14. 2. 4. Homo vanitati ſimilis factus eſt: || dies ejus ſicut umbra prætereunt.

5. Domine inclina cælos tuos, & deſcende: tange montes, & fumigabunt.

6. Fulgura coruſcationem, & diſſipabis eos: emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos:

7. Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis; de manu filiorum alienorum.

8. Quorum os locutum eſt vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis.

9. Deus canticum novum cantabo tibi: in pſalterio decachordo pſallam tibi.

10. Qui das ſalutem regibus: qui redemiſti David ſervum tuum de gladio maligno: 11. eripe me.

Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum eſt vanitatem: & dextera eorum, dextera iniquitatis:

12. Quorum filii, ſicut novellæ plantationes in juventute ſua.

Filiæ eorum compoſitæ: circumornatæ ut ſimilitudo templi.

13. Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud.

Oves eorum fœtoſæ, abundantes in egreſſibus ſuis: 14. boves eorum craſſæ.

Non eſt ruina maceriæ, neque tranſitus: neque clamor in plateis eorum.

15. Beatum dixerunt populum, cui hęc ſunt: beatus populus, cujus Dominus Deus ejus.

PSALMUS CXLIV.

Deum extollit ut regem, ut bonum, miſericordem, omnia gubernantem, conſervantem, hominibus ingentia beneficia conferentem.

1. Laudatio ipſi David.

EXaltabo te Deus meus rex: & benedicā nomini tuo in ſęculum, & in ſæculum ſęculi.

2. Per ſingulos dies benedicam tibi: & laudabo nomen tuum in ſæculum, & in ſæculum ſæculi.

3. Magnus Dominus & laudabilis nimis: & magnitudinis ejus non eſt finis.

4. Generatio & generatio laudabit opera tua: & potentiam tuam pronuntiabunt.

5. Magnificentiam gloriæ ſanctitatis tuæ loquentur: & mirabilia tua narrabunt.

6. Et virtutem terribilium tuorum dicent: & magnitudinem tuam narrabunt.

7. Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructabunt: & juſtitia tua exultabunt.

8. Miſerator & miſericors Dominus: patiens, & multùm miſericors.

9. Suavis Dominus univerſis: & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus.

10. Confiteantur tibi Domine omnia opera tua: & ſancti tui benedicant tibi.

11. Gloriam regni tui dicent: & potentiam tuam loquentur:

12. Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam: & gloriam magnificentiæ regni tui.

13. Regnum tuum regnum omnium ſæculorum: & dominatio tua in omni generatione & generationem.

Fidelis Dominus in omnibus verbis ſuis: & ſanctus in omnibus operibus ſuis.

14. Allevat Dominus omnes, qui corruunt: & erigit omnes eliſos.

15. Oculi omnium in te ſperant Domine: & tu das eſcam illorum in tempore opportuno.

16. Aperis tu manum tuam: & imples omne animal benedictione.

17. Juſtus Dominus in omnibus viis ſuis: & ſanctus in omnibus operibus ſuis.

18. Propè eſt Dominus omnibus invocātibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate.

19. Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet: & ſalvos faciet eos.

20. Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe: & omnes peccatores diſperdet.

21. Laudationem Domini loquetur os meum: & benedicat omnis caro nomini ſancto ejus in ſæculum; & in ſæculum ſæculi.

PSALMUS CXLV.

Deo fidendum, non hominibus, non principibus.

1. Alleluja, Aggæi, & Zachariæ.

2. LAuda anima mea Dominum, || laudabo Dominum in vita mea: pſallam Deo meo quamdiu fuero. || Sup. 144. 1.

Nolite confidere in principibus: 3. in filiis hominum, in quibus non eſt ſalus.

4. Exibit ſpiritus ejus, & revertetur in terram ſuam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5. Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, ſpes ejus in Domino Deo ipſius: 6. || qui fecit cœlum & terram, mare, & omnia, quę in eis ſunt. || Act. 14. 14. Apoc. 14. 7.

7. Qui cuſtodit veritatem in ſæculum, facit judicium injuriam patientibus: dat eſcam eſurientibus.

Dominus ſolvit compeditos: 8. Dominus illuminat cæcos.

Dominus erigit eliſos, Dominus diligit juſtos.

9. Dominus cuſtodit advenas, pupillum, & viduam ſuſcipiet: & vias peccatorum diſperdet.

10. Regnabit Dominus in ſæcula, Deus tuus Sion, in generationem & generationem.

PSALMUS CXLVI.

Laudandum Deum ex ipſius in populum ſuum providentia & aliis operibus. Eſt propheticus de Eccleſiæ collectione.

1. Alleluja.

LAudate Dominum, quoniam bonus eſt pſalmus: Deo noſtro ſit jucunda, decoraque laudatio.

2. Ædi-

2. Ædificans Jeruſalem Dominus: diſperſiones Iſraelis congregabit.

3. Qui ſanat contritos corde: & alligat contritiones eorum.

4. Qui numerat multitudinem ſtellarum: & omnibus eis nomina vocat.

5. Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus: & ſapientiæ ejus non eſt numerus.

6. Suſcipiens manſuetos Dominus: humilians autem peccatores uſque ad terram.

7. Præcinite Domino in confeſſione: pſallite Deo noſtro in cithara.

8. Qui operit cœlum nubibus: & parat terræ pluviam.

Qui producit in montibus fœnum: & herbam ſervituti hominum.

9. Qui dat jumentis eſcam ipſorum: & pullis corvorum invocantibus eum.

10. Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.

11. Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum: & in eis, qui ſperant ſuper miſericordia ejus.

PSALMUS CXLVII.

Pergit Eccleſiam ad Dei laudes hortari, præcipuè quòd in ipſam ſingularis ejus ſit beneficentia. Hic enim Pſalmus ſuperiori in Hebræo annectitur.

Alleluja.

12. LAuda Jeruſalem Dominum: lauda Deum tuum Sion.

13. Quoniam confortavit ſeras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te.

14. Qui poſuit fines tuos pacem: & adipe frumenti ſatiat te.

15. Qui emittit eloquium ſuum terræ: velociter currit ſermo ejus.

16. Qui dat nivem ſicut lanam: nebulam ſicut cinerem ſpargit.

17. Mittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas: ante faciem frigoris ejus quis ſuſtinebit?

18. Emittet verbum ſuum, & liquefaciet ea: flabit ſpiritus ejus, & fluent aquæ.

19. Qui annuntiat verbum ſuum Jacob: juſtitias, & judicia ſua Iſrael.

20. Non fecit taliter omni nationi: & judicia ſua non manifeſtavit eis. Alleluja.

PSALMUS CXLVIII.

Angelos, omne hominum genus, cæleſtia terreſtriaque omnia, ad Deum laudibus afficiendum, adhortatur. Pſalmus eſt propheticus.

1. Alleluja.

LAudate Dominum de cælis: laudate eum in excelſis.

2. Laudate eum omnes Angeli ejus: laudate eum omnes virtutes ejus.

3. Laudate eum ſol & luna: laudate eum omnes ſtellæ, & lumen.

‖ Dan: 3. 59. 60.

4. ‖ Laudate eum cæli cœlorum: &
aquæ omnes, quæ ſuper cælos ſunt, 5. laudent nomen Domini.
Quia ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandavit, & creata ſunt.

6. Statuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi: præceptum poſuit, & non præteribit.

7. Laudate Dominum de terra, dracones, & omnes abyſſi.

8. Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus.

9. Montes, & omnes colles: ligna fructifera, & omnes cedri.

10. Beſtiæ, & univerſa pecora: ſerpentes, & volucres pennatæ:

11. Reges terræ, & omnes populi: principes, & omnes judices terræ.

12. Juvenes, & virgines: ſenes cum ju-
nioribus laudent nomen Domini: 13. quia
exaltatum eſt nomen ejus ſolius.

14. Confeſſio ejus ſuper cælum, & terram: & exaltavit cornu populi ſui.

Hymnus omnibus ſanctis ejus: filiis Iſrael, populo appropinquanti ſibi. Alleluja.

PSALMUS CXLIX.

Regem Chriſtum canendum eſſe; qui ſuos ſit ſalvaturus, eique in gentes ultricem poteſtatem daturus. Eſt propheticus de Eccleſiæ victoria.

1. Alleluja.

CAntate Domino canticum novum: laus ejus in eccleſia ſanctorum.

2. Lætetur Iſrael in eo, qui fecit eum: & filii Sion exultent in rege ſuo.

3. Laudent nomen ejus in choro: in tympano, & pſalterio pſallant ei.

4. Quia beneplacitum eſt Domino in populo ſuo: & exaltabit manſuetos in ſalutem.

5. Exultabunt ſancti in gloria, lætabuntur in cubilibus ſuis.

6. Exaltationes Dei in gutture eorum: & gladii ancipites in manibus eorum:

7. Ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis.

8. Ad alligandos reges eorum in compedibus: & nobiles eorum in manicis ferreis.

9. Ut faciant in eis judicium conſcriptum: gloria hæc eſt omnibus ſanctis ejus. Alleluja.

PSALMUS CL.

Omnem ſpiritum ad Deum, omni muſicæ genere laudandum invitat.

1. Alleluja.

LAudate Dominum in ſanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus.

2. Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum ſecundùm multitudinem magnitudinis ejus.

3. Laudate eum in ſono tubæ: laudate eum in pſalterio, & cithara.

4. Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordis, & organo.

5. Laudate eum in cymbalis beneſonanti-
bus: laudate eum in cymbalis jubilationis:
6. omnis ſpiritus laudet Dominum. Alleluja.

LIBER PROVERBIORUM, QUEM HEBRÆI MISLE APPELLANT.

Hic liber græcè παροιμίαι, *id eſt, proverbia dicitur, & ab Hebræis* MISLE, *quod propriè* Parabolam, *ſive comparationem ſignificat. Sed quia ex comparationibus curſatis, plerumque fiebant proverbia; inde cœpit ſumi pro ipſis proverbiis: deinde latiùs, ut fit, ſe protendente vocis uſu, pro omni ſententia valuit uſurpari. Sunt verò quæ hìc habentur omnia præcepta ſancta & moralia, de piorum officiis erga Deum & homines: præſertim à 10. cap. cùm priora novem veluti encomium Sapientiæ & ad eam parænesis ſint. Notandum verò in libris Salomonis, Græcum ſæpe diſcrepare ab Hebræo, quòd paraphraſtem ſæpius agere maluerit. Latinus etiam interpres aliquas ſubinde inſerit ſententias, quæ in Hebræo non habentur, ſaltem eodem loco, quas ferè ex Græco videtur deſumpſiſſe.*

CAPUT PRIMUM.

Parabolarum utilitas; auditus ſapientiæ commendatur: Filius admonetur, ne peccatorum ſequatur blanditias; ſapientia ad ſui amplexum invitat; & contemptoribus minatur exitium.

1. PARABOLÆ Salomonis, filii David, regis Iſrael:

2. Ad ſciendam ſapientiam, & diſciplinam:

3. ad intelligenda verba prudentiæ, & ſuſcipiendam eruditionem doctrinæ, juſtitiam, & judicium, & æquitatem:

4. ut detur parvulis aſtutia, adoleſcenti ſcientia, & intellectus.

5. Audiens ſapiens, ſapientior erit: & intelligens, gubernacula poſſidebit.

6. Animadvertet parabolam, & interpretationem, verba ſapientum, & ænigmata eorum.

|| *Pſalm. 110. 10. Eccli. 1. 16.* 7. || Timor Domini principium ſapientiæ. Sapientiam, atque doctrinam ſtulti deſpiciunt.

8. Audi, fili mi, diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ:

9. ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.

10. Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.

11. Si dixerint: Veni nobiſcum, inſidiemur ſanguini, abſcondamus tendiculas contra inſontem fruſtra:

12. deglutiamus eum ſicut infernus viventem, & integrum quaſi deſcendentem in lacum.

13. Omnem pretioſam ſubſtantiam reperiemus, implebimus domos noſtras ſpoliis.

14. Sortem mitte nobiſcum, marſupium unum ſit omnium noſtrum.

15. Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à ſemitis eorum.

|| *Iſai. 59. 7* 16. || Pedes enim illorum ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem.

17. Fruſtra autem jacitur rete ante oculos pennatorum.

18. Ipſi quoque contra ſanguinē ſuum inſidiātur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.

19. Sic ſemitæ omnis avari, animas poſſidentium rapiunt.

20. Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem ſuam:

21. In capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba ſua, dicens:

22. Uſquequò parvuli diligitis infantiam, & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt ſcientiam?

23. Convertimini ad correptionem meam: en proferam vobis ſpiritum meum; & oſtendam vobis verba mea.

24. || Quia vocavi, & renuiſtis: extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret. || *Iſai. 65. 12. & 66. 4. Jer. 7. 13.*

25. Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis.

26. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cùm vobis id, quod timebatis, advenerit.

27. Cùm irruerit repentina calamitas, & interitus, quaſi tempeſtas ingruerit: quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia:

28. Tunc invocabunt me, & non exaudiam: manè conſurgent, & non invenient me:

29. eò quòd exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint,

30. nec acquieverint conſilio meo, & detraxerint univerſæ correptioni meæ.

31. Comedent igitur fructus viæ ſuæ, ſuiſque conſiliis ſaturabuntur.

32. Averſio parvulorum interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet illos.

33. Qui autem me audierit, abſque terrore requieſcet, & abundantia perfruetur, timore malorum ſublato.

CAPUT II.

Sapientiæ acquiſitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat; cum qua, Dei dona veniunt, & ſine qua ubique erratur.

1. FIli mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, & mandata mea abſconderis penes te,

2. ut audiat ſapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoſcendam prudentiam.

3. Si enim ſapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ:

4. Si quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam:

5. tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei invenies:

6. Quia Dominus dat ſapientiam: & ex ore ejus prudentia, & ſcientia.

7. Cuſtodiet rectorum ſalutem, & proteget gradientes ſimpliciter,

8. ſervans ſemitas juſtitiæ, & vias ſanctorum cuſtodiens.

9. Tunc

Digitized by Google

9. Tunc intelliges juſtitiam, & judicium,
& æquitatem, & omnem ſemitam bonam.
10. Si intraverit ſapientia cor tuum, &
ſcientia animæ tuæ placuerit:
11. Conſilium cuſtodiet te, & prudentia
ſervabit te,
12. ut eruaris à via mala, & ab homi-
ne, qui perverſa loquitur:
13. Qui relinquunt iter rectum, & am-
bulant per vias tenebroſas:
14. Qui lætantur cùm malefecerint, &
exultant in rebus peſſimis:
15. Quorum viæ perverſæ ſunt, & infa-
mes greſſus eorum.
16. Ut eruaris à muliere aliena, & ab
extranea, quæ mollit ſermones ſuos;
17. & relinquit ducem pubertatis ſuæ,
18. & pacti Dei ſui oblita eſt: inclinata
eſt enim ad mortem domus ejus, & ad in-
feros ſemitæ ipſius:
19. Omnes, qui ingrediuntur ad eam, non
revertentur, nec apprehendent ſemitas vitæ.
20. Ut ambules in via bona: & calles
juſtorum cuſtodias.
21. Qui enim recti ſunt, habitabunt in
terra, & ſimplices permanebunt in ea.
|| Job 18. 17. 22. || Impii verò de terra perdentur: &
qui iniquè agunt, auferentur ex ea.

CAPUT III.

Sapientia vitam prolongat; miſericordia & veritas non deſerendæ: fiducia in Deum: timor Dei: honorandus Deus: correctio Dei cum lætitia ferenda: ſapientiæ laus, ſapientiam ſequentibus omnia proſpera: amico ſtatim dandum, nec ei malefaciendum: non contendendum, iniqui non imitandi: impiorum perditio, & piorum benedictio.

1. FIli mi, ne obliviſcaris legis meæ, &
præcepta mea cor tuum cuſtodiat:
2. Longitudinem enim dierum, & annos
vitæ, & pacem apponent tibi.
3. Miſericordia, & veritas te non deſe-
rant, circumda eas gutturi tuo, & deſcribe
in tabulis cordis tui:
4. Et invenies gratiam, & diſciplinam
bonam coram Deo & hominibus.
5. Habe fiduciam in Domino ex toto cor-
de tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
6. In omnibus viis tuis cogita illum, &
ipſe diriget greſſus tuos.
|| Rom. 12. 16. 7. || Ne ſis ſapiens apud temetipſum:
time Deum, & recede à malo:
8. Sanitas quippe erit umbilico tuo, &
irrigatio oſſium tuorum.
|| Tob. 4. 7. Luc. 14. 13. 9. || Honora Dominum de tua ſubſtantia, &
de primitiis omnium frugum tuarum da ei:
10. Et implebuntur horrea tua ſaturitate,
& vino torcularia tua redundabunt.
|| Hebr. 12. 5. Apoc. 3. 19. 11. || Diſciplinam Domini, fili mi, ne
abjicias: nec deficias cùm ab eo corriperis:
12. Quem enim diligit Dominus, corripit:
& quaſi pater in filio complacet ſibi.
13. Beatus homo, qui invenit ſapienti-
am, & qui affluit prudentia:
14. melior eſt acquiſitio ejus negotiatione ar-
genti, & auri primi & puriſſimi fructus ejus:
15. Pretioſior eſt cunctis opibus: & omnia,
quæ deſiderantur, huic non valent comparari.
16. Longitudo dierum in dextera ejus,
& in ſiniſtra illius divitiæ, & gloria.
17. Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes ſe-
mitæ illius pacificæ.
18. Lignum vitæ eſt his, qui apprehende-
rint eam: & qui tenuerit eam, beatus.
19. Dominus ſapientia fundavit terram,
ſtabilivit cælos prudentia.
20. Sapientia illius eruperunt abyſſi, &
nubes rore concreſcunt.
21. Fili mi, ne effluant hæc ab oculis
tuis: cuſtodi legem atque conſilium.
22. Et erit vita animæ tuæ, & gratia
faucibus tuis.
23. Tunc ambulabis fiducialiter in via
tua, & pes tuus non impinget:
24. Si dormieris, non timebis: quieſces,
& ſuavis erit ſomnus tuus.
25. Ne paveas repentino terrore, & ir-
ruentes tibi potentias impiorum.
26. Dominus enim erit in latere tuo, &
cuſtodiet pedem tuum ne capiaris.
27. Noli prohibere benefacere eum, qui
poteſt: ſi vales, & ipſe benefac.
28. Ne dicas amico tuo: Vade, & rever-
tere: cras dabo tibi: cùm ſtatim poſſis dare.
29. Ne moliaris amico tuo malum, cùm
ille in te habeat fiduciam.
30. Ne contendas adverſus hominem fru-
ſtra, cùm ipſe tibi nihil mali fecerit.
31. || Ne æmuleris hominem injuſtum, || Pſal. 36. 1.
nec imiteris vias ejus:
32. quia abominatio Domini eſt omnis illu-
ſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio ejus.
33. Egeſtas à Domino in domo impii: ha-
bitacula autem juſtorum benedicentur.
34. Ipſe deludet illuſores, & manſuetis
dabit gratiam.
35. Gloriam ſapientes poſſidebunt: ſtul-
torum exaltatio, ignominia.

CAPUT IV.

Sapiens ſuo exemplo hortatur quærere ſapientiam, cujus explicat utilitates: via impiorum declinanda, & juſtorum amplectenda: de cuſtodia cordis, oris, & greſſuum.

1. AUdite filii diſciplinam patris, & at-
tendite ut ſciatis prudentiam.
2. Donum bonum tribuam vobis, legem
meam ne derelinquatis.
3. Nam & ego filius fui patris mei, tenel-
lus, & unigenitus coram matre mea:
4. Et docebat me, atque dicebat: Suſci-
piat verba mea cor tuum, cuſtodi præce-
pta mea, & vives.
5. Poſſide ſapientiam, poſſide prudentiam: ne
obliviſcaris, neque declines à verbis oris mei.
6. Ne dimittas eam, & cuſtodiet te:
dilige eam, & conſervabit te.
7. Principium ſapientiæ, poſſide ſapientiam,
& in omni poſſeſſione tua, acquire prudentiam:
8. Arripe illam, & exaltabit te: glorifica-
beris ab ea, cùm eam fueris amplexatus.
9. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum,
& corona inclyta proteget te.
10. Audi fili mi, & ſuſcipe verba mea,
ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11. Viam

11. Viam ſapientiæ monſtrabo tibi, ducam te per ſemitas æquitatis:
12. quas cùm ingreſſus fueris, non arctabuntur greſſus tui, & currens non habebis offendiculum.
13. Tene diſciplinam, ne dimittas eam: cuſtodi illam, quia ipſa eſt vita tua.
14. Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.
15. Fuge ab ea, nec tranſeas per illam: declina, & deſere eam.
16. Non enim dormiunt niſi malefecerint: & rapitur ſomnus ab eis niſi ſupplantaverint:
17. Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.
18. Juſtorum autē ſemita, quaſi lux ſplendens, procedit & creſcit uſque ad perfectam diem.
19. Via impiorum tenebroſa: neſciunt ubi corruant.
20. Fili mi, auſculta ſermones meos, & ad eloquia mea inclina aurem tuam.
21. Ne recedant ab oculis tuis, cuſtodi ea in medio cordis tui:
22. Vita enim ſunt invenientibus ea, & univerſæ carni ſanitas.
23. Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.
24. Remove à te os pravum, & detrahentia labia ſint procul à te.
25. Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos.
26. Dirige ſemitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur.
27. Ne declines ad dexteram, neque ad ſiniſtram: averte pedem tuum à malo: vias enim, quæ à dextris ſunt, novit Dominus: perverſæ verò ſunt quæ à ſiniſtris ſunt. Ipſe autem rectos faciet curſus tuos, itinera autem tua in pace producet.

C A P U T V.

Vitare jubet meretricem: & ne labores & anni perdantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

1. FIli mi, attende ad ſapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam,
2. ut cuſtodias cogitationes, & diſciplinam labia tua conſervent. Ne attendas fallaciæ mulieris:
3. favus enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus.
4. Noviſſima autem illius amara quaſi abſynthium, & acuta quaſi gladius biceps.
5. Pedes ejus deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus illius penetrant.
6. Per ſemitam vitæ non ambulant, vagi ſunt greſſus ejus, & inveſtigabiles.
7. Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas à verbis oris mei.
8. Longè fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus.
9. Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.
10. Ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena?
11. & gemas in noviſſimis, quando conſumpſeris carnes tuas & corpus tuum, & dicas:
12. Cur deteſtatus ſum diſciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum,
13. nec audivi vocem docentium me, & magiſtris non inclinavi aurem meam?
14. Penè fui in omni malo, in medio eccleſiæ & ſynagogæ.
15. Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui:
16. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide.
17. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui.
18. Sint vena tua benedicta, & lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ:
19. Cerva chariſſima, & gratiſſimus hinnulus: ubera ejus inebrient te in omni tempore, in amore ejus delectare jugiter.
20. Quare ſeduceris fili mi ab aliena, & foveris in ſinu alterius?
21. || Reſpicit Dominus vias hominis, & omnes greſſus ejus conſiderat. || *Job* 14. 16. & 31. 4. & 34. 21.
22. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum conſtringitur.
23. Ipſe morietur, quia non habuit diſciplinam, & in multitudine ſtultitiæ ſuæ decipietur.

C A P U T VI.

Sponſori ut fidem datam liberet laborandum: pigrum formicæ exemplo excitat ad laborem: Apoſtatam deſcribit: ſex quæ Dominus odit: exhortatur ad legis cuſtodiam, utque mulieris pulchritudinem non concupiſcas, ſed conſortium vites adulteræ.

1. FIli mi, ſi ſpoponderis pro amico tuo, defixiſti apud extraneum manum tuam,
2. illaqueatus es verbis oris tui, & captus propriis ſermonibus.
3. Fac ergo quod dico fili mi, & temetipſum libera: quia incidiſti in manum proximi tui. Diſcurre, feſtina: ſuſcita amicum tuum:
4. Ne dederis ſomnum oculis tuis, nec dormitent palpebræ tuæ.
5. Eruere quaſi damula de manu, & quaſi avis de manu aucupis.
6. Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias ejus, & diſce ſapientiam:
7. quæ cùm non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem,
8. parat in æſtate cibum ſibi, & congregat in meſſe quod comedat.
9. Uſquequò piger dormies? quando conſurges è ſomno tuo?
10. || Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus, ut dormias: || *Infr.* 24. 33.
11. & veniet tibi quaſi viator, egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus. Si verò impiger fueris, veniet ut fons meſſis tua, & egeſtas longè fugiet à te.
12. Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo,
13. annuit oculis, terit pede, digito loquitur,
14. pravo corde machinatur malum, & omni tempore jurgia ſeminat:
15. huic extemplo veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit ultrà medicinam.
16. Sex ſunt, quæ odit Dominus, & ſeptimum deteſtatur anima ejus:

Digitized by Google

17. Oculos ſublimes, linguam mendacem, manus effundentes innoxium ſanguinem,

18. cor machinans cogitationes peſſimas, pedes veloces ad currendum in malum,

19. proferentem mendacia teſtem fallacem, & eum, qui ſeminat inter fratres diſcordias.

20. Conſerva fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.

21. Liga ea in corde tuo jugiter, & circumda gutturi tuo.

22. Cùm ambulaveris, gradiantur tecum: cùm dormieris, cuſtodiant te, & evigilans loquere cum eis,

23. quia mandatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ:

24. ut cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extraneæ.

25. Non concupiſcat pulchritudinem ejus cor tuum, nec capiaris nutibus illius:

26. pretium enim ſcorti vix eſt unius panis; mulier autem viri pretioſam animam capit.

27. Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?

28. aut ambulare ſuper prunas, ut non comburantur plantæ ejus?

29. ſic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui, non erit mundus cùm tetigerit eam.

30. Non grandis eſt culpa cùm quis furatus fuerit: furatur enim ut eſurientem impleat animam:

31. deprehenſus quoque reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet.

32. Qui autem adulter eſt, propter cordis inopiam perdet animam ſuam:

33. turpitudinem & ignominiam congregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur;

34. quia zelus & furor viri non parcet in die vindictæ,

35. nec acquieſcet cujuſquam precibus, nec ſuſcipiet prò redemptione dona plurima.

CAPUT VII.

Hortatur adoleſcentem ad ſapientiæ amplexum, & mandatorum cuſtodiam; utque ſcortorum blanditias, quas latè deſcribit, evitet.

1. Fili mi, cuſtodi ſermones meos, & præcepta mea reconde tibi. Fili,

2. ſerva mandata mea, & vives: & legem meam quaſi pupillam oculi tui.

3. liga eam in digitis tuis, ſcribe illam in tabulis cordis tui.

4. Dic ſapientiæ, ſoror mea es: & prudentiam voca amicam tuam,

5. ut cuſtodiat te à muliere extranea, & ab aliena, quæ verba ſua dulcia facit.

6. De feneſtra enim domus meæ per cancellos proſpexi,

7. & video parvulos, conſidero vecordem juvenem,

8. qui tranſit per plateam juxta angulum, & propè viam domus illius, graditur:

9. in obſcuro adveſperaſcente die, in noctis tenebris, & caligine.

10. Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad capiendas animas: garrula & vaga,

11. quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis,

12. nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos inſidians.

13. Apprehenſumque deoſculatur juvenem, & procaci vultu blanditur, dicens:

14. Victimas pro ſalute vovi: hodie reddidi vota mea.

15. Idcircò egreſſa ſum in occurſum tuum, deſiderans te videre, & reperi.

16. Intexui funibus lectulum meum, ſtravi tapetibus pictis ex Ægypto.

17. Aſperſi cubile meum myrrha, & aloe, & cinnamomo.

18. Veni, inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illuceſcat dies:

19. non eſt enim vir in domo ſua, abiit via longiſſima.

20. Sacculum pecuniæ ſecum tulit: in die plenæ lunæ reverſurus eſt in domum ſuam.

21. Irretivit eum multis ſermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum.

22. Statim eam ſequitur quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciviens, & ignorans quòd ad vincula ſtultus trahatur:

23. donec transfigat ſagitta jecur ejus: velut ſi avis feſtinet ad laqueum, & neſcit quòd de periculo animæ illius agitur.

24. Nunc ergo fili mi audi me, & attende verba oris mei.

25. Ne abſtrahatur in viis illius mens tua: neque decipiaris ſemitis ejus:

26. multos enim vulneratos dejecit, & fortiſſimi quique interfecti ſunt ab ea.

27. Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

CAPUT VIII.

Sapientia ad ſui amplexum invitat, ſe quoque multis modis commendat, quòdque ſit Deo coæterna, cùm ipſo cuncta componens: quam quærentes, beati; ſpernentes verò, miſeri tandem evadent.

1. Numquid non ſapientia clamitat, & prudentia dat vocem ſuam?

2. In ſummis, excelſiſque verticibus ſupra viam, in mediis ſemitis ſtans,

3. juxta portas civitatis in ipſis foribus loquitur, dicens:

4. O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.

5. Intelligite parvuli aſtutiam, & inſipientes animadvertite.

6. Audite, quoniam de rebus magnis locutura ſum: & aperientur labia mea, ut recta prædicent.

7. Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea deteſtabuntur impium.

8. Juſti ſunt omnes ſermones mei, non eſt in eis pravum quid, neque perverſum.

9. Recti ſunt intelligentibus, & æqui invenientibus ſcientiam.

10. Accipite diſciplinam meam, & non pecuniam: doctrinam magis, quàm aurum eligite.

11. Melior eſt enim ſapientia cunctis pretioſiſſimis: & omne deſiderabile ei non poteſt comparari.

12. Ego ſapientia habito in conſilio, & eruditis interſum cogitationibus.

13. Timor Domini odit malum: arrogan-

tiam,

tiam, & ſuperbiam, & viam pravam, & os bilingue deteſtor.

14. Meum eſt conſilium, & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo.

15. Per me reges regnant, & legum conditores juſta decernunt:

16. Per me principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam.

17. Ego diligentes me diligo: & qui manè vigilant ad me, invenient me.

18. Mecum ſunt divitiæ, & gloria, opes ſuperbæ, & juſtitia.

19. Melior eſt enim fructus meus auro, & lapide pretioſo, & genimina mea argento electo.

20. In viis juſtitiæ ambulo, in medio ſemitarum judicii,

21. ut ditem diligentes me, & theſauros eorum repleam.

‡ In Concept. et Nativitat. B. Virgin.

22. ‡ Dominus poſſedit me in initio viarum ſuarũ, antequam quidquam faceret à principio.

23. Ab æterno ordinata ſum, & ex antiquis antequam terra fieret.

24. Nondum erant abyſſi, & ego jam concepta eram: necdum fontes aquarum eruperant:

25. necdum montes gravi mole conſtiterant: ante colles ego parturiebar:

26. adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ.

27. Quando præparabat cœlos, aderam: quando certa lege, & gyro vallabat abyſſos:

28. quando æthera firmabat ſurſum, & librabat fontes aquarum:

29. quando circumdabat mari terminũ ſuum, & legem ponebat aquis, ne tranſirent fines ſuos: quando appendebat fundamenta terræ.

30. Cum eo eram cuncta componens: & delectabar per ſingulos dies, ludens coram eo omni tempore;

31. ludens in orbe terrarum: & deliciæ meæ, eſſe cum filiis hominum.

32. Nunc ergo filii audite me: Beati, qui cuſtodiunt vias meas.

33. Audite diſciplinam, & eſtote ſapientes, & nolite abjicere eam.

34. Beatus homo qui audit me, & qui vigilat ad fores meas quotidie, & obſervat ad poſtes oſtii mei.

35. Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet ſalutem à Domino:

36. qui autem in me peccaverit, lædet animam ſuam. Omnes, qui me oderunt, diligunt mortẽ.

CAPUT IX.

Sapientia domo ſibi ædificata omnes ad ſe allucit, vitam prorogat, & à muliere ſtulta ac vaga liberat: porrò eruditionem & correptionem non ſuſcipiet impius ac deriſor, ſed juſtus & ſapiens.

1. Sapientia ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem.

2. Immolavit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam.

3. Miſit ancillas ſuas ut vocarent ad arcem, & ad mœnia civitatis.

4. Si quis eſt parvulus, veniat ad me. Et inſipientibus locuta eſt:

5. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis.

6. Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.

7. Qui erudit deriſorem; ipſe injuriam ſibi facit: & qui arguit impiũ, ſibi maculam generat.

8. Noli arguere deriſorem, ne oderit te. Argue ſapientem, & diliget te.

9. Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia. Doce juſtum, & feſtinabit accipere.

10. ‖ Principium ſapientiæ timor Domini: & ſcientia ſanctorum, prudentia. ‖ Pſal. 110. 10. Sup. 1. 7. Eccli. 1. 16.

11. Per me enim multiplicabuntur dies tui, & addentur tibi anni vitæ.

12. Si ſapiens fueris, tibimetipſi eris: ſi autem illuſor: ſolus portabis malum.

13. Mulier ſtulta & clamoſa, plenaque illecebris, & nihil omnino ſciens,

14. ſedit in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo urbis loco,

15. ut vocaret tranſeuntes per viam, & pergentes itinere ſuo:

16. Qui eſt parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta eſt:

17. Aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior.

18. Et ignoravit quòd ibi ſint gigantes, & in profundis inferni convivæ ejus.

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAPUT X.

Alternat ſermonem de filio ſapiente & ſtulto, juſto & impio, operante & otioſo; ſimplici & pravo: de charitate & odio: de bono linguæ, ejuſque malo.

1. Filius ſapiens lætificat patrem: filius verò ſtultus mœſtitia eſt matris ſuæ.

2. ‖ Nil proderunt theſauri impietatis; juſtitia verò liberabit à morte. ‖ Infr. 11. 4.

3. Non affliget Dominus fame animam juſti, & inſidias impiorum ſubvertet.

4. Egeſtatem operata eſt manus remiſſa: manus autem fortium divitias parat.

Qui nititur mendaciis, hic paſcit ventos: idem autem ipſe ſequitur aves volantes.

5. Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt: qui autem ſtertit æſtate, filius confuſionis.

6. Benedictio Domini ſuper caput juſti: os autem impiorum operit iniquitas.

7. Memoria juſti cum laudibus: & nomen impiorum putreſcet.

8. Sapiens corde præcepta ſuſcipit: ſtultus cæditur labiis.

9. Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter, qui autem depravat vias ſuas, manifeſtus erit.

10. ‖ Qui annuit oculo, dabit dolorem: & ſtultus labiis verberabitur: ‖ Eccli. 27. 25.

11. Vena vitæ, os juſti: & os impiorum operit iniquitatem.

12. Odium ſuſcitat rixas: ‖ & univerſa delicta operit charitas. ‖ 1. Cor. 13. 4. 1. Pet. 4. 8.

13. In labiis ſapientis invenitur ſapientia: & virga in dorſo ejus qui indiget corde.

14. Sapientes abſcondunt ſcientiam: os autem ſtulti confuſioni proximum eſt.

15. Subſtantia divitis, urbs fortitudinis ejus: pavor pauperum, egeſtas eorum.

Digitized by Google

16. Opus juſti ad vitam: fructus autem impii ad peccatum.

17. Via vitæ, cuſtodienti diſciplinam: qui autem increpationes relinquit, errat.

18. Abſcondunt odium labia mendacia: qui profert contumeliam, inſipiens eſt.

19. In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt.

20. Argentum electum, lingua juſti: cor autem impiorum pro nihilo.

21. Labia juſti erudiunt plurimos: qui autem indocti ſunt, in cordis egeſtate morientur.

22. Benedictio Domini divites facit, nec ſociabitur eis afflictio.

23. Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus: ſapientia autem eſt viro prudentia.

24. Quod timet impius, veniet ſuper eum: deſiderium ſuum juſtis dabitur.

25. Quaſi tempeſtas tranſiens non erit impius: juſtus autem quaſi fundamentũ ſempiternum.

26. Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, ſic piger his, qui miſerunt eum.

27. Timor Domini apponet dies: & anni impiorum breviabuntur.

‡ In suscept. ss. reliquiarum, et invent. s. Dion. 28. ‡ Expectatio juſtorum lætitia: ſpes autem impiorum peribit.

29. Fortitudo ſimplicis via Domini: & pavor his, qui operantur malum.

30. Juſtus in æternum non commovebitur: impii autem non habitabunt ſuper terram.

31. Os juſti parturiet ſapientiam: lingua pravorum peribit.

32. Labia juſti conſiderant placita: & os impiorum perverſa.

CAPUT XI.

Æquitatis & juſtitiæ, ceterarumque virtutum commoda, & vitiorum ac vanarum divitiarum incommoda.

|| Infr. 20. 10. & 20. 1. || Statera doloſa, abominatio eſt apud Dominum: & pondus æquum, voluntas ejus.

‡ Inf. 15. 33 2. Ubi fuerit ſuperbia, ibi erit & contumelia: ‡ ubi autem eſt humilitas, ibi & ſapientia.

3. Simplicitas juſtorum diriget eos: & ſupplantatio perverſorum vaſtabit illos.

|| Supr. 10. 2. 4. || Non proderunt divitiæ in die ultionis: juſtitia autem liberabit à morte.

5. Juſtitia ſimplicis diriget viam ejus: & in impietate ſua corruet impius.

6. Juſtitia rectorum liberabit eos: & in inſidiis ſuis capientur iniqui.

7. Mortuo homine impio, nulla erit ultrà ſpes: & expectatio ſolicitorum peribit.

8. Juſtus de anguſtia liberatus eſt: & tradetur impius pro eo.

9. Simulator ore decipit amicum ſuum: juſti autem liberabuntur ſcientia.

10. In bonis juſtorum exultavit civitas: & in perditione impiorum erit laudatio.

11. Benedictione juſtorum exaltabitur civitas: & ore impiorum ſubvertetur.

12. Qui deſpicit amicum ſuum, indigens corde eſt: vir autem prudens tacebit.

13. Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis eſt animi, celat amici commiſſum.

14. Ubi non eſt gubernator, populus corruet: ſalus autem, ubi multa conſilia.

15. Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cavet laqueos, ſecurus erit.

16. Mulier gratioſa inveniet gloriam: & robuſti habebunt divitias.

17. Benefacit animæ ſuæ vir miſericors: qui autem crudelis eſt, etiam propinquos abjicit.

18. Impius facit opus inſtabile: ſeminanti autem juſtitiam merces fidelis.

19. Clementia præparat vitam, & ſectatio malorum mortem.

20. Abominabile Domino cor pravum: & voluntas ejus in iis, qui ſimpliciter ambulant.

21. Manus in manu non erit innocens malus: ſemen autem juſtorum ſalvabitur.

22. Circulus aureus in naribus ſuis, mulier pulchra & fatua.

23. Deſiderium juſtorum omne bonum eſt: præſtolatio impiorum furor.

24. Alii dividunt propria, & ditiores fiunt: alii rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt.

25. Anima, quæ benedicit, impinguabitur: & qui inebriat, ipſe quoque inebriabitur.

26. Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autẽ ſuper caput vendentiũ.

27. Benè conſurgit diluculo qui quærit bona: qui autem inveſtigator malorum eſt, opprimetur ab eis.

28. Qui confidit in divitiis ſuis, corruet: juſti autem quaſi virens folium germinabunt.

29. Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit ventos: & qui ſtultus eſt, ſerviet ſapienti.

30. Fructus juſti lignum vitæ: & qui ſuſcipit animas, ſapiens eſt.

31. || Si juſtus in terra recipit, quantò magis impius & peccator? || 1. Pet. 4. 18.

CAPUT XII.

Viciſſim loquitur de diligente diſciplinam & eam odiente, de impio & juſto, operante & otioſo, ſtulto & ſapiente, & de bonis ac malis linguæ.

1. Qui diligit diſciplinam, diligit ſcientiam: qui autem odit increpationes, inſipiens eſt.

2. Qui bonus eſt, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus ſuis, impiè agit.

3. Non roborabitur homo ex impietate: & radix juſtorum non commovebitur.

4. Mulier diligens, corona eſt viro ſuo: & putredo in oſſibus ejus, quæ confuſione res dignas gerit.

5. Cogitationes juſtorum judicia: & conſilia impiorum fraudulenta.

6. Verba impiorum inſidiantur ſanguini: os ſtultorum liberabit eos.

7. Verte impios, & non erunt: domus autem juſtorum permanebit.

8. Doctrina ſua noſcetur vir: qui autem vanus & excors eſt, patebit contemptui.

9. || Melior eſt pauper & ſufficiens ſibi, quàm glorioſus & indigens pane. || Eccli. 10. 30.

10. Novit juſtus jumentorum ſuorum animas: viſcera autem impiorum crudelia.

11. || Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus: qui autem ſectatur otium, ſtultiſſimus eſt. || Eccli. 20. 30.

Qui

Qui ſuavis eſt in vini demorationibus, in ſuis munitionibus relinquit contumeliam.

12. Deſiderium impii munimentum eſt peſſimorum: radix autem juſtorum proficiet.

13. Propter peccata labiorum ruina proximat malo; effugiet autem juſtus de anguſtia.

14. De fructu oris ſui unuſquiſque replebitur bonis, & juxta opera manuum ſuarum retribuetur ei.

15. Via ſtulti recta in oculis ejus: qui autem ſapiens eſt, audit conſilia.

16. Fatuus ſtatim indicat iram ſuam: qui autem diſſimulat injuriam, callidus eſt.

17. Qui quod novit loquitur, index juſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.

18. Eſt qui promittit, & quaſi gladio pungitur conſcientiæ: lingua autem ſapientium ſanitas eſt.

19. Labium veritatis firmum erit in perpetuum: qui autem teſtis eſt repentinus, concinnat linguam mendacii.

20. Dolus in corde cogitantium mala: qui autem pacis ineunt conſilia, ſequitur eos gaudiū.

21. Non contriſtabit juſtum quidquid ei acciderit: impii autem replebuntur malo.

22. Abominatio eſt Domino labia mendacia: qni autem fideliter agunt, placent ei.

23. Homo verſutus celat ſcientiam, & cor inſipientium provocat ſtultitiam.

24. Manus fortium dominabitur: quæ autem remiſſa eſt, tributis ſerviet.

25. Mœror in corde viri humiliabit illum, & ſermone bono lætificabitur.

26. Qui negligit damnum propter amicum, juſtus eſt: iter autem impiorum decipiet eos.

27. Non inveniet frandulentus lucrum: & ſubſtantia hominis erit auri pretium.

28. In ſemita juſtitiæ, vita: iter autem devium ducit ad mortem.

CAPUT XIII.

De filio ſapiente: de oris cuſtodia, & inconſiderato ad loquendum: de paupere divite, & divite paupere, lucerna impiorum, ſubſtantia feſtinata & dilatione ſpei, omnia cum conſilio agenda, & cum ſapientibus gradiendum: de parcente virgæ, & inſaturabili ventre impii.

1. FIlius ſapiens, doctrina patris: qui autem illuſor eſt, non audit cùm arguitur.

2. De fructu oris ſui homo ſatiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua.

3. Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam: qui autem inconſideratus eſt ad loquendum, ſentiet mala.

4. Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguabitur.

5. Verbum mendax juſtns deteſtabitur: impius autem confundit, & confundetur.

6. Juſtitia cuſtodit innocentis viam: impietas autem peccatorem ſupplantat.

7. Eſt quaſi dives cùm nihil habeat: & eſt quaſi pauper, cùm in multis divitiis ſit.

8. Redemptio animæ viri, divitiæ ſuæ: qui autem pauper eſt, increpationem non ſuſtinet.

9. Lux juſtorum lætificat: lucerna autem impiorum extinguetur.

10. Inter ſuperbos ſemper jurgia ſunt: qui autem agunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia.

11. Subſtantia feſtinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.

12. Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ deſiderium veniens.

13. Qui detrahit alicui rei, ipſe ſe in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace verſabitur.

Animæ doloſæ errant in peccatis: juſti autem miſericordes ſunt, & miſerantur.

14. Lex ſapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.

15. Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.

16. Aſtutus omnia agit cum conſilio: qui autem fatuus eſt, aperit ſtultitiam.

17. Nuntius impii cadet in malum: legatus autem fidelis, ſanitas.

18. Egeſtas, & ignominia ei, qui deſerit diſciplinam: qui autem acquieſcit arguenti, glorificabitur.

19. Deſiderium ſi compleatur, delectat animam: deteſtantur ſtulti eos, qui fugiunt mala.

20. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit: amicus ſtultorum ſimilis efficietur.

21. Peccatores perſequitur malum: & juſtis retribuentur bona.

22. Bonus relinquit hæredes filios, & nepotes: & cuſtoditur juſto ſubſtantia peccatoris.

23. Multi cibi in novalibus patrum: & aliis congregantur abſque judicio.

24. ‖ Qui parcit virgæ, odit filium ſuum: qui autem diligit illum, inſtanter erudit. ‖ *Infr.* 23 13.

25. Juſtus comedit, & replet animam ſuam: venter autem impiorum inſaturabilis.

CAPUT XIV.

Sapientiæ & ſtultitiæ variæ conditiones: prudentia quivis ſtatus debitè regulatur, qua quis ad miſericordiam movetur, & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

1. SApiens mulier ædificat domū ſuam: inſipiens extructā quoque manibus deſtruet.

2. Ambulans recto itinere, & timens Deum,
‖ deſpicitur ab eo, qui infami graditur via. ‖ *Job* 11.4

3. In ore ſtulti virga ſuperbiæ: labia autem ſapientium cuſtodiunt eos.

4. Ubi non ſunt boves, præſepe vacuum eſt: ubi autem plurimæ ſegetes, ibi manifeſta eſt fortitudo bovis.

5. Teſtis fidelis non mentitur: profert autem mendacium doloſus teſtis.

6. Quærit deriſor ſapientiam: & non invenit: doctrina prudentium facilis.

7. Vade contra virum ſtultum, & neſcit labia prudentiæ.

8. Sapientia callidi eſt intelligere viam ſuam: & imprudentia ſtultorum errans.

9. Stultus illudet peccatum, & inter juſtos morabitur gratia.

10. Cor quod novit amaritudinem animæ ſuæ, in gaudio ejus non miſcebitur extraneus.

11. Domus impiorum delebitur: tabernacula vero juſtorum germinabunt.

12. Eſt via, quæ videtur homini juſta: noviſſima autem ejus deducunt ad mortem.

13. Riſus dolore miſcebitur, & extrema gaudii luctus occupat.

14. Viis ſuis replebitur ſtultus, & ſuper eum erit vir bonus.

15. Innocens credit omni verbo: aſtutus conſiderat greſſus ſuos.

Filio doloſo nihil erit boni: ſervo autem ſapienti proſperi erunt actus, & dirigetur via ejus.

16. Sapiens timet, & declinat à malo: ſtultus tranſilit, & confidit.

17. Impatiens operabitur ſtultitiam: & vir verſutus odioſus eſt.

18. Poſſidebunt parvuli ſtultitiam, & expectabunt aſtuti ſcientiam.

19. Jacebunt mali ante bonos; & impii ante portas juſtorum.

20. Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit: amici verò divitum multi.

21. Qui deſpicit proximum ſuum: peccat: qui autem miſeretur pauperis, beatus erit. Qui credit in Domino, miſericordiam diligit.

22. Errant qui operantur malum: miſericordia & veritas præparant bona.

23. In omni opere erit abundantia: ubi autem verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.

24. Corona ſapientium, divitiæ eorum: fatuitas ſtultorum, imprudentia.

25. Liberat animas teſtis fidelis: & profert mendacia verſipellis.

26. In timore Domini fiducia fortitudinis, & filiis ejus erit ſpes.

27. Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis.

28. In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.

29. Qui patiens eſt, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens eſt, exaltat ſtultitiam ſuam.

30. Vita carnium, ſanitas cordis: putredo oſſium, invidia.

|| Infr. 17. 5. 31. || Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miſeretur pauperis.

32. In malitia ſua expelletur impius: ſperat autem juſtus in morte ſua.

33. In corde prudentis requieſcit ſapientia, & indoctos quoſque erudiet.

34. Juſtitia elevat gentem: miſeros autem facit populos peccatum.

35. Acceptus eſt regi miniſter intelligens: iracundiam ejus inutilis ſuſtinebit.

CAPUT XV.

Reſponſio mollis: lingua ſapientis, & immoderata: fortitudo domus juſti: victimæ impiorum ingratæ: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: ſecura mens: vocari ad oleta: vir iracundus & rixoſus: laus patientis: iter pigrorum: domus ſuperborum: fide & miſericordia purgantur peccata: de abjiciente diſciplinam: laus timoris Domini & humilitatis.

Infr. 25. 15 1. RESponſio mollis frangit iram: ſermo durus ſuſcitat furorem.

2. Lingua ſapientium ornat ſcientiam: os fatuorum ebullit ſtultitiam.

3. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.

4. Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata eſt, conteret ſpiritum.

5. Stultus irridet diſciplinam patris ſui: qui autem cuſtodit increpationes, aſtutior fiet.

In abundanti juſtitia virtus maxima eſt: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.

6. Domus juſti plurima fortitudo: & in fructibus impii conturbatio.

7. Labia ſapientium diſſeminabunt ſcientiam: cor ſtultorum diſſimile erit.

8. || Victimæ impiorum abominabiles Domino: vota juſtorum placabilia. || Inf. 21. 27. Eccl. 34. 21

9. Abominatio eſt Domino via impii: qui ſequitur juſtitia diligitur ab eo.

10. Doctrina mala deſerenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.

11. Infernus, & perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum?

12. Non amat peſtilens eum, qui ſe corripit: nec ad ſapientes graditur.

13. || Cor gaudens exhilarat faciem: in mœrore animi dejicitur ſpiritus. Inf. 16. 24 & 17. 22.

14. Cor ſapientis quærit doctrinam: & os ſtultorum paſcitur imperitia.

15. Omnes dies pauperis, mali: ſecura mens quaſi juge convivium.

16. Melius eſt parum cum timore Domini, quàm theſauri magni & inſatiabiles.

17. Melius eſt vocari ad oleta cum charitate, quàm ad vitulum ſaginatum cum odio.

18. Vir iracundus provocat rixas: qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.

19. Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarum: via juſtorum abſque offendiculo.

20. Filius ſapiens lætificat patrem: & ſtultus homo deſpicit matrem ſuam.

21. Stultitia gaudium ſtulto: & vir prudens dirigit greſſus ſuos.

22. Diſſipantur cogitationes ubi non eſt conſilium: ubi verò ſunt plures conſiliarii, confirmantur.

23. Lætatur homo in ſententia oris ſui: & ſermo opportunus eſt optimus.

24. Semita vitæ ſuper eruditum, ut declinet de inferno noviſſimo.

25. Domum ſuperborum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ.

26. Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus ſermo pulcherrimus firmabitur ab eo.

27. Conturbat domum ſuam, qui ſectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet.

|| Per miſericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis à malo. || Infr. 16. 6.

28. Mens juſti meditabitur obedientiam: os impiorum redundat malis.

29. Longè eſt Dominus ab impiis, & orationes juſtorum exaudiet.

30. Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat oſſa.

31. Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientium commorabitur.

32. Qui abjicit diſciplinam, deſpicit animam ſuam: qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis.

33. Timor Domini, diſciplina ſapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

CA-

CAPUT XVI.

Homo animam præparat, Deus ſpirituum ponderator, linguam viaſque hominum dirigit, omnia propter ſeipſum operans, cui abominatio eſt omnis arrogans: miſericordia redimuntur peccata: pondus & ſtatera Dei judicia: indignatio & clementia regis: laus ſapientiæ, prudentiæ, eruditi, ac dulcis in verbo, & patientis: vituperatur inſipiens & perverſus: ſortes à Domino temperantur.

|| Infr. v. 9. 1. || HOminis eſt animam præparare: & Domini gubernare linguam.

|| Inf. 21. 2. & 24. 12. 2. || Omnes viæ hominis patent oculis ejus: ſpirituum ponderator eſt Dominus.

3. Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

4. Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus: impium quoque ad diem malum.

5. Abominatio Dñi eſt omnis arrogans: etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens.

Initium viæ bonæ, facere juſtitiam: accepta eſt autẽ apud Deum magis, quã immolare hoſtias.

|| Supr. 15. 27. 6. || Miſericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur à malo.

7. Cùm placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.

8. Melius eſt parum cum juſtitia, quàm multi fructus cum iniquitate.

|| Supr. v. 1. 9. || Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.

10. Divinatio in labiis regis, in judicio non errabit os ejus.

11. Pondus & ſtatera judicia Domini ſunt: & opera ejus omnes lapides ſacculi.

12. Abominabiles regi qui agunt impiè: quoniam juſtitia firmatur ſolium.

13. Voluntas regum labia juſta: qui recta loquitur diligetur.

14. Indignatio regis, nuntii mortis: & vir ſapiens placabit eam.

15. In hilaritate vultus regis, vita: & clementia ejus quaſi imber ſerotinus.

16. Poſſide ſapientiam, quia auro melior eſt: & acquire prudentiã, quia pretioſior eſt argento.

17. Semita juſtorum declinat mala: cuſtos animæ ſuæ ſervat viam ſuam.

18. Contritionem præcedit ſuperbia: & ante ruinam exaltatur ſpiritus.

19. Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm dividere ſpolia cum ſuperbis,

20. Eruditus in verbo reperiet bona: & qui ſperat in Domino, beatus eſt.

21. Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens: & qui dulcis eloquio, majora percipiet.

22. Fons vitæ eruditio poſſidentis: doctrina ſtultorum, fatuitas.

23. Cor ſapientis erudiet os ejus, & labiis ejus addet gratiam.

|| Supr. 15. 13. Inf. 17. 22. 24. || Favus mellis, compoſita verba: dulcedo animæ, ſanitas oſſium.

25. Eſt via, quæ videtur homini recta: & noviſſima ejus ducunt ad mortem.

26. Anima laborantis laborat ſibi, quia compulit eum os ſuum.

27. Vir impius fodit malum: & in labiis ejus ignis ardeſcit.

28. Homo perverſus ſuſcitat lites: & verboſus ſeparat principes,

29. Vir iniquus lactat amicum ſuum: & ducit eum per viam non bonam.

30. Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia ſua perficit malum.

31. Corona dignitatis ſenectus, quæ in viis juſtitiæ reperietur.

32. Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium.

33. Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur.

CAPUT XVII.

Buccella ſicca cum gaudio: ſervus ſapiens: Dominus corda probat: deſpiciens pauperem: gaudens de alterius ruina: corona ſenum: celans delictum: fatuus in ſtultitia confidens: ſtulto inutiles divitiæ: altam faciens domum ſuam: omni tempore diligit amicus: animus gaudens, & ſpiritus triſtis: ſtultus tacens.

1. MElior eſt buccella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum jurgio.

2. || Servus ſapiens dominabitur filiis ſtultis, & inter fratres hæreditatem dividet. || Eccli. 10. 28.

3. Sicut igne probatur argentum, & aurum camino: ita corda probat Dominus.

4. Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus.

5. || Qui deſpicit pauperem, exprobrat factori ejus: & qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus. || Supr. 14. 31.

6. Corona ſenum filii filiorum: & gloria filiorum patres eorum.

7. Non decent ſtultum verba compoſita; nec principem labium mentiens.

8. Gemma gratiſſima, expectatio præſtolantis: quocumque ſe vertit, prudenter intelligit.

9. Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos.

10. Plus proficit correptio apud prudentem, quàm centum plagæ apud ſtultum.

11. Semper jurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum.

12. Expedit magis urſæ occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti in ſtultitia ſua.

13. || Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus. || Rom. 12. 17. 1. Theſſ. 5. 15. 1. Pet. 3. 9.

14. Qui dimittit aquam, caput eſt jurgiorum: & antequam patiatur contumeliam, judicium deſerit.

15. || Qui juſtificat impium, & qui condemnat juſtum, abominabilis eſt uterque apud Deum. || Iſaiæ 5. 23.

16. Quid prodeſt ſtulto habere divitias, cùm ſapientiam emere non poſſit?

Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinam: & qui evitat diſcere, incidet in mala.

17. Omni tempore diligit qui amicus eſt: & frater in anguſtiis comprobatur.

18. Stultus homo plaudet manibus, cùm ſpoponderit pro amico ſuo.

19. Qui meditatur diſcordias, diligit rixas: & qui exaltat oſtium, quærit ruinam.

20. Qui perverſi cordis eſt, non inveniet bonum: & qui vertit linguam, incidet in malum.

21. Natus eſt ſtultus in ignominiam ſuam: ſed nec pater in fatuo lætabitur.

‖ Sup. 15, 13. & 16, 14. 22. ‖ Animus gaudens ætatem floridam facit: ſpiritus triſtis exſiccat oſſa.

23. Munera de ſinu impius accipit, ut pervertat ſemitas judicii.

‖ Eccl. 2, 14. & 8, 1. 24. ‖ In facie prudentis lucet ſapientia: oculi ſtultorum in finibus terræ.

25. Ira patris, filius ſtultus: & dolor matris quæ genuit eum.

26. Non eſt bonum, damnum inſerre juſto: nec percutere principem, qui recta judicat.

‖ Jacob. 1, 19. 27. ‖ Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & prudens eſt: & pretioſi ſpiritus vir eruditus.

28. Stultus quoque ſi tacuerit, ſapiens reputabitur: & ſi compreſſerit labia ſua, intelligens.

CAPUT XVIII.

De receſſu ab amico: de incorrigibili: non deviandum à veritate: os ſtulti: juſtus ſe accuſans: frater juvans fratrem: fructus oris: mulier bona & mala: locutio divitis & pauperis: vir amicabilis.

1. OCcaſiones quærit qui vult recedere ab amico: omni tempore erit exprobrabilis.

2. Non recipit ſtultus verba prudentiæ: niſi ea dixeris quæ verſantur in corde ejus.

3. Impius, cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit: ſed ſequitur eum ignominia & opprobrium.

‖ Inf. 20, 5. 4. ‖ Aqua profunda verba ex ore viri: & torrens redundans fons ſapientiæ.

5. Accipere perſonam impii non eſt bonum, ut declines à veritate judicii.

6. Labia ſtulti miſcent ſe rixis: & os ejus jurgia provocat.

7. Os ſtulti contritio ejus: & labia ipſius, ruina animæ ejus.

8. Verba bilinguis, quaſi ſimplicia: & ipſa perveniunt uſque ad interiora ventris.

Pigrum dejicit timor: animæ autem effeminatorum eſurient.

9. Qui mollis & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.

10. Turris fortiſſima, nomen Domini: ad ipſum currit juſtus, & exaltabitur.

11. Subſtantia divitis urbs roboris ejus, & quaſi murus validus circumdans eum.

‖ Sup. 11, 2. Eccli. 10, 15. 12. ‖ Antequam conteratur, exaltatur cor hominis: & antequam glorificetur, humiliatur.

‖ Eccli. 11, 8. 13. ‖ Qui priùs reſpondet quàm audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum.

14. Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem ſuam: ſpiritum verò ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?

15. Cor prudens poſſidebit ſcientiam: & auris ſapientium quærit doctrinam.

16. Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes ſpatium ei facit.

17. Juſtus, prior eſt accuſator ſui: venit amicus ejus, & inveſtigabit eum.

18. Contradictiones comprimit ſors, & inter potentes quoque dijudicat.

19. Frater, qui adjuvatur à fratre, quaſi civitas firma: & judicia quaſi vectes urbium.

20. De fructu oris viri replebitur venter ejus: & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eum.

21. Mors, & vita in manu linguæ: qui diligunt eam, comedent fructus ejus.

22. Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: & hauriet jucunditatem à Domino.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, ſtultus eſt & impius.

23. Cum obſecrationibus loquetur pauper: & dives effabitur rigidè.

24. Vir amicabilis ad ſocietatem, magis amicus erit, quàm frater.

CAPUT XIX.

Pauper ambulans in ſimplicitate: divitiæ addunt amicos: verba ſectans: falſus teſtis: non decent ſtultum deliciæ: doctrina per patientiam probatur: ira & hilaritas regis: mulier litigioſa: uxor prudens datur à Deo: pigritia: præcepti cuſtodia: miſericordia in pauperem: eruditio filii; acceptio conſilii; vir mendax: timor Domini: pigritia peſtilens: inobediens parentibus: teſtis iniquus: deriſores.

1. MElior eſt pauper, qui ambulat in ſimplicitate ſua, quàm dives torquens labia ſua, & inſipiens.

2. ‖ Ubi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum: & qui feſtinus eſt pedibus, offendet. *‖ Inf. 21, 16.*

3. Stultitia hominis ſupplantat greſſus ejus: & contra Deum fervet animo ſuo.

4. Divitiæ addunt amicos plurimos: à paupere autem & hi, quos habuit, ſeparantur.

5. ‖ Teſtis falſus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet. *‖ Dan. 13, 61.*

6. Multi colunt perſonam potentis; & amici ſunt dona tribuentis.

7. Fratres hominis pauperis oderunt eum: inſuper & amici procul receſſerunt ab eo.

Qui tantum verba ſectatur, nihil habebit. 8. qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit animam ſuam, & cuſtos prudentiæ inveniet bona.

9. Falſus teſtis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit.

10. Non decent ſtultum deliciæ: nec ſervum dominari principibus.

11. Doctrina viri per patientiam noſcitur: & gloria ejus eſt iniqua prætergredi.

12. Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas ejus.

13. Dolor patris, filius ſtultus: & tecta jugiter perſtillantia, litigioſa mulier.

14. Domus, & divitiæ dantur à parentibus: à Domino autem propriè uxor prudens.

15. Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet.

16. Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam: qui autem negligit viam ſuam, mortificabitur.

17. Fœneratur Domino qui miſeretur pauperis: & viciſſitudinem ſuam reddet ei.

18. Erudi filium tuum, ne deſperes: ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.

19. Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnum: & cùm rapuerit, aliud apponet.

20. Audi conſilium, & ſuſcipe diſciplinam, ut ſis ſapiens in noviſſimis tuis.

21. Multæ cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.

Digitized by Google

22. Homo indigens miſericors eſt: & melior eſt pauper quàm vir mendax.

23. Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur, abſque viſitatione peſſima.

|| Inf. 26. 15. 24. || Abſcondit piger manum ſuam ſub aſcella, nec ad os ſuum applicat eam.

|| Inf. 21. 11. 25. || Peſtilente flagellato ſtultus ſapientior erit: ſi autem corripueris ſapientem, intelliget diſciplinam.

26. Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominioſus eſt & infelix.

27. Non ceſſes fili audire doctrinam, nec ignores ſermones ſcientiæ.

28. Teſtis iniquus deridet judicium: & os impiorum devorat iniquitatem.

29. Parata ſunt deriſoribus judicia: & mallei percutientes ſtultorum corporibus.

CAPUT XX.

Luxurioſa res vinum; de peccante in regem, & relinquendis contentionibus; piger propter frigus non laborans; rex in ſolio; nemo poteſt dicere mundum ſe habere cor; pondus & pondus; ſomnus non diligendus; Malum eſt, dicit emptor; panis mendacii; revelans myſteria; non reddendum malum pro malo; devorare ſanctos; feſtinata hæreditas; miſericordia, veritas & clementia roborant thronum regis.

1. LUxurioſa res, vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit ſapiens.

2. Sicut rugitus leonis, ita & terror regis: qui provocat eum, peccat in animam ſuam.

3. Honor eſt homini, qui ſeparat ſe à cõtentionibus: omnes autẽ ſtulti miſcentur contumeliis.

4. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æſtate, & non dabitur illi.

|| Sup. 18. 4. 5. || Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri: ſed homo ſapiens exhauriet illud.

6. Multi homines miſericordes vocantur: virum autem fidelem quis inveniet?

7. Juſtus, qui ambulat in ſimplicitate ſua, beatos poſt ſe filios derelinquet.

8. Rex, qui ſedet in ſolio judicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo.

|| 3. Reg. 8. 46. 2. Par. 6. 36. Eccli. 7. 21. 1. Joa. 1. 8. 9. || Quis poteſt dicere: Mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato?

|| Sup. 21. 1. Inf. 20. 27. 10. || Pondus & pondus, menſura & menſura: utrumque abominabile eſt apud Deum.

11. Ex ſtudiis ſuis intelligitur puer, ſi munda & recta ſint opera ejus.

12. Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit utrumque.

13. Noli diligere ſomnum, ne te egeſtas opprimat: aperi oculos tuos, & ſaturare panibus.

14. Malum eſt, malum eſt, dicit omnis emptor: & cùm receſſerit, tunc gloriabitur.

15. Eſt aurum, & multitudo gemmarum: & vas pretioſum labia ſcientiæ.

|| Inf. 27. 13. 16. || Tolle veſtimentũ ejus, qui fidejuſſor extitit alieni, & pro extraneis auſer pignus ab eo.

17. Suavis eſt homini panis mendacii: & poſteà implebitur os ejus calculo.

18. Cogitationes conſiliis roborantur: & gubernaculis tractanda ſunt bella.

19. Ei, qui revelat myſteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.

20. || Qui maledicit patri ſuo, & matri, extinguetur lucerna ejus in mediis tenebris. || Exod. 21. 17. Lev. 20. 9. Matth. 15. 4.

21. Hæreditas, ad quam feſtinatur in principio, in noviſſimo benedictione carebit.

22. || Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te. || Rom. 12. 17. 1. Theſſ. 5. 15. 1. Petr. 3. 9.

23. || Abominatio eſt apud Dominum pondus & pondus: ſtatera doloſa non eſt bona. || Supr. v. 10.

24. || A Domino diriguntur greſſus viri: quis autem hominum intelligere poteſt viam ſuam? || Supr. 16.

25. Ruina eſt homini devorare ſanctos, & poſt vota retractare.

26. Diſſipat impios rex ſapiens, & incurvat ſuper eos fornicem.

27. Lucerna Domini ſpiraculum hominis, quæ inveſtigat omnia ſecreta ventris.

28. Miſericordia, & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus ejus.

29. Exultatio juvenum, fortitudo eorum: & dignitas ſenum, canities.

30. Livor vulneris abſterget mala: & plagæ in ſecretioribus ventris.

CAPUT XXI.

Cor regis in manu Domini, cui miſericordia & judicium magis placent quàm victimæ: iniquè theſaurizans: melius eſt ſedere in angulo domatis quàm, &c. obturans aurem pauperi, &c. diligens epulas: pro juſto dabitur impius: qui cuſtodit os ſuum: deſideria occidunt pigrum: non eſt ſapientia contra Dominum: equus paratur ad bellum, &c.

1. SIcut diviſiones aquarum, ita cor regis in manu Domini: quocumque voluerit, inclinabit illud.

2. || Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit autem corda Dominus. || Sup. 16. 2. & 20. 24.

3. Facere miſericordiam & judicium, magis placet Domino, quàm victimæ.

4. Exaltatio oculorum eſt dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatum.

5. Cogitationes robuſti ſemper in abundantia: omnis autem piger ſemper in egeſtate eſt.

6. Qui congregat theſauros lingua mendacii, vanus & excors eſt, & impingetur ad laqueos mortis.

7. Rapinæ impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere judicium.

8. Perverſa via viri, aliena eſt: qui autem mundus eſt, rectum opus ejus.

9. || Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi. || Inf. 25. 24.

10. Anima impii deſiderat malum, non miſerebitur proximo ſuo.

11. || Mulctato peſtilente ſapientior erit parvulus: & ſi ſectetur ſapientem, ſumet ſcientiam. || Supr. 19. 25.

12. Excogitat juſtus de domo impii, ut detrahat impios à malo.

13. Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non exaudietur.

14. Munus abſconditum extinguit iras, & donum in ſinu indignationem maximam.

15. Gaudium juſto eſt facere judicium: & pavor operantibus iniquitatem.

16. Vir, qui erraverit à via doctrinæ, in cœtu gigantum commorabitur.

17. Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.

18. Pro

Digitized by Google

18. Pro juſto datur impius: & pro rectis iniquus.

|| Supr. v. 9. & Eccli. 25. 23.

19. || Melius eſt habitare in terra deſerta, quàm cum muliere rixoſa & iracunda.

20. Theſaurus deſiderabilis, & oleū in habitaculo juſti: & imprudens homo diſſipabit illud.

21. Qui ſequitur juſtitiam & miſericordiam, inveniet vitam, juſtitiam, & gloriam.

22. Civitatem fortium aſcendit ſapiens, & deſtruxit robur fiduciæ ejus.

23. Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtiis animam ſuam.

24. Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur ſuperbiam.

25. Deſideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari: 26. tota die concupiſcit & deſiderat: qui autem juſtus eſt, tribuet, & non ceſſabit.

|| Sup. 15. 8. Eccl. 34. 21.

27. || Hoſtiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex ſcelere.

28. Teſtis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam.

29. Vir impius procaciter obfirmat vultum ſuum: qui autem rectus eſt, corrigit viam ſuam.

30. Non eſt ſapientia, non eſt prudentia, non eſt conſilium contra Dominum.

31. Equus paratur ad diem belli: Dominus autem ſalutem tribuit.

CAPUT XXII.

Laus boni nominis: callidus videns malum: adoleſcens juxta viam ſuam: ſeminans iniquitatem: deriſorem ejice: diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os alienæ; ſtultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audienda eſt ſapientia: vitandi ſponſores: termini antiqui ſervandi: velox in opere ſuo, &c.

Eccl. 7. 2.

1. MElius eſt nomen bonum, quàm divitiæ multæ: ſuper argentum & aurum, gratia bona.

|| Infr. 29. 13.

2. || Dives, & pauper obviaverunt ſibi: utriuſque operator eſt Dominus.

3. Callidus vidit malum, & abſcondit ſe: innocens pertranſiit, & afflictus eſt damno.

4. Finis modeſtiæ timor Domini, divitiæ & gloria & vita,

5. Arma & gladii in via perverſi: cuſtos autem animæ ſuæ longè recedit ab eis.

6. Proverbium eſt: Adoleſcens juxta viam ſuam, etiam cùm ſenuerit, non recedet ab ea.

7. Dives pauperibus imperat: & qui accipit mutuum, ſervus eſt fœnerantis.

8. Qui ſeminat iniquitatem, metet mala, & virga iræ ſuæ conſummabitur.

|| Eccli. 31. 28.

9. || Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur: de panibus enim ſuis dedit pauperi. Victoriam & honorem acquiret qui dat munera: animam autem auferet accipientium.

10. Ejice deriſorem, & exibit cum eo jurgium, ceſſabuntque cauſæ & contumeliæ.

11. Qui diligit cordis mūditiam, propter gratiam labiorum ſuorum habebit amicum regem.

12. Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam: & ſupplantantur verba iniqui.

13. Dicit piger: Leo eſt foris, in medio platearum occidendus ſum.

14. Fovea profunda, os alienæ: cui iratus eſt Dominus, incidet in eam.

15. Stultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit eam.

16. Qui calumniatur pauperem, ut augeat divitias ſuas, dabit ipſe ditiori, & egebit.

17. Inclina aurem tuam, & audi verba ſapientium: appone autem cor ad doctrinam meam: 18. quæ pulchra erit tibi, cùm ſervaveris eam in ventre tuo, & redundabit in labiis tuis:

19. Ut ſit in Domino fiducia tua, unde & oſtendi eam tibi hodie.

20. Ecce deſcripſi eam tibi tripliciter, in cogitationibus & ſcientia: 21. ut oſtenderem tibi firmitatem, & eloquia veritatis, reſpondere ex his illis, qui miſerunt te.

22. Non facias violentiam pauperi, quia pauper eſt: neque conteras egenum in porta: 23. quia judicabit Dominus cauſam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.

24. Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo: 25. ne fortè diſcas ſemitas ejus, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.

26. Noli eſſe cum his, qui defigunt manus ſuas, & qui vades ſe offerunt pro debitis: 27. ſi enim non habes unde reſtituas, quid cauſæ eſt ut tollat operimentum de cubili tuo?

28. Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui.

29. Vidiſti virum velocem in opere ſuo? coram regibus ſtabit, nec erit ante ignobiles.

CAPUT XXIII.

Quomodo ſit edendum cum principe: non appetendæ divitiæ, nec cibi invidorum: non opprimendi pupilli: caſtigandus puer: quærenda ſapientia: fugiendi peccatores & gulæ dediti: honorandi parentes: fugienda meretrix & ebrietas.

1. QUando ſederis ut comedas cum principe, diligenter attende quæ appoſita ſunt ante faciem tuam: 2. & ſtatue cultrum in gutture tuo, ſi tamen habes in poteſtate animam tuam, 3. ne deſideres de cibis ejus, in quo eſt panis mendacii.

4. Noli laborare ut diteris: ſed prudentiæ tuæ pone modum.

5. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient ſibi pennas quaſi aquilæ, & volabunt in cœlum.

6. Ne comedas cum homine invido, & ne deſideres cibos ejus: 7. quoniam in ſimilitudinem arioli, & conjectoris, æſtimat quod ignorat. Comede & bibe, dicet tibi: & mens ejus non eſt tecum.

8. Cibos, quos comederas, evomes: & perdes pulchros ſermones tuos.

9. In auribus inſipientium ne loquaris: quia deſpicient doctrinam eloquii tui.

10. Ne attingas parvulorum terminos: & agrum pupillorum ne introeas:

11. Propinquus enim illorum fortis eſt: & ipſe judicabit contra te cauſam illorum.

12. Ingrediatur ad doctrinam cor tuum: & aures tuæ ad verba ſcientiæ.

13. || Noli ſubtrahere à puero diſciplinam: ſi enim percuſſeris eum virga, non morietur. || Sup. 13. 24. Eccli. 30. 1. Sup. 29. 15.

14. Tu virga percuties eum: & animam ejus de inferno liberabis.

15. Fili mi, ſi ſapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum cor meum: 16. & exultabunt renes mei, cùm locuta fuerint rectum labia tua.

|| Infr. 24. 1. 17. || Non æmuletur cor tuum peccatores: ſed in timore Domini eſto tota die: 18. quia habebis ſpem in noviſſimo, & præſtolatio tua non auferetur.

19. Audi fili mi, & eſto ſapiens: & dirige in via animum tuum.

20. Noli eſſe in conviviis potatorum, nec in comeſſationibus eorum, qui carnes ad veſcendum conferunt: 21. quia vacantes potibus, & dantes ſymbola conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio.

22. Audi patrem tuum, qui genuit te: & ne contemnas cùm ſenuerit mater tua.

23. Veritatem eme, & noli vendere ſapientiam, & doctrinam, & intelligentiam.

24. Exultat gaudio pater juſti: qui ſapientem genuit, lætabitur in eo.

25. Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exultet quæ genuit te.

26. Præbe fili mi cor tuum mihi: & oculi tui vias meas cuſtodiant.

27. Fovea enim profunda eſt meretrix: & puteus anguſtus, aliena.

28. Inſidiatur in via quaſi latro, & quos incautos viderit, interficiet.

29. Cui væ? cujus patri væ? cui rixæ? cui foveæ? cui ſine cauſa vulnera? cui ſuffuſio oculorum?

30. Nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis?

31. Ne intuearis vinum quando flaveſcit, cùm ſplenduerit in vitro color ejus: ingreditur blandè, 32. ſed in noviſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundet.

33. Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perverſa.

34. Et eris ſicut dormiens in medio mari, & quaſi ſopitus gubernator, amiſſo clavo: 35. & dices: Verberaverunt me, ſed non dolui: traxerunt me, & ego non ſenſi: quando evigilabo, & rurſus vina reperiam?

CAPUT XXIV.

Æmulatio malorum; ſapientia & eruditio; cogitatio ſtulti; eruendi oppreſſi; doctrina ut melle utendum; non inſidiandum juſto; caſus inimici: detractores; juſtè judicandum; nullus verbis lactandus, nec malum malo reddendum; ager pigri; dormitanti pigro venit egeſtas.

Sup. 23. 17. 1. NE æmuleris viros malos, nec deſideres eſſe cum eis: 2. quia rapinas meditatur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur.

3. Sapientia ædificabitur domus, & prudentia roborabitur.

4. In doctrina replebuntur cellaria, univerſa ſubſtantia pretioſa & pulcherrima.

5. Vir ſapiens, fortis eſt: & vir doctus, robuſtus & validus.

6. Quia cum diſpoſitione initur bellum: & erit ſalus ubi multa conſilia ſunt.

7. Excelſa ſtulto ſapientia, in porta non aperiet os ſuum.

8. Qui cogitat mala facere, ſtultus vocabitur.

9. Cogitatio ſtulti peccatum eſt: & abominatio hominum detractor,

10. Si deſperaveris laſſus in die anguſtiæ: imminuetur fortitudo tua.

11. || Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum liberare ne ceſſes. || Pſal. 81. 4.

12. Si dixeris: Vires non ſuppetunt: qui inſpector eſt cordis, ipſe intelligit, & ſervatorem animæ tuæ nihil fallit, redderque homini juxta opera ſua.

13. || Comede, fili mi, mel, quia bonum eſt, & favum dulciſſimum gutturi tuo. || Infr. 25. 16. & 27.

14. Sic & doctrina ſapientiæ animæ tuæ: quam cùm inveneris, habebis in noviſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit.

15. Ne inſidieris, & quæras impietatem in domo juſti, neque vaſtes requiem ejus.

16. Septies enim cadet juſtus, & reſurget: impii autem corruent in malum.

17. Cùm ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina ejus ne exultet cor tuum: 18. nè fortè videat Dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo iram ſuam.

19. Ne contendas cum peſſimis, nec æmuleris impios: 20. quoniam non habent futurorum ſpem mali, & lucerna impiorum extinguetur.

21. Time Dominum, fili mi, & regem: & cum detractoribus non commiſcearis: 22. Quoniam repentè conſurget perditio eorum: & ruinam utriuſque quis novit?

23. Hæc quoque ſapientibus: || Cognoſcere perſonam in judicio non eſt bonum. || Lev. 19. 15. Deut. 1. 17. & 16. 19. Eccli. 42. 1.

24. Qui dicunt impio: Juſtus es: maledicent eis populi, & deteſtabuntur eos tribus.

25. Qui arguunt eum, laudabuntur: & ſuper ipſos veniet benedictio.

26. Labia deoſculabitur, qui recta verba reſpondet.

27. Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum: ut poſteà ædifices domum tuam.

28. Ne ſis teſtis fruſtrà contra proximum tuum: nec lactes quemquam labiis tuis.

29. || Ne dicas: Quomodo fecit mihi, ſic faciam ei: reddam unicuique ſecundũ opus ſuum. || Supr. 20. 22.

30. Per agrum hominis pigri tranſivi: & per vineam viri ſtulti: 31. & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant ſuperficiem ejus ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat.

32. Quod cùm vidiſſem, poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam.

33. Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conſeres, ut quieſcas: 34. & veniet tibi quaſi curſor egeſtas, & mendicitas quaſi vir armatus.

CAPUT XXV.

Gloria Dei & regum: cor regis: rubigo quæ & impietas eſt: ne te exaltes: ne detrahas: ſecreta tua ſerva: mala aurea, & inauris aurea: frigus in meſſe: nubes ſine pluvia: lingua mollis: mel inventum: ſagitta acuta: dens putridus: acetum: tinea: benefac inimicò: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multum mellis comeſtum: urbs abſque muro.

1. HÆ quoque parabolæ Salomonis: quas tranſtulerunt viri Ezechiæ regis Juda.

2. Glo-

2. Gloria Dei eſt celare verbum, & gloria regum inveſtigare ſermonem.

3. Cælum ſurſum, & terra deorſum, & cor regum inſcrutabile.

4. Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas puriſſimum.

5. Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur juſtitia thronus ejus.

6. Ne glorioſus appareas coram rege, & in loco magnorum ne ſteteris.

7. Melius eſt enim ut dicatur tibi: Aſcende huc, quàm ut humilieris coram principe.

8. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in jurgio citò: ne poſteà emendare non poſſis, cùm dehoneſtaveris amicum tuum.

9. Cauſam tuam tracta cum amico tuo, & ſecretum extraneo ne reveles: 10. ne fortè inſultet tibi cùm audierit, & exprobrare non ceſſet.

Gratia & amicitia liberant: quas tibi ſerva, ne exprobrabilis fias.

11. Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo.

12. Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit ſapientem, & aurem obedientem.

|| Infr. 26. 6. 13. || Sicut frigus nivis in die meſſis, ita legatus fidelis ei, qui miſit eum, animam ipſius requieſcere facit.

14. Nubes, & ventus, & pluviæ non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non complens.

|| Sup. 15. 1. 15. Patientia lenietur princeps, || & lingua mollis confringet duritiam.

16. Mel inveniſti, comede quod ſufficit ibi, ne fortè ſatiatus evomas illud.

17. Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando ſatiatus oderit te.

18. Jaculum, & gladius, & ſagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum ſuum falſum teſtimonium.

19. Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſuper infideli in die anguſtiæ, 20. & amittit pallium in die frigoris.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi peſſimo.

Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno: ita triſtitia viri nocet cordi.

|| Rom. 12. 20. 21. || Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum: ſi ſitierit, da ei aquam bibere: 22. prunas enim congregabis ſuper caput ejus, & Dominus reddet tibi.

23. Ventus aquilo diſſipat pluvias, & facies triſtis linguam detrahentem.

|| Sup. 21. 9. 24. || Melius eſt ſedere in angulo domatis, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.

25. Aqua frigida animæ ſitienti, & nuntius bonus de terra longinqua.

26. Fons turbatus pede, & vena corrupta, juſtus cadens coram impio.

27. Sicut qui mel multum comedit, non
|| Eccli. 3. 22. eſt ei bonum: || ſic qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur à gloria.

28. Sicut urbs patens & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum.

CAPUT XXVI.

Gloria in ſtulto: avis volans: flagellum equo: reſpondere ſtulto: nuntius ſtultus: parabola ſtulti: honor inſipientis: imponens ſtulto ſilentium: canis ad vomitum: ſapiens proprio judicio: commiſceri rixæ: nocens amico: ſuſurro: iracundus: labia tumentia: inimicus: operiens odium: fodiens foveam: lingua fallax.

1. Quomodo nix in æſtate, & pluviæ in meſſe: ſic indecens eſt ſtulto gloria.

2. Sicut avis ad alia tranſvolans, & paſſer quolibet vadens: ſic maledictum fruſtra prolatum in quempiam ſuperveniet.

3. Flagellum equo, & camus aſino, || & virga in dorſo imprudentium. || Sup. 23. 13.

4. Ne reſpondeas ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis.

5. Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur.

6. || Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium ſtultum. || Sup. 25. 13.

7. Quomodo pulchras fruſtrà habet claudus tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorũ parabola.

8. Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit inſipienti honorem.

9. Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti: ſic parabola in ore ſtultorum.

10. Judicium determinat cauſas: & qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat.

11. || Sicut canis, qui revertitur ad vomitum ſuum, ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam. || 2. Petr. 2. 22.

12. Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri? magis illo ſpem habebit inſipiens.

13. Dicit piger: Leo eſt in via, & leæna in itineribus: 14. ſicut oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo.

15. || Abſcondit piger manum ſub aſcella ſua, & laborat ſi ad os ſuum eam converterit. || Supr. 19. 24.

16. Sapientior ſibi piger videtur ſeptem viris loquentibus ſententias.

17. Sicut qui apprehendit auribus canem, ſic qui tranſit impatiens, & commiſcetur rixæ alterius.

18. Sicut noxius eſt qui mittit ſagittas, & lanceas in mortem: 19. ita vir, qui fraudulenter nocet amico ſuo: & cùm fuerit deprehenſus, dicit: Ludens feci.

20. Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis: & ſuſurrone ſubtracto, jurgia conquieſcent.

21. Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem: || ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. || Supr. 15. 18.

22. Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perveniunt ad intima ventris.

23. Quomodo ſi argento ſordido ornare velis vas fictile, ſic labia tumentia cum peſſimo corde ſociata.

24. Labiis ſuis intelligitur inimicus, cùm in corde tractaverit dolos.

25. Quando ſubmiſerit vocem ſuam, ne credideris ei, quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in corde illius.

26. Qui operit odium fraudulenter, revelabitur malitia ejus in concilio.

27. Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui volvit lapidem, revertetur ad eum.

28. Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

CAPUT XXVII.

Non gloriandum in craſtinum : ne te ipſum laudaveris : ira ſtulti quàm ſit gravis : manifeſta correctio : vulnera diligentis : anima ſaturata : vicinus juxta : ſpondens pro extraneo : litigioſa mulier : infernus inſatiabilis : probatur homo ore laudantis : ſtultus contuſus : vultum pecoris agnoſce : lac caprarum in cibum.

1. NE glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperventura pariat dies.

2. Laudet te alienus, & non os tuum : extraneus, & non labia tua.

|| Eccli. 22. 18. 3. || Grave eſt ſaxum, & oneroſa arena : ſed ira ſtulti utroque gravior.

4. Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor : & impetum concitati ferre quis poterit ?

5. Melior eſt manifeſta correptio, quàm amor abſconditus.

6. Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis.

|| Job 6. 7. 7. || Anima ſaturata calcabit favum : & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet.

8. Sicut avis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir qui derelinquit locum ſuum.

9. Unguento & variis odoribus delectatur cor : & bonis amici conſiliis anima dulcoratur.

10. Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiſeris : & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ.

Melior eſt vicinus juxtà, quàm frater procul.

11. Stude ſapientiæ fili mi, & lætifica cor meum, ut poſſis exprobranti reſpondere ſermonem.

12. Aſtutus videns malum, abſconditus eſt : parvuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia.

|| Supr. 20. 16. 13. || Tolle veſtimentum ejus, qui ſpopondit pro extraneo : & pro alienis, aufer ei pignus.

14. Qui benedicit proximo ſuo voce grandi, de nocte conſurgens maledicenti ſimilis erit.

|| Supr. 19. 13. 15. || Tecta perſtillantia in die frigoris,
& litigioſa mulier comparantur : 16. qui
retinet eam, quaſi qui ventum teneat, &
oleum dexteræ ſuæ vocabit.

17. Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.

18. Qui ſervat ficum, comedet fructus ejus : & qui cuſtos eſt domini ſui, glorificabitur.

19. Quomodo in aquis reſplendent vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus.

20. Infernus & perditio nunquam implentur : ſimiliter & || oculi hominum inſatiabiles. || Eccli. 14. 9.

|| Sup. 17. 3. 21. || Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum : ſic probatur homo ore laudantis.

Cor iniqui inquirit mala : cor autem rectum inquirit ſcientiam.

22. Si contuderis ſtultum in pila, quaſi ptiſanas feriente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia ejus.

23. Diligenter agnoſce vultum pecoris tui tuoſque greges conſidera :

24. Non enim habebis jugiter poteſtatem : ſed corona tribuetur in generatione & generationem.

25. Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbæ virentes, & collecta ſunt fœna de montibus.

26. || Agni ad veſtimentum tuum : & hœdi, ad agri pretium. || 1. Tim. 6. 8.

27. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPUT XXVIII.

De fuga impii & ſecuritate juſti : propter peccata terræ multi principes ejus : pauper pauperem calumnians : pauper ſupplex, & dives pravus : nolens audire legem : exultatio juſtorum : abſcondens ſcelera ſua : beatus ſemper pavidus : princeps impius ut leo : dux indigens prudentia : terram ſuam operans : à patre ſubtrahens.

1. FUgit impius, nemine perſequente : juſtus autem quaſi leo confidens, abſque terrore erit.

2. Propter peccata terræ multi principes ejus : & propter hominis ſapientiam, & horum ſcientiam quæ dicuntur, vita ducis longior erit.

3. Vir pauper calumnians pauperes, ſimilis eſt imbri vehementi, in quo paratur fames.

4. Qui derelinquunt legem, laudant impium : qui cuſtodiunt, ſuccenduntur contra eum.

5. Viri mali non cogitant judicium : qui autem inquirunt Dominum, animadvertunt omnia.

6. || Melior eſt pauper ambulans in ſimplicitate ſua, quàm dives in pravis itineribus. || Sup. 19. 1.

7. Qui cuſtodit legem, filius ſapiens eſt : qui autem comeſſatores paſcit, confundit patrem ſuum.

8. Qui coacervat divitias uſuris & fœnore liberalis, in pauperes congregat eas.

9. Qui declinat aures ſuas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.

10. Qui decipit juſtos in via mala, in interitu ſuo corruet : & ſimplices poſſidebunt bona ejus.

11. Sapiens ſibi videtur vir dives : pauper autem prudens ſcrutabitur eum.

12. In exultatione juſtorum multa gloria eſt : regnantibus impiis ruinæ hominum.

13. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur : qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur.

14. Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus : qui verò mentis eſt duræ, corruet in malum.

15. Leo rugiens, & urſus eſuriens, princeps impius ſuper populum pauperem.

16. Dux indigens prudentia, multos opprimet per calumniam : qui autem odit avaritiam, longi fient dies ejus.

17. Hominem, qui calumniatur animæ ſanguinem, ſi uſque ad lacum fugerit, nemo ſuſtinet.

18. Qui ambulat ſimpliciter, ſalvus erit : qui perverſis graditur viis, concidet ſemel.

19. || Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus : qui autem ſectatur otium, replebitur egeſtate. || Supr. 12. 11. Eccli. 20. 30.

20. Vir fidelis multùm laudabitur : || qui autem feſtinat ditari, non erit innocens. || Supr. 13. 11. & 20. 21. & infr. Sup. 20. 2. v. 22.

21. Qui cognoſcit in judicio faciem, nō benefacit : iſte & pro buccella panis deſerit veritatem.

22. Vir, qui feſtinat ditari, & aliis invidet, ignorat quòd egeſtas ſuperveniet ei.

23. Qui corripit hominem, gratiam po-

ſteà

ſteà inveniet apud eum, magis quàm ille, qui per linguæ blandimenta decipit.

24. Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo, & à matre, & dicit hoc non eſſe peccatum, particeps homicidæ eſt.

25. Qui ſe jactat & dilatat, jurgia concitat: qui verò ſperat in Domino, ſanabitur.

26. Qui confidit in corde ſuo, ſtultus eſt, qui autem graditur ſapienter, ipſe ſalvabitur.

27. Qui dat pauperi, non indigebit: qui deſpicit deprecantem, ſuſtinebit penuriam:

28. Cùm ſurrexerint impii, abſcondentur homines: cùm illi perierint, multiplicabuntur juſti.

CAPUT XXIX.

Non audiens corripientem, multiplicatio juſtorum, amor ſapientiæ: rex juſtus: blandus amicus: peſtilentes: contendere cum ſtulto: viri ſanguinum: totum proferens ſpiritum: verba mendacii: pauper & creditor: rex juſtus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicatè ſervum nutriens: iracundus: ſuperbus: cum fure participans: timens hominem: juſti abominantur impium, & è diverſo.

1. VIro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus: & eum ſanitas non ſequetur.

2. In multiplicatione juſtorum lætabitur vulgus: cùm impii ſumpſerint principatum, gemet populus.

3. Vir, qui amat ſapientiam, lætificat
|| Luc. 15. 13. patrem ſuum: || qui autem nutrit ſcorta, perdet ſubſtantiam.

4. Rex juſtus erigit terram, vir avarus deſtruet eam.

5. Homo, qui blandis, fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus ejus.

6. Peccantem virum iniquum involvet laqueus: & juſtus laudabit atque gaudebit.

7. Novit juſtus cauſam pauperum: impius ignorat ſcientiam.

8. Homines peſtilentes diſſipant civitatem: ſapientes verò avertunt furorem.

9. Vir ſapiens, ſi cum ſtulto contenderit, ſive iraſcatur, ſive rideat, non inveniet requiem.

10. Viri ſanguinum oderunt ſimplicem: juſti autem quærunt animam ejus.

11. Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus: ſapiens differt, & reſervat in poſterum.

12. Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes miniſtros habet impios.

|| Supra 22. 2. 13. || Pauper, & creditor obviaverunt ſibi: utriuſque illuminator eſt Dominus.

14. Rex, qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus in æternum firmabitur.

|| Supr. 13. 24. & infr. 17. 15. || Virga atque correptio tribuit ſapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam.

16. In multiplicatione impiorum multiplicabuntur ſcelera: & juſti ruinas eorum videbunt.

17. Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.

18. Cùm prophetia defecerit, diſſipabitur populus: qui verò cuſtodit legem, beatus eſt.

19. Servus verbis non poteſt erudiri: quia quod dicis intelligit, & reſpondere contemnit.

20. Vidiſti hominem velocem ad loquendum? ſtultitia magis ſperanda eſt, quàm illius correptio.

21. Qui delicatè à pueritia nutrit ſervum ſuum, poſteà ſentiet eum contumacem.

22. Vir iracundus provocat rixas: & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum proclivior.

23. || Superbum ſequitur humilitas: & || Job 22. 29.
humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria.

24. Qui cum fure participat, odit animam ſuam: adjurantem audit, & non indicat.

25. Qui timet hominem, citò corruet: qui ſperat in Domino, ſublevabitur.

26. Multi requirunt faciem principis: & judicium à Domino egreditur ſingulorum.

27. Abominantur juſti virum impium: & abominantur impii eos, qui in recta ſunt via.

Verbum cuſtodiens filius, extra perditionem erit.

CAPUT XXX.

Homo Deo vicinus judicat ſe inſipientem, & opera Dei incomprehenſibilia: ſermo Dei ignitus, cui nihil addendum, deprecatur vanitatem, verba mendacii, mendicitatem & divitias: non accuſandus ſervus apud Dominum ſuum: aliquot generationes execrabiles: duæ ſanguiſugæ: tria inſaturabilia: oculus patrem ſubſannans: tria difficilia: per tria movetur terra: quatuor minima terræ: tria benè gradientia: vehementer emungens.

1. VErba Congregantis filii Vomentis. Viſio, quam locutus eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante confortatus, ait:

2. Stultiſſimus ſum virorum, & ſapientia hominum non eſt mecum.

3. Non didici ſapientiam, & non novi ſcientiam ſanctorum.

4. Quis aſcendit in cælum atque deſcendit? quis continuit ſpiritum in manibus ſuis? quis colligavit aquas quaſi in veſtimento? quis ſuſcitavit omnes terminos terræ? quod nomen eſt ejus, & quod nomen filii ejus, ſi noſti?

5. || Omnis ſermo Dei ignitus, clypeus || Pſal. 11. 7.
eſt ſperantibus in ſe: 6. || ne addas quid- || Deut. 4. 2. & 12. 32.
quam verbis illius, & arguaris inveniariſque mendax.

7. Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam moriar.

8. Vanitatem, & verba mendacia longè fac à me.

Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria: 9. ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam: Quis eſt Dominus? aut egeſtate compulſus furer, & perjurem nomen Dei mei.

Digitized by Google

10. Ne accuſes ſervum ad dominum ſuum, ne fortè maledicat tibi, & corruas.

11. Generatio, quæ patri ſuo maledicit, & quæ matri ſuæ non benedicit.

12. Generatio, quæ ſibi munda videtur, & tamen non eſt lota à ſordibus ſuis.

13. Generatio, cujus excelſi ſunt oculi, & palpebræ ejus in alta ſurrectæ.

14. Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus ſuis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.

15. Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ, dicentes: Affer, affer.

Tria ſunt inſaturabilia, & quartum, quod nunquam dicit: Sufficit.

16. Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non ſatiatur aqua: ignis verò nunquam dicit: ſufficit:

17. Oculum, qui ſubſannat patrem, & qui deſpicit partum matris ſuæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.

18. Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro.

19. Viam aquilæ in cælo, viam colubri ſuper petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adoleſcentia.

20. Talis eſt & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os ſuum dicit: Non ſum operata malum.

21. Per tria movetur terra, & quartum non poteſt ſuſtinere:

22. Per ſervum cùm regnaverit: per ſtultum cùm ſaturatus fuerit cibo: 23. per odioſam mulierem cùm in matrimonio fuerit aſſumpta: & per ancillam cùm fuerit hæres dominæ ſuæ.

24. Quatuor ſunt minima terræ, & ipſa ſunt ſapientiora ſapientibus.

25. Formicæ, populus infirmus, qui præparat in meſſe cibum ſibi: 26. lepuſculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile ſuum: 27. regem locuſta non habet, & egreditur univerſa per turmas ſuas: 28. ſtellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.

29. Tria ſunt, quæ benè gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter:

30. Leo fortiſſimus beſtiarum, ad nullius pavebit occurſum: 31. gallus ſuccinctus lumbos: & aries: nec eſt rex, qui reſiſtat ei.

32. Eſt qui ſtultus apparuit, poſtquam elevatus eſt in ſublime: ſi enim intellexiſſet, ori ſuo impoſuiſſet manum.

33. Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit ſanguinem: & qui provocat iras, producit diſcordias.

CAPUT XXXI.

Exhortatur ne mulieribus dederis ſubſtantiam tuam, nec regibus vinum, ſed mœrentibus: aperi os tuum muto, vindica inopem: laus & raritas mulieris fortis: pulchritudo fallax gratia.

1. VErba Lamuelis regis. Viſio, qua erudivit eum mater ſua.

2. Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum?

3. Ne dederis mulieribus ſubſtantiam tuam, & divitias tuas ad delendos reges.

4. Noli regibus, ò Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum ſecretum eſt ubi regnat ebrietas: 5. & ne fortè bibant, & obliviſcantur judiciorum, & mutent cauſam filiorum pauperis.

6. Date ſiceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro ſunt animo: 7. bibant, & obliviſcantur egeſtatis ſuæ; & doloris ſui non recordentur ampliùs.

8. Aperi os tuum muto, & cauſis omnium filiorum qui pertranſeunt: 9. aperi os tuum, decerne quod juſtum eſt, & judica inopem & pauperem.

10. ‡ Mulierem fortem quis inveniet? procul, & de ultimis finibus pretium ejus. ‡ SANCTARUM NON VIRGINUM.

11. Confidit in ea cor viri ſui, & ſpoliis non indigebit.

12. Reddet ei bonum, & non malum, omnibus diebus vitæ ſuæ.

13. Quæſivit lanam & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum.

14. Facta eſt quaſi navis inſtitoris, de longè portans panem ſuum.

15. Et de nocte ſurrexit, deditque prædam domeſticis ſuis, & cibaria ancillis ſuis.

16. Conſideravit agrum, & emit eum: de fructu manuum ſuarum plantavit vineam.

17. Accinxit fortitudine lumbos ſuos, & roboravit brachium ſuum.

18. Guſtavit, & vidit, quia bona eſt negotiatio ejus: non extinguetur in nocte lucerna ejus.

19. Manum ſuam miſit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fuſum.

20. Manum ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperem.

21. Non timebit domui ſuæ à frigoribus nivis: omnes enim domeſtici ejus veſtiti ſunt duplicibus.

22. Stragulatam veſtem fecit ſibi: byſſus & purpura indumentum ejus.

23. Nobilis in portis vir ejus, quando ſederit cum ſenatoribus terræ.

24. Sindonem fecit, & vendidit: & cingulum tradidit Chananæo.

25. Fortitudo & decor indumentum ejus, & ridebit in die noviſſimo.

26. Os ſuum aperuit ſapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus.

27. Conſideravit ſemitas domus ſuæ, & panem otioſa non comedit.

28. Surrexerunt filii ejus, & beatiſſimam prædicaverunt: vir ejus, & laudavit eam.

29. Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu ſupergreſſa es univerſas.

30. Fallax gratia, & vana eſt pulchritudo: mulier timens Dominum ipſa laudabitur.

31. Date ei de fructu manuum ſuarum: & laudent eam in portis opera ejus.

ECCLE-

ECCLESIASTES, QUI AB HEBRÆIS COHELETH APPELLATUR.

Hic liber COHELETH *ab Hebræis dicitur , quod Græci* ECCLESIASTEN *vertere ; id eſt ,* convocatorem, *ſive* concionatorem : *Toto enim opere , de mundi ac rerum mundanarum vanitate concionatur . Multi eum adſcribunt* Salomoni , *qui reſipiſcentiam ſuam ſeriò ibi profiteatur , ut inſtituere omnes atque firmare in via veritatis poſſit ; quique propterea exponat primùm rationem ſtudiorum ſuorum & inſtitutæ vitæ ; deinde obſervationem occupationum earum omnium , quibus ſe implicant mortales , quæ omnia vanitatis damnet : Homines autem ad pietatis & humanitatis officia revocet , mortem & judicium rebellantibus denuntiet , & in officio confirmet pios . Alii tamen Salomonis eſſe non putant , ſed ſcriptum ſeriùs ſub illius , tanquam pænitentia ducti , nomine . Argumentum hujus rei afferunt multa vocabula , quæ non alibi quàm in Daniele , Eſdra & Chaldæis interpretibus reperiuntur .*

Ibi verò obſervandum maximè videtur , quod annotavit divus Hieronymus : in PROVERBIIS ſcilicet parvulos à Salomone edoceri , & quaſi de Officiis per ſententias erudiri : in hoc verò ECCLESIASTÆ libro, maturæ ætatis virum inſtitui, ne quicquam in mundi rebus putet eſſe perpetuum, ſed caduca & brevia univerſa quæ cernimus : Ad extremum jam conſummatum virum & calcato ſæculo præparatum , in CANTICO CANTICORUM ſponſi jungi amplexibus . *Quibus etiam congruit quod ex Bernardo ad hujus Cantici titulum afferemus.*

CAPUT PRIMUM.

Omnia vana, & nihil ſub ſole novum: cunctarum quoque rerum difficilem eſſe inquiſitionem, eamque vanam, & ſpiritus afflictionem.

1. VERBA Eccleſiaſtæ, filii David, regis Jeruſalem.

2. Vanitas vanitatum , dixit Eccleſiaſtes : vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

3. Quid habet ampliùs homo de univerſo labore ſuo, quo laborat ſub ſole?

4. Generatio præterit , & generatio advenit: terra autem in æternum ſtat.

5. Oritur ſol , & occidit , & ad locum ſuum revertitur: ibique renaſcens,

6. gyrat per Meridiem, & flectitur ad Aquilonem: luſtrans univerſa in circuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos revertitur.

7. Omnia flumina intrant in mare , & mare non redundat : ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur ut iterum fluant.

8. Cunctæ res difficiles : non poteſt eas homo explicare ſermone . Non ſaturatur oculus viſu, nec auris auditu impletur.

9. Quid eſt quod fuit ? ipſum quod futurum eſt . Quid eſt quod factum eſt ? ipſum quod faciendum eſt.

10. Nihil ſub ſole novum , nec valet quiſquam dicere : Ecce hoc recens eſt : jam enim præceſſit in ſæculis, quæ fuerunt ante nos.

11. Non eſt priorum memoria: ſed nec eorum quidem , quæ poſteà futura ſunt , erit recordatio apud eos , qui futuri ſunt in noviſſimo.

12. Ego Eccleſiaſtes fui rex Iſrael in Jeruſalē,

13. & propoſui in animo meo quærere & inveſtigare ſapienter de omnibus, quæ fiunt ſub ſole . Hanc occupationem peſſimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.

14. Vidi cuncta, quæ fiunt ſub ſole, & ecce univerſa vanitas, & afflictio ſpiritus.

15. Perverſi difficilè corriguntur, & ſtultorum infinitus eſt numerus.

16. Locutus ſum in corde meo, dicens : Ecce magnus effectus ſum , & præceſſi omnes ſapientia , qui fuerunt ante me in Jeruſalem : & mens mea contemplata eſt multa ſapienter, & didici.

17. Dedique cor meum ut ſcirem prudentiam atque doctrinam, erroreſque & ſtultitiam: & agnovi quòd in his quoque eſſet labor, & afflictio ſpiritus;

18. eò quòd in multa ſapientia; multa ſit indignatio: & qui addit ſcientiam, addit & laborem.

CAPUT II.

In affluentia deliciarum , divitiarum , ædificiorum , & in horum labore eſt vanitas & afflictio ſpiritus : dicit etiam quantæ ſit vanitatis congregare futuro hæredi, qui qualis futurus ſit ignoratur.

1. DIxi ego in corde meo: Vadam, & affluam deliciis, & fruar bonis. Et vidi quòd hoc quoque eſſet vanitas.

2. Riſum reputavi errorem : & gaudio dixi: Quid fruſtra deciperis?

3. Cogitavi in corde meo abſtrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad ſapientiam, devitaremque ſtultitiam, donec viderem quid eſſet utile filiis hominum: quo facto opus eſt ſub ſole numero dierum vitæ ſuæ.

4. Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos, & plantavi vineas,

5. feci hortos , & pomaria , & conſevi ea cuncti generis arboribus,

6. & extruxi mihi piſcinas aquarum, ut irrigarem ſilvam lignorum germinantium,

7. poſſedi ſervos & ancillas , multamque familiam habui: armenta quoque , & magnos ovium greges , ultra omnes qui fuerunt ante me in Jeruſalem:

‖ 3. Reg. 12. 4.

8. ‖ coacervavi mihi argentum, & aurum, & ſubſtantias regum, ac provinciarum: feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum, ſcyphos, & urceos in miniſterio ad vina fundenda:

9. & ſupergreſſus ſum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Jeruſalem: ſapientia quoque perſeveravit mecum.

10. Et omnia, quæ deſideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, & oblectaret ſe in his, quæ præparaveram, & hanc ratus ſum partem meam, ſi uterer labore meo.

11. Cumque me convertiſſem ad univerſa opera, quæ fecerant manua meæ, & ad labores, in quibus fruſtra ſudaveram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere ſub ſole.

12. Tranſivi ad contemplandam ſapientiam, erroreſque & ſtultitiam (quid eſt, inquam, homo, ut ſequi poſſit regem Factorem ſuum?)

13. & vidi quòd tantùm præcederet ſapientia ſtultitiam, quantùm differt lux à tenebris.

‖ Infr. 8. 1. Prov. 17. 24.

14. ‖ Sapientis oculi in capite ejus: ſtultus in tenebris ambulat, & didici quòd unus utriuſque eſſet interitus.

15. Et dixi in corde meo: Si unus & ſtulti & meus occaſus erit, quid mihi prodeſt quòd majorem ſapientiæ dedi operam? Locutuſque cum mente mea, animadverti quòd hoc quoque eſſet vanitas.

16. Non enim erit memoria ſapientis ſimiliter ut ſtulti in perpetuum, & futura tempora oblivione cuncta pariter operient; moritur doctus ſimiliter ut indoctus.

17. Et idcirco tæduit me vitæ meæ videntem mala univerſa eſſe ſub ſole, & cuncta vanitatem & afflictionem ſpiritus.

18. Rurſus deteſtatus ſum omnem induſtriam meam, qua ſub ſole ſtudioſiſſimè laboravi, habiturus hæredem poſt me,

19. quem ignoro, utrum ſapiens an ſtultus futurus ſit, & dominabitur in laboribus meis, quibus deſudavi & ſolicitus fui, & eſt quidquam tam vanum?

20. Unde ceſſavi, renuntiavitque cor meum ultrà laborare ſub ſole.

21. Nam cùm alius laboret in ſapientia, & doctrina, & ſolicitudine, homini otioſo quæſita dimittit; & hoc ergo vanitaa, & magnum malum.

22. Quid enim proderit homini de univerſo labore ſuo, & afflictione ſpiritus, qua ſub ſole cruciatus eſt?

23. Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni ſunt, nec per noctem mente requieſcit, & hoc nonne vanitas eſt?

24. Nonne melius eſt comedere & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis? & hoc de manu Dei eſt.

25. Quis ita devorabit, & deliciis affluet ut ego?

26. Homini bono in conſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, & ſcientiam, & lætitiam: peccatori autem dedit afflictionem, & curam ſuperfluam, ut addat, & congreget, & tradat ei, qui placuit Deo; ſed & hoc vanitas eſt, & caſſa ſolicitudo mentis.

CAPUT III.

Quòd omnia ſuo proveniant tempore & tranſeant, quòdque in nullis hìc fluxis ſit mentis quies; unus quoque ſit hominis ac jumentorum interitus.

1. Omnia tempus habent, & ſuis ſpatiis tranſeunt univerſa ſub cœlo.

2. Tempus naſcendi, & tempus moriendi. Tempus plantandi, & tempus evellendi quod plantatum eſt.

3. Tempus occidendi, & tempus ſanandi. Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi.

4. Tempus flendi, & tempus ridendi. Tempus plangendi, & tempus ſaltandi.

5. Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi. Tempua amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibua.

6. Tempus acquirendi, & tempus perdendi. Tempus cuſtodiendi, & tempus abjiciendi.

7. Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi. Tempus tacendi, & tempua loquendi.

8. Tempus dilectionis, & tempus odii. Tempus belli, & tempus pacis.

9. Quid habet ampliùa homo de labore ſuo?

10. Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut diſtendantur in ea.

11. Cuncta fecit bona in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationi eorum, ut non inveniat homo opus, quod operatus eſt Deus ab initio uſque ad finem.

12. Et cognovi quòd non eſſet melius niſi lætari, & facere benè in vita ſua.

13. Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc donum Dei eſt.

14. Didici quòd omnia opera, quæ fecit Deus, perſeverent in perpetuum: non poſſumus eis quidquam addere, nec auferre, quæ fecit Deus ut timeatur.

15. Quod factum eſt, ipſum permanet; quæ futura ſunt, jam fuerunt; & Deus inſtaurat quod abiit.

16. Vidi ſub ſole in loco judicii impietatem, & in loco juſtitiæ iniquitatem.

17. Et dixi in corde meo; Juſtum, & impium judicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.

18. Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & oſtenderet ſimiles eſſe beſtiis.

19. Idcircò unus interitus eſt hominis & jumentorum, & æqua utriuſque conditio; ſicut moritur homo, ſic & illa moriuntur; ſimiliter ſpirant omnia, & nihil habet homo jumento ampliùs; cuncta ſubjacent vanitati,

20. & omnia pergunt ad unum locum; de terra facta ſunt, & in terram pariter revertuntur.

21. Quis novit ſi ſpiritus filiorum Adam aſcendat ſurſum, & ſi ſpiritus jumentorum deſcendat deorſum?

22. Et deprehendi nihil eſſe meliùs quàm lætari hominem in opere ſuo, & hanc eſſe partem illius. Quis enim eum adducet, ut poſt ſe futura cognoſcat?

CAPUT IV.

Vanitatem hujus vitæ arguit ſapiens ex innocentum oppreſſione, & quòd induſtria humana ſit invidiæ obnoxia: item quòd ſtultus ſecurè in otio agit, alio, qui hæredem non habet theſaurizante: explicat commoda ſocietatis, regum regnorumque vanitatem; & obedientiam præfert ſtultorum victimis.

1. VErti me ad alia, & vidi calumnias, quæ ſub ſole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem conſolatorem: nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ, cunctorum auxilio deſtitutos.

2. Et laudavi magis mortuos, quàm viventes:

3. & feliciorem utroque judicavi, qui necdum natus eſt, nec vidit mala quæ ſub ſole fiunt.

4. Rurſum contemplatus ſum omnes labores hominum, & induſtrias animadverti patere invidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura ſuperflua eſt.

5. Stultus complicat manus ſuas, & comedit carnes ſuas, dicens:

6. Melior eſt pugillus cum requie, quàm plena utraque manus cum labore, & afflictione animi.

7. Conſiderans reperi & aliam vanitatem ſub ſole:

8. Unus eſt, & ſecundum non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non ceſſat, nec ſatiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? in hoc quoque vanitas eſt, & afflictio peſſima.

9. Melius eſt ergo duos eſſe ſimul, quàm unum: habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ:

10. ſi unus ceciderit, ab altero fulcietur: væ ſoli: quia cùm ceciderit, non habet ſublevantem ſe.

11. Et ſi dormierint duo, fovebuntur mutuò: unus quomodo calefiet?

12. Et ſi quiſpiam prævaluerit contra unum, duo reſiſtunt ei: funiculus triplex difficilè rumpitur.

13. Melior eſt puer pauper & ſapiens, rege ſene & ſtulto, qui neſcit prævidere in poſterum.

14. Quòd de carcere, cateniſque interdum quis egrediatur ad regnum: & alius natus in regno, inopia conſummatur.

15. Vidi cunctos viventes, qui ambulant ſub ſole cum adoleſcente ſecundo, qui conſurget pro eo.

16. Infinitus numerus eſt populi omnium, qui fuerunt ante eum: & qui poſteà futuri ſunt, non lætabuntur in eo: ſed & hoc vanitas & afflictio ſpiritus.

17. Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua ut audias. ‖ Multò enim melior eſt obedientia, quàm ſtultorum victimæ, qui neſciunt quid faciunt mali.

‖ 1. Reg. 15. 22. Oſee 6. 6.

CAPUT V.

Nil temerè de Deo & ejus providentia loquendum; vota reddenda; non mirandum de egenorum oppreſſione, cùm iniqui judicem habeant: item quàm ſit miſera conditio avari nunquam impleti, & divitis coacervantis divitias, in proprium nonnunquam malum.

1. NE temerè quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem coram Deo. Deus enim in cœlo, & tu ſuper terram: idcircò ſint pauci ſermones tui.

2. Multas curas ſequuntur ſomnia, & in multis ſermonibus invenietur ſtultitia.

3. Si quid voviſti Deo, ne moreris reddere: diſplicet enim ei infidelis & ſtulta promiſſio: ſed quodcumque voveris, redde:

4. multoque melius eſt non vovere, quàm poſt votum promiſſa non reddere.

5. Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam: neque dicas coram angelo: Non eſt providentia: ne fortè iratus Deus contra ſermones tuos, diſſipet cuncta opera manuum tuarum.

6. Ubi multa ſunt ſomnia, plurimæ ſunt vanitates, & ſermones innumeri: tu verò Deum time.

7. Si videris calumnias egenorum, & violenta judicia, & ſubverti juſtitiam in provincia, non mireris ſuper hoc negotio: quia excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoque eminentiores ſunt alii,

8. & inſuper univerſæ terræ rex imperat ſervienti.

9. Avarus non implebitur pecunia, & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis, & hoc ergo vanitas.

10. Ubi multæ ſunt opes, multi & qui comedunt eas. Et quid prodeſt poſſeſſori, niſi quòd cernit divitias oculis ſuis?

11. Dulcis eſt ſomnus operanti, ſive parum, ſive multum comedat: ſaturitas autem divitis non ſinit eum dormire.

12. Eſt & alia infirmitas peſſima, quam vidi ſub ſole: divitiæ conſervatæ in malum domini ſui. ‖ Job 20. 20.

13. Pereunt enim in afflictione peſſima: generavit filium, qui in ſumma egeſtate erit.

14. ‖ Sicut egreſſus eſt nudus de utero matris ſuæ, ſic revertetur, & nihil auferet ſecum de labore ſuo. ‖ Job 1. 21. 1. Tim. 7. 7.

15. Miſerabilis prorſus infirmitas: quomodo venit, ſic revertetur. Quid ergo prodeſt ei quòd laboravit in ventum?

16. Cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in tenebris & in curis multis, & in ærumna atque triſtitia.

17. Hoc itaque viſum eſt mihi bonum, ut comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore ſuo, quo laboravit ipſe ſub ſole, numero dierum vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus, & hæc eſt pars illius.

18. Et omni homini, cui dedit Deus divitias, atque ſubſtantiam, poteſtatemque ei tribuit ut comedat ex eis, & fruatur parte ſua, & lætetur de labore ſuo: hoc eſt donum Dei.

19. Non enim ſatis recordabitur dierum vitæ ſuæ, eò quòd Deus occupet deliciis cor ejus.

CAPUT VI.

Miſera eſt avari vanitas, qui ne in neceſſariis quidem audet partis uti.

1. EST & aliud malum, quod vidi ſub ſole, & quidem frequens apud homines:

2. Vir, cui dedit Deus divitias, & ſubſtantiam, & honorem, & nihil deeſt animæ ſuæ, ex omnibus quæ deſiderat: nec tribuit ei poteſtatẽ Deus ut comedat ex eo, ſed homo extraneus vorabit illud. Hoc vanitas, & miſeria magna eſt.

3. Si genuerit quiſpiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non utatur bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat: de hoc ego pronuntio quòd melior illo ſit abortivus.

4. Fruſtrà enim venit, & pergit ad tenebras, & oblivione delebitur nomen ejus.

5. Non vidit ſolem, neque cognovit diſtantiam boni & mali:

6. etiam ſi duobus millibus annis vixerit, & non fuerit perfruitus bonis: nonne ad unum locum properant omnia?

7. Omnis labor hominis in ore ejus: ſed anima ejus non implebitur.

8. Quid habet amplius ſapiens à ſtulto? & quid pauper, niſi ut pergat illuc, ubi eſt vita?

9. Melius eſt videre quod cupias, quàm deſiderare quod neſcias. Sed & hoc vanitas eſt, & præſumptio ſpiritus.

10. || Qui futurus eſt, jam vocatum eſt nomen ejus: & ſcitur quòd homo ſit, & non poſſit contra fortiorem ſe in judicio contendere.

|| 1. Reg. 13. 14. & 15. 3. Reg. 13. 2.

11. Verba ſunt plurima, multamque in diſputando habentia vanitatem.

CAPUT VII.

Vanum eſt altiora ſe quærere, & inter multa quæ quibus magis ſint eligenda, ſic & ſapientia utilior eſt cum divitiis: dies malus præcavendus: ne plus quàm oportet ſapiens aut juſtus ſis: quàm ſit mulieris conſortium amarum & periculoſum: quòdque homo ſit à Deo creatus rectus.

1. QUid neceſſe eſt homini majora ſe quærere, cùm ignoret quid conducat ſibi in vita ſua numero dierum peregrinationis ſuæ, & tempore, quod velut umbra præterit? Aut quis ei poterit indicare quid poſt eum futurum ſub ſole ſit?

2. || Melius eſt nomen bonum, quàm unguenta pretioſa: & dies mortis die nativitatis.

|| Prov. 22. 1.

3. Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat quid futurum ſit.

4. Melior eſt ira riſu: quia per triſtitiam vultus corrigitur animus delinquentis.

5. Cor ſapientium ubi triſtitia eſt, & cor ſtultorum ubi lætitia.

6. Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi:

7. quia ſicut ſonitus ſpinarum ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti: ſed & hoc vanitas.

8. Calumnia conturbat ſapientem, & perdet robur cordis illius.

9. Melior eſt finis orationis, quàm principium. Melior eſt patiens arrogante.

10. Ne ſis velox ad iraſcendum: quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.

11. Ne dicas: Quid putas cauſæ eſt quod priora tempora meliora fuere quàm nunc ſunt? ſtulta enim eſt hujuſcemodi interrogatio.

12. Utilior eſt ſapientia cum divitiis, & magis prodeſt videntibus ſolem.

13. Sicut enim protegit ſapientia, ſic protegit pecunia. Hoc autem plus habet eruditio & ſapientia, quòd vitam tribuunt poſſeſſori ſuo.

14. Conſidera opera Dei, quòd nemo poſſit corrigere quem ille deſpexerit.

15. In die bona fruere bonis, & malam diem præcave: ſicut enim hanc, ſic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum juſtas querimonias.

16. Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: Juſtus perit in juſtitia ſua, & impius multo vivit tempore in malitia ſua.

17. Noli eſſe juſtus multùm: neque plus ſapiens quàm neceſſe eſt, ne obſtupeſcas.

18. Ne impie agas multùm, & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.

19. Bonum eſt te ſuſtentare juſtum, ſed & ab illo ne ſubtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit.

20. Sapientia confortavit ſapientem ſuper decem principes civitatis.

21. || Non eſt enim homo juſtus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.

|| 3. Reg. 8. 46. 2. Par. 6. 36. Prov. 20. 9. 1. Joan. 1. 8.

22. Sed & cunctis ſermonibus, qui dicuntur, ne accomodes cor tuũ: ne fortè audias ſervum tuum maledicentem tibi: 23. ſcit enim conſcientia tua, quia & tu crebrò maledixiſti aliis.

24. Cuncta tentavi in ſapientia. Dixi: Sapiens efficiar, & ipſa longiùs receſſit à me,

25. multò magis quàm erat, & alta profunditas, quis inveniet eam?

26. Luſtravi univerſa animo meo, ut ſcirem & conſiderarem, & quærerem ſapientiam, & rationem, & ut cognoſcerem impietatem ſtulti, & errorem imprudentium:

27. & inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor ejus, vincula ſunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator eſt, capietur ab illa.

28. Ecce hoc inveni, dixit Eccleſiaſtes, unum & alterum, ut invenirem rationem, 29. quam adhuc quærit anima mea, & non inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.

30. Solummodò hoc inveni, quòd fecerit Deus hominem rectum, & ipſe ſe infinitis miſcuerit quæſtionibus. Quis talis ut ſapiens eſt? & quis cognovit ſolutionem verbi?

CAPUT VIII.

In vultu lucet ſapientia, à Dei mandatis non recedendum: homo novit tantùm præſentia, neque mortem poteſt evadere: impii ob Dei indulgentiam liberiùs peccant; vaniſſimum videtur quòd juſtis & impiis ſimilia hìc eveniunt, & operum Dei ratio non eſt inveſtiganda.

1. SApientia hominis lucet in vultu ejus, & potentiſſimus faciem illius commutabit.

Supr. 2. 14.

2. Ego os regis obſervo, & præcepta juramenti Dei.

Digitized by Google

3. Ne feſtines recedere à facie ejus: neque permaneas in opere malo: quia omne, quod voluerit, faciet:

4. & ſermo illius poteſtate plenus eſt: nec dicere ei quiſquam poteſt: Quare ita facis?

5. qui cuſtodit præceptum, non experietur quidquam mali. Tempus & reſponſionem cor ſapientis intelligit.

6. Omni negotio tempus eſt, & opportunitas, & multa hominis afflictio:

7. Quia ignorat præterita, & futura nullo ſcire poteſt nuntio.

8. Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis, nec ſinitur quieſcere ingruente bello, neque ſalvabit impietas impium.

9. Omnia hæc conſideravi, & dedi cor meum in cunctis operibus, quæ fiunt ſub ſole. Interdum dominatur homo homini in malū ſuum.

10. Vidi impios ſepultos: qui etiam cùm adhuc viverent, in loco ſancto erant, & laudabantur in civitate quaſi juſtorum operum: ſed & hoc vanitas eſt.

11. Etenim quia non profertur citò contra malos ſententia, abſque timore ullo filii hominum perpetrant mala.

12. Attamen peccator ex eo quòd centies facit malum, & per patientiam ſuſtentatur, ego cognovi quòd erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem ejus.

13. Non ſit bonum impio, nec prolongentur dies ejus: ſed quaſi umbra tranſeant qui non timent faciem Domini.

14. Eſt & alia vanitas, quæ fit ſuper terram. Sunt juſti, quibus mala proveniunt, quaſi opera egerint impiorum: & ſunt impii, qui ita ſecuri ſunt, quaſi juſtorum facta habeant: ſed & hoc vaniſſimum judico.

15. Laudavi igitur lætitiam quòd non eſſet homini bonum ſub ſole, niſi quòd comederet, & biberet, atque gauderet: & hoc ſolum ſecum auferret de labore ſuo in diebus vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus ſub ſole.

16. Et appoſui cor meum ut ſcirem ſapientiam, & intelligerem diſtentionem, * quæ verſatur in terra: eſt homo, qui diebus & noctibus ſomnum non capit oculis.

* *Hebr. negotium quòd fit ſuper terram.*

17. Et intellexi, quòd omnium operum Dei nullam poſſit homo invenire rationem eorum, quæ fiunt ſub ſole, & quantò plus laboraverit ad quærendum, tantò minùs inveniat, etiam ſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.

CAPUT IX.

Nemo ſcit an Dei odio vel amore ſit dignus: quòd eadem cunctis hìc eveniunt: & cùm poſt hanc brevem & incertam vitam non reſtet tempus operandi, monet nunc operibus inſtanter incumbendum: & licèt ſapientia præſtet fortitudini, in paupere tamen non æſtimatur.

1. Omnia hæc tractavi in corde meo, ut curioſè intelligerem: Sunt juſti atque ſapientes, & opera eorum in manu Dei: & tamen neſcit homo, utrum amore an odio dignus ſit:

2. ſed omnia in futurum ſervantur incerta, eò quòd univerſa æquè eveniant juſto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & ſacrificia contemnenti. Sicut bonus, ſic & peccator: ut perjurus, ita & ille qui verum dejerat.

3. Hoc eſt peſſimum inter omnia, quæ ſub ſole fiunt, quia eadem cunctis eveniunt: unde & corda filiorum hominum implentur malitia, & contemptu in vita ſua, & poſt hæc ad inferos deducentur.

4. Nemo eſt qui ſemper vivat, & qui hujus rei habeat fiduciam: melior eſt canis vivus leone mortuo.

5. Viventes enim ſciunt ſe eſſe morituros, mortui verò nihil noverunt ampliùs, nec habent ultra mercedem: quia oblivioni tradita eſt memoria eorum.

6. Amor quoque, & odium, & invidiæ ſimul perierunt, nec habent partem in hoc ſæculo, & in opere, quod ſub ſole geritur.

7. Vade ergo & comede in lætitia panem tuum, & bibe cum gaudio vinum tuum: quia Deo placent opera tua.

8. Omni tempore ſint veſtimenta tua candida, & oleum de capite tuo non deficiat.

9. Perfruere vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitæ inſtabilitatis tuæ, qui dati ſunt tibi ſub ſole omni tempore vanitatis tuæ: hæc eſt enim pars in vita, & in labore tuo, quo laboras ſub ſole.

10. Quodcumque facere poteſt manus tua, inſtanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec ſapientia, nec ſcientia erunt apud inferos, quò tu properas.

11. Verti me ad aliud, & vidi ſub ſole, nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam: ſed tempus, caſumque in omnibus.

12. Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut piſces capiuntur hamo, & ſicut aves laqueo comprehenduntur, ſic capiuntur homines in tempore malo, cùm eis extemplò ſupervenerit.

13. Hanc quoque ſub ſole vidi ſapientiam, & probavi maximam.

14. Civitas parva, & pauci in ea viri: venit contra eam rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio.

15. Inventuſque eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberavit urbem per ſapientiam ſuam, & nullus deinceps recordatus eſt hominis illius pauperis.

16. Et dicebam ego, meliorem eſſe ſapientiam fortitudine: quomodo ergo ſapientia pauperis contempta eſt, & verba ejus non ſunt audita?

17. Verba ſapientium audiuntur in ſilentio, plus quàm clamor principis inter ſtultos.

18. ‖ Melior eſt ſapientia, quàm arma bellica, & qui in uno peccaverit, multa bona perdet. ‖ *Supr. 7. 20.*

CAPUT X.

Sapientis à ſtulto differentia: tentationibus potentis ſpiritus reſiſtendum: de ſtulto ac ſervo elevatis, & divite ac principe humiliatis: occultus detractor ſerpenti comparatur; de rege puero, & principibus manè comedentibus; neque regi, neque diviti detrahendum.

1. Muſcæ morientes perdunt ſuavitatem unguenti. Pretioſior eſt ſapientia & gloria, parva & ad tempus ſtultitia.

2. * Cor-

* *Vid. Deut. 1. 39. cum Jona 4. in fine.*

2. * Cor ſapientis in dextera ejus, & cor ſtulti in ſiniſtra illius.

3. Sed & in via ſtultus ambulans, cùm ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat.

4. Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris: quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.

5. Eſt malum quod vidi ſub ſole, quaſi per errorem egrediens à facie principis:

6. poſitum ſtultum in dignitate ſublimi, & divites ſedere deorſum.

7. Vidi ſervos in equis, & principes ambulantes ſuper terram quaſi ſervos.

|| *Prov. 26. 27. Eccli. 27. 29.*

8. || Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui diſſipat ſepem, mordebit eum coluber.

9. Qui transfert lapides, affligetur in eis, & qui ſcindit ligna, vulnerabitur ab eis.

10. Si retuſum fuerit ferrum, & hoc non ut priùs, ſed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & poſt induſtriam ſequetur ſapientia.

11. Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minus habet qui occultè detrahit.

12. Verba oris ſapientis gratia: & labia inſipientis præcipitabunt eum:

13. Initium verborum ejus ſtultitia, & noviſſimum oris illius error peſſimus.

14. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante ſe fuerit: & quid poſt ſe futurum ſit, quis ei poterit indicare?

15. Labor ſtultorum affliget eos, qui neſciunt in urbem pergere.

16. Væ tibi terra, cujus rex puer eſt, & cujus principes manè comedunt.

17. Beata terra, cujus rex nobilis eſt, & cujus principes veſcuntur in tempore ſuo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.

18. In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perſtillabit domus.

19. In riſum faciunt panem, & vinum ut epulentur viventes: & pecuniæ obediunt omnia.

20. In cogitatione tua regi ne detrahas, & in ſecreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves cœli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas annuntiabit ſententiam.

CAPUT XI.

Monet noſtra aliis impertiri, & ſemper bene eſſe operandum: quod hominis judicium poſt obitum ſit immutabile; futuri quoque judicii memoriam retinendam, in quo de omnibus judicandi ſumus: iram & malitiam à corde auferendam.

1. MItte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas: quia poſt tempora multa invenies illum.

2. Da partes ſeptem, necnon & octo: quia ignoras quid futurum ſit mali ſuper terram.

3. Si repletæ fuerint nubes, imbrem ſuper terram effundent. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

4. Qui obſervat ventum, non ſeminat: & qui conſiderat nubes, nunquam metet.

5. Quomodo ignoras quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione compingantur oſſa in ventre prægnantis: ſic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium.

6. Manè ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua: quia neſcis quid magis oriatur, hoc aut illud; & ſi utrumque ſimul, melius erit.

7. Dulce lumen, & delectabile eſt oculis videre ſolem.

8. Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum: qui cùm venerint, vanitatis arguentur præterita.

9. Lætare ergo juvenis in adoleſcentia tua, & in bono ſit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum: & ſcito quòd pro omnibus his adducet te Deus in judicium.

10. Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua. Adoleſcentia enim & voluptas vana ſunt.

CAPUT XII.

Deum præ oculis habeto in juventute, priuſquam ſuccedat moleſta ſenectus, tandemque noviſſima mors: cùmque omnia ſint vanitas, Dei præcepta obſerva, nam de omnibus eſt reddenda ratio.

1. MEmento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent:

2. antequam tenebreſcat ſol, & lumen, & luna, & ſtellæ, & revertantur nubes poſt pluviam:

3. quando commovebuntur cuſtodes domus, & nutabunt viri fortiſſimi, & otioſæ erunt molentes in minuto numero, & tenebreſcent videntes per foramina:

4. & claudent oſtia in platea, in humilitate vocis molentis & conſurgent ad vocem volucris, & obſurdeſcent omnes filiæ carminis.

5. Excelſa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amygdalus: impinguabitur locuſta, & diſſipabitur capparis: quoniam ibit homo in domum æternitatis ſuæ, & circuibunt in platea plangentes.

6. Antequam rumpatur funiculus argenteus, & recurrat vitta aurea, & conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam,

7. & revertatur pulvis in terram ſuam unde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illũ.

8. Vanitas vanitatum, dixit Eccleſiaſtes, & omnia vanitas.

9. Cùmque eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum, & enarravit quæ fecerat: & inveſtigans compoſuit parabolas multas.

10. Quæſivit verba utilia, & conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate plenos.

11. Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi clavi in altum defixi, quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt à paſtore uno.

12. His amplius, fili mi, ne requiras. Faciendi plures libros nullus eſt finis: frequenſque meditatio, carnis afflictio eſt.

13. Finem loquendi pariter omnes audiamus. DEUM TIME, ET MANDATA EJUS OBSERVA: HOC EST ENIM OMNIS HOMO:

14. & cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in judicium pro omni errato, ſive bonum, ſive malum illud ſit.

CANTICUM CANTICORUM SALOMONIS,

Quod Hebraicè dicitur SIR HASIRIM.

CARMEN *hoc vocatur ab Hebræis* SIR HASIRIM; *id eſt* Canticum Canticorum: *quaſi diceres, nobiliſſimum carmen ſeu excellentiſſimum canticorum; quia totum eſt myſticum, pleniſſimum incomprenſibilis amoris Chriſti erga ſponſam ſuam, ac viciſſim ſponſæ erga Chriſtum ſponſum. Notandum verò cum Hieronymo hoc canticum apud Hebræos non ante annos ætatis 30. legi ſolitum. Nam ut ait Bernardus, mentem Hieronymi, quam ſuperioris libri titulo expoſuimus, ſecutus;* Hic liber duorum priorum Salomonis fructus eſt, nec niſi ſobriis mentibus & auribus credendus. Alioquin; ante carnem diſciplinæ ſtudiis edomitam & mancipatam ſpiritui; ante ſpretam & abjectam ſæculi pompam, & ſarcinam; indignè ab impuris lectio ſancta præſumitur. Iſtiuſmodi enim Canticum ſola unctio docet, ſola addiſcit experientia. Eſt quippe nuptiale carmen, exprimens caſtos jucundoſque complexus animorum, morum concordiam, affectuumque conſentaneam ad alterutrum charitatem.

CAPUT PRIMUM.

1. OSCULETUR me oſculo oris ſui, quia meliora ſunt ubera tua vino,
2. fragrantia unguentis optimis. Oleum effuſum nomen tuum: ideò adoleſcentulæ dilexerunt te.

3. Trahe me: poſt te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria ſua: exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum ſuper vinum: recti diligunt te.

4. Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem, ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis.

5. Nolite me conſiderare quòd fuſca ſim, quia decoloravit me ſol: filii matris meæ pugnaverunt contra me, poſuerunt me cuſtodem in vineis: vineam meam non cuſtodivi.

6. Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.

7. Si ignoras te ò pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregum, & paſce hœdos tuos juxta tabernacula paſtorum.

8. Equitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te amica mea.

9. Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis: collum tuum ſicut monilia.

10. Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.

11. Dum eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum.

12. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

13. Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

14. Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

15. Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noſter floridus:

16. tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.

CAPUT II.

1. EGo flos campi, & lilium convallium.

2. Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.

3. Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem deſideraveram, ſedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo.

4. Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.

5. Fulcite me floribus, ſtipate me malis; quia amore langueo.

6. Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

7. Adjuro vos filiæ Jeruſalem, per capreas cervoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, quoad uſque ipſa velit.

8. Vox dilecti mei, ‡ ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles: ‡ IN VISITAT B. VIRG

9. ſimilis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque cervorum: en ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras proſpiciens per cancellos.

10. En dilectus meus loquitur mihi: Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni.

11. Jam enim hiems tranſiit, imber abiit, & receſſit.

12. Flores apparuerunt in terra noſtra: tempus putationis advenit: vox turturis audita eſt in terra noſtra:

13. ficus protulit groſſos ſuos: vineæ florentes dederunt odorem ſuum. Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni:

14. columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ, oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.

15. Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.

16. Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia.

17. donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ. Revertere: ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ, hinnuloque cervorum ſuper montes Bether.

CAPUT III.

1. IN lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea: quæſivi illum, & non inveni.

‡ IN FESTO B. MARIÆ MAGDALENÆ.

2. ‡ Surgam, & circuibo civitatem: per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea: quæſivi illum, & non inveni.

3. Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem: Num quem diligit anima mea vidiſtis?

4. Paululùm cum pertranſiſſem eos, inveni quem diligit anima mea: tenui eum: nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.

5. Adjuro vos filiæ Jeruſalem, per capreas cervoſque camporum, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit *.

* CETERA EPISTOLÆ QUÆRE cap. 8. v. 6. Pone me.

6. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii?

† IN SUSCEPT. S. CORONÆ.

7. En † lectulum Salomonis ſexaginta fortes ambiunt ex fortiſſimis Iſrael:

8. omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi: uniuſcujuſque enſis ſuper femur ſuum propter timores nocturnos.

9. Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani:

10. columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum: media charitate conſtravit propter filias Jeruſalem:

11. Egredimini & videte filiæ Sion regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater ſua in die deſponſationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus.

CAPUT IV.

1. QUàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es! Oculi tui columbarum, abſque eo, quod intrinſecus latet. Capilli tui ſicut greges caprarum, quæ aſcenderunt de monte Galaad.

2. Dentes tui ſicut greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fetibus, & ſterilis non eſt inter eas.

3. Sicut vitta coccinea labia tua: & eloquium tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, abſque eo, quod intrinſecus latet.

4. Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

5. Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in liliis,

6. donec aſpiret dies, & inclinentur umbræ, vadam ad montem myrrhę, & ad collem thuris.

7. Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.

8. Veni de Libano ſponſa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.

9. Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.

10. Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ ſoror mea ſponſa, pulchriora ſunt ubera tua vino, & odor unguentorum tuorum ſuper omnia aromata.

11. Favus diſtillans labia tua ſponſa, mel & lac ſub lingua tua: & odor veſtimentorum tuorum ſicut odor thuris.

12. Hortus concluſus ſoror mea ſponſa, hortus concluſus, fons ſignatus.

13. Emiſſiones tuæ paradiſus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo,

14. nardus & crocus, fiſtula & cinnamomum cum univerſis lignis Libani, myrrha & aloe cum omnibus primis unguentis.

15. Fons hortorum: puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.

16. Surge Aquilo, & veni Auſter, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.

CAPUT V.

1. VEniat dilectus meus in hortum ſuum, & comedat fructum pomorum ſuorum. Veni in hortum meum ſoror mea ſponſa: meſſui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo: comedite amici, & inebriamini chariſſimi.

2. Ego dormio, & cor meum vigilat: vox dilecti mei pulſantis: Aperi mihi ſoror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.

3. Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?

4. Dilectus meus miſit manum ſuam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.

5. Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meæ ſtillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatiſſima.

6. Peſſulum oſtii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat, atque tranſierat. Anima mea liquefacta eſt, ut locutus eſt: quæſivi, & non inveni illum: vocavi, & non reſpondit mihi.

7. Invenerunt me cuſtodes qui circumeunt civitatem: percuſſerunt me, & vulneraverunt me: tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum.

8. Adjuro vos filiæ Jeruſalem, ſi inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo.

9. Qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, ò pulcherrima mulierum? qualis eſt dilectus tuus ex dilecto, quia ſic adjuraſti nos?

10. Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.

11. Caput ejus aurum optimum: Comæ ejus ſicut elatæ palmarum, nigræ quaſi corvus.

12. Oculi ejus ſicut columbæ ſuper rivulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident juxta fluenta pleniſſima.

13. Genæ illius ſicut areolæ aromatum conſitæ à pigmentariis. Labia ejus lilia diſtillantia myrrham primam.

14. Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter ejus eburneus, diſtinctus ſapphiris.

15. Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ ſunt ſuper baſes aureas. Species ejus ut libani, electus ut cedri.

16. Guttur illius ſuaviſſimum, & totus deſiderabilis: talis eſt dilectus meus, & ipſe eſt amicus meus, filiæ Jeruſalem.

17. Quò abiit dilectus tuus, ò pulcherrima mulierum? quò declinavit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPUT VI.

1. Dilectus meus deſcendit in hortum ſuum ad areolam aromatum, ut paſcatur in hortis, & lilia colligat.

2. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui paſcitur inter lilia.

3. Pulchra es amica mea, ſuavis, & decora ſicut Jeruſalem: terribilis ut caſtrorum acies ordinata.

4. Averte oculos tuos à me, quia ipſi me avolare fecerunt. Capilli tui ſicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

5. Dentes tui ſicut grex ovium, quæ aſcenderunt de lavacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis.

6. Sicut cortex mali punici, ſic genæ tuæ abſque occultis tuis.

7. Sexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcentularum non eſt numerus.

8. Una eſt columba mea, perfecta mea, una eſt matris ſuæ, electa genitrici ſuæ. Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicaverunt; reginæ, & concubinæ, & laudaverunt eam.

9. Quæ eſt iſta, quæ progreditur quaſi aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?

10. Deſcendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, & inſpicerem ſi floruiſſet vinea, & germinaſſent mala punica.

11. Neſcivi: anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

12. Revertere, revertere Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

CAPUT VII.

1. Quid videbis in Sulamite, niſi choros caſtrorum? Quàm pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis, filia principis! Juncturæ femorum tuorum, ſicut monilia quæ fabricata ſunt manu artificis.

2. Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis. Venter tuus ſicut acervus tritici, vallatus liliis.

3. Duo ubera tua, ſicut duo hinnuli gemelli capreæ.

4. Collum tuum ſicut turris eburnea. Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis. Naſus tuus ſicut turris Libani, quæ reſpicit contra Damaſcum.

5. Caput tuum ut Carmelus: & comæ capitis tui, ſicut purpura regis vincta canalibus.

6. Quàm pulchra es, & quàm decora chariſſima, in deliciis!

7. Statura tua aſſimilata eſt palmæ, & ubera tua botris.

8. Dixi: Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus ejus: & erunt ubera tua ſicut botri vineæ: & odor oris tui, ſicut malorum.

9. Guttur tuum ſicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiiſque & dentibus illius ad ruminandum.

10. Ego dilecto meo, & ad me converſio ejus.

11. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.

12. Manè ſurgamus ad vineas, videamus ſi floruit vinea, ſi flores fructus parturiunt, ſi floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13. Mandragoræ dederunt odorem. In portis noſtris omnia poma: nova & vetera, dilecte mi, ſervavi tibi.

CAPUT VIII.

1. Quis mihi det te fratrem meum ſugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deoſculer te, & jam me nemo deſpiciat?

2. Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & muſtum malorum granatorum meorum.

3. Leva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

4. Adjuro vos filiæ Jeruſalem, ne ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.

5. Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum? ſub arbore malo ſuſcitavi te: ibi corrupta eſt mater tua, ibi violata eſt genitrix tua.

6. ‡ Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum: quia fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio, lampades ejus, lampades ignis atque flammarum.

‡ IN FESTO B. MARIÆ MAGDALENÆ.

7. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: ſi dederit homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpiciet eam.

8. Soror noſtra parva, & ubera non habet: quid faciemus ſorori noſtræ in die quando alloquenda eſt?

9. Si murus eſt, ædificemus ſuper eum propugnacula argentea: ſi oſtium eſt, compingamus illud tabulis cedrinis.

10. Ego murus: & ubera mea ſicut turris, ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens.

11. Vinea fuit pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam cuſtodibus, vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

12. Vinea mea coram me eſt. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui cuſtodiunt fructus ejus.

13. Quæ habitas in hortis, amici auſcultant: fac me audire vocem tuam.

14. Fuge dilecte mi, & aſſimilare capreæ, hinnuloque cervorum ſuper montes aromatum.

LIBER
SAPIENTIÆ.

Liber hic, SAPIENTIÆ LIBER *dicitur, quòd de Sapientia tam increata quàm creata, ſublimiùs diviniuſque tractet. Apud Græcos inſcribitur* SAPIENTIÆ SALOMONIS; *quòd ſi non ipſiuſmet libri ſcriptor ſit Salomon, ut voluerunt Irenæus, Tertullianus, Ambroſius, & alii; ſententiarum ſaltem ac ſenſuum ſit auctor, quod ipſa libri verba teſtantur, cap. 9. v. 7.* Tu elegiſti me Regem populo tuo, & dixiſti me ædificare templum in monte ſancto tuo. *Quis autem illas ſententias Græcè expreſſerit, incertum eſt. Quidam id* Philoni ſeniori *tribuunt, quem Joſephus libr. 1. contra Appionem Demetrio Phalereo jungit; alii etiam unum ex Septuaginta Interpretibus fuiſſe autumant: unde hic liber, Siracide, nepote antiquior, ordine præponitur.*

Dividitur autem in tres partes. PRIMA, *ad caput 7. uſque, hortatur ad zelum & amorem ſapientiæ.* SECUNDA, *hinc uſque ad cap. 10. explicat originem ſapientiæ.* TERTIA, *quæ ſupereſt, effectus & fructus ſapientiæ proponit.*

CAPUT PRIMUM.

Judices ſint juſti: Dominus invenitur ſi ſimplici corde & fide quæratur; fugit autem à peccatoribus & vanis cogitationibus: cùmque omnia repleat, nihil eum latere poteſt: murmuratio, detractio, & mendacium deteſtanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam ſibi peccatores accerſierunt.

|| 3.Reg.3.9. Iſai.56.1. 1. DILIGITE || juſtitiam, qui judicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum:

|| 1.Paral. 28.9. 2. || quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum:

3. perverſæ enim cogitationes ſeparant à Deo: probata autem virtus corripit inſipientes.

4. Quoniam in malevolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.

5. Spiritus enim ſanctus diſciplinæ effugiet fictum, & auferet ſe à cogitationibus, quæ ſunt ſine intellectu, & corripietur à ſuperveniente iniquitate.

|| Sal.5.21. 6. || Benignus eſt enim ſpiritus ſapientiæ, & non liberabit maledicum à labiis ſuis:
|| Jerem. 17.10. || quoniam renum illius teſtis eſt Deus, & cordis illius ſcrutator eſt verus, & linguæ ejus auditor.

|| Iſaia 6.3. 7. || Quoniam ſpiritus Domini replevit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, ſcientiam habet vocis.

8. Propter hoc qui loquitur iniqua, non poteſt latere, nec præteriet illum corripiens judicium.

9. In cogitationibus enim impii interrogatio erit: ſermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.

10. Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abſcondetur.

11. Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ, quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam.

12. Nolite zelare mortem in errore vitæ veſtræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum veſtrarum.

13. || Quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum. || Ezech. 18.32. & 33.11.

14. Creavit enim, ut eſſent omnia: & ſanabiles fecit nationes orbis terrarum: & non eſt in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.

15. Juſtitia enim perpetua eſt, & immortalis.

16. Impii autem manibus & verbis accerſierunt illam: & æſtimantes illam amicam, defluxerunt, & ſponſiones poſuerunt ad illam: quoniam digni ſunt qui ſint ex parte illius.

CAPUT II.

Omnis impiorum vitæ futuræ ſpem non habentium ſcopus eſt frui hujus vitæ voluptatibus; ideoque juſtum qui diverſum reſpicit finem ferre nequeunt, ſed ad mortem uſque perſequuntur: ſicut & diaboli invidia homo à Deo creatus immortalis, factus eſt mortalis.

1. DIxerunt enim cogitantes apud ſe non rectè: || Exiguum, & cum tædio eſt tempus vitæ noſtræ, & non eſt refrigerium in fine hominis, & non eſt qui agnitus ſit reverſus ab inferis: || Job 7.1. & 14.1.

2. quia ex nihilo nati ſumus, & poſt hoc erimus tanquam non fuerimus: quoniam fumus flatus eſt in naribus noſtris: & ſermo ſcintilla ad commovendum cor noſtrum.

3. qua extincta, cinis erit corpus noſtrum, & ſpiritus diffundetur tanquam mollis aer, & tranſibit vita noſtra tanquam veſtigium nubis, & ſicut nebula diſſolvetur, quæ fugata eſt à radiis ſolis, & à calore illius aggravata:

4. & nomen noſtrum oblivionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum noſtrorum.

5. || Umbræ enim tranſitus eſt tempus noſtrum, & non eſt reverſio finis noſtri: quoniam conſignata eſt, & nemo revertitur. || 1.Paral. 29.15.

6. || Venite ergo, & fruamur bonis quæ ſunt, & utamur creatura tanquam in juventute celeriter. || Iſaiæ 22.13. & 56.12. 1.Cor. 15.32.

7. Vino pretioſo, & unguentis nos impleamus: & non prætereat nos flos temporis.

8. Coronemus nos roſis, antequam marceſcant: nullum pratum ſit, quod non pertranſeat luxuria noſtra.

9. Nemo noſtrum exors ſit luxuriæ noſtræ: ubique relinquamus ſigna lætitiæ: quoniam hæc eſt pars noſtra, & hæc eſt ſors.

10. Opprimamus pauperem juſtum, & non parcamus viduæ, nec veterani revereamur canos multi temporis.

11. Sit autem fortitudo noſtra lex juſtitiæ: quod enim infirmum eſt, inutile invenitur.

12. Circumveniamus ergo juſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius eſt operibus noſtris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata diſciplinæ noſtræ.

|| Matth. 27. 43. 13. || Promittit ſe ſcientiam Dei habere, & filium Dei ſe nominat.

|| Joan. 7. 7. 14. || Factus eſt nobis in traductionem cogitationum noſtrarum.

15. Gravis eſt nobis etiam ad videndum, quoniam diſſimilis eſt aliis vita illius, & immutatæ ſunt viæ ejus.

16. Tanquam nugaces æſtimati ſumus ab illo, & abſtinet ſe à viis noſtris tanquam ab immunditiis, & præfert noviſſima juſtorum, & gloriatur patrem ſe habere Deum.

17. Videamus ergo ſi ſermones illius veri ſint, & tentemus quæ ventura ſunt illi, & ſciemus quæ erunt noviſſima illius.

|| Pſal. 21. 9. 18. || Si enim eſt verus filius Dei, ſuſcipiet illum, & liberabit eum de manibus contrariorum.

19. Contumelia & tormento interrogemus eum, ut ſciamus reverentiam ejus, & probemus patientiam illius.

|| Jeremi. 11. 19. 20. || Morte turpiſſima condemnemus eum: erit enim ei reſpectus ex ſermonibus illius.

21. Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæcavit enim illos malitia eorum.

22. Et neſcierunt ſacramenta Dei, neque mercedem ſperaverunt juſtitiæ, nec judicaverunt honorem animarum ſanctarum.

|| Gen. 1. 27. & 2. 7. & 5. 1. Eccle. 17. 1. 23. || Quoniam Deus creavit hominem inexterminabilem, & ad imaginem ſimilitudinis ſuæ fecit illum.

|| Gen. 3. 1. 24. || Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum:

25. imitantur autem illum qui ſunt ex parte illius.

CAPUT III.

De felicitate juſtorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item de caſtitatis & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

‡ PAUR. MART. TEMP. PASCH. Deut. 33. 3. infr. 5. 4. 1. ‡ JUſtorum autem animæ in manu Dei ſunt, & non tanget illos tormentum mortis.

2. Viſi ſunt oculis inſipientium mori: & æſtimata eſt afflictio exitus illorum:

3. & quod à nobis eſt iter, exterminium: illi autem ſunt in pace.

4. Et ſi coram hominibus tormenta paſſi ſunt, ſpes illorum immortalitate plena eſt.

5. In paucis vexati, in multis benè diſponentur: quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe.

6. Tanquam aurum in fornace probavit illos, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos, & in tempore erit reſpectus illorum.

7. || Fulgebunt juſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. || Matth. 13. 43.

8. || Judicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum. || 1. Cor. 6. 2.

9. Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquieſcent illi: quoniam donum & pax eſt electis ejus.

10. Impii autem ſecundùm quæ cogitaverunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt juſtum, & à Domino receſſerunt.

11. Sapientiam enim & diſciplinam qui abjicit, infelix eſt: & vacua eſt ſpes illorum, & labores ſine fructu, & inutilia opera eorum.

12. Mulieres eorum inſenſatæ ſunt, & nequiſſimi filii eorum.

13. Maledicta creatura eorum: quoniam felix eſt ſterilis: & incoinquinata, quæ neſcivit thorum in delicto, habebit fructum in reſpectione animarum ſanctarum:

14. || & ſpado, qui non operatus eſt per manus ſuas iniquitatem, nec cogitavit adverſus Deum nequiſſima: dabitur enim illi fidei donum electum, & ſors in templo Dei acceptiſſima. || Iſai. 56. 4.

15. Bonorum enim laborum glorioſus eſt fructus, & quæ non concidat radix ſapientiæ.

16. Filii autem adulterorum in conſummatione erunt, & ab iniquo thoro ſemen exterminabitur.

17. Et ſi quidem longæ vitæ erunt, in nihilum computabuntur, & ſine honore erit noviſſima ſenectus illorum.

18. Et ſi celeriùs defuncti fuerint, non habebunt ſpem, nec in die agnitionis allocutionem.

19. Nationis enim iniquæ diræ ſunt conſummationes.

CAPUT IV.

Caſta generatio in multis ab adulterina diſſidet: de refrigerio juſti morte præoccupati: quæ ſit ſenectus venerabilis, & quòd juſti ſæpiùs è mundo tolluntur à Deo, ne ab impiis ſeducantur: & quantum finis utrorumque diſtet.

1. O Quàm pulchra eſt caſta generatio cum claritate! immortalis eſt enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota * eſt, & apud homines. * l. approbata, ut Pſal. 1. 6. & Matth. 7. 23.

2. Cùm præſens eſt, imitantur illam: & deſiderant eam cùm ſe eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmium vincens.

3. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, & ſpuria vitulamina † non dabunt radices altas, nec ſtabile firmamentum collocabunt. † μοσχεύματα, propagines, Stolones,

4. || Et ſi in ramis in tempore germinaverint, infirmiter poſita, à vento commovebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. || Jer. 17. 6. Matth. 7. 27.

5. Con-

5. Confringentur enim rami inconſummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti.

6. Ex iniquis enim ſomnis omnes filii, qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ adversùs parentes in interrogatione ſua.

7. Juſtus autem ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.

8. Senectus enim venerabilis eſt non diuturna, neque annorum numero computata; cani autem ſunt ſenſus hominis,

9. & ætas ſenectutis vita immaculata.

|| Hebr. 11. 5. 10. || Placens Deo factus eſt dilectus, & vivens inter peccatores tranſlatus eſt.

11. Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.

12. Faſcinatio enim nugacitatis obſcurat bona, & inconſtantia concupiſcentiæ tranſvertit ſenſum ſine malitia.

13. Conſummatus in brevi explevit tempora multa:

14. placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum: populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia:

15. quoniam gratia Dei, & miſericordia eſt in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius.

16. Condemnat autem juſtus mortuus vivos impios, & juventus celeriùs conſummata, longam vitam injuſti.

17. Videbunt enim finem ſapientis, & non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, & quare munierit illum Dominus.

18. Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.

19. Et erunt poſt hæc decidentes ſine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam diſrumpet illos inflatos ſine voce, & commovebit illos à fundamentis, & uſque ad ſupremum deſolabuntur, & erunt gementes, & memoria illorum peribit.

20. Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo iniquitates ipſorum.

CAPUT V.

Impii in judicio admirantes gloriam juſtorum quos hic contempſerant, deflent ſuam miſeriam, quòdque tota eorum felicitas fuerit momentanea: juſtorum autem erit perpetua: porrò Deus, tum per creaturas, tum per ſe, armatur ad puniendos impios.

‡ SS. PHILIPP. ET JACOBI. S. JOANN ANTE PORTAM LATIN. UNIUS MART. TEMP. PASCH.

1. ‡ TUnc ſtabunt juſti in magna conſtantia, adversùs eos qui ſe anguſtiaverunt, & qui abſtulerunt labores eorum.

2. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis,

3. dicentes intra ſe, pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes: Hi ſunt quos habuimus aliquando in deriſum, & in ſimilitudinem improperii.

|| Supr. 3. 2. 4. || Nos inſenſati vitam illorum æſtimabamus inſaniam, & finem illorum ſine honore:

5. ecce quomodo computati ſunt inter filios Dei, & inter ſanctos ſors illorum eſt.

6. Ergo erravimus à via veritatis, & juſtitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non eſt ortus nobis.

7. Laſſati ſumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles; viam autem Domini ignoravimus.

8. Quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis?

9. || Tranſierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuntius percurrens, || 1. Par. 29. 15. Supr. 2. 5.

10. || & tanquam navis, quæ pertranſit fluctuantem aquam: cujus, cùm præterierit, non eſt veſtigium invenire, neque ſemitam carinæ illius in fluctibus: || Prov. 30. 19.

11. aut tanquam avis, quæ tranſvolat in aere, cujus nullum invenitur argumentum itineris; ſed tantùm ſonitus alarum verberans levem ventum, & ſcindens per vim itineris aerem: commotis alis tranſvolavit, & poſt hoc nullum ſignum invenitur itineris illius:

12. aut tanquam ſagitta emiſſa in locum deſtinatum, diviſus aer continuò in ſe recluſus eſt, ut ignoretur tranſitus illius:

13. ſic & nos nati continuò deſivimus eſſe: & virtutis quidem nullum ſignum valuimus oſtendere: in malignitate autem noſtra conſumpti ſumus.

14. Talia dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt:

15. || quoniam ſpes impii tanquam lanugo eſt, quæ à vento tollitur: & tanquam ſpuma gracilis, quæ à procella diſpergitur: & tanquam fumus, qui à vento diffuſus eſt: & tanquam memoria hoſpitis unius diei prætereuntis. || Pſal. 1. 4. Prov. 10. 28. & 11. 7.

16. ‡ Juſti autem in perpetuum vivent, & apud Dominum eſt merces eorum, & cogitatio illorum apud Altiſſimum. ‡ PLUR. MART. EXTRA TEMP. PASCH.

17. Ideò accipient regnum decoris, & diadema ſpeciei de manu Domini: quoniam dextera ſua teget eos, & brachio ſancto ſuo defendet illos.

18. || Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. || Pſal. 17. 40. Epheſ. 6. 13.

19. Induet pro thorace juſtitiam, & accipiet pro galea judicium certum.

20. Sumet ſcutum inexpugnabile æquitatem:

21. acuet autem duram iram in lanceam, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra inſenſatos.

22. Ibunt directè emiſſiones fulgurum, & tanquam à benè curvato arcu nubium exterminabuntur, & ad certum locum inſilient.

23. Et à petroſa ira plenæ mittentur grandines, excandeſcet in illos aqua maris, & flumina concurrent duriter.

24. Contra illos ſtabit ſpiritus virtutis, & tanquam turbo venti dividet illos: & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum, & malignitas evertet ſedes potentium.

Digitized by Google

C A P U T VI.

Reges & judices ad ſapientiam & juſtitiam ſectandam exhortatur, oſtendens quàm grave maneat injuſtis rectoribus ſupplicium: item quàm ſit obvia ſapientia quærentibus eam: quòdque ejus acquiſitio ſit utilis, cujus capax non eſt invidus.

Eccleſ.9.18 1. MElior eſt ſapientia quàm vires : & vir prudens quàm fortis.
2. Audite ergo reges, & intelligite, diſcite judices finium terræ.
3. Præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum :
|| Rom.13.1 4. || quoniam data eſt à Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur :
5. quoniam cùm eſſetis miniſtri regni illius, non rectè judicaſtis, nec cuſtodiſtis legem juſtitiæ, neque ſecundùm voluntatem Dei ambulaſtis.
6. Horrendè & citò apparebit vobis : quoniam judicium duriſſimum his, qui præſunt, fiet.
7. Exiguo enim conceditur miſericordia : potentes autem potenter tormenta patientur.
|| Deut.10.17. 2.Par.19.7 Eccli.35.15. Act.10.34. Rom.2.11. Gal.2.6. Epheſ.6.9. Col.3.25. 1.Pet.1.17 8. || Non enim ſubtrahet perſonam cujuſquam Deus, nec verebitur magnitudinem cujuſquam : quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter cura eſt illi de omnibus.
9. Fortioribus autem fortior inſtat cruciatio.
10. Ad vos ergo reges ſunt hi ſermones mei, ut diſcatis ſapientiam, & non excidatis.
11. Qui enim cuſtodierint juſta juſtè, juſtificabuntur : & qui didicerint iſta, invenient quid reſpondeant.
12. Concupiſcite ergo ſermones meos, diligite illos, & habebitis diſciplinam.
13. Clara eſt, & quæ nunquam marceſcit ſapientia, & facilè videtur ab his qui diligunt eam, & invenitur ab his qui quærunt illam.
14. Præoccupat qui ſe concupiſcunt, ut illis ſe prior oſtendat.
15. Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit : aſſidentem enim illam foribus ſuis inveniet.
16. Cogitare ergo de illa, ſenſus eſt conſummatus : & qui vigilaverit propter illam, citò ſecurus erit.
17. Quoniam dignos ſe ipſa circuit quærens, & in viis oſtendit ſe illis hilariter, & in omni providentia occurrit illis.
18. Initium enim illius, veriſſima eſt diſciplinæ concupiſcentia.
19. Cura ergo diſciplinæ, dilectio eſt : & dilectio, cuſtodia legum illius eſt : cuſtoditio autem legum, conſummatio incorruptionis eſt :
20. incorruptio autem facit eſſe proximum Deo.
21. Concupiſcentia itaque ſapientiæ deducit ad regnum perpetuum.
22. Si ergo delectamini ſedibus & ſceptris, ò reges populi, diligite ſapientiam, ut in perpetuum regnetis :
23. diligite lumen ſapientiæ omnes qui præeſtis populis.
24. Quid eſt autem ſapientia, & quemadmodum facta ſit referam : & non abſcondam à vobis ſacramenta Dei, ſed ab initio nativitatis inveſtigabo, & ponam in lucem ſcientiam illius, & non præteribo veritatem :
25. neque cum invidia tabeſcente iter habebo : quoniam talis homo non erit particeps ſapientiæ.
26. Multitudo autem ſapientium ſanitas eſt orbis terrarum : & rex ſapiens ſtabilimentum populi eſt.
27. Ergo accipite diſciplinam per ſermones meos, & proderit vobis.

C A P U T VII.

Cùm unus ſit omnibus introitus ad vitam, & ſimilis exitus; præ omnibus eligenda eſt ſapientia, adferens ſecum cuncta bona, habens ſecum ſpiritum intelligentiæ multiplicem; & quæ hic mirum in modum extollitur, quamque abundè auctor fuerat aſſecutus.

1. SUm quidem & ego mortalis homo ſimilis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus eſt, & in ventre matris figuratus ſum caro,
2. decem menſium tempore || coagulatus ſum in ſanguine, ex ſemine hominis, & delectamento ſomni conveniente. || Job 10.10
3. Et ego natus accepi communem aerem, & in ſimiliter factam decidi terram, & primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans.
4. In involumentis nutritus ſum, & curis magnis.
5. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.
6. || Unus ergo introitus eſt omnibus ad vitam, & ſimilis exitus. || Job 1.21. 1.Tim.6.7.
7. Propter hoc ‡ optavi, & datus eſt mihi ſenſus : & invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ : ‡ S. THOMÆ.
8. & præpoſui illam regnis & ſedibus, & divitias nihil eſſe duxi in comparatione illius.
9. || Nec comparavi illi lapidem pretioſum : quoniam omne aurum in comparatione illius, arena eſt exigua, & tanquam lutum æſtimabitur argentum in conſpectu illius. || Job 28.15. Prov.8.11.
10. Super ſalutem & ſpeciem dilexi illam, & propoſui pro luce habere illam : quoniam inextinguibile eſt lumen illius.
11. || Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honeſtas per manus illius : || 3.Reg.3.13. Matth.6.33.
12. & lætatus ſum in omnibus : quoniam antecedebat me iſta ſapientia, & ignorabam quoniam horum omnium mater eſt.
13. Quam ſine fictione didici, & ſine invidia communico, & honeſtatem illius non abſcondo.

Digitized by Google

14. Infinitus enim theſaurus eſt hominibus: quo qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei, propter diſciplinæ dona commendati.

15. Mihi autem dedit Deus dicere ex ſententia, & præſumere digna horum, quæ mihi dantur: quoniam ipſe ſapientiæ dux eſt, & ſapientium emendator:

16. in manu enim illius & nos, & ſermones noſtri, & omnis ſapientia, & operum ſcientia & diſciplina.

17. Ipſe enim dedit mihi horum quæ ſunt, ſcientiam veram: ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum,

18. initium, & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & commutationes temporum,

19. anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones,

20. naturas animalium, & iras beſtiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum:

21. & quæcumque ſunt abſconſa & improviſa, didici: omnium enim artifex docuit me ſapientia.

22. Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, unicus, multiplex, ſubtilis, diſertus, mobilis, incoinquinatus, certus, ſuavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, beneſaciens,

23. humanus, benignus, ſtabilis, certus, ſecurus, omnem habens virtutem, omnia proſpiciens, & qui capiat omnes ſpiritus: intelligibilis, mundus, ſubtilis.

24. Omnibus enim mobilibus mobilior eſt ſapientia: attingit autem ubique propter ſuam munditiam.

25. Vapor eſt enim virtutis Dei, & emanatio quædam eſt claritatis omnipotentis Dei ſincera: & ideo nihil inquinatum in eam incurrit.

|| Hebr. 1. 3. 26. || Candor eſt enim lucis æternæ, & ſpeculum ſine macula Dei majeſtatis, & imago bonitatis illius.

27. Et cùm ſit una, omnia poteſt: & in ſe permanens omnia innovat, & per nationes in animas ſanctas ſe transfert, amicos Dei & prophetas conſtituit.

28. Neminem enim diligit Deus, niſi eum, qui cum ſapientia inhabitat.

29. Eſt enim hæc ſpecioſior ſole, & ſuper omnem diſpoſitionem ſtellarum, luci comparata invenitur prior.

30. Illi enim ſuccedit nox, ſapientiam autem non vincit malitia.

CAPUT VIII.

Cùm ſapientiam comitentur omnia deſiderabilia, ſummè ambienda eſt, & à Deo petenda; à quo ſolo datur continentia.

1. ATtingit ergo à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter.

2. Hanc amavi, & exquiſivi à juventute mea, & quæſivi ſponſam mihi eam aſſumere, & amator factus ſum formæ illius.

3. Generoſitatem illius glorificat, contubernium habens Dei: ſed & omnium Dominus dilexit illam:

4. doctrix enim eſt diſciplinæ Dei, & electrix operum illius.

5. Et ſi divitiæ appetuntur in vita, quid ſapientia locupletius, quæ operatur omnia?

6. Si autem ſenſus operatur: quis horum, quæ ſunt, magis quàm illa eſt artifex?

7. Et ſi juſtitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: ſobrietatem enim, & prudentiam docet, & juſtitiam, & virtutem, quibus utilius nihil eſt in vita hominibus.

8. Et ſi multitudinem ſcientiæ deſiderat quis, ſcit præterita, & de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum: ſigna & monſtra ſcit antequam fiant, & eventus temporum & ſæculorum.

9. Propoſui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: ſciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædii mei.

10. Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud ſeniores juvenis:

11. & acutus inveniar in judicio, & in conſpectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12. tacentem me ſuſtinebunt, & loquentem me reſpicient, & ſermocinante me plura, manus ori ſuo imponent.

13. Præterea habebo per hanc immortalitatem: & memoriam æternam his, qui poſt me futuri ſunt, relinquam.

14. Diſponam populos: & nationes mihi erunt ſubditæ.

15. Timebunt me audientes reges horrendi: in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

16. Intrans in domum meam, conquieſcam cum illa: non enim habet amaritudinem converſatio illius, nec tædium convictus illius, ſed lætitiam & gaudium.

17. Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo: quoniam immortalitas eſt in cognatione ſapientiæ,

18. & in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honeſtas ſine defectione, & in certamine loquelæ illius ſapientia, & præclaritas in communicatione ſermonum ipſius: circuibam quærens, ut mihi illam aſſumerem.

19. Puer autem eram ingenioſus, & ſortitus ſum animam bonam.

20. Et cùm eſſem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.

21. Et ut ſcivi quoniam aliter non poſſem eſſe continens, niſi Deus det, & hoc ipſum erat ſapientiæ, ſcire cujus eſſet hoc donum: adii Dominum, & deprecatus ſum illum, & dixi ex totis præcordiis meis:

CAPUT IX.

Oratio ſapientis cum agnitione propriæ imbecillitatis, ad impetrandam à Domino ſapientiam: quæ cùm omnibus neceſſaria ſit, potiſſimùm tamen rectoribus populorum; incerta eſt enim humana ſapientia.

1. DEus patrum meorum, & Domine 3. Reg. 3. 9.
miſericordiæ, qui feciſti omnia verbo tuo,

2. & ſa-

2. & ſapientia tua conſtituiſti hominem,
ut dominaretur creaturæ, quæ à te facta eſt,
3. ut diſponat orbem terrarum in æquita-
te & juſtitia, & in directione cordis judi-
cium judicet:
4. da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſa-
pientiam, & noli me reprobare à pueris
tuis:
|| Pſal. 115. 16. 5. || quoniam ſervus tuus ſum ego, &
filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exi-
gui temporis, & minor ad intellectum ju-
dicii & legum.
6. Nam & ſi quis erit conſummatus inter
filios hominum, ſi ab illo abfuerit ſapientia
tua, in nihilum computabitur.
|| 1. Par. 28. 4. & 5. 2. Par. 1. 9. 7. || Tu elegiſti me regem populo tuo, &
judicem filiorum tuorum, & filiarum:
8. & dixiſti me ædificare templum in mon-
te ſancto tuo, & in civitate habitationis
tuæ altare, ſimilitudinem tabernaculi ſancti
tui, quod præparaſti ab initio:
|| Prov. 8. 22. & 27. Joan. 1. 1. 9. || & tecum ſapientia tua, quæ novit
opera tua, quæ & affuit tunc cùm orbem
terrarum faceres, & ſciebat quid eſſet pla-
citum oculis tuis, & quid directum in
præceptis tuis.
10. Mitte illam de cælis ſanctis tuis, &
à ſede magnitudinis tuæ, ut mecum ſit &
mecum laboret, ut ſciam quid acceptum
ſit apud te.
11. ſcit enim illa omnia, & intelligit,
& deducet me in operibus meis ſobriè, &
cuſtodiet me in ſua potentia.
12. Et erunt accepta opera mea, & di-
ſponam populum tuum juſtè, & ero dignus
ſedium patris mei.
|| Iſai. 40. 13. Rom. 11. 34. 1. Cor. 2. 16. 13. || Quis enim hominum poterit ſcire
conſilium Dei? aut quis poterit cogitare
quid velit Deus?
14. Cogitationes enim mortalium timi-
dæ, & incertæ providentiæ noſtræ.
15. Corpus enim, quod corrumpitur,
aggravat animam, & terrena inhabitatio
deprimit ſenſum multa cogitantem.
16. Et difficilè æſtimamus quæ in terra
ſunt: & quæ in proſpectu ſunt, invenimus
cum labore. Quæ autem in cælis ſunt, quis
inveſtigabit?
17. Senſum autem tuum quis ſciet, niſi
tu dederis ſapientiam, & miſeris ſpiritum
ſanctum tuum de altiſſimis?
18. & ſic correctæ ſint ſemitæ eorum,
qui ſunt in terris, & quæ tibi placent di-
dicerint homines?
19. Nam per ſapientiam ſanati ſunt qui-
cumque placuerunt tibi, Domine à principio.

CAPUT X.

Commendatur ſapientia, quòd ſervaverit, & à malis liberaverit Adam, Noe, Abraham, Lot, Jacob, Joſeph, Moyſen: per quem filios Iſrael de Ægypto duxit per Mare rubrum, demerſis in eo Ægyptiis.

|| Gen. 1. 27. 1. HÆc illum, qui primus formatus
eſt à Deo pater orbis terrarum,
cùm ſolus eſſet creatus, cuſtodivit,
|| Gen. 2. 7. 2. || & eduxit illum à delicto ſuo, &
dedit illi virtutem continendi omnia.
3. || Ab hac ut receſſit injuſtus in ira || Gen. 4. 8.
ſua, per iram homicidii fraterni deperiit.
4. || Propter quem, cùm aqua deleret ter- || Gen. 7. 21.
ram, ſanavit iterum ſapientia, per contem-
ptibile lignum juſtum gubernans.
5. || Hæc & in conſenſu nequitiæ cùm ſe || Gen. 11. 2.
nationes contuliſſent, ſcivit juſtum, & con-
ſervavit ſine querela Deo, & in filii miſe-
ricordia fortem cuſtodivit.
6. || Hæc juſtum à pereuntibus impiis li- || Gen. 19. 17. & 22.
beravit fugientem, deſcendente igne in Pen-
tapolim:
7. quibus in teſtimonium nequitiæ fumi-
gabunda conſtat deſerta terra, & incerto
tempore fructus habentes arbores, & in-
credibilis animæ memoria, ſtans figmen-
tum ſalis.
8. Sapientiam enim prætereuntes non
tantùm in hoc lapſi ſunt ut ignorarent bo-
na, ſed & inſipientiæ ſuæ reliquerunt ho-
minibus memoriam, ut in his, quæ pec-
caverunt, nec latere potuiſſent.
9. Sapientia autem hos, qui ſe obſer-
vant, à doloribus liberavit.
10. || Hæc profugum iræ fratris ‡ ju- || Gen. 28. 5. & 10.
ſtum deduxit per vias rectas, & oſtendit ‡ CONFESSOR. VEL MART. NON PONTIF.
illi regnum Dei, & dedit illi ſcientiam
ſanctorum: honeſtavit illum in laboribus,
& complevit labores illius.
11. In fraude circumvenientium illum af-
fuit illi, & honeſtum fecit illum.
12. Cuſtodivit illum ab inimicis, & à ſe-
ductoribus tutavit illum, & certamen forte
dedit illi ut vinceret, & ſciret quoniam om-
nium potentior eſt ſapientia.
13. || Hæc venditum juſtum non dereli- || Gen. 37. 28.
quit, ſed à peccatoribus liberavit eum:
deſcenditque cum illo in foveam,
14. || & in vinculis non dereliquit illum, || Gen. 41. 40. Act. 7. 9.
donec afferret illi ſceptrum regni, & poten-
tiam adversùs eos, qui eum deprimebant: &
mendaces oſtendit, qui maculaverunt illum,
& dedit illi claritatem æternam.
15. || Hæc populum juſtum, & ſemen || Exod. 1. 11.
ſine querela liberavit à nationibus, quæ il-
lum deprimebant.
16. Intravit in animam ſervi Dei, &
ſtetit contra reges horrendos in portentis
& ſignis.
17. Et ‡ reddidit juſtis mercedem labo- ‡ PLUR. MART.
rum ſuorum, & deduxit illos in via mira-
bili; & fuit illis in velamento diei, & in
luce ſtellarum per noctem:
18. || tranſtulit illos per Mare rubrum, || Exod. 14. 22. Pſalm. 77. 13.
& tranſvexit illos per aquam nimiam.
19. Inimicos autem illorum demerſit in
mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos.
|| Ideò juſti tulerunt ſpolia impiorum,
20. || & decantaverunt Domine nomen || Exod. 12. 35.
ſanctum tuum, & victricem manuum tuam || Exod. 15. 1.
laudaverunt pariter:
21. quoniam ſapientia aperuit os muto-
rum, & linguas infantium fecit diſertas.

CAPUT XI.

Sapientia filios Iſrael per deſertum deduxit, devictis inimicis, datiſque è petra aquis: punitis autem multiplici flagello idololatris Ægyptiis: cùm tamen Deus omnium quærens ſalutem, longanimiter toleret peccatores, ut reſipiſcant, quos univerſos ſolo ſuo nutu continuò perdere poſſet.

Exod.16,1 1. Direxit opera eorum in manibus prophetæ ſancti.

2. Iter fecerunt per deſerta, quæ non habitabantur: & in locis deſertis fixerunt caſas.

|| Exod.17.12. 3. || Steterunt contra hoſtes, & de inimicis ſe vindicaverunt.

|| Num.20.11. 4. || Sitierunt, & invocaverunt te, & data eſt illis aqua de petra altiſſima, & requies ſitis de lapide duro.

5. Per quæ enim pœnas paſſi ſunt inimici illorum, à defectione potus ſui, & in eis, cùm abundarent filii Iſrael, lætati ſunt;

6. per hæc, cùm illis deeſſent, benè cum illis actum eſt.

7. Nam pro fonte quidem ſempiterni fluminis, humanum ſanguinem dediſti injuſtis.

8. Qui cùm minuerentur in traductione infantium occiſorum, dediſti illis abundantem aquam inſperatè,

9. oſtendens per ſitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & adverſarios illorum necares.

10. Cùm enim tentati ſunt, & quidem cum miſericordia diſciplinam accipientes, ſcierunt quemadmodum cum ira judicati impii tormenta paterentur.

11. Hos quidem tanquam pater monens probaſti: illos autem tanquam durus rex interrogans condemnaſti.

12. Abſentes enim & præſentes ſimiliter torquebantur.

13. Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præteritorum.

14. Cùm enim audirent per ſua tormenta benè ſecum agi, commemorati ſunt Dominum, admirantes in finem exitus.

15. Quem enim in expoſitione prava projectum deriſerunt, in finem eventus mirati ſunt: non ſimiliter juſtis ſitientes:

16. Pro cogitationibus autem inſenſatis
|| Infr.12.24. iniquitatis illorum, || quòd quidam errantes colebant mutos ſerpentes, & beſtias ſupervacuas, immiſiſti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam:

17. ut ſcirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

18. Non enim impoſſibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex
|| Lev.26.22. Infr.16.1. Jer.8.17. materia invisa, || immittere illis multitudinem urſorum, aut audaces leones,

19. aut novi generis ira plenas ignotas beſtias, aut vaporem ignium ſpirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis ſcintillas emittentes:

20. quarum non ſolùm læſura poterat illos exterminare, ſed & aſpectus per timorem occidere.

21. Sed & ſine his, uno ſpiritu poterant occidi, perſecutionem paſſi ab ipſis factis ſuis, & diſperſi per ſpiritum virtutis tuæ: ſed omnia in menſura, & numero, & pondere diſpoſuiſti.

22. Multùm enim valere, tibi ſoli ſupererat ſemper; & virtuti brachii tui quis reſiſtet?

23. Quoniam tanquam momentum ſtateræ, ſic eſt ante te orbis terrarum, & tanquam gutta roris antelucani, quæ deſcendit in terram.

24. Sed miſereris omnium, quia omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter pœnitentiam.

25. Diligis enim omnia quæ ſunt, & nihil odiſti eorum quæ feciſti: nec enim odiens aliquid conſtituiſti, aut feciſti.

26. Quomodo autem poſſet aliquid permanere niſi tu voluiſſes? aut quod à te vocatum non eſſet, conſervaretur?

27. Parcis autem omnibus: quoniam tua ſunt Domine, qui amas animas.

CAPUT XII.

Oſtendit quanta clementia & longanimitate Deus corripuerit peccatores terræ ſanctæ incolas; non ſubitò eos delens, cùm non illos tantum, ſed & omnes nationes, nulli illata injuria, tanquam ſolus omnium Dominus perdere poſſet: hac videlicet erga inimicos clementia, electos ſuos de ſe ſuaque bonitate benè ſperare faciens, eoſque à peccatis revocans.

1. O Quàm bonus, & ſuavis eſt Domine, ſpiritus tuus in omnibus!

2. Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris: ut relicta malitia, credant in te, Domine.

3. || Illos enim antiquos inhabitatores terræ ſanctæ tuæ, quos exhorruiſti, || Deut 9.20. & 12.29. & 18.12.

4. quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & ſacrificia injuſta,

5. & filiorum ſuorum necatores ſine miſericordia, & comeſtores viſcerum hominum, & devoratores ſanguinis à medio ſacramento tuo,

6. & auctores parentes animarum inauxiliatarum perdere voluiſti per manus parentum noſtrorum,

7. ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ tibi omnium charior eſt terra.

8. Sed & his tanquam hominibus peperciſti, & miſiſti anteceſſores exercitus tui veſpas, ut illos paulatim exterminarent.

9. Non quia impotens eras in bello ſubjicere impios juſtis, aut beſtiis ſævis, aut verbo duro ſimul exterminare:

10. || ſed partibus judicans dabas locum pœnitentiæ, non ignorans, quoniam nequam eſt natio eorum, & naturalis malitia ipſorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. || Exod.23.30. Deut.7.22

11. Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.

12. Quis enim dicet tibi: Quid feciſti? aut quis ſtabit contra judicium tuum? aut quis in conſpectu tuo veniet vindex iniquo-

rum hominum? aut quis tibi imputabit, ſi perierint nationes, quas tu feciſti?

13. Non enim eſt alius Deus quàm tu, || cui cura eſt de omnibus, ut oſtendas quoniam non injuſtè judicas judicium. || 1.Pet.5.7.

14. Neque rex, neque tyrannus in conſpectu tuo inquirent de his, quos perdidiſti.

15. Cùm ergo ſis juſtus, juſtè omnia diſponis: ipſum quoque, qui non debet puniri, condemnare, exterum æſtimas à tua virtute.

16. Virtus enim tua juſtitiæ initium eſt: & ob hoc quòd omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.

17. Virtutem enim oſtendis to, qui non crederis eſſe in virtute conſummatus, & horum, qui te neſciunt, audaciam traducis.

18. Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate judicas, & cum magna reverentia diſponis nos: ſubeſt enim tibi, cùm volueris, poſſe.

19. Docuiſti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet juſtum eſſe & humanum, & bonæ ſpei feciſti filios tuos: quooiam judicans das locum in peccatis pœnitentiæ.

20. Si enim inimicos ſervorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciaſti attentione, dans tempus & locum, per quæ poſſent mutari à malitia;

21. cum quanta diligentia judicaſti filios tuos, quorum parentibus juramenta & conventiones dediſti bonarum promiſſionum?

22. Cùm ergo das nobis diſciplinam, inimicos noſtros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus judicantes: & cùm de nobis judicatur, ſperemus miſericordiam tuam.

23. Unde & illis, qui in vita ſua inſenſatè & injuſtè vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dediſti ſumma tormenta.

24. || Etenim in erroris via diutiùs erraverunt, deos æſtimantes hæc, quæ in animalibus ſunt ſupervacua, infantium inſenſatorum more viventes. || Supr.12.16. Rom.1.23.

25. Propter hoc tanquam pueris inſenſatis judicium in deriſum dediſti.

26. Qui autem ludibriis & increpationibus non ſunt correcti, dignum Dei judicium experti ſunt.

27. In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipſis cùm exterminarentur videntes, illum quem olim negabant ſe noſſe, verum Deum agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit ſuper illos.

CAPUT XIII.

Vani quidem ſunt qui ex creaturis Deum non agnoſcentes, ipſas potiùs creaturas pro diis coluerunt; at illi longè ſtultiores qui opus artificis Deum dicunt, ab inſenſato idolo futura interrogantes.

Rom.1.18. 1. VAni autem ſunt omnes homines, in quibus non ſubeſt ſcientia Dei, & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum, qui eſt, neque operibus attendentes, agnoverunt quis eſſet artifex:

2. || ſed aut ignem, aut ſpiritum, aut citatum aerem, aut gyrum ſtellarum, aut nimiam aquam, aut ſolem & lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt. || Deut.4.19.& 17.3.

3. Quorum ſi ſpecie delectati, deos putaverunt: ſciant quantò his dominator eorum ſpecioſior eſt: ſpeciei enim generator hæc omnia conſtituit.

4. Aut ſi virtutem, & opera eorum mirati ſunt, intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior eſt illis:

5. à magnitudine enim ſpeciei & creaturæ, cognoſcibiliter poterit creator horum videri:

6. ſed tamen adhuc in his minor eſt querela. Et hi enim fortaſſe errant, Deum quærentes, & volentes invenire.

7. || Etenim cùm in operibus illius converſentur, inquirunt: & perſuaſum habent quoniam bona ſunt quæ videntur. || Rom.1.21.

8. Iterum autem nec his debet ignoſci.

9. Si enim tantùm potuerunt ſcire, ut poſſent æſtimare ſæculum: quomodo hujus Dominum non faciliùs invenerunt?

10. Infelices autem ſunt, & inter mortuos ſpes illorum eſt, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inventionem, & ſimilitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

11. || Aut ſi quis artifex faber de ſilva lignum rectum ſecuerit, & hujus doctè eradat omnem corticem, & arte ſua uſus, diligenter fabricet vas utile in converſationem vitæ, || Iſai.44.12. Jer.10.3.

12. reliquiis autem ejus operis, ad præparationem eſcæ abutatur:

13. & reliquum horum, quod ad nullos uſus facit, lignum curvom, & vorticibus plenum, ſculpat diligenter per vacuitatem ſuam, & per ſcientiam ſuæ artis figuret illud, & aſſimilet illud imagini homiois,

14. aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuco colorem illius, & omnem maculam, quæ in illo eſt, perliniens:

15. & faciat ei dignam habitationem, & in pariete ponens illud, & confirmans ferro,

16. ne fortè cadat, proſpiciens illi, ſciens quoniam noo poteſt adjuvare ſe: imago enim eſt, & opus eſt illi adjutorium.

17. Et de ſubſtantia ſua, & de filiis ſuis, & de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubeſcit loqui cum illo, qui ſine anima eſt:

18. & pro ſanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inutilem invocat:

19. & pro itinere petit ab eo, qui ambulare non poteſt: & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui io omnibus eſt inutilis.

CAPUT XIV.

Utilis inventio navis, qua etiam tempore diluvii ſemen humanum ſervatum eſt: idolum autem maledictum eſt cum ſuo fabricatore: & quod fuerit idolorum idololatriæque exordium & progreſſus, item quæ mala ex idololatria procedant.

1. ITerum alius navigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno

portan-

portante ſe, fragilius lignum invocat.

2. Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, & artifex ſapientia fabricavit ſua.

3. Tua autem, Pater, providentia gubernat: || quoniam dediſti & in mari viam, & inter fluctus ſemitam firmiſſimam, || Exod. 14. 22.

4. oſtendenaquoniam potens es ex omnibus ſalvare, etiam ſi ſine arte aliquis adeat mare.

5. Sed ut non eſſent vacua ſapientiæ tuæ opera: propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homines animas ſuas, & tranſeuntes mare per ratem liberati ſunt:

6. || ſed & ab initio cùm perirent ſuperbi gigantes, ſpes orbis terrarum ad ratem confugiens, remiſit ſæculo ſemen nativitatis, quæ manu tua erat gubernata. || Gen. 6. 4. & 7. 9.

7. Benedictum eſt enim lignum, per quod fit juſtitia.

8. || Per manus autem quod fit idolum, maledictum eſt & ipſum, & qui fecit illud: quia ille quidem operatus eſt: illud autem cùm eſſet fragile, deus cognominatus eſt. || Pſal. 113. 4. Baruch 6. 3.

9. Similiter autem odio ſunt Deo impius & impietas ejus.

10. Etenim quod factum eſt, cum illo, qui fecit, tormenta patietur.

11. Propter hoc & in idolis nationum non erit reſpectus: quoniam creaturæ Dei in odium factæ ſunt, & in tentationem animabus hominum, & in muſcipulam pedibus inſipientium.

12. Initium enim fornicationis eſt exquiſitio idolorum: & adinventio illorum, corruptio vitæ eſt:

13. neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum.

14. Supervacuitas enim hominum hæc advenit in orbem terrarum: & ideo brevis illorum finis eſt inventus.

15. Acerbo enim luctu dolens pater, citò ſibi rapti filii fecit imaginem: & illum, qui tunc quaſi homo mortuus fuerat, nunc tanquam deum colere cepit, & conſtituit inter ſervos ſuos ſacra & ſacrificia.

16. Deinde interveniente tempore, convaleſcente iniqua conſuetudine, hic error tanquam lex cuſtoditus eſt, & tyrannorum imperio colebantur figmenta.

17. Et hos, quos in palam homines honorare non poterant propter hoc quòd longè eſſent, è longinquo figura eorum allata, evidentem imaginem regis, quem honorare volebant, fecerunt: ut illum, qui aberat, tanquam præſentem colerent ſua ſolicitudine.

18. Provexit autem ad horum culturam & hos, qui ignorabant, artificis eximia diligentia.

19. Ille enim volens placere illi, qui ſe aſſumpſit, elaboravit arte ſua, ut ſimilitudinem in melius figuraret.

20. Multitudo autem hominum obducta per ſpeciem operis, eum, qui ante tempus tanquam homo honoratus fuerat, nunc deum æſtimaverunt.

21. Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio, quoniam aut affectui, aut regibus deſervientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis impoſuerunt.

22. Et non ſuffecerat erraſſe eos circa Dei ſcientiam, ſed & in magno viventes inſcientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellant.

23. || Aut enim filios ſuos ſacrificantes, aut obſcura ſacrificia facientes, aut inſaniæ plenas vigilias habentes, || Deut. 18. 10. Jer. 7. 6.

24. neque vitam, neque nuptias mundas jam cuſtodiunt, ſed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contriſtat:

25. & omnia commiſta ſunt, ſanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio, & infidelitas, turbatio & perjurium, tumultus bonorum,

26. Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconſtantia, inordinatio mœchiæ, & impudicitiæ.

27. Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali cauſa eſt, & initium & finis.

28. Aut enim dum lætantur, inſaniunt: aut certè vaticinantur falſa, aut vivunt injuſtè, aut pejerant citò.

29. Dum enim confidunt in idolis, quæ ſine anima ſunt, malè jurantes noceri ſe non ſperant.

30. Utraque ergo illis evenient dignè, quoniam malè ſenſerunt de Deo, attendentes idolis, & juraverunt injuſtè, in dolo contemnentes juſtitiam.

31. Non enim juratorum virtus, ſed peccantium pœna perambulat ſemper injuſtorum prævaricationem.

CAPUT XV.

Vox fidelium ſuavitatem & miſericordiam Dei commendantium, cujus gratia ab idololatria ſunt ſervati; mirè quoque ſubſannat idolorum artifices ac cultores.

1. TU autem Deus noſter, ſuavis & verus es, patiens, & miſericordia diſponens omnia.

2. Etenim ſi peccaverimus, tui ſumus, ſcientes magnitudinem tuam: & ſi non peccaverimus, ſcimus quoniam apud te ſumus computati.

3. Noſſe enim te, conſummata juſtitia eſt, & ſcire juſtitiam, & virtutem tuam, radix eſt immortalitatis.

4. Non enim in errorem induxit nos hominum malæ artis excogitatio, nec umbra picturæ labor ſine fructu, effigies ſculpta per varios colores,

5. cujus aſpectus inſenſato dat concupiſcentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem ſine anima:

6. Malorum amatores digni ſunt qui ſpem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

7. || Sed & figulus mollem terram premens, laborioſè fingit ad uſus noſtros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda ſunt in uſum vaſa, & ſimiliter quæ his ſunt contraria: horum autem vaſorum quis ſit uſus judex eſt figulus. || Rom. 9. 21.

8. Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulò antè de terra factus fuerat, & poſt puſillum reducit ſe unde acceptus

eſt, repetitus animæ debitum quam habebat.

9. Sed cura eſt illi, non quia laboraturus eſt, nec quoniam brevis illi vita eſt, ſed concertatur aurificibus & argentariis, ſed & ærarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res ſupervacuas fingit.

10. Cinis eſt enim cor ejus, & terra ſupervacua ſpes illius, & luto vilior vita ejus:

11. quoniam ignoravit qui ſe finxit, & qui inſpiravit illi animam, quæ operatur, & qui inſufflavit ei ſpiritum vitalem.

12. Sed & æſtimaverunt luſum eſſe vitam noſtram, & converſationem vitæ compoſitam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13. Hic enim ſcit ſe ſuper omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vaſa, & ſculptilia fingit.

14. Omnes enim inſipientes, & infelices ſupra modum animæ ſuperbi, ſunt inimici populi tui, & imperantes illi,

15. quoniam omnia idola nationum deos
|| Pſal. 113. 5. & 134. 16. æſtimaverunt, || quibus neque oculorum uſus eſt ad videndum, neque nares ad percipiendum ſpiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, ſed & pedes eorum pigri ad ambulandum,

16. homo enim fecit illos: & qui ſpiritum mutuatus eſt, is finxit illos. Nemo enim ſibi ſimilem homo poterit Deum fingere.

17. Cùm enim ſit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim eſt ipſe his, quos colit, quia ipſe quidem vixit, cùm eſſet mortalis, illi autem nunquam.

18. Sed & animalia miſerrima colunt: inſenſata enim comparata his, illis ſunt deteriora.

19. Sed nec aſpectu aliquis ex his animalibus bona poteſt conſpicere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

CAPUT XVI.

Ægyptiis ob idololatriam digna paſſis, Hebræi eſcam à Deo acceperunt: caſtigati tamen aliquantulum morſu ſerpentium, erecto ſerpente æneo ſanati ſunt à Deo: impii verò morte conſumpti per locuſtas, muſcas, ignemque grandini miſtum: cùm illi accepto manna, ſatiati ſint & confortati.

1. PRopter hæc, & per his ſimilia paſſi ſunt dignè tormenta, & per multitudinem beſtiarum exterminati ſunt.

2. Pro quibus tormentis benè diſpoſuiſti
|| Num. 11. 31. populum tuum ||, quibus dediſti concupiſcentiam delectamenti ſui novum ſaporem, eſcam parans eis ortygometram:

3. ut illi quidem concupiſcentes eſcam propter ea, quæ illis oſtenſa & miſſa ſunt, etiam à neceſſaria concupiſcentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novam guſtaverunt eſcam.

4. Oportebat enim illis ſine excuſatione quidem ſupervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantùm oſtendere quemadmodum inimici eorum extermina-
|| Num. 21. 6. bantur.

5. || Etenim cùm illis ſupervenit ſæva beſtiarum ira, morſibus perverſorum colubrorum exterminabantur.

6. Sed non in perpetuum ira tua permanſit, ſed ad correptionem in brevi turbati ſunt, ſignum habentes ſalutis ad commemorationem mandati legis tuæ.

7. Qui enim converſus eſt, non per hoc, quod videbat ſanabatur, ſed per te omnium ſalvatorem:

8. in hoc autem oſtendiſti inimicis noſtris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.

9. || Illos enim locuſtarum, & muſcarum occiderunt morſus, & non eſt inventa ſanitas animæ illorum: quia digni erant ab hujuſmodi exterminari. || Exod. 8. 24. & 10. 4. Apoc. 9. 7.

10. Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes: miſericordia enim tua adveniens ſanabat illos.

11. In memoria enim ſermonum tuorum examinabantur, & velociter ſalvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non poſſent tuo uti adjutorio,

12. Etenim neque herba, neque malagma ſanavit eos, ſed tuus, Domine, ſermo, qui ſanat omnia.

13. || Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis habes poteſtatem, & deducis ad portas mortis, & reducis: || Deut. 32. 39. 1. Reg. 2. 6. Tob. 13. 2.

14. homo autem occidit quidem per malitiam, & cùm exierit ſpiritus, non revertetur, nec revocabit animam quæ recepta eſt:

15. ſed tuam manum effugere impoſſibile eſt.

16. || Negantes enim te noſſe impii, per fortitudinem brachii tui flagellati ſunt: novis aquis, & grandinibus, & pluviis perſecutionem paſſi, & per ignem conſumpti. || Exod. 9. 13.

17. Quod enim mirabile erat, in aqua: quæ omnia extinguit, plus ignis valebat, vindex eſt enim orbis juſtorum.

18. Quodam enim tempore manſuetabatur ignis, ne comburerentur quæ ad impios miſſa erant animalia: ſed ut ipſi videntes ſcirent, quoniam Dei judicio patiuntur perſecutionem.

19. Et quodam tempore in aqua ſupra virtutem ignis exardeſcebat undique, ut iniquæ terræ nationem exterminaret.

20. || Pro quibus angelorum eſca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de cœlo præſtitiſti illis ſine labore, omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuavitatem. || Exod. 16. 14. Num. 11. 7. Pſal. 77. 25. Joan. 6. 31.

21. Subſtantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, oſtendebat: & deſerviens uniuſcujuſque voluntati, ad quod quiſque volebat, convertebatur.

22. || Nix autem & glacies ſuſtinebant vim ignis, & non tabeſcebant, ut ſcirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine & pluvia coruſcans. || Exod. 9. 24.

23. Hic autem iterum ut nutrirentur juſti, etiam ſuæ virtutis oblitus eſt.

24. Creatura enim tibi Factori deſerviens, exardeſcit in tormentum adverſus injuſtos: & lenior fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

25. Propter hoc & tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratiæ tuæ deſerviebat, ad voluntatem eorum, qui à te deſiderabant:

26. ut ſcirent filii tui, quos dilexiſti Do-

mine,

|| Deut. 8. 3. Matt. 4. 4. mine, || quoniam non nativitatis fructus paſcunt homines, ſed ſermo tuus hos, qui in te crediderint, conſervat.

27. Quod enim ab igne non poterat exterminari, ſtatim ab exiguo radio ſolis calefactum tabeſcebat:

28. ut notum omnibus eſſet, quoniam oportet prævenire ſolem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare.

29. Ingrati enim ſpes tanquam hybernalis glacies tabeſcet, & diſperiet tanquam aqua ſupervacua.

C A P U T XVII.

Ægyptii triduanas paſſi ſunt invincibiles tenebras cum incredibili timore & horrore, reliqua orbis parte illuſtrata lumine.

1. MAgna ſunt enim judicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indiſciplinatæ animæ erraverunt.

|| Exod. 10. 23. 2. || Dum enim perſuaſum habent iniqui poſſe dominari nationi ſanctæ: vinculis tenebrarum & longæ noctis compediti, incluſi ſub tectis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt.

3. Et dum putant ſe latere in obſcuris peccatis, tenebroſo oblivionis velamento diſperſi ſunt, paventes horrendè, & cum admiratione nimia perturbati.

4. Neque enim quæ continebat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat: quoniam ſonitus deſcendens perturbabat illos, & perſonæ triſtes illis apparentes pavorem illis præſtabant.

5. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec ſiderum limpidæ flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.

6. Apparebat autem illis ſubitaneus ignis, timore plenus: & timore perculſi illius, quæ non videbatur, faciei: æſtimabant deteriora eſſe quæ videbantur:

|| Exod. 7. 22. & 8. 7. 7. & || magicæ artis appoſiti erant deriſus, & ſapientiæ gloriæ correptio cum contumelia.

8. Illi enim qui promittebant timores & perturbationes expellere ſe ab anima languente, hi cum deriſu pleni timore languebant.

9. Nam etſi nihil illos ex monſtris perturbabat: tranſitu animalium & ſerpentium ſibilatione commoti, tremebundi peribant: & aerem, quem nulla ratione quis effugere poſſet, negantes ſe videre.

10. Cùm ſit enim timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæva perturbata conſcientia.

11. Nihil enim eſt timor niſi proditio cogitationis auxiliorum.

12. Et dum ab intus minor eſt expectatio, majorem computat inſcientiam ejus cauſæ, de qua tormentum præſtat.

13. Illi autem qui impotentem verè noctem, & ab infimis, & ab altiſſimis inferis ſupervenientem, eumdem ſomnum dormientes,

14. aliquando monſtrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant traductione: ſubitaneus enim illis & inſperatus timor ſupervenerat.

15. Deinde ſi quiſquam ex illis decidiſſet, cuſtodiebatur in carcere ſine ferro recluſus.

16. Si enim ruſticus quis erat, aut paſtor, aut agri laborum operarius præoccupatus eſſet, ineffugibilem ſuſtinebat neceſſitatem.

17. Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive ſpiritus ſibilans, aut inter ſpiſſos arborum ramos avium ſonus ſuavis, aut vis aquæ decurrentis nimium,

18. aut ſonus validus præcipitatarum petrarum, aut ludentium animalium curſus inviſus, aut mugientium valida beſtiarum vox, aut reſonans de altiſſimis montibus Echo: deficientes faciebant illos præ timore.

19. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20. Solis autem illis ſuperpoſita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ ſuperventura illis erat. Ipſi ergo ſibi erant graviores tenebris.

C A P U T XVIII.

Hebræi luce gaudent, & ducatum columnæ ignis accipiunt: occiduntur omnia Ægypti primogenita ab Angelo: Hebræi in ſeditione Core iram Dei provocant; ſed in medio incendii liberantur, offerente Aaron incenſum, & pro multitudine deprecante.

1. SAnctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, ſed figuram non videbant. Et quia non & ipſi eadem paſſi erant, magnificabant te: Exod. 10. 23.

2. & qui ante læſi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut eſſet differentia, donum petebant.

3. || Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & ſolem ſine læſura boni hoſpitii præſtitiſti. || Exod. 14. 24. Pſalm. 77. 14. & 104. 39.

4. Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui incluſos cuſtodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen ſæculo dari.

5. || Cùm cogitarent juſtorum occidere infantes: & uno expoſito filio, & liberato, in traductione illorum, multitudinem filiorum abſtuliſti, & || pariter illos perdidiſti in aqua valida. || Exod. 1. 16. & 2. 3. || Exod. 14. 27.

6. Illa enim nox antè cognita eſt à patribus noſtris, ut verè ſcientes quibus juramentis crediderunt, animæquiores eſſent.

7. Suſcepta eſt autem à populo tuo ſanitas quidem juſtorū, injuſtorū autem exterminatio.

8. Sicut enim læſiſti adverſarios: ſic & nos provocans magnificaſti.

9. Abſconsè enim ſacrificabant juſti pueri bonorum, & juſtitiæ legem in concordia diſpoſuerunt: ſimiliter & bona & mala recepturos juſtos, patrum jam decantantes laudes.

10. Reſonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

11. || Simili autem pœna ſervus cum domino afflictus eſt, & popularis homo regi ſimilia paſſus. || Exod. 12. 30.

12. Similiter ergo omnes uno nomine mortis mortuos habebant innumerabilet. Nec enim ad ſepeliendum vivi ſufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata eſt.

13. De omnibus enim non credentes propter veneficia: tunc verò primùm cùm fuit exterminium primogenitorum, ſpoponderunt populum Dei eſſe.

14. Cùm enim quietum ſilentium contineret omnia, & nox in ſuo curſu medium iter haberet:

15. omnipotens ſermo tuus exiliens de cœlo à regalibus ſedibus, durus debellator in mediam exterminii terram proſilivit,

16. gladius acutus inſimulatum imperium tuum portans, & ſtans replevit omnia morte, & uſque ad cœlum attingebat ſtans in terra.

17. Tunc continuò viſus ſomniorum malorum turbaverunt illos, & timores ſupervenerunt inſperati.

18. Et alius alibi projectus ſemivivus, propter quam moriebatur, cauſam demonſtrabat mortis.

19. Viſiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne inſcii, quare mala patiebantur, perirent.

20. Tetigit autem tunc & juſtos tentatio mortis, & commotio in eremo facta eſt multitudinis: ſed non diu permanſit ira tua.

|| Num. 16. 46. 21. || Properans enim homo ſine querela deprecari pro populis, proferens ſervitutis ſuæ ſcutum orationem, & per incenſum deprecationem allegans, reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati, oſtendens quoniam tuus eſt famulus.

22. Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, ſed verbo illum, qui ſe vexabat, ſubjecit juramenta parentum, & teſtamentum commemorans.

23. Cùm enim jam acervatim cecidiſſent ſuper alterutrum mortui, interſtitit, & amputavit impetum, & diviſit illam, quæ ad vivos ducebat viam.

|| Exod. 28. 6. 24. || In veſte enim poderis, quam habebat, totus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidum erant ſculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius ſculpta erat.

25. His autem ceſſit qui exterminabat, & hæc extimuit: erat enim ſola tentatio iræ ſufficiens.

CAPUT XIX.

Hebræos perſequentes Ægyptii, mari abſorpti ſunt, muſcis & ranis antea vexati; Hebræis verò concupitas carnes accipientibus, impii inhoſpitales percutiuntur cæcitate: elementa Deo ſerviunt in afflictione malorum, & obſequio bonorum.

1. Impiis autem uſque in noviſſimo ſine miſericordia ira ſupervenit. Præſciebat enim & futura illorum:

2. quoniam cùm ipſi permiſiſſent ut ſe educerent, & cum magna ſolicitudine præmiſiſſent illos, conſequebantur illos pœnitentia acti.

|| Exod. 14. 5. 3. || Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam ſibi aſſumpſerunt cogitationem inſcientiæ: & quos rogantes projecerant, hos tanquam fugitivos perſequebantur:

4. ducebat enim illos ad hunc finem digna neceſſitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ deerant tormentis, repleret punitio:

5. & populus quidem tuus mirabiliter tranſiret, illi autem novam mortem invenirent.

6. Omnis enim creatura ad ſuum genus ab initio refigurabatur, deſerviens tuis præceptis, ut pueri tui cuſtodirentur illæſi.

7. Nam nubes caſtra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ antè erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via ſine impedimento, & campus germinans de profundo nimio:

8. per quem omnis natio tranſivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monſtra.

9. Tanquam enim equi depaverunt eſcam, & tanquam agni exultaverunt, magnificantes te Domine, qui liberaſti illos.

10. Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muſcas, & pro piſcibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.

11. || Noviſſimè autem viderunt novam creaturam avium, cùm adducti concupiſcentia poſtulaverunt eſcas epulationis. || Exod. 16. 13. Num. 11. 31. Sup. 16. 2.

12. In allocutione enim deſiderii, aſcendit illis de mari ortygometra: & vexationes peccatoribus ſupervenerunt, non ſine illis, quæ antè facta erant, argumentis per vim fulminum: juſtè enim patiebatur ſecundùm ſuas nequitias.

13. Etenim deteſtabiliorem inhoſpitalitatem inſtituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant advenas, alii autem bonos hoſpites in ſervitutem redigebant.

14. Et non ſolùm hæc, ſed & alius quidam reſpectus illorum erat, quoniam inviti recipiebant extraneos.

15. Qui autem cum lætitia receperunt hos qui eiſdem uſi erant juſtitiis, læviſſimis afflixerunt doloribus.

16. Percuſſi ſunt autem cæcitate: ſicut || illi in foribus juſti, cùm ſubitaneis cooperti eſſent tenebris, unuſquiſque tranſitum oſtii ſui quærebat. || Gen. 19. 11.

17. In ſe enim elementa dum convertuntur, ſicut in organo qualitatis ſonus immutatur, & omnia ſuum ſonum cuſtodiunt: unde æſtimari ex ipſo viſu certò poteſt.

18. Agreſtia enim in aquatica convertebantur: & quæcumque erant natantia, in terram tranſibant.

19. Ignis in aqua valebat ſupra ſuam virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliviſcebatur.

20. Flammæ è contrario, corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec diſſolvebant illam, quæ facilè diſſolvebatur ſicut glacies, bonam eſcam. In omnibus enim magnificaſti populum tuum Domine, & honoraſti, & non deſpexiſti, in omni tempore, & in omni loco aſſiſtens eis.

ECCLESIASTICUS
JESU FILII SIRACH.

Liber hic Ecclesiasticus, *id eſt,* Concionator *à Latinis inſcribitur ad imitationem ſimul & diſtinctionem libri Salomonis, qui* Eccleſiaſtes *dicitur; complectitur enim ſimilia morum axiomata. Antiqui etiam πανάρετον vocant, quia de omni virtute præcepta tradit. Scriptus eſt autem ſermone Hebræo ab ſeniore Jeſu, filio Sirach; ſed in Græcum verſus ab alio Jeſu illius nepote vel abnepote. Exemplar Hebraicum ſe vidiſſe teſtatur Hieronymus; verùm ab illius tempore excidit, ſervata tantùm verſione Græca Junioris Jeſu, cujus etiam eſt ſequens*

PROLOGUS.

Multorum nobis, & magnorum per legem, & prophetas, alioſque qui ſecuti ſunt illos, ſapientia demonſtrata eſt: in quibus oportet laudare Iſrael doctrinæ & ſapientiæ cauſa, (*a*) quia non ſolum ipſos loquentes neceſſe eſt eſſe peritos, ſed etiam extraneos poſſe & dicentes & ſeribentes doctiſſimos fieri. Avus meus Jeſus (*b*), poſtquam ſe ampliùs dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus noſtris traditi ſunt, voluit & ipſe ſcribere aliquid horum, quæ ad doctrinam & ſapientiam pertinent: ut deſiderantes diſcere, & illorum periti facti, magis magiſque attendant animo, & confirmentur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori ſtudio lectionem facere, & veniam habere (*c*) in illis, in quibus videmur ſequentes imaginem ſapientiæ, deficere in verborum compoſitione. Nam deficiunt (*d*) verba Hebraica, quando fuerint tranſlata ad alteram linguam. Non autem ſolùm hæc, ſed & ipſa lex, & prophetæ, ceteraque aliorum librorum, non (*e*) parvam habent differentiam, quando (*f*) inter ſe dicuntur. Nam in octavo & trigeſimo anno temporibus Ptolemæi Evergetis regis (*g*, poſtquam perveni in Ægyptum, & cùm multum temporis ibi fuiſſem, inveni ibi libros relictos (*h*), non parvæ, neque contemnendæ doctrinæ. Itaque bonum & neceſſarium putavi & ipſe aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum iſtum: & multa vigilia attuli doctrinam in ſpatio temporis ad illa, quæ ad finem ducunt, librum iſtum dare, & illis (*i*) qui volunt animum intendere, & diſcere quemadmodum oporteat inſtituere mores, qui ſecundùm legem Domini propoſuerunt vitam agere.

(*a*) Gr. *Et cum non oporteat modò lectores ipſos peritiã adipiſci, ſed etiam earum rerum ſtudioſos exteris, tum loquendo, tum ſcribendo, eſſe poſſe utiles: Avus meus*, &c. (*b*) Quem unum ex Septuaginta Interpretibus fuiſſe multi volunt. (*c*) *συγγνώμην ἔχειν* quod latini dicunt *veniam dare*. (*d*) Gr. *non parem vim habent*. (*e*) i. multum differunt à verbis & ſententiis Hebræis. (*f*) Gr. *ἐν αὐτοῖς, in ſe*, & in propria ſua lingua. Hinc autem colligere eſt, jam tum & Prophetas & alios ſacros libros ex Hebræo verſos. Utrum autem ab Septuaginta interpretibus, qui legem, hoc eſt Pentateuchum, verterunt ſub Ptolemæo Philadelpho (ann. M. 3719. ante Chr. 285.) dubitant nonnulli: Negat verò Hieronymus (*lib. 2. Comment. in Ezech. cap. 5. cum lib. 9. c. 16.*) cum Joſepho & omni ſchola Judæorum. Vide annotata noſtra ad c. 15. libri Eſther, & Joſephum in Antiq. ſuarum Prœmio. (*g*) i. Evergetis ſecundi ſive Phyſionis, cujus annus 38. ab eo ſcilicet tempore quo cum fratre Philometore regnare cœperat, incidit in annum M. 3873. ante Chr. 131. Atque adeo ann. 154. poſt egregiè navatam operam Septuaginta interpretum Pontificatum tunc gerente Hircano, Simonis Machabæi filio. (*h*) Gr. *ἀφόμοιον, parvulum*, i. par de pari deſcriptum exemplar. (*i*) Gr. *qui peregrè agentes, volunt diſcere*.

CAPUT PRIMUM.

Sapientia incomprehenſibilis & in creaturis relucens, ab æterno originem à ſolo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipſum: nam timor Domini, qui hìc multipliciter commendatur, non ſolùm ſapientiam, ſed & reliquas ſecum affert virtutes: ſimplici autem corde ad Deum accedendum eſt.

3. *Reg.* 3. 9. & 4. 29.

1. OMnis ſapientia à Domino
Deo eſt, & cum illo fuit
ſemper, & eſt ante ævum.
2. Arenam maris, & pluviæ gut-
tas, & dies ſæculi quis dinu-
meravit? Altitudinem cœli, & latitudinem
terræ, & profundum abyſſi quis dimenſus eſt?
3. Sapientiam Dei præcedentem omnia quis
inveſtigavit?
4. Prior omnium creata eſt ſapientia, &
intellectus prudentiæ ab ævo.
5. Fons ſapientiæ verbum Dei in excelſis,
& ingreſſus illius mandata æterna.
6. Radix ſapientiæ cui revelata eſt? &
aſtutias illius quis agnovit?
7. Diſciplina ſapientiæ cui revelata eſt, &
manifeſtata? & multiplicationem ingreſſus
illius quis intellexit?
8. Unus eſt altiſſimus Creator omnipotens,
& Rex potens, & metuendus nimis, ſedens
ſuper thronum illius, & dominans Deus.
9. Ipſe creavit illam in Spiritu ſancto, &
vidit, & dinumeravit, & menſus eſt.
10. Et effudit illam ſuper omnia opera ſua,
& ſuper omnem carnem ſecundùm datum
ſuum, & præbuit illam diligentibus ſe.
11. Timor Domini gloria, & gloriatio,
& lætitia, & corona exultationis.
12. Timor Domini delectabit cor, & dabit
lætitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.
13. Timenti Dominum benè erit in extre-
mis, & in die defunctionis ſuæ benedicetur.
14. Dilectio Dei honorabilis ſapientia.
15. Quibus autem apparuerit in viſu, diligunt
eam in viſione, & in agnitione magnaliũ ſuorũ.
16. ‖ Initium ſapientiæ, timor Domini, ‖*Pſal.* 110. 10. *Prov.* 1. 7. & 9. 10.
& cum fidelibus in vulva concreatus eſt,
cum electis feminis graditur, & cum ju-
ſtis & fidelibus agnoſcitur.
17. Timor Domini, ſcientiæ religioſitas.

 18. Reli-

18. Religioſitas cuſtodiet & juſtificabit cor, jucunditatem atque gaudium dabit.

19. Timenti Dominum benè erit, & in diebus conſummationis illius benedicetur.

20. Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum, & plenitudo à fructibus illius.

21. Omnem domum illius implebit à generationibus, & receptacula à theſauris illius.

22. Corona ſapientiæ, timor Domini, replens pacem, & ſalutis fructum:

23. & vidit, & dinumeravit eam: utraque autem ſunt dona Dei.

24. Scientiam, & intellectum prudentiæ ſapientia compartietur: & gloriam tenentium ſe exaltat.

25. Radix ſapientiæ eſt timere Dominum: & rami illius longævi.

26. In theſauris ſapientiæ intellectus, & ſcientiæ religioſitas: execratio autem peccatoribus ſapientia.

27. Timor Domini expellit peccatum:

28. nam qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari: iracundia enim animoſitatis illius, ſubverſio illius eſt.

29. Uſque in tempus ſuſtinebit patiens, & poſteà redditio jucunditatis.

30. Bonus ſenſus uſque in tempus abſcondet verba illius, & labia multorum enarrabunt ſenſum illius.

31. In theſauris ſapientiæ ſignificatio diſciplinæ:

32. execratio autem peccatori, cultura Dei.

33. Fili concupiſcens ſapientiam, conſerva juſtitiam, & Deus præbebit illam tibi.

34. Sapientia enim & diſciplina timor Domini: & quod beneplacitum eſt illi,

35. fides, & manſuetudo, & adimplebit theſauros illius.

36. Ne ſis incredibilis timori Domini: & ne acceſſeris ad illum duplici corde.

37. Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum, & non ſcandalizeris in labiis tuis.

38. Attende in illis, ne fortè cadas, & adducas animæ tuæ inhonorationem,

39. & revelet Deus abſconſa tua, & in medio ſynagogæ elidat te:

40. quoniam acceſſiſti malignè ad Dominum, & cor tuum plenum eſt dolo & fallacia.

CAPUT II.

Deo ſervuturus ſtet in juſtitia, Dei timore & patientia; timentes verò Deum credant, fidantque in illum, & maximos hinc fructus accipient: væ autem incredulis & impatientibus: effectus quoque divini timoris explicantur.

Matth. 4. 1. 2. Tim. 3. 12. 1. FIli accedens ad ſervitutem Dei, ſta in juſtitia, & timore, & præpara animam tuam ad tentationem.

2. Deprime cor tuum, & ſuſtine: inclina aurem tuam, & ſuſcipe verba intellectus: & ne feſtines in tempore obductionis.

3. Suſtine ſuſtentationes Dei: conjungere Deo, & ſuſtine, ut creſcat in noviſſimo vita tua.

4. Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe:

|| Sap. 3. 6 5. || quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptabiles in camino humiliationis.

6. Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viam tuam, & ſpera in illum. Serva timorem illius, & in illo veteraſce.

7. Metuentes Dominum ſuſtinete miſericordiam ejus: & non deflectatis ab illo ne cadatis.

8. Qui timetis Dominum, credite illi: & non evacuabitur merces veſtra.

9. Qui timetis Dominum, ſperate in illum: & in oblectationem veniet vobis miſericordia.

10. Qui timetis Dominum diligite illum, & illuminabuntur corda veſtra.

11. Reſpicite filii nationes hominum: & ſcitote quia nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt.

12. || Quis enim permanſit in mandatis ejus, & derelictus eſt? aut quis invocavit eum, & deſpexit illum? || Pſal. 30. 1.

13. Quoniam pius & miſericors eſt Deus, & remittet in die tribulationis peccata: & protector eſt omnibus exquirentibus ſe in veritate.

14. Væ duplici corde, & labiis ſceleſtis, & manibus malefacientibus, & peccatori || terram ingredienti duabus viis. || 3. Reg. 18. 21.

15. Væ diſſolutis corde, qui non credunt Deo: & ideò non protegentur ab eo:

16. Væ his, qui perdiderunt ſuſtinentiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.

17. Et quid facient, cùm inſpicere cœperit Dominus?

18. Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: & || qui diligunt illum, conſervabunt viam illius. || Joan. 14. 23.

19. Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita ſunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipſius.

20. Qui timent Dominum, præparabunt corda ſua, & in conſpectu illius ſanctificabunt animas ſuas.

21. Qui timent Dominum, cuſtodiunt mandata illius, & patientiam habebunt uſque ad inſpectionem illius,

22. dicentes: Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.

23. Secundùm enim magnitudinem ipſius, ſic & miſericordia illius cum ipſo eſt.

CAPUT III.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modeſtia animi laudatur contra curioſitatem, & cor durum, nequam & ſuperbum vituperatur, laudato ſapiente & eleemoſynam tribuente.

1. FIlii ſapientiæ, eccleſia juſtorum: & natio illorum, obedientia & dilectio.

2. Judicium patris audite filii, & ſic facite ut ſalvi ſitis.

3. Deus enim honoravit patrem in filiis & judicium matris exquirens, firmavit in filios.

4. Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit ſe ab illis, & in oratione dierum exaudietur.

5. Et ſicut qui theſaurizat, ita & qui honorificat matrem ſuam.

6. Qui

6. Qui honorat patrem ſuum, jucundabitur in filiis, & in die orationis ſuæ exaudietur.

7. Qui honorat patrem ſuum, vita vivet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem.

8. Qui timet Dominum honorat parente, & quaſi dominis ſerviet his, qui ſe genuerunt.

|| *Exod* 20. 12. *Deut.* 5. 16. *Matt.* 15. 4. *Marc.* 7. 10. *Ephe*ſ. 6. 2.
9. || In opere & ſermone, & omni patientia honora patrem tuum,

10. ut ſuperveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in noviſſimo maneat.

|| *Gen.* 27. 27. & 49. 2.
11. || Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.

12. Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim eſt tibi gloria, ejus confuſio:

13. gloria enim hominis ex honore patris ſui, & dedecus filii pater ſine honore.

14. Fili ſuſcipe ſenectam patris tui, & non contriſtes eum in vita illius:

15. & ſi defecerit ſenſu: veniam da, & ne ſpernas eum in virtute tua: eleemoſyna enim patris non erit in oblivione.

16. Nam pro peccato matris reſtituetur tibi bonum,

17. & in juſtitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & ſicut in ſereno glacies ſolventur peccata tua.

18. Quàm malæ famæ eſt, qui dereliquit patrem: & eſt maledictus à Deo, qui exaſperat matrem.

19. Fili in manſuetudine opera tua perfice, & ſuper hominum gloriam diligeris.

|| *Phil.* 2. 3.
20. || Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam:

21. quoniam magna potentia Dei ſolius, & ab humilibus honoratur.

|| *Prov.* 25. 27.
22. || Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris: ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curioſus.

23. Non eſt enim tibi neceſſarium ea, quæ abſcondita ſunt, videre oculis tuis.

24. In ſupervacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus operibus ejus non eris curioſus.

25. Plurima enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi.

26. Multos quoque ſupplantavit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.

27. Cor durum habebit malè in noviſſimo: & qui amat periculum, in illo peribit.

28. Cor ingrediens duas vias, non habebit ſucceſſus; & pravus corde in illis ſcandalizabitur.

29. Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum.

30. Synagogæ ſuperborum non erit ſanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis & non intelligetur.

31. Cor ſapientis intelligitur in ſapientia & auris bona audiet cum omni concupiſcentia ſapientiam.

32. Sapiens cor, & intelligibile abſtinebit ſe à peccatis, & in operibus juſtitiæ ſucceſſus habebit.

|| *Dan.* 4. 24.
33. || Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis:

34. & Deus proſpector eſt ejus qui reddit gratiam: meminit ejus in poſterum, & in tempore caſus ſui inveniet firmamentum.

CAPUT IV.

Ad opera miſericordiæ & ſapientiam multipliciter hortatur, hujus oſtendens utilitates: confuſio bona & mala: non occultanda ſapientia, nec veritati contradicendum: pro juſtitia certandum: verbo tuo opus reſpondeat; ſis humanus erga ſubditos, & non avarus.

1. FIli eleemoſynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne tranſvertas à paupere. *Tob.* 4. 7.

2. Animam eſurientem ne deſpexeris: & non exaſperes pauperem in inopia ſua.

3. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum anguſtianti.

4. Rogationem contribulati ne abjicias: & non avertas faciem tuam ab egeno.

5. Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retro maledicere:

6. maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.

7. Congregationi pauperum affabilem te facito, & presbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum.

8. Declina pauperi ſine triſtitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & reſponde illi pacifica in manſuetudine.

9. Libera eum, qui injuriam patitur de manu ſuperbi: & non acidè feras in anima tua.

10. In judicando eſto pupillis miſericors ut pater, & pro viro matri illorum:

11. & eris tu velut filius Altiſſimi obediens, & miſerebitur tui magis quàm mater.

12. Sapientia filiis ſuis vitam inſpirat, & ſuſcipit inquirentes ſe, & præibit in via juſtitiæ,

13. & qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus.

14. Qui tenuerint illam, vitam hæreditabunt: & quò introibit, benedicet Deus.

15. Qui ſerviunt ei, obſequentes erunt ſancto: & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.

16. Qui audit illam, judicabit Gentes: & qui intuetur illam, permanebit confidens.

17. Si crediderit ei, hæreditabit illam, & erunt in confirmatione creaturæ illius:

18. quoniam in tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum.

19. Timorem & metum, & probationem inducet ſuper illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ ſuæ, donec tentet eum in cogitationibus ſuis, & credat animæ illius.

20. Et firmabit illum, & iter adducet directum ad illum, & lætificabit illum,

21. Et denudabit abſconſa ſua illi, & theſaurizabit ſuper illum ſcientiam & intellectum juſtitiæ.

22. Si autem oberraverit, derelinquet eum, & tradet eum in manus inimici ſui.

23. Fili conſerva tempus, & devita à malo.

24. Pro anima tua ne confundaris dicere verum.

25. Eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam & gratiam.

26. Neque accipias faciem adverſus fa-

Digitized by Google

ciem tuam, nec adverſus animam tuam mendacium.

27. Ne reverearis proximum tuum in caſu ſuo:

28. nec retineas verbum in tempore ſalutis. Non abſcondas ſapientiam tuam in decore ſuo.

29. In lingua enim ſapientia dignoſcitur: & ſenſus, & ſcientia, & doctrina in verbo ſenſati, & firmamentum in operibus juſtitiæ.

30. Non contradicas verbo veritatis ullo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ confundere.

31. Non confundaris confiteri peccata tua,
| Infr.6 6. || & ne ſubjicias te omni homini pro peccato.

32. Noli reſiſtere contra faciem potentis, nec coneris contra ictum fluvii.

33. Pro juſtitia agonizare pro anima tua, & uſque ad mortem certa pro juſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34. Noli citatus eſſe in lingua tua: & inutilis, & remiſſus in operibus tuis.

35. Noli eſſe ſicut leo in domo tua, evertens domeſticos tuos, & opprimens ſubjectos tibi.

36. Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.

CAPUT V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, juventutis, fortitudinis aut miſericordiæ Domini: ne ſis vagus, ſed firmus & manſuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne ſis ſuſurro aut bilinguis.

1. NOli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixeris: Eſt mihi ſufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis.

2. Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiam cordis tui:

3. & ne dixeris: Quomodo potui? aut: Quis me ſubjiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit.

4. Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor.

5. De propitiato peccato noli eſſe ſine metu, neque adjicias peccatum ſuper peccatum.

6. Et ne dicas: Miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorũ miſerebitur.

|| Prov.10. 6. 7. || Miſericordia enim, & ira ab illo citò proximant, & in peccatores reſpicit ira illius.

8. Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.

9. Subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.

|| Prov.11. 4. 28. 10. || Noli anxius eſſe in divitiis injuſtis: non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ.

11. Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam: ſic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.

12. Eſto firmus in via Domini, & in veritate ſenſus tui & ſcientia, & proſequatur te verbum pacis & juſtitiæ.

13. Eſto manſuetus ad audiendum verbum, ut intelligas: & cum ſapientia proferas reſponſum verum.

14. Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo: ſin autem, ſit manus tua ſuper os tuum, ne capiaris in verbo indiſciplinato, & confundaris.

15. Honor & gloria in ſermone ſenſati, lingua verò imprudentis ſubverſio eſt ipſius.

16. Non appelleris ſuſurro, & lingua tua ne capiaris, & confundaris.

17. Super furem enim eſt confuſio & pœnitentia, & denotatio peſſima ſuper bilinguem: ſuſurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia.

18. Juſtifica puſillum, & magnum ſimiliter.

CAPUT VI.

Proximi dilectionem repellunt, improperium, invidia, ac ferocitas: quàm juvant dulcedo in verbis & pacifica converſatio: multiplices ſunt amici, ſed verus amicus non poteſt ſatis æſtimari: quantum diligenda & conſervanda ſit ſapientia: quærenda eſt prudentium ſocietas, & ſervanda Dei præcepta.

1. NOli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim & contumeliam malus hæreditabit, & omnis peccator invidus & bilinguis.

2. || Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne fortè elidatur || Rom.12. 16. Philip.2.3
virtus tua per ſtultitiam,

3. & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo.

4. Anima enim nequam diſperdet qui ſe habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in ſortem impiorum.

5. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis in bono homine abundat.

6. Multi pacifici ſint tibi, & conſiliarius ſit tibi unus de mille.

7. Si poſſides amicum, in tentatione poſſide eum, & ne facilè credas ei.

8. Eſt enim amicus ſecundùm tempus ſuum, & non permanebit in die tribulationis.

9. Et eſt amicus qui convertitur ad inimicitiam: & eſt amicus qui odium & rixam, & convitia denudabit.

10. Eſt autem amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſſitatis.

11. Amicus ſi permanſerit fixus, erit tibi quaſi coæqualis, & in domeſticis tuis fiducialiter aget:

12. ſi humiliaverit ſe contra te, & à facie tua abſconderit ſe, unanimem habebis amicitiam bonam.

13. Ab inimicis tuis ſeparare, & ab amicis tuis attende.

14. Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem invenit illum, invenit theſaurum.

15. Amico fideli nulla eſt comparatio, & non eſt digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem fidei illius.

16. Amicus fidelis, medicamentum vitæ & immortalitatis, & qui metuunt Dominum, invenient illum.

17. Qui timet Deum æquè habebit amicitiam bonam: quoniam ſecundùm illum erit amicus illius.

18. Fili à juventute tua excipe doctrinam, & uſque ad canos invenies ſapientiam.

19. Quaſi is qui arat, & ſeminat, accede

ad

ad eam, & ſuſtine bonos fructus illius.

20. In opere enim ipſius exiguum laborabis, & citò edes de generationibus illius.

21. Quàm aſpera eſt nimirum ſapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors.

22. Quaſi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur projicere illam.

23. Sapientia enim doctrinæ ſecundùm nomen eſt ejus, & non eſt multis manifeſta: quibus autem cognita eſt, permanet uſque ad conſpectum Dei.

24. Audi fili, & accipe conſilium intellectus, & ne abjicias conſilium meum.

25. Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum:

26. Subjice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis ejus.

27. In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conſerva vias ejus.

28. Inveſtiga illam, & manifeſtabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam:

29. in noviſſimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.

30. Et erunt tibl compedes ejus in protectionem fortitudinis, & baſes virtutis, & torques illius in ſtolam gloriæ:

31. decor enim vitæ eſt in illa, & vincula illius alligatura ſalutaris.

32. Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis ſuperpones tibi.

33. Fili, ſi attenderis mihi, diſces: & ſi accommodaveris animum tuum, ſapiens eris.

34. Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & ſi dilexeris audire, ſapiens eris.

|| Infr. 8. 9. 35. || In multitudine presbyterorum prudentium ſta, & ſapientiæ illorum ex corde conjungere, ut omnem narrationem Dei poſſis audire, & proverbia laudis nou effugiant à te.

36. Et ſi videris ſenſatum, evigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus.

|| Pſal. 1. 2. 37. || Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maximè aſſiduus eſto: & ipſe dabit tibi cor, & concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi.

CAPUT VII.

Abſtinendum à malis: vetantur ambitio, præſumptio, puſillanimitas, mendacium, verboſitas coram presbyteris, & præſumptio in oblationibus: laus agriculturæ, bonæ mulieris & ſervi frugi: parentes filios erudiant, & filias edoceant: filii honorent parentes: Deus ac ſacerdotes ipſius honorandi: ad opera miſericordiæ hortatur, & ad memoriam noviſſimorum.

1. NOli ſacere mala, & non te apprehendent.

2. Diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te.

3. Fili, non ſemines mala in ſulcis injuſtitiæ, & non metes ea in ſeptuplum.

4. Noli quærere à domino ducatum, neque à rege cathedram honoris.

|| Job 9. 2. Pſal. 142. 2. Eccleſ. 7. 17. Luc. 18. 11. 5. || Non te juſtifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipſe eſt: & penes regem noli velle videri ſapiens.

6. Noli quærere fieri judex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne fortè extimeſcas faciem potentis, & ponas ſcandalum in æquitate tua.

7. Non pecces in multitudinem civitatis, nec te immittas in populum,

8. || neque alliges duplicia peccata: nec enim in uno eris immunis. || Infr. 8. 7.

9. Noli eſſe puſillanimis in animo tuo:

10. exorare, & facere eleemoſynam ne deſpicias.

11. Ne dicas: In multitudine munerum meorum reſpiciet Deus, & offerente me Deo altiſſimo, munera mea ſuſcipiet.

12. Non irrideas hominem in amaritudine animæ: || eſt enim qui humiliat & || 1. Reg. 2. 7. exaltat, circumſpector Deus.

13. Noli arare mendacium adversùs fratrem tuum: neque in amicum ſimiliter facias.

14. Noli velle mentiri omne mendacium: aſſiduitas enim illius non eſt bona.

15. Noli verboſus eſſe in multitudine presbyterorum, & non iteres verbum in oratione tua.

16. Non oderis laborioſa opera, & ruſticationem creatam ab Altiſſimo.

17. Non te reputes in multitudine indiſciplinatorum.

18. Memento iræ, quoniam non tardabit.

19. Humilia valdè ſpiritum tuum: quoniam vindicta carnis impii, ignis & vermis.

20. Noli prævaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem chariſſimum auro ſpreveris.

21. Noli diſcedere à muliere ſenſata & bona, quam ſortitus es in timore Domini: gratia enim verecundiæ illius ſuper aurum.

22. || Non lædas ſervum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animam ſuam. || Lev. 19. 13.

23. Servus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum.

24. Pecora tibi ſunt? attende illis: & ſi ſunt utilia, perſeverent apud te.

25. Filii tibi ſunt? erudi illos, & curva illos à pueritia illorum.

26. Filiæ tibi ſunt? ſerva corpus illarum, & nou oſtendas hilarem faciem tuam ad illas.

27. Trade filiam, & grande opus feceris & homini ſenſato da illam.

28. Mulier ſi eſt tibi ſecundùm animam tuam, non projicias illam: & odibili non credas te. In toto corde tuo

29. || honora patrem tuum, & gemitus || Tob. 4. 3. matris tuæ ne obliviſcaris:

30. memento quoniam niſi per illos natns non fuiſſes: & retribue illis, quomodò & illi tibi.

31. In tota anima tua time Dominum, & ſacerdotes illius ſanctifica.

32. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit: & miniſtros ejus ne derelinquas.

33. || Honora Deum ex tota anima tua, || Deut. 12. 18. & honorifica ſacerdotes, & propurga te cum brachiis.

34. Da illis partem, || ſicut mandatum eſt || Lev. 2. 3. Num. 18. 5. tibi, primitiarum & purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis.

35. Datum brachiorum tuorum & ſacrificium ſanctificationis offeres Domino, & initia ſanctornm:

36. & pau-

36. & pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio, & benedictio tua.

37. Gratia dati in conſpectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam.

38. || Non deſis plorantibus in conſolatione, & cum lugentibus ambula. || Rom. 12. 15. || Matth. 25. 36.

39. || Non te pigeat viſitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis.

40. In omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.

CAPUT VIII.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, indocto: non deſpiciendus pœnitens, nec ſenex: de mortuo inimico ne gaudeas: audiendi ſeniores, arguendi peccatores & contumelioſi: fœnerari: ſpondere: contra judicem: cum audace: cum iracundo: cum fatuis: cum extraneo.

1. NOn litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius.

2. || Non contendas cum viro locuplete, ne fortè contra te conſtituat litem tibi. || Matth. 25. 35.

3. || Multos enim perdidit aurum & argentum, & uſque ad cor regum extendit, & convertit. || Infr. 31. 6.

4. Non litiges cum homine linguato, non ſtrues in ignem illius ligna.

5. Non communices homini indocto, ne malè de progenie tua loquatur.

6. Ne deſpicias hominem avertentem ſe à peccato, || neque improperes ei: memento quoniam omnes in correptione ſumus. || 1. Cor. 2. 6. Gal. 6. 1. || Levit. 19. 32.

7. || Ne ſpernas hominem in ſua ſenectute: etenim ex nobis ſeneſcunt.

8. Noli de mortuo inimico tuo gaudere: ſciens quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

9. || Ne deſpicias narrationem presbyterorum ſapientium, & in proverbiis eorum converſare. || Sup. 6. 35.

10. Ab ipſis enim diſces ſapientiam, & doctrinã intellectus, & ſervire magnatis ſine querela.

11. Non te prætereat narratio ſeniorum: ipſi enim didicerunt à patribus ſuis:

12. quoniam ab ipſis diſces intellectum, & in tempore neceſſitatis dare reſponſum.

13. Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.

14. Ne contra faciem ſtes contumelioſi, ne ſedeat quaſi inſidiator ori tuo.

15. || Noli fœnerari homini fortiori te: quòd ſi fœneraveris, quaſi perditum habe. || Infr. 29. 4.

16. Non ſpondeas ſuper virtutem tuam: quòd ſi ſpoponderis, quaſi reſtituens cogita.

17. Non judices contra judicem: quoniam ſecundùm quod juſtum eſt judicat.

18. || Cum audace non eas in via, ne fortè gravet mala ſua in te: ipſe enim ſecundùm voluntatem ſuam vadit, & ſimul cum ſtultitia illius peries. || Gen. 4. 8.

19. || Cum iracundo non facies rixam, & cum audace non eas in deſertum: quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & ubi non eſt adjutorium, elidet te. || Prov. 22. 24.

20. Cum fatuis conſilium non habeas: non enim poterunt diligere niſi quæ eis placent.

21. Coram extraneo ne facias conſilium: neſcis enim quid pariet.

22. Non omni homini cor tuum manifeſtes: ne fortè inferat tibi gratiam falſam, & convitietur tibi.

CAPUT IX.

Quàm ſit prudenter cum mulieribus agendum, & quàm ſit ſocietas & affectus earum viris periculoſa: amicus antiquus ſervandus: peccatoris gloria non zelanda: abſis ab homine poteſtatem occidendi habente: cum ſapientibus tractandum, & Deus præ oculis habendus.

1. NOn zeles mulierem ſinus tui, ne oſtendat ſuper te malitiam doctrinæ nequam.

2. Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.

3. Ne reſpicias mulierem multivolam: ne fortè incidas in laqueos illius.

4. Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis: nec audias illam, ne fortè pereas in efficacia illius.

5. || Virginem ne conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decore illius. || Gen. 6. 2.

6. || Ne des fornicariis animam tuam in ullo: ne perdas te, & hæreditatem tuam. || Prov. 5. 2.

7. Noli circumſpicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius.

8. || Averte faciem tuam à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem alienam. || Gen. 34. 2. 2. Reg. 11. 4. & 13. 1. Matth. 5. 28.

9. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt: & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit.

10. Omnis mulier, quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via conculcabitur.

11. Speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti ſunt: colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit.

12. Cum aliena muliere ne ſedeas omnino, nec accumbas cum ea ſuper cubitum:

13. & non alterceris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & ſanguine tuo labaris in perditionem.

14. Ne derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit ſimilis illi.

15. Vinum novum, amicus novus: veteraſcet, & cum ſuavitate bibes illud.

16. || Non zeles gloriam, & opes peccatoris: non enim ſcis quæ futura ſit illius ſubverſio. || Jud. 9. 4. 2. Reg. 15. 10.

17. Non placeat tibi injuria injuſtorum, ſciens quoniam uſque ad inferos non placebit impius.

18. Longè abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi, & non ſuſpicaberis timorem mortis.

19. Et ſi acceſſeris ad illum, noli aliquid committere, ne fortè auferat vitam tuam.

20. Communionem mortis ſcito: quoniam in medio laqueorum ingredieris, & ſuper dolentium arma ambulabis.

21. Secundùm virtutem tuam cave te à proximo tuo, & cum ſapientibus & prudentibus tracta.

22. Viri juſti ſint tibi convivæ, & in timore Dei ſit tibi gloriatio,

23. & in ſenſu ſit tibi cogitatus Dei, &

omnis

omnis enarratio tua in præceptis Altiſſimi.

24. In manu artificum opera laudabuntur, & princeps populi in ſapientia ſermonis ſui, in ſenſu verò ſeniorum verbum.

25. Terribilis eſt in civitate ſua homo linguoſus: & temerarius in verbo ſuo odibilis erit.

CAPUT X.

Sapiens judex, utilis; inſipiens, pernicioſus: rectorem ſubditi imitantur: omnia in manu Dei: injuriæ obliviſcendum: deteſtatio ſuperbiæ, injuſtitiæ, contumeliæ, avaritiæ: homo brevis vitæ poſt mortem vermis: diſceſſus à Deo cauſa eſt ſuperbiæ: gentes ob ſuperbiam à Deo perditæ; laus timoris Dei: non deſpiciendus pauper juſtus, nec dives peccator honorandus: anima in manſuetudine ſervanda.

1. JUdex ſapiens judicabit populum ſuum, & principatus ſenſati ſtabilis erit.

|| Prov. 29. 12. 2. || ſecundùm judicem populi, ſic & miniſtri ejus: & qualis rector eſt civitatis, tales & inhabitantes in ea.

|| 3. Reg. 12. 13. 3. || Rex inſipiens perdet populum ſuum: & civitates inhabitabuntur per ſenſum potentium.

4. In manu Dei poteſtas terræ: & utilem rectorem ſuſcitabit in tempus ſuper illam.

5. In manu Dei proſperitas hominis, & ſuper faciem ſcribæ imponet honorem ſuum.

6. Omnis injuriæ proximi ne memineris,
|| Lev. 19. 13. || & nihil agas in operibus injuriæ.

7. Odibilis coram Deo eſt & hominibus ſuperbia: & execrabilis omnis iniquitas gentium.

|| Dan. 4. 14. 8. || Regnum à gente in gentem transfertur propter injuſtitias, & injurias, & contumelias, & diverſos dolos.

9. Avaro autem nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbit terra & cinis?

10. Nihil eſt iniquius quàm amare pecuniam: hic enim & animam ſuam venalem habet: quoniam in vita ſua projecit intima ſua.

11. Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum.

12. Brevem languorem præcidit medicus: ſic & rex hodie eſt, & cras morietur.

13. Cùm enim morietur homo, hæreditabit ſerpentes, & beſtias, & vermes.

14. Initium ſuperbiæ hominis, apoſtatare à Deo.

15. quoniam ab eo, qui fecit illum, receſſit
|| Prov. 18. 12. cor ejus, || quoniam initium omnis peccati eſt ſuperbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & ſubvertet eum in finem.

16. Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, & deſtruxit eos uſque in finem.

17. Sedes ducum ſuperborum deſtruxit Deus, & ſedere fecit mites pro eis.

18. Radices gentium ſuperbarum areſecit Deus, & plantavit humiles ex ipſis gentibus.

19. Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas uſque ad fundamentum.

20. Areſecit ex ipſis, & diſperdidit eos, & ceſſare fecit memoriam eorum à terra.

21. Memoriam ſuperborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium ſenſu.

22. Non eſt creata hominibus ſuperbia; neque iracundia nationi mulierum.

23. Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: ſemen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini.

24. In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timent Dominum, erunt in oculis illius.

25. Gloria divitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei eſt:

26. noli deſpicere hominem juſtum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem divitem.

27. Magnus, & judex, & potens eſt in honore: & non eſt major illo, qui timet Deum.

28. || Servo ſenſato liberi ſervient: || & vir prudens & diſciplinatus non murmurabit correptus, & inſcius non honorabitur. || Prov. 17. 2. || 1. Reg. 11. 13.

29. Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cunctari in tempore anguſtiæ.

30. || Melior eſt qui operatur, & abundat in omnibus, quàm qui gloriatur, & eget pane. || Prov. 12. 9.

31. Fili in manſuetudine ſerva animam tuam, & da illi honorem ſecundùm meritum ſuum.

32. Peccantem in animam ſuam quis juſtificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam ſuam?

33. Pauper gloriatur per diſciplinam & timorem ſuum: & eſt homo qui honorificatur propter ſubſtantiam ſuam.

34. Qui autem gloriatur in paupertate, quantò magis in ſubſtantia? & qui gloriatur in ſubſtantia, paupertatem vereatur.

CAPUT XI.

Sapientia humiliati: ex ſpecie nemo judicandus: de veſtitu & honore non gloriandum: de re interrogandum ante judicium: non cumulanda temporalia, nec in illis fidendum aut gloriandum: bona & mala à Deo: & bonorum & malorum memor ſis: in domum non quivis inducendus, & ab inſidiis doloſi cavendum.

1. SApientia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum conſedere illum faciet. Gen. 41. 40. Dan. 6. 3. Joan. 7. 18.

2. || Non laudes virum in ſpecie ſua, neque ſpernas hominem in viſu ſuo. || 1. Reg. 16. 7. 2. Cor. 10. 10. Jacob. 2. 1. & 9.

3. Brevis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus illius.

4. || In veſtitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altiſſimi ſolius, & glorioſa, & abſconſa, & inviſa opera illius. || Act. 12. 21. & 22.

5. Multi tyranni ſederunt in throno, & inſuſpicabilis portavit diadema.

6. || Multi potentes oppreſſi ſunt validè, & glorioſi traditi ſunt in manus alterorum. || 1. Reg. 15. 28.

7. Priuſquam interroges, ne vituperes quemquam; & cùm interrogaveris, corripe juſtè.

8. || Priuſquam audias, ne reſpondeas verbum: & in medio ſermonum ne adjicias loqui. || Prov. 18. 13. Eſther 6. 7.

9. De ea re, quæ te non moleſtat, ne certeris: & in judicio peccantium ne conſiſtas.

10. Fili ne in multis ſint actus tui: & || ſi dives fueris, non eris immunis à delicto: ſi enim ſecutus fueris, non apprehendes: & non effugies, ſi præcucurreris. || 1. Tim. 6. 9.

11. || Eſt homo laborans, & feſtinans, & dolens impius, & tantò magis non abundabit. || Eccli 4. 0.

12. Eſt homo marcidus egens recupera-

tione,

tione, plus deficiens virtute, & abundans panpertste:

|| Job 42. 10. 13. & || oculus Dei reſpexit illnm in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius, & exaltavit caput ejus: & mirati ſunt in illo mulri, & honoraverunt Deum.

|| Job 1. 21. 14. || Bona & mals, vita & mors, paupertas & honeſtas à Deo ſunt.

15. Sapientia & diſciplina, & ſcientia legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud ipſum.

16. Error & tenebræ peccatoribus concreata ſunt: qui autem exultant in malis, conſeneſcunt in malo.

17. Datio Dei permanet juſtis, & profectus illius ſucceſſus hsbebit in æternum.

18. Eſt qui locupletatur parcè agendo, & hæc eſt pars mercedis illius.

Luc. 12. 9. 19. in eo quod dicit: || Inveni requiem mihi, & nunc msnducabo de bonis meis ſolus:

20. & neſcit quod tempus præteriet, & mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur.

21. Sta in teſtamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veteraſce.

22. Ne manſeris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.

23. Facile eſt enim in oculis Dei ſubitò honeſtare psuperem.

24. Benedictio Dei in mercedem juſti feſtinat, & in hora veloci proceſſus illius fructificat.

25. Ne dicas: Quid eſt mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona?

26. Ne dicas: Sufficiens mihi ſum: & quid ex hoc peſſimsbor?

|| Infr. 18. 25. 27. || In die bonorum ne immemor ſis malorũ: & in die malorum ne immemor ſis bonorum:

28, quoniam facile eſt coram Deo in die obitus retribuere unicuique ſecundùm vias ſuss.

29. Malitia horæ oblivionẽ fecit luxuriæ magnæ, & in fine hominis denudatio operũ illius.

30. Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filiis ſuis agnoſcitur vir.

31. Non omnem hominem inducas in domum tuam: multæ enim ſunt inſidiæ doloſi.

32. Sicut enim eructant præcordia fœtentium, & ſicut perdix inducitur in caveam, & ut caprea in laqueum: ſic & cor ſuperborum, & ſicut proſpector videns caſum proximi ſui.

33. Bona enim in mala convertens inſidiatur, & in electis imponet maculam.

34. A ſcintilla una augetur ignis, & ab uno doloſo augetur ſanguis: homo verò peccator ſanguini inſidiatur.

35. Attende tibi à peſtifero, fabricat enim mala: ne fortè inducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum.

36. Admitte ad te alienigenam, & ſubvertet te in turbine, & abalienabit te à tuis propriis.

CAPUT XII.

Benefaciendum juſto, impii verò & peccatores non ſuſcipiendi: difficile eſt amicos ab inimicis dignoſcere; nec inimicis unquam fidendum, quantumvis amicitiam ſimulent.

1. SI benefeceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa.

2. Benefac juſto, & invenies retributionem magnam: & ſi non ab ipſo, certè à Domino.

3. Non eſt enim ei benè qui aſſiduus eſt in malis, & eleemoſynas non danti: quoniam & Altiſſimus odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitentibus.

|| Gal. 6. 10. 4. || Da miſericordi, & ne ſuſcipias peccatorem: & impiis & peccatoribus reddet vindictam, cuſtodiens eos in diem vindictæ.

5. Da bono, & non receperis peccatorem.

6. Benefac humili, & non dederis impio: prohibe panes illi dari, ne in ipſis potentior te ſit:

7. nam duplicia mala invenies in omnibus bonis, quæcumque feceris illi: quoniam & Altiſſimus odio habet peccatores, & impiis reddet vindictam.

8. Non agnoſcetur in bonis amicus, & non abſcondetur in mslis inimicus.

9. In bonis viri, inimici illius in triſtitia: & in malitia illius, amicus agnitus eſt.

10. Non credas inimico tuo in æternum: ficut enim æramentum, æruginat nequitia illius:

11. & ſi humiliatus vadat curvus, adjice animum tuum, & cuſtodi te ab illo.

12. Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam, ne fortè converſus in locum tuum, inquirat cathedram tuam: & in noviſſimo agnoſcas verba mea, & in ſermonibus meis ſtimuleris.

13. Quis miſerebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus qui appropiant beſtiis? & ſic qui comitatur cum viro iniquo, & obvolutus eſt in peccatis ejus.

14. Una hora tecum permanebit: ſi autem declinaveris, non ſupportabit.

|| Jer. 41. 6. 15. || In labiis ſuis indulcat inimicus: & in corde ſuo inſidiatur ut ſubvertat te in foveam.

16. In oculis ſuis lacrymatur inimicus: & ſi invenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine:

17. & ſi incurrerint tibi mala, invenies eum illic priorem:

18. Iu oculis ſuis lacrymatur inimicus, & quaſi adjuvans ſuffodiet plantas tuss.

19. Caput ſuum movebit, & plaudet manu, & multa ſuſurrans commutabit vultum ſuum.

CAPUT XIII.

Periculoſa ſunt conſortia cum ſuperbo, divite, & potentiore: dilige Deum ac proximum: non convenit diviti cum paupere, & hoc deſpecto ille honoratur.

1. QUi tetigerit picem, inquinabitur ab ea: || & qui communicsverit ſuperbo, induet ſuperbiam. || Deut. 7. 2.

2. Pondus ſuper ſe tollet, qui honeſtiori ſe communicat. Et ditiori te ne ſocius fueris.

3. Quid communicabit cacabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint, confringetur.

4. Dives injuſtè egit, & fremet: pauper autem læſus tacebit.

5. Si largitus fueris, aſſumet te; & ſi non habueris, derelinquet te.

6. Si habes, convivet tecum, & evacuabit te, & ipſe non dolebit ſuper te.

7. Si neceſſarius illi fueris, ſupplantabit te, & ſubridens ſpem dsbit, narrans tibi

bona,

bona, & dicet: Quid opus eſt tibi?

8. Et confundet te in cibis ſuis, donec te exinaniat bis, & ter: & in noviſſimo deridebit te, & poſteà videns derelinquet te, & caput ſuum movebit ad te.

9. Humiliare Deo, & expecta manus ejus.

10. Attende ne ſeductus in ſtultitiam humilieris.

11. Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris.

12. Advocatus à potentiore diſcede: ex hoc enim magis te advocabit.

13. Ne improbus ſis, ne impingaris: & ne longè ſis ab eo, ne eas in oblivionem.

14. Ne retineas ex æquo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius: ex multa enim loquela tentabit te, & ſubridens interrogabit te de abſconditis tuis.

15. Immitis animus illius conſervabit verba tua: & non parcet de malitia, & de vinculis.

16. Cave tibi, & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum ſubverſione tua ambulas.

17. Audiens verò illa quaſi in ſomnis vide, & vigilabis.

18. Omni vita tua dilige Deum, & invoca illum in ſalute tua.

19. Omne animal diligit ſimile ſibi: ſic & omnis homo proximum ſibi.

20. Omnis caro ad ſimilem ſibi conjungetur, & omnis homo ſimili ſui ſociabitur.

21. Si communicabit lupus agno aliquando, ſic peccator juſto.

|| 2. Cor. 6. 14. 22. || Quæ communicatio ſancto homini ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?

23. Venatio leonis onager in eremo: ſic & paſcua divitum, ſunt pauperes.

24. Et ſicut abominatio eſt ſuperbo humilitas: ſic & execratio divitis pauper.

25. Dives commotus confirmatur ab amicis ſuis: humilis autem cùm ceciderit expelletur & à notis.

26. Diviti decepto multi recuperatores: locutus eſt ſuperba, & juſtificaverunt illum.

27. Humilis deceptus eſt, inſuper & arguitur: locutus eſt ſensatè, & non eſt datus ei locus.

28. Dives locutus eſt, & omnes tacuerunt, & verbum illius uſque ad nubes perducent.

29. Pauper locutus eſt, & dicunt: Quis eſt hic? & ſi offenderit, ſubvertent illum.

30. Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia: & nequiſſima paupertas in ore impii.

31. Cor hominis immutat faciem illius, ſive in bona, ſive in mala.

32. Veſtigium cordis boni, & faciem bonam difficilè invenies, & cum labore.

CAPUT XIV.

Beatus qui non eſt verbo lapſus: avaro & livido pernicioſæ divitiæ, & de utriuſque miſeriis: de ſubſtantia benefaciendum ante mortem quæ non tardat: de hominis fragilitate: beatus ſapientiæ & juſtitiæ ſtudioſus.

|| Infr. 19. 17. 1. BEatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti.

2. Felix, qui non habuit animi ſui triſtitiam, & non excidit à ſpe ſua.

3. Viro cupido & tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini livido ad quid aurum?

4. Qui acervat ex animo ſuo injuſtè, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.

5. Qui ſibi nequam eſt, cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis ſuis.

6. Qui ſibi invidet, nihil eſt illo nequius & hæc redditio eſt malitiæ illius:

7. & ſi benè fecerit, ignoranter, & non volens facit: & in noviſſimo manifeſtat malitiam ſuam.

8. Nequam eſt oculus lividi: & avertens faciem ſuam, & deſpiciens animam ſuam.

9. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non ſatiabitur donec conſumat areſaciens animam ſuam.

10. Oculus malus ad mala: & non ſatiabitur pane, ſed indigens & in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.

11. Fili, ſi habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer.

12. Memor eſto quoniam mors non tardat, & teſtamentum inferorum quia demonſtratum eſt tibi: teſtamentum enim hujus mundi morte morietur.

13. || Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundùm vires tuas exporrigens da pauperi. || Sup. 4. 1. Tob. 4. 7. Luc. 16. 9

14. Non defrauderis à diè bono, & particula boni doni non te prætereat.

15. Nonne aliis relinques dolores & labores tuos in diviſione ſortis?

16. Da, & accipe, & juſtifica animam tuam.

17. Ante obitum tuum operare juſtitiam: quoniam non eſt apud inferos invenire cibum.

18. || Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, & ſicut folium fructificans in arbore viridi. || Iſaiæ 40. 6. Jacob. 1. 10. 1. Petr. 1. 24.

19. Alia generantur, & alia dejiciuntur: ſic generatio carnis & ſanguinis, alia finitur, & alia naſcitur.

20. Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur, ibit cum illo.

21. Et omne opus electum juſtificabitur: & qui operatur illud, honorabitur in illo.

22. || Beatus vir, qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei. || Pſal. 1. 2.

23. Qui excogitat vias illius in corde ſuo, & in abſconditis ſuis intelligens, vadens poſt illam quaſi inveſtigator, & in viis illius conſiſtens:

24. qui reſpicit per feneſtras illius, & in januis illius audiens:

25. qui requieſcit juxta domum illius, & in parietibus illius figens palum ſtatuet caſulam ſuam ad manus illius, & requieſcent in caſula illius bona per ævum.

26. ſtatuet filios ſuos ſub tegmine illius, & ſub ramis ejus morabitur.

27. Protegetur ſub tegmine illius à fervore, & in gloria ejus requieſcet.

CAPUT XV.

Beatus qui in timore Dei aptat ſe ad ſapientiam, quam ſtulti & mendaces non aſſequentur: peccata Deo non ſunt adſcribenda, ſed homini qui ab illo conditus eſt libero arbitrio, propoſitis præceptis quæ ſervare poterat: Dei oculis omnia nuda ſunt.

‡ S. JOANNIS APOSTOLI.

1. ‡ QUi timet Deum, faciet bona: & qui continens eſt juſtitiæ, apprehendet illam.

2. & obviabit illi quaſi mater honorificata, & quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum.

3. Cibabit illum pane vitæ & intellectus, ‖ & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum: & firmabitur in illo, & non flectetur:

‖ Joan. 4. 10.

4. & continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos ſuos,

5. & in medio Eccleſiæ aperiet os ejus, & adimplebit illum ſpiritu ſapientiæ & intellectus, & ſtola gloriæ veſtiet illum.

6. Jucunditatẽ & exultationem theſaurizabit ſuper illũ, & nomine æterno hæreditabit illum.

7. Homines ſtulti non apprehendent illam, & homines ſenſati obviabunt illi, homines ſtulti non videbunt eam: longè enim abeſt à ſuperbia & dolo.

8. Viri mendaces non erunt illius memores: & viri veraces invenientur in illa, & ſucceſſum habebunt uſque ad inſpectionem Dei.

9. Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris:

10. quoniam à Deo profecta eſt ſapientia: ſapientiæ enim Dei aſtabit laus, & in ore fideli abundabit, & dominator dabit eam illi.

11. Non dixeris: Per Deum abeſt: quæ enim odit ne feceris.

12. Non dicas: Ille me implanavit: non enim neceſſarii ſunt ei homines impii.

13. Omne execramentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.

14. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilii ſui.

15. Adjecit mandata & præcepta ſua:

‖ Matth. 19. 17. Joan. 8. 31. & 32.

16. ‖ ſi volueris mandata ſervare, conſervabũt te, & in perpetuum fidem placitam facere. *

* Jungendum cum ſi volueris.

17. Appoſuit tibi aquam & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.

‖ Jerem. 21. 8.

18. ‖ Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi:

19. quoniam multa ſapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes ſine intermiſſione.

‖ Pſal. 33. 16. Hebr. 4. 13.

20. ‖ Oculi Domini ad timentes eum, & ipſe agnoſcit omnem operam hominis.

21. Nemini mandavit impiè agere, & nemini dedit ſpatium peccandi:

22. non enim concupiſcit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAPUT XVI.

Non exultandum in filiis impiis: de ira Dei in malos & miſericordia in bonos: magna ſunt operum miſericordiæ merita: Dei cognitioni ac judicio nemo ſe poteſt ſubtrahere, cujus opera ſunt ab homine inſcrutabilia.

1. NE jucunderis in filiis impiis, ſi multiplicentur: nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor Dei in illis.

2. Non credas vitæ illorum, & ne reſpexeris in labores eorum.

3. Melior eſt enim unus timens Deum, quàm mille filii impii.

4. Et utile eſt mori ſine filiis, quàm relinquere filios impios.

5. Ab uno ſenſato inhabitabitur patria, tribus impiorum deſeretur.

6. Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum audivit auris mea.

7. ‖ In ſynagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardeſcet ira. ‖ Infr. 21. 10.

8. ‖ Non exoraverunt pro peccatis ſuis antiqui gigantes, qui deſtructi ſunt confidentes ſuæ virtuti: ‖ Gen. 6. 4.

9. & non pepercit peregrinationi Lot, & execratus eſt eos præ ſuperbia verbi illorum.

10. Non miſertus eſt illis, gentem totam perdens, & extollentem ſe in peccatis ſuis.

11. ‖ Et ſicut ſexcenta millia peditum, qui congregati ſunt in duritia cordis ſui: & ſi unus fuiſſet cervicatus, mirum, ſi fuiſſet immunis: ‖ Num. 14. 10. & 26. 51.

12. miſericordia enim & ira eſt cum illo. Potens exoratio, & effundens iram:

13. ſecundùm miſericordiam ſuam, ſic correptio illius hominem ſecundùm opera ſua judicat.

14. Non effugiet in rapina peccator, & non retardabit ſufferentia miſericordiam facientis.

15. Omnis miſericordia faciet locum ‖ unicuique ſecundùm meritum operum ſuorum, & ſecundùm intellectum peregrinationis ipſius. ‖ Rom. 2. 6.

16. Non dicas: A Deo abſcondar, & ex ſummo quis mei memorabitur?

17. In populo magno non agnoſcar: quæ eſt enim anima mea in tam immenſa creatura?

18. Ecce cælum, & cæli cælorum, abyſſus, & univerſa terra, & quæ in eis ſunt, in conſpectu illius commovebuntur,

19. montes ſimul, & colles, & fundamenta terræ: cùm conſpexerit illa Deus, tremore concutientur.

20. Et in omnibus his inſenſatum eſt cor: & omne cor intelligitur ab illo:

21. & vias illius quis intelligit, & procellam, quam nec oculus videbit hominis?

22. Nam plurima illius opera ſunt in abſconſis: ſed opera juſtitiæ ejus quis enuntiabit? aut quis ſuſtinebit? Longè enim eſt teſtamentum à quibuſdam, & interrogatio omnium in conſummatione eſt.

23. Qui minoratur corde, cogitat inania: & vir imprudens, & errans cogitat ſtulta.

24. Audi me fili, & diſce diſciplinam ſenſus, & in verbis meis attende in corde tuo,

25. & dicam in æquitate diſciplinam, & ſcrutabor enarrare ſapientiam: & in verbis meis attende in corde tuo, & dico in æquitate ſpiritus virtutes, quas poſuit Deus in opera ſua ab initio, & in veritate enuntio ſcientiam ejus.

26. In judicio Dei opera ejus ab initio, & ab inſtitutione ipſorum diſtinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus ſuis.

27. Ornavit in æternum opera illorum, nec eſurierunt, nec laboraverunt, & non deſtiterunt ab operibus ſuis.

28. Unuſ-

28. Unuſquiſque proximum ſibi non anguſtiabit uſque in æternum.

29. Non ſis incredibilis verbo illius.

30. Poſt hæc Deus in terram reſpexit, & implevit illam bonis ſuis.

31. Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciē ipſius, & in ipſam iterum reverſio illorum.

CAPUT XVII.

Creatio primorum parentum, donaque ipſis collata ac præcepta propoſita, diſtinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores præpoſuit, illoſque & ipſorum opera univerſa perpetuò intuetur: virtus eleemoſynæ: exhortatur peccatores ad pœnitentiam, dum ſani ſunt, propoſita Dei miſericordia.

1. DEus creavit de terra hominem, & ſecundùm || imaginem ſuam fecit illum. || Gen. 1. 27. & 5. 1.

2. Et iterum convertit illum in ipſam, & ſecundùm ſe veſtivit illum virtute.

3. Numerum dierum & tempus dedit illi, & dedit illi poteſtatem eorum, quæ ſunt ſuper terram.

4. Poſuit timorem illius ſuper omnem carnem, & dominatus eſt beſtiarum & volatilium.

5. || Creavit ex ipſo adjutorium ſimile ſibi: conſilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi; & diſciplina intellectus replevit illos. || Gen. 2. 18.

6. Creavit illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu implevit cor illorum, & mala & bona oſtendit illis:

7. Poſuit oculum ſuum ſuper corda illorum, oſtendere illis magnalia operum ſuorum,

8. ut nomen ſanctificationis collaudent: & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum ejus.

9. Addidit illis diſciplinam, & legem vitæ hæreditavit illos.

10. Teſtamentum æternum conſtituit cum illis, & juſtitiam & judicia ſua oſtendit illis.

11. Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.

12. Et mandavit illis unicuique de proximo ſuo.

13. Viæ illorum coram ipſo ſunt ſemper, non ſunt abſconſæ ab oculis ipſius.

14. || In unamquamque gentem præpoſuit rectorem: || Rom. 13. 1.

15. & pars Dei, Iſrael facta eſt manifeſta.

16. Et omnia opera illorum velut ſol in conſpectu Dei: & oculi ejus ſine intermiſſione inſpicientes in viis eorum.

17. Non ſunt abſconſa teſtamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conſpectu Dei.

18. || Eleemoſyna viri quaſi ſignaculum cum ipſo, & gratiam hominis quaſi pupillam conſervabit: || Infr. 29. 16.

19. || & poſtea reſurget, & retribuet illis retributionem, unicuique in caput ipſorum, & convertet in interiores partes terræ. || Matth. 25. 35.

20. Pœnitentibus autem dedit viam juſtitiæ, & confirmavit deficientes ſuſtinere, & deſtinavit illis ſortem veritatis.

21. Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua:

22. precare ante faciem Domini, & minue offendicula.

23. Revertere ad Dominum, & avertere ab injuſtia tua, & nimis odito execrationem:

24. & cognoſce juſtitias & judicia Dei, & ſta in ſorte propoſitionis, & orationis altiſſimi Dei.

25. In partes vade ſæculi ſancti, || cum vivis & dantibus confeſſionem Deo. || Pſal. 88. 11. Iſai. 38. 19.

26. Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quaſi nihil, perit confeſſio.

27. Confiteberis vivens, vivus & ſanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miſerationibus illius.

28. Quàm magna miſericordia Domini, & propitiatio illius, convertentibus ad ſe!

29. Nec enim omnia poſſunt eſſe in hominibus, quoniam non eſt immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt.

30. Quid lucidius ſole? & hic deficiet. Aut quid nequius quàm quod excogitavit caro & ſanguis? & hoc arguetur.

31. Virtutem altitudinis cæli ipſe conſpicit: & omnes homines terra & cinis.

CAPUT XVIII.

Dei magnalia homini inſcrutabilia: hominis miſeria, & Dei erga illum miſeratio: proximo miſerendum: quomodo infirmus ſe habere debeat: quomodo ſit orandum: conſiderandum Dei judicium, & à propriis concupiſcentiis diſcedendum.

1. QUi vivit in æternum, creavit omnia ſimul. Deus ſolus juſtificabitur, & manet invictus rex in æternum. Gen. 1. 1.

2. Quis ſufficit enarrare opera illius?

3. Quis enim inveſtigabit magnalia ejus?

4. Virtutem autem magnitudinis ejus quis enuntiabit? aut quis adjiciet enarrare miſericordiam ejus?

5. Non eſt minuere, neque adjicere, nec eſt invenire magnalia Dei.

6. Cùm conſummaverit homo, tunc incipiet: & cùm quieverit, aporiabitur.

7. Quid eſt homo, & quæ eſt gratia illius? & quid eſt bonum, aut quid nequam illius?

8. || Numerus dierum hominum ut multùm centum anni: quaſi gutta aquæ maris deputati ſunt: & ſicut calculus arenæ, ſic exigui anni in die ævi. || Pſal. 89. 10.

9. Propter hoc patiens eſt Deus in illis, & effundit ſuper eos miſericordiam ſuam.

10. Vidit præſumptionem cordis eorum quoniam mala eſt, & cognovit ſubverſionem illorum quoniam nequam eſt.

11. Ideò adimplevit propitiationem ſuam in illis, & oſtendit eis viam æquitatis.

12. Miſeratio hominis circa proximum ſuum: miſericordia autem Dei ſuper omnem carnem.

13. Qui miſericordiam habet, docet, & erudit quaſi paſtor gregem ſuum.

14. Miſeretur excipientis doctrinam miſerationis, & qui feſtinat in judiciis ejus.

15. Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des triſtitiam verbi mali.

16. Non-

16. Nonne ardorem refrigerabit ros? ſic & verbum melius quàm datum.

17. Nonne ecce verbum ſuper datum bonum? ſed utraque cum homine juſtificato.

18. Stultus acriter improperabit: & datus indiſciplinati tabeſcere facit oculos.

19. Ante judicium para juſtitiam tibi, & antequam loquaris diſce.

|| 1.Cor.11. 28. 20. Ante languorem adhibe medicinam, || & ante judicium interroga teipſum, & in conſpectu Dei invenies propitiationem.

21. Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis oſtende converſationem tuam.

|| Luc.18.1. 1.Theſſ.5. 17. 22. || Non impediaris orare ſemper, & ne verearis uſque ad mortem juſtificari: quoniam merces Dei manet in æternum.

23. Ante orationem præpara animam tuam: & noli eſſe quaſi homo qui tentat Deum.

|| Sup. 7. 18. 24. || Memento iræ in die conſummationis, & tempus retributionis in converſatione faciei.

|| Supr.11. 27. 25. || Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & neceſſitatum paupertatis in die divitiarum.

26. A manè uſque ad veſperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.

27. Homo ſapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attendet ab inertia.

28. Omnis aſtutus agnoſcit ſapientiam, & invenienti eam dabit confeſſionem.

29. Senſati in verbis & ipſi ſapienter egerunt: & intellexerunt veritatem & juſtitiam, & impleverunt proverbia & judicia.

|| Rom. 6. 12. 13. & 13. 14. 30. || Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere.

31. Si præſtes animæ tuæ concupiſcentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.

32. Ne oblecteris in turbis nec in modicis: aſſidua enim eſt commiſſio illorum.

33. Ne fueris mediocris in contentione ex fœnore, & eſt tibi nihil in ſacculo: eris enim invidus vitæ tuæ.

CAPUT XIX.

De vino, luxuria, loquacitate, citò credente, gaudente ſuper iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, diſcretione in verbis ſervanda, correptione, ficta humilitate, & laude tacentis.

1. OPerarius ebrioſus non locupletabitur: & qui ſpernit modica, paulatim decidet.

|| Gen.19. 33. 3 Reg.11.1 2. || Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes, & arguent ſenſatos:

3. & qui ſe jungit fornicariis, erit nequam: putredo & vermes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero anima ejus.

|| Joſ.9.15. & 22. 11. 4. || Qui credit citò, levis corde eſt, & minorabitur: & qui delinquit in animam ſuam, inſuper habebitur.

5. Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.

6. Qui peccat in animam ſuam, pœnitebit: & qui jucundatur in malitia, denotabitur;

7. Ne iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis.

8. Amico & inimico noli narrare ſenſum tuum: & ſi eſt tibi delictum, noli denudare.

9. audiet enim te, & cuſtodiet te, & quaſi defendens peccatum odiet te, & ſic aderit tibi ſemper.

10. Audiſti verbum adverſùs proximum tuum? commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumpet.

11. A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis.

12. Sagitta infixa femori carnis, ſic verbum in corde ſtulti.

13. || Corripe amicum, ne fortè non intellexerit, & dicat: Non feci: aut ſi fecerit, ne iterum addat facere. || Lev.19. 17. Matth.18. 15. Luca 17.3.

14. Corripe proximum, ne fortè non dixerit: & ſi dixerit, ne fortè iteret.

15. Corripe amicum: ſæpè enim fit commiſſio.

16. Et non omni verbo credas: eſt qui labitur lingua, ſed non ex animo.

17. || Quis eſt enim qui non deliquerit in lingua ſua? Corripe proximum antequam commineris. || Jac.3. 8.

18. Et da locum timori Altiſſimi: quia omnis ſapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni ſapientia diſpoſitio legis.

19. Et non eſt ſapientia nequitiæ diſciplina: & non eſt cogitatus peccatorum prudentia.

20. Eſt nequitia, & in ipſa execratio: & eſt inſipiens qui minuitur ſapientia.

21. Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore, quàm qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſſimi.

22. Eſt ſolertia certa, & ipſa iniqua.

23. Et eſt qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora ejus plena ſunt dolo:

24. & eſt qui ſe nimiùm ſubmittit à multa humilitate: & eſt qui inclinat faciem ſuam, & fingit ſe non videre quod ignoratum eſt:

25. & ſi ab imbecillitate virium vetetur peccare, ſi invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.

26. Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus.

27. Amictus corporis & riſus dentium, & ingreſſus hominis enuntiant de illo.

28. Eſt correptio mendax in ira contumelioſi: & eſt judicium, quod non probatur eſſe bonum: & eſt tacens, & ipſe eſt prudens.

CAPUT XX.

De correptione, & correpti pœnitentia: de tacente, & loquace: de dono ſapientis, & fatui: de falſa promiſſione & mendacio: de ſapiente qui placet magnatis: de donis non accipiendis, & ſapientia abſcondita.

1. QUàm bonum eſt arguere, quàm iraſci, & confitentem in oratione non prohibere!

2. || Concupiſcentia ſpadonis devirginabit juvenculam: 3. ſic qui facit per vim judicium iniquum. || Infr. 30. 21.

4. Quàm bonum eſt correptum manifeſtare

Digitized by Google

ſtare pœnitentiam! ſic enim effugies voluntarium peccatum.

5. Eſt tacens, qui invenitur ſapiens: & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum.

6. Eſt tacens non habens ſenſum loquelæ: & eſt tacens ſciens tempus aptum.

7. Homo ſapiens tacebit uſque ad tempus: laſcivus autem, & imprudens non ſervabunt tempus.

8. Qui multis utitur verbis, lædet animam ſuam, & qui poteſtatem ſibi ſumit injuſtè, odietur.

9. Eſt proceſſio in malis viro indiſciplinato, & eſt inventio in detrimentum.

10. Eſt datum, quod non eſt utile: & eſt datum, cujus retributio duplex.

11. Eſt propter gloriam minoratio: & eſt qui ab humilitate levabit caput.

12. Eſt qui multa redimat modico pretio, & reſtituens ea in ſeptuplum.

13. Sapiens in verbis ſeipſum amabilem facit: gratiæ autem fatuorum effundentur.

14. Datus inſipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius ſeptemplices ſunt.

15. Exigua dabit, & multa improperabit: & apertio oris illius inflammatio eſt.

16. Hodie fœneratur quis, & cras expetit: odibilis eſt homo hujuſmodi.

17. Fatuo non erit amicus, & non erit gratia boni illius:

18. qui enim edunt panem illius: falſæ linguæ ſunt. Quoties, & quanti irridebunt eum?

19. Neque enim quod habendum erat, directo ſenſu diſtribuit: ſimiliter & quod non erat habendum.

20. Lapſus falſæ linguæ, quaſi qui in pavimento cadens: ſic caſus malorum feſtinanter veniet.

21. Homo acharis quaſi fabula vana, in ore indiſciplinatorum aſſidua erit.

22. Ex ore fatui reprobabitur parabola; non enim dicit illam in tempore ſuo.

23. Eſt qui vetatur peccare pro inopia, & in requie ſua ſtimulabitur.

24. Eſt qui perdet animam ſuam præ confuſione, & ab imprudenti perſona perdet eam: perſonæ autem acceptione perdet ſe.

25. Eſt qui præ confuſione promittit amico, & lucratus eſt eum inimicum gratis.

26. Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indiſciplinatorum aſſiduè erit.

27. Potior fur quàm aſſiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hæreditabunt.

28. Mores hominum mendacium ſine honore: & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione.

29. Sapiens in verbis producet ſeipſum, & homo prudens placebit magnatis.

30. Qui operatur terram ſuam, inaltabit acervum frugum: & qui operatur juſtitiam, ipſe exaltabitur: qui verò placet magnatis, effugiet iniquitatem.

|| Exo. 23. 8. Deut. 16. 19. 31. || Xenia & dona excæcant oculos judicum, & quaſi mutus in ore avertit correptiones eorum.

|| Inf. 41. 17. 32. || Sapientia abſconſa & theſaurus inviſus; quæ utilitas in utriſque?

33. Melior eſt qui celat inſipientiam ſuam, quàm homo qui abſcondit ſapientiam ſuam.

CAPUT XXI.

Docet fugiendam peccatum: primùm in genere, deinde in ſpecie productis variis peccatis.

1. Fili peccaſti? non adjicias iterùm: ſed & de priſtinis deprecare ut ibi dimittantur.

2. Quaſi à facie colubri fuge peccata: & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te.

3. Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum.

4. Quaſi rhomphæa bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non eſt ſanitas.

5. Objurgatio & injuriæ annullabunt ſubſtantiam: & domus quæ nimis locuples eſt, annullabitur ſuperbia: ſic ſubſtantia ſuperbi eradicabitur.

6. Deprecatio pauperis ex ore uſque ad aures ejus perveniet, & judicium feſtinatò adveniet illi.

7. Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris: & qui timet Deum, convertetur ad cor ſuum.

8. Notus à longè potens lingua audaci: & ſenſatus ſcit labi ſe ab ipſo.

9. Qui ædificat domum ſuam impendiis alienis, quaſi qui colligit lapides ſuos in hieme.

10. || Stuppa collecta ſynagoga peccantium || Sup. 16. 7
& conſummatio illorum flamma ignis.

11. Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.

12. Qui cuſtodit juſtitiam, continebit ſenſum ejus.

13. Conſummatio timoris Dei, ſapientia & ſenſus.

14. Non erudietur, qui non eſt ſapiens in bono.

15. Eſt autem ſapientia, quæ abundat in malo: & non eſt ſenſus ubi eſt amaritudo.

16. Scientia ſapientis tanquam inundatio abundabit, & conſilium illius ſicut fons vitæ permanet.

17. Cor fatui quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit.

18. Verbum ſapiens quodcumque audierit ſcius laudabit, & ad ſe adjiciet: audivit luxurioſus, & diſplicebit illi, & projiciet illud poſt dorſum ſuum.

19. Narratio fatui quaſi ſarcina in via: nam in labiis ſenſati invenietur gratia.

20. Os prudentis quæritur in eccleſia, & verba illius cogitabunt in cordibus ſuis.

21. Tanquam domus exterminata, ſic fatuo ſapientia: & ſcientia inſenſati inenarrabilia verba.

22. Compedes in pedibus, ſtulto doctrina, & quaſi vincula manuum ſuper manū dexteram.

23. Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autem ſapiens vix tacitè ridebit.

24. Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quaſi brachiale in brachio dextro.

25. Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur à perſona potentis.

26. Stultus à feneſtra reſpiciet in domum: vir autem eruditus foris ſtabit.

27. Stultitia hominis auſcultare per oſtium: & prudens gravabitur contumelia.

28. Labla imprudentium ſtulta narrabunt: verba autem prudentium ſtatera ponderabuntur.

29. In ore fatuorum cor illorum: & in corde ſapientium os illorum.

30. Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipſe animam ſuam.

31. Suſurro coinquinabit animam ſuam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manſerit, odioſus erit: tacitus & ſenſatus honorabitur.

CAPUT XXII.

De lapidatione pigri, filio indiſciplinato, filiaque fatua, muſica in luctu, docente fatuum, mortuo plorando: cum ſtulto non loquendum: de corde ſtulti ac timidi: de ſervanda fide cum amico, & oris cuſtodia.

1. IN lapide luteo lapidatus eſt piger, & omnes loquentur ſuper aſpernationem illius.

2. De ſtercore boum lapidatus eſt piger, & omnis, qui tetigerit eum, excutiet manus.

3. Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato: filia autem in deminoratione fiet.

4. Filia prudens hæreditas viro ſuo: nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

5. Patrem & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utriſque autem inhonorabitur.

6. Muſica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in omni tempore ſapientia.

7. Qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam.

8. Qui narrat verbum non audienti, quaſi qui excitat dormientem de gravi ſomno.

9. Cum dormiente loquitur qui enarrat ſtulto ſapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis eſt hic?

|| Inf. 38. 16. 10. || Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & ſupra fatuum plora, defecit enim ſenſus.

11. Modicum plora ſupra mortuum, quoniam requievit.

12. Nequiſſimi enim nequiſſima vita ſuper mortem fatui.

|| Gen. 50. 10. 13. || Luctus mortui ſeptem dies: fatui autem & impii omnes dies vitæ illorum.

14. Cum ſtulto ne multùm loquaris, & cum inſenſato ne abieris.

15. Serva te ab illo, ut non moleſtiam habeas, & non coinquinaberis peccato illius.

16. Deflecte ab illo, & invenies requiem, & non acediaberis in ſtultitia illius.

17. Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quàm fatuus?

|| Prov. 27. 3. 18. || Arenam, & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt ferre quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

19. Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non diſſolvetur: ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilii.

20. Cogitatus ſenſati in omni tempore, metu non depravabitur:

21. Sicut pali in excelſis, & cœmenta ſine impenſa poſita contra faciem venti non permanebunt:

22. ſic & cor timidum in cogitatione ſtulti contra impetum timoris non reſiſtet.

23. Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, ſic & qui in præceptis Dei permanet ſemper.

24. Pungens oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor, profert ſenſum.

25. Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: ſic & qui convitiatur amico, diſſolvit amicitiam.

26. Ad amicum etſi produxeris gladium, non deſperes: eſt enim regreſſus. Ad Amicum

27. ſi aperueris os triſte, non timeas: eſt enim concordatio; excepto convitio, & improperio, & ſuperbia, & myſterii revelatione, & plaga doloſa: in his omnibus effugiet amicus.

28. Fidem poſſide cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

29. In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut & in hæreditate illius cohæres ſis.

30. Ante ignem camini vapor, & fumus ignis inaltatur: ſic & ante ſanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.

31. Amicum ſalutare non confundar, à facie illius non me abſcondam: & ſi mala mihi evenerint per illum, ſuſtinebo.

32. Omnis qui audiet, cavebit ſe ab eo.

33. || Quis dabit ori meo cuſtodiam, & ſuper labia mea ſignaculum certum, ut non cadam ab ipſis, & lingua mea perdat me? || Pſal. 140. 4.

CAPUT XXIII.

Oratio adverſus ſuperbiam, gulam & luxuriam: conſuetudo jurandi vitanda, & indiſciplinatus ſermo afferens improperium: duo genera in peccato abundantiæ, & tertium adducens iram; confutatio hominis ad peccandum ſe hortantis: de peccatis in adulterio concurrentibus, & laude timoris Domini.

1. DOmine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in conſilio eorum: nec ſinas me cadere in illis.

2. Quis ſuperponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam ſapientiæ, ut ignorationibus eorum non parcant mihi, & non appareant delicta eorum,

3. & ne adincreſcant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundent, & incidam in conſpectu adverſariorum meorum, & gaudeat ſuper me inimicus meus?

4. Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5. Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne deſiderium averte à me.

6. Auſer à me ventris concupiſcentias, & concubitus concupiſcentiæ ne apprehendant me, & animæ irreverenti & infrunitæ ne tradas me.

7. Doctrinam oris audite filii; & qui cuſtodierit illam, non periet labiis, nec ſcandalizabitur in operibus nequiſſimis.

8. In vanitate ſua apprehenditur peccator, & ſuperbus & maledicus ſcandalizabitur in illis.

9. || Jurationi non aſſueſcat os tuum, || Exod. 20. 7.
multi enim caſus in illa. Matth. 5.

10. Nominatio verò Dei non ſit aſſidua in 33.
ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiſcearis: quoniam non eris immunis ab eis.

11. Sicut enim ſervus interrogatus aſſiduè, à livore non minuitur: ſic omnis jurans, & nominans in toto à peccato non purgabitur.

12. Vir multùm jurans implebitur iniquitate, & non diſcedet à domo illius plaga:

13. Et ſi fruſtravarit, delictum illius ſuper ipſum erit: & ſi diſſimulaverit, delinquit dupliciter.

14. Et ſi in vacuum juraverit, non juſtificabitur: replebitur enim retributione domus illius.

15. Eſt & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hæreditate Jacob.

16. Etenim à miſericordibus omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur.

17. Indiſciplinatæ loquelæ non aſſueſcat os tuum: eſt enim in illa verbum peccati.

18. Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnatorum conſiſtis:

19. ne fortè oblivifcatur te Deus in conſpectu illorum, & aſſiduitate tua infatuatus, improperium patiaris, & maluiſſes non naſci, & diem nativitatis tuæ maledicas.

|| 2. Reg. 16. 7. 20. || Homo aſſuetus in verbis improperii, in omnibus diebus ſuis non erudietur.

21. Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem.

22. Anima calida quaſi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat:

23. & homo nequam in ore carnis ſuæ non deſinet donec incendat ignem.

24. Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur tranſgrediens uſque ad finem.

25. Omnis homo qui tranſgreditur lectum ſuum, contemnens in animam ſuam, & di-
|| Iſai. 29. 15. cens: || Quis me videt?

26. tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circumſpicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur Altiſſimus.

27. Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à ſe timorem Dei hujuſmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:

28. & non cognovit quoniam oculi Domini multò plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes.

29. Domino enim Deo antequam crearentur, omnia ſunt agnita: ſic & poſt perfectum reſpicit omnia.

30. Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quaſi pullus equinus fugabitur: & ubi non ſperavit, apprehendetur.

31. Et erit dedecus omnibus, eò quòd non intellexerit timorem Domini.

|| Levit. 20. 10. Deut. 22. 22. 32. || Sic & mulier omnis relinquens virum ſuum, & ſtatuens hæreditatem ex alieno matrimonio:

33. primò enim in lege Altiſſimi incredibilis fuit: ſecundò in virum ſuum deliquit: tertiò in adulterio fornicata eſt, & ex alio viro filios ſtatuit ſibi.

34. Hæc in eccleſiam adducetur, & in filios ejus reſpicietur.

35. Non tradent filii ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum.

36. Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.

37. Et agnoſcent qui derelicti ſunt, quoniam nihil melius eſt quàm timor Dei: & nihil dulcius, quàm reſpicere in mandatis Domini:

38. Gloria magna eſt ſequi Dominum: longitudo enim dierum aſſumetur ab eo.

CAPUT XXIV.

Sapientia multiplices ſuas laudes & originem deſcribit, & mirè ad ſui amplexum invitat, omnia ſua doctrinæ ſplendore illuſtrans.

1. SApientia laudabit animam ſuam, & in Deo honorabitur, & in medio populi ſui gloriabitur,

2. & in eccleſiis Altiſſimi aperiet os ſuum, & in conſpectu virtutis illius gloriabitur,

3. & in medio populi ſui exaltabitur, & in plenitudine ſancta admirabitur,

4. & in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens:

5. Ego ex ore Altiſſimi prodivi primogenita ante omnem creaturam:

6. Ego feci in cœlis ut oriretur lumen indeficiens, & ſicut nebula texi omnem terram:

7. Ego in altiſſimis habitavi, & thronus meus in columna nubis.

8. Gyrum cœli circuivi ſola, & profundum abyſſi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,

9. & in omni terra ſteti: & in omni populo,

10. & in omni gente primatum habui:

11. & omnium excellentium & humiliũ corda virtute calcavi: & ‡ in his omnibus requiem ‡ IN ASSUMPT. B. VIRG.
quæſivi, & in hæreditate Domini morabor.

12. Tunc præcepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,

13. & dixit mihi: In Jacob inhabita, & in Iſrael hæreditare, & in electis meis mitte radices.

14. || ‡ Ab initio, & ante ſæcula creata || Prov. 8. 22.
ſum, & uſque ad futurum ſæculum non ‡ IN PRÆSENTAT. ET MISSIS VOTIV. B. VIRG.
deſinam, & in habitatione ſancta coram ipſo miniſtravi.

15. Et ſic in Sion firmata ſum, & in civitate ſanctificata ſimiliter requievi, & in Jeruſalem poteſtas mea.

16. Et radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hæreditas illius, & in plenitudine ſanctorum detentio mea.

17. Quaſi cedrus exaltata ſum in Libano, & quaſi cypreſſus in monte Sion:

18. Quaſi palma exaltata ſum in Cades, & quaſi plantatio roſæ in Jericho:

19. Quaſi oliva ſpecioſa in campis, & quaſi platanus exaltata ſum juxta aquam in plateis.

20. Sicut cinnamomum, & balſamum aromatizans odorem dedi: quaſi myrrha electa dedi ſuavitatem odoris:

21. & quaſi ſtorax, & galbanus, & ungula, & gutta, & quaſi Libanus non inciſus vaporavi habitationem meam, & quaſi balſamum non miſtum odor meus.

22. Ego quaſi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ.

23. Ego quaſi vitis fructificavi ſuavita-

tem odoris : & flores mei fructus honoris & honeſtatis.

24. Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & ſanctæ ſpei.

25. In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis ſpes vitæ & virtutis.

26. Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me, & à generationibus meis implemini:

27. Spiritus enim meus ſuper mel dulcis, & hæreditas mea ſuper mel & favum:

28. Memoria mea in generationes ſæculorum.

|| Joan. 6. 35. 29. || Qui edunt me, adhuc eſurient : & qui bibunt me, adhuc ſitient.

30. Qui audit me, non confundetur, & qui operantur in me, non peccabunt.

31. Qui elucidant me, vitam æternam habebunt.

32. Hæc omnia liber vitæ, & teſtamentum Altiſſimi, & agnitio veritatis.

33. Legem mandavit Moyſes in præceptis juſtitiarum, & hæreditatem domui Jacob, & Iſrael promiſſiones.

34. Poſuit David puero ſuo excitare regem ex ipſo fortiſſimum, & in throno honoris ſedentem in ſempiternum.

|| Gen. 2. 11. 35. || Qui implet quaſi Phiſon ſapientiam, & ſicut Tigris in diebus novorum.

36. Qui adimplet quaſi Euphrates ſenſum:
|| Joſ. 3. 15. || qui multiplicat quaſi Jordanis in tempore meſſis.

37. Qui mittit diſciplinam ſicut lucem, & aſſiſtens quaſi Gehon in die vindemiæ.

38. Qui perficit primus ſcire ipſam, & infirmior non inveſtigabit eam.

39. A mari enim abundavit cogitatio ejus, & conſilium illius ab abyſſo magna.

40. Ego ſapientia effudi flumina.

41. Ego quaſi trames aquæ immenſæ de fluvio, ego quaſi fluvii Dioryx, & ſicut aquæductus exivi de paradiſo.

42. Dixi : Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum.

43. Et ecce factus eſt mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare:

44. quoniam doctrinam quaſi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam uſque ad longinquum.

45. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inſpiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes ſperantes in Domino.

46. Adhuc doctrinam quaſi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus ſapientiam, & non deſinam in progenies illorum uſque in ævum ſanctum.

|| Infr. 33. 18. 47. || Videte quoniam non ſoli mihi laboravi, ſed omnibus exquirentibus veritatem.

CAPUT XXV.

Tria quæ Domino placent, & tria quæ odit: novem inſuſpicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira deteſtatio: à muliere initium peccati & mortis: mulieris dominium non ferendum.

1. IN tribus placitum eſt ſpiritui meo, quæ ſunt probata coram Deo, & hominibus.

2. Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier benè ſibi conſentientes.

3. Tres ſpecies odivit anima mea, & aggravor valdè animæ illorum:

4. Pauperem ſuperbum : divitem mendacem: ſenem fatuum & inſenſatum.

5. Quæ in juventute tua non congregaſti, quomodo in ſenectute tua invenies?

6. Quam ſpecioſum canitiei judicium, & presbyteris cognoſcere conſilium!

7. Quàm ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſis intellectus, & conſilium!

8. Corona ſenum multa peritia, & gloria illorum timor Dei.

9. Novem inſuſpicabilia cordis magnificavi, & decimum dicam in lingua hominibus:

10. Homo, qui jucundatur in filiis, vivens & videns ſubverſionem inimicorum ſuorum.

11. || Beatus qui habitat cum muliere ſenſata, || & qui lingua ſua non eſt lapſus, & qui non ſervivit indignis ſe. || Inf. 26. 1. || Sup. 14. 1. & 19. 16. Jacobi 3. 2.

12. Beatus, qui invenit amicum verum, & qui enarrat juſtitiam auri audienti.

13. Quàm magnus, qui invenit ſapientiam, & ſcientiam! ſed non eſt ſuper timentem Dominum.

14. Timor Dei ſuper omnia ſe ſuperpoſuit:

15. beatus homo, cui donatum eſt habere timorem Dei: qui tenet illum, cui aſſimilabitur?

16. Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei autem initium agglutinandum eſt ei.

17. Omnis plaga, triſtitia cordis eſt : & omnis malitia, nequitia mulieris.

18. Et omnem plagam, & non plagam videbit cordis:

19. & omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris:

20. & omnem obductum, & non obductum odientium:

21. & omnem vindictam, & non vindictam inimicorum.

22. Non eſt caput nequius ſuper caput colubri:

23. & non eſt ira ſuper iram mulieris :
|| Commorari leoni & draconi placebit, || Prov. 21. 19.
quàm habitare cum muliere nequam.

24. Nequitia mulieris immutat faciem ejus: & obcæcat vultum ſuum tanquam urſus: & quaſi ſaccum oſtendit. In medio proximorum ejus

25. Ingemuit vir ejus, & audiens ſuſpiravit modicum.

26. Brevis omnis malitia ſuper malitiam mulieris, ſors peccatorum cadat ſuper illam.

27. Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus veterani, ſic mulier linguata homini quieto.

28. || Ne reſpicias in mulieris ſpeciem, & non concupiſcas mulierem in ſpecie. || Inf. 42. 6.

29. Mulieris ira, & irreverentia, & confuſio magna.

30. Mulier ſi primatum habeat, contraria eſt viro ſuo.

31. Cor humile, & facies triſtis, & plaga cordis, mulier nequam.

32. Manus debiles, & genua diſſoluta, mulier quæ non beatificat virum ſuum.

33. || A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. || Gen. 3. 6.

34. Non des aquæ tuæ exitum, nec modicum; neque mulieri nequam veniam prodeundi.

35. Si non ambulaverit ad manum tuam, confundet te in conſpectu inimicorum.

36. A carnibus tuis abſcinde illam, ne ſemper te abutatur.

CAPUT XXVI.

Proponit viciſſim laudes bonæ mulieris, & vituperia malæ ac zelotypæ: filia cuſtodienda: tria timenda: duo contriſtantia, & duo periculoſa.

1. MUlieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illius duplex.

2. Mulier fortis oblectat virum ſuum, & annos vitæ illius in pace implebit.

3. Pars bona, mulier bona, in parte timentium Deum, dabitur viro pro factis bonis:

4. divitis autem, & pauperis cor bonum, in omni tempore vultus illorum hilaris.

5. A tribus timuit cor meum, & in quarto facies mea metuit:

6. Delaturam civitatis: & collectionem populi:

7. calumniam mendacem, ſuper mortem omnia gravia,

8. dolor cordis & luctus, mulier zelotypa.

9. In muliere zelotypa flagellum linguæ, omnibus communicans.

10. Sicut boum jugum, quod movetur, ita & mulier nequam: qui tenet illam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem.

11. Mulier ebrioſa, ira magna: & contumelia, & turpitudo illius non tegetur.

12. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & palpebris illius agnoſcetur.

‖ Inf. 42. 12. 13. ‖ In filia non avertente ſe, firma cuſtodiam: ne inventa occaſione utatur ſe.

14. Ab omni irreverentia oculorum ejus cave, & ne mireris ſi te neglexerit.

15. Sicut viator ſitiens, ad fontem os aperiet & ab omni aqua proxima bibet, & contra omnem palum ſedebit, & contra omnem ſagittam aperiet pharethram donec deficiat.

16. Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum ſuum, & oſſa illius impinguabit.

17. Diſciplina illius, datum Dei eſt.

18. Mulier ſenſata & tacita, non eſt immutatio eruditæ animæ.

19. Gratia ſuper gratiam, mulier ſancta & pudorata.

20. Omnis autem ponderatio non eſt digna continentis animæ.

21. Sicut ſol oriens mundo in altiſſimis Dei, ſic mulieris bonæ ſpecies in ornamentum domus ejus.

22. Lucerna ſplendens ſuper candelabrũ ſanctum, & ſpecies faciei ſuper ætatem ſtabilem.

23. Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas, & pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris.

24. Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam, & mandata Dei in corde mulieris ſancta.

25. In duobus contriſtatum eſt cor meum, & in tertio iracundia mihi advenit:

26. Vir bellator deficiens per inopiam: & vir ſenſatus contemptus:

27. & qui tranſgreditur à juſtitia ad peccatum, Deus paravit eum ad rhomphæam.

28. Duæ ſpecies difficiles & periculoſæ mihi apparuerunt, difficilè exuitur negotians à negligentia: & non juſtificabitur caupo à peccatis labiorum.

CAPUT XXVII.

Ob inopiam & amorem divitiarum multi delinquunt: timor Domini conſtanter ſervandus: tentatio probat eum qui tentatur: ſequenda juſtitia, inconſtantia ſtulti, & modeſtia in verbis ſervanda: ſecreta amici non revelanda: de annuente oculo & inſidioſo.

1. PRopter inopiam multi deliquerunt: & qui quærit locupletari, avertit oculum ſuum.

2. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, ſic & inter medium venditionis & emptionis anguſtiabitur peccatum.

3. Conteretur cum delinquente delictum.

4. Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, citò ſubvertetur domus tua.

5. Sicut in percuſſura cribri remanebit pulvis, ſic aporia hominis in cogitatu illius.

6. Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis.

7. Sicut ruſticatio de ligno oſtendit fructum illius, ſic verbum ex cogitatu cordis hominis.

8. Ante ſermonem non laudes virum: hæc enim tentatio eſt hominum.

9. Si ſequaris juſtitiam, apprehendes illam: & indues quaſi poderem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in ſempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.

10. Volatilia ad ſibi ſimilia conveniunt: & veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur.

11. Leo venationi inſidiatur ſemper: ſic peccata operantibus iniquitates.

12. Homo ſanctus in ſapientia manet ſicut ſol: nam ſtultus ſicut luna mutatur.

13. In medio inſenſatorum ſerva verbum tempori: in medio autem cogitantiũ aſſiduus eſto.

14. Narratio peccantium odioſa, & riſus illorum in deliciis peccati.

15. Loquela multùm jurans, horripilationem capiti ſtatuet: & irreverentia ipſius obturatio aurium.

16. Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum: & maledictio illorum auditus gravis.

17. Qui denudat arcana amici, fidem perdit & non inveniet amicum ad animum ſuum.

18. Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.

19. Quòd ſi denudaveris abſconſa illius, non perſequeris poſt eum.

20. Sicut enim homo, qui perdit amicum ſuum, ſic & qui perdit amicitiam proximi ſui.

21. Et ſicut qui dimittit avem de manu ſua, ſic dereliquiſti proximum tuum, & non eum capies:

22. non illum ſequaris, quoniam longè abeſt: effugit enim quaſi caprea de laqueo: quoniam vulnerata eſt anima ejus:

23. ultrà eum non poteris colligare. Eſt maledicti concordatio:

24. denudare autem amici myſteria, deſperatio eſt animæ infelicis.

25. Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abjiciet.

26. In conſpectu oculorum tuorum con-

culcabit os ſuum, & ſuper ſermones tuos admirabitur: noviſſimè autem pervertet os ſuum, & in verbis tuis dabit ſcandalum.

27. Mulra odivi, & non coæquavi ei, & Dominus odiet illum.

28. Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput ejus cadet: & plaga doloſa, doloſi dividet vulnera.

29. Et qui ſoveam fodit, incidet in eam: & qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo: & qui laqueum alii ponit, peribit in illo.

30. Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum devolvetur, & non agnoſcet unde adveniat illi.

31. Illuſio, & improperium ſuperborum, & vindicta ſicut leo inſidiabitur illi.

32. Laqueo peribunt qui oblectantur caſu juſtorum: dolor autem conſumet illos antequam moriantur.

33. Ira & furor, utraque execrabilia ſunt, & vir peccator continens erit illorum.

CAPUT XXVIII.

Non quærenda vindicta, ſed offenſa remittenda: ab ira ac lite ceſſandum: mala linguæ & pericula ipſius, & de tertia lingua: aures ſepiendæ adverſus linguam nequam, orique frænum imponendum.

Deut. 32. 35. Matt. 6. 14 Marc. 11. 25. Rom. 12. 19 1. QUi vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius ſervans ſervabit.

2. Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata ſolventur.

3. Homo homini reſervat iram, & à Deo quærit medelam?

4. In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur?

5. Ipſe cùm caro ſit, reſervat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius?

6. Memento noviſſimorum, & deſine inimicari.

7. Tabitudo enim & mors imminent in mandatis ejus.

8. Memorare timorem Dei, & non iraſcaris proximo.

9. Memorare teſtamentum Altiſſimi, & deſpice ignorantiam proximi.

10. Abſtine te à lite, & minues peccata:

11. homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittet inimicitiam.

12. Secundùm enim ligna ſilvæ ſic ignis exardeſcit: & ſecundùm virtutem hominis, ſic iracundia illius erit, & ſecundùm ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam:

13. Certamen feſtinatum incendit ignem: & lis feſtinans effundit ſanguinem: & lingua teſtificans adducit mortem.

14. Si ſufflaveris in ſcintillam quaſi ignis exardebit: & ſi expueris ſuper illam, extinguetur: utraque ex ore proficiſcuntur.

15. Suſurro & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.

16. Lingua tertia multos commovit, & diſperſit illos de gente in gentem.

17. Civitates muratas divitum deſtruxit & domos magnatorum effodit.

18. Virtutes populorum concidit, & gentes fortes diſſolvit.

19. Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus ſuis.

20. Qui reſpicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requieſcat.

21. Flagelli plaga livorem facit: plaga autem linguæ comminuet oſſa.

22. Multi ceciderunt in ore gladii, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam ſuam.

23. Beatus qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundiam illius non tranſivit, & qui non attraxit jugum illius, & in vinculis ejus non eſt ligatus:

24. jugum enim illius, jugum ferreum eſt: & vinculum illius vinculum æreum eſt.

25. Mors illius, mors nequiſſima: & utilis potiùs infernus quàm illa.

26. Perſeverantia illius non permanebit, ſed obtinebit vias injuſtorum: & in flamma ſua non comburet juſtos.

27. Qui relinquunt Deum, incident in illam, & exardebit in illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quaſi leo, & quaſi pardus lædet illos.

28. Sepi aures tuas ſpinis, linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia & ſeras.

29. Aurum tuum & argentum tuum confla, & verbis tuis facito ſtateram, & frænos ori tuo rectos:

30. & attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.

CAPUT XXIX.

Per mutuum ſubveniendum proximo, fideſque mutuanti ſervanda; & quamquam multi fidem fallant, non tamen ob id ceſſandum at eleemoſyna, cujus laudes deſcribit: fidejuſſori gratia habenda eſt, fideſque ſervanda: in quibus conſiſtat initium vitæ hominis diſſerit, & de vagis & ingratis hoſpitibus.

1. QUi facit miſericordiam, fœneratur proximo ſuo: & qui prævalet manu, mandata ſervat.

2. Fœnerare proximo tuo in tempore neceſſitatis illius, & iterum redde proximo in tempore ſuo.

3. Cofirma verbum, & fideliter age cum illo: & in omni tempore invenies quod tibi neceſſarium eſt.

4. Multi quaſi inventionem æſtimaverunt fœnus, & præſtiterunt moleſtiam his, qui ſe adjuverunt.

5. Donec accipiant, oſculantur manus dantis, & in promiſſionibus humiliant vocem ſuam:

6. & in tempore redditionis poſtulabit tempus, & loquetur verba tædii & murmurationum, & tempus cauſabitur:

7. ſi autem potuerit reddere, adverſabitur, ſolidi vix reddet dimidium, & computabit illud quaſi inventionem:

8. ſin autem, fraudabit illum pecunia ſua, & poſſidebit illum inimicum gratis.

9. & convitia & maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet illi contumeliam.

10. Multi non cauſa nequitiæ non fœnerati ſunt, ſed fraudari gratis timuerunt.

11. Ve-

11. Verumtamen ſuper humilem animo fortior eſto, & pro eleemoſyna non trahas illum.

12. Propter mandatum aſſume pauperem: & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.

13. Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum: & non abſcondas illam ſub lapide in perditionem.

14. Pone theſaurum tuum in præceptis Altiſſimi, & proderit tibi magis quàm aurum.

|| Tob. 4. 10. Sup. 17. 18. 15. || Conclude eleemoſynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo.

16. 17. 18. Super ſcutum potentis, & ſuper lanceam adverſus inimicum tuum pugnabit.

19. Vir bonus fidem facit pro proximo ſuo: & qui perdiderit confuſionem, derelinquet ſibi.

20. Gratiam fidejuſſoris ne obliviſcaris: dedit enim pro te animam ſuam.

21. Repromiſſorem fugit peccator & immundus.

22. Bona repromiſſoris ſibi adſcribit peccator: & ingratus ſenſu derelinquet liberantem ſe.

23. Vir repromittit de proximo ſuo: & cùm perdiderit reverentiam, derelinquetur ab eo.

24. Repromiſſio nequiſſima multos perdidit dirigentes, & commovit illos quaſi fluctus maris.

25. Viros potentes gyrans migrare fecit, & vagati ſunt in gentibus alienis.

26. Peccator tranſgrediens mandatum Domini, incidet in promiſſionem nequam: & qui conatur multa agere, incidet in judicium.

27. Recupera proximum ſecundùm virtutem tuam, & attende tibi ne incidas.

|| Inf. 39. 31. 28. || Initium vitæ hominis aqua & panis, & veſtimentũ, & domus protegens turpitudinem.

29. Melior eſt victus pauperis ſub tegmine aſſerum: quàm epulæ ſplendidæ in peregrè ſine domicilio.

30. Minimum pro magno placeat tibi, & improperium peregrinationis non audies.

31. Vita nequam hoſpitandi de domo in domum: & ubi hoſpitabitur, non fiducialiter aget, nec aperiet os.

32. Hoſpitabitur, & paſcet, & potabit ingratos, & ad hæc amara audiet.

33. Tranſi hoſpes, & orna menſam: & quæ in manu habes, ciba ceteros.

34. Exi à facie honoris amicorum meorum: neceſſitudine domus meæ hoſpitio mihi factus eſt frater.

35. Gravia hæc homini habenti ſenſum: correptio domus, & improperium fœneratoris.

CAPUT XXX.

Filii in diſciplina educandi, & quàm ſit perniciosum illis indulgere: corporis ſanitas præſtat divitiis: & quàm ſit noxia & fugienda homini triſtitia, cordis verò jucunditas quàm ſit utilis.

|| Prov. 13. 24. & 23. 13. 1. || QUi diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, ut lætetur in noviſſimo ſuo, & non palpet proximorum oſtia.

2. Quid docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in illo gloriabitur.

|| Deut. 6. 7. 3. || Qui docet filium ſuum, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo.

4. Mortuus eſt pater ejus, & quaſi non eſt mortuus: ſimilem enim ſibi reliquit poſt ſe.

5. In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo: in obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus eſt coram inimicis.

6. Reliquit enim defenſorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam.

7. Pro animabus filiorum colligabit vulnera ſua, & ſuper omnem vocem turbabuntur viſcera ejus.

8. Equus indomitus evadit durus, & filius remiſſus evadet præceps.

9. Lacta filium, & paventem te faciet: lude cum eo, & contriſtabit te.

10. Non corrideas illi, ne doleas, & in noviſſimo obſtupeſcent dentes tui.

11. Non des illi poteſtatem in juventute, & ne deſpicias cogitatus illius.

12. || Curva cervicem ejus in juventute, & tunde latera ejus dum infans eſt, ne fortè induret, & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ. || Sup. 7. 25.

13. Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.

14. Melior eſt pauper ſanus, & fortis viribus: quàm dives imbecillis, & flagellatus malitia.

15. Salus animæ in ſanctitate juſtitiæ, melior eſt omni auro & argento: & corpus validum quàm cenſus immenſus.

16. Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis: & non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium.

17. Melior eſt mors quàm vita amara; & requies æterna quàm languor perſeverans.

18. Bona abſcondita in ore clauſo, quaſi appoſitiones epularum circumpoſitæ ſepulchro,

19. || Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit: || Dan. 14. 6.

20. ſic qui effugatur à Domino, portans mercedes iniquitatis:

21. || videns oculis, & ingemiſcens, ſicut ſpado complectens virginem, & ſuſpirans. || Sap. 20. 2.

22. Triſtitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipſum in conſilio tuo. || Prov. 12. 25. & 15. 13. & 17. 22.

23. Jucunditas cordis hæc eſt vita hominis, & theſaurus ſine defectione ſanctitatis: & exultatio viri eſt longævitas.

24. Miſerere animæ tuæ placens Deo, & contine: congrega cor tuum in ſanctitate ejus: & triſtitiam longè repelle à te.

25. || Multos enim occidit triſtitia, & non eſt utilitas in illa. || 2. Cor. 7. 10.

26. Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus ſenectam adducet cogitatus.

27. Splendidum cor, & bonum in epulis eſt: epulæ enim illius diligenter fiunt.

CAPUT XXXI.

Vigilia honeſtatis: cogitatus præſcientiæ: labor divitis & pauperis: diligens aurum: multi caſus in auro: laus divitis ſine macula: modeſtia in menſa ſervanda: laus ſobrietatis, & vituperatio gulæ: laus uſus modici vini, & vituperatio immodici.

1. VIgilia honeſtatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet ſomnum.

2. Cogitatus præſcientiæ avertit ſenſum, & infirmitas gravis ſobriam facit animam.

3. Laboravit dives in congregatione ſubſtantiæ, & in requie ſua replebitur bonis ſuis:

4. Laboravit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit.

5. Qui aurum diligit, non juſtificabitur: & qui inſequitur conſumptionem, replebitur ex ea.

|| Supr. 8. 3. 6. || Multi dati ſunt in auro caſus, & facta eſt in ſpecie ipſius perditio illorum.

7. Lignum offenſionis eſt aurum ſacrificantium: væ illis, qui ſectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo.

‡ CONFESSOR. NON PONTIFIC. 8. ‡ Beatus dives, qui inventus eſt ſine macula: & qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in pecunia, & theſauris.

9. Quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua.

10. Qui probatus eſt in illo, & perfectus eſt, erit illi gloria æterna: qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus; facere mala, & non fecit:

11. ideò ſtabilita ſunt bona illius in Domino, & eleemoſynas illius enarrabit omnis Eccleſia ſanctorum.

12. Supra menſam magnam ſediſti? non aperias ſuper illam faucem tuam prior.

13. Non dicas ſic: Multa ſunt, quæ ſuper illam ſunt:

14. memento quoniam malus eſt oculus nequam.

15. Nequius oculo quid creatum eſt? ideò ab omni facie ſua lacrymabitur: cùm viderir,

16. ne extendas manum tuam prior, & invidia contaminatus erubeſcas.

17. Ne comprimaris in convivio.

18. Intellige quæ ſunt proximi rui ex teipſo:

19. utere quaſi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cùm manducas multum, odio habearis.

20. Ceſſa prior cauſa diſciplinæ, & noli nimius eſſe, ne fortè offendas.

21. Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere.

22. Quàm ſufficiens eſt homini erudiro vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem.

23. Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito:

24. ſomnus ſanitatis in homine parco: dormiet uſque manè, & anima illius cum ipſo delectabitur.

25. Et ſi coactus fueris in edendo multum, ſurge è medio, evome: & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitarem.

26. Audi me fili, & ne ſpernas me: & in noviſſimo invenies verba mea.

27. In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.

28. Splendidum in panibus benedicent labia multorum, & teſtimonium veritatis illius fidele.

29. Nequiſſimo in pane murmurabit civitas, & teſtimonium nequitiæ illius verum eſt.

|| Judith 13. 9. 30. Diligentes in vino noli provocare: || multos enim exterminavit vinum.

31. Ignis probat ferrum durum: ſic vinum corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum.

32. Æqua vita hominibus, vinum in ſobrierate: ſi bibas illud moderatè, eris ſobrius.

33. Quæ vita eſt ei, qui minuitur vino?

34. Quid defraudat vitam? Mors.

35. || Vinum in jucunditatem creatum eſt, & non in ebrietatem, ab initio. || Pſal. 103. 15. Prov. 31. 4.

36. Exultario animæ & cordis vinum moderatè potatum.

37. Sanitas eſt animæ & corpori ſobrius potus.

38. Vinum multum potatum, irritationem, & iram, & ruinas multas facit.

39. Amaritudo animæ vinum multum potatum.

40. Ebrietatis animoſitas, imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera.

41. In convivio vini non arguas proximum: & non deſpicias eum in jucunditate illius:

42. verba improperii non dicas illi: & non premas illum in repetendo.

CAPUT XXXII.

Officium boni rectoris: major natu loquatur: tacendum ubi non eſt qui audiat: jucunditas muſicæ in convivio: adoleſcenti tacendum: laus taciturnitatis: diſcutienda propria domus: laus timoris Domini: peccator vitat correptionem: abſque conſilio nihil agendum.

1. RECtorem te poſuerunt? noli extolli: eſto in illis quaſi unus ex ipſis.

2. Curam illorum habe, & ſic conſide, & omni cura tua explicita recumbe:

3. ut læteris propter illos, & ornamentum gratiæ accipias coronam, & dignationem conſequaris corrogationis.

4. Loquere major natu: decet enim te

5. primum verbum diligenti ſcientia, & non impedias muſicam.

6. Ubi auditus non eſt, non effundas ſermonem, & importunè noli extolli in ſapientia rua.

7. Gemmula carbunculi in ornamento auri, & comparatio muſicorum in convivio vini.

8. Sicut in fabricatione auri ſignum eſt ſmaragdi, ſic numerus muſicorum in jucundo & moderato vino.

9. Audi tacens, & pro reverentia acceder tibi bona gratia.

10. Adoleſcens loquere in tua cauſa vix.

ss. Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum.

12. In multis eſto quaſi inſcius, & audi tapens ſimul & quærens.

13. In medio magnatorum non præſumas: & ubi ſunt ſenes, non multùm loquaris.

14. Ante grandinem præibit coruſcatio: & ante verecundiam præibit gratia, & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

15. Et hora ſurgendi non te trices: præcurre autem prior in domum tuam, & illic avocare, & illic lude,

16. & age conceptiones tuas, & non in delictis & verbo ſuperbo.

17. Et ſuper his omnibus benedicito Dominum, qui fecit te, & inebriantem te ab omnibus bonis ſuis.

18. Qui timet Dominum, excipiet doctri-

nam

nam ejus: & qui vigilaverint ad illum, invenient benedictionem.

19. Qui quærit legem, replebitur ab ea: & qui inſidiosè agit, ſcandalizabitur in ea.

20. Qui timent Dominum, invenient judicium juſtum, & juſtitias quaſi lumē accendent.

21. Peccator homo vitabit correptionem, & ſecundùm voluntatem ſuam inveniet comparationem.

22. Vir conſilii non diſperdet intelligentiam alienus & ſuperbus non pertimeſcet timorem:

23. etiam poſtquam fecit eum eo ſine conſilio, & ſuis inſectationibus arguetur.

24. Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebis.

25. In via ruinæ non eas, & non offendes in lapides: nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas animæ tuæ ſcandalum:

26. & à filiis tuis cave, & à domeſticis tuis attende.

27. In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ: hoc eſt enim conſervatio mandatorum.

28. Qui credit Deo, attendit mandatis: & qui confidit in illo, non minorabitur.

CAPUT XXXIII.

Laudantur timens Dominum & ſapiens: inconſtantia præcordiorum fatui: amicus ſubſannator: dies & tempora à Deo ſunt, qui & reliqua omnia creavit, ac diſpoſuit, in cujus manu eſt homo ut lutum in manu figuli: malum contra bonum: poſſeſſio non in vita, ſed in morte diſtribuenda aliis: & quomodo ſervi ſint tractandi.

1. TImenti Dominum non occurrent mala, ſed in tentatione Deus illum conſervabit, & liberabit à malis.

2. Sapiens non odit mandata & juſtitias, & non illidetur quaſi in procella navis.

3. Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis.

4. Qui interrogationem manifeſtat, parabit verbum, & ſic deprecatus exaudietur, & conſervabit diſciplinam, & tunc reſpondebit.

|| Supr. 21. 17.

5. || Præcordia fatui quaſi rota carri: & quaſi axis verſatilis cogitatus illius.

6. Equus emiſſarius, ſic & amicus ſubſannator, ſub omni ſupraſedente hinnit.

7. Quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus annum à ſole?

8. A Domini ſcientia ſeparati ſunt, facto ſole, & præceptum cuſtodiente.

9. Et immutavit tempora, & dies feſtos ipſorū, & in illis dies feſtos celebraverunt ad horā.

10. Ex ipſis exaltavit & magnificavit Deus, & ex ipſis poſuit in numerum dierū. Et omnes homines de ſolo, || & ex terra, unde creatus eſt Adā.

|| Gen. 2, 7.

11. In multitudine diſciplinæ Dominus ſeparavit eos, & immutavit vias eorum.

12. Ex ipſis benedixit, & exaltavit: & ex ipſis ſanctificavit, & ad ſe applicavit: & ex ipſis maledixit, & humiliavit, & convertit illos à ſeparatione ipſorum.

|| Rom. 9. 21.

13. || Quaſi lutum figuli in manu ipſius, plaſmare illud & diſponere.

14. Omnes viæ ejus ſecundùm diſpoſitionem ejus, ſic homo in manu illius, qui ſe fecit, & reddet illi ſecundùm judicium ſuum.

15. Contra malum bonum eſt, & contra mortem vita: ſic & contra virum juſtum peccator. Et ſic intuere in omnia opera Altiſſimi. Duo & duo, & unum contra unum.

16. Et ego noviſſimus evigilavi, & quaſi qui colligit acinos poſt vindemiatores.

17. In benedictione Dei & ipſe ſperavi: & quaſi qui vindemiat, replevi torcular.

18. || Reſpicite quoniam non mihi ſoli laboravi, ſed omnibus exquirentibus diſciplinam.

|| Supr. 24. 47.

19. Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Eccleſiæ auribus percipite.

20. Filio & mulieri, fratri & amico non des poteſtatem ſuper te in vita tua: & non dederis alii poſſeſſionem tuam: ne fortè pœniteat te, & depreceris pro illis.

21. Dum adhuc ſuperes & aſpiras, non immutabit te omnis caro.

22. Melius eſt enim ut filii tui te rogent, quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum.

23. In omnibus operibus tuis præcellens eſto.

24. Ne dederis maculam in gloria tua. In die conſummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui diſtribue hæreditatem tuam.

25. Cibaria, & virga, & onus aſino: panis, & diſciplina, & opus ſervo.

26. Operatur in diſciplina, & quærit requieſcere: laxa manus illi, & quærit libertatem.

27. Jugum & lorum curvant collum durum, & ſervum inclinant operationes aſſiduæ.

28. Servo malevolo tortura & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet.

29. multam enim malitiam docuit otioſitas.

30. In opera conſtitue eum: ſic enim condecet illum. Quòd ſi non obaudierit, curva illum compedibus, & non amplifices ſuper omnem carnem: verùm ſine judicio nihil facias grave.

31. || Si eſt tibi ſervus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua: quaſi fratrem ſic eum tracta: quoniam in ſanguine animæ comparaſti illum.

|| Supr. 7. 23.

32. Si læſeris eum injuſtè, in fugā convertetur:

33. & ſi extollens diſceſſerit, quem quæras, & in qua via quæras illum, neſcis.

CAPUT XXXIV.

Vanitas ſomniorum, divinationum, augurii, mendaciorum: laus expertorum; beatitudo timentium Deum: oblationes iniquorum: fraudans pauperem: unus ædificans, & alter deſtruens: faciens pœnitentiam, & non abſtinens à peccatis.

1. VAna ſpes, & mendacium viro inſenſato: & ſomnia extollunt imprudentes.

2. Quaſi qui apprehendit umbram, & perſequitur ventum: ſic & qui attendit ad viſa mendacia.

3. Hoc ſecundùm hoc viſio ſomniorum: ante faciem hominis ſimilitudo hominis.

4. Ab immundo quid mundabitur? & à mendace quid verum dicetur?

5. Divinatio erroris, & auguria mendacia, & ſomnia malefacientium, vanitas eſt.

6. Et ſicut parturientis, cor tuum phantaſias patitur: niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio, ne dederis in illis cor tuum:

7. multos enim errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis.

8. Sine mendacio conſummabitur verbum legis, & ſapientia in ore fidelis complanabitur.

9. Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum.

10. Qui non eſt expertus, pauca recognoſcit: qui autem in multis factus eſt, multiplicat malitiam.

11. Qui tentatus non eſt, qualia ſcit? qui implanatus eſt, abundabit nequitia.

12. Multa vidi errando, & plurimas verborum conſuetudines.

13. Aliquoties uſque ad mortem periclitatus ſum horum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei.

14. Spiritus timentium Deum quæritur, & in reſpectu illius benedicetur.

15. Spes enim illorum in ſalvantem illos, & oculi Dei in diligentes ſe.

16. Qui timet Dominum nihil trepidabit, & non pavebit: quoniam ipſe eſt ſpes ejus.

17. Timentis Dominum beata eſt anima ejus.

18. Ad quē reſpicit, & quis eſt fortitudo ejus.

|| Pſal. 33. 16. 19. || Oculi Domini ſuper timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & umbraculum meridiani,

20. deprecatio offenſionis, & adjutorium caſus, exaltans animam, & illuminans oculos, dans ſanitatem, & vitam, & benedictionem.

|| Prov. 21. 27. 21. || Immolantis ex iniquo oblatio eſt maculata, & non ſunt beneplacitæ ſubſannationes injuſtorum.

22. Dominus ſolus ſuſtinentibus ſe in via veritatis & juſtitiæ.

|| Prov. 15. 8. 23. || Dona iniquorum non probat Altiſſimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis,

24. Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui.

25. Panis egentium vita pauperum eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt.

26. Qui aufert in ſudore panem, quaſi qui occidit proximum ſuum.

27. Qui effundit ſanguinem, || & qui

|| Deut. 24. 14. || Sap. 7. 22. fraudem facit mercenario, fratres ſunt.

28. Unus ædificans, & unus deſtruens: quid prodeſt illis niſi labor?

29. Unus orans, & unus maledicens: cujus vocem exaudiet Deus?

30. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?

|| 2. Petr. 2. 21. 31. || ſic homo qui jejunat in peccatis ſuis: & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando ſe? orationem illius quis exaudiet?

CAPUT XXXV.

Verum & acceptum Deo ſacrificium: non appareas coram eo vacuus: primitiæ & oblationes hilari animo tribuendæ: ſacrificium injuſtum: pauperem læſum: pupillum & viduam lacrymantem exaudit Dominus: orationes juſtorum, & potiſſimum ſe humiliantium audit Deus, liberans ab affligentibus, & cuique reddens juxta opera ſua.

1. QUi conſervat legem, multiplicat oblationem.

2. || Sacrificium ſalutare eſt attendere mandatis, & diſcedere ab omni iniquitate. || 1. Reg. 15. 22.

3. Et propitiationem litare ſacrificii ſuper injuſtitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab injuſtitia.

4. Retribuet gratiam, qui offert ſimilaginem: & qui facit miſericordiam, offert ſacrificium.

5. || Beneplacitum eſt Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis recedere ab injuſtitia. || Jerem. 7. 3. & 26. 13

6. || Non apparebis ante conſpectum Domini vacuus. || Exod. 23. 15. & 34. 20. Deut. 16. 16.

7. Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt.

8. Oblatio juſti impinguat altare, & odor ſuavitatis eſt in conſpectu Altiſſimi.

9. Sacrificium juſti acceptum eſt, & memoriam ejus non obliviſcetur Dominus.

10. Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primitias manuum tuarum.

11. || In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione ſanctifica decimas tuas. || 2. Cor. 9. 7. Tob. 4. 9.

12. Da Altiſſimo ſecundùm datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum:

13. quoniam Dominus retribuens eſt, & ſepties tantùm reddet tibi.

14. || Noli offerre munera prava, non enim ſuſcipiet illa. || Lev. 22. 21. Deut. 15. 21.

15. Et noli inſpicere ſacrificium injuſtum, quoniam Dominus judex eſt, & || non eſt apud illum gloria perſonæ. || Deut. 10. 17. 2. Par. 19. 7. Job 34. 19. Sap. 6. 8. Rom. 2. 11. Galat. 2. 6. Col. 3. 25. Act. 10. 34. 1. Pet. 1. 17.

16. Non accipiet Dominus perſonam in pauperem, & deprecationem læſi exaudiet.

17. Non deſpiciet preces pupilli: nec viduam, ſi effundat loquelam gemitus.

18. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio ejus ſuper deducentem eas?

19. A maxilla enim aſcendunt uſque ad cœlum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.

20. Qui adorat Deum in oblectatione, ſuſcipietur, & deprecatio illius uſque ad nubes propinquabit.

21. Oratio humiliantis ſe, nubes penetrabit: & donec propinquet non conſolabitur: & non diſcedet donec Altiſſimus aſpiciat.

22. Et Dominus non elongabit, ſed judicabit juſtos, & faciet judicium: & Fortiſſimus non habebit in illis patientiam, ut contribuet dorſum ipſorum:

23. & Gentibus reddet vindictam donec tollat plenitudinem ſuperborum: & ſceptra iniquorum contribulet:

24. Donec reddat hominibus ſecundùm actus ſuos, & ſecundùm opera Adæ, & ſecundùm præſumptionem illius:

25. donec judicet judicium plebis ſuæ, & oblectabit juſtos miſericordia ſua.

26. Speciosa miſericordia Dei, in tempore tribulationis, quaſi nubes pluviæ in tempore ſiccitatis.

CAPUT XXXVI.

Super Iſrael & civitatem Jeruſalem invocat Dei miſericordiam: ſuper gentes verò alienas Dei timorem ejuſque manum, ut ipſius potentia glorificetur, ipſeque ſolus Deus agnoſcatur: cor inſenſatum & cor pravum: ſpecies mulieris faciem viri exhilarat: bonæ mulieris poſſeſſio.

‡ SABB. QUAT. TEMP. QUADR. EPIST. 3.

1. ‡ MIſerere noſtri Deus omnium, & reſpice nos, & oſtende nobis lucem miſerationum tuarum:

2. & immitte timorem tuum ſuper Gentes, quæ non exquiſierunt te, ut cognoſcant quia non eſt Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua.

3. Alleva manum tuam ſuper Gentes alienas, ut videant potentiam tuam.

4. Sicut enim in conſpectu eorum ſanctificatus es in nobis, ſic in conſpectu noſtro magnificaberis in eis,

5. ut cognoſcant te, ſicut & nos cognovimus quoniam non eſt Deus præter te Domine.

6. Innova ſigna, & immuta mirabilia.

7. Glorifica manum, & brachium dextrum.

8. Excita furorem, & effunde iram.

9. Tolle adverſarium, & afflige inimicum.

10. Feſtina tempus, & memento finis, ut enarrent mirabilia tua.

11. In ira flammæ devoretur qui ſalvatur: & qui peſſimant plebem tuam, inveniant perditionem.

12. Contere caput principum inimicorum, dicentium: Non eſt alius præter nos.

13. Congrega omnes tribus Jacob, ut cognoſcant quia non eſt Deus niſi tu, & enarrent magnalia tua: & hæreditabis eos, ſicut ab initio.

14. Miſerere plebi tuæ, ſuper quam invocatum eſt nomen tuum; & Iſrael, || quem coæquaſti primogenito tuo.

|| Exod 4. 22.

15. Miſerere civitati ſanctificationis tuæ Jeruſalem, civitati requiei tuæ.

16. Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, & gloria tua populum tuum.

17. Da teſtimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ ſunt, & ſuſcita prædicationes, quas locuti ſunt in nomine tuo prophetæ priores.

18. Da mercedem ſuſtinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur: & exaudi orationes ſervorum tuorum,

19. || ſecundùm benedictionem Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam juſtitiæ, & ſciant omnes, qui habitant terram, quia tu es Deus conſpector ſæculorum.

|| Num 6. 24.

20. Omnem eſcam manducabit venter, & eſt cibus cibo melior.

21. Fauces contingunt cibum feræ, & cor ſenſatum verba mendacia.

22. Cor pravum dabit triſtitiam, & homo peritus reſiſtet illi.

23. Omnem maſculum excipiet mulier: & eſt filia melior filia.

24. Species mulieris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper omnem concupiſcentiam hominis ſuperducit deſiderium.

25. Si eſt lingua curationis, eſt & mitigationis & miſericordiæ: non eſt vir illius ſecundùm filios hominum.

26. Qui poſſidet mulierem bonam, inchoat poſſeſſionem: adjutorium ſecundùm illum eſt, & columna ut requies.

27. Ubi non eſt ſepes, diripietur poſſeſſio: & ubi non eſt mulier, ingemiſcit egens.

28. Quis credit ei, qui non habet nidum, & deflectens ubicumque obſcuraverit, quaſi ſuccinctus latro exiliens de civitate in civitatem?

CAPUT XXXVII.

Deteſtatio ficti amici; veri amici ne obliviſcaris: diſcretio in captandis conſiliis, & cum quibus conſulas, & quibus te & conſilium tuum occultes: laus ſententiæ viri ſancti: verbum nequam: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti & ſapientis: qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: tenta animam tuam, & ſi ſit nequam, non des illi poteſtatem: pernicies crapulæ.

1. OMnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi: ſed eſt amicus ſolo nomine amicus. Nonne triſtitia ineſt uſque ad mortem?

2. Sodalis autem & amicus ad inimicitiam convertentur.

3. O præſumptio nequiſſima, unde creata es cooperire aridam malitia, & doloſitate illius?

4. Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis adverſarius erit.

5. Sodalis amico condolet cauſa ventris, & contra hoſtem accipiet ſcutum.

6. Non obliviſcaris amici tui in animo tuo, & non immemor ſis illius in opibus tuis.

7. Noli conſiliari cum eo, qui tibi inſidiatur, & à zelantibus te abſconde conſilium.

8. Omnis conſiliarius prodit conſilium, ſed eſt conſiliarius in ſemetipſo.

9. A conſiliario ſerva animam tuam: priùs ſcito quæ ſit illius neceſſitas: & ipſe enim animo ſuo cogitabit:

10. ne fortè mittat ſudem in terram, & dicat tibi:

11. Bona eſt via tua; & ſtet è contrario videre quid tibi eveniat.

12. Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum injuſto de juſtitia, & cum muliere de ea quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de trajectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis.

13. cum impio de pietate, cum inhoneſto, de honeſtate, cum operario agrario de omni opere.

14. cum operario annuali de conſummatione anni, cum ſervo pigro de multa operatione: non attendas his in omni conſilio.

15. Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcumque cognoveris obſervantem timorē Dei,

16. cujus anima eſt ſecundùm animam tuam: & qui, cùm titubaveris in tenebris, condolebit tibi.

17. Cor boni conſilii ſtatue tecum: non eſt enim tibi aliud pluris illo.

18. Anima viri ſancti enuntiat aliquando vera, quàm ſeptem circumſpectores ſe-

den-

dentes in excelſo ad ſpeculandum.

19. Et in his omnibus deprecare Altiſſimum, ut dirigat in veritate viam tuam.

20. Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum conſilium ſtabile.

21. Verbum nequam immutabit cor: ex quo partes quatuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors: & dominatrix illorum eſt aſſidua lingua. Eſt vir aſtutus multorum eruditor, & animæ ſuæ inutilis eſt.

22. Vir peritus multos erudivit, & animæ ſuæ ſuavis eſt.

23. Qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt: in omni re defraudabitur:

24. non eſt illi data à Domino gratia: omni enim ſapientia defraudatus eſt.

25. Eſt ſapiens, animæ ſuæ ſapiens, & fructus ſenſus illius laudabilis.

26. Vir ſapiens plebem ſuam erudit, & fructus ſenſus illius fideles ſunt.

27. Vir ſapiens implebitur benedictionibus, & videntes illum laudabunt.

28. Vita viri in numero dierum: dies autem Iſrael innumerabiles ſunt.

29. Sapiens in populo hæreditabit honorem, & nomen illius erit vivens in æternum.

30. Fili in vita tua tenta animam tuam: & ſi fuerit nequam, non des illi poteſtatem.

31. non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ omne genus placet.

32. Noli avidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam:

33. in multis enim eſcis erit infirmitas, & aviditas appropinquabit uſque ad choleram.

34. Propter crapulam multi obierunt, qui autem abſtinens eſt, adjiciet vitam.

CAPUT XXXVIII.

Honora medicum: à Deo data eſt homini medicina: quomodo ægrotus ſe habebit erga Deum & medicum: mortuus plorandus: temperandum autem à triſtitia quæ mortuo non prodeſt & tibi obeſt: ſed memineris te etiam moriturum: quiſque artifex conſiderat ea in quibus operatur: & hi neceſſarii quidem ſunt in communitate: ſed in ea non præeminent dignitate vel ſapientia.

1. HOnora medicum propter neceſſitatem: etenim illum creavit Altiſſimus.

2. A Deo eſt enim omnis medela, & à rege accipiet Donationem.

3. Diſciplina medici exaltabit caput illius, & in conſpectu magnatorum collaudabitur.

4. Altiſſimus creavit de terra medicamenta, & vir prudens non abhorrebit illa.

||Exod. 15. 25. 5. || Nonne à ligno indolcata eſt aqua amara?

6. Ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, honorari in mirabilibus ſuis.

7. In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta ſuavitatis, & unctiones conficiet ſanitatis, & non conſummabuntur opera ejus.

8. Pax enim Dei ſuper faciem terræ.

|| Iſaiæ 38. 1. 9. || Fili in tua infirmitate ne deſpicias te ipſum, ſed ora Dominum, & ipſe curabit te.

10. Averte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.

11. Da ſuavitatem & memoriam ſimilaginis, & impingua oblationem, & da locum medico:

12. etenim illum Dominus creavit: & non diſcedat à te, quia opera ejus ſunt neceſſaria.

13. Eſt enim tempus, quando in manus illorum incurras:

14. ipſi verò Dominum deprecabuntur, ut dirigat requiem eorum, & ſanitatem, propter converſationem illorum.

15. Qui delinquit in conſpectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus medici.

16. Fili in mortuum produc lacrymas, & quaſi dira paſſus incipe plorare, & ſecundùm judicium contege corpus illius, & non deſpicias ſepulturam illius.

17. Propter delaturam autem amarè fer luctum illius uno die, & conſolare propter triſtitiam,

18. & fac luctum ſecundùm meritum ejus uno die, vel duobus propter detractionem.

19. || A triſtitia enim feſtinat mors, & cooperit virtutem, & triſtitia cordis flectit cervicem. ||Prov. 15. 13. & 17. 22.

20. In abductione permanet triſtitia: & ſubſtantia inopis ſecundùm cor ejus.

21. Ne dederis in triſtitia cor tuum, ſed repelle eam à te: & memento noviſſimorum,

22. noli oblivíſci: neque enim eſt converſio: & huic nihil proderis, & te ipſum peſſimabis.

23. Memor eſto judicii mei: ſic enim erit & tuum: mihi heri, & tibi hodie.

24. || In requie mortui requieſcere fac memoriam ejus, & conſolare illum in exitu ſpiritus ſui. || 2. Reg. 12. 23.

25. Sapientia ſcribæ in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu, ſapientiam percipiet: qua ſapientia replebitur:

26. qui tenet aratrum, & qui gloriatur in jaculo, ſtimulo boves agitat, & converſatur in operibus eorum, & enarratio ejus in filiis taurorum.

27. Cor ſuum dabit ad verſandos ſulcos, & vigilia ejus in ſagina vaccarum.

28. Sic omnis faber & architectus, qui noctem tamquam diem tranſigit, qui ſculpit ſignacula ſculptilia, & aſſiduitas ejus variat picturam: cor ſuum dabit in ſimilitudinem picturæ, & vigilia ſua perficiet opus.

29. Sic faber ferrarius ſedens juxta incudem, & conſiderans opus ferri: Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore fornacis concertatur:

30. Vox mallei innovat aurem ejus, & contra ſimilitudinem vaſis oculus ejus.

31. Cor ſuum dabit in conſummationem operum, & vigilia ſua ornabit in perfectionem.

32. Sic figulus ſedens ad opus ſuum, convertens pedibus ſuis rotam, qui in ſollicitudine poſitus eſt ſemper propter opus ſuum, & in numero eſt omnis operatio ejus.

33. In brachio ſuo formabit lutum, & ante pedes ſuos curvabit virtutem ſuam.

34. Cor ſuum dabit ut conſummet linitionem, & vigilia ſua mundabit fornacem.

35. Omnes hi in manibus ſuis ſperaverunt, & unuſquiſque in arte ſua ſapiens eſt:

36. ſine his omnibus non ædificatur civitas.

37. Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in eccleſiam non tranſilient.

38. Super ſellam judicis non ſedebunt, & teſtamentum judicii non intelligent, neque palam facient diſciplinam & judicium, & in parabolis non invenientur:

39. ſed creaturam ævi confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam ſuam, & conquirentes in lege Altiſſimi.

CAPUT XXXIX.

Studium ſapientis, ipſiuſque præclara opera & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus ſuis, cui nihil occultum eſt: benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt; malis in malum, ad quos puniendos & cetera ſunt creata.

1. SApientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens, & in prophetis vacabit.

2. Narrationem virorum nominatorum conſervabit, & in verſutias parabolarum ſimul introibit.

3. Occulta proverbiorum exquiret, & in abſconditis parabolarum converſabitur.

4. In medio magnatorum miniſtrabit, & in conſpectu præſidis apparebit.

5. In terram alienigenarum gentium pertranſiet: bona enim & mala in hominibus tentabit.

6. Cor ſuum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecabitur.

7. Aperiet os ſuum in oratione, & pro delictis ſuis deprecabitur.

8. Si enim Dominus magnus voluerit, ſpiritu intelligentiæ replebit illum.

9. & ipſe tanquam imbres mittet eloquia ſapientiæ ſuæ, & in oratione cõfitebitur Domino:

10. & ipſe diriget conſilium ejus, & diſciplinam, & in abſconditis ſuis conſiliabitur.

11. Ipſe palàm faciet diſciplinam doctrinæ ſuæ, & in lege teſtamenti Domini gloriabitur.

12. Collaudabunt multi ſapientiam ejus, & uſque in ſæculum non delebitur.

13. Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur à generatione in generationem.

14. Sapientiam ejus enarrabunt gentes, & laudem ejus enuntiabit eccleſia.

15. Si permanſerit, nomen derelinquet plus quàm mille: & ſi requieverit, proderit illi.

16. Adhuc conſiliabor, ut enarrem: ut furore enim repletus ſum.

17. In voce dicit: Obaudite me divini fructus, & quaſi roſa plantata ſuper rivos aquarum fructificate.

18. Quaſi Libanus odorem ſuavitatis habete.

19. Florete flores, quaſi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominũ in operibus ſuis.

20. Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in voce labiorum veſtrorum, & in canticis labiorum, & citharis, & ſic dicetis in confeſſione:

|| Gen. 1. 31. Marc. 7. 37. 21. || Opera Domini univerſa bona valdè.

|| Gen. 8. 3. 22. || In verbo ejus ſtetit aqua ſicut congeries: & in ſermone oris illius ſicut exceptoria aquarum:

23. quoniam in præcepto ipſius placor fit, & non eſt minoratio in ſalute ipſius.

24. Opera omnis carnis coram illo, & non eſt quidquam abſconditum ab oculis ejus.

25. A ſæculo uſque in ſæculum reſpicit, & nihil eſt mirabile in conſpectu ejus.

26. Non eſt dicere: Quid eſt hoc, aut quid eſt iſtud? omnia enim in tempore ſuo quærentur.

27. Benedictio illius quaſi fluvius inundavit:

28. || quomodo cataclyſmus aridam inebriavit, ſic ira ipſius gentes, quæ non exquiſierunt eum, hæreditabit. || Gen. 7. 11.

29. || Quomodo convertit aquas in ſiccitatem, & ſiccata eſt terra: & viæ illius viis illorum directæ ſunt: ſic peccatoribus offenſiones in ira ejus. || Exod. 14. 21.

30. Bona bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimis bona & mala.

31. || Initium neceſſariæ rei vitæ hominum, aqua, ignis, & ferrum, ſal, lac, & panis ſimilagineus, & mel, & botrus uvæ, & oleum, & veſtimentum. || Supr. 29. 28.

32. Hæc omnia ſanctis in bona, ſic & impiis & peccatoribus in mala convertentur.

33. Sunt ſpiritus, qui ad vindictam creati ſunt, & in furore ſuo confirmaverunt tormenta ſua:

34. in tempore conſummationis effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos, placabunt.

35. Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata ſunt:

36. beſtiarum dentes, & ſcorpii, & ſerpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios.

37. In mandatis ejus epulabuntur, & ſuper terram: in neceſſitatem præparabuntur, & in temporibus ſuis non præterient verbum.

38. Propterea ab initio confirmatus ſum, & conſiliatus ſum, & cogitavi, & ſcripta dimiſi.

39. || Omnia opera Domini bona, & omne opus hora ſua ſubminiſtrabit. || Gen. 1. 31. Marc. 7. 37.

40. Non eſt dicere: Hoc illo nequius eſt: omnia enim in tempore ſuo comprobabuntur.

41. Et nunc in omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

CAPUT XL.

Occupationi magnæ, jugo gravi, ac variis miſeriis homo obnoxius: omnia caduca: iniqui cum ſuis divitiis citò delendi, laus vitæ ſibi ſufficientis: varios binarios commendat, quibus tamen alia anteponit: laus timoris Domini: fac ne indigeas, nec in alienam menſam reſpicias, à quo vir diſciplinatus & eruditus ſe ſervat.

1. OCcupatio magna creata eſt omnibus hominibus, & jugum grave ſuper filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ, in matrem omnium.

2. Cogitationes eorum, & timores cordis, adinventio expectationis, & dies finitionis:

3. à reſidente ſuper ſedem glorioſam, uſque ad humiliatum in terra & cinere:

4. ab eo qui utitur hyacintho, & portat co-

ronam, uſque ad eum, qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perſeverans, & contentio,

5. & in tempore refectionis in cubili ſomnus noctis immutat ſcientiam ejus.

6. Modicum tanquam nihil in requie, & ab eo in ſomnis, quaſi in die reſpectus.

7. Conturbatus eſt in viſu cordis ſui, tanquam qui evaſerit in die belli. In tempore ſalutis ſuæ exurrexit, & admirans ad nullum timorem:

8. cum omni carne, ab homine uſque ad pecus, & ſuper peccatores ſeptuplum.

|| Supr. 39. 31. 36. 9. || Ad hæc mors, ſanguis, contentio, & romphæa, oppreſſiones, fames, & contritio, & flagella:

10. ſuper iniquos creata ſunt hæc omnia, || & propter illos factus eſt cataclyſmus. || Gen. 7. 10.

11. || Omnia, quæ de terra ſunt, in terram convertentur, || & omnes aquæ in mare revertentur. || Infr. 41. 13. || Eccleſ. 1. 7.

12. Omne munus, & iniquitas delebitur, & fides in ſæculum ſtabit.

13. Subſtantiæ injuſtorum ſicut fluvius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnum in pluvia perſonabunt.

14. In aperiendo manus ſuas lætabitur: ſic prævaricatores in conſummatione tabeſcent,

15. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, & radices immundæ ſuper cacumen petræ ſonant.

16. Super omnem aquam viriditas, & ad oram fluminis ante omne fœnum evelletur.

17. Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus, & miſericordia in ſæculum permanet.

18. Vita ſibi ſufficientis operarii condulcabitur, & in ea invenies theſaurum.

19. Filii, & ædificario civitatis confirmabit nomen, & ſuper hæc mulier immaculata computabitur.

20. Vinum & muſica lætificant cor: & ſuper utraque dilectio ſapientiæ.

21. Tibiæ, & pſalterium ſuavem faciunt melodiam, & ſuper utraque lingua ſuavis.

22. Gratiam, & ſpeciem deſiderabit oculus tuus, & ſuper hæc virides ſationes.

23. Amicus, & ſodalis in tempore convenientes, & ſuper utroſque mulier cum viro.

24. Fratres in adjutorium in tempore tribulationis, & ſuper eos miſericordia liberabit.

25. Aurum & argentum eſt conſtitutio pedum: & ſuper utrumque conſilium beneplacitum.

26. Facultates & virtutes exaltant cor, & ſuper hæc timor Domini.

27. Non eſt in timore Domini minoratio, & non eſt in eo inquirere adjutorium.

28. Timor Domini ſicut paradiſus benedictionis, & ſuper omnem gloriam operuerunt illum.

29. Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius eſt enim mori, quàm indigere.

30. Vir reſpiciens in menſam alienam, non eſt vita ejus in cogitatione victus: alit enim animam ſuam cibis alienis.

31. Vir autem diſciplinatus, & eruditus cuſtodiet ſe.

32. In ore imprudentis condulcabitur inopia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAPUT XLI.

Memoria mortis cui eſt amara, & cui non: mortem non metuas, ſed præteritorum & futurorum memento, contentus divina diſpoſitione circa te: maledictio manens impios: cura boni nominis: ſapientia & theſaurus abſconditi inutiles: qualiter ſit de peccatis erubeſcendum: ne faciem avertas à proximo, nec reſpicias mulierem alterius, neque improperes poſt datum.

1. O Mors, quàm amara eſt memoria tua, homini pacem habenti in ſubſtantiis ſuis,

2. Viro quieto, & cujus viæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum!

3. O mors, bonum eſt judicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus,

4. defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt, & incredibili, qui perdit patientiam!

5. Noli metuere judicium mortis. Memento quæ ante te fuerunt, & quæ ſuperventura ſunt tibi, hoc judicium à Domino omni carni;

6. & quid ſupervenit tibi in beneplacito Altiſſimi? ſive decem, ſive centum, ſive mille anni.

7. Non eſt enim in inferno accuſatio vitæ.

8. Filii abominationum fiunt filii peccatorū, & qui converſantur ſecus domos impiorum.

9. Filiorum peccatorum periet hæreditas, & cum ſemine illorum aſſiduitas opprobrii.

10. De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum ſunt in opprobrio.

11. Væ vobis viri impii, qui dereliquiſtis legem Domini Altiſſimi.

12. Et ſi nati fueritis, in maledictione naſcemini: & ſi mortui fueritis, in maledictione erit pars veſtra.

13. || Omnia, quæ de terra ſunt, in terram convertentur: ſic impii à maledicto in perditionem. || Supr. 40. 11.

14. Luctus hominum in corpore ipſorum, nomen autem impiorum delebitur.

15. Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quàm mille theſauri pretioſi, & magni.

16. Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum.

17. Diſciplinam in pace conſervate filii: || ſapientia enim abſcondita, & theſaurus inviſus, quæ utilitas in utriſque? || Supr. 20. 32.

18. Melior eſt homo, qui abſcondit ſtultitiam ſuam, quàm homo, qui abſcondit ſapientiam ſuam.

19. Verumtamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo.

20. Non eſt enim bonum omnem reverentiam obſervare: & non omnia omnibus benè placent in fide.

21. Erubeſcite à patre & à matre de fornicatione: & à præſidente & à potente de mendacio;

22. à principe & à judice de delicto: à ſynagoga & plebe de iniquitate:

23. à ſocio & amico de injuſtitia: & de loco, in quo habitas,

24. de furto, de veritate Dei, & teſtamento: de diſcubitu in panibus, & ab obfuſcatione dati & accepti:

25. à ſalutantibus de ſilentio: à reſpectu mulie-

ris for-

Digitized by Google

ris ſornicariæ; & ab averſione vultus cognati.

26. Ne avertas faciem à proximo tuo, & ab auferendo partem & non reſtituendo.

|| Matth. 5. 28. 27. || Ne reſpicias mulierem alieni viri, & ne ſcruteris ancillam ejus, neque ſteteris ad lectum ejus.

28. Ab amicis de ſermonibus improperii: & cùm dederis, ne improperes.

CAPUT XLII.

Secretum non revelandum: à reſpectu perſonarum & aliis pleriſque vitiis hîc enumeratis abſtinendum: datum & acceptum ſcribendum: de ſolicita cuſtodia filiæ, & ſuper luxurioſam firmanda cuſtodia: commorari mulieri periculoſum: melior eſt autem iniquitas viri quàm mulier benefaciens; opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium, ſunt perfecta & deſiderabilia.

1. NOn duplices ſermonem auditus de revelatione ſermonis abſconditi, & eris verè ſine confuſione, & invenies gratiam in conſpectu omnium hominum: ne
|| Levit. 19. 16. Deut. 1. 27. & 16. 19. Prov. 24. 23. Jacob. 2. 1. pro his omnibus confundaris, || & ne accipias perſonam ut delinquas.

2. De lege Altiſſimi, & teſtamento, & de judicio juſtificare impium,

3. de verbo ſociorum & viatorum, & de datione hæreditatis amicorum.

4. de æqualitate ſtateræ & ponderum, & acquiſitione multorum & paucorum,

5. de corruptione emptionis, & negotiatorum, & de multa diſciplina filiorum, & ſervo peſſimo latus ſanguinare.

6. Super mulierem nequam bonum eſt ſignũ.

7. Ubi manus multæ ſunt, claude, & quodcumque trades, numera, & appende: datum verò, & acceptum omne deſcribe.

8. De diſciplina inſenſati & fatui, & de ſenioribus, qui judicantur ab adoleſcentibus: & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conſpectu omnium vivorum.

9. Filia patris abſcondita, eſt vigilia, & ſolicitudo ejus aufert ſomnum, ne fortè in adoleſcentia ſua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat:

10. nequando polluatur in virginitate ſua, & in paternis ſuis gravida inveniatur: ne fortè cum viro commorata tranſgrediatur, aut certè ſterilis efficiatur.

11. Super filiam luxurioſam confirma cuſtodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis à detractione in civitate, & objectione plebis, & cõfundat te in multitudine populi.

12. Omni homini noli intendere in ſpecie: & in medio mulierum noli commorari:

13. de veſtimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.

14. Melior eſt enim iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium.

15. Memor ero igitur operum Domini, & quæ vidi annuntiabo. In ſermonibus Domini opera ejus.

16. Sol illuminans per omnia reſpexit, & gloria Domini plenum eſt opus ejus.

17. Nonne Dominus fecit ſanctos enarrare omnia mirabilia ſua, quæ confirmavit Dominus omnipotens, ſtabiliri in gloria ſua?

18. Abyſſum, & cor hominum inveſtigavit: & in aſtutia eorum excogitavit.

19. Cognovit enim Dominus omnem ſcientiam, & inſpexit in ſignum ævi, annuntians quæ præterierunt, & quæ ſuperventura ſunt, revelans veſtigia occultorum:

20. Non præterit illum omnis cogitatus, & non abſcondit ſe ab eo ullus ſermo.

21. Magnalia ſapientiæ ſuæ decoravit: qui eſt ante ſæculum & uſque in ſæculum, neque adjectum eſt,

22. neque minuitur, & non eget alicujus conſilio.

23. Quàm deſiderabilia omnia opera ejus, & tanquam ſcintilla, quæ eſt conſiderare!

24. Omnia hæc vivunt, & manent in ſæculum, & in omni neceſſitate omnia obediunt ei.

25. Omnia duplicia, unum contra unum, & non fecit quidquam deeſſe.

26. Uniuſcujuſque confirmavit bona. Et quis ſatiabitur videns gloriam ejus?

CAPUT XLIII.

Eminentia Creatoris relucet in cœlorum ornatu & pulchritudine: nempe in cælo, luna, ſtellis, iride, nive, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quo ſunt plurima genera belluarum: denique nemo ad Deum laudandum ſufficit.

1. ALtitudinis firmamentum pulchritudo ejus eſt, ſpecies cæli in viſione gloriæ.

2. Sol in aſpectu annuntians in exitu: vas admirabile opus excelſi.

3. In meridiano exurit terram, & in conſpectu ardoris ejus quis poterit ſuſtinere? Fornacem cuſtodiens in operibus ardoris:

4. tripliciter ſol exurens montes, radios igneos exſufflans, & reſulgens radiis ſuis obcæcat oculos.

5. Magnus Dominus qui fecit illum, & in ſermonibus ejus feſtinavit iter.

6. Et luna in omnibus in tempore ſuo, oſtenſio temporis, & ſignum ævi.

7. A luna ſignum diei feſti, luminare quod minuitur in conſummatione.

8. Menſis ſecundùm nomen ejus eſt, creſcens mirabiliter in conſummatione.

9. Vas caſtrorum in excelſis, in firmamento cæli reſplendens glorioſè.

10. Species cæli gloria ſtellarum, mundum illuminans in excelſis Dominus.

11. In verbis ſancti ſtabunt ad judicium, & non deficient in vigiliis ſuis.

12. Vide || arcum, & benedic eum, qui fecit || Gen. 9. 13.
illum: valdè ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo.

13. Gyravit cælum in circuitu gloriæ ſuæ, manus Excelſi aperuerunt illum.

14. Imperio ſuo acceleravit nivem, & accelerat coruſcationes emittere judicii ſui.

15. Proptereà aperti ſunt theſauri, & evolaverunt nebulæ ſicut aves.

16. In magnitudine ſua poſuit nubes, & confracti ſunt lapides grandinis:

17. In conſpectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate ejus aſpirabit Notus.

18. Vox tonitrui ejus verberavit terram, tempeſtas aquilonis, & congregatio ſpiritus:

19. & ſicut avis deponens ad ſedendum, aſpergit nivem, & ſicut locuſta demergens deſcenſus ejus.

20. Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, & ſuper imbrem ejus expaveſcet cor.

21. Gelu ſicut ſalem effundet ſuper terram: & dum gelaverit, fiet tanquam cacumina tribuli.

22. Frigidus ventus aquilo flavit, & gelavit cryſtallus ab aqua, ſuper omnem congregationem aquarum requieſcet, & ſicut lorica induet ſe aquis.

23. Et devorabit montes, & exuret deſertum, & extinguet viride, ſicut igne.

24. Medicina omnium in feſtinatione nebulæ: & ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum.

25. In ſermone ejus ſiluit ventus, & cogitatione ſua placavit abyſſum, & plantavit in illa Dominus inſulas.

26. Qui navigant mare, enarrent pericula ejus: & audientes auribus noſtris admirabimur.

27. Illic præclara opera, & mirabilia: varia beſtiarum genera, & omnium pecorum, & creatura belluarum.

28. Propter ipſum confirmatus eſt itineris finis, & in ſermone ejus compoſita ſunt omnia.

29. Multa dicemus, & deficiemus in verbis: cōſummatio autē ſermonū, ipſe eſt in omnibus.

30. Gloriantes ad quid valebimus? ipſe enim omnipotens ſuper omnia opera ſua.

31. Terribilis Dominus, & magnus vehementer, & mirabilis potentia ipſius.

32. Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis, ſupervalebit enim adhuc, & admirabilis magnificentia ejus.

33. Benedicentes Dominum, exaltate illum quantum poteſtis: major enim eſt omni laude.

34. Exaltantes eum replemini virtute, ne laboretis: non enim comprehendetis.

|| *Pſalm 105. 1.* 35. || Quis videbit eum, & enarrabit? & quis magnificabit eum ſicut eſt ab initio?

36. Multa abſcondita ſunt majora his: pauca enim vidimus operum ejus.

37. Omnia autem Dominus fecit, & piè agentibus dedit ſapientiam.

CAPUT XLIV.

Laus priorum patrum ac ſeminis eorum, primùm in genere, deinde nominatim laudantur Enoch, Noe, Abraham, cui factæ ſunt promiſſiones, Iſaac, & Jacob.

1. LAudemus viros glorioſos, & parentes noſtros in generatione ſua.

2. Multam gloriam fecit Dominus magnificentia ſua à ſæculo.

3. Dominantes in poteſtatibus ſuis, homines magni virtute, & prudentia ſua præditi, nuntiantes in prophetis dignitatem prophetarum,

4. & imperantes in præſenti populo, & virtute prudentiæ populis ſanctiſſima verba.

5. In peritia ſua requirentes modos muſicos, & narrantes carmina ſcripturarum.

6. Homines divites in virtute, pulchritudinis ſtudium habentes: pacificantes in domibus ſuis.

7. Omnes iſti in generationibus gentis ſuæ gloriam adepti ſunt, & in diebus ſuis habentur in laudibus.

8. Qui de illis nati ſunt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum:

9. & ſunt quorum non eſt memoria: perierunt quaſi qui non fuerint: & nati ſunt, quaſi non nati, & filii ipſorum cum ipſis.

10. Sed ‡ illi viri miſericordiæ ſunt, quorum pietates non defuerunt. ‡ SS JO. ET PAUL. MART. ET OCT. APOST. PETRI ET PAUL.

11. cum ſemine eorum permanent bona,

12. hæreditas ſancta nepotes eorum, & in teſtamentis ſtetit ſemen eorum:

13. & filii eorum propter illos uſque in æternum manent: ſemen eorum & gloria eorum non derelinquetur.

14. Corpora ipſorum in pace ſepulta ſunt, & nomen eorum vivit in generationem & generationem.

15. Sapientiam ipſorum narrent populi, & laudem eorum nuntiet eccleſia.

16. || Henoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſum, ut det gentibus pœnitentiam. || *Gen. 5. 24 Heb. 11. 5.*

17. || Noe ‡ inventus eſt perfectus, juſtus, & in tempore iracundiæ factus eſt reconciliatio. || *Gen. 6. 8.* ‡ CONF. PONTIF. *Epiſt. quæ incipit,* Ecce ſacerdos magnus, *inde paſſim ad v. 20. excerpitur.* **

18. Ideo dimiſſum eſt reliquum terræ, cùm factum eſt diluvium.

19. || Teſtamenta ſæculi poſita ſunt apud illum, ne deleri poſſit diluvio omnis caro. || *Gen. 6. 14. & 7. 1. Hebr. 11. 7.*

20. || Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non eſt inventus ſimilis illi in gloria: qui conſervavit legem Excelſi, & fuit in teſtamento cum illo. ||*Gen. 12. 2. 15. 5. & 17. 4.*

21. || In carne ejus ſtare fecit teſtamentum, & || in tentatione inventus eſt fidelis. || *Gen. 17. 10. Gal. 3. 6.* ||*Gen. 22. 1*

22. Ideo jurejurando dedit illi gloriam in gente ſua, creſcere illum quaſi terræ cumulum,

23. & ut ſtellas exaltare ſemen ejus, & hæreditare illos à mari uſque ad mare, & à flumine uſque ad terminos terræ.

24. Et in Iſaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus.

25. Benedictionem omnium Gentium dedit illi Dominus, & teſtamentum confirmavit ſuper caput Jacob.

26. ‡ Agnovit eum in benedictionibus ſuis, & dedit illi hæreditatem, & diviſit illi partem in tribubus duodecim. ‡ VIGIL. UNIUS APOST. *uſque ad v. 9. cap. ſeq.* **

27. Et conſervavit illi homines miſericordiæ, invenientes gratiam in oculis omnis carnis.

CAPUT XLV.

De laudibus Moyſi, Aaron, & Phinees: de congregatione Core interempta.

1. ‡ DIlectus Deo, & hominibus Moyſes cujus memoria in benedictione eſt. *Exod. 11. 3.* ‡ COMM. ABBAT.

2. Similem illum fecit in gloria ſanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, & in verbis ſuis monſtra placavit.

3. || Glorificavit illum in conſpectu regum, & juſſit illi coram populo ſuo, & oſtendit illi gloriam ſuam. || *Exod. 6. 7. & 8.*

4. || In fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne. ||*Num. 12. 3. & 7. Hebr. 3. 2. & 5.*

5. Audivit enim eum, & vocem ipſius, & induxit illum in nubem.

6. Et dedit illi coram præcepta, & legem vitæ & diſciplinæ, docere Jacob

teſtamentum ſuum, & judicia ſua Iſrael.

7. Excelſum fecit Aaron fratrem ejus, & ſimilem ſibi de tribu Levi:

8. ſtatuit ei teſtamentum æternum, & dedit illi ſacerdotium gentis: & beatificavit illum in gloria,

9. & circumcinxit eum zona gloriæ, & induit eum ſtolam gloriæ, & coronavit eum in vaſis virtutis.

10. Circumpedes, & femoralia, & humerale poſuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro.

|| Exod. 28. 25. 11. || Dare ſonitum in inceſſu ſuo, auditum facere ſonitum in templo in memoriam filiis gentis ſuæ.

12. Stolam ſanctam, auro, & hyacintho & purpura, opus textile, viri ſapientis, judicio & veritate præditi:

13. torto cocco opus artificis, gemmis pretioſis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarii ſculptis, in memoriam ſecundùm numerum tribuum Iſrael.

14. Corona aurea ſuper mitram ejus expreſſa ſigno ſanctitatis, & gloria honoris: opus virtutis, & deſideria oculorum ornata.

15. Sic pulchra ante ipſum non fuerunt talia uſque ad originem.

16. Non eſt indutus illa alienigena aliquis, ſed tantùm filii ipſius ſoli, & nepotes ejus per omne tempus.

17. Sacrificia ipſius conſumpta ſunt igne quotidie.

|| Lev. 8. 12. 18. || Complevit Moyſes manus ejus, & unxit illum oleo ſancto.

19. Factum eſt illi in teſtamentum æternum: & ſemini ejus ſicut dies cæli, fungi ſacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum ſuum in nomine ejus.

20. Ipſum elegit ab omni vivente, offerre ſacrificium Deo, incenſum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo ſuo:

21. & dedit illi in præceptis ſuis poteſtatem, in teſtamentis judiciorum, docere Jacob teſtimonia, & in lege ſua lucem dare Iſrael.

|| Num. 16. 1. & 3. 22. || Quia contra illum ſteterunt alieni, & propter invidiam circumdederunt illum homines in deſerto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Core in iracundia.

23. Vidit Dominus Deus, & non placuit illi & conſumpti ſunt in impetu iracundiæ.

24. Fecit illis monſtra, & conſumpſit illos in flamma ignis.

25. Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi hæreditatem, & primitias frugum terræ diviſit illi.

26. Panem ipſis in primis paravit in ſatietatem: nam & ſacrificia Domini edent, quæ dedit illi, & ſemini ejus.

27. Ceterum in terra gentis non hæreditabit, & pars non eſt illi in gente: ipſe eſt enim pars ejus, & hæreditas.

|| Num. 25. 7. 1. Mach. 2. 26. 54. 28. || Phinees filius Eleazari tertius in gloria eſt, imitando eum in timore Domini:

29. & ſtare in reverentia gentis: in bonitate & alacritate animæ ſuæ placuit Deo pro Iſraël.

30. Ideò ſtatuit illi teſtamentum pacis, principem ſanctorum & gentis ſuæ, ut ſit illi & ſemini ejus ſacerdotii dignitas in æternum.

31. Et teſtamentum David regi filio Jeſſe de tribu Juda, hæreditas ipſi & ſemini ejus, ut daret ſapientiam in cor noſtrum judicare gentem ſuam in juſtitia, ne abolerentur bona ipſorum, & gloriam ipſorum in gentem eorum æternam fecit.

CAPUT XLVI.

Laudes Joſue, Caleb, & Samuelis.

1. FOrtis in bello Joſue Nave, ſucceſſor Moyſi in prophetis, qui fuit magnus ſecundùm nomen ſuum,

2. maximus in ſalutem electorum Dei, expugnare inſurgentes hoſtes, ut conſequeretur hæreditatem Iſrael.

3. Quam gloriam adeptus eſt in tollendo manus ſuas, & jactando contra civitates rhomphæas?

4. Quis ante illum ſic reſtitit? Nam hoſtes ipſe Dominus perduxit.

5. || An non in iracundia ejus impeditus eſt ſol, & una dies facta eſt quaſi duo? || Joſ. 10. 14.

6. Invocavit Altiſſimum potentem in oppugnando inimicos undique, & audivit illum magnus & ſanctus Deus in ſaxis grandinis virtutis valdè fortis.

7. Impetum fecit contra gentem hoſtilem & in deſcenſu perdidit contrarios.

8. ut cognoſcant Gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non eſt facile. Et ſecutus eſt à tergo potentis.

9. || & in diebus Moyſi miſericordiam fecit ipſe, & Caleb filius Jephone, ſtare contra hoſtem, & prohibere gentem à peccatis, & perſringere murmur malitiæ. || Num. 14. 6.

10. Et ipſi duo conſtituti, à periculo liberati ſunt à numero ſexcentorum millium peditum, inducere illos in hæreditatem, in terram, quæ manat lac & mel.

11. Et dedit Dominus ipſi Caleb fortitudinem, & uſque in ſenectutem permanſit illi virtus, ut aſcenderet in excelſum terræ locum, & ſemen ipſius obtinuit hæreditatem:

12. ut viderent omnes filii Iſrael quia bonum eſt obſequi ſancto Deo.

13. Et judices ſinguli ſuo nomine, quorum non eſt corruptum cor: qui non averſi ſunt à Domino,

14. ut ſit memoria illorum in benedictione, & oſſa eorum pullulent de loco ſuo,

15. & nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad filios illorum, ſanctorum virorum gloria.

16. Dilectus à Domino Deo ſuo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, & unxit principes in gente ſua.

17. In lege Domini congregationem judicavit, & vidit Deus Jacob, & in fide ſua probatus eſt propheta.

18. Et cognitus eſt in verbis ſuis fidelis, quia vidit Deum lucis:

19. || & invocavit Dominum omnipotentem, in oppugnando hoſtes circumſtantes undique in oblatione agni inviolati. || 1. Reg. 7. 9.

20. Et intonuit de cælo Dominus, & in ſonitu magno auditam fecit vocem ſuam,

21. & contrivit principes Tyriorum, & omnes duces Philiſthiim:

22. || & ante tempus finis vitæ ſuæ & ſæculi, teſtimonium præbuit in conſpectu || 1. Reg. 12.

Domi-

Digitized by Google

|| Gen.14.23. Domini, & Chriſti; pecunias || & uſque ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accuſavit illum homo.

|| 1.Reg.28.18. 23. Et poſt hoc dormivit, || & notum fecit regi, & oſtendit illi finem vitæ ſuæ, & exaltavit vocem ſuam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

CAPUT XLVII.

Laudes Nathan, Davidis, & Salomonis.

2.Reg.12.1 1. Poſt hæc ſurrexit Nathan propheta in diebus David.

2. Et quaſi adeps ſeparatus à carne, ſic David à filiis Iſrael.

|| 1.Reg.17.34. 3. || Cum leonibus luſit quaſi cum agnis: & in urſis ſimiliter fecit ſicut in agnis ovium in juventute ſua.

|| 1.Reg.17.39. 4. || Nunquid non occidit gigantem, & abſtulit opprobrium de Gente?

5. In tollendo manum, ſaxo fundæ dejecit exultationem Goliæ:

6. nam invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello, & exaltare cornu gentis ſuæ.

|| 1.Reg.18.7. 7. || Sic in decem millibus glorificavit eum & laudavit eum in benedictionibus Domini in offerendo illi coronam gloriæ:

8. contrivit enim inimicos undique, & extirpavit Philiſthiim contrarios uſque in hodiernũ diem: contrivit cornu ipſorum uſq; in æternum.

9. In omni opere dedit confeſſionem Sancto, & excelſo in verbo gloriæ.

10. De omni corde ſuo laudavit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi contra inimicos potentiam:

11. & ſtare fecit cantores contra altare, & in ſono eorum dulces fecit modos.

12. Et dedit in celebrationibus decus, & ornavit tempora uſque ad conſummationem vitæ, ut laudarent nomen ſanctum Domini, & amplificarent manè Dei ſanctitatem.

|| 2.Reg.12.13. 13. || Dominus purgavit peccata ipſius, & exaltavit in æternum cornu ejus: & dedit illi teſtamentum regni, & ſedem gloriæ in Iſrael.

14. Poſt ipſum ſurrexit filius ſenſatus, & propter illum dejecit omnem potentiã inimicorũ.

|| 3.Reg.4.1. 15. || Salomon imperavit in diebus pacis, cui ſubjecit Deus omnes hoſtes, ut conderet domum in nomine ſuo, & pararet ſanctitatem in ſempiternum: quemadmodum eruditus es in juventute tua,

|| 3.Reg.4.31. 16. || & impletus es, quaſi flumen, ſapientia, & terram retexit anima tua.

17. Et repleſti in comparationibus ænigmata: ad inſulas longè divulgatum eſt nomen tuum, & dilectus es in pace tua.

18. In cantilenis, & proverbiis, & comparationibus, & interpretationibus, miratæ ſunt terræ,

19. & in nomine Domini Dei, cui eſt cognomen, Deus Iſrael.

|| 3.Reg.10.27. 20. || Collegiſti quaſi aurichalcum aurum, & ut plumbum compleſti argentum,

21. & inclinaſti femora tua mulieribus: poteſtatem habuiſti in corpore tuo,

22. dediſti maculam in gloria tua, & profanaſti ſemen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos, & incitari ſtultitiam tuam,

23. || ut faceres imperium bipartitum, & ex Ephraim imperare imperium durum. || 3.Reg.12.16.

24. Deus autem non derelinquet miſericordiam ſuam, & non corrumpet, nec delebit opera ſua, neque perdet à ſtirpe nepotes electi ſui: & ſemen ejus, qui diligit Dominum, non corrumpet.

25. Dedit autem reliquum Jacob, & David de ipſa ſtirpe.

26. Et finem habuit Salomon cũ patribus ſuis.

27. Et dereliquit poſt ſe de ſemine ſuo, gentis ſtultitiam,

28. & imminutum à prudentia, Roboam, qui avertit gentem conſilio ſuo:

29. || & Jeroboam filium Nabat, qui peccare fecit Iſrael, & dedit viam peccandi Ephraim, & plurima redundaverunt peccata ipſorum. || 3.Reg.12.28.

30. Valdè averterunt illos à terra ſua.

31. Et quæſivit omnes nequitias uſque dum perveniret ad illos defenſio, & ab omnibus peccatis liberavit eos.

CAPUT XLVIII.

Laudes Eliæ, Eliſei, Ezechiæ, & Iſaiæ, quorum oratione Deus liberavit Iſrael ab exercitu Sennacherib.

1. Et ſurrexit Elias Propheta, quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi facula ardebat. 3.Reg.17.1

2. Qui induxit in illos famem, & irritantes illum invidia ſua pauci facti ſunt. Non enim poterant ſuſtinere præcepta Domini.

3. || Verbo Domini continuit cælum, & dejecit de cælo ignem ter. || 3.Reg.17.1. 4.Reg.1.10. & 12.

4. Sic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis. Et quis poteſt ſimiliter ſic gloriari tibi?

5. || Qui ſuſtuliſti mortuum ab inferis, de ſorte mortis in verbo Domini Dei. || 3.Reg.17.22.

6. Qui dejeciſti reges ad perniciem, & confregiſti facilè potentiam ipſorum, & glorioſos de lecto ſuo.

7. Qui audis in Sina judicium, & in Horeb judicia defenſionis.

8. Qui ungis reges ad pœnitentiam, & prophetas facis ſucceſſores poſt te.

9. || Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum. || 4.Reg.2.11.

10. Qui ſcriptus es in judiciis temporum lenire iracundiam Domini: || conciliare cor patris ad filium, & reſtituere tribus Jacob. || Malach. 4. 6.

11. Beati ſunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati ſunt.

12. Nam nos vita vivimus tantùm, poſt mortem autem non erit tale nomen noſtrum.

13. || Elias quidem in turbine tectus eſt, & in Eliſeo completus eſt ſpiritus ejus: in diebus ſuis non pertimuit principem, & potentia nemo vicit illum: || 4.Reg.2.11.

14. nec ſuperavit illum verbum aliquod, || & mortuum prophetavit corpus ejus. || 4.Reg.13.21.

15. In vita ſua fecit monſtra, & in morte mirabilia operatus eſt.

16. In omnibus iſtis non pœnituit populus, & non receſſerunt à peccatis ſuis uſque dum ejecti ſunt de terra ſua, & diſperſi ſunt in omnem terram:

17. & relicta eſt gens perpauca, & princeps in domo David.

18. Qui-

18. Quidam ipſorum fecerunt quod placeret Deo: alii autem multa commiſerunt peccata.

19. Ezechias munivit civitatem ſuam, & induxit in medium ipſius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam puteum.

|| 4. Reg. 18. 13. 20. || in diebus ipſius aſcendit Sennacherib, & miſit Rabſacen, & ſuſtulit manum ſuam contra illos, & extulit manum ſuam in Sion, & ſuperbus factus eſt potentia ſua.

21. Tunc mota ſunt corda & manus ipſorum: & doluerunt quaſi parturientes mulieres.

22. Et invocaverunt Dominum miſericordem, & expandentes manus ſuas, extulerunt ad cælum: & ſanctus Dominus Deus audivit citò vocem ipſorum.

23. Non eſt commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis ſuis, ſed purgavit eos in manu Iſaiæ ſancti prophetæ.

|| 4. Reg. 19. 35. Tob. 1. 21. Iſai. 17. 36. 1. Mach. 7. 41. 2. Mach. 8. 19. 24. || Dejecit caſtra Aſſyriorum, & contrivit illos Angelus Domini.

25. Nam fecit Ezechias quod placuit Deo, & fortiter ivit in via David patris ſui, quam mandavit illi Iſaias propheta magnus, & fidelis in conſpectu Dei.

|| 4. Reg. 20. 11. Iſai. 38. 8. 26. || In diebus ipſius retro rediit ſol, & addidit regi vitam.

27. Spiritu magno vidit ultima, & conſolatus eſt lugentes in Sion. Uſque in ſempiternum.

28. oſtendit futura & abſcondita antequam evenirent.

CAPUT XLIX.

De Joſia, & quòd omnes regi Juda, præter David, Ezechiam, & Joſiam, fuerunt peccatores: de Jeremia, Ezechiele, & Zorobabel, Jeſu filio Joſedech, Nehemia, Enoch, Joſeph, Seth, & Sem.

4. Reg. 2. 22. 1. MEmoria Joſiæ in compoſitionem odoris facta, opus pigmentarii.

2. in omni ore quaſi mel indulcabitur ejus memoria, & ut muſica in convivio vini.

3. Ipſe eſt directus divinitùs in pœnitentiam gentis, & tulit abominationes impietatis.

4. Et gubernavit ad Dominum cor ipſius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.

5. Præter David, & Ezechiam, & Joſiam omnes peccatum commiſerunt:

6. nam reliquerunt legem Altiſſimi reges Juda, & contempſerunt timorem Dei.

7. Dederunt enim regnum ſuum aliis, & gloriam ſuam alienigenæ genti.

|| 4. Reg. 25. 8. || Incenderunt electā ſanctitatis civitatem, & deſertas fecerūt vias ipſius in manu Jeremię.

9. Nam malè tractaverunt illum, qui à ventre matris conſecratus eſt propheta, evertere, & eruere, & perdere, & iterum ædificare, & renovare.

|| Ezech. 1. 4. 10. || Ezechiel qui vidit conſpectum gloriæ, quam oſtendit illi in curru Cherubim,

11. Nam commemoratus eſt inimicorū in imbre, benefacere illis, qui oſtenderunt rectas vias.

12. Et duodecim prophetarum oſſa pullulent de loco ſuo: nam corroboraverunt Jacob, & redemerunt ſe in fide virtutis.

|| 1. Eſd. 3. 2. Agg. 1. 1. 14. 2. & 3. 5. & 22. 24. Zach. 3. 1. 13. Quomodo amplificemus Zorobabel? nam & ipſe quaſi ſignum in dextera manu?

14. || ſic & Jeſum filium Joſedech, qui in diebus ſuis ædificaverunt domum, & exaltaverunt templum ſanctum Domino, paratum in gloriam ſempiternam.

15. Et Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros everſos, & ſtare fecit portas & ſeras, qui erexit domos noſtras.

16. Nemo natus eſt in terra qualis Henoch: nam & ipſe receptus eſt à terra.

17. || Neque ut Joſeph, qui natus eſt homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, ſtabilimentum populi. || Gen. 41. 40. 42. 6. 45. 5. & 50. 20.

18. Et oſſa ipſius viſitata ſunt, & poſt mortem prophetaverunt.

19. || Seth, & Sem apud homines gloriam adepti ſunt: & ſuper omnem animam in origine Adam. || Gen. 4. 25. & 5. 31.

CAPUT L.

Simonis pontificis filii Oniæ præconia narrantur celeberrima: duæ gentes odio habitæ, & tertia ſtulta de Jeſu filio Sirach hujus libri auctore.

1. SImon Oniæ filius, ſacerdos magnus, qui in vita ſua ſuffulſit domum, & in diebus ſuis corroboravit templum. 1. Mach. 12. 6. 2. Mac. 3. 4.

2. Templi etiam altitudo ab ipſo fundata eſt duplex ædificatio & excelſi parietes templi.

3. In diebus ipſius emanaverunt putei aquarum, & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modū.

4. Qui curavit gentem ſuam, & liberavit eam à perditione.

5. Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus eſt gloriam in converſatione gentis, & ingreſſum domus & atrii amplificavit.

6. Quaſi ſtella matutina in medio nebulæ, & quaſi luna plena in diebus ſuis lucet.

7. Et quaſi ſol refulgens, ſic ille effulſit in templo Dei.

8. Quaſi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quaſi flos roſarum in diebus vernis, & quaſi lilia quæ ſunt in tranſitu aquæ, & quaſi thus redolens in diebus æſtatis.

9. Quaſi ignis effulgens, & thus ardēs in igne.

10. Quaſi vas auri ſolidum, ornatum omni lapide pretioſo.

11. Quaſi oliva pullulans, & cypreſſus in altitudinem ſe extollens, in accipiendo ipſum ſtolam gloriæ, & veſtiri eum in conſummationem virtutis.

12. In aſcenſu altaris ſancti, gloriam dedit ſanctitatis amictum.

13. In accipiendo autem partes de manu ſacerdotum, & ipſe ſtans juxta aram. Et circa illum corona fratrum: quaſi plantatio cedri in monte Libano.

14. ſic circa illum ſteterunt quaſi rami palmæ, & omnes filii Aaron in gloria ſua:

15. Oblatio autem Domini in manibus ipſorum, coram omni ſynagoga Iſrael: & conſummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelſi regis.

16. porrexit manum ſuam in libatione, & libavit de ſanguine uvæ.

17. Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelſo principi.

18. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus ſonuerunt, & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo.

19. Tunc

19. Tunc omnis populus ſimul properaverunt, & ceciderunt in faciem ſuper terram, adorare Dominum Deum ſuum, & dare preces omnipotenti Deo excelſo.

20. Et amplificaverunt pſallentes in vocibus ſuis, & in magna domo auctus eſt ſonus ſuavitatis plenus.

21. Et rogavit populus Dominum excelſum in prece, uſquedum perfectus eſt honor Domini, & munus ſuum perfecerunt.

22. Tunc deſcendens, manus ſuas extulit in omnem congregationem filiorum Iſrael dare gloriam Deo à labiis ſuis, & in nomine ipſius gloriari:

23. & iteravit orationem ſuam, volens oſtendere virtutem Dei.

24. Et nunc orate Deum omnium, qui magna fecit in omni terra, qui auxit dies noſtros à ventre matris noſtræ, & fecit nobiſcum ſecundùm ſuam miſericordiam:

25. det nobis jucunditatem cordis, & fieri pacem in diebus noſtris in Iſrael per dies ſempiternos:

26. credere Iſrael nobiſcum eſſe Dei miſericordiam, ut liberet nos in diebus ſuis.

27. Duas gentes odit anima mea: tertia autem non eſt gens, quam oderim:

28. qui ſedent in monte Seir, & Philiſthiim, & ſtultus populus, qui habitat in Sichimis.

29. Doctrinam ſapientiæ & diſciplinæ ſcripſit in codice iſto Jeſus filius Sirach Jeroſolymita, qui renovavit ſapientiam de corde ſuo.

30. Beatus, qui in iſtis verſatur bonis: qui ponit illa in corde ſuo, ſapiens erit ſemper.

31. Si enim hæc fecerit, ad omnia valebit: quia lux Dei veſtigium ejus eſt.

CAPUT LI.

Dei laus, exaltatio, & gratiarum actio.

ℨ VIGIL. S. LAURENT. COMM. SANCTÆ MART. VIRGIN. ET NON VIRGIN.

1. ORatio Jeſu filii Sirach: ‡ Confitebor tibi Domine rex, & collaudabo te Deum ſalvatorem meum.

2. Confitebor nomini tuo: quoniam adjutor & protector factus es mihi,

3. & liberaſti corpus meum à perditione, à laqueo linguæ iniquæ, & à labiis operantium mendacium, & in conſpectu aſtantium factus es mihi adjutor.

4. Et liberaſti me ſecundùm multitudinem miſericordiæ nominis tui à rugientibus, præparatis ad eſcam,

5. de manibus quærentium animam meam, & de portis tribulationum quæ circumdederunt me:

6. à preſſura flammæ, quæ circumdedit me, & in medio ignis non ſum æſtuatus:

7. de altitudine ventris inferi, & à lingua coinquinata, & à verbo mendacii, à rege iniquo, & à lingua injuſta:

8. laudabit uſque ad mortem anima mea Dominum,

9. & vita mea appropinquans erat in inferno deorſum.

10. Circumdederunt me undique, & non erat qui adjuvaret. Reſpiciens eram ad adjutorium hominum, & non erat.

11. Memoratus ſum miſericordiæ tuæ Domine, & operationis tuæ, quæ à ſæculo ſunt:

12. quoniam eruis ſuſtinentes te Domine, & liberas eos de manibus gentium.

ℨ VIRGINIS ET MART.

13. ‡ Exaltaſti ſuper terram habitationem meam, & pro morte defluente deprecatus ſum.

14. Invocavi Dominum patrem Domini mei, ut non derelinquat me in die tribulationis meæ, & in tempore ſuperborum ſine adjutorio.

15. Laudabo nomen tuum aſſiduè, & collaudabo illud in confeſſione, & exaudita eſt oratio mea.

16. Et liberaſti me de perditione, & eripuiſti me de tempore iniquo.

17. Propterea confitebor, & laudem dicam tibi, & benedicam nomini Domini.

18. Cùm adhuc junior eſſem, priuſquàm oberrarem, quæſivi ſapientiam palàm in oratione mea.

19. Ante templum poſtulabam pro illa, & uſque in noviſſimis inquiram eam. Et efloruit tanquam præcox uva,

20. lætatum eſt cor meum in ea. Ambulavit pes meus iter rectum, à juventute mea inveſtigabam eam.

21. Inclinavi modicè aurem meam, & excepi illam.

22. Multam inveni in meipſo ſapientiam, & multum profeci in ea.

23. Danti mihi ſapientiam, dabo gloriam.

24. Conſiliatus ſum enim ut facerem illam: zelatus ſum bonum, & non confundar.

25. Colluctata eſt anima mea in illa, & in faciendo eam confirmatus ſum.

26. Manus meas extendi in altum, & inſipientiam ejus luxi.

27. Animam meam direxi ad illam, & in agnitione inveni eam.

28. Poſſedi cum ipſa cor ab initio: propter hoc non derelinquar.

29. Venter meus conturbatus eſt quærendo illam: propterea bonam poſſidebo poſſeſſionem.

30. Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam: & in ipſa laudabo eum.

31. Appropiate ad me indocti, & congregate vos in domum diſciplinæ.

32. Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in his? animæ veſtræ ſitiunt vehementer.

33. Aperui os meum, & locutus ſum: Comparate vobis ſine argento,

34. & collum veſtrum ſubjicite jugo, & ſuſcipiat anima veſtra diſciplinam; in proximo eſt enim invenire eam.

35. Videte oculis veſtris, quia modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem.

36. Aſſumite diſciplinam in multo numero argenti, & copioſum aurum poſſidete in ea.

37. Lætetur anima veſtra in miſericordia ejus, & non confundemini in laude ipſius.

38. Operamini opus veſtrum ante tempus, & dabit vobis mercedem veſtram in tempore ſuo.

AØ 1 11536 72

Digitized by Google

Digitized by Google